ספרים נוספים · ספריית דיקטה

טורי אבן

רבי אריה לייב בר אשר גינצבורג

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

טורי אבן

רבי אריה לייב בר אשר גינצבורג

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/טורי-אבן/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב' 7
דף ג' 15
דף ד 18
דף ה' 41
דף ו 55
דף ז' 72
דף ח' 423
דף ט 434
דף י' 445
דף יא 452
דף יב 460
דף יג 463
דף יד 469
דף ט"ו 472
דף יו 472
דף יז 481
דף יח 597
דף יט 760
דף כ 773
דף כא 787
דף כב 808
דף כד 816
דף כה 830
דף כ"ו 837
דף כט 850
דף ל' 859
דף לא 864
דף לג 923
דף ל"ד 924
דף לה 925
דף ל"ז 926
דף לח 927
דף ל"ט 928
דף מ"א 929
דף מ"ב 932
דף מ"ג 933
דף מ"ה 934
דף מ"ז 935

הקדמה אמר המחבר ארי' ליב בהגאון המפורסם מהור"ר אשר זצלה"ה הנה חדשתי בס"ד חידושים רבים בגפ"ת ופוסקים.
הלכתא גברותא איכא למשמע מיני'. אמנם לא עלתה בידי עד הנה להביאם על משבח הדפו"ס רק זה שנים רבות הבאתי בדפוס סנסן קטן מהם שמו נקרא שאגת ארי'.
והנה שנה שעברה שנת תק"ם עלתה על רעיוני להביא אל הבית הדפוס קמא קמא דמטי לידי. והתחלתי להדפי' חידושים על ארבע מסכתות תענית ר"ה חגיגה מגילה וסימנא מילתא היא.
כמה שנאמר עתה תקום תרחם ציון שבו נרמז השנה וראשי תיבו' על המסכתות ויען כי מן השמים עכבוני כי הייתי מוטל על ערש דוי כמה חדשים. ואף שקמתי בעזהי"ת אמנם עדיין מאור עיני אין אתי כ"כ וחלישות הראות השיבני אחור מלהדפיס על מסכת תענית ואם רחם ירחמני ה' להחליף כח אשלם את נדרי אשר נדרתי להדפיס על מסכת תענית שחברתי ואוסיף עוד כהנה וכהנ' על שאר מסכתות וגם שו"ת רבות אליבא דדינא.
הנה קראתי שם החיבור בשם טורי אבן ובסוף כל מסכתא ומסכתא הוספתי נופך מה שאינו שייך כ"כ לגוף הלכה. קראתיו בשם אבני שהם ר"ת שלהי מסכתא ועוד שאר חידושים הבאים באגב גרירא קראתים בשם אבני מילואים למלאות את כל מה ששייך לענין ההלכה וקדם אלהא דשמי' אומר הודו.
כי גבר עלי חסדו. אשר עזרני עד כה כן יעזרני להוציא .
שאר החיבורים לאורה. והנה פתח דברי יאיר נתיב בדברי תורה בהלכה שאני עוסק בה כעת והוא זה.
גרסינן בפ"ק דבכורות דף ט' ע"ב פטר חמור אסור בהנאה דר"י ור"ש מתיר. מ"ט דר"י אמר עולא יש לך דבר שצריך פדייה ומותר.
ולא והרי בכור אדם שצריך פדייה ומותר אלא יש לך דבר שהקפידה עליו תורה בשה ומותר. ומי הקפידה והא רב נחמיה ברי' דר"י פריק לי' בשילקי בשרו.
בשויו לא קאמרינן כי קאמרינן שלא בשויו. וה"ק יש לך דבר שהקפידה עליו תורה לאפקועי לאיסורי' בשה.
והכי מסקנת הסוגי' התם (דף יא) דאפילו לר"י מי שאין לו שה פודה בשויו לא יהי' חמור מן ההקדש. ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו.
וק"ל דשם בסוף פירקין (דף יב) מבעי' לן מהו לפדות בפסולי המקודשין. אדר"ש לא תבעי' לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא.

כי הבעי' לך אדר"י דאמר אסור בהנאה מהו כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור. א"ד כיון דלא תפס פדיונו אפקועי' אסורי' בעלמא הוא.

א"ר מרי ברי' דר"כ מי זוטר הא דכתיב בהו כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין. השתא דאתית להכי לר"ש נמי צבי ואיל כתיב בהו והשתא כיון דלכ"ע בשויו פודין בכל מילי אכתי בעי' במקומה עומדת אדר"י דהא צבי ואיל ודאי פודין בהן בשויו דלא גרע מכל מילי שפודין בהן בשויו אבל אי אתינן עלה אפסולי מוקדשין דאין פודין בהן מטעמא דאין איסור חל על איסור הא ודאי אפילו בשויו נמי א"פ בהן.

והשתא אע"ג דאיתקש לצבי ואיל אכתי איכא למיבעי אי פודין בהן בשויו דהא צבי ואיל גופא פודין בהן בשויו. א"ד כיון דאסורי הנאה נינהו אין איסור חל על איסו' אפילו בשויו א"פ ואכתי אבעיי במקומה עומדת מה לפדות בהן בשויו *): תו גרסינן התם ור"ש מ"ט אמר עולא יש לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור ולא והרי שביעית דפדיונו מותר והוא אסור.

ומשני שביעית נמי פדיונו אסור דאמר האחרון אחרון אסור. ומדקא משני שביעית נמי פדיונו אסור ש"מ דקס"ד דמקשה דשביעית פדיונו מותר מש"ה מקשי והרי שביעית.

אבל מכל מקום היה ידע דשביעית גופא אחר פדיונו הוא גופא באיסורא קיימא. ומש"ה משני ליה התרצן שביעית נמי פדיונו אסו' דאמר מר כו' ולא קאמר שביעית הוא ופדיונו אסור וק"ל טובא מאי פריך משביעית שהרי הכא קאמר עולא יש לך דבר שפדיונו מותר כו' היינו לומר שהוא אסור קודם פדיון וע"י פדיונו פקע איסורו ממנו וג"כ לא חל האיסור על פדיונו דומי' דפטר חמור דקודם פדיונו אסור בהנאה לר"י ולאחר פדיונו הותר הוא ופדיונו אבל היכא דע"י פדיונו אסורו דגופא במקומה עומד אע"ג דפדיונו מותר לית לן בה כיון דאיסורו דגופא במקומה עומד.

תדע דהא בסוף פ"ב דקדושין (דף נז) תנן גבי כל איסורי הנאה מכרן וקידשה בדמיהן מקודשת מטעמא משום דכיון דאסורו דגופא במקומה עומד אין פדיונו נאסר כדאמר התם. וכדפירש"י הכא יש לך דבר שפדיונו מותר כגון הכא שכהן אוכל את השה בלא שום הקרבה והוא אסור קודם פדיון דהא פסולי המוקדשין שאסור בהנאה קודם פדיון הוה פדיונו נתפס בקדושתן ואסור.

והשתא מאי קא קשי' לי' והרי שביעית אע"ג דקס"ד דפדיונן מותר מ"מ כיון דאסורו דגופא במקומה עומד ואינו ניתר ע"י פדייה הא ודאי דמי לכל אסורי הנאה ובדין הוא שיהי' פדיונו מותר. ולא דמי לפטר חמור שע"י פדיונו הותר הוא ופדיונו ושפיר קאמר

ר"ש יש לך דבר שפדיונו מותר והוא ג"כ הותר ע"י פדיונו ותרווייהו מותרין ולא דמי לא לכל אסורין שא"עפ שפדיונן מותר הן עצמן באסורן עומדין.
ולא לפסולי המקודשין אע"פ שהן עצמן הותרו מ"מ נתפש פדיונן באסוריהן. אבל דומי' דפטר חמור דקודם פדיונן הותר וע"י פדיונן הותר הוא ופדיונו לא מצינו ושפיר קאמר ר"ש לר"י יש לך דבר כו': תו גרסינן התם במסקנא ר"י ור"ש בהאי קרא קמיפלגי לא תעבד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך.
ומסיק דשורך לכ"ע למעוטי בכור אדם קאתי כי פלוגי בצאנך דר"י לטעמיה דאמר שותפת נכרי חייב בבכורה וכי איצטרך קרא למישרי בגיזה ועבודה. ור"ש סבר שותפת נכרי פטורה מן הבכורה ולענין גיזה ועבודה לא איצטרך קרא למעוטי.
כי איצטרך קרא למעוטי פטר חמור דשרי ומשמע ודאי לפי מה דמסיק מברייתא דבקראי פליגי וטעמיה דר"ש דמתיר פטר חמור בהנאה מצאנך. תו לא צריכן לטעמיה דעולא אדר"ש משום יש לך דבר שפדיונו מותר כו'.
א"ו ר"ש נמי מסברא כטעמי' דר"י ס"ל דיש לך דבר שהקפידה עליו תורה בשה. אלא דאתי קרא דצאנך אפיקתי' מהאי סברא מש"ה מתיר פטר חמור בהנאה ואי למישרי שלך ושל אחרים אתי לא צריך קרא דהוא ס"ל שותפת נכרי פטור מן הבכורה אבל ר"י דאית לי' שותפת נכרי חיוב בבכורה מוקי לצאנך למעוטי שותפת נכרי ופטר חמור ממילא אסור בהנאה מסברא.
וק"ל דלקמן (דף יא) אמרינן אמר ר' יצחק אר"ל מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשויו למאן. אלימא לר"י הא אמר הקפידה עליו תורה בשה.
אלא לר"ש.
רב אחא מתני הכי רבינא ק"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י וסתם לן תנא כר"י ואת אמרת הלכה כר"ש. אלא אפ"ח ר"י לא יהי' חמור מן ההקדש ולא אתא בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו והשתא מאי קשי' לי' לרבינא מהא דסתם לן כר"י דפ"ח אב"ה כדאמרינן התם מדספק פ"ח בעי פדייה הא סתם לן תנא נמי כר"ש רפ"א (דף ב) גבי פ"ח ורפ"ב (דף יג) גבי בכור בהמה טהורה דשותפת נכרי פטורה מן הבכורה ודלא כר"י ומדשותפת נכרי פטורה מן הבכורה בע"כ צאנך לאו למעוטי שותפת נכרי אתי אנא למישרי פ"ח בהנא' הוא דאתא ומאי אולמ' דהאי סתמא מהאי סתמא.
ואפ"ת דרב אחא ורבינא לא שמיע להו ברייתא דבקראי פליגי אלא סבירא לי' לר' אחא טעם חדש דטעמי' דר"י משו' יש לך דבר שהקפידה עליו תור' בשה דמשמע לר"י שה דווק' ולא דבר אחר אפי' בשויו לא ור"ש ס"ל דשה לאו דווקא אלא ה"ה לדבר אחר

בשוין מהני ושה דכתב רחמנא אפי' שלא בשויו וכדמשמע מהא דאמר אליבא דמאן אלא אליבא דר"י הא אמר הקפידה עליו תורה בשה אלא אליבא דר"ש ולפי דבריו שפיר אקשי' ליה רבינא מ"מ כיון דבשמעתין מייתי מברייתא דפליגי ר"י ור"ש במיעוטי דקרא דצאנך בע"כ א"א לומר הני תרתי בהדי הדדי דפ"ח אסור בהנאה ושותפת נכרי פטורה מן הבכורה דא"כ צאנך למעוטי מאי ובע"כ צ"ל אי פ"ח אסור בהנאה צאנך למעוטי שותפת נכרי וש"מ שותפת נכרי חייב בבכורה ואי של נכרים פטורה מן הבכורה בע"כ צאנך להתיר פ"ח קאתי והרי כולה סוגיין דפ"ק דבכורות רהטי דקיי"ל דפ"ח אסור בהנאה וש"נ פטורה מן הבכורה וכך פסקו כל הפוסקים וא"כ צאנך למעוטי מאי אתי ומאי דרשת בי': ויש לי דקדוקי' רבים ופלפול עצום ועמוק בענין זה ואין כאן מקומו ולא כתבתי זאת אלא שיהי' דברי במאור התורה כמאמר הכתוב ראש דברך יאיר.

דף ב'

ע"א ארבעה ראשי השנים הן. אורחא דגמרא בכל מקום דדייק מניינא למעוטי מאי והא דלא דייק הכא הכי משום דפתח בארבעה וחשיב ה' כדפריך בגמרא ד' ה' הווין.
ועוד מניינא דמתניתין למעוטי טובא אתא כדחשיב בברייתא בגמרא (דף ח') ר"ה לעומר ולשתי הלחם ועוד כמה ר"ה חשיב בגמרא ובמתניתין לא חשיב להו כדמפרש בגמרא טעמא: לשמיטין וליובלות. פרש"י משנכנס תשרי אסור לחרוש ולזרוע מה"ת.
ואיני יודע למנ"מ מסיים מן התורה אי רוצה לומר דמדרבנן אסור לחרוש קודם לכן בשדה הלבן מן הפסח של ששית ובשדה האילן מן העצרת כדתנן במסכת שביעית ומייתי להו רפ"ק דמ"ק (דף ג') ואמרינן התם דאיסור שני פרקים אלו מדרבנן הן הא אמרינן התם דשלשים יום לפני ר"ה אסור מה"ת מהלכ' למשה מסיני אלא וודאי לק"מ הא דתנן בא' בתשרי דהא משום תוספות שביעית אינו אסור אלא בחרישה לבד ולא בקצירה וה"נ לענין עיקר קדושת שביעית אינו נוהג אלא בפירות שגדלו בשביעית עצמו ולא שגדלו בתוס' שביעית הרי שאין עיקר שביעית וקדושתו נוהג עד אחד בתשרי ולא קודם.
וכ"ש למאי דמסיק רב אשי התם דאין תוספות שביעית נוהג אלא בזמן שבה"מ קיים אתי שפיר: ולנטיעה, פרש"י למנין שני ערלה ואפילו נטע באב כלתה שנתו הראשונה לסוף אלול וקשה לי קצת דהא אמרינן בגמרא (דף ז') דלהפסקת עיבורין ר"ה ניסן והא דלא חשיב תנא דידן משום דבהתחלה מיירי בהפסקה לא קא מיירי, והא נטיעה הפסקה היא דכלתה שנתו סוף אלול ואפ"ה חשיב ליה ועוד ק"ל אי כפר"שי דלענין כלות השנה מיירי אין זה באחד בתשרי אלא ביציאות רגע יום אחרון של אלול כלה השנה ולא

בכניסת אחד בתשרי והא ליכא למימר דה"פ דכיון דכלות שנתו הראשון בסוף אלול א"כ ממילא התחלת שנה שניה באחד בתשרי דהשתא בהתחלה קא מיירי הא ליתא דלא שייך למימר ר"ה לנטיעה לשנה שניה דעומד באמצע שני ערלה ועוד למנ"מ אמצע שני ערלה אימת מתחיל: מיהו אם נפרש הא דאמרינן בגמרא (דף ט') בנוטע פחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה היינו דלא עלתה שנה עד תשרי הבא וכמ"ש שם א"כ אותן ימים שמשעת הנטיעה ועד אחד בתשרי שאחריהם יפלו ואין עולים לכלום ושנתו נמנית מאחד בתשרי עד אחד בתשרי מיום אל יום א"ש הא דאמרינן אחד בתשרי ר"ה לנטיעה בנוטע פחות משלשים יום לפני ר"ה דהשתא בהתחלה מיירי אבל אם נפרש דבנוטע פחות מל' יום א"צ להמתין עד ר"ה אלא במיום אל יום סגי כמ"ש שם.

א"כ אפילו לנטיעה זו אין התחלת שנתו באחד בתשרי קשה הא דאמרן ואין לפרש לנטיעה דקאמר היינו להתחלת היתר נטיעה דבאחד בתשרי יוצא מתורת ערלה וכן מתורת רבעי. הא תניא לקמן ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי אלמא התחלת היתר נטיעה לענין ערלה ורבעי ט"ו בשבט הוא ולא א' בתשרי מיהו למאן דמפרש דהיכא דנטע בין א' בתשרי לט"ו בשבט כשמגיע א' בתשרי שאחר שנת ג' כלתה שני ערלה הואיל ועברו עליו שלשה ט"ו בשבט וא"ל להמתין עד ט"ו בשבט שאחריו ובאחד בתשרי דשנה שלאחריו כלה שנת רבעי, א"ש הא דא' בתשרי ר"ה לנטיעה.

היינו לענין התחלת היתר ערלה ורבעי ומנטיעה כזו איירי שנטע בין אחד לתשרי לט"ו בשבט ומיהו הא נמי ליתא דאי פירוש לנטיעה לענין היתר הפירות ומסוף ג' שני ערלה איירי אין זה קרוי נטיעה אלא אילן כדפר"שי שם. דהא דאיסור ערלה נמשך עד ט"ו בשבט הוא משום דאע"פ דר"ה תשרי לנטיעה ט"ו בשבט ר"ה לאילן וזה כבר נעשה אילן ואין שנתו מתחדשת לצאת מידי ערלה עד ט"ו בשבט.

וא"כ מאי לנטיעה דקא נקט אי מיירי לענין היתר אכילה ולאחר זמן שיצאת מידי ערלה אין קרוי נטיעה אלא אילן וה"ל בכלל ר"ה לאילן בשבט דתנן בסיפא ובגמרא יתבאר זה: ולירקות. פירש"י לענין מעשר ירק דאין תורמין ומעשרין מן הנלקט לפני ר"ה על שלאחר ר"ה וה"נ פירש על ר"ה לאילן דנ"מ לענין חדש וישן וה"ה דנ"מ לענין מעשר שני ועני דא' בתשרי ר"ה לירקות ושבט לאילן כדמוכח בגמ' (דף י"ד).

אלא דרש"י נקט הא נ"מ דחדש וישן לחוד משום דדמי לר"ה דמעשר בהמה דתני ברישא דאין זה אלא לענין חדש וישן: לשטרות. דתנן שט"ח המוקדמים מה שפירש"י כבר סתרו פירושו התוס' והתוס' פירשו נ"מ לשט"ח המוקדמים כגון אם המלך עמד בא' בניסן

כשהגיע א' בניסן אחר ישכח הסופר ויסבור שעמד המלך בב' בניסן דעביד אינש דטעי חד יומא ויכתוב בא' בניסן שנה א' למלך ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה אבל עכשיו שקבעו ניסן ר"ה תו לא אתי לידי תקלה והמחוור מה שפי' הר"ן למלכים למאי הילכתא בהאי ר"ה ומשני לשטרות דתנן וכו' הלכך מלך שעמד באדר וכתב לו בניסן שאחר י"ב חודש ניסן של שנה ב' כיון דניסן ר"ה למלכים ה"ל מוקדם ופסול דהא ה"ל ניסן של שנה ג' האי הוא דנ"מ בהא ר"ה למלכים.

והא דקבעו ניסן ר"ה למלכים ולא מנו מיום שעמד בו היינו טעמא כדאמר ר' יוחנן לקמן מקיש מלכות שלמה ליצאת מצרים כלומר כיון דליציאת מצרי' תחילת מלכותן של ישראל דאל"כ היו משועבדים בדין הוא שכל מלך ישראל יעשה במלכותו זכר ליצ"מ.

והא דקבעו תשרי ר"ה למלכו' אומות עולם ולא מנו מיום שעומד בו היינו טעמא משום שאפשר שיעמוד איזה מלך האומות בניסן וכשיראו שמנו לו מניסן יחשוב שגם ר"ה שלהם ניסן לפיכך קבעו ר"ה שלהם תשרי: מלך שעמד בכ"ט באדר כשהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה.

נ"ל מדנקט בכ"ט באדר ולא נקט בער"ח ניסן אלמא מילתא פסיקתא דמכ"ט באדר עד אחד בניסן ליכא אלא יום אחד אלמא ס"ל להאי תנא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר וליכא מכ"ט באדר עד אחד בניסן אלא יום אחד דאי זימנן חסר וזימנן מלא ה"ל למימר מלך שעמד בער"ח ניסן וכו' דיום א' בשנה חשיב שנה כדמסיק ופלוגתא דתנאי היא בפ' ט' דבכורות (דף נ"ז): ע"ב הא קמ"ל דניסן ר"ה למלכים יום א' בשנה חשיב שנה לכאורה לר' אלעזר דס"ל לקמן (דף י') דל' יום בשנה הוא דחשיב שנה ה"ה למלכים דאי עמד פחות מל' יום קודם א' בניסן לא עלתה לו שנה בא' בניסן דאי הוי הפרש בין שנות מלכים לשאר עניני שנים.

ה"ל להגמ' לאסוקי הכא כדמסיק לקמן (דף י"א) גבי שכירות בתים ואפי' למ"ד יום א' בשנה חשיב שנה שאני הכא וכו' וגבי נדרים אמרינן לקמן (דף יב) אפי' למ"ד יום א' בשנה לא ח"ש לצעורי נפשי' וכו' ומדלא מסיק הכא הכי ש"מ שנות מלכים שוה לכל עניני שנים ולר"א דבעי ל' יום בשנה ה"נ ל' יום בעי ואע"ג דלפירש"י דמש"ה תקנו יום קבוע למלכים לידע אם תמוז קודם לכסליו או איפכא והא חששא דירחי איכא נמי ביומי בשנה ראשונה למלך אי אמרי' דפחות מל' יום לא ע"ל שנה כגון אם עמד בפחות מל' יום קודם א' בניסן וכתוב בשטר בעשרה באדר בשנה א' למלך לוה והעדים אמרו שראו ההלואה בכ' באדר בשנה א' למלך.

אין להבחין אם מוקדם הוא ופסול או מאוחר וכשר דאם עמד בין עשרה לכ' מאוחר הוא וכשר ואם עמד קודם עשרה מוקדם הוא ופסול וה"נ למאי דפי' התוס' דמה"ט קבעו ר"ה למלכים א' בניסן משום דעבידי אינשי דטעו חד יומא ה"נ אכתי איכא להאי חששא דאם עמד המלך בעשרה באדר כשיגיע י' באדר יטעה ויסבור שעמד אשתקד בי"א באדר ויכתב בי' באדר שנה ראשונה למלך ונמצא השטר מוקדם שנה שלימה מ"מ הא פי' בשם הר"ן דלאו משום חששא דתקלת מוקדם תיקנו ר"ה למלכים לא' בניסן ומ"מ למאן דמפ' הא דאמ' (לקמן דף ט') גבי ערלה דהנוטע פחות מל' יום לפני ר"ה לא ע"ל שנה עד אחד בתשרי הבא.

ה"נ למלכים אי אמר' דלא ע"ל שנה בפחות מל' יום לר"א כדס"ל בכל מקום בע"כ אי אפשר להתחיל ולמנו' שנה שני' למלך עד א' בניסן של שנה הבאה וא"כ זה שמלך פחות מל' יום קודם ניסן א"א לך למנות ולכתוב לכל אותן הימים שעד א' בניסן השתא ולשנה הבאה שנה ראשונה למלך. דהא אין לידע באיזה זמן נכתב השטר אם בתחלת מלכותו אם בסוף שנתו הלכך למלכים בע"כ יום א' בשנה חשיב שנה אפילו לר"א.

והא דלא אסיק עלה הגמ' כדמסיק גבי שכירות בתי' ונדרים משום דמישתמע ממילא וכדפי': ומיהו אם נפרש להא דפחות מל' יום לא עלתה לו שנה היינו דלא עולה לו עד י"ב חודש מיום אל יום אבל א"צ להמתין עד א' בתשרי איכא למימר למלכים בפחות מל' יום לר"א לא ע"ל שנה עד תשלום י"ב חודש מיום אל יום מיום שמלך למאי דפי' הר"ן דלא חיישינן לתקלת מוקדם וכל שנותיו של אותו מלך לעולם אין מתחילין בניסן אלא באותו יום שמלך דווקא מ"מ לקמן (דף י') אוכיח שפי' הראשון עיקר דלר"א פחות מל' יום לא ע"ל שנה עד ר"ה שנמנו בו כגון לערלה עד א' בתשרי ומהשתא ע"כ אי אתה מונה למלכים לעולם אלא בא' בניסן לר"ה אפי' בעומד בכ"ט באדר דאל"כ שטר הנכתב בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך אין לידע באיזה זמן נכתב אי בתחילת מלכותו אי בסוף שנתו וכדפי': ובהכי ניחא לי הא דקאמר הגמ' קמ"ל דניסן ר"ה למלכים ויום א' בשנה חשיב שנה ואיכא למידק פשיטא דהא קמ"ל ול"ל להגמ' להאריך ולומר קמ"ל דניסן ר"ה ויום א' בשנה ח"ש.

ולמאי דפי' א"ש וה"פ קמ"ל דניסן ר"ה למלכים לעולם ואפילו עמד בכ"ט באדר ולא אמרינן דמונין לו שנה מיום אל יום שעמד וממילא שמע מינה דיום א' בשנה חשיב שנה ואפילו לר"א דסבירא לי' בפחות מל' יום לא ע"ל שנה הכא אי אפשר דא"כ אין לידע באיזה זמן נכתבו השטרות שזמנם בשנה א' למלך בפחות מל' יום קודם ניסן וכדפי'

ואי לאו ניסן ר"ה למלכים לעולם אלא בעמד פחות מל' יום לר"א במיום אל יום סגי כיון דלמלך זה מנינו מיום אל יום א"כ ידוע וניכר באיזה זמן נכתבו.

אבל כיון דדין ר"ה בפחו' מל' יום לא סגי במיום אל יום עד ר"ה הקבוע לו ומהשתא בע"כ ניסן קבוע לעולם לר"ה של מלכים. וכיון שכן יום א' בשנה חשיב שנה לכולי עלמא אפילו לר"א דאל"כ אין לידע זמן השטרות אימת וכ"ת כיון דלר"א מדינא דכל מקו פחות מל' יו' בשנה לא עלתה לו שנה אלא כאן משום דלא אפשר מפני דכל השנים אין נמנין אלא לר"ה שלהם אפי' בפחו' מל' יום לר"א ולא סגי להו במיו' אל יו' מאי חזית דבטלי' האי כללא דקיימא לן פחו'מל' יום לא עלתה לו שלה משום האי כללא דכל מידי דיש לו ר"ה קבוע בפחות מל' יום לא סגי להו מביום אל יום ולא ע"ל שנה בשנה ראשונה שלו עד ר"ה הקבוע לו ומשום דלא אפשר לקיים את שניהם במנין שנות מלכים דא"כ אין לידע בשנה ראשונה שלו זמן השטר אימת.

אדרבה ליבטול הא דר"ה הקבוע למלכים שהוא א' בניסן ונימא דבעמד פחות מל' יום מביום אל יום סגי והא האי כללא דפחות מל' יום דלא עלתה לו שנה עדיף ושכיח טפי דנוהג בכל שנים הקצובים לעגל וכבש ואיל ופר דקדשים כדאמר ר"א (לקמן דף יו"ד) וכן לענין ערלה ולשנות מלכים. ואלו הא דלא עלתה לו עד ר"ה הקבוע לו ולא סגי במיו' אל יום לא משכחת לה אלא גבי ערלה ומלכים דיש להם יום קבוע בר"ה שלהם ולא באינך דאין להם יום קבוע לר"ה שלהם: וי"ל דהיינו טעמא דבטלי' הא דפחות מל' יום אדר"א ואמרו דלמלכים יום א' בשנה ח"ש אע"ג (דכ"ע) [דלכל ענייני'] שבעינן ל' יו' משום דאין ביטול זה אלא בשנה ראשונה של מלך זה ומשנת א' ואילך נימנן השנים כתיקונן מיום אל יום מניסן לניסן.

אע"ג דעל ידי שנוי זה דשל שנה ראשונה דחשבית לי' יום א' לשנה גורם שינוי לכל השנים דלשנה ראשונה שני' קרית לי' ולשני' שלישית וכן לעולם מ"מ מצד עצמם של השנים נימנין כתיקון. ועוד משנה א' ואילך נימנין תחילות השנים כדינן למלכי' שראוי להיות ניסן ר"ה שלהם כמו דליצ"מ שהי' תחילת מלכותן של ישראל כמש"כ לעיל בשם הר"ן.

משא"כ אלו היו מונים לו מיו' אל יום לא היו בכל שני מלכותו ניסן לר"ה דא"כ אין לידע זמן השטר דשנה ראשונה אימת ואין בכל שני מלכותו זכר ליצ"מ כלל מש"ה בטלו הא מפני הא: מונין שנה לזה ולזה. פירש"י הבא לכתוב בשטר באדר לאחר שעמד השני אם רוצה לכתוב בשטר בשנת פלוני למלך שמת כותב ואם רוצה כותב בשנה ראשונה למלך שעמד ותימא לי אמאי לא פי' להאי מונין שנה לזה ולזה כפשוטו שצריך לכתוב על שם

שניהם ביחד כך וכך למלך פלוני שמת ושנה ראשונה למלך פלוני שעמד: מהו דתימא שתא לבי תרי לא מנינן ואע"ג דמסיפא שמעינן לה דקתני מת בניסן ועמד אחר תחתיו בניסן מונין שנה לזה ולזה דש"מ מונין שנה לבי תרי ה"א ה"מ היכי שמת בניסן דלא מלך ראשון בשנה זו אלא מעט מש"ה מונין נמי לשני אבל היכי שמת באדר שכמעט שעבר כל השנה למלך שמת אין מונין אותו לשני.

ואע"ג דבמת בניסן ועמד אחר בניסן דלא עבר למלך שמת משנה זו אלא מעט אפ"ה מונין לו אותו שנה. הנ"מ למלך שמת שכבר מנו לו תחילות אותו שנה בחייו למנין שנותיו לפיכך אם רצה גומרים נמי אותו למנינו.

אבל במת באדר שלא מנו תחילתו לחי ה"א כיון שיצא רוב שנה זו קודם שמלך הב' לא לימני לו שנה זו כלל קמ"ל. ונ"ל דמש"ה הוכרח רש"י לפרש מהו דתימא שתא לבי תרי לא מנינן שמשנכנס בו המלך שמת אפי' יום א' לא יכתבו בשטר למנין המלך העומד אלא למלך המת ולא פי' איפכא דה"א דלא לימני למת אלא לחי בלבד משום דיותר מסתברא למנות למת מלחי שכבר ראשית השנה נימנת לו בחייו וכדפי': דאימנין לי' מאדר ומלך ב"מ הוא.

דאי משום דאימנין עליו לחוד מקמיית' שמעת לי' כן פירש"י וק"ל דילמא חדא איירי בדאימנו לחוד ואידך במ"במ אבל בדאימנו וגם מב"מ אה"נ דמונין לו ב' שני' וצ"ל דמב"מ לחוד ולא אימנו ליכא רבותא כלל ופשיטא דאין מונין לו ב' שני' א"נ דמשמע לי' להגמ' דאימנו לי' לחוד ומלך ב"מ שקולים המה וכיון דקמ"ל בחדא דאין מונין לו ב' שני' ממילא ה"ה לאידך והשתא בע"כ בתריית' אלא בדאיכא תרתי דאימנו עלי' ומב"מ הוא וקמ"ל דאפ"ה לא: מקיש מלכות שלמה ליצאת מצרים.

כתבו התוס' מפשטיה דקרא לא מצי למילף משום דנולדו בו זיותני עולם דדילמא מאדר מנינן ולניסן קרי' ליה חדש זיו. ואפילו אי הוי (הכי) קרי ליה לאייר חדש זיו משום דאית ביה זיו לאילני אין להוכיח דאלמא מניסן מנינן לשלמה דקרי ליה חדש שני משום דהכי הוה מעשה שמלך בניסן וקשה לי דא"כ מאי פריך בסמוך אימא אייר או אחד משאר חדשים הוי ר"ה ליצ"מ הא כיון דמקיש מלכות שלמה ליצ"מ א"א לפ"ז למנות ליצ"מ אלא מאדר או מניסן אבל לא לאחד משאר כל החדשים דא"כ אין חודש זיו שהוא ניסן או אייר חודש שני למלכות שלמה שמנינו מכוון עם יצ"מ.

$$ציור בספר$$ אבל הדבר ברור דהאי בחודש השני לא קאי אל המלך שלמה אלא האי חודש שני אייר הוא וקרי ליה חודש שני משום דניסן ר"ה לחדשים כדתניא לקמן (דף ז') בא בניסן ר"ה לחדשים ולמלכו' שלמה אשנה רביעית בלחוד קאי והשתא פריך

שפיר דא"ל למלכות שלמה וליצ"מ דאיתקשו להדדי מנינן ר"ה שלהם באחד משאר כל החדשים כיון דמלכות שלמה לא קאי אחודש אלא אשנה לחוד: ויציאת מצרים גופי' ממאי דמניסן מנינן ק"ל אכולא שמעתין דר"ל דליצ"מ מנינן בא' משאר חדשים ולא מניסן.

א"כ האי עשתי עשור חודש דמשנה תורה דמני ליצ"מ מ' שנה כדמסיק לא היו כ"א ל"ח שנה שלימות ליצ"מ ועוד ב' שנים מקוטעות שנה ראשונה ליצ"מ מקוטעת שיצאו בניסן וכלתה בחודש שמונין בו ליצ"מ. וכן שנת מ' מקוטעת היא שתחילתה בחודש שמנו בו ליצ"מ וכשהגיע ניסן עדיין לא כלה שנה שלמה די"ב חודש מיום אל יום.

והא משה מת בז' באדר שאחר עשתי עשר חודש זה של משנה תורה כדמוכח לה בסוף פ"ק דקידושין (דף ל"ח) מקראי וכתיב וב"י אכלו את המן מ' שנה ומשמע מ' שנה מיום אל יום לא פחות ולא יותר כדמוכח התם דקאמר וכי מ' שנה אכלו הא מ' שנה חסר ל' יום אכלו אלא מלמד שעוגות שהוציאו ממצרי' טעמו בהם טעם מן.

ומדתמה והא מ' שנה חסר ל' יום אכלו. ש"מ דמ' שנה מכוון ומיום אל יום קאמר וכדחשיב התם שנסתפקו מעוגת שהוציאו ממצרים שטעמו בהם טעם מן ל' יום עד ט"ו באייר ובו ביום התחיל המן לירד ופסק בשבעה באדר שמת משה ונסתפקו ממן שבכליהם עד ט"ז בניסן שאכלו מעבור הארץ כדכתיב ביהושע ואי ר"ה ליצ"מ בא' מכל החדשים ולא ניסן א"כ לא מלאו מ' שנה מכוון בט"ז בניסן שאחר אדר שמת בו משה שכלו מ' שנה מיו' יו' לאכילו מן $$ציור בספר$$ וכ"ת דלמאי דס"ד השתא י"ל לא מת משה באדר שאחר עשתי עשור חודש דמשנה תורה אלא באדר של שנה שלאחריו.

קשה דא"כ טפי אכילות המן על מ' שנה מיום אל יום ועוד דהא מסיק שאהרן מת באב שקודם העשתי עשור חודש שבמשנה תורה דהא כי נח נפשי' דאהרן אכתי הוי סיחון קיים כדאמר בסמוך. ואי לא מת משה עד בז' באדר דשנה שלאחריו חי' משה אחר אהרן יותר משנה ומחצה והא אהרן הי' בן קכ"ג שנה במותו כדכתיב בפ' מסעי.

ואהרן לא הי' גדול ממשה אלא ג' שנים בלבד כדכתיב ומשה בן פ' שנים ואהרן בן פ"ג שנה בדברם אל פרעה ואי משה חי אחר אהרן יותר משנה ומחצה נמצא הי' במוחו בן קכ"א והכתוב אמר ומשה בן ק"כ שנה במותו: דילמא מתשרי מנינן פירש"י אע"פ שיצאו בניסן משהגיע תשרי קרי לי' שנה לפי שתשרי ר"ה לשנים הנימנ' לבריאות עולם וה"ה ליצ"מ.

נ"ל דפי' הכי משום דק"ל אמאי מדלג דלוגי הגמ' מניסן ועד תשרי ואח"כ פריך על אייר וסיון הקודמי' לו ה"ל למיפרך כסדר החדשים תחילה על אייר וסיון ואח"כ על תשרי

לפיכך פי' דתשרי מסתברא יותר משאר חדשי להיות ר"ה ליצ"מ לפיכך אקדמי'. ובאמת בלא"ה ק"ל אהא דפרי' ואימא אייר או א' משאר חדשי' חוץ מתשרי מהיכי תיתי לומר כן כיון דלא מצינו שהם ר"ה לשום דבר וי"ל כיון דאפי' ניסן ר"ה היינו א' בניסן ולא יום ט"ו שבו יצאו שהרי נאמר ויהי בחד' הראשון בשנה השנית בא' לחדש הוקם המשכן והיינו א' בניסן הסמוך לשנה של יצ"מ.

דל"ל דניסן שלאחר שנה הסמוכה ליצ"מ הי' וקרי לי' שנה השנית משום דלא נתחדש' שנה עד ט"ו בו הא כתיב ויהי בשנה הב' בחד' (ראשון) [השני] נעלה הענן מעל המשכן אם איתי' בשנה שלישית מבעי' לי. א"ו הקמת המשכן היו בא' בניסן הסמוך לשנה של יצ"מ וקרי לי' שנה שנית אלמא כבר נתחדשה שנה אע"ג דליכא י"ב חדשים מיום אל יום של יצ"מ עד ט"ו בו.

א"כ אפי' תימא דניסן ר"ה ליצ"מ אפ"ה אינו אלא גזירת הכתוב לחדש שנה מר"ח אע"ג דלא מלי י"ב חודש עד ט"ו בו וכיון שכן ה"נ א"ל דר"ה ליצ"מ הוא אחד משאר כל החדשים ג"כ מגזה"כ: דילמא להקמת המשכן. ק"ל הא הקמת המשכן הי' בר"ח ניסן בשנה הב' ואי האי עשתי עשור חדש הי' שנת מ' להקמתו שהוא שנת מ' ליצ"מ ועדיין הי' משה חי נמצא אכלו המן מ"א שנה וקרא כתב מ' שנה ותו לא.

וי"ל דלמאי דס"ד דהאי קרא דמ' שנה בעשתי עשור חדש דחשיב להקמת המשכן ר"ה להקמה נמי בא' בתשרי הוא. ושנת ח' דידי' התחיל בתשרי שלפני עשתי עשר חודש דהאי קרא.

והרי עשתי עשר חוד' ושבעה באדר שלאחריו שבו מת משה אכתי בשנת מ' יום ליצ"מ הי': הכא נמי שנת מ' לג"ש. ק"ל הא אמרינן פ"ג דנדה (דף ד) דג"ש שאינו מופנה כל עיקר אין למידן הימנו ללישנא קמא דהתם לכ"ע וללישנא דר"א לרבנן הא הכא שנת מ' ושנת עשרי' דר"פ אין מופנה כל עיקר ואפ"ה למידן וי"ל דאין זה ג"ש גמורה אלא גילוי מילתא בעלמא ללמוד סתם מן המפורש.

ואולי רש"י כיון זה לזה במאי דפירש שם ר"פ כלהו שנ' שבפסוק שצריכן ללמוד זה מזה כלהו גמר ר"פ ללמוד סתם מן המפורש ע"י דין ג"ש: דילמא מעשה דשבט קדים. ק"ל האיך ס"ד למימר דמשנה תורה נאמר קודם מיתת אהרן הא משנה תורה נאמר בעבר הירדן בארץ מואב כדכתי' בהדי ואהרן מת בהר ההר שהי' הרב' מסעות מהר ההר עד ארץ מואב כדכת' בפ' מסעי.

ועק"ל שהרי במשנ' תורה נאמר ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ובכמה מקומת במשנה תורה מוכח בהדיא שנאמ' לאחר מיתת אהרן ולמ' שביק

הני קראי המפורשי' ומייתי להו מדרשא. ואפי' מדרשא לא נ"ל שפיר אלא מדתנא הוא סיחון הוא כנען כדמסיק:

דף ג'

ע"א ואימא ר"ה אייר.
ק"ל הא כתיב בפ' בשלח שבאו למדבר סין בט"ו יום לחודש שני ליצ"מ ואי ר"ה אייר לחודש השני בשנה (ג) [ב] מיבעי לי'. וכה"ג אמר בסמוך גבי ואימא ר"ה סיון ועוד ק"ל דמהאי קרא דנפקא לי דסיון אינו ר"ה משום דאם איתא בחודש הג' בשנה ה"ב מיבעי לי' וממילא ש"מ דאייר שקודם לסיון כ"ש דאינו ר"ה.
וי"ל משום דר"א ס"ל לקמן (ד' י') הנוטע פחות מל' יום לפני ר"ה לאעלתה לו שנה לענין ערלה והשתא אפילו תימא דאייר ר"ה ליצ"מ אין ר"ה זה אלא משנה ב' ליצ"מ ואילך דאלו בשנה ראשונה אי אפשר לא' באייר להיות ר"ה למנות מעתה שנה ב' דהא יצאו ממצרים בט"ו בנימן וליכא עד א' באייר אלא ט"ו יום ולא חשיב שנה בפחות מל' יום ובע"כ לא כלתה שנה ראשונה עד א' באייר הב' ליצ"מ למאן דמפרש פחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד א' בתשרי לשנה הבא כמ"ש לעיל וא"כ בסיון הראשון ליצ"מ וכ"ש באייר הקודם לו אפילו תימא דאייר ר"ה ליצ"מ אפ"ה לא נתחדשה שנה עד אייר הב'.
ואכתי סיון הראשון וכ"ש אייר שלפניו שנת א' הן. אבל הא דנפקא לי' דסיון לאו ר"ה מדלא קרי לי' שנה ב' ניחא דהא כבר יצאו יותר מל' יום ליצ"מ ואם איתא דסיון ר"ה בסיון ראשון ליצ"מ נתחדשה שנה.
וכן הא דמשני אפירכא זו ואימא ר"ה אייר מדקאי בניסן וקרי' לי' שנה ב'. נמי א"ש דהני קראי איירי מניסן ואייר השניים ליצ"מ מדחשיב לניסן לשנה שנית אם איתא דאייר ר"ה ע"כ האי ניסן הוא ניסן ה"ג ליציאת מצרים דהא לא נכנסה שנת ב' עד אייר שלפניו א"כ אייר שלאחריו ה"ל שנת ג': מיהו לר"מ דאמר לקמן יום א' בשנה חשיב שנה הוה מצי לשנוי' הכי אלא דניחא להש"ס לשנויי אליבא דכ"ע מיהו לאידך פי' שכתבתי שם דבפחות מל' יום א"צ להמתין עד תשרי הבא אלא בי"ב חודש מיום ליום סגי.
בע"כ הא דפריך ואימא ר"ה אייר לאו אליבא דר"א פריך לה. דהא לדידי' לק"מ דכיון דמיציאת מצרים עד ר"ח אייר ליכא ל' יום תו א"א למנות ר"ה מר"ח אייר בכל השנים אפי' משנה א' ואילך עד לעולם.
אלא כל השניה כלים בי"ב חודש מיום ליום ליצ"מ שהיה בט"ו בניסן. דהא פחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד השלמת השנה מיום ליום.

וא"כ מכאן ואילך לעולם הוי התחלת שנה חדשה וכל השנים שוים בזה שמחשבים אותו מט"ו בניסן לט"ו בניסן ובע"כ אליבא (דר"א) [צ"ל דר"מ] פריך דס"ל יום א' בשנה (לא חשיב) [צ"ל חשיב] שנה והשתא הדרא קושיא לדוכתה דה"לל לא ס"ד דאייר ר"ה ליצ"מ דא"כ בחודש (הג') [צ"ל הב'] בשנ' הב' מיבעי ליה דהא כבר נתחדשה השנה מא' באייר וה"נ המ"ל מהא קרא דפ' בשלח כיון דפירכא זו ליתא אליבא דר"א אלא אליבא דר"מ לחוד: ואם איתא בחודש ה"ג בשנה ב' מיבעי ליה ק"ל הניחא לר"מ דס"ל יום א' בשנה חשיב שנה והרי אע"ג דבר"ח סיון באו לסיני כדאמרי' בפ"ט דשבת (ד' פ"ו).

הא ס"ל לר"מ מקצת היום ככולו כדאי' לקמן (ד' י'). אבל לר"א דס"ל ל' יום בשנה דוקא חשיב שנה אכתי אפשר לומר סיון ר"ה והא דלא קאמר בטנה השנית משום דאכתי לא עיילי אלא יום א' וכדאמרי' לקמן ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון בא' לחודש ור"מ סבר מדאכתי יום א' עיילי בשנה ש"מ יום א' בשנה חשיב שנה ור' אלעזר אי כתיב בשש מאות וא' שנה כדאמרת.

השתא דכתיב באחת ושש מאות שנה שנ' אשש מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת קאמר וה"נ אפ"ת דסיון ר"ה א"א לכתוב בשנה השנית לר"א כיון דלא עיילי ל' יום וי"ל דה"מל בחודש השלישי בשנית ואפי' לר"א ולא ליכתוב בשנה השנית וה"א מאי שנית אתחלתא דשנית כדאמר גבי באחד אתחלתא דאחד.

והא דקאמר בשנה השנית מיבעי ליה משום ר"מ דס"ל יום א' בשנה חשיב שנה נקיט הכי ואליבא דר"א ה"ל לומר בשנית מיבעי ליה בלא שנה אלא דאין כאן עיקר מלתא דר"א ור"מ. לא חש הגמ' להאריך בזה: מאי שני לאו שני לירח שמונין בו למלכותו ומהשת' כיון דמוכח דלמלכות שלמה מונין מניסן ש"מ דליצ"מ נמי מונין מניסן דהא מ"ש ויצ"מ איתקושי' להדדי והיינו דפשיטא לן במ' ע"א (דף י) דליצ"מ מניסן מנינן: תניא כוותי' דר"י פיר' התוס' ובקרא דר"א לא סגי דה"א לשלמה הוי וודאי שני לירח שמונין לו למלכותו לפי שעמד בניסן אבל לשאר מלכים לא להכי צרי' נמי להקיש ליצ"מ ואע"ג דליצ"מ גופ' א"ל אימא תמוז אב אדר כדפריך לעיל מ"מ השתא דמוכח דיצ"מ ומלכים מנין א' להם וחזינן מקרא דויחל לבנות דלשלמה מניסן מנינן ע"כ יצ"מ נמי מניסן מנינן כדפי' בסמוך והא דאייתי לה לכל הני קראי של תורה הא ל"צ דהא מהני בקראי (דמלכים) [צ"ל דמלכים ודד"ה] לחוד סגי אפ"ה כל החדשים שאפשר לו להוכיח מקראי של תורה שאין מונין להו ליצ"מ ניחא לי' לאתויינהו: דף ג' ע"א מדקאי בכסליו וקרי' לי' שנת כ' וכו' וכ"ת נהי דמוכת מקרא דמלכי א"ה לא מנינן להו מניסן אכתי מנ"ל דתיקנו להם יום קבוע לר"ה דלמא מונין שנה משעמד מיום אל יום ואין

להם יום קבוע לר"ה בשלמא לפירש"י ותוס' הא דתיקנו יום קבוע למלכי ישראל משום חשש תקלת מוקדם מש"ה צריך לתקן נמי למלכי א"ה יום קבוע משום חשש מוקדם ולא מייתי מקרא דנחמי' אלא הא לחוד דאין מונין להו נמי מניסן כמלכי ישראל אבל יום קבוע סברא הוא מה"ט דאמרן.

אבל למאי דפי' לעיל בשם הר"ן דתקלת מוקדם לאו מילתא היא והא דתיקנו ניסן ר"ה למלכי ישראל הוא שראוי לעשות במלכות זכר ליציאת מצרים השתא י"ל דמלכי א"ה אין להם יום קבוע כלל וי"ל דלהאי פי' נמי ל"צ קרא אלא שלא תימא דזמן א' לשניהם וכיון דמלכי ישראל ראוי לקבוע להן לר"ה ניסן מטעמא דפי' גם לא"ה כן דלא פלוג קמ"ל קרא דא"מ להן מניסן והשתא ממילא שמעינן הא דא"מ להן מיום אל יום כמש"ל בשם הר"ן שאפשר שיעמוד איזה מלך לא"ה בניסן וכשיראו שימנו לו מניסן ר"ה יחשבו שגם ר"ה שלהם ניסן לפיכך קבעו ר"ה שלהם תשרי: ע"ב לא ס"ד דברים שאמר חנני.

ק"ל דלמאי דמסיק השתא לא שמע מינה מקרא דתשרי ר"ה למלכי א"ה דהא אפשר לומר דלמא מעשה דניסן קדים אלא מברייתא דקאמר מעשה דכסליו קדים והא אמרי' לקמן (ד' ח') ולשנים דהיינו למלכי א"ה ופריך רב חסדא דאמר למלכי א"ה מתשרי מנינן מתני' קמ"ל ומשני. ר"ח קראי קמ"ל והשתא כיון דהא דר"ח לא מוכח מקרא אלא מברייתא והא ודאי מתני' עדיף מברייתא ואכתי תקשה ר"ח מתני' קמ"ל: וכתב בשבעה בשנת ב' בכ"א לחודש ופר"שי נבדק במקרא ולא נמצא בפסוק ב' בשנת שתים אך י"ל שלפסוק שלמעלה הימנו קאי שכתוב בו בשנת ב' וק"ל מנ"ל לר"י שקאי אפסוק שלמעלה הימנו דלמא לעול' נתחדשה השנה בשבעה והא דלא כתיב בשבעה בשנת ג' כר"א דאמר פחות מל' יום לא עלתה שנה ואין מונין השנה לשנה הנכנסת כדאמרי' לקמן גבי באחת ושש מאות שנה ושמא אליבא דר"מ דס"ל יום א' בשנה חשיב שנה פריך לה.

מיהו למאי דפי' לעי' דאע"ג דא"א לקרות לשנה הנכנסת שנה בפחות מל' יום לר"א אפ"ה מונין לה. וה"נ ה"לל בשביעי בג' בכ"א לחודש ואע"ג דקאמ' אם איתא בשבע' בשנ' ג' מיבעי ליה היינו אדר"מ אבל אדר"א בשביעי בשלש בלא תיבת שנה מיבעי ליה אלא דלא חש להאריך וכמ"של ועוד י"ל דר"י בדוקא נקט בשנת שלש מיבעי ליה דהא ע"כ דר"ח לא אתי כר"א אלא כר"מ שהרי מוכיח לה מדקאי בכסליו וקרי לי שנת ך' מכלל דר"ה לאו ניסן בירושלמי דחי לה לעולם מניסן מנינן תפתר כר"א דאמר כל שנה שלא נכנסו לו ליום א"מ אותה שנה שלימה.

פי' לה אחר שנה שעברה אלמא הא דר"ח אליבא דר"מ אזלא ולהאי תי' ניחא דקיימא שיטת הירושלמי וגמ' דידן בחדא שיטתא אליבא דר"א דכל שנה שלא נכנסה לה ל' יום

משנה החדשה. או שמונין לה אחר שנה שעברה כדעת הירושלמי א"נ על שם החדשה אלא דמסתם לה סתומי ואין קורא על החדשה שם שנה אלא ע"ד דאמר גבי אחת ושש מאות שנה לקמן גבי ושש מאות שנה אליבא דר"א דשנה אשש מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת וא"נ מסתים לה סתומי ואין קורא לה לא על שם שנה שעברה ולא על שנה דלהבא כלל וע"ד שפירשתי לעיל גבי ואימא ר"ה אייר: ובהכי ניחא לי למאי דפי' לעיל דלר"א פחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד מיום אל יום דה"ה נמי למלכים בפחות מל' לר"ה שלהם מונין להם בכל שנותיהם במיום אל יום ולא מר"ה שלהם בין למלך ישראל בעמד בפחות מל' יו' קודם א' בניסן בין מלכי א"ה בעמד פחות מל' יום קודם א' בתשרי והשתא איכא למידק מאי ק"ל לר"י בשבעה בשנ' ג' מיבעי ליה מאי קושיא דילמא עמד דריוש פחות מל' יום קודם א' בתשרי וקודם כ"ד באלול ונמצא כ"ד של ששית שהוא אלול וכ"א של שביעי שלאחריו דמיירי בהו קראי שניהם שנה א' למנינו שהם בשנת ב' לו.

אלא ודאי משום דע"כ הא דר"ח לא אתא כר"א אלא כר"מ דס"ל יום א' בשנה חשיב שנה ולדידי' אפי' עמד בע"רה עלתה לו שנה בר"ה וכל שנותיו נמנין מר"ה לר"ה לעולם והשתא פריך שפיר בשבעה בשנת ג' מיבעי ליה:

דף ד

ע"א אחד הנודר וא' המקדיש וא' המעריך כיון שעבר עליו ג' רגלים.

ק"ל מ"ש דקחשיב בהאי ברייתא קדשי בדק הבית דהני תלתא כולן קב"הב נינהו ואלו קדשי מזבח לא קחשיב והרי אף עליהם עוברי' תאחר כדאמר לקמן ולא עוד אלא מקב"ה קחשיב תלתא ובקדשי מזבח לא קחשיב ולא מידי. והנה אם נאמר כדר"ל ברפ"ב דחולין דף קל"ט) דס"ל בקב"ה באפריש לחוד סגי דאם נגנבו או נאבדו לאחר הפרשה אעפ"י שלא באו עדיין ליד גזבר שוב אינו חייב באחריותן דכתיב לה' הארץ ומלואה הוי ניחא דאע"פ דאיכא ב' קראי לבל תאחר חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב כדאמר לקמן (דף ו') מ"מ בקב"ה לא משכחת הני תרתי אלא אמר ולא אפריש לחוד דאלו דומיא דאפרי' ולא אקרי' דבק"מ.

לא משכחת דהא מכי אפריש אע"ג דלא אתי ליד גזבר שוב אינו עובר מעתה בב"ת וה"ל אם נאמר דהא דתני' לקמן דבשנה בלא רגלים עובר בב"ת אפי' ר"ש מוד' בהא דע"כ ל"ק ר"ש פעמי' ד' או ה' אע"ג דכבר יצא שנתו אינו עובר עד ד' וה' רגלים היינו דווקא (באפריש ולא אקריב) [צ"ל באמר ולא אפריש] דהא דרבי רחמנא בכל הקדשים בשנה

בלא רגלים לב"ת נפקי לן מדכתיב כל הבכור לרבות כל הקדשים לשנה בל"ר היינו דווקא דומיא דבכור דהוי בדאפרש ולא אקריב שהרי ממילא קדש מרחם בלתי הפרשה וכמ"ש שם וכיון דלא מ"ל לפעמים ד' או ה' דר"ש לענין ב"ת אע"ג דכבר כלתה שנה בל"ר אלא (באפריש ולא אקריב) [צ"ל באמר ולא אפריש] לחוד להכי נקט בהאי ברייתא לקב"ה לחוד דפסיקא לי' מלתא להני ד' או ה' לר"ש דהא בהו ליכא ב"ת אלא באמר ולא אפריש לחוד כדר"ל וכה"ג הא דמשכחת להני ד' או ה' דהא בשנה בלא רגלים לא שייך ב"ת כל זמן שלא הפריש ואלו בקדשי מזבח דמשכחת לה תרתי לענין בל תאחר אמר ולא אפריש אפריש ולא אקריב לא פסיקא לי' להני ד' או ה' דר"ש דהא באפרישולא אקריב בשנה בלא רגלים סגי לב"ת דידה.

אבל הא ליתא דב' חשובות בדבר חדא דהא נתברר התם דבאמר ולא אפריש נמי עובר בב"ת בשנה בלא רגלים. והשתא אפי' בקדשי בדק הבית נמי להאי תנא דשנה בלא רגלי' לא משכחת לפעמים ד' או ה' דר"ש.

ובע"כ לר"ש לית ליה כלל הא דתנא שנה בלא רגלים עובר בב"ת כמ"ש שם בשם רש"י ועוד דהא חשיב הכא מעריך ובערכין אפי' ר"ל מודה דחייב באחריותו עד שיבוא ליד גזבר כדמסיק התם רפ"ב דחולין ומשכחת לה במעריך דומיא דאפרי' ולא אקרי' ואכתי לאו מלתא דפסיקתא היא. וכ"ש לר' יוחנן דס"ל התם דבקדשי ב"ה נמי חייב באחריותן עד שיבוא ליד גזבר א"כ לאו מלתא דפסיקתא היא כלל בכל הני קדשי ב"ה דקחשי' והשת' הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא חשיב קדשי מזבח כלל בהאי ברייתא.

ומיהו למאי דאפרש לקמן דהא דבשנה בלא רגלים עובר בב"ת היינו מדכתיב גבי בכור תאכלנו שנה בשנה וכתיב כל הבכור לרבות כל הקדשים לשנה בלא רגלים והיינו דווקא קדשי מזבח דומיא דבכור אבל קדשי בד"ה דלא דמו לבכו' נהי דאיתרבו לענין בל תאחר דרגלי' (דשנה) [צ"ל לשנה] בלא רגלים לא איתרבו ולפ"ז ר"ש אית ליה להא דשנה בלא רגלי' לב"ת.

מיהו ה"מ בקדשי מזבח אבל בקדשי בד"ה אינו עובר אלא בג' רגלים כסדרן ולא בשנה בלא רגלים א"ש הא דנקיט בברייתא זו לקדשי בד"ה ולא קדשי מזבח. משום דקדשי בד"ה הא דמשכחת לה לפעמים ד' או ה' דר"ש.

דאע"ג דעבר עליו שנה אפ"ה אינו עובר בב"ת עד ג' רגלי' כסדרן. אבל בקדשי מזבח לא משכחת ליה להני ד' או ה' דר"ש דמיד שעבר עליו שנה בלא רגלים כבר עובר בב"ת.

ואפי' ד' רגלים לא משכחת לה כ"ש ה'. מש"ה שייר בברייתא זו לק"מ ולא קתני להו לגמרי משום דלא שייך בהו להני ד' וה' דר"ש: פעמים ד' פעמים ה'.

ק"ל כיון דבעינן ג' רגלים כסדרן פעמים ו' רגלים נמי משכחת ליה כגון שנדר ליל א' של פסח דשוב אין אותו רגל עולה לו למנין ג' רגלים כיון דכבר יצא מקצתו כדמוכח לקמן (דף ז') גבי והרי רגלים דלא חיילי מאורתא כיון דבעינן כסדרן ה"ל כנדר לפני עצרת דחמשה ואותו פסח שנדר בתחלתו הוי לי' ששה.

דליכא למימר דכד הדר ליל א' של פסח לשנה הבא מצטרף לפסח דשעת נדר וה"ל ג' רגלים כסדרן ובהכי סגי לעבור בב"ת ליתא דכיון דבעינן ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחלה אי אפשר לאותו ליל א' של פסח הבא להצטרף עם הפסח של שעת הנדר כיון דאותו הלילה לא הוי חג המצות תחלה דכמו שאותו מקצת לילה שיצאת מחג המצות מעכבת שהנותר מן החג אינו עולה למנין ג' רגלים אלמא מקצת לילה מילתא היא ה"נ מעכבת לכסדרן.

מיהו י"ל דלא חשיב ר"ש פעמים ה' אלא בנדר לפני כל הרגל דאפי' מקצת הרגל אכתי לא נפיק קודם הנדר אבל בנפק כבר מקצתו לא חשיב והא דנדר בליל א' של פסח בכלל לפני עצרת ה' דקתני הוי: וחרמים. רש"י פי' חרמי גבוה והתוס' פי' בין חרמי גבוה בין חרמי כהני' ונ"ל דלטעמייהו אזלי דלקמן (דף ה') מרבינן לדמים וערכין וחרמים והקדשות מלה' אלהיך ופירש"י שהן קדשי בדק הבית וכולן לה' ואין לכהנים בהן כלום וא"כ חרמי כהנים לא איתרבו מכאן לב"ת והתוס' פירשו בכולן כתיב לה' וכו'.

ובחרמים כתיב קדש קדשים לה'. וגבי חרמי כהן נמי דר' לי' בבכורות רפ"ה (דף ל"ב).

ומ"מ אפ"ה לפ"ד אין ראי' שעוברין בב"ת על חרמי כהנים ומ"ש דגבי חרמי כהנים נמי דריש לי' התם. אמת דהכי אמרינן התם חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם שנאמר כל חרם ק"ק הוא לה' נתנן לכהן ה"ה כחולין לכ"ד שנאמר כל חרם בישראל לך יהיו מ"ת זה אינו אלא למ"ד סתם חרמים לכהנים דהכי תנן בפ"ז דערכין (דף כ"ח) ר"י בן ברוקה אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם ק"ק הוא לה' וחכ"א סתם חרמים לכהנים שנאמר כשדה החרם לכהן תהי' כאחוזתו וא"כ למה נאמר כל חרם ק"ק הוא לה' שחל על ק"ק ועל קדשים קלים הרי ר"י בן ברוקה דס"ל סתם חרמים לבדק הבית דריש לכל חרם אחרמי גבוה ולדידי' גבי חרמי כהנים לא כתיב לה' א"כ חרמי כהנים לריב"ב לב"ת מנין ובגמ' פסק רב התם כר"י בן ברוקה ואע"ג דעולא ס"ל התם סתם חרמים לכהנים הא רב יהודא עשה מעשה כר"י ב"ב וקי"ל מעשה רבי ועוד דעולא יחידאי הוא לגבי רב וכן פסק הרמב"ם מ"מ פי' התוס' אמת דבהאי כ"ע מודו דחרמי כהנים מועלין בהן אפי' למ"ד סתם חרמים לבדק הבית כדמוכח בפ"ז דתמורה (דף ל"ב) גבי הא דמסיק התם דקרא דכל חרם למעילה אתי.

ופריך מעילה ל"ל קרא ק"ק כתי' בי'. ופי' התוס' מדלא דריש כל חרם דמיירי בח"כ א"כ ק"ק בח"כ היכא כתי' אלא דסמיך אקרא אחר דכתיב והיו השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם לכהן תהי'.

וק"ק לאו דווקא אלא כלומר קודש לה': ועוד פי' אפי' אי לא דריש כל לרבות חרמי כהנים מ"מ פשט' דקרא דק"ק קאי אחרמי כהנים דכתיב בתרי' לא יגאל ולא ימכר דהיינו ח"כ דאין להם פדיון דאלו חרמי ב"ה אדרבא כל עקרן לפדיון קימי: ונ"ל דעיקר כדברי התוס' דחרמי כהנים נמי עובר בב"ה דאי חרמי ב"ה דווקא קאמר תרתי ל"ל דתני החרמי' וההקדשו'.

הא חרמי ב"ה בכלל הקדשות הן ואע"ג דשם בפ"ז דחמורה רצה לומר הגמ' הא דתנן התם מקדישין אותו ומחרימין אותו ואקדשי מזבח קאי. ופריך מיני' לר' הונא דאמר קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום ומשני אידי ואידי קדשי ב"ה.

ול"ש מפיק להו בלשון הקדש לב"ה. ול"ש מפיק להו בלשון חרם לב"ה.

הא במסקנא לא קאי הכי התם אלא סתם מחרימין דתני גבי מקדישין היינו חרמי כהני': ואע"ג דהא דאמרינן בכמה מקומות אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה וטעמא מפני התקלה $$ציור בספר$$ והאי אין מחרימין בע"כ היינו לב"ה דאלו לכהני' לית לן בה דהא בזמן הזה נמי אפשר ליתן לכהן כמו בזמן הבית.

וכדתנא התם רפ"ה דבכורות נתנן לכהן הרי הן כחולין לכ"ד אלמא אע"ג דתני אין מקדישין אפ"ה תני נמי אין מחרימין י"ל דאע"ג דחרמין בכלל הקדשות הן אפ"ה נקיט אין מחרימין בזמן הזה אע"ג דכבר תני לאין מקדישין דסד"א הואיל ותנא בספ"ז דערכין (דף כ"ח) אין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר והי' השדה כו' וה"א דבמטלטלין נמי אין חרמים נוהג בזה"ז כדס"ד דמקשה התם קמ"ל דבמטלטלין נוהג אפי' בזמן הזה כדמסיק התם וכן הא דתני' בפ"ט דסנהדרין (דף פ"ז) גבי זקן ממרא דברי אלו החרמים וההקדשות היינו טעמא דתני חרמים אע"ג דתני כבר הקדשות משום דתרי מילי ננהו.

דבהקדשות פליגי זקן ממרא וסנהדרין בד"ר אליעזר בן יעקב ורבנן אי הקדש צריך עשרה לפדותן אי סגי בתלתא ובחרמין פליגי בד"א אי סתם חרמים לב"ה או לכהנים כדמפרש הגמ' התם אבל הכא לגבי ב"ת כיון דתני הקדשות ל"ל למתני תו חרמי' הא בכלל הקדשות הן. א"ו מח"כ מיירי דלא דמו להקדשו' דהני לגבי לגבוה והני לכהני' וש"מ דעל חרמי כהני' עוברים בב"ת וכ"ת א"כ ת"ק דברייתא קמייתא דא' המקדיש אמאי שייר למחרים כיון דחרמי כהנים עוברין בב"ת והא ח"כ אינן בכלל מקדיש.

י"ל הואיל דתני כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בב"ת וקמ"ל דווקא ג"ר אבל קודם אינו עובר והא למ"ל אלא בקדשי גבוה (דתלי) [צ"ל דתליא] במקדש דקדשי ב"ה נמי צרכי מקדש הן ובאין ללשכה מש"ה אין עובר עליהן בב"ת עד ג"ר דומיא דקדשי מזבח אבל חרמי כהנים דמי לצדקות דעובר עליהם לאלתר מטעמא דקיימי עניים כדאמר רבא לקמן (דף ו') וע"ד שאפרש בסמוך וה"ט שייך נמי גבי חרמי כהנים דהא קיימי כהנים ומה"ט נמי עוברין עליהן בב"ת לאלתר ולא שייך גבייהו ג"ר לב"ת.

מש"ה לא תני בהו בברייתא קמיית'. אבל בהאי ברייתא דחשיב נמי לצדקה ומתנו' עניים לב"ת אע"ג דעוברין עליהן בב"ת לאלתר.

מש"ה חשיב נמי חרמים לענין ב"ת אע"ג דעוברין עליהן לאלתר כמו דחשיב להני: ומכאן ראיי' למאי דאפרש בסמוך דכל הני דלא שייכי למקדש כצדקות ושאר מתנו לעניי' לא שייכי בהו ב"ת דג"ר אלא לאלתר עובר עליהם דהא מש"ה שיירי בברייתא קמייתא חרמי כהנים וכדפי' והא דדריש לקמן אשר דברת לקדשי ב"ה והא ח"כ אינן בכלל קדשי ב"ה ובברייתא קמייתא דריש מלה' אלהיך אילו הדמי' והערכין והחרמי' והקדשו' ש"מ דחרמי' דנקיט היינו חרמי ב"ה ומש"ה לא תני בבריית' שניי' לחרמים משום דאף הן בכלל קדשי ב"ה.

דל"ל מש"ה שייר ח"כ משום דלאלתר ע"ע בב"ת הא קחשיב בה בפיך זו צדקה אע"ג דלאלתר עוברין עליהן א"ו אין ב"ת לח"כ מש"ה שייר לחרמים. י"ל משום דלקמן אמרינן דהני תרתי קראי לב"ת צריכא חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב וקמ"ל דדיבורי' מלתא היא.

מש"ה באמר ולא אפריש נמי עובר וה"ט לא שייך אלא בקדשי גבוה בין למזבח בין לב"ה וכדתני' בפ' קמא דקדושין (דף כ"ח) האומר שור זה עולה בית זה קרבן פי' לב"ה קני בדיבור משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי אבל חרמי כהנים בחדא הוא דמשכחת לה דהיינו דומיא דאפריש ולא אקריב בדהחרים איזה דבר ולא נתנן לכהן אבל דומי' דאמר ולא אפרי' דהיינו שקיבל עליו להחרי' לכהן לאו כלום הוא דאין זה אמיר' לגבוה אלא להדיוט שהוא הכהן כדמוכח להדי' שם בפ"ז דתמורה.

דהא דאמר עולא שם חרם וכל חרם פי' מדה"ל למיכתי' ק"ק הוא וכתי' כל חרם משמע דעל הכל חייל חרם אפי' אמידי דק"ק הוא ופריך מי אמר עולא הכי והאמר עולא המתפיס עולה לב"ה אין בה אלא עכוב גיזברים לבד. וכתב התוס' דה"פ דאין בה להקדש בגוף הבהמה כלום ומותר לשחטה קודם הפדיון שאין הקדש חל על גוף הבהמה אלא עכוב הגזברין שישומו אותו קודם שחיטה ודמי השומא יתן לב"ה.

וקשי' לדעולא קמיית' דמרבי מכל חרם (שקדשי ב"ה) [צ"ל שחרמי כהני'] חלין על קדשי מזבח וש"מ דחלין על גוף הבהמה דאל"כ על מה יחיל ח"כ. ול"ד לחרמי ב"ה דאם אמר הרי עלי מנה לב"ה דחייב דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אבל חרמי כהנים וודאי אם אמר הרי עלי מנה לחרמי כהני' אם ירצה יחזיר בו דאמירתו להדיוט לאו כלום הוא וחרמי כהנים לא הוו אלא באמר חפץ זה לחרמי כהני' שאז וודאי החרם חל על גוף החפץ א"כ ע"כ קסבר עולא שהחרם חל על גוף הבהמה וא"כ אמאי אין בה אלא עיכוב גיזברין האיכא איסור לשחוט עד שיפדנה ומשני מדרבנן פי' מן התורה אינו חל כלל על גוף הבהמה אלא מדרבנן הוא דאסור לשוחטה ועיקר קרא וודאי אתי לומר שחל על הקדש לכל הפחות להתחייב מטעם חוב וש"מדאמר ולא אפריש גבי ח"כ לא משכחת לה לב"ת דהא לאו כלום הוא.

וע"כ לא רבי קרא לפי המסקנא דחרמי כהנים חלין על בהמת קדשים להתחייב מטעם חוב משום דה"ל כאומר חפץ זה לחרמי כהנים אלא דא"א לו לחול על גוף הבהמה כיון שאינו שלו אלא של גבוה ומ"מ רבי קרא שעכ"פ חל אחפץ להתחייב משום חוב אבל באומר הרי עלי מנה לחרמי כהנים לא שמעית מיני' שיתחייב משום חוב דאין אמירה להדיוט כלום ולפ"ז אמר ולא אפריש בחרמי כהנים לענין ב"ת לא משכחת לה דאמירתו לאו כלום הוא.

ואע"ג דמשכחת לה בהאי גוונא במחרים קדשי מזבח לחרמי כהנים דה"ל כחוב מן התורה ואינו חל על גוף החפץ וה"ל כאמר ולא אפריש מ"מ כיון דסתם אמר ולא אפריש לא משכחת לה גבי ח"כ. ולא דמי לשאר קדשי ב"ה דמשכחת לה אמר ולא אפריש בסתמא לעולם מש"ה לא פסיקא לי לתנא דברייתא (קמייתא) [צ"ל בתרייתא] למתני לחרמי כהנים ולכייל לי' בהדי שאר קרבנות ב"ה.

הואיל ולא דמי להו: צדקות. הק' תוס' הא אמר רבא לקמן וצדקות מחויב עלי' לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים וא"ל הא דאמר עובר לאלתר היינו עשה דא"כ הל"ל עד דעבר רגל א' כקרבן: והר"ן בשם הרשב"א פי' דהא דצדקות עובר לאלתר היינו בעשה ויפה דחו התוס' לסברא זו.

ועוד אני אומר מדסדר תלמודא לקמן (דף ו') בתחילה הא מימרא דרבא דצדקות מחויב עליהם לאלתר ובתר הכי לאידך מימרא דרבא כיון שע"ע רגל אחד עובר בעשה. לא משמע הכי: והר"ן פי' כל מידי דלא תליא במקדש אין לו ענין לדגלים ולאלתר עובר בב"ת.

והא דחשיב בברייתא צדקות בהדי אינך וקתני כיון שעברו עליהם ג' רגלים עובר בב"ת לאו למימרא דצדקות בעי ג' רגלים לב"ת. דליתא ותנא הכי קאמר דבכל הני דחשיב ליכא מילתא שלא יעבור עליהם ג"ר בב"ת עכ"פ.
אבל אין ה"נ דיש בהני דחשיב שעובר עליו מיד כגון צדקות וכיוצא בהן והאריך בזה להסביר הענין. $$ציור בספר$$ ומ"ש הוא תמצית דבריו וכדבריו נ"ל עיקר דכל מילי דלאו דקודש נינהו לא תלי רחמנא ב"ת דידהו ברגלים ולאלתר עובר עליהם.
וראיי' לדבר כדאמרינן רפ"ק דנדרים (דף ג') מהקישא דלנדור נדר נזיר להזיר נפקא לן מה נדרים עובר בבל תאחר אף נזירות עובר בב"ת ושקיל וטרי הש"ס ב"ת דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר ה"ל נזיר. אכל קם לי' בבל יאכל ומוקי לה רב אחא בר יעקב כגון שנדר והוא בבית הקברו' אע"ג דלאלתר חל עליו נזירות עובר בב"ת דנזירות טהרה א"ר אשי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד עובר משום ב"ת דנזירות טהרה.
ומדנקט נזיר שטימא עצמו מזיד משמע דלחייבו מלקות לאלתר משום ב"ת על טומאה זו קאתי. ואי כל ב"ת אפי' מאי דלא תלי במקדש ברגלים תלוי אפי' טימא עצמו במזיד אין כאן מלקות אפי' שהה בטומאתו ג' רגלים דה"ל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו ודוחק לאוקמי מילתא דרב אשי דלא כהלכת' כמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.
ועוד אי אתיא כמ"ד לוקין עליו טומאה במזיד דנקט למנ"מ הא בשהה בטומאתו ג"ר במזיד הוא דתלי חיוב דידי' ואפי' אם נטמא בשוגג אלא וודאי לאלתר חייב על טומאתו משום ב"ת הואיל ולאו מילי דהקדש הוא מש"ה דווקא בנטמא במזיד הוא דחייב ואע"פ שפי' התם הרא"ש עובר בב"ת דחירות טהרה אם נשתהא בטומאתו ג"ר וה"ה אם נטמא בשוגג אם השהי' הי' במזיד ושטימא עצמו במזיד דקאמר היינו ששהא עצמו בטומאתו במזיד וכן פי' התוס' שם.
אינו במשמע לפרש כן דשטימא במזיד על השהי' קאי ולא על הטומאה עצמו ועוד לפי פירושם שטימא עצמו במזיד דקאמר רב אשי ל"ל. דהא מילתא דפשיטא היא בכ"מ דבשוגג אין עובר והא אפי' תנוקות של בית רבן יודעים אותו ועוד מצידה תברא אי ס"ד דאפי' מידי דלא תליא במקדש כמו נזירות וכיוצא בו נמי אין עובר בב"ת לאלתר אלא בג"ר דווקא כקרבנו'.
א"כ לפ"ז מה ב"ת דקרבנו' מי שאינו חייב בראי' ושמח' ליתא בב"ת. והכי אמרינ' לקמן (דף ו') בעי ר"ז אשה מהו בב"ת מי אמרינן הא לא מחייבי בראי' או דלמא הא אי' בשמחה אמר לי' אביי ת"ל דהא אי' בשמחה.

ומשמע מאן דלית' לא בראיי' ולא בשמחה אין עובר בב"ת וטעמא כיון דתלי בביאה דרגלים ומאן דליתא בביאה דרגלים ליתא בב"ת והא טמא ליתא בביאה דהא טמא פטור מן הראיי' כדאמרינן בפ"ק דחגיגה (דף ד'). וכ"ש דליתא בשמחה דהא טמא שאכל קודש בכרת וממילא ליתא בב"ת ד"ג רגלים.

ב"ת דנזירות היכי משכחת לה הא כל כמה דלא מטהר נפשי' אינו בביאה וממילא אינו בב"ח ול"ל דמשום הא גופה עובר בב"ת משום דכיון דבידו לטהר את עצמו וה"ל בר ביאה ולא טיהר משום הא גופא ה"ל מזיד ועבר בב"ת. הא ליתא ושיבוש הוא דהא אפי' טהור גמור אי עבר ולא עלה לרגל אע"ג דעבר אעשה דמצות ראיית פנים ועשה דחגיגה ושמחה מ"מ אין עובר בעשה ול"ת דב"ת דהא לא תלוי להו רחמנא בראוי לביאה אלא בביאה ממש כדכתיב ובאתם שמה והבאתם שמה דמשמע ביאה ממש אבל בחייב לבא ועבר ולא בא אין עובר אפי' בראוי לבא כ"ש בטמא אעפ"י שהי' שהות לטהור ולא טיהר דאינו עובר בל"ת ועשה דבל תאחר א"ו ש"מ דכל מידי דלא תלו במקדש לא שייך ב"ת דידי' לרגלים אלא עובר בב"ת לאלתר.

א"כ ב"ת זה בטמא נמי חל מש"ה נזיר שטימא עוב' בב"ת. וש"מ דכל מילי דתליא במקדש עובר בב"ת לאלתר כמו טומאת נזיר וה"ה נמי לצדקות ומעשרות לקט שכחה ופאה דלאו במקדש תליא עובר עליהן לאלתר בב"ת: ומ"מ אין להבי' ראי' מהא דלקמן דפרי' אהא דאמ' אביי ת"ל דהא אי' בשטת' והא אמר אביי אשה בעלה משמחה ומשני לדבריו דר"ז קאמר וש"מ דלאביי גופ' ס"ל דאשה לית בשמח' וממיל' לית' בב"ת והשתא תקשה הא דתנן בפ"ב דקידושין (דף כ"ט) כל מצות ל"ת בין שהז"ג בין שלה"ג א' אנשים וא' נשים חייבים חוץ מבל תקיף והא איכא נמי הא ל"ת דב"ת דנשי' פטורו' אלא ודאי ש"מ דבהא ל"ת איכא נמי מילי טובא דנשים נמי עוברות עליהן בב"ח כגון הני מילי דאמרן דלא תלי' במקדש ואין ב"ת דידהו תלי' בביאה דרגלים אלא לאלתר עוברות עליהן בב"ת דיש לדחות דאיכא למ"ד לקמן (דף ה') דשנה בלא רגלים נמי עוברין בב"ת ופי' שם דבלאו ממש של ב"ת עובר ודלא כס' המאור והא ודאי ב"ת זה דנ"ל מלפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה לאו במאן דאיתי' בביאת רגלי' משום ראיי' או שמחה תלי' דמה ענין שנה לביאת מקדש וכיון שכן הא ודאי אשה אע"פ דלית לא בראיי' ולא בשמחה לאביי אפ"ה עוברת בלאו של ב"ת דשנה והשתא אפי' תימא דאפי' מידי דלא תלי' במקדש נמי אין עוברין עליו בב"ת אלא בביאת רגלים ואין אשה בכלל זה לאביי הא איתה מיהו בכלל לאו דב"ת דשנה בשנה מש"ה לא חשיב הא לאו דב"ת בל"ת דנשי' פטורת דניהו דפטורת בל"ת זו ברגלים.

מ"מ ל"ת זו בשנה בלא רגלים מיהת חייבת: אבל אין לדחות דתני ושייר כדאמר התם ארישא שהיא דכל מ"ע שהזי"ג נשים פטורות דאין למידין מן הכללת אפי' במקום שנאמר חוץ דאין זה דיחוי דהא אמר מאי שייר דהאי שייר משא"כ רישא דשייר טובא כדאמר התם מ"מ הא דפ"ק דנדרי' ראיי' גמורה הי' וכמ"ש דהא גבי נזיר ל"ל דעובר בב"ת דשנה בשנה.

דהא ליתא דהא (על) לאו דמשנה בשנה לא קאי אפי' אקדשי ב"ה משום דבעינן דווקא דומיא דבכור דהוא קדשי מזבח וכמ"ש לעיל וכ"ש דלא קאי אנזיר דאין לו ענין לקדשים כלל: וא"ת למאי דפי' תקשה לך הא דתנן בפ"ג דמכות (דף כ"ב) יש חורש תלם א' וחייב עליו משום ח' לאוין וקחשיב שם כהן ונזיר אבית הטומאה והא תשעה לאוין הוי דבנזיר איכא תרתי משום לא יטמא ומשום לאו דב"ת דנזיר' טהרה.

וכ"ת אה"נ דטומאה דנזיר' חשיב לב' לאוין שהרי הרבה דחקו רש"י ותוס' התם ובפ' ג' דפסחי' (דף מ"ז) בהא דל"ח במתני' אלא ז' איסורי ומחייב עליהן משום ח' לאוין וכבר דחו התוס' פרש"י והם פירשו דכלאים בכרם חשיב תרתי וחייב ב' משום כלאי זרעי' וכה"כ וכר"י דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעור' וחרצן.

$$ציור בספר$$ והא א"ל דהאי תנא ל"ל דר"י ומיירי שלא זרע בכרם אלא מין א' דכה"כ איכא כלאי זרעי' ליכא ומשום כלאים בכרם אינו חייב אלא א' ואפיק הא ועייל ב"ת דנזיר' טהרה. הא ליתא דא"כ ט' לאוי איכא הכא דהא משום נזירות עובר נמי בלאו דבל יחל דמייתי לה התם בפ"ק דנדרים מהאי הקישא גופיא דלנדור נדר נזיר להזיר ומלקינן עלה כדאמר בפ"ו דנזיר (דף ל"ח) דפריך התם לילקו שש וכו' ומשני תני ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר לא יחל דברו: ובאמת בח"י למס' מכות פי' חשיב נזיר' לתרתי משום טומאה ומשום לא יחל והשתא אם אי' דעל לאו דב"ת לוקין עלי' משום דע"ע לאלתר אכתי לוקין עליו משום ט' לאוין מבעי לי' למיתני ואע"ג דפריך עלה הגמ' דלילקי עוד משום לאוי טובא ואפ"ה ל"ח להו ה"ט כדפי' התוס' התם דלא חש תנא למיתני כל הלאוין שאפשר למצוא בחורש תלם א' הא מ"מ באותן הלאוין דקחשיב אי איתא דאיכא דמחייב עלה תרתי ה"ל למחשבי'.

כדמוכח התם להדיא דפריך ולילקי נמי משום זורע בי"ט וכמ"ש התוס' שם: וי"ל כיון דאינו מוכרח לעולם בנזיר שנטמא ללקות עליו משום בל תאחר דהא אם נטמא למת כבר בו ביום קודם שחרש אבית הטומא' שוב אינו מאחר לנזירו' טהרה ע"י טומאה דחרישה זו יותר מע"י טומאה הראשונה שהרי שניהם כלו טומאתן ביום א' לא חשיב להו כמו דלא חשיב שאר לאוין דפרכינן התם.

תדע דהא בלאוי דנזיר משכחת לה עוד מלקות משום לא יבא היכא דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתי כדאמר בפ"ו דנזיר (דף מ"ו). אלא ודאי כדאמרן: וכ"ת למאי דפי' אמאי חשיב תנא להני דלא תליין במקדש בהדי אינך ופסיק ותני כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בב"ת הא פריך לקמן ופסח בר אקרב' ברגלים הוא פסח זימני קבוע לי' אי אקרבי' אקרבי' ואי לא אידחי לי כלומ' ומיד עובר עלי' ואמאי ח"ל תנא בהדי הנך דאע"ע בב"ת עד ג"ר כדפי' התוס' שם והשתא למאי דפי' מאי קושיא הא צדקות ושאר מתנות עניים קחשיב אע"ג דעובר עליהן בב"ת לאלתר.

לק"מ דנ"ד דאע"ג דאהני עובר עליהן לאלתר מ"מ שייך בהו ג' רגלים נמי לב"ת כדאמר רבא לקמן (דף ו) כיון שעברו עליו ג"ר בכל יו' ויום עובר בב"ת. וההי"נ בהני שעובר עליהן לאלתר בב"ת.

בכל יום ויום עובר בב"ת עד לעולם נמצא אפי' לאחר שעברו ג"ר אכתי איתא לב"ת דידהו ולא פקע מש"ה שייך למיתני לב"ת דידהו בהדי הני שב"ת דידהו בג"ר. אע"ג דב"ת של אלו קדים למיחל מלאלתר כיון דלאחר ג"ר נמי איתא לב"ת דידהו כמו הנך ולא פקע עדיין אפי' לאחר ג"ר אבל פסח אם לא אקרבי בזמנו מעתה פקע ב"ת דידי' לגמרי ותו אין עובר עליו לעולם דהא אידחי לי' מהקרבה לגמרי ולא שייך בי' ב"ת בג' רגלים כלל אין לערבו ולמיתני בהדי הני דב"ת דידהו בג"ר מש"ה פריך ופסח בר מיקרב כו': ומ"מ אני תמה אמאי לא חשיב בשמעתין לנזירו' שעובר עליו בב"ת בהדי כל הני דקחשיב הניחא למר זוטרא דמפ'התם דב"ת דנזירו' דרבי קרא מהקיש' היינו ב"ת קרבנותיו א"ל דהוי בכלל חטאת ועולה ושלמים דתני נינהו קרבנות נזיר טהור אבל לר' אשי דמפ' לענין ב"ת דנזירות טהרה וכן למאן דמפרש התם להאי ב"ת באומר לא אפטר מן העולם עד שאהי' נזיר השתא לא מיבעיא למאן דמפרש דב"ת זה בג"ר תליא דה"ל דומיא דהני דקחשיב אלא אפי' למאי דפי' דבכה"ג דלאו במקדש תליא ב"ת דידי' מלאלתר חייל.

הרי צדקות ומתנות עניים דחיילא נמי ב"ת דידהו לאלתר דהא לא תליין במקדש ואפ"ה חשיב להו מה"ט דפי' הואיל ואית לב"ת דידהו אפי' אחר מ"ר. ה"נ בנזירות נמי שייך לה"ט דהא לא פקע ב"ת דידי' אפי' לאחר ג"ר ואמאי לא חשיב לה בהדי אינך.

וי"ל דלא חשיב אלא הני דאתיא לב"ת דידהו מהאי קרא דכי תדור נדר כדאמ' לקמן אבל ב"ת דנזירות דנפקא לן מהקישא דקרא אחר דלנדור נדר לא חשיב ליה ומה שקשה אמאי דפי' מפ"ב דנזיר. כ"כ בח"י למס' נדרים ונזיר בס"ד: ומעשרו'.

פי' התוס' כגון מעשר ראשון ומ"ש ומעשר עני ואיני יודע מ"ר לב"ת מנין דהא לקמן נ"ל צדקות ומעשרות לב"ת מלה' אלקי' דקרא יתירא הוא לאתויי צדקות ומעשרו' שכתוב

בהו שם זה ולך תהי' צדקה לפני ה' אלקיך ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגנך וכדפי' רש"י שם והא קרא דמעשר דגנך במ"ש אייר' שנאכל בירוש' דווקא וה"נ על מ"ע נמי עובר בבל תאחר דהא לקמן דרשינן ממך זה לקט שכחה ופאה שהן חלקו של עני דכתב בי' את העני עמך והא מ"ע נמי חלקו של עני הוא אבל מ"ר של לוי הוא ועניי' ועשירי' שוים בו ב"ת מנ"ל.

ומ"ש מכל מתנו' כפדיון הבן ופדיון פטר חמו' וכיוצא בהן שאין ע"ע בב"ת דהא לא חשיב להו בברייתא ולא עדיף מ"ר מהן לענין ב"ת. והרי התוס' דף ז' גבי בכור מאימת מונין לו שנה דקאמר ולא פליגא הא בתם הא בבעל מום.

פי' אין להוכיח מכאן שיהא שייך ב"ת בנתינה לכהן דהכא לענין האכילה בתוך שנתו דצריך. ואע"ג דתנן בפ"ג דמס' תרומו' המקדי' תרומה לבכורי'.

מ"ר לתרומה מ"ש לראשון אעפ"י שהוא עובר בל"ת שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר כו' וכיון דעובר בב"ת על מ"ש ומ"ע ואי אפשי' להקדימ' למ"ר ובע"כ צריך להקדים למ"ר קודם להן כדי שלא יעבור עליהן בב"ת ממילא אי אפשר לאחר למ"ר. מ"מ מצד עצמו של מ"ר אין בו משים ב"ת.

גם נ"מ אי עבר והקדים למ"ש או של עני למ"ר בשוגג או במזיד שוב אין בשהייתו משום ב"ת. אי נמי נ"מ לאחר שהפריש למ"ר אין בשהייתו משום ב"ת אם לא נתנן ללוי ובהכי ניחא לי מה שהקשה התוס' דאמאי לא חשיב תרומה לענין ב"ת דאין בו משום ב"ת כיון דלא רבי לי' קרא לב"ת ואע"ג דצריך להקדימו אפילו למעשר ראשון כל שכן למ"ש ועני מ"מ מצ"ע אין בו משום ב"ת.

ונ"מ נמי להני תרי מילי דפי' גבי מ"ר: עוד כתבו התוס'. וקצת תימא דלא חשיב הכא תרומה וביכורים כי היכא דמרבי לקמן מעשר נרבי נמי תרומ' וביכורי' ושמא בכלל מעשר איתנהו כמו בכל דוכתא דקתני חייב בתרומה ובכורים וא"י מאי קאמר' דמהא דמייתי אינו המשמע שיהי' בכלל מעשר ומ"מ מתרומה לק"מ וכבר פי' דאין ב"ת בתרומה כיון דלא רבי לי' קרא.

אבל מביכורים קשה אמאי ל"ח דודאי אית' בב"ת דהא בהאי קרא דואכלת לפני ה' אלקיך מע/שר דגנך דמיני' מרבי מעשרות לב"ת סיפא דקרא תרומת ידך כתי' ואמר מר תרומת ידך אלו ביכורי' דכתי' בהו ולקח הכהן הטנא מידך ותירצו התוס' מיהו משום ביכורים אין לחוש דאין דינם בג"ר אלא מעצרת ועד החג בקריי' ומחג עד חנוכה בלא קריי' ואע"ג דפי' לעיל דאצדקות ושאר מתנות עני' עוברי' בב"ת מיד קודם ג"ר ואפ"ה חשיב להו וה"נ ה"ל למיחשב לביכורי' אע"ג דאין זמן מצוותן נמשך עד ג' רגלים הואיל

כשעבר זמן מצוותן עובר בב"ת כדפריך לקמן גבי פסח אי אקרבי' אקרבי' אי לא אידחי' לי' ופי' התוס' ומיד עובר בב"ת.
וש"מ דכל היכא דעבר זמן מצותו מיד עובר בב"ת אע"ג דליכא ג"ר וה"נ גבי בכורים אע"ג דאין זמן המשך מצוותן אלא מעצרת ועד החנוכה וליכא ג' רגלים מ"מ כיון דמחנוכה ואילך דאידחי לי' עובר בב"ת ה"ל למיחשבי כמו דחשיב צדקות (ומ"מ) [צ"ל ומעשר עני]. לק"מ דשאני צדקות ומ"ע דאע"ג דעובר עליו מיד מ"מ בג"ר נמי עובר כיון דעדיין לא אידחי ולא פקע מצוותן משא"כ ביכורי' דאי אתה מוצא בהם ג' רגלי' לב"ת כל עיקר דהא אידחי ופקע מצוותן כבר קודם ג' רגלי' ומעתה ולכי מלאו ג"ר לא שייך תו ב"ת מש"ה לא חשיב לי' דהא מהאי טעמא מקשה אפסח ואי לא אקרבו' אידחו לי'.
וכיון דלא שייך גבי' ג' רגלים לב"ת אין ראוי למיחשבי' בהדי הני: עוד כתבו התוס' אהא דמעשרות ומה שקבע עליהם הכתוב זמן ביעור כדכתי' מקצה שלש שני' תוצי' וגו' ותנן בפ"ב דמ"ש עי"ט הראשון של פסח של ד' ושל ז' היה ביעור דהתם אע"פ שלא הפריש חייב להפריש ובלבד שבאו לעונת מעשרות כדתנן התם וכ"ז שלא הפריש לא קאי בב"ת אבל משהפריש קאי בב"ת אע"פ שלא הגיע זמן הביעור.
תדע לקמן דרשינן תרי קראי לכולהו חד דאמ' ולא אפריש וחד דאפריש ולא אקריב אבל מעשרו' לא אשכחן אלא חד קרא וק"ל על זה שתירצו דהא ודאי ל"צ קרא גבי מעשר ללא אפריש דע"כ ל"ל קרא ללא אפריש לקמן אלא משום דס"ד דדיבורא לא כלום הוא והאי טעמא ל"ש אלא בדבר הבא ע"י דיבור כנדר ונדבה דהחיוב חל ע"י דיבורו ומוצא שפתיו ולא מאיליו אבל מעשרות דרחמנא רמי עלי' בע"כ מאליו הא וודאי לא גרע קוד' הפרשה מלאחר הפרשה וגם איפכא ל"ל מדלא אשכחן גבי מעשרות ב' קראי אינו ע"ע בב"ת מדאפריש המעשר שני אע"פ שלא העלהו לירושלי' או בדאפריש מתנות עני' ולא נתן לעני' ואין עובר עליהן אלא קודם הפרשה וקרא דביעור מדאפריש מיירי הא ליתא דבכה"ג נמי עובר בב"ת וכמ"ש לקמן והשתא תיקשי קרא דביעור ל"ל.
ואע"ג דפי' דאין עוברין בב"ת על מ"ר מ"מ קרא דביעור ממ"ש נמי איירי כדתנן התם בפ"ב דמס' ומה שתירצו התוס' דאתי קרא דביעור לע"ע ב"ב לאווין דכוותי' אשכחן רפ"ק דנדרי'. ובזה לא דקו דקרא דביעור עשה הוא ולא לאו והכי הל"ל לע"ע בלאו ועשה ומ"מ אפ"ת לעבור עליו בלאו ועשה אכתי תקשה ל"ל ת"ל דבלא"ה איכא לאו ועשה משום ב"ת.

וכה"ג פריך לקמן (דף ז') מוצא שפתיך זו מצות עשה ל"ל מובאת שמה והבאת שמה נפקא. תשמור זו מצות ל"ת ל"ל מלא תאחר לשלמו נפקא ומשני חד דאמ' ולא אפריש וחד דאפריש ולא אקריב.

ומ"ש דכוותי' אשכחן רפ"ק דנדרי' לא דמי דהכי אמרינן התם דהקישא דלנדור נדר נזיר להזיר לעבור על נזירות בבל יחל כמו בנדרים ופריך בל יחל דנזירות היכי משכחת לה אכל קם לה בבל יאכל ומשני לע"ע בב' לאווין. והתם א"ש דנ"מ בהא דעובר בב' לאווין ללקות שמוני' משום בל יאכל ומשום בל יחל דלוקי' עליו נמי כדאמרינן בפ"ו דנזיר (ד' לח) אבל הכא אין כאן מלקות לגמרי ואין שום נ"מ במה שע"ע בב' ומשום הכי פריך לקמן תשמור ל"ל מלא תאחר לשלמו נפקא דהא ל"ל לע"ע בב' דאין שום נ"מ בזה כיון דבמאחר נדרו ליכא שום מלקות דהא ה"ל לאו שאב"מ ואין לוקין עליו וה"נ דכותי' ואכתי תרתי ל"ל: ועוד תירצו התוס' דביעור מיירי בנתמרח בכרי בין רגל לביעור דהא פשיטא כ"ז שלא נתמרח לא מחייב אמידי ולי עוד נ"מ בהא דביעור אם אי אפשר להפריש צריך לקרות עליו שם כדתנן התם מי שהי' פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם שם ומעשה בר"ג וכו' אבל להוציא מלאו דב"ת אין קריאת שם מוציאו הלכך א"צ לק"ש משום לאו דב"ת כיון דעדיין לא נתקן בזה איסור ב"ת ולמאי דפי' בסמוך גבי בכור דאיכא עשה דתאכלנה שנה בשנה אע"ג דעובר בב"ת דנ"מ לאותן שאינן בלאו דב"ת כגון דאינן לא בראיי' ולא בשמחה.

א"כ א"צ לכ"ז דקושיא מעיקרא ליתא דנ"מ בהא דביעור לאותן שאינן בלאו דב"ת אפי' למאי דפי' דדבר שאינו תלוי במקדש מיד עובר בב"ת ובזה שוים אותן שאינן בראיי' ושמחה לאינך מ"מ הא פי' דב"ת דמעשרות אינן במעשר ראשון אלא במעשר שני לחוד דתלוי בביא' דהא נאכל בירושלי' דווקא דומי' דב"ת דאשה דאיתה בב"ת הואיל ואיתה בשמחה כדאמרינן לקמן אע"ג דא"צ ביאות מקדש משום שלמי שמחה דהא נמי נאכל בירושלים וכמ"ש: בכור.

ברפ"ד דבכורות (דף כז) גבי אכילת בכור בתוך שנתו כדכת' לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה כתבו התוס' וצריך לאוקמי האי בשנה בלא רגלים שבשנ' לחוד בלא רגלים איכא ב"ת כדאמרינן בפ"ק דר"ה. וק"ל לר"מ דאמר ברגל אחד עובר בב"ת ולראב"י בב"ר שנה בשנה גבי בכור ל"ל הא א"א לשנה בלא ב' רגלים וכ"ש בלא רגל א' לכל הני שינוי' דלקמן למאן דל"ל ג"ר כסדרן דלא משכחת לה אלא לר' בשנה מעוברת או לרבנן כדר' (שמעון) [צ"ל שמעיה] דאמ' עצרת פעמי' ה' או ו' או ז ועוד ק"ל הא אמרינן לקמן כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה לכ"ע והשתא תקשי לכ"ע דתאכלנו שנה בשנה ל"ל.

ואפי' למאי דפרישית לקמן דשנה בלא רגלים עובר בלאו דב"ת מ"מ לר"ש דאמר רגלים פעמים ד' פעמים ה' לית ליה הא דשנה בלא רגלים עובר בב"ת דא"כ לעולם אפי' ד' למ"ל וכ"ש ה' והאי שנה בשנה לא אתי לר"ש אלא לעשה והשתא עשה זו ל"ל ת"ל מרגל א' דעובר בעשה: מיהו הא לק"מ למאי דפי' דבקדשי ב"ה הוא דאמר ר"ש פעמי' ד' או ה' דשנה בלא רגלים לא רבו בהו קרא.

לפ"ז י"ל דלר"ש נמי עובר בלאו דב"ת בשנה בלא רגלים בקדשי מזבח מ"מ קושי' ראשונה ודאי קאי ול"נ לפ' דנ"מ מאן דליתא בראי' וחגיגה ושמחה דאינו בלאו דב"ת כדמוכח לקמן (דף ו') גבי אשה מאי בב"ת א"נ בחלה הקרבן ברגל כדאמר רב זביד לקמן דבכל הני אין עוברים לא בלאו דב"ת ולא בעשה דובאתם שמה וקמ"ל עשה דשנה בשנה דאי כלתה שנתו בין רגל לרגל דמצוה להקריבו בתוך שנתו: בכור ומעשר פי' מעשר בהמה. ונ"ל דהני תרתי לא דמי לכל הני דחשיב בברייתא זו דבכולן משכחת לה אמר ולא אפריש כגון נדרים ונדבו' דחיובן (בה) [צ"ל בא] על ידי אמירתו וכן דברי' שבחוב' כמו חטאת ואשמות אע"ג דלא ע"י אמירתו באו חיובן מ"מ משכחת לה בלא אפריש אחר שנתחייב בהן דע"ע בב"ת. וה"נ משכחת לה בכולן אפריש ולא אקריב דהא אמרינן לקמן דצריכא תרי קראי חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב אבל בבכור דקדוש ממילא מרחם אמר ולא אפריש לא מ"ל אלא לא אקריב לחוד וכן גבי מעשר אע"ג דמ"ל ג"כ דומיא דאמר ולא אפריש בדלא עישר בהמותיו דהא דמי לדבר שבחובה שע"כ רמי רחמנא עליו חיובא לעשר בהמותיו אפ"ה בכה"ג אינו עובר אלא באפריש ולא אקריב לחוד ולא בלא אפריש.

וראיי' לדבר מהא דתנן בפ"ח דבכורות (דף נ"ז) ג' גרנות למעשר בהמה בפרוס הפסח ובפרוסהחג ופרוס היינו ט"ו יום קודם לרגל כדאמרינן התם. ומפרש התם מ"ש הני זימני כדי שתהי' בהמה מצוי לעולי רגלי'.

ואע"ג דתנן עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט. אפ"ה ניחא לי' לאינש דלתעבד מצוה בממוני' והדר לזבן ולאכול.

אלמא תקנת חכמים הוא דלא לעשר קודם זמנים הללו משום עולי רגלים. והא הנולד מפרוס הרגל ואילך שהוא ט"ו יום קודם הרגל עד ז' ימים קודם הרגל אינו מחוסר זמן ברגל וראוי להקרבה ואפ"ה אין מעשרין עד פרוס החג הבא ואמאי הא ברגל א' עובר בעשה לכ"ע ולר"מ אפי' בב"ת עובר ברגל א'.

וה"נ לר"א בר"ש כיון דעבר עליו חג הסוכות בלבד עוב' בב"ת והא כיון דהנולדי' מפרוס החג ואלך אין מתעשרין עד פרוס הפסח הרי עובר בב"ת כשעובר עליו החג והא משמע

התם דכ"ע ס"ל הא דג' גרנות למ"ב אלא ודאי ש"מ דבמעשר בהמה אינו עובר לא בעשה דובאת שמה ולא בל"ת דב"ת בדלא אפריש אלא באפריש ולא אקריב בלבד וטעמא דמילתא דשני מ"ב מכל הקרבנות נ"ל דהיינו טעמא משום דכל הקרבנות בין הבאי' בחובה בין בנו"נ א"א לצאת ידי חובתו בשום ענין אא"כ מקריבן.

מש"ה בדלא אפריש עובר דכ"ז שאינו מפרישן א"א להקריב והא נתחייב בהקרבתן עכ"פ. אבל מעשר בהמה אע"פ שמצוה לעשר בהמותיו אפ"ה אינו מוכרח שהמעש' יקריב דהא אי בעי שדי מומא בכולה עדרו ומכניסן לדיר להתעשר ושפיר דמי כדאמרינן רפ"ט דבכורות (דף ט') גבי מעשר בזמן הזה ובסוף פ"ד (ד"ף ל"א) גבי ורואה את מעשרותיו וכיון שכן אין באיחור הפרשת מעשר בהמה משום ב"ת ככל הקרבנות דהא אין עליו חוב לעשותם כשאר קרבנות כדי שיהי' ראוי להקריב אלא אפי' בעל מום ש"ד ויכיון שיש בידו להפקיע עדרו מלהקריב המעשר למזבח ע"י הטלת מום ואין כאן אלא מצות מעשר לחוד דרמי עלי' הרי הוא ככל המצוה שבתורה דאין בהן משום ב"ת אם איחרן.

ולא דמי לכל הקרבנות דא"א להפקיען מתורת הקרבה. אבל באפריש מעשר בהמה ולא אקריב אם הוא תם עובר עליו בב"ת כבכור וכל הקרבנות דכיון דלא שדי מומא מעיקרא וכבר חל עליו שם מעשר בעודו תם אי אפשר מעכשיו להטיל בו מום ולהפקיעו מהקרב'. דהא אסור מן התורה להטיל מום בקדשים ומעתה הרי הוא ככל הקדשים דמסתמא למזבח קיימי: וכ"ת על לא אפרי' מעשר בהמה אמאי אינו עובר בב"ת ניהו דאפשר להפקיעו מהקרבה ע"י הטלת מום בכולהו עדרו מעיקרא ול"ד לשאר כל הקרבנות מ"מ לעבור עליו בב"ת מידי דהוי אמתנות עניים וצדקה שע"ע בב"ת י"ל דשאני הני דרבי בהו קרא לעבור אפילו בלא אפריש מב' קראי כמ"ש לקמן משא"כ מעשר דליכא אלא חד קרא מסתברא דלאפרי' אקריב אתא דדמי לכל הקרבנו' ללא אפרי' דלא דמי לקרבנות כיון דאפשר להפקיעו מהקרבה ע"י הטלת מום בכולהו עדרו מעיקרא קודם הכנסתן לדיר לעשרן.

ודמי להא דפי' התוס' לקמן (דף ז') גבי בכור בעל מום שמונין לו שנה משנולד דאין לדקדק מכאן שיהי' שייך ב"ת בנתינה לכהן דהכא לענין להאכילו בתוך שנתו דצרי' אלמא בכור ב"מ כיון דלא בר הקרבה הוא אע"ג דאכתי איכא מצות עשה ליתנו לכהן שהוא א' מכ"ד מתנות כהונה אפ"ה כיון דלא בר הקרבה הוא משום מצות נתינה לחוד אין בו משום ב"ת ה"נ מעשר בהמה כל זמן דלא אפרי' כיון דאפשר להפקיעו מהקרבה

ע"י הטלת מום אע"ג שמצות מעשר מוטל עליו אפ"ה אין עוברין עליו משום ב"ת: ע"ב לקט שכחה ופאה.

פי' התוס' חייב להניח בשדה דאי שקיל להו עבר בל"ת דכתיב לא תלקט ולא תשוב ולא תכלה וכתיב לעני ולגר תעזוב והיכי דעבר ונטל חייב להחזיר וליתן דאי עביד לא מהני כדאי' בפ"ק דתמורה (דף ו') ואם לא הפריש פאה מן הקמה מפריש מן העומר או מן הכרי ואיכא ב"ת והק' התוס' דאי בעבר ונטלו הרי עובר בב"ת לאלתר דדווקא היכי דליכא עניים אינו עובר בב"ת אלא ברגלי' אבל היכא דקיימו עני' קא עבר לאלתר כמו צדקה ובדלא קיימי עני' ושקלי בהיתר א"א לאוקמי דאז מותר לשקלו לנפשי' כדמוכח בסוף הזרוע (דף קל"ד) לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפי'.

ולמאי דפי' לעיל גבי צדקו' לק"מ דלעולם איירי בעבר ושקלו ואין ה"נ דעבר בב"ת לאלתר ומ"מ חשיב להו בהדי הנך דע"ע בג' רגלים כיון דלאחר ג"ר לא פקע ב"ת דידהו דהא צדקות גופיא נמי חשיב בהדי הני מה"ט: אבל אי ק"ל הא ק"ל אי מיירי בעבר ושקל וקמ"ל דעובר בב"ת אם אין חוזר ונותן הניחא למ"ד בפ"ג דיומא (דף ל"ו) תעזוב השתא משמע אבל לר"ע דאמר התם מעיקרא משמע דאי עבר ושקל א"צ לחזור וליתן ב"ת דלקט ושכחה ופאה דרבי קרא לקמן ממעמך היכי משכחת לה הא כיון דשקלינהו פקע חיובן הואיל וא"צ לחזור וליתן: ועק"ל אי מיירי קרא דב"ת בעבר ושקל.

והא פריך בפ"ק דתמורה (דף ו') לאביי דס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבד אי עביד מהני מהא דתני' מצות פאה להפריש מן הקמה. לא הפריש מן הקמה מפרי' מן העומרי'. לא הפרי' מן העומרי' מפרי' מן הכרי אלמא לא מהני ומשני שאני התם דכתי' תעזוב יתרא. והשתא ל"ל קרא דלא מהני הא ע"כ לא מהני דאי מהני לא משכחת דרבי קרא גבי לקט שכחה ופאה לב"ת: עוד פי' התוס' דמיירי במלקט לצורך עני' כהא דתנן בפ"ד דפאה מי שליקט את הפיאה ואמר ה"ז לפלוני עני רא"א זכה לו וחכ"א יתננו לעני הנמצא ראשון ולפי דבריהם צ"ל הא דאמרינן בפ"ק דגיטין (דף י"ב) דהיינו טעמא דרבנן דלא זיכה לו משום דכתיב לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני וא"כ במלקט לצורך עני' לרבנן אכתי איסורא עביד והיינו עבר ושקל דר"ל (דהא) [צ"ל די"ל דהא] דמזהיר רחמנא לא תלקט לעני היינו לצורך עני פרטי והיינו דכתיב קרא לא תלקט לעני לשון יחיד אבל במלקט לצורך ענייי' דעלמא ליתן לכל הבא ראשון אפי' לרבנן שפיר דמי ופלוגתייהו אינו אלא במלקט לצורך עני פרטי כדקאמר ה"ז לפלוני עני והיינו עני פרטי ולפ"ז לק"מ לא מהא דר"ע ולא מהאי דפ"ק דתמורה דבמלקט ע"מ ליתנו לעני אינו עוב' בהני לאווי דלא תלקט ולא תשו' ולא תכל'.

שהרי גבי שלוח הקן דכתיב לא תקח האם שלח תשלח ס"ל לר"י שילהי מס' חולין (דף ק"מ) דשלח מעיקרא משמע ואם עבר ונטל האם א"צ להחזיר ולשלחו. אפ"ה אמרינן התם בנטלו ע"מ לשלח דלא עבר על לאו דלא תקח הואיל דלקח ע"מ לשלח ועשה דשלח לחוד איכא ומשלח ואינו לוקה אפי' לר"י וה"נ לר"ע דס"ל תעזוב מעיקרא משמע אבל בעבר ושקל א"ל לחזור וליתן.

דהנ"מ בשקל ע"מ שלא ליתן לענייי' אבל בשקל ע"מ ליתן לענייי חייב ליתן ועובר בעש' דתעזוב אם אינו נותן להם. ומ"מ אפי' אינו נותן אינו עובר בכל הני לאווין אלא בעשה דתעזוב כדאית לי' לר"י גבי שלוח הקן וקמ"ל קרא דעובר בב"ת אם אינו חוזר ונותן.

ומהאי טעמא איצטרך תעזוב יתרא לאביי לומר דלא מהני היינו דאפי' נטלו ע"מ שלא לחזור וליתן דעבר בלאו אפ"ה לא מהני וחייב ליתן. והא לא שמעית לי' מדרבי לעבור עליו בב"ת.

די"ל דקרא דב"ת מיירי בדלא עבר בלאו אלא בנטל ע"מ ליתן לעניים: עי"ל אליב' דר"ע דקרא דמעמך דמרבי לב"ת לחלק של עני' היינו בפאה דווקא דהא בפאה איכא כמה מיני אילנו' דעיקר מצוותן לכתחילה להוריד ולחלק לענייי' בתלוש דווקא וכדתנן במס' פאה הפאה ניתנת במחובר לקרקע בדלית פי' גפן המודלית ע"ג עצים ובדקל בעל הבית מוריד ומחלק לעני' רש"א אף בחילוקי אגוזים.

אפי' צ"ט אומרים לחלק וא' אמר לבוז לזה שומעין שאמר כהלכה בדלית ובדקל אינו כן אפי' צ"ט אומרים לבוז וא' אומר לחלק לזה שומעין שאמר כהלכה ובירושלמי נ"ל מקרא לא תכלה פאת שדך לקצור מכאן שהפאה ניתנת במחובר לקרקע יכול אף בדלית ובדקל כן ת"ל קציר מה קציר מיוחד שקטן מושל בו כגדול וכו' ואיכא דנפקא ליה מדכתי' תעזוב הנח לפניהם תבואה בקשים כו' יכול בדלית ובדקל כן ת"ל אותם שאין בהם סכנה וכו' (וכגון) [צ"ל וכיון] דבדלית ודקל מצוותן לכתחילה דווקא בתלוש להוריד ולחלק לעני' הפאה וכי נטל בהיתר נטל וקמ"ל קרא דעובר בב"ת ולפ"ז אליבא דר"ע דס"ל תעזוב מעיקרא משמע האי קרא דמעמך דדריש תנא זה לקט שכחה ופאה ל"צ אלא לפאה לחוד דמשכחת לה שלקח בהיתר באותן אילנות שמצות פאה שלהם לכתחילה בתלוש אבל לקט ושכחה דלא משכחת לה שלקט בהיתר שהרי גבי כולן כתיב תעזוב א"צ קרא לר"ע לרבות לב"ת דאי בעבר ונטל הא א"ל לחזור וליתן ואין כאן משום ב"ת והאי תנא דמרבי נמי מעמך לקט ושכחה לב"ת דלא כר"ע ובעבר ונטל מיירי.

והאי דתמורה דמשני אביי דמתעזוב יתירה נ"ל (דמהני) [צ"ל דלא מהני] ואפאה קאי דהא פריך לה מהא דתני' מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש כו' בע"כ דלא כר"ע

מדתני' מצות פאה להפריש מן הקמה ע"כ מיירי באותו פאה שאין עיק' מצותו להוריד ולחלק ואפ"ה תנא לה לא הפריש מן הפאה כו' דאע"ג דבהני דמצוותן בקמה עובר אלאו דלא תכלה אפ"ה מפריש מן העומרי' ודלא כר"ע דס"ל תעזוב מעיקרא משמע ומקשה מהא לאביי דס"ל כל מילתא דאמ' רחמנא לא תעבד אי עביד מהני דהא בעבר ונטל מיירי האי ברייתא בע"כ.

ושני אביי שאני התם דגלי קרא (דהני) [צ"ל דלא מהני] מדכתיב תעזוב יתירא ולר"ע האי תעזוב יתירא מבע"ל לכדתני המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו כו' כדמסיק התם אליבא דרבא. וזה הפי' נ"ל עיקר דאע"ג דגבי שלוח הקן בנטלו ע"מ להחזירו אינו עובר בלאו דלא תקח אפ"ה גבי מתנות עניים עובר בהללו לאוי וכדתנ' הפאה ניתנת במחובר לקרקע ובדלי' ובדקל מוריד ומחלק ונ"ל הא מקרא ובע"כ בדלית ודקל הא דתולש ומוריד מה"ט דאין קטן מושל בו כגדול או משום סכנה אינו אלא בתולש ע"מ להוריד לעני' דאלו תולש לעצמו מ"ש הני מהני ומיני' דבכל הדברים גזירות הכתוב הוא להניח הפאה במחובר דווקא כדכתי' לא תכלה פאת שדך לקצור ואפי' מכלה ע"מ ליתן לעני' עובר ומה שיש לדקדק בזה מהירושלמי ומגמ' דידן אליבא דר"ע יתבאר במ"א בס"ד ואין להאריך כאן יותר: ראב"י א' כיון שעברו עליו ב' רגלי' עובר בב"ת משמע דב' רגלים דראב"י דומיא דרגלים דמיירי בי' תנאי קמאי דהיינו רגלים דחג המצות ושבועת וסוכת דמינייהו נפקא לת"ק ור"ש לג"ר לב"ת וכן ר"מ דנ"ל לרגל אחד מובאת שמה הא אין זמן ביאה אלא בג' רגלים אלו ואין ר"ח ור"ה ויוה"כ בכלל ב' רגלים הללו דקאמר ועוד דר"ה ויה"כ אינו קרואים רגלים כדאמ' בסוף פ"ג דעירובין (דף מ) גבי ר"ה ויוה"כ או דלמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן זמן וכ"ש ר"ח דלא איקרי רגל שהרי ר"ה ר"ח תשרי הוא ולא איקרי רגל והשתא ק"ל הא טעמא דראב"י מאלה תעשו לה' במועדיכם מיעוט מועדים שנים.

והא הני נמי מועד איקרו. ה"כ כדאמ' בפ"י דמנחות (דף צא) או לאיל לרבות אילושל אהרן פי' דיוה"כ ופריך אילו מבמועדיכם נפקא $$ציור בספר$$ שהרי לרבנן דראב"י דדרשי לאלה אשר תעשו במועדיכם להקישא דכל המועדים מכפרים על טומאת מקדש וקדשים כל עצמו של הקיש זה ל"צ אלא לעצרת (ור"ה) [צ"ל ויום הכיפורים וע"ש בש"ס] בלבד דלא כתיב בהו ושעיר כדאמר בפ"ק דשבועות [דף י"א].

וה"נ אמרינן בפ' ז' דסוטה [דף מ"א] אי כתב רחמנא במועד ה"א מר"ה כו' וה"נ ר"ח איקרי מועד דמה"ט שעיר ר"ח דוחה את הטומאה מדאקרי מועד דכתיב קרא עלי מועד

כדאמר בפ"ז דפסחים (דף עו) והשתא כיון דראב"י ממועדיכ' נ"ל למה קפיד על ב' רגלים בעברו עליו ר"ה ויוה"כ או ב' ר"ח יעבור בב"ת.
וי"ל דמשמע לי' מדתלי רחמנא לב"ת במועדים היינו משום דזמן ביאה לעזרה הן וכיון דבא ולא הביא עובר בב"ת כדתלה רחמנא לעשה דובאת שמה והבאת שמה. וכיון שכן ע"כ אינן אלא ג' רגלים דזמן ביאה הן ולא הני דילמוד סתום לאו דב"ת מן המפורש העשה דבל תאחר וכדאמרי' לקמן גבי אשה מה היא בב"ת מי אמרינן הא לא מחייבי בראיי' פי' וכיון דליתה בעשה דבאת שמה והבאתם שמה לעבור ברגל ראשון בעשה זו אינה נמי בלאו דב"ת בג' רגלים אלמא נפקא לי' הלאו דב"ת מן העשה ומי שאינו בביאה ולעבור בעשה בלאו נמי אינו ה"נ ילמוד הלאו מן העשה דאינו אלא בזמן ביאה: אצ"ל חה"ס שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון זהו ג' רש"י וכתבו התוס' והשתא ר"א ור"ש דורשין בע"א אלא דמ"ס שזה גורם ומ"ס שזה אחרון.
ור"ח גרס אצ"ל בחג המצות שבו פתח הכתוב תחילה למה נאמר לומר שזה ראשון וק"ל בין לגי' רשי' בין לגי' ר"ח חג השבועות דכתב קרא ל"ל דהא מדכתיב חג הסוכת יתירא לגי' רש"י או חג המנות יתירא לגי' ר"ח ילפינן מיני' לג"ר כסדרן וחה"מ תחילה לגי' ר"ח או חה"ס אחרון לגי' רשי'.
ממילא חג השבועות שהוא בין ב' חגים הללו בכלל לב"ת. וי"ל דקמ"ל קרא דב"ת בחג השבועות נמי תליא.
נ"מ מאן דליתא לא בראי' ולא בשמחה דליתא בלאו ב"ת כמ"שכ לעיל. והשתא אי לא כתב קרא בחה"ש ה"א דלא תליא לאו דב"ת בדידי' ומאן דאית' בראי' או בשמחה בב' חגים דפסח וסוכות אע"ג דליתא בחה"ש כגון שהי' טהור בב' חגים הללו ובחה"ש הי' טמא עובר בב"ת מש"ה כתב רחמנא בחה"ש לומר דלאו דב"ת בדידי' נמי תליא וכיון דאינו לא בראי' ולא בשמחה בדידי' אע"ג שישנו בשאר ב' חגים אינו עובר בב"ת: ובהכי ניחא לי הא דאר"ש ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחלה ואיכא למידק תרתי ל"ל כיון דאמר וחג המצוות תחילה לג"ר ממילא ש"מ דג' רגלים כסדרן הן.
א"ו הא ק"מל אע"ג דחה"מ תחילה לג"ר בעינן נמי כסדרן לאפוקי אם אינו בראי' ושמחה בחה"ש וישנו בהה"מ שלפניו ובחה"מ שלאחריו סד"א אם ישנו נמי בחה"ש של שנה הבאה עבב"ת דהא עברו עליו ג"ר פסח שבועות וסוכת ואע"פ שאין הג"ר כסדרן דהא סוכות של ב"ת קדים לשבועות אפ"ה הואיל ועברו ג"ר וחג המצות תחילה עובר.
ק"מל דבעינן ג"ר כסדרן והכא כיון דקדם סוכות לשבועו' אינו עובר ואע"ג דחה"מ הי' תחילה הואיל ולא ע"ע ג"ר כסדרן עדיין א"ע עד שיעברו עליו ג"ר כסדרן להבא: מ"מ ק"ל

מנ"ל לר"ש דבעינן הני תרתי ג"ר כסדרן וגם חה"מ תחילה ואי משו' דאצ"ל חג הסכות שבו דיב' הכתו' לגי' רשי' אכתי לא שמעת מיני אלא שז אחרון אבל חה"מ תחיל' לא ש"מ ונ"מ בעבר עליו חה"ש ואחריו חה"מ של שנ' הבא' בחה"ס שלאחריו מיד עוב' בב"ת אי ישנו בהני ג"ר דאמרן בראי' או בשמח' אע"ג דאינו בחה"ש שבין חה"מ וחה"ס של שנה הבאה ואינן ג"ר כסדרן אפ"ה הואיל ועברו ג"ר וחה"ס אחרון עובר אעפ"י שאין חה"מ תחילה ואין הג"ר כסדרן דהא לא קפי' אלא על חה"ס שיהא אחרון לג"ר אבל שיהא חה"מ תחיל' מנ"ל.

וה"נ קשה לגי' ר"ח דגרם אצ"ל חה"מ שבו פתח הכתוב תחיל' נהי דש"מ שחה"מ ראשונה מ"מ מנ"ל דג"ר כסדרן וחה"ס אחרון דילמא לא קפיד קרא אלא חה"מ שיהא ראשון אבל א"ל ג"ר כסדרן וחה"ס אחרון אלא אפי' חה"ס באמצע נמי סגי ובלבד שיהא חה"מ תחילה וה"ד כגון שע"ע חה"מ וחה"ס שלאחריו שישן בראי' או בשמח' [צ"ל ובחג השבועו'] שבנתים לא היה לא בראי' ולא בשמחה אפ"ה עובר בשבועו' של שנה הבאה בב"ת אם ישנו באותו חה"ש בראי' או בשמח' אע"ג דאינן ג"ר כסדרן אפ"ה כיון דע"ע ג"ר וחה"מ תחילה סגי: ונ"ל דהני תרתי גי' של רשי' ור"ת צריכין חדא לחברתה דס"ל לר"ש דא"צל חה"מ שבו פתח הכתוב תחילה ולא חג הסוכו' שבו דיבר הכתוב בחה"ש לחוד סגי למה נאמר לומר שחה"מ ראשון וחה"ס אחרון וש"מ דבעינן ג"ר כסדרן וחה"מ תחילה.

ואע"ג דלגי' רשי' לא קאמר אלא אצ"ל חה"ס לחוד ממילא משמע דאצ"ל נמי חה"מ שבו פתח תחילה וה"נ י"ל לגי' ר"ח להיפך והגמ' קיצר במובן וממילא משמע הכי מדבעי ר"ש תרתי וכדפי': מ"מ גי' רשי' דאצ"ל חה"ס נוח לי יותר והא דאצ"ל חה"מ ממילא משמע ול"צ להגמ' לפרש דע"כ טעמא דר"ש מדא"צל חה"מ נמי דאי מדאצ"ל חה"ס לחוד יליף לה אמאי נקט במילתי' ג"ר כסדרן וחה"מ תחילה הל"ל וחה"ס אחרון כיון דמיני' יליף לה א"ו מדאצ"ל חה"מ נמי אתי לי' הא וממילא שמעת לי' דהא מש"ה נקט במילתי' וחה"מ ראשון אבל לגי' ר"ח תקשה אמאי לא נקט נמי אצ"ל חה"ס כיון דר"ש בע"כ א"א למדרש להא דבעי ג"ר כסדרן אם לא מהאי דיוקא נמי: ור"מ א"ט דכתיב ובאת שמה והבאת שמה ק"ל כיון דיליף לב"ת מה"ט יהא עובר בב"ת בע"פ משום דהוי נמי זמן ביאה במקדש משום פסח.

ול"ל דל"ד ביאה דפסח לשל רגלי דחיוב הביאה בהן מצד עצמו דכת' שלש פעמי' יראה ואע"ג דכתיב לא יראו פני ריקם מצות ראיי' הגורמת לקרבן ולא הקרבן גורמת לבא

לראות במקדש משא"כ פסח דהיא הגורמת ביאה למקדש ואין החיוב ביאה מצד עצמו דהא גופא מנ"ל דעל החיוב ביאה מצ"ע דוקא קפיד קרא.
ועוד לקמן (דף ו') ר"ל דאשה עוברת בב"ת משום דאי' בשמחה אע"ג דלי' בראיי' ואפ"ה קרינן בה ובאה שמה אע"ג דהביא' מחמת שמחה אינו מצ"ע מ"מ בכלל ובאת שמה הוי א"כ ע"פ נמי. וה"נ תקשה לרבנן דפליגי אדר"מ ומוקמי להאי ובאת שמה לעשה יהא עובר בעשה זו אע"פ נמי.
והא רבא אמר לקמן כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה משמע דווקא רגל א' ולא ע"פ. והניח' לר"נ דאמר ברפ"ט דפסחי' (דף צ"ב) הי' בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו הורצה דמיחס חס רחמנא עליו ואי עבי' תע"ב שפי' דלפ"ז אין חייב לבא בע"פ.
אלא לר"ש דאמר התם לא הורצה דחיי' כטמא א"כ ע"פ בר חיוב ביאה הואי ואפשר לומר דס"ל לר"ש כרב יהודא דס"ל התם דרך רחוקה הוי כל שאינו (יכול) [צ"ל יכול לכנס] בשעת אכילה א"כ א"צ ביאת מקד'. מיהו ר"א ור"י דא' התם במתני' דדרך רחוקה הוי מאסקופת העזרה ולחוץ אלמא צריך ביאת מקדש דוקא א"כ בע"פ עובר בעש'.
ה"נ לא אישתמיט תנא למתני להא וכה"ג דייק הש"ס בר"פ הערל (דף ע') גבי ערל אליבא דר"ע ועוד אפ"ת דס"ל כר"י דדרך רחוקה כל שאינו יכול לכנוס בשעת אכילה עכ"פ צריך לכנוס בשעת אכילה לירושלים וקרינן בי' ובאת שמה משום חיוב ביאה לירושלים משום אכילת פסח. שהרי למאי דר"ל דאשה אי' בב"ת משום דאי' בשמחה והא משום שמחה א"ל לבוא למקדש אלא לירושלים לחוד ואפ"ה קרינן בה ובאת שמה כמ"ש שם. מיהו י"ל כיון דאין פסח נאכל אלא בלילה א"א לומר דובאתם שמה והבאתם שמה עלה קאי דהא חיוב ביאה משום אכילה שהוא בלילה לאו זמן הקרב' הוי דהא הבאה דקפי' קרא בשעת ביאה היינו הקרב' דאלו הבאה בעלמא לאו כלום הוא אם אינו מקריבו. מ"מ לר"א ור"י ודאי קשה דהא זמן ביאה היא ביום בשעת עשי' בע"פ וי"ל כיון דובאתם שמה דקפיד קרא להבי' לאו בביאה דרשות מיירי דא"כ כל אימת שיבא לירושלי' יהי' חייב להבי'.
אלא על שעת חיוב ביאה דקפיד וכיון דאין חיוב ביאה מחמת פסח אלא לאחר תמיד שבה"ע ואין קרבן קרב אחר תמיד חשו דעלי' השלם כדאמר רפ"ה דפסחי' (דף נ"ט). הרי בזמן ביאת פסח א"א להקריב שום קרבן משום עשה דהשלמה ולא קרינן בזמן חיוב זה של ביאת פסח והבאת' שמה כיון דא"א להביא שום קרבן באותו שעה אע"ג שאם הקדי' פסח לתמיד כשר בדיעבד וכדתניא התם שחטו קודם לתמיד כשר.

מ"מ כיון דלכתחילה אין להקדים פסח לתמיד אין עיקר הזמן לביאת חיוב פסח עד אחר הקרבת תמיד ובאותו שעה אינו ראוי להקרי' שום קרבן לכתחילה אע"ג דבדעבד כשר כמ"ש תוס' בפ"ד דמנחות (דף מ"ט) מ"מ כיון דאין כשר לכתחילה לא קרינן לי' זמן ביאה ודמי להא דאמרינן במנחו' פ"י (דף ע"א) גבי קוצרין בית השלחי' קודם לעומר אע"ג דיעבד עומר כשר מבה"ש כיון דלכתחילה לא יבא ה"ל ממקו' שא"א מביא (אי) [ט"ס] אתה קוצר וה"נ קודם הקרבת התמיד שאין ראוי לפסח לכתחילה וכן אחר הקרבתו שאין ראוי לכתחילה לכל הקרבנות לאו זמן ביאה והקרבה מיקרי: ורבנן ההוא לעשה. וה"נ אמר רבא לקמן כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה. וק"ל הא דתנן בפ"ק דחגיגה (דף ט) מי שלא חג י"ט ראשון של חג חוגג את כל הרגל וי"ט אחרון של חג.

ומשמע דאפי' לכתחילה יכול להמתין מלחוג עד יט"א מדלא תניא לישני דדיעבד אי"ט אחרון כדתני לישנא דדיעבד אכל הרגל דקתני מי שלא חג וכו' ש"מ דיט"א וכל הרגל שווי' הן למי שלא חג ביט"ר. והא כיון דיט"א רגל בפני עצמו הוא כדאמרינן בסמוך שמיני רגל בפני עצמו הוא ואין בכלל חג הסוכו' ושמיני שלו חשובים כב' רגלי' ועובר בעשה זו דובאת שמה כיון שע"ע ז' ימי הסוכ' מיד אע"פ שלא עבר עליו השמיני ואמאי ממחין לכתחילה מלהבי' חגיגה עד יט"א הא עובר עליו בעש' זו.

ולא מיבעי לפירש"י לקמן (דף ה) דעולה ושלמים דרבי קרא לבל תאח' היינו עולת ראיי' ושלמי חגיגה. דתקשה דודאי מדעוברי' עלי' לאו דב"ת ב"ג רגלים ממילא עוברי' עליו בעשה זו ברגל אחד דבני חדא ביקתא נינהו כדמוכח לקמן גבי בעי' דר"ז אשה מהו בב"ת. אלא אפי' למאי דאפרש לקמן דהאי עולת ושלמים דרבי' קרא לב"ת בעולת מחוסר כיפורי' ושלמי נזיר איירי. מ"מ ראיי' וחגיגה לא נפקא מכללא דכל הקרבנו' דרבי קרא לב"ת כדאמר לקמן: ועק"ל דבפ"ו דפסחי' (דף ע') נ"ל דחגיגה אינו דוחה שבת מדכתיב וחגותם חג לה' שבעת ימי' שמונה הוי מכאן לחגיגה שאינו דוחה שבת והא התם בפ"ק דחגיגה אמרינן דשמיני תשלומי דראשון ונפקא לן מגז"ש דעצרת עצרת מחג המצות והשתא מאי קשיא ליה ח' הוי הא רבי' קרא לשמיני נמי ובע"כ הבי ק"ל אמאי חלק הכתוב לח' מז' ימי' שלפניו ולא כללו עמהם ביחד ולכתוב קרא וחגותם שמונה ימים א"ו ללמד שא"ד שבת.

והשתא מאי ק"ל דילמא מש"ה חלקו והפרידו משלפניו משום דז' ימים אתה רשאי לאחר לכתחילה מלחוג עד יו' הז' ול"ל בה דהא דתנן מי שלא חג ביט"ר חוגג וכו' דמשמע מצותו לכתחילה לחוג ביט"ר. לאו איסורא איכא למאחר אלא זירוז בעלמא הוא מדרבנן משום דזריזין מקדימים למצות מ"מ מה"ת כל ז' שוין.

משא"כ ביט"א מה"ת דיעבד אין לכתחילה לא משום דאי מאחרת ליה עד ח' כבר עבר בעשה וי"ל למאי דאפרש לקמן (דף ז') בשה התוס' גבי כיון שצ"ל מעיקרא מחויב דאם מקצת מן ליל י"ט קודם לנדרו או לחובתו אין אותו רגל עונה למנין ג' רגלים של ב"ת א"כ ה"ה נמי לענין עשה דרגל א' נמי אינו עולה מהשת' קרבן ראי' וחגיגה דאין חובתן חל עד היום של יט"ר דהוא זמן הקרבה לא בליל יט"ר אינו עובר בעשה אם עבר אותו רגל שנתחייב בהן שאין אותו רגל עולה למנין ג"ר ללאו דב"ת ולא לרגל א' לעבור בעשה הואיל ועבר ליל י"טר קודם שנתחייב בהן.

והשתא פריך שפיר ז הא ח' הוי והוי לי' לכללו עם ז' ז' שלפניו דאיהו נמי ראוי לחג בו אפי' לכתחילה עוד י"ל דשמיני כיון דהוא תשלומין לקרבנו' החג לענין לעבור בעשה ולא תעשה דב"ת כלח' ימים כרגל א' חשיבי ואינו עובר עד שעברו כל שמונת ימי החג מידי דהוי אחג השבועת דכל עצמו של חג אינו אלא יום אחד מ"מ הואיל ויש לו תשלומין כל שבעה חשיבי כל ז' לענין עשה ולא תעשה דב"ת כעצמו של רגל כמו שאפרש לקמן ואין עובר עד שעברו כל ז' ימי תשלומין וה"נ חג הסוכת ושמיני שלו הואיל ותשלומין אחד הן אינו עובר עד שעברו כל ח' ימי התשלומין אע"ג דחג הסוכת כתיב בקרא מ"מ שמיני בתרייהו גרירא: ועל תירץ הראשון ק"ל מהא דפ"ק דחגיגה (דף ט) דס"ל לר' יוחנן דכולן תשלומין דראשון וחיגר ביום א' ונתפשט ביום השני הואיל ולא חזי ביום א' לא חזי ב"ב ופטור.

ופריך מהא דר"י דאמר גבי נזיר טמא דאם חזר ונטמא בליל ח' מביא ב' קרבנות אלמא אע"ג דלא חזי יש לו תשלומין ומסיק קסבר ר"י לילה אין מחוסר זמן ומשמ' כיון דליל' אין מחוס' זמן אם נעש' חיגר בליל יום ראשון י"ל תשלומין הואיל והיה ראוי בליל יום ראשון קודם שנעשה חיגר דהא מש"ה גבי נזיר שנטמא בליל ח' מביא הואיל והי' ראוי קודם שנטמא יש לו תשלומין וכיון דחשיב ליה לילה לשעה חיוב לענין תשלומין ה"נ חשיב ליל ראשין לשעת חיוב של עולת ראי' וחגיגה לענין ב"ת ובעבר עליו רגל זה שנתחייב בהו עובר בעשה דב"ת דהא איכא כולה רגל שנתחייב בהו דגם ליל י"ט ראשון שלו רמי חיובא עלי' אע"ג דאין לילה ראוי להקרבה.

כיון דאין לילה מח"ז מצטרפות ליל יט"ר לשאר הרגל לענין עשה לעבור עליו ברגל זה (ואם) [צ"ל עם] עוד ב' רגלים בלאו דב"ת דהא איכא כולה רגל ואפילו ליל י"ט ראשון בכלל מיהו י"ל דלא דמו כל כך להדדי: אלה תעשו לה' במועדיכם. מיעוט מועדים ב' ואע"ג דהאי קרא בקרבנות חובה כתיב הא כתיב נמי לבד מנדריכם ונדבותיכם.

כן פי' התוס'. ולא פי' כל צרכו דא"כ מאי קאמר ורבנן הוקשו כל המועדים זה לזה.

ונ"ל דראב"י דריש לה מבמועדיכם יתירא דה"מ למיכתב אלה תעשו לה' לבד מנו"נ. במועדיכם ל"ל אלא שדי להאי תעשו אסיפא דקרא דלבד מנו"נ.
לומר דנו"נ תעשו במועדיכם ומיעוט מועדים ב' דבב"ר עבב"ת. ורבנן דרפי להאי במועדיכם יתירא אריש דמיירי ממוספין קאי וכדר' יונה שהוקשו כל המועדים זה לזה:: מנין לעצרת שיש לו תשלומין כל ז'.
פירש"י דאלו בחג הסוכות וחג המצות צ"ל מוחגותם חג לה' שבעת ימים וק"ל הא האי קרא בחג הסוכות כתיב ואכתי חג המצות מנ"ל ובפ"ב דחגיגה (דף י"ג) פירש"י תשלומין דהה"מ כדרבינן קראי בפרק קמא בחג הסוכות ה"ה לחה"מ שהרי אף הוא ז' ימי'. וק"ל א"כ נילף חה"מ מחה"ס לתשלומין ח' כמוהו.
ואי משום דחה"מ אינו אלא ז' סברא הוא דאין לו תשלומין יותר ליהא דהא אהאי הקישא דחה"ש לחה"מ לתשלומין פריך וניקוש לחה"ס לתשלומין ח' ומשני תפסת מרובה לא תפסת. ובמאי שנוי' הוא זה הא גופא תקשי ניקוש חה"ש עם חה"מ לחה"ס לתשלומין ח' כמותו כיון דליכא קרא להדיא דחה"מ אין לו תשלומין יותר מז'.
ואי משום האי סברא הא ודאי אתי הקישא ומפיק לה מסברא דהא חה"ש אינו אלא יום אחד ולהאי סברא אין ראוי לו תשלומין כל עיקר. וה"נ י"ל גבי חה"מ דאתי הקישא ומפיק ליה מהאי סברא וממילא חה"ש יש לה תשלומי' כל ח' דלמאי מקשית ליה אי לחה"מ אי לחה"ס תשלומין ח' יש להם.
ושם בפ"ב דחגיגה יתבאר יותר וגם כל סוגי' זו יתבאר שם בחידו' בס"ד:

דף ה'

ע"א ות"ק ור"ש תשלומין לעצרת מנ"ל וק"ל למאי דגרס ר"ח לעיל אצ"ל חג המצו' שבו דיבר הכתוב תחילה לומר שזה ראשון. התינח לר"ש פריך שפיר תשלומין לעצרת מנ"ל כיון דחה"מ לכסדרן אתי תשלומין מנ"ל אבל לת"ק דאפי' בשלא כסדרן עובר בג"ר ונפקא ליה מטעמא דמנייהו סליק.
מאי ק"ל תשלומין מנ"ל דלמא בהאי דיוקא דאצ"ל חג המצות שבו פתח הכתוב תחילה נמי כר"ש ס"ל. אלא דלא דריש לי' כר"ש לומר שזה תחילה אלא דריש לי' להקישא שא דחג השבועות לחה"מ לתשלומין ז.
ואע"ג דחג השבועות הלמד אינו מיותר לת"ק דהא מ"ל לב"ת דג' רגלים. הא קאמר לעיל אליבא למאן דמליף מחג המצות וחה"ש להיקשא לתשלומין דעצרת דחג הסוכות כתוב

רחמנא לאקושי לחה"מ ללינה אע"ג דהמלמד שהוא חה"מ אינו מיותר דהא מיבעי ליה להקישא לתשלומין.
אפי' הכי הואיל והלמד דחה"ס מיותר שפיר אתי' לן הא הקישא. הא ה"נ כיון דהמלמד חה"מ מיותר לת"ק אע"ג דחג השבועות לת"ק מ"ל לב"ת ואינו מיותר אפ"ה נ"ל מיני' נמי תשלומין לעצרת מהקישא לחה"מ.
דמה לי' אם הלמד לחוד מיותר או המלמד לחוד: ול"ל דע"כ לת"ק לית לי' הא דיוקא דר"ש דלמה נאמר חה"מ שבו פסח תחלה. דאי אית ליה יותר מסתבר למידרשי' כר"ש לב"ת כסדרן דהשתא כולה קרא מחד עניינא דב"ת מיירי ולא למדרשי' בתרי עניינא רישא להקישא דתשלומין וסיפא דקרא לב"ת אלא וודאי ת"ק לא משמע לי' האי דיוקא למה נאמר חה"מ שבו פתח תחיל' והשתא פריך שפיר תשלומין מנ"ל הא ליתא דהא לראב"ש דריש חה"ס לב"ת ורישא דקרא דחג המצות וחה"ש דריש לי' לתשלומין דהא מהאי טעמא לא קשה ליה לראב"ש תשלומין לעצרת מנ"ל אלמא דריש לקרא ב"ב עניינא.
וה"נ י"ל לת"ק דדרי' לחה"מ להקישא דתשלומין אע"ג דחה"ש וחה"ס מבעי' לב"ת ומאי פריך את"ק תשלומין לעצרת מנ"ל. אבל לגי' רש"י דר"ש דייק מלמה נאמר חג הסוכות ניחא דל"ל דת"ק נמי דייק לה ונפקא לי' מהא תשלומין דחה"ש דא"כ ה"ל לעצרת תשלומין כל ח' מדאיתקש לחה"ס והא ליכא למ"ד כן שעצרת יש לו תשלומין כל ח'.
א"ו כולה קרא לת"ק לב"ת אתי ולית ליה כלל דיוקא דר"ש א"כ תשלומי' לעצרת לגמרי מנ"ל וה"נ למאי דפרישת דיוקא דר"ש מתרווייהו מפיק למה נאמר חה"מ שבו דיבר תחלה ולמה נאמר חה"ס שבו דיבור הכתוב נמי ניחא דמשמע להגמרא דהני תרתי למה נאמר כחדא אזלי או דייקינן לתרווייהו או אפי' חדא נמי לא וכיון דת"ק ל"ל בע"כ לדיוקא למה נאמ' חה"ס לומר שזה אחרון דהא לת"ק בג"ר בכל ענין עובר ומשוה הקישא דעצרת לחה"ס לתשלומין נמי א"א דא"כ תשלומין ח' הוי לעצרת והא ליכא למ"ד אלא ע"כ נ"ל לגמרי להאי דיוקא דלמה נאמר חג הסוכות ממילא נמי לית לי' להא דיוקא דלמה נאמר חה"מ א"כ תשלומין לת"ק לעצרת מנ"ל: ופסח בר מקרב ברגלים הוא כו' ואי לא אקריבי' אידחי לי'.
ופי' התוס' והרי מיד עובר עליו ועוד נ"ל לפרש דה"פ אי לא [אקרבי'] אידחי ולא שייך גבי' לאו דב"ת כלל משום דמשמע לי' להגמ' דאינו עובר בב"ת אלא בדבר שלאחר איחורו אכתי בר תשלומין הוא כגון כל הני דחשיב לעיל בברייתא זו אבל בדבר דאי אפשר בתשלומין לאחר זמן הכשירו אינו עובר והיינו לישנא דלא תאחר לשלמו דקרא דמשמע אע"פ שאיחרו בר תשלומין הוי דאכתי רמי חיובא עלי' הוא דעובר עליו משא"כ פסח

דאי לא אקרבי' בזמנו אין לו תשלומין לא שייך גבי' לאו דב"ת כלל: וכ"ת הא דרשינן לקמן (דף ה') והי' בך חטא ולא בקרבניך חטא פי' דאין הקרבן נפסל אינו עובר בב"ת והשתא קרא למה לי שאינו נפסל.

הא כיון דרבי רחמנא נדבה לב"ת אע"פ שאינו חייב באחריותו כדאמרינן לקמן ש"מ דאין הקרבן נפסל בעבר בב"ת דאי נפסל לא משכחת לה ב"ת בנדבה כיון שאינו חייב באחריותו ולא רמי עלי' חיובא מאחר שנפסל ע"י איחורו ממילא אין כאן ב"ת דהא לא קרינן בי' לא תאחר לשלמו וה"נ בנדר ובקרבנות חובה דרבינן לקמן באפריש ולא אקריב לב"ת היכי משכחת לה דהקרבן נפסל באיחורו ולא קרינן ביתו לא האחר לשלמו ולא משכחת ללאו דב"ת אלא בדאמר ולא אפריש לחוד אבל דאפריש ולא אקריב וכן בקרבן נדבה למ"ל לאו דב"ת כלל מיהו מנדר וקרבנות חובה בדאפריש ולא אקריב לק"מ דאפ"ת דהקרבן נפסל באיחורו אפ"ה שייך בהו ב"ת כיון דאכתי חיוב עיקר הנדר עליו וכן חיוב החוב עליו ולא פקע וצרי' להפרי' אחרי' תחתיהם דהא חייב באחריותן עד שעת הקרבה אכתי קרינן בי' לא תאחר לשלמו וכ"ת הא כיון דהקרבן נפסל ע"י איחורו הדר הוי לי' אמר ולא אפריש לק"מ דסד"א באפריש ולא אקריב לא שייך מעתה לאו דב"ת כלל משום כל היכא דאיתי' בי' דרחמנא איתי'.

מ"מ הא ודאי קשה ב"ת דנדבה דאינו חייב באחריותו את"ל דהקרבן נפסל ע"י איחורו היכי משכחת לה לא קרינן בי' לא תאחר לשלמו כלל. אלא ודאי ש"מ דאע"ג דאין לו תשלומין אפ"ה שייך בי' לאו דב"ת.

לק"מ דלא במי הא לפסח דפסח אי לא אקרבי בזמנו אידחי ליה מצד עצמו ולא מכח לאו דב"ת מש"ה לא קרינן ביה לא תאחר לשלמו כיון דאין לו תשלומין. אבל שאר קרבנות אפי' את"ל שקרבן שאיחורו נפסל כיון דאין פסולו מחמת דבר אחר אלא איסור ב"ת גופי' גרס פיסולו בע"כ עובר בב"ת.

דאי אמרינן אינו עובד ממילא לא נפסל ויש לו תשלומין מש"ה אי אפשר לומר דהפסול הנמשך מכח לאו דב"ת גורם לו להפקיע לאו דב"ת דאם אתה אומר כן אין כאן פסול וממילא קאי בב"ת ועוד נ"ל לפרש דה"פ ואי לא אקרבי' אידחי לי' מיד בו ביום דערב פסח ואי אתה מוצא ג' רגלים לב"ת דידי' דאפי' רגל א' דרבי מאיר אין כאן.

ול"ד לצדקות ושאר מחנות עניים דעובר עליהן בב"ת לאלתר וכדפרישת לעיל דשאני הני דאין תלוי' בביאת מקדש כלל אבל פסח דאי אפשר להקריבו אנא במקדש כשאר כל הקרבנות וכיון דליכא שום רגל בזמן הכשירו אין בו משום ב"ת כלל. מיהו מפי' רש"י משמע דס"ל כפי' התוס' דהא בסמוך אהא דקאמר סד"א הואיל ומחמת פסח קאתי

כפסח דמי פי' רש"י וברגל א' יעבור עליהן ש"מ דס"ל דפסח ע"ע נמי מיד: וא"ת א"כ דעובר עלפסח מיד בב"ת כשלא הקריבו בזמנו בע"פ תקשה לך הא דפ' י"ב דזבחים (דף ק') דרצה לומר אההוא עובדא שמתה אשתו של יוסף הכהן בע"פ וטימאהו בע"כ משום דס"ל לה יטמא מצוה ופירש"י וכיון דטומאת קרובי' אין לו תשלומין ופסח יש לו תשלומין אלים טומאת קרובים לידחות פסח.

ואם איתא דאיכא לאו דב"ת בלא אקריב הפסח בזמנו בע"פ. הוי לי' פסח עשה דפסח ול"ת דב"ת והא אע"ג דעשה דטומאת קרובין אלים טפי מפסח הואיל ואין לו תשלומין אפ"ה אין כח לעשה דאלים לדחות לעשה ול"ת כדמוכח בשילהי מס' חולין (דף קמא) גבי שלח תשלח אפי' לדבר מצוה דהיינו טהרת מצורע דאלים עשה דידי' דאית בי' משום שלום בית דאסור בתשמי' המטה וסד"א דלדחי לעשה דשלוח הקן ופריך והא שלוח הקן עשה ול"ת הוא ואיך סלקא דעתך דמצורע דאינו אלא עשה לחוד אע"ג דאלים דחי לעשה ול"ת ודחיק הגמרא לאשכוחי בגוונא דליכא לל"ת דשלוח הקן כי אם לעשה לחוד וש"מ דאין עשה דאלים דוחה עשה הקל כשיש ל"ת עמה וה"נ אי בהדי עשה דפסח איכא ל"ת דב"ת עמה אמאי דחי לה עשה דלה יטמא אע"ג דאלים מיני' י"ל דה"מ דאין עשה דאלים דחי לעשה ול"ת קלין היכא דעשה הקל קאי בפני עצמה וכן הל"ת ואין הל"ת באה מכח העשה.

אבל הכא אין הל"ת דב"ת קאי בפני עצמה אלא העשה גורם להל"ת לבא דכיון דמחויב בעשה דפסח אי לא עשה פסח בזמנו עובר בבל תאחר ואין הל"ת קאי בפ"ע א"כ כשאנו אומרים דעשה דלה יטמא דאלי' דוחה לעשה דפסח דקיל ממילא אין כאן לאו דב"ת כיון דפקעי חובת פסח מיני' ואין חייב בו ממילא לא חל עליו לאו דב"ת כלל ולא משום דעשה דלה יטמא דחי לה אלא משום דאין כאן ללאו דב"ת כלל דכיון דהא עשה הגורמת ללאו פקע ליתא ללאו ולא חל מעיקרא כיון דבטיל הגורם לו: סד"א הואיל ומחמת פסח קאתי כפסח דמי פי' רשי' ברגל אחד יעבור עליהם.

והא דלא פי' דמיד בע"פ עובר עליו כמו פסח דהא רשי' בשיטת תוס' קאי דפסח עובר עליו מיד וכמ"ש בסמוך י"ל דהא דשלמי פסח פי' רש"י שאבד ונתכפר באחר הא' נעשה שלמים ובע"כ מיירי שנמצא לאחר שחיטה השני דאי קודם שחיטת השני כיון דקאי בשעת שחיטה ולא אקרבי דחיי' בידים ואינו קרב שלמים הוא גופי' לר' זירא (בפ"ט) דפסחים (דף צט) אלא ירעה עד שיסתאב ויבא בדמיו שלמים וכיון דלאו בר הקרבה הוא פשיטא דאינו עובר עליו כלל.

וכיון דמיירי שנמצא לאחר שחיטת השני והא פסח נשחט אחר תמיד של בן הערבים כדאמרינן דיש פ' ה' דפסחים (דף נט) ומעתה אינו קרב שום קרבן משום עשה דהשלמה כדאמרינן התם אין לך דבר קרב אחר תמיד של בה"ע אלא פסח וכו' ושלמי פסח דינו כשלמי' דעלמא וכמ"ש התוספות בפ"ד דמנחות (דף מט) גבי תדיר ומקודש ואי אפשר להקריבו בזמן שחיטת פסח.

וא"כ א"א לעבור עליו בב"ת בע"פ כיון דלאו בר הקרבה הוא. מיהו לרבה דפליג התם אדרבי זירא וס"ל דחצות שהוא זמן שחיטה גורם הדיחוי דאם נאבד בחצות אעפ"י שנמצא קודם שחיטת השני הוא עצמו קרב שלמים ואינו רועה דהשתא משכחת לב"ת דידי' בע"פ בנמצא לאחר חצות וקודם הקרבת התמיד.

מיהו רשי' אליבא דר' זירא פי' כן וכן העתיקו התוס' ללשון רשי' שלמי פסח שאבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא הראשון דקרב שלמים ומדכתב בשנתכפר ואח"כ נמצא משמע הא נמצא ואח"כ נתכפר הוי לי' דחוי ואין קרב שלמים אלא רועה ועוד אפשר לומר דמשמע לי' לרשי' דלא הוי ס"ד לעבור על שלמי פסח הואיל ומחמת פסח קאתי קודם שעבר על פסח גופי' דאלו על פסת אינו עובר עד, שקיעת החמה שעבר זמן שחיטתו כדאמרינן בפ"ט דפסחים (דף צד) ואיך ס"ד שעל שלמי פסח יעבור לאחר הקרבת התמיד מיד ואיך יהי' הטפל חמור מן העיקר והשתא אפי' אליבא דרבה ניחא הא דפי' דס"ד דברגל חד יעבור עליו ולא בע"פ: ע"ב ונאמר להלן אם נדר ונדבה כתבו התוס' הוה מצי לאתויי מהא עניינא גופי' דכתיב כאשר נדרת נדבה.

ול"נ דההוא לא מצי לאתויי דאינו מופנה דחד בדאמר ולא אפריש וחד בדאפריש ולא אקריב ותרווייהו צריכא כדאמר לקמן. אבל אם נדר ונדבה מופנה הוא דרישא דקרא משלמי תודה איירי דנאכלין ליום ולילה וכתיב בסיפא אם נדר או נדבה קרבנו דהיינו שלא הביאו על הודאה על נס שנעשה לו שנאכלין לב' ימים ולילה אחד.

דהוי מצי למיכתב אם לא על תודה יביאנו דהוי דבר וחילופי מריש' דקרא דאם על תוד' יביאנו דה' קרב' תוד' נמי לאו דבר שבחוב' הוא אלא נדר ונדב' הוא דהא אפי' אם נעש' נס אינו מחוייב להביא קרבן תוד' אא"כ נדר או נדב תודה א"ו מש"ה שינה קרא בסיפא למיכתב אם נדר או נדבה לאגמורי גז"ש להאי קרא דכי תדור דמה להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו.

והא דלה' אלקיכם אלו הדמים כבר נתבאר למעלה: כי דרוש ידרשנו אלו חטאת ואשמות עולת ושלמים. פירשו התוספות בשם י"מ דנפקו להו חטאת מדכתיב לשון דרישה גבי חטאת דכתיב דרש דרש משה ואשם עולה ושלמים דאתקוש דזאת התורה בסוף

התודה (דף פ"ב) ולא יתכן דאם כן נדרים ונדבות נמי ובכור ומעשר ופסח נמי תיפק מהתם דכולהו איתקוש ובפ"ק דנדרים (דף ד) אהא דמקיש נזירת לנדרים לב"ת מוקי לה מר זוטרא ברי' דרב מרי לב"ת קרבנותיו אתי ופריך הא נ"ל מדרוש ידרשנו אלו חטאת ואשמות.

ופי' שם הרא"ש דאשכחן בחטאת דרישה דרש דרש משה ואשם כחטאת דכתב כחטאת וכאשם. ואני תמה על פי' זה.

דא"כ עולת ושלמים דמיירי בשל חובה מנ"ל לב"ת דהא לא איתקשו בהאי קרא לחטאת. ומפני שראה הרא"ש לשם בפ"ק דנדרים לא מייתי הגמרא אלא חטאת ואשמות ולא עולת ושלמים פי' כן.

ורש"י פי' אלו חטאת ואשמות שהן נדרשין ממך שהרי חובה הם מוטלין עליך וק"ל למאי דאפרש לקמן דהני תרי קראי דמרבו לחטאת ואשמות דאמר חד לאפריש ולא אקריב וחד לאמר ולא אפריש והרי אמר ולא אפריש לא שייך גבי חטאת ואשמות שהם של חובה אלא בדאמר אדם אחר הרי עלי לפטור את פלוני מחובתו.

א"כ הוי לי' כנדרים ונדבות: שהרי אותו שאמר הרי עלי אינו מחויב בהם מצד עצמו אלא מחמת מוצא שפתיו וא"כ אינן נדרשין מאותו הנודר והאיך נפקא ליה הא מדרוש ידרשנו [צ"ל וכי אילו החובות הי' מוטלין] על הנודר כלל. ושמא י"ל כיון שנדר לפטור את פלוני מחובתו וכיון דהחובה מוטלת על אותו פלוני והוא נדר לפוטרו הוי לי' בכלל דרישה דקרא.

א"נ י"ל דהאי דדריש דרוש ידרשנו אלו ד' דברים שבחובה לאו ממשמעות גופי' דקרא דדרוש ידרשנו נ"ל הא. אלא מיתורא דקרא דדרוש ידרשנו נ"ל הא ועל דרך זה פי' רשי' לקמן גבי מוצא שפתיך דדריש לה' אלקיך אלו חטאת ואשמות עולת ושלמים קרא יתירא הוא לדרשא לרבות לדבר שבחובה אלמא לאו ממשמעותא דקרא נ"ל להו אלא מיתורא דקרא.

וה"נ יש לפרש הכי ג"כ: עולות ושלמים פרש"י כגון עולות ראי' ושלמי חגיגה שהן חובה דאלו נו"נ ברישא דקרא כתבא. והקשו התוס' אראי' וחגיגה זימני קביע להו דעבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותן א"כ אי אקרבי' אקרבי' וכו' כדאמ' לעיל גבי פסח ותירצו מ"מ היכא דהופרשו ולא הקרבו קאי עלייהו בב"ת כיון שלא נפסלו בכך וק"ל דהא לקמן מרבה להו מקרא דמוצא שפתיך תשמור ואמרינן לקמן חד דאמר ולא אפריש.

שוב ראיתי להרשב"א שהקשה כן. מיהו למאי דפרי' לעיל גבי פסח דפריך אי אקרבי אקרבי וכו' משום דבל תאחר תלה רחמנא ברגלי' ופסח אידחי לי בע"פ ומיד עובר עליו

בב"ת אין כאן אפי' רגל אחד כדפי' התוס' מהשתא משכחת לה לב"ת גבי ראי' וחגיגה שהן חובת הרגל אפי' בדלא אפרישם בעבר עליהן כל אותו הרגל.
לא מיבעיא לר"מ דאמר ברגל אחד עובר בב"ת דמ"ל שפיר. אלא אפי' למאן דבעי ב' או ג' רגלים לב"ת בהני שהן חובת הרגל מודו דבעבר אותו רגל ולא אפרשי' דה"ל מעוות שאין יוכל לתקן ושוב אין להם תשלומין ולא דמו לשאר כל הקרבנות דיש להן תשלומין לעולם ואי לא אקרבי השתא מקרב והולך לאחר זמן וכ"ת כיון דבעבר רגל א' שוב א"צ להפרישן כלל.
א"כ לעולם לא משכחת לי' ב"ת דידהו בג' רגלים והאיך חשיב להו תנא דלעיל בהדי אינך שעוברים עליהם בב"ת בג' רגלים. דהא ל"מל לב"ת דידהו בג' רגלים דהא כבר פקע חיובא דידהו לאחר רגל אחד כיון שלא הפרישן ברגל של זמן חיובן והשתא אין עובר עליהם בג"ר וכדפי' לעיל גבי צדקות ובהא דמקשה פסח זמן (קבעי') [צ"ל קביעה] לי' די"ל לעיל דחשיב לעולת ושלמים בהדי הני דעובר בב"ת בג' רגלים מיירי בדאפריש וכדברי התוס' ובריייתא זו איירי בדלא אפריש דבההיא לא הוזכר ג' רגלים לב"ת וי"ל דכל חד וחד עובר עליו לזמן דשייך גבי' אי נמי עולת ושלמים דברייתא קמייתא לא מיירי בשל חובת הרגל אלא משל נדרים ונדבות מיהו למאי דפרי' לעיל דהא דפריך גבי פסח אי אקרבי היינו דלא שייך גבי ב"ת כלל כיון דאין לו תשלומין לאחר שעבר זמנו א"כ ראי' וחגיגה נמי בדלא אפרישי הואיל ואין להן תשלומין לאחר הרגל ל"ש בהן ב"ת כלל.
הא וודאי קשה ב"ת דידהו בדלא אפרישי היכי משכחת לה: ול"נ לפ' דהאי עולת ושלמים דתני לאו משל חובת הרגל איירי אלא בעולת מחוסרי כפרה של זב וזבה יולדת ומצורע איירי דכולן מביאים עולת ביום טהרתן. ושלמים משל נזיר איירי שמביא איל לשלמים במלאת נזרו דדבר שבחובה הן ולא נידחין מהקרבה לעול' בין אפריש בין לא אפריש וכ"ח ל"ל לרבות שלמי נזיר מכי דרוש ידרשנו הא רפ"ק דנדרים [דף ג'] מקיש נזירות לנדרי מלנדור נדר נזיר ואיכא למ"ד התם דהאי הקישא לב"ת קרבנותו אתא לק"מ דהא פריך התם מכי דרוש ידרשנו אלו חטאת (ושלמי') [צ"ל ואשמות] נפקא ומשני סד"א חידוש הוא דלא מתפיס לחטאת נזיר בנדבה ולאו לכפרה אתיא והתם רביי' קרא לחטאת נזיר לחוד לב"ת משום דחידוש הוא אבל שלמי נזיר איתרבי עם כל הקרבנות הכא וה"נ למאי דרצה לומר התם סד"א הינו חידושא הואיל ואם אמר הריני נזיר מן החרצן הוי נזיר לכל.
א"נ אם גילח על אחד משלשתן יצא לא לעבור עליו בב"ת איכא למימר דכל זה אחטאת לחוד קאי ומשום דלא מתפס לי' בנדר אבל שלמי נזיר מכי דרוש ידרשנו נפקא ותדע

לך דהא דנפקא ליה התם לב"ת קרבנותיו מהקישא משום חטאת לחוד הוא ולא משום שלמיו דהא התם משמע דבהאי הקישא כ"ע מודו דאהא דמשני דחידושא הוא אם אמר מן החרצני' לחודצ"ל הוי נזיר לכל] פרי לר"ש דל"ל דהוי נזיר לכל (וא"ל) [צ"ל מאי איכא למימר] ולא משני ר"ש ל"ל האי הקישא ש"מ דכ"ע מודו בו והא ראב"י נ"ל דב' רגלים עובר בב"ת מאלה תעשו לה' במועדיכ' מיעוט מועדים שנים.

ובסיפא דהאי קרא כתיב ולשלמיכם ודרשינן לה רפ"ב דתמורה [ד' י] לרבות שלמי נזיר. וכיון דשלמי נזיר גבי האי קרא דמיירי בב"ת כתיבא.

ש"מ דע"ע בב"ת וא"כ הקישא דב"ת לקרבנותיו ל"ל. אלא ודאי הקישא לחטאת אתיא דחטאת משלמי' לא נפקא.

וה"נ י"ל לשאר תנאי אע"ג דשלמי' מדרוש ידרשנו נפקא אפ"ה משום חטאת צריך להקישא: וכ"ת הא משמע התם דנזירות נדר ונידב הוא ומרישא דקרא דנדריכם ונדבותיכם נפקא לן ולשלמיכ' לרבות שלמי פסח אתיא וא"כ ה"נ א"א לומר דהני שלמים דנ"ל מכי דרוש היינו שלמי נזיר הא בהאי קרא דב"ת נדרים ונדבות כתיב ושלמי נזיר נמי בכלל לק"מ דהא פלוגתא דתנאי היא בפ"ב דזבחים [דף קי"ז] ואיכא למ"ד נזירות לאו נדר ונידב הוא ומ"מ מהשתא אינו ראי' דהקישא ל"צ לשלמי נזיר מדראב"י דמרבי ב"ת מהאי קרא דאפשר לומר ראב"י משלמיכם מרבי שלמי פסח ולא של נזיר.

ומ"מ ל"ק למאי דפי' דשלמי נזיר מרבי מכי דרוש. די"ל דהאי תנא ס"ל נזיר לאו נו"נ ואין שלמיו בכלל נו"נ דקרא דב"ת: ה' אלקיך אלו צדקות ומעשרות.

ה"ה נמי הוה חצי למילף לצדקות מקרא דמעמך כמו דדריש בסמוך מעמך זה לקט שכחה ופאה שהן חלקו של עני דכתיב בי' את העני עמך כדפי' רשי' והא צדקות נמי חלקו של עני הן כמות' אלא כיון דמצי לאתוי' מרישא דקרא טפי ניחא לי' למיתי: צדקות ומעשרות ובכור רשי' נראה דלא גרס ובכור דהא גבי דרוש ידרשנו דמרבי חטאת כו' פי' דה"ה לבכור ומעשר ופסח שהן חובה והתוספות גרסי ובכור וכתבו בכור ומעשר מכי דרוש ידרשנו לא נפקא דל"ד חיובא דידהו לחיובא דחטאת ואשמות דאי ל"ל בכור ומעשר לא מחייב בהו ונ"ל גי' רש"י עיקר דהא תרתי קראי איכא חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב ולא מסיימי הי מיירי מאמר ולא אפריש והי מלא אקריב כמ"ש שם.

והשתא בכל הני דקחשיב משכחת לה מתרתי דאפי' קרבנות שבחובה כחטאת ואשמות משכחת לי' דומי' דאמר ולא אפריש דנו"ן דהיינו שנתחייב בהן ועברו ג"ר ולא הפרישן אבל בכור בחד הא דמשכחת לה דהיינו בלא אקרבו אבל בלא הפרישו למ"ל דהא קדש

מרחם מאיליו מש"ה שייר לה כיון דקראי לא מסיימי ואיכא למימר דהאי קרא בלא אפריש איירי והא בבכור ליתא לפיכך לא קחשיב בכור בהדי הני: ובהכי ניחא לי' דל"ח נמי מעשר בהמה בהדייהו דהא האי מעשרות דתני היינו מעשר דגן מש"ה מפיק לי' למעשרות בלשון רבים דאיכא מעשר שני ועני דעל שניהם עובר בב"ת.

ואע"ג דמעשר עני הדבר ברור דנ"ל ב"ת דידי' ממעמך כדנ"ל לקט שכחה ופאה מהכא דהא נמי חלקו של עני כמותם וכתב את העני עמך וכדפי' רשי' דאלו מה' אלקיך לא משמע לן מ"ע דלא כתב שם זה לגבי' רק גבי צדקות ומ"ש כתב שם זה כדפירש רש"י. מ"מ כייל לי' בהדי דמ"ש דשם מעשר חד הוא.

ועוד שהוא בא חליפתו דבשנת ג' וששה מפרישין מ"ע במקום מ"ש דשנים שלפניה:.

אבל מעשר בהמה לא כייל לי' בהדי דמ"ש דלאו בני חדא בוקתא נינהו ול"ד להדדי והא בברייתא קמייתא לעיל תני צדקות ומעשרות בכור ומעשר הרי דנקט למעשר דגן בפני עצמו וקרא לי' מעשרות בלשון רבים ולמעשר בהמה' בפני עצמו וקרי לה מעשר בלשון יחיד הלכך וודאי האי מעשרו' דתנ' לא מיירי כלל ממעשר בהמה לא ממנו לחוד דלא מצינו בכולה גמר' דקרו לי' לשון רבים רק מעשר לשון יחיד ולא בכללן ג"כ אינו וכמ"ש א"ו האי מעשרות היינו מ"ש ועני לחוד ואלו מעשר בהמה לא קחשיב א"ו ה"ט משום [דמלמ' צ"ל דלא משכחת] דומיא דאמר ולא אפריש דבכה"ג אינו עובר ב"ת על מעשר בהמה אלא באפריש ולא אקריב לחוד כדפרי' לעיל (ד"ה ובכו') ואני תמ' על התוס' דמפרשי דמכי דרוש ידרשנו לאנפק' בכור ומעשר.

א"כ מעשר דחשיב תנא לעיל בהדי הנך דעוברי' עליהם ב"ת מנלן. בשלמא בכור איכא למימר דנ"ל מלה' אלקיך דהא בהאי קרא דכי אם לפני ה' אלקיך בסיפא בכורות בקרך וצאנך כתיב אבל מעשר מנא לן דהא גבי מעשר שם זה לא כתיב א"ו מכי דרוש ידרשנו נ"ל מעשר וכדפרש"י: לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופו בסמוך מוקי לה בחלופי עולה ושלמים וקצת ק"ל הא אכתי לא עיילת' לעולה ושלמים גופייהו לב"ת עד סיפא דקרא דכי דרוש ידרשנו כדאמר בסמוך וכבר אפקית' לחלופי' מב"ת מיהו הא לק"מ דעולת ושלמים דאתרבה מכי דרוש היינו של חובה דהיינו עולת ראיי' ושלמי חגיגה כדפי' רש"י ותוס' אי נמי עולת של מחוסר כפרה ושלמי נזיר כדפרישת בסמוך אבל של נדר ונדבה מרישא דקרא דכי תדור נ"ל לב"ת אך ק"ל למאי דס"ד דהאי הוא ולא חילופיו למעוטי חלופי חטאת אתי הא ודאי קשיא דהא חטאת גופה לא אתרבו לב"ת עד כי דרוש סיפא דקרא והאיך ממעט ברישא לחלופי.

מיהא אינו קשה כ"כ דבלא"ה פריך שפיר דהא למיתה אזלי: והי' בך חטא ולא בקרבנך חטא. לקמן הקשה התוס' (בד"ה מה מעשר) וקצת תימה בכול' שמעתין מהיכא תיתי לן דנפסל דאיצטרך קרא דאינו נפסל וכן אותו בלא ירצה ואין מאחר נדרו בלא ירצה ל"ל. ולי לק"מ דהא לקמן אמרינן מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות ל"ת ופריך למה לי הא מובאת שמה ומלא תאחר לשלמו נפקא לן עשה ול"ת ומשני חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב וצריכא כדמסיק לקמן והשתא אי לא גלי קרא דאין קרבן נפסל באיחורו ה"א דהני קרא אתו תרווייהו ללא אפריש לחוד או ללא אקריב לחוד והני תרי קראי לשנה עליו הכתוב לעכב הוא דאתו.

והשתא דנפקא לן מקרא דאין הקרבן נפסל באיחורו. בע"כ הא דשנה עליו הכתוב לאו משום לעכב אלא חד ללא אפריש ואידך ללא אקריב הא דאתי וכה"ג מצינו רפ"ק דזבחים (דף ד') דנ"ל מקרא דמוצא שפתך דבעינן זביחה לשמ' ופריך אימא היכי דשחיט להו שלא לשמה לפסלו והקשה התוס' הא בכל דוכתא בעינן בקדשי' שינה לעכב והכא לא שינה ותירצו דפריך משינה קודש דאיכא תרי קרא ואמרינן לעיל אם אינו ענין לשינה קודש תנהו ענין לשינה בעלי' ופריך השתא אימר תרווייהו בשינה קודש ולעכב: והא כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי ל"ל.

נ"ל דעדיפא מיני' ה"ל להקשות דהא מן התורה יש לו תקנה ובת הקרבה היא דהא בפ' ח' דמנחות (דף פ"א) פריך עלה הא דר"ח אמאי אין לו תקנה וליתי בהמה וליתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא נמי תהוי תודה והא דתרווייהו הי' ואי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמ' ולקדשו מ' מתוך (ב) [צ"ל פ] דקאמ' התם ואם איתא לדחזקי' דאמ' קדשי מ' מתוך פ'.

כ"ע אית להו האי תקנת' כמו שכתבו התוס' התם. ואע"ג דמשני עלה משום דקא ממעט באכילה דד' או דפ' חילוף הגירס' דפירש"י שם מ"מ אם תדקדק היטב לכולן פירש"י שם תראה שאין במיעוט אכילה זו שום לתא דאיסור תורה אלא איסור דרבנן גרידא אלא לפום רהיטא דמילתא דר"ח דמשמע דאין לו תקנה מדינא פריך הכי: כגון שעברו עליו ב' רגלים והומם.

ק"ל למה נאדי רב ששת ממאי דס"ד עד השתא דבחילוף ממש מיירי ובשלא הומם ובחילופי עולה ושלמים ובשאבד אחר שעברו עליו ב"ר והפריש אחר תחתיו ולא נמצא הראשון ועבר על השני רגל אחד וסד"א כיון דמכח קמא קאתי כו' קמ"ל וכדאמ' גבי הומם וי"ל דאם מיירי באבד והפריש אחר תחתיו בע"כ מיירי בקרבן חובה או נדר דהרי עלי דחייב באחריותן דאי בקרבן נדב' דהרי זו כיון דאין חייב באחריו' אי אבד אין צריך

להפריש אחר תחתיו וכיון דהכי הא בע"כ מצטרף רגל זה לב"ר שקודם הפרשת השני כיון דאיכא משעת נדרו או משעת שנתחייב ג"ר דל הפרשות קרבנות הללו מכאן הא עובר על ג"ר משעה שנתחייב עד השתא.

ופשיטא דעובר עליו בב"ת. אבל כשהומם א"ש דמיירי בקרבן נדב' דהרי זה דאי אבד אינו חייב באחריותו אלא בהומם צריך לחללו על אחר וקמ"ל דאין ב' קרבנות מצטרפין לב"ת דג"ר: ויש לי להוכיח מכאן דבקרבן חובה או של נדר אין צריך ג"ר לב"ת משעת הפרשה דווקא אלא משעה שנתחייב בקרבן ועד שעת הקרבה מונין ג"ר ואע"ג דאיכא הפרשה בנתיים אינו מחלק מלצטרף ג"ר הללו מהדדי ולא אמרינן כיון דאמר ולא אפריש ואפריש ולא אקריב מתרי קראי נ"ל לקמן לב"ת בעינן שיעברו ג"ר לאחד מהנה לחוד ולא היכא דעברו מקצת מג"ר הללו לאמר ולא אפריש ומקצת לאפריש ולא אקריב דבהאי גוונא אין מצטרפין זה עם זה לג"ר.

דא"כ אכתי הוה מצי לאוקמי באבד והפריש אחר תחתיו ובקרבן חובה או של נדר ובדאבד אחר שעברו עליו ב' רגלים (וה"א) [צ"ל והא] מדאפרישו הימים הראשונים דמשעת הנדר יפלו ואין מונים לו ג"ר אלא משעת הפרשה וכיון דלא עברו ג"ר אלא ע"י צרוף בין ב' קרבנות קמ"ל קרא דלא מצטרף: ולא בקרבניך חטא מדאחרים נפקא קשה לי מאי פריך דאע"ג דגלי קרא דבכור שעברה שנתו אינו נפסל בכך אפ"ה איצטרך למאחר נדרו ג' רגלי' אע"ג דעבר בב"ת דנמי אינו נפסל ורש"י פי' דבכור שעברה שנתו דסד"א שיפסול הואיל ועבר ואיחרו שהרי אין שנה בלא ג' רגלי' ברוב שנים ואיני יודע כוונתי אי רצה לפרש דמאי פריך מעברה שנתו למאחר נדרו מש"ה פי' דא"א לשנה בלי ג' רגלים ברוב שנים אכתי לא תיקן כלום בזה הא מ"מ כיון דמשכחת לה במיעוט שנים כדרב שמעי' בעצרת דפעמים ה' פעמים ו' פעמים ז אי לאו קרא דבך חטא ולא בקרבנך ה"א דהקרבן נפסול היכא דעבר בב"ת.

והא דמקיש למעשר היינו במיעוט השני' דמשכחת לה לשנה בלא רגלים ואי כוונתו מהיכי תיתי דבכור שעברה שנתו פסול לפיכך פי' דא"א לשנה בלי ג' רגלים ומשום דעבר על ב"ת ס"ד שיפסל ל"ל לתלותו בב"ת ת"ל משום דעבר על עשה דתאכלנו שנה בשנה דכתיב גבי בכור גופי' ס"ד דיפסול.

לפיכך כוונת רש"י נעלמה מאתי: מאי פריך מדאחרים נפקא וכמ"ש מיהו בהא י"ל דהא אחרים ליתי ליה דרב שמעי' כדאמר לקמן אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד ולפ"ז לא דק רש"י במאי דפי' בדאחרי' אין שנה בלא ג"ר ברוב שנים הא לאחריםלא משבח' לה כלל לעולם אפי' במיעוט השנים למאי דפי' רש"י לקמ' מאן תנא דפליג אדרב

שמעיה ת"ק דלא איירי בשנה בל"ר אחרי' משמע דלאחרי' למ"ל לעולם כלל לשנה בלא רגלים ומיהו למאי דפי' שם דלאחרים נמי מ"ל לשנה בלא רגלים בהנה מעוברת הררי קושיא לדוכתי'.

ועק"ל מאי פריך מדאחרים נפקא דילמא כרבי שמעון ס"ל דבעי ג' רגלים כסדרן והשתא משכחת לה לשנה בלא ג' רגלים כסדרן וכדאמ' לקמן. אי נמי כרבי ס"ל דאמר שנה תמימה מונה שס"ה יום ומשכחת לה לשנה בלא רגלי' בשנה מעוברת כדאמרי' לקמן אלא דבהא נמי י"ל דקי"ל אחרים רבי מאיר הוא כדאמ' בסוף מס' הוריות (דף יד) והא ר"מ ס"ל לעיל דברגל א' עובר בב"ת הא לעולם לא משכחת לה לשנה בלא רגל א' ולפי זה מאי דפריך מדאחרי' נפקא היינו למאי דס"ל לדידי' פריך הכי.

מ"מ ק"ל דבפ"ב דזבחי' (דף כט) אד בן עזאי דאמ' אותו בלא ירצה ואין מאח' נדרו בל"י פריך מדאחרי' נפקא ומאי קושי' דילמא בן עזאי כר"ש או כרבי ס"ל ומשכח' לה שפי' לשנ' בל"ר ולא נפקא לן מאחר נדרו מהקישא דבכור למעשר ודוחק לומר דאין לחוש אם הגמ' הולך ומיישב בכל ענין.

ועד"ז פי' התוס' אהא דפריך התם אדבן עזאי מדאחרים נפקא ובפ"ד דתמורה (דף כא) בן עזאי לית לי' דאחרים דמפיק הקישא דבכור למעשר לענין שאינו נפסל משנה לחברתה ובן עזאי מפיק לה לאכול לפנים מן החומה כמעשר. ויותר הי' לו לרש"י לפרש לפי שיטתו כיון דאיתקש בכור למעשר אפי' בג' שנים אין בכור נפסל כמעשר דכתיב מקצה ג' שנים תוציא כו' וזמן זה אי אפשר בלא ג' רגלים מיהו גם על פי' זה ק"ל דילמא הא הקישא דבכור למעשר דאחרים נ"מ למאן דפטור מן הראיי' ומן השמחה דליתא בלאו דב"ת ומ"מ בתאכלנו שנה בשנה איתא דאין זה תלוי בביאת רגלי' וכמש"ל.

ומנלן ללמוד מדאין נפסל משנה לחברתה הה"נ דאין נפס' משו' ב"ת כיון דמשכח'בלה להא בענין שאין עוב' בב"ת ונ"ל דה"פ מדאחרי' נפקא וכיו' דגלי קרא דאין נפסל משו' עש' זו דשנה בשנה הה"נ דאין נפסל משו' לא תעש' דב"ת דמה לי אי עבר אמימרא דרחמנא בעש' או בלאו וכ"ש למאי דאפרש לקמן דבשנה בלא רגלים עובר בל"ת דב"ת ול"ת זו כיון דלאו ברגלים תלי' רחמנא כמו שתלי לל"ת דב"ת אין לחלק בין מאן דאית' בראי' ושמחה למען דליתא אלא כולן שוין לעבור בב"ת של שנה וכמש"ל.

והכי נמי משמע מפי' רשי' בסוף פ"ד דתמורה (דף כ"א) שפי' יכול בכור שעברה שנתו כו' ויפסול מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה וה"נ פי' בסוף פ"ב דזבחים (דף כ"ט) שעברה שנתו וזה איחורו דכתיב תאכלנו שנה בשנה אלמא הא דס"ד דפסול לאו משום לתא דב"ת ה"א הכי אלא משום הא גופי' הואיל ועבר משום תאכלנו שנה בשנה ה"א

דנפסול: מ"מ גם על פי זה ק"ל דאי פריך הכי כיון דגלי קרא דאין נפסל משום דעבר אמימרא דרחמנא משום שנה בשנה ה"ה אי עבר אלאו דב"ת.
א"כ עדיפא מיני' ה"ל להקשו' הקישא דאחרים ולא אותו דבן עזאי ולא בך חטא ולא בקרבנך חטא דאס"ד דמשום דעבר אמי מרא דרחמנא נפסל הקרבן. באפריש ולא אקריב וה"נ נדבה דהרי זו דמרבינן לקמן לב"ת היכי משכחת לה הא ברגל א' עובר לכולי עלמא בעשה כדאמר לעיל ולקמן.
וכיון דברגל א' כבר עבר אמימרא דרחמנא אי הקרבן נפסל בכך מה"ט. ב"ת לרגלים שלאחריו מנין כיון דכבר נפסל ושוב אינו ראוי כלל להקרבה מרגל א' ואילך וכ"ת דמיירי בחלה הקרבן ברגל אי נמי דהבעלים אין ברגל לא בראי' ולא בשמחה עד רגל האחרון של ב"ת דנראו הבעלים והקרבן לב"ת.
הא ליתא דא"כ אין אותו רגל עולה למנין רגלים של ב"ת כדפי' לעיל דמש"ה כתיב רחמנא לחג השבועות לר"ש דבעי ג' רגלים כסדרן ללמד שיהי' הבעלים והקרבן ראויין ללאו דב"ת גם בחג השבועות מיהו למאן דמפרש דבשנה בלא רגלים עובר בלאו דב"ת י"ל דאע"ג דבעשה דרגל א' בע"כ אין נפסל הקרבן דאל"כ לא משכחת לה ללאו לב"ת.
סד"א ה"מ בעשה דקיל אבל לא העשה דב"ת דחמיר כדאמר בפ"ק דיבמות (דף ז') בשיטה דעלי' אטו עשה דוחה את ל"ת לאו לא תעשה חמור מיני' דעשה. דתפסול.
אבל מאן דמפרש דשנה בלא רגלים אין עובר אלא אעשה דשנה בשנה ואפ"ה רוצה ללמוד מיני' ללאו דב"ת שאין נפסל הקשה ה"ל בלא"ה אין נפסל. דאל"כ לא משכחת לה ללאו דב"ת בל עיקר דהא כבר נפסל משעברה עליו רגל א' דעובר בעשה ואין ראוי להקרבה ולא שייך בי' ב"ת דג' רגלים מיהו א"ל דלאחרים שהוא ר"מ לק"מ דאיהו ס"ל דברגל א' עובר בב"ת והרי העשה דובאת שמה לא קדים לל"ת אלא שניהם באי' כאחד וקודם לכן לא עבר אמימר' דרחמנא מידי וה"נ בן עזאי דדריש מאותו דאין מאחר נדרו בלא ירצה א"ל נמי כר"מ ס"ל ושאר תנאי דס"ל דאין עובר בב"ח ברגל א' א"צ קרא לא לשאינו נפסל לא משום משנה לחברתה ולא משום ב"ת.
וקרא דוהי' בך חטא דרשי ולא באשתך כדמסיק והיקשא דבכור למעשר דרשי לכדר"י ור"ע דספ"ג דתמורה (דף כ"ה) מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר כן א"נ מה מעשר אינו בא מח"ל אף בכור כן. ואותו בלא ירצה דרשי כדר"א.
ספ"ק דזבחי' אותו בזבח (היא) [צ"ל הוא מדבר] ואינו מדבר בכהן: ומיהו ק"ל מהא דאמר התם בספ"ג דתמורה ולרבנן דמפקי להו לטעם אחר. משנה לחברתה מנ"ל נ"ל מלפני ה' אלקיך וכו' שנה בשנה והשתא ל"ל הא לימא דס"ל דאין עובר בב"ת ברגל א'

א"כ בע"כ אינו נפסל מחמת עבירה ואם משום בן עזאי (פל"ה) פריך לה הא איהו מאותו נפקא הא ולמה לי' למימר דנ"ל משנה שנה.
ובע"כ צ"ל דא"א ללמוד דאין נפסל מחמת עבירה דאי נפסל לאו דב"ת בג' רגלים היכי מ"ל הא מיד שעבר עליו רגל אחד עבר בעשה דובאת שמה ונפסל מהקרבה כבר די"ל דבעבר עשה בע"כ אינו נפסל אלא דשאני עשה דקיל מש"ה אונו נפסל אבל לאו דחמור מעשה איכא למימר בעבר עליו נפסל מש"ה איצטרך קרא לבכור שע"ע שנה שאינו נפסל וש"מ מהאי טעמא דאפרש לקמן.
וכ"כ הרמב"ם בפ"א (מהלכות בכורות) עבר ואיחר הבכור בתר שנתו אע"פ שעבר בל"ת אם הי' תם ה"ז לא נפסל אלא מקרבו: $$ציור בספר$$ מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. פי' רש"י דכתיב מקצה ש"ש תוצא כל מעשר תבואתך אם שהה מעשר שנה א' או ב' ואפי' למאי דפי' לעיל דקרא דשנת הביעור איצטרך במי שאינו בראיי' ובשמחה (דעובר) [צ"ל דאינו עובר] עליו טל לאו דב"ת מ"מ קרא משתעי' אפי' במי שיש בהן דשייך בלאו דב"ת ואפ"ה א"נ משנה לחברתה וה"ה בכור דאתקוש למעשר אין נפסל משנה לחברתה אפי' מי שישנו בהן דעב"ת.
וכה"ג פי' התוספות לשיטתן דב"ת דמעשר בהפריש ולא נתנו וקרא דביעור בלא אפריש מ"מ בכולהו משתעי קרא דמתבער. ועוד דבקרא דביעור כתב מתנות עניים כדרשינן בפ"ה דמ"ש לגר וליתום ולאלמנה יהי' זה מעשר עני הלקט והשכחה והכאה והני כיון דלאו בביאת מקדש תליין דמו לצדקות דעוברים בב"ת לאלתר כדפי' לעיל וממילא דאפי' מי שאינו בראי' ושמחה נמי עובר עליהם בב"ת: אבל קדשים דבני הרצאה כו' וכ"ת ליכתוב גבי קדשים אע"ג דבני הרצאה נינהו וכ"ש בכור והקישא דאחרי' ל"ל די"ל דאי מבך חטא ה"א דקמ"ל קרא דאינו נפסל לגמרי ומ"מ אינו מרצה קמ"ל הקישא דאינו נפסל ומהשתא אידך קרא קמ"ל דארצויי נמי מרצה.
מ"מ אכתי ק"ל דפריך מדבן עזאי נפקא מאותו בל ירצה ומחמת קושי' זו מוקי לבך חטא לדרשא אחרית' ללא באשתך חטא ואם איתא דבקדשים דבני הרצאה מחד מיעוטי י"ל דאינו נפסל ומ"מ אינו מרצה הל"ל דצריכא אותו ובך חטא חד לאינו נפסל ואידך לומר דמרצה נמי והא הקישא דבכור י"ל דהא תנא דדריש ולא בקרבנך מיבעיא לי' כר"ע דדריש בפרק ג' דתמורה דאינו בא מח"ל.
א"נ כבן עזאי דאינו נאכל אלא לפנים מן החומה או כר"י דאינו נאכל אלא לפני הבית כד"א התם וכל הני תנאי לית להו הא הקישא דאחרים כדמוכח התם וסוגיא דהתם יתבאר שם בחי' בס"ד: קדשים דבני הרצאה נינהו. פי' התוספות דעולה מכפרת אחייבי

עשה כדאמר פ"ק דזבחים [דף ז'] ואיני יודע למה פי' כן הא אפ"ת דאין עולה מכפרת כלום הא חטאת ואשמות נמי כתיבא בקרא דכי תדור נדר ומשום דידהו דבני הרצאה נינהו כתבו רחמנא בך ולא בקרבנך.
ושמא משום דהגמ' קאמר סתמא אבל קרבנות דבני הרצאה נינהו משמע דאכל הקרבנות דהאי קרא קאמר הכי ומיהו לא מילתא היא הא שלמים נמי כתיב בהאי קרא ואינו מרצין כלום. מ"מ רש"י פי' בסוף פ"ב דזבחים [דף כט] קדשים דבני הרצאה נינהו כגון עולה שמכפרת על עשה ושלמים שמביא דורון ליתן שלום בין ישראל לאביהן שבשמים כו':

דף ו

ע"א אא"כ מבקשין ממון ואין לו.
כתבו התוספות שם בפ"ב דזבחים פי' הקונ' ממון של גזל אבל נראה דמיירי בנדר כדמוכח בפ"ב דשבת דתני' ר' נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם דכתיב אם אין לך לשלם וגו' והא בך ולא באשתך מיירי במשלם אח"כ אלא שעבר בב"ת וק"ל כיון שבעון דב"ת אינו עונש לאשתו המ"ל להא דבעון נדרים מתה אשתו הא כל ימיו בעומד ושלם קאי ושמא ישלם אחר זמן קודם מותו והא ל"ל דקמי שמיא גלי' ואם אין עתיד לשלם לאח"ז מתה אשתו הא אין הקב"ה מעניש האדם על שם סופו.
והכי אמרינן בירושלמי דפרקין גבי בינונים שתלוין מר"ה עד יוה"כ דפריך ואין הקב"ה רואה את הנולר ומשני אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה מ"ט כי שמע אלקים את קול הנער באשר הוא שם א"ר לוי מה כתיב לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך למה ששנאת כל פועלי און כלומר כשפעל את האון ולא קודם לכן אע"פ שגלוי לפניו שסופו לפעול את האון ומייתי עוד קראי לזה וההוא דבאשר הוא שם איתא נמי בגמ' דידן לקמן בפרקין [דף טו] והא נמי ל"ל הא דאשתו מתה היינו לאחר שמת הוא ולא שלם נדרו הא קרא קאמר למה יקח משכבך תחתך ש"מ בעודו חי נענש בזה ונ"ל שבגמר בדעתו תליא מילתא דאם דעתו לשלם לאחר זמן אע"פ שעובר בב"ת אין אשתו מתה אבל אם גמר בדעתו שלא לשלם נדרו לגמרי אשתו מתה.
והכי משמע לי' מדברי הר"ן בחי' בפ' דסנהדרין שכתב שם אהאי מימרא דר"א דאין אשתו מתה אא"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו פי' שנדר ואין משלם נדרו כדאמר פ"ק דר"ה דבעון נדרים אשתו מתה דוקא כשגמר בדעתו שלא ליתן הא אם גמר ליתן אלא שהוא עני או שעבר על ב"ת אינאשתו מתה כדאיתא התם בהדי' והיינו כדפרישת ובהכי נ"ל במה שדחקו עצמם קמאי אהא דחייבה תודה כרת לערל זכר אשר לא ימול היכי

מ"ל [ועיין בדברי הרמב"ם והראב"ד בפ"א מהלכו' מגילה ובטי"ד סימן רס"א] והא כל ימיו בעומד ומל קאי ותליא כרת דידי' עד שימות והוא ערל במזיד ולדידי ניחא על דרך זה שכתבתי בעון דב"ת דכרת דערל נמי בגמר דעתו תלוי דאם גמר בדעתו שלא למול כלל לעולם חל עליו עונש כרת מיד ואין כאן מקום להאריך בזה מ"מ דברי הר"ן צריכין תיקון קצת ואין להאריך א"נ י"ל דהא דאשתו מתה בעון נדרים אע"ג דבעון דב"ת אינו מתה מ"ל בשקבע לנדרו זמן כגון שילמוד כך פרקים ביום פלוני או שיתן לצדקה כך וכך ביו' פלוני או שאר איזה דבר מצוה דכיון דעבר זמן שקבעו פקע נדרו ממילא ושוב אין לו תשלומין וה"ל מעוות שא"י לתקן.

אבל בשלא קבע זמן לנדרו ובידו לקיימו כל ימיו אלא שבאיחורו עובר בב"ת אין אשתו מתה בהאי עון הואיל ולא פקע נדרו לגמרי ואפשר לקיימו עדיין כל ימיו: מוצא שפתיך זו מ"ע ל"ל מובאת שמה והבאתם שמה נפקא ק"ל הא בהאי קרא דובא שמה כתיב עולותיכם וזבחיכם שהן שלמי' ומעשרותיכם ותרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכורות ועלייהו קאי האי עשה דוהבאת שמה ואכתי לא שמעינן מיני' עשה לקדשי בדק הבית וצדקה ואפשר דחטאת ואשמות ועולת ראי' ושלמי שמחה שהן חובת הרגל נמי לא אתיא מיני' מש"ה כתב רחמנא לקרא דמוצא שפתך לעשה דמיני' אתיא נמי כל הני ואי משום דבקרא דמוצא שפתך כתיבי נמי נדר ונדבה והני ל"ל הא כבר נ"ל עשה דידהו מובאת שמה הא י"ל הא דכתב רחמנ' להני בהאי קרא אע"ג דאיתרבו כבר לעשה באידך קרא לאו משום העשה דמוצא שפתיך אלא משום הלאו לומר לך דעלייהו נמי עובר בלאו זה וי"ל דקושי' זו דמוצא שפתיך ל"ל מובאת שמה נפקא לאו קושיא בפני עצמ' היא אלא אאידך קושיא סמיך דפריך תשמור זו ל"ת ל"ל מלא תאחר נפקא וכיון דלמאי דס"ד דהלאו דתשמו' מיותר דהא כבר נאמר לא תאח' מהשתא העשה דמוצא שפתיך דכ"ר לנדר ונדבה נמי מיותר דהעשה מובאת נפקא והל"ת מלא תאחר נפקא ואין צריך לל"ת דתשמור לגמרי דכל הני דאתיא לל"ת דידהו מקרא דתשמור כולהו איתרבו כבר ללאו בקרא דלא תאחר והני נדר ונדב דכתיבי בקרא דובא' שמה מיותר לגמרי דל"ת נפקא מקרא דלא תאחר ולעשה א"צ דהא כ"ר עשה דידהו באידך קרא דובאת שמה.

ובדין הוא דה"ל להקשות תחילה תשמור זו מצות ל"ת ל"ל ואח"כ לפרוך מוצא שפתיך זו מ"ע ל"ל כיון דקושי' דמוצא שפתיך באידך קושיא דתשמור סמיך אלא דהעשה דמוצא שפתיך קדים בקרא ובדרשא דברייתא המקשה לפי סידרא דקרא ובריתא נקיט לפירכא דידי' אמאי דמוקדם מוקדם ואמאי דמאוחר מאוחר: חד דאמר ולא אפריש וקשה לי הא

בקרא דכי תדור נדר ובהאי קרא דמוצא שפתיך מרבי לקדשי בדק הבית כדאמ' לעיל לה' אלקיך אלו הערכין כו' והא בפ' י"ג דחולין (דף קל"ט) פליגי ר' יוחנן ור"ל.
ר"י ס"ל קדשי ב"ה חייב באחריותן עד שיבא ליד גזבר ור"ל אמר התם דאין חייב באחריותן לאחר הפרשה משום דהיכא דאיתי בי' גזא דרחמנא איתא משום דכתיב לה' הארץ ומלואה אם כן לר"י משכחת לה בקדשי בדק הבית אפריש ולא אקריב בדאפריש ולא בא ליד הגזבר דהוי דומיא דאפרי' ולא אקריב דקרבנות מזבח אבל לר"ל דאמר אינו חייב באחריותן אפרי' ולא אקריב בקדשי בדק הבית לדידי' למ"ל.
ול"ל תרתי קראי בקדשי בה"ב ואע"ג דבדליתא בעולם כמו הקדיש שור לב"ה ומת בית ונפל מודה ריש לקיש דחייב באחריותן כדאמר התם אין זה אפריש ולא אקריב כיון דליתי' אזדא לי' הפרשה קמיית' ומעתה הדר ה"ל אמר ולא אפריש ואכתי אפרי' ולא אקריב המ"ל. ומיהו משכחת לה אפריש ולא אקריב בערכין דאפי' דיש לקיש מודה דחייב באחריותן עד שיבא ליד גזבר כדאמר התם מקרא וכל זמן שלא בא ליד גזבר הוי לי' כלא אקריב דקדשי מזבח והשתא בקדשי בדק הבית לא אפריש משכחת לה בכולהן ולא אקריב למ"ל אלא בערכין לחוד לר"ל.
ובהכי ניחא לי הא דקאמר הגמ' צריכותא בב' צדדי' לא אפרי' משום דלא קיים לדיבורא ולא אקריב משום דמשהי לי' גבי' והא כיון דלא מסיימי קראי הי' מיירי מלא אפריש והי' לא אקריב בצריכותא דחד צד סגי דאי לא כתיב אלא חד קרא ה"א דמיירי מההוא דחמיר דווקא אלא ודאי כדפרישית והשתא לר"ל מסיימי קרא דקרא דכי תדור דכתיב בי' לה' אלקי' דמדרבי לכל קדשי בה"ב דבכולן כתיב שם זה כדפי' התוס' בע"כ.
מיירי בלא אפריש דאלו לא אקריב לא משכח' לה בכולן אלא בערכין לחוד וקרא דמוצ' שפתיך דמרבינן לקדשי בדק הבית מיתורא דאשר דברת בפיך ולא ממשמעות דקרא איירי מדומיא דלא אקריב ובערכין לחוד ומשום ר"ל נקיט הגמ' צריכותא לכל צד: מיהו בלא"ה אינו קושיא כל כך הא דנקיט הצריכותא בב' צדדים שכן דרך הגמ' בכמה מקומו' לעשו' הצריכות' בב' צדדים אע"ג דלא מסיימי קראי כאלו מסיימי ובע"כ לר"ל גופי' צ"ל כן דהא נהי דקרא דלא אפריש מסיימי לא אקריב לא מסיימי במאי איירי והא איכא לאוקמי לקרא דאשר דברת בערכין לחוד או בכל קרבנות בדק הבית ואי לא כתיב קרא לה' אלקיך ה"א קרא דאשר דברת מלא אפריש איירי צריכותא דצד לא אקריב דקאמר הגמרא למה לי' אלא ודאי כדאמרן: מ"מ ק"ל לר"ל כיון דקרא דכי תדור נדר לה' אלקיך מסיימי דמיירי באמר ולא אפריש דאלו דומיא דאפריש ולא אקריב לדידי' בקב"ה לא משכחת לה הא בסיפא דהאי קרא כתיב לא תאחר לשלמו ודרשינן הוא ולא חילופיו

וכגון שעברו עליו ב' רגלים והומם וחיללו על אחר ועבד עליו רגל א' וכדמוקי לה רב ששת לעיל וקמ"ל דאין רגל זה של שני מצטרף לב' רגלים של ראשון.
אע"ג דשני מכח ראשון אתי והא ליתא אלא בהפרי' ולא אקרי'. הא שמעת מהאי קרא דכי תדור בין דומיא דאמר ולא אפרי' מדרבי קרבן בדק הבית ובין אפרי' ולא אקריב מדמעט חילופיו.
דמשמע הא איהו גופי' דומיא דחלופיו דהיינו אפריש ולא אקריב אידך עובר בב"ת קרא דמוצא שפתיך ל"ל כיון דכבר תרווייהו שמעת להו מקרא קמא דכי תדור ובשלמא הא דממעט לקמן מסיפא דקרא דכי תדור פרט ליורש והא בפ"ק דקידושין (דף י"ג) אהא דתנן האשה שהביא ומתה יביאו יורשי' עולתה ומוקי לי' שמואל התם והוא שהיפרישה מחיים וש"מ דהא דהמחוייב גופי' עובר בהפריש ולא אקריב לק"מ דר"ל לטעמי' אזיל דס"ל דאפי' לא הפרישה מחיים דשיעבודא דאורייתא.
והשתא א"ל דממעט ליורש בדלא אפריש וכן הא דחשיב לעיל בכור ומעשר לב"ת והא ליתא אלא בדלא אקריבי' כדפירשתי לעיל וכן שלמי פסח לעיל דהיינו מפריש פסחו ואבד והקריב אחר תחתיו ונמצא הראשון דהיינו נמי אפריש ולא אקריב. לק"מ דהני לא אתי' להדי' מקרא.
וא"ל דכי דרש ידרשנו לשאר דברים שבחובה אתי' כמו חטאת ואשמות דבהני משכחת לה דומיא דאמר ולא אפריש אבל מהא דאמרן קשה ול"ל דלר"ל הא דממעיט ולא חילפיו לא מיירי בעברו ב' רגלים והומם וחיללו על אחר אלא מיירי בעברו ב' רגלים והומם ולא חיללו על אחר ועבר רגל אחר דכיון דאפי' בנדבה בהומם רמי רחמנא עליו בע"כ לחלל על אחר כדכתיב ואם בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה' וגו' ואמר מר בבעלי מומי' שנפדו הכתוב מדבר ר"פ דבכורו' (דף ל"ז).
דמיא לאמר ולא אפריש דהא אמר ולא אפרי' דקרבנות חובה בכה"ג הוי וסד"א כיון שעבר רגל א' עובר דכמאן שע"ע ג"ר דמי קמ"ל דהא ליתא דכיון דלמאי דס"ד השתא אין עובר בב"ת אלא בלא אפריש לחוד איך ס"ד שיצטרף ב' רגלים דאידך עם רגל אחד של שני כיון שהפסי' הפרשה בנתיים בתוך ג"ר הללו של ב"ת.
והא פקע כבר איסור ב"ת למאי דס"ד השתא דבהפרי' ולא"ק ליכא ב"ת: וה"נ ק"ל מדכתי' בהאי קרא דכי תדור והי' בך חטא למעוטי ולא בקרבניך חטא פי' שאין הקרבן פסול אי עבר בב"ת ש"מ דמיירי נמי באפרי' ולא"ק דאי בדלא אפרי' מהיכי תיתי לפסול הקרבן שהפריש אח"כ ובשעה שעבר בב"ת אכתי לא הי' מופרש ועומד ואע"ג דבמסקנא דריש בך חטא ולא באשתך היינו משום ולא בקרבניך נ"ל מאותו דבן עזאי ומ"מ מדממע'

קרבניך מאותו ש"מ דאפריש ולא אקריב נמי עובר (ולא) [צ"ל ואמר ולא] אפריש בע"כ לר"ל צ"ל נמי מכי תדור מדמרבי לקב"ה וקרא דמוצ' שפתיך למה לי וי"ל דהא דנפקא לן מלה' אלקיך לקב"ה לאו משום דהאי שם דכתיבי גבי קב"ה מופנה ולגז"ש אתי מהאי דכי תדור דהני וודאי אינן מופנה דלגופו אתי אלא האי לה' דגבי כי תדר לבד הוא דמופנ' ולגז"ש הוא דאתי ואי לאו אידך קרא דמוצ' שפתיך ה"א דאין עובר בב"ת אלא באפריש ולא אקריב לחוד והאי הפנאה דלה' דקרא דב"ת לא אתי ללמד אלא על ערכין לבד דמשכחת לה גבי' דומי' דלא אקריב הואיל וחייב באחריותו אבל לאינך קדשי ב"ה דלא משכח' לה דומי' דלא אקריב לא.

משו"ה איצטרך אידך קרא דמוצא שפתיך ללא אפריש: אימא דיבורא לאו כלום הוא פי' דה"א דבשביל הדיבור אינו חייב להבי' צריכא וכ"ת הא בתרווייהו מרבינן קרבנות חובה כמו חטאת ואשמות והא הני אין חיובן בא ע"י דיבורו ול"ל ב' קרא בהני הא לא מסיימי קראי ואפי' לר"ל וכדפי' בסמוך ואי לא כתי' אלא חד הוי מוקמינן לה בלא אפריש אבל באפרי' ולא"ק ה"א בי' גזא דרחמנא אית' והא דקאמר הגמ' אבל אמר ולא אפריש דיבורא לאו כלום הוא אנדר ונדבה קאי שאין חיובן בא אלא ע"פ דיבורו א"נ י"ל דבקרבנו' חובה נמי משכח' לה אמר ולא אפריש כגון דאמר הרי עלי חטאת ואשם לפטור את פלוני מחטאת ואשם שהוא חייב דבכה"ג נמי חל הנדר כדמוכח בפ"ק דחולין (דף כ"ב) דקאמ' לא צריכא דאמ' הרי עלי חלות לפטור תודתו של פלוני.

וה"נ משמע בפ"ב דתמורה (דף י'). והא בקרבנות חובה כה"ג משכחת לה אמר ולא אפריש וה"א דיבורו לאו כלום הוא קמ"ל: אימא דיבורא לאו כלום הוא מדקאמ' דהא דגרע לא אפרי' מלא אקרי' אינו אלא משו' דה"א דיבורא לאו כלו' מעתה מש"כ התוס' לעיל גבי מעשרו' דליכא ב' קראי בלא אפרי' אינו עובר בב"ת ולפי דבריהם ה"ה נמי כל הני דרבי בי' קרא קמא דכי תדור ולא מרבי להו בקרא דמוצ' שפתיך בלא אפרי' אינו עובר ליתא כיון דלפי דבריהם קרא דמוצ' שפתיך מלא אפרי' אייר' ל"צ לרבוי לכל דבר שבחוב' כמ"ש ועני לקט שכחה ופאה כיון דחיובן בא שלא ע"פ דיבור פיו אלא מאליהם רמי רחמנא עלי' לא גרע מאפרי' ולא"ק דקרבנו דאע"ג דא"ל כל היכ' דאית' בי' גזא דרחמנ' אית' כ"ש בדלא אפרי' בדברי' שבחוב' שעוברי' עליה' מ"מ יש לדקדק אימא איפכאוקרא דכי תדור דרבי לכולן אייר' מלא אפריש וקרא דמוצא שפתיך מלא אקרי' וכיון דלא רבי לכולן אין לנו לב"ת באלו דלא רבי.

מיהו לרב ושמואל דס"ל דשיעבודא לאו דאורייתא מהשתא בע"כ קרא דכי תדור דכתי' בסיפא דהאי קרא מעמך דממעט ליורש מב"ת בע"כ מיירי בדאפרי' המוריש מחיים

וכדפי' בסמוך. ש"מ דקרא דכי תדור מיירי מאפרי' ולא אקרי' א"כ ע"כ על כולן עובר בבל תאחר בדאפרי' דהא בהאי קרא רבי לכולן.

מיהו לר"י ור"ל דס"ל התם דשיעבוד' דאורייתא אכתי יש לומר אימא איפכא וכדפי': ויש לומר דוודאי בהני א"צ ב' קראי ללא אפריש ולדומיא ללא אקריב אלא כיון דגלי קרא דעוברין עליהם בב"ת בהכי סגי וממילא הכל בכלל דהא דגרע אמר ולא אפריש מאפריש משום דס"ד דיבורא לאו כלום והא מתנת ענים לבד מצדקה לאו בדיבור שלו נתחייב אלא בע"כ רמי עלי' רחמנא וה"נ מעשר שני לא ע"י דיבור פיו רמי עלי' אלא מאליו.

וה"נ לא גרע גבי הני אפרי' מלא אפריש דל"ל גבי הני מדאפרישי בי' גזא דידהו הוי דבשלמא גבי קדשי גבוה ה"א מדאפרישי בי' גזא דרחמנא קיימי משום דכתי' לה' ארץ ומלואה דמה"ט ס"ל לר"ל דאינו חייב באחריותן בקב"ה כמ"ש לעיל. אבל הני לקט שכחה ופיאה דמצות נתינה אינו אלא להדיוט פשיטא דכל זמן שלא נתן עובר דוודאי לא בגזא דידהו הוי עד שיתן להן ויזכו בהו וכן מ"ש ליכא טעמא לפטרו מדאפרישיה מה"ט גופא ופשיטא דעובר בב"ת לאחר הפרשה עד שיאכל הן או פדיונם בירושלים.

ואפי' למ"ד מ"ש ממון גבוה הוא עיקר מצוותו אינו אלא לאכלו בירושלים וגם בידו לפדותו ולהוציאו לחולין ולאכול הפדיון בירושלי' ולא ולא שייך לומ' גבי' בי גזא דרחמנא וה"נ הא דפירשתי דמשכחת לה בקרבנות חובה אמר ולא אפריש באמר אחר הרי עלי לפטור חובתו של פלוני הא ל"ש גבי הללו מתנות עניים וכן גבי מ"ש וצדקות אע"ג דל"ל גבי' דגריע אפריש מטעם בי' גזא.

אפ"ה כיון דשייך גבי' למימר אמר ולא אפריש שהרי חיובו ע"י דיבורו בא ולא מאיליו מש"ה איצטריך ב' קראי לצדקות. דאלו חד כיון דלא מסיימי קרא ה"א דמיירי מאפריש ולא נתן אבל אמר ולא הפריש ה"א דדיבורא לאו כלום.

ושלמי פסח ובכור לא משכחת לה בלא הפריש אלא בלא אקריב לחוד וכן מעשר בהמה דאינו עובר עליו בלא אפריש אלא בלא אקריב לחוד כמש"ל. וגם לא שייך למימר בהא הרי עלי לפטור את פלוני מאלו.

בחד רבוי לב"ת סגי: ומדברי הרמב"ם נ"ל שיטה אחרת בהא ויתבאר במילואי'. וגם שם יתבאר הני תרי קראי דגבי עשויים למה לי: כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה נ"ל דאכל רגל ורגל עובר בעשה זו דהא בכל רגל ובאת שמה קרינן בי': אלא וולדה בעצרת היכי משהי לה ק"ל דילמא חל אותו עצרת בשבת ואין קרבן יחיד דוח' את השבת והא י"ט של עצרת כיון דאינו אלא יום אחד ואם אי אפשר להקריב בו ביום אין עובר בעשה

זו דובאת שמה והבאת כיון דאי אפשר בהבאה ולא דמי לפסח וסוכות אע"ג דכולו רגל בעינן לעשה ול"ת דב"ת והא א"א לז' ימי רגל בלא שבת.
מ"מ אפשר להקרי' שאר ימי הרגל אבל עצרת שאינו אלא יום אחד אם חל בשבת כיון שא"א להקריבו ביומו מעתה אין כאן משום עשה וה"ה לל"ת דב"ת ונ"ל מכאן דאע"ג דעצרת אינו אלא יום אחד אפ"ה הואיל ויש לה תשלומין כל ז' לענין ראיי' וחגיגה דינו לענין ב"ת כשאר רגלים ומשך זמנו כל ז' לענין ב"ת.
תדע דאמר ר"ש לעיל רגלים פעמים ד' פעמים ה' הא פעמים ו' נמי משכחת לה בנדר לפני הפסח דעצרת שאחריו חל בשבת וכיון דבעי ר"ש ג' רגלים כסדרן לב"ת וכיון דאותו עצרת אינו עולה לו למנין ג' רגלים שוב לא סגי בעצרת דשנה הבא להשלים ג"ר דה"ל שלא כסדרן דהא קדים סוכות לעצרת ובע"כ אינו עובר ב"ת עד שיעברו ג"ר של שנה הבא כולן דה"ל ג"ר כסדרן וה"ל ו' רגלים ולא עוד אלא דמ"ל פעמים ח' רגלים בנדר לפני עצרת ועצרת של שנה הבא חל בשבת דלא משכחת לה לג' רגלים כסדרן עד שיעברו ג"ר של שנת ג' לנדרו א"ו עצרת נמי כשאר רגלי' לענין ב"ת ואין יום שבת מעכב על ב"ח מלחול כשאר רגלים אע"פ שא"א לז' ימי הרגל בלי שבת וכדפרשית.
מיהו ראיי' זו יש לדחות דר"ש לא חשיב אלא מה שאפשר להיות בכל השנים כמו נדר לפני חג או לפני עצרת דזה יכול להיות בכל השנים אבל מה שאפשר להיות עי"ד מקרה לפעמים ואינו ברוב שנים לא קאמר. וכה"ג אמרינן בסוף פרק ה' דסוכה (דף נ"ד) גבי מנין התקיעות כי קתני מידי דאיתא בכל שנה ע"פ שחל בשבת דליתא בכל שנה ל"ק.
א"נ דבר שיש לו קצבה קאחשיב. אבל דאל עצרת בשבת דבר שאין לו קצבה הוא דהא אפשר כמה שנים זה אחר זה לחול בשבת בזמן שהיו קובעים ע"פ הראיי'.
תדע דהא מ"ל פעמי' רגלים הרבה עד מאה ויותר מה"ט דבעינן כסדרן כגון שחלה הקרבן באחד מן הרגלים פעמים הרבה או שהיו הבעלים טמאים הרבה פעמים באחד מן הרגלים דכיון דאינן לא בראיי' ולא בשמחה אינן בב"ת א"ו דבר שע"י מקרה או שאין לו קצבה לא קאמר גם אין להביא ראי דאם חל עצרת בשבת עולה לג"ר של ב"ת דדחיק לקמן אליבא דת"ק דר"ש דל"ל לג"ר כסדרן שנה בלא רגלים היכי משכחת לה והשתא המ"ל אפי' בהקדיש קודם לפסח אלא שאותו עצרת חל בשבת דליכא ג"ר דקרא עד אחר עצרת של שנה הבא וכבר מלא לו שנה קודם פסח אלא ש"מ דעצרת קמא אע"פ שחל בשבת עולה למנין ג"ר.
הא ליתא דאפת"ה אכתי משכחת לה שנה בלא רגלים במי שאין חייב לא בראיי' ולא בחגיגה אלא בשמחה לחוד וכהני דפי' לעיל דב"ת דידי' תלי מחמת דאיתי' בשמחה

דקרינן ביה והבאת שמה מחמת שמחה כדאמר אביי לקמן גבי אשה מהו בב"ת ת"ל דהא איתא בשמחה הא להני בע"כ אין עצרת שחל בשבת עולה לי' למנין ג"ר דהא שמחת עצרת אינו אלא יום אחד ולא כל ז' שהן ימי חול והא משכחת לה בהני שנה בלא רגלים ואפי' בנדר קודם הפסח כשחל עצרת בשבת מיהו יש לדחות זה דמש"ה למ"ל לשנה בלא רגלים בכי האי גוונא משום דאיכא למ"ד בפ' ח' דפסחים (דף ע') שלמים ששחטו מעי"ט יוצא בהם משו' שמחה דלא בעינן זביחה בשעת שמחה ולדידי' אפי' חל עצרת בשבת שמחה נהוג בו בשלמים ששחטו מעי"ט.

וא"כ אפי' הני דליתא בראיי' וחגיגה אלא בשמחה לחוד אפ"ה עצרת שחל בשבת עולה להן לג' רגלים דב"ת דהא איתא בשמחה בשלמים ששחטו מעי"ט. ועוד הא לר"ז מיבעי' לי' אי הא דאיתנן בשמחה מהני לב"ת והשתא אליבא דר"ז דלא מהני לב"ת לא משכחת לה שנה בלא רגלים בכה"ג דאמרן.

מ"מ בלא"ה יש לדחות ראיי' זו דהא משכחת לה לאשכוחי שנה בלא רגלים בחלה הקרבן בעצרת כדפי' התוס' שם. או שהי' הבעלים טמאים באחד מג"ר דאינן לא בראיי' ולא בשמחה ובע"כ צ"ל כדפי' התוס' לקמן דהגמ' חד מתרי ותלתא טעמא נקט: מאי ואכלנו וולדה שלמים בחג דקתני חג השבועות ק"ל הא קימ"ל בפ"ק דביצה (דף י"ט) דנדרים ונדבות אין קריבין בי"ט וכ"ת דר' פפייס ס"ל כמ"ד דקריבין בי"ט א"כ מה פריך התם בפ"ג בתמורה (דף י"ח) א"כ מה אסהדות' דרב פפייס פי' מאי קמ"ל כיון דמיירי שהיו חולה בעצרת.

א"נ כדר"א שאכלהו בעצרת טובא קמ"ל דנו"ן קריבי' בי"ט. ול"ל דאשנויי קמא (דר"א) [צ"ל דרב זביד] לחוד פריך הא ולא אשנויי דר"א.

דא"כ ה"ל להגמ' למקבע הא קושיא בתר שנויי קמא דר"ז ולא בתר שנויי דר"א כיון דלאו עלי' קאי ואפשר לומר כיון דקי"ל בפרק קמא דחגיגה (דף ח') דישראל יוצאין י"ח בנו"נ משום מצות שמחה דרגל והההיא דאין נו"נ קריבין בי"ט פי' שם התוס' דמיירי בדקרב כבר לשלמי שמחה א"נ הא דיצאו י"ח שלמי שמחה בנו"נ היינו בהקריבן לש"ש דווקא והא שמחה שהיא מחובות הרגל לכ"ע קרב בי"ט והשתא כיון דלא מסתיים מהא דר"פ דהאי וולד הקריבו בתורת נו"נ וא"ל שהקריבו לצאת ידי חובת של ש"ש דלכ"ע קרב בי"ט.

משום הכי פריך שפיר מאי אסהדותי' ומאי קמ"ל: מיהו למאי דפי' בחידושי בפ"ק דחגיגה דאפי' אם רוצה להקריב נו"נ בי"ט כדי לצאת ע"י אכילתן ידי מצות שמחה אפ"ה אין קריבין בי"ט הואיל ועיקר הקרבתן הוי משום שנדר ונדב כבר לא א"ש: והמחוור

נ"ל מדקאמר ואכלנו וולדה שלמים בחג ולא קאמר והקרבנהו בחג ש"מ לא הקריבו בי"ט אלא מעינו הקריבו ואכלו בי"ט דזמן אכילת שלמים לב' ימים ולילה א' והשתא פריך שפיר מאי אסהדותי' דר"פ: וכ"ת אי לישנא דואכלנו משמע אכילה ממש והקרבה היתה מעי"ט א"כ רישא דקאמר ואכלנוהו בפסח דקאי אאם נמי ה"פ שאכלוהו בפסח והקרבתה הי' בע"פ.

ובע"כ נולד כבר הוולד קודם הקרבה מחיים דאל"כ ה"ל יוצא דופן ופסול להקרבה כדאמרי' בפ"ב דחולין (דף ל"ז) וא"כ היכי קאמר בשלמא בפסח לא אכלנוהו אימר מח"ז הוי הא כיון שנולד עכ"פ בע"פ ראוי לאקרב' בוודאי בשביעי של פסח דה"ל משביעי ואילך לילדתו ואמאי לא אקריבו בשביעי לק"מ דכולו החג בעינן ללאו ועשה דב"ת ואפילו אם אינו ראוי יום אחד מן החג להקרבה א"ע בעשה וכ"ש (כז') [צ"ל בז'] ואפי' לא הי' מח"ז אלא ביום ראשון של פסח אינו עובר בעשה זו עד לאחר עצרת והאי בפסח ל"א אימר מח"ז הוי דקאמר לאו דא"א הי' להקריב בפסח משום איסור מח"ז דוודאי ביום ז' של פסח בע"כ הי' מותר להקריבו אלא ה"ק אימר מחוסר זמן הי' במקצת הפסח ושוב אינו עובר בעשה בפסח זה מש"ה לא חש להקריבו בכל זה הרגל אע"פ שמותר: ליתני בכל יום עובר בב"ת ואע"ג דבשנה בלא רגלים וודאי עובר עליו בכל יום ויום כמ"ש לעיל מההיא דרפ"ד דבכורות ואפ"ה לא קתני לה.

י"ל דהאי תנא לא קתני אלא במאי דשוו שנה בלא רגלים לרגלים לבלא שנה אהדדי דהיינו לענין ב"ת. אבל לענין לעבוד עליו בכל יום ויום דלא שוו להדדי אע"ג דבשנה בלא רגלי' עובר בכל יום כיון דברגלי' בלא שנה אין עובר לא קתני מ"מ צריך טעם למאי דס"ד דברגלים בלא שנה אינו עובר בכל יום ובשנה בלאו רגלים עובר בכל יום דמאי שנא הא מהא: הניחא למאן דאית ליה כסדרן.

ואע"ג דר"ש אמר לעיל רגלים פעמים ד' פעמים ה'. האי תנא ס"ל כר"ש בחדא דבעי ג' רגלי' כסדרן ופליג עליו בחדא בשנה בלא רגלים כפרש"י ובספ' המאור.

תי' הא דקתני ברייתא עובר בב"ת דווקא ברגלים בלא שנה דסמיך לי' אבל בשנה בלא רגלים עובר משום תאכלנו שנה בשנה ואין שם ב"ת ומ"מ ביקבזה ובין בזה עובר ולא חש התנא לפ' אלא על מה דסליק מיני' אע"ג דאמ' מכדי תנא אלאוי קא מהדר. חד לאו כמשמעו וחד לאו הבא מכלל עשה וכמ"ד אאיסורי' קא מהדר וזה דוחק לפרש דעובר בב"ת דקתני אסיפא קאי ולא ארישא ועוד שנה בלא רגלים דרישא שיירי' לא פי' במאי קמיירי כלל כיון דעובר בב"ת לאו עלי' קאי ועוד דאין נראה לומר דאיסורי נסיב ליה תנא בלשון לאוי: וכ"ת הא ודאי תאכלנו שנה בשנה אינו אלא עשה ולאו דב"ת לשנה

בל"ר מנין נ"ל דהכי נפקא ליה מדקבע רחמנא זמן שנה לבכור וכל הקדשים ונפקא לן מדכתיב כל וכיון דאמר רחמנא אייתי ולא אייתי ממילא קם לי בב"ת כדאמ' לעיל אדר"מ דברגל אחד עובר בב"ת משו' דכתי' ובאת שמה והבאת וכיון דאמ' רחמנ' אייתי ולא אייתי ממילא קם לי' בב"ת.

ואע"ג דרבנן אמרי ההוא לעשה היינו משום דנ"ל מקרא אחר לזמן (קב"ת) [צ"ל ב"ת] דאין עובר ברגל א' בע"כ קרא דובאת שמה דחיק אנפשי' דאינו אלא לעשה דאל"כ אינך קראי לב"ת ל"ל. אבל בעשה דשנה בשנה א"צ לדחוק בזה דקמ"ל דבשנה בלא רגלים נמי עובר וכיון דאמר רחמנא אייתי ממילא קם לי' בב"ת עוד תירץ בספר המאור הא דקאמר רגלים פעמי' ה' ה"מ לעבור עליו בכל יום ויום דכיון דעובר על ב"ת דרגלים מאחר דבראי' פנים הוא יום אחד כך בכל יום עובר בב"ת אבל התלוי בשנה אינו עובר אלא על כל שנה ושנה כמו שנאמר תאכלנו שנה בשנה.

וק"ל הא האי שנה בשנה מיבעי ליה לאיזה שנה שנכנסת בחברתה הוי אומר זה שנה דידי' ולא של מנין עולם א"נ ליום אחד בשנה זו ויום א' בשנה זו לימד על הבכור שנאכל לב' ימים ולילה אחד כדאמ' רפ"ד דבכורות (דף כ"ז) ולא ללמד שא"ע אלא על כל שנה ושנה ועק"ל דמשמע וודאי דבכור לאחר שנתו נמי עובר על כל יום ויום דהא מסיק התם בנולד מום בבכור בזמן הזה לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפי' שעה א' וש"מ דעובר עליו על כל יום ויום ואפי' למאי דפי' לקמן דהא דבכור בעל מום נאכל בתוך שנתו אינו אלא מדרבנן מ"מ כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקן ואי בכור תם מן התורה לאחר שנתו א"ע עד תשלום שנה שני' אמאי ב"מ דרבנן אינו רשאי לקיימו אפי' שעה א' יקיימנו עד כלות שניה אלא וודאי פירש"י עיקר: ול"ל דהאי תנא דשנה בלא רגלים לא פליג אדר"ש דאמר פעמים ה' דע"כ ל"ק דשנה בל"ר עובר בב"ת אלא באפריש ולא אקריב דומיא דבכור אבל אמר ולא אפריש א"א ללמד מרבוי דכל לשאר קדשים כיון דלא משכחת לה כה"ג גבי בכור גופא א"א לך לרבוי מכל אלא דומיא דמ"ל גבי בכור כה"ג ליתא דהא (איצטריך) [צ"ל דאיצטריך] קרא לאמר ולא אפריש היינו טעמא משום דה"א דיבורא לאו כלום הוא ומהשתא כיון דגלי קרא דדיבורא מילתא הי' וצריך לקיימו ממילא ילפינן אמר ולא אפריש מלא אקריב בכ"מ ולא עוד דעדיפא מלא אקריב דא"ל כל היכי דאיתי בי גזא דרחמנא איתא.

וכיון דדומיא דבכור דהיינו בלא אקריב ואפ"ה עובר בב"ת. כ"ש ללא אפריש: והשתא אי שנה בלא רגלים לר"ש עובר בב"ת פעמים ד' או ה' לא משכחת לה.

מיהו אכתי י"ל דגבי בכור דכתב רחמנא בהדיא שנה אפי ר"ש מודה דעובר בלאו דב"ת בשנה בלא רגלים. ולא פליג אלא בשאר כל הקדשים ולא דריש כל לרבות כל הקדשים לענין שנה: וכ"ת הא בהאי ברייתא דחייבי הדמים קחשיב בכור בב"ת בג' רגלים וקאי עלה ר"ש ופליג ואמר ג"ר כסדרן בעינן וחג המצות תחילה והא שנה בבכור בהדיא כתיב. י"ל דהא דנקיט כסדרן גבי בכור לאפוקי שלא כסדרן כגון עצרת או סוכות תחילה אע"ג דמלו ג"ר קודם לשנה אינו עובר ומיהו במלו שנה בלא רגלים דקדים שנה לג"ר כסדרן בבכור לחוד עובר ובכולן אינו עובר עד שעברו ג"ר כסדרן דוקא ועוד בלא"ה ניחא נהי דקדמי ב"ת דבכור לג"ר כסדרן אפ"ה שייך למחשבי בהדי אינך כיון דשייך ביי' ב"ת לאחר ג"ר נמי וכה"ג פירשתי לעיל גבי צדקות: עוד נ"ל דר"ש נמי אית ליה בכל הקדשים בשנה בל"ר עובר עליו כמו גבי בכור מרבוי דכל הבכור כדתני' בספרי וקי"ל סתם ספרי ר"ש. מיהו לא ללאו דב"ת מרבי להו אלא לעשה משום דס"ל בבכור גופי' בשנה בל"ר אינו עובר בלאו אלא בעשה דשנה בשנה לחוד וטעמא רבה איכא בהא מילתא דבשלמא לת"ק דבג"ר אפי' שלא כסדרן עובר בב"ת כ"ש למ"ד בב' רגלים או ברגל א' עובר א"כ כיון דקבעי רחמנא זמן שנה לבכור ולכל הקדשים כל כמה דעברה שנתו עובר בב"ת דכיון דדאמר רחמנא אייתי ולא אייתי ממילא קם לי' בב"ת אבל לר"ש כיון דס"ל דאצ"ל לחה"מ ולא לחה"ס וכתיב רחמנא לתרווייהו יתירא לומר לך דאפי' בד' רגלים שלא כסדרן אינו עובר על ב"ת ואפי' בה' רגלים שלא כסדרן א"ע.

אע"ג שא"א להו בלא שנה. בע"כ שבקי' לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשי' דתאכלנו שנה בשנה אינו אלא לעש' כמו קרא דובאת שמה להני תנאי דפליגי אדר"מ ונ"ל מקרא דברגל אחד אין עובר ב"ת מש"ה מוקי ליה לקרא דובאת לעשה מה"ט.

ה"נ לר"ש האי קרא דשנה בשנה בע"כ לעשה אתי מה"ט גופי' ונ"מ למאן דליתא לא בראי' ולא בשמחה דליתא לעשה דובאת שמה אבל בעשה דשנה בשנה אית' דעשה זו לא תליא רחמנא בביאה אע"ג דאכתי בברייתא לא מתוקם כוותי' דר"ש מדתני רגלים בלא שנה ש"מ דאלאוי מהדר מדנקט רגלים דאלו עשה ברגל א' נמי איתא ורגלים דנקט ל"ל. מ"מ ניחא הא דקאמר הניחא למאן דאית ליה כסדרן דהיינו ר"ש דאהא דפריך שנה בלא רגלים היכי משכחת לה לחוד קאי עוד אני אומר דהאי תנא דמרבי כל הקדשים לשנה בלא רגלי' לבל תאחר ונפקא ליה מכל דכתיב גבי שנה דבכור היינו דווקא קדשי מזבח דומיא דבכור שהוא ק"מ אבל קדשי בדק הבית דלאו דומיא דבכור הן אין לנו ואין עובר עליהם בב"ת אלא ברגלים בלבד דרבינהו קרא בהדיא אבל לשנה דלא רבי לא תדע דמה"ט לא חשיב בההיא ברייתא דאיירי בה ר"ש ואמר עלה רגלים פעמים ג' פעמים ד'

פעמי' ה' אלא קרבנות קב"ה בלבד ואלו מקרבנות מזבח לא חשיב אפי' אחד משום דלא משכחת לה בהו להאי פעמים ד' דר"ש דאי אפשר לד' רגלים מכ"ש ה' בלא שנה וכבר קדי' ב"ת דשנה קודם להם כמש"ל ומיהו לפי מה שהוכחתי דאע"ג דאית ליה לר"ש האי דרשא דכל דרבות כל הקדשים לשנה בל"ר מ"מ היינו דווקא לעשה ואע"ג דברגל אחד עובר בעשה דוהבאת שמה נ"מ להא דפרישת לעיל אבל בלאו דב"ת ר"ש ל"ל כלל בשנה בל"ר אפי' בבכור גופי' כ"ש בשאר קדשים דאלת"ה למ"ל בבכור ושאר קדשי מזבח לד' וה' רגלים דר"ש השתא הדרא קושי' לדוכתי' אמאי לא נקיט בהאי ברייתא דלעיל אלא קב"ה ולא קדשי מזבח לענין ב"ת הא כיון דבשנה בל"ר ליתי' ללאו דב"ת לר"ש אלא עשה בלבד וי"ל הא דלא חשיב מק"מ כלום משום ת"ק שייר להו דאמר כיון שעברו ג"ר עובר בב"ת דלא בעינן כסדרן ומשמע דאם לא עברו עליו ג"ר אע"ג דכבר עברו עליו שנה אכתי אינו עובר בב"ת דכולי מילתא בג"ר תליא והא ליתא אלא בקדשי בדק הבית לחוד אבל בק"מ לפעמים אע"פ שלא ע"ע ג"ר כיון שעברו עליו שנה ומ"ל כרבי או כדרב שמעי' כדאמ' לקמן מיד עובר בב"ת: מ"ל לרבי דאקדשה בתר חה"מ כו' אלא לרבנן המ"ל דאי בדאקדשי' בתוך הרגל דכי מטא שתא אכתי ליכא ג' רגלים דשלימי' בעינן כדלעיל ה"נ איכא רגלים שלימים דסוף רגל ראשון דאשתקד מצטרף על תחילת רגל דהשתא כן פ' התוס'.

ומכאן נ"ל להוכיח דשנה דב"ת מונין לו מיו' אל יום ומשעה אל שעה ואם נדר באיזה יום מן הרגל בו' שעות ביום אינו עב"ת עד שנה הבא בו' שעות של אותו היום דאי במיום אל יום לחוד סגי ומשעה אל שעה לא בעינן וכי מטא לשנה הבאה ליל אותו יום מיד עובר. מ"ל שנה בל"ר בנדר בתוך הרגל בתוך הלילה או ביום הא בכניסת לשנה הבאה ליל אותו יום שנדר שנה מלא ורגלים לו מלא עד אותו שעה ביום שנדר אשתקד דהא וודאי לענין רגלים משעה אל שעה בעינן כדמוכח לקמן גבי והרי רגלים דלא חיילי מאורתא וקא חשיב דאפי' נדר בליל יט"ר אין רגל זה עולה לו לענין ב"ת משו' דכולה רגל בעינן כדפי' התוס' וכמ"ש שם.

וא"כ הה"נ בנדר בתוך הרגל אם אינו משעה אל שעה ליכא כולה רגל דמה לי אם חסר קצת שעות מן הרגל בתחילתו דאינו עולה לו. ומה לי אם חסר בסופו ואפי' אם תדחק לחלק בניהם אפ"ה מ"ל שנה בל"ר בנדר ביט"ר דרגלים לא מלו עד משעה אל שעה משנדר דהא היינו דקאמר הגמ' והרי רגלים דל"ח מאורתא ואלו שנה מלא עם כניסת ליל יט"ר.

א"ו ש"מ דבשנה נמי בעינן משעה אל שעה דהשתא שנה ורגלי' באים כאחת ולא משכחת לה שנה בל"ר. וכ"ת מנ"ל הא דבשנה דב"ת בעינן משעה אל שעה הא בהרבה שנים של תורה במיום אל יום לחוד סגי כמ"ש לקמן בשם התוס' י"ל דכיון דשנה דקדשי' רבי רחמנא גבי שנה דבכו' מדכתיב כל הבכור כדתני' בסיפרי וכמ"ש לעיל דומיא דשנה של בכור רבי להו לכן אמרינן לקמן דשנה דבכור מונין לו משעת הרצאה דהיינו תחילות ליל שמיני משנולד והרי שנת הבכור לעולם אינו אלא משעה אל שעה כיון דאין שנתו מתחיל בכל פעם בתוך היום אלא בתחילתו אע"פ שנולד בתוך היום הה"נ גבי כל הקדשים אע"ג דמשכח' לה שנה בלא משעה אל שעה בנתחייב בהן תוך היום ולא בתחילתו דומי' דבכור בעינן משעה אל שעה דווקא ולא דמי להא דאמרינן בעלמא אין דנין אפשר משא"א דש"ה כיון דגלי רחמנא ב"ת דקדשים בשנה גבי בכור ע"כ דומיא דבכור בעינן.

אבל אין לדחות ראיי' זו דהא דפריך שנה בל"ר המ"ל קאי אבכור לחוד דקתני א' בכור וא' כל הקדשים ע"ע בשנה בל"ר דהא בבכור משעה אל שעה לא מ"ל כדפי' דהא מדמשני לרבי מ"ל כגון דאקדשי' וכו' ש"מ דאשאר קדשי' קאי שקדושי' על פיו דאי בכור קדוש מאליו מרחם וא"צ להקדישו: מ"ל לרבי דאקדשי בתר חה"מ פירש"י בתוך הרגל ואית דאמרי לאחר הרגל בשילהי אדר בתרא לאו דווקא אלא לאחר שיצא אדר קאמר משום דק' לרש"י מבתר חה"מ עד שילהי אדר שני למ"ל להני שס"ה ימים דקרי שנה תמימ' לרבי מש"ה דחיק לפרש כן ואני תמה דהא מ"ל שס"ה ימי' מכוון מבתר חה"מ עד שילהי אדר שני ע"ד שאמ' שמואל בפ"ב דערכין (דף ט') אין שנת לבנה פחותה משנ"ב ולא יתירא על שנ"ו כיצד שניהם מלאים ששה שניהם חסרים שנים א' מלא (י"א) [צ"ל וא'] חסר ד' ופירש"י ב' מליאים ב' מן החסרים כגון מרחשון ואייר ב' חסרי' ב' מן המלאים כגון כסלו וסיון והשתא משכחת לה בשנה מעוברת ובשניהם מלאים דה"ל מר"ח אייר עד שילהי אדר שני שנ"ו ימי' ומבתר חה"מ שהוא כ"ב בניסן עד ר"חט' ימים דניסן לעולם מלא שנ"ו ו"ט הם שס"ה נמצא משכחת לה לפעמים מאחר חה"מ עד שילהי אדר ב' שס"ה ימים ואע"ג דרוב פעמים לא משכח' לה מ"מ כיון דמ"ל לפעמים נקט לה ול"ל בה. מיהו י"ל דס"ל לרש"י כמ"ש למעלה דבשנה לענין ב"ת בעינן שנה שלימה מיום אל יום ומשעה אל שעה נמצא אפי' אי אקדשי בתחילת ליל מוצאי חה"מ שהוא ליל כ"ב בניסן לא מלא שנה בשילהי אדר שני דהא אע"ג דמלא שנה למנין ימים אם יצאת יום אחרון של אדר שני דה"ל שס"ה ימים מיום אל יום אכתי משעה אל שעה לא מלא בשילהי אדר עד ליל ר"ח ניסן עד אותו רגע שכבר עבר בליל מוצאי חה"מ קודם הנדר.

מ"מ אפ"ת הכי לישני דהגמ' דווקא הוא ע"ד דפי' דחסרון משהו לאו אורחא דגמ' לדקדק בצמצם כל כך אע"ג דמשמע שם בערכין דאין עושין שמונה מעוברי' בשנה אא"כ היתה שנה שלפניה מעוברת והא דשניהם מלאי' דה"ל ח' מעוברין ואותה שנה מעוברת היכא מ"ל. מ"מ למדקדק היטב שם באותו סוגיא בפי' רש"י ותוס' יראה שאפשר להיות והדברים ארוכים ואין להאריך כאן בזה: כדתני ר' שמעי' פרש"י ומשכחת לה שנה בל"ר כגון שניהם מלאים ואירע עצרת בה' בסיון והקדיש למחרתו בו' בסיון ולשנה הבאה היו שניהם חסירים ואירע עצרת בז' בסיון והשנה מליאה ביום ששי בסיון משהקדישה ועדיין לא עבר עצרת עליו ואני תמה ל"ל לאוקמי בשניהם מלאים ולשנה הבאה שניהם חסרים הא אפי' אי בשעת הקדש הי' א' מלא וא' חסר ואירע עצרת זה בו' בסיון ולשנה הבאה שניה' חסרים.

א"נ בשעת הקדש שניהם מלאים ולשנה הבאה א' מלא וא' חסר והקדיש בעצרת זה נמי מ"ל שנה בלא רגלי' דכיון דעצרת הבא נדחה יום א' לאחריו בחודש סיון מעצרת זה של שעת הקדש. כי הדר לשנה הבאה יום זה בחודש סיון.

שנה מלא ועדיין לא עבר עליו עצרת דאע"ג דהקדי' אשתקד בי"ט עצמו של עצרת. אין עצרת זה עולה למנין ג"ר כדאמר רבא לעיל כגון שהומ' בתו' הרגל וחיללו ועבר עליו כל הרגל דש"מ דאין ב"ת אלא בכל הרגל לר"מ דס"ל ברגל א' עובר בב"ת ומדר"מ נשמע לרבנן דאמרי ג"ר לב"ת דג"ר שלמים בעינן ואי עבר כבר מקצת מן הרגל בשעת הקדישה צריך להשלים כנגדו מרגל זה לשנה הבאה.

ולא תימא דווקא אם עבר מרגל זה קודם הקדשה יום שלם או יותר הוא דצריך השלמה כנגדו אבל אם לא עבר אלא מקצת יום מקצת יום הנותר הוי ככולו וא"צ השלמה והשתא בהקדיש בעצרת דאינו אלא יום א' למ"ל לשנה בלא רגלים דרגלים קדמה טובא לשנ' דהא ג' רגלים כלו בפסח הבא ליתא דאפי' נדר בליל ראשון של איזה רגל ליכא כולו רגל ואין רגל זה עולה למנין ג"ר כדמוכח לקמן (דף ז') גבי והרי רגלים דלא חייל מאורתא וכדפי' התו' שם וכמ"ש: וכ"ת דס"ל לרש"י דמיד כשמגיע ליל י"ט ראשון של רגל ג' לאלתר עובר בב"ת כדמשמע לכאורה ממה שפי' לקמן גבי ב"ת ממילא חייל ודלא כמו שפי' התוס' דבריו וכיון שכן בע"כ צ"ל דעצרת של הקדש קדים לשל שנה הבא ב' ימים דאי לא קדים אלא יום א' הא דתני בברייתא אחד בכור וא' כל הקדשים בשנה בלא רגלים עובר בב"ת והשתא בבכור שנה בלא רגלים המ"ל.

דהא מונין שנה של בכור אלא בשעת הרצאה דהיינו מתחילת יום ח' ללידתו והא אם יום ח' שלו חל בעצרת רגל זה עולה למנין ג' רגלים דהא איכא כולה רגל ומיד בפסח שאחריו

כלו ג' רגלי' וליכא שנה בל"ר דהא רגלים קודמים לשנה טובא ואי אירע יום ח' שלו ביום הסמוך לעצרת שלאחריו אי לא נדחה עצרת הבא מעצרת זה אלא יום א' לאחריו.
כי מטא ליה עצרת הבא חל שנה ורגלים כאחת ואכתי שנה בל"ר למ"ל הא ליתי' דבע"כ אינו עובר בב"ת אלא עד שעברו ג' רגלי' לגמרי ולא בתחילת רגל ג' כדמוכח בפ"ב דביצה (דף י"ט) גבי (א') [צ"ל אין מביאין] תודה בחה"מ וכמ"ש שם וגם לישנ' דרש"י דנקט והקדשו ל"מ דמיירי בבכו' דהא בכור קדש ממילא ואין צריך להקדישו אלא ע"כ משאר קדשים איירי ובהא בנדחה עצרת הבא לאחריו מעצרת דשעת הקדישה יום א' סגי אפי' את"ל דבתחילת רגל ג' חייל ב"ת ובדאקדיש בתוך י"ט של עצרת עצמו כגון דאקדשה בשעה ו' לכי מטי שעה ששית של אותו יום לחודש שנה מלא רגלים לא מלו עד לאורתא: מאן תנא דפליג אדרב שמעי' פירש"י ת"ק דל"מ בשנה בל"ר אחרים היא.
וק"ל הא לאחרים נמי מ"ל לשנה בל"ר בהני גווני גופי' דהא אמר בפ"ב דערכין (דף ט) אין ר"ה חלה אלא או ביום הנף או לאור עיבורו ומוקי ליה כאחרים ופריך לאחרים ביום הנף למ"ל ומשני כגון שהיתה שנה מעוברת ועיבור שנה ל' יום דל ירחא בהדי ירחא מ"ל ביום הנף. ופרש"י דל ירחא דקייטא ועביד לי' חסר לבהדי ירחא דעיבור דעבדת לי' מלא דכי היכי דעבדי שבט ואדר א' מלאים ביחד עבדינן נמי ניסן ואייר חסירן ביחד דהא אמר' ואם הי' שנה מליאה ה' וכיון דעיבור שנה ל' אי לא עבדינן תרי חסירן בהדי הדדי ה"ל ו' בין ר"ה לר"ה דהא כי מוספת חד ירחא מלא על ירחי שתא מאחרת לי' לר"ה תרי יומי הרי לאחרים במי זימנין דניסן ואייר שניהן חסירין בשלה מעוברת ועיברוהו ל' יום.
והשתא מ"ל שנה בל"ר כגון בשנת הקדש היתה כסדר השנים כולן דאחד מלא וא' חסר והוא הקדישה בעצרת ואין עצרת זה ממנין ג"ר דב"ת כיון דכבר יצא מקצתו קודם הקדישה דאנן כולה רגל בעינן לענין ב"ת. ולשנה הבא היתה שנה מעוברת ועיברו ל' יום ועשאו ניסן ואייר שניהם חסירן.
דהשתא חל עצרת בשבעה בסיון וכי מטא ששה בסיון שנה מלא רגלים לא מלאו עד למחר: ורש"י נראה דלטעמי' אזל דבר"ש אסבר לה לשנה בל"ר בהיו שניהן מלאים ולשנה הבא שניהם חסרים דמתאחר עצרת השני מן הא' ב' ימים. ולאחרים למ"ל בין עצרת לעצרת אלא יום אחד בשנה מעוברת.
אבל ב' ימים לא משכחת לה כלל אלא דהא גופי' קשה דאפי' אי ליכא בין עצרת לעצרת אלא יום א' בלבד נמי משכחת לה שנה בל"ר וכמ"ש בסמוך ועק"ל הא בלא"ה משכחת

לה לשנה בלא רגלים לכ"ע. כגון בחלה הקרבן ברגלים או שהיו הבעלים פטורים מן הראי' ומן השמחה כדפי' לעיל וא"כ אמאי לא איירי הת"ק משנה בלא רגלים בכה"ג.
לכן נ"ל לפרש הא דקאמר מאן תנא דפליג אדר"ש מילתא באפי' נפשי' היא ולא קאי אדלעיל כלל אלא ה"ק דהא דר"ש לאו כ"ע מודים בו אלא אחרים פליגא עלי' ואהא דאר"ש עצרת פעמים ה' דמיירי בשניהם מלאים קאי דפליגא אחרים דלדידהו שניהם מלאים למ"ל כלל אבל בשניהם חסרים לאחרים נמי מ"ל וכדפי': או דלמא הא איתא בשמחה.
ק"ל מאי ס"ד דר"ז כיון דפשיטא לי' דאשה איתה בשמחה ולית ליה הא דאביי דאשה בעלה משמחה פשיטא דאיתא בב"ת. ונ"ל דהכי מבעי' לי מי אמרינן דהאי ובאת שמה אביאת עזרה קפיד הא ליתא אלא באנשים שחייבין בראיית פנים בעזרה או ובאת שמה אירושלים קאי ואשה נמי מחוייבת לבא לירושלים משום שלמי שמחה שאינו נאכל אלא בירושלים.
ואביי דאמר לי' תיפק לי' דהא איתא בשמחה פשיטא ליה דאביאת ירושלים קפיד דהא בהאי קרא דמעשר דגנך וגו' כתיבי ואין צריך ביאת מקדש אלא נאכל לפנים מחומת ירושלים: וכ"ת מאי ס"ד דר"ז דאביאת מקדש קפיד הא מעשר כתיב י"ל דס"ד כיון דקרא אביאה קפיד א"ל בכל חד אביאת מקום הכשירו קפיד ומעשר דהכשירו בירושלים שהרי אין בו עבודת מזבח ומצות הבאתו כדי לאכלו בירושלים בביאת ירושלי' תליא הבאתו דכיון דבא לשם קרינן בי' ובאת שמה והבאה שמה דהא אוי להכשר מצוותו אבל קדשי מזבח כיון דקפיד קרא אובא' שמה א"ל דביאת ירושלי' כלום דהא א"א להביא שם אכתי להכשר מצוותו ומה לי ירושלים ומ"ל שא' עיירו' לענין קדשי מזבח ולא קרינן בי' ובא' שמ' אלא בביא' עזר' דראוי להביאו לש' ולהקריבו כמצוותו א"ד כיון דכייל קרא דקדשי מזבח עם מ"ש בא ביאה דובאת שמא נימא מה ביא' דמעש' מירושלי' איירי איירי אף ביאה דקרבנותכן: לדבריו דר"ז קאמר אבל לאביי גופי' אשה אינו בב"ת דהא ליתה בשמחה מ"מ לדידי' נמי נ"מ במאי דקאמר ת"ל דהא איתה בשמח' באיש דליתא בראיי' ואיתא בשמחה כגון מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר וכל הני דחשיב רפ"ק דחגיג' דפטורין מן הראיי' וה"ה נמי דפטורין מן החגיגה וכמ"ש שם בחידושי ומ"מ בשמחה חיבין דישנן בב"ת מה"ט דאביי דת"ל דהא איתא בשמחה ור"ז (דאין נקט) [צ"ל דנקט] בבעי' דידי' באשה לחוד דאגב אורחא קמ"ל דאשה איתה בשמחה לאפוקי מדאביי דאמר אשה בעלה משמחה וכן פי' התוס' בבעי' בר"ז דהא ליתא בראיי' וה"ה זקן וחולה ומי שאין לו קרקע וכל הפטורים מן הראיי' ול"ל דע"כ לא מיבעי' לר"ז אלא באשה

דאע"ג דאיתה בשמחה מ"מ א"ל דאביאת עזרה קפיד קרא והא שלמי שמחה נאכלים בכל העיר וא"צ ביאת עזרה אבל איש אע"ג דפטור מן הראיי' אפ"ה כיון דאיתא בשלמי שמחה בע"כ צריך לבא לעזרה כדי לסמוך על ש"ש שלו והא קימ"ל רפ"ג דזבחים (דף ל"ג) כל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס לפיכך א"א לטמא לסמוך כדאמרינן התם ואפי' למ"ד התם ביאה במקצת לא שמי' ביאה דראשו ורובו שמי' ביאה לכ"ע וא"כ הה"נ לענין ובאת שמה לגבי ב"ת שמיה ביאה א"כ אע"ג (איש דאינו) [צ"ל דאיש אינו] בביאת עזרה משו' אכילת ש"ש דהא נאכלין בכל העיר אפ"ה ישנו בביאת עזרה בע"כ משו' סמיכתן. ולמ"ד בפ"יא דמנחות (דף צ"ג) דהיינו טעמא דתנן התם סומא אינו סומך דיליף סמיכה סמיכה מעול' ראיי' ומשמע לכאורה דמאן דליתא בראיי' ליתא בסמיכה וא"כ פטורי ראיי' אינן אפי' בסמיכה דש"ש ומ"מ אין זה מוכרח בשאר פטורי ראיי' לבר מסומא שיהיה פטורין מסמיכה ויש לדון בזה כמ"ש בחידושי למס' חגיגה.

וכ"ש למאן דיליף התם הא דסומא אינו סומך דאתי' סמיכה סמיכה מזקני העדה דאין ענין לפטור לשא' פטורי ראיי' מן הסמיכה וכיון דחייבן בסמיכה דע"כ צריכין ביאת עזרה משום סמיכה דש"ש משא"כ באשה דהא קי"ל בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות כדאמר לקמן בפ"ד (דף ל"ג).

וע"כ לא קאמר ר"י התם אלא דנשים סומכות רשות אבל חובה ליכא למ"ד הילכ' אשה אינה אפי' בביאה סמיכות ש"ש. הא ליתא דה' אמר בפ"ק דחגיגה (דף ח') ישראל יוצאין ידי חובתן בנו"נ וברור ומעשר בהמה והכהנים בחטאות ואשמות ובחזה ושוק של שלמים והא בבור ומעשר א"צ סמיכ' כדתנן בפי"א דמנחות שם וגם מהא דכהנים יוצאין ידי חובת ש"ש בחזה ושוק של שלמי ישראל ש"מ דה"ה ישראל יוצאין ידי חובן בשלמים של חבירו וא"צ להקריב שלמים מיוחד לשם מצות (סמיכה) [צ"ל שמחה] וכמ"ששם בחידושי הרי מצות שמחה משכחת לה בלתי מצות סמיכה וביאת עזרה.

אלא ודאי דר"ז מיבעיא לי' מן כל פטורי ראיי' אפי' אנשים אי איתנו בב"ת ונקט אשה מטעמא דפי'. מיהו י"ל דמש"ה מיבעיא לר"ז מאשה לחוד ולא משאר פטורי ראי' משום דאשה פסיקא לי' לעולם אפי' אין לה בשר מנ"ונ וצריכא להביא שלמי' מיוחדים לשם שלמי שמחה.

אפ"ה אינה בביאת עזרה כיון דפטורה מן הסמיכה משא"כ שאר פטורי ראי' שהן אנשים וחייבין בסמיכה לא פסיקא ליה דהא אם מביאים שלמים מיוחדים לשם ש"ש ישנן בביאת עזרה משום סמיכת הש"ש. וכבר פי' למעלה דאע"ג דלאביי גופי' אשה אינו עוברת בב"ת אפ"ה לא תני לה במתני' דפ"ק דקדושין גבי מצות ל"ת שנשים חייבות

חוץ מבל תקיף דבדבר שאינו תלוי בביאת מקדש כצדקה ושאר מתנות עניים אשה נמי עוברת בב"ת.
ועוד דשנה בלא רגלים אפי' בדברי' התלוים במקדש כקרבנות אפי' אשה דליתה לא בראיי' ולא בשממה עוברת בב"ת כיון דאין ב"ת זה תליא בביאת מקדש כלל:

דף ז'

ע"א בעל מום מי מצי אכיל לי': מכאן נ"ל להוכיח הא דתנן רפ"ד דבכורות (דף כ"א) הבכור נאכל שנה בשנה בין תם בין ב"מ שנאמר לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה דהאי קרא אירשא דתם קאי אבל ב"מ א"צ מן התורה לאכלו בתוך שנתו דווקא דהא קרא לפני ה' אלקיך תאכלנו כתיב ואין זה אלא בבכור תם שנאכל לפנים מן החומה דאלו ב"מ נאכל בכ"מ.
וכה"ג מצינו בפ"ק דבכורות (דף ט') דתנן התם שנאמר ופטר חמור תפדה בשה מן הכבשים ומן העזים והאי שנאמר לא קאי אמאי דסליק מינ' אלא אירישא והכי משמע סוגי' דידן מדפריך ב"מ מי מצי אכיל לי' פי' דעד ח' ימים אסור לאכלו דילמא נפל הוא דעד ח' ימים בבהמה אינו יוצא מידי ספק נפל כדאמ' בפי"ט דשבת (דף ק"מ).
והרי הא דאסור באכילה תוך ח' משום ספק נפל אינו אלא מדרבנן דאלו מן התורה אזלינן בתר רוב וולדות ורוב וולדות אינן נפלים וכמ"ש התוס' פ"ק דחולין (דף י"א) ורפ"ג דבכורות (דף כ') ובכמה מקומות ודבר ברור הוא והשתא אם איתא דבכור ב"מ מצוותו לאכלו בתוך שנתו דווקא מה"ת מאי פריך ב"מ מי מצי אכיל לי' הא וודאי כיון דמה"ת מצי אכיל ביום שנולד מיום הלידה מונין לו שנה אע"ג דמדרבנן אין יכול לאכלו עד יום ח' היינו לחומרא אבל לא להקל על ד"ת.
אלא ודאי ש"מ דבכור ב"מ הא דנאכל בתוך שנתו אינו מה"ת אלא מדרבנן והן אמרו והן אמרו וכל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקן וכמו דבכור תם שראוי' להקרבה מונין לו משעה שנראה להרצאה מה"ת ה"נ ב"מ שעומ' לאכילה מונין לו מדרבנן משנראה לאכילה מדרבנן. וזה שלא כנראה מדברי קצת מפרשים שאפילו בעל מום אינו נאכל מן התורה אלא בתוך שנתו דווקא: ואימא מרחשון ומאי ז' ז' לאייר.
דאע"ג דהא מקרא דחדש האביב כבר נ"ל דאין אייר ראשון דהא בעינן אביב וליכא וממילא דאין ז' מרחשון אלא כיון דמיני' ובי' דחי לה כה"ט דלעיל גופי' בעינן אסיף וליכא כדאמר התם בעינן אביב וליכא ה"ט ניחא לי יותר: ולעיבורי' מניסן מנינן ורמינהו. ק"ל דפ"ק דסנהדרין (דף י"ד) מסיק הא דאין מעברין השנה לפני ר"ה דחשובי מחשבין

גלוי לא מגלינן פי' מחשבין העיבר קודם ר"ה אבל אין מגלין אותו והשתא מאי פריך הכא דהא איכא למימר דא' בניסן ר"ה לעבורין דקודם לכן אפי' חשובי לא.
וי"ל דחשובי אפי' קודם א' בניסן נמי ש"ד כדמוכח התם גבי ר"ע שעיבר (ב) [צ"ל ג'] שנים זא"ז דמסיק ב"ד ישבו וקבעו לכל א' וא' בזמנו לפרש"י בל"א התם. ועוד בלא"ה אין סברא לומר דקודם א' בניסן אפי' חשובי לא דמאי איכפת לן אי מחשבי זמן רב קודם ולא דמי לגלוי דאיכא חששא שמא בתוך המשך הזמן ישתכח העיבור ויאכלו חמץ בפסח דכיון שעיברו נתרחק הפסח חודש א' להלן אבל אם ישתכח החישוב אין כאן תקלה דאפי' אם השנה ראוי להתעבר כ"ז שלא עיברו ב"ד צ"ל בה כדאמ' סוף פרק ב' (דף כ'): אעפ"כ אין מעברין אלא אדר.
פי' רש"י מדכתיב שמר את חדש האביב חודש הסמוך לאביב עבר שיבא אביב בזמנו והתוס' בפ"ק דסנהדרין שם פי' מדכתיב לחדש הי"ב הוא חדש אדר ואי מעברין אחד משאר חדשים לא הוי אדר י"ב וב' הטעמי' אינן מספיקין. אבל עיקר הדבר מבואר במכילתא פ' בא.
ר' יונתן אמר שמור את החדש האביב חדש הסמוך לאביב אתה מעבר אבל לא שמענו מכמה מעבר כשהוא אומ' שמור את חדש חדש אתה מעבר והדין נותן הואיל והחדש מתעבר ושנה מתעברת מה חדש א' ממנויו אף שנה א' ממנויו כו' ומה חדש אין תוספת עיבורו אלא בסוף אף שנה אין תוספות עיבורו אלא בסוף: מאי עיבורין הפסקת עיבורין ק"ל הא אמ' בפ"ק דסנהדרין (דף י"ב) אין מעברין את השנה ביום ל' של אדר הואיל וראוי לקבוע בו ניסן א"כ ר"ה להפסקה לא פסיקא שיהא א' בניסן דכשאדר מלא ה"ל יום אחד קודם א' בניסן ול"ל דס"ל להאי תנא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר דא"כ למה לי למימ' דתנא דידן בהפסקה לא מיירי לימא דס"ל אדר זימנין מלא וזימנין חסר דהכי סתם לן תנא דידן לקמן (דף כ') כדדייק לה הגמ' מדתנן על ב' חדשים מחללין את השבת על ניסן כו' מש"ה לא פסיקא לי' לא' בניסן ר"ה לעיבורין.
וי"ל דאע"ג דאין מעברין השנה ביום ל' של אדר מ"מ אם עברו בדעבד מעובר כדאמ' התם עיברוהו אין מקדשין את החדש ולר"נ אפי' אם קידשו מעובר ומקודש ואפי' לרבא דאמר התם אם קידשו בטל העיבור מ"מ בלא קידשו מודה דמעובר בדעבד. אבל בא' בניסן ר"ה לעיבורין לגמרי דאפי' עיברו אינו מעובר ומכ"מ אפי' לפ"ז צ"ל דס"ל להאי תנא דאדר לעולם חסר דאי זימנין מלא נמצא ב' ימים ר"ה, להפסקת עיבורין א' בניסן דעבד ול' של אדר לכתחילה וה"ל למחשבי' נמי לכתחילה של ל' באדר לר"ה כמו שחשיב לא' בניסן

ר"ה לתרומת שקלים אע"פ שאם הביא מן הישן בדעבד יצא כדא' בסמוך מיהו לתנא דידן דקאמ' הגמ' דמש"ה לא חשיב לי' משום דבהפסקת לא מיירי.
ול"ק משום דלא פסיקא לי' וכמ"ש ע"כ ה"ט דכיון דאם עברו מעוברת א' בניסן ר"ה גמור הוא דהא מפ' לקמן דהיינו טעמא דל"ח תנא דידן ר"ה לתרומת שקלים כיון דאם הביא יצא לא פסיק' לי' וכמו דר"ה דלכתחיל' לא חשי' תנא דידן לר"ה וכאלו אינו דמי ה"נ ל"ח לעכב על של דעבד מלמחשבי' בהדי ר"ה.
ואי לאו דבהפסקה ל"מ ראוי למחשבי' לא' בניסן לר"ה לעיבורין ואין לכתחיל' של ל' באדר מעכב עליו ולמחשבי' לר"ה לתנא דידן ות"ק דברייתא: אבל מפני הדחק מעברין אחר ר"ה מיד אע"ג דתנא רישא א"מ לפני ר"ה ומשמע דיום ר"ה גופי' כלאחריו ומעברין והדר תנא מעברין אחר ר"ה משמע דר"ה כלפניו ואין מעברין לק"מ משום דמסיים ברישא אם עברו אינו מעובר הא בר"ה עצמו א"ע מעוברת ובסיפא דתני אחר ר"ה אמפני הדחק קאי דמעברין אפי' לכתחילה ודווקא אחר ר"ה אבל ביום ר"ה עצמו אפי' מפני הדחק א"מ לכתחילה.
מ"מ צריך טעם מ"ש יום ר"ה מלאחר ר"ה מיד דמפני הדחק בזה אפי' לכתחילה ש"ד ובזה לכתחילה לא: הן העידו. כתבו התוס' אההיא דפ"ק דסנהדרין גבי עיברו ביום ל' של אדר דאמ' התם מעובר ומקודש ואקשי לי' רבא מכדי מפורי' לפסח ל' יום הוי ומפורי' דרשינן בהל' פסח וכי מטי ריש ירחי ומרחקינן להו אתי לזלזולי ה"נ ה"מ לאקשוי אמתני' דעדיות.
ולדידי לק"מ דלרבא ה"ט דידהו דס"ל דמעברין כל אדר משו' דלא ס"ל דשואלין בהל' הפסח קוד' לפסח ל' יום ומפורים דרשינן בהל' פסח אלא ס"ל כרשב"ג דפליג בפ"ג דפסחי' (דף ו') ואמר דאין שואלין אלא ב' שבתות בלבד דהיינו מר"ח ניסן כדאמ' התם ואי מעברין עד ניסן לא אתי לזלזולי דהא עדיין לא התחילו לדרו' אבל התם פריך לר"נ ממעשה בכל יום דדרשינן ל' יום קודם והיינו דל"ק התם כהכא דאמר מר שואלין כו' דא"ל כרשב"ג ס"ל אלא דרשינן קאמ' כלומ' והא מעשה בכל יום כת"ק דרשב"ג.
וכ"ת למה מוקי בשמעתין בפלוגת' חדשה ולא מוקי דפליג בפלוגתא דרשב"ג ורבנן י"ל כי היכא דלא תקשה הלכתא אהלכתא דקי"ל כרבנן דרשב"ג וקי"ל כל עדו' הלכה היא כדאמ' בפ"ק דחולין (דף י"ט) בסוגיא דמוגרמת: אתי לזלזולי בחמץ. ק"ל הא אפי' אי מעברין עד הפורים איכא הא זלזול גופי' דהתינוח במקום הועד שמעברין ידעי מן העיבור ביומו ולא דרשי בה' הפסח אבל רחוק ממקום הועד אין יודעין שעיברו ודרשי ואתי לזלזולי ואין תקנה לחשש זה אא"כ מעברין בכדי שיתפרסם העיבור ע"פ השלוחים בכל

מקום קודם זמן התחלת הדרשה ואז לא יתחילו לדרוש בשום מקום עד זמנו וי"ל דוודאי במקום שאפשר להם לידע בתוך זמן שדורשין דהיינו קודם שיכלו ל' יום שדורשין ואז יפסקו מלדרוש הימים הנותרים עד תשלום ל' יום שדורשי' ודאי ל"ח לזלזולי דכמו שע"י תחילת הדרשה ידעי ע"י החכם שדרש שיהי' פסח לסוף ל' יום ה"נ בסופו כשיפסוק החכם מלדרוש בתוך ל' ימי הדרשה יבינו שנתעבר השנה ולא הגיע עדיין זמן הדרשה דכמו שסמכו תחילה ע"י החכם הדורש לעשות פסח לאחר ל' יום כן יסמכו עליו שנתעבר ע"י שפסק החכם מלדרש דודאי על החכם יסמכו בכל ויצייתו וליכא למיחש לזלזולי אבל לשלוחים לאחר שיכלו ימי הדרשה לח יצייתו שנתעבר.

והשתא ניחא דאם יעברו אחר פורים אפשר שיכלו זמן ל' יום שדורשין בגולה קודם שידעו הרחקים מן העיבור אבל אם יעברו קודם לכן א"א שלא יוודע לכל כד"א לקמן (דף כ') כל ספיקא לקמן שדינן ופריך וליעבד נמי ארביסר דילמא חסרו לאב ואלול ומשני ב' ירחי חסירא קלא אית לי פי' אם חסרו גמי לאב כבר יצא הקול עד המועד אפי' לרחוקים אם חסרו ובע"כ מדלא עבדו ר"ה מיום כ"ט לאלול ש"מ דאם חיסרו לאב עד ר"ה שהוא יום ל' לאלול אם חיסרו לאלול קלא א"ל לכל וש"מ בכ"ט יום קלא איכא לכל וכיון שכן אם מעברין השנה אפי' בפורים שהוא ל' יום לפסח של בני הגולה י"ו יום מפורים שהוא יום י"ד לאדר עד ר"ח ניסן אם אדר חסר והוי ר"ח ניסן ביום ל' לאדר וי"ד דניסן עד הפסח של בני הגולה שעושין ב' י"ט של פסח מספ' דלא ידעו בקבי' דירחא אם חסר אם מלא ועושין פסח אחר י"ד יום ליום ל' לאדר מספיקא דלמא חיסורו לאדר.

ובע"כ זמן הדרשה שלהם בהל' פסח מתחיל להם בפורי' דה"ל י"ו יום עד ל' אדר. וי"ד של ניסן קודם הפסח שלהם נמצ' ביו' כ"ט מימי הדרש' שלהם סמוך לערב א"א שאין יודעין מן העיבור אפי' היותר רחוקי' ולמחר ביום ל' ימנע החכם מלדרש בהל' פסחאיכא הכירא ולא אתי לזלזולי אבל אם מעברין בפחות מל' יום אע"ג דאכתי איכא כ"ט יום של משך הדרשה אכתי יש לחוש שלא יתוודע לרחוקי' עד סמוך לערב של יום כ"ט שהוא יום ל' לדרשו' של בני הגולה וכבר דרש החכם בו ביום בהלכת פסח וכבר כלו ל' יום שדורשין ואין כאן הכירא ואתי לזלזולי מש"ה אין מעברין לאחר הפורים שהוא יום י"ד לאדר שלא נותר לפסח של בני הגולה, אלא כ"ט יום שהוא ט"ו של אדר לבד מפורים אם חסרו לאדר וי"ד דניסן עד הפסח שלהם ואכתי איכא למיחש לזלזולי אבל עד הפורים ועד בכלל מעברין דאפי' לפסח של בני הגולה נשארו ל' יום י"ו מאדר אפי' אם הוא חסר וי"ד דניסן והרי ביום כ"ט סמוך לערב א"א שלא יוודע מן העיבור אפי' לרחוקים וכיון שלמחר ביום ל' שהוא יום אחרון מימי הדרשה שלהן אם ימנע החכם

מלדרש איכא הכירא לעיבור ולא אתי לזלזולי ולפי זה הא דתנן שמעברין עד הפורים היינו עד ועד בכלל וביום הפורים נמי מעברין: והשתא לפ"ז ניחא הא דנסיב הגמ' ואידך שתא מעוברת בחושבנא תליא ולא קאמר משום דס"ל כרשב"ג דא"כ אכתי איכא זלזולי לרחוקים אי מעברת לי' עד ניסן אלא דהשתא קשיא אמאי אקשה רבא לר"נ מכדי מפורים לפיסחא ל' יום כו' ה"ל להקשו' הא אמתניתן דעדיות.

עי"ל דמחמת הא דדורשין בהל' פסח בשאר מקומות חוץ ממקום הועד ל"ל בה וליכא למיחש לזלזולי דכ"ע ידעי דמחמ' ספיקא דורשין דחכם הדורש גופי' מאין לו לידע מה נעשה בבית הועד אם עיברו או לא עיברו אלא ודאי מפני שא"י שעיברו דורש לפיכך ודאי צייתי לשלוחים אם יאמרו שעיברו ולא אתי לזלזולי אלא במקו' הועד איכא למיחש כיון ששמעו שדרשו במקום הועד שוב אפי' כשישמעו שעיברו השנה לא צייתי מש"ה אין מעברין אלא עד הפורים קודם שמתחילין לדרוש בהל' פסח.

והשתא י"ל הא דהעידו שמעברין כל אדר כרשב"ג ס"ל מש"ה לא קשי' לרבא מהא: בהפסקה לא מיירי ק"ל מ"מ ה"ל למיתני בא' בתשרי ר"ה להתחלת עיבורין דהא אם עיברו קוד' לכן אינו מעוברת ול"ל כיון דאפי' מר"ה ואילך אין מעברין לכתחילה כדתני אבל מפני הדחק מעברין אותו אחר ר"ה מיד מפני הדחק אין שלא מפני הדחק לא לא פסיק' לי למיחשבי' בהדי שאר ר"ה וכדמשני אר"ה דתרומת שקלים בסמוך כיון דאם הביא יצא לפ"ל וה"נ י"ל איפכא כיון דלכתחיל' לא לא פסיקא ליה ליתא דהא אי לאו בהפסקה לא מיירי הוי חשיב להא דר"ה בא' בניסן להפסקת עיבורין.

אע"ג דאין מעברין השנה לכתחילה מיום ל' של אדר. אפ"ה כיון דאם עברו מעוברת הוי חשיב לי' כדפי' בסמוך כ"ש הכא דבשעת הדחק מעברין אפי' לכתחילה ואפי' שלא בשעת הדחק בדיעבד מיהו מעוברת דראוי למחשבי' לר"ה.

מיהו לר"פ דשני לקמן דמש"ה לא חשיב ר"ה לעומר וב' הלחם משום דלא חל מאורתא ניחא דהא ר"ה דעיבור השנה לא חל מאורתא דאם עיברו בלילה אינו מעוברת כדאמר בפ"ק דסנהדרין אבל לשאר אמוראי דלקמן דל"ל דר"פ קשה. וי"ל כיון דהא ר"ה דאחד בתשרי לעיבורן אינו אלא לגלוי בעלמא אבל לחישוב אפי' קודם לכן נמי ש"ד כדפי' בסמוך אינו כדאי למחשב בהדי ר"ה כיון שאינו דבר חדש לגמרי אלא גילוי מילתא בעלמא: מעברין אותה אחר ר"ה מיד.

ק"ל הא תניא בפ"ק דסנהדרין (דף י"ג) על ג' דברים מעברין את השנה על אביב ועל פירות האילן ועל התקופה על ב' מהן מעברין על א' מהן א"מ והשתא תקופה דבחושבנא תליא כדאמר התם אפשר לידע אפי' אחר ר"ה מיד. אבל אביב של תבואה אם תהי'

קודם ניסן א"א לידע באותו שעה דהא זמן של זריעת תבואה הוא מחשון כדמוכח בפ"ק דתענית וה"נ אמר לקמן (דף ח') אימת שבלים אומרים שירה בניסן שהוא זמן הקציר והא זמן גידל תבואה הוא ו' חדשים כדאמר' בפ"ק דבכורות (דף ח') שועל וכל מיני שרצים לו' חדשים וכנגדו באילן תבואה וה"נ זמן חנטת אילן הוא בט"ו בשבט דמש"ה הוא ר"ה לאילן כדאמ' (דף י"ד) והא א"א לידע אביב ופירות האילן אחר ר"ה מיד קוד' זריע' וחנט' אם יהי' בזמנן אם לא וא"א לידע אלא תקופה לבד והא על אחד מהן א"מ.

$$ציור בספר$$ ואע"ג דא' רשב"ג התם על התקופ' הא מבעי' לן התם על התקופ' (שממתין) [צ"ל שמחין] או מעברין ועלתה בתיקו ואע"ג דאמר התם דמעברין מפני הדרכים והגשרים ותנורי פסחים וגליות ישראל שנעקרו ממקומם והני אפי' על א' מהן מעברין כדפי' התוס' התם. הא אלו נמי א"א לידע מיד אחר ר"ה.

וי"ל הא אמר התם דמפני גדיים וטלאי' וגוזלות שלא פירחו עושין אותן סעד לאחד מהג' כדמפ' התם זימנא דאביבא לא מטא והשתא י"ל שאלו נעשו סעד לתקופה. והשתא מ"ל שיכולן לעבר מיד אחר ר"ה וכ"ת מנא ידעי שהגדיים וטלאים יהיו קטנים בזמן פסח וכן הגוזלת לא יפריחו.

י"ל דגדיים וטלאים אפשר לידע אחר ר"ה מיד משום דזמן עיבור בהמה דקה באדר ויולדת באב כדאמר לקמן וראו אחר ר"ה שבאותו שנה נתאחר עיבור בהמה דקה ויהיו עדיין בפסח דקין. אע"ג דמפר התם כיצד עושין אותן סעד מהודענא לכון דגוזליא רכיכין ואמריא דעדקין וזימנא דאביבא לא מטא אלמא בעינן לסעד גוזליא עם אמריא והא גוזלת שלא יפריחו בפסח א"א לידע אחר ר"ה מיד.

י"ל אימריא לחוד סגי לסעד בלא גוזליא והתם מעשה שהי' כך הי': ואם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה. אע"ג דנ"ל מקרא דצריך להביא מן החדש מ"מ בדעבד אינו מעכב דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב כדאמ' בפ"ג דמנחות (דף י"ט).

מיהו ק"ל מאי קמ"ל שמואל הא משנה שלימה שנינו בפ"ד דשקלים מותר הקטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנו שכר האומנין ומחללין אותה על שפר האומנין ונותנין אותו לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה אם בא החדש בזמנה לוקחין אותה מת"ח ואם לאו מן הישנה ופר' המפ' אם בא החדש בזמנה דהיינו אם הביאו שקלי' ונתרום התרומה חדשה בזמנה מביאן אותה מת"ח ואם שלא נתרום התרומה חדשה בזמנה ולא הביאו עדיין שקלים שנה זו לוקחין אותה מתרומה הישנה אלמא מאחד בניסן ואילך אם בא מן הישן יצא דהא תרומה חדשה בא' בניסן היתה דתנן התם רפ"ג בג"פ תורמי' את הלשכה בפרוס הפסח דהוא אחד בניסן והא קטורת נמי מקרבנות

צבור: וי"ל דאי ממתני' ה"א ה"מ דבעי מן הישנה היינו דווקא בשלא בא החדש בזמנו כיון דאין כאן חדש בא מן הישן דהא א"א בע"א אבל היכא דאיכא חדש וישן קמן אם הביא מן הישן אפי' דעבד לא יצא וצריך לחזור ולהביא מן החדש קמ"ל שמואל דלא והיינו דנקיט שמואל במלתי' לישנא יתירא אם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה והאי שחיסר דנקיט ל"ל.

אלא לאשמועינן דאפי' יש לו חדש אם הביא מן הישן אפ"ה יצא דאי באין לו חדש אלא ישן לחוד מה חיסר מצוה שייך כאן דמאי ה"ל למיעבד הא א"א לו בענין אחר. ואל תתמה האיך ס"ד לומר דבאין לו חדש יוצא בישן וביש לו לא דכה"ג אמ' בפ"ד דמנחו' (דף מ"ה) גבי ב' פרים דר"ח דבספ' יחזקאל ביום החדש תקח פר מאי תלמוד לומר לפי שנאמר בתורה פרים ומנין שאם לא מצא ב' מביא אחד ת"ל פר והכי דריש גבי כבשים ומנין שמעכבין זא"ז ת"ל יהי'.

ופירש"י ותוס' מנין שמעכבין זא"ז דאם יש להם פרים שנים וכבשי' ז דאין יכולי' להקרי' זה בלא זה אלמא אע"ג דבאין להם אין מעכבין אם יש להם מעכבין זא"ז. וה"נ אמרינן בפ' י"ב דיבמות (דף ק"ד) יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דאיפסלא לה מאחי'.

מני אלימא ר"ע השתא ומה במקום מצוה דא"ל מידי דהוי אאימורים דכי ליתנהו לא מעכבי וכי איתנהו מעכבי. מיהו כ"ז למאי דפירשו המפרשי' להאי דפרק ד' דשקלים דהא אם בא חדש בזמנו דאתרומה חדשה קאי אבל מן הירושלמי נראה שהוא מפרש להא דאם בא החדש בזמנו אקידוש החודש קאי וה"פ אם באו עדים שנראית הלבנה ביום ל' לחודש אדר וקידשו ד"ח ביום ל' של אדר דלקידוש ביום ל' קרוי בזמנו כדאמר לקמן בפרקי' אם נראה בזמנו וכו' בא מן החדשה פי' בא הקטורת ביו' ל' מתרומה החדשה דה"ל ר"ח ניסן דמצותו לבא מן החדש ואם לאו שלא בא החד' בזמנו ולא קידשו לר"ח ניסן ביו' ל' לאדר אלא ביו' ל"א בא מן הישן ביו' ל"א לאדר דיו' זה בתר שנה שעבר' גרירא ולא נתחדש' השנה לת"ח עד יום ל"א לר"ח אדר דה"ל א' בניסן.

וא"כ לא ש"מ להאי פירושא דאם הביא בא' בניסן מן הישן דיצא מש"ה איצטרך לי' לשמואל לאשמועינן הא. דה"ג בירושלמי רפ"ג דר"ה רבי אמר ניסן לא נתעבר מימיו והא תנינין אם בא חדש בזמנו פי' מקשה מהא מתני' דפ"ד דשקלי'.

ומסיפא פריך ואם לאו מן הישנה. ומשמע לי' אם בא החדש בזמנו הינו שקדשו לניסן ביום ל' לאדר ואם לאו הינו שקדשוהו ביום ל"א אלמא מעברין.

ומשני אם בא לא בעי פי' התנא קמ"ל אם אירע כן אבל ר' קאמר דמעולם לא אירע שעברוהו: וכ"ת למה דמפ' הירושלמי להאי אם בא החדש בזמנו על קידש החדש א"כ

מאי קמ"ל מתני' דאם קידשו בזמנו בא קטרת מת"ח פשיטא דהא ה"ל א' בניסן דמצוה להביא מן החדש וכן סיפא דאם לאו מהישנה נמי פשיטא דהא אכתי לא עייל א' בניסן. ואי הא גופי' קמ"ל דא' בניסן ר"ה לתרומת שקלי' מ"מ לא הוי ליה לאשמועינן הא ולמיתלי באם בא ר"ח בזמנו או לא בא אלא הוי לי' לאשמועינן הא בהדיא דבאחד בניסן מצותו להביא מן החדש וממילא ש"מ הא דאם בא החדש בזמנו או לא בא י"ל דטובא קמ"ל בהא דאם בא דביום ל של אדר אע"ג דאיכא ספיקא שמא יבואו עדי' עוד היום סמוך ויתקדש החדש היום ויהי ר"ח ניסן למפרע מבערב נמצא שהי' היום למפרע א' בניסן שמצוותו להביא קטרת מת"ח.

והא בכל ר"ח רוב פעמים אין העדים באים קודם שיר של תמיד של שחר שהי' בשעת הניסך דמה"ט לא תיקנו בר"ה בשחרית שיר של י"ט כדתני' לקמן פ"ד (דף ל') תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו וכדפי' רש"י התם. וכ"ש שעדיין לא באו קודם הקטרת קטרת שהרי הניסך הי' אחר קטרת וגם לפעמים לא היה באים עידי קידש עד לאחר תמיד וקטרת של בין הערבים כדתנן רפ"ג וסד"א דביום ל' של אדר בכל השנים יקטירו קטרת מתרומה חדשה מספק שמא אכתי יבואו עידי ראי' היום והיום ר"ח ניסן שמצוותו לבוא מת"ח קמ"ל דווקא אם בא החדש בזמנו דהיינו שכבר באו עידי ראי' הוא דבא מת"ח.

אבל כל כמה דלא באו עדיין בא מתרומה ישנה ול"ח לספיקא שמא יבואו והיינו דקתני ואם לאו מן הישנה ול"ח לשמא יבאו היום עוד והיינו דנקיט שמואל וההיא ברייתא דתני' כוותי' קרבנות צבור הבאים בא'בניסן מצוה להביא מן החדש ואיכא למידק למה נקט א' בניסן לחוד ביחוד הל"ל ק"צ הבאים מא' בניסן ואילך מצוה להביא מן החדש דהיינו כל השנה ואחד בניסן נמי בכלל א"ו מילתא אגב אורחא קמ"ל דדווקא הבאים בא' בניסן שכבר נודע שהוא א' בניסן שכבר נתקדש החודש הוא דמצוה להביא מן תרומה חדשה אבל מספיקא בא מן הישן וכדפי' ואע"ג דכבר שמעת לה הא מהא מתני' דפ"ד דשקלים מ"מ כיון שאין מאריך יותר משום רבותא נקיט לה שמואל אגב אורחי' לאשמעינן הא.

ועוד דהא מחצי' דפ"ד דשקלים איכא לפרש כדפי' תמפ'. מ"מ יש לעיין מ"ט מביא ביום ל' קודם שבאו עדים מן הישנה לא מיבעי אי נימא דהא דא' תור' חדש והבא קרבן מת"ח דלא קפיד אלא שלא להביא מן הישנה אחר א' בניסן אבל מן החדשה קודם א' בניסן לית לן בה דה"ל להביא בל' של אדר בכל שנה מן החדשה.

דממ"נ שפיר דמי דאפי' לא יקדשו היום אם מביא מן החדשה נמי ש"ד וכ"ש אם יקדשו. אלא אפי' אם תדחק לומר דקודם א' בניסן אינו ראוי להביא מן החדשה מ"מ כיון דיום

ל' של אדר ספיקא הוא אם יקדשו מצותו מן החדש ואם לא יקדשו מצוותו מן הישן ניזל בתר רובא דכיון דרוב שנים אדר חסר כדא' רבי ניסן לא נתעבר מימיו א"כ רוב שנים הוא ר"ח ניסן ביום ל' לאדר ומצוותו מן החדש ומספיקא ניזל בתר רובא ויביא ביום ל' של אדר מת"ח.

והא יום הכפורים דאיסור חמור של כרת הוא מונין מיום ל' של אלול עשרה ימים ומתענין בו וסמכינן ארובא דרוב אלול חסר כדאמ' מימו' עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר כ"ש באיסור עשה הקל דת"ח מניסן ואילך דה"ל למיזל בתר רובא. עוד דאפי' בשאר מועדות דעבדינן תרי יומי מספק היינו דחיישינן נמי למעוטי אבל מיחש למעוטי ולא לרובא הא ודאי א"א ואמאי בתרומה חדשה ביום ל' של אדר אזלינן בתר מיעוטי ומביא מתרומה הישנה ושבקינן לרובא דרוב פעמים אדר חסר.

ושמא ה"ט דירושלמי דס"ל דאם לא קידשו החדש ביום ל' של אדר דתמיד בא ול"ח לספיקא שמא יקדשו עוד ומצוותו מן החדשה. מדחזינן דכתב רחמנא להא לימודא דחדש והביא קרבן מת"ח גבי מוסף ר"ח דכתיב זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה ולא רבי לה גבי תמיד דקוד' בהאי פרשה וקדים נמי בהקרבה כדתנן ברפ"י דזבחים (דף פט) והא תמידין נמי בכלל ק"צ הבאי' בא' בניסן דמצוותו להביא מן החדש א"ו ש"מ דמספיקא א"צ להביא ביום ל' לאדר מן החדשה והשתא נהי דאם אדר מלא ור"ח חל ביום ל"א לאדר תמיד של שחר קדי' למוסף ר"ח לבא מן החדשה דהא ודאי היום ר"ח כיון דלא קידשו אתמול את החדש דהא אין חדש יותר מל' יום וא"נ באדר חסר וקידשו ביום ל' קודם הקרבת התמיד דבהא קדים תמיד למוסף לבא מן החדש אבל אם אדר חסר ולא קידשו קודם הקרבת התמיד קמ"ל קרא דמוסף ר"ח קרב מן החדשה ראשון לתמיד דכיון דמקריבן למוסף ר"ח א"א אא"כ קידשו כבר את החדש אבל בשעת הקרבת התמיד דעדיין לא קידשו א"צ לבא מן החדש.

וקמ"ל קרא דבהא ל"ת לספיקא שמא יבאו עוד היום ויקדשו החדש על פיהם נמצא שמצוות תמיד זה לבא מן החדשה. ויש להביא ראי' לדברי זה הירושלמי מן הגמ' שלנו ויתבאר בש"ה והא דקאמ' מהו דתימא ליחש שמא לא ימסרנו נרבור יפה יפה יתבאר בחידושי בפ"ק דיומא (דף ל"ה) בס"ד: ע"ב לא טרח אינש למיגר ביתא פחות מל' יום ק"ל הא אמר שמואל בפ"ק דב"מ (דף יד) גבי אחריות ט"ס ה"מ בשטרי הלואה אבל בשטרי מו"מ לא דעביד איניש דזבין ארע' ליומא ואמרינן התם אבוה בר איהו זבין עלייתא מאחתי ודן שמואל שאיבד מעותיו מה"ט דעביד דזבין ארע' ליומא וגבי מיגר ביתא אמר

דלא טרח למיגר בפחות מל' יום ואלו התם אסי' טרפו ביומו אמר דאיבד מעותיו משום דעביד דזבין ארעי וביתו ליום אחד לחוד וכי גרע מכר ממיגר.
ושמא שמעתין לא אזלי כשמואל אלא כדפסיק רבא התם במסקנא דאחריות ט"ס אפי' בשטר מו"מ אלמא ל"ל לה"ט דעביד דזבין ליומא ושמואל מוקי להא ברייתא דבפחות מל' יום לא עלתה לו שנה דאתי' כמ"ד ל' יום בשנה דווקא חשיב שנה. עי"ל דאפי'' לשמואל א"ש דש"ה דבשעת זיבוני הוי ספק אם יטרפו ממנו אם לא וכדפי' רש"י התם עביד דזבין ארע' ליומא לספק יום אחד דשמא לא יטרפו ממנו ואם יטרפו שמא לזמן מרובה ויאכל בתוך כך פירות לפיכך מכניס עצמו בספק דהא אפשר שלא יטריפו ממנו כלל ואם יטריפו שמא לזמן מרובה ומשום ספק הנאה מרובה מכנים עצמו לספיקא וגמר ומקני אפי' אם יטריפו ממנו לאלתר אבל הכי דבוודאי אין לו הנאה ממנו כ"א בציר מל' יום אפי' למיגר לא טרח: ות"ק דברייתא ותנא דידן כו'.
מאי פריך אתנא דידן אמאי לא חשיב א' בניסן שהוא ר"ה לשכירות בתים הא בהפסקה לא מיירי דמש"ה ל"ח לר"ה דעיבורין כדאמר לעיל והאי דבתים נמי ר"ה דהפסקה היא דכשמגיע א' בניסן כלתה שנה ללוקח והרי הא דלא קתני תנא דידן לר"ה דנדרים דלקמן נמי ה"ט משום דה"ל ר"ה להפסקה כדפי' תוס' לעיל והא דשכירות בתים להא דאמי'.
וי"ל נהי דלגבי השוכר ה"ל ר"ה דהפסקה דמהשתא יוצאת מתחת ידו לגבי משכיר ר"ה דהתחלה היא שמעכשיו נכנסת לרשותו אבל גבי עיבורין ונדרים כולה מילתא אינו אלא ר"ה דהפסקה ולא משכחת לה להני ר"ה בהתחלה: לרבא ליתני ששה. ק"ל הא בע"כ האי תנא דחשיב ששה בסיון לר"ה דשתי הלחם אחרים הוא דאמ' אין בין לעצרת לעצרת אלא ד' ימים דאלו לרב שמעי' דא' לעיל עצרת פעמים ה' או ו' או ז לא פסיקא לן יום קבוע להא ר"ה דב' הלחם והשתא מאי פריך ליתני הא ר"ה דב' הלח' דילמא ס"ל כר"ש דאין יום קבוע לר"ה שלו וי"ל דהא ודאי מתניתן ר"מ בין לרבא דא' לר"מ דל רגלים בין לר"נ ד' חדשים ובהן כמה ר"ה.
ו"ד חדשים אינו אלא לר"מ דא' אחד באלול ר"ה למ"ב וקי"ל אחרים ר"מ היא כדא' בשילהי מסכת הוריות מ"מ אכתי ק"ל הא מוכח להדיא בפ"ב דערכין (דף ט') דאפי' לאחרים פעמים (אייר וסיון) [צ"ל ניסן ואייר] חסרים בשנה מעוברת ועיברו ל' יום וא"כ לדידהו נמי עצרת פעמים ה' וכדפי' לעיל גבי מאן תנא דפליג אדר"ש נמצא לד"ה אין יום קבוע לר"ה לשתי הלחם.
ושמא י"ל כיון דבשנים פשוטין לעולם עצרת בששה בסיון לאחרים ואפי' בסתם שנה מעוברת הכי הוא דהא קאמר אם הי' שנה מעוברת ה' דסתם חודש העיבור חסר אם לא

ע"י מקרה שעברו ל' יום דה"ל מיעוטי דמיעוטי. אין מיעוט כזה מעכב על הרוב דששה בסיון מלמנוע ממנו שם ר"ה: לר"נ ב"י ליתני חמשה פי' עם ר"ה דשתי הלחם משמע אבל הא דעומר ל"ק לי'.

וק"ל מה בכך אעפ"י שאינו מחשבון ר"ה אפ"ה ה"ל למיתנא כמו דתני רגלי' אעפ"י שאינו מחשבון ר"ה וי"ל דרגלים שאני דאעפ"י שאינן מן החשבון אפ"ה תני לי' דקמ"ל דבעי' ג' רגלים כסדרן ור"ש היא אבל הא דעומר כיון שאין ממנין ר"ה ל"ל למיתני קרי' בי' רב הוא דעומר מתיר לחדש במדינה.

מ"מ ק"ל מאי פריך ליתני לר"ה דשתי הלחם הא אמר לעיל דלא חשיב תנא דדן לר"ה דאחד בניסן לתרומת שקלים כיון דאם הביא מן הישן יצא לא פסיקא לי' והשתא מאי קשיא לה מו' בסיון דהוי ר"ה לשני הלחם להביא מן החדש למקדש הא תנן בפר"י (דף ס"ח) קודם לש"ה לא יביא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר לא פסיקא ליה דומיא לתרומת שקלי' כיון דלא מהני ר"ה זה אלא להביא לכתחילה מתרומה חדשה לא חשיב לי'.

ה"נ הא ש"ה ל"מ אלא לכתחלה. וי"ל דלא דמי דגבי תרומת שקלים כיון דל"מ ר"ה זה אלא לכתחילה לא הוי ר"ה גמור כיון דאכתי גם מן הישן דאשתקד שהוא היפך ר"ה שלו כשר בדיעבד ולא ג מור למילת' לגמרי אבל הא דש"ה אדרבה הא גמר למילתי'.

עי"ל דל"ד הא דש"ה קודם לעצרת דאם הביא כשר להא דתרומת שקלים. דהכא אי לא הביאו שקלים קודם א' בניסן מביא אפי' לכתחילה מן הישן וכמ"ש וכיון דלפעמים אפי' לכתחילה מביא מן הישן מש"ה לא פסיקא לה למחשבי' להא ר"ה בא' בניסן אבל בהא א' בסיון ר"ה לש"ה אין להביא מן החדש קודם לו אפי' לא מצא מן הישן א"א להביא מן החדש אלא מנחות ונסכי' בטילים לגמרי עד שיזדמן לו תבוא מן הישן כדמוכח במנחו' פר"י: והרי רגלים דלא חיילו מאורתא.

פי' דקס"ד דהתחלת רגל ראשון לענין ב"ת הוא ביום של י"ט ראשון שראוי להקרבה אבל לא בלילה ואם נדר בליל י"ט ראשון אע"ג דבאורתא דהיינו בתחלת הלילה עדיין לא חל הנדר עליו אפ"ה רגל זה עולה למנין ג"ר לר"ש ולתנא דידן דבעי ג"ר כסדרן וחג המצות תחלה אם נדר בליל י"ט של פסח עובר אחר סוכת בב"ת דה"ל ג"ר כסדרן הרי רגלים לענין כסדרן לא חיילו מאורתא בתחילתו וקחשיב ומשני כיון דצרי' לאתויי מעיקרא מחוייב וקאי פי' דלילה אין ראוי להקרבה מ"מ בעינן שיהא מאורתא חייב להביא דהיינו בנדר קוד' הלילה שיהא מחוייב בתחילת הלילה דלאו בשעה שראוי להקרבה בלחוד תליא הא דקבע רחמנא ג"ר לב"ת אלא שיהא בר חיובא בג"ר ואף הלילה בכלל מאורתא

וכ"פ התוס' הא דלא חיילי מאורתא א היינו אם הי' מחוייב ועומד לפני הרגל איכא כולה רגל ואם נכנס הרגל וקא נדר אפי' ליל א' ליכא כולה רגל ואין עולה למנין ג"ר.
וגם בדברי המקשן צריך לפ"ז כן דהאי לא חיילי מאורתא אליל א' דרגל ראשון קאי וכדפי' דאי ארגל ג' קאי וכדמשמע לכאורה מפרש"י ואסוגי' דב"ת קאי. מאי פריך מרגלים דל"ח מאורתא בסוף ב"ת ואפ"ה חשיב.
הא מתניתן דחשי' ניסן ר"ה לרגלי' אתחילת ב"ת קאי ולא אסופו כדאמ' לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים ועוד תנא דדן בהפסקה לא מיירי דמש"ה ל"ח לר"ה דהפסקת עיבורין באחד בניסן כדאמ' לעיל. אלא ודאי כדפי': וה"נ הא דאמר בסמוך ב"ת ממילא חייל ה"פ אין תחילת חלות ב"ת בשעה שראוי להקרבה לגמרי והיינו ביום אחר הקרבת התמיד דתימא דלא חל תחילות מאורתא הואיל ולילה אינו ראוי להקרבה אלא ממילא משקידש היום חייל התחלתו אעפ"י שא"ר להקרבה וע"ד זה דפי': והרי יובלת דלא חיילי מאורתא הקשה התוס' מאי ס"ד הא לא מתוקמי כלל אלא כר"י בנו של ריב"ב לקמן ולק"מ הא התוס' בעצמן פי' לקמן אהא דפריך יובלת באחד בתשרי בעשרה בתשרי הוא דלר"א דאמ' לעיל דר"ה ב"ד ר"ח פריך.
דלשאר אמוראי ל"ק דאית להו כדרב חסדאדאמ' לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים. וה"נ המ"ל הכי: $$ציור בספר$$ והשתא י"ל דהמקשה לא שמיע לי' הא דר"א ומפרש לה כדר"ח. מיהו אין דברי התוס' ברורי' ושם אפרש לה: מידי דתלא במעשה ל"ק. וק"ל נהי דבזמן הבית תלוי במעשה דהקרבת העומר שלא בזמן הבית בין למ"ד בפר"י (דף יח) האיר המזרח מתיר בין למ"ד כל יום הנף אסור דעד עצם היום עד ועד בכלל לאורתנא דשיתסר הותר החדש ממילא ואינו תלוי במעשה כלל וניתני ר"ה דהתיר חדש שלא בזמן הבית. וצ"ל דל"ח אלא ר"ה דקביעי וקיימי משא"כ התר חדש דמשתנה מזמן הבית לשלא בז"ה דס"ל כמ"ד שלא בז"ה כל יום הנף אסור ואין י"ו בניסן ר"ה להתיר חדש. א"כ ל"ל לשנויי דלא חשיב ר"ה דעומר משום דתאלי במעשה ת"ל מהאי טעמא דאין ר"ה שלו קבוע.
ודוחק לומר דרב שישא לא משני שנויי דידי' אליבא דרבא דקשה לדידי' ליתני ששה דהיינו ר"ה דעומר ושני הלחם. אלא אדר"נ דלא קשי אליבוי אלא ליתני חמשה דהיינו של שה"ל מיהו (לר"ב) [צ"ל לר"פ] דשני מידי דל"ח מאורתא ל"ח לק"מ.
דהא שם בפר"י ס"ל דבזמן שאין בית האיר המזרח מתיר ואינו אסור כל יום הנף נמצא דלא חייל מאורתא. והא נמי ל"ל דלא חייל אלא מה דהוי לר"ה בזמן שהשנים כתקונן וישראל שרויין על אדמתן.

ולא זה ששלא בפני הבית דאע"ג דחשיב א' בתשרי ר"ה לשני' דאיכא למ"ד לקמן דהיינו למלכי א"ה. זה הי' נמי בזמן הבית דהא מן נחמי' נ"ל לעיל הא וכבר הי' הבית בנוי. הא מ"מ בזמן הבית נמי מ"ל התיר חדש שלא ע"י מעשה כגון אם אירע איזה אונס ולא הקריבו עומר דאז התיר החדש בא מאיליו שלא ע"י מעשה כמו בזמן הזה. וצ"ל דל"ח אלא ר"ה כתקונה ולא שע"י מקרה וסיבה.

תדע (דהכא) [צ"ל דהכי] הוא דאל"כ תקשה בין לר"פ בין לר"ש אמאי ל"ח לז' בסיון ר"ה להתיר חדש למקדש בשלא הקריבו ב' הלחם בעצרת שהוא ו' בסיון ע"י איזה מקרה וסיבה דהא ודאי אין התיר חדש למקדש עד לאורתא אבל כל היו' שהוא ראוי להבאת שתי הלחם אסור כדאמר בפ"ד לקמן (דף לא) גבי עומר דקאמר שמא יבנה ב"ה בלילה ואין סברא לומר דאין' חדש ניתר למקדש מאיליו בלתי הבאת שה"ל ולעול' עומ' באיסורו למקד' אא"כ הביאו ולא דמי לעומ' להדיו' דהת' תרי קראי כתיבי עד עצ' היו' ועד הביאכ' הא כיצ' בזמן דאיכ' עומ' עומ' מתי' בזמן דליכ' עומ' עצם היו' מתיר כדאמ' הת' בפר"י. אבל חדש מקד' דתלי רחמנ' בש"הל א"ל דדווקא ואי לא הביאו לעולם באיסורן עומד ועוד דאמ' בפ"ב דשבועות (דף טז) אי עזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה ואמ' התם דא"א לקדש' בשה"ל דעצרת דהא אין קידוש אלא בשעת בנין ואין בנין בה"מ דוחה י"ט. וכיון דא"א לקידוש בשה"ל אם אי' דאי לא הביאו (חדש) [צ"ל לשתי הלחם] במקדש באיסורו עומד לעולם למ"ל לקידוש עזרה כלל שאינו אלא בשירי מנחה והא א"א להביא מנחה כלל אפי' מן הישן דמאן שרי לי כיון דעדיין קוד' קידוש עזרה לא הביא לשה"ל ולמ"ל לקידוש אלא ביום הנף בי"ו בניסן דאז אפשר, לקדשו בשירי עומר אבל לא כל ימות השנה וזה דוחק לומר דאין קידוש עזרה אלא יום א' בשנה בלבד.

ועוד קידוש בימי שלמה הי' סוכת כדפי' התוס' התם וכדמוכח בפ"ק דמ"ק (דף ט').

ואע"ג דבימי שלמה היתה במות ציבור בגבעון.

מ"מ למ"ד בפ"יג דזבחים (דף קי"ז) אין מנחה בבמה אפי' בשל צבור מאי איכו למימר א"ו ש"מ דהיכא שלא הובא שה"ל הותר החדש מאיליו במוצאי י"ט של עצרת. מיהו לתירץ ב' של התוס' שם דהא דאין מקדשין אלא בשירי מנחה היינו בדאפשר אבל בל"א לא אין מזה ראיה כלל: ד"ף ח ע"א מתערבות באדר ויולדת באב ר"ה שלהם אלול דהיינו סמוך לגמרן של בהמה דקה.

ק"ל תינח בהמה דקה אבל בהמה גסה דעיבור שלה ט' חדשים כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ח) ולא מצינו זמן קבוע לעיבורה כמו לדקה שהוא אדר או ניסן כדמסיק אמאי ר"ה אלול. ו"יל כיון דכתב רחמנא וכל מעשר בקר וצאן אין לחלק בניהם וזמן א' לחדש וישן

שלהם וכיון דלמעשר צאן יש טעם לקבוע ר"ה שלו אלול או תשרי סמוך לגמרו הה"נ למעשר בקר דהא אי אזלת בתר גמרו אין זמן קבוע לגמרו ועי"ל אפי' אי הוי זמן קבוע לעיבור בהמ' גסה מ"מ מיעוטי בתר רובא גריר לענין מעשר ולא אזלינן בתר גמר דידי' תדע דהא למר חרפיתא הוי מאדר ויולדת באב ואפ"ה ל"א בחרפיתא בתר גמרן דמאב אלא בתר רובא אזלינן דמן ניסן וכן לאידך דאפלייתא הוי מניסן אפ"ה ל"א בתרייהו אלא בתר רובא דמאדר.

ה"נ בהמה דקה הוי רובא נגד בהמה גסה חדא דגסה אינו אלא מין א' בקר לבד ודקה ב' מינים כבשים ועזים ועוד גסה אינו יולדת אלא א' בכרס א' ודקה הרבה כדאמ' בפ"ג דבכורות (דף כ) גדייה שילדה ג' ג' וכל בנותי' ילדו ג' ג' כולן נכנסות לדיר להתעשר וכיון דא א לך לחלק לענין חדש וישן בין גסה לדקה אלא זמן א' לשניהם בע"כ אזלינן בתר גמרו של דקה שהוא רובא ומעוטי דגסה בתר רובא גריר ולא רובא דדקה בתר מיעוטי דגסה.

ועי"ל דהא מפיק רבא מקרא דמקיש מעשר בהמה למעשר דגן אלא דמר מקיש לה לסמוך לגמרן עישורו ומר מקיש לה לר"ה תשרי ולר"י לכ"ע סמוך לגמרו עישורו מקיש לה וכן לרבא אדר"מ נקט לאורחא דסמוך לגמרו ושבו' לאורח דר"ה תשרי במעש' דנן ותרווייהו א"א לדרו' דה"ל תרתי דסתרי אהדדי הילכך אפ"ת דגס' נמי יש לה זמן קבוע שמתעבר' ולסמוך לגמרו אפ"ה כל כמה דאפש' לקר' זמן ר"ה דמ"ב לשל דגן עדיף טפי.

דהשת' אין מרוחק זמן ר"ה דמ"ב ביותר מהקישא דמעשר דגן. והשתא אפ"ת דזמן קבוע שמתעברת גסה הוי כזמן של דקה וזמן א' לשניהם מ"מ כאן דזמן עיבור של גסה הוי ט' חדשי' בע"כ אין סמוך לגמרו עד זמן ארוך מר"ה דמעשר דגן ויותר מרוחק מסמוך לגמרו דשל דקה.

הילכך אזלינן בהקישא בתר סמוך גמרו דדקה דהשתא אינו מרחוק כ"כ מאידך גיסא דהקישא דמה מעשר דגן ר"ה שלו תשרי ולא בתר סמוך גמרו דגסה דמרוחק יותר מהאי גיסא דהיקשא וכ"ש אי זמן עיבור של גסה מרוחק אחר של דקה אם לא שנאמר שעיבור גסה בכסליו וסמוך לגמרו הוא תשרי דהשתא מקורב סמוך לגמרו דגסה לתשרי יותר מדקה ל"רמ וה"ל לר"מ למיזל בתר סמוך לגמרו דגסה בהא י"ל דקי"ל לר"מ דאין זמן עיבור גסה בחודש זה אבל אי עיבור בא' משאר כל החדשים ל"ל בה דא"כ מרוחק סמוך לגמרו דגסה מתשרי יותר משל דקה לפניו או לאחריו ואי מכוון עמה הא כ"ש דשפיר דאז בין גסה בין דקה ר"ה שלהם סמוך לגמרן וסמוך לתשרי בשוה: עשר תעשר בב' מעשרות הכתוב מדבר.

ק"ל דתנן בפ"ט דבכורות (דף נ"ה) הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה ונפקא לן בגמרא מדכתיב בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך. מה בניך אינו בלקוח ומתנה אף צאנך כן ואע"ג דקרא גבי בכור כתיב נפקא לן התם באם אינו ענין למעשר והשתא קרא ל"ל ת"ל מהא הקישא דמעשר בהמה לשל דגן ומעשר דגן אינו בלקוח כדתני' רפ"ז דב"מ (דף פ"ח) תבואת זרעך ולא לקוח.

ומיני' ה"ה ולא שניתן לו במתנה דהא לאו תבואת זרעך הוא ולא מיבעיא למאי דר"ל רבא שם בפ"ט דבכורות [דף נ"ז] דהאי הקישא לכל מילי איתקוש ונפקא לן מיני' דאין בקר וצאן מתעשרן מזה על זה כמו שאין מעשר דגן מתעשר ממין על שאינו מינו כדנ"ל התם מקרא. אלא אפי' למאי דקאמר התם דהאי הקישא לשנה הקשו ולא לד"א.

משום דאמר קרא שנה שנה. מ"מ כ"ש דיש להקיש לענין לקוח ומתנה דקדים זרעך בקרא דממעט לקוח ומתנה להיקשא דעשר תעשר יותר משנה בשנה דממעט חדש וישן ולא מבעי' למאי דפירשו התוס' התם בפ"ז דב"מ בשם ר"ת דהא דלקוח פטור היינו בלקוח אחר מירוח דוקא אע"ג דכבר חל חובת מעשר פקע ע"י לקוח אבל בלקוח קודם מירוח חייב.

השתא הוי דומיא דפטור לקות דמ"ב דהוי נמי בכה"ג דכשחל חובת מ"ב כבר לוקח פוטרו דהיינו אם לקחו אחר שנולד אבל אם לקחן במעי אמן אין לקוח פוטר כדנ"ל התם א"ק כן תעשה בשעת עשי' פי' בשעה שראויין להתעשר וכבר חל עליהם חובת מעשר כבר מיעט הכתוב דאז פטור הכתוב לקוח ולא קודם לכן ולמ"ד מחוסר זמן דהיינו עד יום ח' ללידתו (נכנס) [צ"ל אין נכנס] לדיר להתעשר אין לקוח חל עד יום ח' שח"ע חובת מעשר כדא' התם דהשתא לקוח דמ"ב ודמ"ד שוין.

דקוד' שחל חובת מעשר אינו פוטר בשניה' ולאחר שחל אז פוטרין דהשתא ודאי תקשה וכן תעשה ל"ל ת"ל מהקישא אלא $$ציור בספר$$ אפי' למאי דפי' התוס' התם בשם ריב"א דדווקא לקוח קודם מרוח פוטר הואיל ולא חל עדיין חובת מעשר ביד המוכר אבל לאחר מרוח הואיל וחל כבר תו לא פקע ע"י לקוח וא"כ צריך קרא דוכן תעשה דהא לקוח דמ"ב הוי איפכא דלאחר שחל פוטר וקודם שחל דהיינו קודם שנולד למר ומחוסר זמן למר אינו פוטר מ"מ אכתי קשה נהי דוכן תעשה לפטור לקוח אחר שחל חובת מעשר אתי דכוותי' גבי מעשר דגן לקוח חייב אפ"ה נימא אהני קרא דוכן תעשה לפטור לקוח לאחר שחל חובת מעשר דבשעת עשי' מיעוט הכתוב אע"ג דבמ"ד בכה"ג חייב.

ואהני הקישא דמ"ב למעט לפטור לקוח קוד' חובת מעשר כמו שפטר כה"ג גבי מ"ד דאע"ג דכתיב וכן תעשה דמשמע בשעת עשי' מיעוט הכתוב אינו במשמע מהא דקודם

זמן עשי' חייב אלא כל כמה דל"ל קרא לפטור קודם זמן עשייה ממילא בחיובא עומד ומנין לנו לפטור אבל לפי' ריב"א דכה"ג במ"ד פטור ה"ל איתן לן לפטור גבי מ"ב מהקישא וקרא דכן תעשה אתי לפטור בשעת עשי' נמי אע"ג דבמ"ד כה"ג חייב ועוד ק"ל כיון דאיתקשו מ"ב ומ"ד אהדדי נימא ליתן של זה בזה ושל זה בזה וכמו דבמ"ד לקוח פטור קודם שחל חובת מעשר ה"נ יפטור בשל מ"ב וכמו שבמ"ב פטור לאחר שחל.

ה"נ יפטור במ"ד ובין קודם ובין לאחר יפטור בשניה' דהא איתקשו להדדי וכ"ת א"כ לכתוב רחמנא פטור לקוח בין קודם בין לאחר בחד דוכתא או במ"ב או במ"ד ולילף אידך מיני' בהקישא מ"ש דפלגינהו רחמנא ש"מ דדווקא הוא דלא פטור לקוח גבי מ"ב אלא בשעת עשי' דווקא ולא קודם לכן וממילא פטורה דלקוח של מ"ד הוי איפכא דווקא קודם דאי לאחר כן א"כ לשתוק קרא מיני' וממילא ידענו מהקישא.

א"ו גבי מ"ד קודם הוא דפטור קרא לקוח והא אין לומר דגבי חד מנייהו פטור לקוח בכל ענין חדא מקרא וחדא מהקישא וגבי אידך לא פטור אלא בחד גוונא דהשתא מיהו אהני קרא ואהני הקישא בחד לד דמאן מפיס הי צד לפטרו בכל גוונא והי בחד גונא הלכ' כל חדאוחדא תיקם בדוכתי' גבי מ"ב בשעת עשי' דווקא כדגלי בי' קרא.

וגבי מ"ד אמ' מסברא דלא פטור אלא קודם מירוח אבל לאחר מירוח כיון דכבר חובת מעשר עליו ע"י לקוח לא פקע. דמ"מ אכתי קשה דהתינח מעשר בהמה דגלי קרא לשעת עשי' בהדי' א"כ י"ל דדווק' הוא ולא תיתי לאידך נד בהקיש' מטעמא דפי' אבל גבי (מ"ר) [צ"ל מ"ד] דכת' רחמנא סתמא זרעך למעוטי לקוח נפטרי' גבי' בכל ענין קודם מירוח מסברא ולאחר מירוח מהקישא ואע"ג דהאי הקישא עשר תעשר גבי מ"ד כתי' ומשמע דאתי להקיש מעשר בהמה לו ולא לדידי' למ"ב.

הא בפר' ב' דפסחי' (דף כ) גבי הקישא דנערה המאורסה לרוצח קאמר ה"ז בא ללמד ונמצא למד מה רוצח כו' ומה נערה המאורסה כו' ה"נ הא מקיש מ"ב למ"ד נמי לענין מן החדש על הישן דלא וללי"ב דרבא שם בפ"ב דבכורות הוקש נמי לענין (מן) [צ"ל ממין] על שא"מ דלא: עק"ל לר"ע דדריש רפ"ח דבכורות (דף נ"ג) והבאתם שמה וגו' ואת מעשרותיכם בב' מעשרות הכתוב מדבר אחד מ"ב וא' מ"ד ונפקא לן מיני' דכמו דשל דגן אינו בא מחוץ לארץ אף של בהמה כן.

והשתא הקישא דעשר תעשר ל"ל ת"ל מאידך הקישא דמעשרותיכם דמעש' בהמה מן החדש על הישן לא כמו מעשר דגן וי"ל משום דאיכא ק"ו דמעש' בהמה מן החדש על הישן שפיר דמי כדאמ' התם ומה כבשים ועזים שהן כלאים זה עם זה מעשרין מזה ע"ז

חדש וישן שאינן כלאים זע"ז לא כ"ש. ואפשר לומר דאתי ק"ו ומפקא מהקישא להא מילתא דחדש וישן.
ואע"ג דאין היקש למחצה אפ"ה כיון דאיכא לאוקמי להקישא לד"א דבח"ל לא לא מפיק מק"ו והוי הקישא למחצה כמ"ש התוס' בפ"ה דבכורו' (דף ל"ג) דילפי ב"ש דבכור בעל מום אסור לזרים מדאיתקוש לחזה ושוק וב"ה מתירין לזרי' ק"ו (מתמי') [צ"ל מטמא] ופי' התוס' דמש"ה אתי ק"ו ומפקא מהקיש' דא"ל הקישא לבכור תם (אכתי) [צ"ל אתי]. ובה"ג בכ"מ כדפי' התוס' שם וה"נ דכוותי'. אבל השתא דהקיש מעשר בהמה למ"ד והא האי הקישא דעשר תעשר בע"כ האי הקישא מפיק מק"ו דהא לא איצטרך לד א אלא להא דמן החדש על הישן דלא: מיהו לל"ב דרבא שם בפ"ח דבכורות דהקישא דעשר תעשר אתי נמי לענין דאין מעשרין מן הבקר על הצאן ואפ"ה דרשינן לי' נמי למן החדש על הישן דלאו ולא אמרינן אתי ק"ו ומפיק מהקישא קשה עשר תעשר (אדי"ע) [צ"ל אדר"ע] ל"ל ת"ל הכל מהקישא דמעשרותיכם: סמוך לגמרו עשירי.
פירש התוספ' אע"ג דתנן בפ"ק דמעשרות התבואה והזתים משיביאו שליש מ"מ אין דרך ללקטן אלא כשנגמר. וא"י מה ענין לקיטה לתשרי דהא קציר חיטים הוא קודם לפסח.
וה"נ אמר לעיל איזה חודש שיש בו אביב זה ניסן וה"נ משמע בפ"ה דב"מ (דף עג) אנא נטרינן לי' עד אייר ומרווחנא לי' בכמה פי' שכ"ע מקדימים לקצור חטים מניסן ואנן נטרינן עד אייר אלמא המאחר לקצור עד שיתבשל לגמרי אינו מאחרו יותר מעד אייר וקציר שעורים קודם לשל חטים כדאמ' בפ"ק דסנהדרין גבי ולחם שעורים שמא תאמר חטים ת"ל שעורים פירוש שממהרין להתבשל מן החטים וכן זמן בישול פירות האילן הוא קודם לעצרת כדמוכח בפ"ק דסנהדרין שם גבי על ג' דברים מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן וכדפי' רש"י התם.
ואכתי איכא טובא עד תשרי והאיך קאמר הכא דתשרי הוא סמוך לגמרו של מעשר דגן. ורש"י פי' סמוך לגמרו דכל ימות החמ' מניחין ליבש בגונ'ר שבשדו' ואמת הוא דמה"ט קרא חג האסיף לסוכת כדאמ' לעיל איזה חודש שיש בו אסיפה כו' מ"מ ק"ל וכי מפני שמיבשין התבואה בשדות עד סמוך לתשרי קרי לי' סמוך לגמרו דמאי תלי טעמא בהכי: ול"נ לפ' סמוך לגומרו דקאמ' היינו סמוך לגמרו לחיוב מעשר דאמ' בפ"ז דב"מ (דף פ"ח) א"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשרות עד שיראה פני הבית ולר' יוחנן פני החצר וכיון דכל ימות החמה מונח בשדה להתייבש עד סמוך לתשרי עד אותו שעה אין גמרו למעשר עד שמכניסו לרשותו לחצירו ולביתו ואפי' למאי דר"ל התם דבחטין ושעורים גורן בהדיא כתיב בהו וא"צ ראיית פני הבית וחצר מ"מ מירוח בעי ואין מירוח

אלא לאחר שנתייבש בשדה והוא סמוך לתשרי והשתא יליף למ"ב נמי דסמוך לגמרו למעשר (עישרו) [צ"ל עישורו] ממעשר דגן דהיינו לאחר שנולד דקודם שנולד אין שם מעשר חל עליו אפי' לר"ש דאמ' בפ"ט דבכורות מחוסר זמן דהיינו קודם יום ח' משנולד נכנס לדיר להתעשר מ"מ מודה דאין שם לקוח חל על העובר דא"ק תעשה בשעת עשי' מיעוט הכתוב ובמעי אמו לאו שעת עשיה היא כדאמר התם והשתא לא מיבעיא לר"ש דסמוך ללידה דהיינו אלול לר"מ או תשרי לר"ש הוי סמוך לגמרו למעשר שהרי חיוב מעשר משנולד הוי.

אלא אפי' לרבנן דאינו נכנס להתעשר עד אחר ז' ימים ללידתו אפ"ה כיון דאינו אלא ז' ימים לחוד משנולד שפיר קרי לי' סמוך לגמרו למעשר: לשטרות דתנן שט"ח המוקדמי'. ק"ל למנ"מ בהא דקבעו ר"ה א' בתשרי משום שטרות להתחיל מנין השנים מא' בתשרי הא בלא"ה י"ט הוא ואין ישראל כותבים בו שטרות ובין למאי דפי' התוס' גבי ר"ה בא' בניסן למלכי ישראל דנ"מ שמא ישכח הסופר ויטעה יום א' ואם עמד בא' בחדש יטעה ויסבר שעמד בב' בחדש ולשנה הבאה יכתוב בא' בחדש בשנ' א' למלך ובאמת הוא שנה ב' מוקדם שנה שלימ'.

ובין למאי דפרש"י דנ"מ היכא דההלואה לא היתי' בזמן הנכתב בשטר ולידע אי ההלוא' קדמה לזמן השטר ומאוחר הוא זמן השטר קדי' הוא ומוקד' הא הכא ליכא למיחש חששא של פי' התוס' דאפי' עמד המלך בא' בתשרי ויטעה ויסבר שעמד בב' ליכא למיחש לתקלה כיון דאין כותבין שטרו' בא' בתשרי.

ולא ה"ל לתקן לר"ה אלא ב' בתשרי דאז אפשר לבא לידי טעו' שיטעה בין ב' לג' וה"ה תקלה דפרש"י דאם הזמן בא' בתשרי וההלוא' לזמן אחר לידע הי קדי' ליכא למיחש הכא כיון דאין כותבין שטרות בא בתשרי. ואע"ג די"ל הואיל והוצרכו לתקן יו' מיוחד למלכי' מטעמא דפי' רש"י לפי שיטתו וכן התוס' לפי שיטתם.

תיקנו בא' בתשרי שהוא ר"ה בלא"ה לכמה מילי לשמיטין כו' כדתנן. אבל ב' בתשרי אינו ר"ה לשום דבר.

אפ"ה לישנא דאחד בתשרי לשנים לא א"ש דלעולם לא משכחת לה להא ר"ה שיתחילו למנו' שנה החדשה בו ביום לשטרות כיון שהוא י"ט ואסור לכתוב ואין זה ר"ה לשטרות כיון שאין כותבין בו שום שטר וי"ל דנ"מ אם כתוב איזה שטר קודם א' בתשרי ואיחר זמנו על א' בתשרי דמונין לשנה החדשה מהיום אתי שפיר לישנא דר"ה.

וגם בכה"ג תקלה במקומה עומדת לפי' התוס' למאי דפי' לעיל בשם הר"ן דלאו משום תקלה תיקנו כן. א"ש: ע"ב איזה חג שהחדש מתכסה בו הוי או' זה ר"ה.

התוס' פי' בשם הר' משולם שהחדש מתכס' בו שאין חטאת ר"ח קרב בר"ה כדכתי' מלבד עולת החדש ולא כתיב מלבד חטאת ועולה. והקשה לו ר"ת דבריש תוספתא דשבועות תניא ל' שעירים מקריבים ישראל בכל שנה וחשיב י"ב בר"ח.

ולי י"ל כסברת ר' משולם דשעיר ר"ח לא קריב בר"ה למאי דס"ל לר"י ברפ"ק דשבועות דבין של רגלים בין של ר"ח כפרתן שוה לכפר על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף וכיון דכפרת שעיר של ר"ח ושל ר"ה שווין קרב א' (שעי') [צ"ל שני] למה בה. כדתניא בפ"ק דזבחים (דף ז') רש"א ב' שעירי עצרת למה באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו נזרק דמו של א' שני למה קרב על טומאה שאירע בין זה לזה אמור מעתה ראוי הי' ישראל להקרי' קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחיסך הכתוב ודווקא התם דגלי קרא בהדיא להביא משום טומאה שאירע בין זה לזה אבל בר"ה דלא גלי אדרבה מדכתיב עולת החדש וחטאת שיירי' א"ל דא"צ אלא א' בלבד ולא חייש קרא לטומאה שאירעה בין זה לזה מפני החיסך כמו שחס מלהקריב בכל עת ובכל שעה.

מיהו ה"ט ל"ש אלא לר"י דס"ל כפרת שעיר ר"ח וכן של רגלים שוין וכן לר"מ דאמ' התם כל שעירי' כפרתן שווים אבל לר"ש דאמר התם דשל רגלים מכפרים על שאין לו ידיעה כלל ושל ר"ח על טהור שאכל את הטמא כיון דאין כפרתן שוה צריך להקריב זה וזה זה לכפר על שלו וזה לכפר על שלו והשתא ההיא דתוספתא ר"ש היא וההיא דשמעתין ר"מ ור"י היא ומיהו לר"ש בן יהודא דאמר התם של ר"ח מכפר על טהור שאכל את הטמא מוסיף עליו של רגלים שמכפרין על הטהור שאכל את הטמא ועל שאין בה ידיעה א"ל נמי דבר"ה קרב שעיר של ר"ח: וכ"ת תינח של ר"ח בעי לשל ר"ה דמרובה כפרתו משל ר"ח אבל תסגי לי' בשל ר"ה בלבד דהא בכלל מאתי' מנה י"ל כיון דתנן רפ"י דזבחי' (דף פ"ט) כל התדיר מחבירו קודם את חבירו מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה נמצא לפי סדר הקרבתן לק"מ ראשון קרב שני למה בא כיון דשל ר"ח קרב ראשון וקודם לשל ר"ה שני של ר"ה מפני תוספ' כפרתו לכפר על שאין בו ידיעה והא ל"ל דתסגי בשל ר"ה לחוד ושל ר"ח ל"ל.

די"ל כיון דשל ר"ח קרב קודם ובשעת הקרבתו מכפר כפרתו לא רצה הכתוב לשנות ר"ח של ר"ה משאר כל ר"ח ואח"כ בא של ר"ה ומירק כפרתו רגלי' לכפר על שאין בו ידיעה: אבל קשה על הא דפי' דלר"מ ור"י דס"ל דשעיר של ר"ח ושל ר"ה כפרתן שוה ואין צריך להקרי' שעיר של ר"ח ור"ה ובשל ר"ה לחוד סגי.

למה לי דכתב רחמנא לשעיר כלל גבי סדר קרבנות ר"ה. כיון דכפרת של ר"ח ושל ר"ה שוין ודין הקרבתן שוה לשתוק קרא מיני' וממילא ידענו דמקריבן בו שעיר מידי דהוי אשאר ר"ח דמקריבין בו שעיר ומה לי' קרב משום ר"ה ומה לי' אם קרב משום ר"ח.
וכיון שכן אפשר לומר להפוך דלר"מ ור"י כיון דכפרתן שוה בע"כ קרב של ר"ח ושל ר"ה דאלת"ה שעיר דגבי ר"ה דכתב רחמנא ל"ל. ת"ל משום ר"ח.
א"ו דזה וזה קריב. וכ"ש לר"ש דאמר של ר"ח מכפר על טהור שאכל את הטומאה ושל רגלים על שאין בו ידיעה וכפרתו של זה אינו ככפרתו של זה וזה קרב לעצמו וכן זה.
אבל לר"ש בן יהודא דשל ר"ח מכפר על טהור שאכל את הטומאה ומוסף עליו של רגלים שמכפרים על זה ועל שאין בו ידיעה י"ל דמקריב את של ר"ה ודיו וא"צ לשל ר"ח דאית' בכלל מאתי' מנה. והשתא שמעתין דאמ' מהחודש מתכסה בו שאין קרב של ר"ח ר"ש בן יהודא היא וההיא דתוספ' כשאר תנאי: אין לי אלא לישראל לאו"ה מנין ת"ל משפ'.
ק"ל הא ודאי האי חק לישראל דדווקא לישראל ולא לאו"ה דהא בקידו' החודש איירי כדאמ' בסמוך מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין אא"כ קידשו ב"ד של מטה את החודש. ולקמן רפ"ג אמ' אימת הוי חק בגמר דין וקרא לי' משפט מה משפט ביום קידוש החודש ביום וי"ל דהאי כי חק משמע הכי ומשמע הכי משמעבחק של קיה"ח ומשמע בחק של דין כדאמרי' רפ"ב דביצה (דף ט"ז) כל מזונותיו של אדם קצובין לו ונפקא לן מחק לישראל וחק לישני דמזוני הוא.
וה"נ משפט דרשינן לי' הכא אדין של מעלה ולאו"ה. וברפ"ג דריש לה אקידש החודש והכא ה"ק אין לי חק של דין אלא לישראל כו': יובלת בעשרה בתשרי הוא.
כתבו התוס' לר"א דאמ' לעיל ד' ר"ה בד' ר"ח פריך הא דאמ' ר"ח לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים המנ"ל הכא הכי ול"נ דא"א לומר כן הכא דהא אחר יובלת קתני לנטיעה ולירקות ולהני ודאי ר"ה שלהם א' בתשרי הוא ואי ליובלות ר"ה עשרה בתשרי הוא הו"ל למיתני יובלו' בתר הני שהרי קדים ר"ה דידהו לשל יובלו'.
ובע"כ צל"כ דאל"כ לר"א נמי לק"מ דאפ"ת יובלות בי' בתשרי אכתי איכא ד' ר"ה בד' ר"ח דהא א' בתשרי ר"ה הוא לשנים ולשמיטין ולירקות ואיכא למימר דיובלת לאו אד' ר"ה קאי כמו שלא קאי ארגלים שהוא בט"ו בניסן אלא ודאי כדפרי' והשתא פריך לכ"ע: וקדשתם את שנת החמשים מה ת"ל פרש"י מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעברת שופר בחודש השביעי יודע אני שהיא שנת החמישי'.
וק"ל הא קרא דוקדשתם מיבעיא ליה שצריך לקדש שנה הנ' לומר מקודש השנה וכדאיתא בסמוך ורבנן שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים וגם לרבנן קשה מנ"ל

למעוטי חדשים מקידוש דלמא לגופי' איצטרך לומר ששנת היובל צריך קידוש: ונרא' לי דשנה יתירה דריש דהוה מצי למכתב וקדשתם את שנת החמישי' לחוד שנה ל"ל א"נ המ"ל וקדשת' את החמישים שנה.
שנת ל"ל.
אלא לדרשא: מר"ה ועד יוה"כ לא הי' עבדים נפטרים לבתיהם ולא משתעבדין. נ"ל דה"ט דר' ישמעאל או דס"ל כר"י לקמן דמצות יובלת תלוי בתקיעת שופר או אפי' כרבנן דאף בשמיטת קרקעות נמי תלוי מ"מ ת"ש נמי בעי.
והיינו דקאמ' תקעו ב"ד בשופר היינו ביוה"כ עבדים נפטרים לבתיהם הלכך מר"ה ועד יו"הכ מצות יובל תלוי וקיימא אי תקעו שופר ביוה"כ לרבי יהודא ולרבנן שמיטת קרקעות עם תקיעת שופר חייל יובל למפרע מר"ה ואי לא לא חייל ובטל יובל זה לגמרי מש"ה אין עבדים נפטרים מר"ה לגמרי לבתיהן דלמא לא עבדין ביוה"כ הא דמעכב את היובל ומ"מ לא משתעבדין דדלמא עבדי להו וחיילי יובל למפרע מר"ה ודמי הא מילתא לי"ט של ר"ה דתלוי וקיימא דאי מקדשין ב"ד את החודש ביום ל' חל י"ט למפרע מתחילת הלילה ואי לא לא מש"ה אסור במלאכה ביום ל' של אלול מבערב מספק כדאמר לקמן בפרק ד' וה"נ דכוותי' והא ל"ל דר"י דס"ל מר"ה חייל יובל פליג על הני תנאי דלקמן וס"ל שאין שום אחד מהן מעכב למצות יובל דא"כ לקמן דפריך לרבנן הא כתיב יובל ה"ל למפרך נמי לר"י הא כתיב היא וה"ל להגמ' לפרש היא לר"י למאי אתי אלא ודאי כדפי': ואין לפרש שמצות יובל מר"ה ועד יוה"כ חל בהחלט ואינו תלוי בתקיעת שופר אלא הימים הבאים מיוה"כ אי תקעו שופר קדשו ואי לא בטל היובל להבא מיה"כ ואילך אבל הימים דלמפרע מר"ה ועד יוה"כ לא בטילן.
דאין זה סברא דא"כ לפעמים אין יובל נוהג אלא ימים מועטי' הללו שמר"ה ועד יוה"כ בלבד בדלא תקעו. ועוד דא"כ סברת ר"י הפוכה לגמרי משל רבנן דלרבנן ימים הללו שמר"ה ועד יוה"כ קילי מכל השנה ולעולם הן חול דיובל אינו חל לעולם עד יוה"כ.
ולר"י אלימא טפי דקדושי לעולם בלי תנאי משא"כ מיוה"כ ואילך דקדושתן תלוי בתנאי דתקיעת שופר ואי לא תקעי לא קדשי. אלא וודאי כדפרי' עיק': וכ"ת הא אמר לעיל (דף ח') כי קחשיב מידי דלא תלוי במעשה כו' ופריך והרי יובלות ומשני ר"י היא ולמאי דפי' הא אפי' לר"י יובלות תלוי במעשה בת"ש המעכבו לק"מ דהא דקאמר מידי דתלוי במעשה לא חשיב היינו שהמעשה קדמה לשנה וא"א לשנה לחול בשום ענין אא"כ קדמה לה מעשה ואר"ה דעומר וב' הלחם קאי התם דא"א לשנ' להתחד' בי"ו בניסן ובו' בסיון להתי' החד' במדינ' ובמקדש אא"כ קרבו לעומר וב' הלחם קודם.

אבל יובל השנה מתחלת קודם למעשה שהשנה תלוי בו שהשנה מתחדשת לר"י בר"ה והמעשה שתלוי בה השנה בא ביוה"כ מאוחר לה ובהכי ניחא לי מאי דקשה להתוס' התם אהא דפריך והרי יובלות מאי ס"ד הא לא מתוקמי כלל אלא לר"י לקמן. ולמאי דפי' א"ש דס"ד דאף לר"י תלוי במעשה הוי כיון דא"א אלא ע"י מעשה הבא אחריה.

ומשני ר"י היא ואין זה קרוי תלוי במעשה כיון דחלות היובל קדים למעשה מיהו קושיות התוס' בלא"ה לק"מ וכדפי' התם: ושדות חוזרות לבעליהן. וק"ל הכא משמע דאפי' לר"י דס"ל דיובל מר"ה חייל אפ"ה שדות אינן חוזרות עד לאחר תקיע' שופר ביוה"כ ואלו בספ"ד דערכין (דף כ"ח) לא משמע הכי דאמר התם א' יובל ואחד שביעית משמטין כאחד.

פירוש שמיטת קרקע דיובל ושל כספים בשביעית חלין כאחד. מפני שהיובל משמט בתחלתו ושביעית בסופו ופריך יובל בתחלתו ביוה"כ הוא ומשני הא מני ר"י היא דא' יובל מר"ה הוא דחייל.

ש"מ דשמיטות קרקעות לר"י מר"ה הוא (הא) [צ"ל הא הכא משמע] דבת"ש דיוה"כ הוא דחוזרין ולא מר"ה וי"ל דלמאי דפי' א"ש דמצו' יובל מר"ה ועד יוה"כ תלוי וקיימא בספק אי תקעי ביוה"כ חיילא למפרע ואי לא לא חיילי. ולפי"ז שמיטו' קרקעו' מר"ה ועד יוה"כ נמי תלוי בספק אי תקעי ביוה"כ חל למפרע מר"ה נמצא שביעית ויובל משמטין כאחד ולפי"ז דין קרקעות כדין עבדי' מר"ה ועד יוה"כ דלא משתעבדין ולא נפטרין עד דאיגלי מילתא ביוה"כ אי חייל או לא חייל כדפי' בסמוך.

ה"נ קרקעות מר"ה ועד יוה"כ תלוין ועומדין בספק ואין הלוקח משתמש בהן ולא חוזרות להמוכר עד דתיגלי מילתא ביוה"כ. וכיון דחילק ברישא גבי עבדים דלא משתעבדין ולא נפטרין מר"ה ועד יוה"כ סמיך בסיפא גבי קרקעות נמי אההיא חלוקה ול"צ לפ' דממילא משמע דמ"ש קרקעות מעבדים: דף ט ע"א ואי אתה מונה שנת חמישים אחת.

פי' למנין שמיטה הבא אלא שנת השמיטה מתחיל לאחר היובל ומונה ששה שני' לבד שנת היובל והז' הוא שמיטה ראשונה של יובל הבא וק"ל א"כ לרבנן השמיטה הז' הסמוך ליובל לפני' עד שמיטה הא' דלאחרי' ה"ל שבע שנים שנת היובל ושש שני' של שמיטה ומשונה שמיטה זו משאר ששה שמיטות של יובל דליכא אלא ששה שנים בין זו לזו א"כ הא דכתב רחמנא גבי הקהל מקץ ז' שני' במועד שנת השמיטה וגו' בשמיטה א' שלאחר יובל היכי משכחת לה אי תקרא מקץ שבע שנים אינו בחה"ס דבתר שנת השמיטה אלא שנת השמיטה עצמו הוי ואי בחה"ס דבתר שנת השמיטה הוי לי' מקץ ח' שנים.

אבל לר"י ניחא דלעולם משביעית לשביעית אינו אלא ז' שנים ואין שנת היובל מפסקתן דהא יובל עולה לכאן ולכאן. ובחי' למ' נדרים יתבאר זה כי שם עיקר מקומו: וש"מ משמעתן דלרבנן חייל היובל מיוה"כ ורבנן דרשי יובל היא לאפוקי מדר"י דאמר שנת חמישים עולה לכאן ולכאן ואני תמה תבואה שהביאה שליש באותן עשרה ימים שמר"ה של יובל עד יוה"כ איזה מעשר מפרישין עלי' שהרי סדר המעשרות הולכין אחר שני השמיטה א' וב' לשמיטה וכן ד' וה' מעשר שני ג' וששה מעשר עני ושנת השמיטה ויובל פטורין מן המעשר לגמרי והשתא לרבנן אותן עשרה ימים המה משנת היובל ומ"מ אין להם דין יובל וחייב במעשר איזה מעשר נוהג בהן אי נימא מ"ע הא נוהג בשנת מ"ח שהוא שנת ו' לשמיטה הז' ולא מצינו שינהג ביחד יותר משנה א' ואי מפריש למ"ש לא מצינו למ"ש שינהג ביחד יות' מב' שנים.

והא שנת א' וב' שאחר היובל ינהוג מ"ש ואי ינהוג מ"ש באותן הימים נמי נמצא מ"ש נוהג ביחד יותר מב' שנים. ואי נימא שינהג באותן הימים מ"ש ותחשב לו לשנה שלימה ובשנת ראשון אחר היובל תחשב לשנה ב' של מ"ש ושנה ב' אחר היובל שהוא ג"כ שנה ב' למנין השמיטה לרבנן ינהג מ"ע.

א"כ בטלת סדר השנים לשני השמטה לענין מ"ש ומ"ע ואין חוזר לכסדרן של א"ב וכן (ב"ה) [צ"ל ד"ה] מ"ש. וג"ו מ"ע.

עד היובל הז' שהרי מיובל ליובל מתבלבל הסדר יותר. וה"נ למאי דאמ' בספ"ט דערכין (דף לב) דמשגלו שבט ראובן וגד בטלו היובלות ואמ' התם דבבית שני מנו יובלת לקדש שמיטי' פי' לרבנן דס"ל אין שנת היובל מן המנין מנו שנת הנ' ליובל ולא הי' ממנין השמיטה ותחילת מנין השמיטה חשבו משנה שאחר היובל נמצא משמיטה הז' הסמוך ליובל לפני' עד שמיטה ראשונה שלאחריו ז' שנים לבד ב' שני השמיטות ול"ד לשאר כל השמיטות שאין בין שמיטה לחברתה אלא ו' שנים והשתא לרבנן דרבי יהודה שנת הנ' הראוי ליובל ואע"ג שאין קדושת יובל נוהג מניחין אותו מלמנות לחשבון השמיטה וחייב במעשר וה"ל שבע שנים רצופין שחייבים במעשר וכן לרבי דס"ל שביעי' בזה"ז דרבנן רפ"ק דמ"ק (דף ב) וס"ל בפ"ק דחולין (דף ו') דקדושה ראשונה בטלה וקדושה שני' דעזרא קידשה לע"ל ולא בטלה מה תהא על שנת היובל לרבנן משגלו שבט ראובן וגד ועל שני כל השמיטות אחר קידוש עזרא לרבי דחייבין במעשרות מה"ת ואיזה מעשר נוהו בהן מ"ש או של עני והא אי אפשר וכדפי': ובמסכת ידים פ"ד תנן עמון ומואב מה הן בשביעית שגזרו עליהן מעשרות מד"ס אבל שביעית אינו נוהג בהם אפי' מדרבנן וגזר

ר"ט מפשר עני וראב"ע גזר מ"ש שלא לשנות מסדר השנים והואיל ובשישית נהג מ"ע אחריו בז' ראוי לנהוג מ"ש.

וה"נ נימא דינהוג לרבי בשביעית מ"ש ואע"ג דמסיק ראב"ע התם דמדמי לה לבבל י"ל דה"ט דבבל עצמה דמ"ש בז' שלא לשנות מסדר השנים היא וא"כ ה"נ בא"י שקידשה עזרא ראוי למ"ש בז' מה"ט. והא דלא פליגי בא"י בזה"ז י"ל דס"ל שביעית בזה"ז מה"ת ואין נוהג בו מעשר כלל או ס"ל שביעית בזה"ז מד"ס ומעשרות מה"ת ולכ"ע מ"ש שלא לשנות מסדר השנים.

והא דגזר ר"ט התם מ"ע היינו משום דהואיל והמעשרות שלהם מד"ס הניחם ש סמכו עניים עליהם בז' כדמפרש התם דהם אמרו והם אמרו אבל בשל תור' לכ"ע אחר סדר השנים אזלינן מ"מ בהא י"ל דלא אמרה תורה סדר המעשר' לסדר שני השמיטה אלא בזמן שהשביעית נוהג מה"ת דנמצא סדרן מכוון לסדר שני השמיטה לעולם דכיון דשנת שמיטה פטור מן המעשר נמצא משמיטה לשמיטה חוזרין חלילה ב' פעמים והשביעית מפסיק.

דהא אינו נוהג בו מעשרות לגמרי. אבל בזמן שאין שביעית נוהג סדרן לעולם ב' שנים מ"ש והג' מ"ע והשנה הראוי לשמיטה ושלאחרי' מ"ש והשני לה מ"ע וכן חוזרחלילה לעול' ואין חוזר סדר המעשרות לסדר שני השמיטה עד שנים רבות ולפי"ז הני תנאי דמס' ידים ס"ל דשביעית בזה"ז מה"ת מדנחלקו בעמון ומואב מה הן בז' מכלל שלא בז' הילך על סדר המעשרת כמו בא"י.

ואי' בזה"ז נשתנה המעשר משביעית לשביעית פעמים נוהג בו בשביעית מ"ש פעמים מ"ע א"כ מאי פסקא הא דגזר ראב"ע מ"ש שלא לשנות מסדר השנים הא כפי סדר השנים בזה"ז נמי נוהג בז' מ"ע וההי"נ אי נימא דס"ל במעשרות בזה"ז נמי מד"ס ניחא דאכתי הולך המעשרות בזה"ז לסדר שני השמיטה מ"ג שנים ל"ג שנים וה"ז מפסקתן ואתי שביעית דרבנן ומפקע מעשר דרבנן דהם אמרו והם אמרו ונמצא כל שנות השביעית אינו נוהג שום מעשר בא"י.

וא"ש הא דגזר ראב"ע מ"ש בז' כסדר השנים. אבל הא ל"ל דס"ל דמעשר נוהג מה"ת ושביעית מד"ס אלא או שתיהם מד"ת או שתיהם מד"ס וכדפרישי': מיהו כ"ז אינו אלא אליבא דרבי דס"ל שביעית בזה"ז דרבנן אבל לרבנן דפליגי אדר"י אכתי לא א"ש וה"נ מבעי' לי לר"י דס"ל שנת היובל היא שנה א' למנין לשמיטה שלאחריה נמצא לדידי' לעולם אין בין שמיטה לשמיטה אלא ששה שנים ואין היובל מפסיקתו.

ואי הוי ס"ל דיובל חייל מיוה"כ הוי ניחא דלפ"ז סדר השנים לענין מ"ש ומ"ע לעולם עומד במקומו והני יומי דמר"ה עד יוה"כ של שנת היובל נחשב לשנה לענין מ"ש נשאר חמשה שנים עד השמיטה נמצא סדר השני' לעולם כתיקנן לענין מעשרות וכולן סדר א' להן אלא ר"י ע"כ ס"ל דמר"ה חייל יובל שהרי ד"י דריש יובל היא למעוטי שאין מתקדשת בסופו ואמ' ורבנן כיון דס"ל דאינה מתקדשת בתחילתה ל"צ למעוטי סופה וקא' דיובל היא דרשי לאפוקי מדר"י מכלל דר"י דריש לה למעוטי סופה ש"מ דס"ל שמתקדשת מתחילתה ולפ"ז אין בשמיטה הא' שאחר היובל אלא ה' שנים בלבד שנוהג מעשר כיון דשנת היובל עולה לכאן ולכאן וחייל מר"ה והשתא סדר המעשרות של שמיטה זו שאין בה אלא ה' שנים בלבד שנוהג בהן מעשרות האיך סדרן אי נימא שבא' וב' מה' שנים אלו מ"ש ובג' מ"ע ואין עוד עד שמיטה הבאה אלא ב' שנים ואם תפריש בהן מ"ש שנוהג ב' שנים רצופים.

נמצא נשתנה שמיטה זו סדר השנים שבשאר שמיטה מתחיל סדרן משנה הא' ובזו מן השני' ומתאחר זמן המעשרות בסדרן שנה אחת לאחריו. ועוד שאין בה מ"ע אלא שנה א' שהוא שנת ד' לסדר שמיטה זו לחוד ובשאר שמיטות נוהג מ"ע ב' פעמים בג' ובו' ועוד יש שינוי גדול דבב' שנים ראשונים שאחר שמיטה זו בע"כ צריך להפריש מ"ש כדר' כל השמיטין נמצא ד' שנים רצופי' נהג מ"ש ב' שנים סמוך לשמיטה זו לפני' וב' לאחרי' וגם נשתנה לענין מ"ע שדינו מג' שנים לג"ש וכאן יש הפסק כמה שנים שלא נהג.

ואי נימא שלאחר שמיטה זו בשנה א' ינהוג מ"ע כדינו שבא אחר ב' שנים של מ"ש שנהג סמוך לשמיטה זו מלפני'. א"כ בטלת סדר המעשרות לסדרן של שנת שמיטה ולא יחזר לסדרן עד זמן ארוך אחר כמה יובלות ורובן של שנים בטלה הסדר ואי נימא דבשנה א' שאחר היובל בלבד ינהוג מ"ש ובב' מ"ע ובג' שני' הנותרים עד השמיטה הב' שנים הקודמים מ"ש והג' הסמוכה לשמיטה מלפני' מ"ע ולפ"ז יבאו סדר השנים של כל השמיטין לענין מעשרות כתקונן כסדרן מ"מ יש שינוי גדול בשמיטה זו מכל השמיטין שלא נוהג בה בתחילתה ומ"ש אלא שנה אחת בלבד ובכולן אין מ"ש פחות מב' שנים רצופים ביחד: ודמוסיפין מחול על הקודש מנלן.

משמע דקאי אהא דקאמ' ואל תתמה שהרי מוסיפן מחול על הקודש וק"ל מאי פריך דלמא מהא גופי' נ"ל מדאצטרך יובל היא למעוטי שאינו מתקדשת בסופה והיינו מטעם תוס' כדאמ' לעיל ש"מ שמוסיפין וכה"ג פריך בפ"ח דיומא (דף פא) ותנא דעצם עצם האי בט' לחודש מאי עביד ליה פי' מדאיצטרך למעוטי לתוס' מעונש ואזהרה ממילא ש"מ דמוסיפן ואע"ג דבהא י"ל מדא' אל תתמה שהרי מוסיפן ש"מ שבלא האי קרא דיובל היא

קים לי' לתנא דמוסיפין מקרא אחר מ"מ אכתי קשה למאי דמסיק מקרא אחר דמוסיפין ל"ל ת"ל מדאיצטרך יובל היא.

וי"ל דודאי אי לאו קרא אחר דמוסיפין לא מסתבר לשום תנא למדרש האי יובל היא למעוטי שא"מ בסופה מטעמא דמוסיפין דמהיכי תיתי דמוסיפין דצריך למעוטי סופה מה"ט ובע"כ הי' ניחא למדרש כרבנן דשנת חמשים אתה מונה אבל השתא דגלי קרא בהדיא דמוסיפין ניחא לי' להאי תנא למדרש יותר דלמעוטי סופה אתי: אין צ"ל חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נא' שדך לא תזרע והא דילמא לעבור עליו בלאו ועשה הא עשה נמי כתיבה התם ברישא דקרא ובשנה השביעית שנת שבתון יהי' לארץ ובסיפא שנת שבתון יהי' לארץ והא דמייתי ללאו דשדך לא תזרע ושביק לעשה משום דלאו דלא תזרע מגלי על האי עשה דשבתון דמיירי מאיסור קצירה כדמסיי' קרא את ספיח קצירך לא תקצור מש"ה נקיט לי': חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעי ומהכא נ"ל לר"א שמוסיפין מחול על הקודש דל"ל הא דאר"י עשר נטיעות המפוזרים בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן הל"מ דאל"כ כיון דהלכתא למישרי ילדה ממילא זקינה אסורה כדאמר' בפ"ק דמ"ק (דף ד) ולפ"ז אין לחלק בין ילדה לזקינה דהא קרא סתמא כתיב ואפי' ילדה במשמ'.

והשתא קשה הא תנן ספ"ק דשביעית עשר נטיעות המפוזרת בתוך בית סאה חורשים כל בית סאה בשבילן עד ר"ה וקתני סיפא עד אימתי נקרא נטיעו' רא"בז אומר עד שיחלו רי"א בת ז' שנים רע"א נטיעה כשמה. אלמא מוד' ר"ע להא דאר"י דיש להקל בנטיעות יותר מן הזקנה לענין תוספות שביע' ומנ"ל הא: וק"ל דסוגיין אזלא דר"ע נפקא לי' תוספות לשבת וי"ט מחריש של ע"ש היוצא לשביעית וקציר של שביעית [היוצא למ"ש ואין צריך קרא] דועניתם לתוספות שבת וי"ט ואני תמה מה ענין תוספות זה דנ"ל לר"ע מחריש וקציר לתוספות זה של שבת וי"ט דנ"ל מועניתם ללמוד זה מזה הא האסור בזה מותר בזה תוספות של חרישה ע"ש הנכנס לשביעי' היינו שלא יחרוש בע"ש חרישה המועיל לשדה ואילן בשביעית והוא משעה שאין החרישה מועלת לפי' של ששית כדתנן בפ"ק דשביעית וכן של שביעית היוצא למ"ש היינו תבואה שהביאה שליש בז' נוהג מנהג ז' (ב"ח) [צ"ל בח'] ואסור לחרוש ולקצור אותה אפי' אחר ז' מ"מ לא ש"מ שיהא אסור לקצור בע"ש וכן לחרוש במ"ש משום תוספות ואין לנו אלא שלא לחרוש בע"ש חרישה המועלת לז' וכן שלא לקצור במ"ש פי' שהביאו שליש בשביע' וזה אסור לעולם ואין לתוספות זה זמן קצוב וה"ט דכיון דהביאו שליש בשביעית דין פירות שביעית

עליהם כאלו נגמרו לגמרי בז' דבתבואה הלכו אחר שליש אף לענין מעשר כדאמ' לקמן [דף יג].

ואלו תוספות שבת וי"ט דנ"ל מועניתם הא לגמרי להיפך דמותר לחרוש קודם שבת וי"ט חרישה המועלת לשבת וי"ט דאל"כ לא יחרש לעולם דהא כל הפירות גדילים בכל שבתות השנה וכן מותר לקצור בחול פירות שהביאו שליש בשבת וי"ט ואסור לחרוש ולקצור וכן שאר כל מלאכות סמוך לשבת וי"ט מעט לפניהם או לאחריהם משום תוספות שבת וי"ט וא"כ לר"ע נמי אע"ג דנפקא לי' מבחריש וקציר לחריש של ע"ש וקציר של ז'.

אפ"ה א"ל שבת וי"ט נפקא לי' מועניתם דתרי מילי נינהו ול"ד להדדי וכדפי': ועק"ל דקא' הגמרא ודמוסיפין מחול על הקודש מנ"ל ואברייתא דלעיל קאי דקאמר כך מתקדשת והולכת בסופה כלומר לאחר כלות שנת היובל ואל תתמה שהרי מוסיפין מחול על הקודש א"כ מאי מייתי מדר"ע מחריש וקציר הא איו ללמד מכאן לקדש בסופה דהיינו בשנה שאחרי' דאיצטרך קרא למעוטי.

דהא תוס' דנפקא לי' לר"ע מחריש וקציר ענין אחר הוא לגמרי וכדפי': מה חריש רשות אף קציר רשות. פירש"י מה חריש רשו' אין לך חורש של מצוה פי' לזרוע לצורך העומר וב' הלחם שהרי אם מצא חרוש אינו חורש ולא פי' כפי המסקנא דפ"ב דמכות (דף ח') דנ"ל מקצירה דומיא דחרישה מה חרישה מצא חרוש אינו חורש אף קצירה מצא קצור אינו קוצר ואס"ד מצוה מצא קצור אינו קוצר מצוה לקצור ולהביא וכ"ת לר"י איסור חרישה בשביעית לגמרי מנ"ל י"ל דמסיק הגמ' רפ"ק דמ"ק (דף ד') דעשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה חורשים כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד ר"ה הלכה למשה מסיני ש"מ דבשביעית אסור לחרוש מן התורה: אף קציר רשות.

והא ל"ל דנקיש איפכא מה חריש אסור לעולם ולא חלקתה בו דהא חריש מצוה ליכא אף קציר לא תחלק בו ובכל ענין אמור דאפי' במקום מצוה וכה"ג מצינו רפ"ו דחולין (דף פ"ד) גבי כסוי הדם דכתיב חי' או עוף מה חי' אינו קדש אף עוף אינו קדש. אי מה חיי שאין במינו קדש אף עוף שאינו במינו קדש אוציא תורין ובני יונה שיש במינם קדש לא כחי'.

מה חי' לא חלקת בה אף עוף לא תחלק בו וה"נ נימא הכי והכי עדיף טפי דלחומרא מקשינן א"א לומר כן דא"כ הקישא ל"ל הא בלא"ה ה"א דאין קציר העומר דוחה שבת דמהיכא תיתי שידחה: ור"י מוסיפין מחול ע"ה מנ"ל. הקשה התוס' בשם ר"ת הא אמרינן בפ"ק דמ"ק (דף ד') הילכתא לר"י קראי לר"ע עשר נטיעות הל"מ.

וכיון דהלכתא למישרי ילדה ממילא זקינה אסורה $$ציור בספר$$ ואיני יודע מאי ק"ל הא מסיק התם כי גמירי הלכתא בזמן שב"ה קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין בהמ"ק לא. והשתא איצטרך קרא לשבתו' וי"ט בזמן שאין בהמ"ק דאי מהלכתא משביעי' ה"א דומיא דשביעית ובזמן שבהמ"ק קיים דווקא והלכתא איצטרך למשרי ילדה.

א"נ שביעית משבתוה וי"ט לא אתיא דהא קילי מכולן וכמ"ש בסמוך והא דקאמ' כל מקום שיש שבות האי כ"מ לאו לאתויי שביעית אתי אלא לסימנא בעלמא נקיט לי' ואשבתות וי"ט דאיירי בי' וכה"ג מצינו רפ"ג דמגילה (דף כ"א) דתנן זה הכלל כל מקום שיש בו מוסף ואינו י"ט קורין ד' דלא מרבי בזה הכלל מידי אלא לסימנא בעלמא נקמי' כדמסיק הגמ' התם וכה"ג מצינו בהרבה מקומות וכבר כתבתי מזה בפ"ח דיומא (דף פ"א) בחי': נ"ל מדתני ועניתם.

ולפ"ז ליכא לר"י הא דחייא בר מדיפת' דכל האוכל בט' כו' וק"ל ל"ל למימר דר"י נ"ל מועניתם ול"ל דחייא. לימא דנפקא ליה מהא דפ"ח דיומא (דף פ"א) דממעט התם לתוס' יוה"כ מעונש ואזהרה מדכתי' בעצם היום הזה ואח"כ מביא הא ברייתא דועניתי' כו' ופריך האי תנא דעצם עצם האי ועניתם בט' לחודש מאי עביד.

פי'מדאיצטרך למעוטי לתוס' מעונש ואזהרה ממילא ש"מ דמוסיפין ומשני מ"ל לדחייא. $$ציור בספר$$ וי"ל דלא רצה הגמ' לאוקמי לדר"י דלא כהלכתא דקי"ל דקצירת עומר דוחה שבת כר"י כדתנן בפר"י (דף עא).

וקי"ל נמי דשבת וי"ט בעו תוס' ובע"כ האי תנא דעצ' עצם ליכא תוס' אלא גבי יוה"כ דכתבי קראי אבל לא במקום א'. לא מיבעי שביעי' דאין ללמוד מיה"כ דקיל שאינו נוהג אלא במחובר וה"נ י"ט קיל מיוה"כ שכן אוכל נפש מותר בו ואינו בכרת.

אלא אפי' שבת דחמיר מיוה"כ שהוא במיתת ב"ד אפ"ה א"א ללמדו מיוה"כ לתוס' דמה ליה"כ שנוהג בו עינוי משא"כ בשבת ותדע דהא האי תנא דמוקי לועניתם לתוס' מרבה לשבת מתשביתו ולא יליף לי' מיוה"כ: ע"ב יובל היא אעפ"י שלא שמטו. נ"ל דלאו למימרא דאי לא כתיב קרא לגמרי ה"א דמעכבין דליתא דבלא קרא מסברא ודאי אינו מעכב כדא' לקמן אליבא דרבנן דדרשי ליובל דאפי' בח"ל והא נפקא לן דשלשתן מעכבת בו.

אלמא אי לא כתב רחמנא היא לעכובא מסברא ה"א דא"מ. אלא תנא אהיא דסיפא דקרא סמיך כדמסיק.

והכי קאמר אע"ג דהיא עיכובא משמע. מ"מ יובל אתי לרבוי אע"פ שלא שמטו ותקעו: וא"א לעולם בלא תקיעות שופר הקשה הרשב"א תינח שלא שלחו שלא שמטוה מא"ל.

דהא א"א לעולם בלא השמטת קרקע' לר"י דאמ' האחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל דהא א"א דהוי כ"ע חד בר חד ותירץ דמשום הא נמי תני ועוד זו מסורה לב"ד וחדא מנייהו נקיט ול"נ דא"צ לדחוק בזה דר"י אפשר דס"ל מקרא נדרש לפניו ולפני פניו אבל לא לאחריו מש"ה אין לדרוש עיכוב' דהיא אלא שמטו דלאחריו.

מיהו הא בעי טעמא אמאי דריש עיכובא דהיא אתקיעה דלפני פניו ולא אשלחו דלפניו וקאמ' מפני שאפשר בלא שילוח וא"א בלא ת"ש: קסבר מקרא נדרש לפניו כו'. ק"ל א"כ יובל לרבות לא (שלחו) [צ"ל שמטו] ולא תקעו ל"ל.

הא כיון דאין מקרא נדרוש אלא לפניו לחוד ועיכובא דהיא לא קאי אלא אשלפניו הא מסברא אין מעכבין ורבויי' דיובל ל"ל ונ"ל דהאי כסבר מקרא נדרש לפניו אמקרא זה דיובל היא לחוד קאי ומשו' דיובל א"א לדרש מיעוטי דהיא אלא אלפניו לחוד אבל בכל מקום ס"ל דלפני פניו נמי נדרש וכ"ת (א"צ) [צ"ל א"כ] לדרשי' למעוטי דהיא אלפני פניו וכדדרש ליה ר' יוסי לק"מ דבשלמא ר"י דס"ל לה"ט דא"א בלא ת"ש.

א"נ זו מסורה לב"ד ע"כ עקר למיעוטי דהיא משילוח דלפניו ושדי לי' את"ש דלפני פניו אבל ר' יהודא דל"ל להני טעמי מסתבר לי' יותר למדרש מיעוטא דהיא אשילוח דלפניו ורבויא דיובל את"ש דלפני פניו ולא נאמר דמיעוטי דהיא לא קאי אשילוח דלפניו דסמיך לי' אלא את"ש דלפני פניו דלא סמיך למעוטא דהיא דא"כ ה"ל למכתיב להיא בקרא דלעיל סמוך לת"ש: ולא לפני פניו ק"ל אמאי ל"ק נמי ולא לאחריו דהא אם אי' דלאחריו דריש ה"ל למדרש מיעוטא דהיא אלא שמוט דלאחריו נמי דלעכב כמו לא שלחו דלפניו וכדא' בסמוך אליבא דרבנן ומיהו למאי דפי' בסמוך דבעלמא ס"ל לר"י מקרא נדרש לפני פניו נמי והכא משום רבויא דיובל לא דריש השתא י"ל דה"ט דל"ק ולא לאחריו משום דלאחריו לא מסיימי מאי ס"ל לר"י בעלמ' דאפשר דלא דריש לאחריו בעלמא ורבויא דיובל משום לאחריו ל"צ אלא משו' לפני פניו לחוד דדריש לי' בעלמא או אפשר דבעלמא דריש לאחריו והכא לא דריש משום דרבוי דיובל מרבי לא תקעו ולא (שילחו) [צ"ל שחטו] דלפ"פ ולאחריו ומיעוטא דהיא אלא שילחו דלפניו קאי לחוד ומשום דלא מסיימי מש"ה מסתים לה סתמא דגמ': וכ"ת אס"ד דבעלמא דריש ר"י לפני פניו ולאחריו נמי והכא יובל מרבה לשתיהם ומיעוטי דהיא לא דריש אלא אלא שלחו דלפניו לחוד תקשה לך מאי חזית דרבוי דיובל מרבה ב' ומיעוטי דהיא אינו ממעט אלא לא'.

איפך אנא דמיעוטי דהיא ממעט ב' ורבוי דיובל אינו מרבה אלא א' לק"מ כיון דמסברא בלא רבוי' דהיא שלשתן אינן מעכבות אלא דאתי היא ומלמד שתעכב וכיון דהיא לעכב ויובל ממעט מעיכובא די לך לעכב (לא) [צ"ל ל"א] משלשתן והרבוי אתי לב' מניהו כפי

שהסברא נוטה: מ"מ אכתי קשה מנ"ל להגמ' לר"י דריש לפני פניו בוודאי ובלאחריו מספקא לן.

הא א"ל נמי דילמא דריש לאחריו ולא לפ"פ ורבוי דיובל ל"צ לרבות אלא משום לא שמטו דלאחריו: והא ל"ל דאם אי' דדריש לאחריו כ"ש לפני פניו ליתא דהא ר"ש בפ"ב דזבחים [דף כט] גבי קבלה וזריקה בימין לאחריו דריש ולפניו לא דריש כ"ש דא"ל אדר"י דדריש לפניו ולאחריו ואפ"ה לפ"פ לא דריש ומהשתא נמי ל"ל דמשמע להגמ' דמרבוי' דיובל אין לך לרבות תרתי דהשתא אם אי' דדריש נמי לאחריו בעלמא הל"ל דשנים משלשתן מעכבי ורבוי דיובל לא אתיא אלא לחדא.

דא"כ ה"ל להגמ' למימר איפכא דלפ"פ לא דריש בעלמא ולאחריו דריש ורבוי דיובל משו' לאחריו אתי: וי"ל דהגמ' לישנא קטיע נקט דהל"ל כסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפ"פ ולאחריו ולאפוקי מדעלמא דדריש אפי' לפ"פ ולאחריו דהכי ניחא טפי דהשתא קאי ר"י בשיטת רבנן דבסמוך דדרשי הכי אלא דהכא לרבנן שלשתן מעכבין משום דלא דרשי יובל לרבוי' ור"י דריש לי' דלרבות קאתי ומ"מ במאי דמקרא ודרש ר"י ורבנן בחדא שיטתא קיימי אלא משום דר"י דאיירי בהאי בריייתא דרש לפ"פ ולא לפניו מטעמא דמפר' נקיט בדר' יהודא דדריש איפכא לפניו ולא לפ"פ דלית ליה טעמא דר' יוסי: ולא לפ"פ.

פי' התוס' והא דמשמע ליה רבוי דיובל לפ"פ ולאחריו משו' נמי דריש הכי אלא (דהכי) [צ"ל דהכא מוקי] מיעוטי בדדמי. א"נ רבוי דיובל משמע שריבה הכתוב שבכל ענין הוא יובל ול"נ משום דאי לא קרא מסברא שלשתן אין מעכבין הילכ' די לן לאוקמא מיעוטי דהיא אאחד משלשתן אשלפניו בלחוד ורבוי דיובל בתרתי דאין מעכב כפי שהסברא נוטה וכדפי' בסמוך: ההיא בזמן כו' שא"נ בארץ כו' פירש"י בזמן שאין היובל נוהג כגון ק בזמן שאין כל יושבי' עלי' וק"ל ל"ל קרא דבארץ להא דרשא וכי ס"ד דיציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דבארץ א"נ דרור ובח"ל ינהוג שוב ראיתי להרא"בד מביאו הרמ"בן בספר הזכות שלו שכתב ואמרינן בקדושין והכתיב בארץ ההוא בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בח"ל אין הדרור נוהג בארץ אינו נוהג בח"ל והאי למאי איצטריך שלא יהא נוהג בארץ ויהא נוהג בח"ל.

אלא ודאי ה"ק אפי' בזמן שיושבי' עלי' אם אינו נוהג בארץ כגון שלא תקעו ולא שלחו א"נ בח"ל אפי' שיהא שם ב"ד ואני תמה דמה תיקן בזה הא ודאי לרבנן דס"ל שלשתן מעכבת בו הא ודאי אין השמטת שדות נוהג בח"ל וכן ת"ש דהא כתיב בחודש הז' העבירו שופר בכל ארציכם ולא בח"ל ואם לא השמיטו ות"ש בארץ השמיטה ות"ש של ח"ל אינו לא

מעלה ולא מורדת שיהא יובל תלוי בה כיון שאין מצות הללו נוהגים בח"ל אלא קריאת דרור בלבד נוהג בו אלא שעיקר פירושו יש לקיי' עד"ז שאם השמיטו ות"ש בארי' אבל לא שלחו אלא שבח"ל שלחו אעפ"י שקראו דרור בח"ל ה"א הא נתקיים שלשתן שתים שא"נ אלא בארץ ונתקיימו בארץ וקריאת דרור אעפ"י שלא נתקיים בארץ הואיל ונוהג בח"ל ונתקיי' שם סגי בהכי קמ"ל לקרא בארץ וכיון שלא נהג בארי' קריא' דרור דח"ל אינו כלו' והרי לא נתקיים מצות דרור וכיון דשלשתן מעכבות אין יובל נוהג: ולנטיעה מנ"ל דכתיב שלש שנים ערלים וכתיב בשנה הרביעי תיליף שנה שנה מתשרי ק"ל הא בספ"ו דנדה (דף מז) ובספ"ד דערכין (דף יח) ילפינן דשש שנים דעבד עברי בתר שנים דידי' אזלינן ולא בתר שנת עולם מתשרי מדכתיב שש שנים יעבוד ובשביעית וי"ו מוסיף על ענין ראשון דבשביעית נמי יעבוד וה"נ נימא הכי דוי"ו דובשנה הד' מוסיף על ענין ראשון דבד' נמי נוהג ערלה דבתר שנים דידי' אזלינן ולא בתר מנין עולם $$ציור בספר$$ וי"ל דש"ה דא"א לדרוש וי"ו דובשביעי' לדרשא אחרת בע"כ לאפוקי מגז"ש דשנה שנה אתיא (דממרא) [צ"ל למימרא] דלאו למנין עולם מונין אבל הכא כיון דאפשר למדרש הוי"ו דובשנה הד' פעמים שבד' ועדיין אסורה משום ערלה כדלקמן לא שבקינן לגז"ש דשנה שנה ודריש לה לדרשא דלקמן.

מ"מ ק"ל מאי חזית דגמרי' שנה מתשרי דלמנין עולם מנינן נגמר שנה מעבד עברי דלמנין דיד' מנינן ועוד דאמר התם שנה האמור בקדשים ובבתי ערי חומה ב' שנים שבשדה אחוזה כולן מעת לעת דהיינו למנין דידי' ולא של עולם. נגמו' נמי לערלה בגז"ש דשנה שנה מנייהו דלמנין דידי' מנינן.

והרי גז"ש מאילו עדיפא דלחומרא. ואפילו למאי דאפרש לקמן דפחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד תשרי הבא ובזה אי אזלינן למנין עולם הוי חומרא מ"מ רוב פעמים הוי חומרא אי אזלי למנין דידי' בנוטע אחר א' בתשרי עד פחות מל' יום לפני א' בתשרי דאי אזלת בתר מנין עולם בא' בתשרי מיד עלתה לו שנה ואי בתר מנין דידי' מעת לעת בעינן.

ועוד ר' מאיר דא' לקמן יום א' בשנה חשיב שנה וס"ל דר"ה לנטיעה בא' בתשרי. ע"כ הא דאזלת בתר מנין עולם קולא היא ולא משכחת לעולם לחומרא בשום ענין מאי איכא למימר.

מיהו מאן דמפרש לקמן פי' נטיעה זו אסורה עד ט"ו בשבט דוקא בנטיעה שהקלת' עליה בתחילתה להיות עולה לה ל' יום לשנה אבל לא בנטיעה שלא הקלתה עליה דאין סברא לומר דשנה שלימה לא תעלה לשנה ניחא קצת דמדדרשי' לקמן פעמים שבד' ועדיין

אסורה משום ערלה ופעמים מים שבה' ועדיין אסורה משום רבעי מדכתיב ובשנה הד' ובשנה הה' ש"מ דלא בתר שנה דידי' אזלינן.
דאל"כ לעולם לא משכחת לה שתמשך ערלה בשנה הד' ורבעי בשנה הה'. דהא שנה דידי' לעולם מיום ליום היא ואין סברא להוסיף עוד אבל למאן דמפ' לעולם שנת ערלה ורבעי נמשכים עד ט"ו בשבט שלאחריה אע"ג שמנו להם שנים מיום ליום קשה: וי"ל דכיון דגלי קרא יתירא בכל הני בעבד עברי ובקדשים ובבתי ע"ח ושדה אחוזה דלמנין דידי' מנינן הוי לי' ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים ואפי' למ"ד מלמדים שלשה כתובים הבאים כא' דכ"ע א"מ.
אע"ג דלאו בבנין אב אנו באין ללמוד מהני הא דלמנין דידי' מנינן אלא בגז"ש דשנה שנה מ"מ ב' או ג' כתובים ה"בכ אפי' בגז"ש אין מלמדין. וכ"הג אמר בספ"ה דזבחים (דף נט) דילף התם דפסח בזריק' כנגד היסוד בגז"ש דזריקה זריקה מעולה ופריך אי מה להלן ב' מתנות שהן ד' אף כאן כן ומשני אביי ל"ל למכתובסביב בעול ובחטא' ה"ל ב' כתובי' הב"כ וא"מ ולמ"ד מלמדין הוי אשם שלש' וג' ודאי א"מ אלמ' אין מלמדין אפי' בגז"ש אותו הדבר הנכתב בשניה' כדפי' רש"י התם.
ואפי' למאי דפירשו התו' ספ"ה דפסחי' (דף סד) דב' כתובים הב"כ מלמדין בגז"ש דע"כ אשם וחטא' דכתי' בהו סביב דאמ' התם דהוי ב' וג' כתובי' ילפי' בגז"ש מעול' או עול' ילפא מנייהו והשתא א"ש הא דמסיק ה"ל ב' כתוב' הב"כ דלמעוטי דלא נילף בגז"ש (את) [צ"ל אתי] דדומיא דידהו דכתי' בהו סביב קממעט דאית בהו גז"ש כדפי': א"כ ה"נ שנ' דע"ע וקדשי' ובתי ערי החומה ושדה אחוזה הוי אפשר למילף חד מחברי' בגז"ש דלמנין דידי' מנינן ה"ל ב' וג' כתובים הב"כ למעוטי דלא נילף בגז"ש דומיא דידהו דכתיב בהו שנה קממעט דאית בהו גז"ש: כתיב ש"ש ערלים וכתב ובשנה הד'.
משמע מדמיית' נמי לקרא דבשנה הרביעית דמיירי מרבעי משמע דרצה ללמוד מגז"ש זו דלענין רבעי נמי אזלינן בתר שנה דמנין עולם לא בתר שנה דידי' דהוי מיום אל יום דהאי א' בתשרי לנטיעה דתנינן רבעי נמי בכלל: דאי ערלה בלחוד הל"ל ר"ה לערלה וק"ל הא תניא בסמוך ופי' נטיעה זו אסורה עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי וכיון דערלה נמשך לעולם עד ט"ו בשבט ומט"ו ואילך עד ט"ו בשבט דשנה הבא איסור דבעי נוהג הרי לעולם אין א' בתשרי ר"ה לרבעי לא בתחילתו ולא בסופו דלעולם תחילתו וסופו של רבעי ט"ו בשבט הוי הניחא למאי דאפר' בסמוך דהא דפי' נטיעה זו אסירה לערלה ולרבעי היינו דוקא בנוטע ל' יום או יותר קודם א' בתשרי אבל בנוטע פחות מל' יום מונין לו שנה מיום אל יום לנטיעתו ולפי"ז בנוטע כ"ט יום א' פחות קוד'

אח' בתשרי מיד אחר ג' שנים מיום אל יום לנטיעתו יצא מידי ערלה ומתחיל רבעי ונהי דשנת רבעי נמי נמשך שנה שלימה מיום אל יום כיון דג"ש ערלה נמשך עד פחות מל' יום לפני א' בתשרי א"א לחשוב אותן הימים שעד א' בתשרי לשנת רבעי כדי שיצא מידי רבעי בא' בתשרי כיון דה"ל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד מיום אל יום וכלה שנת רבעי בחודש אלול ואין ר"ה שלו בא' בתשרי לא בתחילתו ולא בסופו.

מ"מ משכחת לה בנטע בר"ח אלול ושנת הנטע הי' אלול חסר ואין מונין לו שנה בא' בתשרי דה"ל פחות מל' יום. ומונין לו שנה מיום אל יום לנטיעתו.

דהיינו מר"ח אלול לר"ח אלול. ובר"ח אלול דכלו ג"ש ערלה והתחיל איסור רבעי עיברו לאותו אלול ועשו ל' יום ועלו אותן ל' ליום לשנה שלימה של שנא רבעי דה"ל ל' יום שנה רבעי דחשיב שנה אלא שצריך להמתין עד ט"ו בשבט לצאת מידי רבעי הואיל והיקלתה בתחילתה לחשוב יום לשנה אבל למאן דמפ' בנוטע פחות מל' לפני א' בתשרי אין אותן הימים עולים לו מן המנין ומונה ג"ש ערלה מיום אל יום מתשרי ומתשרי הד' עד תשרי ה' מיום אל יום לרבעי.

השתא שנה יתירא דבשנה הרביעית ל"ל הא ממילא בלא ריבוי דקרא ידעינן דשנה מנינן מיום אל יום וכ"ש למאן דמפ' דאפי' בנטיעה שלא הקלתה עלי' כלל בתחילתה אפ"ה אינו יוצא מידי ערלה עד ט"ו בשבט דשנת ד' ומאותו היום מתחיל שנת רבעי מיום אל יום עד ט"ו בשבט דשנת ה'. א"כ לעולם לא משכחת לה א' בתשרי ר"ה לרבעי לא בתחילתו ולא בסופו ואינו לעולם אלא מט"ו בשבט לט"ו בשבט: וי"ל דאפי' להאי פי' צרי' למיתי מקרא דלרבעי ר"ה תשרי דהא מתני' רבי היא כדאמ' (ר"ז) [צ"ל רב יוסף] לעיל (דף ז) ורבי הא ס"ל שנה תמימה מונה שס"ה יום אפי' בשנה פשוטה וה"א דלשנת רבעי נמי מונין לו שס"ה יום ונמשך כמה ימים אחר כלות שנתו דמיום אל יום עד תשלום שס"ה יום קמ"ל דר"ה לרבעי הוא א' בתשרי.

מיהו עדיין למאן דמפרש דפירות נטיעה לעולם אסורה עד ט"ו בשבט אפי' בנטיעה שלא היקלת עליה בתחילתה בין לערלה בין לרבעי לעולה לא משכחת לה שיהא אחד בתשרי ר"ה לרבעי לא בתחילתה ולא בסופה ועדיין הקושיא במקומה עומדת: אחד הנוטע וא' המבריך וא' המרכיב הקשו קמאי דבת"כ תניא ונטעתם פרט למבריך ומרכיב.

ותיר' התוס' התם בשלא נפסק' מאבי' ובאילן זקן והכא בשנפסק' מאביה כדמוכח בפ"ק דערלה ומ"מ אכתי מרכיב אמרכיב קשיא. ואפ"ת דהכא מיירי בשנפסק מאבי' אמאי חיי' בערלה הא אר"י בפ"ח דסוטה (דף מג) ילדה שסיבכה בזקינה לה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה וצ"ל דמיירי בילדה שסיבכה בילדה.

אבל ל"ל דמיירי אפי' בזקינה ובדלא נפסקה מאבי' אלא שסיבכה בילדה: דהא ודאי אין בה דין ערלה דמ"ש ילדה שסיבבה בזקינה דבטלה משום דיש לה צד היתר זקינה בילדה נמי הא אית לה צד היתר. והא דאר"י ילדה דסיבבה בזקינה ולא קאמר איפכא זקינה שסיבבה בילדה דבטלה משום דילדה בזקינה פסיקא לי' דבטלה לעולם אבל זקינה בילדה לפ"ל דזימנין דאינה בטלה וה"ד בנפסקה מאבי' דנעשית ילדה.

ול"ל דה"ט דלא נקט איפכא: משום דהתוס' במנחות (דף סט) פי' ע"פ הירושלמי דמיירי בשנטע אילן בפ"ע כדרך הנוטעים ונטעה אצל הזקינה וסיכך ענפיו בענפי הזקינה דאם קודם קליטת שרשיו בארץ נתאחז זה בזה בטלה הילדה בזקינה והא ל"ש בזקינה שסיבבה בילדה שכבר נקלטו שרשיו הא הוה מצי למימר זקינה שסיבבה בילדה וקודם קליטת שרשי הילדה נתאחז זה בזה א"ו טעם א' עיקר.

וההיא דת"כ מיירי בסיבבה בזקינה ואפי' היא ילדה ומסיימי' התוס' וצריך לדקדק אי הוי שייך לשנויי הכי בפ"ט דסוטה לגבי חוזר מערכי מלחמה משום מבריך ומשני כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר ואני או' מה מקום לדקדק בזה דהא הכי אמ' התם לא חי ולא חיללו פי' מדה"ל למכתב לא חילל וכתב לא חיללו מיעוטא משמע לזה ולא לאחר פרט למבריך ומרכיב ופריך והא תנן אחד הנוטע וא' המבריך וא' המרכיב ומשני עליה כאן בהרכבת היתר כאן בהרכבת איסור והא ודאי לא הוי מצי לשנויי מתני' בהרכב' שחייבת בערלה ובריית' באינו חייבת.

דא"כ קרא דלא חילל ל"ל דכיון דאין חייבת בערלה ורבעי ואינו בתורת חילל פשיטא שאינו חוזר עלי' כיון דלאו בת חילול היא כלל כדפריך התם האי הרכבת היתר ה"ד אלימא ילדה בילדה ת"ל דבעי מהדר משום ילדה ראשונה אלא ילדה בזקינה הא אר"י ילדה שסיבבה בזקינה בטילה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה: אלמא כיון מדאין בה דין ערלה מסברא ידעינן לה דאינו חוזר עלי' דל"ל דה"פ כיון דבטילה ילדה בזקינה לענין ערלה ה"נ בטילה לענין חזרה ואינו חוזר עלי' דכמאן דליתא דמי דא"א לומר כן דהא מ"ל בילדה בילדה וכגון שנטע לקמייתא לסייג ולקורות דפטור מן הערלה ואי חזרה לאו בדין ערלה תליא אכתי תקשה להדר משום קמייתא שנטעה לסייג ולקורת אע"פ שפטורה מן הערלה אפ"ה חוזר עלי' ועוד דפריך התם מ"ש ילדה בזקינה דבטילה ומ"ש ילדה בילדה דלא בטילה פירש"י בהך ילדה קמייתא דכזקינה היא לענין ערלה דלא בטילה הרכבה בה לפטור מן הערלה כמותה ש"מ שחזרה בדין ערלה תליא.

ועוד דמשני התם אי מימלך עלה לא בת מהדר היא דהא מעיקרא לפירי קיימא. (הכי) [צ"ל הכא] אי מימלך עלה פי' לאכילה בת מהדר היא מ"ד אעלו מאליהם דחייב בערלה.

ואי חזרה לאו בדין ערלה תליא מאי אהני טעמא דאי אימלך הא אדרבה אי אימלך על קמייתא לאכילה דאחשבה יותר כ"ש דבטילה השני' לגבה לאחר המלכה יותר מקודם המלכה אבל אי חזרה בדין ערלה תליא ניחא דילדה בזקינה דה"ל היתר גמור מש"ה בטלה אבל ילדה בילדה כזו שנטעה לסייג כיון דהיא גופה בת ערלה היא אי ממליך עלה אין עלה שם היתר גמור להפקיע דין ערלה מן השנייי' וש"מ מהא דמן הסברא שמעינן להא דהיכא דליכא עלה דין ערלה אינו חוזר עלה א"כ א"א לומר דמיעוטי דלא חיללו להיכא דליכא עלה דין ערלה אתיא.

דא"כ פשיטא שאינו חוזר עלה וקרא למעוטי ל"ל: וראיתי להר"ן שכתב בשם הרמב"ן דאנו אין נוהגין ערלה בהברכה והרכבה משום דאמרינן בפ"ז דסוטה גבי הא דאמר לא חיללו פרט למבריך ומרכיב כלומר שאינו חוזר ממערכי מלחמה ואמ' התם לאו מי אמר ראב"י כרם כמשמעו ה"נ נטע כמשמעו נטע אין מבריך ומרכיב לא הלכך נמי ונטעתם כמשמעו אבל לא מבריך ומרכיב ומש"ה הוא שאין חוזר עליו מעורכי מלחמה לראב"י משום דלא נהגו בהו ערלה והכי וודאי מסתברא דאי הוי ס"ל לראב"י דונטעתם לאו דווקא אפי' מבריך ומרכיב נמי אמאי נימא גבי עורכי מלחמה נטע דווקא.

א"ו כדפי' וכיון דקימ"ל כל המיקל בארץ הלכ' כמותו בח"ל לא נהגא ערלה בח"ל בהברכה ובהרכבה כלל. ולפ"ד י"ל דהאי דשמעתין כרבנן ודת"כ כראב"י דמבריך ומרכיב לאו בכלל נטע ולפ"ז צ"ל דלראב"י אפי מרכיב ילדה בילדה אע"פ ששניהם למאכל אין ערלה נוהגת בהן ולא תימא דהאי דת"כ מיירי במרכיב למאכל בתוך נטוע לסייג ולקורו' דווקא דאינו נוהג בה דין ערלה ומ"מ אין מורכב בה בטילה לגבי כמו ילדה שסיבבה בזקינה והיינו טעמא משום דאי מימלך עלה לאכילה היא גופ' בת חיוב ערלה היא משו' הכי ממעט לה מה"ט דאינו בכלל נטע כראב"י אבל אי א' מלוך אקמייה למאכל דבת ערל' היא א"נ במרכיב בתוך נטוע מתחיל' למאכל אע"ג דהמורכב מצד עצמה לאו בת ערלה היא לראב"י דאמר נוטע דווקא הואיל וקמייתא בת ערלה היא אין כח בשני לבטלה.

דהא הרמב"ן רוצה ליתן טעם דאין אנו נוהגי' ערלה בהרכבה משום דס"ל כראב"י והא אנן אין נוהגי' שום ערלה בהרכבה אפי' הראשונה נטוע למאכל ש"מ דאתי של הרכב' ומבטל' דכמו דאם קמייתא של היתר מבטל להשני' ה"נ הב' דשל היתר היא לראב"י דאמר נוטע דווקא מבטלת לקמייתא וע"ד דפי' לעיל: ואני אומר דא"א לומר כן דלראב"י האי ונטעתם דגבי ערלה דריש לה פרט למברי' ומרכיב דוודאי מודה דחייבין בערלה דהכי תני' התם אשר נטע כרם אין לי אלא כרם מנין לרבות ה' אילני מאכל אפי' משאר

מיני' ת"ל אשר נטע פי' רש"י מדלא כתי' אשר כרם נטע דרוש בי' נמי נטע מ"מ אפי' אינו כרם שהרי לא הזכיר ברם עדיין יכול שאני מרבה ד' אילני מאכל וה' אילני סרק ת"ל כרם ראב"י אמר כרם כמשמעו לא חילל ולא חיללו פי' מדה"ל למיכתב לא חילל וכתי' לא חיללו בוי"ו מיעוטא משמע לזה ולא לאחר פרט למבריך ומרכיב ופריך הא אנן תנן א' הנוטע וא' המבריך וא' המרכיב ושאני ר"ז אר"ח כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר ובתר הכי גרסינן כי אתי ר"ד אמר הא מני ראב"י לאו אמ' ראב"י התם כרם כמשמעו ה"נ נטע כמשמעו נוטע אינמו"מ לא.

ופרש"י הא מני פרט למו"מ לאו סתמא היא אלא סיומא דמילתא דראב"י היא ואפי' הרכבת היתר לא הדר עלי' זה הוא סוגי' הגמ' התם. ומהכא דייק הרמב"ן כמו דהתם נטע דווקא לראב"י ה"ה לגבי ערלה דווקא ואין ערלה נוהג במו"מ.

ויש לי למידק עלה טובא אס"ד דלראב"י מסברא נ"ל דאין במבריך ומרכיב בכלל נטע ומש"ה פטורין לדידי' מן הערלה. א"כ האיך מוקי (ר"ז) [צ"ל ר' דימי] להא דתני' לא חילל ולא חיללו פרט למו"מ.

קרא דלא חיללו ל"ל למעטינהו הא גבי ערלה דליכא קרא למעטינהו אפ"ה ממעט להו מסברא דאינן בכלל נטע ועוד כיון דאין נוהג איסור ערלה ממילא אין חוזרין עליהם ול"צ קרא להכי דחזרה באיסור ערלה תלי' וכמ"ש לעיל ועוד ק"ל (ר"ז) [צ"ל רב דימי] דאמר דהאי לא חילל ולא חיללו דממעט מו"מ אתי כראב"י דאמר כרם כמשמעו וה"נ נטע כמשמעו ואיך אתי' כוותי' הא האי תנא אינו ממעט מו"מ אלא מיתורא דקרא דלא חיללו הא לא"ה ה"א נטע ל"ד אלא ה"ה למו"מ והיינו אדרבה דלא כראב"י דאמר כרם כמשמעו מסברא וא"צ ריבוי דקרא לזה $$ציור בספר$$ הילכך נ"ל לפרש דהא וודאי אע"ג דכתיב נטע כרם לאו דווקא אלא אפי' שאר אילני מאכל נמי ככרם דמי בלא ריבוי' דקרא.

ואע"ג דגבי בנה בית נמי אמר התם אין לי אלא בית מנין לרבו' בית התבן כו' ת"ל אשר בנה. מ"מ ש"ה דאי לא רבי קרא ה"א בית דווקא דחשיב דעיקר דירתו של אדם הוא בבית דווקא אבל שאר בנייני' אינן אלא להצניע חפיצו ולא דירת עצמו ומש"ה גבי מזוזה בית התבן וחביריו פטורים מן המזוזה משום דל"ד לבית כדא' בפ"ק דיומא [דף יא] ומש"ה ראב"י דלא משמע לי' ריבוי מאשר בנה אמר התם בית כמשמעו אבל הני לא דמו לבית דחשיב טפי אבל גבי נטע כר' לאו דווק' ה"ה לשאר אילני מאכל דמ"ש הני מכרם וכן נטע לאו דווק' דה"ה למברי' ומרכיב דמ"ש הא מהא וכדאמ' גבי ערלה בשמעתין דמו"מ חייבין בערלה כנטע בלא יתורא דקרא ובהא כ"ע מודי': והא דא' ראב"י כרם דווקא גבי מערכי מלחמה ולת"ק אי לא ריבוי דאשר נטע ה"א כרם דווקא.

נ"ל דה"ט משום דהתם כתיב אשר נטע כרם ולא חיללו וברי' פ"ה דברכו' (דף לה) איכא מ"ד נטע רבעי כלומר דרבעי נוהג בכל אילני מאכל כמו ערלה ואיכא מ"ד כרם רבעי דווקא ולא שאר אילני מאכל והנה למ"ד נטע רבעי וכל אילנו' שווים לענין רבעי כמו לענין ערלה כ"ע לא פליגי דלענין חזרה ממערכי מלחמ' נטע כרם לאו דווקא ה"ה לשאר אילנות אלא ת"ק וראב"י ס"ל כמ"ד כרם רבעי דווקא וכיון דכל אילנו' א"צ חילול וקרא אחילל קפיד מש"ה אמר ראב"י כרם דווקא דבר חילל הוא ולא שאר אילנו' דלאו בני חילל הן.

וה"נ ה"ט דת"ק דנ"ל מקרא לשאר אילנו' הא לא"ה ה"א כרם דווקא מה"ט דאמרן והשתא א"ש הא דרב דימי דתלה להא דלא חילל ולא חיללו דממעט מבריך ומרכיב בדראב"י דאמ' כרם כמשמעו דהא דמרכיב אי אתה מוצא שיהא חוזר בשביל המורכב אלא ילדה בילדה שנטע לסייג ולקורו' דאלו ילדה בזקינה הא בטלה: ואי ילדה בילדה שנטע למאכל ת"ל שחוזר משים ילדה ראשונה והיינו טעמ' דלא בטלה המורכב לגבי ילדה ראשו' שנטע לסייג ולקורו'.

משום דאי מימלך על הראשונה למאכל היא גופה חייבת בערלה משום הכי אין בה כח לבטל את המורכב והא אמלוכי לא מהני לחיי' הראשונה בערלה אלא אי אימלך בתו' ג"ש לנטיעתה דקיימה בתוך שני ערלה אבל אי לא אימלך למאכל עד שנה הרביעית אין דין רבעי נוהג בה דכל שלא נהג בו ערלה כלל אין לו רבעי כדאמ' בירוש' פ"ק דמס' ערלה וכן פסקו הפוסקים ולפ"ז המורכב בתוך אילן שנטע לסייג ולקרות אי לא אימלך על הראשונה למאכל בתוך ג"ש לנטיעתו אע"פ שנמלך בשנת ד' אין דין רבעי על המורכב כיון דהראשונה גופה לא מהני לה אמלוכי מעתה להביא' לדין רבעי כ"ש להמורכב בהן ולא משכח' לה שינהג רבעי בהמורכב אלא א"כ אימלך על הראשונה בתוך ג"ש לנטיעתה דהואיל ונחית לה איסור ערלה ויש לה ולמורכב דין רבעי וכיון שכן הא וודאי לת"ק א"א למעט מולא חיללו למורכב כהאי גוונא דהשתא שאר אילני מאכל דלמ"ל דין רבעי לגמרי לעולם אפי' לת"ק מדאיצטרך לת"ק לרבות אותן מאשר נטע ולא גמר להא במה מצינו מכרם כמו שמצינו לגבי ערלה לכ"ע וכדפי'.

אפ"ה חוזר עליו. כ"ש מרכיב כרם בכרם הנטוע לסייג שאפש' לבוא לתורו' רבעי ע"י המלכה דחוזר עליו הילכ' סיפ' דממעט למרכיב מולא חיללו דלא כת"ק אבל לראב"י ניחא כיון דס"ל כרם דווקא משום דכיון דקרא אחילל קפיד כרם דווקא דבעי חילל אבל אינך לא אפשר לומר דכרם המורכב בכרם הנטועה לסייג ולקורות אינו חוזר עליו.

ולא דמי לנטע כרם דקרא דהתם וודאי יבא לידי לא חיללו דרבעי אבל הכא אפש' שלא יבא לידי חילל דרבעי דשמא לא מימלך על הראשונה למאכל בתוך ג"ש ואף אם ימלך בשנה הד' לא נחית לה תורת חילל רבעי וי"ל דבתר השתא אזלינן ואכתי לא אימלך ומ"מ אי לאו קרא יתירה דלא חיללו ה"א הואיל ואפשר לבא לידי חילל רבעי ע"י המלכה דינו כנוטע קמ"ל קרא דבתר השתא אזלינן ואכתי לא אימלך על הראשונה ומיהו אי אימלך בלא"ה ת"ל דחוזר משום ראשונה: וה"נ יש לפרש האי מבריך דממעט תנא מלא חיללו דלאו בכל מבריך מיירי אלא במבריך דומיא דמרכיב כגון שנטע אילן לסייג ולקורות והבריך ענף ממנו בארץ למאכל ולא הפסיק הענף מאבי' ואע"ג דגוף האילן פטור מן הערלה אין הענף בטל לגבה מטעם דאי אימלך כדא' גבי מרכיב מיהו כיון דאכתי לא אימלך עלה קמ"ל קרא דבתר השתא אזלינן ואכתי לא אימלך אאבי' מש"ה אין חוזר אהברכה: ואל תקשה לך למאי דפי' דבמבריך כה"ג איירי האיך תנא פרט למבריך סתם האיכא מבריך בנפסק הענף מאבי' דחוזר עליו לק"מ דהא אע"ג דתני סתמא פרט למו"מ אפ"ה מוקי לה ר"ח דמיירי בהרכבה והברכה דאיסור דווקא וכן האי דת"כ גבי ערלה דממעט מן מנטעתם מו"מ מוקי לה רבוותא דלאו בכל גוונא מיירי אלא בשלא נפסק מאבי' דווקא.

ואדרבה לדידי א"ש טפי דנקט מבריך דומיא דמרכיב דע"כ מיירי בנטע לראשונה לסייג וכמ"ש: וכ"ת אי ס"ד לומר דאהברכה והרכבה דכה"ג חוזרין מה"ט דאפשר לבא לידי חילל ע"י המלכה של ראשונה א"כ מאי איריא הברכה והרכבה ה"ל למעט נטע גופה כזה בנטע לסייג ולקורו' וס"ד דחוזר עליה הואיל ואפשר לה לבא לידי חיוב ע"י המלכה קמ"ל קרא דלא מה"ט דבתר השתא אזלינן לא קשה מידי דוודאי נטע גופה לא ס"ד שחוזר עליה מה"ט דאי אימלך דאפי' אי אימלך ותבא לידי חיוב חילל אין חוזר עלי' דהא טעמא דחזרה מפ' קרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו פי' וה"ל עגמת נפש טפי שטרח ועמל בה ולא נהנה ממנה כלל שהרי משעת הנטיעה עד דחילל הפירו' אסורי' בהנאה אבל בנטע לסייג ולקורו' הא נהנה כבר קודם המלכה ואין כאן עגמת נפש ואפי' אי מימלך עלה ובת חילל היא אפ"ה אינו חוזר הואיל ונהנה כבר מעמלו אין כאן עגמת נפש דמה לי נהנה ממנה לבתר חילל ומה לי סמוך לנטיעתו סוף סוף הא נהנה מעמלו ויגעו.

אבל במו"מ באילן שנטע לסייג ולקורו' דמשעת הרכבה אסור משום ערלה סד"א הואיל ולא נהנה מהן וגם אפשר שיבאו לידי חילל ע"י המלכה חוזר עליו קמ"ל דבתר השתא אזלינן ואכתי לא אימלך ולאו בת חילל היא ומיהו אי אימלך על מו"מ כזו בתוך ג' שני

ערלה ודאי חוזר עליו כיון דלא נהנה מהן מעולם וסופו ודאי יבא לידי חילל ה"ל כנטע: ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ק"ל מה ענין ל' יו' לפני ר"ה גבי מרכיב הא ודאי אין מונין ג' שני ערלה למרכיב משעת הרכבה אלא משעת נטיעת האילן הראשון שמורכב בו מונין.

וכשמלו לו ג' שנים פקע איסור ערלה גם מן המורכב מעתה דה"ל כילדה שסבבה בזקינה דבטלה ולא תימא דווקא היכא דבשעת נטיעת הילדה ה"ל אידך זקינה הוא דבטלה הואיל ולא חל עלי' איסור ערלה מעולם: אבל היכא דבשעת סיבובה ובשעת הרכבה עדיין לא מלו לאידך ג' שנים ולא יצאת מידי ערלה הואיל וחל על הב' שם איסור ערלה לא פקע איסורא מינה אף לאחר שמלו ג' שני' לנטיעת ראשונה ומונין לה לעצמה ג' שנים משעת הרכבה דהא ליתא דהא פריך שם האי הרכבת התיר ה"ד אלימא ילדה בילדה ת"ל דבעי מהדר משום ילדה א' כו' ומאי קושיא דילמא מיירי במלו שני ערלה ורבעי לראשונה ולא לשני'.

אע"כ אי מלו לא' גם הב' מותרת דהשתא דין ילדה שסבבה בזקינה עלה דבטלה. ואפי' למאי דמוקי התם בנטע לראשונ' לסייג ולקורו' דאין הב' בטילה בה משום דאי אימלך עלה גופה בת מהדר לדין ערלה היא.

ל"ל דהני ל' יום לפני ר"ה דהרכבה מיירי בנטע לא' לסייג דמונין לה משעת הרכבה דהא ליהא דק"ו השתא בהרכי' באילן מאכל דבת איסור ערלה היא עכשיו אפ"ה מונין לה משעת נטיעתה כ"ש מרכי' באילן הנטוע לסייג ולקורות דעכשיו אין איסור ערלה נוהג בה אלא משום דבת מימלך היא דלא בטלה בה.

כ"ש דמונין לה משעת נטיעתה: ועוד דהאי דנטע לסייג ולקורות אפי' אי מימלך למאכל אין מונין לה גופה משעת המלכה (לא) [צ"ל אלא] משעת הנטיעה כ"ש המורכב בה בעוד שעדיין לא אימלך על של סייג למאכל דמונין לב' משעת נטיעת הראשונה ואכתי (יום) [צ"ל ל' יום] לפני ר"ה מאי עבידת' גבי הרכבה: וי"ל דנ"מ בהני ל' יו' דהרכבה כגון אם הרכיבה באילן של איסור כגון של אשירה דהא טעמא דילדה שסבב' בזקינה דבטלה היינו משום דאיכא צד היתר בזקינה אזלינן בתרה וה"ט נמי בילדה בילדה כשמלו שני ערלה להא' הותרה נמי הב' אע"ג שלא מלו לה עדיין דהשתא נמי איכא צד היתר וה"ט ל"ל אלא אי הראשונה היא בת היתר גמור אבל אם היא אסורה אפי' מחמת דבר אחר כגון שהיא אשירה א"א לך להפקיע דין ערלה מהב' דהא אין כאן צד היתר וממ"נ בין אזלת בתר הרכבה בין בתר קמייתא שניהם של איסור דהא אפי' הב' בתוך שני ערלה

אלא שלאח"כ הב' יש בה כח לבטל האיסור של הא' כיון דהיא בת היתר עכשיו דמה לי הא' בת היתר דצד היתר שבה מבטל להאיסו' של הב'.
ומה לי אם הב' של הרכבה בת היתר ה"נ צד היתר שבה אלים לבטל האיסור של הא' וכדפי' לעיל. וכיון שכן ע"כ צריך אתה למנות ג' שני ערלה לב' משעת הרכבתה ולא משעת נטיעת הא' ואין יוצאת מידי ערלה עד מלו לה ג' שני' משעת הרכבתה דלא דמי לשאר אילנות דמונין לב' משעתנטיעת ראשונה משום דכיון דמלו להא' ג' שני' ה"ל צד היתר ובתרה אזלינן.
אבל היכא דהיא אסורה מחמת דבר אחר אפי' כבר מלו לה ג' שני' ויצאת מידי ערלה לגמרי קודם הרכבת הב' מונין לה ג' שני' לעצמה משעת הרכבה דהא אין כאן צד היתר ואדרבה אי אזלת בתר א' איסורה איסור עולם אלא צד היתר של הב' גורמת להתיר ולהפקיע האיסור הא'. וה"מ לאחר שעברו ג' שני' משעת הרכבה אבל בתוך ג' שני' אע"פ שעבר ג"ש לראשונה א"א לך למיזל בתר הא' כיון שהיא נמי אסורה מחמת ד"א ובע"כ בתר דידה אזלת הא מצד עצמה בתוך ג"ש להרכבתה איסור ערלה נוהג בה ואין כאן צד היתר כלל: שוב ראיתי בירושלמי בפ"ק דערל' תני נכרי שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין רשאי לעשות כן פי' משום כלאי אילן חייב בערלה מאימתי הוא מונה לו משעת נטיעתו ריש לקיש [אמר] ובלבד דברי' שהן באים במחשבה פי' סתמן אינו ראויין לאכילה אא"כ חישב אליהן לאכילה כגון חרובי צלמונה וחרובי גידודי אבל ערבה פי' דעץ בעלמא הוא ולא מהני בה מחשבה להביאה לידי אוכל ה"ל כנוטע ההרכבה בארץ.
פי' ומונין לה ג"ש ערלה משעת הרכבה ר' יוחנן אמר אפי' בערבה ופרי' עלה מההיא דמרכיב ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה דש"מ דמונין לו משעת הרכבה ולא משעת נטיעת האילן. על דעתי' דר"ל פתר לה בערבה על דעתי' דר"י קשיא תני ר' יהושע אוני' לית כאן מרכיב פי' סמי' מברייתא מרכיב.
והשתא גמ' דידן דלא מסמי מרכיב בע"כ כר"ל ס"ל ומוקי לה במרכיב בערבה דמונין לה משעת הרכבה ואל תתמה אגמ' דידן הא קי"ל כר"י לגבי ר"ל דכה"ג מצינו גבי הקלין שבדמאי דפ"ק דדמאי דר' יוחנן א' בירוש' דדמאי לאו דווקא ה"ה לודאי. ור"ל א' דמאי דווקא וסוגיא דגמ' דידן בפ"ו דברכות (דף מ) דקאמ' דמאי הוא דלא בעי עישורי כר"ל אזלא.
אע"ג דמסיים עלה בירוש' א"ר אבא מרי אפי' כר"ל לית כאן מרכיב לשעבר הא לכתחילה לא. פי' דא"א לאוקמי במרכיב בערבה דה"ל כלאי אילן של מאכל בשל סרק ומשמע לי'

דהמרכיב דקתני לכתחילה משמע י"ל דגמ' דידן לא חייש לה דשפיר י"ל דהמרכיב דעבד משמע וכ"ת אי במרכיב אילן מאכל באילן סרק מירי איך תנא ומותר לקיימן בשביעית ופחות מל' יום אסור לקיימן הא לעולם אסור לקיים משום מקיים כלאים כדתנן רפ"ט דכלאים כלאי זרעי' אסור לזרוע ולקיים וה"ה לכלאי אילן דמחד קרא נ"ל לכלאי אילן וזרעי' בסוף פ"ק דקדושין (דף ל"א).

לק"מ דהא רפ"ק דמ"ק תניא המקיים כלאי' לוקה לר"ע וחכמי' פוטרין. והשתא י"ל ברייתא דהכא רבנן היא ומתני' דרפ"ט דכלאים ר"ע היא ולפי"ז א"ל דר' אבא מרי דא' אפי' לר"ל לית כאן מרכיב לשעבר כו'.

משום דס"ל כר"י דא' בירוש' פ"ח דכלאים דמתני' דאסור לקיים כלאים ד"ה היא דהכל מודין באיסור שהוא אסור פי' אפי' לרבנן בשלא קיים ע"י מעשה. פי' ופליגי לר"ע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולרבנן אין לוקין אבל אם קיים ע"י מעשה לוקה פי' אפי' לרבנן.

כהדא דתני המחפה בכלאי' לוקה אבל לגמ' דידן ס"ל כמ"ד התם בירוש' דלרבנן אפי איסורא גרידא ליתא במקיים כלאים וכבר הוכחתי בחידושי למס' מכות פ"ג (דף כ"ב) דהכי ס"ל לגמ' דידן. [עיין בט"א על מגילה דף י"ג ד"ה ועל הכלאים]: פחות מל' יום לא עלתה לו שנה פרש"י עד תשרי הבא ולכאורה הי' נ"ל לפ' לא ע"ל שנה עד כלות שנה מיום הנטיעה מיום אל בשרה נטע בשני באלול לר"א דס"ל ליום בשנה חשיב שנה ולא פחו' בב' באלול לשנה הבאה כלתה לו שנה ומעתה מונין לו שנה שני ולא גמרינן מ"ש דשנה שנה דמתשרי מנינן אלא להקל על הנטיעה בנטע ל' יום קודם תשרי חשוב לשנה שלימה אע"ג דלמנין דידי' הוא הרבה עד לסוף שנתו אבל בכלה שנתו מיו' אל יום א"צ להמתין עד כלות גם שנה למנין עולם דלהוסיף על שנתו אין לנו: וכ"ת א"כ מאי פסקא הא דתנן בא' בתשרי ר"ה לנטיעה הא בכלה שנתו למנין דידי' פחות מל' יום לאחד בתשרי אין ר"ה שלו תשרי.

י"ל מתני' ר"מ היא דס"ל יום א' בשנה ח"ש ויום ל' עולה לכאן ולכאן כדמסיק לקמן ולדידי' מלתא פסיקתא היא לא' בתשרי ר"ה לנטיעה דאפי' השריש בער"ה כלתה שנה בא' בתשרי א"נ אפ"ת ר"א היא והאי דא' בתשרי ר"ה לנטיעה דקאמ' היינו ברוב נטיעות דכל השנה חוץ מנוטע פחות מל' יום לתשרי דאינן אלא מעוטי דמעוטי.

מיהו פרש"י יש להסב כדפי' והא דפי' לא ע"ל שנה עד תשרי הבא. לאו למאי דס"ד דברייתא זו אתיא כר"א דבעי ל' יום לחשיבת שנה.

אלא לפי המסקנא דמוקי לה כר"מ דביום א' סגי והני ל' לקליטה ויום ל' עולה לכאן ולכאן פי' כן: מיהו הרמב"ם (בפ"ט מהל' מ"ש) כתב בפחו' מל' יו' לקליטה אין עולה לו למנין שנה עד א' בתשרי וכ"פ שאר פוסקים. וזה תימא מנין לנו להוסיף על מנין שנתו. ונ"ל ראי' לדבריהם מדאמר לקמן ושניהם מקרא א' דדשו ויהי בא' ושש מאו' בראשון בא לחרש ר"מ סבר מדאכתי יום א' הוא דעייל בשנה וקא ק"ל שנה ש"מ יום א' בשנ' ח"ש. והרי האי בא' ושש מאו' שנה חשיב קרא לחיי נח ומשום דר"ה למנין שני הדורות היא תשרי וכמ"ש שם והא ר"מ ס"ל מקצת היום ככולו והשתא מנ"ל מכאן דיום א' ח"ש דילמא ל' יום בעי והא דחשיב בא' לחדש א' ושש מאות דילמא נולד נח כ"ט יום קודם ר"ה דמונין שני שלו מיו' ליום וכלו לו שש מאו' שנה כ"ט יום קוד' ר"ה ובא' לחדש הא' הוי יום שלשים וכיון דמקצת היום ככולו ה"ל ל' יום מש"ה קרי לי' שנה וכן לר"י דאמר בניסן נברא העולם והאי בראשון דקרא הוא ניסן דממנו מונין שני הדורו'.

דילמא נולד נח כ"ט יום קודם א' בניסן. אלא ודאי ש"מ שכל היכא דמנינן למנין עולם בפחות מל' יום למ"ד ל' יום חשיב שנה לא כלתה לו שנה עדיין במיום אל יום עד ר"ה שלו.

ומהשתא בע"כ בראשון בא' לחדש יום א' הוא דעייל וקרי לי' שנה וש"מ יום א' בשנה ח"ש וכ"כ ריש פרקין גבי קסבר ניסן ר"ה למלכים כו' עוד ראיי' לזה ע"ש אבל ק"ל ע"ז מהא דרפ"ד דבכורות (דף כ"ז) דיליף התם הא דבכור נאכל בתוך שנה דלמנין דידי' מנינן ולא למנין עולם מדכתיב לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה איזה שנה שנכנס' בחברתה הוי אומר זה שנה שלו.

פי' של בכור. שכשאתה מונה לשנה דידי' נכנסת בתוך שנה שני' למנין עולם.

והשתא אם אי' דבפחות מל' יום לא עלתה לו שנה עד תשרי כל היכא דמונין למנין עולם אפ"ת למנין עולם מנינן לבכור משכחת לה שנה נכנסת בחברת' להיפך בנולד פחות מל' יום לפני ר"ה. שכשאתה מונה לשנה דמנין עולם שהוא עד תשרי הבה נכנסת בתוך שנה שני' למנין דידי' שכבר כלה קודם תשרי וכ"ת כיון דלא משכחת לה דשנת עולם נכנסת בתוך שנה שני' דידי' אא"כ נולד פחות מל' יום של מ"ע לא קרינן בי' שנה נכנסת בחברתה דהא פחות מל' יום בשנה לא ח"ש וקרא אומ' שנה בשנה איברא משכחת לה כגון שנולד אשתקד בר"ח אלול והי' אלול חסר ולא עלתה לו שנה בא' בתשרי למ"ע כיון דהוי פחות מל' יום עד א' בתשרי ולשנה הבא עיברו לאלול נמצא שנה דידי' כלה ער"ח אלול ולמנין עולם לא כלה עד לאחר ל' יום שהוא א' בתשרי נמצא שנה נכנסת בחברתה דהא איכא ל' יום משנה דידי' לשנה דמ"ע.

וכ"ש לרבי דס"ל לעיל (דף ח) דשנה תמימה מונין שס"ה יום כמנין ימות החמה בין בשנה פשוטה בין במעוברת דמ"ל שנה נכנסת בחברת' הרבה אפ"ת דל"מע מנינן בנולד פחות מל' יום קודם א' בתשרי ולשנה הבאה היתה מעוברת דלשנה דידי' כלה קודם ר"ח אלול ולמ"ע אינו כלה עד תשרי. מיהו זה יש לדחות דמאן דיליף דלשנה דידי' מנינן משנה בשנה ס"ל כר"מ דיום א' בשנה חשיב שנה ולדידי' למ"ל שנה נכנסת בחברתה אי מנינן למ"ע אבל ר"א יליף הא דלשנה דידי' מנינן מכבש בן שנתו שנה דידי' ולא של מ"ע כדיליף דבי' רב התם: אלא שאכתי ק"ל מהא דאמ' בסוף פ"ו דנדה (דף מז) ובסוף פ"ד דערכין (דף יח) שש שנים שבעבד עברי מעת לעת פי' בתר שנים דידי' אזלינן ולח בתר מ"ע ונ"ל מדכתיב שש יעבד ובשביעית זמנין דבשביעית נמי עבד פי' היא ז' למ"ע ולמנין דידי' אכתי בששית קאי ואי כל היכא דאזלת בתר מ"ע אי כלה מנין דידי' קוד' מ"ע פחות מל' יום א"מ שנה עד א' בתשרי מנלן דלמנין דידי' דילמא למ"ע ומ"מ מ"ל דבשביעי' נמי יעבד בנמכר פחות מל' יום קודם א' בתשרי וכשעובד בסוף שש עד תשרי ה"ל שביעית למנין דידי' מאותו היום שכלה ש"ש מעת לעת מיום מכירתו עד תשרי ואע"ג דפחות מל' יום לא קרי שנה הא הכא לא כתיב ובשנה השביעית דתבעי חשיבת שנה אלא ובשביעית לחוד כתיב וא"ל מאי שביעית אתחלתא דשביעית כדאמ' לקמן גבי א' ושש מאות שנה אדר"א.

וכ"ש אליבא דרבי דס"ל שנה תמימה בין בפשוטה בין במעוברת מונה שס"ה יום אפ"ת למ"ע מנינן אפ"ה מ"ל דבז' נמי יעבד הרבה אם היו כמה שני' מעוברים בתוך שש שנים הללו דכלו שש למנין דידי' בשס"ה ימים לשנה הרבה קודם א' בתשרי דז' של מ"ע. אע"כ כל היכא דאזלינן אחר מ"ע אי קודם שנה דידי' למ"ע א"צ להמתין עד כלות מ"ע מהשתא אי בתר מ"ע אזלי' למ"ל דבשביעית למנין דידי' עבד משום של מ"ע ומדכתיב דבז' יעבד ש"מ דלמנין דידי' מנינן.

וי"ל כיון דשכיח טפי הא דבשביעית נמי יעבד כי אזלת בתר מנין דידי' מלמ"ע דלמנין דידי' משכחת לה מכי נמכר בתר א' בתשרי מיד למחרתו וכן כל השנה. אבל אי אזלת למ"ע למ"ל הא דבז' יעבד אלא בנמכר פחות מל' יום קודם תשרי ולא בנמכר ל' יום קודם וכ"ש יותר ואפי' לר' למ"ל אלא במיעוט נקטינן הא דבז' יעבד למנין דידי' דשכיח יותר וכה"ג פי התוס' התם גבי הא דיליף לב' שנים שבשדה אחוזה דלמנין דידי' מנינן מדכתיב במספר שני תבוא' ימכר לך פעמים שאדם אוכל ג' תבוא' בב' שנים והקשו התוס' שאפי' מונין למ"ע נמצא ג' תבוא' בב' שנים כגון שמכר לו בב' בתשרי שדה מלאה פירו' שכשיבא תשרי של שנים הבאים קצר כבר פירותיו מכ"ט באלול.

ותי' דשכיח טפי ג' תבוא' בב' שנים שאנו מונין מעת לעת יותר משאנו מונין לבריא' העולם וה"נ דכוותי'. והשתא דאתית להכי הא דרשא דשנה בשנה כר"א נמי אתיא ואע"ג דאם אתה מונה לבכור למ"ע מ"ל שנה נכנסת לחברתה בנולד פחות מל' יו' לפני ר"ה ולר' בשנה מעוברת אפ"ה כיון שאין אתה מונה לשנה דידי' שכיח טפי להא דשנה נכנסת בחברתה נקטינן לה בדשכיח טפי: מ"מ אכתי ק"ל לפי' המפ' דאמ' בפ"ג דזבחי' (דף כה) ובפ"ז דבכורו' (דף לט) שה תמים בן שנה יהיה שיהיו כל הוויותיו תמים ובושנה ופריך ומי איכא מידי דבשעה שחיטה הוי בן שנה ובשעת זריקה הוי שנים וא' רבא ז"א שעות פוסלת בקדשים והשתא תקשה ל"ל קראי דרפ"ד דבכורו' דלשנה דידי' מנינן בקדשי' אי משנה בשנה אי מכבש ב"ש ח"ל דבע"כ אין מונין למ"ע דאי למ"ע מנינן הא לעולם כלתה לו שנה עם יציא' יום טר"ה וכניסת ליל ר"ה ולמ"ל לשעות פוסלת בקדשים שיהא בשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה לאחר שנה.

דאי בשחט בער"ה וזרק בליל ר"ה או אח"כ הא בלאו הכי הא קי"ל דם נפסל בשקיעת החמה בספ"ה דזבחי' (דף נ"א) ול"ל ה"ט דשעות פוסלת בקדשי' והשתא אא"ב דכל היכא דמנינן למ"ע אפ"ה בפחות מל' יום קודם ר"ה דקדים לכלות מנין דידי' למ"ע בתר דידי' אזל'. אפ"ת שנה דקדשים למ"ע מנינן אפ"ה מ"ל להא דשעות פוסלות בקדשים בנולד פחות מל' יום לפני ר"ה דהשתא בתר שנתו אזלי' הואיל וקדם לשל עולם ואם נולד בשש שעות לשנה הבאה בש"ש של אותו היום לחודש שנולד כלה לו שנה ואם שחט קודם שש וזרקו לאחר שש היינו שעות שפוסל' בקדשים.

אבל א"א כל היכא דאזלי' בתר מ"ע אפי' בנולד פחות מל' יום לפני ר"ה לעולם לא עלתה לו שנתו עד ר"ה למ"ל שתתחדש לו שנה בין שחיטה לזריקה לעולם. ובע"כ מדגלי קרא לשעות שפוסלות בקדשים והיינו דאיכא חידוש שנה בין שחיטה לזריקה א"א אא"כ כשאתה מונה למנין דידי' ולא למ"ע והשתא קראי דפ"ד דבכורות דלמנין דידי' מנינן ולא למ"ע ל"ל הא ממילא ש"מ הא דאל"כ למ"ל הא דשעות פוסלת בקדשים דת"ל בלא"ה משום דדם נפסל בשקיעת החמה וכדפ': וי"ל דולטעמך לר"מ דס"ל יום א' בשנה ח"ש ומקצת היום ככלו ולדידי' את"ל למ"ע מנינן לקדשים אפי' בנולד ער"ה סמוך ללילה עלתה לו שנה בר"ה מיד תו לעולם למ"ל הא דשעות פוסלת בקדשים אי מנינן למ"ע.

ובע"כ מדגלי קרא להא דשעות פוסלת בע"כ ש"מ דלמנין דידי' מנינן והני קראי דפ"ד דבכורות ל"ל אלא י"ל משו' דהאי קרא דשה תמים בן שנה מיירי מתרתי שיהא תמים ושיהי' בן שנה ועליהם קאי יהי' ומשמע שיהי' כל הוויותיו תמי' ובן שנה ושיהא מום פוסל או עד אחר הזריקה והכי ס"ד התם אלא דבמסקנא אמ' דיהי' לא קאי אלא בבן

שנה לחוד ולא אתמים ומייתי לה מהא דתניא כל הזבחים שנשתייר מהן כזית בשר או כזי' חלב זורק את הדם והרי אין לך בעל מום גדול מזה ואפ"ה זורק ש"מ יהי' דקפיד קרא אכל הוויותיו לאו אתמים קאי אלא אבן שנ' לחוד דסמיך ליהי' והיינו לבתר דגלי קרא דשנה דקדשים בתר שנה דידי' אזלי' ולא (בחד) [צ"ל בתר] שנה למ"ע.

אבל אי לא גלי קרא ה"א דסת' שנ' הוא של מ"ע דסת' שנ' היכא דלא גלי קרא הוא של מ"ע וא"כ לא משכחת לה לשעות שיהא פוסלי' בקדשים ובע"כ א"א למדרש להאי יהי' אבן שנה דהא א"א שיהא בן שנה בשעת שחיטה ובן שתים בשעת זריקה אלא ודאי האי יהי' הוי דרשינן לי' אתמים דלפני פניו שיהא כל הוויותיו תמים: ואל תתמה שנאמר שהאי יהי' קאי אתמים דלפ"פ ולא אבן שנה דלפניו דסמוך לי' דכה"ג מצינו בספ"ק דקדושין (דף לה) דדרש איסי בנים ולא בנות אקרחה ולפטור נשי' מלאו דקרחה ולא אגדיד' דסמוך לקרא דבנים משו' סברא בעלמ' דקרחה אינו אלא במקום שער אבל גדידה ישנה במקום שע' במקו' שע'.

כ"ש הכא דה"ל למיעקר להאי יהי' מבן שנה דסמוך לי' כיון דסתם שנים דקרא למ"ע הן ולא משכחת לה שיהא בן שנה בשעת שחיטה ובן שתים בשעת זריקה ובע"כ אתמים שדינן לי' להאי יהי'. אבל השתא דגלי לן קרא דבקדשים בתר שנה דידי' מנינן ולא למ"ע מסתברא יותר למישד' להאי הי' אבן שנה דלפניו ללמד דשעות פוסלת בקדשי' ולא אתמי' דלפני פניו: וש"מ מהא דאמרן דפחות מל' יום לפני א' בתשרי לע"ל שנה לענין ערלה עד א' בתשרי ומיהו בסוף ג"ש ערלה הא אמ' בסיפא דאיסורן עד ט"ו בשבט וי"מ דוקא נטיעה שהקלנו עליה שעלו לה ל' יום לשנה שלימה לפיכך מחמירין עליה בסופה להמשי' שנתה עד ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילן והיינו דקאמ' פי' נטיעה זו דמשמ' דוקא זו אבל הרז"ה כתב שכך הדין בכל נטיעה ואפי' באותו שלא הקלנו עליה בתחילתה וכי קא' פי' נטיעה, זו היינו לומר שהנטיעה שגורמת לה איסור ערלה היא מושכתה עד ט"ו בשבט כ"כ הר"ן והר"ן הכריע כדברי הרז"ה כיון דה"ט דמילתא דאילן גדל על רוב מים שנה שעברה וכל שהוא חונט בין תשרי לט"ו בשבט היינו מחמת יניקת מים דלפני ר"ה דמאותו יניקה חנטו הפירו' הללו לפיכך הרי הן כאלו חנטו קודם תשרי דחניטה זו משרף לפני תשרי' הוא.

וכיון דה"ט דמילתא ליכא לאפלוגי בנטע ל' יום לפני ר"ה או פחות מכאן ולפי' הרז"ה ודאי קשה הא דתנן בא' בתשרי ר"ה לנטיעה לא משכחת לה כדפרי' במתני' וכן הא דא' לעיל וכתיב בשנה הרביעי' דמשמע דר"ה לרבעי נמי בא' בתשרי לא משכחת לה לא

בתחילת שנת רבעי ולא בסופה דלעול' התחלת שנת רבעי הוא בט"ו בשבט ובסופה נמי ט"ו בשבט הוא.
אבל עוד י"מ אילן הנטוע קודם ט"ו בשבט כלתה לו ג' שני ערלה בתשרי בשנה ג' ולשנה הבא כלוהה לו שנת רבעי דהואיל ועברו עליו ג' ט"ו בשבט דהוא ר"ה לאילן די בכך. וק"ל מאי אהני ט"ו בשבט הראשון שעבר עליו הא עדיין נטיעה היא ואין ר"ה שלו שבט אלא תשרי.
אבל בסוף ג"ש כשנעש' אילן הוא ר"ה שלו ט"ו בשבט ואמאי יצא מידי ערלה ורבעי בא' בתשרי הא כבר בן אילן הוא דר"ה שלו שבט. ויש לרמב"ם שיטה אחרת והכל יתבא' במילואי': דף י ע"א ופי' נטיעה זו כו' ק"ל דפתח בתלת בנוטע ומבריך ומרכיב ומסיים בחדא בנוטע לחוד ואידך שיירי'.
וליכא למימר דה"ט דשייר למרכיב משום דפי' רש"י ותוס' דה"ט דנטיעה אסורה עד ט"ו בשבט משום דנעשה אילן ור"ה לאילן הוא ט"ו בשבט והא לא שייך בהרכבה שהרי אפי' הרכיבה בשנת ג' לראשונה שעדיין הרכב' היא ילדה אין ראוי למשוך איסור ערלה דידה מא' בתשרי ואילך שהוא ר"ה לנטיע' ואין לה ענין לר"ה של אילן שהוא ט"ו בשבט שהרי עדיין לא נעשי' אילן ואין עלי' שם אלין ואע"ג שיש שם אילן על הראשונ' מ"מ הא בטילה בה דומיא דילדה שסבבה בזקנה וה"ה דאחר א' בתשרי דג"ש אזלינן בתר הילדה ובטלה הזקינה אצל הילדה וע"ד שפי' לעיל שצד היתר דילדה מבטלת לצד איסור דזקינה.
דליתא דנמצא דבהרכבה זו בתחילתה אזלינן בתר צד היתר דזקינה ומונין ג' שני ערלה לילדה משעת נטיעת הזקינה וכשכלו ג' שנים לזקינה גם להילדה כלו ג' שני ערלה בא' בתשרי שאחר ג' שנים של הזקינה ומא' בתשרי זה אע"ג דהזקינה נעשית אילן ור"ה שלה בט"ו בשבט לענין ערלה אזלת בתר שעת היתר דילדה שחין לה תורת אילן ור"ה שלה א' בתשרי לצאת מאיסור ערל' וצד היתר שלה מר"ה מבטל לצד איסור של הזקינה שתורת אילן עלה וראוי לאיסור ערלה שלה למשוך עד ר"ה לאילן שהוא ט"ו בשבט.
והא ראוי למשוך בזה אסור ערלה עד ט"ו בשבט ממ"נ דאי בתר זקינה אזלת ר"ה שלו שבט דה"ל אילן ונמשך איסור ערלה שלה עד ט"ו בשבט. ואי בתר ילדה אזלת הא לא מלו לה ג' שנים משעת הרכבתה ואין כאן צד היתר ממ"נ עד ט"ו בשבט ומיהו לדברי הירושלמי שכתבתי בסמוך דנכרי שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק דמונין לו משע' נטיעתו דהיינו משעת נטיעת אילן סרק מונין להרכבה דאילן מאכל ולא משעת הרכבתו השתא משכחת לה שהרכבה היא נטיעה ילדה והשלם ג' שני ערלה לנטיעת האילן סרק ואין איסור ערלה שלה ראוי למשוך עד ט"ו בשבט כיון שעדיין לא נעשית אילן.

ואי משום הזקינה שכבר נעשית אילן הא מצד הזקינה אין כאן איסור ערלה כיון דלאו אילן מאכל הוא אלא סרק וכיון דאיכא מרכיב דאין פירותיו אסור עד ט"ו בשבט במרכיב בתוך אילן סרק בכה"ג דאמרן אע"ג דבמרכיב באילן מאכל בכה"ג פי' אסור עד ט"ו בשבט כיון דאיכא מרכיב דאין אסורה אלא עד ר"ה לא פסיקא לים למיתני מרכב לאיסור עד ט"ו בשבט והשתא דאתית להכי לדברי הירושלמי דבהרכבה באילן סרק מונין משעת הנטיעה אע"ג דהכא אין לתלות טעמא דאזלינן בתר צד היתר דזקינה.

כיון דלא אילן מאכל הוי ולא שייכא לדין ערלה כלל ובע"כ הכי הוי דינא דבמרכיב בתוך נטיעה מונין משעת הנטיעה. ל"ש אם הנטיע' של אילן מאכל.

ל"ש סרק ולא מטעמא דאזלינן אחר צד היתר של הנטיעה דא"כ אם היא אילן סרק ניזל בתר צד היתר דידה דאינו אילן מאכל והמורכב יהי' פטור מן הערלה כמו ילדה שסיבבה בזקינה אלא ודאי ל"ש גבי אילן סרק לומר דניזל בתר צד היתר דידה ואפ"ה לענין מנין מונין משעת נטיעו' הסרק.

מהשתא מה שמונין במרכיב בשל מאכל משעת הנטיעה אין אנו צריכין לטעמא דצד היתר אלא כן הוא דין הרכבה מהשתא מצית לשנויי דבמרכב באילן מאכל אם הרכבה היא ילדה בכלות ג' שנים של נטיעה אזלינן בתר היתר דידה לצאת מן הערלה בא בתשרי כיון שהיא עדיין ילדה אין לה ענין לט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילן והא נטיעה היא ור"ה שלה א' בתשרי ואין לומר כאן שתאסר ממ"נ דבתחילה הא דמונין משעה נטיעה להרכבה לאו משום לתא דצד התיר דנטיעה אתינן עלה אלא משום דכך דינו של הרכבה מצ"ע הוי הכי.

וכיון שכן בסופו ראוי למיזל אחר צד התיר של הנטיעה הילדה דר"ה שלה תשרי ואין שייך לומר כאן צד איסור ממ"נ מן הילדה והזקנה. מיהו הא דשייר למבריך אכתי קשיא עוד י"ל דמש"ה שייר למבריך ומרכיב משו' דבעי לסיומי עליה פי' נטיעה זו איסורן עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי דבנטיעה פסיקא לי' דא"א לערלה בלא רבעי אבל במו"מ לא פסיקא לי' הא שהרי אתה מוצא בהו איסור ערלה בלא רבעי.

דהא ילדה שסיבבה בילדה הנטוע לסייג ולקורו' דנוהג בה דין ערלה ולא בטילה. היינו טעמא משום דאי אימלך אקמייתא לאכילה איהו נמי חייבת בערלה מש"ה אין בה כח להפקיע דין ערלה מן המורכבת השניה מיהו אי לא אימלך אקמייתא לאכלה בתוך ג' שנים לנטיעתה עד שנה הד' דכבר יצאת מג' שני ערלה ועומדת בשנת הד' של רבעי לא מהניא מחשבה אפי' בקמיית' גופא להביאה לדין תורת רבעי דאין רבעי בלא ערלה כדאמר בירושלמי וכמ"ש.

כ"ש דלא מהניא מחשבתה לאחר ג' שנים להביא המורכב בתורת רבעי נמצא ילדה המורכבת בתוך ילדה הנטוע לסייג ולקורות דין ערלה נוהג בה הואיל דאי אימלך אקמיית' היא גופא חייבת אין בה כח לבטל השני' מאיסור ערלה אע"ג דלא אימלך עלה אבל איסור רבעי לא דמהשתא בטילא בה כיון דלא מהני אמלוכי לקמייתא להביאה לאיסור רבעי יש בא כח לבטל המורכב כדין ילדה שסיבבה בזקינ' דבטלה וכן מבריך משכחת לה דין ערלה בלא רבעי בכה"ג נהי דאי מפסיק הענף מאבי' אפי' מאילזקן נוהג בה ערל' ורבעי דכשפסק והבריך נעשית ילדה.

וכן אי מתח ענף מן הילדה והבריך אע"פ שלא פסק מאבי' ערלה ורבעי נוהג בה. מ"מ אי מתח והבריך מאילן שנטע לסייג ולקורות ועל הברכה חישב למאכל ודאי נוהג דין ערלה על המוברך.

וכדתנן בפ"ק דערלה הנוטע לסייג ולקורת פטו' מן הערל' רי"א אפי' א' הפנימי למאכ' והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור והא ודאי לר"י אי אמ' כל האילן לסייג ולקורו' חוץ מענף א' דאיהו חייב בערל' אע"פ שלא פסק הענף מאבי' מה"ט דהא קמיית' גופ' בת אימלכי היא אבל רבעי אין נוהג בהברכה זו אי לא אימלך אקמיית' בתוך ג' שני' לאכילה דהא מהשתא לאו בת אמלוכי היא דהא רבעי לית' בלא ערלה וכיון דאיכא מבריך ומרכיב דאין דין רבעי נוהג בהם אע"פ שנהג בהם דין ערלה מש"ה לא נקיט בסיפא אלא ופי' נטיעה דבנטיעה פסיקא לי' דא"א לערלה בלא רבעי משא"כ במבריך ומרכיב דאיכא גווני דערלה נוהג בהן בלא רבעי.

ואפשר שהתנא אתי הא גופא אגב אורחי' לאשמועינן דמשכחת לה במבריך ומרכיב לערלה בלא רבעי וכדאמר': ר"א אומר בן כ"ד חדש ול' יום ונ"ל דההיא ל' יום דקאמר היינו ביציאת יום ל' וכניסת ל"א אבל יום ל' גופי' לית לי' לר"א מקצת יום ככולו כדמוכח ספ"ו דנדה (דף מ"ד) גבי בן כ' שלא הבי' ב' שערות הרי הוא כסריס לא חולץ ולא מייבם וקאמר ר"א שנת כ' שיצא ממנו ל' יום הרי הוא כשנת כ' לכ"ד ור"א לטעמי' דאמר ל' יום בשנה חשיב שנה.

כדמוכח התם בהאי פירקא גבי קדושי ביאה דאיכא למ"ד בת ב' שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואיכא למ"ד בת שתי שנים ול' יום. ואמרינן התם הא כמ"ד יום אחד בשנה חשיב שנה הא כמ"ד ל' יום בשנה חשיב שנה ולא אמרינן מקצת יום ככולו וביום ל' סגי.

וק"ל דבפ"ד דערכין (דף י"ח) (ל' יום א') [צ"ל אמרינן יום ל'] כלמטה הימנה שנת ה' ושנת כ' כלמטה מהם ראי"א עד שיהי' יתירות על שנה חודש ויום אחד ובגמ' תני' ראי"א

נאמר כאן ומעלה ונאמר להלן מבן חודש ומעלה מה להלן מבן חודש ויום אחד ק אף כאן כן ואימא כי התם מה התם חד יומא אף כאן חד יומא א"כ גז"ש מה אהני פי' בלא גז"ש חד יומא בעי דהא ומעלה כתיב.

$$ציור בספר$$ והשתא אכתי גז"ש מאי אהני כיון דאיהו גופי' סבר דעד כניסת יום ל"א נחשבה לשנה שעברה ממילא בלא גז"ש בעי שיתר על שנה חודש ויום אחד שהן אחר ל' יום דעד עכשיו נחשב אחר שנה שעברה וג"ש ל"ל הא התם גבי לוים נמי יום ל"א במשמע דחודש דקרא היינו ל' יום ומעלה דקרא היינו יום ל"א ומיני' גמרינן לערכין שיהא יותר ל' יום ויו' ל"א כלמעלה.

הא בלא ג"ש לר"א יום ל' כלמטה ושל ל"א כלמעלה ובמלואים יתבאר עוד: עגל סתם ב"ש כו' נ"ל דלא דמי להדדי דעגל יש לו שיעור למעלה דיותר מבן שנה נפק מכלל עגל ובכלל בן בקר הוא אבל אין לו שיעור למטה וכשר כל שנתו מיום הז' והלאה ופר יש לו שיעור למטה דפחות מבן ג' בכלל בן בקר הוא אבל בן ג' ומבן ג' ולמעלה אין לו שיעור ובן בקר יש לו שיעור בין למטה בין למעלה דפחות מבן שנה בכלל עגל הוא ויותר מבן ב' שנים בכלל פר הוא ואין כשר לבן בקר אלא שנה שני' ללידתו לחוד לא קודם לכן ולא אח"כ: וראיתי להרמב"ם (בפ"א מה"ק) שכ' והגדולי' בבקר עד ג' שנים שלימות מיום אל יום ובצאן עד ב' שנים שלימות מיום אל יום יותר ע"ז ה"ה זקן ואין מקריבי' אותו.

ולפ"ז פר בן ג' שנים למעוטי למעלה מג' שנים והשתא כל הני שיעורא דעגל ובן בקר ופר בחדא מחתא נינהו ולמעוטי למעלה קאתי ולכולן יש שיעור למעלה: אבל אני תמה ע"ז דאי פר יותר מבן ג' שנים הרי הוא זקן הא זקן פסול להקרבה אפי' בדעבד דהא בספ"ו דבכורות (דף מ') נ"ל מקרא דמן הצאן מן הכבשים מן העזים פרט לזקן ולחולה ולמזוהם: ומשמע דדעבד נמי פסולים להקרבה דומי' דממעט התם ממן הבקר מן הצאן לרובע ונרבע ומוקצה ונעבד ונוגח והני פסולים בדעבד ואפי' אם עלו ירדו כדתנן בפ"ט דזבחי' (דף פ"ד).

ועוד דבפ"ו דזבחים (דף נ"ט) אמרינן כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ואח"כ נבנה פסולי' נבנה דחוי' מעיקרא נינהו. אלא עד שלא נהרס המזבח ואח"כ נהרס הא איזקן להו וכו' פירש"י ופשיטא דפסולי' דגבי מומין תני להו בבכורות החולה והזקן ש"מ דזקן דעבד נמי פסול דאי לכתחילה לחוד מאי קשיא ליה ל"ל למימר משום נראה ונדחה ת"ל משום דאזקין.

מאי קו' משום דאזקין דעבד כשר אבל משום נו"נ דעבד נמי פסול כדאמר התם. אלא ודאי ש"מ דמשום דאזקין אפי' פסול וכיון שכן אם אי' דפר יותר מג"ש ה"ל זקן א"כ

דעבד נמי פסול ולפ"ז הה"נ פרה יתירא על ג' שנים נמי ה"ל זקינה ואפי' דעבד נמי פסול דלענין זקנה ודאי אין לחלק בין זכר לנקיב': והא בפ"ב דע"ז (דף כ"ז) פריך למ"ד אין לוקחין קרבן מן הנכרי' משו חשש רביע מואת הבקר העל' עול' לה' ומשני הוראת שעה הית' דאלת"ה עולה נקובה מי איכא.

ודחי דילמא בבמת יחיד. ואי פר ופרה לאחר ב' שנים ה"ל זקנים הא בל"ה מוכח דע"כ הוראת שעה היתה דהא מוכיח הגמ' התם דאותם פרות היו יתידות על בנות ג"ש מדכתיב ואת בניהם כלו בבית דאילו פחותה מבת ג' שני' לא ילדה כדתנן פרה וחמור בנות ג' ודאי לכהן ואי יותר ה"ל זקן א"כ דעבד נמי פסול וע"כ הא דהאי דהעלו הוראת שעה היתה דהא ה"ל זקנים אלא ש"מ פר ופרה יותר מג' שנים עדיין אינן קרוי' זקנים וכשרים להקרבה: גם מה שכתב הרמב"ם דבצאן מב' שנים שלימות מיום אל יום ה"ל זקן.

ק"ל הא בהדי' אמרינן בפ"י דמנחות (דף צ') או לאיל מת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי בן שנה לנסכי בן שתים יכול לחלק בן נסכי בן שתים לנסכי בן ג' ת"ל או לאיל וש"מ דאיל בן ג"ש נמי כשר והא דתנן בפ"ק דפרה אלים בני שתים לאו למעוטי יותר מבן ב' אלא למעוטי פחות מכאן והה"נ לפרי' בני ג' דתנן התם לאו למעוטי יותר אלא פחות: וה"נ משמע בפ"ו דיומא (דף ס"ה) גבי פר ושעיר של יו"הכ שאבדו והפריש אחרי' תחתיהן ימותו לר' יהודא ולא אמר יקרבו לשנה הבא דהא ס"ל לר"י התם גבי שקלים חובות של שנה זו קריבין בשנה אחרת.

ומשני גזירה משום שעברה שנתה ופריך התינח שעיר פר מאי איכא למימר ומשני גזירה פר אטו שעיר ואי כדברי הרמב"ם הא אין הכשירו של פר אלא בשנת ג' לחוד דקודם לכן לא מיקרי פר ואח"כ ה"ל זקן ופסול נמצא זמן הכשירן של פר ושעי' שוין ששניהן אין הכשירן אלא שנה א' לשעי' שנה ראשונ' ללידתו ולפר שנה ג' ללידתו.

$$ציור בספר$$ א"כ מאי פריך תינח שעיר פר מאי איכ' למימ' הא ההיא גזיר' דעברה שנתה גופה דגבי שעיר שייך נמי גבי פר גזיר' משום שעברה שנת הכשירו שהוא שנה ג'.

אלא ודאי ש"מ דפר אפי' משנת ג' ולמעלה נמי כשר וכ"ת הא מ"מ זקן פסול ובע"כ זמן וגבול יש לו מאימתי נקרא זקן ואכתי הוה מצי למימר גזי' כזו דשעיר גבי פר נמי שמא עד שנה הבא יזקין ויפסול לק"מ הא כיון דזקן לאו בשנים תלי' בע"כ בתשש כח ובכתיש' תלי' וכדאמ' כה"ג גבי אדם בפ"ק דחולין (דף כ') דכהנים כשרים בשנים ופסולים בזקינ' דהיינו משירתית וכדמפרש ר"ח התם הא ודאי מינכרא מילתא ולא אתי למיטעי אבל בשעיר דאפי' לר' דמונה לשנה שס"ה יום דאפי' נולד אשתקד ז' ימים קודם יו"הכ דלאו מחוסר זמן הוא ביוה"כ לא ניתר עד יוה"כ דשנה הבא משנת הכשירו אלא ימים מעוטים

וחיישינ' שמא יטעו בכמה ימים ויבי' עבר' שנתו ואי כדברי הרמב"ם גבי פר נמי איכא למיחש להכי ומאי קשיא ליה פר מא"ל ולא עוד אלא אהא דמשני גזי' משו' חטאת שעברו שנתו מקשה שם היא גופי' חטאת שעברו שנתו היא.

ומשני הא ל"ק כדר' דאמר שנה תמימה מונה שס"ה יום כמנין ימות החמה. פר מא"ל גזי' פר אטו שעיר הדר פריך ומשום גז' ימותו ואי אין הכשירו של פר אלא שנת ג' לבד ולא יותר ה"ל לשנוי דלאו משום גזירה אתינן עלה והא דלא יבי' לשנה הבא הפר והשעיר משום דר"י לא ס"ל כר' דמונה שס"ה יום אלא כרבנן ס"ל דמונה י"ב חדש מיום אל יום א"כ לשנה הבא ודאי עברו שנת הכשר של שעיר ופר דאינו אלא שנה א'.

אלא ודאי ש"מ דהכשירו של פר היא למעלה מג' שני' נמי א"כ הא דלא יבי' לשנה הבא בע"כ א"א אלא משו' אטו שעיר הוא והשתא פריך שפיר ומשו' גזי' ימותו: מ"מ אין להקשות על דברי הרמב"ם מהא דאמר בפ"ו דתמורה (דף כ"ח) אמר ר"ל אין איסור מוקצה פי' לאסו' להקרבה לגבוה אלא לז' שנים דכתיב בפר השני ז' שני' וגבי פר שהקריב גדעון כתיב ואמר' התם ח' דברי' הותר באותו לילה בהקרבת אותו פר חוץ ולילה וזרות כו' ומוקצה ואי פר לאחר ג"ש ה"ל זקן ופסול להקרבה ה"ל ט' דברי' שהותרו הא זקן הי' יותר מבן ז' שנה כיון דהי' מוקצה כבר ועוד כיון דאין איסור אלא לז' שנים ל"ל קרא למעוטי מוקצה ת"ל דה"ל זקן ובלאו מוקצה פסול להקרבה וי"ל דמוקצה דפסול להקרבה וכן ההוא פר דגדעון בתוך ג' שנים הווי' אלא שהקצהו לז' שני' וכיון שהקצהו לז' שנים פסול להקרבה מיד: בן בקר בן שחי'.

אבל יותר מכאן יצא מכלל בן בקר ובכלל פר הוי וק"ל מהא דתנן בפי"ג דמנחו' (ד' ק"ז) הרי עלי עול' יבי' כבש כו' פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פי' יבי' פר ועגל. ואמאי לא מספקא לי' בבן בקר נמי ויבי' בן בקר נמי ועוד תנן התם מן הבהמה וא"י מה פירשתי יבי' פר ועגל איל וגדי וטלה תו תנן הרי עלי תודה ושלמי' יביא כבש.

פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי יבי' פר ופרה עגל ועגלה מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי יבי' פר ופרה עגל ועגלה איל ורחל גדי וגדיי' שעיר ושעירה טלה וטלי'.

ואמאי לא מספק' לי' בכל הני מבן בקר שהוא בן ב' שנה דאינו לא בכלל עגל דהוי בן שנה ולא בכלל פר דהוי בן ג' שני' ומספיקא יבי' נמי בן בקר וי"ל דלמאי דפי' רש"י ותוס' דהא בן בקר בן שנה דקאמר היינו עגל בן בקר דמילואי' ולא פר בן בקר וכיון דבן בקר כזה לדורו' לא משכחת לה בקרבן חובה י"ל כי קא מסתפקא לי'.

בקרבן הבא חובה לדורות אינו באה חובה לדורו' לא מספק' לי'. ובהגמ' התם ברפ"יג (דף ק"ה) גבי מנחות פרשתי ואיני יודע איזה מהן פירשתי יביא חמשתן ופריך עלה

בגמ' (דף ק"ו) והא איכא לספוקה במנחת נסכים כי מ"ל באה בגלל יחיד באה בגלל ציבור לא מספקא לי' כו' באה בגלל זבח כו' שאינו טעונה לבונה כו' באה ג' לוגין כו' שאינו טעונה קמיצה לא מספקא לי': ע"ב כל הרכבה שאינו קולטת לג"י כו'.

ומשמע וודאי דל' יום דר"א וב' שבתות דר"י ור"ש שאם אינו קולטת בתוך זמן זה שוב אין קולטת והה"נ השרשה לתבואה שוה זמנו לזמן קליטה דאילולמר כדא"ל ולמר כדא"ל כדמוכח בפ"ד דפסחי' (דף נ"ה) גבי המנכש בי"ג דמדמי משך ימי השרשה לקליטה דבג"י הוי לר"י. וק"ל הא תנן במנחות פר"י (דף ע) אי השרישו קודם לעומר העומר מתיר ופליגו אמוראי אי קודם הבאת העומר או קצירות העומר והרי קצירה והבאה היו ביום אחד קצירה בליל י"ו בניסן והבאה ביומו כדאמר התם.

וכיון.

דהשרשה במנין הימי' תלי' לכל חד כדא"ל ובע"כ איירי שחל י"ו בניסן ביום אחרון של ימי השרשה והשתא מנ"מ בהא דפליגי אי קצירה דלילה מתרת או הבאה דבו ביום ממ"נ אי אמר' מקצת יום ככולו לענין קליטה והשרשה כבר נקלט בתחילת ליל י"ו בניסן עם כניסות הלילה אפי' קודם קצירת העומר דהא א"א לצמצם הקצירה עם כניסת הלילה כרגע.

ואי לא אמ' מקצת היום ככולו הא לא ישריש עד עת רגע של יציאת יום י"ו וממ"נ בין קצירה להבאה לא משכחת לה השרשה כל עיקר ואיך פליגי הני אמוראי במה שא"א ואינו בעולם כלל והא ל"ל דהני אמוראי ס"ל כמ"ד התם בזמן שאין בה"מ קיים כל הנף אסור מה"ת עד ליל י"ז והא וודאי דבזמן שאין בית ואין עומר כיון דהיתר חדש ביציאת י"ו תליא לחומרא ה"כ לקולא אזלינן בתרי' ואם השריש ביציאת יום הנף עם כניסת י"ז מתירו דכמו למ"ד קודם הקרבת עומר בזמן עומר הואיל והיתר חדש תלי' בעומר השרשה קודם לו הוא דבעינן ה"נ בזמן שאין עומר דהיתר חדש תלי' ביציאת י"ו בכניסת י"ז.

השרשה דקודם לה מתרת דבין לחומרא בין לקולא בתרה אזלינן וא"כ איכא נ"מ בפלוגתא זו אם קצרו לצורך עומר בזמן הבית בליל י"ו ולא הספיקו להקריבו דהשתא היתר חדש תליא ביציאת י"ו עם כניסת י"ז. ומשכחת לה בשלמו ימי השרשה בי"ו דל"מד השרשה דקודם קצירה מתרת זו אסורה דס"ל דל"א בהשרשה מקצת היום ככולו.

ולמ"ד השרשה דקודם הבאה מתרת כיון דלא הקריבו לעומר היום והיתר חדש של אותו היום תלי ביציאת י"ו כיון דהושרש עם יציאתו מתירתו. דליתא דלישנא דקודם הבאת העומר משמע שהבי' והקריבו העומר בו ביום ואפ"ה פליגי דלמר הקרב' מתיר ואע"ג

שלא הושרש קוד' קצירה כיון שהושרש קודם הבא' מתיר והא לא משכחת לה להשרשה בין קצירה להבא' וכדפי'.
ועוד הדעת נוטה למ"ד קודם קצירה וקצירת העומר מתיר: דה"מ בקצירה הבא לידי הקרבה אבל אי לא הספיק להקריבו בטל מעלת קצירה למפרע וכל היתי' השרשה תלי' ביציאת י"ו למ"ד כל יום הנף אסור בזמן דליכא עומר ולמ"ד האיר המזרח מתיר הכל תלי' בו בין להקל בין להחמיר. ואכתי תקשה השרשה בין קצירה להבאה היכי משכחת לה ושמא אפ"ת דאמרינן מקצת יום ככולו אינו אלא יום ממש אבל לא לילה והשתא שפיר משכחת לה להשרשה בין קצירה שבלילה להבאה שביום.
אלא דבספ"ב דמגילה (דף כ) גבי שומרת יום כנגד יום קאמר בלילה מיהו לעבוד קצת שימור וליטבול קמ"ל כיון דבעי ספירה ספירה ביומ' היא. פירש"י כיון דהאי אחד לאחד משום ספירה היא מדוגמת ספיר' ז כל ספירה דיממא היא דכתיב וספרה לה ז"י משמע דאי לאו טעמא דספירה ביממא היא ה"א דבמקצת לילה נמי סגי מה"ט דמקצת היו' ככולו וכמ"ש שם בחי' מיהו י"ל דהני אמוראי דפליגי אי קודם לקצירה או קודם להבאה ס"ל כרבינא דאמר התם אדר"י דס"ל הקלטה והשרשה בג"י דבהשרשה חד מקצת היו' ככולו אמרינן תרי מקצת היום ככולו ל"א.
והשתא מ"ל להשרשה בין קצירה להבאה בזורע בי"ד בניסן בג' שעות על היום דבשעת קצירה שהוא ליל י"ו ה"ל תרי מקצת מקצת י"ד וט"ו כולו ומקצת מליל י"ו אבל בשעת הבאה אינו אלא חד מקצת כגון שהביאו והקריבו העומר בד' שעות על היום דעד ג' שעות מיו' י"ו הוא לתשלום יום הזריעה שהיא בי"ד וה"ל ב' ימי' של מעת לעת של ימי' והשעה ד' של שעת הקרבה הוא חשיב למקצת יום ג' וחד מקצת אמרינן.
וה"נ משכחת לה למשך ימי השרשה לכל חד מהני תנאי כדא"ל בכה"ג דפי': מ"מ גם זה אינו דהא התם פריך אהא דתני המנכש בי"ד [צ"ל בי"ג] ונעקר' בידו שותלו במקום הטיט ואין שותלו במקום הגריד ואס"ד י"ד לר"י מותר בעשית מלאכה ל"ל י"ג והא איכא י"ד וט"ו מקצת י"ו והא עלה שני רבינא בהשרשה תרי מקצת היום ל"א.
ואי קצת מקצת מן הא' וקצת מן האחרון מצטרפין ליום שלם והעודף בשעות בשל אחרון על הא' חשיב למקצת היום בפ"ע. אכתי ל"ל י"ג.
בי"ד נמי סגי במנכש בבקר בהאיר המזרח דאיכא מקצת י"ד וט"ו כולו וי"ו עד הקרבת העומר שא"א להבי' עד שהאיר המזרח שהקרבתו הוא ביום. והרי האיר המזרח קודם לו שהוא ב' מע"ל משעילתו עד הקרבת העומר תעלה לו למקצת היום.

אלא ודאי לרבינא דאמר ב' מקצת לא אמרינן אין ב' חצאין מצטרפין: אבל י"ל דאפי' תימא ב' חצאין מצטרפין אפ"ה לא נקט המנכש בי"ד משום דלא פסיקא לי' דאם נכש מכוון לזמן הקרבת העומר בי"ו מכ"ש מאוחר ממנו הרי כאן ב' מקצת אבל מנכש בי"ג פסיקא לי' אפי' אם ניכש סמוך ללילה אין כאן אלא חד מקצת: עי"ל נהי דמשך זמן קליטה והרכבה שווי' כדמוכח האי דפ"ד דפסחי' וגבי הרכבה אמ' כל שאינו קולטת לג' שוב אין קולטת אלמא כללא הוא דא"א לקליטה לימשוך יותר מזמן הקבוע לה וכדפי' לעיל.

מ"מ גבי השרשה לפעמי' אפשר דימי השרשה נמשכי' יותר כדאמר ר"י גופי' גבי מנכש בי"ג דאין שותלו במקום הגריד משום דבמקום הגריד ימי השרשה נמשך ביותר מג"י וא"ל דהשרשה של מקום הגריד אין תלוי בימים ואפשר שתשרש בין קצירת העומר להבאתו: שוב ראיתי בירושלמי פ"ג דשביעית אההיא מתני' דאין נוטעין ר"א בשם ר"י בן זמרא בסתם פי' הני זימני הרכבה דהני תנאי דמתני' בירושלמי דלא ידעה אי נשרש אי לא מסתמא אנשרש בזמני הללו דמתני' הא דבר שנשרש פי' קודם לזמני הללו מותר. משמע הא דאר"י כל הרכבה שא"ק לג' ימי' שוב א"ק לאו דוקא ולאו כללא הוא והשתא משכחת לה זימנין שנשרש בין קצירת העומר להבאתו. ובמ"א יתבאר יותר ההיא סוגי' הירושלמי הנזכר: דברי האו' ל' (צריך ול') [צ"ל ל' ול'] רש"י פי' צריך ל' יום לקליטה ול' לתוס' שביעי'.

והתוס' פיר' בשם ר"ת דלענין ערלה מיירי דצריך ל' לקליטה ול' לחשיבת שנה אבל לענין שביעית לא חיישינן אלא שלא תקלט בז' עצמו. וק"ל לפי' ר"ת מנ"ל לר"נ דל"ל להני תנאי כדמסיק אליבא דר"מ קסבר דיום ל' עולה לכאן ולכאן וה"נ נימא למ"ד ל' בל' וכ"ט סגי ויו' ל' דקליטה עולה לכאן ולכאן מקצתו לקליטה ומקצתו ליום א' של ל' דחשיבת שנה ולר"י בל"ב סגי.

ולמ"ד ב' שבתות במ"ג ימים סגי מטעמא דאחרון של ימי הקליטה עולה לחשבון ימי הקליטה וליום א' של חשיבת שנה ולפרש"י ניחא כיון דל' השניים משום תוס' שביעי' הן צריך שיהא נקלט קודם זמן התוס' דהיינו קודם כניסת ליל של ל' קוד' ר"ה של התחלת ז' דהא ודאי ל' שלימין בעינן לתוס' כמו דבכל מקום לילה הולכת אחר היום בכל ימים קדושי' של שבת וי"ט ולא שייך כאן לומר מקצת היום ככולו: מיהו למאי דמשני רבינא בפ"ד דפסחים (דף נה) דתני' התם ר' יהוד' אמר המנכש בי"ג ונעקרה בידו שותלו במקום הטיט ואין שותלו במקום הגריד ופריך מכדי שמעת לי' לר"י כל הרכבה שאינו קולטת לג"י שוב אין קולטת ל"ל המנכש בי"ג אפי' בי"ד נמי דהא איכא מקצת י"ד וט"ו ומקצת

י"ו עד הקרבת העומר ושני רבינא בהשרשה חד מקצת היום ככולו אמ' ב' מקצת ל"א וא"כ לר"י דתרי מקצת ל"א ע"כ לא סגי לדידי' דה"ל תרי מקצת מקצת יום הנטיעה דא"א לצמצם וליטע ברגע של קודם התחלת הלילה ומקצת יום הקליטה.
והואיל ואליבא דר"י צריך ל"ג דוקא ואין אחרון של קליטה עולה לכאן ולכאן נקט נמי בכולהו הכי. מיהו לר"ש ורבא ור"א דס"ל התם דאפי' תרי מקצת אמר' לר"י א"כ אפי' לר"י בל"ב סגי.
אלא שיש לומר דר"נ כרבינא ס"ל: מ"מ קושיות ר"ת על פרש"י נ"ל דלק"מ דמה שהקשה דלשון המשנה ל"מ כן דלא איירי בשביעי' כלל אלא בקליטה. לא קשיא למאי דמסיק רפ"ק דמ"ק (דף ד) אליבא דר' ישמעאל דתוס' ז' מהלכה אתיא וכי גמירי הלכתא בזמן שבה"מ קיים דומיא דנסוך המים שנאמרה עמה.
י"ל דמתני' דאין נוטעין מיירי בזמן הזה דליכא תוס' שביעי' ומה שהקשה עוד מאי ק"ל מהאי ברייתא דלעיל אי ר"א ל' ול' בעי דילמא מיירי נמי בל' של קליטה בלא תוס' כמתניתן לפרש"י ולמאי דפרישת דמתניתן מיירי בזה"ז דליכא תוס' אפ"ת דברייתא נמי בזה"ז איירי אכתי קשיא לענין ערלה דמיירי בה בברייתא ל' ול' בעי ל' לקליטה ול' לחשיבת שנה.
ומה שהקשה עוד מהא דלקמן גבי אורז ודוחן שמחלק לענין שביעית בין השריש קודם ר"ה לאח"כ משמע דלא חיישינן במה שהשריש בתוך תוס' י"ל דמיירי נמי בזה"ז והרי התוס' בעצמן פי' לקמן לחד. שנויי דהא דאזלינן באורז וחביריו בתר השרשה היינו בשביעית בזה"ז דרבנן ורבי היא אלמא דההיא מתני' לא איירי בכל שנת שביעי' ולמאי דפרישת ניחא הא דמשני לעולם ר"מ וכי קאמר ל' לקליטה דאכתי תקשה לפרש"י ל' ול' בעי ל' לקליטה ול' לתוס' בנוטע ערב שביעי' ואעפ"י שרש"י נראה שנשמר מזה שפי' כסבר ר"מ דלא יהיבנן לתוס' ל' יום אלא יום א' ק"ל הא לא אשכחן לשום תנא שפוחת תוס' שביעי' פחות מל' יום כדמוכח להדיא התם בכולי סוגיא דרפ"ק דמ"ק.
אבל למאי דפריש' דברייתא איירי נמי בזה"ז דליכא תוס' וס"ל כר"י דהתם ניחא: מדאכתי יום א' הא דעייל בשנה נ"ל מכאן דשני הדורות אין מונין מיום אל יום ללידתם אלא למנין עולם והנולד יום א' קודם מנין עולם לר"מ ול' יום לר"א ביום א' למנין עולם מונין לו שנה שנייה דהא האי בא' ושש מאות שנה לחיי נח מנה הכתוב דבשנת שש מאות שנה לחיי נח בחודש השני בי"ז בו ירד המבול ובא' ושש מאות שנה בראשון בא' לחודש חרבה פני האדמה ואי שני הדורות לאו למ"ע מונין אלא ללידתם איך מוכיח מכאן דיום א' בשנה חשיב שנה דילמא עייל בשנה הרבה ללידת נח.

אלא ש"מ כדפי' ובסמוך יתבאר עוד: וחדש למנויו ושנה למנויו פי' ושנה נמנה לחדשים כדכתיב לחדשי השנה וכדפי' רש"י וק"ל הא איכא נמי חדשים חסירין של כ"ט יום והשנה נמנית ע"י נמי א"כ יהא כ"ט יום בשנה חשוב שנה כמנין אימי חודש חסר. ואע"ג דאיכא נמי חדשים מלאים שהשנה נמנת ע"י.

האמ"מ כיון דע"י חסירין נמי נמנית א"א לך להוציא כ"ט יום כמנין ימי חודש. חסר מכלל מנויו דשנה וכ"ט יום בשנה נמי יהא ח"ש לה"ט דשנה למנויו ועוד הא בכל מקום אמרינן תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת.

וכיון דמנויו דחודש פעמי' ל' יום פעמי' כ"ט יום ה"ל למתפס פחות שבמנויו דשנה שהוא כ"ט ולא מרובה דמנויו שהם ל': דף י"א ע"א מאן דאמר דבניסן נולדו בניסן מתו דכתיב כו' ק"ל כמו דקאמ' בניסן מתו לר"י משום דבניסן נולדו או בתשרי מתו משום דבתשרי נולדו לר"א מטעמא דהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום הל"ל גבי יצחק נמי דבפסח מת כיון שנולד בפסח מה"ט גופי' ואפשר לומר דאין זה מעלה אלא א"כ מת ביום שנולד ומלאו שנותיו בו ביום וכיון דשני הדורו' קודם מתן תורה היו למנין עולם בע"כ לא הי' מידה זו מהלכת ע"פ הדורות הללו של מילוי ימים ושנים לצדיקים אלא למאן דנולד בעצומו של יום הראשון למנין עולם דמילוי ימיו ושנותיו באים כא' דומיא דהיום מלאו ימי ושנותי דמשה וכמש"ל אבל משלא נולד ביום אחד למנין עולם אין זמן קבוע למיתתו כיון דאין מילוי ימיו ושנותיו באיה כא' דאם ימות ביום שנולד מילוי ימים איכא.

שנים ליכא דעומד בתוך השנה שכבר נתחדשו לו שנה בא' למנין עולם ואם ימות ביום אחד למנין עולם מילוי שנים איכא מילוי ימים ליכא הילכך לא אפשר מש"ה גבי יצחק יום מותו לא אפשר ביום מילוי ימיו ושני' כיון דבפס' נולד ואין זה ר"ה למ"ע לכ"ע. אבל גבי אבות שהן אברהם ויעקב דלר"א בתשרי נולדו אפשר לומר דבא' בתשרי נולדו ולדידי' מ"ע מא' בתשרי הוא דהא אמר בתשרי נברא העולם.

ומ"ל בהו מילוי ימים ושנים כא' מש"ה קא' בתשרי מתו. וכן לר"י דאמר בניסן נולדו א"ל שנולדו בא' בניסן ולדידי' מנין עולם מניסן דהא אמר בניסן נברא העולם נמי מ"ל מילוי ימים ושנים באין כא'.

ולפי"ז לא א"ש הא דפי' רש"י אהא דיליף ר"י דבניסן נולדו האבות מבחדש זיו והוא אייר וקאמר ירח שנולדו בו זיותני עולם משום זימנין דתקופה דניסן נמשך בתוך אייר של לבנה דא"כ לא נולדו ביום א' למנין עולם ושוין ליצחק ובהו נמי לא משכחת לה למילוי ימים ושנים באים כאחת אלא כפירש א' של רש"י שנולדו בו זיותני עולם כשנתחדש

אייר נולדו כבר בניסן וא"ל שנולדו בא' בניסן וכדפי': היום מלאו ימי ושנותי ואע"ג דבז' באדר נולד משה ובז' באדר מת וכיון דשני הדורות למנין עולם מנינן הא בז' באדר ימיו מלאו שנותיו לא מלאו דלכ"ע אין זה ר"ה למ"ע.

והניחא לר"י דמנין שני הדורו' מניסן וע"ד שפי' למעלה דלר"א דס"ל ל' יום בשנה חשיב שנה ובפחות מל' יום אין מחשבין עד שנה הבא למנין עולם אלא מיום אל יום סגי. א"ל לר"י דמנין שני הדורות מניסן ניחא דכיון שנולד בז' באדר שהוא פחות מל' יום למנין שני הדורות מונין שנה מז' באדר לז' באדר שהוא יום הלידה.

אבל כ"כ למעלה דא"א לומר כן. ועוד לר"א דמנין הדורות מתשרי קשיא.

ודוחק לומר דר"א לאו ממשה יליף אלא מקרא דמספר ימיך אמלא ועוד אפי' לר"י נמי לא א"ש הא דיליף ממשה למ"ד בפ"ק דסוטה (דף י"א) דאותו שנה שנולד משה מעוברת הי' והוא נולד בז' באדר ראשון פשא לי' אכתי הרבה מל' יום לא' בניסן שהוא ד"ה למנין שני הדורות ומניסן מנינן שנותיו ונ"ל דאע"ג דמנין שני הדורות מנינן מניסן ה"מ קודם מתן תורה אבל לאחר מ"ת ניתנה תורה ונתחדשה הלכה דכמו דרוב שנים שבדין תורה מיום אל יום מנינן כדאמרינן בסוף פ"ז דנדה.

הה"נ לשני הדורות מיום אל יום מנינן להו. וכהג"מ במנין החדשים שנשתנו דקודם יציאת מצרים מנו תשרי ראשון למנין החדשים ומיציאת מצרים ואילך ניסן הוא ראשון כדכתי' החודש הזה לכם ראשון הוא וגו' וכמ"ש הרמב"ן שם בפי' התור': ומזה ק"ל על פי"רשי בפי' התורה פ' כי תשא שפי' שהמנין הא' שנמנו ישראל מחרת יוה"כ בשנה הא' ליצ"מ והשני שאחריה בא' באייר בשנ' ב'.

שהי' המנין מכוון אע"פ שא"א שלא הי' במנין האח' בני י"ט שלא נמנו ובב' נעשו בני כ'. ומשום דשנת אנשים נמנין לשנת העולם מתשרי בשנה א' נימנו אבל יצ"מ שמונין מניסן הוי בשני'.

אלמא דס"ל דמנין שני הדורות לאחר מ"ת נמי למנין שנות עולם מנינן וקשה מהא דהיו' מלאו ימי ושנותי כדפרישי': ועוד ק"ל לר"י דבניסן נברא העולם ולדידי' מנין שני הדורות מניסן לא הי' ב' המנינ' בשנה א' מא"ל. ודוחק לומר דניסן שנה ב' ליצ"מ הי' חסר ובא' באייר שנימנו לא הי' עדיין אלא יום ל' למנין עולם וס"ל כר"א דבעי ל' יום לחשיבת שנה והיינו ביום ל"א כדפרישת לעיל וכל יום ל' גריר אחר שנה שעברה ע"ד שכתבתי לעיל. דכל זה דוחק דסתם ניסן מלא הוא כדאמ' בפ"ט דשבת (דף פ"ז) השלים ניסן כו'. והא דהי' הב' מנינים מכוון כבר עמד עליו הרמב"ן שם בפי' התורה אין זה מקומו: ע"ב בתשרי עתידי' לגאל אתי' שופר שופר.

ולר"י בניסן עתידין לגאל ונ"ל מליל שמורים כדמסיק וק"ל הא תני' בפ"ד דערובין (דף מ"ג) הריני נזיר ביום שבן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות וי"ט דאין (ב"ד) [צ"ל אליהו] בא בע"ש ועי"ט כדמפר' התם ואסור לשתות יין בימי החול והשתא אמאי אסור לשתות כל ימות החול אי לר"א לא יהי' אסור אלא בתשרי ולר"י בניסן לחוד ומסתבר לי בהא מילתא דב' קיצין איכא לביאת ב"ד כדאמ' ב"פ חלק (דף צ"ד) ריב"ל רמי כתיב בעתו וכתי' אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתו והאי דשמעתין מיירי מבעתו ובדלא זכו דלמר עתו בתשרי ולמר בניסן אבל בקץ דאחישנה ובדזכו אין זמן קבוע לדבר אלא כל יומא זימני' הוא וכדא"ל משיח התם לריב"ל היום אם בקולו תשמעו מש"ה בנדר ביום שב"ד בא אסור כל ימות החול ביין דילמא זכו וכל יומא זימני' הוא.

ולא תיקשי לך דהא משמע לר"א דנ"ל דעתידין לגאל בתשרי היינו בי"ט של ר"ה שהוא בתשרי ויום תרועה דהא מתקעו בחודש שופר ומגז"ש דשופר שופר אתי' לי' הא וכן ר"י דאמ' בניסן עתידין לגאל היינו ליל ט"ו בניסן שהוא י"ט דהא מליל שמורי' דמיירי מליל יציאת מצרים דהוי בט"ו בניסן אתי' לי' הא והא יום שלפניהם ה"ל עי"ט.

והא אמר התם דה"ט דמותר לשתות יין בשבתות וי"ט משום דכתיב הנני שולח לכם את אלי' הנביא לפני בא יום ה' דהיינו יום א' לפני ביאת ב"ד בא אלי' לבשר וכבר מובטח להם לישראל שאין אלי' לא בע"ש ולא בעי"ט מפני הטורח וא"כ א"א לב"ד לבא בא' בתשרי וט"ו בניסן שהן י"ט וי"ל דהיינו דווקא בקץ דאחישנה ובדזכו אבל בדלא זכו ובקץ דבעתו אפי' בעי"ט נמי בא אלי' ולא חייש לטורח דכיון דעתו הוא א"א להעביר מועד הקץ דהא מה"ט אפי' בדלא זכו אתי שלא להעביר המועד: מ"מ תיקשי האי דפ"ד דערובין דקא פסיק ותני מותר לשתות יין בי"ט דאפי' י"ט של ר"ה ושל פסח לילה ראשונה במשמע ואמאי מותר דילמא עתו הוא ואפשר לאלי' לבא בעי"ט מיהו לר"י י"ל כיון דנ"ל מליל שמורי' אין ב"ד בא בעתו אלא בלילה והא דפסיק ותני דמותר לשתות בי"ט דאפי' א' של פסח במשמע בנדר בו בעצמו של יום ולא בלילה דמשום עתו לא חיישינן דאין עתו אלא בלילה והא כבר עבר לילה וב"ד לא בא ואי משום אחישנה ושמא יבא ב"ד עוד היום קודם לילה הא לא אפשר ביאת אלי' בעי"ט בקץ דאחישנה וכ"ת הא התם אתינן למישפט לאבעי' דאי יש תחומין למעלה מי' או לא ואמר' אי אין תחומין למעל' מי' אמאי מותר לשתות יין בש' וי"ט ודחי משום דלא אתי אלי' אתמול ופריך אי הכי כל יומא ויומא לישתרי דהא ל"א אלי' מאתמול אלא אמרי' לב"ד הגדול אתי ה"נ נימא לב"ד הג' אתי ומסיק דלא אתי אלי' בע"ש ועי"ט מפני הטורח וא"כ אמאי מותר בי"ט של פסח אפי' כי נדר בעצמו של יום נימא דילמא בעתו הוא בא וכבר בא ב"ד

בלילה זו לב"ד הגדול וי"ל דודאי למאי דר"ל מעיקר' הא דמותר בשבתו' וי"ט היינו טעמא משום דלא אתי' אלי' מאתמול הא מדאסר בחול בע"כ הוא משום דחיישת לדילמא אתי לב"ד הגדול מאתמול ה"נ בש' וי"ט נמי ניחוש להכי אבל למאי דמסיק דה"ט דמותר בשוי"ט משום דאין אלי' בא לא בע"ש ועי"ט מפני הטורח מהשתא י"ל דל"ח לשמא כבר בא ב"ד קודם שנדר או קודם חלות הנדר דלשמא בא ל"ח אלא לשמא יבא אכתי היום קודם חשיכה והיא נדר ביום שב"ד בא ולא קאמר משעת ביאתו ואילך אלא ביום ביאתו דמשמע שנדר מתחילת היום הזה ואילך וחל עליו הנדר בו ביום אפילו קודם שבא וכה"ג משמע בפ"ג דגיטין (דף כח) לשמא מת ל"ח מש"ה בת ישראל שנישאת לכהן והלך בעלה.

למדינות הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים אפ"ה לשמא ימות חיישינן והאומר לאשה ה"ז גיטך שעה אחלו קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד וה"נ כיון שנדר ובא ביום של פסח מותר ביין בו ביום מיד דלמאי ניחוש דאי עתו הוא וכבר בא ב"ד בלילה הא לשמא בא ל"ח ולשמא יבא לא אפשר דבעתו א"א לו לבא ביום ולשלא בעתו ל"ח דהא אין אלי' בא בעי"ט אבל אם נדר בליל י"ט אסור באותו הלילה דילמא עתו הוא ועדיין יבא באותו הלילה דהא אפשר כיון שהוא עתו א"כ אפי' בנדר בליל א' של פסח מיירי וביום שב"ד בא ביום ממש ואפי' אם יבא בלילה אין חלות הנזירות עליו עד היום ומותר ביין אפי' ביום דלשמא בא ל"ח וכדפי': מ"מ ק"ל כיון דלשמא בא ל"ח יהי' מותר ביין אפי' בנדר בחול ולא חיישי' לשמא יבא היום כיון דא"א לב"ד לבא היום אלא א"כ אלי' בא מאתמול והא בלא הא לא סגי וכיון דחיישית לשמא יבא ב"ד היום הא א"א לו לבא אלא א"כ תאמר שכבר בא אלי' מאתמול ולפ"ז חששא דשמא יבא היום דלגבי ב"ד ממילא ה"ל חששא דשמא בא כבר מאתמול לגבי אלי' דכיון דהא בלא הא לא אפשר והא אמרת דשמא בא ל"ח ושמא י"ל כיון דלא תלה נזירתו בביאת אלי' אלא בביאת ב"ד לחוד אע"ג דביאת זה בלא ביאת זה ל"א אנן בתר עיקר נזירתו אזלינן וכיון דלגבי ביאת ב"ד שתלה בו ה"ל חששא דשמא יבא הוא לא אזלינן להקל מה"ט דה"ל חששא דשמא בא לגבי אלי' כיון דלא תלי נזירתו בביאתו מ"מ ק"ל אם אי' דל"ח לשמא בא א"כ מ"ק התם דקאי אימת וקא נדר אלימא דקאי בחול כיון דחל עליו נזירות היכי אתי שבת וקא מפקע לי' ומש"ה מ"ל דקאי בשבת וי"ט וקא נדר ההוא יומא קא שרי אבל שאר שבתות וי"ט אסו' והשתא כיון דל"ח לשמא בא כל ש"ויט יהי' מותר דבשלמא בחול כל שעתא אמ' שמא יבא עוד היום אבל כל שבתות השנה למאי ניחוש אי לשמא בא הא לא חיישי'

ולשמא יבא הא אי אפשר בשאר שבתות בין בעתו בין באחישנה לבד שבתות שבניסן לר"יבתשרי לר"א ובקץ דבעתו.

א"ו לשמא בא נמי חיישי' מש"ה אסור בכל שוי"ט דשמא בא כבר בחול לב"ד הג' לבד מאותו שבת וי"ט דא"א עוד לבא היום ול"ד לשמא מת דפ"ג דגיטין דל"ח דש"ה דהעמד הבעל בחזקת חיי' אבל הכא מאי חזקה איכא הלכך לשמא בא נמי חיישי' וא"כ קשה הא דאמרן וי"ל הא דקאמר הריני נזיר ביום שב"ד בא האי ביום אעיקר נדר קאי ולא אחלות הנדר וה"ק ה"נ יום שב"ד בא כלומר אם יבא ביום יהי' נזיר אבל אם יבא בלילה אין מקבל עליו נזירות כלל הלכך אפי' אם נדר בליל א' של פסח מותר בליל י"ט זה וביומו דלמאי ניחש לה דהא בין בעתו בין שלא בעתו א"א שלא בעתו מעכב ביאת אליה מאתמול דא"א מפני הטורח בעתו הא א"א ביאת בן דוד אלא בליל יום זה ולא ביומו ולא ח"ע.

נזירות כלל אם בא בלילה אבל אם הוא נדר ובא בחול אסור בכל יום טוב בימים ובלילות דשמא כבר בא ב"ד בחול וביו' ועי"ל דבין לר"א בין לר"י א"ש דאע"ג דילפי לטעמייהו מליל שמורי' ומתקעו לאו למימר דלגמרי דמי להו דאין ב"ד בא אלא בי"ט של ר"ה לר"א ביום תרועה ולר"י בליל שמורי' שהוא ליל יט"ר של פסח דווקא אלא בימים הסמוכים ליום תרועה לר"א והסמוך לליל שמורים לר"י ראוי לבא אבל בליל שמורים וביו' תרועה דווקא גופ' א"א דאין ביאת אלי' בעי"ט מפני הטורח והשתא ניחא דנקט ר"א בתשרי עתידין לגאל ור"י נקט בניסן אלמא כל החודש בין למר בין למר ראוי לביאת ב"ד מיהו יש לדחות דלעולם אין ראוי לביאת ב"ד לר"א אלא ביום תרועה ולר"י בליל שמורי' לחוד והאי דנקטי ניסן ותשרי אגב דמר נקט ברישא בתשרי נולדו אבות ומר בניסן דהתם דווקא הוא דהא מהני קראי דמייתי תלמודא למלתייהו לא שמעינן מיני' אלא למר בניסן ולמר בתשרי אבל בכמה בחודש לא שמעינן מינ' נקטי נמי גבי עתידין לגאול.

החודש ולא יום מכוון מיהו למאי שהוכחתי למעלה דהא דבניסן נולדו אבות לר"א ובתשרי לר"י היינו בר"ח ניסן ותשרי דווקא א"כ אדרבה מוכח מכאן הא דנקטי ניסן ותשרי סתם ולא יום המכוון הוא משום הא עתידין לגאול וש"מ כדפרישת עי"ל דלכ"ע בי"ט א"א לב"ד לבא דהא התם לא איפשטא לן אי יש תחומין למעלה מעשרה ואי יש חתומין א"א לאלי' ולב"ד לבא בשבת כדאמ' התם א"כ קראי דחיק ומוקי אנפשי' דלאו דוקא בליל שמורים וביום תרועה ב"ד בא אלא כל החודש ראוי לביאתו מיהו זה ל"ק אלא לקצת מפרשי' דתחומי' די"ב מילין אסור מה"ת א"כ בע"כ קראי לאו דווקא אבל למאן דס"ל אין לתחומין עיקר מה"ת לגמרי אין זה קושי' כל כך דזמן קבוע לביאת ב"ד

הוא מן השמים בי"ט ומכי אתי רבנן ותיקנו לאיסור תחומין ביאתו נדחה מיום הקבוע לו מן השמים לסמוך לו מלפניו ומלאחריו והשתא הא דנקטי ר"א ור"י בתשרי וניסן עתידין לגאול אע"ג דקראי דמייתי להו משמע דבי"ט עתידין לגאל מ"מ לבתר שתיקנו רבנן לאיסור תחומין בע"כ נדחה ביאתו מיום הקבוע לו כדפי' ועיין עוד בשה"מ: דף יב ע"א תנא לירקות ולמעשרות ק"ל מאי פסקא דתני סתמא ולמעשרו' ר"ה שלו תשרי ותני ירקות דרבנן והדר תנא מעשרות דאוריית' כדמסיק הא איכא מעשר אילן דר"ה שלו שבט כדא' לקמן והא מעשר תירוש נמי מה"ת וי"ל דתנא דברייתא אסיפא דמתני' סמיך דתנן בא' בשבט ר"ה לאילן והיינו למעשר אילן לענין חדש וישן ומ"ש ועני כדפי' במתני' ובע"כ למעשרות דברייתא דר"ה שלו תשרי אינו אלא של דגן בלבד ואני תמה על התוס' שכתבו מדתנן לירקות יותר משאר כל הפירות משמע דשאר כל הפירות מעשרן מדאורייתא והאי דיוקא ליתא דבכלל בא' בשבע ר"ה לאילן הוי נמי מעשר אילן ואין ענין מעשר אילן לתשרי וגם הברייתא דתני לירקו' דרבנן ולא תני פירות האילן נמי ה"ט וכדפי' ועוד בלא"ה י"ל מתני' דתנא ירקות מדרבנן לא פסיקא לי' למיתני פירות האילן דהא איכא זתים וענבים דפירות האילן הן ומעשר שלהם או של שמן ויין היוצא מהן לדעת הרמב"ן כמש"ל הוי מן התורה מש"ה לא תני להו אבל ירקות פסיקא דכולן מעשר שלהן דרבנן הוא מ"מ ק"ל אמאי שייר למיני קטניו' כאורז ודוחן ופרגין ושומשמין דר"ה שלהן תשרי כדא"ל האורז והדוחן כו' שהשרישו לפני ר"ה והני לאו בכלל ירקות הן כדאמרי' ירק בתר לקיטה הני כמאן כו' ושמא י"ל כיון דאיכא קצת מיני קטניו' שדרכן לזרוע לזרע ולירק כמו פול המצרי וכיוצא בו כדאמרי בכלל ולירקו' הוו דהא בזרעו לזרע דינם כירקו' לכ"ד אזלינן בהו בהו נמי בתר לקיטה וכיון דבזרע לירק דה"ל בכלל ירקו' דתני דר"ה שלהם תשרי משמע ממילא דהה"נ בזרען לזרע נמי ר"ה שלהן תשרי דמ"ש לזרע מלירק לענין ר"ה מש"ה לא חש למיתנינהו: והא דמעשר ר"ה שלו תשרי פי' התו' לעיל (דף ח) גבי עשר תעשר בב' מעשרות הכתוב מדבר דנ"ל מדכתיב עשר תעשר כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה כדלקמן גבי לשמיטין ובת"י פי' דה"ט כדפי' רש"י בפ"ב דכתובות (דף כה) דלא נתחייבו ישראל במעשר עד שהתחילו למנות שמיטין א"כ מעשר בשמיטין תלה רחמנא ושמיטין הוי ר"ה תשרי.

ועיין בשה"מ מש"כ ע"ז: תנא דרבנן. פרש"י ואשמעינן דיום קבוע לו כ"ש דאורייתא וק"ל נהי דמכ"ש נפקא לן שיש לו יום קבוע אכתי לא ידעינן דתשרי קבוע לר"ה למעשר דגן דילמא שבט כמו לאילן מיהו י"ל דהא דשבט ר"ה לאילן לאו מצ"ע של שבט הוא

שיום גורם לר"ה אלא מה"ט דכל שחנטו פירותיו קודם שבט בידוע שחנטו פירותיו על מימי שנה שעברה דהיינו קודם תשרי וכמש"ל בשם הר"ן.
נמצא שעיקר ר"ה לאילן הוא תשרי ושבט אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דאם חנטו קודם לו בידוע שגדלו על מימי שקודם תשרי ואם לאו גדלו על שלאחר תשרי ולפ"ז עיקר ר"ה לאילן נמי א' בתשרי ושבט אינו אלא גילוי מילתא בעלמא אם גדלו על מימי שקודם תשרי וכיון דאין לנו יום קבוע למעשרות אלא תשרי ממילא ידעינן דיום הקבוע למעשר דגן נמי א' בתשרי הוא והא גופי' דיש לו יום קבוע במכ"ש אתי מירקות: אלא שמפי' רש"י לקמן גבי מה"מ דבתבוא' וזתים בתר שליש וגבי הואיל ויצאו רוב גשמי שנה משמע דשבט ר"ה לאילן מצ"ע הואיל וזמן חנטה הוא ולפי"ז קשיא מיהו לפרש"י נמי י"ל כיון דהא דשבט ר"ה לאילן בטעמא תליא מפני שהוא זמן חנטה וה"ט לא שייך גבי מעשר דגן ממילא ידעינן דר"ה שלו הוי שוה כירקות.
ול"נ דה"פ תני דרבנן דר"ה שלו תשרי כ"ש מעשר דגן דאורייתא דר"ה שלו אינו אלא תשרי דאי ליכא במעשר של תורה תשרי לר"ה ה"ל לרבנן לקבוע בירק של דבריהם נמי אותו ר"ה הקבוע מה"ת בשל תורה דהא כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון: וליתני מעשר אחד מעשר בהמ' וא' מעשר דגן ק"ל כיון דלמעשרו' ממעשר דגן דאורייתא איירי ה"ל לשנויי תרי גווני מעשר דהא תנן בפ"ק דמעשרות התבואה משימרח ואם אינו ממרח עד שיעמוד ערימה דכה"ג אמרי' בסמוך גבי ירקות ירק הנאגד משיאגד ושאינו נאגד משימלא את הכלי: ע"ב הקישו הכתיב לנחלה אע"ג דע"כ ל"ד לנחלה לגמרי דנחלה אין לה הפסק לעול' ואילו מעשר דגן יש לה הפסק בשנ' השביעי' דאין נוהג בו מעשרות מ"מ בנחלתכ' קרא יתיר' הוא ובע"כ לא כתב רחמנא אלא להך דרשה שלא יתבטל בשנה הג' והששית.
ואי נימא בזמן שאין השמיטה נוהג אפ"ה מעשרות נוהג כמש"כ במקום א' א"כ נחלה גמורה היא שאינו פוסק לעולם אפי' בשביעית: המודר הנא' מחבירו לשנה מונה י"ב חודש מיום אל יום. פי' אם נדר בא' בניסן מונה שנה עד א' בניסן.
וק"ל הא אמ' במסכ' עירוכין פ"ב [דף ט] אין שנת לבנה פחותה משנ"ב יו' ולא יותר משנ"ו כיצד שניהם מליאים ששה שניהן חסירן ב'. א' מלא וא' חסר ד' ופריך עלה מדתני' הריני נזיר כימות החמה מונה נזירות שס"ה יום כמנין ימות החמה כימות הלבנה מונה נזירות שנ"ד יום כמנין ימות הלבנה ואם איתי' זימנין דמ"ל ששה ומשני בנזירות הולכין אחר לשון ב"א ורוב שנים.

והשתא הכא במודר לשנה אמאי אסור במיום אל יום דמשמע בין שניהם חסירין ואינו אלא שנ"ב יום בשנה זו בין ששניהם מליאים והוי שנה זו שנ"ו יום אפ"ה איסורו נמשך מיום אל יום. ואמאי ניזל בתר רוב שנים בין להקל ובין להחמיר כדא' התם לגבי נזירות. ודוחק לומר דש"ה דמודר הנאה לשנה דמשמע כמו שנה זו של שעת נדרו נמנית הוא נודר בין להקל ובין להחמיר והיינו מיום אל יום שכן מונין לשנה. משא"כ באומר כמנין ימות הלבנה ולא הזכיר שנה אין כוונתו על שנת נדרו אלא על שם שנת הלבנה בעלמא מש"ה ל"א בתר שנת נדרו אלא אחר רוב שנים דאין זה סברא דגבי כמנין שנת הלבנה נמי נימא שנתכוון לשנה זו של שעת נדרו דמ"ש: ואי לאו מסתפינא אמינא דל"ג בהאי דערכין גבי ימות החמה דרישא וגבי ימות הלבנה דסיפא מונין נזירות שס"ה ימי' ושנ"ד יו'.

דמשמע דהוי נזיר כמנין ימים הללו אלא ה"ג מונין נזירות שס"ה ושנ"ד ול"ג ימים והאי שס"ה ושנ"ד אנזירות קאי ולא אימים אלא צריך למנות שס"ה או שנ"ד נזירות כל א' מל' יום כסתם נזירות דה"ל שס"ה ושנ"ד נזירות. וכי הא דתנן בספ"ק דנזיר (דף ח) הריני נזיר כמנין ימות החמה מונין נזירות כמנין ימה"ח פי' שס"ה נזירות כל א' מל' יום אר"י מעשה בא"א שא' הריני נזיר כמנין ימה"ח וכיון שהשלים מת ודייק התם בגמ' דלישנא דהשלמה דנקט דשס"ה נזירו' קבל עליו ולא תימ' משום דאמר כמנין משמע דנזירות הרבה קבל עליו כמנין זה דה"ה נמי אם אמר כימות החמ' בלא כמנין אמרי' נמי הכי שהרי התם תניא הריני נזיר כמנין ימות החמ' מונין נזירות כמנין ימות החמה פי' נזירות הרב'.

כימות הלבנה מונה כימות הלבנה רבי א' עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימה"ח וכמנין יה"ל אלמא לת"ק אי אמר כימות אע"ג דלא אמר כמנין אפ"ה מונה נזירות הרבה כמנין יה"ל. וצ"ל דרישא גבי יה"ח נקיט כמנין להודיע כח דרבי דאע"ג דאמר כמנין אפ"ה בעי עד שיאמר נזיריות כו' ותני סיפא כי"הל להודיע כחו דת"ק אע"ג דלא אמ' כמנין אלא כימות אפ"ה מונין נזיריות הרבה כמנין זה והשת' האי ברייתא דפ"ב דערכין ת"ק דרבי היא ולפי"ז לק"מ דודאי בנודר מדבר לשנה או שאמר שיעור מנין יה"ל דהיינו שנה ומונה י"ב חודש מיום א"י בין שהשנה שנ"ב או שנ"ד או שנ"ו דשנה אובמיום אל יום הוא דמקרי הכי וכיון דנדר הכי מסתמא נתכוין לשנה זו שבשעת הנדר כמות שהיא יב"ח מיום אל יום כפי קביעת שנה זו דכה"ג הוא דמקרי שנה וכדפי'.

אבל התם בא' כיה"ח לאו לאיסור שנה זו כמות שהוא נתכוון דהא נזירות הרבה הוא דווקא כמנין ימי שנה של לבנה לפיכך אין הולכין אחר שנה זו של שעת נדרו כמות

שהיא שהרי נזירתו נמשך שנים רבות אחרי' עד ל' שנים ולא נתכון שיהא איסורו נמשך שנה זו דוקא דמאי אולמא של שנה זו מכל השנים שלאחריו שמשך נזירותו נמשך נמי בהם.

ובע"כ הא דקא' כיה"ל לשנה בעלמא דקרוי ימי הלבנה הילכך הלך אח' רוב שנים ולשון ב"א ומונה שנ"ד פעמים נזירות של ל' יום: וסייג לדברי דל"ג גבי מונה שס"ה ושנ"ד לתיבת ימים שהרמב"ם (בפ"א מה"נ) כתב כלשון זה האומ' הריני נזיר כיה"ח מונה נזיריותיו כמנין יה"ח. אם פי' שנות החמה מונה שס"ה נזיריות כל אחד.

מהם ל' יום ואם פי' שנות לבנה מונה שנ"ד נזירות. וזה העתיק מברייתא זו דפ"ב דערכין גם נראה שגורס כמנין יה"ח: מ"מ גירסת ספרים דידן כיה"ח וכיה"ל נמי ניחא וכדפי'.

ומה שק"ל מזה על פי' הר"ן פ"ח דנדרי' (ד' סא) גבי אלמא שנה כהשנה דמי ועלה מש"כ הר"ן בשם הרשב"א שם במתניתן יין שאני טועם השנה נתעברה השנה כו'. אכתוב בחי' למסכת נדרים: התלתן משתצמח.

מתניתן היא רפ"ק דמעשרות התבואה והזיתי' משהביאו שליש ופיר"שי משתצמח אחר שנת צמיחתו הוא מתעשר ולא אחר שנת לקיטתו התבואה והזיתי' משיביאו שליש אחר שנת שהגיעו בו לשליש בישולם אם שני' אם שלישית וק"ל הא באילן בתר חנטה אזלינן למעשרות לענין חדש וישן וב' נכנסת לג' כדאמ' לקמן אילן בתר חנטה וכו'.

ולקמן (דף טו) תני' אילן שחנטו פירותי' קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנה שעברה ולקמן אמרינן ליקט אהרוג ערב ט"ו בשבט עד שלא תבא השמש וחזר וליק' משתבא השמש אין תורמי' ומעשרין מזה על זה ואלו התם מפרש שיעורא אחרינא דתנן מאימתי הפו' חיי' במעש' התאנים משיבחלו התמרי' משיטילו שאור החרובין משינקדו התלתן משתצמח והתבואה והזית משהביאו שליש ובשאר כל אילנות מפרש התם כל אילן שיעורו מאימתי מתחייבי במעשר.

ולא אשתמיט באחד מהם לומר שיתחייב משעת החנטה ואפי' בתפוחין ואתרוגי' דקדים שיעור חיוב מעשר שלהם לכל האילנות תנן התם שחייבי קטנים וגדולים ואלו משעת חנטה לא קאמר. ובירקות תנן הקשואי' והדלועי' והאבטיחי' והמלפפופות חייבין גדולים וקטנים ואלו לענין חדש וישן ומע"ש ועני ירק בתר לקיטה אזלינן כדאמ' לקמן אבל האי דפ"ק דמעשרות לא מיירי כלל לזמן מעשרות לענין חדש וישן ומע"ש ועני.

אלא אירשא קאי דתנן התם כל שתחילתו אוכל וסופו אוכל אע"פ שהוא שמרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול וכל שאין תחילתו ואוכל אבל סופו אוכל אין חייב עד שיעשה אוכל ועלה קאי כל הני שיעורי דסיפא מאימתי הפירות חייבין במעשרות פי' שכבר

נעשה אוכל וקאמר התאיני' משיבחלו כו': שנת השמיטה מאי עבידתיה ק"ל הא האי שנת השמיטה לאו אחג הסוכת דבתרי' קאי אלא אמקץ ז' שנים דלקמי' קאי ופירושי קמפר' האי מקץ ז' שנה דאמינא לך היינו שנת השמיטה וכאלו כתיב מקץ ז' שני' שנת השמיטה ביחד ותרווייהו אמקץ קאי כלומר מקץ ז"ש ומקץ שנת השמיטה דהיינו בחג הסוכות של ח' שהוא בתר ז"ש: ושנת השמיטה ותרווייהו צריכי כדא' בפ"ז דסוטה (דף מ) דאי כתב רחמנא מקץ ז"ש.

ה"א נמנה מהשתא אע"ג דלא מתרמי בשמיטה כתב רחמנא שמיטה ואי כ"ר שמיטה ה"א בסוף שמיטה כ"ר במועד ואי כ"ר במועד ה"א מריש שתא כ"ר בחג הסוכות אלמא שנת השמיטה אז' שנה קאי דלא תימא נימנו מהשתא כמו דכ"ר בחה"ס לפ' האי במועד דל"ת מריש שתא. והשתא שנת השמיטה אז' שנים קאי ובחה"ס אבמועד קאי לפרושי ודוחק לומר דהא גופי' ק"ל אמאי קרי לי' מקץ ז"ש הא שמונה הוא דפשטא דמילתא דמשנת השמיטה בחג הסכות דייק לה דקא' שנת השמיטה מאי עבידתי' בחה"ס ח' היא. עוד קרא דירמי' דכתיב מקץ ז"ש תשלחו וגו' דמוקי לה בפ"ב דערכין [דף לג] ז' שנים לנרצע היינו לאחר ז"ש בשנת ח' אם פגע בו יובל כדפרש"י התם אלמא אורחי' דקרא הוא אתחילת שנה לקרוא מקץ שנה שלפני'. וי"ל דהכי דייק לה מכדי שנת השמיטה אז' שנים קאי לפרש וכן חג הסכות לפ' אבמועד קאי מ"ש דפלגינהו וכתב ברישא ז' שנים במועד והדר כתב שנת השמיטה לפ' ז"ש דרישא ובחה"ס לפ' במועד דסיפ' הל"ל מקץ ז"ש שנת השמיטה ביחד והדר לכתוב במועד בחה"ס נמי ביחד.

ומדפלגינהו רחמנא ש"מ למדרש שנת השמיטה בחה"ס באפי' נפשי' לומר לך דחה"ס של ח' עדיין חומר שנת השמיטה עליו: וכ"ת א"כ ל"ל צריכותא דפ"ז דסוטה להאי שנת השמיטה ובחה"ס ת"ל דצריך לדרשא דשמעתין: וי"ל דמ"מ פשטא דקרא משמע דעיקר לסימנא דמצות הקהל דאיירי בי' ענייגא קאתי דאי הא לחוד אתי לארויי' לענין מצות שמיטה דאתה נוהג מנהג ז' בח' לא ה"ל למכתב (הא בעניינא דמצות) [צ"ל אלא בענינא] שמיטה דמאי שייכי דיני שמיטה לארויי' בפ' הקהל.

א"ו לגופי' למצות הקהל איצטריך להא דשנת השמיטה בחה"ס לסימנא דזמן הקהל אימת ואגב אורח' פלגינהו קרא ללמד הא נמי דאתה נוהג מנהג ז' בח': מנהג ו' בז'. הקשה התוס' היכי יליף חיוב מעשר משביעי' הא כל האילנות הולכין בשביעית בתר חנטה וענבים נמי בכלל כדאמר לקמן אילן בתר חנטה כו' ואפ"ה לענין להתחייב במעשר שיעור אחר מפורש בפ"ק דמעשרות ולא היה להם להביא הא דלקמן דהתם לא מיירי לענין שביעית אלא לענין מעשרות מ"מ אמת הוא דלענין שביעית אזלין בכל אילנות בתר

חנטה כדמוכח לקמן בסוגיא דאתרוג בת ו' שנכנס לז' ותנן אתרוג שוה לאילן לשביעית פי' שהולכין בו בתר חנטה כאילן ותי' התוס' דבכולהו ניחא דחזו בשיעור המפורש בהן אבל תבואה וזיתים קודם הבאת שליש נמי חזו כדאמר בפ' המוציא יין אנפיקנין שמן זית שלא הביא שליש שמשיר את השער ומעדן את הבשר ואמרי' בפ"ג דפסחים (דף מב) עמילן של טבחים פת תבואה שלא הביא שליש ומה"ט ניחא דק"ל אהנך טפי מנלן דאזלינן בתר שליש כיון דקודם לכן חזו ומייתי ראי' מז' דאפי' לז' לא משערינן עד ה"ש כ"ש למעשרות דהא שאר אילנות דאזלינן לשביעית בתר חנטה אפ"ה לא מחייב במעשר עד דמטו לשיעור המפ' בהם והא ל"ל דקרא דשנת השמיטה בחה"ס מיירי משאר אילנות דלא חזו עד שיעור המפ' בהם שהוא הבאת שליש שלהם כדפי' התו' אבל בתבואה וזיתים דחזו קודם הבאת שליש ניזל בתר ההוא שעתא דחזו דאטו תבואה וזיתים רמיזא בהאי קרא דשנת השמיטה די"ל דהא דתלה רחמנא לשנת השמיטה בחה"ס.

בע"כ ה"ט כל תבואה שנקצרת בחג בידוע שהביא שליש לפני ר"ה כדאמרינן לקמן דהה"נ לזיתים אלא דחדא מנייהו נקט. אבל בכל שאר אילנות אין להם זמן אחד קבוע לכולן לומר דאם נלקטת בחג בידוע שהביא כך וכך לפני ר"ה ואפי' דבמין אחד אילן זה שהביא כשיעור זה לפני ר"ה ומתאחר בשולו ולקיטתו מאילן חבירו של אותו מין גופי' או מקדים לו ואפשר שאפי' באילן אחד נמי אין כל השנים שוות פעמים מקדים בשנה זו משנה שלפני' ופעמים מאחר כיון שכן מהשת' בע"כ הא דתל' רחמנ' לשנ' השמיט' בחה"ס אי אפשר לומ' דמיירי משאר כל האילנות דא"כ מאי פסק' דשנת השמיטה אחה"ס.

אבל אי לא מיירי אלא בתבואה וזיתים הא וודאי פסקא דבכל מיני התבואה וכל האילנות זתים הכי הוי וכדפ': ומ"מ למאי דיליף בסמוך מועשת את התבואה לשלש כו' לא א"ש ואי משום דכתוב תבואה משמע תבואה דוקא א"כ זיתים מנלן ואי משום דזיתים נמי בכלל תבואה הן כדכתיב בתבואת היקב הא ענבים נמי בכלל תבואת יקב הם ועוד דתבואה בהדיא כתוב בהו ותבואת הכרם גבי כלאי הכרם וניזל בהו נמי אחר ה"ש לענין שביעית ולא בתר חנטה כשאר אילנות.

וי"ל למאי דאפרש לקמן דהאי דדרש מועשת נמי אהאי קרא דבשנת השמיטה בחה"ס סמיך ניחא: דף יג ע"א וקדי' לי בצאת השנה כתבו התוס' ומ"מ בהאי קרא לחוד כחד לא סגי אם לא שנת השמיטה בחה"ס ולא פי' מ"ט לא סגי בהאי קרא לחוד ונ"ל דה"ט דאי מבצאת השנה לחוד ה"א ה"מ לעני מעשר דהא בשאר האילנות אפי' ענבים דמעשר שלהם מה"ת אזלי בהו בתר ה"ש שלה' לגבי מעשר וא"כ הה"נ בתבואה וזיתים

דבע"כ בהו מיירי האי קרא דחג האסיף בצאת השנה מדתלה לקציר החג אחר שנה היוצאת משום דבידוע שהביאה שליש לפני ר"ה והא ליתא אלא בתבוא' וזתים בלבד וכדפי' בסמוך אבל לענין שביעית ה"א דבתר חנטה אזלינן כשאר אילנות קמ"ל שנת השמיטה בחג הסכות דאפי' לענין שביעית בתבואה וזתים לא אזלי' אלא בתר ה"ש ולא קוד' לכן.

ומהאי קרא דשנ' השמיט' בחה"ס לחוד לא סגי דה"א תשמיט ותיזיל עד חה"ס אמר רחמנא כדפריך לעיל אבל לא לענין הבאה שליש בתבוא' וזיתים דלא מסתבר לומר כן הואיל והן ראוין קודם ה"ש שלהן אבל השתא דגלי קרא אחג האסיף דבתבואה וזיתים נמי אזלינן בתר ה"ש אפ"ת דלענין מעשר מיירי מ"מ כיון דקודם ה"ש נמי ראוין ואפ"ה לא אזלינן בהו לענין מעשר עד הבאת שליש מגזה"כ מהשתא יותר ראוי למדרש להאי קרא דשנת השמיטה דענין הבאת שליש אזלינן בהו לגבי שביעית אע"ג דראויין קודם לכן אפ"ה גזה"כ כן כדאשכחן הכי גבי מעשר מלמידרש דבר חדש דתשמיט ותיזול עד חה"ס דשנת ח' מה שלא מצינו במקום אחר כיוצא בו שתהא שנה נכנסת בחברתה כלל: קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי.

כתבו התוס' ואע"ג דירוש' היא להם מאבותיהם כדאמ' בע"ז פ"ד (דף נ"ג) דא"ר ואשיריהם תשרפו באש מכדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ יש לו במה שזרע ומ"מ דייק התם שפיר מאשירות מדורות ראשונים. $$ציור בספר$$ וא"י מאי קאמר אדרבה אשרות שמדורות ראשוני' קודם שניתן לאברהם הי' יכולין לאסו' ולק"ל התם אלא על אשירות שלאחר שניתן הארץ לאברהם ואי יש לו חלק במה שזרע ונטע לק"מ הא ודאי יכול לאוסרו כיין שיש לו חלק בו ש ול"ל דק"ל מדאמ' תורה ואשיריהם תשרפו באש הכל במשמע ואפי' אילן העולה מאיליו וזה אין לנכרי חלק בו כיון דלא טרח לנטעו.

הא ליתא דהעולה מאיליו לכ"ע אינו אסור משומאשירה הואיל ואין בו תפיסת ידי אדם כדאמ' בפ"ג דע"ז (דף מו) בסוגיא דנכרי' העובדים את ההרי': ול"נ דוודאי כל התבואה והאילנות שהי' בא"י בשעת כניס' לארץ ה"ל ישראל ונכרי שותפי' בו דיש לנכרי חלק במה שזרע ונטע ומ"מ למ"ד יש ברירה נוטל ישראל חלקו ומותר דאמ' זהו חלקו המגיעו וכדתני' רפי"א דחולין (ד' קל"ה) ישראל ונכרי שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי משום דס"ל אין ברירה רשב"ג א' שלו חייב ושל נכרי פטור דס"ל י"ב כדמפ' התם וה"נ חצי אשירו' המגיע לחלקו של ישראל למ"ד י"ב מותר ור"א דקשיא ליה אמאי א"ר ואשריה' תשרפון.

לטעמא אזיל דס"ל י"ב בפ"ט דבכורות (דף נז) גבי אחים שחלקו לענין מעשר בהמה דאם קו ט' כנגד ט' אמ' זהו חלקו המגיעו דיש ברירה משום הכי ק"ל אמאי אמר רחמנא לשרוף כל האשירו' יטול הישראל חציים לחלקו ולישתרי. ואע"ג דהא דר"א אזלא התם אליבא דרב דא' ישראל שזקף לבינה כו' ומפיק לה ר"א מתחילתה של א"י והא רב אין ברירה ס"ל בפ"ה דביצה (דף לח) גבי ב' שלקחו חביו' ובהמה בשותפות מ"מ א"ל הא דפריך אין א"א דשא"ש לאו אליבא דרב ס"ל א"ב פריך אלא למאי דס"ל י"ב ואליבא דרב מוכח לה מהא דמסיק התם בביטולא בעלמא סגי וחבריא דרב כהנא ס"ל כמ"ד א"ב ואפי' לאחר חלוקה חלקו של ישראל כחלקו של נכרי דמי מש"ה ק"ל קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי: קצירכם ולא קציר נכרי ומשמע כמו שממעט קציר נכרי ה"ה נמי של הפקר דהא לאו קצירכם הוא.

וק"ל לפי"ז אין עומר בא בשביעית שהכל הפקר ותנן בפ"ד דשקלים שומרי ספיח' בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ואשומרי ספיחין לצורך העומר קאי דאמ' בפ"י דב"מ (דף קי"ח). מיהו י"ל דקצירכם אינו ממעטו אלא של נכרי לחוד אבל של הפקר אע"ג שאינו של ישראל הואיל ואינו של נכרי אינו ממעט וכה"ג צ"ל גבי הא דאמ' רפ"ק דבכורות (דף ב') דממעט שותפי' נכרי מן הבכורה משום שנאמ' בישראל אבל לא באחרים מ"מ משמע דשל הפקר חייב בבכורה מדאמ' התם רב מרי בר רחל הוה מקנה אודנייהו לנכרים וטורח זה למה יפקירם וממילא יהי' פטורין מן הבכורה אלא ודאי אין דין הפקר שוה לדין של נכרי בכל מקום אע"ג שיש מקומות ששוין הן ובח"א יתבאר זה: מיהו בלא"ה אין זה קושיא דיהא שביעית פטור מן העומר מטעם הפקר הא בלא"ה פריך בפ"ט דמנחו' (דף פ"ד) דלאכלה אחר רחמנא ולא בשרפה ומשני רחמנא אמר לדורותיכם אלמא א"א לבטל עומר בשביעית מיהו ק"ל הא קצירכם מ"ל להא דדרוש בפ"ב דפסחים (דף כ"ג) דחדש מותר בהנאה אע"ג דא"ר אבוהו כ"מ שנאמר לא תאכל אסור בהנאה משום שנאמר קצירכם שלכם יהא.

ואפי' לחזקי' דל"ל התם דר"א מפר' התם לקצירכם דכל ישראל משמע והכי מפרש התם לתרומתכ'. מ"מ כ"ע לא דרשי לקצירכם קציר נכרי והתוס' הקשה התם הא איצטרך לכדדרשינן בפר"י (דף ע"ב) קצירכם ולא קציר מצוה וחזקי' נמי לשני הכי ותי' מדלא כתי' ראשי' קצי' והמ"ל קצירך וכתי' קצירכ' ש"מ תרתי.

ואכתי תקשה ומנלן למדר' ולא קצי' נכרי דהא תלתא לא ש"מ שהרי ליכא אלא תרי יתורא: ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול ק"ל אמאי מעיקרא לא אכול הא אפי' דבר טמא אישתרי להו בז' שכבשו כ"ש חדש דהא אמר בפ"ק דחולין (דף י"ז) בעי ר"י

אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ מהו ומתמה אימת אלימא בז שכבשו השתא דבר טמא אישתרי להו דכתיב ובתים מליאים כל טוב וא' רב קדלי דחזירי בשר נחירה מיבעי וקאמ' אלא לאחר מכאן מיהו לשנויי בתרא דהתם כי אישתרי שלל של נכרי' דידהו ל"א.

א"ש הא דמעיקרא ל"א כיון דא"י מוחזקת היא ה"ל כדידהו ואע"ג שיש לנכרי נמי חלק במה שזרע הא ס"ל לחבריא דר"כ דאין ברירה וכדפיר' בסמוך ולשנויא קמא דהתם דאינו מחלק בין שלל של נכרים לדידהו הא דמעיקרא לא אכול לאו משום איסור חדש אלא דל"צ שהיו מסתפקין עדין מן המן שבכליהם כדאמ' בסוף פ"ק דקדושין (דף ל"ח) אדמ"ד משיב לאחר ירושה וישיבה משמע עי"ל דלא הותר להם אלא איסור שא"א לבוא לעולם ליד היתר כמו בשר נחירה ודבר טמא אבל איסו' שאפשר לבוא לידי היתר כמו חדש לא דלמה לו למיכלו בעודו עומד באיסור ותדע דהא א' בפ"ב דכתובות (דף כ"ה) דבז' שכבשו נתחייבו בחלה ואמאי הא אפי' דבר טמא אישתרי להו.

ול"ל דנתחייבו בחלה היינו אם גילגול בז' שכבשו והניחו לאחר מכאן כדמשני אאברי בשר נחירה דפשטא דקרא משמע שאם אכלו מיד שבאו לארץ נתחייבו בחלה כדכתיב בבואכם אל הארץ וגו' והי' באכלכם מלחם הארץ וגו' אלא ודאי איסור שיש לו תקנה לבא לידי היתר לא הותר להם והרי עיסה הטבולה לחלה יש לה היתר ע"י הפרשה והא דתנן רפ"ק דערלה עת שבאו אבותינו לארץ מצאו נטוע פטור נטעו אע"פ שלא כבשו חיי' והא ערלה אין היתר לאיסורו צ"ל דמיירי במצניע מפי' הללו של ערלה לאחר ז' שכבשו: וראיתי להרמב"ן בפי' התורה על פסוק זה ובתים מלאים כל טוב שפי' כי הטובה ההוא שכל מה שימצאו בבתים מותר להם אפי' היו שם דברים הנאסרים כגון כתלי דחזרי או כרמים נטועים כלאי' או ערלה כו' והשליט אותם בכל הנמצא בארץ במותר ובאסור.

הנה הותר להם כל האיסורים זולת איסור ע"ז כו' והנה ההיתר הזה עד שאכלו שלל אויביהם וי"א ז' שכבשו וכ"כ בגמ' פ"א ממסכ' חולין. ומדבריו למדנו שאפי' איסור ערלה הותר להם ובע"כ ההיא דפ"ק דערלה עת שבאו כו' מיירי במצניע לאחר ז' שכבשו וכדפי'.

ובשם הרמב"ם כתב שכל חלוצי צבא משנכנסו לגבול נכרי' מותר להם לאכול נבילות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בהן אם רעבו ולא מצאו מאי לאכול אלא מאכלי האסורים וכן שותה יי"נ. מפי השמועה למדו ובתים מליאי' כל טוב ערפי חזירי וכיוצא בהן.

ולפ"ד דמשוי חלוצי צבא של דורות לשל כיבוש לא הותר לכולן אלא בשעת הדחק שאין להם מה לאכול משל היתר. א"ש הא דמעיקר' לא אכלו דמיירי בשהי' להם של היתר

מיהו ק"ל דלפ"ד מאי פריך אההיא דאברי בשר נחירה אלימא בז' שכבשו השתא דבר טמא כו' מאי קושיא הא דבר טמא לא אשתר להו אלא בשעת הדחק שאין לו מה לאכול אבל אבר בשר נחירה דמבעי' לי' משום שמא הואיל אישתרי קודם לכן אישתרי לה"ט אפי' שלא בשעת הדחק שרי ול"ל לדחוקי בלאחר מכאן.

אלא ודאי בז' שכבשו בכל ענין שרי להו: ומ"מ נ"ל דאין ללמוד מהם לשאר חלוצי צבא להתיר להם דבר איסור כלל דאצלם הוראת שעה היתה וגם הרמב"ן השיג עליו בזה ואין זה מקומו: דף יג ע"ב אל תקרא לשלש אלא לשליש. הק' התוס' דהשתא הדרא קושי' דלעיל לדוכתא דילמא לא עייל כלל ואמר רחמנא תשמט ותזיל עד חה"ס.

ותי' דהאי תנא ל"ל דרשא דלעיל וק"ל א"כ תקשה לי' הא דפריך לעיל שנת השמיטה מאי עבידתה בחה"ש ח' היא. ולמאי דפרישת לעיל ניחא דאי מהאי קרא דועשת ה"א ה"מ לענין מעשר אבל לענין שבעי' אפי' קודם לכן נמי וכדפי' לעיל גבי קרא דבצאת השנה א"נ דאי מהאי קרא דועשת ה"א דאפי' ענבים בתר שליש אזלינן בין למעשר ובין לשביעית דענבי' ג"כ בכלל ועשת את התבואה דגם הן תבואה כדכתיב ותבואת הכרם ולפיכך כ"ר שנת השמיטה בחה"ס למימרא דלענין שביעי' נמי בתר הבאת שליש אזלינן מיהו דוקא בתבואה וזתים מדתלה רחמנא לתבואה של חה"ס אחר שנת השמיטה ש"מ מפני כיון שנקצרת בחג בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה דאכתי שביעי' היא והא ליתא אלא בתבוא' וזיתים בלבד אבל בענבים לא דבהו לא פסיקא לן הא כדפי' לעיל: כיצד הוא עושה צובר גרנו לתוכו ק"ל הא בפ"ג דמנחות (דף לא) תניא אר"ש שזורי פ"א נתערב לי טבל בחולין ושאלתי את ר"ט ואמר לי קח מן השוק ועשר עליו קסבר דאורייתא ברובה בטל ורוב ע"ה מעשרין הן וה"ל כתורם מן הפטור על הפטור והשתא כיון דר"ש שזורי ס"ל יש בילה ל"ל ליקח מן השוק יצבור גרנו לתוכו ונמצא מעשר מן החיוב שבתערבות על החיוב שבו ודוחק לומ' דר"ט סבר אין בילה ולא רצה ר"ש שזורי להורות כדבריו במקום ר"ט רבו ועוד דהתם מייתי להא דר"ש שזורי דפול המצרי דשמעתין וא' ר"ח התם כ"מ ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו ובתר הכי מייתי הא עובדא דטבל שנתערב בחולין ומסתפק שם אי הלכה כמותו בהא ואר"פ אין וקשי' בה ר"ח מסורא פשיטא מי קא' הלכ' כמותו במשנתינו כ"מ ששנה קא' והשתא איך אפשר לומר דהלכה כמותו בהא עובדא ובהא דפול המצרי הא ה"ל תרתי דסתרן אהדדי דמהא ש"מ דאין בילה ובהא דפול המצרי ס"ל דיש בילה דל"ל דהא דקבע הלכה כמותו כי האי עובדא לא קאי אהא דש"מ אין בילה דבהא דבילה ודאי הלכה כרש"ש משמי' דנפשי' דס"ל יש בילה גבי פול המצרי אלא קבע הלכה במאי דש"מ מהאי עובדא רוב ע"ה מעשרין הן ועוד דפריך

התם ולימא קח מן הנכרי ומשני קסבר אין קנין לנכרי בא"י להפקיע מן המעשר וה"ל מן החיוב על הפטור ובהא קבע הלכה כהאי עובדא.
הא ליתא דהתם איכא חד לישנא להיפ' דא"ל קח מן הנכרי דיש קנין ולא מן השוק דאין רוב ע"ה מעשרין והשתא הא דקבע ר"פ הלכה כמותו לא מסיימי אי אלישנא קמא דאין קנין ורוב ע"ה מעשרין אי אלישנא בתרא דיש קנין ואין רוב ע"ה מעשרין $$ציור בספר$ $ והשתא נפל פיתא בבירא דאין שום נ"מ בהאי פיסקא דר"פ כיון דלא פי' אהאי לישנא קבע הלכה אי אקמא דש"מ הכי אי אבתרא דש"מ איפכא.
ובע"כ הא דפסק ר"פ כהאי עובדא אינו (שלא) [צ"ל אלא] מה דש"מ לתרתי לישני דהיינו דאין בילה דבין אי א"ל קח מן השו' או מן הנכרי עכ"פ ש"מ אין בילה דאי יש בילה טורח זה למה יצבור גרנו לתוכו דהא דקא' הגמ' קסבר מדאורייתי' ברובא בטל הא מילתא דפשיטא היא דבטל ברובא והאי קסבר אסוף דבריו קא גריר קסבר מדאורייתא ברובא בטל ורוב ע"ה מעשרין פי' קסבר דוב ע"ה מעשרין ולאפוקי מלישנא בתרא דל"ל הא רובא וכיון דרוב ע"ה מעשרין ממילא ש"ד לעשר משל ע"ה דהא מדאורייתא לכ"ע ברוב בטל ומהשתא ליכא שום נ"מ במאי דפסק ר"פ כי האי עובדא אלא בהא בלבד דש"מ דאין בילה וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא רש"ש בהא דפול המצרי ס"ל דיש בילה: וי"ל דע"כ ל"ק רש"ש דיש בילה אלא בטבל דרבנן כמו פול המצרי אבל בטבל של תורה כגון של דגן לא.
וכה"ג מצינו בשילהי פ"ה דביצה (דף לח) דאיכא למ"ד בשל תורה איקברירה ובדרבנן יש ברירה וההוא טבל שנתערבו בחולין טבל של תורה הי' ולפי"ז פסק ר"פ כתרווייהו כרש"ש דבדרבנן יש בילה וכההוא עובדא דבשל תורה אין בילה והא דפריך אשמואל דאמ' הלכא כרש"ש מהא דאמ' לכל אין בילה ולא משני דההוא דאין בילה מירי בשל תורה דווקא היינו משום דשמואל סתם וכייל לכל אין בילה דמשמע אפי' בדרבנן בילה ל"ל: וכ"ת דאפ"ת דהאי עובדא דטבל שנתערב בחולין בטבל של תורה מירי אפ"ה כיון שנתערב חזר עכשיו להיו' טבל דרבנן דהא מדאורייתא ברובא בטל ואי בדרבנן יש בילה אכתי תקשה ל"ל לממ' קח מן השוק יצבור גרנו.
י"ל כיון שהי' טבל של תורה קודם שנתערב אפי' שנתערב לא פקע מיניי' שם טבל של תורה מש"ה לא סמכינן אבילה תדע דהמ"ל קח מעציץ שאינו נקוב או משל ח"ל. אלא ע"כ ה"ט דהא דטבל שנתערב בחולין דמי לחיוב של תורה וה"ל כמפריש מן הפטור על החיוב כמ"שכ התוס' שם.

וה"נ לענין אין בילה הטבל שבתערובות זה דמי לחיוב של תורה ואין בילה בשל תורה: ונ"ל שיש להביא ראיה שיש לחלק דהא דבילה בין של תורה לשל דבריהם מהא דתנן בפ"ה דדמאי הלוקח מן העני וכן העני שנותנין לו פרוסת פת או פלחי דבילה מעשר מכל א' ואחד ובתמרים וגרוגרות בולל ונוטל ואמר' עלה בירושלמי ר יוס' בשם ר"ש בדמאי התירו פי' הא דסמכינן אבילה דוקא בדמאי שכל עיקרו אינו אלא מדרבנן ואע"ג דל"ד לגמרי להא דרש"ש דלדידי' אפי' דרבנן כמו ההיא דפול המצרי סמכינן אבילה ואילו בהאי דפ"ה דדמאי לפי' הירושלמי בודאי טבל דרבנן כמו תמרים וגרוגרות לא סמכינן אבילה אלא דוקא בדמאי שלהם הוא דסמכינן אבילה מ"מ בהא שוין לחלק בין של תורה לשל דבריהם ונ"ל דבהא פליגי דרש"ש לא גזר של דבריהם אטו של תורה ותנא דפ"ה דדמאי גזר הא אטו הא ולא הקילו אלא בשל דמאי דקיל טפי דלית ציה עקר בשל תורה כלל מיהו בדמאי אפי' בשל דגן דודאי שלו מה"ת אפ"ה נ"ל דלא גזר בדמאי שלו מדתני רישא העני שנ"ל פרוסת פת ופלחי דבילה מעשר וכל א' וא'.

ומשמע דה"ט דפרוסת פת משום שאין נבללין יפה דומיא דפלחי דבילה דע"כ טעמא מ"שה הוי הא אם הי' נבלל יפה יש בילה אע"ג דמעשר ודאי של פת מה"ת הוא וש"מ דס"ל להאי תנ' דבודאי אפי' בדרבנן אין בילה ובדמאי אפי' בשל תורה יש בילה להאי תנא דפ"ה דדמאי. מיהו לרש"ש כל בדרבנן אפי' בודאי כמו פול המצרי יש בילה והא דמוקי הירושלמי להא סיפא דבתמרים וגרוגרות בולל ונוטל בדמאי דוקא ה"ל לאוקמי אפי' בודאי ורש"ש היא דכל בדרבנן אפי' ודאי יש בילה.

י"ל דמתני' קשית' דאי בודאי רישא דתני פרוסת פת דומי' דפלחי דבילה דה"ט משום דאין נבללין ת"ל דאפי' נבלל פרוסת פת דהוי טבל של תורה אין בילה. א"ו ש"מ מתני' בדמאי איירי מיהו בלא"ה לק"מ הא דלא אוקי לה בודאי ור"ש היא משום דכולה מכילתא וכל האי פירקא לפני בבא זו ולאחרי' בדמאי איירי אם אי' דההיא בבא איירי מודאי לא ה"ל למיתנא התם: מ"מ אכתי ק"ל על תי' זה דהא להאי לישנא דא"ל קח מן השוק דהיינו דמאי ש"מ דטבל זה שנתערב בחולין ודמאי בני חיובא כהדדי נינהו ולא ה"ל כמפריש מן הפטור על החיוב כמו טבל של ח"ל ושל עציץ שאינו נקוב דחשיבי להו לגבי טבל זה המעורב כמו מן הפטור על החיוב כמש"כ לעיל בשם התוס' וכיון דכהדדי נינהו והא אפי' רבנן דמחמרי בבילה דאפי' בדרבנן אין בילה בההיא דתמרים וגרוגרות דבולל דוקא בדמאי אבל בודאי לא ואפ"ה בדמאי שודאי שלו מה"ת יש בילה כדמוכח האי דפרוסת פת וכדפי'.

ש"מ דמאי שלתורה קיל מודאי טבל דרבנן וכיון דס"ל לרש"ש יש בילה בודאי טבל דרבנן גבי פול המצרי כ"ש דיש בילה בדמאי של תורה דבהא לא שמעינן דפליגי רש"ש ורבן אלא מאי דלמר חשיב לי' קיל או חמיר ה"ה למר וכמו דס"ל לרש"ש יש בילה בדמאי של תורה ה"ה ממילא נמי לטבל שנתערב בחולין יש בילה דהא כהדדי חשיב להו ועוד כ"ש הוא מודאי של דבריה' דחמיר מדמאי של תורה ומטבל זה ואפ"ה יש בילה לרש"ש: והשת' הדר קושי' לדוכתא ל"ל לממ' קח מן השוק.

טורח זה למה יצבור גרנו לתוכו עוד י"ל דרש"ש ס"ל דיש בילה אפי' בשל תורה והא דלא תיקן ע"י צבירת גורן לאו משום דאין בילה ושמא יעלה החולין בידו וכדפיר"שי התם דהא ל"ח דודאי יש בילה אלא מש"ה א"ל קח מן השוק או מן הנכרי משום דאלו הי' מפריש מני' ובי' ע"י צבירת גורן משום דיש בילה הי' מפסיד.

שהי' צריך להפריש תרומת מעשר על הכל אפי' על חולין שבתערובת זה והי' מפסיד כשיעור ת"מ של החולין אבל כשמפריש ממקום אחר מן השוק או מן הנכרי אינו מפריש ת"מ אלא שיעור המגיע לשל טבל לבד ולא לשל חולין וכי הא דתנן בפ"ג דמסכת חלה זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף ענבי בציר עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום א' מוציא לפי חשבון.

פי' דזיתי ניקוף וענבי עוללות ממתנות עניים הן ופטורין מן המעשרות. וה"ל טבל שנתערבו עם החולין ואם לא מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל והשאר מ"ש ומ"ע לפי חשבון וה"נ דכוות' וכדפי': מיהו אכתי להאי פי' ק"ל דמאי מספק' לי' אי הלכה כרש"ש בהאי עובד' דטבל שנתערב בחולין פשיטא דהלכתא כוותי' דהא לא קמ"ל מידי אלא כי הא מתני' רפ"ג דחלה והא סתמא היא וליכא מאן דפליג עלי': וי"ל דהא דמספקא לי' אי הלכה כרש"ש היינו במאי דס"ל דמדאורייתא ברובא בטל לאפוקי מדר"י דס"ל בכל מקום מין במינו אינו בטל ולדידי' מן התורה לא בטל מין במינו אפי' לקולא כדאמר ר"י בפ"ח דזבחים (דף עח) גבי דם קדשים שנתערב בדם בהמה או חי' אין דם מבטל דם ואפי' טיפה של דם קדשי' בכלי גדול של דם חולין אינו בטל וכשר לזריקה דמין במינו לא בטל ומקרא נ"ל לר"י הא בפ"ג דמנחות (דף כב) מולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר מכאן למין במינו לא בטל וא"כ אפי' נתערב מעט טבל בהרבה חולין במין במינו יכול להפריש ממקום אחר של חיוב ואין כאן משום מן החיוב על הפטור דהטבל שבתערובת זה נמי בר חיוב מן התורה הוא ולא עוד בע"כ א"א להפריש עליו ממקו' אחר מן הפטו' מן התורה כגון מן השוק או בשל נכרים למ"ד יש קנין דה"ל מן הפטור על החיוב כיון דטבל זה אינו בטל ברוב חולין מה"ת קמ"ל

דמה"ת אפי' מין במינו בטל אלא מדרבנן הוא דאינו בטל משה"ה צרי' לעשר מן השוק או מן הנכרי דווקא וסגי לי' בהכי ואעפ"י שהתוס' פי' התם דלר"י חטים בחטים בטל מדא' ר"י אף מעלין את המדומע בק"א ולא אר"י מין במינו לא בטל אלא בדבר המתערב כגון קמח בקמח י"ל ההי' דרש"ש נמי קמח בקמח איירי ואפ"ה דמיירי חטים בחטים נמי א"ש דהא גופי' קמ"ל דעכ"פ חטים בחטים בטל וגם לתי' התוס' השני הת' נמי א"ש אלא שלא רציתי להאריך בזה והדבר מובן מאליו וא"כ א"ש לפי"ז הא דלא סמיך רש"ש אבילה משום הא דפ"ג דחלה שלא יהי' צריך להפריש על הכל גם הא דמספקא לי' אי הלכה כמותו משום הא דמין במינו: הכל הולך אחר גמר פרי'.

הקשו רש"י ותוס' שמואל דאמר כמאן הא בין רש"ש בין רבנן אזלי בתר השרשה ולכאורה י"ל שמואל דאמר כר"ש דאמר לקמן אתרוג בת ו' שנכנס לז' פטור מן המעשר ומן הביעור שאין לך דבר שחייב במעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב ובת ז' שנכנס לח' פטור מן המעשר ומן הביעור שאין לך דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בשביעית ונלקט בשביעית והאי נלקט דקאמ' היינו גמר פרי כדפי' התוס' גבי אתרוג שוה לאילן לשביעית ואע"ג דר"ש בעי' תרתי גדל בחיוב עם נלקט בחיוב אבל בחד צד לחיוב אזל לקולא לענין מעשר ושביעית כיון דחד צד פוטרו לגמרי אזלינן בתר צד הקל שבו ה"מ לענין מעשר ושביעית אבל לענין חדש וישן ומ"ש ועני שגדל בשנה זו ונלקט בשנייי' כיון דע"כ הוו טבל מב' צדדים מצד הגדל והנלק' וחייב במעשר וא"א לך לילך בהם אחר ב' צדדים דהמפריש מן החדש על הישן או איפכא לא עשה ולא כלום וכן בשנת מ"ש אם הפריש מ"ע או איפכא לא עשה כלום ובע"כ צריך אתה לתפוס צד אחד ולהניח צד השני לגמרי לר"ש.

ולשמואל דקאי כוותי' אין החיוב חל עד שעת גמר פרי דההיא שעתא גומר להביא לידי חיוב משה"ה אזלינן בתר גמר פרי להני מילי ואע"ג דר"ש אמר לענין אתרוג מ"מ נלמד ממנו לענין אורז והשאר דאזלינן בתר השרשה וגמר פרי לענין מעשר ושביעית דבעינן נשרש וגדל בחיוב וה"מ לענין שביעית ומעשרות דשביעית אבל לענין חדש וישן ומ"ש ועני גמר פרי עיקר ותדע לך דשמואל דאזיל אחר גמר פרי לאו אהאי מתניתן דהאורז ודוחן לחוד קאי אלא אפי' אאילנות נמי קאי דהא אמר בסמוך ואי אמר הכל הולך אחר גמר פרי ה"א אפי' תבואה וזיתי' נמי ש"מ דהא דשמואל קאי נמי אכל פירות אילן חוץ מתבוא' וזיתי' דילפינן לעי' מקר' דהולכין בהן אחר שליש דאל"כ הל"ל ה"א אפי' בתבוא' ואילן נמי והוי זית נמי בכלל אילן דקאמר אלא ודאי ש"מ דהא דשמואל אכל אילן נמי קאי חוץ מתבואה וזיתי' לחוד וכדפיר'.

והא דמסיים לקמן קמ"ל הלכה כר"ש שזורי במאי דפליג דמשמע דל"מ שמואל אלא במיני קטניות דפליגי בהו רש"ש ורבנן ל"ד מדאמר תחילה הוי אמינא אפילו תבואה וזיתים וכדפיר' והאי במאי דפליגי קאי אר"ש דלקמן דאזל באילן בתר גדל ונלקט בחיוב דהיינו גמר פרי לענין שביעית ומעשר דשביעית ומ"מ לענין חדש וישן ומ"ש ועני בע"כ אזיל לאחר גמר פרי לחוד וכדפיר' אפ"ה בתבואה וזיתים מודה דאזלינן בתר שליש.

ומיהו למאי דאפרש לקמן דר"ש ל"ק דבעינן גדל ונלקט בחיוב אלא באתרוג לחוד מטעמא שאכתוב שם א"כ הא דשמואל א"א דאזלא אדר"ש: דף יד ע"א לכל אין בילה ל"ל פירש"י מדאמ' שמואל הכל הולך אחר גמר פרי אשמועינן דהאי דאמ' הלכה כרש"ש לאו משום בילה אלא משום דכולה חדש אבל בילה ל"ל דאי אית ליה בילה אמאי אשמועינן הכל הולך אחר גמר פרי וק"ל דמ"מ ה"א דאית לי' בילה ונ"מ בהא דאחר גמר פירי לאו אהא דרש"ש קאי דמיירי בהשריש לפני ר"ה ולאחר ר"ה ולענין חדש וישן אלא לענין שני' נכנסת לג' ולגבי מ"ש ועני קאי דאי אזלת אחר השרשה מפריש מ"ש קמ"ל אחר גמר פירי ומפריש מ"ע א"נ נ"מ נמי לענין חדש וישן ואע"ג דס"ל יש בילה מ"מ בנשרש מקצתו לפניר"ה ומקצתו לאחר ר"ה לרש"ש דאזיל בתר השרשה צריך צבירת גורן לתוכו כדי שיהא נבלל וקמ"ל שמואל דהולך אחר גמר פירי וא"צ צבירת גורן דהכל הוי חדש ועק"ל אי לא אשמיענן לכל אין בילה ה"א הא דאמר הולך אחר גמר פירי אפי' בתבואה וזיתי' נמי ואפי"ה קמ"ל הלכה כרש"ש דיש בילה: דנ"מ היכא שגמר פירי שלהם הי' בב' שנים ונתערבו זה עם זה דמעשר מיני' ובי' ע"י צבירת גורן קמ"ל לכל אין בילה ומהשת' ע"כ הא דאמ' הלכה כרש"ש אתי לאשמועינן דהלכה כמותו במאי דאמ' מערבין הנשרשים לפני ד"ה עם הנשרשים לאחר ר"ה משום דהכל הולך אחר גמר פירי ודווקא במאי דפליגי אבל לא בתבואה וזתי': מה גורן ויקב כו'.

פי' רש"י באספך מגרנך מיקבך מכאן סמכו חכמי' לקבוע זמן מעשר ירק דדבר ה' אחר לקיטה לאסמכת' בעלמ' כל אסיף שלך יהי' כתרומת גורן ויקב שהלכה בהן תורה אחר שנה שהבי' שליש הרי שהלכה בתן אחר שנה שגדלו במימי' שהבאת שליש שלהן היא גדילת' שמאותו שעה ראוי לקצור בדוחק אף כל כו' לכך הלכו באילן אחרי חנטה שכל גדילת פירותיו ע"י העלאת שרף האילן לפני חנטה היא.

וק"ל הא אדרבה מקרא זה ש"מ איפכא דהא יקבך כתי' בקרא והיינו אילן זית ואפ"ה לא ואזלינן בי' בתר חנטה אלא בתר שליש שהוא זמן רב אחר חנטה ומה אף כל דקאמר ואם היינו מפרשי כפי' א' של רש"י בסמוך דקאמר בצלים הסריסי' ופול המצרי א"ב דר"י הגלילי א"ל הא מתני' שאם מנע מהן מים ל' יום לפני ר"ה מתעשר לשעבר ומותרין

בשביעי' א"ל דהאי אף כל מרבה להו הואיל וגדילין על מי שנה שעברה מתעשרין לשעבר ולא מיירי כלל מפי' האילן.
אבל לאידך פי' דריה"ג ל"ל הא מתני' דאע"ג דמנע מהן מים ל' יום לפני ר"ה מתעשרין להבא ובע"כ האי אף כל מרבה לפי' האילן תקש' הא דאמרן ועק"ל ר"ע דאמר מה גורן ויקב מיוחדין שגדילין על רוב מים ומתעשרין לשנה שעברה אף כל שגדילין כו' האי אף כל מאי מרבה דהא אין טעם לקבוע ר"ה למעשר אילן בתר חנטה מטעם שגדל על רוב מים דמה ענין זה לזה: ונ"ל דר"י ור"ע לא נ"ל מהאי קרא דהכל מתעשר לפי זמן שקבעו חכמים כמו באילן בתר חנטה דודאי א"א ללמוד זה מהאי קרא וכדפי'.
אלא דאי לאו קרא מן הסתם ראוי לילך אחר לקיטה שהוא וגמר פירי כדפי' לעיל בשם התוס' ונפקא לן מהאי קרא דמה גורן ויקב כמו דבהא ל"א אחר גמר פי' ה"ה לכל ויצאו ירקות שאין דומין לגורן ויקב אי משום דר"י ואי משום דר"ע ומתעשרין לשנה הבא שהוא לקיטה וגמר פי'. ותדע דע"כ מסברא ראוי לילך אחר גמר פי' דאל"כ נהי דירקות ל"ד לגורן ויקב דקרא ואין זמן מעשרות שלהם כמוהם אכתי מנ"ל דזמן מעשרות של ירקות הוא בתר לקיטה אלא ודאי הא ממילא אתיא מסברא אנא הא דאזלינן באילן בחר חנטה טעם אחר הוא וכמ"ש בסמוך: הואיל ויצא רוב גשמי שנה.
פי' התוס' דלב"ש זמן חניטת של גשמי שנה זו באחד בשבט ולב"ה בט"ו בשבט וכל החנוטין קודם זמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני תשרי והא דלא אזל באילנות בתר תשרי כמו בשליש בתבואה משום דדרשינן לעיל (דף י') פעמים שבד' ועדיין אסורה משום ערלה. משמע מדבריהם הא דאמ' ר"א הואיל ויצא דוב גשמי שנה היינו משום דהחנוטין קודם שבט הוא על גשמי שנה שלפני תשרי ולפ"ז ר"ה לאילן נמי תשרי הוא כמו בתבואה וזיתי' ושבט גילוי מילתא בעלמ' הוא דהחנוטין קודם לו הוא על גשמי שנה שלפני תשרי ולישנא הגמ' ל"מ הכי ועוד הא בירושלמי אמרינן ר' אילא ר"א בשם ר' אושעי' כבר יצא רוב גשמי שנה כולא וכבר רוב התקופה מבחוץ.
ר"א בשם ר"א אמה ע"כ הן חיין ממי השנה שעברה מכאן ואילך הן חיין ממי השנה הבא אלמא תרי טעמי נינהו וגמ' דידן קיימי בשיטת ר' אילא שקלה הדבה בכבר יצא רוב גשמי השנה ודלא כר"ז שתלה בע"כ חיין ממי שנה שעברה והאי יצאו רוב גשמי שנה דקאמר היינו כדפי' רש"י שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצא הפו' חונטים מעתה.
ולהאי פי' נ"ל דאע"ג דר"ה למעשרות תשרי כדפי' לעיל מג"ש דשנה שנה או מה"ט שפי' בתוס' ישיני' וכש"ש שם מ"מ עקרו חכמי' ר"ה של אילן מתשרי וקבעו בשבט

ואפי' בענבי' דמעשר דידהו מה"ת וה"נ לענין שביעית דנוהג מה"ת בכל אילנות הואיל ודרך אילנות רובן לחנוט בשבט וזה זמן קבוע להן לחנוט אזלין בתר חנטה ול"ד לתבוא' וזיתי' דאזלי' בהו בתר שלוש ור"ה שלהם תשרי ולא אזלינן בתר זמן שדרכן להבי' שליש דשאני הכי דאין זמן קבוע להבאת שליש שלהם דשדה זו ואילן זה מבי' שליש קודם וזה מאחר ואין לרובן זמן אחד קבוע הבאת שליש שלהם משא"כ חנטה לאילנות ששבט קבוע לרובן לחנטה שלהם וזמן אחד להו: מ"מ ק"ל הא דאמר לקמן גבי אתרוג אע"ג דבשעת לקיטתו עישורו אפ"ה ר"ה שלו שבט הא כיון דלא אזלינן בי' בתר חנטה כשאר אילנות אלא בתר לקיטה מה לשבט שהוא זמן חנטה ענין לר"ה של אתרוג דהא טעמא דשבט ר"ה לאילן לומ' דידן משום דזמן חנטה הוא ולגמ' ירושלמי משום דעד כאן הם חיין ממימי שנה שעברה ואחנטה קאי שחנטן ממימי שנה שעברה באתרוג בתר לקיטה אזלינן ולא בתר חנטה.

מיהו אכתי צרי' טעמא על עיקרא דמילתא מנ"ל דאזלין באילן בתר חנטה ואי משום ה"ט שפי' התוס' גבי אתרוג דשוה לאילן בג' דברים דאמרינן לקמן והא דלא אזלינן באתרוג בתר לקיטה בכל דבר כיון שהוא גדל על כל מי' כירק למאי דפי' לעיל דהאי דרשא צריכ' לשביעית דאורייתא משום דדרשינן לעיל (דף י) פעמי' שבד' ועדיין אסורה משום ערלה. הא גופ' תיקשי מנ"ל גבי ערלה גופ' דאזלינן בתר חנטה דילמא אזלינן בתר הבאת שליש או בתר גמר פרי דהוא לקיטה ועוד הרי אילן זית דגלי קרא דאזלינן בתר שליש לגמרי לענין מעשר ושביעית ולערלה אזלינן בתר חנטה דהא התנא סתמא קאמר פי' נטיעה זו אסורין משום ערלה אפי' אילן זית במשמע וי"ל למאי דפי' לעיל ניחא דהאי קרא דלעיל דמקיש לגורן ויקב לר"ע מדא"ל ולר"י כדא"ל אתא לאפוקי דלא אזלינן באילן בתר גמר פרי דהיינו בתר לקיטה: ול"ל דניזל באילן נמי בתר שליש כגורן ויקב מהאי הקישא.

דא"כ ליכתוב רחמנא חדא או גורן או יקב ומדכתב רחמנא תרתי ה"ל ב' כתובי' הבאי' כאחד ואין מלמדין על פי' אילן דניזל בתר שליש דא"כ ליכתוב חדא ומהשתא בע"כ הא דמקיש כל אסיפות לגורן ויקב אינו אלא דלא ניזול בה בתר גמר פרי לחוד מהשתא כיון דאין הולכין לא אחר גמר פירי ולא אחר לקיטה בע"כ קבוע להם זמן שלישי ומסתברא לרבנן דזמן הקבוע להם הוא חנטה אלא דאכתי הא דאזלינן בתר חנטה באילן זית לענין ערלה כמו בשאר אילנות אכתי תיקשי ועוד אכתוב בזה: ונהגו בו שני עשורים.

פי' התוס' אם שני עשורים ממש הפריש לא הי' מתוקן ומפרש בהג"ה דהמרבה במעשרות הן מקולקלים אלא מפרש בירושלמי שהפריש מעשר אחד למ"ש ופדאו וחלקו לעניים ואני תמה מה ענין מרבה במעשרות לכאן דמרבה במעשר היינו שמפריש

יותר מחלק עשירית למעשר כגון א' מה' מש"ה פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים דאינו חל שם מעשר אלא על החצי והחצי הב' אין עליו שם מעשר והוא לא כיון להוציאו מידי טבל ע"י קריאת שם מעשר ב אידך החצי אלא קרא עליו ג"כ שם מעש' וכיון דלא חל עליו שם מעש' ממילא נשאר בטבלו כדמעיקרא אבל הכא בדר"ע שלקח שני עשירית וקרא על אחד שם מ"ש ועל א' שם מ"ע והתנה אם הוא שנת מ"ש ואין נוהג מ"ע יהי זה מ"ש על כל הט' חלקים אפי' על אותו חלק שקרא שם מ"ע ואם הוא שנת מ"ע ואינו חל מ"ש על אידך וזה של מ"ע חל על הכל.

ואפילו על אותו חלק שקרא שם מ"ש ואין כאן משום מרבה במעשרות שלא עשה אלא א' מעשרה על הכל דהיינו אותו מעשר שנוהג בשנה זו יחול עליו שם מעשר גם על אידך והשני לאו כלום הוא ומה שפי' בירושלמי ושהפר' מעשר א' למ"ש ופדאו וחלקו לעניים לאו משום מרבה במעשרות נגעו בה דהא ודאי היה יוכל להפרי' ב' מעשרות על תנאי וכדפי'.

אלא משום טורח זה למה להפרי' שני מעשרות כיון דיוכל לתקן הכל ע"י מעש' א' על תנאי אם הוא שנת של מ"ש יהי' מ"ש ואם הוא שנת של מ"ע יהי' מ"ע ומספק פדאו וחלק לעניים. א"צ י"ל שלא הפרי' אלא מ"ש לחוד ואפי' הוא שנת מ"ע ל"ל בה וע"ד שכתב הרמב"ם [פ"א מה"מ] פירות שנה שני שנתערבו בפירו' שנה שלישי' או של ג' בד' הולכין אחר הרוב מחצה למחצה מפריש מ"ש מן הכל אבל לא מ"ע שמ"ש חמור שהרי הוא קודש ומ"ע חול וכן פי' שהן ספק אם פי' ב' הן או פי' ג' מפריש מהן מ"ש וה"מ לישנא דירוש' בפרקין ובפ"ב דבכורים דמסיק אההוא עובדא דר"ע מה עשה לו קרא שם למ"ש שבו ופודהו ונתנו לעניים ולפ"ד הירוש' צ"ל הא דקאמר שנהג ב' עישורים אע"פ שלא קרא שם אלא למ"ש לחוד היינו במה שפדהו ונתנו לעניים משום ספק מ"ע אבל ק"ל דאא"ב דהא דנהג ב' עישורים מספק היינו שהפריש ב' מעשרו' מ"ש ומ"ע מספק ועל תנאי א"נ אפ"ת שהפריש מעשר א' ע"ת אם הוא שנת מ"ש יהי' מ"ש ואם שנת מ"ע יהי' מ"ע וה"ט דצריך תנאי משום דאם הוא שנת מ"ע לא פקע שם טבל מיני בק"ש מ"ש שלא כדברי הרמב"ם ניחא הא דקאמר' דנהג ב' עישורין דהיינו במה שק"ש ב' מעשרו' עליו ע"ת אבל אם לא קרא עליו אלא שם מ"ש בלבד ובע"כ האי שני עישורין דנהג דקאמר' אע"ג שלא קרא עליו אלא שס מ"ש לחוד ולא שם מ"ע היינו משום דפדהו ונתנו לעניים כדין מ"ע ק"ל אמאי נתנו לעניים מספק הא כיון דמספקא לי' דלמא ט"ו בשבט ר"ה לאילן ואכתי שנת מ"ש הוא המוציא מחבירו עליו הראי' וא"צ ליתן לעניים מספק ואע"ג דספ' זה הוא ספיקא דדינא אי אחד בשבט ר"ה לאילן או ט"ו הא בספיקא דדינא

נמי שמעין לי' לר"ע דהמע"ה דתנן בפ"ח דבכורו' [דף מח] גבי פדיון בכור מת ביו' ל' כיום שלפניו רע"א אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן ומפ' בגמ' טעמא דר"ע דמספקא לי' יו' ל' אי כשלפניו אי כשלאחריו מש"ה אם לא לתן לא' יתן דהמ"מ ע"ה אלמא בספיקא דדינא נמי הכי ס"ל והא ספק מתנות כהונה כמו בכור וספק שוין הן לענין ספיקא דהא תנן בפי"א דחולין (דף קלד) גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמ"מ ע"ה ודייק עלה בגמ' אלמא ספיקא לקולא ורמנהו חורי הנמלים שבתוך הקמה הרי הוא של בעה"ב ושלאחר הקוצרים העליוני'לעניים והתחתונים של בעה"ב רמ"א הכל לעניים שספק לקט לקט וש"מ אי ספק מתנות כהונה להקל הה"נ לספק מתנות עניים דכיון דלר"ע ספק מתנות כהונה להקל ה"ה לשל עניים ואמאי נתנו לעניים ושמא י"ל אע"ג דלגמ' דידן הני תרתי דמיין אהדדי גמ' ירוש'.

ס"ל דאע"ג דבשל כהונה ספיקא להקל אפ"ה בשל עניי' להחמיר דגלי בהו קרא עני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו כדאמרינן התם בפ"י דחולין וההיא דרשא איתא נמי בירוש' פ"ד דפיאה על משנה זו דחורי נמלים ועוד מייתי התם מקרא לא תטה משפט אביונך בריבו בריבו אי אתה מטהו אבל אתה מטהו במתנותיו א"נ מתעזוב הנח לפניהם משלך א"נ מלגר וליתום ולאלמנה יהי' בין מדידך בין מדידי' הב לי' וכל הני קראי גבי מתנות עניים כתיבי אבל בשל כהונה דלא גלי ה"ל ככל דין ממון להירוש' דהמ"מ ע"ה מ"מ לגמ' דידן דמשוה להדדי ספק מתנות כהונה ושל עניים וכיון דא"ל לר"ע גבי של כהונה ספיקא להקל הה"נ בשל עניים ובע"כ הא דנקט ב' עישורים מספיקא לאו בשפדאו ונתנה לעניים מיירי דהמ"מ ע"ה אלא אקריאת שם קאי שק"ש ב' מעשרות עליו להוציאו מספק טבל השתא הקשה לרמב"ם וכבר הקשה עליו הראב"ד מצינן לר"ע שעישר ב' מעשרים מספק ובמילואים יתבאר כל זה:

ע"ב ולרבעי כתבו התוס' משנה אתיא כמאן דתני נטע רבעי רפ"ה דבכורות (דף ל"ה) ובריש פ"ק דקדושין (דף ג') כתב התוס' וק' למאן דהני התם כרם רבעי דאין רבעי נוהג אלא בכרם בלבד וכתבו די"מ דאפילו מאן דתנא כ"ר מודה בשאר אילנות דמדרבנן נוהג והכא מדרבנן קא' וק"ל דאא"ל דבכל אילנו' חוץ מכרם ינהוג רבעי מדרבנן הא משמע להדי' בירושלמי פ"ז דפיאה דלב"ה דמ"ל דרבעי ממון גבוה הוא ויש לו חומש וביעור ופטור מפרט ועללות משום דגמרי קדש קדש ממ"ש ה"נ פטור מן המעשרו' והשתא איך אפשר לתקן רבעי בשאר אילנו' הא אתה מפקיע מן המעשרות שלא כדין ואפ"ת דבשער אילנות חוץ מזית דמעשרות שלהם אינן אלא מדרבנן ל"ל בה דהן אמרו והן אמרו אבל זית דחייב במעשר מה"ת דכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך מא"ל ואפי'

למאי דפרישית לעיל בשם הרמב"ן דזיתים וענבי' עצמן אינן חייבין במעשרות מה"ת אלא תירוש ויצהר אתי לאפוקי זיתי רבעי דרבנן ממעשרות של תורה כשיוצא שמן מזיתי רבעי וכ"ת ה"נ דרבעי דזית חלוק משאר אילנות ורבעי דידי' חייב במעשר ליתא דא"כ לא אישתמיט בכולה גמ' לאשמועינן דזית חלוק לענין מעשרות רבעי תשאר אילנות ועוד ניחוש דילמא אתי לאפוקי רבעי של זית ממעשרות והא בפ"ה דב"ב (דף פ"ד) אמר גבי קונה ב' אילנות בתוך של חבירו דמביא ואינו קורא לרבנן דמספק' להו אי קנה קרקע ופרי' מכדי פסוקי נינהו ליקרי ומשני דילמא אתי לאפקועינהו מתרומת ומעשרו' הרי שמשום הא גזי' בטלינהו מקרא ביכורים מספק ביכורים כ"ש דליגזור רבעי מדרבנן משום הא גזירה גופי' ואפי' לאידך שנויים התם דה"ט דאין קורא משום דמחזי כשיקרא נ"ל דלא פליג אטעמא קמא אלא דנ"מ בה"ט היכא דחייב בביכורים בודאי והספק הוא אי חייב בקריאה דלטעמא דילמא אתי לאפוקי קורא דהכי כיון דביכורים וודאין נינהו פטור' מתרומה ומעשר ולטעמא דמחזי כשיקרא אינו קורא:

ומי עבדינן כתרי חומרא והתניא ק"ל מדפריך מי עבדינן כב' חומרי משמע דלא ק"ל מרישא דברייתא דלעולם הלכה כב"ה אלא הא ק"ל היכא עבד כחומרא דתרווייהו הא ה"ל כסיל שא"י להבחין איזה סברא נכונה יותר והשתא מאי משני ר"ע לא ידע אי ב"ה בא' בשבט אמר או ט"ו הא כיון דא"י להבחין מסברא איזה יום ר"ה לאילן תקשה ה"ל ר"ע ח"ו בכלל כסיל וי"ל דודאי למאי דס"ד דמקשה מדלא ק"ל האיך עביד כב"ש במקום ב"ה הא נפיק ב"ק דהלכה כב"ה בע"כ ר"ע כר"י ס"ל דאמ' אין משגיחין בב"ק כדמשני ברפ"ק דברכות דמקשא רישא דברייתא דלעולם הלכה כב"ה אסיפא דהרוצה לעשות כב"ש עושה ומשני סיפא ר"י מש"ה ק"ל שפיר דה"ל כסיל מדאינו יודע להבחין מסברתו אבל למאי דמשני ר"ע לא ידע אי ב"ה בא' בשבט א' מהשתא א"ל דר"ע א"ל דלאחר ב"ק לעולם הלכה כב"ה וסיפא קודם ב"ק כדמשני התם בתי' א' ממילא אין כאן משום כסיל דאין שום אדם ראוי לסמוך על הבחנתו וחכמתו נגד ב"ק כדכתיב אין חכמה ואין תבונה נגד ה' וכה"ג מצינו בפ"ט דבכורו' (ד' ס"ח) דבן עזאי לא רצה לסמוך אסברתו אי א' באלול ר"ה למעשר בהמה או אחד בתשרי מש"ה א' האלולים מתעשרים בפ"ע אע"ג דרב גוברי' דאמר כל חכמי ישראל דומי' עלי כקליפו' השום דמפי השמועה אמרו מפי חגי זכרי' ומלאכי מש"ה לא רצה לסמוך על חכמתו כ"ש דאין לסמוך על חכמתו נגד ב"ק: אלא מנהג ר"ג ור"א נהג בו ק"ל לר' יוסי ב"י תקשה ומי עבדינן כתרי חומרי הא ה"ל כסיל ואפ"ת דה"נ דלא ידע אי ר"ג אמר אתרוג בתר חנטה למעשר או ר"א אכתי לא נפק מכלל כסיל דנגד ר"ג ור"א דלא אלים זה מזה ראוי לסמוך על חכמתו וי"ל למאי

דפי' התוס' פר"א דמילה (דף קל"א) בשם הירושלמי הא דאמר התם ר"א שמותי הוא פי' שעומד תמיד בכל דבר בשיט' ב"ש ניחא דה"ל ר"א כב"ש ור"ג כב"ה דהא מתלמידי ב"ה הוי כדאמ' בספ"ק דיבמות (דף ט"ו) וע"ד שפי' בסמוך א"כ לר"י ב"י נמי צריך לומר דר"ע לא ידע אי ר"ג א' אתרוג בתר חנטה או בתר לקיטה מ"מ ק"ל דמשמע וודאי דהא פלוגתא דר"ג ור"א שייכא בפלוגתא דר' יוסי הגלילי ור"ע דבסמוך דר"ג דאמר אתרוג שוה לירק לענין מעשר דרש מה גורן ויקב מיוחדין דגדלין על רוב מים יצא ירקות משמע דה"ה לאתרוג שגדל על כל מים ולר"י דאמר מה גורן ויקב שגדלין על מי ש"ש ה"ט ל"ש גבי אתרוג אלא גבי ירק לחוד דגוזזין אותן והדר צומחין אבל אתרוג בתר חנטה אזלינן כשאר אילן והא דקאמ' לעיל בצלים הסריסי' א"ב א"ב ול"ק אתרוג א"ב משום דרוצה למצוא נ"מ בירקות גופא דאיירו בהו ר"י ור"ע וא"כ אמאי נהג מנהג ר"ג ור"א הא איהו ודאי כר"ג ס"ל ולא ה"ל לאפרושי אלא מ"ע לבד ונ"ל מכאן ראי' מה שפי' התוס' דהא דנ"א באתרוג בתר לקיטה לכ"ד כיון שגדל על כל מים כירק למאי דפר' לעיל דההיא דרש' צריכ' לשביעי' דאורייתא משום דדרשינן לעיל (דף י') גבי ערלה פעמי' שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה אלא שאין דברי תוס' מובנין לי דכיון דאתרוג גדל על כל מים ומן הראוי לילך בו אחרי לקיטה מדרשא דהאי קרא א"כ אין ראיי' מקרא דפעמים שבד' ועדיין אסורה משום ערלה שנילך בו אחרי חנט'.

והרי אילן זית דגלי קרא דאזלינן בו בתר שליש אע"ג דלענין ערלה הוא נמי בכלל פעמים שבר ביעי ועדיין אסורה משום ערלה דהא תנא סתמא קאמר פי' נטיעה זו אסורה משום ערלה ואפי' אילן זית במשמע ואע"ג דלענין מעשר ושביעית בתר שליש אזלינן בי': דף טו ע"א פטורה מן המעשר במכילתא והבי' רש"י בשמעתין דשביעית פטור מן המעשר מדכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חי אוכלת ופטורה מן המעשר אף אדם פטור וק"ל הקישא ל"ל לפטור פי' שביעית מן המעשר ת"ל דשביעית הפקר הוא והפקר כבר נ"ל דפטור מן המעשר מובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ממה שיש לך ואין לו יצא הפקר שידך וידו שוין כדתני' בספרי ובירושלמי דפיאה והא ל"ל דנ"מ אם זכה אחד קודם מרוח ונתמרח אחר שבא לרשות הזוכה דאי מטעמ' דהפקר הי' חייב כיון דבשעת מרוח שהוא גמר מלאכה למעשר כבר הי' ברשות הזוכה ואינו הפקר דחיוב מעשר בתר ההיא שעתא אזלינן וכדתנן בפ"ק דפיאה לעולם הוא נותן משו' פיאה ופטור מן המעשרו' עד שימרח ונותן משום הפקר ופטור מה"מ עד שימרח כו' המקדיש ופודה חייב במעשרות עד שימרח הגזבר פי' אם נתמרח בעודו ברשו' גזבר פטור אבל אם פדה קודם מרוח חי' וכדתנן התם פ"ד המקדיש פירותיו עד שנא בא לעונת מעשרות

ופדאן חיי' משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגזבר פי' שנתמרח בעודן ביד הגזבר כדמפרש בירושלמי ואח"כ פדאן פטורין שבשעת חובתן היו פטורין.

וש"מ דהקדש אינה פוטר אא"כ היו ברשות הקדש בשעת מירוח אבל אם הי' קודם מירוח או אחריו ברשות הקדש ובשעה מירוח לא אינו פוטר. וא"כ הה"נ להפקר דאינו פוטר אא"כ הי' הפקר בשעת מירוק ולא קודם לו או לאחריו שהרי כייל להפקר והקדש כאחת אלמא שוין הן בהא וכיון שכן א"ש הא דאיצטריך קרא למפטור שביעי' המעשר אע"ג דבלא"ה ת"ל משו' הפקר.

דנ"מ דאם זכה בהן הזוכה קודם מירוח ונתמרח ברשותו דאין זה פטור מטעם הפקר הואיל ובשעת מירוח אינו הפקר. וקמ"ל דאפ"ה הואיל ופי' של שביעית הן פטור.

$$ציור בספר$$ הא ליתא דאע"ג דמדמי תנא הפקר להקדש היינו לענין דאם מפקיר לאחר מירוח חיי' כמו המקדיש לאחר מירוח הואיל וקדום מירוח הקובע למעשר להפקירו אבל בקדם הפקר למירוח בהא אין הפקר שוה להקדש דאלו הקדש הקדים למירוח ובשעת מירוח הי' ביד הפודה חיי' כדתנן המקדש פי' עד שלא באו לעונת מעשרות ופדאן חייבין הואיל והן בשעת מירוח ברשות הפודה ואלו גבי הפקר אם הי' הפקר קודם מירוח אע"פ שהי' בשעת מירוח ביד הזוכה פטור מן המעשר והיינו דשני תנא בלישנ' דגבי פיאה והפקר תנא דפטור עד שימרח נקט לישנא דפטור עד שימרח ואילו גבי הקדש נקט לישנא דחיובא המקדי' ופודה חיי עד שימרח הגזבר משום דבפיא' והפקר אע"פ שזכה בהפקר הזוכה והעני בפיאה קודם מירוח אפ"ה פטור כיון דקרא שם הפקר ופיאה קודם מירוח אע"פ שבשעת מירוח לא הי' הפקר אבל בהקדש אינו פוטר אא"כ הי' בשעת חובתן שהוא מירוח ברשות הקדש ובהדיא תניא בפ"ב דב"ק (דף כ"ח) ומייתי לה בכמה דוכתי' המפקיר את כרמו והשכי' בבוק' ובצרו חייב בפרט ובעוללו' ובשכח' ובפיא' ופטו' מן המעש' והא כיון דזכה מן ההפקר קוד' בציר' הוקבע למעשר כבר היתה ברשות הזוכ' ולא של הפקר ואפ"ה הואיל והיתה שעה אחת של הפק' קוד' שהוקבע למעש' פטו' מן המעש'.

וה"נ אמ' לקמן גבי אתרו' בת ששית שנכנ' לשביעי' דפטו' מן הביעו' דאזלי' בתר חנט' ואפ"ה פטו' מן המעש' משו' דיד הכל ממשמש' בו וה"ל הפקר שפטו' מן המעש' אע"ג דמישמש יד הכל בעודו מחובר שתולשין אותו מן האילן וזכין בו קודם שהוקבע למעש' וכשהוקב' למעשר כבר הוא ביד הזוכ' ואינו הפק' ואפ"ה פטו' מן המעש'.

וש"מ מהא דהפקר דקוד' שהוקבע למעש' אע"ג דבשעה שהוקבע כבר זכה בו אפ"ה פטו' מן המעש' וא"כ קרא לפטו' פי' שביעי' מן המעש' ל"ל ת"ל דה"ל הפקר מיהו בירוש' פ"ד דפיא' קאי בהפקר לישראל ולא לנכרי' דרי"א הפקר ורל"א אינו הפקר והשתא הניחא לר"ל דאמ' אינו הפקר מש"ה איצטריך קרא למיפטור שביעית מן המעשר אע"ג דהוי הפקר הואיל ואינו הפקר אלא לישרא' אבל לר"י דבהפק' לישראל לחוד סגי לפטור מן המעשר קרא ל"ל דשביעית פטור ת"ל דה"ל הפקרוהא קי"ל ר"י ור"ל הלכה כר"י ועוד האי דרבה דפוטר אתרוג בת שש' שנכנס' לז' מה"ט דיד הכל ממשמשין בו וה"ל הפקר כר"י אזלי דהא מישמש דיד הכל דשביעית אינו אלא לישראל ואפ"ה הפקר זה פוטר מן המעשר כ"ש הפקר גמור לישראל ולא לנכרים דפוטר: ומיהו הא לא ק"ל דמשמע דאי לא קרא ה"א דשביעית חייב במעשר וה"ה בתרומה ותרומת מעשר דהא תרומת ומעשרות חדא הן והמחויב בכולן צריך להפרישן ופטור בא' מהן פטור בכולן תדע דהפקר פטור ממתנות מובא הלוי נ"ל ואע"ג דהאי קרא גבי מעשר ראשון כתיב ומהכא נפקא לן לעול דמ"ר נוהג בב' וששה לשמיטה דובא הלוי כ"ז שבא תן לו ואכתי מנלן דהפקר פטור מתרומה ושאר מעשרת.

א"ו כל שאינו חייב בא' אינו חייב מכולן $$ציור בספר$$ והא בספ"ק דבכורו' (דף י"ג) אר"ח בהמת שביעי' פטורין מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ופריך מהא דתנן האוכל מעיסת שביעי' עד שלא הורמה חלתה חיי' מיתה ואמאי כיון דאלו מטמא בת שריפה היא לאכלה א"ר ולא לשריפה ומשני ש"ה דכתיב לדורותיכם וליגמר מיני' התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה והשתא לדורותיכ' ל"ל דאס"ד היכא דאפי' עיקר לאכילה הוא הואיל ומטמא בת שריפה בכלל לאכלה ולא לשריפה הוי ופטורין ל"ל הקישא לפטו' שביעי' מן המעשר תיפוק ליה דלאו בת תרומה היא מטעמא דאלו מטמא בת שריפה היא דהא תרומה טמאה אסורה באכילה וכיון דליתא בתרומה ממילא ליתא נמי במעשרות וכדפי' ולא עוד אלא אם אי' דגבי חלה אמר כיון דאלו מטמא בת שריפה היא ופטורה ק"ו לתרומה מחלה דהא אהא דקאמ' אלו מטמא בת שריפה היא כתבו התוס' ואע"ג שיוכל להפריש מאחר' מעיסה אחרת שאינו של שביעית על זאת ויקיף לשתיהם מ"מ זאת לאו בת חלה הוא ולא מצי להפריש מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור והא גבי תרומה ל"ל שיפריש מתבואה שאינו של שביעית על זאת דה"ל מן הישן על החדש דאין תרומתו תרומה ובע"כ א"א להפרי' אלא משל שביעי' עלי' ואפ"ה אי לאו הקישא ה"א דחייב ול"א ה"ט דאלו מטמא כ"ש חלה דאפשר להפריש משאינו של שביעי' עליו דלא אמר ה"ט דאלו מטמא לפטו' ורבוי' דלדורותיכם ל"ל די"ל דמ"מ אי לא

לדורותיכם ה"א דפטור מה"ט דאלו מטמא והא דצריך הקישא לתרומה ומעשר הא לא"ה הי' חייב ואמאי הא אלו מטמא ה"א דהא דחייב בתרומה היינו תבואה שלא הוכשרה דצ"ל בה אלו מטמא דהא אין אוכל מקבל טומאה בלי הכשר אבל קלה כי איצטריך קרא לחייב היכי שנילשת במי' או בא' מז' משקי' המכשירין כדתנן בפ"י דתרומת וכ"ש למ"ד בירושלמי פ"ב דחלה דעיסה שנילשת במי פירו' פטורי מן החלה ואינו חייבת אא"כ נילשה במי' דהשתא ל"מ לחיוב חלה בלתי הכשר העיסה: שאין לך דבר שחייב בביעור אלא א"כ גדל בשביעית הק' התוס' מאי ק"ל סיפא בין לרבה בין לר"ה הא כלהו תנאי פליגי אדר"ש בהא דהא מילתא דפשיטא דבכל דוכתא בין למעשר בין לשביעית אילן בתר חנטה ירק בתר לקיטה תבואה וזיתים בתר שליש.

ועוד קשיא דבפ' מקום שנהגו (ד' נ"א) קא' ר"ש גופי' כל הספיחי' אסורין חוץ מספיחי כרוב שמעמיד' ר"נ גאון בשל ז' היוצא בח' ותירצו דלא איירי הכא אלא באתרוג דווקא ושמא שום טעם יש ולא פי' הטעם ואני אפרש הטעם דה"ט דאזלינן באתרוג בתר לקיטה כירק משום דגדל על כל מים ונ"ל מהקישא דמה גורן ויקב שגדילין על רוב מים ובכל אילנות אזלינן בתר חנטה ואתרוג בכלל לפיכך הלך ר"ש להקל דאי גדל בחיוב ולא נלקט בחיוב אזלינן (אחד) [צ"ל אחר] צד הנלקט להקל ואי נלקט בחיוב ולא גדל באיוב אזלינן בתר צד הגדל שהוא חנטה להקל בין למעשר בין לשביעית משא"כ בשאר כל המינים דאין לך למיזל בהן אלא בתר צד אחד בין להקל בין להחמיר כגון ירק בתר לקיטה לחוד ואינן בתר חנטה לחוד וזה הוא לר"ע דקאמר מה גורן ויקב גדילין עגל רוב מים אתרוג נמי כיון דגדל על כל מים תורת ירק נמי עליו לילך אחרי לקיטה נמי להקל אבל לרי"הג דאמר מה גורן ויקב שגדילין על מי שנה שעברה אתרוג תורת אינן עליו לכל דבר ובין להקל בין להחמיר לא אזלינן בו אלא בתר חנטה ור"ש בשיטת ר"ע רבו קאי מש"ה בעי תרתי.

והא דקאמר הגמ' רישא קשי' לר"ה והא לרבה נמי קשיא דהא טעמא דרבה דפטור מן המעשר הוא משום דיד הכל ממשמשי' בו וטעמא דר"ש משום דבעינן גדל ונלקט בחיוב: מ"מ בעיקר דבריו דפטור מז המעשר ר"ש נמי הכי ס"ל אבל לר"ה ודאי קשה על עיקר דבריו דמחייב במעשר ור"ש פוטר א"נ ר"ש נמי בתר טעמא דרבה אזיל דפטור מן המעשר מטעמא דהכל ממשמשי' בו דאי מטעם דגדל ונלקט בחיוב דבין תאמר דה"ט דשביעית פטור מן המעשר מטעם הפקר הוא כיון דבת ו' הנכנסת נז' פטור מן הביעור משום דאזלת להקל בהר לד (הנלקט) [צ"ל הגדל] הה"נ דאין צריך להפקירא וממילא חייב במעשר ובין האמר דה"ט דפ' מן המעשר משום הקישא דחי' אוכלת ופטורה מן

המעשר היינו נמי דווקא לפי שקדושת שביעית נוהג בהן וצריך להפקירן לחי' אבל אלו אין קדושת שביעית נוהג בהן ממילא חייבים במעשר.
ובע"כ הא דפוטר ר"ש אותן מן המעשר לאו דתחילתן לאו בת חיוב הן דוודאי תחילתן וסופן בת חייב למעשר הן כיון דאין (בין) [צ"ל בהן] קדושת שביעית אלא ה"ט כדרבה משום דיד הכ"מ בהן הוא (ואיירי) [צ"ל ואיידי] דנקט בסיפא גבי בת ז' שנכנס לח' ופטור מן הביעור משום דבעינן תחילתן וסופן בחיוב דדווקא הוא: נקט נמי ברישא הכי ולמ"ד אלא עיקר טעמא משום דרבה הוא: וכ"ת מאי פריך מהא דר"ש אדרבה ור"ה לימא (איהו) [צ"ל אינהו] אמרי כריה"ג ונקטו אתרוג לרבו' לאפוקי מדר"ש דקאי בשיטת ר"ע רבו.
לק"מ דהא הק' תוס' דהוה מצי לאתויי הא מתני' דאתרוג שוה לאילן בג' דרכי' ולירק בדרך אחד ופי' הרז"ה בס' המאור דה"ט דלא מייתי לה משום דהא מתני' נמי מעדותיו של אבטולמוס נישנית לדידי נמי ה"ט: ע"ב ר"י ור"ל דא' אתרוג בת ו' שנכנס לז' לעולם ו'. ק"ל הא אר"י הלכה כסתם משנה ותנן בפ"ד דסוכה (דף ל"ט) הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללקחו בשביעית.
ומפ' בגמרא דה"ט לפי שאין מוסרין דמי פירות ז' לע"ה ולולב בת ו' הנכנס לז' הוא אבל אתרו בתר לקיטה אזלינן אלמא סתים לן תנא כרבותינו באתרוג דבתר לקיטה לשביעית ואתרוג בת ו' שנכנס לז' קדושת שביעית עליו וכה"ג פריך הגמ' דר"י אדר"י בכ"מ: ול"ל דכיון דבפ' (ד') [צ"ל ב'] דביכורי גבי אתרוג שוה לאילן דמייתי להו לעיל לא תנן אלא פלוגתא דר"ג ור"א לגבי מעשר אי בתר חנטה אי בתר לקיטה ולכ"ע לענין שביעית בתר חנטה.
ה"ל כסתם משנה דכל כה"ג לאו סתמא הוא אע"ג דלא תנא בה הא דרבותינו כדמוכח בכ"מ. וענ"ל כו' אלמא לר"י ב"ב: $$ציור בספר$$ ונ"ל דר"י לא מפ' מתני' דהלוקח לולב מחבירו בשביעית שלקח בתחילת שביעית לצורך החג של ז' דהשתא הלולב והאתרוג בע"כ משל ו' הנכנס לז' הם דהא באותן ט"ו יום שמר"ה עד החג א"א שגדלו אלא הלוקח לולב בז' היינו בסוף ז' סמוך לר"ה של ח' לצורך החג של ח' לפיכך נוהג שביעית באתרוג דבתר חנט' אזלינן וה' חנטה בז' ואפ"ה לולב שרי ליקח אע"ג דאין מוסרין פי' ז' לע"ה משום דאין קדושת ז' חל עליו משום דעץ בעלמא הוא וכדר"ל התם בסוגי' זו בתחילה ובחי' למ' סוכה יתבאר יותר: כגון דקלים וזיתים.
ק"ל הא מדס"ל לר' נחמי' באילן שעושי' בריכה א' אזלינן בתר לקיטה ש"מ דלקיטה עיקר אלא שבאילן שעושה ב' בריכות תקנות חכמי' היא למיזל בתר חנטה משום תקנתא דחדש וישן כדאמר לעיל גבי אורז ודוחן מתוך שעשוין פרכין פרכין. וכיון דלקיטה עיקר

בע"כ בשל תורה צריך לילך בתר לקיטה דהא ה"ט דעשוין פרכין לא מהני אלא בשל סופרים וכדפרי' רש"י לעיל גבי אורז ודוחן הואיל ומעשר קטניות דרבנן יכולת בידם לקבוע זמן לפ"ד וכיון שכן בזיתי' ל"ל לר"נ למיתלי טעמא משום דעושין בריכה אחת הא אפי' היו עושין ב' בריכות אפ"ה בע"כ הי' צריך לילך בו בתר לקיטה שהוא עיקר דהא מעשר של זיתי' מה"ת הוא דכתי' תירוש ויצהר ונ"ל להביא ראיה מכאן למאי דפי' הרמב"ן דמעשר זיתים וענבי' מן הפי' עצמן אינן מה"ת אלא מעשר שמן היוצא מן הזיתים ומעשר יין היוצא מן הענבי' לחוד הוא דהוי מה"ת והיינו תירוש ויצהר דקרא גבי תרומה: בנות שוח שביעית כו'.

הק' התוס' הא בנות שוח מפ' בפ' כיצד מברכין (דף מ) תאינה חיורתא ובריש כלל גדול אמר' לקיטתו כאחד למעוטי תאינה אע"פ שיש לחלק בין סתם תאינה לתאינה חיורתא הא בפ"ק דפיאה חשיב אילנות שלקיט' כאחד ולא חשיב בנות שוח. ושמא תני ושייר: ולמאי דפי' דבשל תורה לר"נ דלקיטה עיקר אפי' עושה ב' בריכות צריך לילך אחר לקיט' אפ"ת בנות שוח אין לקיטתן כאחד אפ"ה לגבי שביעית שהוא מה"ת כולן שוה למיזל בתר לקיטה והשתא שפיר פריך לי' ר"ל לר"י אם אית' לדר"נ בעושין בריכה א' הואיל ונלקטין כאח' דבתר לקיטה למעשר אלמא לקיטה עיקר.

א"כ בשביעית שהוא מה"ת אין לחלק ואפי' באותן שאין נלקטין כאחד בתר לקיטת' אזלינן וכ"ת דאזלינן בתר חנטה לשביעית אע"ג דנלקט בשני' גבי ב"ש משום דלחומרא הוא וגזרו רבנן למיזל בתר חנטה גזי' אטו מעש' דהוי מדרבנן דראוי למיזל בתר חנטה הואיל ואין לקיטתן באחת ולא הוי כגזירה לגזי' דבכמה מקומות מצינו דגזרו נמי בדרבנן וא' מהן בפ"ק דביצה (דף ד) דאמר ביצה נמי אסורה מ"ט מהרה יבנה ב"ה וכו' אע"ג דביצה בי"ט ב' של ר"ה אפי' בזמן הבית אינו אסורה אלא מדרבנן לא היא דהא דחומרא דאתא לידי קולא גזי' שמא יאמרו דבז' נמי אזלינן בתר חנטה מדינא ואתו להתיר ב"ש שחנטו שנה ה' לשמיטה ונלקט בז' דהא עושות לג"ש וכה"ג אמר בפ"ק דיומא (דף י) וכ"ת מדרבנן מעש' מי א"ל מדרבנן דילמא אתי להפרישו מן החיוב על הפטור וכו' אע"ג דלא גזרו במעש' דדברי סופרי' אטו ז' של תורה באותן ב' בריכות.

י"ל דז' במעשר לא מיחלף ומש"ה אזלינן באתרוג בתר חנטה לשביעית ובתר לקיטה למעשר לר"ג כדאמ' לעיל אבל שביעית בשביעי' מיחלף לפיכך מק' ר"ל מהא דב"ש דתנינן לענין ז' אדר"י דמיירי לענין מעשר: מעשר חרובין דרבנן הרמב"ם פסק [בפ"א מהל"ת] דמעש' פיר' אילן הוי מה"ת והאי דחרובין דשמעתין מ"ל (בפ"א ה"טמהל"מ) בחרובה צלמונה וכיוצא בהן שאין ראוי למאכל רוב ב"א והן.

מתעשרות מד"ס אבל שאר חרובי' ה"ה כשאר פי' אינן והראב"ד השיג דא"כ מאי פריך ר"ל מב"ש מה ענין ב"ש אצל חרובי צלמונה שהן פסולת מינם ואי' מאי ק"ל דהא ר"ל דלא אסיק על דעתי' לחלק בין מעשר חרובי צלמונה דמיירי בהו ר"י לפי' הרמב"ם לז' של תור' ושפיר הקשה מב"ש להא דר"י אבל לי ק"ל בסמוך אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן כו' ואי כל מעשר חרובין מה"ת אלא הגרועים לבד מדרבנן וע"כ הא דאר"י נהגו העם בחרובי' כר"נ היינו בגרועי' דווקא אבל בטובי' לא נהגו כמותו כיון דמעשר שלהם מה"ת ש"מ מהא מנהגא גופי' שמחלקין בין של תורה לשל סופרי' א"כ איך טעה ר"ל למיפרך דשביעי' דהוי מה"ת ושמא י"ל דמשמע לר"ל דמיירי מתני' בשביעית בזה"ז דאינו אלא מדרבנן לרבי דאמר רפ"ק דמ"ק דבזמן שאין היובל נוהג אין שביעית נוהג והא דקאמר ואת אמרת דשביעי' דאוריי' היינו דא"ל מתני' רבנן היא דז' בזה"ז דאורייתא א"נ אפ"ת רבי היא ומתני' מיירי בזמן שהיובל נוהג דלכ"ע שביעית דאוריי' עי"ל דאפ"ת דרבנן היא בשביעי' בזמן הזה אפ"ה עיקרו מה"ת בזמן שהיובל נוהג אבל מעשר חרובי צלמוני אין להם עיקר מה"ת בשום זמן: אבל מ"מ בעיקר דברי הרמב"ם דס"ל מעשר פי' אילן מה"ת כבר הק' התוס' על זה מכמה מקומות בגמ' דקאמר להדיא דאין מה"ת אלא דגן תירוש ויצהר לבד ועיקר דבר זה מבואר להדי' רפ"ט דבכורות (דף נד) מעשר דגן תירוש ויצהר דאוריי' ושאר מיני' מדרבנן וגדולה חזו כתב הרמב"ן דאפי' זתים וענבים אין חייב' במעשר מה"ת אלא תירוש ויצהר בלבד שהוא יין ושמן ולי יש לה"ר לכאורה לדבריו מן הירושלמי דפ"ג דחלה דפליגי אמוראי אי טבל בטל ברוב או אינו בטל ברוב אמר ר' בא מה פליגין בטבל שנטבל דברי תורה אבל טבל שנטבל מדבריהם כ"ע מודה שהטבל בטל ברוב התיב ר' בא בר כהנא קומי' ר' ירמי' והתנינן כיוצא בו זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקף עינבי בציר שנתערבו עם עינבי עוללות ולא טבל שנטבל מדבריהן הוא א"ר מנא אנא קיימת בשמן של זיתי מסיק שנתערבו בשמן של זיתי ניקף.

וה"פ ר"י מקשה למ"ד טבל של דבריהם בטל ברוב הא טבל דזיתים וענבי' אינן אלא מדרבנן ואפ"ה אין זיתי מסיק וענבי בציר החייבי' במעשר בטלים ברוב ענבי עוללות וזיתי ניקף שהן של ענייי' הפטורים מן המעשר דקתני אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כו' ומשמע לי' דאפי' נתערב ברוב של פטור אפ"ה לא בטיל ומשני דמיירי בשמן של מסיק שנתערב עם שמן של ניקוף דה"ל טבל מן התורה.

וה"נ דעינבי בציר מיירי שנתערב עם יין של עוללות דה"ל טבל מה"ת והירוש' קיצר במובן. וש"מ דתרומת זיתי' וענבי' אינן של תורה: מיהו בגמ' דידן משמע דזיתי' וענבי' גופי' חייבין במעשר מה"ת דבפ"ז דב"מ (דף פ"ח) א"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשר

עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקודש מן הבית ור' יוחנן אמר אפי' חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו ופריך עלה ומשני.

וקא' ואיבעית אימא כי קאמר ר"י בזיתים וענבי' דלאו בני גורן נינהו אבל חטי' ושעורי' גורן בהדיא כתיב בהו. ומדא' כי קאמר ר"י בזיתים וענבים והא ר"י מקרא נ"ל הא ש"מ בזיתים וענבי' חייבי' במעשר מן התורה ומשמע דמיירי מזיתים וענבי' עצמם ולא מיין ושמן היוצא מהן וכן פרש"י כי קאמר ר"י דבית קובע בזיתים וענבים העומדת לאכילה ואף הן בכלל תבואה ומעשר של הן מה"ת וכיון דלאו בני גורן נינהו כניסתן לבית קובעתן שאין להן קביעות אחר וכ"פ התוס' כי קאמר ר"י בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו ואע"ג דתירוש ויצהר כתיב והיינו לאחר שדרכן לעשות יין ושמן ר"י מיירי בשאין דעתו לדרכן אלא לאכלן כך דחייב לעשר מה"ת בראיית פני הבית ואע"ג דבפסוק ל"מ אלא תירוש ויצהר ומשמע מפי' רש"י ותוס' שבזיתים וענבים גופי' יש לחלק בדעתו לאכלן חייבי' במעשר מה"ת כמות שהן ובדעתו לדרכן אין חייבין מה"ת אלא ביוצא מהן שהן יין ושמן.

ונ"ל לדעתם הא דלא משני הירוש' ההיא מתני' דזיתי מסיק שנתערבו בזיתים וענבים עצמן ובדעתו לאכלן דחייבין במעשר מה"ת ולמה דחיק בשמן של זיתי מסיק י"ל משו' דירוש' ס"ל כשמואל בגמ' דידן (דף י"ג) לכל אין בילה חוץ מיין ושמן ואי הוי מוקי לה בזיתים וענבים עצמן שנתערבו של חיוב עם של פטור אמאי תנן בההיא דזיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקף אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ות"מ לכל והשאר מעשר ו"מש לפי חשבון וכיון דאין בילה לא סגי לי' באין לו פרנסה ממ"א לא בתרומה ות"מ ולא בהשאר לכי חשבון עד שיפריש כשיעור המועט שבתערובת זה ועוד בכדי שיעור מתנו' המגיע להרוב אי הרוב של חיוב בתערובת זה.

ואי הרוב של פטור צריך להפריש כשיעור המרובה ועוד כשיעור מתנות המועט דאפשר לומר דמפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור כיון דאין בילה מש"ה מוקי לה ביין ושמן שנתערב דכ"ע מודו דיש בילה לפיכך סגי לי' בהאי תקנתא דתנינן: וראיתי לר"א ממיץ בס' יראים סימן (קע"ב) שכתוב תרומ' ומעשרו' אינו נוהג מה"ת אלא בדגן תירוש ויצהר לבד אבל מעשר שני נוהג בכל הפירות שבעולם אפי' בירקות שבו ריבה הכתוב דתני' בסיפרי עשר תעשר כל תבואת זרעך מכלל שנאמר ואכלת לפני ה' גומ' יכול אינו חייב אלא דגן תירוש ויצהר מנין לרבות פיר' ת"ל תבואת זרעך לרבות קטניות מנין ת"ל עשר תעשר מנין לרבות ירקות ת"ל כל מעשר הארץ בפ' בחקותי והאי קרא במעשר שני משתעי דכתי' אם גאל יגאל ולא מצינו גאולה אלא במ"ש דכתיב ונתת בכסף

בסוף פ' ראה ותני' זרע הארץ לרבות שחלי' וגרגר פרי העץ לרבות פי' האילן וכל הני ריבוי' בפ' מע"ש כתיב שאות' פ' דעשר תעשר במעשר כתיב דכתי' בי' ואכלת לפני ה' וגומ' והא דאמר בכ"מ בגמ' דמעשר דרבנן האי במעשר ראשון ותרומת מעשר ומעשר עני דלא מצינו בהו ריבוי והא דתני' עשר תעשר וגומר שנה שנה למדנו שאין מעשרין משנה אל חבירתה אין לי אלא מע"ש שבו דיבור הכתוב מנין לרבות שאר מעשרות ת"ל תעשר.

לא לכל הענין האמו' בפ' מרבה שאר מעשרו' כ"א לדין משנ' לחבירתה בלבד דכתי' בהאי קרא עשר תעש': ופליא' הי' בעיני מאו' לומ' שמ"ש בלב' נוהג בכל ולא שאר תו"מ דא"כ כשתיקנו בהו רבנן תו"מ וצרי' להפריש על הסדר תרומ' גדולה תחיל' ואחר כך מעשר ראשון ואחר כך מעשר שני וכדתנן בפ"ד דמס' תרומו' והשתא בשאר פי' האיך אפשר להקדי' תרומה ומ"ר למ"ש הא כיון דמן התורה לאו בני תרומה ומעש' ראשון נינהו הא ספי לכהן ולוי טבל הטבול למעשר שני דאין שם תרומה ומ"ר חל עליה' כיון דלאו בני חיובא נינהו מן התורה.

וכ"ת ה"נ דהכהן והלוי מחויבים להפריש מן התרומה מעשר ראשון ומ"ש (א"כ) [צ"ל אי נמי] הא דתנן דסדר הפרשה הוא תומ"ר קודם למ"ש הוא באות מיני' שחייבי' בתו"מ מה"ת אבל באותן שא"ת מה"ת אלא מ"ש לבד הוא קוד' לכל. והא ליתא דא"כ לא אשתמיט הגמ' בבלי ובירושלמי להשמיענו חידוש כזה ובפ"ז דדמאי תנן פועל שאינו מאמין לב"ה נוטל גרוגרת אחת ואומר זו וט' הבאי' אחרי' עשוי' מעשר על תשעי' שאני אוכל זו עשוי' ת"מ עליהם ומ"ש באחרונה ומחולל על המעות וחושך גרוגרת אחת הרי בהדי' שאפי' בגרוגרת שהם תאיני' יבשי' מפריש מ"ש אחר מ"ר ותרומ': ומדתני ומ"ש באחרונה ואלו מ"ש על אותן שעשאן מ"ר לא קאמר דמפריש גם עליהם ש"מ שא"צ להפרי' רק על המותר שנשתייר לאחר הפרשת מ"ר אבל על מה שקרא שם מעשר ראשון א"נ להפריש עלי' מ"ש.

ש"מ דמ"ש משאר פי' אילן נמי מדרבנן ומשמעתי' נמי מוכח הכי דקאמר ר' נחמי' באילן שעוש' ב' בריכות בשנה הוא דמעשר לשעבר ומשמע בין לענין חדש וישן בין לענין מ"ש ועני ותקנת חכמי' הוא דמדינא בתר לקיטה אזלינן מה"ת וכדפי' לעיל והשתא הא תינח כל המעשרות דמדרבנן הן ומ"ש מאי איכא למימר אם היו ג' נכנס לד' דמדינא ראוי לילך בתר לקיטה ולהפריש מ"ש ואת אזלת בתר חנטה ומפריש מ"ע.

והא אין יוצא מדי טבל בזה ואפי' בשאר שני שמיטה אם חנט בשנה זו ונלקט בשני' דמדינא אינו מפריש ממנו על החנט ונלקט בראשון או מן הראשון עליו והשתא דאזלת

בתר חנטה ה"ל מפריש מן החדש הישן ומן הישן על החדש. וה"נ משמע לעיל גבי אורז ודוחן וחברי' דאזלינן בתר השרשה מה"ט דעושין פרכין פרכין ומדינא ה"ל למיזל בתר לקיטה ותקשי נמי הא מ"ש מאי איכא למימר אלא ודאי מעשר שני נמי אינו מן התורה חוץ מדגן תירוש ויצהר בלבד: ד' ט"ז ע"א בד' פרקים בשנה העולם נידון הקשה הר"ן כיון דאדם נידון בר"ה ודאי על כל המאורעות שלו דנין אותו על תבואתו ופירותיו ושאר עסקיו וכיון שכן הכל נידון בר"ה ותי' שג' דברים הללו נידונין לכל העולם בג' זמנים האלו השנויי' במשנתנו וילפינן הכי מדאמר' תור' לצבור שיביאו בזמנים הללו שמרצין עליהן א' א' בזמנו אבל בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו אחד א' וגוזרין עליו חלקו מדברים הללו וק"ל א"כ הא דתניא בגמ' תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם פסח נידונית לשעבר מתבואת של כל העולם מיירי ולא בשל יחיד ואינו במשמע ועוד דומיא דאדם שאירע בו קרי או אונס דמתני בסיפא מאדם יחיד איירי ה"נ רישא דתבואה נמי בשל יחיד מיירי.

ועוד ק"ל אם אית' שבג' זמנים הללו דין הכלל ובר"ה בפרט והא דין של פסח מפסח לפסח ושל ר"ה מר"ה לר"ה א"כ דין הכלל של פסח כלה באמצע שנה של דין הפרט של ר"ה העבר נמצא מפסח עד ר"ה דלהבא קדים דין הפרט לדין הכלל ותו דין הכלל ל"ל מפסח עד ר"ה דלהבא דהא בדין הפרטי דין הכלל נכלל בו ממילא וכלל ל"ל.

ותנא קאמ' תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם פסח נידון לשעבר לאחר פסח נידון להבא משמע דמקרה התבואה בקודם פסח ובלאחר פסח דוקא תליא ואם אית' הא לא תליא מקרה התבואה מפסח ועד ר"ה בפסח כלל אלא ע"י דין הפרט של ר"ה שלעבר נידונית עד ר"ה הבא ולא תליא בדין הפסח אלא מר"ה דלהבא עד הפסח דלהבא דלפי דין כלל פסח העבר נידונית בפרט בר"ה עד פסח דלהבא אבל בפסח דלהבא עד ר"ה דלאחריו כבר קדים דין הפרט דר"ה לדין הכלל של פסח זה שהוא לאחריו ונמצא לעולם חוזר חלילה מר"ה עדפסח נידון הפרט ע"פ דין הכלל של פסח שעבר ומפסח עד ר"ה שלאחריו נידן הפרט על פי דין של ר"ה וממילא דין הכלל נכלל בדין הפרט וא"צ לזמן זה דין כלל לגמרי וזה קשיא נמי על דין פי' האילן ומים של עצרת וחג.

וא"ל שבר"ה אין גוזרין חלק קצוב ליחיד שיהי' לו חלק כך וכך אלא חלק פרט מערך חלק הכלל של ציבור כגון אחד מריבוא וכיוצא בו יהי' לפלוני וחלק הכלל של ציבור מן פסח עד ר"ה דלהבא צריך הפרט להכלל דפסח שלפניו. שאע"פ שפסקו חלק היחיד מר"ה שלעבר עד שלהבא מ"מ עד פסח נוטל חלקו משל ציבור כפי גזר דין של ציבור

בפסח דלעבר ומפסח דלהבא עד ר"ה נוטל חלקו כפי ערך דין של ציבור בפסח זה וכה"ג דין פי' אילן של עצרת ודין המים של חג הוא על ד"ז.
וברוך היודע אמת: בפסח על התבואה לא נתברר לי אימת יום מז' ימי הפסח הוי דין זה. ול"ל ביום ראשון של פסח הא עומר מרצה על התבואה כדא' בגמ' אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כו' וזמן הבאתו הוא ביום ב' של פסח וא"א שירצה אחר גזר דין.
ול"ל נמי שהדין בא' משאר ימי הפסח. דא"כ לא הי' לו לתנא לסתום אלא לפרש איזו יום הוי ואי נימא שהדין נמשך כל ז' ימי הפסח מקצתן ביום זה ומקצתן ביום זה: ק"ל דלמה זמן הבאת עומר ביום ב' ולא ביום א' לרצות נמי על הנדונים ביום זה ועוד לפי"ז יש לתמוה קצת איך שדין בני אדם עצמן שהוא בר"ה אינו נמשך אלא יום א' בלבד ודין התבואה יהי' נמשך ז' ימים: ונ"ל דתחילת דין התבואה הוי ביום א' של פסח וגמר דין ביום אחרון וימים שבנתים ליכא דין כלל וה"ל דומיא דאדם דתחילת דין שלו הוא בר"ה וגז"ד שלו ביום הכפורים לתנא דידן כדא' בגמ' והבאת עומר ביום ב' כיון דהוי קודם גז"ד שלו ש"ד.
ואע"ג דמיום הבאתו עד גז"ד עדיין כמה ימים לבא כיון שהן ימים מועטים ל"ל בה וכן י"ל גבי בחג נדונין על המים כה"ג דתחילת דין ביום א' של חג וגז"ד בז' בו ובגמ' אפרש עוד: ובחג נידונין על המים. נ"ל הא דל"ק בחג על המים כמו בפסח על התבואה ובעצרת על פי' האילן וקאי אד' פרקים בשנה העול' נידון דרישא.
נידונין דתני בחג ל"ל. י"ל הואיל ואפסקי' בקרא דהיוצר יחד לבם הדר ונקט נדוני'.
ומתוך הירושלמי מ"ל ט"א ויתבאר בש"הם: קודם הפסח נדונית לשעבר כו'. ק"ל דיוקא אהדדי דקא' קודם פסח לשעבר הא תוך הפסח להבא ואח"כ אמר לאחר הפסח להבא הא תוך פסח לשעבר.
וה"נ קשה בסיפא גבי אדם שאירע בו קרי או אונס דקא' קודם יוה"כ נידון לשעבר הא ביוה"כ להבא ואח"כ אמר לאחר יוה"כ להבא הא ביום כפור גופא לשעבר מיהו הא דאדם י"ל דודאי גז"ד דיוה"כ דומה לתחילת דין של ר"ה דאמ' בפ"ק דע"ז (דף ו) לא ליצלי אינש צלותא דמוסף בתלת שעתא קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא ביחיד דילמא כיון דמפקד דינא דילמא מעיינו בעובדי' ודקפי לי' מידחי וה"נ גז"ד דיוה"כ הוי בג' שעות ראשונות של יום והשתא יוה"כ גופי' לא פסיקא לי' דמי שאירע בו דבר קודם ג' שעות נידון לשעבר לאחר ג"ש נידון להבא.
וה"נ י"ל גבי דין של תבואה בפסח אין הדין בלילה אלא בג"ש ראשונות של יו' נמצא פסח גופי' לא פסיקא ליה ולמאי דפרי' דתחיל' דין התבואה הוא ביום א' של פסח וגז"ד

ביום אחרון ודאי הכל הולך אחר גז"ד כדא' גבי אדם בסיפא קודם יוה"כ נידון לשעבר לא פסיקא ליה משום דפסח גופי' יש חילוק קודם יום אחרון לשעבר ביום אחרון להבא: קודם יוה"כ נידון לשעבר בע"כ האי תנא ס"ל כמ"ד בסמוך אדם נידון בר"ה וגז"ד שלו נחתם ביוה"כ והאי נידון לשעבר ולהבא דקא' היינו גז"ד ולא תחילת דין דאי תחילת דין קא' תקשה ברייתא זו מני.

ומדתלה לזמן הדין ביוה"כ דקודם לו לעבר ואחריו להבא אלמא גז"ד הוא מיום כפורים ליוה"כ וממילא ש"מ דתחילת דין של ר"ה הוי מיוה"כ שלאחריו עד יוה"כ של שנה הבא וימים שמיום ר"ה זה עד יוה"כ שלאחריו נידון לשעבר וכן חוזר חלילה כל שני העולם ולא נשתנה זה אלא בתחילת דין הראשון של בריאת העולם בר"ה הראשון לבד שבע"כ הי' תחילת דין מר"ה הזה עד יוה"כ השני וגז"ד מיוה"כ ליוה"כ כדרך כל השנים אלא שאני מגמגם קצת קרי או אונם שאירע לאדם בר"ה הראשון עד יוה"כ אימת הי' גז"ד שלו מיהו אין לחוש בכך כיון שלא היו כי אם בני אדם מועטים אולי לא אירע להם שום מקרה א"נ הדין היה בשעת המקרה כמו שנגזר מיתה על אדם הראשון באכילת עץ הדעת ולא ביום קבוע כמו לדורות ובע"כ אתה נ"ל כן במקרה דתבואה ופי' האילן ומים בשעת בריאת העולם בשנה הא' מקרה שלהם קודם פרק הדין של כל אחד אימת איתדן אלא ודאי כדפי': מ"מ ק"ל אמאי תלה קרי ואונס בגמ"ד דיוה"כ דזה אינו אלא בצדיקי' גמורים דנכתבין ונחתמים לאלתר בר"ה לחיים ולא ברשעי' דנכתבין ונחתמין לאלתר בר"ה למית' הרי באלו ב' כיתות אין גז"ד שלהם תלוי ביוה"כ כלל אלא תחיל' וגמרו בר"ה לבד וגז"ד דיוה"כ הא לא משכחת לה אלא בבינונים דתלויין מר"ה ועד יוה"כ כדא' לקמן ואיך פסיק ותני סתמא קודם יוה"כ לשעבר דזה אינו נוהג בשני כיתות אלא בכת א' שלישי' בלבד.

ושמא י"ל דרוב העולם בינונים נינהו אבל ב' כיתות הנותרים לא שכיחי כולי האי. ובגמ' אכתוב עוד בזה: הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם כו' ומר"ה עד זמן גמר דין שלהם נידונין לר' יהודא בר"ה של שנה שעברה.

והכל ע"ד שפ' בסמוך: ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום ולר"נ בכל שעה. וק"ל לר"י ור"נ אין בין ר"ה לכל ימות השנה כלום לענין דין של מעלה א"כ במאי מוקי לה לקרא דכי חק לישראל ומשפט לאלקי יעקב דקאי אר"ה מרישא דקרא דתקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו דאיזו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומ' זה ר"ה כדדרשינן לעיל (דף ח).

מיהו זה ל"ק כולי האי דאינהו מוקי לה להאי משפט אקדוש החדש לחוד כמו שפרשתי שם מ"מ הא ק"ל דהא אמ' התם דא' בתשרי ר"ה לדין ונ"ל מקרא דעיני ה' אלקיך בה

מראשית השנה ועד אחרית השנה ומפרש לה התם דמר"ה איירי מתקעו בחדש שופר וגו' הוא משפט ומראשית השנה גמרינן לעיל גז"ש דר"ה דשמיטין ויובלות הוא א' בתשרי וכן לנטיעה לענין גז"ש של ערלה בהאי גז"ש נפקא לן לעיל א"כ לר"י ור"נ מנלן דכל הני ר"ה שלהם א' בתשרי הוא כיון דלדדהו אין ר"ה יום דין יותר משאר ימיה ועוד ק"ל מדא' לקמן בפ"ד (דף לג) דבר"ה א"א הלל מפני אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיי' וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל א' שירה.

א"כ לר"י ור"נ שר"ה וכל ימות השנה שוין לדין א"כ לעולם לא נימא הלל לא בי"ט ולא בחנוכה ואי ל"ל האי סברא דאמרי מלך יושב על כסא הדין בר"ה נמי נימא ואותו קשי' תקשה נמי מהא דאר"י כמאן מצלינן האידנא אקצרי (ואמריני') [צ"ל ואמריעי] כר"י א"כ כיון דס"ל כר"י מדמצלינן.

בטלת קריא הלל לגמרי דה"ל תרתי דסתרי אהדדי וגם מהא ר"ה דשמיטין ויובלות ונטיעה קשיא לדידן ועוד ק"ל דלקמן בפ"ג [דף כ"ו] מפרש אביי הא דאין תוקעין בשופר של פרה לרבנן ה"ט משום דאין קטיגור נעשה סניגור אע"ג דבחוץ ל"ל בה שופר כיון דלזכרון אתי כבפנים דמי וקא' ור"י אמר לך דקאמר אין קטיגור נעשה סניגור ה"מ מבפנים והאי שופר מבחוץ הוא והשתא לר"י ל"ל טעמא דשופר מבחוץ הא לר"י בע"כ שופר לאו לזכרון אתי כיון דס"ל אדם נידון בכל יום א"כ אי משום זכרון הוא ה"ל למתקעי בכל יום דמה יום מיומים ובע"כ שופר של ר"ה גזה"כ הוא ולית בי' משום סנגוריא כלל ול"ש של פרה משאר שופרות.

ועוד ק"ל מה ענין מלכיות זכרונות ושופרות שאומרי' בר"ה יותר משאר ימי' דטעמא שתמלכני עליכם ושיעלה זכרונכם לפני ולר"י מה יום מיומים והא ר"י מודה דאמ' להו כדא' בפ"ד (דף לג). מיהו למאי דפרי' לעיל דבדין דאדם אין בכלל אלא דבריו שבגוף אדם אבל לא שאר צרכיו לק"מ מכל הא דבהא יש חלוק בין דין של כל יום לשל ר"ה לר"י דאדם עצמו נידון לדידי' בכל יום אבל מודה דאשאר צרכיו אינו נידון אלא בר"ה לחוד: ומה"ט יש לחלק נמי לענין הלל בין דין של ר"ה לדין של כל השנים לר"י דדין של ר"ה אלים טפי אבל לפי' הר"ן דבכלל דין אדם כל צרכיו בכללו א"כ אין בין ר"ה לכל הימים לענין דין כלל לר"י דאמר אדם נידון בכל יום א"כ תקשה לי' כל הני וה"נ תקשה לר"נ דאמר אדם נידון בכל שעה: מפני שהפסח זמן תבואה הוא פירש"י זמן שהתבואה נדוני' בו ולפי' הא דקאמר מפני שעצרת זמן פירות אילן הוא היינו נמי זמן שפי' האילן נדוני' בו וק"ל א"כ בסמוך גבי מ"מ א' תורה נסכו מים בחג א' הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה הל"ל נמי מפני שהחג זמן מים הוא דהיינו שהמים

נדוני' בו כדאמ' בהני וכדתנן במתני' ובחג נדוני' על המים ול"נ לפ' דזמן תבואה ופיר' אילן דקאמר לאו על דין קאמר אלא בישול התבואה והפירו' הוי באותן פרקים כדמוכח בפ"ק דסנהדרין (דף יא) גבי על ג"ד מעברין את השנה על האביב ועל פירו' האילן וכדפי' התוס' התם ולפי"ז א"ל דר"ע כר"מ ס"ל דא' הכל נידוני' בר"ה ועוד דמפ' טעמא דניסך כדי שיתברכו לאו על זמן הניסך קאי אלא על עיקר הניסוך ומ"מ גבי עומר דפסח וב' הלחם דעצרת כיון דיכול ליתן טעם על עיקרן וזמנן נותן וקאמר מפני שזמן תבואה הוא וזמן פיר' אילן הוא.

ותדע דע"כ לאו אזמן דווקא יהב טעמא דאי דוקא אכתי תקשה מ"ש דבעומר דעל התבואה סגי בחד יומא וכן ב' הלחם ואלו ניסך דבחג אפי' לר"ע דממעט בימי הניסך מכולו תנאי דריש פ"ק דתעני' [דף ג] בעי תרי יומי ו' של חג ושביעי שלו כדאמ' התם אלא ודאי ש"מ כדפי': ותוקעין ומריעין כשהן עומדין הקשו התוס' הא קעבר משום בל תוסיף וכ"ת כיון דכבר יצא ה"ל שלא בזמנו ולא עבר הא אמר' בסוף פ"ג [דף כ"ח] גבי ברכת כהנים דאי מוסיף ברכה א' משלו דלא עבר עלי' זמני' כיון דאי מתרמי לי' ציבורא אחרינא הדר מברך להו ה"נ אי מתרמי לי' ציבורא הדר תקע להו ובודאי לפ"ד בה"ג שאכתוב לקמן (דף כט) דמי שילא כבר אינו מוציא אין זה קושי' דהא אי מתרמילי' ציבורא אין תוקע להם ומיהו למאן דס"ל אע"פ שיצא מוציא כמ"ש שם קשה.

אע"ג דמהא דבכור דקאמ' התם דאם נתנו במתן ד' עובר י"ל התם שאני דאי דמתרמי לי' בוכרא א' הדר מחוייב להזות ה"ל זמנו כדאמ' התם אבל הכא אי מתרמי לי' ציבורא אינו מחוייב לתקוע להן אבל מהא דברכת כהנים קשה דהא אי מ"ל ציבורא א' אינו חייב לחזור ולברך כדאמ' התם ואפ"ה עובר והרשב"א בחי' תי' דתקנת חכמים לצורך ליכא משום ב"ת דכתיב ע"פ התורה אשר יורוך ומה"ט יתבינן בסוכה בח' בזה"ז אע"פ דבקיעי' השתא בקביע דירחא וה"ה בל תגרע לצורך כגון י"ט של ר"ה שחל בשבת אע"ג דאמר רחמנא תקעו גזרו שלא לתקוע וכ"ז לצורך וה"נ לצורך ראוי לתקוע ולחזור ולתקוע ומצוה לשמוע דברי חכמי' מלא תסור.

וק"ל מדפריך אביי לקמן הישן בח' בסוכה ילקה ומדק"ל מהישן בח' בסוכה יותר מכל המצות שהזמן גרמא היינו משום דאנן יתבינן בח' ספק ז' כדפרש"י רפ"י דעירובין (דף צ"ו) אלמא אע"ג דתקנת חכמים היא וכדמסיק בפ"ד דסוכה (דף מ"ו) מיתב יתבינן אפ"ה שייך ב"ת מיהו למאי דפי' י"ל דל"ק כ"כ.

מ"מ ק"ל מדאמ' התם מתן ד' במתן א' ר"א ינתן במתן ד' ר"א ינתן במתן א' א"ל ר"י ה"ה עובר על ב"ת ומאי קושי' הא כיון דלר"א ראוי ליתן מתן ד' כדי לקיים מצות זריקה

למתן ד' כתקונ' אין לך לצורך גדול מזה וראוי לחכמים לתקן ליתן מתן ד' והשתא אין כאן ב"ת כיון דעביד לה משום תקנה לצורך.
ואפי' אם תדחוק לומר דהיינו מה דאהדר לי' ר"א לא נאמר ב"ת אלא כשהוא בעצמו כלומ' אבל בתערוב' ליכא ב"ת הואיל וראוי לתקן במתן ד' משום מתן ד' שבתערובת אע"פ שאין זה במשמע אלא כדפי' מ"מ הדבר תמוה בעצמו לומר משום תקנת חכמים פקע איסור ב"ת מ"ש מכל איסורי תורה דקי"ל אין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ולא א' משום תקנת חכמי' פקע איס' אע"פ שיש לחלק קצת אין נראה.
ומה שהביא מאי' ב"ת דר"ה שחל בשבת דגזרו שלא לתקוע אינו ראי' דהתם לאו משום דע"י תקנת חכמים פקע ממילא איס' ב"ת. דוודאי האיסור יש אלא כיון שהוא שב ואל תעשה יש כח בידם להתנות עלי' כמו שהתנו לבטל מ"ע של תקיעה גופי' סייג וגדר שמא יעברנו ד"א ברה"ר כדאמ' לקמן רפ"ד.
והכי א' רפ"י דיבמות (דף צ') ערל הזאה איזמול כו' שוא"ת שאני וה"נ יש כח לחכמי' לבטל ל"ת של שוא"ת כמו בל תגרע משום סייג. גם עיקר דברי הרשב"א תמוה לי דמשמע מדבריו דהמבטל איזה מ"ע פעם א' עובר בבל תגרע והא דאינו עובר בר"ה שחל בשבת הואיל ותקנת חכמים הוא.
נמצא לדבריו המבט' איזה מ"ע מלבד שעובר בעשה עובר נמי בל"ת דבל תגרע א"כ למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו המבטל איזה מ"ע שבתור' ילקה משום לאו דבל תגרע שעמה והא לא מצינו לאיזה תנא או אמורא דנימא הכי: מכלל דבחדש ושבת איבעי' לה למיזל. ק"ל שביק ר"י שבת וחדש דכתיבי ונקט רגל דלא כתיב ועק"ל רגל מאן דכר שמי' ומנ"ל לר"י שחיי' להקביל ברגל.
ונ"ל דמ"ל שבת דקרא היינו י"ט ולא שבת בראשי' כדדרשינן למחרת השבת דגבי ספירה דהיינו מחרה י"ט בפ"י (דף ס') דאי שבת ממש אמאי אקדים קרא לחדש קודם לשבת הא שבת תדיר יותר מבחדש אבל אם הוא י"ט ניחא ומיהו משמע לי' לר"י דהאי חדש לאו חדש ממש אלא י"ט של ר"ה דמיקרי חדש כדכתיב תקעו בחודש שופר ודרשינן לי' לעיל (ד) אר"ה.
ואע"ג די"ט תדיר יותר מר"ה וה"ל לאקדומי שבת לחדש ועו' למה לי חדש כלל הא ר"ה נמי בכלל י"ט דקרא קרי לי' שבת י"ל מה"ט אקדמי לי' לחוד' דאי אקדמי לשב' דה"ל ר"ה נמי בכלל שבת הא תו ל"צ לומר חדש דהא כבר נכלל בכלל שבת דקרא $$ציור בספר$$ אבל השתא דאקדמי לחד' ה"ק לא חדש היום שהוא י"ט של ר"ה דאיקרי חדש ולא שבת שהן שאר רגלים.

ואי לא הוי כתי' אלא שבת לחוד ה"א שבת דקרא הוא שבת ממש לכן פרט לחדש בפ"ע לגלוי אשבת דלאו שבת ממש אלא י"ט וכדפרש"י. וכ"ת למאי דפי' דחדש דקרא היינו ר"ה דחייב בהקבלת פנים א"כ ר"ה הוא נכלל בהא דאר"י חייב אדם להקביל פני רבו ברגל והא ר"ה לא מיקרי רגל כדאמר' ספ"ד דעירובין (דף מ) גבי זמן דר"ה ויוה"כ א"ד כיון דלא מיקר' רגלים לא אמרינן ותנן בפ"ג דמ"ק (דף יד) ר"ה ויוה"כ כרגלים ש"מ שהן אינן רגלים ואיך כייל ר"י לר"ה בכלל רגל.

י"ל הא דקאמר חייב להקביל ברגל היינו ג"ר ור"ה משתמע ממילא דהא חדש כתיב בקרא ממילא דאפ"ת דחדש ממש קאמר קרא הא ר"ה נמי ר"ח הוא אלא משמע לי' לר"י דהאי חדש היינו ר"ה מדקאמר חייב אדם להקביל פני רבו ברגל ולא קאמר בחודש. ובדין הוא דה"ל לר"י למימר חייב אדם להקביל פני רבו במועד ור"ה בכלל מועד הוא כדאמרי' לעיל (דף ד) מאלה תעשה לה' במועדיכ' הוקשו כל המועדי' כולן זה לזה שכולן מכפרי' על טומאת מקדש וקדשיו אלא דא"כ הוי יוה"כ נמי בכלל מועד וה"א דחייב נמי להקביל פני רבו ביוה"כ מש"ה נקט רגל ור"ה ממילא משמע מדכתיב חדש כדפי'.

ועוד משום אידך דר"י דבסמוך דקאמר חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דדווקא רגל שהן ג' רגלים בל בד מטעמא שיכול לקיים קרבנות שהן חובת הרגל כמ"ש בסמוך ודווקא רגל ולא ר"ה ויוה"כ דהא לית בה חובת הרגל נקט נמי הקבלת פנים רגל ול"ד: חייב אדם לטהר א"ע ברגל שנא' ובנבלתם ל"ת ומ"ל ברגל כדאמר בסמוך וק"ל נהי דקרא מיירי ברגל אפ"ה לא נ"ל מיני' אלא שאסור לטמא א"ע ברגל בידים אבל אם נטמ' כבר שיחייב לטהר א"ע מנלן וכי דנין טומאה קדומה ליטהר מטומאה דאותו שעה והרי כהנים יוכיחו שמוזהרין שלא לטמא למת ואם נטמא כבר אם רצה לעמוד בטומאתו ימים רבי' ל"ל בה ואינו חיי' שיטהר דזה ל"מ בשום דוכתא וי"ל דהא ודאי הא דמוקי לקרא ברגל דאטו רגל רמיזא בקרא ומ"ש רגל משאר ימות השנה דמ"ל ארגל ובע"כ ה"ט משוה חובת הרגל הוא ראיי' וחגיגה ושלמי שמחה שא"א לקיימן בטומאה מש"ה שדי לקרא ארגל וכ"כ הרמב"ם [בפי"ו מה' ט"א] כל ישראל מוזהרין להיות טהורין ברגל מפני שהן נכונים לכנוס למקדש ולאכול קדשים וזה שנא' בתורה ובנבלתם ל"ת ברגל בלבד אבל בשאר ימות השנה א"מ.

וכיון שכן תקשה לך ל"ל קרא מלטמא ברגל הא בלא"ה הא איכא עשה בכל א' מחובת הרגל וממילא כשמטמא א"ע ברגל הוא מבטל כל מ"ט אלו ואזהרה דבנבלתם ל"ת ברגל דכל עצמן הוי מפני ביטול החובת הללו ל"ל. והא ל"ל דאזהרה למלקות אתי' הא ודאי אין לוקין על אזהרה זו כיון דעיקר אזהרה זו אינו אלא משום ביטול חובת הרגל שגורם

ע"י טומאתו אינו חמיר ממבטלן בידים דאינו עובר אלא בעשה גרידא ואין מן ראוי להחמיר בגורם לבטל ממבטל ממש וכ"כ שם הרמב"ם שאין לוקין על טומאת הרגל וברור הא מה"ט דפי' וא"כ אזהרה זו ל"ל אע"כ אם אינו ענין לטומאה שברגל תנוהו ענין לטומאה של קודם הרגל שלא יטמא בנבילה אע"ג דאכתי לא חל עליו חובת הרגל מפני ביטול חובת הרגל ולפ"ז בע"כ ש"מ דלאו משום טומאה דבידים לחוד אזהר קרא א"ו דחייב לטהר א"ע ברגל קמ"ל דאל"כ הא טומאה זו של נבילה דמשתעי בי' קרא אינו אלא טומאת ערב והא בטומאה כטומאה זו אפי' נטמא בערב הרגל יוכל לטבול בו ביום ולטהר לערב ומאי איכפת לן שנטמא בנבילה כיון שיוכל ליטהר עד הרגל ולקיים חובת הרגל א"ו דעיקר לאו זה קמ"ל דאם נטמא בנבילה קודם הרגל דחיי' לטהר א"ע קודם הרגל שלא לבטל חובת הרגל כגון שלמי שמחה שנוהג כל שבעה אפי' בי"ט ראשון וכ"ת למאי דפרי' דהאי לאו דבנבלתם ל"ת משום חובת הרגל הוא הא אמ' בפ"ב דיבמות(דף כט) אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא ל"א ולא מטמא לו ופי' רש"י ותוס' אהא דל"מ לו ברגל שישראל מוזהרין על הטהרה מבנבלתם ל"ת והא ליתא דבאשה מ"ש רגל מכל השנה הא אינן מצוין בראייה וחגיגה כדאמר פ"ק דמסכת חגיגה ואי משום שלמי שמחה הניחא לר"ז דס"ל לעיל [דף ז'] דאשה איתא בשמחה אבל לאביי דאמר התם אשה בעלה משמחה ואין חיוב שמחה מוטל עליה כלל הא ודאי א"צ לטהר את עצמה ברגל דכיון שהיא טמאה דלא אפשר אין שום חיוב מוטל על בעלה לשמחה.

והא ודאי דאין עלי' שום חיוב להביא את בעלה לידי חיוב שישמחנה כיון שעלי' גופה אין חובה של של מצות שמחה ומשום לחייב אח בעלה אינו חייבת לטהר את עצמה וזה פשוט הלכך נ"ל פי' א' של רש"י שם דאינו מטמא לו היינו שא"ח לטמא לו אע"פ שמצוה לטמא לז' מתים האמורין גבי טומאת כהנים ונשואה חייבת לטמאה לבעלה מ"מ ארוסה לא דלאו שארו היא ורחמנא אמר כ"א לשארו הקרוב אליו ואע"ג דהרמב"ם פסק דנשים אינן מצוות לטמא לקרובים ופי' הרמב"ן בתורת האדם משום דס"ל כל שישנו בבל יטמא אית' בטומא' קרובים והני נשים הואיל וליתא בב"י דבני אהרן ולא בנות אהרן לית' נמי בטומאת קרובים כבר השיבו הראב"ד מהא דלא מטמא לו דתני' גבי אשתו ארוסה ועוד ק"ל א"א דנשי' כהנות אינן מצוות לטמא לקרובים מה"ט דאינן בב"י א"כ הה"נ ישראלים אינן מצוות לטמא לקרובים דהא אינן נמי בב"י.

לפי"ז תקשה דא' בפ"ב דסוכה (דף כה) ויהי אנשי' אשר הי' טמאים לנפש מי הי' ר' יצחק א' טמאי מת מצוה שחל ז' בע"פ והאי מ"מ דקא' היינו שנטמא לקרובי' שחייב לטמא להם וכן פי' רש"י ותוס' התם דהא ל"ל ט"מ מצוה ממש דהיינו מת שאין לו קוברים

כמו כל מ"מ שבגמ'. דא"כ מאי פריך התם אהא דנ"ל דעוסק במצוה פטו' מן המצוה מובלכתך בדרך ת"ל מאותן האנשים שנטמו למ"מ אף על פי דעי"ז ידחו מפסח.
דהא ל"ל דפריך לה מרבי יוסי דאמר נושאי ארונו של יוסף הי' או מדרבי עקיבא דאמר מישאל ואלצפן הי' הא כיון דכבר היו יכולין לטהר עד ע"פ כדא' התם. ובע"כ הא דלא נטהרו הי' מחמת איזה אונס וא"כ אין ללמוד מהם לעוסק במצוה כיון דבשעה שנטמא הי' עדיין שהות לטהר עד ע"פ ודאי למקרא שלאונס לא חששו דאל"כ ה"ל לאתויי להא דעוסק במצוה מטומאת קרובים דכתיב בהדיא ועוד מאי פריך ליליף מהתם לעוסק במצוה ש"ה שאינו מבטל מצות פסח בודאי כיון דהי' יכולן לטהר ואכתי לא שמעת מיני' למבטל ודאי כגון שיהא שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה כדאמ' התם להכא כתב רחמנא בלכתך בדרך למבטל בודאי אלא ודאי מדר"י דא"ל טמ"מ שחל ז' שלהם בע"פ דאיכא ביטול מצות פסח בודאי פריך.
ואי מ"מ דר' יצחק היינו מ"מ שאין לו קוברין מאי פריך נילף מיני' לעוסק במצוה הא מ"מ כזה שאני שדוחה כל המצות ואפי' כהן גדול ונזיר והולך לשחוט פסחו ולמול בנו מטמא לו כדנ"ל מלאחותו. אע"כ הא מ"מ מטומאת קרובים איירי.
ואי אין מצות טומאת קרובים בישראל לא הי' אותן האנשים עוסקי במצוה כלל דהא במדבר באותו זמן לא הי' שום כהנים אלא אהרן ובניו לבד אלא ש"מ דמצות טומאת קרובים שייכי בישראל אע"ג דאינן בב"י ממילא הה"נ לנשי' ועוד ק"ל אם אית' דישראלים אין מוזהרין על טומאת קרובים אלא כהנים לחוד תקשה הא דדרשינן מלאביו דגבי נזיר לאביו לא יטמא אבל מטמא הוא למ"מ ולאמו אפי' כהן ונזיר לאמו אינו מטמא אבל מטמא למ"מ והשתא מנלן דלאביו ואמו שניהם לדיוקא ולהתיר ח"מ אתא דילמא לאביו לגופי' אתא ולאסור אפי' כהן לטמא לאביו.
דאלו מעל כל נפשות מת דאפי' קרובים בכלל כדאמ' בפי"ב דזבחים (דף ק') ה"א ה"מ נזיר ישראל דא"מ לטמא לקרובים אבל נזיר כהן דמצוה לטמא לקרובים ה"א דיטמא קמ"ל לאביו דאפ"ה אינו מטמא וכ"ת מהיכא תיתי דיטמא הא אין עשה דטומאת קרובים דוחה לעשה ול"ת דנזיר י"ל שאני נזיר דאיתא בשאלה כדא' בפ"ק דיבמות (ד) ואע"ג דעשה דטומאת קרובי' נמי קיל אם אמרת שאינן נוהגת אלא בכהנים ולא בישראלים ונשים חשיב ליה עשה שאינו שוה בכל מ"מ ה"א דהאי דנזיר דאיתא בשאלה קיל טפי וראוי לעשה דטומאת קרובים של כהן לדחות לעשה ול"ת של נזיר אע"ג דעשה זו אינו שוה בכל תדע דהא מצריך תרי קראי דעשה דתגלחת מצורע דוחה לעשה ול"ת דנזי' ודכהן ואמר התם הא דלא גמרינן מנהון דעשה דוחה לעש' ול"ת משו' דנזיר אית' בשאל'

וכהן דה"ל אינו שוה בכל והשתא אי הא דאיתי' בשאל' ואינו שוה בכל שקולין הן אכתי תיקשה נהי דבעלמא ל"ג מהן נגמר חד מחברי' ותרי קראי ל"ל או ליכתוב בכהן ולגמור נזיר מיני' או בנזיר ולגמור כהן מיני' אלא ודאי חד מחברי' ל"ג דאיכא למימר דהא דשאלה קיל מא"ש בכל א"נ איפכא וא"כ ה"נ לאביו איצטרי' דה"א הא דאיתי' בשאלה קיל מא"ש בכל דכהן וליתי עשה דכהן ולדחי עשה ול"ת דנזיר קמ"ל לאביו דלא.

ומנלן דלאביו לדיוקא אתי למשרי מ"מ. אלא ע"כ עשה דטומאת קרובים שוה בכל ונוהג בישראל ונשי' נמי ומעל נפשות מת לא יבוא אפ"ת דמיירי בישראל ממילא נ"ל דאין עשה דטומאת קרובי' דוחה אפי' לעשה ול"ת דנזיר גרידא כ"ש אם הוא נזיר וכהן ובע"כ לאביו משום דיוקא אתי ולהתיר מ"מ: לטהר א"ע ברגל.

ק"ל מאי לטהר ברגל דקאמ' דמשמע שיטבל ויטהר א"ע בתוך הרגל והא חיי' לטהר קודם הרגל בעי"ט כדי שיהי' לו הערב שמש דאם יטבל בי"ט אפי' ביום א' הא בטל משלמי שמחה שנוהג כל ז' וי"ל דהא לא פסיקא לי' דאם חל י"ט ראשון בשבת אין ש"ש דוחה שבת וכמ"ד בעינן זביחה בשעת שמחה ואין יוצא ידי שמחה בשלמים שהן נשחטין בעי"ט בפ"ו דפסחים (דף ע"א) א"כ בחל יום א' בשבת יוכל לטבול בי"ט ראשון ואגב אורחי' קמ"ל דבעינן זביחה בש"ש: תניא נמי הכי ובנבלתם ל"ת יכול יהי' ישראל כו' אע"ג דמברייתא לא ש"מ שחייב לטהר א"ע אלא שלא יטמא בידים מ"מ כיון דמוקי לקרא ברגל ממילא ש"מ דמחוייב לטהר ומזה ראי' למאי דפי' בסמוך: הלא דברים ק"ו מה טומאה חמורה כהנים מוזהרין כו' וק"ל דילמא לעולם ישראל מוזהרין על טומאת נבילה ואפ"ה איצטרי' להזהיר את הכהנים על טומאת מת ונ"מ אם נטמא כבר באיזה טומאה דתו אין ישראל מוזהרין מלטמא דאמאי קפיד קרא אטומאה הא כבר מיטמא וקאי חבל בט"מ לכהנים.

אלו אטמא באיזה טומאה שאינו של מת מוזהר שלא לטמא אח"כ במת. דע"כ לא פליגי בפ"ו דנזיר (דף מ"ב) בטומאה וטומאה אלא כשהראשונה היתה ג"כ של מת מטעמא דמיחל וקאי אבל כשהיתה טומאה אחרת אסור לטמא אח"כ במת וזה חידש הכתוב בט"מ לכהנים דוקא אבל ישראל אפ"ת דמוזהרין מלטמא הא כל הטומאת וטומאת מת שוין בהן ואם נטמא כבר שוב אינו מוזהרים ואפ"ת דאי ישראל מוזהרין על טומאת נבילה כ"ש דמוזהרין על טומאת מת דחמיר א"כ אם נטמא בנבילה אכתי מוזהרין על ט"מ דהא מוסיף טומאה על טומאתו דבזה טמא טומאת ערב ובזה טמא טומאת ז' ובע"כ אם איתי' דישראל מוזהרין על מגע נבילה וכ"ש של מת אם נטמא בנבילה אסור לטמאות במת משום דתוס' טומאה משל ערב לשל ז' וא"כ אזהרת טומאת מת לכהנים ל"ל י"ל

דנ"מ אם כבר נטמא טומאת ז' כגון זב ובועל נדה דישראל אין מוזהר שוב בו ביום על ט"מ דאין כאן תוס' טומאה כיון דכבר נטמא טומאת ז' ומ"מ לכהנים אפי' בכה"ג מזהיר רחמנא ועוד ק"ל אפ"ת דישראל מוזהרין על מגע נבילה וממילא מוזהרין על ט"מ מק"ו מ"מ אם נטמא במת אינו לוקה דקי"ל אין מזהירין מן הדין כתב רחמנא לאו מפורש גבי ט"מ לכהני' שילקה הכהן על טומאת מת משא"כ ישראל וכה"ג מצינו בפ"ב דפסחים (דף כ"ד) דקאמ' ואימא ליחודי לאו לגופי' הוא דאתי דאי מדר"א אין לוקין על לאו שבכללות עוד אמרי' התם והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מה ת"ל לא יאכל אא"ע לגופי' דנ"ל ק"ו ממעשר הקל כו' וכ"ת אין מזהירין מן הדין הקישא הוא אלמא אע"ג דהוי בכלל לאו אחר או דאת' בק"ו טרח הכתו' ליחודי' לי' לאו מפני מלקות וה"נ אפ"ת דמוזהרין על מגע נבילה ואתיא ט"מ בק"ו טרח הכתוב ליחודי' לאו לכהנים מפני המלקות עוד ק"ל ה"ל לאתויי מדכ"ר גבי נזיר על כל נפשות מת לא יבוא מכלל דשאר בני ישראל אין מוזהרין על ט"מ וק"ו לטומאת נבילה דקילי.

וי"ל דודאי מנזיר ל"ל מדמוזהר על ט"מ דש"מ דעל טומאת נבילה אינו מוזהר דאפשר לומר דנ"מ לשנטמא כבר. א"נ למלקות וכדפי' והכא קרא יתירא דריש מכדי כתיב אמור אל הכהני' בני אהרן ל"ל.

אלא ודאי למעוטי בני ישראל מאיסור ט"מ לגמרי וק"ו לטומאת נבילה ובע"כ בנבלתם ל"ת לרגל אתי והיינו דנקט בברייתא בני אהרן מוזהרין ואין בנ"י מוזהרין ולמה לא נקט הא מהכהנים דרישא דקרא מדמזהיר לכהנים ש"מ דישראל אין מוזהרין בט"מ החמור ק"ו לטומאת נבילה הקל אלא ודאי מהא ליכא למשמע מיני' דאיכא לדחויי כדאמ' אבל מבני אהרן יתירא ש"מ דלגמרי מיעוט הכתוב לבנ"י מטומאת מת וכדפי': אבל ק"ל הא דרשא בת"כ בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים להוציא חללים אלמא הכהנים אינו מיותר להוציא בנ"י לגמרי מאזהרה ט"מ אלא להוציא חללים: צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים ולפ"ז הא דתניא לעיל אדה שאירע בו קרי או אונס קודם יוה"כ נידון לשעבר לא משכחת לה אלא בבינוני וכן הא דאמר לעיל אדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתום ביוה"כ היינו של בינוני' דווקא ומשום דסתם בני אדם בינוני' הם פסק ותני סתמא כדפי' במתניתן עוד י"ל אם הצדיק מקלקל מעשיו בתוך זמן שמר"ה עד יוה"כ או הרשע מתקן מעשיו בתוך הזמן הזה נהפך דינו ביה"כ מטובה לרעה או מרעה לטובה.

ונ"מ בהא דנחתמים בר"ה לחיים או למות דשוב אין גז"ד נהפך אלא ע"י עון גדול לצדי' וע"י זכות גדול לרשע מה שא"צ כ"כ אלו הרעו מעשיהם או הטיבו בתחילה ובינוני זכות קל או חובה קל מכריע לחתום ביוה"כ לחיים או למות ואפי' לר"י דאמר יפה צעקה

לאדם בין לפני גז"ד בין לאחר גז"ד א"כ אין ענין יוה"כ לרשעי' דהא אם מיטב מעשיו אפי' שנה כולו נקרע גזר דינו אפשר דצעקה דבר אחר הוא ואין זה הטבת מעשיו לחוד אלא לדפוק על שערי רחמי' בתפילה ובקשה יתירא וכדכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם כו': בינוני' תלוי' ועומדי' וגבי דין דלעתיד אמרי ב"ה ורב חסד מטה כלפי חסד אם לא במחצה עוונו ובתוכם עון דפושעי ישראל בגופן.

השתא אם נדמה דין ר"ה לדין דלעתיד בע"כ הא דבינוני' תלוים היינו שיש בתוכם עון זה והשתא א"א לפרש הא דקאמר סתמא גבי אדם דגז"ד שלו ביוה"כ וכן הא דאירע בו קרי משום דסתם בני אדם בינוני' הן כיון דאין דין של בינוני' תלוי ביוה"כ אלא א"כ יש בהן עון זה חלילה לומר דסתם בני אדם יש בהן עון דפושעי ישראל בגופן ואפשר שיש לחלק בין דין של ר"ה שהוא אינו אלא לחיי שעה הקל אינו מטה כלפי חסד אבל דין דלעתיד שהוא דין דחיי עולם דחמיר חס רחמנא עלי' להטות כלפי חסד: והמחוור מה שפי' קצת מפרשים דצדיקים ורשעים דהכא בדין זה קאמר דמי שזוכה בדין זה מחמת איזה זכות לשלם שכרו בעה"ז אע"פ שהוא רשע גמור בדין זה צדיק מיקרי וכן צדיק גמור כגון שנתחייב בדין זה מפני איזה עבירה בדין זה רשע מיקרי ובינוני' היינו מי שהמשפט שלו הוא שקול.

ונ"ל שגם רש"י מפרש כן דהא בסמוך גבי ג' כתות ליום הדין פי' רשעים גמורים רובם עוונות בינוני' מחצה על מחצה. ומדלא פי' הכי גבי דין זה של ר"ה ש"מ כדאמרן ולהאי פי' ניחא לי הא דאמר בסמוך ועם צדיקים אל יכתבו זהו ספרן של בינוני' והאיך קרי לבינוני' צדיקים הא זה שקול במעשיו וזה זכיותיו מרובי' אלא ודאי כדפי' והשתא אע"פ שהוא צדיק בדין זה אינו אלא בינוני: ושפי' מדרכי צבור רש"י ל"ג לה דהיינו כל הני דלעיל והרי"ף ג"ל ופי' הרמב"ם בפ"ג [מהל' תשובה] הפורש מדרכי ציבור אע"פ שלא עבר עבירה אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצוות בכלל ולא נכנס בצערתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגוי הארץ וכאלו אינו מהן אין לו חלק לעה"ב: רא"א כובש פי' רש"י כובש את כף המאזני' של זכות ומכריעין את העוונות וק"ל הא ר"א מבי' ראיי' מקרא דיכבוש עוונותינו ש"מ כובש אעוונות קאי ולא אזכות אע"פ שפירש"י יכבוש עוונותינו יכרעו בו הא לפ"ז צריך לעקום לישנא דקרא דה"ק יכבוש כף של זכות כדי שיכריע את העוונות ואינו במשמע דא"כ עיקר חסר מן הספרועק"ל דבפ"ב דערכין (דף ח) משמע להדי' דכובש דה"א נמי אעוונות קאי כמו נושא דר' יוסי ב"ח אלא דמר סבר כובש לעוונות עצמו ומ"ס נושא את כף העוונו' וה"ג התם פשטא דקרא דצדקתך כהררי אל במאי כתוב אמר ר"י אלמלא צדקתיך כהררי אל מי יכול לעמוד

מפני משפטיך תהום רבה ומ"ל הגמ' דס"ל כר"י דאמר נושא ורבה אמר צדקתך כהררי אל מפני שמשפטיך פי' העוונות תהום רבה דס"ל כר"א דאמר כובש אלמא כובש דר"א אמשפטיך שהן העוונו' קאי ושם פי' רש"י רא"א כובש הקב"ה כובש ומסתיר העוונות תחת מחילת כסא הכבוד כדי שיכריעו הזכיות ורבה כר"א וה"ק צדקתיך כה"א שאתה מצדיקנו במה שאתה כובש ומסתיר משפטיך דהיינו העוונות בתהום רבה ור"י כריב"ח וה"ק אלמלא צדקתיך כה"א שאתה עושה לצו לדקה שאתה מגבי' העוונות מי יכול לעמוד מפני משפטיך שהי' מכריעין עד תהום רבה ול"ל הא דלא פירש"י הכי להאי כובש דר"א אעוונו' קאי שמסתירין דא"כ היינו דתנא דבי ר"י דאמר מעביר ראשון ראשון למאי דפי' רש"י בסמוך וה"ל להגמ' למימר תנא דבי ר"י לסיוע לר"א כדרך הגמ' לומר כן כ"מ בכל כה"ג לפיכ' פי' כובש דר"א אכף של זכות: מעביר ראשון ראשון עון שבראשוני' הבא לתתא בכף מעבירו ושמטו שאם הי' מחצה ע"מ כיון שחסר אחד מהן יכריעו הזכיות ולמאי דפי' בסמוך א"א לומר כן דא"כ היינו כורש דר"א ועק"ל לפי' רש"י מאי מעביר ראשון ראשון ב' פעמים דנקט הא אין מדה זו דמעביר אלא גבי בינוני' דמחצה עוונות ומחנה זכיות ולא ברובא עוונות דהא אפי' עון גופ' דמעביר אינו נמחק דאי איכא רובא עונות איהו גופי' מתחשב בהדי' כדמסיק רבא וכיון דבשקול מיירי מעביר ראשון ראשון דמשמע דמעביר עכ"פ ב' עוונות ל"ל בהעברת עון אחד נמי סגי דכיון דהי' שקול ונחסר עון א' ה"ל רובא זכיות והעברת עון שני ל"ל.

והרי"ף פי' מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה פי' אדם כשר ותמים בדרבנן אם נכשל בחטא ועדין לא בא חטא לידו מעודו אותו החטא אין הקב"ה כותבו עליו אלא מעבירו וכך היא מידתו של הקב"ה שנא לחייב בתחילה שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלש עם גבר ולדידי' א"ש: דף יז ע"ב ל"ק הא ביחיד הא בצבור ק"ל הא גבי חזקיה מלך יהודא שא"ל הנביא כי מת אתה ולא החיה דאמרינן בפ"ק דברכות (דף י) דאמר לו הנביא כבר נגזר עליך גזרה ואמר לו בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני אפילו קרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים ואמרינן איתמר נמי ר"י ור"א דאמרי תרווייהו אפי' ח"ח כו' ומסקנ' הכי הוה שנקרע גזר דינו והוסיפו על חייו ט"ו שנה ול"ל דהוה בעשרה ימים שבין ר"ה לי"ה דהא חציו היה בניסן ומיד לאחר שנקרע גז"ד שלו בו ביו' א"ל הנביא ביו' הג' תעלה בית ה' והוא היה ליל מפלת סנחרב שהיה ליל א' של פסח כדא' באגדה ומייתי לה רש"י בפי' לנביאים וא"ל דשאני חזקיה דרב גוברי' שהיה משונה מאוד במעשיו ובתורתו ושקול כמו ציבור א"נ מלך שאני דדמי ושקול כנגד ציבור כדאמ' שלמה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל אלמא שקול

מלך כציבור: אל רחום וחנון אר"י ברית כרותה לי"ג מדות שאינו חוזרות ריקם מדאמר ר"י אאל רחום וחנון להא דברית כרותה לי"ג מדות משמע דבכאן מתחיל מנין י"ג מדות וזה שלא כדברי התוס' שפירשו שהמנין מתחיל או מהשם הראשון של ה' ה' או מן השני: דף יח ע"א ר"א אמר כאן קוד' גז"ד נ"ל דס"ל לר"א כהני תנאי דא' אדם נידון בכל יום או בכל שעה דאי כמ"ד אדם נידון בר"ה וגז"ד שלו נחתום ביוה"כ הא איהו אדר"מ קאי דא' שנים שעלו למטה וחולין שוין וכן שעלו לגרדו' לידון ומשמע שעלו למטה או לגרדום ביום א' ובפרק א' המ"ל שיהא לזה קודם גז"ד ולזה לאחר גז"ד הא גז"ד של כל עולם ביום א' ובפרק א' הוא א"ו כדא': על ששה חדשים שלוחין יוצאין משמע דמילתא פסיקתא היא דבין אמלא בין אחסר יוצאין וכן פירש"י שמודיעים לגולה יום שקידשוהו אם ביום ל' וחדש שעבר חסר או ביום ל"א וחדש שעבר מלא וק"ל ליפקו אחסר לחוד ולא אמלא וממילא ידעי מדלא נפקי דמלא הוא וה"נ אמר בפ"ב (דף כג) בראשונה היו משיאי' משואות דאחסר עבדי ואמלא לא וממילא ידעי מדלא עבדי דמלא הוא בשלמא איפכ' ל"ק לי' דליפקו אמלא ולא אחס' ומדלא נפקא ממילא ידעי דחסר הוא דא"כ אותן הרחוקים מבית הועד של מקדשי החדש עד שאין שלוחים מגיעין אצלם עד עי"ט לא ידעי אי חסר הוא והאי דלא באו שלוחים משו' דאחסר לא נפקי או שמא מלא הוא וזמן הגעת השלוחים לבא עדיין לא הגיע עד למחר.

אבל הא ודאי תקשה דליפקו אחסר ולא אמלא ומדלא באו ע"כ מלא הוא דאי חסר כבר הגיע זמן השלוחים לבא וי"ל כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולא סמכינן אהא דממילא ידעי ול"ד להאי דמשואות דסמכי' אהא דממילא ידעי. דש"ה דלא אפשר דנעבד נמי אמלא כדאמ' התם וגזרה משום ר"ח שחל בע"ש תדע דהתם נמי פריך ולעביד בין אמלא ובין אחסר וכי מיקלע ר"ח חסר בע"ש לא לעביד ומשני אפ"ה אתי למיטעי הא לאו הכי הוי עבדי אתרווייהו אע"ג דסגי בחדא ש"מ כל היכי דאפשר לברורי מבררינן להדיא: ומה דק"ל על זה מהא דאמ' לקמן ואלו נתעברה השנה יוצאים אבל אדר שני מפני הפורים ל"ק דש"מ דסמכינ' אהא דידעי ממילא ולא נפקי עליו שלוחי' שם יתבאר והא דקאמר על ו' חדשים שלוחין יוצאין.

נ"ל דמילתא פסיקתא ה"א דאין יוצאין אלא על ששה דהיינו בזמן הזה השישי הוא אב ובזמן הבית הוא אייר אבל לא אב אעפ"י שהי' לששון ולשמחה בזמן הבית וכמ"ש לפנינו: על ניסן מפני הפסח לכאורה משמע שאין הולכין אלא עד ע"פ וכן בתשרי עד ערב סוכת ולפום רהיטא ה"מ מפי' רש"י במשנתינו.

אבל נ"ל שהולכין עד ערב י"ט אחרון של פסח וסוכת לידע מתי י"ט אחרון ואע"ג דאפי' כשידעו יום קביעות י"ט אחרון אפ"ה צריך לעשות ב' גזירה אטו י"ט ראשון כדאמ' לקמן (דף כ"א) כל היכא דמטו שלוחי ניסן ול"מ שלוחי תשרי ליעבדא תרי יומי גזי' ניסן אטו תשרי כ"ש דבההוא י"ט גופ' איכ' למגז' י"ט אחרון אטו י"ט ר'.

מ"מ נפקי כדמוכ' גופי' דקא' כל היכא דמטי שלוחי ניסן אלמא הולכין שלוחי ניסן אפי' במקום דל"מ שלוחי תשרי אע"ג דמ"מ עבדי תרי יומי משום גזיר' אפ"ה הולכין לשם ונ"מ שכשידעו יום הקביעות יום שני שעושין אינו מחמת ספק אלא משום גזיר' דרבנן לחוד ולגבי מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל כדאמ' בפ"ק דביצה (ד) לדידן דבקיעין בקביעא דירחא וכן לכחול עינא לרפואה שרי לדידן בי"ט ב' כדתנן בפ"ב דביצה (דף כ') ואי הוי עבדי ב' י"ט מחמת ספיק' אפי לגבי מת ורפוא' אסור דה"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא וכמ"ש שם מיהו למאי דאפרש בגמ' גבי מוטב שתתקלקל ר"ה דבתשרי סמכינן לגבי מת ורפואה ארובא להקל דרוב פעמים אין אלול מעובר א"צ למיפק בתשרי עד י"ט אחרון של חג אלא במעובר שלא להקל בי"ט אחרון גבי מת ורפואה מחמת רובא אבל בחסר א"צ למיפק דהא בלא"ה סמכי ארובא: ועל אב מפני התענית פירוש כדי שידעו באיזה יום יתענו ובזמן הזה איירי אבל אין לפרש מפני התעני' מילתא פסיקתא קאמר בזה"ז כדי שיתענו ובזמן הבית כדי שלא יתענו מפני שהוא לששון ולשמחה ואסור בתענית דא"כ ליפקו נמי בזמן הבית אתמוז ואטבת דימי צום שלהם בזמן הבית הי' נמי לששון ולשמחה.

על אלול מפני ר"ה ק"ל שלוחי על אלול ל"ל אי משום להודיע אם עיברו לאב או לא הא אמר לקמן (דף כ') כל ספיקא לקמי' שדינן למימרא דחמיסר ושיתסר עבדינן ארביסר לא עבדינן ופריך ונעביד נמי ארביסר דילמא חסרוהו לאב ואסרוהו לאלול ומשני תרי ירחא חסירי קלא א"ל פי' דהא תמוז הוא חסר כסדר החדשים דאחד מלא ואחד חסר ואם איתא דחסרו לאב כבר יצא הקול ובא אפילו למקום שאין שלוחין מגיעין לשם א"כ א"ל להודיע מתי מתחיל אלול דשמא חסרו לאב דא"כ ה"ל תרי ירחא חסירא וקלא א"ל וכ"ת דדווקא עד סוכות שהוא באמצע החודש הוא דא"ל קלא אבל לא בר"ה שהוא בר"ח הא ליתא דא"כ הרחוקים היו צריכין לעשות שלשה ימים ר"ה דילמא חסרו לאב והא לא מצינו שעושין ג' ימים בשום מקום אלא ש"מ דאם איתא שחיסרו לאב קלא א"ל עד ר"ה לכל.

וי"ל אע"ג דמסתמא קלא א"ל מפני חומר המועדות גם שמסורים לכל לע"ה ונשים לא רצה לסמוך אסתמא וכיון דאפשר לברר ע"י שלוחים מבררינן אכל לרחוקים דל"א לברר

סמכינן אסתמא דא"ל קלא: מפני ר"ה פרש"י ועושין ר"ה ביום ל' לאלול בגולה דרוב שנים אין ר"ח אלול מעובר. וק"ל דפ"ב (דף כ"ג) גבי ביטול מלאכה לעם ב' ימים פרש"י גופי' דאר"ה קאי ש"מ דמספיקא עושין ר"ה בגולה ב' ימי' ועק"ל דפ"ד דפסחים (דנ"ד) תניא אין בין ט"ב ליוה"כ אלא שזה ספיקו מותר וזה ספיקו אסור ומפ' הגמ' מאי ספיקו מותר לקביע דירחא.

פירש"י לעשות ב' ימי' כי מספקא לן אי עיברו ב"ד החדש שעבר אי לא. והשתא מ"ש בר"ה סומכין על הרוב וביוה"כ לא.

אע"ג דר"ה בלאו בעלמא ויוה"כ בכרת דחמיר טפי כל בדאורייתא ל"ש בין איסור לאו לאיסור כרת כדא' ר"פ ט"ז דיבמות (דף קיט): והתוס' פי' להיפך לגמרי שכתבו שעושין ר"ה ביום ל' לאלול וגם למחרתו כדמשמע בפ"ק דביצה (דף ה) ובפ' בכל מערבין (דף לט) שהי' עושין ב' י"ט של ר"ה מספק דילמא עיברו לאלול ופ"ד דפסחים כתבו אין לפרש כגון בני בבל שא"י מתי הוקבע החדש בא"י שצריכין לעשות יוה"כ ב' ימים דבהדיא א' בפ"ק דר"ה שא"ע אלא יום א' אלא ה"פ ספיקו אסור אפי' בא"י אם מסתפק מתי הוקבע כגון שמהלך במדבר עושה ב' ימים כדין כל ספיקא דאורייתא דאזלינן לחומרא ונ"ל דה"ט דהחמירו בר"ה יותר מיוה"כ משום דמן התורה אזלינן בתר רובה ורוב פעמים אין אלול מעובר אלא דחכמים החמירו על בני הגולה לעשות ב' ימים ר"ה וסוכות ולמיחש למיעוטא אבל לא רנו להחמיר לעשות יוה"כ ב' ימי' לחוש למיעוטא ולהתענות ב"י רצופים דאיכא חשש סכנה וה"ל דבר שאין דוב ציבור יכולין לעמוד בו אוקמוהו אדאורייתא למיזל בתר רובה.

לפיכך במסתפק מתי הוקבע החדש דהיינושא"י אם היום עשירי לל' של אלול או למחר חיי' להתענות ב"י מספק ככל ספיקא דאורייתא דאזלינן לחומרא: וכשהי' בהמ"ק קיים יוצאין על אייר. בספרי' מדוייקים ול"ג אף על אייר כמקצת ספרים משובשי' דמשמע שיוצאין על כל אלו ו' חדשים ואייר נוסף עליהם דה"ל ז' חדשים וליתא דעל ו' חדשים דתני ברישא מילתא פסיקתא היא לעולם ובזמן הב ית אפיק אב דלית בו תענית ועייל אייר ואע"ג דט"ב הוא לששון ולשמחה בזמן הבי ת אפ"ה מש"ה לא היו יוצאין דאל"כ ליפקו נמי אתמוז וטבת דיו' צום דידהו היו לששון ולשמחה.

א"ו מש"ה לא נפקי וכמ"ש בגמ': ע"ב בזמן שבה"מק קיי' יהי' לששון ולשמחה פי' אסור בהספד ותענית כדא' בפ"ק דמגילה (דף ה) שמחה מלמד שאסור בהספד וה"נ אמ' לקמן בזמן שבהמ"ק קיי' ת"ל דה"ל יום שנהרג בו גדלי' פי' ובלא"ה אסור בהספד ותענית וק"ל א"כ בזמן הבית ליפקו נמי אתמוז וטבת דימי צום דבהו הי' אסור בתענית וכ"ש למאי

דפי' במשנתינו דבזמן הבית לא נפקא אאב ואמאי ליפק משום איסור תענית שבט"ב דהוי דברי קבלה בזמן הבית כמו חיו' תענית בזה"ז ודוחק לומר דלא נפקי אלא מפני תקלת איסור דקום ועשה כמו איסור מלאכה די"ט ואיסור אכילת דתענית ט"ב בזה"ז אבל משום תקלת איסור דשב ואל תעשה כמו איסור תענית דימי שמחה אלו בזמן הבית לא נפקי והא דנפקי אכסליו ואדר מפני חנוכה ופורים אע"ג דליכא למיחש לתקלת איסור בקום ועשה דהא לא אסירי בעשיית מלאכה י"ל דפרסומי ניסא חשיב טפי כדא' לקמן מהא דנפקי אאייר בזמן הבית מפני פסח קטן אע"ג דליכא תקלת איסור בקום ועשה שאנו פסח דאית בי' צד כרת א"נ מפני שהוא מה"ת חמיר טפי ואפי' לתקלת שב ואל תעשה חשו זה דוחק.

ועוד אפ"ת לתקל' שב ואל תעשה לאיסור דברי קבלה שהוא קל כד"ס ל"ח מ"מ ליפקו בזמן הבית מפני איסור הספד שבהם דה"ל חשש תקלת קום ועשה כמו תענית דזה"ז ושמא י"ל דמן הסתם ל"ח לתקלה דודאי מספק כל אדם יחמיר על עצמו בשל תורה לעשות ב' ימים מספק דכ"ע ידעי דספיקא דאורייתא לחומרא.

ואפי' חנוכה ופורים דד"ס נמי יחמירו לעשות ט' ימי חנוכה וב' ימי פורים מספק שמא עיברו או חיסרו ול"ש כאן לומר ספיקא דרבנן להקל דאמאי נקיל בההוא יומא יותר מאידך יומי ואי אזלת בתרווייהו להקל הא עקרת מצות פורי' ויו' אחד של חנוכה בודאי וכיון דלא אפשר בע"כ ניזל בתרווייהו להחמיר וכה"ג אמ' בפ"י דפסחי' (ד' ק') דא"ל תרי כסא קמאי בעי הסיבה וא"ל איפכא ומסיק אידי ואידי בעי הסיבה ופי' הר"ן אע"ג דה"ל ספיקא דרבנן ולקולא דאי ניזל לקול' אמאי נקיל בהני טפי מהני ואי ניזל בתרווייהו לקולא הא מעקר מצות הסיבה מכסי לגמרי וה"נ דכוותא וכיון שכן דכ"ע ידעו שיש להחמיר מספק ואין לחוש לתקלה אטרוחי שלוחי' ל"ל אלא דחיישי רבנן לבררו לבטלה של י"ט שני בתפילה וקידוש וקריאת התורה ואפטרתא והלילא ודחנוכה ופורים ברכת הנרות ומגילה וקריא' התורה והלילא והא דנפקו אאייר בזמן הבית ול"א מפני הספק כל א' יזרז את עצמו להקדים ולבא ביום י"ד מל' דניסן שאני פסח שיש בו צד כרת החמירו בו יותר למיחש לתקלה.

ומהשתא בזמן הבית א"ל לשלוחים מפני הני י"ט דלששון ולשמחה דודאי כל א' יעשה ב' ימים מספק וליכא למיחש לתקלה אבל בזה"ז מפני חיוב תענית דט' באב בע"כ צריכן לצאת מפני התקלה דהא ט"ב ספיקא דקביעא דירחא שרי וא"ל להתענות אלא יום א' כדפי' במשנתינו מפ"ד דפסחים עי"ל כל בדאורייתא חיישינן לתקלה ולא סמכינן אהאי טעמא דמספק יעשו ב' ימים ובדרבנן סמכינן אהא.

וכה"ג אמר רב ששת בפ"ג דעירובין (דף לב) דבשל תורה ל"ס אחזקה שליח עושה שליחתו ובדרבנן סמכינן. ובחנוכה ופורים מפני פרסומא א ניסא החמירו כשל תורה הלכך הני מועדים דדברי קבלה לדרבנן דמו מ"מ תענית דאב בזה"ז דא"א מפני התקלה כדפ' בע"כ נפקו שלוחים: ותדע דכל בדבריהם לא נפקו דהא בגמ' אמ' דעל אדר ב' לא נפקו למאן דא' מצות הנוהגת באדר ב' נוהגת בא' ואמאי ליפק משום הספד ותענית האסור בי"ד ובט"ו שבזה ובזה כדתנן בפ"ק דמגילה (ד"ה) מיהו למאי דפי' הרא"ש דאין אסור בהספד ותענית אא"כ עיברו השנה לאחר שקרא המגילה באדר א' הא לא"ה לא והא ל"ש אלא למ"ד אין נוהגת בא' דאלו למ"ד נוהגת למ"ל לעולם איסור הספד ותענית בי"ד וט"ו דאדר ב' וא"כ אין חזה ראיי' $$ציור בספר$$ מ"מ יש להביא ראיה מדלא נפקי אכל חדשים הכתובין במגילה תענית שיש בהם ימים האסורין בהספד ותענית בזמן הבית ואפי' למ"ד לקמן בטלה מג"ת.

אלא ש"מ כדפי': הואיל והכפלו בו צרות פירוש התוס' בתמוז נמי אירע חמשה דברים כדתנן בפ"ד דתענית [דף כ"ו] אבל חורבן בה"מ תקיפי טובא ועוד לא דמי לט"ב דצרה א' הוכפלה בו ולישנא דהוכפלה בו צרות לא משמע על צרה א' דתקיפי טובא א"ו פי' ב' עיקר: זה ט' בתמוז שבו הובקעה העיר פי' התוס' היינו בראשונה אבל בשני הובקעה בי"ז בתמוז מש"ה עבדינן י"ז תענית והא ברייתא מיתני בירושלמי וגרס בה י"ז ואע"ג דכתיב בקרא בט' לחודש קלקול חשבונות היו שם ופליג אש"ס דידן ור"ל דמתוך טרדת' טעו בתשבונם ולא רצה הכתוב לשנות ממה שהי' סבורים ולא פי' במה פליג אש"ס דידן ונ"ל שכוונו משום דאר"פ שאני ט"ב הואיל והוכפלו בו צרות דהיינו צרה א' הוכפלה בו שהוא חורבן הבית דפי' זה עיקר כמ"ש בסמוך ואי בא' הובקע' העיר נמי בי"ז כבשני' א"כ גם בי"ז הוכפלה בו צרה א' כמו בט"ב ואמאי רצו אין מתעני' $$ציור בספר$$ ונ"ל דאפי' לגמ' דידן בא' נמי הובקעה בי"ז בע"כ דאי בט' כדכתיב הוי לן להתענות עכשיו אחר חורבן ב' בט' אע"ג דבשני לא אירע בו דבר דומיא דג' בתשרי דלא אירע בו שום דבר בשני אפ"ה הדרא למילתא קמייתא בחורבן ב' להתענות על מה שאירע בראשונה ה"נ ה"ל להתענות בט' על הבקיעה דא'.

א"ו בא' הי' מן הדין לקבוע תענית של הבקיעה בי"ז שבו היתה אלא שהי' להם קלקול חשבונות וכד' הירושלמי ומ"מ רצו אין מתענין בו אע"ג דהוכפלה בו ההבקעה כיון דבא' מפני קלקול החשבונות לא הי' מתענין בו אלא בט' וגם הכתוב לא רצה לשנות ממה שהי' סבורים לא חיישינן לשהוכפלו הצרות דאין לנו להחמיר יותר מהם כיון דמ"מ הן לא הי' מתענין בי"ז: מ"מ ק"ל על הירושלמי מהא דתנן בפ"ד דתענית [דף כו] ה'

דברים אירע את אבותינו בי"ז בתמוז וה' בט"ב וקחשיב להא דנחרב הבית בא' וב' לשנים דט"ב ודהבקעת העיר לחדא די"ז בתמוז ואי בא' היתה הבקעה בי"ז נמי כמו בב' ה"ל למיחשבה לב' כמו שמחשב חרבן א' וב' דט"ב לשני' והל"ל ו' דברים אירע בי"ז בתמוז. וי"ל כיון דהי' קלקול חשבו נות והכתוב לא רצה לשנות ממה שהיו סבורי' גם התנא לא רצה למחשב הבקיעה של הא' בהדי המאורעות מה שאירע בי"ז בתמוז: ומי הרגו ישמעאל בן נתני' הרגו. אינו יודע מאי קמ"ל הא מקרא מלא הוא בירמי' שהוא הרגו: אלא צום הד' זה ה' בטבת שבו באה שמועה לג ולה ונ"ל דלר"ש גם בזה"ז צריך להתענות בה' בטבת אע"ג דבשני' לא אירע בו דבר דומיא דצום גדלי' וכדפי' בסמוך: אלא שאני אמר על ראשון ראשון פי' שבתחילה הובקעה העיר ואח"כ נשרף הבית ובתשרי שאחריו נהרג גדלי' ובטבת שאחריו באת שמועה כפי' רש"י.

ובודאי הכי הוא שבטבת הראשון שאחר ט"ב של שריפת הבית מיד באת השמועה שנא' בשתי ע שר שנה לגלותינו בא אלי הפליט לאמר הוכתה העיר. והרי גלות יחזקאל שגלה עם יכני' הי' י"א שנה קודם גלות צדקי' שהי' בחורבן הבית דאמ' מר גלו בז' כו' כדא' בפ"ב דערכין (דף יח) ובפ"ק דמגילה.

ולפי"ז צ"ל דג' בתשרי שבו נהרג גדלי' הי' מיד אחר ט"ב של שריפת הבית וקודם של ה' בטבת של שמועה שהרי רש"א על ראשון ראשון ואי טבת של שמועה קדמה לתשרי של גדלי' א"כ לדידי' נמי נאמר על ראשון דשמועה אחרון ועל אחרון דגדלי' ראשון א"ו כדפי' וק"ל למאי דפי' מקצת מפ' בשם הירוש' דגדלי' נהרג בב' בתשרי אלא שאותו ב' בתשרי חל בשבת לפיכך נדחה צום גדלי' לג' בתשרי והשתא כיון דגדלי' נהרג בתשרי שלאחר ט"ב של שריפת הבית מיד.

והרי הבית נשרף בא' בשבת כדתנא התם בפ"ב דערכין רי"א מגלגלין חובה ליום חייב אמרו כשחרב הבית בא' ובב' מ"ש הי'. וכיון דט"ב בא' בשבת ר"ח אב הי' בשבת ור"ח אלול אפי' אי עיברו לאב הי' לא יאוחר מב' בשבת ור"ח תשרי שאחריו אפי' דעיברו נמי לאלול הי' לא יאוחר מד' בשבת וא"כ הי' ב' בתשרי בה' בשבת.

וכ"ש אם חיסרו לאב ואלול דהאי שתא או אפי' א' מלא וא' חסר דלא אירע ב' בתשרי בשבת ואיך קא' יום שנהרג גדלי' הי' בב' בתשרי בשבת כיון דע"כ נהרג בתשרי ראשון שלאחר אב של חורבן הבית שהיה באח' בשבת כדאמר ר"י וליכא מאן דפליג עלי' ושמא י"ל לפ"ד הירו' אה"נ דהריגת גדלי' הי' אחר שנת השמועה ולק"מ הא דלא חשיב על ראשון ראשון של שמועה קודם לשל גדלי' י"ל כיון דבע"כ הא דד' שהוכתה העיר ודה' של שריפה צריך למכתוב קודם לשל ז' ועשרה של גדלי' ושל שמועה.

דהא בין לסדר חדשי' בין לסדר פורעניו' קדמי הני להני. וכיון דבב' קמאי התחיל כבר לחשוב לפי סדר החדשי' גמור נמי בב' בתראי למחשבינהו לסדר חדשי' ולא לסדר פורעניו'.

אבל אליבא דר"ע קשיא לי' לר"ש כיון דלדידן עשרה בטבת שבו סמך קדים לכולן ה"ל להתחיל בו תחילה על ראשון ראשון קודם הני ב' המאוחרי' לו כיון דעדיין לא התחיל קרא לחשוב כלל מהני דעל סדר חדשים משא"כ אדר"ש כיון דבע"כ צריך להקדים סדרן דשל ב' קמאי לב' בתראי דהא קדמי לכל בין לסדר חדשים בין לסדר פורעניו' נקיט נמי להני בתראי לסדר חדשי' ומונה והולך בסופן ואמצען כתחילתן: ור"י וסיפר.

א"י מה ענין סיפר לתענית וכי תענית ציבור אסור בתספורת. בשלמא רחץ דר א ניחא דת"ב אסור ברחיצה כדתנן בפ"ק דתענית גבי ת"צ של גשמים אבל סיפר דר"י קשיא: קמייתא בטול אחרייתא מוסיפין.

אע"ג דהא בזמן הבית תקנובעוד שהי' כהן גדול. מ"מ משמע לר"א דע"כ לא הוצרכו לתקן אלא משו' לאחר החורבן דאלו בזמן הבית ת"ל דה"ל יו' שנהרג גדלי' כדפריך בסמוך ואל תתמה על זה דידעו שיחרב הבית.

כדפי' התוס' גבי הלל שהתקין פרוזבול לאחר שיחרב הבית וה"נ אמר בפ' ה' דנזיר [דף לב] דידעין להון דיחריב כו' ולא' ידעין לאימת כו' ואכתי מי ידעי בהי יומא וכ"ת לאחר החורבן הא ג' בתשרי ה"ל צום הז' ואיך תקנו לי"ט י"ל שתקנו בזמן שאין גזי' מלכות ואין שלום דרצו א"מ: שלפניו נמי ת"ל דה"ל יו' שלאחר ר"ח.

ק"ל מאי פריך הא תנן בפ"ג דתענית (ד' טו) כל הכתוב במג"ת דלא למיספד לפניו אסור ולאחריו מותר רי"א לפניו ולאחריו אסור והשתא דילמא הא אתיא כרבנן וי"ל דסתמא דמג"ת כר"י אתיא דתני' התם ומבי' הגמ' שם מתמניא בניסן עד סוף מועדא איתות' חגא דשבועיא דלא למספד בהון ופריך ל"ל עד סוף המועד לימא עד המועד ומועד גופי' י"ט הוא ומשני לא נצרכא אלא לאסור יום שלאחריו וכר"י דאמר לאחריו אסור מ"מ אכתי ק"ל אי המקשה ידע לברייתא זו הא מוכח מינה דר"ח לא בעי חיזוק דקתני רישא דההיא מריש ירחא דניסן עד תמניא בי' איתוקם תמידא דלא להתענות בהון ופריך ל"ל מריש ירחא לימא מתרי בניסן ור"ח גופי' י"ט הוא ואסור ומשני לא נצרכא אלא לאסור יום שלפניו דאלו משום ר"ח שרי דלא בעי חיזוק וי"ל דאע"ג דידע המקשה מהא אפ"ה ס"ד דר"ח בעי חיזוק והא דלא קאמר מתרי בירחא הא קאמר התם אהא דפריך אתמניא בי' ל"ל מתמניא לימא מתשעה ותמניא גופי' אסור דה"ל יומא דאיתוקם תמידא ומשני כיון דאלו מיקלע בי' מילתא ובטלינהו [צ"ל לשביעי] (ל"ד) תמניא גופ' אסור דה"ל יומא

קמא דאיתותב בי' חגא דשבועיא ופירש"י שאם נגזר גזי' וצריכין להתענות תוך אלו ימי' דתמיד ובטלו אותן להתענות בכולן שאין לבטל לחצאין אכתי יום ח' אסור משום חגא דשבועיא.

וכיון שכן ח' סנפו אותו לחגא דשבועיא דאי בטל מקצת ימי תמיד בטילין כולן אבל כיון שהוא סניף לחגא אכתי בקדושתו עומד משום חגא. ה"נ א"ל איפכ' ולהקל דמה"ט סנפו ר"ח ניסן לנס דתמידא דאם נגזרה גזי' להתענו' בר"ח ניסן כדתנן התם אין גוזרין תענית על צבור בר"ח ואם התחילו פי' (שיתחילו) [צ"ל שהתחילו] להתענות קודם לכן אין מפסיקין וכיון שהתענו יום אחד מן נס דתמידא בטלו ימי התמידא דשנה זו כולם מי"ט שלהם.

ואי הוי נקט מתרי בירחא ואין יום ר"ח סניף לתמידא אכתי ימי תמידא בקדושתן קאי דלא נתבטל מי"ט שלהם כלום: ולמאי דפי' הה"נ דהמ"ל אהא דפריך לימא מט' בו דמה"ט סנפו את הח' ליו' דחגא דאי מיקלעי דבטל לח' כגון שגזרו להתענות בח' בחודש יחי חגא דלאחריו בטילין מי"ט שלהם.

אלא דבר הרגיל ושכיח יותר דליבטול חג מז' שלפניו מחד יומא דתמניא יומא לחוד דלא שכיח כ"כ וכ"ת א"כ מה פריך הכא שלפניו נמי תפוק ליה דה"ל יום שלא' ר"ח דנ"מ דאי בטלו להוא ר"ח תשרי וגזרו להתענות בו בטל יום הטפל לפניו ולאחריו מכ"ש שאם בטל מקצת הימי' בטילי כולם אע"ג דשקולים הן ק"ו שאם עיקר הי"ט בטל שבטל הטפל לו משלפניו ולאחריו ומ"מ משום יום דלפניו דביטל אדכרתא אסור כיון די"ט דביטל אדכרתא במ"ע ולא נתבטל וכה"ג אמר' התם כ"ט נמי כיון דאלו מיקלעי מילת' ובטלינהו כ"ח כ"ט גופי' אסו' משום קמא יומא דתמיד'.

די"ל דלמאי דאפרש בסמוך דבר"ח תשרי שהוא י"ט של ר"ה אסור בלא"ה בהספד ותענית משום לתא די"ט ניחא דהשתא ל"ל דאי בטלינהו בר"ח זה דאי אפשר לבטלו וליגזור בו תענית לעולם דע"כ לא תנן אם התחילו אין מפסיקין אלא בר"ח חנוכה ופורי' דקילי אבל בי"ט דחמירי לא: ומדפריך ת"ל דה"ל יום דלאחר ר"ח נ"ל להוכיח דאסור להתענות בר"ח זה שהיא ר"ה ולאפוקי ממקצת מפרשי' שאמרו שמותר להתענו' בו ומקצת מן המפרשי' שהפריזו על המדה ואמרו שמצוה להתענו' בו ובתשובה הבאתי ראיו' רבות דמשום די"ט אסור להתענות בו כשאר י"ט והא דפריך ת"ל דה"ל יום דלאחר ר"ח ול"ק דה"ל יום דלאחר ר"ה משום דהא ידע המקשה די"ט דאורייתא ודברי תורה א"צ חיזוק אבל ס"ד דר"ח דרבנן הוא ומשום דר"ח בעי חזוק ומשני ר"ח נמי דאוריית' ולא בעי חיזוק ולפ"ז הא דמסיי' לכדתני הימי' האלו הכתובין במגלת תענית לאו מדברי התרצן

הוא הוא דהמקש' נמי ידע דד"ת א"ל חיזו' אלא סתמא דגמ' מ"ל לפר' דברי המקש' והמתרץ וכהנ' רבו' גמ' וגם מהא דפי' בסמוך נמי יש ראיי' דר"ה אסו' בתעני' משום לתא די"ט: ותיפוק לי' דהוה לי' יו' שלפני יו' שנהרג בו גדלי' ק"ל דהא ה"ל להקשו' ברישא מיד כשמשני לא נצרכא אלא לאסור יום שלפניו ת"ל משום הא גופ' דיום שנהרג בו גדלי' נמי נאסור יום שלפניו וא"כ אכתי לא משני מידי אהאי קושי' דת"ל דה"ל יום שנהרג בו גדלי' ומאי קאמ' לא נצרכא לאסור יום שלפניו הא משום הא דגדלי' גופי' נמי נאסר יום שלפניו ואכתי אותה קו' קמייתא עצמו ת"ל משום יום גדלי במקומה עומד' דמשום הא דגדלי' ראוי לאסור יום שלפניו כהוא עצמו ואמאי שביק להאי קו' דמיני' ובי' ולא עלת' אכתי ארוכ' לקו' קמיית' ופרי' לה ברישׁ' ממנין חד'.

ועו' דהא ל"ק אלא אדר"י וכדפ' ואלו קו' דלפני גדלי' הוי לכ"ע אפי' לרבנן דר"י: דף יט ע"ב קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק כאן בחנוכה ופורי'. ק"ל הלכה מכלל דפליגי הא מסיק לעיל דבחנוכ' כ"ע מודי' דלא בטלו משום דמיפרסמא ניסא כ"ש דפורים דמיפרסמא ניסא טפי מחנוכה ועוד כל עצמו של פורים בגולה ניתקנה אחר חורבן בית ראשון.

ויש לפ' דהא דקבע הלכתא דחנוכה ופורים לא בטלה היינו כחומר י"ט דמג"ת דאסור לפניהם ולאחריה'. מיהו הרבה מן המפ' הסכימו דלפניהם ולאחריהם דחנוכה ופורים בטלה ולפ"ז תקשי הלכה מכלל דפליגי מיהו י"ל דהא דשני לעיל שאני חנוכה דמפרסמא ניסא היינו משום דאכתי לא קם לן הא דבטלו מג"ת בתנאי והוה קשי' לן למ"ד בטלו מעובדא דגזרו תענית בחנוכה בלוד ודחיק לשנויי' בע"כ דשאני חנוכה.

אבל לבתר דקם לן הא דבטלו מג"ת בתנאי השתא א"ל דלמ"ד בטלו חנוכה נמי בטל ולא תקשה אהא עובד' דלוד דההיא כר"מ ואיהו דא' כר"י דס"ל בטלו מש"ה הוצרך לפסוק הלכתא דחנוכה ל"ב. וכ"ת תינח חנוכה אבל פורים תקשה ל"ל הלכתא הא לכ"ע פורים ל"ב דהא כל עיקר בגולה ניתקנה וכדפי'.

י"ל דנ"מ להא דאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ה') כתיב במג"ת את יום י"ד ואת יום ט"ו יומי פורים אינון דלא למספר בהון ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה פי' בני י"ד בט"ו ובני ט"ו בי"ד והשתא למ"ד בטלה מג"ת של זה בזה שרי מש"ה מסיק הלכתא דפורים לא בטלה ואכתי של זה בזה באיסורו עומד ובחי' בפ"ק דמגילה אכתוב עוד בזה: והא מיקלקל ר"ה.

לפי' רש"י במתניתן דבגולה סומכי' על רוב השנים דאין אלול מעובר וביום ל' לאלול לבד עושין ר"ה ניחא לשנא דמיקלקל ר"ה דהשתא דמעברין לאלול נמצא שעשו בגולה לקודש קול אבל א"א לומר כן דוודאי בגולה עושין ב' ימים ר"ה מספק כדפי' במשנתנו

והתוס' פי' והא קלקל ר"ה שיעשו ב' ימים מספק ואין לשון קילקל נופל על זה אלא בעושין לקודש חול אבל במאי שעושין ב' ימים מה קילקל יש לר"ה בזה אם עושין מחול קודש ועוד ק"ל ה"ל להקשו' הא מיקלקל יוה"כ שהרחוקי' אין עושין אלא יום א' ליום ל' של אלול לחוד כדאמ' לקמן (דף כ"א) גבי ר"נ ושביק קילקל חמור דיוה"כ דבכרת ומתמה על קילקל קל דביטל מלאכה לעם ב' ימים דר"ה.

ואע"ג דקילקל זה דר"ה הוי לכל הדרים רחיק ממהלך יום אחד ממקום הועד ושל יוה"כ אינו אלא לרחוקים מהלך עשרה ימים ח"מ לא היו לו להניח קלקל גדול וחמיר ולהקשו' מדבר קל שאין בו דררא דאיסורא כלל הלכך נ"ל דודאי מדררא דאיסורא קא קשי' לי' הא מקלקלא ר"ה אע"ג דעושין בגולה ב' ימי' מספק אפ"ה איכא קילקול דאמר בפ"ק דביצה (דף ו') מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל אפי' בי"ט ב' של ר"ה וטעמא משום דרוב שנים אין אלול מעובה וסמכינן במת ארוכה כדמוכח (בפ"ב) [צ"ל פ"ק] דביצה (דף ז' שם) גבי אף ביצה מותרת ואם מעברין לאלול איכא קלקל ר"ה לענין מת דיתעסקו בו ישראל בי"ט שני וכיון דעיברו לאלול יום ב' י"ט גמור הוא וכיון דקילקל דר"ה נמי קילקולא דאיסורא הוי פריך מיני' משום דר"ה קדי' ליוה"כ ועוד כיון דתרווייהו קילקולא דאיסור הן חדא מינייהו נקיט: דיקא נמי דקתני על תשרי מפני תקנ' המועדו' פי' מדלא קא' על תשרי מפני המועדו' כדתני על ניסן מפני הפס' וכן כולהו וקתני תקנת המועדו'.

קמ"ל דאע"ג דאיכא קילקול ר"ה אפ"ה תקנת המועדו' עדיף לן: כמה עיבור שנה ל'. פי' דווקא מלא ולא חסר כדמסי' מ"מ לא נתברר טעמא דת"ק מ"ט דווקא מלא.

ונ"ל דתקנת חכמים היא לעשו' לעולם יום קבוע לר"ח אדר שני שיהי' ביום (ל') [צ"ל ל"א] לאדר א' שלא להטרי' השלוחי' בשנת עיבו' לצאת על אדר שני מפני הפורי'. והא דלא תיקנו להיפך שיהי' חסר לעול' דה"ל נמי יו' קבוע וא"צ להטרי' השלוחי'.

י"ל דס"ל כמ"ד לקמן מאיימי' על העדי' על החד' שנרא' בזמנו לעברו אבל לא לקדשו משום כזה ראה וקד' מש"ה א"א לתקן שיהי' לעול' חס' דזימנ' לא נרא' החד' ביו' ל' אבל אי עבדינן מלא לעול' אפי' אם נרא' ביו' ל' ל"ל בה דכזה ראה וקדש הוא והא דלא תיקנו כן בשא' ו' חדשי' שהשלוחי' יוצאי' לעברן לעול' וא"צ כלל ליצא' השלוחי' י"ל דא"כ ו' חדשי' הללו מלאי' לעול' והשת' א"א לעב' בו' חדשי' הנותרי' בשנ' כ"א חדש א' דהא אמר' דערכין (ד' ט) דלא נרא' לעב' יות' מח' חדשי' בשנ' משו' דקדי' אתי סיהר' חדת' ב' ימי' וזימנ' א"א בלא עיבו' מן ו' חדשי' הנותרי' אם לא נרא' החדש בזמנו דבע"כ צרי' לעבר משו' כזה ראה וקדש: וכ"ת מ"מ ניסן ותשרי דלכ"ע מאיימי' אפי' לקדשו כדא' לקמן וכדפי' שם למה לא תקנו שם שיהי' ואלול חסירי לעול' ול"צ ליציא' שלוחי' בהן

דהא אפי' במועדו' של תורה נמי סמכינ' אהא דידעי ממילא כדפריך לעיל וכיון דנפקו אאלול אתשרי ל"ל משו' דמימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעוב' כ"ש אם הי' יום קבוע לעול' מיהו מתשרי לק"מ דא"א לעשו' יום קבוע לר"ה משו' דצריך לעבר ולחסר משו' ירקא או מתי' כדאמ' לקמן.

א"נ משו' שביעי של ערב שלא יפול בשבת כדאמ' בפ"ד דסוכה (דף מ') אבל מניסן ודאי קשי': מ"ש ל' דידעי חדש נמי ידעי ק"ל הא וודאי שאני ושאני שהרי לתנא דידן הא דידעי שנתעברה השנה אע"ג דלא נפקא על אדר ב' היינו כיון דהשלוחי' יוצאי' על ניסן ממיל' ידעי כשיגיעו ר"ח ואין השלוחי' יוצאי' א"כ השנ' מעובר'.

והא וודאי א"ז הוכח' אל' לאותן הדרי' בתו' מהלך י"ג יו' ממקו' הועד של קידו' החד' שמש' יוצאי' השלוחי' אבל לאותן הדרי' רחו' ממקו' הוע' שאין שלוחין מגיעין אליה' מיו' הקידו' עד ליל י"ד או יומו להם א"ז הוכח' מדלא באו השלוחי' ש"מ דעברו השנ' דדילמ' לא עברו השנ' אלא שעיברו לאדר ועשו ר"ח ניסן ביו' ל"א לאדר ויו' י"ד שהוא פורי' באמת הואיל ועיברו השנה וחודש עיבר שהוא אד' א' חס' וסברו שלא עברו את השנ' והא דלא אתו השלוחי' היינו משום דעיברו לאדר ויו' זה הוא י"ג לחדש ואין זמן הגעת השלוחי' לכאן עד למחר שהוא י"ד לחודש הילכ' לא ידעי וצרי' להודי' ע"י שלוחי' בשלמ' למ"ד עיבו' השנ' הוי ל' יום דווקא ניחא דבע"כ הני ידעי ביו' י"ד שהו' פורי' מדלא באו השלוחי' היום אליהם דאם הוא ניסן הי' באי' אפי' עברו לאדר וכ"ש אם חיסרו דכבר היו באין מאתמול.

אבל למ"ד עיבור השנה חודשדהיינו כ"ט יום קשי' הא וודאי אלו לא ידעו וצריכים לשלוחי' ומאי פריך: ומיהו למ"ד לקמן אדר הסמוך לניסן לעולם חסר. לק"מ דבע"כ הני נמי ידעי ביום י"ד שהוא פורים דעיברו השנה דאל"כ היו השלוחי' באין אליהם בי"ד מיום ל' לאדר דאי לא עיברו השנה אדר זה הוא סמוך לניסן והוא חסר וה"ל היום י"ד לניסן שהוא זמן הגעת השלוחים לכאן אלא דמ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר איתותב לקמן בסמוך ועק"ל אפי' לת"ק דאמר עיבור השנה הוא שלשי' יום דווקא מ"מ אם עיברו השנה בכ"ט לאדר יצאו שלוחים להודיע לאותן הדרי' ממקום הועד בכדי מהלך יותר מי"ד יום ומגיעי' אליהם בליל או ביום ט"ו דהשתא יגיעו אליהם ביום הפורים שהוא יום י"ד דלאלו אין הוכחה שעיברו השנה מדלא באו השלוחי' ביום י"ד דהא אין זמן השלוחי' לבא אליהם עד (ט"ז) [צ"ל ליל ט"ו] או יומו ואפי' לאותן שמגיעי' אליהם השלוחי' בי"ד ביום יש להם תועלת ביציאת השלוחים לענין מקרא מגילה בלילה וכ"ש לאותן שאין מגיעים אליהם עד סמוך לערב ביום י"ד בכדי שלא נשאר להם ביום זמן למ"מ דיש להם

תועלת בשלוחים לענין קריאת המגילה דלילה ודיום והא ע"כ אין מאחרין לעבר השנה יותר מכ"ט לאדר ולא ביום ל' הואיל וראוי לקבוע בו ניסן כדאמר בפ"ק דסנהדרין (ד' י) $$ציור בספר$$ מיהו למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר הא לק"מ אלא דהא איתותב ועוד אפי' תיקשי אם עיברו השנה קודם לכ"ט לאדר מאי איכא למימר הא ודאי יש תועלת ביציאת השלוחים על אדר שני להני דפי' וגם לרחוקים מהן לפי ערך הקדמת העיבור בימי אדר דאז יש שהות לשלוחי' לילך ולהגיע עד הפורים למקומות יותר רחוק לפי ערך הקדמת העיבור קודם ר"ח אדר שני ולא מסתבר לומר דקים להו לרבנן שבכדי מהלך י"ד יום מירושלים שהוא מקום הועד לא הי' מקום ישוב אלא ימי' נהרות ומדברות דהא ליתא שהרי מקום הועד לא הי' קבוע דהא אמר' לקמן בפ"ד (דף ל"א) י' גליות גלתה סנהדרין ועוד אמרינן שם (דף ל"ב) וכשקדשו ב"ד החודש באושא אמר ר"ש לא הי' נוהגין כן ביבנה אלמא יבנה ואושא היו נמי מקום ועד ורבי אמר לר' חיי' זיל לעין טב וקידש' לקמן פ"ב (דף כ"ה): אדר הסמוך לניסן לעולם חסר נ"ל דתקנת חכמים היא לבתר דתיקנו שיהא שלוחים יוצאי' כדתנן בפ"ב (דף כ"ב) וא"א להגיע למקומו' הרחוקים עד הפסח מש"ה תיקנו שיהי' אדר לעולם חסר דהשתא אפי' הרחוקים יודעין מתי פסח.

ואע"ג דמ"מ צריכין לעשות ב' ימים י"ט דלא גרע מהא דאמר לקמן (דף כ') כל היכא דמטי שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבדו תרי יומא גזי' ניסן אטו תשרי וה"נ איכא למיגזר אטו תשרי דאלול פעמים מלא פעמים חסר. מ"מ נ"מ לענין מת בי"ט שני דקימ"ל יתעסקו בו ישראל לדידן דבקיעין בקביע דירחא ולאו משום ספיקא אנו עושין י"ט שני וה"נ אי אדר לעולם חסר ובכ"מ אין עושין י"ט שני של פסח אלא משום גזי' אטו תשרי ולא משום ספיקא מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל בכ"מ משום דזימנין דליכא עממים מש"ה תיקנו שיהי' לעולם חסר.

וכה"ג אמר' לקמן דעיברו לירחא משום מתיא וה"מ לקמן גבי הא דכל היכא דמטו שלוחי ניסן וכמ"ש שם וה"נ נ"מ לענין מכחול עינא וכדפי' במתני': וכ"ת ה"ל לתקן איפכא שיהא אדר לעולם מלא דהשתא נמי יהי' ידוע אימת פסח אפי' להר קים. י"ל דס"ל כמ"ד לקמן מאיימי' על העדי' משום לקדשו ומשום לעברו לא משום דהא מיחזי כשיקרא והא ל"מ כשיקרא מש"ה א"א לתקן לאדר שיהי' לעולם מלא משום דהא זימנין מחזי כשיקרא כשנראה החדש בזמנו ואין מעברין לי' אבל לחסר תקנה קבוע לעול 'היא דהא ל"מ כשיקרא $$ציור בספר$$ והא דלא תיקנו שיהי' אלול חסר לעולם כדי שיהי' יום קבוע למועדות של תשרי ולא יהי' י"ט בספק אפי' לרחוקים מה"ט כדפי' משום דהתם לא אפשר דלפעמים צריכן לעבר שלא יבאו שבת ויוה"כ בהדדי משום מתיא וכן

משו' יום ערבה שלא יפול בשבת צריך לעבר אלול לפעמים כדאמרינן בפ"ד דסוכה (דף מ) משא"כ באדר דאפשי' לחסרו לעולם וליכא למיחש למידי ולפ"ז בזמן שהי' משיאי' משואות ועי"ז הי' יום הקידוש נודע לכל אפי' להרחוקים וכדתנן בפ"ב (דף כ"ב) ולא היו עושין י"ט שני כלל בשום מקום אדר הסמו' לניסן הי' שוה לכל החדשים והי' פעמים מלא ופעמים חסר דלא היה שום נ"מ בחיסרונו אפי' להרחוקים: לעולם חסר הק' התוס' א"כ אמאי יוצאי' על ניסן מפני הפסח.

ול"נ דמש"ה יוצאי' כדי לידע שאין השנה מעובר'. וכ"ת טורח זה בכל שנה ל"ל לא ליפקו אלא בשנה מעוברת בלבד להודיע שנתעברה השנה וממילא ידעי כשאין השלוחי' יוצאי' שאינו מעוברת.

י"ל דלא רצו חכמים לסמוך על זה שידעי ממילא במועדים דחמירי' והרבה מצות תלוין בהן ומסורי' לכל לנשי' וע"ה. תדע דהא משום הכי יוצאין על ששה חדשים דמתניתן בין אמלא בין אחסר ולא סגי דליפקו אחסר ולא אמלא ומדלא נפקי ממילא ידע דמלא הוא א"ו ה"ט.

דלא רצו חכמים לסמוך במועדת על ה"ט דידעי ממילא וכדפי' במתני' ואע"ג דלתנא דידן אי נתעברה השנה לא נפקי אאדר שני מפני הפורים משום דס"ל עיבור השנה ל' יום וידעי ממילא כדאמ' לעיל שאני פורים דקיל שאינו של תור' ולא חשו כל כך לתקלה כמו מועד' של תורה דחמירי והא דפריך לעיל וכיון דנפקו אאלול אתשרי ל"ל דנפק הא מימו' עזרא לא מצינו אלול מעובר שאני התם דס"ד מימות עזרא ואילך תקנ' קבוע היא שלא לעבר אלול לעולם ותו ליכא למיטעי שוב ראיתי להרז"ה בס' המאור שכתב הא דנפקי אניסן משום ספק שנה מעוברת ואפילו שנה מעוברת מתחילתו שיצאו שלוחי' על השני מפני הפורי' נ"ל דליפקו אניסן מפני הפסח שהשליחו' לכל מסורה ואין הכל בקיעין לידע שאדר הסמוך לניסן לעולם חסר ודילמא מיקלקל לפסח דאית בי' כרת והא דהקילו בפורים בנתעברה.

השנה למ"ד עיבור השנה ל' יום משום דידעי ל"ד לפסח דחמיר ואע"ג דאמר וכיון דנפקא אאלול למה לי דנפקי אתשרי אלמא ידעי חדש זה מכלל חדש זה שאני התם שאין לאלול שליחות בשביל עצמו אלא בשביל ר"ה אבל אדר הסמוך לניסן אע"ג דלעול' חסר כיון שיש לו שליחות בשביל עצמו אע"ג שיוצאין על אדר חוזרין על ניסן אלו דבריו ומקצתן דחוקי'.

ומ"ש הוא מרווח דהא דס"ד דתשרי ידעי מכללא דאלול היינו משום דס"ד דמימות עזרא תקנה קבוע היא שלא לעבר אלול לעולם ותו ליכא למטעי אבל אדר הסמוך לניסן אע"ג

דליכא למטעי בחדש מלא שהוא חסר לעולם הא איכא למטעי בין שנה פשוטה למעוברת לפיכך על דידעי מכללא לא סמכינן ואפי' בשנה המעוברת בתחילתה.
נפקי נמי אניסן משום שלא תחלק בשליחות דניסן והשוו חכמים מידותיהם עוד י"ל אע"ג דאדר חסר לעולם אפ"ה נפקי אניסן אע"ג דידעי ממילא גזי' ניסן אטו תשרי דלא ידעי ממילא דהא אלול פעמי' מלא פעמים חסר וכדאמרי' לקמן גבי כל היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבד תרי יומא גזי' ניסן אטו תשרי וה"נ אי אמרת דליעבד בניסן בכ"מ שלא על פי השלוחי' אתו למעבד לתשרי נמי יום אחד שלא ע"פ השלוחי' אפי' לא מטו השלוחי' להתם והא דפריך לעיל וכיון דנפקי אאלול אתשרי למה לי ולא אמרי' גזי' תשרי אטו ניסן.
פריך אליבא דמ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר דהשתא ניסן ותשרי שווין שבשניהם חדש שלפניהם שהן אדר ואלול חסרין וליכא למימר הא אטו הא דלעולם קבוע ר"ח שלהם ביום ל' לחדש שלפניהם ואע"ג דהאי מ"ד איתותב בסמוך מ"מ בכ"מ דרך הגמ' להקשו' לימא מהא נמי תיהוי תיובתא ולמאי דמשני אי איצטר' מעברין לאלול השתא י"ל גזי' ניסן אטו תשרי וכ"ת לעבד מיהת יו' א' בניסן שלא ע"פ השלוחי' במקום דמטו שלוחי תשרי כיון דאדר לעולם חסר לא מינכר מילתא ואתי למעבד נמי הרחוקים פסח יום אחד דאמרי מ"ש אינהו מינן משום דסמכו אאדר דחסר לעולה ה"נ אנן ואתי למיעבד בתשרי נמי יומא חד שלא ע"פ שלוחי' ואתי למטעי משום הכי השוו חכמים מידותיהן אפי' הני דמטי להו שלוחי תשרי נא יעשו בניסן יום אחד שלא ע"פ השלוחי' ואין זה גזי' לגזי' דא"ל כולא חדא גזירה היא א"נ איכא דוכתא דגזרי בי' רבנן גזירה לגזירה כדפי' התוס' בכמה מקומות תדע הא דגזרו ניסן אטו תשרי כל היכא דלא מטי שלוחי תשרי הוי גזירה לגזירה שהרי תשרי מדינא ביום אחד סגי דרוב פעמים אין אלול מעובר וכדפי' לעיל ומה"ת אזלינן בתר רובא ורבנן חיישי' למיעוטא למעבד בתשרי ב' ימים וכי גזרינן ניסן אטו תשרי ה"ל כגזי' לגזירה ועוד דהא האידנא בקיעין בקביע דירחא ואפ"ה עבדינן תרי יומא משום גזי' שמא יחזור דבר לקילקלו כדאמרינן בפ"ק דביצה [ד] ואפ"ה כל מה דגזרו בי' רבנן משום שבות בי"ט אכתי באסורא עומד ביום שני נמי אלמא מפני חומר המועדות השוו מידותיהן להרבות בגזירות ותירוץ זה עיקר דלתירוץ א' ק"ל הא דשנינו בכ"מ במשנה ובריייתא שני י"ט של גליות הא למ"ל למ"ד אדר הסמוך לניסן חסר לא בפסח ולא בעצרת אלא בחג בלבד ולתירוץ ב' א"ש: אמאי מחללין נעברו האידנא ונקדשי' למח' וכ"ת אפ"ת אדר לעולם חסר אכתי תקשה אמאי מחללין על תשרי דהא ליכא למ"ד אלול לעולם חסר וא"כ ניעברו לאלול וניקדשי' לתשרי למחר.

לק"מ דא"א לעשות לר"ה ביום א' דא"כ מיקלעי יום של ערבה בשבת ואין ערבה בזמן הזה דוחה שבת אע"ג דבזמן הבית דוחה כדתנן רפ"ד דסוכה (ד' מ) וכמ"ד התם בזה"ז לא מיקלע ז' של ערבה בשבת מה"ט ומתני' דעל ששה חדשי' שלוחי' יוצאי' בזמן הזה מיירי מדתני סיפא בזמן שבה"מ קיים מכלל דרישא בזה"ז מיירי אבל גבי ניסן פריך שפי' ניעברו לאדר וכה"ג פירש"י בפ"ק דסנהדרין (ד' יג) גבי כולה חג בעינן בתקופה חדשה.

$$ציור בספר$$ מ"מ ק"ל למאי דקאמר השתא דאם ראו עדי' הלבנה ביום ל' שחל בשבת אין מחללי' את השבת אלא מעברין ואין מחללין אא"כ חל יום ל"א בשבת משום מצוה לקדש על ראיי' והא לקמן רפ"ב (ד' כב) תנן אם אינן מכירין אותו פי' אם העד כשר לעדות משלחין עמו אחר להעידו ובגמרא מעשה בר"נ שהלך אצל העד להעי' עליו בשבת באושא והא לפי סוגיא דידן באיקלע יום ל' בשבת אין מחללין אפילו עידי ראייה גופייהו דמעברין האידנא מקדשין למחר כ"ש המעידין עליהם דודאי לא עדיפ' מינייהו וא"כ באיקלע בשבת למ"ל חילול שבת של מעידין עליהם דהא לא מקדשין היוולא מ"ל לחילול דעידי ראייה והמעידין עליהם אלא בדאיקלע יום ל"א בשבת משום מצוה לקדש ע"פ הראייה.

והשתא תקשה בשלמא עידי ראייה עצמן מחללין מה"ט דמצוה לקדש ע"פ הראיה אבל המעידין עליהם כיון דיום ל"א בשבת וא"א לאחר יותר אפילו בלא עידי ראייה לגמרי בע"כ מקדשין היום ולמה הן מחללין דהא אפילו לא יעידו על עידי ראייה מקבלין אותן דמה תקלה יש בדבר דממ"נ אי הן כשרין מצוה לקדש ע"פ הראייה ואפילו אי פסולין הן מה תקלה יש כאן הא אפילו בלא עדי' א"א לאחר יותר וא"כ מספיקא אפילו בלא המעידין עליהן חייבין ב"ד לקבלן דילמא כשרין הן ואיכא משו' מצוה לקדש ע"פ הראייה ולא עוד אלא אפילו בחו' מסתברא דא"צ להעיד עליהן אלא בחודש חסר דשמא אין נאמנין ועבדינן למלא חסר שלא כדין אבל בחודש מלא ל"ל להעיד עליהן כיון דבלא"ה א"א לאחר יותר וע"ד דפריש'.

והשתא בשבת לפ"ד ר"נ אפילו בחסר תקשה ל"ל למעידין עליהן לחלל נעברי' האידנא ונקדשי' למחר. וכ"ת מה"ט מחללין שמא יבאו לב"ד הרבה עידי ראייה ואי לא יחללו המעידין עליהן שמא יקבלו ב"ד לכת אחת שאין להם מעידין מהאי טעמא ומה תקל' יש בדב' ושמא אות' כת שקבלו אין נאמני ונמצ' אין מקוי' כאן מצוה לקד' ע"פ הראיי' ואע"ג דתנן לקמן (ד' כג) ושאר כל הזוגו' שואלין אות' ראשי דברי' שלא יצאו בפחי נפש בשבי' שיהיו רגילין לבא אלמ' שואלין לכל הכיתו'.

מ"מ יש לחוש שמא לאותו כת שאין לה' מעידין ישאלו בחקירה גמורה ושמא הן פסולין ולכת זה הכשר' שיש להן מעידין ישאלו ר"ד וזה אינו כלו' ואין כאן משו' מצוה מש"ה מחללין המעידין עליהן כדי שאלו יבדקו בחקירה גמורה משו' מצוה ולשאר בראשי דברי' כדי שיהי' רגילין לבא מ"מ תקשה ל"ל לחלל שבת בשביל חשש זה יתקנו בשב' לחקור לכל הכיתות בחקירה גמורה דהא כל טצדקי דאית לן למיעבד שלא לחלל שבת עבדינן דהא גדולה מזו אמ' נעברי' האידנא ונקדשי' למחר כדי לחלל שבת אלמא אפי' לעבר עבדינן כדי שלא לחלל כ"ש שראוי לקבל בחקירה גמורה לכל הכיתות בשביל שלא לחלל: וי"ל אפילו בחודש מלא נ"מ למה שמעידין עליהן כהא דתנן סוף פירקין אב ובנו שראו את החודש ילכו לא שמצטרפין זע"ז אלא שאם יפסל הא' יצטרף הב' עם אחר והשתא נ"מ אם הקרובים הפסולים לעדו' הללו ראו בחודש (חסר) [צ"ל מלא] ולא הועד עליהן אם ילכו אילו בלא המעידין עליהן יהיו כולם שוין ושמא יקבלו ב"ד את עדות קרוביהן ולהם לא ישאלו דהא פסולין להעיד עם הקרובי' ושמ' הקרובי' אינן נאמני ולא נתקיי' ע"פ מצו' זו דקידוש ע"פ הראייה לפיכך הולכין אלו המעידין עליהן עמהם לב"ד כדי שיקבלו עדותן ולא של קרובים.

דהא ל"ל יתקנו שיקבלו כל עדות קרובים בשבת וא"צ המעידין עליהן לחלל שבת דאי יתקנו לקבל עדות קרובים הא קי"ל נמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כלן בטילה הילכך המעידין עליהן מחללין נמי את השבת לילך להעיד עליהן ויתקיים בוודאי מצוה זו דקידוש ע"פ הראיי'. א"נ הא דלא תיקנו בשבת לחקור כל הכיתות בחקירה גמורה דהשתא אותן עדים שאלו מעידין על נאמנתן ג"כ בכלל ול"צ מעידין עליהן לחלל שבת דשמא יבאו הרבה כיתי עדים ולא יהי' שהות ביום לחקור כולן בחקירה גמורה ולקדש קידם הלילה ותנן לקמן רפ"ג נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ה"ז מעובר וטעמא משום דאין קה"ח בלילה.

והא סוגיא דמוקי בדאיקלע יום ל"א בשבת ומשום דמצוה לקדש כ ש"מ דס"ל דמלא צריך קידוש וא"א לקדש בלילה ובע"כ באין שהות ביום לחקור כולן ומקצתן לא ישאלו אלא ראשי דברים ואי לא יחללו המעידין עליהן שמא אותן לא ישאלו אלא ראשי דברים ואותן שיחקרו ואין להם מעידין עדות שקר הן ולא נתקדש ע"פ הראייה מש"ה מחללין המעידין שיחקרו לאותן שמעידין עליהן ויתקדש ע"פ הראייה א"נ שמא לא יהא שהות ביום אלא כדי בדיקת כת א' בלבד ולשאר אפי' ר"פ לא וע"ד דפי' עי"ל אע"ג דבמלא מסברא א"צ להעיד על העד אפ"ה תקנו להעיד גזירה מלא אטו חסר וכה"ג מצינו

לקמן על כולן שלוחין יוצאין מבערב על ניסן ועל תשרי עד שישמעו מפי ב"ד מקודש דלפיר"שי ותוספות גזרו שלא יצאו במלא אטו חסר.
וכיון דמשום האי גזירה לא יקבלו ב"ד את עדותן בלתי המעידין עליהן נמלא דעיקר קה"ח תלוי בהם. אע"ג דאי אפשר לאחר יותר מיום ל"א.
מ"מ כיון דהב"ד לא יקבלו אותן עדי ראייה משום גזירה מלא אטו חסר אלא יקדשו בלא עדי ראיה ונתבטל מצוה זו דקידוש ע"פ הראייה מש"ה המעידין עליהן מחללין את השבת כדי שיקבלו את עידי ראייה ואע"ג דא"ל דלא דמי הא להא דשלוחין יוצאין ין מבערב משום גזירה דש"ה דב"ד הוא דמקדשי לחודש וא"ל דלב"ד לא מחלפי להו בין מלא לחסר ר"נ לטעמי' דאפילו בב"ד חייש לאחלופי דאמר בפ"ב דיבמות (דף כ"ב) גרים אחים מן האם אין מעידין לכתחילה דלא ליתי לאחלופי בישראל ואע"ג דקי"ל התם כאמימר דאמר מעידין לכתחילה כיון דעדות מסורה לב"ד ל"ח לאחלופי נמי א"ש.
דהא במסקנא ליתא להא דמצוה לקדש ע"פ הראייה ואדר הסמוך לניסן זמנין מלא ובע"ב עידי ראייה אין מחללין אלא אחסר אבל אמלא לא דהא בלא"ה א"א לקדש אלא היום וש"מ דלא אמר להאי סברא דנעברי' היום ונקדשי' למחר דאל"כ חילול דהמעידין על עידי ראייה למ"ל ומהשתא מ"ל חילל דמעידין עליהן בחסר: ומיהו קשיא לי' מאי נ"מ בהא דנעברי' היום ונקדשי' למחר אע"ג דמקדשי' למחר אפ"ה עדים שראו את החודש היום והם רחוקי' ממקום הוועד שמקדשין בו את החודש בכדי מהלך ב' ימים צריכין ליל' ולחלל היום את השבת כדי להעי' כדי לקדש ע"פ הראייה דמה לי לחלל שבת לקדש ע"פ הראייה ביומו ומ"ל לחלל לקדש ביום המחרת ע"פ הראייה אם העדים רחוקים ממקום הוועד כדי מהלך ב' ימים והשתא אם נקדש היום אין מחללין שבת אלא אותן שדרין בכדי מהלך בו ביום.
אבל אותן הרחוקים יותר בכדי מהלך יום מה להם לחלל שבת כיון שלא יגיעו לב"ד קודם שיקדשו וכדתנן לקמן (דף כ) שלהלוך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החודש דמשמע אבל יותר ממהלך זה לא מטעמא דפי' דה"ל שלא לצורך והשתא כשאתה מקדשו למחר מה אתה מרוויח לענין חילול שבת דאף שאותן שבכדי מהלך יום א' (א") [צ"ל אין מחללין] אע"פ שכל הרואים צריכין לבא להעיד ואפילו בשבת כדתנן לקמן מעשה שעברו יותר ממ' זוג כו' מ"מ אלו א"צ לחלל שבת שהן מגיעין לשם ביומו בא' בשבת.
א"כ צריכין לילך ולחלל שבת הרחיקום בכדי מהלך שני ימים משום מצוה לקדש על פי הראייה כיון שיקדש למחר ואכתי אפשר להם לבא קודם קידו' ב"ד וממ"נ איכא חילול

שבת לעדים שבכדי ההלך יום א' לא פחות ולא יותר שאם נקדש למחר איכא חילול לכל אותן הדרים בכדי מהלך יום ב' דהא כל הרואים צריכין לבא להעיד.
ואם נקדש היום נמי ליכא חילל אלא לכדי מהלך יום א' דהיינו להדרים בכדי מהלך יום לבד דכיון דלר"נ ניתן לחלל שבת לקדש ע"פ הראייה ביומו ה"ה משום יום המחרת ואכתי מאי נ"מ שנעבר היום כיון דמ"מ א"א בלתי חילול שבת כדי מהלך יום והרי לקמן אמ' יכול מחללין עד שיתקיימו ת"ל אשר תקראו אותם והרי חילול השבת כדי שיתקיימו קדים למועד ואפ"ה אי לא מיעטו קרא ה"א שיחללו השבת עכשיו כדי שיתקיים המועד לאחר זמן בזמנו וש"מ כל דבר שמחללין בשבילו ביומו מחללין עליו נמי משום למחר וליומו חרא.
ודוחק לומר דל"צ קרא למעוטי אלא שלא יחללו שבת בשביל שיתקיימו היינו ביום המועד עצמו ולרחוקים. א"נ אפילו לקרובים ואפילו בזמן שהי' משיאין משואות בלילה והיה נודע לכל באותו לילה כדא' בפ"ב ולא שס"ד לחלל שבת להשיאה דהא איפשר להשיאה בחול והא כמה ליל חול איכא עד הרגל שהוא ימים רבים אחר ר"ח.
מ"מ ה"א דר"ה שחל בשבת נחלל ע"י שלוחין או ע"י משואות דהחילול משום קיום דביומו הוא ואע"ג דאמר התם דא"מ משואות אלא אחסר בלבד ולאחר עיבורו ואין בזה כדי לקיימו ביומו שהרי כבר עבר יום ר"ה. מ"מ למאי דס"ד דכדי לקיימו מילתא היא עד שמחללין עליו את השבת נהי דבחודש חסר א"א במשואות דבלילה אין מקדשין החודש וביום אין המשואות נראין אפ"ה הי' איפשר במשואות על המלא ובלילה ואע"ג דאין מקדשין החודש בלילה.
כיון שלא קידשו יום ל' הא וודאי יקדשו למחר דהא דלא עבדינן אמלא בליל עיבורו אינו אלא משום ביטול מלאכה לעם ב"י בר"ה כדאמר התם וכמו שפירשתי שם. ואי ס"ד דקיו' מלתא היא ומחללין שבת בשביל הא נעביד ליל ל"א כדי שנד' שהיו' ר"ה ואם חל בשבת נחלל את השבת קמ"ל קרא דל"מ מ"מ הדבד מוכרע מעצמו דאי ניתן לחלל שבת משום לקדשו ע"פ הראייה ביומו ה"ה משום יו' המחרת דמ"ש וא"נ קשה.
וראיתי בירו' סוף פיריק' דבעי מכשירן מהו שידחו את השבה בלילה פי' דבר שמצותו ביום ודוחה את השבת אי מכשיריו דוחה את ליל שבת וקאמ' והא תנינן שעל מהלך לילה ויו' מחללין את השבת ויוצאין לעדות החודש פי' והא אין מקדשין את החדש בלילה ואפ"ה עדי הראי' מחללין ליל שבת אמר ר' יוסי בר בון ולא למפרע הוא קדוש פי' אם מקדשין ביום גם הלילה קדושה למפרע וכיון שהוא קדיש למפרע הוא יום הוא

לילה ועד כאן לא מבעי' לי אנא דבר שמצותו ביום אי דוחה את ליל שבת או לא וה"ט משום דלילה ויום חד יומא הוא דהיו' הולך אחר ה לילה בכל ימים קדושי'.
אבל דבר שמצותו לאחר שבת אע"פ שדוחה שבת כמו קידש החודש שעידי ראיה מחללין את השבת כדי לקדשו ביומי' אין מחללין את השבת כדי לקדשו לאחר שבת דתרי יומי נינהו השתא לק"מ: ניעברה האידנא וניקדשי' למחר וא"ת איך בא לסייע עם זה להני דשלחו למר עוקבא דאדר לעולם חסר הא כבר פי' דה"ט דס"ל לעולם חסר ולא תיקנו שיהי' לעולם מלא משום דס"ל אין מאיימין על החדש שנראה בזמנו לעברו משום דמיחזא כשקרא וא"כ איך מסייע להו דחדר לעולה חסר משום דא"לכ ניעברה האידנא וניקדשי' למחר הא חיישי למיחזא כשקרא אם נעברי'.
י"ל דוודאי גבי סתם אדר כיון דע"כ צריך לתקן או לעבר לעולם או לחסר לחסר עדיף מלעבר מטעמא דמיחזא כשקרא אבל בחל יום א' בשבת אע"ג דאם נעברי' מיחזא כשקרא אפ"ה הא עדיף טפי משנחסרו ונחלל עליו את השבת ולא שייך הכא הא דאמר בפ"ח דכתובות [דפ"ו] ובפ"ג דגיטין דלמיחזי כשקר' לא חיישינן מדר"נ אלמא ל"ל לר"נ ה"ט דמיחזא כשקרא ל"ד הא להא:תיובתא כלומר למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר ק"ל מאי קושי' הא איכא בן עזאי דס"ל הכי דא"ל דהני דשלחו למר עוקבא כבן עזאי ס"ל דהכי תנן בפ"ט דבכורות [דנ"ז] ג' גרנות למעשר בהמה בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג וכו' דברי ר"ע בן עזאי אומ' בכ"ט באדר בא' בסיון בכ"ט באב ואמרינן בגמ' במאי קמפלגי רע"ס אדר הסמוך לניסן זימנן מלא זימנן חסר וזימנין דמיקלע ביום ל' זימנן דמיקלעי בכ"ט מש"ה לא קביע לי' זמן ובן עזאי סבר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר הלכך קביע לי' לזמן לעולם בכ"ט באדר ולר"ע לא קביע לי' זמן ואם אדר מלא ה"ל פרוס הפסח יום ל' לאדר אלמא ב"ע ס"ל לעולם חסר קביע לי' זמן בכ"ט באדר לעולם וי"ל דב"ע ס"ל כאחרים דאין בין עצרת לעצרת אלא ד"י משום דס"ל דאין מעברין ואין מחסרין שום חדש לצורך אלא לעולם א' מלא וא' חסר כדא' לקמן בסמוך לפיכך אדר לעולם חסר לפי סדר החדשים דא' מלא וא' חסר וכיון דניסן ראשון לחדשים מלא אדר שהוא חדש י"ב חסר ואפי' נתעברה השנה אדר ב' נמי חסר כדא' אחרים אם הי' שנה מעוברת ה' ואי הי' אדר שני מלא ה"ל ששה.
אבל הני דשלחו למר עוקבא בע"כ ל"ל דאחרים דאל"כ מאי איריא אדר כל חדשים שניים שבששה זוגת שבי"ב חדשי השנה כמו כן ה"ל חסירים והל"ל להלכה כאחרים ועוד מ"ש אדר הסמוך לניסן דקאמר דמשמע דוקא זה הסמוך לניסן אבל בשנה מעוברת אדר שאין

סמוך לניסן זימנן מלא ואלו לאחרים זה נמי לעולם חסר מדאמר אם היה שנה מעוברת ה' ואם איתי' ו' מבע"ל א"ו גבי אדר ס"ל דהוא חסר לכ"ע אפי' לרבנן: משום מתיא.
משמע דמת בשבת ויוה"כ אע"ג דאשתהי אסור לקברו ע"י עממין דהא מה"ט עיברו לאלול להפריד שבת ויוה"כ זה מזה שלא יסריח מת שימו' בא' מהן שיהא ראשון ולא יקבר לא היום ולא למחר אלמא אע"ג דאשתהי שהרי מת מאתמול אפ"ה אין נקבר ביום שלאחריו ע"י עממין ואלו בי"ט נקבר ע"י עממין כדמסיק ואפי' לא אישתהי לא משהינן לי' כדאמר בפ"ק דביצה אלמא חמיר שבות שבת משבות י"ט.
וק"ל הא בפ"ה דבינה (דף לו) תנן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ואשבות קאי התם כדתני רישא ובגמ' רמי התם מדתנן משילין פירו' דרך ארוב' בי"ט אבל לא בשבת ומפרש לה ר"פ במסקנא דהאי דאין בין י"ט לשבת ב"ש היא והאי דמשילין ב"ה היא.
הא ע"כ לא קאמרי ב"ה דיש חילוק בין שבת לי"ט אלא מטעמא דמפרש התם דתנן ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את הס"ת לרה"ר וב"ה מתירין וכמו שלב"ש הוצאה שלא לצורך י"ט אסורה הה"נ לטלטל שלא לצורך נמי אסורה וכדמסיק התם אטו טלטל לאו צורך הוצאה היא ולב"ה דהוצאה שלא לצורך שרי' ה"ה לטלטל שלא לצורך אבל בשאר דברים אפי' ב"ה מודים שי"ט ושבת שווין הן וכדקתני התם ברישא כל שחייבי' עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו בי"ט והכי מוכח במקומות רבים שכל שבות דשבת וי"ט שווי' הן וכ"ע מידי' דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד והאי כלל כ"ע איה להו לבד שבות דבענין טלטול והוצאה בהא יש חילוק לב"ה והרי קבורת המת ע"י עממין הרבה אסורי מלאכה יש בו לבד מן הוצאה ובחדושי למס' ביצה יתבאר זה: אמר רבא כאן לעברו.
נ"ל דרבה גרסינן בה' ולא רבא בא' דהא רבא משני הא דתני רבה ב"ש אחרי היא: ל"ק הא בניסן ותשרי שהמועדים תלויין בהן מקדשי' לצורך הא בשאר ירחי כך פרש"י. והתוס' כתבו די"א איפכא דבשאר ירחי מקדשים לצורך ובניסן ותשרי לא.
וק"ל על פי' י"מ דבע"כ רב דימי דמתני' מאיימין לקדשו ולא לעברו ע"כ בשאר ירחי קאי דאלו ניסן ותשרי לעברו ש"ד. דהא א' עולא עברוהו לאלול משום טיבותא דבבלאי משום ירקא ומתיא.
הא לא"ה ה' מקדשים יום ל' לאלול. ש"מ נראה החדש בזמנו דאל"כ בלא"ה לא הי' מקדשים קודם ראי' שלא לצורך אפ"ה משום ירקא ומתיא מעברין ולא איכפת לן הא דמחזי כשיקרא ומיני' לל"ק דריב"ל דא' איפכא מאיימין לעברו אבל לא לקדשו אשאר ירחי קאי דאלו בניסן ותשרי אפי' לקדשו ש"ד.

דמדר"ד דחייש למחזי כשיקרא אפ"ה בניסן ותשרי ל"ל בה. נשמע לל"ק דבניסן ותשרי אפי' לקדשו ש"ד וי"ל דל"ד דבשלמא לר"ד בלעברו דאינו אלא מדרבנן משום מחזי כשיקרא ומה"ת ל"ל בה הא בניסן ותשרי שהמועדים תלוין בהן העמידו על ד"ת אבל לל"ק הא דלקדשו מה"ת לא אדרבה ניסן ותשרי הואיל והמועדים תלוין בהם אלימי טפי והעמידו על דברי תורה דלקדשו לא משום כזה ראה וקדש ולא רצו לעקור ד"ת אע"ג דבדעבד ש"ד דאתם אפי' מזידין משא"כ שאר ירחי מיהו ק"ל על י"מ דבניסן ותשרי אין מקדשין לצורך משום ירקא ומתיא א"כ מ"ל שבת ויוה"כ סמוכין זה לזה כשלא נראה החדש בזמנו והא בפ"ה דסוכה (ד' נד) אהא דתנן אין מוסיפין על מ"ח תקיעות במקדש פריך דהא איכא ע"פ שחל בשבת ומשני דליתא בבל שנה ל"ח ופריך אטו ע"ש שבתוך החג איתא בכל שנה זימנין דלמ"ל וה"ד כגון שחל א' של חג בע"ש ומשני כי מיקלע הכי דחינן לי' משום דיוה"כ הוי בחד בשבתא פי' ודחינן לי' משום מתיא.

ולאביי לפי' י"מ אכתי מ"ל שאם חל א' של חג בע"ש בשלא נראה החדש בזמנו דצריך לעשותו מלא וא"א לחסרו משום כזה ראה וקדש מיהו גל על פירש"י ק"ל מדאמר אמ' אביי ול"ק אלא אמר אביי משמע דלא הדר בי' משינויא דרבה כאן לעברו כאן לקדשו והשתא מאי דוחקי' דאביי להגיה הברייתא מקדשין במקום מעברין ה"ל לשנוי הברייתא כמות שהיא ואין מעברין נמי לצורך והא דעולא בתשרי הוי וה"ה לניסן וברייתא בשאר ירחי.

ולי"מ איפכא ניחא דבע"כ בניסן ותשרי מעברין לצורך כדעולא ואי איכא לפלוגי בין ניסן לשאר ירחי במקדשין לחוד הוא דבניסן ותשרי לחוד הו' דאין מקדשי' ובשאר ירחי בין מקדשין בין מעברין לצור' ש"ד דהשתא מקדשין לצורך כדא"ר' הנשיא משמי' דר"י מעברין לא כל שכן. דהא להאי לישנא מעברין עדיפא ממקדשין ואי ברייתא אין מעברין קאמר תקלל במאי מיירי לא מניסן ותשרי ולא משאר ירחי דהא בכולן מעברין ובע"כ צריך להגי' הברייתא אין מקדשין במקום אין מעברין ומיירי מניסן ותשרי לחוד דמעברין אבל לא מקדשין ודר"יבל דמאיימין לעברו ולא לקדש מיירי נמי מניסן ותשרי ודר"י הנשיא בשאר ירחי דמקדשין ו"כש דמעברין וי"ל $$ציור בספר$$ דהא דמחלק אביי בין ניסן ותשרי לשאר ירחי היינו לתרוצי רומיא דרי"בל אדר"י הנשיא דמדרבנן יש חילק בינהם אבל מה"ת אין לחלק בינהם וכיון דנ"ל מקרא ומיירי מה"ת בע"כ אפי' בתר שינויא דאביי צריך אכתי להגיה בה מקדשין במקום מעברין: רבא אמר הא דתני רבה ב"ש אחרים היא נ"ל לא משום דרבא ל"ל הא דריב"ל מוקי לה כאחרים אלא משום דלשנויא דרבה צריך להגיה במקום מעברין מקדשין מש"ה מיושב רבא הברייתא כמות

שהיא שנוי' וא"ל נמי הא דאביי משום רומיא דר"י נשיאה אדריב"ל ולא פליג אלא משנויא דרבה כדפי' אבל למאי דלא קי"ל כאחרים איתא לריב"ל ודר"י נשיאה וכדמתרץ אביי א"נ א"ל כרב דימי דבסמוך דמתני לדרי"בל איפכא ותו ל"ק דרי"בל אדר"י נשיאה ותו א"צ לשנוי דאביי ופי' ראשון עיקר: דף כ' ע"ב מ"ט האי מיחזי כשקרא והאי ל"מ כשקרא נ"ל מדנקט האי טעמא דאין מעברין משום מחזי כשקרא משמע הא מה"ת בין מעברין בין מקדשין ש"ד בע"כ מ"ל כשנויא דרבא דהא דתני רבה ב"ש אחרים היא אבל לדידן דלא קי"ל כאחרי' בין בין מעברי' בין מקדשי' לצורך ש"ד מה"ת ומ"מ בניסן ותשרי לא חיישינן למחזי כשקרא ואפי' מעברין ש"ד וכדאמ' עולא עברוה לאלול וכדפי'.

ובע"כ צל"כ דאל"כ משכחת לה לי"ט ראשון של חג שחל בע"ש ותקשה מהאי דפ"ה דסוכה א"ו כדפי' ובסמו' אכתוב עוד בזה: צריך שיהא לילה ויום מן החדש פרש"י שאם נראית הלבנה הישנה משחשיכה ביום כ"ט שהוא ליל ל' אין מקדשים יום שלשים וכו' למ"ד מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואשמעינן דאם נראת הישנה בלילה אין מאיימין שהרי הכל ראו שהלילה מן החד' שעבר.

ומשמע מפירושו שה' בניסן ותשרי צריך שיהא לילה ויום מן החדש ואם נראת הישנה בליל שלשים אין מקדשים אלא מעברין וכן פי' להדיא לקמן גבי חצות לילה א"ב דלמאן דיליף ממצות אין היום הולך אחר תחילת הלילה כו' ולדידי' אפי' נראת הישנה בתחילת הליל' מאיימין למחר על העדי' לומר ראינוהו אם צריכין אנו לקדשו ביום ל' להרחיק יוה"כ משבת.

משמע דאם נראה הישנה אחר חצות לילה אפי' לר"ל אין מאיימין אלא מעברין וכן לר"י אם נראה הישנה בתחילת ליל ל' מעברין אבל לא מקדשין. וק"ל א"כ משכחת לה לי"ט ראשון של חג שחל בע"ש ותקשה מהאי דפ"ה דסוכ' דאין מוסיפין על מ"ח וכמ"ש.

ובע"כ צ"ל דהאי צריך שיהא לילה ויום מן החדש אשאר ירחי קאי ולא אניסן ותשרי וכדמחלק אביי לעיל בין ניסן ותשרי לשאר ירחי לקדשו ומ"מ על עיקר פירושו של רש"י ק"ל דמשמע מתוך דבריו דה"ט דצריך שיהא לילה ויום מן החדש שאם נראית הישנה בלילה אין מאיימין מפני הרואי' שהרי הכל ראו שהלילה מן החדש שעבר ולה"ט אינו אלא מדרבנן הא דצריך לילה ויום מן החדש שלא ירננו העם על הב"ד וע"ד שאמרו בפ"ב דערכין [דף ט] גבי ולא נראה לעבר יותר משמונה אבל מה"ת ל"ל בה וק"ל הא לקמן בין לר"י ובין לר"ל נפקא לן הא מקרא אלמא מה"ת הוא הא דצריך שיהא לילה ויום מן החדש ועוד אי האי טעמא משום רינון העם הוא מ"ט דר"ל אליבא דרבא דאמ' חצות לילה א"ב.

ולר"ל אם נראה הישנה קוד' חצות לילה מקדשין ואמאי הא אכתי הרינון במקומו עומד כיון שראו הישנה בתחילת ליל ל' דהא קי"ל כ"ד שעי מכסי סיהרא. והתוס' פירשו בשם י"א דצריך לילה ויום מן החדש כלומר צריך שיהא סדר הקידוש לילה ויום ולא יום ולילה דאם הי' המולד ביום קודם חצות וקדשהו ב"ד נתקדשה לילה שלפניו ואם נולד אחר חצות ולא נראית ביום אין החדש מתקדש אלא למחר ואין יום זה שלפניו מתקדש עמו והקשו על זה הא דקאמר חצות לילה א"ב דליכא מ"ד שמשחשיכה לא חייל י"ט ור"ח. ולי עוד ק"ל הא בפ"ק דמגילה [דף ה'] אמרינ' מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנאמ' עד חדשימים ימיה אתה מחשב לחדשים ואי אתה מחשב שעות לחדשים אלמא דר"ח משחשכה חייל וליכא מאן דפליג עליה וגם תקשה לר"י דלמה מייתי קרא דמערב ועד ערב ולא מייתי מקרא דחדש ימים או התם ה"ל לאתויי האי קרא דר"י.

א"ו האי דהכא ודהתם תרי מילי נינהו והתוס' פירשו דמיירי הכא לענין המולד דצריך שיהא לילה ויום מן החדש שיהא המולד מבערב של י"ט באדר שיהא יום ל' ולילו הכל מן המולד החדש ויש לעיין בהא מן הירושלמי אלא שלא רציתי להאריך בזה: אמר לו לא שמעתי מפי ב"ד מקודש הקש' התו'.

והאיך הניחם לאכול ויש כאן וודאי איסור כרת. ותי' הא תנן לקמן אשר תקרא אותם בין בזמנם בין שלא בזמנם ואמ' אתם אפי' שוגגי' אתם אפי' מזידין ומוטעין.

והרשב"א כ"כ בזה"ל ואולי נאמ' דכיון דכבר קבעו בני בבל יום ל' ועליו סמכו והתענו יום עשירי שלהם אין להם לחזור ולשנות ביום אחר כיון שאין כאן עד ששמע שנתקדש שם יום ל"א ויש להם לסמוך עמ"ש בתורה אתם אפי' מוטעין ושוגגין. ומיהו אלו העיד לוי ששמע או ידע מפי מי שראה שנתקדש החדש ביום ל"א אע"פ שהן כבר קבעו יום ל' כיון דבני בבל בתר ב"ד שבא"י גרירי טעותם אינו עומד וחייבן להתענות ביום א"י.

ואני תמה מאוד ע"ז וכי אפשר לומר שכל א' יעשה המועדות כפי דעתו ויהי' לאלו מועד ובכרת על אכילת יוה"כ וחמץ בפסח ולאלו יהי' יום חול וכן לענין שאר מועדו' נמצא ישראל נעשים אגודות אגודות ונתת תורת כל או"א בידו וח"ו לומר כן וההיא דאשר תקראו בין מזמנו בין שלא בזמנו אין לך מועדות אלא אלו היינו שמחוייבין כל ישראל לשמור יום המועד כפי קביעת ב"ד אע"פ שקבעו ע"י טעות אבל אם איזה מדינה או עיר עשו קביעת לעצמם שלא בקביעת ב"ד שבא"י הא וודאי אינו כלום.

ובפ"ד דמנחות [דף מ] א' רבא השתא חמץ בפסח ויוה"כ סמכינן אדיסקי הכא דעשה בעלמא לא כ"ש ואי הא דאתם אפי' שוגגין אכל אדם קאי ולא אב"ד דווקא א"כ ליכא כרת בטעו בחמץ בפסח ויוה"כ אי טעי בקביעות החדש או בעיבור השנה ואפי' תקלת

איסור גרידא של תורה ליכא מש"ה סמכינן אדיסקי משא"כ התם דאיכא מיהת איסור עשה של תורה לא סמכינן אדיסקי.

ועוד דאמר לקמן (ד' כ"ב) עדות זו ההא מסורה לכם ויליף לה מדכתיב החדש הזה לכם שנאמר למשה ואהרן כלומר לחשובי הדור נמסר קה"ח ועוד דהא אמר בספ"ט דברכו' (דף סג) אין מעברין שנים וקובעין חדשים בח"ל אא"כ לא הניח כמותו בא"י ומשמע דאפי' דעבד לא עשה כלום ובפ"ק דסנהדרין (דף י) פליגי תנאי אם עיברו בגליל אם מעוברת או לא ומשמע דהד"נ לקה"ת.

וע"כ ל"פ אלא אם קידשו או עיברו בגליל שהיא מא"י אבל בח"ל לכ"ע אינו מעובר ומקודש ואיך ס"ד לומר דלבני בבל אמ' אתם ואפי' מוטעין וסמכינן אקידש דידהו אעפ"י שאינו יום של קידוש ב"ד של א"י. ועוד הא קידש ב"ד בעו סמוכין דווקא כדאמ' בפ"ח דב"ב (דף קכא) ובפ"י דנדרים מועדיה' צריכין מומחין דהיינו סמוכין והא בבבל אין סמיכה והשתא אם קידשו בני בבל אפי' כהוגן אינו כלום כ"ש טעותם דאינו כלום והאיך הניחם לו לאכול ביוה"כ שעפ"י קביעת ב"ד מומחין שבא"י ועוד ק"ל על הא דפי' התוס' והרשב"א דקביעות בני בבל הי' ביום ל' במה נודע וינכר להם שקבעו תשרי ביום ל' לאלול אי משום שעשו בו ר"ה בכל מצות ר"ה הא בני בבל עושין ר"ה לעולם ב"י כדפי' במשנתינו וכיון דביום ל"א נמי נהגו בו כדין ר"ה א"כ במאי ניכר להם קביעת יום ל' לר"ה יותר מיו' לא'.

וע"כ אין להם הכירא יום ל' יות' מל"א עד יוה"כ שעושין אותו יום עשירי ליו' ל' ולא ללא' וכדפי' הרשב"א והא אין קידוש למפרע וכמש"ל. ועק"ל הא שלוחי תשרי הולכין עד הסוכות להודיע לגולה יום הקביעו' כדפרש"י לקמן גבי היכי דמטו שלוחי ניסן כו' דכל מה שהשלוחי' יכולי' לילך הן הולכי' עד הפסח וכן בתשרי עד הס וכו' חוץ משבת וי"ט שלא ניתנו לחלל שלוחי' לפיכך שלוחי ניסן מגיעים למקום שאין שלוחי תשרי מגיעי' שהרי אין בנתי' י"ט לעכבן ובתשרי יש ר"ה ויוה"כ שאין שלוחי' הולכי' בו וכיון שכן דלבני בבל הוקבע ר"ח תשרי ביו' ל' ע"י מה שעשו העשירי לו ליוה"כ וקביעתם מהני מה"ת אע"פ שב"ד הגדול שבירו' קבעו ר"ה יום ל"א.

א"כ למה להו להשלוחי' לילך למקומת הרחוקים אחרי יוה"כ להודיע להם יום הקביעו' הא אפי' עיברו ב"ד הגדול לאלול בני הגולה מחייבין לעשות י"ט של סוכות גם ביום ט"ו ליום ל' של אלול בע"כ כיון שקבעו יום עשירי לי את יוה"כ וקביעתם קביעות גמור להם מה"ת איך אפשר להם לחזור ולקבוע את יום לא' של אלול לר"ח ולעשות ט"ו לסוכות ולא ט"ו ליום ל' של אלול כמו שעשו ליום הכפורים וכ"ת דאה"נ עושין לשני הימים י"ט

של סוכת לכל מצותיו דאפ"ת דמה"ת א"ל מ"מ מדרבנן צריכי' לעשות את י"ט שני כפי קביעות ב"ד.
ובע"כ צל"כ לפי' התוס' דאל"כ בטלת יציאת שלוחים וה"ו שתקנו שלא ועשו ישראל אגודת אגודת א"כ מה. בצע להם ביציאת השלוחים להודיע להם יום הקביעות של ב"ד כיון דבלא"ה היו עושין ב"י וגם השתא עדיין צריכין לעשות ב"י.
והא ודאי א"נ לומר שיחזור מקביעו' יום ל' ויקבעו יום נא' כמו קביעת הב"ד אפי' לדברי הרמב"ם דס"ל דאע"ג שכבר קבעו יום ל' או ל"א אפ"ה חוזרין וקובעי' אפי' בתר כמה ימים להיפך. דהכא א"א לבני הגולה לשנות את קביעתן דא"כ אכלו ועשו מלאכה ביוה"כ דבכרת.
ועוד דברי הרמב"ם בלא"ה תמוהי' וא"א להלמן דוודאי אין קידוש למפרע כ"ש שא"א לשנות את הקביעו' שקבעו כבר וכמש"כ: וכ"ת דהא דקאמר היכי דמטו שלוחי ניסן ול"מ שלוחי תשרי ה"פ דמש"ה לא מטו משום שאין של תשרי הולכין אלא עד יוה"כ ולא יותר מה"ט דאמרן משא"כ שלוחי' ניסן שהולכין עד הפסח דלישנא דנקט מטו ולא מטו משמע שלא יכולין להגיע לשם מחמת ריחוק הדרך ולא שיכולין לילך ולבא לשם אלא שא"צ.
מיהו בהא י"ל דנ"מ בהליכות השלוחים אצלם לענין מת ורפואה שאע"פ שמה"ת אצלם יום ראשון עיקר מ"מ כיון דלבני ארץ ישראל יום שני עיקר שיחמירו לענין מת ורפואה ביום שני כמו ביום ראשון אלא דזה דוחק כיון דמה"ת יום ראשון להם עיקר אין טעם מספיק להחמיר להם ביום שני לענין מת ורפואה כמו יום ראשון: הרז"ה בספר המאור פי' שבתוך חדש אלול יצא לו מא"י והיו ב"ד נמלכי' לעבר את החדש לפיכך לא רצה להעיד עדות שלימה כי שמא חזרו בהן.
והאי דא"ל ל"ש מפי ב"ד מקודש לישנא דמתני' נקט כדקתני שבהם שלוחין יוצאין וכדמפרש אביי בגמרא שאם עמד שם לוי כל חדש אלול וראה שלא קידשו החדש בזמנו בידוע שהוא מעובר ועל מה גמגום בעדותו והנה מלבד שפי' דחוק מאוד בהא דא"ל ל"ש מפי ב"ד מקודש. ק"ל ע"ז דא"כ לוי גופי' מספקא לי' אם עיברו או לא והאיך קא' בסיס תבשילי דבבלי' בי"ר דמערבא הא לדידי' גופי' לא פסיקא לי' דהוא י"ר דמערבא דילמא לא עיברו ואתמול הי' יומא רבה: ומה שהיה הנ"ל בזה דודאי לוי ביום ל"א יצא משם וידע שלא קידשו יום ובע"כ יום ל"א קידשו אלא שלא שמע מפי ב"ד מקודש ואפ"ה א"ל להתענות בחדסר כיון דלוי לא היה אלא עד אחד מן הדין אין ע"א נאמן לומר שעיברו לאלול.

לא מיבעי להקל ולהתיר להם יום עשירי באם לא ובמלאכה שאינו נאמנין אלא אפי' להחמיר ולאסור את יום י"א נמי. א"נ דהא קי"ל כל דבר שהוא בחזקת היתר אין ע"א נאמן להוציאו מחזקתו ולאסרו.

כדאמר בפ"ה דגיטין (דף לט) טהרות שעשיתי עמך ביום פ' נטמאו אינו נאמן הואיל ובחזקת טהרה קיימו. וכ"ד שעומד בחזקת איסור אין עד אחד נאמן להוציאו מחזקת איסור כדאמר רפ"ח דיבמות (דף פח) גבי הקרש טבל וקונמות דבעלים נאמנין משום דבידה לתקנן אבל אחר אינו נאמן וכיון דאין ע"א נאמן במקום חזקה לא לאיסור ולא להתיר כ"ש שע"א א"נ במקום רובא דהא קיימ"ל רובא וחזקה רובא עדיף כדאמר רפט"ז דיבמות (דף קט) והא יוה"כ אפי' במקום שאין שלוחין מגיעין אפ"ה אזלינן לקולא אע"ג דגבי יוה"כ גופא מצינו בפ"ד דפסחי' דאזלינן לחומרא וכמ"ש במשנתינו ובע"כ הא דאזלינן לקולא וא"צ לעשות שנ' ימי' מספק שמא עיברו לאלול הוא מה"ט דאזלינן בחר רוב שנים דאין אלול מעובר ובמ"ש שם מש"ה אין ע"א נאמן להעיד נגד הרוב ולומר שעיברוה.

וההוא דפ"ב (דף כב) שהאמינו לר"כ שקידשו לירחא מטעמא דמילתא דעבידא לגלוי לא משקרי אינשי אפרש שם. ומה שהשיב לוי לא שמעתי מפי ב"ד מקודש הא אלו העיד לוי ששמע מקודש היו מתענין גם בי"א צ"ל דמשום חומרא בעלמא היו עושין כן דמדינא אין ע"א נאמן על עיבור דאלול מה"ט דאמר וזה ע"ד שפי' הרשב"א הא דל"ש מפי ב"ד מקודש לפי שיטתו ואפשר דדווקא ע"פ לוי דגברא רבה הוא וכיוצ' בו אלו שמע מפי ב"ד מקוד' היו מחמירין על עצמם אבל על אניש דעלמא לא.

והא דאמר לקמן כי אתא עולא אמר עברוה לאלול אלמא אעיבור דאלול חד נמי מהימן י"ל דסהדי אחרינא הוי בהדי עולא ומשום כבודו דעולא לא חשיב לי' וכה"ג משני בפ"ב (דף כב) גבי ר' נהוראי שהלך אצל העד בשבת להעיד עליו ועוד מש"ה נקט התם עולא משום דהא מסיק עלה הא דידעין חבריא גם מפרש לטעמא דמשום ירקא.

מיהו בשאר ירחא זימנין מלא וזימנין חסר כמו אדר הסמוך לניסן למאי דאיתותב לעיל מ"ד לעולם חסר כיון דליכא רובא לא להאי גיסא ולא להאי גיסא ע"א נאמן בין אקידוש בין אעיבור כיון דאי' כנגדו רובא ולא איתחזק איסורא וכמ"ש שם בפ"ב: מיהו ראיתי בשאלתות דרב אחאי פ' בא בזה הלשון ויומא דכיפורא משום דל"א למינקט תרי יומי דתרין יומי ותרין לילותא בדלא אכל איכ' דאתי לידי סכנה.

נקטינן חד יומא ול"ח למילתא דילמא מליו. ואפילו אתי ואמרו מליו לאלול ולא שמעינן מפי ב"ד מקודש ל"ח לה למילתא.

כי הא דרב איבו בר נגרי ורבי חייא ב"ר איקלעו לבבל בחד עשר לבבל אמרו בסים תבשילא דבבלאי ביומא רבה דמערבא אמר ליה אסהודו אמרו לא שמענו מפי בית דין מקודש דילמא אמליכו ולא קידשוהו למחר ושויה חסר. הרי לפי גירסא זו אף על גב דהיו תרתי ר"א ור"ח אפילו הכי לא אסהידו הואיל ולא שמעו מפי בית דין מקודש אלא דלפיגירסתו משמע דמט"א לא אסהדו דאע"ג דלא קדשו ב"ד את החדש ביום ל' אכתי א"ל דביום ל"א יקדשו ב"ד למפרע את יום (ל"א) [צ"ל למ"ד] והיינו דמסיים דילמא אמליכהו ולא קידשוה למחר ושויוה חסר ס"ל קידוש למפרע מהני וכשיטות הרמב"ם מש"ה אע"ג דה"ל תרי לא אסהודו.

מ"מ גם על גירסא זו ק"ל הא דהקשתי על פי' הרז"ה דא"כ מאי קאמרי בסים תבשילא דבבלאי ביומא רבה דמערבא הא לדידהו גופי' לא פסיקא להו יומא רבה דמערבא דילמא נמלכו ב"ד וקידשו יום ל' למפרע כיון דלמפרע מהני ועוד עיקר הדבר תמוה לומר דקידוש למפרע מהני וכמש"ל. עוד כתוב שם בשאלתות ברם צריך חד כי אתא ואמר מליוה לירח' וקידשוהו מי סמכוהו עלי' מי אמרינן ככל עדיו' שבתורה דבעינן תרין א"ד הא מילתא דעבידי לגלוי הוא ולא משקר בי' אינשי וגילוי מילתא בעלמא הוא ואפי' חד (מנהון) (וצ"ל מהימן) ת"ש דכי אתי עולא אמר קדשהו לירחא אר"כ ל"מ עולא דג"ר הוא דמהימן כו' עד ובמילתא דעבידין לגלוי ל"מ אינשי כדאי' בפ"ק וכן הילכתא ע"כ בשאלתות משמע דס"ל דבעיבור נמי ע"א נאמן דלא כמו שפי'.

ומה שפי' נראה נכון דאקידוש לחוד בתשרי ע"א נאמן אבל אעיבור אין ע"א נאמן מן הדין אפילו להחמיר וכעובדא דלוי ועובדא דר"נ דלקמן ומהשאלתות אין ראי' דספרו שבידנו משובש הוא והכי מוכח מיני' ובי' והא דהתענה ר"נ בי"א ע"פ ע"א דמדהריא לקמן ר"נ החמיר על עצמו ולא מן הדין: כל הכי דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבדו תרי יומי.

ק"ל מדנקט כל היכי דמטו ש"נ משמע דאע"ג דלא מטו שלוחי תשרי להתם וצריכן לעשות שני ימים משום הא גזירה דניסן אטו תשרי אפ"ה בניסן הולכין ומטים השלוחי' להתם והשתא ל"ל לטרוח השלוחים להתם כיון דמכל מקום צריכין לעשות ב"י ודוחק הא דנקט כל היכי דמטי ש"נ היינו אם הי' הולכין לשם אבל כיון דגזרינן אטו תשרי שוב להלך.

דלישנא ל"מ הכי אלא דמטו ממש קאמר ועוד בעובד' דבסמוך משמע דמטו ממש הוי מדעבדי חד יומא ותו לא ש"מ דהודיעו להם שלוחי ב"ד יום הקביעו' וב"ד וודאי לא עשו שלא כהוגן לתת כהוגן לתת מכשו' לעם לעשו' יו' א' וגם ר"י לא הקפי' אלא על תלמידי

ולא על הב"ד ששלחו שלוחי לשם ש"מ שראוי לשלוח שלוחי וגם מפרש"י ותוס' לקמן גבי על כולן שלוחי' יוצאי' מבער' מוכרח לומר כן וכמ"ש שם ואמאי כיון דמ"מ צריכין לעשות ב"י טורח זה למה ולא עוד הא עי"ז אפשר לבא לידי תקלה ומכשול שלא יטעו ולא יעשו אלא יום א' בלבד כמ"ש וי"ל דאע"ג דעושין ב"י משום גזיר' אפ"ה מטו שלוחים להתם דנ"מ לענין מת ורפואה דאי עבדי ב"י בלי שלוחי' ה"ל יום שני ספק י"ט וא"א לקבור בו מת או לעשות בו רפואה ע"י ישראל דה"ל ספק י"ט של תורה ולחומרא אבל השתא דנפקי שלוחים וידעי יום הקביעות ואין עושין י"ט אלא משום גזירה דרבנן בלבד מת ורפואה נעשין ע"יד ישראל כמו לדידן דקים לן בקביע דירחא ואין עושין י"ט שני אלא מדרבנן משום שמא יחזור הדבר לקילקולא כדפי' במתני' ועי"ל דמש"ה הולכין השלוחים להתם אע"ג דמכל מקום צריכין לעשות ב"י דהולכין לשם להודיע להן שלא עיברו ב"ד את השנה לעשות אדר שני ופסח הוא בחדש זה דהא מה"ט שלוחים יוצא על ניסן למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר משום ספיקא דעיבור השנה וכמ"ש שם: גזי' ניסן אטו תשרי.

ונ"ל דלפי גזי' זו אין עושין יום אחד אלא אותן הדרים בכדי מהלך עשרה ימי' מירושלי' ששם היו הב"ד הקובעי' חדשים ושנים אבל הרחוקים לא. דהא לפעמים יש בתשרי הפסק ד' ימי' שא"א לשלוחים ללילך בהן כגון דאיכא ב' שבתות בין ר"ה לחג ור"ה ויוה"כ הרי ד' ימים וא"כ בכל תשרי הרחוקים יותר ממהלך עשרה ימים צריכין לעשות ב"י אפי' בדחל ר"ה או יוה"כ בשבת דליכ' הפסק מהלך לשלוחין בשנים אלו אלא בכדי מהנך ג' ימים בלבד דהשתא ניסן אטו תשרי גזרינן תשרי אטו תשרי לא כ"ש וכיון דהני צריכין בכל תשרי לעשות ב"י בע"כ ניסן נמי עבדי ב"י גזי' ניסן אטו תשרי ואין זה כמו גזי' לגזירה דכיון דאיכא תשרי דיש בהן לפעמים הפסק הליכות השלוחים כדי מהלך ד' ימי' גזרינן כל ניסן ותשרי אטו תשרי הללו וזה ברור שוב ראיתי להרמב"ם (בפ"ב מהל' קה"ח) שתלה הדבר בכדי מהלך עשרה ימים שכתב כל מקום שיש בינו וירושלים מהלך יותר על י' ימים גמורים עושין ב"י לעולם שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעים אלא מקום שבינו לירושלים מהלך י' ימים או פחות כיון למש"כ ולקמן גבי ע"כ שלוחים יוצאים מבערב אכתוב עוד בזה.

מ"מ ק"ל כיון דגזרינן ניסן אטו תשרי א"כ נגזור כל המועדות אטו ר"ה דהא ר"ה הוא לעולם בא' בתשרי שהוא בר"ח וביום הקידוש ואין השלוחים מגיעי' להודיע להם יום הקידוש אלא בסמוך למקום הוועד שקידשו בו את החדש וא"כ מאי גזירה ניסן אטו תשרי דקאמר הא אפי' מועדות דתשרי גופי כגון חג ושמיני שלו אע"ג דמטו השלוחים

לעבדו תרי יומי ויש ליישב בדוחק: דף כא ע"ב על ניסן ועל תשרי עד שישמע מפי ב"ד מקודש פירש"י דאם לא יבאו העדי' בשבת מקדשין למחר ממעטין את הלוכן מהלך לילה ויותר דאם יבאו ויקדשו בשבת ילכו במ"ש מיד וילכו כל ימי החול של ב' שבתות דהא פסח חל בשבת ואם לא באו עדי' היו' לא ילכו עד למחר ובע"כ בשבת של ע"פ ישבתו נמצא שלא הלכו י"ב יום שלמים ולכאורה יש להקשות הא אמ' לעיל כל היכא דמטו שלוחי ניסן ול"מ שלוחי תשרי לעבדו תרי יומי גזי' ניסן אטו תשרי ולפ"ז אין שלוחי ניסן יוצאין מיד לאחר שקידשו את החודש אלא יוצאין בכדי שיהא עד הפסח שיעור שיכולין להגיע שם שלוחי תשרי דהיינו ב' ימים אחר ר"ח נגד ב' ימים של ר"ה וי"כ שאין שלוחי תשרי הולכין וכיון שאין שלוחי תשרי יכולים להגיע נגד מהלך ב"י אלו ובע"כ אותן הדרים במהלך ב"י אילו עושין פסח ב"י אפילו אם יגיעו אליהן השלוחי' משום גזירה אטו תשרי.

מה בצע לטרוח שלוחי' לילך לשם להודיע יום הקידוש דהא אין להם נ"מ בהודעה זו כיון דמ"מ צריכין לעשות י"ט ב"י כאותן שא"י יום הקידוש. ולא עוד אלא אפי' על תשרי אין טעם זה מספיק דהא כיון דבתשרי לפעמי' א"א להם לילך אלא בכדי מהלך י' ימים כגון אם חל ר"ה בשני בשבת דאיכא בין ר"ה לסוכות ב' שבתות ור"ה וי"כ הרי ד"י שא"א לשלוחי' להלוך.

וא"כ אפילו חל ר"ה בא' משאר ימים שאפשר לשלוחי' לילך בכדי מהלך י"א יום. אותן הדרים בכדי מהלך יום י"א בע"כ עושין ב"י סוכות גזיר' אטו אם חל ר"ה ביום ב' דהשתא ניסן אטו תשרי גזרינן כ"ש דיש לגזור תשרי גופי' תשרי זה אטו תשרי של שנה אחר וא"כ גם בתשרי א"צ השלוחי' לילך מיד בחל ר"ה בשבת או ביום א' עד יום המחרת.

וא"כ א"צ העדים לחלל שבת דהא אף אם לא יקדשו עד למחר אין ממעטין את מהלך השלוחי' כלום. מיהו בהא דניסן י"ל דהא דנפקי אניסן אפילו במקום שאין שלוחי תשרי מגיעין אע"ג דמ"מ צריכין לעשו' ב"י.

כדי לידע שלא עיברו השנה ובחדש זה הוא וה"ט דקאמר שבהן שלוחין יוצאין אניסן לחוד קאמר לה והא דנקט שבהן לשון רבים משום דבאמת בתשרי נמי אין שלוחין יוצאין עד שישמע מפי ב"ד מקודש. והא גופי' קמ"ל דניסן שוה לתשרי בהא ומ"מ עיקר טעמא דניסן לאו מפני מיעוט הליכת השלוחים אלא לידע שלא נתעברה השנה וכדפי'. וכה"ג פי' התוס' לשיטתם דא"צ לתלות טעם חילול שבת דעדים ביציאת השלוחים על תשרי דהתם ה"ט דאי מאחרת לי' עד א' בשבת ה"ל יום ערבה בשבת אלא משום ניסן נקט לה. ולדידי ליו' ערבה ל"ח לה אלא להיפך ה"ט אשלוחי תשרי לחוד קאי וכמ"ש.

מיהו הא ודאי תקשה הא על תשרי בטעמא דיום הערבה סגי כדפי' התוס' דהכי אמר להדי' בפ"ד דסוכה (דף מ"ג) דדחינן לתשרי כי היכא דלא ליקלע יו' ערבה בשבת ואי טעמא דניסן מפני עיבור השנה הא אהיא קאי טעמא דמתני' שבהן שלוחי' יוצאין וי"ל דודאי טעמא דשלוחין אניסן קאי שלא לקצר מהלכם דאע"פ במקו' שאין שלוחי תשרי מגיעין עושין ב"י מ"מ במה דידעי יום הקביעות יש להם נ"מ דעכשיו י"ט שני שלהם אינו אלא מדרבנן ויש להקל לענין מת ורפואה כדפי' התם.

והשתא דאתית להכי גם בתשרי מלבד טעם יום ערבה איכא נ"מ להא דאמ': ומיהו אכתי ק"ל מדאמר אביי על כולן ש"י מבערב משמע דמש"ה אין העדי' מחללין שבת על השאר מששה חדשי' משום דאין חילול שבת דעדי' מאריך זמן הליכת השלוחים הא א' מו' חדשים אלו הוא אדר מפני הפורים והא באדר איכא רווחא למהלך שלוחים טפי אי מקדשין בשבת מקידוש דיום א' דאי מקדשין בשבת פורים דעיירות שהוא בי"ד חל בע"ש הוי מהלך השלוחים י"א ימי החול עד הפורים ואם יקדשו יום א' חל י"ד בשבת וצריכין העיירות להקדים ליום הכניסה שהוא ה' בשבת כדתנן רפ"ק דמגילה חל בשבת כו' נמצא אין הילוך השלוחים אלא עשרה ימים מיום א' דשבוע זו עד יום ה' דשבוע שלאחרי'.

והשתא ניסן ותשרי משום שלא יתמעט מהלך השלוחים כדי מהלך לילה ויותר מחללין העדים שבת באדר שנתמעט כדי הילוך מעת לעת ויותר לא כ"ש שיחללו. מיהו בהא יש לדחוק ולומר אם מקדשין בשבת מה שפוגם בהילוך השלוחים לעיירות כדי מהלך מעל"ע משביח לכרכים כנגדו יום א' דבחל י"ד בע"ש כרכים קורין נמי בע"ש ואין הילוך השלוחים לכרכים אלא י"א יום עד יום ה' ואילו בחל י"ד בשבת כרכים הקורין בט"ו קורין בא' בשבת נמצא הילוך השלוחים להם מר"ח עד יום הקריאה י"ב יום: אבל אי ק"ל הא ק"ל מדאמר אביי על כולן שלוחים יוצאין מבערב משמע אי לא היו יוצאין עד שישמעו מקודש כמו בניסן ותשרי היו העדים מחללין ג"כ עליהם כמותם ואמאי בשלמא ניסן ותשרי שהמועדות שבהן המה לאחר י"ד יום מר"ח שהן ב' שבתות מכוון לא פחות ולא יותר א"ש דאם נעשו ר"ח שלהם באחד בשבת נתמעט הילוך השלוחים כדי מהלך לילה ויותר אבל בהשאר אדרבה אפילו אי לא היו יוצאין מבערב אפ"ה נתרבה הילוך השלוחים כשמקדשין באחר בשבת יותר מקידוש של שבת כגון באב מפני התענית שהוא בט' בו אם ר"ח בשבת ט' בו בא' בשבת הולכין השלוחים שפה ימים עד ט' בו ולא יותר דהא מר"ח עד ט"ב איכא ב"ש שאין יכולים להלך בהן.

ואם ר"ח בא' בשבת ט' בו בב' בשבת הולכין בר"ח בו ביום מיד לאחר הקידוש ועוד ה' ימים עד השבת ועוד בא' בשבת שלאחריו. וכן באלול אם נקדש בשבת יהיה ה"ש בחדש זה שאין הולכין בהן ואלו בא' בשבת ליכא אלא ד' שבתות וכן בכסליו אם ר"ח יהיה בשבת יהיה ד' שבתות עד חנוכה שהוא בכ"ה בו ואם בא' בשבת אינן אלא ג' ול"ל למתלי טעמא בהא דעל כולן שלוחין יוצאין מבערב: וגם על עיקר פירושו של רש"י ק"ל דהא לעיל (דף כ) על הא דשלחו למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר פריך ר"נ ממתני' על ב"ח מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי אא"ב זמנין מלא וזמנין חסר מש"ה מחללין אלא א"א לעולם חסר אמאי מחללין ומשני משום דמצוה לקדש ע"פ הראי' והשתא האיך איפשר לומר כן דלעולם חסר ומשום מצוה לחוד הוא דמחללין הא מדיהב טעמא לחילול שבת דעדים על ניסן משום דאין שלוחין יוצאין עד שישמעו מקודש הא לא"ה מעברין לי' ש"מ דאדר הסמוך לניסן זמנין מלא ועוד ק"ל דבל"ב אר"נ התם אף אנן נמי תנינן על ב"ח מחללין אא"ב לעולם חסר מש"ה מחללינן דמצוה לקדש ע"פ הראיי' אלא אי זמנין מלא וזמנין חסר אמאי מחללין נעברי' האידנא ונקדשי' למחר. והשתא מ"ק אמאי מחללין הא במתני' מפרש טעמא להדיא שבהן שלוחין יוצאין ואי נקדשי' למחר נתמעט הילוכן. ועוד דדחי אי דמיקלע יום ל' בשבת ה"נ הכא ב"ע דמיקלע יום.

ל"א בשבת דמצוה לקדש עה"ר א"כ מאי שבהן ש"י דיהיב טעמא לחילול העדים ומשום שאין ש"י עד שישמעו מקודש. הא אפילו אם לא יבאו העדי' בע"כ יקדשו היו' ואין כאן משום מיעוט הליכות השלוחי' דהא כבר קדשו בשבת והן ילכו בליל מ"ש מיד וחילול העדים מטעם אחר הוא דמצוה לקדש עה"ר ולא מפני השלוחי': והר"זה בספר המאור פי' זה שאמר שאין שלוחים יוצאין מבערב עד שישמעו מפי ב"ד מקודש צ"ל שלא אמר אלא כשנראה החדש בזמנו ומפני הספק שלא יסכימו עליו לעברו מפני תקנת המועדות צריכין השלוחין לשהות עד שישמעו מפי ב"ד מקודש אבל אם עיברו אותן ולא קידשו ב"ד את החדש מה צורך לנו להשהות עוד הלא בידוע שהחדש מעובר וכגון זה יוצאין בניסן אפילו מבערב וזה שאמרנו שבהם שלוחין יוצאין ובהן מתקנין את המועדות אין יציאת השלוחין טעם לחילול שבת ע"י עדי' ואין ביציאת השלוחי' שום סמך וסעד לעדות העדים אלא הרי הוא כמונה והולך המעלות שיש לניסן ותשרי על כל החדשים שבהם הש"י לאחר שישמעו מפי ב"ד מקודש והם הם שיש בהן תקנת המועדות כל אילו המעלות יש בהן ופי' זה פשוט נכון ועיקר מיהו מה שפי' הרז"ה דהא דאין ש"י על ניסן ותשרי מבערב אינו אלא בחודש חסר אבל על מלא יוצאי' מבערב דודאי יקדשו

למחר דהא א"א לאחרו יותר י"ל דעל מלא נמי א"י מבערב גזי' אטו חסת וכדברי התוס':
דף כ"ב עדות זו כשירה בכם לכאורה משמע דר"ש מוקי לקרא דהחדש הזה לכם אעדות ולהכשיר עדות קרובים בקידוש החודש אתי וק"ל הא לקמ' רפ"ג מוקי לקרא בדייני' ונ"ל דקה"ח בשלשה דא"ל הקב"ה למשה החודש הזה לכה עד דאיכא אהרן בהדך ואין ב"ד שקול כו'.
וכי ר"ש דמ"ל אעדי' ל"ל דקה"ח בשלשה ועו' הא רפ"ק דסנהדרין תנן עיבור החודש בשלשה ונא פליג ר"ש אע"ג דבסמיכות זקני' ועריפת עגלה פליג התם דלר"י בחמשה ולר"ש בשלשה. ובפ"יג דיבמות (דף קב) דייק מהא דס"ל לר"י התם דחליצה בה' מדפליג בסיפא אהא דסמיכות זקנים וע"ע ולא פליג אירישא דחליצה ש"מ דהדר בי' והשתא אם איתא דר"ש ל"ל עיבור החודש בג' ה"ל לאפלוג' עלה כדפליג אהאי דסמיכו' זקנים וע"ע הילכך נ"ל לפ' הא דקאמר עדות זו תהא כשרה בכם היינו שתהיו כשרי' זה עם זה לב"ד של ג' לקה"ח ומב"ד איירי קרא ולא מעדי' ועדות זו לאו דוקא אלא הואיל ועיקר קה"ח נעשה ע"י עדי' קאמר עדות תדע דהא לרבנן נמי קאמר עדות זו תהא מסורה לכם והא ע"כ אדיינים קאי ואפ"ה נקט לישנא דעדות זו וה"נ לר"ש ה"פ עדות זו פי' קה"ח שעיקרה ע"פ עדי' תהא כשירה בכם להיות דייני' ומדאחי' כשרי' לדון בקה"ח ה"נ כשרי' להעיד כדתנן בפ"ו דמס' נדה (דף נ) כל הראוי לדון ראוי להעיד: אלו הן הפסולין רש"י פי' טעמא דכל הני פסולי' דחשיב לפי שנחשדו כל אלו לעבר על דת מחמת ממון חשודין להיות מעידין שקר ע"י ממון ושוחד וק"ל למה פי' דלא כהלכת' דה"ט ליהא אלא לרבא ואנן קי"ל כאביי דאמר בפ' זה בורר (דף כ"ז) מומר אוכל נבילות לתאבון ד"ה פסול להכעיס אביי אמ' פסול דה"ל רשע ורחמנ' א' אל תשת רשע עד רבא אמ' כשר רשע דחמס בעינן ואיפסק התם הילכתא כאביי דאפילו להכעיס אע"ג דאינו עובר על דת מחמת ממון א"ה פסול ועוד דמסיק התם הילכתא כאביי דקאי כר"מ דאמר הת' דעד זומם פסול לכל התורה דר"מ ריא"א בד"א שהוזם בד"נ אבל הוזם בד"מ כשר לד"נ משום דסתם לן כר"מ דתני הכא זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אין כשירין לה ולר"י הא איכא עדות ד"נ שאין אשה כשריה והן כשרם אלא לאו ר"מ היא.
הרי למסקנא זו דמתני' כר"מ דעד זומם דממון פסול אפילו לד"נ ומדמי לה לאוכל נבילות להכעיס דפסול נמי מה"ט אע"ג דלא דמי לרשע דחמס משום תרי טעמא חדא דלאו רשע דחמיד ממון הוא דהא להכעיס עבד ולאו משום דנבילה בזול יותר מן הכשירה. ועוד דאוכל נבילה אינו אלא רע לשמים ועדות שקר חמור טפי דרע לבריות נמי אפ"ה מקולא לחומרא אמ' וש"מ טעמא דמתני' לאו משום חשד ממון הוי כיון דמתני' ר"מ היא

ולדידי' להכעיס נמי פסול אע"ג דאינו רשע מחמת ממון אפ"ה פסול מגזירת הכתו' אלא דהא שמעתתא דפ' זה בורר גופי' קשיא אלא שאין זה מקומו: ומשחק בקוביא פרש"י משום דאסמכתא לא קניא ואינו יודע למה מפ' הכי דאינו אלא לרמי ב"ח דפ"ג דסנהדרין [דף כד].

הא רב ששת פליג התם ואמר כל כה"ג לאו אסמכתא היא אלא לפי שאין עוסקין בישובה של עולם וכדא' ר"י התם במתני' אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא והכי ס"ל לריב"ל ולר"י התם דאימתי דר"י אינו אלא לפ' דברי חכמים ורמי ב"ח דאמ' לחלוק יחידאה הוא אע"ג דמייתי התם ברייתא דר"י פוסל אפילו יש לו אומנות שלא הוא הא מסיק התם דהאי ר"י משום ר"ט הוא אבל מתני' ה"ט משום שאינו עוסק בישוב' ש"ע.

מיהו שמעת' דהתם גופי' ק"ל דקאמר התם מאי מפריחי יוני' הכא תרגמ' אם תקדים יונך ליוני רחב"א א' ארא ומפ' הגמ' מ"ט לא א' אם תקדים יונך ליוני משום דהיינו משחק בקובי' ואידך תני תולה בדעת עצמו ותני תולה בדעת יונ' וצריכי כו' והא לא אזלא אלא אליבא דרמי ב"ח דמפ' משחק בקוביא פסול משום דה"ל אסמכתא.

ובחי' למס' סנהדרין יתבאר זה: זה הכלל כל עדות שאין האשה כשרה לה כו' ק"ל הא כל הני אינן פסולין אלא מדרבנן כדמפ' בגמ' נהי דלענין ממון אפילו להחזיק אין נאמנין כגון ב' אומרים פלוני לוה מפ' מנה והן אומ' לא לוה דבממון הפקר דב"ד הפקר וכיון דפסלינהו רבנן אף להחזיק א"נ אבל בדיני נפשות להציל הנדון כגון ב' או' הרג והן א' לא הרג כיון דמה"ת כשרין הן בע"כ כשרין להציל את הנדון וא"כ מאי כלל' דמתני' הא איכא עדות בדיני נפשות להקל ולהציל ואשה אינה כשירה לה ואלו כשרין.

ובפ"ג דסנהדרין (דף כז) דייק מדתנן הכא זה הכלל כל עדות שאין האשה בשרה לה אח הן אין כשרי' נה דסתים לן כר"מ דמקילתה פסול נמי לחמירתא דאמ' עד זומם דממון פסול לד"נ דאי ר' יוסי דאמר כשר לד"נ הא איכא כל הני דכשרין לד"נ ואין אשה כשרה לה. והשת' אפ"ת ר"מ היא אכתי תקשה נהי דלחייב אלו ואשה שוין שא"נ לחייב הנדון ע"פ.

מ"מ להקל ולהציל הנדון ב"ב אומר הרג ואלו אמר לא הרג אינן שוין ואע"פ שאשה א"נ הן נאמנין. ובדוחק יש ליישב זה: הא אשה כשרה לה.

פרש"י כגון להעיד על אדם שמת להשיא אשתו ועל סוטה שנטמ' בסתירתה שלא תשתה. וה"ל למחשבי' נמי להעיד שראתה את ההרוג שלא להביא עגלה ערופה כדתנן בפ"ט דסוטה (ד' מ) ע"א אומר ראיתי את ההרוג וע"א אומר לא ראית אשה אומר' ראיתי

ואש' אומ' לא ראית היו עורפין טעמא דמכחיש לה אבל בלא הכחשה אשה נאמנת לומר ראיתי ולא היה עורפין.
מיהו מדאמר זאת אומר' דגזלן דדבריה' כשר לעדות אשה ולא שייך לומר עדות אשה אלא להשיאה וסוטה אבל עגלה ערופה אין לו ענין לעדות אשה. מיהו הא גופה קשה הל"ל גזלן דדבריהם כשר לעדות שהאשה כשרה לה דה"ל עגלה ערופה נמי בכלל דהאשה כשרה לה ושמא י"ל משום דקאמר גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה משמע הא גזלן של תורה פסול אבל לענין עגלה ערופה להעיד שראה את ההרוג אפילו גזלן של תורה כשר להעיד על זה ולא היה עורפין.
וה"ט דבהני גזלן של תורה א"נ ובהא נאמן משו' דהא דע"א נאמן גבי סוטה שלא תשתה נפקא לן רפ"ק דסוטה (דף ב') מדכתיב ועד אין בה ואמר מר כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרט לך א' כדכתיב לא יקים עד א' באיש וא"ר תרי לית בה אלא חד והיא לא נתפשה אסורה מכאן שע"א נאמן לאחר קינוי וסתירה להעי' שנטמאת שלא תשתה.
וכיון דאפיק רחמנא בלשון עד להא דע"א נאמן היינו דווקא בראוי להעיד לאפוקי גזלן שאינו בתורת עדות כלל דהא כתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ודרשינן אל תשת רשע עד ש"מ דרשע אינו בכלל תורת עדות כלל ואין שם עד עליו לגמרי אבל אשה שם עד עלי' והא דאשה פסולה לעדות נפקא לן רפ"ד דשבועות (דף ל) מועמדו שני האנשים אלו עדי' ודרשינן אנשים ולא נשים ולא למימרא שאינו בתורת עדות ואין שם עד עליה דודאי שם עד עליה ולא מיעט הכתוב לאשה אלא משום דאין שם איש עליה ורחמנ' א' אנשי' דווקא הלכך לית לן למעוטי אשה אלא במילתא דצריך ב' עדי' דמיעט אשה דנ"ל מאנשים לא נא' אלא היכא דצריך שנים כדכתיב ועמדו שני האנשים למעוטי דאשה לא במקום שצריך ב"ע אבל היכא דע"א נאמן אשה נמי בכלל עד וכן לענין עדות אשה להשיאה ע"י ע"א שמעיד שמת בעלה הקילו רבנן משום עגונה ל"ש כשרי' ל"ש פסולי' כדאמר בשלהי יבמות גזלן דאורייתא חשו דלמא מעיד שקרהואיל וחשוד לעבור על דת אבל הא דחד נאמן לומר שראה את ההורג לאו משום תורת עדות נגע בה דנבעי שיהא תורת עד עליו.
אלא נ"ל התם מדכתיב לא נודע מי הכהו הא נודע מי הכהו אפילו א' בסוף עולם לא הי' עורפין נדע מי הכהו כל דהו אפילו גזלן במשמע אלא דק"ל להני מפ' דע"י עדו' אשה אין מחייבין שבוע' דאוריית' אמאי דהא דע"א מחייבו שבועה נ"ל מדכתי' לא יקום ע"א באיש לכל עון ולכל חטאה ואמ' לכל עון וחטאת אינו קם אבל קם הוא לשבוע' ואי אשה נמי בכלל עד תקו' נמי לשבועה וי"ל מדכתב לא יקום ע"א לכל עון דמשמע אבל

ב' יקומו כדכתי' בסיפ' דקרא ע"פ ב"ע יקום וכיון דאין אשה קמה ומצטרפת לב"ע דכבר מיעטה הכתוב מב' אנשים ולא נשים לא קמה נמי לשבועה בתורת ע"א ואין להאריך כאן יותר ובמ"א יתבאר יותר: הא אשה כשרה לה אף הן כשרין לה ק ל מאי קתני הא אשה כשרה לה דילמא הא גופי קמ"ל דכל שאין האשה כשרה לה אף הן אין כשרין הא אשה כשרה לה יש שהן כשרין כגון גבי סוטה להחמי' שלא תשתה כיון דמה"ת כשרין א"א למחוק המגילה ולהביא מנחת סוטה דה"ל חולין בעזרה ויש מהן שאין כשרין לה כגון לעדות אשה להשיאה ע"פ.

וכה"ג מצינו רפ"ג דמ"ק (דף י"ד) גבי קטן הנולד במועד מותר לגלחו במועד ופריך מהא דתניא כל א"ש מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסור אסו' ומשני מי קתני הא אסור דילמא יש מהן מותר ויש מהן אסור. וברפי"ב דזבחים (דף ק"ב) תנן כל שאין ראוי לעבודה אינו חולק בבשר ודייק הא ראוי לעבודה חולק הרי טמא בעבודת ציבור ומסיק אי משום טמא לא קתני פי' לא תידוק הא ראוי דהא ל"ק הא גופי' קמ"ל כל שא"ר ולא לדייק הא ראוי וה"נ דכוותי'.

דליכא למימר דש"ה דאיצטריך לגופי' דקמ"ל דמות לגלח במועד מות' לגלח בימי אבלו דה"א דאבל חמור ממועד קמ"ל דלא וכן כל שא"ר לעבודה אינו חולק בבשר הא גופי' איצטריך לי' דה"א דחולק קמ"ל דלא ולא משום דיוק קתני לה אבל הכא אי לאו משום דיוקא תני לה למידק הא אשה כשרה לה אף הם כשרין ל"ל למיתני כלל להא זה הכלל כל עדות שאין האשה כ"ל אף הן אין כ"ל פשיטא מהיכי תיתי לומר שהן עדפין מאשה דכשירין למה שאין האשה כשרה לה ליתא דהא גופי' איצטריך לאשמועינן לאפוקי מדר"י דאמ' ע"ז דממון כשר לר"נ ולדידי' איכא עדו' בד"נ שאין האשה כשרה לה והן כשרי' כדאמ' בפז"ב קמ"ל דלא דר"י.

וי"ל דמתני' דכייל כל עדות שאין אשה כ"ל לא מיירי מדברי' שצריכי' שני עדי' לחוד כגון ד"מ וד"נ וכיוצא בהם אלא אף מדברי' דסגי להו ע"א וה"ק כל עדות שאין אשה כ"ל ולרבויי' אע"פ דסגי לה בע"א כגון לחייב שבוע' ע"א מעיד שזה לוה מנה מזה א"נ מוד' במקצת וע"א מסייע לנתבע דפוטרו מן השבועה כדפי' הרא"ש בש' הר"מ רפ"ק דב"מ מק"ו אם ע"א מחייב שבועה למוחזק כ"ש שהמוחזק פטור לישבע היכא שמסייע לו ע"א מיהו אין ע"א מחייבו לישבע אלא כשר ולא פסול או אשה כדפי' המפ' וא"כ הה"נ לפוטרו משבועה אין פוטר אלא כשר ולא פסול וקמ"ל דפסולים אלו אע"פ שאין פסולין אלא מדרבנן שאין אשה כ"ל אף הן און כשרין לא לחייב שבועה ולא לפטור כיון דהאי דע"א פוטר מק"ו מדמחייב קאתי אמ' דיו כמו שלחייב אזן פסו' ואשה נאמן הה"נ

לפטו' נמי א"נ והיינו דנקט כל עדות שאין אשה כ"ל לשון יחיד ולא נקט שאין נשים כ"ל לשון רבי' והאי רבויא דמה שאין אשה כ"ל אף הן אינו כ"ל לגופי' ל"צ דמלתא דפשיטא היא דהא הא לא מרבה אלא דבר שבממון דשייך בי' לפטור ולחייב ע"פ ע"א אלא וודאי לדיוקא איצטריך דקמ"ל הא אשה כ"ל אף הן כ"ל והא דדייק בפז"ב דמתני' היא דאי ר"י הא איכא כל הני דכשרי' לד"נ ואין אשה כ"ל והא ד"נ ב"ע בעו י"ל דוודאי האי זה הכלל אהיכא דבעי ב"ע נמי קאי דהא אירשא קאי דמיירי מעדות החודש דבעי ב"ע דהא משפט כתיב בי' אלא מדשני בלישנא ונקט שאין האשה כ"ל לשון יחיד ולא נקט נשים לשון רבים ש"מ הא נמי וכדפי': אם אינן מכירין פרק ב' משלחין עמו אחר להעידו ואותו אחר נמי מחלל את השבת דאמ' בגמ' בר' נהוראי שהלך אצל העד בשבת להעי' עליו.

וק"ל כיון דמה"ת כל אדם בחזק כשרו' א"כ אמאי ניתן לחלל שבת לאותו המעיד עליו וכי ב"ד מתנין לעקר דבר מה"ת בקום ועשה כיון דמה"ת א"צ להעי' עליו הא וודאי אפי' משקלקלו המיני' אפ"ה מה"ת כ"א בחזקה כשרות הן וכי מפני שוטה אחד נוציא את הכל מחזקת כשירותן. ודוחק לומר דלא התירו להאי אחר לחלל שבת אלא בדברים של שבות כגון לרכוב על גבי בהמ' דאינו אלא שבות דחי נושא את עצמו וכן תחומין דרבנן אבל לא באסו' של תודה כגון ליקח בידם מזונות או מקלות דא"כ ה"ל לפרש בהדיא וי"ל דה"ט דמחלל כיון דלבתר דתיקנו רבנן דאין מקבלין אלא מן המכירן דהשתא הקידו' תלוי בזה המעיד עליו כיון דבלא"ה אין מקבלין עדי ראייה וכיון דא"א לקדש ע"פ עידי ראיי' בלתי המעידים עליהם ורחמנא אמר במועדו אפי' בשבת כדאמ' לעיל ספ"ק ניתן להם לחלל שבת ודמי להא דאמ' רפ"ח דיומא (דף ע"ד) המשחק בקוביא אע"ג דאינו פסול מה"ת אינו בשבועת העדות דאמ' קרא אם לא יגיד ונשא עונו והא כיון דאין מקבל' עדותו מדרבנן לאו בר הגדה הוא.

ה"נ כיון דמדרבנן אין מקבלין עידי ראיי' לחוד בלתי המעידים עליהם עידי הראיי' הוא זו והתורה התיר לחלל שבת בשביל קה"ח: דף כב ע"ב כי אתא עולא אמר קידש לירחא כו' מ"ט כל מילתא דעבידי לגלוי ל"מ בה אינשי. סתם קידוש שעשהו חסר וקרי לה קידוש סתמא משום דקי"ל לקמן אם לא נראה החדש בזמנו א"מ אותו מש"ה קאמר עולא הכא קידשו לירחא ולעיל פ"ק אמר עולא עיברו לירחא אלמא לשון קידוש סתמא משמע חסר.

ובריית‍א זו דבסמוך מדלא נקט או חסרו או עיברו ונקט קידש ומשמע דאחסר נאמן ואמלא לא. וק"ל מ"ש דאהא נאמן ואהא לא וי"ל דחסרו פסיקא לי' דלעולם נאמן בכל חדשי השנה אבל מלא לא פסיקא לי' דאע"ג דבכל החדשים נאמן אאלול אינו נאמן

וטעמא דמילתא משום דקי"ל רפ"י דיבמות (דף פ"ח) דאין ע"א נאמן היכי דאיתחזק איסורא להתירו ולהוציאו מחזקתו וטעמא דע"א נאמן להעי' לאשה שמת בעלה כדאמ' התם ה"ט משו' חומר שהחמרת' עלי' בסופה הוא ומשמע דאי לאו ה"ט הואיל ואיתחזק איסורא דאשת איש א"נ אע"ג דה"ל מילת' דעבידי לגלוי וש"מ דאין ע"א נאמן מה"ת אפי' במילתא דעבדי לגלוי בדאיתחזק איסורא ולפ"ז כ"ש במקום רובא אין ע"א נאמן נגד הרוב דהא קימ"ל רובא וחזקה רובא עדיף כדאמ' רפט"ז דיבמות (דף קיט) פ"א דחולין יהא אלול רוב פעמים חסר ומעוטא דמיעוטא שהוא מלא כדאמ' בפ"ק מימות עזרא ואילך ל"מ אלול מעובר דמה"ט הקילו שלא להתענות ביוה"כ אלא יום אחד ולפירש"י גם ר"ה אין עושין בגולה אלא יום א' מיהו אפי' לפי' התוס' אע"פ שעושין ב' ימים אפ"ה מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל וה"ט משום דאזלינן בתר רובא דאלול חסר וכדפי' בפ"ק משום הכי אין ע"א נאמן לומר שהוא מלא נגד הרוב דהא מה"ת אזלינן בתר רובא.

אבל העיד שהיא חסר דרובא מסייע לי' נאמן שאין צריך לעשות י"ט שני ואפי' לפי' רש"י בגולה עושין בסוכות ב' י"ט. מיהו בשאר ירחי דזימנין מלא וזימנין חסר ואין שום צד נגד הרוב בין אחסר בין אמלא ע"א נאמן אלא בחסר פסיקא לי' דלעולם נאמן אפי' על אלול משא"כ במלא כדפי' ומ"מ קצת ק"ל ל"ל לרב כהנא טעמא משום דעבידי לגלוי' דהא אפ"ת דהא דעולא דאמר קידשו לירחא לא על אלול הוי מ"מ כיון דאין כאן נגד הרוב ע"א נאמן ובלא הא דפי' נמי קשה דהא כל היכא דלא איתחזק איסורא ע"א נאמן אפי' במילתא דלא עבידי לגלוי' כדאמר התם רפ"י דיבמות גבי חתיכה ספק של חלב ספק של שומן.

וצ"ל מפני חומר המועדות אי לאו טעמא דעבידי לגלוי לא היו נאמן מדרבנן: וזה שלא כדברי הרמב"ם שכתוב (ב"פג מה"ל קה"ח) דשליחים שהיו יוצאים על ששה חדשי' חד שלוח נאמן. ולפי מאי דפי' אם עיברו לאלול היו צריכין ב' שלוחים על אלול הואיל והוא נגד רובא והא דמילתא דעבידי לגלוי מה"ת לא מהני אלא שהרמב"ם לטעמ' אזיל שכתוב (בפמ"ה מ"ה אישות) דהא דע"א נאמן להעיד לאשה שמת בעלה אע"ג דאיתחזק איסורא ה"ט משום דמילתא דעבידי לגלוי' הוא ואין דעת כל המפרשים כן.

וכבר כתבתי בזה הרבה בדיני עגונה אין כאן מקומו: בא אחד בסוף עולם ואמר קידשו כו' ק"ל מדנקט בא אחד בסוף עולם משמע אפי' במקום שאין שלוחי ב"ד מגיעים לשם וזה בא ע"י גמלא פרחא או בקפיצה נאמן ומשמע דא"צ לעשות ב' י"ט דאל"כ נאמן למאי הרי אפי' השתא שאתה מאמינו אפ"ה לא פלטי מלעשות ב' י"ט והא גדולה מזו אמרו בספ"ק כל היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי לעבוד חרי יומי גזי' ניסן אטו

תשרי כ"ש היכא דלא מטו לעולם אלא ע"י מיקרה אירע פעם אחת שבא א' לשם והגיד להם יום הקביעות דצריכין לעשותו ב' ימים אפי' באותו פעם שנודע להם משום גזי' אטו כל הזמנים.

דבשלמא הא דעולא ל"ק די"ל שאותו עיר היתה במקום דמטו שלוחי ניסן ותשרי אלא ע"י אונס לא מטו השלוחים באותו פעם לשם אבל האי דבא אחד בסוף עולם ק' מיהו למאי דפי' לעיל ניחא ואע"ג דמ"מ צריכין לעשו' ב' ימי' אפ"ה נ"מ בהא דנאמן לענין מת בי"ט שני דקי"ל יתעסקו בו ישראל השתא דבקיאי בקביע דירחא כיון דאינו אלא מדרבנן הה"נ היכי דמטו שלוחי ניסן ולא של תשרי אע"ג דעבדו ניסן תרי יומא הואיל ויום ב' אינו אלא מדרבנן יתעסקו בו ישראל אבל כל זמן שלא היו בקיאין בקביע' דירחא עושין י"ט שני מספק דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא ולא יתעסקו בו ישראל והשתא נ"מ בהא דבא אחד בסוף עולם ואמר קידשו החדש דנאמן להקל בי"ט שני לענין מת כדפי'.

ולפ"ז צ"ל דהא דנאמן נ"מ אם אמר קידשו דהיינו שעשה ניסן חסר ונ"מ לענין י"ט דפסח ואלו חסרו לתשרי א"צ לנאמנות של של זה דבלא"ה אזלינן להקל לענין מת בי"ט שני דאזלינן בתר רובא שאלול חסר וכמ"ש בסמוך א"נ י"ל דבא אחד בסוף העולם ואמר קידשו נאמן לגמרי ואין עושין אלא יום אחד ול"ד להיכא דמטו שלוחי ניסולא שלוחי תשרי.

דהתם א"א דאי לא לעבדו לעולם י"ט של ניסן אלא חד יומא אתי לאחלופי בשל תשרי ויאמרו מ"ש תשרי מניסן ולא ידעי דבשלוחי' תלי' מילתא. אבל בהא דבא אחד ואמר קידשו דלעולם קביע להו מילתא לעשות כל י"ט ב' ימים אלא דרך מקרה עושין השתא יום אחד מידע ידעי דטעמא משום דהשתא נתברר להם יום הקידוש ולא אתי לאחלופי ול"ג אטו שאר שנים: ביקשו להטעות את החכמים פרש"י שאירע יום ל' של אדר בשבת ול"נ החדש בזמנו והן מתאוין שיהיה יום הנפת העומר ועצרת בא' בשבת שדורשין ממחרת השבת שבת בראשית כמשמעו וק"ל למ"ד לעיל אדר הסמוך לניסן לעולם חסר ואפי' ל"נ החדש בזמנו מקדשין אותו א"כ א"א להטעות באדר דמ"מ מקדשין יום ל' מא"ל.

ועוד א"כ א"צ לתקן שלא יהיו מקבלין אלא מן המכירין אלא בחל ל' של אדר בשבת ולא בחל בשאר יומי דבזה אין תועלת להם אם יטעו וכן בשאר כל החדשי' כולהו לעולם אין לה תועלת בטעות אבל אני תמה על רש"י ותוס' וכי טעמן של פירושי' ניקום ונפרש הא לקמן אמרינן משקלקלו הכותי' התקינו שיהיה שלוחי' יוצאים ופי' רש"י שהשיאו גם הן משואות שלא בזמן החדש להטעות את ישראל וה"נ י"ל שעשו כן להטעות בלי תועלתם.

אח"ז מצאתי בירו' ומה קלקול הוה תמן שהי' אומרים עצרת לאחר שבת והי' יוצאין עליו מבערב פי' להעיד לפני ב"ד כדי שיתקדש. מעתה על ניסן לא יקבלנון על שאר ירחיא יקבלונון.

אמר ר' יוסי בר"ב עיקר קלקלותיהן מן אדר הוות. מעתה עד היא דכוותהון יקבלינון אין לית הוא דכוותהון ל"י.

ומשני זו בפני זו והיינו כדפי' רש"י ותוס' וגם לק"מ מה שהקשתי ומ"מ להני דשלחו למר עוקבא צריך לפר' כדפי': בראשונה הי' משיאין משואות וק"ל תינח להכיר בין מלא לחסר מהני הא אבל לידע אם נעברת השנה או לא במה ידעו והניחא למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר וכמ"ד בפ"ק עבור שנה ל' יום פי' אדר ראשון שהוא עיבור לשנה הוא לעולם מלא והא משואות אחסר עבדו אמלא לא עבדו כדמפ' בגמ'.

והשתא איכא נמי הכירא אעיבור השנה. אי עבדו משואות.

ש"מ דחסר הוא ע"כ לא עברן דאי עיברו וחדש היוצא היה אדר הראשון הא הוא לעולם מלא ואי לא עבדו ש"מ דמלא הי' היוצא בע"כ עיברו דאי לא עיברו ה"ל אדר הסמוך לניסן והוא חסר לעולם דהא אפי' למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר אפ"ה הי' משיאין משואות אע"ג דהוי ידעי ממילא דהא לבתר דתיקנו שהי' שלוחים יוצאין נפקי על ניסן ולא סמכינן אהא דידעי ממילא וכמש"כ שם.

אלא האי מ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר איתותב שם. וא"כ בזמן משואות מאי הכירא הי' על עיבוד השנה והרי אפ"ת דמשום דלא אתו למיכל חמץ בפסח אין צריך הכירא דהא מוכח בפ"ק גבי כל ספיקא לקמי' שדינן דבכ"ט יום מר"ח כ"ע ידעי בקביע דירחא אפי' במקומות הרחוקים שאין השלוחי' מגיען לשם כ"ש דמר"ח אדר ב' עד הפסח שהוא יותר אם נתעבר דידעי בכל מקומות מ"מ במצות מגילה וסדר פרשיות דקי"ל בפ"ק דמגיל' דאין נוהגין בא' אלא בשני דוקא אי עיברו במה ידעי.

שמא י"ל דאפ' בזמן משואות הוי נפקי שלוחים אי עיברו השנה א"נ ע"י משואות הוי ידעי דבכל החדשים הי' משיאין על החסר לאור עיבורו ואם חל בשבת לאור אור עיבורו כדמוכח בגמ' ועל אדר הי' משיאין יום א' רחוק מר"ח יותר. וזה היו סימן על עיבור השנה: הי' משיאין משואות נ"ל דעל כל חדשי השנה היו משיאין אע"ג דא שלוחין יוצאין אלא על ו' חדשי' לבד כדתנן בפ"ק.

מ"מ בזמן משואות הי' משיאין על כל חדשי השנה משום ביטול מלאכה לעם ב' ימים בכל ר"ח דאין הנשים עושות בו מלאכה כמו שאפרש בגמ': דכתיב וישאם דוד ומתרגמינן ואוקדינן דוד. ק"ל דבפ"ב דע"ז (דף מד) מייתי ר"י ראיה דע"ז טוחן וזורה

לרוח מוישאם דוד דלישנא דזרויי הוא כמו תזרם ורוח תשאם ורבנן השיבו הרי אומר וישרפם באש מדלא כתיב וישרפ' וישאם ש"מ וישאם ממש נטלם להנות ממנו ולא קשה מתחילה רצה לשרפם ולאחר שבא איתי הגיתי וביטלם נטלם.

מ"מ לכ"ע האי וישאם לאו לישנא דמוקד הוא אלא לישנא דזרויי הוא או נטילה ממש וי"ל סוגיין כר"י. מיהו ע"כ האי וישאם לישנא דשריפה נמי הוא כדכתי' באידך קרא וישרפם אלא מדלא כתי' בחד מהני קראי וישאם וישרפם ש"מ דהאי וישאם משמע תרתי זרויי ושריפה דלישנא דתרווייהו הוא.

וכיון דבחד קרא כתי' שניהם לא חש באידך למכתב שניהם ונקט מאי דעביד בתחילה דהיינו שריפה שהוא קודם לזרויי. א"נ מש"ה כתיב וישרפם לגלויי על אידך קרא דוישאם שריפה נמי במשמע דאי זרויי פשיטא דהיא במשמעות דוישאם כמו ורוח תשאם.

והשתא ניחא לר"י הא דלא כתי' וישאם וישרפם דהא וישאם תרתי במשמע אלא דרבנן השיבו לו מאידך קרא דכתי' וישרפם לחוד ולא כתי' תרווייהו ש"מ דוישאם ממש. ור"י לא חש לה מטעמא כדפי' וסוגיין כר"י: אמלא לא עביד מ"ט.

ק"ל ל"ל למעבד אמלא נמי הא כיון דעבדו אחסר לחוד ממילא כי לא עבדו ידעי דמלא הוא ואטרוחי ב"ד בכדי למה. וי"ל אע"ג דבחדא סגיא ואידך ממילא ש"מ היכא דאפש' לא סמכינן עלה מפני חומר המועדות ועוד שהם מסורים לכל אפי' לע"ה ונשים שלא יבואו לידי טעות.

תדע דהא לבתר שתקנו שיהי' שלוחי' יוצאין נפקי בין אמל' בין אחס' ולא סגי בחד מנייהו ואידך ממיל' ש"מ א"ו כדפי' וכבר כתבתי מזה בפ"ק במתניתן דעל ו' חדשים: איתנוסי פי' רש"י בשכרות של משתה שבת. ונ"ל שהדין עמו דל"ל דהאונס הוא בד"א שלא מחמת משתה שבת דא"כ למה אר"ז גזירה משום ר"ח חסר שחל בע"ש אפי' בר"ח מלא שחל בע"ש נמי אמרי חסר הוא והאי דלא עבדי בליל ו' איתנוסי או דילמא מלא הוא ומשום דלא אפשר משו' איסור שבת אבל אי לא טעו למיתלי באיתנוסי אלא משו' משתה שבת ניחא דהשתא אין לגזור משו' מלא שחל בע"ש דידעי דודאי מלא הוא מדלא עבדו בליל ו': ולעבד אמלא ולא אחסר.

פי' רש"י וכי מקלע ר"ח חסר בע"ש ול"ע מידעי ידעי דחסר הוא ולא תליא בשכרו' אלא במידי דשכיח דבכל החדשים חסירין ל"ע והאי נמי ל"ע וכן פי' התוס' ול"נ שא"צ לדחו' בזה דודאי אי עבדו בין אמלא ובין אחסר אי ל"ע בזמנו לאור עיבודו אחסר ולאור אור עיבורו אמלא אי עבדי לאחר מכאן לא ידעי אם מל' הוא או חסר דהא עבר זמן הקבועה

למשואות בין דמלא ובין דחסר ואתי למתלי באתנוסי אבל אי עבדי אחד מנייהו לא טעי למתלי באתנוסי במשתה של שבת דהא אם אית' דהאי חודש מן אותן החדשים דבני משואות הן ה''ל למעבד משואות אחר ליל ע"ש לאור יום ב' בשבת לידע שהחדש מן המשיאין ובהכרח ידעי שאינו מן המשיאין: משום בטול מלאכה לעם ב"י.

רש"י פי' דאר"ה לחוד קאי וכתבו עליו התוס' דבחנם דחק לפרש כן דבכל ר"ח אין הנשים רגילין לעשות מלאכה והיינו דאמ' בפ"ב דמגילה (דף כ"ב) וכל שאין ביטל מלאכה לעם כגון ר"ח וחה"מ קורין ד' שהוסיף המקום י"ט לנשים על שלא נתרצו במעשה העגל ואני אומר לפי"ז תקשה הא רש"י גופה פי' התם במגילה הכי דמשום הכי קרא לי' לר"ח אין בו בטול מלאכה מפני שהוא י"ט של הנשי' ולמה דחק לפר' כאן דאר"ה לחוד קאי ול"ל דאי אי"ט לנשים דר"ח קאי מאי ביטל מלאכה לעם ב"י דקאמ' הא י"ט זה דנשים וודאי אינו מן התורה וכיון דלא ידעי אימת הוקבע ראש חודש אי ביום ל' או ביום ל"א שניהם מותרין וה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ומאי ביטל מלאכה ב"י דקאמר אדרבה לפי"ז מרויחין הני נשי דבני גולה יותר כיון דא"י הקביעו' הותר להם מלאכה בכל ר"ח ואי משום הא גופא תיקנו לעבד אחסר ולא אמלא כדי שביום ר"ח יהיו בטילים ממלאכה ע"י שיודע להם ע"פ המשאו' יום הקביעו' ולא יהי' עוד ספק בדבר ונהי דבר"ח חסר ביום ר"ח עדיין לא נודע הקביעו' דהא אין משיאין אלא לאור עיבורו שהוא מוצאי ליל ר"ח דביום א"א דאין המשואות נראה ביום למרחוק מ"מ במלא ל"ע דידעי דמלא הוא מדלא השיאה לא"ע מ"מ הא דקאמר משום ביטול מלאכה לא א"ש דאדרבה אי עבדי אמלא לחוד לא הי' ביטל מלאכה כלל והשת' דעבדי אחסר גורם לביטול מלאכה מיהו בהא י"ל דאין שייך כאן לומר ספיקא דרבנן לקולא להתירן בב"י דכי אמר ספיק' דרבנן לקולא היכי דלא מעקר תקנתא דרבנן בוודאי אבל בהא אי שרית להו למלאכה מספיקא ביום ל' ול"א הא מיעקר תקנתא דרבנן בודאי דהא חד מנייהו ודאי ר"ח ואי אזלת ביום זה להקל וביום זה להחמיר מאי חזית להקל בזה יותר מזה וכה"ג כתבתי בפ"ק (דף י"ח) גבי ועל אב מפני התעני' והבאתי ראיה לזה לפיכך א"ע אמלא בע"כ איכא ביטול מלאכה ב"י אבל מה שהכריח לרש"י לפרש אר"ה לחוד דאי משום שאר ר"ח אכתי לעבד אמלא לחוד ולאור עיבורו דהיינו ליל ל"א דאע"ג דאין מקדשין החדש בלילה אפ"ה כיון דלא קדשי ביום ל' ודאי למחר ר"ח דהא א"א לאחר יותר דבשלמא אי ל"ע אלא אחסר א"א להשיאה בליל ל דהא כיון דא"מ בלילה וא"א לקדש עד למחר בעיצומו של יום א"א להשיאה לא בליל ל' שמא לא קדשי למחר ולא ביום ל' אפילו לאחר הקידוש דאין נראין המשואות ביום למרחוק מש"ה א"א להקדימו עד אחר ר"ח שהוא אור עיבורו דהיינו ליל

ל"א וכן אי עבדו בין אמלא ובין אחסר בע"כ א"א למעבד אמלא אלא לאור א"ע שהוא ליל ל"ב לחדש העבר דכיון דעבדי נמי אחסר וא"א לו עד ליל ל"א עד לאחר יום הקידו' צריך לאחר על המלא עוד לילה א' שהיא ליל ל"ב דאי בליל ל"א אין לידע ולהכיר בין מלא לחסר.

אבל עכשיו שפריך דלעבד אמלא לחוד ואחסר כלל לא א"כ הא אפשר בלא ביטל מלאכה ב"י דלעבד אמלא בליל עיבורו שהוא ל"א דהא כיון דלא קידשו ביו' ממילא החדש מעובר ואפש' להשיא' בתחילת ליל ל"א לידע שהוא מעוב' ממילא והיום ר"ח כדאמרינן בכה"ג בפ"ק (דף כ) על כולן שלוחין יוצאין מבערב ליל ל"א אי לא קידשו יום ל' מה"ט.

ואע"ג דמשיאן ליל ל"א איכא הכירא בין מלא לחסר שפיר כיון דאין משיאיקאחסר כלל כשמשיאין ליל ל"א נודע שהוא מלא ואם לא השיאו הוא חסר. ולא מ"ל ביטל מלאכה ב"י דבחסר עושין מלאכה אי לא השיאו לאורו ואע"ג דבמלא אין עושין אפי' יום ל' דשמא היום קידשו כ"ש ל"א דנודע שהוא ר"ח כיון שהשיאו בלילו הא השתא נמי דעבדו אחסר ולא אמלא ובע"כ אחסר נמי א"א להשיאה עד ליל א"ע שהוא ליל ל"א כמלא איכא ביטול מלאכה ב"י כדפי' אלא דבחסר ליכא ביטול אלא יום אחד מדלא השיאו וא"כ נעבד אמלא בליל ל"א ואחסר כלל לא דליכא ביטל מלאכה בחסר אלא יום אחד דמדלא השיאה ש"מ דחסר הוא מש"ה פי' רש"י דהא ביטל מלאכה ב"י דקאמר אר"ה לחוד קאי דהשתא אי עבדי אמלא בליל ל"א בכל החדשי'.

הא בר"ה במלא לא אפשר שהוא י"ט ואין משואות דוחין י"ט דהבערה שלא לצורך אוכל נפש אסורה. נמצא איכא ביטול מלאכה בר"ה ב"י בין מלא בין חסר אבל השתא דעבדי אחסר לחוד ליל ל"א כי עבדי ליל ל"א ידעי דחסר הוא ועבדי מלאכה יום ל"א ואני תמה על תוס' דלמאי דפי' ביטל מלאכה ב"י אכל ר"ח קאי דמ"מ תקשה לעבד אמלא לחוד ובליל ל"א וכמש"כ: ד' מיני ארזים הם.

הק' התוס' דבפ"ג דסוכה (דף לו) אמרי' סוכה אינו נוהגת אלא בד' מינים שבלולב ופריך מהא דמכשיר ר"י לסכך בנסרים של ארז ומשני מאי ארז הדס והשתא לר"י דאמר ד' ותו לא מאי איכא למימר ושמא הכא לענין מקח וממכר פליגי אבל כ"ע מודו ד"י מיני ארזים הן וק"ל דא"כ לא ה"ל לר"י לסתום אלא לפרש.

ועק"ל מנ"ל להגמ' דפליגי אדרבה בר"ה דילמא רבה לא מיירי לענין מ"ום כלל: ובפ"ב דסוכה תירצו דלספרי' דגרסי' פ"ק (דף י"ד) בברייתא דתניא כוותי' דרב סיככה בנסרים שאין בהן ד' ד"ה כשירה ול"ג של ארז ניחא. דברייתא דהכא תניא כוותי' דשמואל ולא חשיב לרב עיקר.

וגם זה דוחק דמ"מ דבנסרים של ארז דכשר לסכך לר"י בהא ל"פ הני ב' ברייתות וכ"ש לספרי' דגרסי בהאי דתני' כוותי' דרב נמי של ארז דקשה: ול"נ דלק"מ דרב ס"ל דר"י הדר בי' מהא דסוכה אינו נוהגת אלא בד"מ דהא נ"ל התם מק"ו מלולב שאין נוהג בלילות כבימים ואינו נוהגת אלא בד"מ ואמרו לו רבנן כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין דאם לא מצא ד"מ ישב בטל.

ובפ"ב דפסחי' (דכ"ז) פליגי נמי כה"ג דל"רי אין ביעור חמץ אלא שריפה מק"ו מנותר שאינו בב"י וא"ל רבנן דין זה תחילתו להחמיר וסופו. להקל לא מצא עצים לשרפו ישר בטל.

וחזר ר"י ודן דין אחר נותר ישנו בבל תותירו וכו' אף חמץ בשריפה ומדדן ר"י דין אחר ס"ל לרב דהדר בי' ר"י מהא ק"ו משום דסופו להקל א"ד כרבנן. ועוד דהא דין אחר אקשי' לי' רבנן ושתיק להו מדלא הדר לדין ראשון של ק"ו ש"מ דס"ל דא"ד כרבנן משום דסופו להקל וא"כ אזדא לי' נמי האי ק"ו דסוכה א"נ אלא בד"מ דהא סופו להקל ואפשר לומר הא דמתיר ר"י לסכך בנסרים של ארז היינו בתר דהדר בי' וס"ל כרבנן דא"צ ד"מ לסוכה והא דמייתא מהא ברייתא אהא דאר"י אין סוכה נוהגת אלא בד"מ.

משו' דרבא אמר התם אהא דאר"י אין אוגדין את הלולב אלא במינו דאפילו בסיב ועיקרא דדיקלא נמי אוגדין ומייתי ראיי' מהא דמכשר ר"י לסכך בנסרים והשתא אי הוי ס"ל לרבא דהדר בי' ר"י מהא דד"מ שבסוכה מאי ראיי' היא מהא דסיב ועד"ד מיני' דלולב הן לענין אגודה דילמא הא דמסככין בנסרים אמרו ר"י דבתר דהדר בי' וס"ל דא"צ ד"מ לסוכה.

אלא ע"כ ס"ל לרבא דר"י לא הדר בי' ואכתי ס"ל דאע"ג דסופו להקל הוי דין והא דחזר ר"י ודנו דין אחר בהאי דחמץ לא משום ה"ט דהדר בי' מק"ו אלא לדברי רבנן דס"ל אינו דין קא"ל דאכתי נ"ל דחמץ בשריפה מהא דין אחר והא דשתיק להו בסוף היינו משום דהדר בי' מדין אחר השני וח"מ מדין ק"ל לא הדר בי': דף כג ע"ב ומכניסין את הגדול שבהן.

משמע ששומעין דבריו של גדול לחוד ואח"כ של אידך כדתנ' סיפ' והיינו כד"נ דתני' בפ"ג דסנהדרין (דף ל) ואין עדותן מתקיימות עד שיעידו שניהם כאחת רנ"א שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין את דבריו. וכה"ג דייק שם אהא דתנן התם גמרו את הדבר היו מכניסין אותם ואמר בגמרא למאן אלימא לבעל דינין התם קיימי אלא לעדי' פי' כדי שיעידו זה בפני זה בבת אחת מפני שבתחילה העידו זה שלא בפני זה כמאן דלא כר"נ.

והכא גבי קידוש החדש דלא תנן שאח"כ מכניסין את העדים כדי שיעידו זה בפני זה ש"מ דבמה שהעידו זה שלא בפני זה סגי והיינו כר"נ. ול"ק סתמא אסתמא משום דבמסקנא מ"ל התם להאי היו מכניסין אבע"ד קאי ובהכי נ"ל דדחק התם לאוקמא מתניתין כר' נחמי' דאמר כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין שהיו מוציאין הבע"ד לחוץ לאחר ששמע דבריהם והיו מכניסין דתנן התם אבע"ד קאי אע"ג דמתניתין לא מיירי כלל מבע"ד ועוד דמביא התם ברייתא דקתני בהדי' היו מכניסין לעדים.

א"ו ה"ט דדחק לאוקמא האי מכניסין אבע"ד דלא איירי בהו ולא אעדים ודלא כר' נחמי' כי היכא דלא תקשה סתמא אסתמא דכאן גבי קה"ח סתים לן סתמא כר"נ וכדפי' ול"ל דמתניתן דהכא אתיא נמי כרבנן דפליגי אדר"נ למאי דמפרש התם דבסברא פליגי דרבנן סברי ע"א כי אתי לשבועה אתי לממונא ל"א ותפרש הכי כיון דעדותו של ע"א היו לשבועה שוב אין חוזר ומצטרף לשני.

להוציא ממון א"נ ה"ט כיון דאתי לשבועה מיגרע גרע משום דה"ל עדות שאי אתה יוכל להזימה שיכול לומר לשבועה באתי ולא לחייבו ממון וכדאמר התם בפ"ה (דף מ) עידי נערה מאורסה שהוזמו אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאסורה על בעלה באנו. ולה"ט לא שייך הא אלא בעדות ממון לחוד דמהני ע"א לשבועה ושוב אין מצטרף עם השני לממון כיון דכבר קאתי ואהני לשבועה א"נ משום דאין יכול להזימה אבל גבי קה"ח וכן בכל עידי עונש ועידי איסור דע"א לא מהני למידי דל"ש בהו שבועה.

ע"כ ע"א קמא קאתי להעיד על עיקר גוף העדות ואפי' לרבנן מצטרפין אע"ג שלא העידו בב"א ומתניתן ככ"ע. דהא ליתא דהא התם איכא לישנא חד דמפרש דפליגי בקרא באקושי הגדה לראיי' ודכ"ע כרבנן דפליגי התם אר"י ב"ק דאמר אין עדותן מצטרף עד שיראו שניהם כאחת דת"ק מקיש ור' נתן לא מקיש ולפ"ז אין לחלק בין עדות ממון לשאר עדות כיון דגזי' הכתוב הוא.

עוד אני אומר אפי' להאי לישנא דקאמר דה"ט דת"ק עד אחד: מיותר כי אתא לשבועה לממונא ל"א. לאו למימרא כיון דמהני עדותו לשבועה מיגרע גרע דתו לא מצטרף לממונא א"נ דה"ל עדות שאא"י להזימה דא"כ להאי טעמא בכל עדיות דלאו ממון מודה ת"ק דלא בעי הגדה אחת.

א"כ תקשה הא דתנן בפ"ב דכתובות [דף כ'] דרא"א אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד ורשב"ג משום ר"ש בן הסגן אמר מעלין ומוקי בגמר' כגון שהעידו עליו ב' עדים שהוא כהן אלא שהעידו בזה אחר זה רשב"ג כר"נ דאמ' מצטרפין ור"א כת"ק דאמר א"מ. והא בעדות זו ל"ש שבועה ואמאי אמ' דס"ל כת"ק.

הא בהא כ"ע מודו. אע"כ הא דקאמר ע"א כי אתי לשבועה אתי לרבותא קאמ' מיבעי היכא דאין ע"א מועיל כלל דלא מהני לת"ק עד שיעידו כאח' כיון דע"י עדות ע"א ליכ' חיוב כלל ולא בא לחייב את הנידון שום דבר אלא אפי' דאיכ' תור' שבוע' ע"י ע"א ל"מ לצרף עדותן לחייב ממון וכ"נ מפי' רש"י שפי' לשבוע' אתי ע"א אינו מחייב' ממון אלא שבועה הלכך כשהעיד זה יחידי וזה יחידי ל"ש תורת ממון בעידותן דלא מצרפינן להו דהא לאו לחייבו ממונא אתי.

ומדפי' ע"א אין מחייבו אלא שבועה משמע דלרבותא קאמר אע"ג דמחייבו אינו מחייבו ממון אלא שבועה גרידא כ"ש בשאר עדיות דע"א לא מחייבו כלל דבעי שיעידו כאחד דאי הא דקאמר ע"א לשבועה אתי דווקא הוא וטעמא יהיב למילת' דמש"ה אין מצטרף מאי אינו מחייבו אלא שבועה דקאמר: הכי הל"ל ע"א מחייבו שבועה דמשמע מש"ה אין מצטרפין משום דמהני עדותו לשבועה אלא ש"מ כדפי': אם אמר לפני החמה ל"א כלום. והא דלא מפ' לאינך מן הבדיקות נמי משום דלא פסיק' לי' דבלצפונו או לדרומו פעמים לצפונו ל"א כלום פעמים לדרומו כדמפ' בגמר' וכן בכמה היה גבוה אין שיעור לדבר רק שלא יהא הכחשה בין העדים כל כך כמו מן ג' מרדעת לה' אבל אה כיוונו עדותן כאחת אין שיעור לגבוה למעלה או למטה וכן כמה היה רחב נמי אין שיעור לדבר.

בלבד שלא יהא הכחשה בין העדים שיעור שאין דרך ב"א טועים בין זה לזה וכן לאין הי' נוטה הוא בכלל לפני החמה או לאחריה כמו שאפרש. אבל לפני החמה פסיקא לי' דלעולם לאו כלום הוא ואפילו שניהם כיוונו לומר לפני החמה לא כלום הוא משום דלא אפשר.

לפיכך מיד שאמר הראשון לפני החמה אע"פ שעדיין לא העיד השני עדותו בטילה דוודאי משקר משא"כ באינך אין עדות הראשון בטלה עד לאחר שיעיד השני ויהא שיעור הכחשה ביניהם מש"ה תני בלפני החמה לחוד ל"א כלום מיד דהא אבתרה תני ואח"כ מכניסין השני. נ"ל: ולאין היה נוטה פרש"י ראשי הפגימה לאיזה צד נוטין לצד צפון או לצד דרום.

ק"ל כיון דכבר שאלו לפני החמה דהיינו אם פגימתה נוטה לפני החמה כדמפ' בגמ' ועלה מסיים אם אמר לפני החמה ל"א כלום ואח"כ שאלו לצפונו או לדרומו של חמה והרי אם אמרו לצפונו בע"כ השיב על שאלת לפני החמה או לאחריה שאם פגימתה נוטה לצפון היינו לאחר החמה דאלו לדרום ה"ל לפני החמה וכן אם אומ' לדרומו בע"כ השיב על שאלת לפני החמה או לאחריה כיון שהפגימה נוטה לדרום וא"כ ל"ל תו שאלת

לאין היה נוטין ראשי הפגימה הא מתוך תשובת העד שהשיב כבר על שאלת הראשונות ממילא ש"מ הא.
וכה"ג פריך בגמ' היינו לפני החמה היינו לצפונו כו' מש"ה מפ' לה דאפגימתה קאי. ושמא י"ל דאע"ג דממילא ש"מ הא הי' מרבים בבדיקות כל מה שאפשר כמו שמצינו שהיו בודקין בד"נ באיזה יום בשבוע אע"ג דכבר בדקו בכמה ימים בחודש ולא ק"ל להגמר' היינו לפני החמה היינו לצפנו אלא משו' דהא חדא מלתא הי' לגמרי מיהו בלא"ה אינו קושיא כ"כ: דף כד ע"א וא' או' ה' עדות בטלה.
ק"ל נימא דהי' גובה ד מרדע' והאי דאמ' ג' טעי גובה מרדעת לקמי' והאי דא' ה' טעי גוב' מרדע' לאחרי' ויהא עדותן קיימת. דהא בגובה מרדע'טעו אינשי כדאמ' ברישא ומסתמא טעו אינשי במרדע אחת בין לפחות בין להוסיף דמ"ש הא מהא ועוד אם איתא דלא טעו אינשי אלא באחת מהם ואי טעי לפחות ה"ט דרישא דתלינן הטעות באומר ב' ואי טעי להוסיף תלינן הטעות באו' ג' אבל בסיפא בא' אומ' ג' ושני ה' דלא טעו אינשי בגובה ב' מרדע ובע"כ נתלה הטעות בשניהם זה לפחות וזה להוסיף הא לא אמר ליתא דא"כ ה"ל להתנא לפר' במי תלינן הטעות ברישא אי בפוחת האומר ב' או במוסיף האומר ג' וי"ל דאין לתלות הטעות בשניהם וכה"ג כתב התוס' בפ"ק דפסחים (דף י"ב) לרבא אדר"מ דאדם טועה ב' שעות חסר משהו אמאי א' אומ' בב' וא' אומ' בה' עדותן בטילה נימא דעובדא בד' הוי משום דאין לתלות הטעות בשניהם.
מיהו ק"ל דיוקא דרישא וסיפא אהדדי דרישא טעמא דא' או' ב' וא' ג' דאין בניהם אלא גובה מרדע אחת הוא דעדותן קיימת: אבל ביותר ממרדע א' בטילה. ובסיפ' תני בא' אמ' ג' והשני ה' דאיכא ביניהם ב' מרדע' הוא דבטילה אבל פחות מב' אע"פ שהוא יותר מאחת עדותן קיימה.
ונ"ל דתנא סירכא דלישנא דמתני' בפ"ה דסנהדרין (דף מ') נקט דתנן א' אמ' בב' בחודש וא' אמ' בג' עדותן קיימת א' אמ' בג' וא' אמ' בה' עדותן בטילה והתם לא סגי דלא תני הבי כדמוכח בפ"ק דפסחי' נקט ה"נ הכא כן ורישא דווקא וסיפא ל"ד ומה"ט מדליג דילוגי מב' וג' דרישא לג' וה' בסיפא ולא נקט בסיפא ב' וד' משום סירכ' דהתם והכי משמע לי דברי הרמב"ם [בפ"ב מה' קה"ח] שרישא דווקא שכתב א' אומ' כמו ג' קומת וב' אמ' כמו חמש אין מצטרפין ומצטרף א' מהם עם הב' שאמר כמותו או יהיה ביניהם קומה אחת משמע דווקא קומה אחת אבל לא יותר: עוד נ"ל דלפי גובה הקומות שהיתה הלבנה בשעת ראיי' באמת טעו אינשי שליש מלבר אם מעט מעט אם הרבה הרבה בין

לפחות בין להוסיף מש"ה ברישא בא' אח' ב' והשני ג' אפילו אי של ב' טעי ובאמת הי' גובה שלש.
א"כ לא טעי אלא שליש מלבר שפיחת ובהכי טעי אינשי לפיכך עדותו קיימת. וה"נ אי של ג' ובאמת הי' ב' לא טעי אלא לשליש מלבר שהוסיף.
אבל בסיפא בא' או ג' והשני ה' דבין טעה הפוחת בין טעה המוסיף אין עדות' בטילה בגובה מרדע' אחת עד שיהי' ביניהם יותר משליש מלבר שהוא יותר מא' ומחצה. ואם אמת כדברי האומר ג' אין עדות המוסיף בטל עד שיאמר שהיה יותר מד' ומחצה ואם אמת הי' כדברי האומר ה' אין עדות הפוחת בטל עד שיפחות יותר מגובה מרדע' וב' שלישים שהוא יותר משליש מלבר ממה שהוא או' ואע"ג דבההיא דפ"ה דסנהדרין גבי טעות דשעות בין לאביי בין לרבא הטעות לעולם שוה לל"ק דאביי לר"י אדם טעה חצי שעה וכל"ב טועה שעה ומשהו ולרבא לר"מ טועה ב"ש חסר משהו ולר"י טועה ג"ש חסר משהו ובין א' או' בשנים וא' או' בג' ובין א' אומ' בג' וא' אומ' בה' הטעות שוה למר כדאית לי' וכן למר כדאמר בפ"ק דפסחים ול"א לפי רבוי השעות ירבה הטעות ולמעט ימעיט.
מ"מ בטעות הגובה לפי רוב הגובה ירבה הטעו' והדעת נוטה כן לכל טעות דעבידי אינשי למטעי שהוא לפי החשבון. ובאמת התם גופי' לגבי שעות צריך טעם דאיך יתכן דבשעה ראשונה אדם טועה כל כך כמו בשעה ה' כדמוכח התם גבי הא דמשני דיהבינן לי' כל טעות ולא נתרבה הטעות לפי חשבון ריבוי השעות ומ"מ אין לי' לדמות טעות הגובה לטעות השעות ובגובה הטעות לפי חשבון.
וכיון דהכי הוא בסיפא ביותר מגובה קומה מרדע אחת אכתי עדותן קיימת מש"ה נקט בא' או ג' והשני ה': אבל מצטרפין לעדות אחרת פירש"י א' מהם מצטרף עם ע"א שיאמ' כמותו. וכ"ת מאי קמ"ל פשיטא דמצטרפין לעדות החודש דהא אין דבריו של א' במקום שנים וי"ל דקמ"ל דל"א דכיון שהעיד מתחילה עם הפסול ותבטל גם עדותו כדקי"ל נמצא א' מהם קרוב או פסול עדות כולן בטלה: ובהכי נ"ל מאי דפי' רש"י האי מצטרפין לעדות אחרת דא' מהן מצטרפין עם א' שאומר כמותו ובפ"ז דשבועות (דף מ"ז) אמר' ב' כיתי עדים המכחישי' זא"ז רב הונא א' זו באה בפ"ע ומעידה וכן זו.
ר"ח א' בהדי סהדי שיקרא ל"ל ופריך לר"ח מהא אבל מצטרפין לע"א ושני רבא הוא ואחר מצטרפין לעדות ר"ח. פי' רש"י א' מהן מצטרף לעדות ר"ח זה עם אחר אם יאמר כמותו מ"ט דה"ל חד ואין דבריו של א' במקו' שנים.

והא קי"ל כר"ה שהוא רבו של ר"ח וכן פסקו התוס' וכל הפוסקי' והרי לר"ה הא דמצטרפין לע"א בע"כ לעדות ממון נמי וכ"ש לעדות זה דר"ח דה"ל שנים במקום א':
ולמה פי' דמצטרפין לעדות אחרות עם א' שיאמר כמותו בעדות ר"ח זה הא אפילו לעדות ממון מצטרף כ"ש לעדות ר"ח זה אבל למה שכתבתי א"ש דאע"ג דס"ד דמקשה דהאי מצטרפין לע"א לעדות ממון הוא.
מ"מ בתר דשני רבא דמצטרפין לעדות ר"ח זה אפילו לר"ה נמי יש לפ' כן ולא מיבעיא קאמ' ל"מ לעדות ממון דמצטרף מה"ט דר"ה דהעמיד כל א' וא' על חזקת כשרות אלא אפילו לעדות זה דר"ח דה"א דגרע טפי הואיל וכבר העיד עם הפסול עדותו בטילה כבר ושוב א"א לו להצטרף עם אחר בעדו' זה של ר"ח קמ"ל דלא.
ומשו' דלישנא דמצטרף משמע יותר לפ' דלעדות זה של ר"ח קאמר מלפרש דלעדות ממון קאמר מש"ה בתר דשני רבא גם אליבא דר"ה נמי יש לפר' כן מיהו הא גופי' ק"ל הא אמר בפ"ק דמכות (דף ו') בנמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כלן בטלה לרבי בין בד"נ בין בד"מ. ואפי' לר"י דאמר התם בד"א בד"נ אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר מ"מ עדות החודש וודאי לד"נ דמי אפי' לר"י דהא טעמא דר"י דמחלק בין ד"מ לד"נ אע"ג דכתיב משפט א' יהיה לכם.
פי' התוס' משום דהא דנמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כלן בטלה אתיא לן מהקישא דשלשה לשנים ובשנים אם הא' פסול בטל כל העדות ואין כאן אלא ע"א אף ג' כן והא בד"מ אף בשנים וא' פסול אין עדות הב' בטל לגמרי דהא ע"א בממון קם לשבועה ולפ"ז עה"ח וכל העדיות דלא שייך בהו שבועה ע"פ ע"א דמי לד"נ בהא דפסול א' מבטל עדות כלן אפי' לר"י מהקישא דמה שנים ואכתי תקשה למה הוא ואחר מצטרף לעדות ר"ח זה הא כבר נתבטל עדותו כשהעי' הפסול: וה"נ ק"ל הא דאמר בסוף פ"ב דנזיר גבי נזירות בא' אומר נזיר ב' וא' אומר נזיר ה' דלבית שמאי בכת אחת עדותן בטלה ובב' כיתות עדותן קיימת ולב"ה אפילו בכת אחת עדותן קיימת משום דיש בכלל ה' ב' והשתא לב"ש בב' כיתות אמאי עדותן קיימת תבטל כל העדות מטעמא דנמצא א' מהן קרוב או פסול דהא גבי נזירות לא שייך שבועה ע"פ ע"א דדמי לד"נ ועדות כולן בטילה ובפ"ג דב"ב (דף מ"א) תניא אר"ש ב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על ב' כיתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שא' אומ' מאתים וא' אומ' מנה שבש"א נחלקו עדותן ובה"א יש בכלל מאתים מנה והקשו התוס' בשם ריב"א לב"ש דאמרי בכת אחת נחלקו עדותן דחשיב להו עדות מכחשת אפילו ב' כיתות הבטול עדותן דה"ל נמצא א' מהן קרוב או פסול ותירצו בשם ר"י דב"ש ס"ל כר"י

דאמר בד"א בד"נ אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר ותי' זה אינו עולה כהוגן בשמעתין גבי עה"ח ובההיא דנזירו' דכיון דלא שייך בהו שבועה ע"פ ע"א אפי' ר"י מודה דעדותן בטלה דלד"נ דמו.

עוד תירצו התוס' בפ"ג דסנהדרין כיון דלא ידעינן איזה פסולה א"ע בטילה. גם תי' זה אינו עולה בשמעתין דהא לבתר שא מאלו מצטרף ע"א שיאמר כמותו הא נודע לנו שהפסול הוא אידך דאין דבריו של א' במקום ב' ואמאי אינו מבטל עדות של זה שהאחר מסייע' לי'.

מיהו י"ל בהא דמה שאמר רבא דהוא ואחר מצטרפין לעדות ר"ח לאו שיאמר האחר כמותו לגמרי דא"כ הי' הפסול מבטל עדותו לגמרי כיון דנודע מי הוא הפסול. אלא מיירי בבא האחר ואומר גובה ד' מרדעת הי' דזה ראוי לצטרף עם האומר ג' ועם האומר ה' דכ"כ טעי אינשי אלא דאינהו בהדי.

הדדי א"א לצרפינהו דבין ג' לה' לא טעי אבל בין ג' לד' או בין ד' לה' וודאי טעו וזה האחר ראוי לצטרף בין עם זה בין עם זה ואכתי לא נודע מי הוא הפסול. א"נ אע"ג דכשמצטרף זה עם אחר שיאחר כמותו נודע שאידך היה הפסול אפ"ה כיון דבשעה שהעיד עם השני לא נודע מי הוא הפסול דאע"ג דהשתא איגלי מילת' למפרע אפ"ה אין עדותו בטילה הואיל דבשעת הגדת העדות לא הי' נודע מי הוא הפסול מ"מ גם על תי' זה ק"ל דכיון הא דפסול א' מבטל עדות כולן מהיקשא דג' לב' נ"ל.

כי לא נודע הפסול מה בכך הא בב' בכה"ג עדותן בטילה כדא' הכא בא' או' ג' והב' ה'. עו' תירצו התו' דא"ל דמיירי דאתו למחזי ולא נתכוין להעיד וזה אין עולה לפי מה שפירש רפ"ג דכריתות דעדים שלא נתכוונו להעיד בשעת ראייתן אינו כלום.

וכיון דסיפא דא' או' ג' וא' או' ה' דעדותן בטילה מיירי דאתי למחזי ולא להעיד בע"כ רישא דא' או' ב' וא' או' ג' נמי כה"ג מיירי דאתי למחזי ולא להעיד ואמאי עדותן קיימת וגם תקשה מהאי דנזירות ודמנה ומאתים כה"ג. עו' תירצו בפ"ג דסנהדרין דלא אמ' נמצא א' מהן קרוב או פסול אלא בבאו בבת אחת תוך כדי דיבור דאז חשיבא עדותן א' והכא כשבאו ב' כיתי עדים זא"ז ותי' זה עולה כהוגן ע"ד שפירשתי במשנתינו דעדי החודש א"צ להעיד בבת אחת: מ"ט אימר כוביתא דעיביא בעלמא הוא דחזי.

ק"ל טעמא משום דחיישינן לכוביתא הוא דלא מהני הא לא"ה הי' מהני אע"ג דחזו מאליהם ולא נתכוונו לראות כדי להעיד וכדפירש"י ושבנו לראות מדעתינו כדי להעיד עליו מכלל דראינו מאלינו היינו שלא כיוונו להעיד עליו ואפ"ה אי לאו חששא דכוביתא מהני עדותן והא בפ"ג דכריתות (דף יב) אמר אביי גופי' מודה ר"מ לחכמים שאם אמרו

לו שנים יודע אתה בעדות פלוני והוא א' לא ידעתי פטור דאיבעי אמר לא נתכוונתי לעדות פי' התוס' התם מכאן דן ר' הלכה למעשה דעדים ששמעו הדבר מפי בעלי המעשה אך לא נתכוונו להעיד ולאו הובאו לשם לשם עדות אין בעדותן כלום אם באים לאחר.

זמן להעיד בב"ד וש"מ דאם לא נתכוונו להעיד בשעה ראיית המעשה א"ע עדות מיהו באמת מהא דאביי דפ"ג דכריתות א"ר לדברי התוס' ודברי אביי. ענין אחר הוא כמ"ש שם בחי' וה"מ מהתוס' גופ' שכתבתי בסמוך: וידבר משה את מועדי ה' מכא שרב"ד אומר מקודש ובשילהי מס' מגילה תנן וידבר משה את מועדי ה' מצוותן שיהי' קורין כל אחד ואחד בזמנן הכא עיקר יקר דרשא והתם אסמכתא בעלמא דקריאת התורה בשבת וי"ט אינן מה"ת אלא מד"ס כדאמ' בספ"ו דב"ק [דף פב]: אשר תקראו אותם קרי ביי אתם. ק"ל דהכא דריש ר"פ דהאי אתם אכל העם קאי ולקמן בס"פ דריש מג"פ אתם דאפי' שוגגי' מזידי' ומוטעים אתא ואב"ד קאי הני תלתא אתם. וי"ל משום דב' פעמי' נאמר בפרשה אשר תקראו אתם מקרא קודש ובפעם ג' נאמר מ"ק אשר תקראו אתם.

ומדשינה בקרא ב"פ להקדים אשר תקראו למקרא קודש דר יש אשר תקראו אתם לעונין אחריו מקודש לפיכך שינה כדי למיסמך אתם למקרא קודש דמיני' יליף שכל העם עונין ב"פ מקודש דמקראי תרתי משמ' כדמסיק. ואי להא לחוד ליכתוב רחמנא אשר תקראו מ"ק אתם ל"ל ש"מ להא דרשא דסוף פירקי' נמי.

ואע"ג דבפעם ג' הנאמר בסוף הפרשה הקדים נמי אשר תקראו אתם למקרא קודש איידי דכתוב בתחילת הפרשה הכי מסיים נמי כן בסוף הפרשה ותדע דהא מדכתיב מקראי קודש בלשון רבים נ"ל מיני' שצ"ל מקודש מקודש תרי זימני ואפ"ה בכל הג"פ כתיב מקראי לשון רבים והא משום דרשא זו בפעם אחד סגי א"ו משום איידי הוא אבל הכא משום ה"ט שינה קרא פעם אחת ללמד דכל העם עונין מקודש מקודש וכדפי': מעובר אין מקודש לא פירש"י מעובר אין דמשמע משחשיכה נתעברה אבל מקודש ל"ק ה"ז מתקדש למחר.

ודחי מעובר א"ל כו' אפרסמי' ולא לעיברה. פירש"י לעולם למחר בעי קידוש כו' ואי תני ה"ז מתקדש למחר ה"א לעולם מיומא קמא מתקנינן מועדות וק"ל א"כ עיקר התירץ חסר מן הספר ול"ל למימר דסד"א איפרסמא אטו אביי לא ידע דקמ"ל הא דלא תימא דאיפרסמ' דאל"כ ראו ב"ד וכל ישראל דתני ל"ל וכדמפ' לקמן רפ"ג אלא דאביי דייק לה מדל' נקט ה"ז מתקדש למחר ש"מ דא"צ לקדשו.

והכי הל"ל אי תני ה"ז מתקדש למחר ה"א דלעולם מיומא קמא מנינן ועוד דלמאי דמשני סד"א איפרסמא ה"ט ליתא אלא בראו ב"ד וכל ישראל אבל בהא דנחקרו העדים לא שייך לה"ט אלא ה"א תיהוי חקירו' העדים כתחילת דין וכו' כדאמרינן לקמן וא"כ ה"ל נמי למימר כאן להאי ס"ד כדאמר הס"ד דראו ב"ד וכל ישראל.

ונ"ל לפרש דהא ודאי דקמ"ל הא דמפרש ואזיל אלא דהכי דייק לה אביי מדתני גבי נחקרו העדים ה"ז מעובר ובע"כ הא דנחקרו העדים מיירי בראו ביום כ"ט דאי ביו' ל' א"כ איך ס"ד לומר תיהוי חקירות עדים כתחילת דין ומקודש מקודש כג"ד ולקדשי' בלילה תיקשי לך כיון דקידוש למפרע מהני אכתי ליקדש את יום ל' ביום ל"א למפרע א"ו קידוש למפרע לא מהני א"כ איך ס"ד נקדשי' בלילה הא אין קידוש למפרע אע"כ הא דנחקרו מיירי בראו ביום כ"ט וה"א ניקדש את יום ל' בליל ל' דחקירות עדים כת"ד והא דתנא ולא הספיק לומר מקודש ע"ש ה"ז מעובר מיירי שאמרו מקודש בטעות בלינה דטען וסברו שעדיין יום הוא והאי לא הספיק לומר מק' עד שחשיכה היינו שאמרו מקודש בטעות וכמו שאפרש שם ולא נודע טעותם עד ליל ל"א מש"ה ה"ז מעובר משום דקידוש למפרע לא מהני והשתא א"ש הא דדייק אביי דרא"בצ היא דאל"כ לתנא למיתני האי דנחקרו העדי' בכה"ג דלא נודע הטעות עד ליל ל"א ובע"כ ה"ז מעובר דאין ק' למפרע ה"ל למיתנא הא דנחקרו בלי שום טעות אלא שלא הספיקו לומ' מקודש ע"ש ולא אמרו בלילה וליתני ה"ז מקודש למחר ואע"פ שנחקרו א"א לגמור עד למחר ביום א"ו הא קמ"ל דה"ז מעובר מאיליו וא"צ לקדשו שלא בזמנו וכר"א בר"צ.

ודחי מעובר איצטרי' לי' כו' איפרסמא בו' ומשום דתני להא דנחקרו בחדא בבא עם ראו ב"ד וכל ישראל והתם מיירי אפי' בראו ביום ל' סמוך לחשיכה ולא ה"ל מקודש ואפ"ה סד"א דיום ל' מקודש מאיליו וא"צ לקדשו דהא איפרסמא ול"ש כאן לומר אין קידוש למפרע הואיל ואיפרסמא יום ל' ממילא קדוש וא"ל לקידוש וכיון הא דראו ב"ד וכל ישראל מיירי נמי בראו ביום ל' ובע"כ מעברין לי' דהא דאפרסמא לאו מילת' היא ואפילו הכי צריך ק' ואין קידוש למפרע והאי נחקרו בחדא בבא תני לי' בהדייהו מש"ה תנא ה"ז מעובר משום אינך וכדפי': אשר תקראו אתם בין בזמנם.

פירש"י אשר תקראו בקריאת ב"ד תלה הכתוב ובגמ' משמע מדכתי' אתם ג"פ נ"ל אתם אפי' שוגגי' מזידין ומוטעין ומשום דבההיא עובדא הי' ר"ג מוטעה ע"י עידי שקר לדר"י ב"ן ור"ד מש"ה לא אייתי ר"ע אלא חד מהני ג' אתם דנ"ל מיניה אפילו מוטע': אתם ג"פ. פי' אתם כתיב חסר וי"ו וקרינן אותם מלא ויש אם למסורת וק"ל דהא בפ"ב דסנהדרין (דף ד) אמ' לר"ע יש אם למקרא ס"ל מדתניא ר"ע אמר מנין לרביעית דם שיצא מב' מתים

שמטמא באהל שנאמ' על נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור א' ורבנן נפשת כתיב ויש אם למסור' ואמאי דרש הכא מסורת דכתיב אתם ולא מקרא דקרינן אותם: דף כ"ה בין בזמנן ובין בלא בזמנן אין לך מועדות אלא אלו.

ק"ל הא בספ"ה דסוכה (דף נ"ד) תנן אין מוסיפין על מ"ח תקיעות במקדש. פריך הא איכא ע"פ שחל בשבת דאיכא יותר ומשני כיון דליתא בכל שנה לא קתני.

ופריך אטו ע"ש שבתוך החג אית בכל שנה דהא בחל יט"ר של חג בע"ש ליתי'. ומשני כי מיקלע הכי דחינן לי' דא"כ חל י"כ באחד בשבת ודחינן לי' משום מתיא כדאמ' בפ"ק. ופריך ומי דחינן והא תנן חלבי שבת קריבין ביוה"כ ואר"ז כי הוינן בי רב בבבל הוי אמרינן הא דתניא י"כ שחל בע"ש לא הי' תוקעין במ"ש לא היו מבדילין ד"ה. כי סלקי להתם אשכחית לר"י דיתיב וקא' ר"ע היא.

ופירש"י ש"מ מהא מברייתא נמי דחל י"כ במ"ש ומשני ל"ק הא רבנן הא אחרים פי' דאמרי אחרים אין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים ואין מעברין ומחסרין לצורך ומתני' דפ"ה דסוכה רבנן היא ודחינן לי' משום מתיא ולא מיקלע. והא בהאי דחלבי שבת מיירי ר"ע שם בפי"ז דשבת (ד' קי"ג) בסיפא דאמ' ר"ע לא של שבת קריבין בי"כ ולא של י"כ בשבת. אלמא דס"ל דמיקלע כאחרים. והיכי קאמר לענין קה"ח בין בזמנו ובין שלא בזמנו א"ל מועדו' אלא אלו.

הא לאחרים לא משכחת לה הא דלעולם א' מלא וא' חסר: י"ל דבדעבד אפילו אחרי' מודו דאם עיברו או חיסרו שלא כדין מה שעשו עשוי כדדרשינן בגמ' מהני ג' אתם והא דס"ל אחרי' דאין מעברין ומחסרין לצורך אינו אלא לכתחילה עוד י"ל לעולם ר"ע כרבנן ס"ל דאלו לאחרים אפי' בדיעבד לא עשה כלום דהא נ"ל מקרא מהחודש הזה לכם כזה ראה וקדש כדאמ' בפ"ק.

וכ"ת תקשה ההיא דפ"ה דסוכה הא ע"ש תוך החג ליתא בכל שנה בחל י"ט ראשון בע"ש ואי משום דלא מיקלע הא בדיעבד איפשר די"כ בא' בשבת. י"ל כיון דלכתחילה אין לעשות כן לא שכיח.

ועוד כיון דלא מיקלע ע"פ תקנת חכמים בעשו שלא כתיקון חכמים לא איירי תנא מב"ד טועי' שעשו שלא כתיקון חכמים. והא דמיירי ר"ע בחלבי שבת קריבין בי"כ אלמא מיקלע היינו בדיעבד וכ"ש לפי מה דפליגי שם בברייתא בקרא דע"ש בשבתו דא"ש דמה"ת תרי שבתי בהדדי אפילו לכתחילה ש"ד.

והא דפריך ומי דחינן והתנן חלבי שבת קריבין בי"כ ואר"ז כי הוינן בי רב כו'. לאו תרתי קושיין פריך ממתני' לחוד ומדר"ז לחוד.

דממתני' ודאי לק"מ כיון דבדעבד איפשר למיקלע כדפי': ועוד אני חוכך לומר לר"ע דס"ל התם פ' כל כתבי דעולת שבת קריבין בי"ט ולר"י אפי' בי"כ. לאו דווקא בי"כ ושבת שחלו בא' בשבת דווקא אלא אפי' חלו י"ט או י"כ בשאר יומי.

ע"ש דהיינו איברי תמיד של שבת שנותרו קריבין בהו ל"מ בפ' המזבח מקדש (דף פו) אין לינה מועלת בראש המזבח. אפי' ירדו.

ולמ"ד מועלת. בלא ירדו.

כדאמ' התם ואע"ג דימי חול מפסיק בין שבת לי"ט או י"כ ל"ל בה דעיקר טעמא דחלבי שבת קריבין בי"ט או י"כ הוא הואיל ותחילתו דוחה שבת וגם אבריו היו ראוי' להקטירן ולהקריבן בשבת והואיל וניתן שבת החמור לדחות אצלן כ"ש י"כ וי"ט הקלין משבת ולר"ע דווקא י"ט קל אבל י"כ אינו קל לגבי שבת ולר"י חשוב לי"כ קל לגבי שבת מש"ה דחי י"כ וכיון דטעמא מש"ה הוא.

מה לו אם י"ט לכ"ע או י"כ לר"י חלין בא' בשבת שהוא סמוך לשבת לאחריו מיד מ"ל בא' משאר ימי החול הא מ"מ כיון דניתן שבת החמור לדחות כ"ש הקלין משבת ובמ"א יתבאר זה יפה וא"כ מאי קשיא לי' מהא דחלבי שבת קריבין בי"כ אהא דקא' לא מיקלע י"כ בא' בשבת דלמא הא דחלבי שבת ל"מ בחל י"כ בא' בשבת אלא בשאר יומי ואפ"ה קריבין בו חלבי שבת.

א"ו מהא לק"מ ועיקר הפירכא מהברייתא ומדברי ר"י דאתמר עלה. וה"פ מדמוקי' ר"י להא דתניא י"כ שחל בע"ש לא היו תוקעין כר"ע ולא כר"י ומפ' הגמ' שם בפ' כל כתבי הכי דאי ר"י דא' חלבי שבת קריבין בי"כ ליתקע כי היכא דלהוי ידעי דחלבי שבת קריבין בי"כ פי' ליתקע בחל בע"ש להודיע שי"כ קל משבת ולכשיחול י"כ במ"ש ולא יתקע ידעו שמותר להקריב בו חלבי שבת כדפי' שם רש"י ותוס' והשתא אי ס"ד דדחינן מדרבנן משום מתיא בע"כ הא דתניא יום כיפור שחל בע"ש בב"ד שעשו שלא כדין מיירי ה"ל לאוקמי אפילו לר"י דאמר חלבי שבת קריבין ביום כיפור אפ"ה לא היה תוקעין להיכרא לידע להבא שחלבי שבת קריבין ביו"כ.

הא מסתמא לב"ד טועין ל"ח דאע"ג דב"ד טעו השתא תקנתא להבא מפני הטועין לא, עבדינן וכ"ש למאי דמסיק התם דתקיעות שופר שבות שאין ראוי לדחות שבות מפני חששא דב"ד טועים. אלא ש"מ אפילו לכתחילה מיקלט תרי שבתי אהדדי והשתא דייק שפיר ליתקע כשיחול במוצאי שבת שמקריבין חלבי שבת.

והא דמייתי למתני' דח"ש קריבין בי"כ למה דפי' הא מהא לא מקשה כלל אלא מברייתא ודר"י. משום דהא דפלוגתא דר"ע ודר"י במשנה זו מייתא רישא דברי ר"י לחוד בקצרה.

ותדע דהכי הוא כדפי' דל"פ אלא מדיוקא דר"י דדייק דר"ע היא דאי כדמשמע לכאורה מפירש"י דתרי פירכא פריך ממתני לחוד ומבריית' לחוד א"כ למה מביא הגמרא דברי ר"י הכא הא בלא"ה ש"מ הא דחל. א"ו כדפי' דעיקר פירכא אדר"י סמוך.

וכ"ת למאי דפי' מה דוחקי' דר"י לאוקמא ההיא דפי' כל כתבי כאחרים ומש"ה דייק מיני' דר"ע היא לוקמי' כרבנן ואפילו ר"י. מיהו כיון דלכתחילהלא מיקלע לב"ד טועין ל"ח ול"צ היכרא וי"ל דמשמע לי' לר"י דאי כרבנן מאי קמ"ל דלא הי' תוקעין פשיטא דלב"ד טועין ל"ח ואפילו למאן דחייש לב"ד טועין בפ' מצות חליצה (דף ק) ה"מ ב"ד דעלמא אבל קה"ח דבעו מומחין מסנהדרי גדול' הא וודאי לכ"ע בהא לטועין ל"ח א"ו כאחרי' אתיא ולכתחילה מיקלע ב' שבתי בהדדי והיינו כר"ע דאי כר"י ליתקע אפילו למה דדחי שם ר"ז להא דר"י דכהני' זריזין הן וא"צ היכירא הא גופי' קמ"ל אמ' זריזין הן דהא פריך עלה ומי אמ' כהנים זריזין הן והתנן וכו'.

ואומר ובאת אל הכהנים כו' הא אין לך לילך כו' וק"ל הא בפ"ז בורר דרש ר"י הגלילי ובאת אל הכהנים וכו' וכי תעלה על דעתך וכו' אלא זה שהי' קרוב ונתרחק אלמא להכשיר קרוב ונתרחק אתי האי קרא והכ' נ"ל מיני' שאין לך אלא שופט שבימיו אפי' אינו חשוב כראשונים אפ"ה תורת שופט עליו לכ"ד וי"ל דהאי תנא כר"י ס"ל דאמ' התם אפילו מתה בתו ויש לו בנים ממנה ה"ז קרוב ופסול לעדות ואינו כשר אא"כ לא הי' בני ממנה ולהא ל"צ קרא דפשיטא דכשר כיון דא"ל בנים ממנה מש"ה דרש לה לדרשא דכאן וריי"ה כרבנן ס"ל דאפי' י"ל בנים ממנה כשר ולהא צריך קרא תדע דרי"ה ביש לו בנים מיירי מדא' הכא הלכה כרי"ה הלכה מכלל דפליגי ואי בא"ל בנים ממנה מאן פליג הא כ"ע מודו דכשר א"ו ביש לו בנים ממנה איירי דפליג ר"י ופוסל דאי בא"ל בנים לא צריך קרא וכדפי': ראוהו ב"ד פ"ג ולא הספיקו ומר מקודש עד שחשכה ה"ז מעובר משמע הא אי הספיקו לומר מקודש סגי בהכי ומקדשן לי'.

וק"ל הא לקמן בפ"ד [דף ל'] תנן בראשונה הי' מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשתהו העדים מלבא ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהי' מקבלין אלא עד המנחה וכדמפ' בגמ' כדי שתהא שהות ביום כדי להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ולומר שירה שלא בשיבוש והא ודאי אכל ר"ח קאי ולא אר"ה לחוד דהא בכל ר"ח איכא נמי מוספין ונסכיהם והשתא בהספיקו לומר מקודש קודם שחשכ' מאי הוי כיון דאין שהות ביום למוספין ונסכיהם.

מיהו י"ל מתני' לאחר חורבן הבית מיירי דתיקן ריב"ז שיה' מקבלין עה"ח כל היום והשתא ליכא קלקול מוספין כדתנן התם בסיפא ומיהו למאי דאפרש בגמ' דבבא זו מיירי

בראו יום כ"ט סמוך לחשיכה ולא הספיקו לקדש את יום ל' בו ביום אפ"ת דמיירי נמי בזמן הבית ניחא דהא אין מקדשין את יום זה אלא יום ל' שלמחר הוא דמקדשין היום יום כ"ט אם יש שהות ביום לומר מקודש.

אע"ג דהא דראו ב"ד וכל ישראל מיירי בראו נמי יום ל' סמוך לחשכה אפ"ה כיון דמיירי נמי בראו יום כ"ט. והא דלא נחקרו העדים דתני א"צ להשמיענו אלא בראו יום כ"ט דוקא כמ"ש בגמ' הא דנקט ולא הספיקו לומר מקודש הא אם הספיקו לומר סגי בהכי אפי' בזמן הבית עוד י"ל דעיקר התקנה שלא יהיו מקבלין אלא עד המנחה הי' מפני קלקול השיר ולא מפני הקרבת מוספין ונסכיהם וזה ל"ש אלא בר"ה דתיקנו שיר מיוחד לתמיד של בין הערבים בר"ה משא"כ בר"ח וכמ"ש שם: ולא הספיקו לומר מקודש כו' נ"ל הא דלא תנן מקודש מקודש ב' פעמים כדתני מציעת' וסיפא ה"ט דתנן בפ"ב ראש ב"ד או' מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש ונ"ל בגמר' מדכתיב מקראי קודש מש"ה ברישא דתני ה"ז מעובר הואיל ולא הספיקו לומר ביום מקודש אינו מעכב לקדו' אלא אמירת ראב"ד בלבד שאו' מקודש פעם אחת ואמיר' כל העם שעונים אחריו מקודש מקודש ב"פ אינו מעכב שהרי גמר דין דבעי יום בקידוש החדש כדאמר בגמרא דאמירת מקודש שאמר ראב"ד נגמר הדין ולא תליא באמירה העם דלא שייך אמירה העם לגמ"ד ואין אמירתם אלא גזה"כ בלבד אבל מציעתא וסיפא איירי מדין קה"ח למצוה נקט מקודש מקודש ב"פ כמצותו לכתחילה והאי ויאמ' מקודש מקודש ב"פ אעם קאי שעונים אחריו ב"פ והיינו דקא' ויאמ' לשון רבים ומלתא בתריית' נקט דהא אמירת מקודש דראב"ד קדם לו: ראוהו ב"ד בלבד.

ק"ל בבא זו ל"ל אי לאשמועינן דאין עד נעשה דיין הא מסיפא דראו ג' והן ב"ד ש"מ הא ובגמ' דייק איפכא סיפא ל"ל ומשני דקמ"ל שאין היחיד נאמן ע"י עצמו אבל הא דראוהו ב"ד בלבד ל"ל ודאי קשה: וי"ל דסד"א כיון דכל הג' שנעשו דיינים הן בעצמן ראוהו ג"כ תו לא. בדקי למעידין בפניהם בדיקה יפה ע"ד ששינו בפ"ב כיצד בודקין את העדים כו' וכה"ג פי' הרז"ה בגמ' גבי ע"כ ל"ק ר"ע אלא בדיני נפשות וכמ"ש שם והא מסיפא דראוהו ג' והן ב"ד לא שמעינן לה דהתם אין בב"ד המקדשים אלא א' שראה וב' מן הב"ד לא ראו והא הני ב' שלא ראו ודאי בדקו בדיקה יפה להמעידין בפניהם: ל"ל למיתני ראו ב"ד וכל ישראל.

והא ל"ל דראוהו ב"ד א"נ כל ישראל קא' כדמפרש א"נ נחקרו העדים ואע"ג דתני וכל ישראל בוי"ו אפ"ה איכא למימר דאו קא' כמו חלץ ועשה מאמר בפ"ה דיבמות (דף נ) דאו קא'. דש"ה מדתני וחקרו העדים בלא ו' וכ"י בוי"ו ש"מ דוקא הוא.

ועוד מדתני מציעתא ראוהו ב"ד בלבד מכלל דרישא בראו ב"ד עם כ"י קא'. ועוד אס"ד א"נ כ"י קאמ' מכלל דראוהו ב"ד דרישא בראוהו ב"ד בלבד מיירי מאי קמ"ל דה"ז מעובר פשיטא דאפי' את"ל דראוהו ב"ד ביום מיירי דה"ל ראייתם כהעדות עדים לפניהם וסד"א דס"ל תחילת דין ביום וכדא' בסמוך גבי נחקרו העדים הא ל"ל מונחקרו העדים ממש דסיפא אתיא הא במכ"ש: סד"א תהוי חקירו' העדים כתחילת דין כו' ולקדשי' בלילה כו'. ק"ל כיון דאי לא קרא דכי חק ה"א דמקדשין בליל ל"א את יום ל' למפרע והוי יום ל' קודש למפרע אע"ג דלילה הולכת אחר יום דלהבא כדאמר בפ"ק (דף ח). אלא דגלי קרא דכי חק בגמר קידוש נמי בעי יום אלמא קידש למפרע מהני.

א"כ אמאי תנן ה"ז מעובר נהי דבליל ל"א א"א לקדש משום דיום בעינן לקדש ביום ל"א את יום ל' למפרע דכיון דקודש למפרע מהני מ"ל ליל ל"א או יומו: וי"ל דודאי קידוש למפרע לא מהני אחר שעבר יומו ומתניתן ל"מ בראו ביום ל' אלא בראו ביום כ"ט ואי לאו שלא הספיקו לומ' מקודש עד שחשיכה הי' מקדשין את יום ל' ביום כ"ט דקידוש קודם לו ודאי מהני דכה"ג מצינו גבי עיבור השנה אע"ג דאם מעברין השנה לאחר אדר למפרע אפ"ה קודם אדר מעברין ואפי' אחר ר"ה מיד כדא' בפ"ק דסנהדרין (דף יג) והלכך אי לאו קרא דכי חק ה"א דגומרין בליל ל' לקדשו.

ומתניתין דתני ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה לאו למימרא דלה"ל ולא אמרו קא' אלא ה"פ ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ומשחשכה אמרו מקודש ע"י טעות שסברו שעדין לא החשיך היום ויום הוא. ואע"ג דקי"ל אתם ואפי' מוטעין אפ"ה קידשו בטעות בלילה אינו מקודש כדנ"ל מכי חק ואה"נ בנודע להם טעות' ביום ל' דחוזרין ומקדשין יום ל' ביומו.

אלא הבמ"ע בלא נודע להם טעותם עד שעבר יום ל' דא"א לתקן דאין קידש למפרע מש"ה ה"ז מעובר וכ"ת ל"ל למתני ה"ז מעובר ומיירי בכה"ג דלא נודע טעותם עד שעבר יום ל' ליתני ה"ז מתקדש למחר וכגון שנודע טעותם ביום ל' עצמו. י"ל משום דהא דנחקרו העדי' תני לה בחדא בבא עם ראוהו ב"ד וכ"י דקמ"ל דלא תימא איפרסמא לה ולא לעברוה כלל כדא' בסמוך והא מיירי בכל ענין בין בראו ביום כ"ט או ביו' ל' סמוך לחשכה דהא אפי' בראו יום ל' שייך נמי למימר הא רבותא דאיפרסמא.

והא בראו ביום ל' בע"כ מעברינן לי' וא"א לקדש דאין קידוש למפרע תני נמי בנחקרו העדים ה"ז מעובר אע"ג דא"ל לאשמעינן אלא בנחקרו ביום כ"ט דאילו ביום ל' פשיטא דהא אין קידוש למפרע ובהכי ניחא לי דהא מציעתא דראו ב"ד בלבד וסיפא דראו ג' והן ב"ד דמיירי בראו בלילה כדא בסמוך בע"כ מיירי בראו ליל ל' דאלו בליל ל"א הא אפי'

בלא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה תני רישא דה"ז מעובר כ"ש בראו בלילה וכ"ת האי ויאמרו מקודש מקודש דתני היינו שמקדשים יום ל"א הא קי"ל כראב"צ דא' בפ"ב דשלא בזמנו אין מקדשין אותו ואין להעמיד סתם משנה דלא כהלכתא ועוד הא אביי רצה להוכיח התם מרישא דראו ב"ד דאתיא כר"א.

אע"ג דראיית אביי אידחי התם ומ"מ אם איתא דסיפא דלא כר"א לא הי' אביי טועה בזה לאוקמי לרישא כוותי' דא"כ קשיא סיפא ארישא אע"כ בראו בליל ל' מיירי ואי רישא דראו ב"ד וכל ישראל בראו ביום ל' מיירי ה"ל לאקדומי למציאת' וסיפא דמיירי מראיית ליל ל' לרישא דמיירי מראיית יום ל' שאחר הלילה סמוך לחשכה.

א"ו רישא איירי נמי בראו ביום כ"ט סמוך לחשכה דקדים לראיית ליל ל' דאינך בבי מש"ה אקדמי' לה: ובהכי נ"ל דיש להקשות כיון דמסיק דהא דתני נחקרו העדים רבותא קמ"ל דאע"ג דהוי תחילת דין ביום אפ"ה ה"ז מעובר ל"ל לשנויי דא"נ נחקרו העדים קא' נימא דנחקרו העדים אחאו ב"ד וכ"י קאי ולרבותא קתני לה אע"ג דראו ב"ד וכל ישראל ואיפסרמא לה וגם נחקרו העדים דהוי תחילת דין ביום אפ"ה ה"ז מעובר ולמאי דפריך א"ש דא"כ אמאי מעובר דהא בע"כ בראו ביום כ"ט סמוך לחשכה מיירי הא דנחקרו העדים דאלו ביום ל' פשיטא דהרי זה מעובר דהא אין קידוש למפרע ואי חדא קתני ראו ב"ד וכ"י וג' נחקרו העדי' וכולה מילתא ביו' כ"ט מיירי מ"ש דנקט ה"ז הוה לי' למימר הרי זה מתקדש למחר אבל אי תרתי נינהו וא"כ נחקרו העדי' קא' מש"ה נקיט ה"ז מעוב' משו' ראו ב"ד וכ"י דמיירי בכל גווני אפי' ביו' ל' סמוך לחשכה דבע"כ מעברינן לי' דאין קידוש למפרע ולמאי דפירשתי אחי' שפיר הא דדייק בפ"ב מעוב' אין מקודש לא וכמ"ש שם: והא דקא' סד"א תהוי חקירת עדי' כתחילת דין אע"ג דבפ"ד דשבועות (ד' ל) אמ' בשעת גמר דין ד"ה דיינים בישיבה ובע"ד בעמידה דהא עדים כגמר דין דמי וכתיב ועמדו ב' האנשי' אלמא חקירת עדים דמי לגמ"ד והכא מדמי לה לתחילת דין לק"מ דודאי לגבי דיינים חקירת עדים לתחלת דין דמי דהא אחר חקירתן צריך למשא ומתן של דין ולומר איש פ' זכאי איש פ' חייב בכל הדינים וגבי קה"ח לומר מקודש החדש.

ודקאמ' התם עדים כגמר דין דמי היינו לגבי עצמן של עדים מש"ה מדמי גמ"ד דדיינים ובע"ד לעדים שצריכן לעמוד בשעת הגדתן שהוא גמר דין שלהם הוא הדין נמי לדיינים ובעל דין בשעת גמר דין ממש:ובהכי ניחא לי דאמאי מוקי לה ר"ז שראו בלילה וכן האי דסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש דלקמן דקאמר ר"ט מקצתן נעשי' עדים ואין עד נעשה דיין דמוקי לי' נמי בפ' החובל בראו בלילה לאוקמ' אפי' בראו ביום אלא שראו מעומד דל"ל לא תהי' שמיעה גדולה מראי' ויהי' ראיה במקום קבלת עדות דשמיעה

דכיון דקבלת עדות כגמר דין דמי הא בגמר דין אמרינן לד"ה דייני' בישיבה אבל למאי דפי' א"ש דנהי דלגבי עדים חקירות עדים כגמר דין דמי לגבי דייני' עצמם אינן אלא כתחילת דין: ובהכי נ"ל נמי הא דאמ' בפ"ק דגיטין (דף ה) דאיכא מ"ד דהשליח המביא גט לאשה וצ"ל בפני נכתב ובפ"נ דנותן לה בפני ב' ור"ל הגמ' דה"ט משום דס"ל עד נ"ד פי' אע"ג דצריך ג' לקבל עדות השליח מצטרף עמהם לג' ונעשה עד ודיין ביחד וה"נ אמ' בפ"ב דכתובות [דף כ] ג' שישבו לקיים את השטר ב' מכירין ח"י העדים וא' א"מ עד שלא חתמו מעידין לפניו וחותם.

ואמ' ש"מ עד נ"ד פי' והמעידי' לפני הג' מצטרפין עמו בשעה שמעידין ונעשים עדים ודייני' ביחד והשת' אי חקירת עדות לגבי דיינים נמי כגמ"ד דמי והא קי"ל בשעת גמ"ד לכ"ע דיינים בישיבה והשתא א"א להיות עד ודיין ביחד דבישיבה א"א כיון שהוא עד ובעמידה נמי א"א כיון שמצטרף לג' דיינים.

ולא מיבעי למאן דס"ל דעמידת העדים מעכב דעבד וא"כ הה"נ לישיבת דיינים מעכב אלא למאן דס"ל דאין מעכב דעבד כמו שפי' המפ' לכתחילה מיהו א"א ואיך עד נ"ד לכתחילה למאי דלא אסיק אדעתי' התם לחלק בין בדאורייתא לרבנן אלא ש"מ (דת"ע) [צ"ל דח"ע] אע"ג דלגבי עדים כגמ"ד דמי וא"א להעיד בישיבה לגבי דייני' לאו כגמ"ד דמי ובשעת חקירות עדות לא בעי ישיבת דיינים והשתא היכא דעד נ"ד ביחד אפשר בעמידה: $$ציור בספר$$ מה משפט ביום פירש"י דמשפט היינו תחילת דין וק"ל דאמר בפ"ד דסנהדרין (דף לד) רבא רמי כתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב ביום הנחילו הא כצד יום לת"ד לילה לג"ד אלמא משפט ג"ד במשמע ורש"י גופי' פי' התם לילה לג"ד דכתיב ושפטו ועיקר משפט היינו ג"ד.

ול"נ דוודאי בין ת"ד בין ג"ד בכלל משפט הן ובכלל ושפטו בכל עת תרווייהו במשמע אלא דאתי קרא דביו' הנחילו וגלי אקרא דשפטו בכל עת דלאו אתחילת דין וג"ד קאי האי בכל עת אלא לצדדין קאי ת"ד דושפטו ביום דכל עת וג"ד דושפטו לחוד אפילו בלילה דכל עת ואיפכא ל"ל כדפי' התוספות התם דמסתמא ת"ד עיקר ועוד ביום הנחילו קבלת עדות הוא דהוי כת"ד אבל הכא דכתיב כי חוק דמשמע לג"ד ואקשה למשפט ע"כ לת"ד של משפט אקשה דלג"ד ל"ל היקשא וגם כי חוק גופי' ל"ל דממילא ידעינן דקה"ח תחילה ביום וסופה בלילה מ"ד אד"מ.

מ"מ ק"ל כיון דמשפט ת"ד וג"ד במשמע א"כ הא דאמר רפ"ד דשבועות [דף למ"ד] דבשעת ג"ד ד"ה דיינים בישיבה ובע"ד בעמידה אע"ג דבת"ד לר"י בע"ד בישיבה. דכתיב

וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם והשתא מנ"ל לר"י דהאי וישב יעמוד אג"ד קאי דלמא את"ד נמי או את"ד לחוד קאי כיון דאית' בכלל משפט.
ועוד דלר"י תקשה מ"ש לענין לילה מוקי לקרא דשפטו בכל עת דמרבה לילה אסופו לחוד ואלו קרא וישב לשפוט ויעמוד מוקי אסופו לחוד ומחמיר בג"ד לענין ישיבת הדיינים דעמידת בע"ד יות' מתחילת דין הא כמו דתחילת דין חמור לענין לילה לישדי' נמי חומרא זו אתחילת דין דחמיר ולא אג"ד דקיל לענין ליל'.
מיהו בהא י"ל כדאמ' התם משום דעדי' כג"ד דמי וכתיב ועמדו ב' האנשים מיהו הא קשה לילף ת"ד לענין ישיבת דיינים ועמידת בע"ד מק"ו מג"ד דקיל לענין לילה אפ"ה חמור לענין זה כ"ש דת"ד דחמור לענין לילה מיהו לרבנן דהתם ניחא דמוקי לקרא דוישב ויעמוד בין אתחילת דין בין אג"ד דהכל בכלל לשפוט והא דג"ד בלילה משום קרא דכל עת ואלים להו ת"ד מג"ד מה"ט דפי' התו' אבל לר"י קשיא וי"ל לר"י אין תחלת דין בכלל משפט אלא גמר דין לחוד הילכך קרא דושפטו בכל עת דמרבה לילה וכן קרא דוישב ויעמוד אין במשמע אלא ג"ד לחוד מיהו אי לאו ביום הנחילו ה"א דת"ד נמי כשר בלילה ועוד דק"ו מג"ד דחמיר לענין ישיבת דיינים ועמידת בע"ד ואפ"ה כשר בלילה ק"ו לת"ד ולרבנן הכל בכלל משפט וסוגיין דקא' מה משפט ביום והיינו ת"ד רבנן היא דלר"י אין בכלל משפט אלא ג"ד דכשר בלילה: עוד נ"ל דלרבנן לא אלים ת"ד מג"ד אלא שקולין הן ודלא כפי' התו' ומ"מ קרא דוביום הנחילו בע"כ את"ד קאי דאי אג"ד ל"ל קרא דוהוקע נגד השמש דמיני' נ"ל בפ"ד דסנהדרין (דף לו) דג"ד דד"נ ביום ת"ל מביום הנחילו דאפי' ד"מ ביום כ"ש לד"נ $$ציור בספר$$ ומיהו אי לאו קרא דכל עת הוי נ"ל ד"מ מד"נ לג"ד ביו' משו' משפט א' יהיה לכם כדנ"ל ד"מ מד"נ אדרישה וחקירה מהאי קרא דמשפט א' מש"ה כתב רחמנא בכל עת ללמד דלא נילף בהא ד"מ מד"נ: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה.
פירש"י גבי עדות החודש לא כתיב עדות אלא כזה ראה וקדש ומשמע מפירושו דכל היכא דכתיב עדות כמו ד"נ וד"מ אפילו ראו ביום א"ו דיין ע"פ ראייתם: וק"ל הא אמ' בפ"ד דסנהדרין (דף לד) ובפ"ח דב"ב (דף קיד) שלשה שנכנסו לבקר את החול' רצו כותבין רצו עושין את הדין ב' כותבין וא"ע את הדין ואר"ח ל"ש אלא ביום אבל בלילה כותבין וא"ע דין משום דה"ל עדים וא"ע נעשה דיין ונ"ל התם מקרא דביום הנחילו את בניו.
וש"מ דאפילו בד"מ דכתיב עדות ע"פ שנים עדים אפ"ה בראו ביום נעשו דיינים ע"פ עצמן. ולא עוד אלא אפילו בד"נ מצינו שנעשו דיינים ע"פ ראיי' עצמן בראו ביום דאמ'

בפ' הנשרפין (דף עח) אמר רבא טרפה שהרג בפני ב"ד חייב דכתיב ובערת הרע מקרבך שלא בפני ב"ד פטור דה"ל עדות שא"א יוכל להזימן ולא שמה עדות.
וה"נ אמר רבא התם גבי טרפה שרבע בפני ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור מה"ט והא דבפני ב"ד חייב היינו בראו ביום שדנין על ראייתן דאי בראו בלילה בעינן עדות וכיון דבעי עדות בעינן עדות שא"י להזימה $$ציור בספר$$ וכן פירשו התו' התם. מ"מ ש"מ בראו ב"ד ביום דנין ע"פ ראייתן אע"ג דבד"נ עדות כתיב: ושמא י"ל דמשמע לרש"י למאי דס"ד דמקשה דאפילו בראו בלילה נמי אמ' לא תהא שמיעה גדולה מראייה מדמתרץ רבי זירא כגון שראו בלילה מכלל למאי דס"ד בראו בלילה נמי אמרינן הכי דאע"ג דאין שמיעת עדות מהני בלילה אפ"ה ראיית לילה מהני לא משום דראייה דמי לשמיעת עדות הא בשמיעה דלילה לא סגי דאין קבלת עדות כשר בלילה אלא ע"כ ה"ט משום דגבי קה"ח לא בעי עדות מש"ה בשמיעה דלילה נמי סגי וה"נ דמי דראיית לילה סגי בקה"ח והאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה דקא' אראייה ושמיעה דקה"ח גופי' קאי ולא אדעלמא דבעלמא בין ראייה בין שמיעה דלילה לא סגי לדון ע"פ ולפי"ז למאי דשני ר"ז בשראה בלילה ראייה ושמיעה דקה"ח שוה לדעלמא ולא סגי ליה בראייה ושמיעה דלילה והא דדחק לרש"י לפ' דלס"ד דמקשה נמי מיירי בראה בלולה ולא מפרש דס"ד דראה ביום.
משום דקשי' ליה מדפריך אמאי ל"ת שמיעה גדולה מראייה משמע דמסברא פריך הכי יותר ה"ל להקשות מגופי' דמתני' מדתני רישא בראו ב"ד וכל ישראל ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ה"ז מעובר ומיירי בלא נחקרו העדים דהא נחקרו העדים בתר הכי תני לה וטעמא דלא ה"ל מקודש הא הספיקו אע"פ שלא נחקרו העדים ה"ז מקודש וא"צ לעבר ואמאי הא אין כאן עדים.
אלא וודאי ש"מ ממתני' דאמרינן ל"ת שמיעה גדולה מראי' מש"ה פי' דהא דמקשה ל"ת שמיעה גדולה מראיה אראה בלילה קאי וס"ד דבקה"ח הואיל ולא כתיב בי'. עדות בראה בלילה נמי סגי.
מש"ה א"א לו לדייק הא מרישא דראו ב"ד וכל ישראל דהתם הא מיידי בראו ביום: והתוספות הקשה על פי' רש"י דבחנם דחק דאפילו בד"נ אמר הכי בפרק החובל אם ראה ביום והא כבר תי' הרמב"ן בספר המלחמות פ"ב דכתובות דמפרק החובל אינו ראיה דאיכא התם שנוי' אחר וביותר ה"ל התוספות להקשות מהא דאמרן אלא דהא נמי לק"מ וכדפי'.

ומכל מקום ודאי רש"י סבירא ליה גם לפי המסקנא כל היכא דבעי עדות עד הרואה אפילו ביום אין נ"ד דהא מפרש לקמן גבי מקצתן נעשין עדים ויעידו בפני חבריהם דלגבי ד"נ עדות בעינן דכתיב ע"פ שנים עדים וכו'. ומדפי' דגבי ד"נ עדות בעינן בע"כ מוקי להו בראו ביום דאלו בלילה למה לי' ה"ט דבד"נ עדות בעינן הא אפי' גבי קה"ח דלא בעינן עדות לפי' רש"י אפ"ה בראו בלילה אין עד הרואה נעשה דיין לדון ע"פ עדו' עצמו וכדמוקי לה ר"ז להא בראו בלילה.

אלא ודאי בראו ביום מיירי ואפ"ה מקצתן נעשין עדים ואין יכולין לדון ע"פ ראייתן משום דכתיב בי' ע"פ עדים בעינן הגדה דווקא: $$ציור בספר$$ ה"נ נקדשי' ביחיד. פי' התוס' דסוגיא דהכא כמ"ד בפ"ק דסנהדרין (דף ג') ד"ת חד נמי כשר דכתיב בצדק תשפט עמיתך דלמ"ד התם מה"ת צריך ג' מומחין דה"ה קה"ח ל"ל קרא עד דאיכא אהרן בהדך. וק"ל דבפ"ד דיבמות (דף מ"ו) אר"י גר צריך ג' מ"ט משפט כתיב בי' ופי' התוספת אפילו למ"ד מה"ת חד נמי כשר הכא מדמינן לגזילות וחבלות דבעי ג' לכ"ע ומסיימי התוספת בפ"ג דקדושין משום דקולא וחומרא לחומרא מקשינן והשתא קרא גבי קה"ח עד דאיכא אהרן בהדך ל"ל כיון דקריא רחמנ' משפט ממילא נידמי' גזילות וחבלות דבעי מה"ת ג' לכ"ע ונ"ל דוודאי ממשפט לחוד למ"ד חד נמי כשר ה"א בין גר בין קה"ח נדמי להודאות והלוואות דחד נמי כשר ואי משום דלחומר' מקשינן ליתא דבכל צד איכא חומרא וקולא.

גבי גר (אי) [ט"ס] איכא חומרא דאי דינו כנכרי לכ"ד יאסור בבת ישראל אי דינו כגר דינו להחמיר כישראל לכ"ד ואסור בנכריות. וכן לגבי קה"ח דאי אמרת חד נמי מקדש ומונין מיום ל' הוי חומרא בתחילת המועד דקדי' תחילתו וקל בסופו דכלה יום א' קודם. וא"א דחד אינו מקדש ה"ל מעוב' מאליו וסוף המועד נמשך להלן יותר מאילו היה חסר. וקיל בתחילתו וחמיר בסופו וכיון דאיכא בכל צד קולא וחומרא ה"א דדמיא להודאות והלוואות דבחד נמי סגיא דה"ל בכלל מה שאמרו חכמים תפשת מרובה לא תפשת.

והא דגבי גר צריך ג' לכ"ע משום דתרי משפט כתיב בי' א' משפט א' לכם ולגר כדפי' רש"י התם ואידך ושפטתם צדק וגו' ובין גרו כדתניא התם דמכאן אר"י דגר צריך ג' דלהכי כ"ר משפט ב"פ גבי גר דנדמו כחומר שבמשפט הצריכין ג' שהן גזילות וחבלות אבל גבי קה"ח אי לאו קרא ה"א דבחד נמי סגי כקל שבדינין.

ותדעדאי ס"ד דלחומרא מקשינן ובעי ג' בגזילו' וחבלו' נבעי כ"ג כחומר ד"נ א"נ חמשה כסמיכות זקנים ועריפת עגלה דבעי ה' לר"י ברפ"ק דסנהדרין ואמאי סגי לגר בג' משום משפט דכתיב בי' ועוד אי ס"ד לחומרא מקשינן האיך ס"ד להקיש משפט דכתיב גבי

קה"ח לדמויי לד"מ דגומרין בלילה אדרבה נדמיי' לד"נ דג"ד נמי ביום וקרא כי חוק ל"ל דהא ג"ד נמי בכלל משפט הוא אלא וודאי כדפי'.
מ"מ ק"ל למ"ד התם דבהודאות והלוואות נמי צריך ג' מה"ת ב"פ משפט דכ"ר גבי גר ל"ל. וי"ל דקמ"ל בגר דאפי' גמ"ד דגר צריך שיהא ביום כד"נ ולא כד"מ שגומרין אפי' בלילה להכי כתי' משפט ב"פ להקיש להא מילתא לד"נ ולא לד"מ.
וכ"ת נקיש גר לחומר שבמשפט דלבעי כ"ג כד"נ א"נ ה' כחומר הני דבעי ה' לר"י ומש"ה כ"ר גבי גר ב"פ משפט ולא לענין חומר ג"ד דדיני נפשות דביום. וי"ל דא"כ ל"ד לגמרי לא לד"מ ולא לד"נ דהא לא מצינו שיהא צריך יותר מג' וג"ד בלילה דאפי' סמיכת זקנים ביום וה"נ עגלה ערופה כדתנן ספ"ב דמגילה (דף כ"א) ואין שם משום גמר והתחלה ולמ"ד מה"ת חד נמי כשר איפשר דתרתי ש"מ.
וכ"ת למ"ד מה"ת ד"מ בג' ל"ל קרא עד דאיכא אהרן בהדך פי' הרשב"א בשם הרמב"ן דס"ד קה"ח דמי להיתר נדרי' דסגי בג' או ביחיד מומחה. ובהכי נ"ל דל"ל קרא דאין מומחה כשר לקדש יחידי הא מה"ת אין לחלק בד"מ ביחיד בין מומחה להדיוט כדמוכח כל הסוגיות דרפ"ק דסנהדרין דלמ"ד עירוב פרשיות כתיב כאן מה"ת בעי ג' ומומחין דווקא.
ולמ"ד מה"ת חד נמי כשר ל"ש בין מומחה להדיוט והא דבעי ג' הדיוטות או יחיד מומחה היינו מדרבנן משום יושבי קרנות כדאמ' התם. אבל לפירוש הרמב"ן ניחא דה"א נילף מהפרת נדרי' ונסגי ביחיד מומחה אלא דאכתי קשה דהגמ' קא' מ"ד אד"מ אלמא דה"א למילף מד"מ והתם אין לחלק ביחיד בין מומחה להדיוט: למימרא דעד נ"ד לימא מתניתן דלא כר"ע.
ק"ל דילמא ה"ט דר"ע דאמר כולם עדים הן משום דאזיל לטעמא דאמר בפ"ק דמכות (דף ו') מקיש שלשה לשנים דבנמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולן בטילה ותנן בפ"ז דסנהדרין (דף נ"ט) גבי מגדף והב' אומר אף אני כמוהו והג' אמר אף אני כמוהו ואמרינן בגמרא סתמא כר"ע דמקיש שלשה לשנים פי' מש"ה בדקיני' לכולהו דאי מתכחשין או מתזמי בטלינן לעדות כולן וא"כ מה"ט אמר ר"ע בד"נ כולן נעשים עדים משום דצריכין כולן להעד דילמא ע"י אחד מהן תתבטל עדות כולן וכיון שהעיד אין עד נעשה דין אבל בשאר דינים בעדות שנים סגי כדתנן גבי עדו' קה"ח ושאר כל הזוגות שואלין אותו ראשי דברים וכו' כדי שלא יצא בפחי נפש טעמא מפני פחי נפש הא לאו הכי א"ל לשאול שאר זוגות וש"מ דא"צ לקבל עדות יותר מב' אלא בד"נ בלבד ולא בעידי החדש ושאר

עדות מש"ה בשאר עדות וכן בקה"ח עד הרואה נעשה דיין בהעידו אחרים לפניו אבל בד"נ לא משום דכולן צריכין להעיד אפי' הן מאה וכיון שהעידו הא אין עד המעיד נ"ד. אע"ג דהא ודאי מה שבד"נ צריכין כל הרואין להעיד משא"כ בשאר עדיות הא גופ' מהאי טעמא דוהצילו העדה דכתיב גבי ד"נ הוא מ"מ ל"ל לשנויי מטעמא דחזי' דקטל נפשי' ל"ח זכותא ת"ל מה"ט דאמרן. ודוחק לומר דמתני' דפ"ב דלא כר"ע דמקיש ג' לב' אבל לר"ע אה"נ דגם בעדו' החדש צרי' לקבל עדות כולן.

ואע"ג דקי"ל כר"ע דמקיש ג' לב' וגם סתם מתני' דפ"ז דסנהדרין כוותי' וא"כ קשה סתמא אסתמא לק"מ דבלא"ה הא איכא סתמא דלא כר"ע שם בפ"ה (דף מ"ב) גבי אחד אומר וב' אומרין כו' דזה דוחק ועוד בסוף פ"ק תנן מעשה ועברו יותר ממ' זוג ועכבן ר"ע בלוד שלח לו ר"ג אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשיל' לע"ל ואי בעה"ח נמי כולן צריכין להעיד אפי' הן מאה כא בד"נ למה עכבן ר"ע ודוחק להעמיד דההוא עובדא היה בשבת ואין לחלל שבת מה"ט והאי עד נ"ד יתבאר עוד בשה"מ ובמילואים: ע"ב ל"ק ר"ע אלא בד"נ דרח"א ושפטו כו'.

הקשו התוס' דבפ"ב דמכות (דף י"ב) נ"ל מקרא א' דאמ' מנין לסנהדרין שראו בא' שהרג את הנפש שאין הורגין אותו עד שיעמוד בב"ד ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט ותי' דעיקר דרשא מהתם וקרא דהכא אצטריך דל"א לילף מהתם לשאר דינין להצריך ב"ד א' דש"ה דא"ר והיצלו העדה וק"ל מנ"ל ללמוד שאר דינין מד"נ ואי משום שנאמר משפט א' יהיה לכם ומה"ט ד"מ בעי דרישה וחקירה' מה"ת אע"ג דלגבי ד"נ כתיבו כדאמ' רפ"ק דסנהדרין.

הא ע"כ בד"מ עד הרואה נעשה דין כדנ"ל מביום הנחילו דג' שנכנסו לבקר את החולה רצו עושין דין בנכנסו ביום כדאמ' בפ' אד"מ (דף ל"ד) אלמא ד"מ אפילו ע"י ראיית עצמן נעשה דיין בראה ביום כ"ש עד הרוא' שנעשה דיין ע"י אחרים א"כ לשאר דינן שאינן ד"נ כגון קה"ח וכיוצא בלא ה"ט דוהצילו העדה אין ללמוד מד"נ משום משפט א' הא כיון דד"מ ליתא בהאי קרא למשפט א' להא מילתא מאי חזית לאקושי לד"נ משום ה"ט נקיש לד"מ מה"ט גופי' דמשפט א' תדע דהא ד"מ ג"ד בלילה ובד"נ אפילו גמ"ד ביום וטעמא דכ"ר כי חוק גבי קה"ח למימרא דגמ"ד ביום כד"נ הא לא"ה ה"א דדמי למשפט דד"מ הקל ולא הוי מקשינן לי' לד"נ לחומרא ש"מ כדפי'.

והרז"ה בספ' המאור תי' ר"ע לדבריו דר' טרפון קאמ' דל"ל דרשא ע"ע לפני העדה למשפט דס"ל דבד"נ נמי אמ' ל"ת שמיעה גדולה מראיי' בראה ביום והא דאמ' נעשין עדים בראו בלילה דהכי מ"ל לר"ט בפ' החובל. אודי לי מיהת בראו בלילה כיון דבע"כ

מקצתן נעשין עדים וצריכין להעיד לפני השאר דאין עד נעשה דיין בד"נ בכה"ג דר"א והצילו העדה שיש לנו לבדוק בעדות העדים כדי להציל הרוצח והני כיון דחזו דקטל תו ל"ח לי' זכותא ולא בדקו לעדים בדיקה יפה הילכך אין עד נ"ד בכה"ג ור"ט לבדיקה יפה ל"ח ולעולם עד נ"ד כלומר הראוי להעיד וכ"ש אם ראו ביום די"ל ל"ת שמיעה גדולה מראייה.

וק"ל מנ"ל להג' הא דר"ע לדבריו דר"ט קאמ' ומקרא דוהצילו העדה הא לא שמעינן לר"ע דא' הכי. ועק"ל דהגמ' לא תלה טעמא דוהצילו העדה משום דלא בדקו לעדי' יפה אלא משום דל"ח לי' זכותא ואשעת משא ומתן דדייני' קאי ואלו בדיקת העדי' לאו מוהצילו העדה נ"ל אלא מקרא א' דפ' היו בודקי' (דף מ').

ועק"ל דהא סנהדרין שראו שהרג משמע שלא ראו אלא הן לבד מדא' ר"ט מקצתן נעשין עדים. ובע"כ במקום אלו שנעשו עדים צריך להושיב אחרים במקומן לתשלומין מנין כ"ג הצריך לד"נ א"כ ליכא למיחש שמא לא יבדקו יפה נהי דאותן שראו יש לחוש דילמא לא יבדקו יפה אבל הנוספין לא ייייתו להו ובוודאי לא ידונו עד דבדקו יפה כיון דהן לא ראו שהרג: ול"נ דקושית התו' לק"מ דהאי פלוגתא דר"ע ור"ט דשמעתין לחוד וההיא דפ"ב דמכות לחוד ולא שייכי להדדי אלא תרי מילי נינהו וההיא דפ"ב דמכות ה"פ ע"ד שכתב הרמב"ם (בפ"א מה' רוצח) רוצח שהרג בזדון אין ממיתין אותו העדים ולא הרואים אותו עד שיבא לב"ד וידונהו אותו שנא' לא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט וה"ה לכל מחוייבי מיתת ב"ד שעברו ועשו אין ממיתין אותן עד שיגמר דינן בב"ד ומההוא דפ"ב דמכות הוציא ד"ז והכוונה אע"פ שהרואין ראו שרצח או שעבר עבירה שחייב עליו מיתת ב"ד ובוודאי כשיבא לפני ב"ד ידונהו במיתה אפ"ה אין רשות להורגו עד אחר שיגמר דינו בב"ד כמו שדנין ד"כ בכל תנאיו בפ' נגמר הדין בי' דברים שבין ד"נ לד"מ.

וכ"כ בס' המצות הזהירנו מהרוג חייבי מיתה כשנראה שכבר עשה חטא שנתחייב עליו הריגה קודם הגיעו לב"ד אבל נביאו לב"ד בהכרח ונעיד עליו העדים לפניהם ונהי' אנחנו עדים לב"ד והם ישפטו עליו במה שהוא חייב ואזהרה שבא בזה הענין הוא אמרו לא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט ולשון מכילתא יכול יהרגו אותו משהרג או משנאף ת"ל ע"א לפני העדה ואפילו היו לפני ב"ד הגדול הם שראוהו הורג והם כולן עדים תבא בעדות אצל ב"ד א' ואחר ידינהו.

ובמכילתא הרי עד שראו בא' שהרג את הנפש יכול יהרגוהו עד שיעמיד אצל ב"ד ת"ל ע"ע לפני העדה. הרי נ"ל מהאי קרא דעד עמדו דאפילו עדות שהן סנהדרין שהן עצמן

ראויין לדון ד"נ אפ"ה דינן ככל אדם ועד שיהו נידון כדרך שדנין ד"נ אין להם רשות להרגן.

והיינו דא' ר"ע בפ"ב דמכות מנין לסנהדרין כו' עד שיעמיד בב"ד ולאפוקי קודם גמ"ד כדרך ד"נ הוא דקאתי ובהא כ"ע מודה. ול"מ כלל עד שיעמיד בב"ד אי הן עצמן נעשין דיינים או ב"ד א' ובהא פליגי ר"ע ור"ט דל"רט הן עצמן נעשין דיינים ע"פ עדים אחרים ולר"ע דווקא ב"ד א' מטעמא דמפ' הכא כיון דחזו דקטל ל"מ חזו לי' זכותא ורחמנא אמר והצילו העדה וכיון דגלי קרא דע"ע לפני העדה דבעינן עדה דווקא שאין נידון ונגמר הדין ע"פ ואין הרואים רשאים להרגו ואע"ג שראו שוודאי הרג וגזירת הכתוב הוא מהשתא נ"ל ממילא מוהצילו העדה כ"מ דבעי עדה בעינן והצילו והני לא חזו לי' זכותא ואי לאו עד עמדו לפני העדה ה"א הרואים שהרג בוודאי א"צ עדים והרשות בידם להורגו וממילא ל"ל בה משום והצילו העדה כיון דאפילו עדה ל"צ כ"ש הצלה דידהו.

והא דבספרי' דידן שם בפ"ב דמכו' גרסי' מניין לסנהדרין שראו כו' עד שיעמוד בב"ד א' התו' הכא לא גרסו א' אלא עד שיעמד בב"ד לחוד והכי גרסי קצת מפרשים ואפ"ת דגרסי' בב"ד א' י"ל ג"כ ע"ד שפי דמההיא דע"ע לפני העדה לא שמעינן מיני' אלא לחוד הא דצריך ב"ד ועדה כדרך שדנין ד"נ וכיון דההיא קרא גלי דאין הרואה יכול להמיתו אלא צריך עדה הא ממילא ש"מ דצריך א' ולא ב"ד שראו דכיון דצריך עדה בעינן והצילו העדה והני כיון דחזו דקטל ל"ח לי' זכותא: מיהו כ"ז אדר"ע אבל ר"ט ל"ל ה"ט דל"ח לי' זכותא מיהו האי דרשא דר"ע דפ"ב דמכות דעד שיעמיד לפני ב"ד דהיינו שצריך לדונו כד"נ ואין ביד הרואה ואפילו הן ב"ד להרג קודם גמ"ד אית לי' ומדקאמר ע"כ ל"ק ר"ע אלא בד"נ ומשום והצילו העדה ש"מ דל"ל לר"ע הא דאמ' רבא בפ' הנשרפין טריפה שהרג או שרבע בפני ב"ד חייב הא בעינן והצילו העדה והא לא מצו ליחזי לי' זכותא והא ל"ל דדוקא התם דחזו ביממא וא"צ להעיד בפניהם וכיון דכולן ראוי' להיות דייני' לית לן בה משום והצילו העדה דאי משום דלא חצי חזו לי' זכותא אדרבה זה הוא הצלתו.

כדאמר פ"ק דסנהדרין (דף ז) אמר ר' כהנא סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרים אותו מ"ט כיון דגמירי הלנת דין למיעבד זכותא והני תו ל"ח לי'. אבל הכאאמיירי בראו בלילה דמקצתן נעשי' עדים ומקצתן דייני' וע"כ צריך להוסיף דחרים שלא ראו במקום המעידים למלאות מנין כ"ג הצריכין לד"נ והא הני שלא ראו מצי חזו לי' זכותא ואין כאן משום ראו כולן לחובה ונידון ע"פ הרוב דהא ליתא דאי פסיקא לן מילתא דהני דחזו בודאי ובבירור ל"מ חזו לי' זכותא א"כ היכי משכחת לה הא דטריפה שהרג ורבע בפני ב"ד שיהי' חייב הא כיון דראו והכל לחובה ממילא פוטרין אותו ותדע עוד דהא בפ' החובל

אמ' ע"כ ל"ק ר"ט אלא דמקצתן נעשי' דייני' אבל עד נ"ד לא ומנ"ל הא דילמא עד נעשה דיין לר"ט נמי שפיר דמי והא דאמר מקצתן נעשין עדים ומקצתן נעשין דיינים לא מיבעי קאמר ל"מ אם כולן נעשי' דיינים דשפיר דמי דהשתא איכא משום והצילו העדה דזה הוא הצלתו כיון דל"מ חזו לי' זכותא אלא אפי' מקצתן נעשים דיינים ואיכא נמי הני דלא חזי דמצו חזו לי' זכות' והני דחזו הוי רובא דל"מ חזו לי' זכותא אפ"ה ל"ל בה אלא ש"מ דהא לא מילתא היא: חוץ משל פרה.

איני יודע אמאי נקט פרה ולא נקט שור וגם הני קראי דמייתי בגמ' שור כתי' בי' ושמא משום הא גופ' נקט פרה כיון דקרא דקרי קרן גבי שור כתיב בכור שירו וקרני ראם וה"א דשל פרה שפיר דמי דלא מצינו דקרוי קרן. ואע"ג דל"מ נמי דקרוי שופר ל"ל בה תדע דהא של יעל כשר כדתנן לקמן אע"ג דל"מ דקרוי שופר דהא יעל מין חי' הוא כדפירש"י ש"מ אע"ג דל"מ דקרוי שופר מסתמא שופר הוא וה"נ ה"א גבי פרה הכי קמ"ל דלא דפרה ושור אע"ג דחלוקי' בשמותן חד מינא הוא וכיון דשל שור קרוי קרן של פרה נמי ל"ש: מאי שור פר משופר ורבנן כדרב מתנא, ק"ל מ"ט דר"י הא וודאי קרא בשור של מעשה בראשית מיירי דבסיפא.

דקרא מקרן מפריס כתיב וכדתני' בפ"ק דע"ז (דף י) דעמד אדה"ר והקריב שור שקרנותיו קודמין לפרסותיו שנא' מקרין ומפריס ואמרינן התם שור שהקריב אדה"ר קרן אחת הי' לו במצחו משום דמקרן כתיב. וי"ל דס"ל לר"י דאי אשור של מ"ב לחוד קאי ל"ל.

דכתיב משור פר במקרן ומפריס לחוד סגי דש"מ דקרניו קודם לפרסותיו מדכתי' ברישא וגם דקרן א' ה"ל מדכתי' מקרן דש"מ בדידי' משתעי דליכא אחר כה"ג שור פר ל"ל ש"מ משופר ורבנן אמרו לך דאגב אורחא קמ"ל דכל מ"ב בקומתן נבראו כדאמ' בפ"ג דחולין (דף ס) מאי שור פר שהוא גדול כפר: ה"ט דרבנן כדר"ח.

ונ"ל דא"ב של יובל לטעמא דמתניתן פסול בשל פרה דהא ביובל שופר כתיב ולטעמא דר"ח כשר דהא של יובל אינו לזכרון אלא לסימן שילוח עבדום והשמט' קרקעו' ומש"ה נקט במתני' ה"ט שהוא קרן לפסול של פרה אפי' ביובל ולפ"ז בע"כ משו' ר"י במתני' לקמן נקט לה"ט דס"ל בר"ה תוקעין בשל זכרי' וביובלת בשל יעלי' משו' דבר"ה כמה דכייף אינש טפי מעליא וביובל ליתא לה"ט דאלו לרבנן דלקמן דיובל ור"ה בשל פשוטים משום דבר"ה כמה דפשיט מעליא וביובל אע"ג דלא שייך ה"ט בעי כשל ר"ה מג"ש דשביעי שביעי בטעמא דר"ח לחוד סגי להשוות יובל לר"ה משום ג"ש ולמאי דפי' דאליבא דר"י נקט לטעמא דקרן ש"מ לר"י בדעבד כל השופרות כשירין אע"פ שאינן זכרים ויעלים חוץ משל פרה דאל"כ ל"ל לטעמא שהוא קרן בטעמא דר"ח לחוד סגי

ועי"ל דא"ב חצוצרות שתוקעין בהן למוספין ובשעת מלחמה דאינהו נמי לזכרון אתי כשופר כדכתיב ונזכרתם דלטעמא דר"ח של פרה פסול לחצוצרות ולטעמא דמתני' מפני שהוא קרן כשר דחצוצרות לא מקרי שופר ומש"ה צריך לטעמא דמתני' ודר"ח וה"ט מאן דס"ל חצוצרות של קרבן ושל מלחמה ש"ד משל קרן: מ"מ אין כה"ג נכנס.

ק"ל א"כ למה נשתנה אבנט של כה"ג דביו"הכ של בוץ וכל השנה של כלאים כדאמ' בפ"ק דיומא [דף יב] מיהו ולמ"ד התם דשל כהן הדיוט של בוץ יש קצת טעם כיון דאין נכנס בשל זהב (וה"ט) [כנ"ל מהאי טעמא] דר"ח אנא בד' בגדים של הדיוט לא רצתה התורה לשנות נמי האבניט שלו משל הדיוט אלא לגמרי כשל הדיוט אבל למ"ד התם של הדיוט של כלאים תקשה שינוי אבנט למה: חוטא בל יתגאה קאמר והשתא הדר בי' מההוא שינוי' דחוטא בל יקריב דשני אהא דאיכא ארון והא דלא קאמר אלא ה"ט משום דלא נזכר שם אמורא בשנויי דארון.

ורש"י שפי' אהא דמסיק שופר כיון דלזכרון אתי' אע"ג דלית בי' משום חוטא בל יקריב ול"ב משום חוטא בל יתגאה כו' רהיטא דשנויי דגמ' נקט וקאמר דאפי' משו' בל יקריב ליכא אפ"ה כיון דלזכרון אתא כו' ומה שפי' התוס' וגבי שופר מתגאה נמי בקול תקיעתו א"י למה דחקו לפרש כן דהא מסיק שופר כיון דלזכרון הוא כלפנים דמי ה"נ א"ל כיון דלזכרון אתי כבל יתגאה דמי: והא שופר כיון דזכרון אתא נ"ל דהאי זכרון לאו זכרון דעקידת יצחק קאמר דהא קאמ' בפ"ק [דף יז] למה תוקעין בשופר של איל לזכור עקידת יצחק מכלל דתקיעת שאר שופרות לאו משום ה"ט הוא אלא משים שיעלו זכרוניכם לטובה ובמה בשופר כדאמ' התם וכל שופרות קיימי לזכרון אלא לזכרון דקאמר היינו כדכתי' ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו' והי' לכם לזכרון והיינו דאמ' בספ"ג דערובין (דף מ) מה להזכיר של ר"ח בר"ה א"ד זכרון א' עולה לכאן ולכאן וא"ל כיון דבר"ה איכא ב' זכרונות של ר"ח ושל ר"ה דאיהו בכלל מועדיכ' הוסיף רחמנ' זכרון משאר ר"ח ומועדות שאינן בחצוצרות ובמקדש על הקרבן ובר"ה של שופר אפי' בגבולין והיינו זכרון של שופר ולפ"ז א"צ למאי דפי' בפ"ק (דף יו) אדר"י דאמ' התם אדם נידון בכל יום: אביי אמר ה"ט דרבנן שופר א' א"ר.

ק"ל טעמא דאביי ל"ל בשלמא טעמא דמתני' מוסיף אדאביי דהא דגילדי בשנה ראשון ללידה ליכא כדפי' רש"י בכל שנה ושנה מוסיף גלד על גלד קמ"ל דאפ"ה פסול מפני שהו' קרן אבל טעמא דאביי ל"ל הא בכלל שהוא קרן דמתניתן הכל בכלל ושמא קמ"ל דאי תימצא חי' בעולם דקרנה קיימי גילדי גילדי אע"ג דלא מיקרי קרן פסול משום ה"ט דשופר אחר: ע"ב של יעל פשוט משמע וודאי דלאו בשל יעל ובשל זכרי' בדווקא אלא

בפשוט וכפוף תלי' וכדמפ' בגמ' מ"ס בר"ה כמה דכייף כו' וביה"כ כמה דפשיט כו' ומ"ס בר"ה כמה דפשיט כו' ולא נקט של יעל לזכרים אלא משום דאורחא דמילתא דשל יעל פשוט ושל זכרי' כפופים וגם ר' לוי בגמ' קאמר מצות של ר"ה וי"הכ בכפופים ואיהו דאמר כר"י ולא הזכיר של זכרים ש"מ כדפי'.

והכי משמע מפירש"י שפי' בשל זכרים אילי' שסתמן כפופין ולפ"ז אי איכא של יעל כפוף דינו כשל זכרים וכן של זכר פשוט דינו כשל יעל. ותדע דהכי היא דאי יעל וזכרים דווקא תינח לר' יודא בעינן בשל זכרי' דווקא להזכיר עקידות יצחק כדאמ' בפ"ק [דף יו] אבל יוה"כ מהטעמא של יעל דווקא וכן לת"ק דבר"ה ויה"כ בשל יעל שהיא חי' כדפי' רש"י ותוס' למה זכתה יעל יותר משאר בהמה וחי' להיות קרני' דווקא לשופר.

א"ו בפשוט וכפוף דווקא תלי ולפ"ז של שאר מיני' אי כפופין דינ' כיעל כאיל ואי פשוטים דינ' כיעל ולמאי דפי' י"ל דפלוגתא דת"ק ור"י דמתני' בדעבד ואפ"ה לא תלי' בפלוגת' דת"ק ור"י דלעיל דפלגי בשל פרה דהתם פליגי איזה מין כשר קרנו לשופר והכא פליגי הני שופרות של המין דכשר לכ"ע אי בעינן כפוף או פשוט ובהכי ניחא מה שה"ק התוס' אי ת"ק ור"י בדעבד פליגי א"כ פליגי את"ק ור"י דלעיל ולפי מאי דפי' א"ש:

וב' חצוצרות מן הצדדים חצוצרות שנאמרו כאן ובכ"מ לא נתבאר ממה נעשו ובפ"ב דע"ז (ד' מז) בעי ר"פ המשתחוה לבהמה קרני' מה' לחצוצרות למ"ד עיקר שירה בכלי וודאי אסור כי תיבעי לך למ"ד עיקר שירה בפה וכו' והק' התוס' הא תני' בפ' הקומץ רבה (ד' כח) חצוצרות הי' בה מן העשת של כסף עשה של שאר מיני מתכות פסולה וכ"ש של קרן וכו' והכא ממכשירי קרבן איירי דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותי' ותירץ דההיא דמנחות איירי בחצוצרות שתוקעי' הכהנים והכא בשל לו' שהי' משוררים על הקרבן וכמה כלי שיר הי' שם כנורות ונבלים ומצלתים תדע דקא' בסמוך עיקר שיר בפה [צ"ל וכלי שיר] לא מעכב ואיך יוכל להיות זה והא כתיב ותקעתם בחצוצרות אלא ש"מ כדפי' תקיעה דקרא לכהנים ושם בפר' הקומץ תי' כן בשם ר"ת.

ובשם ר"י תיר'. דההיא דפרק הקומץ בשל משה דוקא קאמ' וקשה לי דסיפא דקרא בני אהרן יתקעו בחצוצרות משמע דההיא תקיעה דקרבן ושל מלחמה והיו כחצוצרות של משה שהי של כסף ואע"ג דאמרינן התם חצצרות כשרות לו ולא לדורות היינו דוקא אותן שעשה משה דנ"ל מעשה לך אבל מ"מ לדורות בעינן דוגמתן שלו שהן של כסף לעכב כדנ"ל התם.

ותדע דשל דורות לא הי' של קרן דהא בפ"ה דסוכה (ד' נ) תניא כלי שרת שעשאן של עץ ר' פסול ור' יוסי בר"י מכשיר ורצה לומר רב יוסף דפליגי לר' יוסי עיקר שירה בכלי

וילפי מאבוב דמשה דהי' של עץ ור' סבר עיקר שירה בפה ולא ילפיני' מאבוב דמשה ודחי' דפליגי אי דנין אפש' משא"א דאבוב א"א לעשות אלא של עץ ואיבעית אימא דכ"ע אין דנין אפשיר משא"א וע"ש בפה אלא דרבי דרש כללי ופרטי ממנורה דשל מתכת ור"י דרש ריבוי ומעוטי ומרב' כל מילי ואינו ממעט אלא של חרס ומשמע דאי דנין משא"א ועיקר שירה בכלי אפי' לר' דכלי שרת שאינו של מתכ' כשר'.

והא חצצרות של קרבן של מועדות ור"ח הא וודאי כלי שרת הן ואפש' להן בשל כסף שהרי של משה של כסף הי' ונילֿ מהם כלי שרת שאינן של מתכת כשירין דהא של דורו' הי' של קרן. ובפ' הקומץ שם תניא של עץ ושל עצם ושל זכוכית ד"ה פסול אמאי של עצם פסול נילי' מחצצרות דשל קרן הי' דהוא עצם א"ו של כסף הי'.

ולפי"ז למ"ד עיקר שירה בכלי של לוי' דתנן בפ"ב דערכין (ד' יב) א"א להם בשל מתכת וא"ד אפשר משא"א א"נ הא אינו אלא לבסומי קלא כדא' למ"ד ע"ש בפה. והא דר"ל דילפינן מאבוב דמשה דכלי שרת של עץ כשר היינו משום דתנן התם ולא הי' מחלק פי' מסיים אלא באבוב יחידי אע"ג דפר"שי אחד מהחלילין הי' מאריך לאחר שתיקת האחרים.

י"ל דה"ה לאחר שתיקת כל כלי שרת ולא אחלילין לחוד קאי וכן כתב הרמב"ם (בפ"ג מ"ה כה"מ) דחצצרות שתוקעין בר"ח ובמועדות בשע' הקרבן הית' נעשית מן העשת של כסף ולפי"ז של שעת מלחמה נמי הי' של כסף כשל משה בשלקרבן דכולהו בחדא מחתינהו קרא ה"ה שתקיעו' הללו הי' בכהנים מה"ט.

מיהו של תענית דקתני ב' חצוצרות באמצע אכתי א"י ממה הוו. ולפי מ"ש הרמב"ם (רפ"א מה"ת) מ"ע מה"ת לצעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבא על הצבור שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות כלומר כ"ז שמיצר לכם כגון בצורות ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהם והריעו וכיון דלפ"ד מהאי קרא דגבי קרבן נ"ל הא צ"ל של כסף כמוהו.

מיהו בל"ה י"ל דהיו של כסף דהא תקיעות תענית היו בכהנים כמו של קרבן כדתנן בפ"ג דתענית (דף י"ו) תקעו בני אהרן הכהנים תקעו ונ"ל ראיי' לזה מהא דתנן גבי תענית בשל זכרי' כפופים ופיהם מצופה בכסף וב"ח באמצע ומשמע דשל חצוצרות לא היו מצופין כסף אלא של שופרו' בלבד ואמאי בשלמא גבי שופר של ר"ה דקתני דשופר פיו מצופה זהב גבי חצוצרות דמן הצדדים לא קתני דמצופין ניחא דהתם שופר עיקר דמצות היום בשופר אבל גבי תענית דמצות היום בחצוצרות ושופר טפל אמאי פי שופרות הטפל מצופין ושל חצוצרות עיקר לא.

אלא וודאי דכל עצמו של חצוצרות היו של כסף ואין ציפוי כסף ע"ג כסף ניכר ובגמ' תראה עוד הכרח לזה: וב"ח באמצע ולא באחת כמו בזמן שמצות היום בשופר דסגי בשופר א' באמצע משום דסתם תקיעה בחצוצרות הוא בב' כדאשכחן במקרא העדה ובמסע מחנות לבד מקר' נשיאי' היו באחת לחוד כדכתיב בפ' בהעלותך: שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות.

א"י מה ענין מלכיות וזכרונות ליוה"כ של יובל דבר"ה ה"ט כדאמ' בפ"ב ופ"ד אמרו מלכיו כדי שתמלכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר אבל ביובל התקיעה אינו לא לזכרון ולא לתפילה אלא לסימן לשלוח עבדים והשמטת קרקעות כדפירש"י ובפ"ג דתענית (דף ט"ו) ס"ל לת"ק דאומר זכרונות ושופרות בתענית ובגמר' (דף י"ז) אמר' דבשעת מלחמה אומרי' אותו לכ"ע י"ל דה"ט משום דכתיב ונזכרתם גבי מלחמה ומהאי קרא יליף ר"י ב"י בפ"ד לזכרונות וה"ה לצרה שעלי' מתעני' כדי שיעלה זכרונם לטובה וגם שופרות שייך בהאי שעתא ואפ"ה נ"א בהו מלכיות דל"ש ה"ט שתמלכוני עליכם א"כ ביוה"כ דל"ש זכרונות כ"ש מלכיות מ"ט אמרינן להו.

ונ"ל כיון דגמרינן יובל ור"ה מהדדי בג"ש דשביעי שביעי לקמן בפ"ד מה דשייך בר"ה ויש לו טעם אע"ג דל"ש ביובל שוו להדדי אפי' בדבר שאינו אלא מד"ס אפ"ה השוו אותן חכמים להדדי וה"נ כיון דאיכא טעמא לאמרן בר"ה תיקנו נמי ביובל אע"ג דל"ש ה"ט בי' ובהכי לק"מ מה שהק' התוס' מהא דאר"ל מצות ר"ה ויוה"כ בכפופין כיון דבר"ה ה"ט משו' כמה דכייף אינש ה"ט ל"ש ביובל ורצו לומר מהא דכפוף מעכב בדעבד מה"ט ואין ראיי' דברכות יוכיחו דשוה יובל לר"ה אע"ג דל"ש ביובל אפ"ה השוו אותן חכמים: רי"א בר"ה תוקעין בשל זכרים וביובלת בשל יעלים ומדלא מיירי ר"י כלל משל תענית ושייר' משמע לכאורה דמודה לת"ק דבכפופין.

מיהו ק"ל א"כ אמאי נקט וביובלות בש"י הא לת"ק נמי הכי הוי וי"ל שאני יובלות אע"ג דמודה לת"ק דב"שי מ"מ בהא גופ' יש קצת חילוק בינהם דלמאי דס"ל לר"י דר"ה בש"ז א"כ למאי דס"ל ת"ק דיובל שוה לר"ה מגז"ש מן הראוי דיובל נמי בש"ז והא דס"ל לת"ק דבש"י משום דבר"ה נמי הכי הוא מש"ה נקט תרתי ופליג לגמרי על ת"ק דאמ' בש"י וביובל נהי דמודה לת"ק דבש"י מ"מ מדברי ר"י דס"ל בר"ה בש"ז לדעת ת"ק דא"ל שוה יובל לר"ה ה"ל לתקוע ביובל להה"ט בש"ז אבל בתענית שווין ת"ק ור"י לגמרי מש"ה לא נקט לי' אבל ק"ל לפ"ז ר"ל דאמ' בגמ' ושל כל השנה דהיינו בתענית כדפי' רש"י בפשוטין דאמר כמאן.

ונ"ל ר"י דשייר לשל תענית משום דס"ל דאין קבע לשל תענית אלא רצה תוקע בשל זכרים כר"ה רצה בש"י כיובל וה"ט משו' דלת"ק דמשו' יובל לר"ה דבש"י פשוט מש"ה בתענית בש"ז כפוף משו' דבעינן הכירא לשופר בין היכא שהוא עיקר להיכא שהוא טפל וכיון דר"ה ויובל שופר עיקר שמצות היום בשופר ובעי פשוט לת"ק מש"ה בתעני' דחצוצרות עיקר שהוא מצות היום ושופר טפל מש"ה עבדינן לשופר הטפל כפוף להכירא אבל ר"י דס"ל דבשופר של עיקר איכא כפוף ופשוט דהא בין ר"ה בין יובל שופר עיקר, ומ"מ זה בפשוט זה בכפוף מהשתא א"א לעשות היכר בין עיקר לטפל הלכך רצו עושה של תענית בפשוט רצה בכפוף.

ור"ל כיון דס"ל של ר"ה ושל יובל מצוותן בכפו' מהשתא צריך לעשות של תענית פשוט משום הכירא דבהא כולו עלמא מודו דבעו הכירא אלא דלר"י ל"א בהכירא וכדפי' אלא הכירא דטפל לת"ק בכפוף כיון דשל עיקר לדידי' בפשוט אבל לר"ל דכל של עיקר בכפוף של טפל משו' הכירא ע"כ בפשוט ולמאי דפי' ר"ל של תענית אשל מקדש לחוד קאי כמ"ש בגמרא: ושל כל השנה פי' רש"י של תענית.

נ"ל דל"ד נקט של תענית אלא משום דבמתניתן תנן של תענית נקט לה אבל ה"ה שבכלל של כל השנה דאמר ר"ל ה"נ שש תקיעות של ע"ש להבטיל ולהבדיל בספ"ב דשבת ותקיעות דמקדש דספ"ה דסוכ' (דף נ) וכן תקיעות של קה"ח כדאמ' בפ"ד דב"ק (דף ל"ו) שיפורא גרים ושל הוצאת המת דפ"ב דכתובות שית אלפי שיפורא וראיי' לדברי שהרי שם בפ"ב דשבת קאמר גבי שופר של ע"ש שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות ופריך והא תני מטלטלין וחצוצרו' א"מ ומשני ר"י כאן ביחיד שופר מטלטלין מפני שהוא כפוף וראוי לגמוע מים לתינוק כאן בצבור כו' ש"מ שופר של ע"ש כפוף וה"ה כל אלו מסתמא דמי לשופר של ע"ש וה"ט דשני בין של תענית לשל כל הני משום דהאי של תענית דר"נ משל מקדש מיירי דחצוצרות עיקר שמצות היום בהן ושופר טפל עבדו הכירא בינו לשופר של עיקר אבל כל הני דאמרן אין עמם חצוצרות אלא שופר והוא עיקר דמי לשל ר"ה ויובל לכל חד כדס"ל.

ולפי"ז למאן דמפרש דבגבולין תוקעין בתעני' בשופר כמ"ש בחי' פ"ג דמס' תעני' כיון שהוא לחוד בעי כפוף והא דר' לוי אמתניתן קאי דמיירי מקדש. ולפ"ז למאי דקי"ל כר"ל רל השופרו' בכפופין לבד של תעני' במקד' דבפשוטי' ומיהו לר"י למאי דמחלק בין של ר"ה לבין של יובל כיון דבשופר של עיקר מצוה כפוף ובפשוט של הני נמי רצה תוקע בפשוט רצה בכפוף וכ"ת א"כ ה"ל לשנויי בפ"ב דשבת דהא דתני' מטלטלין לא

מטלטלין לא את השופר מיירי בפשו' והא דתני' שופר מטלטלין בכפוף וכר"י דלדידי' שניהם ראוי לתקיעו' ערב שבת.
לק"מ דאי האי דא"מ בשופ' פשוט מיירי היינו חצוצרו' כיון דפשוטין הן אין ראוי לגמוע בהן מים ותרתי ל"ל וכ"ת השתא נמי כיון דתני שופר א"מ חצוצרו' לא כש"כ הא אמרינן התם מאי שופר חצוצרו' דאישתנו שמייהו ואי לא תני אלא חדא ה"א דווקא פשוט א"מ דל"ר לגמוע תני תרתי דהשתא ע"כ א' בכפוף ואפ"ה א"מ: מ"ס בר"ה כמה דכייף פי' רש"י משום עיני ולבי שם הילכך בר"ה כיון דלתפילה הוא ולהזכיר עקדת יצחק בא בעינן כפוף ומ"ס כמה דפשיט כו' משום נשא לבבינו אל כפים הלכך בר"ה דלתפילה הוא בפשוט.
ובפי"ב דיבמות (דף ק"ו) פליגי ר"ח ור"ש ברבי חד א' המתפלל צריך שיתן עיניו למט' משום והיו עיני ולבי שם וח"א עינו למעלה משום נשא לבבינו וא"ל ר"י ברבי יוסי הכי אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי לקיים ב"מ הללו. ולכאור' שמקיים ב' מקראו' הללו גבי תפילה גבי שופר של ר"ה נמי רצה בכפוף רצה בפשו' כיון דלתפיל' הא והא בעי וגבי שופר א"א לתקוע בכפוף ובפשוט לקיים ב"מ הללו דשופ' א' א"ר ולא ב' שופרות הלכך שניהם שווי' ובאיזה מהן שירצה תוקע אלא דלפ"ז קשה דא"כ ג' מחלוקת בשופר של ר"ה כיון דלר"י בין בפשוט בין בכפוף שפי' דמי דלא כת"ק ודלא כר"י.
ועוד לא אשתמיט שום תנא למיתני שופר של ר"ה בין כפוף בין פשוט ונימא ר"י היא וכה"ג פריך רבא בפ"ח דיבמות (ד' ע"ב) דליתני הערל והטמא ולימא ר"ע היא וצ"ל לר"י עיקר הדבר בתפילה שיהי' עיניו למטה כדכתיב והי' עיני ולבי שם אלא ביון דאפשר שם לקיים נמי קרא דונשא במה שיהי' לבו למעלה ש"ד אבל גבי שופר שא"א לקיים שניהם כמה דכייף טפי עדיף אבל א"ל איפכא דהכי ניחא טפי דהשתא קם ר"י אליבא דהלכת' וכדר"ל דקי"ל ר"י נימוקו עמו: ותרי קלא מ"מ והא תני' כו' ק"ל מאי פריך דילמא הא דקאמר ואין האוזן יכול לשמוע היינו שתיהם ביחד א"א לשמוע דומי' דזכור ושמור שהיו צריכין לשמוע לשתיהם ומ"מ אי מכוון לשמוע את א' משתיהן יכול לשמוע וה"נ הא א"צ לשמוע אלא את קול השופר לחוד שמצות היום בו וכ"ת כיון דנ"ל מקרא לקמן דבמקדש צריך נמי חצוצרות הא צריך לשמוע קול חצוצרות נמי.
ליתא דא"כ מאי משני לכן מאריך בשופר אכתי מאי אהני הא מ"מ קול חצוצרות לא שמע שהרי בהן תקעו ביחד עם השופר וי"ל דלמאי דמשני לכן מאריך בחצוצרו' ה"ק דבתחילו' התקיע' בעוד שתוקע בשתיהן יחד נותן לב לשמוע את קול החצוצרו' לחוד

ואח"כ כשמאריך בשופר י"ח שמיעות קול שופר ומשום דעיקר מצות היום בשופר מאריך בו דאם הי' מאריך בחצוצרו' וכשתוקע בהן ביחד נתן לבו לקול שופר חיישינן שמא יתן לבו לשמוע קול חצוצרות ולא של שופר משא"כ בחצוצרות דאינן מצוה כ"כ ל"ח לה: זכור ושמור בד"א נאמרו בפ"ג דשבועו' מפרש הגמ' למאי הלכתא לכדא' ר"א נשים חייבות בקידוש היום ד"ת דא"ק זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו גמי בזכיר'.

וק"ל אבי' דאמ' בפ"ג דברכו' (דף כ) דנשי' אין חייבות בקידו' היום מה"ת אלא מדרבנן למנ"מ נאמרה זכור ושמור בד"א ושם אפרש: מ"ש התם דזהב. ק"ל הא ודאי שאני ושאני דבר"ה דשופר עיקר שהוא מצות היום מש"ה פיו מצופה זהב דחשיב אבל בתענית דשופר טפל דהא מצות היום אינו בו בציפוי פיו כסף נמי סגי.

ויש לומר דלאו שופר אשופר קשה לי' דודאי שאני הא מהא וכדאמר אלא עיקר אעיקר ק"ל מ"ש בשופר עיקר בעי ציפויו בזהב ה"נ בחצוצרות עיקר ליבעי ציפוי פי חצוצרות בשל זהב דבשלמא אי ציפוי פה דשופר כשהוא עיקר הוי סגי כבוד המצוה בשל כסף אע"ג דבחצוצרות עיקר חין פיהן מצופה כלל ניחא כיון שהן של כסף אין צפוי כסף על גבי כסף־ניכר וכיון שא"א לצפות את העיקר משום כבוד המצוה מצפין מיהת לשופר הטפל דאפשר דהא מינכר בו הציפוי דלפטור בלא כלום א"א מפני כבוד המצוה אבל כיון דנוי דכבוד המצוה צריך זהב מ"ש הכא דכסף פירוש למה עשו הנוי משל כסף ומפני זה כיון דא"א לעשו' על העיק' דלא מינכר בע"כ צריך לעשותו על הטפל ואמאי הא כיון דגדול כבוד המצוה כ"כ עד שצריך ליפותו בשל זהב ה"נ בשל תענית נוי בשל זהב וכיון שכן הא אפשר לצפו' את העיקר דציפוי של זהב ע"ג הכסף מינכר שפיר דהאי אדום והאי לבן ומכאן דחצוצרות עצמן היו של כסף דאי של קרן כשופר בע"כ שופר דתענית אסופר דר"ה פריך הא לק"מ כמ"ש.

א"ו כדפי': התורה חסה וכו' ק"ל דאמ' בפ"י דמנחות (דף פ"ט) גבי נרות של מנורה דשיערו חצי לוג מאורתא עד צפרא א"ד ממטה למעלה שיערו דהתורה חסה א"ד מלמעלה למטה משום דאין עניות במקו' עשירות והא תקיעת שופרות עם חצוצרות בתענית הי' במקדש ולא אמרי' אין עניות משום חסה.

וי"ל דאע"ג דהי' במקדש לא שייכי כ"כ למקדש דווקא דהא עיקר התקיעות נוהג נמי בגבולין אלא שלתוספת במקדש לתקוע בשניהם יחד. והא דהתורה חסה פירש"י דכתיב וצוה הכהן ופינו את הבית שלא יטמא כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה ואני תמה הא בפ"ז דמנחות (דף ע"ו) התורה חסה היכי רמיזא והשקיתה את העדה ואת

בעירם והא דלא נ"ל הגמ' מוצוה הכהן משום דתנן בפ' י"ב דנגעים וצוה הכהן ופינו אפילו חבילי עצים ואפי' חבילי קנים דר"י רש"א עסוק הוא לפנוי פי' וכי כיון הכתוב לפנות את הבית שאתה מזקיקו לפנו' אפי' דברים שאינן מקבלין טומאה א"ו ה"ט דפנוי כדמסיק במתני' אר"מ וכי מה מטמא לו וא"ת כלי עציו וכו' מטבילן והן טהורין וכו' ועל מה חסה התורה על כ"ח וכו' ואם כן חסה התורה על ממונו הבזוי ק"ו על החביב הרי ר"י דמצריך לפנות אפי' דבר שא"מ טומאה ע"כ פינוי זה אינו משום חסה אלא גזה"כ הוא ואין ללמוד מכאן דהתורה חסה והא דחסה נ"ל מוהשקית ולפי"ז רש"י (אדר"י) [צ"ל אדר"ש] ור"מ נקוט דטעמא דפינוי משום חסה הוא ודווקא דבר המקבל טומאה ומשום כ"ח שאין להם טהרה במקוה: אפ"ה כבוד י"ט עדיף נ"ל דל"ד להא דאמ' רפ"ד דיומא (דף ל"ט) גבי קלפי דשל עץ היתה ושל חול ואמ' ואמאי לא עשה של כסף או של של זהב משום דהתורה חסה על ממונם של ישראל ולא אמ' כבוד י"ט עדיף ש"ה דקלפי אינו מעיקר מצוה כמו שופר של ר"ה דקלפי של גורלות אינן אלא מכשירי קרבן ולא שייך כבו' י"ט אלא בגופו של מצוה וגרע אפי' משופר של תעני' דמצופה פיהם מיהת בשל כסף אע"ג דמצות היו' בחצוצרו' ואלו קלפי אפי' של כסף לא עשו: לא הי' נוהגין וכו' ובהר הבית ואני תמה כיון דנ"ל מהריעו לפני ה' למה נוהגין כן בהר הבית הא אין לפני ה' אלא מקדש לבד והא גבי שחוטי חוץ כתיב לפני ה' ואם שחט בהר הבית חייב דאפילו סמיכה דאיתקש לשחיטה צריך עזרה דווקא כדמוכח להדיא רפ"ג דזבחי' (דף ל"ג) גבי סמיכת אשם מצורע והכי מוכח בכולה סדר קדשים דאין לפני ה' אצא בעזרה מיהו מצינן בפ"א דמס' ביכורי' ומנין שחייב באחריותן עד שיביאם להר הבית שנאמ' תביא בית ה' מלמד שחייב באחריותו עד שיבא להר הבית ש"מ שאם הביאם לשם שוב א"ח באחריותן וש"מ הר הבית בית ה' קרי: מתיב ר"ע שוה יובל לר"ה.

ק"ל מאי פריך דילמא מהני ר"י היא דאמ' בפ"ק בניסן נברא העולם ושמא י"ל דר"ע דפריך הכי מפ' להא דתנן בפ"ק בא' בתשרי ר"ה לשנים היינו לתקופה ור"א היא דא' בתשרי נברא העולם וכדמפ' לה ר"ז התם הכי וכיון דסתם לן תנא דידן כר"א ואפ"ה תנא הכא דשוה יובל לר"ה ש"מ דאפי' לר"ח ל"א זה היו' דא"כ אינן שוין וג"מ דמשני אשארא (ר"ה) [צ"ל ה"ה] דהמ"ל דההיא דלשנים כשאר אמוראי דלעיל או למלכי א"ה או לדין אלא נ"ל לשנויי הא דזה היום אפי' אדר"ז וכדס"ל לרב מינא: כמאן דלא כר"א.

הקשה התוס' הא ע"כ לא שוו לכל מילי דהא תניא לקמן פ"ד שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעים בין בב"ד שקידשו את החדש וכו' וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ולא תי' כלום. ואיני יודע מאי ק"ל דהא שוה יובל לר"ה קתני כלומר כל מה שנוהג

בר"ה לענין תקיעות וברכו' דנוהג נמי ביובל מש"ה פריך אי תחילת מעשיך מצלינן בר"ה הא ביובל ליהא א"כ אין יובל שוה לר"ה לברכות אבל הא ל"ק דמה דאיתא ביובל וליתא בר"ה דוודאי איתא ביובל מה שאינו בר"ה: אם קול חיצון שמע לא יצא.
פרש"י משו' דאיכ' מחיצת הפנימי מפסקת התקיע'. ומפרש"י משמע דקול חיצון ולא קול הפנימי קאמ' ואפ"ה לא יצא מפני הפסק התקיעה.
והר"ן פי' אם קול פנימי לבדו שמע יצא ומיירי כגון שהוא עודף על החיצון שאין כאן אלא קול פנימי אבל אם קול חיצון נמי שומע לא יצא דה"ל קול ב' שופרות ואני תמה דוודאי הא דאמר אביי לעיל שופר א' אמר רחמנא ולא ב' או ג' שופרות היינו דווקא דומיא דפרה כדמסיק והא דפרה כיון דקאי גילדי גילדי מיתחזי כ"ב או ג' שופרו' דא"א לקול התקיעה לצאת אלא ע"י כמה גילדי ועוד דאין שיעור שופר בגילוד א' אלא ע"י צירוף ב' או ג' ושופר אמר רחמנא שיהי' שיעור שופר בא' וגם קול התקיעה יצא ע"י שופר א' ולא ע"י ב' ודיבוק שברי שופרות דפסול משום ב' או ג' שופרות נמי הוי כה"ג אבל כל היכי שיש שיעור שופר בא' לבד וגם הקול יכול לצאת ע"י א' מהן לחוד כשתוקע בב' שופרות מאי איכפת לן בקול היתר של שופר השני כיון דכל א' מן השופרות א"צ להשני לא לסייע להוצאות הקול ולא להשלמת שיעור שופר אין כאן משום ב' או ג' שופרו' דמאי איכפת לן בקול של שופר אחר כיון דבלא"ה נמי סגי.
$$ציור בספר$$ וראיתי להתוס' בפ"ב דסוטה [דף י"ד] גבי הא דאמ' התם כתבו פי' למגלת סוטה על ב' דפין פסולה ספר א' אמר רחמנא ולא ב' או ג' ספרים שכתבו ה"ה אם כתב לה ב' מגילות ומחקה לתוך כוס א' וכן גבי גט אם נתן לה ב' גיטין אע"ג דכל חד וחד שלם הוא וספר בפ"ע הוא פסול ולא מיגרשי בתרוייהו משום ב' וג' ספרים כדאמ' ב"פ שור שנגח (דף מ') כופר א' אמ' רחמנא ולא ב' או ג' כופרים ובפ"ג דסוכה (דף ל"ה) לינקט תרתי תלתא פירי א' אמר רחמנא ולא ב' וג' פירות ואין להקשות מ"ש מנתן שופר תוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב לי' כב' שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי ובעיני דברי תימא דוודאי אם הן כתב ב' מגילות ומחק לתוך כוס א' או נתן לאשתו ב' גיטין כיון דכל א' ספר שלם בפ"ע הוא ל"ל בה ול"א ספר א' אמר רחמנא אלא בכתב מגילה א' על ב' דפין דאין המגילה נגמר אלא ע"י צירוף הב' ספרים אבל אם כל א' לחוד הוא ספר שלם בפ"ע ל"ל בה אי איתנהו ב' ספרים.
והאי דכופר א' אמר רחמנא אין לו ענין לכאן דהתם מיבעי לן שור של ב' שותפין כצד משלם את הכופר משלם האי כופר והאי כופר כופר א' א"ר פי' לא חייבה תורה על נגיחת שיר לאדם א' אלא חד כופר אבל לא ב' הילכך בשור של שותפין א"א דהאי ישלם

כופר וכן אידך הוי לי' ב' כופרין על נגיחה א' אבל הא וודאי אם זה ישלם מעצמו כופר שלם וכן אידך דש"ד ויצא י"ח דאפי' בשור של אדם א' שנגח אם הבעל משלם ב' כופרין דבר תימה הוא לומר שלא יי"ח ואין מתכפר לו בזה אלא וודאי כדפי' וה"נ הא דאמ' פרי אחד אמר רחמנא לאו למימרא אי נקוט ב' או ג' אינו כלום אלא הכי קאמ' פרי א' חייבו תורה ליקח ולא ב' וג' דהכי אמ' התם פרי עץ הדר פי' שטעם עצו ופריו שווין הוי אומר זה אתרוג ופריך ואימא פלפלין ומשני דלא אפשר היכי ניעבד נינקוט חדא לא מינכרא לקיחתו נינקוט תרי או תלת א' אמר רחמנא פי' לא חייבה תורה לינקוט אלא א' וא"נ ליקח ב' או ג'.

הילכך א"א לומר דפלפלין הוא דהא כיון דבא' לא סגי דלא מינכרא לקיחתו ואי לוקח ב' או ג' א' א"ר דמשמע דסגי בלקיחת פרי א' ומפלפלין א"א בחד כיון דלא מינכר בע"כ אתרוג הוא דמינכר לקיחתו בחד: ותדע דהכי הוא כדפי' דכל היכי דבחדא סגי ל"ל בה אפי' בב' וג' דהא תנן בפ"ט דגיטין (דף פ"ו) שנים ששלחו ב' גיטין שווין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו והשתא האיך מגרשה בשניהם לזו ספר א' א"ר ולא ב' ספרים.

אלא וודאי כל כה"ג דכל א' בפ"ע ש"ד וכל אחד מיגרשה בדידה והשני היתר אינו מגרע כח הגט שלה משום ב' ספרי' מיהו יש לידחות ראיי' זו דנותן שניהם לזו דקאמר לאו בבת אחת משום ב' ספרים אלא נותן לה זה אחר זה דאין פאן משום ב' ספרים כיון דמעולם לא הי' בידה אלא א' מ"מ זה דוחק דא"כ ה"ל לפר' בהדיא שנותן לה בזא"ז עוד נ"ל להביא ראיה מסיפא דהתם דתנן ה' שכתבו כלל בתוך הגט איש פ' מגרש פ' ופ' פלונית והעדים מלמטה כולן כשרים וינתן לכל א' וא' תו תנן הי' כותב תופס לכל א' וא' והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר והשתא בה' שכתבו כלל אמאי תנתן לכל א' וא' ובהי' כותב תופס אמאי את העדים נקראים עמו כשר הא כיון דנכתבו ה' גיטין הללו בספר א' כשנותן לאחד נותן לה בע"כ כל הה' גיטין שהן ה' ספרים ור"א ספר א' אלא וודאי כיון דכל א' ואחד סגי לה בחד ספר שלה לחוד ל"ל בה משום ב' ספרים מיהו ראיי' זו מג' בבות אלו יש לדחות דע"כ לא אמרי' דב' וג' ספרים לא.

אלא כל היכי דראוי להתגרש בכל א' וא' מספרי' הללו אבל בכל הני ב' בבי אין ראוי להתגר' אלא בא' מהם אותו שנכתו' לשמה אבל לא בשאר שלא נכתוב לשמה ואנן בעינן לשמו ולשמה הילכך השאר לגבי דידה לאו ספר מקריא וכמאן דליתא דמו וה"ל כאילו אין כאן אלא ספר א' אבל היכי שנותן לה ב' גיטן בב"א ושניהם נכתבו לשמו ולשמה אע"ג דכל א' ספר שלם בפ"ע אינו מגורשת מה"ט דספר א' א"ר ולא ב' או ג' ספרי' וכדברי התוס' ובהא נמי ניחא הא דפ"ב דסוטה דבעי רבא כתב ב' מגילות לב' סוטות ומחקן

לתוך כוס א' מהו כתיבה לשמה בעינן והאיכא א"ד בעי נמי מחיקה לשמה והשתא ל"ל האי טעמא משום מחיקה לשמה ת"ל דה"ל ב' ספרים אלא משום דאין ספר של חברתה מעכב על של שלה משום ב' ספרים הואיל ושלא לשמה הוא: ומ"מ אעפ"י שאין ראיי' מכל זה שלא כדעת התוס' אפ"ה כיון דראיית התוס' אינו ראי' וכמ"ש זיל בתר סברא ומסתברא דאם כתב ב' גיטין או ב' מגילות לסוטה א' ל"ל בה ואין התוס'פוסל משום ספר א' א"ר ולא ב' וה"ה גבי שופר אם שמע ב' קולות ביחד מב' שופרות ל"ל בה והא דקול פנימי שמע לא יצא לאו משום ב' שופרות ואף קול פנימי שמע אלא אפי' בשמע קול פנימי לחוד נמי ל"י מפני הפסק התקיעה וכדפי' רש"י: אבל אותן העומדים בבור יצאו פרש"י שהן קול השופר לעולם שמעו משמע מפי' דלהעומדין על שפת הבור איכא לאפלוגי בין קול שופר שמע לקול הברה דזימנין דשמעו קול שופר וזימנין לקול הברה אבל שבבור שומעין לעולם לקול שופר ולכאורה ק"ל על פי' רש"י מדאמ' רבה לקמן שמע מקצת תקיעה בבור ומקצת על שפת הבור יצא ומסיק דמיירי בתוקע ועולה לנפשי' ופריך א"ה מאי למימרא ומשני זימנין דמפיק רישי' ואכתי שופר בבור וקא מעירבא קולא קמ"ל.

והשתא אי בעומד על שפת הבור תלוי בהבחנתו ואי קול שופר שמע יצא א"כ איך ס"ד לחוש למפיק רישי' ואכתי שופר בבור הא אפ"ה אי קול שופר שמע יצא וכי ס"ד דגרע במפיק ראשו באמצע מהיכי שהוא על שפת הבור מתחילת התקיעה עד סופה והתוקע בבור. וכי תימא דקמ"ל דלא גזרינן בהא דרבה שמע ק"ש אטו קול הברה הא נמי בק"ו מהא דמשנתינו אתי' דל"ג הכי וי"ל דסד"א אע"ג דבשהוא עומד ע"ש הבור מתחילת התקיעה ועד סופה והתוקע בבור יצא אם אומר ששמע קול שופר דהתם וודאי קושטא קאמ' ואינו טועה ואמר בדדמי.

ואי לאו שברור לו דשמע קול שופר לא הי' טועה לומר קול שופר על קול הברה אבל בתוקע לעצמו ועולה באמצע תקיעה ניחש דדילמא מפיק רישי' ואכתי שופר בבור וזימנין דקול הברה שמע וטועה ואו' בדדמי דק"ש שמע דל' אסיק אדעתי' דאפיק לרישי' ואכתי שופר בבור אלא שסבור דלא אפיק כשהי' שופר בבור ובכה"ג לעולה שומע לק"ש ולא קול הברה קמ"ל דל"ג.

והאי מעורבב לקלא דקאמ' גבי אפיק לרישי' לאו מילתא פסיקתא היא אלא אזימנין קאי וכאלו קאמ' זימנין דאפיק לרישי' וע"י דאפיק זימנין דמיערבב קלא: והרא"ש פי' דהאי ל"ש לפרש המשנה בא וה"פ ל"ש אם קול הברה שמע אלא לאותן העומדים ע"ש הבור שהקול מתבלבל בבור קודם שיצא לחוץ ולעולם אין שומעין אלא קול הברה אבל לאותן

העומדים בבור לעולם ק"ש הן שומעין ויצאו ואין סוגיות הגמ' עולה כהוגן לפי' זה דא"כ מאי תנ"ה דמייתי מדתני התוקע לתוך הבור יצא והתנן לא יצא ש"מ כדר"ה.
הא לפי' כל חידושו דר"ה לחלק דשבבור שומעין לעולם ק"ש ושבחוץ ק"ה לעולם והא אין לדייק מרומיא דמתני' ובריתא אהדדי וגם לישנא דל"ש דקא' ר"ה לפי' לא א"ש כיון דר"ה לא חידש דבר חדש אלא לפ' המשנה אין דרך אמוראי לומר ל"ש על פירוש המשנה: למימרא דסבר רבה שמע מקצת תקיעה וכו' ק"ל הא שמע מקצת ל"ד לכמע מקצת בבור דהתם אותו מקצת גופי' דבבור זמן חיובא הוא לעומדים בבור אבל שמע מקצת תקיעה לחוד דמי לשמע מקצת קודם שעלה עה"ש וגרע מיני' דהתם מ"מ שמע כולה אלא ביון דלאו בזמן חיובא שמע ל"י.
כ"ש היכא דלא שמע תחילתו או סופה דאידך מקצת לא שמע כלל לא כ"ש דלא יצא ואפ"ת דהא דדייק דסבר רבה בשמע תחילתה או סופה סגי לאו למימרא דלא שמע לאידך מקצת כלל א"ו ששמע לכולה. אלא שמקצת שמע בענין שאיי"ח כגון מתעסק כדלקמן דהשתא דמי שפיר לשמע מקצתה בבור דשמע בזמן חיובא ול"ד למקצתו קודם עה"ש דלאו זמן חיובא הוא מ"מ קשה מאי פריך מתקע בראשונה תסלק לי' בתרתי א"כ ראשונה ה"ל שמע תחילתו בלי סופו כלל והשני' ה"ל שמע (סופר) [צ"ל] בלא תחילתו כלל והא בהא אפי' רבה מודה דל"י מק"ו דמקצתה קודם עש"ה הלכך נ"ל דמכאן ראיי' דשמע מקצת תקיעה קודם עה"ש דל"י לרבה וכן בשמע מקצת תקיעה בבור דלמסקנא ל"י אפי' אי איכא שיעור תקיעה במקצת שלאחר עה"ש או במה ששמע חוץ לבור אע"ג אי לא ששמע אלא זה בלבד הי' יוצא כיון שיש בה שיעור תקיעה אפ"ה כיון שהאריך בה יותר מכשיעור כולה חדא תקיעה אריכתא והיא וכיון דמקצתן לאו כלום אידך נמי אינו כלום.
מיהו למאי דס"ד השתא דמחלק רבה בין תקע מקצתה בזמן חיובא כגון בבור דיצא ובין תוקע שלא בזמן חיובא למקצתה דהיינו קודם עה"ש דל"י דהאי דשלא בזמן חיובא מגרע אותו של בזמן חיובא אע"פ שיש בו לחוד כשיעור תקיעה משא"כ אם המקצת בזמן חיובא אלא שהוא בגוונא שא"י כזה כגון מקצתו בבור שאין אותו מקצת מגרע לשיעור תקיעה שכהוגן והשתא כ"ש היכי דלא שמע אלא מקצת תקיעה ויש בה כשיעור אע"ג דלא שמע התו' דל"ל בה דהשתא בשמע מקצתו בבור דהתוספת שמע בפסול דבכה"ג בשמע שלא בזמן חיובא מגרע התוס' את של זמן חיובא אפ"ה אין התוס' הפסול בזמן חיובא גורע לשיעור תקיעה ששמע בהכש' אע"ג דאיכא שמיעת פסול עמו.

כ"ש היכא דלא שמע אלא מקצת תקיעה דאפי' אי שמע לכולו אין כאן צד פסול כ"ש דאין התוס' שלא שמע מעכב על השיעור ששמע ועוד נ"ל דבע"כ הא דשמע מקצת תקיעה קודם עה"ש וכן מקצתה בבור למסקנה דל"י היינו אפי' יש באותו מקצת של הכשר שיעור תקיעה דאי בדליכא שיעור תקיעה אלא בין הכל אדק"ל ארבה מהא דתקע בראשונה הא בע"כ דתקע בראשונה בדתקע שיעור תקיעה דאל"כ לאו כלום הוא וכיון דמשך בשני' כשתים ה"ל פי שני' כשיעור תקיעה.

אדק"ל לרבה לדידן נמי תקשה דהא אכתי נשאר בכל א' כשיעור תקיעה למאי דלא אסיק המקשה השתא דפסוק' תקיעה מהדדי ל"פ: ועוד ק"ל גבי ב' חצוצרות מן הצדדין קא' למימרא דב' קלא משתמעי ומשני להכי מאריך בשופר ודייק למימרא דאי שמע סוף תקיעה וכו' ופריך מהא דתקע בראשונה ומהתוקע לתוך הבור.

ומש"ה הדר בי' ומאי קושי' דילמא שופר מאריך כש"ת דאחר הפסק חצוצרות א"ו אפי' כה"ג ל"י. ועוד מצידה תברא דהאיך אפשר לומר דס"ד דלרבה בשמע מקצת תקיעה דיצא בדלית בי' כש"ת הא תקיעה צריכה שיעור כדתנן לקמן ספ"ד (דף לג) אלא ע"כ לרבה נמי ל"י בשמע מקצתו אלא בדאית בה ש"ת ומיני' לדידן אפי' בכה"ג לי': וכ"ת לפי"ז מאי פריך מהתוקע לתוך הבור אמאי ליפק בתחילת התקיעה מקמי דלא ליערבוב קלא והא בע"כ ערבוב קלא בא קודם שתקע שיעור תקיעה דהא מתני' פסק ותני התוקע לתוך הבור וכו' ל"י.

ומי לא עסקינן אלא בדתקע ש"ת מצומצם ואפ"ה ל"י אלמא ערבוב קלא בא קודם שיתקע ש"ת. א"כ לרבה נמי ניחא דע"כ ל"ק רבה דבמקצת תקיעה נמי יצא ודייקינן לה מדאמר רבה שמע מקצת תקיעה בבור וכו' דיצא אלא בדאיכא במקצת ששמע בבור ש"ת אבל במתני' דליכא ש"ת מקמי דלערבוב קלא מודה רבה דל"י.

לק"מ דודאי מתני' פסק למילתא ומיירי בין תקע ש"ת מצומצם בין האריך הרבה יותר מש"ת ובכולן פסיק ותני אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע ל"י. ומשמע אפי' בתקע יותר מכשיעור ושמע כש"ת לקול שופר ובהמותר הוא דשמע לקול הברה אפ"ה לא יצא אע"ג דשיעור תקיעה הי' קול שופר וע"ד דפי' לעיל והיינו דלא כרב'.

ולמאי דפי' א"ש דלמסקנ' מוקי לה להא דרבה בתוקע ועולה לנפשיה. והשתא תקשה אדמפליג רבה בין שמע מקצת קודם שעה"ש לשמע מקצת בבור ליפלוג בדידי' בין שמע מקצת בבור ובין תוקע לנפשי' א"ו משום דהא דשמע מקצת קודם שע"הש מיירי אפילו במקצת שלאחר ע"הש שהיה תקיעה אפ"ה ל"י.

וזה נלמוד מדברי רבה גופי' דאי בדליכא ש"ת אלא בין הכל פשיטא דל"י אלא ע"פ מיירי בדאיכא שיעור תקיעה בשל אחר שע"הש אפ"ה ל"י ואי אשמעינן כולה מילתא בתקיעה שבבור ה"א דרישא דשמע מקצת תקיעה בבור דל"י מיירי בדליכא אלא שיעור תקיעה בין הכל אע"ג דמילתא דפשיטא היא ה"א משום סיפא נקיט לה דקמ"ל דל"ג לדילמא מפיק רישי' אבל השתא דנקיט מקצתו קודם שע"הש דהוי רישא וסיפא תרי עניני ל"ש לומר דנקט רישא משום סיפא ורישא מיירי בדליכא אלא ש"ת בין הכל דא"כ מאי קמ"ל א"ו אפי' בדאיכא ש"ת בשל אחר שע"הש אפ"ה ל"י: כי קאמר רבה בתוקע ועולה לנפשי'.

וק"ל א"כ למה שני לי' רבה לאביי לחלק במקצת קודם שע"הש למקצת בבור משום דהתם לאו זמן חיובא הוא כלל והכא מקום חיובא הוא כיון דמיירי בתוקע ועולה לנפשי' ת"ל דכל התקיעה היתה כהוגן. ודוחק לומר דה"ק הכא מקום חיובא הוא וכיון דתוקע ועולה לנפשי' ה"ל כל התקיעה במקום חיובא דא"כ לה"ל לחלק התם לאו זמן חיובא כלל הכא מקום חיובא דמשמע דמחלק לה"ט דהתם באותו שעה ליכא זמן חיובא כלל אבל הכא זמן חיובא הוא ואע"פ שמקצת שבבור לאו ממקום חיובא שמע הא כיון דתוקע ועולה לנפשי' כל התקיעה במקום חיובא היתה: ונ"ל דלמסקנא זו לא הקשה אביי לעולם להאי מ"ש דלעיל ולא אהדר לי' רבה הכי וכהג"מ בכמה מקומות ואחד מהן בפ"ק דבכורות [ד"ד] גבי פלוגתא דר"י ור"ל בקידשו בכורות במדבר דאקשי' לי' ר"י לר"ל כמה קושי' ולבסוף מסיק דלכ"ע קידשו ופליגי אי פסקו או לא פסקו ולפ"ז לא אקשה ר"י לר"ל מעולם להני קושי' דהתם.

וכמ"ש התוס' שם: בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא וטעמא משום דס"ל מצוה להנות נתנו וה"ט דרבא מקמא דהדר בי' וה"נ ס"ל לאביי בפ"ב דנדרים דא' התם הא דאמר הנאת סוכה עלי' הא דא' שבוע' שלא אשב בסוכה א"ל רבא וכי מצוה להנות נתנה אלא א' רבא הא דא' ישיבת סוכה עלי הא דא' שבוע' שלא אשב בסוכה והא דרבא אמרה לבתר דהדר בי'.

וק"ל הא תנן בפ"ב דמעילה [דף יב] ערבה לא נהנין ולא מועלין ר"א בר צדוק אומר נוהגין הי' הזקנים שנהנין ממנו בלולביהן ופי' התוס' ערבה שהי' מקיפין המזבח נהנין הי' מהם הזקני' בלולביהן דסבר מצוה לאו להנות נתנו והשתא תקשה להני אמוראי דס"ל מצוה לה"נ. ודוחק לומר דת"ק דא' לא נהנין פליג אדר"א דס"ל מצוה לה"נ ומ"מ לא מועלין משום דלא קידשו כדפי' התוס' דא"כ לא הי' רבא מתמה אאביי כ"כ וכי מצוה להנות נתנו אדרבה דאביי עדיפא דא' כרבנן ורבא הוא דא' כיחידאי ודוחק לומר כיון דאפי'

לת"ק לא מועלין ע"כ הא דלא נהנין אינו אלא מדרבנן ובמקו' מצוה ל"ג רבנן ליתא הא כל דתיקן רבנן כעין דאוריית' תיקן כדאמר בכל דוכתא והרמב"ם בפ"ה [מה"מ] כתב ערבה הגדילהבשדה הקדש לא נהנין ול"מ ולא פי' מ"ש משאר כל אילנות שמועלים בהם כדתנן התם ובפי' המשנה ביאר דבריו שכתב וכשצומחות ערבה בשדה הקדש הואיל ואינן נמכרות ואינן ראוי' לשום דבר לא נהנין ולא מועלין.

וא"י מה הוא זה הא אמר' בכמה מקומות צריפי דאורבני שהי' מכסין גגותיהן בענפי ערבה וגם מצינו סלם של נצרים של ערבה קלופה וגם ראי' להבעיר כדא' בספ"ק דשבת ועוד שראוי' למכור לצורך ד' מינים של חג. ומ"מ לפ"ד טעמא דר"א דנהנין בלולב משום דמצוה לאו ל"נ ואכתי תקשה הא דאמרן אבל הראב"ד כ"ע בהשגת זה שיבוש של"נ במשנה אלא על אותו ערבה של אותו מקום שהיתה למטה מירושלים שיחדוהו לשם מצוה ולפי' נ"ל הא דלא נהנין אעפ"י שאין כאן צד הקדש מ"מ הרחיקו כל אדם ממנ' שאם הי' נהנין היו מכלין את הכל ולא הי' מצוי לערבה של מקדש בחג ומ"מ בלולביהם הי' נהנין הזקנים לר"א דדבר מועט הוא ויש לו קצבה ופי' זה יתכן ועק"ל הא בפ"ד דנדרים תנן גבי מודר הנאה ומלמדו מדרש הלכות והגדות וטעמא משום דלא מהני לי' מידי דאסור לטול שכר לימוד כדמפ' התם בגמ' ופי' הר"ן דאע"ג דמהני לי' במה שמלמדו.

מצות לאו ל"נ. והשתא תקשה למאן דס"ל ל"נ אמאי מלמדו.

וי"ל כיון דאסור ליטול שכר לימוד והכל חייבין ללמוד בחנם אין זה הנאה במה שזה מלמדו בחנם דאם לא ילמדנו המודר זה ילמדנו אחר. ולפ"ז הא דבשופר של שלמים אם תקע ל"י לר"י היינו דאין לו שופר א' אלא זה של שלמים דיש כאן הנאת מצוה דא"א לו לצאת י"ח אלא בהאי של הקדש ובהכא א"ש גי' הספרי' שופר של ע"ז אם תקע יצא דגרסי אמר ר"י דאע"ג דס"ל בשופר ש"ש דל"י משום דהאי מיירי בדליכא שופר אחר אבל האי דשל ע"ז מיירי בדאיכא שופר אח' ואפ"ה בשל עיר הנידחת ל"י דכיתות' מיכתת שיעורא ושופר בעי שיעור ודומה לזה מצינו בפ"ג דסוכה [דף ל"ג] גבי ענביו מרובות מעליו דאין ממעטין בי"ט דמתקן מנא להכשירו ללולב ואי אית לי' הושענא אחריתא ממעטי לראב"ש דהשתא אין כאן תיקן דהא אפשר לו באחרת ובהכי א"ש הא דתנן בפ"ג דסוכה [דף כ"ט] של אשרה ושל עיר הנידחת פסולה ופריך והא' רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר ומשני הכא באשירה דמשה עסקינן דכתות' מכתת שיעורא דיקא נמי דקתני דומי' דעיר הנידחת ש"מ והשתא לר"י תקשה למה תנן אשירה דומי' דעה"נ למימרא דדוקא אשירה של משה פסולה ות"ל דאפי' אשירה דעלמא נמי פסולה כיון

דמצות להנות נתנו א"ו כדפרי' דהיכא דיש לו שופר אחר אפי' לר"י יוצא בשופר של שלמים וה"ה אם יש לו לולב אחר שאינו של אשירה מטעמא דהנאה ל"ל בה מ"מ משום כתותי שיעורא דעה"נ ודאי פסול מש"ה קתני דומיא דעה"נ דאין לו ביטול דאפי' ביש לו לולב אחר פסול מה"ט דכתותי.

ומיהו למאי דפי' התוס' התם דהאי דרבא דא' אם נטל כשר מיירי באשיר' שלא נטעה מתחילה לע"ז ואפי' דישראל וכרבנן בפ"ב דע"ז דשרי בהנאה ובמתני' בנטועה לכתחילה לע"ז והיינו אשירה דמשה ובהאי מוקי רבנן לקרא דואשיריה' תשרפון בלא"ה ניחא ואפי' לר"י הא דנקט אשירה דומיא דעה"נ דקמ"ל דמיירי מאשירה של איסור הנאה דומיא דעה"נ וה"ט דפסול משום דמצוה ל"נ ולאו משום כיתותי שיעורא.

מיהו כד מעיינת הטיב אאל"כ דכל היכא דאפשר לי' להנות הנאה זו מדבר היתר אפי' באיסור הנאה ש"ד דתמה ע"ע אטו אם יש לו בשמים של התר בידו לשתרי לו להריח משל א"ה הא וודאי לא והא בסמוך א' רבא גבי מודר הנאה מחבירו דמזה עליו בימות הגשמים מה"ט דמצות לאו ל"נ הא לא"ה אסור והא שכר הזאה נמי אסור ליקח כדאמר בס"פב דקידושין (דף נח) ול"א כיון דאסור ליקח שכר הזאה ימצא אחר שיזה עליו בחנם ול"ד להא דהדס דאם יש לו אחר דאין בו משום מתקן מנא דש"ה כיון דיש לו אחר ויכול לצאת בו י"ת אין בזה תיקון מנא כלל אבל הכא אע"ג דיש לו אחר ואפשר לו להנות הנאה זו מן ההתר אפ"ה אם נהנה מן האיסור הא נהנה מא"ה והאי דק"ל מפ"ד דנדרים יתבאר שם יותר בחי': שלמים דלאו בני מעילה נינהו.

ק"ל הא דהיכי דתקע באיסור לא יצא ע"כ ה"ט משום דה"ל מצוה הבא בעבירה וכדאמר ברפ"ג דסוכה [דף ל] דמה"ט לולב הגזול וכן קרבן הגזול פסולין והא הקשה התוס' התם בפ"ק [דף ט] דנ"ל דסוכ' גזולה פסולה מחג הסוכת תעשה לך וכן ציצית גזולין פסולין דכתיב ועשו להם משלהם דל"ל קרא ת"ל משום מצוה הבאה עבירה ותי' דטעמא דמה"ב אינו מה"ת אלא מדרבנן והשתא הא כיון דמה"ת יצא אפי' בתוקע בעולה באיסור בע"כ מעל כיון דיצא מה"ת והשתא מאי ק"ל לרבא אימת מעל לבתר דתקע וכו' וכי פסקא דר"י לא מיירי אלא בתקע כמנין תקיעות של תורה בצימצום אדרבה אורחא דמילתא לתקוע יותר כדא' בפ"ק (דף טו) למה תוקעין וחוזרין ותוקעין כדי לערבב השטן ואע"ג דבחבר עיר איירי דחוזר ותוקעין על סדר הברכות א"ל דר"י נמי איירי מחבר עיר.

ועוד דאפ"ת דלא תקע אלא כמנין המפו' במתני' לקמן בפ"ד שהן שלש של שלש הא איכא לקמן מד א' מה"ת וב' מד"ס וא"ל דר"י כוותי' ס"ל וכי תקע כמנין של תורה יצא מה"ת וכיון שיצא מה"ת אע"פ שלא יצא מדרבנן ודאי מעל דהא נהנה לצאת י"ח של

תורה וכי הדר תקע של ד"ס אפי' לא תקע אלא ג' של ג' ג' כמנין המפו' במתני' כיון דתקע של תורה הא מעל כיון דנפק מה"ת וכי תקע אידך ב' של ג' ג' בהתירא תקע כיון דמעל כבר בשלש ראשונות שתקע והשתא תעלה לו תקיעת של ב' פעמים של ג' ג' לתקיעת של תורה שאין בהן משום מה"ב דכבר נפיק לחולין בתקיעת של ג' ראשונת וע"י י"ח תקיעת של תורה אפי' מדרבנן הואיל ותקע להו בהתירא ואי משום דראשונה הי' במה"ב הא תעלה לו לתקיעת של ד"ס דלא איכפת לן בהן משום מה"ב דר"י כשמואל רבי' ס"ל דא' התם בפ"ג דסוכה דבי"ט שני יצא בגזול דבדרבנן ל"ל בה משום מה"ב כמו שפי' התו' התם ואע"ג דהשתא קדים להו תקיעת של ד"ס לתקיעת של תורה ל"ל בה.

ולא עוד אלא דהקדמה זו אינו אלא מדרבנן דגזרו בשל תורה משום מה"ב אבל מה"ת דל"ח למה"ב יצא י"ח בראשונה. נמצא י"ח תקיעת של תורה מה"ת קודם לשל ד"ס ואין כאן הקדמה של ד"ס על של תורה דה"ל כולה מילתא דרבנן ואיך אתקיף רבא לר"י אימת מעל לבתר דתקע וכו' ומשוי לי' טועה מתוך דברי עצמו מיני' ובי' הא י"ל דס"ל כדפי'.

ואע"ג דלמ"ד ב' מה"ת וא' מד"ס בתוקע שיעור מצומצם של ג' ג' דמשנתינו אין וי"ח של תורה אלא אחר שתקע ב"פ של ג' ג' ובאותו שעה הוא דמעל וכי הדר תקע פעם ג' ג' תקיעו' ודאי לא יצא מדרבנן את של תורה משום מה"ב דב' פעמים של ג' הראשונות דתקע להו באיסור' ואין כאן של היתר אלא ג' של פעם אחת ואנן ב' מד"ת בעינן וכ"ש למ"ד כל הג' של ג' מה"ת דפריך רבא שפיר אבל מנ"ל להקשות דילמא ר"י כמ"ד אחת מה"ת ס"ל ובשלמא א"א דטעמא דאין יוצא ידי חובת מה"ב מה"ת א"ש דאפי' תוקע כל היום בשופר של עולה לא יצא י"ח.

דאי אמרת יצא ממילא עבר עבירה דמעל מפני הנאת מצוה לר"י דס"ל מצות להנות נתנו וה"ל מה"ב. מש"ה אמ' דלא יצא וממילא לא מעל ולא עבר דהא לא עשה מצוה ואין כאן הנאה משל הקדש אבל כיון דטעמא דמה"ב דל"י אינו אלא מדרבנן וכדברי התוס' ודאי קשיא הא דאמר: וי"ל היכי אמ' דטעמא דמה"ב מה"ת ל"ל בה ה"מ היכי שהעבירה נעשית ונגמרת כבר והיא גורמת למצוה שבא ע"י לאחר זמן כגון סוכה וציצית גזולין דאפ"ת דאיי"ח המצוה בגזל זה אפ"ה אין עבירה מתוקן ע"י זה דבין יי"ח בין אינו יי"ח ע"י גזל זה מ"מ לא נתרבה ולא נתמעט איסורא של גזל זה משא"כ בתקיעת שופר של עולה אין איסור זה של מעילה נעשית ונגמרת אלא ע"י מצוה זו של תקיעה.

דהא אי אמרת דא"י בת"ש זה ממילא אין כאן איסור מעילה דהא אין כאן שום הנאה אלא הנאת מצוה הגורמת לאיסור מעילה וכיון דאיי"ח ליכא הנאה וממילא מעילה ליכא וא"א ולבא לידי איסור מעילה אא"כ תאמר שיצא ואז איכא הנאת מצוה וממילא חל

איסור מעילה דהא נהנה מן ההקדש נמצא המצוה וקיומה היא הגורמת להביא לכאן איסור זה של מעילה מש"ה איי"ח וממילא לא רכיב עלי' איסור זה של מעילה $$ציור בספר$$ וה"נ בשופר של שלמים נמי לא רכיב איסור גרידא שנהנה מן ההקדש אא"כ תאמר דיי"ח של תקיעה דאם לא יצא אין כאן הנאה וממילא אין בו איסור של נהנה מן ההקדש.

ול"מ לרבא גופי' דאמ' בפ"ק דתמורה (דף ד) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבד אי עביד לא מהני אלא אפי' לאביי דאמ' התם מהני היינו דווקא היכי שאין האיסור בא ע"י המצוה ואין תלויין זה בזה. דאפ"ת דלא מהני אפ"ה איסורו דעביד עביד כמו כל הני דמייתי התה כמו התורם מן הרע על היפה דרחמנא אמר חלבו אין גרוע לא וכן תורם ממין על שאינו מינו דרחמנא אמר כל חלב תירוש וכל חלב יצהר תן חלב לזה וחלב לזה כדאמר' התם.

דאפ"ת דלא מהני אפ"ה עבר אמימרא דרחמנא דהא בהדיא אזהיר עלה קרא מש"ה ס"ל לאביי התם שמהני אבל הכא בתוקע בשופר של עולה ושלמים דלא אזהיר רחמנא להדיא שלא לתקוע בהן אלא דאזהיר שלא להנות מן ההקדש אלא דממילא האיסור בקיום המצוה תליא והשתא אי אמרת דל"י אין כאן איסור כלל אא"כ תאמר שיצא יש כאן איסור וה"ל מה"ב וכ"ע מודו בכה"ג דלא מהני ואינו יוצא י"ח.

ודע די"מ דמה"ב מה"ת אינו יוצא י"ח וכאן לא באתי אלא לישב שימעתין לשיטת התוספת: אלימא כפאו שד והתני' עתים חלים וכו' פי' ואמאי יצא בכפאו שד דכיון דבאותו שעה הוי שוטה ופטור מן המצות אכילה דאותן שעה לאו כלום הוא כי הדר חלים באותו לילה ונעשה בר חיובא צריך לחזור ולאכול ואכילה קמייתא לא פטרתו כיון דלא הי' באותו שעה בר חיוב מצות.

וק"ל מהא דאמרינן בפי' דיבמות (דף סב) הי' לו בנים בגיותו ונתגיי' רי"א קיים פרי' ורבי' ואע"ג דבני נח אין מצווין על פ"ו כדאמ' בפ' א"מ ב"ד (דף נז) והא דא' התם בפ"ו דיבמות מות דמעיקרא פי' קודם שנתגייר בני פ"ו נינהו לאו בני חיוב פ"ו נינהו אלא שבניהם נקרא על שמם כדמוכח התם וכן פי' התוס' שם מ"מ על פ"ו ודאי א"מ והשתא אמאי קיים פ"ו לר"י בבנים שהי' לו בגיותו הא באותו שעה לאו בר חיוב פ"ו הוי א"כ אותן בנים לא עלו לו לפטרו לאחר שנעשה בר חיוב דהיינו לאחר שנתגייר כדא' גבי מצה דאם אכלו בשעה שאין ב"חלא עלתה לו לפטרו לאחר שנעשה ב"ח.

והי' נ"ל דהכי פריך שכיון דכשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו והא תנן המתעסק ל"י לכ"ע אפי' אם מצות א"צ כונה והרי שוטה אינו אלא במתעסק בעלמא כדמוכח בפ"ק

דחולין (דף יב) גבי קטן יש לו מחשבה וכדפי' התוספות התם והרי חש"ו חד דין אית להו כדתנן לקמן והשתא היכא דבר חיובא הוא אפ"ה במתעסק ל"י ק"ו לשוטה דלאו ב"ח הוא כיון דאינו אלא מתעסק בעלמא דל"י ונ"מ להני ב' פרושים אם הי' גדול בשעת חיוב המצוה אלא שהי' עבד דדינו כאשה דפטור ממ"ע שהזמן גרמא ועשה אותו מצוה ובו ביום נשתחרר דלפ"א לא יצא י"ח במה שעשה המצוה קודם שנעשה ב"ח ולפ"ב יצא כיון שהי' בן דעת בשעה שעשה המצוה לא ה"ל מתעסק ואע"ג דלענין אכילת מצה אין נ"מ בין הני ב' פרושי' דהא אפילו נשים חייבות באכילת מצה כדאמר בפ"ב דפסחים מ"מ נ"מ לענין מצו' שופר ולולב בכה"ג דאמרן.

מיהו ע"כ פי' א' אמת דהא אמרינן לקמן (דף כט) דמי שחציו עבד וחציו ב"ח אף לעצמו אינו מוציא משום דלא אתי צד עבדות דידי' ומוציא צד חירות דלנפשי' ומיני' דכ"ש כשכולו אינו ב"ח כגון קטן ושוטה דלא אתי שעת פטור דידי' ומפיק שעת חיובא אחר שנתגדל והביא ב' שערות או אחר שנתפקח.

והא דק"ל מההיא דהי' לו בני' בגיותן ונתגייר לק"מ דש"ה דשבת בעינן והא איכא. ואע"ג דר"י פליג אדר"ה התם וס"ל בהיו לו בנים ומתו דלא קיים פ"ו מ"מ בהי' לו בנים בהיותו נכרי מודה דהא איכא שבת: אמר רב אשי שכפאו פרסיי'.

כתב הר"ן בשם הר"א דדווקא כה"ג יצא שיודע הוא שעכשיו הוא פסח וזו מצה אלא שאין מכוון לצאת אבל קסבור חול הוא ואכל מצה או קסבור לאכול בשר ואכל מצה וודאי לא יצא דאם איתא ל"ל למנקט כפאו פרסיים לנקוט חד מהני גווני א"ו כדאמרן: ולי אין ראיי' זו מוכרחת דוודאי הני דשלחו לאבוה דשמואל לא נחתי לרבותא דא"כ ה"ל לאשמועינן הא דתוקע לשיר דהוי רבותא טפי ורבא נמי דנחית לרבותא דאפי' תוקע לשיר לא יצא כדמסיק.

לא נחית אלא לאשמועינן דהא דתוקע לשיר שוה למצה בהא מילתא דמיירי בי' במצה אבל ל"נ לאשמועינן מילתא חדתא דלא איירי בי' דהא ז"א קאמר מ"מ בעיקר דינא נ"ל דיפה כיון דהא קאמר בסמוך בשלמא מתכוון משמיע ול"נ שומע קא סבר חמור בעלמא הוא ש"מ דכה"ג שאין יודע שזה הוא קול שופר ל"י וא"כ ה"ה אם א"י שזה מצה דלא יצא דמ"ש דהא אין חילוק בין שופר למצה דהא רבא מדמי שופר למצה לענין לצאת וא"כ ה"ה שלא לצאת דמי מצה לשופר ובפ"ק דחולין (דף יג) אמרינן מנין למתעסק שפסול בקדשים פי' רש"י ותוס' כגון קסבור שהוא חולין ובהדיא אמרינן הכי בספ"ד דזבחים (דף מו) חטאת ששחטה לשם חולין כשירה.

משום חולין פי' קסבור שהוא חולין פסול כדבעי מני' שמואל מר"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול הרי משום חולין דהיינו קסבור שהוא חולין מתעסק מקרי. א"כ הה"נ לקסבור שאינו מצה ה"נ מתעסק ותנן לקמן מתעסק ל"י והה"נ קסבור חול הוא ואכל מצה נמי ל"י ולא מסתבר לחלק בין קסבור חמור הוא או חולין הוא לקסבור חול הוא: דף כח ע"ב והאי מתעסק הוא קמ"ל.

דאע"ג דמתעסק הוא יוצא דמצות אצ"כ. כפי' רש"י ולא ה"ל לפ' כן דוודאי מתעסק ל"י כדתנן לקמן פ"ג אלא ה"פ קא משמע לן דתוקע לשיר ל"ד למתעסק: אלמא קסבור רבא מצות אין צ"כ.

והק' התוס' אמאי ל"פ מדאמר ר' יוסי יוסי בפ"י דפסחי' [דף קיד] אע"פ שטבל בחזרת מצוה להבי' מצה וחזרת ודייק התם מדתנא מצוה אלמא לאו משום הכירא דתינוקות הוא אלא משום דמצות צ"כ משום די"ל לעולם מצוה משום הכירא ונ"ל $$ציור בספר$ $ דבע"כ צ"ל כן דהא בפ"ג דסוכה (דף מא) תנן ר' יוסי אומר יט"ר של חג שחל בשבת ושכח והוציא את הלולב לרה"ר פטור מפני שהוציא ברשות ואמר אביי ל"ש אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הא מדאגבי' נפיק בי' ושני אביי כשהפכו ורבא שני בשהוציא בכלי ובע"כ הא דפריך מדאגבי' נפק היינו למ"ד מצות אין צריך כונה דלמ"ד צ"כ לק"מ דהא לא כוון לצאת והשתא מאי פריך הא ר"י ס"ל מצות צריך כונה מדקאמר מצוה להבי' כו' והא דלולב אדר"י קאמר אביי להאי ל"ש אלא שלא יצא בו א"ו לאביי ורבא ל"ל האי דיוקא דפ"י דפסחי'.

וכ"ת מנ"ל להמקשה להקשות מדאגבי' נפיק דילמא אל להאי דיוקא ולר"י מצ"כ. י"ל דאביי ורבא גופייהו אקשי להא מדאגבי' נפיק למאי דס"ל מצות אצ"כ ולא ניחא להו לאוקמי לר"י דלא כוותייהו וכה"ג כתבו תוספת רפ"ב דב"מ (דף כא) גבי וכמה אר"י קב לד' אמות דר"י גופי' פריך להא וכמה כדמוכח התם מן הסוגי' וכה"ג בכ"מ: מצות א"צ כוונה.

ומקשו הכא מדמבעי' לן בספ"ק דברכות (דף י"ג) היכי דנקט כסא דשכרא בידי' וסבור דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי בתר פתיחה אזלינן או בתר חתימה ומאי מיבעי ליה הא מצות אצ"כ ומאי נ"מ בהא דפתח אדעתא דחמרא. ותי' הר"ר יונה דהא דמצות אצ"כ ה"מ במצוה התלוי במעשה שהמעשה הוא במקום כוונה אבל במצוה התלוי באמירה בלבד צריך כוונה דכשאינו מתכוון ואין עשה מעשה ה"ל כאלו לא עשה שו' דבר מן המצוה $$ציור בספר$$ וק"ל דא"כ מאי פריך מהי' קורא בתורה דאם לא כיון לבו לא יצא הא ק"ש שאני דתלי בדיבור וצריך כונה לכ"ע ובשם הר"ש תי' דאע"ג

דמצות אצ"כ הנ"מ בסתמ' אבל מתכוין להדי' שלא לצאת אינו יוצא והכא הא מתכוון שלא לצאת כלל משכרא אלא מחמרא דווקא.
ול"נ דלמ"ד אין צריך כונה אפי' מתכוון בהדי' שלא לצאת אפ"ה יוצא דהא בפ"י דעירובין [דף צה] תנן המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רג"א ב' ב' ומוקי לה בגמ' במצות צריך כוונה פליגי תנא קמא סבר מצות אצ"כ לא לצאת ולא לעבור על בל תוסיף ואי מכניסן ב' ב' אע"ג דאין מתכוון למצוה עובר בב"ת ור"ג סבר מצות צ"כ בין לצאת בין לעבור מש"ה מכניסן ב' ב' וכיון דאין מתכוין למצוה אין עובר.
ואי במתכוין בהדי' שלא לצאת אינו יוצא אפי' למ"ד מצות אצ"כ א"כ לת"ק נמי יכניס ב' ב' ויכוון להדיא שלא לצאת וכמו שאין יוצא בכה"ג ה"נ אינו עובר דהא לצאת ולעבור חדה מחתה אינהו א"ו ש"מ דלצאת ולעבור אפי' במתכוין להדיא שלא לשם מצוה יוצא וההי"נ דעובר מש"ה לת"ק דמצות אצ"כ א"א בב' ב' בשום ענין משום ב"ת ועוד איכא התם לישנא דלצאת לא בעי כוונה ובלעבור פליגי לת"ק אצ"כ ולר"ג צ"כ.
והשתא כיון דלעבור קיל מלצאת דלצאת לכ"פ אצ"כ ולעבור לר"ג צ"כ ואי למ"ד לצאת אצ"כ במתכוין להדיא שלא לשום מצוה מודה דלאו כלום הוא כ"ש לעבור אפי' למ"ד אצ"כ אי מתכוין בהדיא שלא לשם מצוה דלאו כלום הוא א"כ לת"ק אמאי זוג א' אין ב' לא אפי' ב' ב' יכניס ויתכוון להדיא שלא לשם מצוה ובלישנא בתרא אמרינן התם דפליגי בלעבור שלא בזמנו דלת"ק עובר והשתא לת"ק יכניס ב' ב' ויתכוון להדיא שלא לשם מצוה ותו אינו עובר.
א"ו ש"מ כל היכי דאצ"כ בין לצאת בין לעבור אפי' מתכוון להדי' שלא לשם מצוה כסתמא דמי ויוצא ועובר וה"נ משמע להדיא בהא דמסיק לקמן במתן דמי' לר"י דעובר בלא מתכוון בב"ת ואמאי יתכוון להדי' שלא לשם בכור את הנוסף על מתן א' של בכור א"ו אפ"ה עובר בב"ת אע"ג דמתכוון שלא לשם בכור להדיא: וראיתי להתוס' בפ"ג דסוכה (דף ל"ט) לענין ברכות לולב דצריך עובר לעשייתו והא מדאגבי' נפיק שפי' דמכוין לשמה עד לאחר הברכה ואע"ג דמצות אצ"כ בע"כ לא נפיק וק"ל מכל הני דאמרן ועוד מסיימי התוס' בהאי דפרק ג' דסוכה גבי שכח והוציא הלולב לרה"ר בי"ט ראשון של חג כשחל בשבת ופריך מדאגבי' נפיק ושני אביי כשהפכו ורבא שני כשהוציא בכלי והל"ל בנתכוון שלא לצאת משו' דמיירי באדם שאינו בקי והולך אצל בקי ללמוד ומסיים עלה הרא"ש אבל הא יודע שאין יוצא בהן אלא דרך גדילתן.
ודברי תימה הן דמאן מפיס דבהא ידע ובהא לא ידע ועוד אדרבה איפכא מסתברא דבהא דמצ"כ מסתמא רגיל ע"ה לידע יותר מהא דדרך גדילתן דכוונה נוהג בכל המצות של כל

השנה הנוהגת בכל בכל עת ושעה והאי דדרך גדילתן אינו נוהג אלא בד' מינים שבלולב שאינו נוהג אלא בחג פעם אחת בשנה ומיהו יש לדחות לאביי דמוקי לה בשהפך דכיון דמיירי בע"ה הא לא ידע דין כוונת המצוה לכוין בהדי' שלא יצא י"ח אבל דהא דהפכו איתרמי לי' ממילא דלא במתכוון דהא אפש' אפי' בע"ה וכן הא דרבא שהוציא בכלי אפשר דאיתרמי לו כן.

מ"מ למאי דפי' הסוגי' מרווח יותר וכן ראיתי להר"ן בשם הר"א למ"ד מצות אצ"כ אפי' עמד וצווח שאינו רוצה לצאת אפ"ה יוצא בע"כ מיהו למאי דפי' לעיל כסבור שאינו מצה ואכלו ל"י לכ"ע לק"מ דסבר חמרא הוא ונמצא שכר דהא דמי לסבר שאינו מצה ותמהני על הר"ן שכתב כדברי הר"ש במתכוין שלא לצאת ל"י לכ"ע מכח ההוא קושיא דכסא דחמרא כיון דכתב כדברי הר"א דכסבור שאינו מצה לא יצא לכ"ע תו ל"צ לדברי הר"ש דהא לק"מ מיהו כ"ז לשיטת גי רש"י ותוס' בהאי סוגיא דכסא דחמרא אבל הריא"ף וסייעתו יש להם גי' אחרת בהאי סוגיא ולגירסתן אין לו ענין להא דמצ"כ ואין לי להאריך כאן בזה: מאי לאו אם כיון לבו לצאת הק' הרמב"ן בס' המלחמות לימא האי אם כיון לבו לאו כוונת מצוה קאמ' אלא בכונת הלב מיירי וכמ"ד רפ"ב דברכות (דף י') דפר' א' או פסוק אחד צריך כוונה ומחמת קושיא זו ר"ל דלמ"ד מצות אצ"כ אצ"כ כלל והני תנאי ואמוראי ס"ל כמ"ד מצ"כ.

ואני תמה מה ענין זה לזה דכונה דהתם קרא לה שם כוונת הלב. והיינו שיכוון וידע ויבין הדברים שמוצא מפיו ודבר זה תלוי בכוונת הלב ואע"פ שאינו מתכוין לצאת ומעל לבבך נ"ל התם וכוונה דהכא היינו שמכוון לצאת י"ח אותו מצוה אפי' שאינו משים הדברים על לבו אלא שמפנה לבו לדברים אחרים ותדע לך דהא רבא פסק התם כר"מ דפסוק אחד צריך כוונת הלב ובשמעתין ס"ל דלצאת ל"ב כוונה.

וה"נ ס"ל בפ"ג דסוכה גבי שכח והוציא את הלולב דיצא י"ח ועוד אי הא אם כיון לבו כוונ' הלב דפליגי תנאי התם ולא מכוונת לצאת מיירי איך פסיק ותני במתניתן אם כוון לבו דמשמע אסתם ק"ש קאי שהן ג' פרשיות הא ליכא למ"ד התם דמצריך כוונהאלא או בפסוק א' או בפ' א' ואפי' ר"י דמחמיר התם מכולי תנאי ומצריך כוונה אף בפרשה ב' אפ"ה בפרשה ג' ליכא למ"ד דבעי כוונה ועוד אי כוונת הלב דהתם מכוונת לצאת י"ח מיירי הא למ"ד מצ"כ אפי' מצוה דרבנן: צ"ל והא איכא למ"ד התם בפ' אחד או פסוק אחד לחוד צריך כוונה או בב' פרשיות ולכ"ע פרק ג' א"צ כוונה הא כיון דס"ל מצ"כ ליבעי כוונה בכולי ק"ש ומה שהשיב שם הרמב"ן דעיקר ק"ש פסוק א' הוא דזה ק"ש של ר"י הנשיא הוא ואם נאנס בשינה מכאן ואילך יצא אינו ראי' דר"י הנשיא מפני שהי'

מלמד לאחרים הי' פטור משאר ק"ש כמ"ש המפרשים וגם הא דנאנס בשינה אינו ראי' דכבר פי' המפ' דוודאי קורא כל הק"ש אלא שקור' כשהוא מנמנם בלי כוונת הלב ועוד ק"ל אי בכוונת לצאת מיירי התם הא אמרינן התם אמר ר"י עד על לבבך בעמידה ר' יוחנן אמר כל הפ' כולה בעמידה ואזדא ר"י לטעמי' דאמר הלכה דכל הפ' צריכה כוונה ואי כוונה זו כוונה לצאת היא מאי ואזדא ר"י לטעמי' דקאמ' וכי משום דצריך כוונה לצאת צריך עמידה הא וודאי אין ענין זה לזה ועוד אטו למ"ד מצות צ"כ יהי' כל המצות צריכות עמידה הא וודאי לא שמענו והא בפ"ד דברכו' (דף ל"ג) תנא גבי רוכב על חמור דס"ל לר' דישב במקומו ויתפלל מפני שאין דעתו מיושבת עליו פי' מפני עיכוב הדרך אלמא מתפלל במהלך מה לי מהלך ברגלים מה לי החמור שהוא רוכב מהלך (אמ') [צ"ל וה' אמר] התם רבא הלכה כרבי והא רבא לפי דברי הרמב"ן ס"ל מצ"כ דהא פסק כר"מ דפסוק אחד צריך כוונה ואפ"ה מתפלל בעוד שהחמור שרוכב עליו מהלך א"ו דכוונה דגבי ק"ש מכוונת הלב מיירי ולא מכוונת לצאת ודווקא ק"ש בעי כוונת הלב משו' דגלי קרא על לבבך אבל שאר מצות לא ואע"ג דתני' המתפלל צריך שיכוון את לבו בספ"ד דברכות (דף ל"ה) י"ל דמ"מ א"צ כ"כ כוונה כמו בק"ש דיש בו קבלת עול מ"ש אבל אי מיירי לצאת בזה כל המצות שוין.

אבל הדבר ברור דמש"ה לא מוקי להא אי כיון לבו דבכוונת הלב מיירי חדא דתנא פסיק ותני אם כיון לבו דמשמע דכל ג"פ של ק"ש צ"כ ואי כוונת הלב מיירי ליכא למ"ד דבכולה בעי כוונה ועוד דבקורא בתורה מיירי ואתי ואטו בשופטני עסקינן דקורא ואינו משים על לבו הדברים שהוא קורא א"ו אם כיון לבו דקאמר היינו לצאת ובהא כל ג"פ שווין: בקורא להגי'.

התוס' פי' רפ"ב דברכות היינו שאינו קורא התיבות כהלכתן וכנקודתן אלא ככתיבתן קרי כדי להבין בחסרות ויתרות כמו לטטפת מזוזות ואם כיון לבו לאו דווקא אלא לא קרי כדין כנקודתן והלכתן ואין טעם לפי' זה ורש"י פי' בקורא להגיה אף קרי אין כאן אלא מגמגם וגם זה אינו במשמע אבל ע"ד שפי' ניחא וה"פ מאי לאו אם כיון לבו לצאת דקס"ד דהי' קורא בתורה היינו כדרך קריאה ולמוד שמגמתו להבין מה שהוא קורא דאל"כ טורח זה למה א"כ הא ודאי איכא כוונת הלב ומה אם כיון לבו דקתני בע"כ לצאת קאמ' וש"מ מצ"כ ומשני לקרות והשתא לפי"ז אם כ"ל בכוונת הלב מיירי הדר פריך לקרות הא קרי ומשני בקורא להגיה פירוש לאו כדס"ד דקורא ללמוד דא"כ א"א בלא כוונת הלב להבין מה שקורא וא"כ האי אם כ"ל אכוונת לצאת קאמר דתקשה לך.

אלא בקורא להגיה מיירי דבזה א"צ לידע ולהבין מה שהוא קורא ואינו משים לבו להבין אלא לדקדק אם אין טעות בכתיבה ולהגי'. והא דמשני בתחילה לקרות היינו הך תי' בתרא גופי' דקאמ' להגי' דמסיק ולקרות דקאמר היינו דהי' קורא בתור' להגי' דאין כאן כוונת הלב והאי דאם כיוון לבו דקאמר היינו אם כיון לקריאה גמורה כסתם קורא בתורה אלא דהמקשה לא הניח לאסיק התי' שפיר וקדים ואקשי לי' והא קרי ואז ביאר לו המתרץ בקור' להגי' איירי מתני' והאי אם כ"ל דקאמר לקרות כדרך הקורין בתורה ללמוד קא'.

וכן דחק הגמ' בכ"מ שאכתי לא סיים המתרץ דבריו קדים ומקשה לי' ובתי' בתרא גומר התרצן לבאר לתי' קמא והיינו דל"ק אלא בקורא להגי' דלא הדר בי' מתי' קמא אלא מסיק ומבאר לתי' קמא ואלו לפרש"י ותוס' הדר בי' מתי' קמא לגמרי ועוד קשה איך טעי בתחילה לתרץ דלקרות קא' האי אם כיון לבו דהא וודאי קאמר קרא דהא היה קורא קאמר ולמאי דפי' הכל ניחא והשתא לפי המסקנ' האי אם כ"ל בכוונת הלב מיירי.

וראיתי להרשב"א בחי' רפ"ג דברכות בקורא להגיה פי' האי לפי שצריך לכוון מיהא לקרי וכ"כ הר"י בן גיאת דה"ל כוונה זו כנתכוון שומע לשמוע ומשמיע להשמיע שאינו כוונה גמורה אלא שצריך מיהא כוונת שמיעה נראה מדבריו דאפי' למ"ד אצ"כ אפ"ה מודה דכוונת שומע ומשמיע מיהו בעינן וכדברי י"מ שאכתב לקמן גבי איכוון ותקע לי' ושם יתבאר דליתא להאי סברא כלל הלכך המחוור כדפי': לא לשמוע והא שמע סבור חמור בעלמא הוא.

פי' האי לשמוע דקאמ' בתחילה היינו שיתכוון לשמיעת קול שופר ולא קול של חמור וע"ד שפי' בסמוך האי דקורא להגי' מיהא ק"ל תינח קול שופר איכא למימר כסבור חמור בעלמא הוא אבל קול מגילה דקאי עלה נמי האי אם כ"ל מא"ל דהכא ל"ל סבר חמור הוא על קול אדם קורא תיבת ואותיות: אבל נתכוון שומע ול"נ משמיע המ"ל.

פי' התוס' לא המ"ל כגון של"נ המשמיע להוציא השומע דס"ל כדדייק לי' בסוף הסוגי' משמי' לעצמו דומיא דשומע לעצמו אלמא לא ב"כ משמע מדבריהם אפי' אי תקע לשיר יצא דמצות אצ"כ אפ"ה אפשר לומר דכונת משמיע להוציא השומע בעינן דאי כוונת המשמיע קיל מכוונת לצאת השתא לצאת לא ב"כ למ"ד תוקע לשיר יצא כ"ש דאא"ל אליבא דידי' כוונ' משמי' הא ממילא ש"מ דתוקע לשי' ל"י $$ציור בספר$$ ולהאי פי' דס"ל לקמן משמיע ב"כ להוציא השומע לא פליג אדרבה דא' תוקע לשיר יצא: אבל אאל"כ ומצידה תברא דהא פריך לקמן אדר"ז דא' משמיע ב"כ מהא דנתכוון שומע קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמי' לעצמו ומשום הא קושיא מוקי לדר"ז בתנאי וכיון דמוכח מהא ברייתא דבמשמיע לעצמו סגי איך ס"ד

מיהא להוכיח דמצ"כ השתא כוונת משמיע דחמיר לא בעינן כ"ש דכוונה מצו' דקיל מיני' ל"ב א"ו כוונת מצוה חמיר מכוונת משמיע וקס"ד אע"ג דכוונת משמיע לא בעינן אפ"ה כוונת מצוה דעדיף מיני' בעינן: הרי הוא עובר על בל תוסיף בפ"י דעירובין (דף ק') הקשה התוס' וליתי עשה דמתן ד' ולידחי ל"ת ותי' דלא דמי לכלאים בציצת דהכא ע"י פשיעה הוא בא ויוכל הי' להתקיי' בלא דחיית הלאו $$ציור בספר$$ וק"ל הא בפי"א דזבחים (דף צ"ד) אמר כל הנוגע בהם יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסול' היא תפסול ופריך ואמאי ליתי עשה ולידחי ל"ת והא התם נמי בא ע"י פשיעה מה שבלע הכשירה מן הפסולה ואפ"ה פריך דלידחי.

אבל יש לתרץ קושי' התוס' כדמשני רבא התם אההיא דיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש שנאמר ועצם לא תשברו א' עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ואמאי ניתי עשה ולידחי ל"ת אלא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש וה"נ האי עשה דמתן ד' במקדש הוא אינו דוחה ל"ת דבל תוסיף אע"ג דב"ת אינו מיוחד למקדש דווקא דהא אית' בכל המצות ול"ד לל"ת דשבירת עצם ודאכילת פסולי קדשים שמיוחדין למקדש דווקא מ"מ הכא כיון דלאו דב"ת בקדשים הוא ה"ל כלאו שבמקדש דאלים ואין עשה דוחה לה.

ועוד נ"ל דהא דקא' אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש לאו משום דאלימא ל"ת דידה מכל ל"ת דעלמא דא"כ הא עשה שבמקדש נמי אלים מכל עשה דעלמא. והשתא כמו דעשה דעלמא הקל דוחה לל"ת דעלמא הקלה וה"נ לעשה דמקדש דחמיר לידחי ל"ת דמקדש החמור דכך שוה עשה החמיר נגד ל"ת חמורה כמו ששוה עשה הקל נגד ל"ת הקל' וכמו דהתם דוחה ה"נ לידחי א"ו גזה"כ הוא דהאי כללא דעשה דוחה ל"ת ליתא במקדש.

מהשתא א"ל דקים להו לרבנן דעשה דמקדש דגלי קרא דאינו דוחה לל"ת. אפי' ל"ת דעלמא נמי לא דחי ואע"ג דר' אשי שני התם יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה לאו למימרא דל"ל ה"ט דרבא דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש הא רבא מייתי לה נמי משבירת עצם אלא ר"א ה"ק גבי יקדש ל"נ לה"ט דהא בלאו הכי אינו דוחה דה"ל עשה ולא תעשה: מיהו מפי' רש"י שם פ"י דעירובין משמע די"ל כאן דעשה דוחה לא תעשה דאמר התם תני חדא אם עלה פי' באילן בשבת מותר לירד וכו' ורצה לומר התם דאתי כר' אליעזר דאמר קום עשה עדיף ה"נ מותר לירד ופירש"י ר"א סבר קום ועשה מצוה.

עדיף אע"ג דבהאי מצוה איכא צד עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף אתי עשה דחטאת דכתיב ונתן על קרנות ודחי לב"ת דבכור אלמא ס"ל דה"ט דר"א משום דאתי עשה ודוחה

ל"ת. וקשה על פי' זה א"כ מאי פריך ר"י לר"א הרי הוא עובר על ב"ת ול"ל לר"א לשנויי לא נאמר ב"ת אלא כשהוא בעצמו ת"ל דעשה דחי לה לל"ת דב"ת: וי"ל משום דבפ"ח דזבחי' שם מסיק דיש בילה לר"א ופליגא בין בבלול בין בכוסות והא דעשה דוחה ל"ת ל"ש לומר בכוסות דבשלמא בבלול שנבללו ונתערבו מתן א' עם מתן ד' בתוך כוס אחד כיון דיש בילה כשנות' במתן ד' בשטה דעובר על הבכור בב"ת מקיים עשה דמתן ד' ושפיר אמ' דעשה דחי לה אבל בנתערבו הכוסות זה עם זה ואינו יודע איזה של מתן א' ואיזה של מתן ד' כשנותן מכוס של מתן א' מתן ד' עובר עליו בב"ת ואין כאן קיום עשה מש"ה שני לי' ל"נ ב"ת אלא בשהוא בעצמו: מ"מ ק"ל אם אות' דשייך כאן לומר אתי עשה ודחי ל"ת מ"ט דר"י דאמ' ינתן מתן א' אפי' בבלול כדי שלא לעבור עליו ב"ת מה בכך ליתי עשה לידחי ל"ת א"ו אין לומר כאן דוחה ל"ת וכמ"ש משום דה"ל עשה ול"ת שבמקדש: מיהו בע"כ צ"ל דעשה דמקדש דחי לל"ת דעלמא שהרי בפר"א דמילה (דף קלב) אמ' דמילה שלא בזמנו אינו דוחה י"ט ול"א אתי עשה ודחי ל"ת ומייתי לה אביי מדכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת וי"ט והשתא מנ"ל דאין עשה דמילה דוחה י"ט הא ש"ה גבי עולות חול ה"ל עשה דמקדש מש"ה אינו דוחה לל"ת די"ט משא"כ עשה דמילה הוי עשה דעלמא דוחה לל"ת דעלמא א"ו עשה דמקדש דוחה ל"ת דעלמא והשתא מייתי לה אביי שפיר מלא עולת חול בי"ט דאין עשה דמילה דוחה י"ט והא ל"ל דלא אמרינן עשה דוחה ל"ת אלא היכי דעקירת הלאו עם קיום העשה הוא בדבר א' כגון כלאים בציצת דמטיל בסדין של פשתן חוט של צמר שהוא תכלת דבהאי חוט שעובר בלאו של כלאים מקיים נעשה שלתכלת אבל הכא אפי' בבלול אע"ג דבהאי מתן ד' שע"ע ב"ת דבכור מקיים לעשה של מתן ד' ובעידנא דמעקר לאו דבכור מקיים לעשה אפ"ה אינן בדבר א' דהל"ת הוא בדם הבכור וקיום העשה אינו בד"א אלא בדם דמתן ד' הנבלל ונתערב עמו.

הא ליתא דא"כ מאי פר ך גבי יקדש דאם פסולה היא תפסול יבא עשה וידחה ל"ת הא אינן בדבר"א דהא עשה היא בכשירה והל"ת היא בפסולה הנבלעת בה א"ו כל כה"ג אמ' עשה דוחה ל"ת (ונ"ל דמה"ט אין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת דב"ת משום דעשה זו קילא דישנו בשאלה וכדאמר בפ"ק דיבמות [דף ה] דראשו דמצורע אתי' דעשה זו דוחה לתגלחת נזיר אע"ג דאין עשה דוחה ל"ת ועשה שאני נזיר דקיל שישנו בשאלה וכיון דקיל א"ל דאין עשה שישנו בשאלה דוחה ל"ת שאינו בשאלה והא דמתן א' מבכור איירי דאינו בשאלה דהא קדיש מרחם והיינו דנקיט בכולה שמעתין הא דמתן א' דאיירי מבכור ולא ממעשר דהא נמי מתן א' משום דמעשר נמי אית' בשאלה ככל הקדשים הקדושים

בפה הלכך הלאו דב"ת דידי' נמי קיל ואתי עשה דמתן ד' ודחי לי' דעשה אע"ג דקילא דישנו בשאלה אפ"ה דוחה ל"ת דכוותי' דומיא דעשה החמיר שאינו בשאלה דוחה ל"ת דכוותי' החמורה.

והא דפריך גבי יקדש דניתי עשה וידחה ל"ת משום דמיירי מסתם קדשים דהעשה ול"ת יכולן לעקר ע"י שאלה דקדשי ע"י קדושת פה דהא האי יקדש גבי חטאת ומנחה כתיב והא הל"ת ישנו בשאלה דהני אין קדושין מאליהן אא"כ מקדישן בפה: ואע"ג שהתוס' פי' בפ"ג דכריתות [דף יג] גבי הא דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות ואשם א' טמא שאכל חלב נותר מן המוקדשי' ביוה"כ והא דלא חשיב כגון שנשבע שלא יאכלנו ואכלה י"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוי בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרק דמן כהלכתן ליתא בשאלה אבל ל"ל דא דאיירי בבכור שהרי קאמ' בגמ' אקדשי' מיגו דאיתוסף וכו' דאי הוי מיירי בבכור לא הוי או' אקדשי' שהרי קדש בפטר רחם אלמא לאחר שחיטה וזריקה ליתי' בשאלה וא"כ אין עשה דמתן ד' בשאלה לאחר שנתן מתן א' דכיון דנתן מתן א' כיפר ושריא בשר באכילה ושאר המתנות אינו אלא למצוה בעלמא כדתנן רפ"ד דזבחים (דף לו) ה"ל לאחר זריקה ושוב אינו בשאלה ויבא עשה דמתן ד' וידחי ל"ת דב"ת: אלא שאני רואה שנעלם מהתוס' גמרא ערוכה פ"ג דשבועות (דף כד) דא' רבא דשבועה חלה על שבועה ע"י כולל ופריך עלי' מהא דיש אוכל אכילה א' וחייב עלי' ד' חטאות ואם איתי' משכחת לה ה' כגון שא' שבועה שלא יאכל תמרים וחלב מיגו דחיילא אתמרים חיילא נמי אחלב ומשני כי קתני איסור הבא מאליו איסור הבא מעצמו ל"ק והרי הקדש בבכור דקדוש מרחם איבעית אימא כי קתני מידי דל"ל שאלה שבועה דא"ל שאלה לא קתני והרי הקדש הא אוקימנא בבכור $ $ציור בספר$$ הרי דלהני תרתי שנויי הקדש דמתני' דיש אוכל אכילה א' מבכור איירי ומשנויי בתרא ש"מ דיש שאלה אפי' לאחר זריקה דהא נותר דקחשיב הוא לאחר זריקה הוא כדא' בפ"ק דנדרים (דף יב) והא נותר לאחר זריקת דמים ואפ"ה מ"ל בבכור שאין לו שאלה אבל לא משאר מוקדשין הואיל ויש להם שאלה ל"ק ש"מ דאפילו לאחר זריקה יש שאלה והא דקאמר הגמרא אקדישי' מיגו וכו' היינו לשאר שנויי דהתם כי קתני קרבן הקבוע או מידי דחיילא בכשיעור או דענש כרת או מידי דחייל אמידי דאית בי' ממשא ולכל הני שנויי א"צ לדחוק דמוקדשי' דמתני' מיירי מבכור ש"מ דיש שאלה בהקדש אפי' לאחר זריקה כ"ש שיש שאלה קודם שגמר כל המתנות של, מתן ד' אע"פ שנתן כבר מתנה א' אעפ"י שכיפר בההיא מתנה וכ"ת א"כ מאי ראי' מייתי אביי למילה שלא

בזמנו שא"ד י"ט ול"א דאתי עשה דמילה ודוח' ל"ת די"ט מעולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת דש"מ דאין עשה דהקטרה דוחה לל"ת די"ט שאני הכא דאפשר בשאלה.
הא לאו מילתא היא דקרא דעולת שבת בשבתו מקרבן ציבור הבא מתרומת הלשכה שמעורב בו שקלי כל ישראל ואין לו בעלים מיוחדים שאפשר לשאול עליו דמאן מפיס משקלים של מי בא קרבן זה ואי תקשה דוד שהרי חזקי' נפקא לי' התם למילה שלא בזמן שאינו דומה י"ט מנותר שפסח שנא' והנותר ממנו עד בוקר שאין, ת"ל עד בוקר אלא ליתן בוקר שני לשריפתו ולא בי"ט דאין עשה דשריפת נותר דוחה ל"ת די"ט והא פסח מקרבנות יחיד היא ואפשר בשאלה ומאי ראיה היא זו למילה שלא בזמן דא"א בשאלה שלא תדחה י"ט: אומר אני אף דא לא תברא דהא מ"ע להקריב פסח בזמנו בי"ד בניסן ואם בשעה שנעשה נותר שהוא ט"ו בניסן ישאל עליו וה"ל חולין למפרע ולא יי"ח פסח ועשה זו של חיוב פסח אינו בשאל' ואע"פ דעשה דשריפת נותר אפשר לעקרו ע"י שאלה מ"מ כיון דע"י שאלה זו היא גרמא לעקור מצות עשה של פסח למפרע דלא שייך גבי שאלה נמצא אם אית' דעשה דוחה ל"ת די"ט ראוי' הי' לשריפת נותר למידחי י"ט דא"א בשאלה דא"כ אתה מבטל ועוקר למפרע למצו' עשה שאינו תלוי בשאלה אלא ש"מ דאין עשה דוחה לל"ת די"ט ומכאן אתה למד לעשה דמילה נמי והשתא דאתית להכי א"ש נמי האי דלא עולת חול בי"ט דאפ"ת דהוי אפשר בשאלה מ"מ הי' מבטל למפרע מ"ע של קרבנות ציבור שזמנו קבוע.
אבל ההיא דמתן ד' שנתערבו במתן א' מיירי בקרבן יחיד שאין זמנו קבוע ואפי' אם אתה שואל עליו וה"ל חולין למפרע ואפי' הוא מקרבנות חובה אפ"ה לא נתבטל מ"ע של קרבן זה דהא אפשר להביא למחר וליומא חדא ואפילו בקרבנות ציבור שזמנו קבוע ואי עבר יומא בטל קרבנו מ"מ בנתערבו הדמים עדיין יש לו תקנה להקריב אחר אם יש עדיין שהות ביום משא"כ שריפת נותר ועולת חול בי"ט שא"א אלא לאחר יום הקבוע לקרבנו ואם אתה שואל עליו וה"ל חולין למפרע נתבטל ממילא מ"ע של חיוב קרבן זה שאין לו תקנה בשעבר יומא אלא דאכתי קשה הא אי מיתשל עליו נמי גורם לבטל למפרע עשה דאיסור חולין שנשחטו בעזרה דה"ל לאו הבא מכלל עשה כי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה בסוף פרק ב' דקידושין (דף נח).
וא"כ האי תערובת דמים נמי לא הוה ליה עשה שישנו בשאלה כיון דאם ישאל עליו עובר בלאו הבא מכלל עשה דחולין שנשחטו בעזרה דה"ל עשה ודמי להני עשה דשריפת נותר ועולת חול בי"ט וי"ל כיון דבשעת שחיטה כדין שחט שהי' עלי' שם קדשי' אע"ג

דע"י השאלה נעשה חולין למפרע ל"ל בה דחולין בעזרה ממילא הוי וכה"ג מצינו בפ"ד דמנחות (דף מח) גבי שחט ב' כבשים על ד' חלות מושך ב' מהן ומניפן והשער נאכלות בפדיון ופריך דלא כרבי דאמר שחיטה מקדש דפריק להו היכי אי מאבראי כיון דכתיב לפני ה' איפסל ביוצא אי בגואי הא מעייל חולין בעזרה ומשני לעולם כרבי ופריק להו גוואי וחולין ממילא קא הוי מיהו לא דמי כולי האי דהתם כי פריק להו מכאן ולהבא הוא דנעשה חולין ובשעת שעשה מעשה והכניסו לעזרה הי' קודש ואף כי פריק לה מ"מ עד השתא שם קודש עליו ואין בו משום איסור חולין בעזרה אלא מההיא שעתא דפריק לה כשהוא בעזרה והא אין בו מעשה וממילא הוי אבל כי שאל עלה כיון דקימ"ל חכם עוקר את הנדר מעיקרא נמצא איגלי מילתא דלמפרע בשעת כניסה לעזרה ובשעת שחיטה שעשה מעשה הכניס ושחט חולין בעזרה ואין זה ממילא אלא מעשה גמור נעשה באיסור מ"מ אין סברא זו מוכרחת ועוד הא איכא למ"ד בפ"ב דפסחים (דף כב) חולין בעזרה לאו דאורייתא אפי' (אפי' איסור) [צ"ל היה באיסור] שחיטתו ועוד יש לחלק בכמה גווני ואין זה מקומו: ובהכי ניחא לי הא פלוגתא דר"א ור"י דלר"י מתן א' עדיף שלא יעבו' בבכור על ב"ת ואין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת זו דבל תוסיף דבכור הואיל והל"ת אלימא דא"א בשאלה על בכור והעשה דמתן ד' קילא דאית' בשאלה דס"ל לר"י ב"פ דערכין (דף כ) דיש שאלה בהקדש ור"א לטעמי' דס"ל התם אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה העשה דמתן ד' אלימא כמו הל"ת דב"ת דבכור מש"ה אי נתן במתן ד' נדחה הל"ת דב"ת דבכור מפני העשה דמתן ד' דאלימא כמותה הואיל וליתא בשאלה כמו הל"ת ואתי עשה ודוחה ל"ת: ולא תקשה לך לפי מאי דפי' דאין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת הואיל ואפשר בשאלה. התינח היכי דהמקדיש עצמו מקריבו דאפשר לו בשאלה אבל היכי שמת ובנו מקריבו הא אינו בשאלה דא"א לו לשאול אהקדש אביו ולא אפשר בשאלה והא מתניתין פסיק ותני מתן ארבע במתן אחת לר"י ינתן במתן א' ואין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת דב"ת דמתן א' ואפי' הקריבו בנו אע"ג דעשה דמתן ד' השתא ליתא בשאלה (הוי) [צ"ל הא] י"ל כיון דשם עשה זו אי' בשאלה בהקריב המקדיש עצמו אפי' הקריבו היורש לא פקע שם שאלה מיני'.

וגדולה מזו מצינו בהאי דפ"ק דיבמות דעשה דתגלחת מצורע דוחה לעשה ול"ת דתגלחת נזירות הואיל ונזיר ישנו בשאלה פסיק ותני דוחה לעש' ול"ת דנזיר אפי' בנזיר שמשון שאינו בשאלה כדאמרינן בפ"ב דנזיר (דף י) ובע"כ ה"ט דשם נזירות חד הוא כ"ש הכא דהאי קרבן גופ' הי' אפש' לו בשאלה כשהקדישה אביו.

ובהכי ניחא לי לה"ט בתרא דר"י דעדיף לי' מתן א' ממתן ד' מפני שאין עושה מעשה בידי' משא"כ מתן ד' שעובר בבל תוסיף בקום ועשה וכיון שכן לא יתן אפי' מתן א' כדי שלא יעבור בלאו דבל תגרע דאע"ג דמתן א' מעכב ומתן ד' לא מעכב הא אע"ג דאינו מעכב מצוה מיהא איכא אלא דכאן אין עשה דוחה ל"ת א"כ לא יתן כלל אפי' מתן א' דאז אינו עובר בבל תגרע כדפי' לעיל בפ"ק (דף י"ו) דלא כנראה מדברי הרשב"א וכמ"ש שם אבל בנתן מתן א' גורם לעבור בבל תגרע ואין כח בעשה זו לדחות הלאו ואטו משום דלא יפסול הקרבן עובר בבל תגרע כיון דאין כח בעשה זו לדחות הל"ת לה"ט דפי' התוס' הל"ל שלא יתן כלל והעשה נעקרת מאליו שלא בגרמא דידי' מהשתא שנותן מתן א' שהוא הגורם ללאו דבל תגרע לחול כאן וע"י גרמא דילי' חלה ונעקרת אבל למאי דפי' ניחא דגבי לאו דבל תגר' אפי' לר"י אתא עשה דמתן א' ודחי לל"ת דבל תגרע דהא עשה דמתן א' דבכור אלימא דאינו בשאלה מש"ה דוחה לל"ת דבל תגרע דמתן ד' משא"כ אם יתן מתן ד' א"א לעשה דמתן ד' דישנו בשאלה לדחות ל"ת דבל תוסיף דמתן א' דבכור שאינו בשאלה וכמ"ש מיהו כל זה אינו אלא אי אמ' דפליגי בבלול אבל מאן דמוקי לה בפ"ח דזבחים דפליגי בנתערבו כוס בכוסות השתא ל"ש לומר דאתה עשה ודאי ל"ת הא ודאי תקשה לר"י לטעמא בתרא דעדיף לי' מתן א' ממתנ' מפני שאין עושה מעשה בידי' א"כ לא יתן כלל אפילו מתן אחד וכמ"ש.

וביותר קשה לי כיון דסבירא ליה לר"י דלא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ממילא ה"ה לבל תוסיף וכדאמר ר"א דמ"ש ואם כן מ"ט דר"י דא' ינתנו במתן א' הא וודאי מתן ד' דר"א טפי עדיף כדי לקיים זריקת דם של מתן ד' כמצוותו כיון דאין כאן נידנוד דאיסור בל תוסיף משום האי דמתן א' הואיל ואינו בעצמו והא תקשה בין למ"ד דבלול בין למ"ד בכוסות פליגי.

והתוס' פירשו ל"נ בל תגרע אלא כשהוא בעצמו הלכך כיון שהוא יוצא בא' למה נזדקקנו ליתן ד' ועוד טפי עדיף באחת מבד' כדמפ'. ואיני יודע מה הוא זה הא וודאי זקוק הוא למתן ד' כדי שיקיי' מצות מתן ד' כמצוותו לכתחילה ול"ל לבטל בחנם וגם הא דמפ' כשנתתה עברת בבל תוסיף ועשית מעשה הא אין שייך כאן עבירות בבל תוסיף כל עיקר כיון שאינו בעצמו ומ"ט הוסיף ר"י לדבריו בהא הא דר"א עדיף וכדפי'.

וביותר אני תמה בפ"י דעירובין (דף ק) דרוצה לדמות האי דפליגי התם בעלה באילן בשבת אי ירד או לא ירד להא דר"א ור"י לר"א דאמר ינתן במתן ד' דאמר קום ועשה עדיף ה"נ ירד. הא לא דמי קום ועשה דאילן לקום ועשה דמתן ד' דהכא כיון דל"נ בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו לא מיבעי דליכא עבירה בקום ועשה זה אלא אפי' מצוה נמי איכא

אבל הת' אם ירד בע"כ עביד איסורא בהאי קום ועשה: דף כט ע"א איכוון ותקע לי י"מ דר"ז ס"ל מצ"כ ואיכוון ותקע לי דקאמר לצאת י"ח קאמר.
וכ"פ רש"י וי"מ דלא אמר איכוון למצוה אלא צ"כ לשומע ולמשמיע לשם תקיעות שופר כל דהו אפי' שלא לשם מצוה ולעול' כוונת מצוה לא בעינן אבל בעי כוונה לשמוע ולהשמיע ונ"ל כפי' רש"י דאם איתא דכוונת שומע ומשמיע יותר חמיר מכוונ' המצוה עצמו ואפי' למ"ד מצות אצ"כ אפ"ה כוונת משמיע לשומע בעי א"כ לעיל דפריך מהא דנתכוון שומע ולא נתכוון משמיע היכי משכחת לה לאו בתוקע לשיר וש"מ מצות צ"כ והאיך ס"ד דמקשה לומר כן הא בסמוך דייק המקשה גופי' מהא ברייתא עצמה קתני משמיע דומי' דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע וכו' וש"מ דלא בעינן כוונת משמיע וכיון דהאי ברייתא כוונת משמיע לא בעי כלל אפי' לשם תקיעת שופר כל דהו ממילא ש"מ מכ"ש דלא בעי כוונ' מצוה דהא להאי פירושא כוונ' משמיע חמיר מכוונת מצוה והשתא האי תנא חמירתא לא בעי קילתא לא כ"ש אלא וודאי כוונת מצוה חמור מכוונת משמיע וקא ס"ד דאע"ג דהאי תנא כוונת משמיע לא בעי כוונת מצוה מיהו בעי ולפ"ז ש"מ דר"ז דבעי כוונת משמיע כ"ש דבעי כוונת מצוה דמצ"כ.
וק"ל דהא לעיל פריך לרבא דאמר לצאת לא בעי כוונה לעבור בעי כוונה והא מתן דמים לר"י דלעבור ולא בעי כוונה ומש"ה הדר בי' רבא ומסיק לצאת לב"כ לעבור בזמנו לב"כ וכו' והשתא לר"ז דס"ל לצאת ב"כ כ"ש לעבור דב"כ דהא לצאת קיל לענין כוו' מלעבור כדמוכח מהא דרבא ומהא דפ"י דעירובין שכתבתי למעל' והשתא לר"ז תקשה והא מתן דמי' דלעבור ולב"כ וה"נ ק' לר"ל בפר"י דפסחי' (דף קי) דדייק ממתניתן דהת' דמצ"כ וכמ"ש לעיל והשתא תקשה לר"ל נמי הא וי"ל דר"ל מדייק לה שם מדברי ר"י דא' אע"ג דמטבל בחזרת מצוה להביא לפניו מצה וחזרת ולא משו' הכירא דתינוקות דא"כ מאי מצוה כדדייק התם אלא ש"מ מצות צריכות כוונה ור"ז נמי ס"ל כהאי דיוקא ואינהו דא' כר"י.
מיהו ק"ל דהכא ס"ל לר"ל דמצ"כ הא בפ"ג דנזיר (דף כג) ובפ"ג דהוריו' דף י' אר"י מאי דכתי' כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לב' שצלאו את פסחיהם א' אכלו לשם מצוה וא' אכלו לחם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל ר"ל האי רשע קרית לי' ניהי דלא עבד מצוה מן המובחר פסח מיהא עבד אלא אר"ל משל לב' זה אשתו ואחותו עמו בבית וכו' והשתא איך אר"ל פסח מיהא עביד הא מדא' א' אכלו לשם מצוה מכלל דהשני שאכלו לשם אכילה גסה לא אכלו לשם מצוה שהוא דבר והפוכו והא אע"ג

דעביד פסח אפ"ה מצות אכילת פסח שהו' חייב מה"ת לא קיים ור"ל דס"ל מצ"כ א"כ הא ודאי פושע ורשע מקרי אפי' דברי חכמים מקרי הכי כדאמר בפ"ב דיבמות (דף כ) וספ"ק דנידה (דף י"ב) כ"ש באינו מקיים מצוה של תורה.

ואפ"ת דהאי אכלו לש"מ דנקיט ל"ד דתדוק מיני' דהשני לא אכלו לש"מ אלא אכלו לש"מ דקאמ' היינו כדר' מצוותו מן המובחר דהיינו לתיאבון ואיד' אכלו באכילה גסה ומ"מ כיון לש"מ והאי לשם דנקט גבי מצוה ואכילה גסה ל"ד מ"מ תקשה למה נאדי ר"ל לגמרי מהאי משל דפס' ומוקי בד"א הל"ל באכילת פסח גופי' דאיירי בי' אחר אכלה לשם מצוה ואחר אכלו שלא לש"מ דה"ל רשע לר"ל: ונ"ל מהא דאפי' למ"ד מצ"כ ה"מ בדבר שכל המין ראוי למצוותו כגון מצה ושופר ולולב דאין חתיכת מצה זו ושופר ולולב אלו מיוחדין למצותו דאפשר למצוה זו לקיים ע"י דברים אחרים של מינן כמו באלו ואין אלו סתמן עומדין למצוותן ודמי לסתמא (דגמ') [צ"ל דגט] דאמ' רפ"ק דזבחי' גבי קדשי' דקי"ל כל הזבחי' שנשחטו שלא לשמן כשירין ולא עלו לבעלי' לשם חוב' ואם שחטן סתמא עלו דסתמן לשמן קיימא אבל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואפי' סתמא נמי פסול משום דסתם אשר לו לגירושין קיימא ופי' התוס' ואפי' זינתה מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומד' דהא אפש' להתגרש בגט אחר כמו בזה.

אבל בדב' פרטי המיוחד ועומד למצוותו וא"א לקיימו אלא בגופו ואפי' במינו א"א אלא בו בעצמ' כגון אכילת קדשי' ופסח דמצות אכילתן מיוחד בגופן וא"א לקיים מנותן אלא בגופן דמי לשחיטת קדשי' דסתמן לשמן עומדין הואיל ומצותן מיוחד בגופן וגם במילה למ"ד דבעי מילה לשמה אפ"ה בנכרי כשירה משום דעביד סתמא וסתמא לשמה קאי כמש"כ התוס' רפ"ק דזבחי' וצ"ל דה"ט משום דמצות אדם זה מיוחדת לגופו ממילא סתמא לשמה קאי א"נ משום דכל הני אי עשאן שלא לשמן בטל מצותן לגמרי כגון מילה אם נעשה שלא כהכשרה שוב א"א בחזרה לעשות כמצותו אע"ג דאפשר בהטפת דם ברית אין זה עיקר מצות מילה אלא במקום דלא אפשר כגון גר שנתגייר כשהוא מהול או קטן הנולד מהול אבל עיקר מצות מילה אזדא לה וכן קדשי' אי עשאן שלא כמצותן בטל מצות קרבן זה מש"ה סתמא לשמו קאי משא"כ בשאר מצות כמצה שופר ולולב עשאן שלא כמצותן יש להם תקנה לחזור ולעשות כמצותן אין סתמן עומדת לשמן: חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים י"ח וטעמא כדמסיק משום דאין מחויב בדבר וק"ל למ"ד לעיל (דף כח) דמצו' צריכה כוונה ל"ל משום דאינו מחוייב בדבר ת"ל משום דלאו בני כוונה נינהו ואנן כוונת שומע ומשמיע בעינן דהא מה"ט שחיטת חש"ו פסולה אפילו באחרי' רואין אותן למאן דבעי כוונה לשחיטה משום דלאו בני כוונה נינהו כדאמ' בפ"ק

דחולין (דף י"ב) ועוד למאי דפי' לעיל דהיכי דאינו יודע שהיום פסח או שזה מצה ה"ל מתעסק ולכ"ע לא יצא והה"נ באינו יודע שהיום ר"ה או שזה שופר ה"ל מתעסק והא חש"ו כל מעשיה' כמתעסק דיינינן לי' וכדא' התם קטן אין לו מחשבה ואם שחט עולה לשמה פסולה ופי התוס' אע"ג דסתמא נשמה קאי ואינו פסול עד שנעקר מלשמה להדיא סתמא דקטן גרע טפי דא"י שהוא קדשי' ואמרי' לשם חולין כשירה משום חולין פי' שכסבור שהוא חולין פסולה ואפי' אומר הקטן בפירוש ששחטו לשם קדשים לאו כלום הוא דאין לו מחשבה וה"נ אפי' אי אמר בפירוש שהיום ר"ה לאו כלום הוא ועדיין דיינינן לי' כמתעסק ואנן תנן בפ"ד המתעסק והשומע ממנו לא יצא וי"ל דבאחרי' עע"ג ומלמדין אותן לשמה בני כוונ' נינהו דמה"ט מכשירין כתיבת חש"ו את הגט בגדול עע"ג אע"ג דבעי כתיבה לשמה כמ"ש שם התוס' וקמ"ל במתני' דבאחרי' עע"ג נמי אין מוציאן מה"ט דאין מחוייב בדבר מיהו למאי דאמרי מקצת המפרשים דחרש המדבר ואינו שומע אע"ג דהוי כפקח לכ"ד פטור מתקיע' דמצות תקיעה תליא בשמיעה כדתנן לעיל התוקע לתוך הבור דאם קול הברה שמע ל"י א"כ מעיקרא לק"מ דהשתא חרש דמתני' בחרש שאינו שומע לחוד איירי ואע"פ שמדבר וכפקח הוא ובר כוונה קמ"ל דאפ"ה אינו מוציא מה"ט דאינו מחוייב בדבר.

אלא דבהא אין ליישב הא דתנן בפ"ב דמגילה הכל כשירין לקרות את המגילה דר"י מכשיר בקטן ושם יתבאר: סד"א הואיל ותנן שוה יובל לר"ה וכו' ק"ל כיון דקרא לא מקיש להו מה ס"ד לאקושי להו משום דתנן שוה יובל לר"ה ועוד דמתני' נמי לא משוה להו אלא לתקיעות ולברכות והאיך ס"ד לאקושי ת"ש דר"ה לשאר מצות יובל דליתנהו בכהנים וי"ל משום דילפינן לקמן בפ"ד (דף ל"ד) בהקישא וגז"ש דשביעי שביעי ר"ה ליובל לכמה מילי ומש"ה תנן שוה יובל לר"ה והא תקיעות של יובל עיקר הוא לסימן של שילוח עבדי' והשמטו' קרקעו' כדמוכח בכמה דוכתי וה"א מאן דליתא בכל דין השמטו' קרקעו' לא מחייב בת"ש דיובל ור"ה קמ"ל והא דנקט במצוה דר"ה ושבק יובל משום דר"ה שכיח מפי ונוהג בכל זמן ועוד דמכילתן מר"ה מיירי: ובהכי נ"ל הא דקתני בההוא ברייתא גרים ועבדים משוחררי' ומאי קמ"ל פשיטא ולמאי דפי' א"ש משום דאמ' בפ"ה דב"מ (דף ע"א) אין אשה וגר קונין עבד עברי ואע"ג דמסיק התם אין קונין ודינו כישראל אבל קונין דינו כנכרי כדתני' הנרצע והנמכר לנכרי אין עובד לו את הבן ולא את הבת מ"מ מסתברא דהנמכר לנכרי לא שייך בי' רציעה א"כ הה"נ לנמכר לגר צדק שדינו כנכרי לענין ע"ע ולא שייך בי' רציעה ועוד דאיכא למ"ד בפ"ק דקידושין דמוכר עצמו אין נרצע אא"כ מכרוהו ב"ד וב"ד מסתמא אין מוכרין אותו לנכרי אלא לישראל כדכתיב

בקרא להדיא א"כ ה"ה דאין ב"ד מוכרין אותו לגר צדק א"כ ליתא בשילוח עבדים בנרצע אע"ג דאיתי' בשילוח עבדים בפגע בו יובל בתוך שש למכירתו אפ"ה ה"א הואיל וליתא בכל דין שילוח עבדים דיובל דלא משכחת גבי שילוח דנרצע וא"צ תקיעה גבי לסימן שילוח של נרצע לא מחייב בתקיעה שופר דיובל וכדאמ' הגמ' גבי השמטת קרקע סד"א הואיל וליתא בכל דיני השמטה פטור מתקיעה.

קמ"ל דגר ועבד משוחרר חייבין בתקיעה: והני כהנים הואיל דליתניהו במצוה דיובל ה"ה דהמ"ל כהנים ולויים איצטריך לי' דלוי נמי ליתנו במצוה דיובל כדמסיק כ"פ התוספ' רפ"ק דערכין (דף ג')דתנן כהנים ולויים וכו'. ק"ל הא לאו בכהנים ולוים תליא הא מילתא דגואלין לעולם כדאמ' בספ"ב דערכין (דף ל"ג) לרבנן דישראל שירש את אבי אמו לוי גואל כלוי ולוי שירש לישראל אינו גואל כלוי דבערי הלויים תלא רחמנא לגאולת עולם וכיון דלוי וישראל דינן שוה דבערי ישראל אין גואלין ובערי הלוים גואלין לעולם האיך ס"ד מש"ה לפטור מתקיעה א"כ לא משכחת לה למצות תקיעה ביובל כלל אפי' בישראל ואכתי תקשה פשיטא אי הני לא מחייבי מאן מחייבי והא ל"ל דמשכח' לה לגאולת עולם בכהנים מה שאינו בישראל בשדה הנתחלקת לכהנים ביובל א"נ בשדה חרמים דאחוזת כהן הוא כדכתיב.

ולפי"ז הא דקאמ' כהנים איצטריך לי' דווקא הוא דאילו בלויים לא משכחת לה להני ודלא כפי' התוס' ליתא דהא בהדיא אימעט לה לשדה החרם בשילהי ערכין דאם הקדשה ולא גאל' יצאה מתח"י ומתחלקת לכל אחיו הכהנים ואינו בכלל קרא דגאולת עולם ומשמע דה"ה לשדה המתחלקת לכהני' דיצאת מתח"י ומתחלקת לכל הכהני' אם הקדישה ולא גואלה.

דהא במסקנא יליף התם מאחוזת' אמר רחמנא אחוזת' אין חרמי' לא וא"כ הא נמי אימעט מהא ועוד דאחוזתו גבי שדה היוצאת לכהנים ביובל כתיב. מיהו י"ל דאינו ממעט מאחוזתו אלא שדה חרם בלבד ולא היוצאת לכהני' ביובל ואדרבה משום ה"ט גופי' הואיל וגבי' כת' לכהן תהיה אחוזתו ואע"ג דלאו מערי הלוים שניתן להם אחוזה אפ"ה קרי לי' רחמנא אחוזתו ואפשר נמי דלענין מכירת הדיוט נמי דין אחוזת הלוים יש לו לענין שדה אחוזה שאין של ישראל נגאל פחות מב' שנים ולפי"ז ניחא הא דנקט כהנים לחוד ולא נקט נמי לוים ודלא בפי' התוס' והדבר מוכרע.

עוד דאת' כרבי דאמ' התם דקרא דאחוזת עולם מיירי דווקא מבן לוי וערי הלוים ותרתי בעינן אבל בישראל לא משכחת לה כלל לגאולת עולם: טומטום א"מ לא את מינו. ק"ל

מינו אמאי אינו מוציא הא ה"ל ספק ספיק' ספק שמא זכר הוא ואת"ל נקיבה שמא טומטו' השומע נמי נקיבה.
וי"ל משום דלפעמים תהפך ספיקא דטומטום זה התוקע לאידך גיסא דאם טומטום אחר בא להוציאו מאיזה מצוה של תורה שאין הנשים חייבות בו כמו ק"ש וכיוצא בו ותאמר נמי שיוצא מחמת ס"ס כזו שמא המוציא איש את"ל אשה שמא זה הטומטו' נמי אשה הרי להוציא הוא טומטום אחר אזלת לקולא מחמת ספיקא שמא זכר הוא וה"ל ס"ס וכשטומטום אחר בא להוציא אתה מספקת לי' בנקיבה, וה"ל ס"ס ה"ל תרתי קולא דסתרין אהדדי ומש"ה לא אמרי כלל לס"ס זה.
וכה"ג מצינו בפ"ג דנדה (דף כ"ט) המפלת ואינו יודע מה הפילה תשב לזכר ולנקיבה ולנדה. ופי' התוס' אע"ג דהוי ס"ס דשמא לא וולד הי' ואת"ל וולד שמא זכר ואמאי תשב לנקיבה משום דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביו' א"ל נמי אימר לא ילדה כלל והוי כמו שומרת יום כנגד יום ואת"ל ילדה אימר נקיבה הי' וה"ל ראיית דם טהור הא א"א בתרווייהו למיזל לקולא דסתרין אהדדי מש"ה אזלינן בתרווייהו לחומרא.
וה"נ אם אזלת לקולא בטומטום זה כשבא להוציא אחרים משום דספיקא דשמא זכר הוא וע"י זה הוי ס"ס וכשטומטום אחר מוציאו תיזל לקולא מחמת ס"ס שמא נקיב' הוא ה"ל תרי קולא דסתרי אהדדי מש"ה אזלינן בתרווייהו לחומרא: ול"ל דההיא דטומטום ל"ד להיא דלידה דהתם אפשר להתהפך הס"ס באשה זו גופא אבל הכא א"א להתהפך אלא ע"י שנים.
זה אינו דהא ספיקא דרבנן לקולא ומ"מ היכא דסתרין אהדדי אפי' בשנים. לא אזלינן להקל כדתנן בפ"ט דנדה (דף נ"ט) השאילה חלוקה לנכריות או לנדה ה"ז תולה בה פי' אם מצאתה עלי' כתם אבל אם השאילה לישראלי' טהורה שתיהם טמאים ול"א להקל שמא כל חדא וחדא טהורה היא משום דה"ל תרתי קולא דסתרי אהדדי וש"מ דהיכא דסתרין אפי' בשנים ל"א ספיקא דרבנן לקולא א"כ הה"נ בשל תורה אע"ג דס"ס להקל אפ"ה בתרתי דסתרי לא אזלינן להקל אפי' אי סתרי בשנים משום דספיקא בדרבנן וס"ס בשל תורה שווי' ואי משום דההיא דכתם ה"ל וודאי תרתי דסתרי אהדדי אי מטהרת לשתיהם והכא גבי טומטום אינו וודאי תרתי דסתרי אלא שע"י מקרה אפשר לבוא לידי תרתי דסתרי ע"ד שפי' הא נלמד מהא דפ"ב דנדה כל כה"ג נמי ל"א להקל: מי שחציו עבד אינו מוציא וכו' ואף לעצמו אינו מוציא כדמסיק וק"ל הא בריש פ"ק דחגיגה מסיק לאחר שחזרו ב"ה להורות כב"ש דמי שחציו עבד כופין את רבו לשחררו משום דאינו

יכול לישא אשה לא שפחה ולא בת חורין ה"ל כמשוחרר וחייב בראי' אע"ג שפטור מה"ת כדכתי' לפני האדון ה'.

וה"נ אמ' בפ"ח דפסחים דלאחר חזרה מי שחציו עבד אוכל פסח משל עצמו אע"ג דמה"ת אסור לאכול אלא משל רבו ולא משל עצמו דאין צד עבדות שבו נמשך אחר דעתו וה"ל שלא למנוי' ורחמנ' אמר במכסת אלמא לאחר חזרה מי שחציו עבד ה"ל כמשוחר' אפי' להקל באיסור של תורה ומביא עולת ראי' אפי' בי"ט וכן אוכל פסח מש"ע ולא ה"ל שלא למנויו והשתא אמאי אינו מוציא אפי' לעצמו הא אפי' אחרים יוציא כיון דהוי.

כמשוחרר אפי' להקל. וי"ל דוודאי צד עבדות שבו אפי' בתר חזרה במקומו עומדת תדע דאמ' בפ"ד דיבמות (דף מ"ו) דמי שחציו עבד שקידש בת ישראל הולד אין לו תקנה דאתי צד עבדות שבו ומשתמ' בא"א ול"א דה"ל כמשוחר' ואע"ג דלא קאי התם במסקנא הכי היינו מט"א כדמפרש התם.

ובפ"ד דגיטין (דף מ') קמבעי' לן מי שחציו עבד שקידש ב"ח מהו את"ל בן ישראל שאמ' לבת ישראל התקדשי לחצי מקודשת דחזי לכולו האי לא חזי לכולו פי' דהא לצד עבדות שלו א"מ. וש"מ דצ"ע במקומו עומד אפי' לאחר חזרה מש"ה לענין תקיעה אף לעצמו אינו מוציא משום צ"ע שבו ולענין עולת ראי' שאני דהא אי לאו קרא דאל פני האדון ה' חייב בראי' מפני צד חירות שבו כמו שחייב בכל המצות משום צד חירות כדאמ' הכא גבי שופר וממילא הי' מותר להביא אף בי"ט כמו שמביאים הכל כיון דה"ל עולת חובה ולא של נדר.

אלא דגלי קרא דאל פני האדון דצד עבדות מעכב על צד חירות לפטור את צד חירות נמי מן הראי' מגזה"כ וכיון דלבתר חזרה כופין את רבו לשחררו קליש צד עבדות שבו ואין בו כח לעכב על צ"ח דאלים ואע"ג דצד עבדות במ"ע ואינו כבן חורין ה"מ לחלק עבדות עצמו אבל מ"מ קלישותי' דידי' לאחר חזרה אהני שלא לעכב על צ"ח שבו דאלים.

וה"נ לענין פסח דהא אפי' מצ"ע שבו חייב לאכול פסח אלא שא"א לאכול מצ"ע מש"ע אלא משל רבו דווקא וכיון דבתר חזרה קליש צ"ע שבו ה"ל טפל ובטל לגבי צ"ח שבו ואינו מעכבו מלאכול משלו אבל משום צ"ע שבו דינו כעבד לפיכך לא אתי צ"ע ומפיק לצ"ח אפי' של עצמו וה"נ לענין קדושין ואישות צ"ע שבו לאו בר קדושין הוא ובין צ"ע ובין צ"ח כל אחד ואחד במקומו עומד ושם ריש חגיגה ביארתי הטיב: כל הברכות כולם אע"פ שיצא מוציא ק"ל דבפ"ו דברכות (דף מ"ח) אמ' לעולם אינו מוציא את הרבים י"ח עד שיאכל כזית דגן ופי' רש"י ומכי אכל כזית דגן מוציא אפי' למאן דאכל ושבע דמחויב בבה"מ מה"ת אע"ג דהוא אינו חייב אלא מדרבנן כיון דמחויב מדרבנן מחויב

בדבר קרינן בי' ובה"ג פי' דווקא דאכל כזית או כביצה דכוותי' אבל אכלו ושבעו לא מפיק וא"כ כ"ש היכא דיצא דא"י להוציא את המחויב אפי' בדרבנן והכא אמרינן בכל הברכות אע"פ שיצא מוציאה מיהו מפי' רש"י בשמעתין למדתי תירוץ לזה דה"מ דיצא אינו מוציא בשל תורה כמו בברכת המזון אבל בדרבנן כמו שאר ברכות אע"פ שיצא מוציא שהרי בסמוך פי' אהא דברכות היין של קידוש היום מהו מקדש ישראל לא תבעי לך דחובה נינהו ומפיק ואמאי שביק מקדש השבת דשכיח ונקט מקדש ישראל שהוא קידוש די"ט דל"ש.

ובע"כ ה"ט דקידוש של שבת הוא מה"ת כדאמרינן בפ"ג דברכות (דף כ') הילכך לא מצי מפיק לאחר שיצא אבל קידוש י"ט וודאי אינו מה"ת לפיכך אע"פ שיצא לא מבעי' לי' דוודאי מוציא ולא מספק' לי' על עיקר הקידוש אלא אברכת יין שלפניו וכן נראה דהא תנן בסמוך בהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא שביק האי תנא לאשמועינן הא רבותא במצות של תודה ולא נקט לה אלא גבי מצות דרבנן הלל ומגילה ש"מ דבש"ת כיון דיצא פקע מיני' חיובא ומעתה ה"ל אינו מחויב בדבר (ויכול) [ואינו יכול] להוציא אחרים וכ"ת א"כ אמאי תנן במתניתין חש"ו א"מ אחרים ה"ל לאשמעינן רבותא טפי דאפי' גדול דבר חיובא הוא אפ"ה כיון שיצא א"מ כ"ש חש"ו דלאו בני חיובא הן כל עיקר דא"מ.

די"ל משו' דאמרינן לקמן בפ"ד ג' תרועות נאמרו בר"ה ב' מד"ת וא' מד"ס ואיכא למ"ד ב' מד"ס ובהני גדול אע"פ שיצא מוציא דה"ל מד"ס וקמשמע לן דבחרש שיטה וקטן דלאו בר חיובא נינהו לגמרי אפי' בהני נמי א"מ והא דאמרינן בסמוך כד הוינן בי ר"פ הוי מקדש לן וכי אתא אריסיה מדברא הוי מקדש להו ומסתמא בקידוש של שבת של לילה מיירי דהוי מה"ת דאלו קידוש של יום הוי מדרבנן.

מדקאמר וכי אתי אריסיה מדברא והיינו בע"ש דאלו בשבת הא אסור במלאכה ומאי טיבו להיות בדברא. א"ל דלא הי' הוא מוציאם י"ח אלא הן הי' עונין אחריו מה שהי' אומר וכהא דתנן בפ"ג דסוכה מי שהי' עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים ומפני שלא היו יודעי' לקדש הי' מקרא להן.

ומייתי לה מהאי עובדא דדין בברכת היין של קידוש כברכת חובה ואין בו משו ברכה לבטלה א"נ אע"ג דה"ל מקדש להו תחלה לא הי' מכוון להוציא א"ע בכך עד דמקדש להו קודם וכשמקדש להו עדיין הי' מחויב בדבר וס"ל מצ"כ דאע"ג דהוא א"י באותו קידוש שהי' מקדש להו בתחילה אפ"ה כיון דלא יצא עדיין וה"ל מחויב בדבר יכול להוציאם אע"פ שהוא גופא א"י ובהא כיון דאי בעי ראוי לצאת בזה הא עצמו מוציא אבל אם יצא כבר ואינו ראוי להוציא א"ע בהאי שעתא אחרים נמי א"מ: מ"מ ק"ל על פי' רש"י דפי'

דמחויב מדרבנן יכול להוציא את המחויב מה"ת $$ציור בספר$$ דהא בפ"ג דברכו' (דף כ) מבעי לן אי נשים חייבות בבה"מ דאורייתא או דרבנן למנ"מ לאפוקי אחרי' י"ח א"א דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא אלא א"א דרבנן ה"ל שא"מ בדבר ע' מ"ש הראש רפ"ג שלשה שאכלו אלמא מחויב דרבנן אינו מוציא למי שחייב מן התורה אבל לבעל ה"ג ניחא.

והא עובדא דמייתי התם דינאי מלכא כרידריפתא ויהיב כסא לשמעון בן שטח שתיי' וברך להו ואמר ר"א שמעון בן שטח דעבד לגרמי' עבד דהכי אמר ר"י לעולם אינו מוציא עד שיאכל כזי' דגן ומזה הקשו עליו רש"י ותוס' דהא ינאי וחביריו אכלו ושבעו ואפקינהו שמעון ב"ש ואע"ג דלגרמי' עביד טעמא משום דלא אכל כזי' דגן הא אכל כ"ד ה"נ.

איני יודע מאי ק"ל דה"ה אי הוי מפיק להו ע"י אכילת כ"ד נמי לגרמי' הוי עבי' כיון דאינהו אכלו ושבעו והא דר"י לאו אהאי עובד' קאי אלא שמעתי' בעלמא קאמר לה ואמאן דלא אכל אלא כזית קאי והיינו לישנא דלעולם אינו מוציא ולא נקיט א"מ סתמא אלא ה"ק הא לא משכח' לעולם שיכול להוציא אלא עד שיאכל כ"ד אבל בדלא אכל כזית לא משכחת כלל שאפשר להוציא עד שיאכל כ"ד דאז משכחת לה שיכול להוציא למאן דלא אכל כדי שביעה ומ"מ הא לא פסיקא לי' דבדאכל כזית דמוציא לכל דוודאי א"מ למאן דאכל כדי שביעה אבל האי גוונא דאינו מוציא פסיקא לי' דעד דאכל כזית א"מ כלל אפי' למחויב מדרבנן והיינו שאכל כזית דבאכל פחות מכזית א"מ אפי' של דרבנן ותא דמייתי מר"י דלגרמי' עביד אע"ג דר"י לא מיירי אלא להוציא את מי שלא אכל כדי שביעה וינאי וחביריו אכלו כ"ש במכ"ש מייתי לה ותרתי עביד לגרמי' שהוציא בכוס שתי' למאן דאכל ושבע מיהו הני תרתי חדא נינהו דאיהו ס"ל.

מי שאינו מחויב בדבר כלל מוציא אפי' המחויב מה"ת ואנן ס"ל מי שא"מ אין יכול להוציא אחרים לפיכך מחויב דרבנן מוציא דכוותי' אבל לא של תורה מש"ה בכזית דגן מוציא את של דרבנן אבל לא של תורה דהא אינו מחויב בדבר מן התורה ועד דאכל ושבע אינו מוציא של תור': ומדברי רש"י שכתבתי משמע דהא שאינו מחוייב א"מ אחרים אינו אלא מדרבנן דהא פי' מי שאכל כ"ד מוציא למאן דאכל ושבע דמחויב מה"ת.

ואי הא דאינו מחויב בדבר א"מ הוי מה"ת כי מחוייב מדרבנן מה הוי הא מ"מ מה"ת לאו בר חיובא הוא אבל הרמב"ן בס' המלחמות פ"ב דברכות כתב בפשיטות דא"מ בדבר אינו מוציא אחרים מה"ת. ונ"ל להביא ראיה מדאמ' אנדרוגנוס מוציא את מינו אבל לא שאינו מינו וה"נ אמ' דטומט' א"מ לא את מינו ולא את שאינו מינו וטעמא משום דהוו ספק אשה מש"ה א"א להו להוציא לאיש שחייב בודאי.

והשתא אא"ב הא דאינו מחויב דאינו מוציא מחויב ה"ל מה"ת ניחא דה"ל ספיק' דאוריית' ולחומרא אבל א"א דאינו אלא מדרבנן הא כיון דטומטם ואנדרוגנוס הוי ספק זכר אמאי אינו מוציא זכר ודאי הא ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא אבל אי מה"ת אינו מוציא ניחא אע"ג דלגבי להוציא את מינו הטומט' ה"ל ס"ס דאפי' בשל תורה לקולא ניחא דה"ט דל"א להקל משום דזימנין אתה מהפך הס"ס להקל ותאמר בספק ב' דילמא נקיבה הוא כגון אם זה הטומט' המוציא עכשיו את מינו יבא פעם אחר לצאת ע"י בר מינו טומטו' כמותו.

אבל אי אמרת דהא דאין מחויב בדבר א"מ למחויב אינו אלא מדרבנן בחד ספיקא סגי למיזל לקולא וכיון דחד ספיק' סגי למ"ל לעולם שתהפך הספק הא' ויהי' להקל דהא ע"י שתאמר ספק שמא איש הוא ע"י ספק זה למ"ל קולא אלא חומרא בלבד: י"ט של ר"ה פרק ד' דף כט ע"ב במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה פי' רש"י לא בירושלים ולא בגבולין ופי' התוס' והא דקתני כל עיר שרואה ושומע תוקעין היינו לאחר חורבן שהתקין ריב"ז ואיני יודע ירושלים בחרבנה אמאי עדיפא משאר עיירות ולא תליא מילתא אלא בב"ד לרבנן ובסנהדרין גדולה לר"א ובהא ירושלים וכל המקומות שוין.

ועק"ל כלפי לאיי דירושלים בבניינה אין תוקעין אלא במקדש לבד ובחרבנה בכל עיר שרואה כו' תוקעין. ואפ"ת דבירושלים בחורבנה וביש בה ב"ד או סנהדרין לר"א דומיא דיבנה אפ"ה קשה מאי עדיפותא בחורבנה משאר עיירות שתוקעין בה בכל עיר רואה.

ועוד ק"ל אי בחורבנה איירי מאי היתה ירושלים יתירה דקאמר לשון עבר הל"ל זאת ירושלים יתירא לשון הוה והרמב"ם מפרש במקדש היינו בכל העיר ירושלים ולפי"ז ניחא הא דקאמר היתה ירושלים יתירה היינו בבניינה מ"מ צריך טעם מפני מה הי' לה יתרון זה ובשלמא למאי דפי' רש"י בגמרא דהאי טעמא דבמקדש היו תוקעין משום דאין שבות במקדש ולא גזרו בה משום שמא יעבור ד"א בר"ה כיון שאין שבות במקדש ותוקעין בו נגרר אחרי ירושלים והקרוב' לה דהינו ביושבת בתוך התחום כדמפ' הגמ' דכיון דיכולה לבא למקדש דהא כל העיר חשובה כד"א לענין תחומין חשבינן לה כאלו באה לשם ולפי"ז הא דקאמ' במקדש הי' תוקעין ניחא דאע"ג דהי' תוקעין בכל העיר והרואה כיון דאין תוקעין בהן מצד עצמן אלא מכח העזרה דאין בה משום שבות והן נגררין אחרי' וטפילין לה אבל אי במקדש הי' תוקעין היינו בכל העיר וכמו שאפרש בגמ' דה"ט כיון דתקיעת שופר מה"ת לא רצו לבטל לגמרי והניחו רווחא פורתא במקדש דהיינו בירושלים בזמן הבית ושלא בזמן הבית בב"ד לרבנן וביבנה לר"א אמאי היתה ירוית' ירא באלו דקחשיב מיבנה וכ"מ שיש בהן ב"ד וי"ל דה"ט דתוקעין בכ"מ דיש בו

ב"ד לאחד שחרב הבית משום דכיון דלא רצו לבטל מצות שופר לגמרי הניחו רווחא קצת ותלו לה בב"ד מפני שאימת ב"ד עליהן וליכ' למיגזר כל כך לשמא יעבירנו ולר"א דווקא ביבנה תוקעין דאימת סנהדרין שם אבל במקו' סתם ב"ד חשו לשמא יעבור דאין כ"כ אימת סתם ב"ד עליהן וכיון דאין המקום מצ"ע גורם אלא באימ' ב"ד או סנהדרין תליא מש"ה אין תוקעין אלא בפני ב"ד כדמנח בגמ' ואפי' למאי דס"ד דרבא בגמ' דבזמן ב"ד תוקעין אפי' שלא בפי' ב"ד היינו משום דס"ד דבזמן שב"ד יושבין אימת ב"ד בכל העיר ומ"מ אין תוקעין אלא בתוך העיר ולא ברואה דשם אימת ב"ד ליכ' ואיכ' למיחש לשמא יעבור ואלו ירו' בבנינה לאו משום ב"ד הוא אלא משו' רווחא דמצות שופר שלו לבטלו לגמרי ותלו בירוש' שהיא היתה אם מכל ערי ישראל מפני בתיה קדושתה לפיכך קרובה לה עשו כמותה מטעמא דפי' הואיל ויכולה לבא שם בשבת: כתוב א' אומר זכרון תרועה וכתוב א' איום תרועה הא כיצד וכו'.

ק"ל מאי רומיא דקרא דילמ' תרתי קאמ' קרא לתקוע ולעשו' זכרון באמירת פסוקי תרועה נמי. וי"ל דא"כ לכתוב רחמנא זכרון תרועה ויום תרועה בחד דוכתא מ"ש דפלגינהו רחמנא וכתב לזכרון תרועה בפ' אמור ש"מ זמנו של זה אינו כזמנו של זה זכרון תרועה בחל בשבת יום תרועה בחל בחול.

ולפי"ז לר' לוי נמי בחל בחול אצ"ל הפסוקי' מה"ת אלא מדרבנן ובהכי ניחא לי הא דתני' לקמן (דף לד) ב' עיירות בא' תוקעין ובא' מברכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין מכדי לר"ל הא דאורייתא והא דאורייתא אמאי עדיפא הא מהא. ולמאי דפי' א"ש דבחל בחול דתוקעין ר"ל מודה דברכות אינן מה"ת אלא מד"ס.

מ"מ ק"ל לר"ל מנ"ל דזמנו של זה אינו כזמנו של זה משום דפלגינהו קרא דילמא מש"ה פלגינהו דתקיעה אינו נוהג' בשבת ואין בו אלא זכרון אבל זכרון נוהג בין בחול ובין בשבת וי"ל דאם איתא דזמן א' לשניהם בחל בחול א"כ ה"ל למכתב ליום תרועה וזכרון בחד דוכתא ולכתוב איזה לימוד אחר ללמד שאין תוקעין בשבת ומדפלגינהו ש"מ דחלוקין הן לגמרי ואין נוהגין שניהם כא' בשום פעם בין בחול בין בשבת: ועוד הא לאו מלאכה היא.

משמע דלרבי לוי מלאכה גמורה היא. וכ"ת הא תנן לקמן (דף לב) דשופר של ר"ה א"מ עליו את התחו' כו' ואין חותכין אותו כו' ומפ' בגמ' משום דשופר עשה וי"ט עשה ול"ת הא לר"ל כיון דתקיעה עצמו מלאכה היא בע"כ גלי קרא דמצו' שופר דוחה לעשה ול"ת די"ט מדא' רחמנא יום תרועה יהי' לכם.

וי"ל דלר"ל הא דאין דוחה י"ט בכל הני דתנינן משום דע"כ לא שרי רחמנא אלא לתקוע בי"ט דבעידנא דמעקר לעשה ול"ת די"ט מקיים לעשה דתקיעה אבל הני בעידנא דמעקר לעשה ול"ת די"ט לא מקיים לעשה דתקיעה ועוד שאני הני דאפשר להו לעשות מעי"ט משא"כ בתקיעה ובע"כ צל"כ למ"ד י"ט ל"ת גרידא וכמ"ש שם והגמ' חדא מתרי ותלת טעמא נקט והא דתני' לעיל ספ"ג דטומטו' ואנדרוגנוס חייבי' בת"ש אע"ג דדילמא אשה ואין חייבן בה ונמצא מחלל י"ט שלא במקום מצוה די"ל דחייב לשמוע מאיש התוקע לעצמו והא דקאמר התם טומטום אינו מוציא אפילו את מינו ואנדרוגנוס את שא"מ היינו בעבר ותקע מיהו ק"ל מהא דתני' בפ' ו' דחולין [דף"ד] גבי תקיעת שופר דר"ה דאין וודאי דותה שבת וספיקו דוחה י"ט ומפ' הגמ' מאי ספיקו ספק אשה כגון טומטום ומדקא ספיקו דוחה י"ט בע"כ בתוקע לעצמו או אחר לצרכו דאי באחר התוקע לצורך עצמו והוא שומע אין כאן שום איסור ואי תקיעה שלא במקום מצוה בי"ט מה"ת אסו' איך ספק דוחה י"ט אלא ש"מ דאין אסו' אלא מדרבנן ודחיי' דרבנן קאמ' התם.

ועוד ק"ל מהא דאמר' לקמן וג' תקיעו' נאמרו בר"ה ב' מד"ת וא' מד"ס ואי תקיעה שלא במקום מצוה בי"ט אסורו מד"ת וכי ב"ד מתנין לעקור ד"ת בקו' ועשה ובפ' י"ט דשבת (דף קל) תני' שופר וכל מכשיריו דוחין שבת דר"א ונ"ל מדכתיב יום תרועה ביום אפי' בשבת ולמאי אלימא לתקיעת שופר הא תני דבי שמואל כל מלאכה כו' כדבשמעתי' ואע"ג דהא דקא' שופר וכל מכשיריו דוחין שבת איכא לאוקמי לר"ל במקדש מ"מ אי ת"ש מלאכה היא מנ"ל לאוקמי לר"א האי ביו' אפי' בשבת למכשירין דילמא להתיר לתקיעה גופי' בשבת אע"ג דמלאכה היא ועק"ל דתנן בספ"ק דחולין (דף כו) י"ט שחל בע"ש תוקעין פי' לבטל העם ממלאכה ולהבדיל ב"ק לחול והא חיוב תקיעו' הללו אינן אלא מד"ס ואי תקיע' בי"ט אסור מה"ת א"א לתקיעת הללו לדחו' י"ט: מדרבנן הא דגזו' כדרבה.

פי' רש"י ובמקדש ל"ג דאין איסו' שבות דרבנן במקדש וק"ל הא ע"כ שבות שאינו תלוי במקדש וקדשיו גזרו במקדש נמי דהא תנן רפ"ד דסוכה (דף מב) לולב שבעה כיצד י"ט א' שחל בשבת לולב ז' ושאר כל הימים ששה והא אפי' במקדש נמי כדתני סיפא מצות לולב כיצד י"ט א' של חג שחל בשבת מוליכין את לולביה' להר הבית כו' והזקני' מניחן את שלהם בלשכה ושאר כל הימי' ששה וגבי ערבה תנן התם יום ז' של ערבה שחל בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה וטעמא דאינו דוחה שבת בשאר ימים הוא משום הא גזי' דרבה כדמפ'התם וטעמא דעל לולב ל"ג ביום א' בזמן הבית אפי' בגבולין

ועל ערבה גזרו מפ' התם והא ערבה ז אינו אלא במקדש ואפ"ה שאר כל הימים ששה משום הא גזי' דרבה גופי' וש"מ דגזרו על השבות אפי' במקדש.

ובע"כ הא דאין שבות במקדש היינו בדבר התלוי בכבוד המקדש כגון הדח' עזרה לאחר שחיטת פסחי' בי"ד שחל בשבת אדר"ח בספ"ה דפסחים [דף ס"ה] לרבנן דאינו אלא שבות שרי במקדש וכן לצורך עבודה וקרבן בכל הני דחשיב בפ"י דערובין במתני'. א"נ לענין שתי הלחם למ"ד צרכי שבת נעשין מה"ת בי"ט בפ"ג דפסחים [דף מ"ז] דס"ד התם דאפייתן דוחה י"ט מאבל מה שאינו צורך מקדש וקדשיו אע"פ שאינו נוהג אלא במקדש כגון ערבה ולולב בשאר ימי החג אינו דוחה את השבות כ"ש ת"ש שאין מצוותו מיוחד למקדש דווקא שא"ד שבות וכ"ש למאי דפי' בסמוך במקדש הי' תוקעין היינו בירו' בכל העיר דא"א לפי כפי' רש"י דהא בירו' בזמן הבית ל"ש לה"ט דאין שבות במקדש.

אבל הפי' הנכון נ"ל משום דלא רצו חכמים לבטל ת"ש לגמרי בר"ה שחל בשבת משום שהוא להעלות זכרונם של ישראל לאביהם שבשמים דמה"ט הקילו לתקוע משחרב בה"מ בכ"מ שיש בו ב"ד משא"כ בלולב דבטלו לגמרי כמו שפי' התוס' דה"ט דלא ביטלו וכיון דתיקנו בחד ב"ד תקנו בכ"מ שיש בו ב"ד אע"ג דבזמן הבית לא הי' אלא במקדש דוקא ומש"ה הניחו רווחא לשופר במקדש שהוא מקום מסוים כדפי' לעיל ושלא בזמן הבית כ"מ שיש בו ב"ד.

והא דלגבי לולב בזמן הבית בחל יט"ר בשבת דוחה בגבולין משא"כ בשופר כבר פי' התוס' דשאני לולב שאינו אלא טלטול בעלמא מש"ה הואל והותר במקדש הותר נמי בגבולין אבל ת"ש מעשה חכמה א"נ משום דבר"ה לא ידעי קביעות החדש אלא בירושלים אבל יום א' דלולב הי' ידוע אף בגבולין.

ועל תי' הא' יש לדון משום דהתוס' לטעמי' אזלי דס"ל דהתקיעה מצד עצמה היא שבות ואסור לתקוע בי"ט שלא לצורך כמש"ל בפרקין [דף ל"ג] משמם גבי הא נשים מעכבין ושם יתבאר: גזירה שמא יטלנו בידו וכו' ולב"ש דס"ל בפ"ק דביצה [דף י"ב] דאין מוציאין לא את הלול' ולא את הקטן ולא את ס"ת לר"ה דל"א מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כדא' התם ואפ"ה ל"ג בחל ר"ה או יט"ר של חג בחול שלא לתקוע ושלא ליטול לולב משום הא גזירה גופי' דשמא יעביר ועבר על של תורה דא"כ בטלת מצות שופר ולולב לגמרי והא ל"א.

אבל אי גזרו בשבת לחוד אינו בטל מצותן לגמרי דהא אפשר לקיימן בשחלו בחול ואע"ג דבטלו חכמים למעשר בהמה לגמרי שלא בזמן הבית מפני התקלה כדא' רפ"ט דבכורות [דף נ"ג] מ"מ לא נתבטל לגמרי לעולם דלכשיבנה בה"מ ב"ב יחזור מצותו למקומו דהא

תו ליכא למיחש לתקלה אבל אי גזרינן בי"ט משו' שמא יעבור אתה מבטל מצותן לגמרי לעולם דהא בהא גזי' כל הזמנים שוין וא"א לעקור מצות ש"ת לגמרי לעולם.
והא יו"הכ לכ"ע אסור להוציא מה"ת למאי דקיי"ל עירוב והוצאה ליו"הכ בפ"ג דכריתות [דף י"ב] ואפ"ה ביו"הכ של יובל כל יחיד ויחיד חייב לתקוע אפי' בגבולין כדא' לקמן ול"ג משום שמא יעביר אלא ודאי ה"ט משום דא"כ בטלת מצות תקיעה של יובל לגמרי לעולם וגם אליבא דב"ה בע"כ צל"כ דהא בפ"ב דביצה [דף י"ח] בין לב"ש ובין לב"ה כלים אין מטבילין לא בשבת ולא בי"ט ומפ' רבה גזירה שמא יעביר ד"א בר"ה וגז' י"ט אטו שבת ואמאי ל"ג גבי שופר ולולב י"ט אטו שבת א"ו כדפי' מיהו יש לדחות דכולה האי י"ט אטו שבת במקום מצוה צ"ג ול"ד לטבילות כלים דגזרו י"ט אטו שבת דהתם אינו במקום מצוה א"נ י"ל י"ט כיון דקיל דאינו אלא לאו בעלמא ל"ג משו' שמא יעביר ול"ד לשבת דחמיר דבסקילה וי"ט אטו שבת במקום מצוה ל"ג וכדפי': וה"ט דלולב וה"ט דמגילה והא דלא קא' נמי וה"ט דהזאה בשבח דלא דהוי נמי טעמא משום שמא יעביר כדא' בפ"ו דפסחים [דף ס"ט] וה"נ ה"ט דטבילת כלים לרבה כדא' בפ"ב דביצה וכן הא דקא' הכי הכל חייבין בת"ש וה"נ א' בפ"ק דמגילה [דף ד'] גבי מגילה ואלו גבי לולב רפ"ד דסוכה ל"ק האי לישנא דה"ח בלולב פי' יפה שם בפ"ק דמגילה.
א"ל נתקע ואח"כ נדין נ"ל דה"ט משום דא' בפ"ו דעירובין [ד"ס] בדרבנן עבדינן עובדא ואח"כ מותבינן תיובתא: דף ל' ע"א וביבנה בזמן ב"ד אין. נ"ל דנ"ל לרבא דהא חסורי מחסרא דירושלים יתירה על יבנה בשלא בזמן ב"ד ולא בשלא בפני ב"ד וכדר"ה וכדמסיק.
דקס"ד דבירושלים אין לחלק בין בזמן ב"ד לשלא בזמן ב"ד אלא כל היום תוקעין אפי' שלא בזמן ב"ד ואלו יבנה גריעי מינה בתרתי חדא דאין תוקעין אלא בזמן ב"ד ועוד דהא דוקא בפני ב"ד וא"כ ח"מ תרתי בבי במתני' ואלו לרבא לא מחסרא אלא חדא בבא דשלא בזמן ב"ד והא כל למעוטי בחסורי מיחסרא טפי עדיף.
ומשני דח מ דאילו בירושלים תוקעין בפני ב"ד כו' פי' לא כדקס"ד דבירושלים תוקעין כל היום אפי' שלא בזמן ב"ד דליתא דבירושלים גופי' אין תוקעין אלא בזמן ב"ד והאי בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד דקא' המתרץ משמע שלא בפני ב"ד דומיא דבפני ב"ד דהיינו כל זמן שב"ד יושבין ותו לא.
ומהשתא אין יתירה ירושלים על יבנה אלא בהא חדא דשלא בפני ב"ד אבל בזמן ב"ד ירושלים ויבנה שוין בהא דשלא בזמן ב"ד אין תוקעין: תקיעת ר"ה ויובל דוחה את השבת ואע"ג דיובל אפי' חל בחול דוחה יו"הכ למאי דקיי"ל עירוב והוצאה ליו"הכ כדמסקינן

בפ"ג דכריתות [דף י"ד] ול"ג שמא יעבור אפ"ה סד"א דשבת דחמיר טפי דבסקילה גזרינן א"נ אגב ר"ה דנקט בהדי יובל תני דוחה את השבת: מאי עם ב"ד בזמן ב"ד פרש"י והא ליכא לפ' דהאי עם ב"ד בפני ב"ד דהא בכל ארציכם כתי'.

פי' לפי' דהא ודאי האי עם ב"ד אינו אלא מדרבנן דאטו בית דין באורייתא רמיזא ואינו אלא מדרבנן גזי' שמא יעבור מ"מ ביובל ל"ג אלא שלא בזמן ב"ד אע"פ שבר"ה שחל בשבת למאי דמסיק בעינן בפני ב"ד דוקא דאי גזרי' ביובל בפני ב"ד דוקא כמו בר"ה אתה עוקר לגמרי את מצות ת"ש מגבולין ורחמנא א' בכל ארצכם ול"ד לר"ה דמצותו מתקיים בחל בחול והא ל"ל דבעיר שיש ב"ד לא יתקעו אלא בפני ב"ד ובאין בו ב"ד יתקעו כל היום דכיון דלעקר תקיעות יובל מהם לגמרי א"א תו אין לחלק בהם בזמן ב"ד לשלא בזמן ב"ד דאין זה סברא שמקום שאין ב"ד יהי' עדיף ממקום שיש ב"ד וגם דרך חכמים להשוות מדותיהן ותקנו במקום שיש ב"ד זמן ב"ד ואפי' שלא בפניהם דמ"מ איכא קצת אימת ב"ד אפי' שלא בפניהם כ"ז שיושבין אבל כשעמדו ליכא אימה כלל והשוו מקום שאין ב"ד למקום שיש ב"ד כדי שלא לחלק והשתא אין תקיעות של יובל בטילה לגמרי דהא אפשר לקיים בזמן ב"ד בכ"מ אבל בר"ה במקום שאין ב"ד אין תוקעין כלל ולא בטל תקיעת ר"ה מהם לגמרי דהא אפשר לקיימו בחל בחול מש"ה אפי' במקום ב"ד לא התירו אלא בפני ב"ד דוקא דאיכא אימת ב"ד גמור אבל שלא בפני ב"ד דליכא אימת ב"ד כ"כ אע"ג דבזמן ב"ד הוא לא כיון דל"צ הכא לתלות בזמן ב"ד משום לתא מקום שאין בו ב"ד כמו גבי יובל וכדפי'.

זה נ"ל בטעמא דתלה היתר תקיעה בר"ה שחל בשבת בבפני ב"ד דוקא וביובל בזמן ב"ד ואפי' שלא בפני ב"ד אע"ג דתרווייהו משום חדא גזי' דשמא יעבור הואי. מיהו כל זה אינו אלא למאי דקיי"ל עירוב והוצאה ליוה"כ נמצא אפי' אם יוה"כ חל בחול דינו כמו בשב' מש"ה הקילו בו יות' מר"ה דלא לעקור לגמרי ת"ש של יובל אבל לרפר' דא' שם אין עירוב והוצא' ליה"כ תקש' מ"ט הקילו ביובל שחל להיו' בשבת מר"ה כחל בשבת דהא לדידי' הא דתני' לקמן אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקידשו וכו' בע"כ בחל יוה"כ בשבת מיירי דאלו בחול פשיטא למאי ניחוש וכ"ת כמו שפי' בתשוב' [סי' ק"ז] דהא מילתא דרפר' תלי' בפלוגת' דב"ש וב"ה בהא דאין מוציאין לא את הלולב וכו' והא מתני' דמיקל בתקיעה דיובל בחול מיירי וס"ל יש עו"ה ליוה"כ וב"ש היא א"כ בתקיעה דר"ה נמי יש להקל כמו ביובל שלא לעקרו לגמרי כיון דיש הוצאה לי"ט איבא נמי למגזר בכל י"ט של ר"ה שמ' יעבור מיהו להאי תירוץ דלעיל בי"ט דקיל דאינ' אלא בלאו ל"ג שמ' יעבור משא"כ שב' דחמור ניחא.

דאפשר לומר יוה"כ נמי חמי' דבכרת ושייך למיגז' שמא יעבור וכיון דשייך למיגזר בו לשמא יעבור א"כ לא אפשר לעקור ת"ש ממנו לגמרי לפיכך שבקו לי' רווחא טפי. אבל לתי' קמא שפי' דאלו ב"ש בי"ט נמי שייך למיגז' שמא יעבור ומתני' דמיקל ביוה"כ של יובל יותר מר"ה ע"כ לאו ב"ש היא אלא ב"ה א"כ הא אליבא דב"ה ס"ל לרפרם דאין עו"ה ליוה"כ ובע"כ האי תנא דמיקל ביובל יותר מר"ה דקא' לקמן דיובל כל יחיד ויחיד חייב לתקוע משא"כ בר"ה יובל דיומא דר"ה איירי ובחל בשבת דאלו בחול פשיטא והשתא תקשה מ"ש יובל מר"ה הא דמי לגמרי לר"ה דבחל בשבת איכא למיגזר לשמא יעבור ובחל בחול ל"ש למיגזר כיון דאין עו"ה ליוה"כ א"ו אידך תי' אליבא דרפרם עיקר: אלא לאו איש בביתו אפי' שלא בזמן ב"ד.

ק' לי למאי דס"ד דמדתני איש בביתו אפי' שלא בזמן ב"ד משמע דמאי ענין זה לזה. ועוד ק"ל דמשמע דאי איש בביתו היינו איש ואשתו לא הוי ק"ל מידי ומ"ש וי"ל משום דטעמא דיובל דווקא בזמן ב"ד הוא משום שמא יעבור וקס"ד דרבא דאיש וביתו היינו איש בביתו דווקא וה"ט משום היכרא שלא יעבור וכה"ג אמרינן רפ"ד דסוכה גבי לולב דדוחה יט"ר את השבת ול"ג לשמא יעבור משום דהא תיקנו לי' רבנן בביתו פי' כיון דתיקנו בביתו אי' לי' הכירא ולא אתי לעבור וה"נ גבי יובל כיון דתיקנו בביתו משום הכירא אפי' שלא בזמן ב"ד נמי שרי כיון דאי' לי' הכירא תו אין לחוש לשמא יעבור.

ואע"ג דגבי ר"ה לא סגי בהאי תקנתא בביתו ולא שרי אלא לפני ב"ד דווקא היינו משום דמצות תקיעת שופר של ר"ה אינו בטל לגמרי לעולם במקום שאין ב"ד דרוב פעמים חל בחול אבל יובל שהוא לעולם חל ביה"כ אי אמרין בפני ב"ד דווקא אתה מבטל מצות תקיעת שופר דיובל במקום שאין ב"ד לגמרי לפיכך סגי לי' בהאי הכירא דבביתו משא"כ בר"ה דלא סגי לי' בהכי דהא התם גבי לולב נמי לא קאי במסקנא הכי ולא סגי לי' בהיכרא בביתו ומשני לעולם בזמן ב"ד ואפי' שלא בפני ב"ד ומש"ה הקילו גבי יובל יותר מר"ה שלא לעקור מצות יובל במקו' שאין ב"ד ומ"מ זמן ב"ד בעי דבמקום שיש ב"ד יש קצת אימת ב"ד אפי' שלא בפניהם והשוו במקו' שאינ"ב למקום שיש ב"ד שלא לחלק כדפי"ל.

אבל בר"ה בעי בפני ב"ד דווקא מה"ט דפרי'. מהשתא דהאי איש וביתו דקתני בברייתא לאו איש בביתו דווקא קאמר ומשום הכירא אלא לרבות' נקט לה ואיובל לחוד קאי דאפי' בביתו הוא דתוקע אע"ג דהוי שלא בפני ב"ד משא"כ בר"ה דבעינן בב"ד דווקא מיהו בהא דרב ששת דבסמוך צריך טעם מאי ס"ד לפרש דביובל תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד דמאי דוחקי' לפרש כן כדי להקשו' ועק"ל מה דסידר הגמ' קו' ר"ש

לבתר דרבא אע"ג דר"ש קדים לרבא: רואה פרט וכו' ובפ"ק דמגילה (דף ג') אמ' כרך וכל הסמוך לו אע"פ שאין נראה עמו כגון שיושבת בנחל א"נ נראה עמו אע"פ שאין סמוך לו כגון שיושבת בראש ההר נדון ככרך ומ"ש הכא דביושבת בנחל אע"פ שסמוך לו כיון שאין נראה עמו א"נ ביושבת בראש ההר אע"פ שנראה כיון שאין סמוך לו אינו כירושלים כבר פי' שם: בראשונה הי' לולב ניטל במקדש שבעה מושמחתם לפני ה' נפקא לן הא והאי במקדש משמע לכאורה בעזרה דוקא ולא בירושלים דהא לפני ה' כתיב בהאי קרא דמשמע מקדש דוקא.

אע"ג דפי' הא דתנן לעיל ר"ה שחל בשבת במקדש הי' תוקעין בירושלים נמי בכלל זה הכא ע"כ מקדש דוקא וירושלים אינו בכלל: ושיהא לולב ניטל במדינה ז' זכר למקדש ובגמ' מיית' לה מקרא ציון היא דורש אין לה מכלל דבעי דרישה. מיהו כי עבדינן זכר למקדש ה"מ בדבר שיש לו עיקר מה"ת במדינה כגון לולב דנטילתו ביום הראשון בגבולין מה"ת אבל דבר שאין עיקר מה"ת בגבולין לגמרי לא ומה"ט אמרי' בפ"ד דסוכה (דף מד) ערבה דל"ל עיקר מה"ת בגבולין לא עבדינן ז' זכר למקדש ואע"ג דנ"ל מקרא דציון דורש אין לה משמע דאין לחלק קרא אסמכתא בעלמא הוא ע"ב ונתקלקלו הלוים בשיר.

הקשו התוס' אמאי לא חששו על קילקול המוסף שלא קרבו מוסף של ר"ה שלאח' תמיד אינן יכולין להקריבו כדדרשינן עלי' השלם בפ"ה דפסחי' (דף נ"ט) וכ"ת דמעלה ומלינה בראשו של מזבח דעלי' השלם ל"ש אלא בהקטרה ואין מקטיר עד למחר הניחא למ"ד בפ"ט דזבחי' [דף פ"ז] דאין לינה מועלת בראשו של מזבח אבל למ"ד מועלת מא"ל.

ולכאורה אין זה קושי' דהא פריך התם אמ"ד מועלת אי דלא ירדו השתא לנו בעזרה אמ' לא ירדו בראשו של מזבח מבעיא אלא דירדו פי' ביו' מן המזבח וא"כ מוסף יש לו תקנה להקריבו אחר תמיד ולהעלותו ולהלינו בראש המזבח ולא ירדו עד שיקטי'. וה"נ אמ' שם בפ"ה דפסחים לר"י דאמ' מחוסר כיפורים מביא כפרתו אחר תמיד ופריך מאי אולמ' דהאי עשה מעשה דהשלמה ושני ר"פ מעלה ומלינה ופי' רש"י ולינה אינה מועלת בראש מזבח כדא' בזבחי' דד"ה לא ירדו.

מ"מ י"ל דמ"ל לתוס' כיון דלינה מועלת במזבח אע"ג דלא ירד מ"מ אסור להעלותו לכתחילה אם א"א להקטירו קודם שילין כמו הכא דא"א להקטיר בלילה משום עשה דהשלמה עד לאחר הקרבת תמיד של שחר וכבר נפסל בלינה ה"ל כמעלה דבר פסול ע"ג המזבח לכתחילה. ור"פ דאמ' ומלינה י"ל דס"ל כמ"ד אינו מועלת ואינו דבר פסול ואפי' אם ירד יעלה.

ולפי' רש"י א"ל דס"ל דכה"ג ל"ל בה דכיון דבשעת העלתו אכתי לא נפסל אע"ג דלאחר זמן תפסול ממילא ל"ל בה דאיהו לאו מידי עביד אחר פיסולו אלא הפסול חל מאליו והשתא התוס' לשיטתם יפה הקשו. וה"נ ל"ל דל"ש עשה דהשלמה אלא לאחר הקטרת התמיד אבל קודם הקטרתו אפי' לאחר שחיטתו וזריקתו ל"ל בה לפיכך לא הי' קלקול במוסף די"ל שבאו עדים אחר זריקת דם התמיד וקודם הקטרתו דמותר להקריב המוסף וקלקול אינו אלא בשיר ליתא הא אין אומרים שיר אלא בשעת נסכי' כדאמר בפ"ב דערכין והקטרת אבריו קודמין לנסכיו כדא' בפ"ג דיומא (דף לג) ועוד הא מוכח ברפ"ה דפסחי' שם דעשה דהשלמה איכא לאחר הקרבתו אפי' קודם הקטרה דר"כ רמי התם כתי' לא ילין וגו' הא כל הלילה ילין וכתי' השלמים עליה השלם ומאי קושי' דילמא קרא דלא ילין איירי בשלא הקטירו אברי התמיד א"ו בכל ענין איכא לעשה דהשלמה ואין כאן מקומו להאריך בזה: מיהו הא דפשיטא להתוס' דעליה השלם ל"ש אלא בהקטרה לאו ד"ה היא.

דא"כ לר"פ דא' מעלה ומלינה מ"ט דת"ק דר"י דא' התם דווקא מחוסר כפורים בע"פ מביא כפרתו אחר תמיד משום דעשה דפסח דחמיר דבכרת דוחה לעשה דהשלמה דקיל ואמאי הא אין כאן עשה דהשלמה לגמרי כיון שאינו מקטירו ואפילו בשאר ימות השנה נמי ש"ד. וכ"ת בע"פ עשה דפסח דחמיר דותה לגמרי לעשה דהשלמה ואפי' להקטיר ש"ד.

ליתא דאם איתא דלת"ק עשה דהשלמה ליתא באינו מקטיר למה מקטירו בע"פ הא אפש' לקיים עשה דפסח בלא דחיית עשה דהשלמה יבא כפרתו ולא יקטרנו וכדק"ל גבי עשה דוחה לל"ת כל היכי דאפשר לקיים שניהם אינו דוחה ואין סברא לומר אדר"פ דת"ק ור"י דפליגי בפלוגתא דהני אמוראי אי לינה מועלת ע"ג מזבח ולת"ק מועלת ועוד לר"ח דמוקי התם הא דר"י בחטאת עוף דאין בה הקטרה ומשמע דת"ק נמי מהא איירי דהא ר"י עלי' קאי ופליג דלאו דווק' בע"פ אלא בשאר ימות השנה נמי ואמאי לת"ק בע"פ דווקא.

א"ו ש"מ דלת"ק בהקרבה לחוד אעפ"י שאינו מקטיר איכא נמי עשה דהשלמה כמ"ש במ"א: ותי' התוס' דלאחר תמיד יכול להקריב מוסף משום דאתי עשה דרבים ודוחה עשה דהשלמה כדאמ' בפ' השולח (דף לח) גבי שיחרור עבדו השלימו לעשרה מצוה דרבי' שאני וגבי עשה דהשלמה אמרי' שנדחה מקמי עשה דפסח שיש בו כרת ובפ' שלוח הקן [דף קמא] א' דעשה דמצורע דוחה עשה דשלוח הקן משום שלום בין איש לאשתו וק"ל אי עשה דמוסף דוחה לשאר עשה משום דקרבן ציבור עשה דרבי' הוא

א"כ מאי מקשה רפ"ט דמנחות [דף פד] איך עומר בא בשביעי' לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה פי' והאיך מקטיר הקומץ הא עובר בעשה דלאכלה ולא לשריפה והא עומר קרבן ציבור הוא ואתי עשה דרבי' ודחי עשה דיחיד דלאכלה וגם התם משני שאני התם דכתיב לדורותיכם והשתא קרא ל"ל בלא"ה עשה דרבים דחי' לעשה דיחיד ול"ל דמעומר דגלי קרא לדורותיכם נ"ל הא דעשה דרבי' עדיפ' אכתי א"א ללמוד מעומר לעשה דמוסף דאיכא למיפרך מה לעומר שכן מצוותו בכך דא"א להביא בשביעי' אלא מפי' שביעי' דהא אין בא לא מן הישן ולא מח"ל.

כה"ג פריך בפ"ק דמנחות (דף ה) גבי להוציא את הטריפה ופירכא זו יש בב' הלחם שבא בשביעי'. ועוד איכא פירכא גבי עומר שכן מתיר חדש ואפשר דגבי ב' הלחם נמי איכא פירכא זו שכן מתיר חדש למקדש וא"א ללמוד מהם לשאר עשה דרבי'.

ועק"ל מדא' בפ"ד דמנחות [דף מ"ו] ב' הלחם הבאים בפני עצמן יונפו ותעבור צורתן ויצאו לבית השריפה ופריך ממ"נ אי לאכילה אתיין למכלינהו ואי לשריפה אתיין לשרפינהו לאלתר למה לי צורה ושני ר"י גזי' שמא יזדמן להן כבשים לאחר מכאן וא"ל אביי תינח כ"ז הקרבתן לאחר הכי לשרפינהו ומשני מאי תעבור צורתן נמי דקתני צורת הקרבתן.

פירש"י צורת הקרבתן עד תמיד הערב וש"מ דלאחר תמיד אפי' ק"צ אינו דוחה לעשה דהשלמה. אע"ג דהתוס' שם כתבו על פירש"י מיהו בשמעתא דנתקלקלו הלוים בשיר מפ' דק"צ קרב אח' תמיד ודחי לעשה דהשלמה לכן נ"ל עד הלילה.

ק"ל אי ס"ד עד הלילה קא' ל"ל למדחק להוציא לשון תעבור צורתן ממשמעתו בכ"מ דפי' פסול לינה. הא כיון דאי אפשר לשרפו עד הלילה משום שמא יזדמנו לו כבשים עוד ממילא א"א לשורפן נמי בלילה כדאמר בספ"ה דזבחי' (דף נו) גבי נותר ביום הג' אתה שורפו ולא בלילה ואפילו נותר שלא בזמנו אינו נשרף בלילה כדאמר בפ"א דיבמות וה"ה לשאר פסולי קדשים אין נשרפין אלא ביום ולא בלילה כדא' בירוש' אהא דתנן אין מדליקין בשמן שריפה בי"ט דפריך אפי' בחול נמי אין מדליקין דקדשי' אין נשרפין בלילה אר"י ירדו לה בשיטת ר"י דא' תינוק שעבר זמנו נימול בין ביו' ובין בלילה ומקשה מאי אית לך שמן שריפה שעבר זמנו נשרפת בין ביו' ובין בליל' אר"י בן פזי כיון שנטמא כשעבר זמנו אלמא מדמי כל פסולי קדשי' לנותר שאינו נשרף בליל' אפי' שלא בזמנו למ"ד של"ב אינו נימול אלא ביו' ולמסקנ' דגמ' דידן הת' גבי נותר כ"ע מודו דאינו נשרף אלא ביו' וכיון שכן מאי דוחקי' לפרש צורת הקרבתן לימא העבור צורתן ממש דהיינו פסול לינה דכיון דא"א לשרפן כל היו' משום שמא יזדמן להן כבשי' ממילא א"א לשרפן

בלילה דקדשי' אין נשרף בלילה וממילא נפסלין בלינה א"ו פרש"י עיקר דצורת הקרבתן דאר"י היינו הקרבת תמיד ולאחר מכאן לא דאפי' יזדמנו להם כבשי' אין מקריבין משו' עשה דהשלמה וש"מ דק"צ א"ד לעשה דהשלמה.

מיהו התוס' לשיטתיהו אזלי דמפ' הא דא' בספ"ה דזבחים (דף נו) דם נפסל בשקיעות החמה היינו בתחלת שקיעה דאכתי יום הוא י"ל צורת הקרבת היינו תחילת שקיעה דאכתי איכא כדי מהלך ד' מילין עד הלילה ומ"מ אזדא לי' זמן הקרבה מגזה"כ ולאו משום עשה דהשלמה מ"מ כבר הוכחתי בתשובה (סימן י"ז) דליתא להאי פי' ואין דם נפסל עד סוף שקיעה שהוא לילה ממש וא"כ אכתי תקשה אמאי ל"ח לקילקול המוסף מיהו אכתי יש לפרש צורת הקרבתן היינו שלא נשאר מן היום עדיין שאם יזדמנו להן כבשי' שיש שהות לשחטן ולזרוק דמן קוד' הליל' מ"מ קושי' א' מהאי דרפ"ט דמנחות ודאי קשה.

ועק"ל הא למ"ד שא' שיר של חול עם התמיד ע"כ לא אמרו זמן גדול קודם הלילה דהא כל עת מצפין שמא יבואו עדי' ויקדשהו וצ"ל שיר של י"ט א"ו ל"א שיר של חול אלא סמוך ללילה עד שא"א להמתין יותר דא"כ יפנה היום ויבוטל השיר לגמרי דאין אומר' שיר בלילה וכיון שכן כל שכן שלא נשאר שהות להקרבת מוספין שהיו בהמות רבות ובודאי צריך שהות יותר מאמירת השיר ואכתי תקשה אמאי ל"ח להקרבת מוסף.

ול"נ דודאי משום קילקול מוסף א"א לתקן שלא יהי' מקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדי' מן המנחה ולמעלה שיהא מעובר דא"כ בכל החדשי' יש קילקול זה של מוסף ר"ח ומאי אולמא דמוסף ר"ה יותר מכל מוספי ר"ח דל"ח לה וכ"ת אין ה"נ ניחוש לקילקול המוסף בכל ר"ח. הא א"א דהא תנן בפ"ב דערכין (דף ח) דלא מוסיפין לעבר יותר מח' חדשים בשנה ואי מעברין אי אישתהו העדים לבא משום קילקולהמוסף הא א"א לתקן קילקול זה בכל פעם דאישתהו דנמצא צריך לעבר לפעמים יותר מח' חדשי' וזה א"א וכיון דאין תקנה לקילקול זה בשאר ראשי חדשי' אלא אפי' אם באים סמוך לחשיכה אפ"ה מקבלין אותן וכדתנן לעיל רפ"ג נחקרו העדי' ולא הספיקו לומר מקודש ה"ז מעובר הא הספיקו לומר מקודש ל"ל בה ומתני' פסיק ותני סתמא ומשמע אפי' בזמן הבית נמי דינא הכי ול"ח לקילקול מוסף ר"ח ש"מ דה"ט כדפי' וכיון שכן דא"א לתקן קלקול זה המוסף מכל ר"ח ה"ה מר"ה ל"ח לה דמ"ש ר"ח זה דר"ה משאר ר"ח אע"ג דבר"ה איכא תרתי מוסף ר"ה נוסף על מוסף ר"ח מה לי חדא מ"ל תרתי שם מוספין הכל א' אבל בשביל שיר של ר"ה שהיא דבר חדש בר"ה לבד משא"כ בשאר ר"ח דלא תיקן בהו שיר מיוחד לתמיד אלא למוסף בלבד כדאמ' בפ"ה דסוכה (דף נ"ד) מש"ה מפני קלקול זה

של שיר של תמיד המיוחד לר"ח זה של ר"ה לבד תיקנו באישתהו העדים לעברו ואין לשאר ר"ח ענין לו לפיכך עשו תקנה לקלקול זה המיוחד בעיבור חדש זה עוד נ"ל דאפי בלא ה"ט דפי' איכא טעמא הא (דחזי) [צ"ל דחשו] לקלקול שיר ולא לקלקול המוסף.
משום דאע"ג דעיקר שירה מה"ת ואיכא למ"ד עיקר שיר בפה כדאמ' בפ"ב דערכין (ד) מ"מ שיר המיוחד לחול ולי"ט אינו אלא מד"ס ומה"ת בשיר כל דהו יצא וכיון דשיר זה דתמיד של ר"ה אינו אלא מד"ס ומה"ת בשי' של חול נמי יצא מש"ה עשו חיזו' לדבריה' לעב' מפני השיר דלא ליתי לזלזולי ביה.
אבל בשביל מוספין בין של ר"ח בין של ר"ה כיון שהן של תורה אין מעברין וכדאמ' בירו' רבי סימון מפקיד לאילין דמחשבין הבו דעתיכון דלא אתא תקיעתא בשבתא ודלא אתי ערובתא בשבתא ואי דחיקתון עבדתון תקיעתא ולא תעבדון ערובתא. ופי' התוס' רפ"ד דסוכה (ד' מ"ג) דתקיעתא כיון שהוא מה"ת ל"א לפקפוקי בי' בשאר שני' אבל ערבה שהוא מדרבנן אתי לפקפוקי בי'.
וה"נ אמר התם בגמרא דידן לא מיקלע יום ז' של ערבה בשבת אלמא חשו לעבר על של ד"ס יותר משל תורה. וכ"ת תינח למאן דמפרש דקלקול השיר היה שא' שיר חול אבל למ"ד של"א שיר כל עיקר והא עיקר שיר מה"ת וכיון דל"א כלל יש כאן קלקול משל תורה ואפ"ה תיקנו בשבילו לעבר והשתא הדרא קשיא לדוכת' אמאי ל"ח אקלקול מוסף י"ל דלמ"ד ל"א שירה כלל בלא"ה לק"מ דא"ל שלא באו עדים כלל לפיכך לא הי' להן קלקול אלא בשיר וכדפי' התוס'.
אבל אין לפרש דמתני' ר"י היא דאמ' רפ"ד דברכות (ד' כ"ו) דמוסף אינו קרב אלא עד ז' שעות בלבד מש"ה אין לחוש לקלקול מוסף משום דרוב פעמים אין העדים ממהרין לבא בזמן מוסף ואי חיישת לה יהי' ר"פ אלול מעובר וזה לא רצו לתקן אבל שלא יבאו העדי' עד אח"ז של תמיד הערב מילתא דל"ש הוא ואם אירע במקרה שלא בא בזמן הקרבת תמיד ויעברו בשביל שיר שלו ל"ל בה ובהכי א"ש דבמתני' ל"ח אלא לקלקול שיר בלבד ועל קלקול המוסף ל"ח אע"ג דלמ"ד שאמרו שיר של חול ש"מ דהכי הוי מעשה שבאו העדים והעידו ואלו בברייתא בגמ' קא' התקינו שלא יהי' מקבלין אלא כדי שיהא שהות ביום להקרי' תמידין ומוספין ונסכיהן ולומר שירה שלא בשיבוש ש"מ דקפיד נמי אהקרבה.
אלא ודאי ה"ט דמתני' ר"י היא לפיכך ל"ח אהקרבת מוסף ונסכיהם כיון דר"פ אין העדים ממהרין לבא בזמן מוסף וכדפי' אבל ברייתא רבנן היא דאמרו התם זמן מוסף כל היו'

מש"ה קפיד נמי אהקרבת מוסף ונסכיו מ"מ זה דוחק לאוקמא לסתם משנה כיחידאי ודלא כרבנן דקיי"ל כוותיהו כדאמ' התם.

והא דנקט בבריית' להקרב' מוספי' ונסכי' י"ל הואיל והוצרכו לתקן שלא לקבל באשתהו מפני קלקול השיר אגב תיקנו נמי להרחיב זמן יותר כדי הקרבה נמי לחוש להקרבת מוסף ונסכים אבל תחילת עיקר התקנה לא הי' אלא מן השיר מהני טעמי דפי': עוד הקשו התוס' אמאי נתקלקלו הלוים בשיר הא בשעת נסכי' היה השיר דא"א שירה אלא על היין והא יכול להמתין מלהביא נסכי' עד הלילה ועד למחר כדאמ' ברפ"ב דתמורה (ד' י"ד) ומנחתם ונסכי' אפי' בלילה אפי' למחר ותי' דלכתחיל' יש להבי' עם הזבח דאם מביאי' בלילה א"י לומר שירה דמה כפרה ביום.

אף שירה ביום ואם מביאין למחר הא מבעי' לן בפ"ב דערכין נסכי' הבאין בפ"ע אי טעונין שירה ואפ"ת דטעונין שירה מ"מ טוב להביא עם הזבח כדי שיאמר ע"י אכילה ושתי' כדא' התם א"ד אאכילה ושתיה אמר אשתי' לחוד לא והאי דמביא זבחו היום ונסכים מכאן עד עשרה ימי' משמע דלכתחילה יכול לעשות כן ההוא בקרבן יחיד דאין טעון שירה וק"ל דא"כ דאין לאחר הנסכים של ק"צ מיום הקרבתו מפני ביטול השיר הא דאמ' ר"ש בפ"ו דפסחים (ד' ס"ח) בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי איברים ופדרים כשרים כל הלילה ולא היו ממתינין להן עד שתחשך והשתא מנלן דמשום דחביבה מצוה בשעתה הוא דילמא משום שלא לבטל מצות שירה הוא דהא הקטרה קודמת לנסכי' כדא' בפ"ג דיומא (ד' ל"ב) ואי מאחרת להקטרה עד שתחשך כ"ש לנסכי' המאוחרין לה א"כ בטלת את השיר והא עיקר שירה מה"ת הוא.

אלא ע"כ דאי מאחר' לנסכי' עד הלילה אין בזה משום ביטול מצות שיר דאפי' את"ל נסכי' הבאים בפ"ע אין טעונין שיר דהא מעולם לא נתחייב נסכים אלו בשיר ולא חל עליהן מצות שיר כלל אלא א"כ קריבין ביו' עם הזבח: ועק"ל למ"ד של"א שירה כל עיקר מספיקא תפשוט מכאן דנסכים הבאים בפ"ע אין טעונין שירה דאל"כ ה"ל להמתין מלהביא הנסכי' עד למחר וירווחו שיאמרו שירה.

וי"ל מה"ט גופי' אין מביאין עד שתחשך משום חביבה מצוה בשעת' והרי בנסכי' נמי איתא לה"ט דהא אפשר לאח"ז ואפ"ה דוחין שבת כדכתיב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכו ובהכי א"ש אפי' למ"ד של"א שירה כל עיקר מספיקא ואמאי לא המתינו להביא הנסכים לאח"ז אפי' את"ל דבאין בפ"ע א"ט שיר הא עדיף טפי מלהביא נסכים ביום בלא שירה כלל מפני ספק י"ט ספק חול ומבטל מצוה שיר של תורה לגמרי בשלמא

למ"ד שאו' שיר של חול ניחא דמ"מ עיקר מצות שיר של תורה יצאו ידי חובתן אבל למ"ד ל"א שירה כלל קשה.
אלא ודאי משום חביבה מצוה בשעת' דאלים כ"כ אפי' לדחות שבת החמור כ"ש דאלים לבטל מצות שיר מה"ט אבל לפי' התוס' ודאי קשה ולמאי דפי' ההיא דמביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים נמי לא מיירי בקרבנות ציבור שזמנם קבוע אלא בקרבן יחיד שאין קבוע להם זמן ויכול להקריב קרבנו לאימת שירצה וכיון דיוכל לאחר קרבן עצמו לכתחילה הה"נ בהקריב הקרבן היום יכול לאחר נסכיו לאח"ז אפי' לכתחילה דלא עדיף מעצמו של קרבן שהוא יכול לאחרו: התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה.
נ"ל שהוא מנחה קטנה מט' שעות ומחצה ולא מנחה גדולה מו' שעות ומחצה כדא' רפ"ד דברכו' (דף כ"ו) והיינו שהות כדי להקריב תמידין ומוספין ונסכיה' ולומר שירה דתני בברייתא: שלא אמרו שירה כל עיקר. משמע שהביאו נסכי' אלא של"א שירה מפני שלא ידעו איזה שיר יאמרו אם של חול או של י"ט דהא אין אומרי' שיר אלא על יין של נסכי'.
וק"ל א"כ נסכי' עצמן איך הביאו כיון דאין לומר שיר מספק הא ר"מ ס"ל בפ"ב דערכין שם דשיר מעכב את הקרבן והיינו נסכי' דאלו לקרבן גופי' אפי' נסכי' עצמן אין מעכבין דקי"ל שמביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן עד עשרה ימים כדפי' התוס' התם והשתא האיך הביאו נסכי' כיון דאא"ל שיר מספק ה"ל נסכים פסולין והא ר"מ ס"ל התם דעיקר שירה בפה גבי הא דא' התם ועבדי כהנים היו וי"ל דהביאו נסכים על תנאי דאם יבואו עדים יאמרו שיר של י"ט ויהי' נסכי חובה של תמיד ואם לא יבואו יהי' נסכי נדבה דקי"ל בפ"י דזבחים (דף צא) מתנדבין יין וכמה ג' לוגין כנסכי התמיד ונסכי נדבה א"צ שירה כדא' התם.
ולפי"ז צ"ל אליבא דר"מ דנסכי נדבה לספלים כדא' התם נסכי' לספלים או אינו אלא לאשים אמ' לא תכבה. דאלו למ"ד התם לאשים הא נסכי חובה לכ"ע לספלים כדא' התם א"כ א"א להתנות בנסכי' על תנאי של חובה ונדבה דהיכי לעביד אי נותן לספלים דילמא של נדבה הם ואי לאשים דילמא של חובה הן ואכתי תקשה איך הביאו נסכי' מספק א"ו ס"ל כמ"ד נסכי נדבה נמי לספלים.
ולפי זה הא דחשו לעבר מפני קלקול השיר של תמיד ולא מפני קלקול הנסכים עצמן של תמיד של בין הערבים כיון דל"א השיר הנסכי' אינן אלא נדבה ונמצא התמיד קרב בלא נסכים והשתא בטול הנסכים והשיר ושניה' ביטול מצות של תורה הן וגם חשש זה של ביטל הנסכים מיוחד דווקא לר"ח זה של ר"ה ולא לשאר ר"ח ואזדא לה הב' תירוצים

שכתבתי לעיל אקושיות התו' מ"ש דחשו על ביטול השיר ולא על ביטול המוספי' למ"ד דאמרו שירה של חול וגם תי' התוס' ל"ש כאן גבי ביטול נסכים ואי משום דיכול להביא לנסכי התמיד לאח"ז משא"כ לשירה דלאח"ז ליתא א"כ תפשוט מהא דנסכי' הבאין בפ"ע א"ט שיר.

לק"מ כיון דהשיר גורם לביטול נסכים דאלו מצד עצמן של נסכים ראוין לבא מש"ה נקט ביטול השיר שהוא העיקר הגורם ג"כ לביטול נסכים. א"צ י"ל דמש"ה ל"ח לביטול נסכי' משו' דאפשר להו לאח"ז ואפ"ה לביטול השיר חשו דאפ"ת נסכי' הבאין בפ"ע טעונין שיר היינו שיר של אותו היום שמביאין את הנסכי' ומקריבן אבל לא שיר של י"ט שהוא יום הקרבת התמיד שנסכי' הללו באים בגללו כדמוכח בפ"ב דערכין שם גבי ההיא בעיין דנסכים הבאין בפ"ע אי טעונין שירה ורצה למיפשט מדתניא ר"א כשחרב הבית מוצאי שבת הי' והיו הלוים אומרים שירה וישב עליהם את אונם ודייק הגמ' האי שירה מאי עבידתא אלימא דעולת חובה מי הוי בי"ז בתמוז בטל התמיד אלא לאו דנסכים וקאמר ותסברא שירה דיומא לה' הארץ ומלואה וישב עליהם את אונם בשירה דארבעה בשבתא הוא ופי' התוס' וא"נ נסכים הבאין בפ"ע טעונין שירה היינו שיר של יום שמביאין אותו ולא שיר שהיו ראוי ליום הבאת הקרבן וכיון שכן מש"ה חשו לביטול השיר משום דשיר שתיקנו מיוחד לי"ט אין לו תשלומין לאחר זמן: תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו.

והא דלא תיקנו לומר שיר של י"ט פי' רש"י ותוס' מפני שברוב שנים אין עדים באין קודם תמיד של שחר וספק אם יתקדש היו' אם לא. ל"ל ה"ט הא בי"ט ור"ח לא תיקנו שיר מיוחד בתמידי היום אלא במוספין בלבד הבאים בשביל י"טור"ח אבל בתמידין אומרי' השיר הקבוע לאותו היום דכה"ג מצינו בחה"מ של סוכות דאומר הומ"בהי כדאי' בספ"ה דסוכה (דף נ"ה) והיינו דווקא במוספין כדפי' רש"י התם אלא דבר"ה מלבד שיר המיוחד שתיקנו למוסף המדבר מענין היום ראו חכמים לתקן עוד שיר המדבר מענין שופרות של מ"ת כדי להזכיר זכות מ"ת ולא מצאו לו מקום מש"ה עקרו לשיר המיוחד ליומו מן תמיד הערב וקבעו אותו במקומו אבל שיר של תמי' הבקר כדקאי קאי ושוה לשאר י"ט דאומרי' בשחר שיר המיוחד ליומו ול"ל לעקרו.

ואפשר דמש"ה פי' כן דא"כ מ"ט תיקנו שיר המיוחד בשביל ר"ה בתמיד של ערב ושיר של יומו בשל בקר ה"ל לתקן להיפך בבקר של ר"ה ולערב של יומו אבל הא לאו מילת' היא דשיר של יומו ה"ל תדיר וקימ"ל תדיר ושאינו תדי' תדיר קוד' ואפשר דס"ל דאפ"ה ראוי להקדי' לשל ר"ה בשחר ול"ל בה משום תדיר קודם דהא ר"ה הוא בר"ח וראוי להקדימו כדי לידע שהוקבע ר"ח ור"ה בזמנו דהכי אמרינן שם בפ"ה דסוכה למ"ד

שאומרים שיר על כל מוסף ומוסף ר"ח שחל בשבת אע"ג דבשבת תדיר שיר של ר"ח קודם לשיר של שבת מה"ט לידע שהוקבע ר"ח בזמנו משום הכי לא פירש"י ותוס' כן מיהו ל"ד הא כל כך להאי דפ"ה דסוכה ולא ראיתי להאריך בזה: במוסף מהו אומרים הרנינו במנחה מ"א קול ה' יחיל.

ואע"ג דקול ה' קדים בס' תילים להרנינו אפ"ה הקדימו הרנינו למוסף מפני שמדבר מענינו של יום שהוא תקעו בחודש שופר משא"כ קול ה' יחיל דאינו מדבר מענינו של יום אלא מקולות של מתן תורה להזכי' זכות מ"ת בר"ה והא דקאמ' במנחה אומר קול ה' נ"ל שהוא מתחיל מתחילת הפרק שהוא הבו לה' בני אלים והא דנקט קול ה' היינו משום דעיקר אמירת מזמור בר"ה הוא משום פסוק זה שמדבר ממ"ת.

וכה"ג מצינו בספ"ה דסוכה (דף נ"ה) בשני דח"המ מהו אומר ולרשע אמר אלקים וזה בתוך המזמור אע"פ שהיו אומרים מתחילת המזמור כדפירש"י התם מ"מ כיון דעיקר אמירת מזמור זה בשני דח"המ הוא משום פסוק זה מטעמא דפי' רש"י התם נקט לי' וה"נ דכוותי': לא היו אומר בשחרית הרנינו מפני שחוזר וכופל את הפר' ק"ל מ"ש הכא דחייש לכפילת הפר' ואלו גבי חה"מ דסוכות תני' התם בג' דחה"מ במוסף מהו אומר מי יקום לי בד' בינו בוערים ושניהם במזמור אחד והוא שיר של ד' בשבת ומי יקום מאוחר לבינו בוערים ובה' הסרותי והוא שיר של ה' בשבת ובו' ימוטו והוא שיר של ג' בשבת הרי בד' ימי חה"מ היו אומרים מזמורים של שיר ימי החול והרי אפי' חל אותו יום של חה"מ ששירו שוה לשיר של היו' ושיר א' לשניהם אפ"ה אומר בשחרית לאותו שיר אע"פ שחוזר וכופל את הפרק במוסף אלמא ל"ח לכפילה.

וי"ל שיר חה"מ דסוכות שאני דבל"ה בשחרית ובמנחה היו אומרים שיר של יום דלא תיקנו שיר של י"ט אלא במוסף כדפי' רש"י התם וכיון דבלא"ה שיר של יום נאמר ונכפל היום אם נאמר נמי במוסף ל"ל בה דמה לי אם כופלו או משלשו אבל בר"ה דתיקנו למנחה שיר אחר של י"ט ולא שיר של יום חשו לכפילה: אלא מהו אומר הסירותי בשחרית והוא באותו מזמור עצמו אלא דבכל יום ה' דכל השנה מתחיל הרנינו וגומר את כל המזמו' והיו' מתחיל מהסרותי ובחל ר"ה בא' מימי השבוע אומר מתחילת המזמור שהוא הרנינו וגו' כל המזמור מיהו מספקא לי בחל ביום ה' שאומר בשחרי' חלק בתרא של המזמור שהוא הסירותי אם אומר במוסף מהרנינו עד סוף המזמור כמו בשאר השנה ומשום כפילה חלק בתרא מן המזמור ל"ל בה כיון שאין כופלו כולו א"ד יחלקו לחצאין במוסף אמר מתחילתו עד הסירותי ובשחרית מהסירותי עד סופו ונמצא כמו שנשתנה היום שיר דשל שחרית מכל השנה שאין אומר כולו ה"נ נשתנה שיר של מוסף היום מכל

השנה שחל ר"ה בא' משאר ימי השבוע והדבר שקול והא דאומרי' הסירותי פי' רש"י משום דבר"ה יצא יוסף מבית איסורין ואע"פ שהוא שיר של יום ה' גופ' אפ"ה פי' כן ליתן טעם למה מתחילין בפסוק זה משום כדי לומר בשיר של שחרי' נמי מעין ר"ה ועוד י"ל דק"ל הא מפ' לקמן טעמ' דאומרי' הרנינו בשיר של ה' ע"י שברא עופ' ודגי' לשבח לשמו וכיון דמשום פסוק זה תיקנו מזמור זה לשיר של ה' בחל ר"ה בה' דמתחיל מהסירותי ואין אומר הרנינו בשחר א"כ אין לו ענין לשיר זה לה' בשבת מש"ה פי' אע"פ שאין לו ענין לה' בשבת אפ"ה מענין היום הוא משום יוסף מ"מ ל"ל לטעם זה כיון דמ"מ שיר של ה' בכל השנה הוא שייך נמי לאמרו היום יותר משיר אחר והא דהקדימו הסירותי המאוחר לאמרו בשחרית להרנינו המוקדם שאומר אח"כ במוסף משום דהרנינו מדבר במצות היום דכתיב בי' תקעו בחדש שופר ראו יותר להאמר במוספין הבאים לכבוד היו'.

ועוד דמסיפ' נ"ל דיני קה"ח מכי חק לישראל הוא משפט כדאמ' רפ"ג וזה ענין ר"ח שייך נמי למוסף ר"ח הקרב בר"ה משא"כ הסירותי שאין לו ענין לר"ח כלל ואף לר"ה אין לו ענין כ"כ אע"פ שמוזכר בו יציאת יוסף. ל"ד לתקעו בחדש שופר שמדבר מחובת היו' של דורות: דף לא ע"א וקמפלגי בדרב קטינא.

ק"ל הא טעם פלוגתייהו מפרש בברייתא להדיא אר"נ מה ראו חכמים לחלק בין הפ' הללו ופי' רש"י שכל ששת ימים נאמרים פרקי' הללו ע"ש שעבר ושל שבת ע"ש להבא אלמא טעמא דר"נ מש"ה הוא וי"ל דכן דרך התנאים להקשות לחבירו אע"ג דעיקר טעמו לאו מש"ה הוא וכהג"מ בפ"ז דזבחים (דף כ"ז) גבי פלוגתא דק"ק ששחטן בדרו' דטעמא דר"י אינו משום הא דאהדר לר"א וכהג"מ בכמה מקומות ובהכי נ"ל הא דקאמ' תניא כוותי' דר"ק הא ר"נ כאביי ס"ל ומאי ת"כ דקאמ' אלא ודאי משום דטעמא דר"נ לא ברירא כ"כ דכאביי ס"ל דא"ל דה"ט כדמפ' ר"נ בהדיא: עד שהראשונה אומר א' שני' חוזרת שנים ק"ל איך חלקו לשירת הים לב' ושל האזינו לששה הא אמר בפ"ק דברכות (ד' יג) כל פרשה דלא פסקה משה רבינו לא פסקינן ומשום הכי לא קבע פסוק כרע רבץ בק"ש כדאמ' התם והא שירת הים וכן של האזינו לא פסקה דהא כולו חדא פרשה הן בתורה מיהו אההיא דהתם ק"ל מהא דאמר בפ"ד דתענית (דף כז) גבי אנשי מעמד שהיו קורין במעשה בראשית בשנים אע"ג דאינו אלא ה' פסוקים דאמר רב דולג ולא פוסק דכל פסוקי דלא פסקה חשה רבינו לא פסקינן משמע דאפסוקא לחוד קפדינן אבל אפרשה כולו לא מיהו בהא י"ל כי קפדינן אכולו פרשה דווקא באין דעתו להשלימו לאחר זמן כגון פסוק דכרע רבץ לחוד דהא אין דעתו להשלים כלל לכולו פרשה דבלעם אבל היכי דדעתו להשלים בפסוקא קפדינן אכולו פרשה לא.

והתם גבי בראשית בב' אי פוסק הקורא ראשון הא מיד בא השני וגומרו ובכה"ג אפרשה לא קפדינן אבל בחד פסוק אפי' בכה"ג קפדינן וההיא דר"ח דהתם להפסיק לב' בשביל תנוקות אפשר דהי' דעתו להשלים לאח"ז בפעם אחרת לא הי' אפשר לקרות לתינוק כל הפסוק ביחד עד שיהי' מקצתו רגיל ושגור בפיו ואח"כ מקצת השני א"נ כיון דלא אפשר כדאמר' התם שרי לגמרי אפי' אין דעתו להשלים סוף הפסוק והא דפריך מהא דר"ח אהא דרב דאמר פוסק בתורת ק"ו פריך לה דהא בהך השני סופו להשלים הפסוק שפסקו הראשון אבל מהא דהכא לדפ"ק דברכות ודאי ק' דהא משמרות כהונה ולוי' מתחלפים ומתחדשים בכל שבת ושבת אלו נכנסין ואלו יוצאין ואיך יהי' מהני גמר של אחרי' להתחלה של אלו להצטרף זה עם זה דל"ח הפסק פרשה לאלו המתחילין מפני שעתידי' אחרים לגמור הפ' אח"ז: ע"ב אפי' ראש ב"ד בכ"מ.

פירש"י שהרי עיקר הקידוש תלוי' בו כדתנן בפ' דלעיל ראש ב"ד א' מקודש וילפינן מקראי. וק"ל למ"ד התם בין אמלא ובין אחסר אין מקדשין אותו ובע"כ ל"ל ההוא דרשא דהתם דוידב' משה א"כ אין הקידוש תלוי בו והשתא אין מקום לתקנת ריב"ז כלל.

אבל א"י למה דחק לפ' כן דודאי אפי' אם אין ראב"ד צ"ל מקודש מ"מ כיון שהוא מופלא של ב"ד וראש להם מן הראוי לילך אחריו דהא אפי' בד"מ שאין עיקר הדין תלוי בהראב"ד אפ"ה (א"צ) [צ"ל צריך] לילך אחריו כדא' בגמ' גבי עובדא דאמימר: שלא יהיו העדי' הולכין אלא למקום הועד.

לא נתברר לי אם הב"ד מקדשין לחלוטין בלתי הראב"ד או על תנאי ע"מ שירצה הוא וע"ד דתנינן בפ"ז דעדיות הן העידו שמעברין את השנה ע"ת ומעש' בר"ג שהלך ליטול רשות מהגמון א' בסוריא ושהה לבא ועיברו את השנה ע"ת כשירצה ר"ג וכשבא אמר רוצה אני ונמצא' השנה מעוברת וכה"ג תניא בפ"ק דסנהדרין (דף י"א) ועיקר תקנת ריב"ז לא הי' אלא שא"צ להטריח העדים לילך אחריו אלא הולכין למקום הועד מטעם דמפר' בגמ' דא"כ נמצא מכשילן לע"ל אבל מ"מ אין מקדשין אלא ע"מ שירצה כדא' גבי עיבור השנה ומפרש"י שפי' הקידוש תלוי בו כדתנן ראב"ד אומר מקודש משמע קצת שמקדשי' לגמרי בלי תנאי דע"מ שירצה דאי ע"ת עדיי' עיקר הקידוש בו תלוי' כשיבא ויאמ' מקודש מ"מ ק"ל השתא קידוש החדש לפירש"י דתלה רחמנא בו לומר מקודש אפ"ה התקין ריב"ז דמקדשין אותן לגמרי בלי תנאי דע"מ שירצה עיבור השנה לא כ"ש שאחר התקנה א"צ תנאי זה $$ציור בספר$$ והא ר"י שהעיד שמעברי' השנה ע"ת בתר ריב"ז היה ומתלמידיו כדתנן בפ"ב דאבות וכן ר"ג סתם בתר ריב"ז הי' דאלו זה שהי'

קודם לו ונוהג נשיאות בפני הבית כדאמר בפ"ק דשבת ר' הזקן קרא ליה ולמה עיברו ע"ת שירצה ר"ג תנאי זה למה.
ואפי' למאי דפי' לעיל דאין החדש תלוי בו ממילא עדיף עיבור מקידוש וכמו שבעיבור צריך תנאי אפי' לאחר תקנת ריב"ז הה"נ לקידוש ואע"ג דא"ל דשאני קידוש דבראית הלבנה תליא וכיון שהעדים העידו שראו מסתמא גם הרב"ד יסכים לקדש מש"ה א"צ תנאי ע"מ שירצה דודאי יתרצה אבל עיבור תלוי בד"א באביב ופי' האילן ותקופה ובזה צריך אומדנא.
ליתא דהא קידוש אע"פ שהוא ע"פ עדים אכתי בחושבנא תליא כדא' התם חישב ל"ק ועוד שצריך להבחין בקידוש נמי דילמא עידי שקר הן כהני תרי עובדא דמתני' דספ"ב דקיבלן ר"ג וא' ר"י עידי שקר הן ובפ"ק נמי אמ' נ"מ לאכחושי סהדי. ומ"מ זה א"א לקדש החדש ע"ת שירצה אא"כ נתרצה ביום ל' של חדש העבר שהוא יום הקידוש אבל אח"כ כיון דעבר זמן קידוש אין קידוש למפרע וכמש"ל בפ"ג מיהו למ"ד יש ברירה מהני כמו ב' לוגין שאני עתיד להפרישה"ה תרומה דמהני לר"מ דא"ל ברירה וכן בעיבור דאין מעברין מניסן ואילך משום דזה ניסן ואין אחר ניסן ל"מ ריצוי הנשיא אא"כ נתרצה קודם ניסן לעבר אבל לא אח"כ דכיון דזמן עיבור וקידוש כלה איגלי מילתא למפרע ל"א: אבל הכא עבד לוה לאיש מלוה.
ק"ל ל"ל ה"ט ת"ל כיון דל"ש לומר כאן נמצא מכשילן ממילא צריך בד"מ לילך אחריו לדינא והא נראה שתשובת אמימר לר"א תחילת הדברים וסופן סותרין זא"ז דתחילה קאמ' ה"מ לענין עדות החדש דא"כ מכשילן משמע דכל היכא דל"ש לה"ט מדינא צריך לילך אחריו ובסיפא תלא בטעמא דעבד לוה הא לא"ה א"צ לילך אע"ג דאין לחוש למכשול מיהו לפירש"י ניחא דודאי בכ"מ מדינא א"צ לילך אחריו הלכך צריך הכא לטעמא דעבד לוה הא לא"ה לא אלא הכא גבי קידוש שאני דעיקר הקידוש בו תליא מש"ה אי לאו טעמא דמכשילן הי' העדים צריכן לילך אחריו: אין הכהנים רשאי' לעלות בסנדליהן לדוכן.
בפ"ז דסוטה (דף מ) מפ' רבנן דה"ט מפני כבוד הציבור ור"א א' דה"ט שמא נפסקה לו רצועה בסנדלו והדר אזל למיקטרי' ואמ' בן גרושה או בן חלוצה הוא וק"ל הא אמר' התם אריב"ל כל כהן שאין עולה לדוכן עובר ג' עשה כה תברכו וכו' רב א' חוששין שמא בן גרושה או בן חליצה הוא ולא פליגי הא דסליק לפרקים פי' אז אין חוששין לבן גרושה הא דלא סליק לפרקים חוששין השתא כיון דבסליק לפרקים א"ח לב"ג אמאי אין רשאין לעלות בסנדליהם מחששא שמא נפסקה לו רצועה וכי ס"ד דחיישינן לשמא נפסק לו

רצועה תמיד דהא ודאי לא שכיח אלא שמא יארע לו כן איזה פעם ומה בכך אפ"ה ליכא למיחש ללעז דב"ג הוא ולא גרע מהיכי דסליק לפרקי' דל"ח להא חששא.
וי"ל דש"ה דאיכא חששא דארחי ופרחי א"נ שיעבור הוא דרך איזה עיר לפי שעה ואם נפסק לו רצועה אותן שלא ראה אותו שעלה באיזה פעם יאמרו ב"ג הוא אבל בפ"ז דסוטה מיירי באותן שכבר ראו אותו סליק לפרקים דליכא חששא דב"ג: מ"מ ק"ל על טעמא דר"א דחייש לשמא נפסק לו רצועה ואזל למיקטרי' וע"י זה יבטל נשיאות כפים ל"ל טעמא דאמר ב"ג הוא ת"ל דעבר בג' עשה דאיכא דררא דאיסורא דודאי הוא יותר גדול מחששא דלעז דב"ג דאין בו דררא דאיסורא ושם יתבאר: צריך שיפרש רובע לקינו.
ק"ל מ"ש גר דנקט מכל מחוייבי קרבן שא"צ להפריש דמי הקרבן בזה"ז כגון אם אכל חלב או נתחייב אשם. וכ"ת שאני גר דהוי ממחוסרי כפרה לר"א ב"י רפ"ב דכריתות (דף ח) דאיכא למיחש שמא לכשיבנה בה"מ יכנס למקדש או יאכל קודש קודם שיבא קרבנו א"כ ד' מחוסרי כפרה דתנן התם זב וזבה ויולדת ומצורע יפרישו דמי קניהן וקרבנן בזה"ז ומ"ש דלא תקנו אלא בגר בלבד שוב ראיתי לתוס' חדשי' שם שכתבו ל"ד לזבה ויולדת דלא מפרשי משום דקרבן שלהם להכשירן בקדשי' אבל גר מביא קרבן להתירו בקהל ושם בחיד' יתבאר: ואידך פלוגתא דר"פ.
ק"ל הא משנה שלימה שנינו בפ"ט דסוטה (דף מו) משרבו המנאפין פסקו המי' המרים וריב"ז הפסיקן ולימא הפסיק המים המרים הוא אידך והני דכרם רבעי ולשון של זהורית שלא נזכר בהן מתקינין אינו מתקנתו ואע"ג דמביא התם מקרא לא אפקוד על בנותיכ' כי תיזננה וגו' מ"מ הא ר"ל ב"י קא' לעיל (דף ל) גבי שיהא יום הנף כולו אסור ריב"ז ס"ל כר"י דא' עד עצם היום עד עיצמו של יום ומאי התקין דריש והתקין וה"נ נימא הכי ל"ל לר"נ ב"י לומר דאידך הוי לשון של זהורית.
ושמא י"ל דהתם שייך יותר לומר לשון התקין משום דעד עכשיו הי' עומר מתיר חדש והי' יום הנף לאחר הקרבת העומר מותר בחדש ועכשיו שחרב הבית התקין דבר חדש לאסור כל יום הנף מה שלא הי' כלל כן בזמן הבית. אבל הא דמשרבו המנאפין אין זה דבר חדש לגמרי דהא קודם לכן נמי לא הי' משקין ממי המרים לאשת המנאף שהרי אין המי' בודקי' אותו אלא משרבו פסקו לגמרי והואיל ואין זה דבר חדש לגמרי אין נופל עליו לשון התקין: דתני' כרם רבעי הי' עולה לירושלי' דתנן גרסינן דמשנה היא בפ"ה דמ"ש.
ונ"ל דאפילו למאן דתני נטע רבעי ברפ"ו דברכות (דף לו) וס"ל דרבעי נוהג בכל האילנות אפ"ה א"צ להעלות שאר פי' רבעי לירושלים אלא של כרם בלבד דהכי משמע להדיא

בגמ' ירושלמי פ"ה דמ"ש דתנן התם כרם רבעי הי' מציינין אותו בקוזזות של אדמה ובתר הכי תנן לה דכ"ר הי' עולה ואמ' שם קדמייא פי' הני תרתי כ"ר ותניינא פי' מה דתני התם אחר כן נטעי רבעי.

וטעמא דמילתא למדתי מירושלמי דקאמר א"ר אולא בראשונה הי' עושין בטהרה יין לנסכים ולא הי' ענבים מצוין פי' בירושלים מפני שהי' עושין מהן יין לנסכים התקינו שיהא עולה לירושלים מהלך יום לכל צד וזה ל"ש בשאר כל הפי'. וכ"ת אם כן יהי' תקנה זו נוהג נמי מיהת בזתים שהי' עושין שמן למנחות ולנחת נסכים י"ל שא"צ כ"כ לזיתים כמו לענבים שעושין מהן יין לשתי' א"נ בלא"ה הי' מצויין להם הרבה זיתים.

מ"מ ק"ל מ"ט תיקנו כן בכ"ר ולא במ"ש של ענבים מה"ט. וכ"ת משום דלעטר בשל כ"ר לחוד סגי מ"מ ה"ל לתקן איפכא לעטר בשל מ"ש ולא בשל כ"ר דבשלמא למאן דתני כ"ר כיון דעיקר תקנה הי' ענבים שלא הי' מצוים ניחא דמה"ט תיקנו ברבעי שאינו נוהג אלא בכרה בלבד אבל מ"ש שנוהג נמי בשאר דברי' לא רצה לתקן לחצאין שיהא של ענבי' עולה ולא של שאר דברים אבל למאן דתני נטעי רבעי השתא דתקנו ברבעי הוי נמי לחצאין שיהא של רבעי עולה ולא של שאר דברי' א"כ תקשה מ"ש שתקנו כן בשל רבעי ולא בשל מ"ש וי"ל משום דרבעי נוהג בכל השני' משא"כ מ"ש שא"נ בג' לשמיטה ולא בשחיטה עצמה ואי תיקנ' במ"ש במה יעטרו באותן השנים אבל ברבעי אפשר לעטר תמיד דהא בכל השני' הוא נוהג: וביקש ר"א להפקירו לעניים.

נ"ל דר"א כב"ש ס"ל דתנן בפ"ד דמס' פאה בש"א הפקר לענייי' הפקר ובה"א אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירי' כשמיטה והיינו דאמ' בפ' י"ט דשבת (דף ק"ל) ר"א שמותי הוא ופי' התוס' ע"פ הירושלמי שעומד תמיד בשיטת ב"ש ומה שיש לדקדק בברייתא זו יתבאר בחי' למס' ביצה: דף לב ע"א קדושת היום ותוקע ק"ל מ"ט דריב"נ דמקדים מלכיות לקדושת היום ואינו תוקע במלכיות אלא בקדושת היום הא וודאי יותר מסתבר לתקוע במלכיות שהוא דבר נוסף בר"ה אבל קדושת היום כל י"ט שווין בו וי"ל דס"ל כרבי בגמרא דילף מלכיות מדכתיב אני ה' אלוהיכם ובחדש השביעי וו מלכות וסמך לי' שבתון זכרון תרועה וס"ל כר"א בגמרא דנ"ל קה"י משבתון וזכרונות ושופרות מזכרון תרועה ומדהפסיק הכתוב בקה"י הבא בשביל י"ט לבין מלכיות לזכרונות ושופרות הבאים מיוחד בשביל ר"ה ש"מ דמלכיות קדמי לקה"י א"כ אינו בדין לתקוע למלכיו' ולהפסיק בין תקיעת אלו של זכרונו' ושופרו' בקה"י שאין לתקיעת ענין בו.

א"ו שמלכיות אנו תוקע ובקה"י תוקע כדי להתכיף התקיעות ג' של ג' ג' דר"ה זה לזה ור"ע לטעמי' דאמר בגמרא שבתון שבות א"כ מלכיות זכרונות ושופרות תכופי מתכיף

להו קרא בהדי הדדי ואין להפסיק בניהם בקדושת היום ואע"ג דלר"ע קה"י ממקרא קודש נ"ל הכתוב לבסוף אחר הכל מ"מ כוללו עם מלכיות מטעמא דקאמר רבי בגמרא דקה"י בכ"מ ברביעי והתקיעות בשביל מלכיות אתי שמיוחד לר"ה ולא בשביל קה"י: רחמנא אמר אידכר ל"ד דאינן אלא מדרבנן כדאמר לקמן ב' עיירות בא' תוקעין ובא' מברכין וכו' פשיטא הא דאוריית' והא דרבנן אלא משום דא"ל אסמכתא מה"ת נקט האי לישנא והא דקאמ' אלא למה י' לימא ט' היינו למאי דס"ל לסתת משנה לקמן אין פוחתי' מי' מלכיות וסתם משנה ר"מ ואדר"ע כדאמר בפ' (ד' פו) אבל ריב"נ ס"ל לקמן בברייתא הפחות לא יפחות מז' ואליבי' המ"ל למה ז' לימא ו': מ"מ לא נאמר שבתון שבות.

למאי דפי' במתניתן ניחא מאי בני יהו בין ר"א לר"ע דלר"א כולל מלכיות עם קדושת השם ואינו תוקע ולר"ע כולל עם קה"י ותוקע כדאמר ר"ע במתניתן: כ"מ שנאמר בו זכרונות כו'. נ"ל דהאי כ"מ אינו אלא יובל בלבד וכדתנן בפ"ג שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות אבל תענית וכן בשעת מלחמה אע"ג דאמרינן בהן זכרונות ושופרות כדאמ' בפ"ב דתעני' (דף יא) אפ"ה אין אומר מלכיות עמהם וה"ט דהקישא דהאי קרא והי' לכם לזכרון לפני ה' אלקיכם במועדיכם ובר"ח כתיב והיינו ר"ה ויוה"כ דאיקרי מועד כדפי' בפ"ק ועליהם אמר קרא שיהי' מלכיות עם זכרונות אבל בשעת מלחמה ל"מ מיני' בהאי קרא אלא קרא באפי נפשי' כתיב בי' למעלה מהך קרא ולא רמיזא בי' מלכיות אלא זכרונ' בלבד דכתי' ונזכרתם לחוד וכן תענית לא רמיזא בקרא כל עיקר אע"פ שאומר זכרונ' אצ"ל למלכיות עמהם: הני עשרה מלכיות נגד מי בר"פ הקורא במס' מגילה (דף כו) אמר אין פוחתין מעשרה פסוקי' בבה"כ ואריב"ל כנגד עשרה בטלנין שבבה"כ וה"ט ל"ק הכא גבי מלכיות משום שאין להם ענין למלכיות וכל הסוגי' מסיק התם כמו הכא וקאמר נמי ר"ל כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בס' תהלים ולא אסיק עלה הלולים טובא הוי הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר כדאמ' הכא.

ונ"ל דודאי אין לתקן עשרה פסוקים בקריאת התורה נגד הלולים דתקיע' שופר דמאי ענין שופר לכל השנה דדווקא בר"ה וביוה"כ של יובל דהוי ימי תרועה שייך טעם זה וה"נ שייך בתענית כדתנן רפ"ב דתענית לת"ק דהתם וכן בשעת מלחמה איכא תקיעה מש"ה אמרינן עשרה זכרונות ושופרות כדאמ' הגמ' התם אע"ג דתקיעה דשעת מלחמה היו בחצוצרות ולא בשופר כדכתיב ותקעתם בחצוצרות מ"מ שם תקיעה אחת היא א"נ כיון דתיקנו באינך י' כנגד הלולים דתקע שופר שיש בהן תקיעת שופר ה"נ תיקנו כזה במלחמה והא דאר"ל התם גבי ע"פ כנגד עשרה הלולים לאו מהלולים דהאי קרא מיירי אלא כהא דאמר ריב"ל בפ"י דפסחי' (דף קיז) בעשרה מינים של שבח נאמר ס'

תהלים בנצח בנגון במשכיל כו' והיינו שבח דריב"ל והיינו הלולים דר"ל והא דפריך הכא הלולים טובא הוי ולא קאמר דהיינו עשרה מיני' של שבח דמה ענילתקן בראש השנה כנגד עשרה מיני שבח שבס' תהלים דאין זה ענין מיוחד למצות היום ואם כן ראוין לתקן כנגד הלולים שבס' תהלים וטובא הוי ומשני דתקנו כנגד הני דתקע שופר דמיוחד למצות היום והינו דנקט האי פסוקא דתקע שופר שהוא בתוך הפרשה ולא נקט הני דהללוהו אל בקדשו שהוא תחילתו משום דעיקר הא דתיקנו כנגדו הוא מפני פסוק זה דבתקע שופר שהוא מצות היום והא דתיקנו התם ע"פ כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם לר"י בשלמא לר"י דאמר התם שתיקנו כנגד עשרת הדברות דשעת מתן תורה ניחא דכנגד' ראוי לתקן ע"פ בקריאת התורה אבל לר"י טעמא בעי ונ"ל דה"ט שהעולם נברא וקיים בזכות קבלת התורה כדאמ' בפ"ק דע"א מ"ד ויהי ערב ויהי בוקר יו' הששי כו' והיינו דכתיב והארץ יראה ושקטה וכו' כדאי' התם ולפ"ז א"צ למאי דפי' רש"י כנגד ע"הד דכתיב בהו נמי שופר אלא ה"ט שהעולם קיים על התורה שעיקרה עה"ד והעול' נברא בר"ה כדפי' רש"י גופי' על ע"מ שהעולם נברא בר"ה.

וק"קל לר"י דאמר בפ"ק דבניסן נברא העולם מאי ענין ע"מ שבהן נברא העולם לר"ה של תשרי וי"ל דלר"י מודה ר"י דה"ט כנגד עשרה הלולים אלא דרצה להוסיף טעם אחר לר"א דאמר בתשרי נברא כנגד ע"מ ואולי מש"ה פי' רש"י כנגד עה"ד דכתיב בהו נמי שופר שיהי' טעם זה עולה נמי לר"י: כנגד עשרת הדברות שנאמר למשה מסיני אע"ג דכל ישראל היו במעמד הר סיני מ"מ לא שמעו מפי הגבור' אלא אנכי ולא יהי' לך והשאר שמעו מפי משה כדאמר בשילהי מס' מכות (דף כג): בראשית נמי מאמר הו' דכתיב בדבר ה' שמי' נעשו פירש"י דבאמיר' נברא ולא בידים.

וק"ל הא אמ' בפ"ק דכתובות (דף ה) גדולה מעשה צדיקים יותר ממעשה שמי' וארץ דאלו במעשה שמי' וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמי' ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מקדש ה' כננו ידיך אלמא שמי' וארץ בידי' נברא ולא במאמר בלבד ובחי' לטפ' למס' מגילה אכתוב עוד בזה: לא יפחות משבע פי' רש"י ואס"ד ג' מן התורה ג' מן הנביאים ג' מן הכתובים לכל א"כ ז' נמי מכל א' (ריב"ל) [צ"ל ריב"נ] מוסיף ק"ל מה בכך דאע"ג דבדעבד פוחת מת"ק מ"מ בלכתחילה י"ל דמוסיף את"ק.

ונ"ל דה"פ אס"ד ג' מכל א' קאמר א"כ שבעה נמי מכל א' והא מלכיות אפילו לר' יוסי לקמן לא משכחת לה בתורה אלא שית ושבע מה"ת היכא מ"ל. ונ"ל דה"ט דריב"נ דא' לכתחילה בשבע סגי משום כיון דלכ"ע הצריך להעדיף כבוד תורה על של נביאי' וכתובי' מש"ה קא ת"ק מש"ת ומהני בג' ג' סגי וס"ל לריב"ן כר"י לקמן דלדידי' ליתא בתור'

מלכיות אלא ג' קראי ובע"כ א"ל מלכיות מאינך אלא ב' קראי מכל א' מהן לבד מפני כבוד תורה דא"א בכל אחד מהם ג' ג' א"א להוסיף עליהם מש"ת דליכא אלא ג' לחוד מש"ה אמרינן א' מהם ב' ב' לבד ומוסיף עליהם משל תורה פסוק ג' וכיון דבשל מלכיות לכתחילה בשבע סגי דא"א להוסיף ה"נ ראוי להשוות זכרונות ושופרות לשל מלכיות ובדידהו נמי סגי בשבע אע"ג דאפש' ביותר וכדמוכח לעיל דאר"ע אם א"ת למלכיות למה מזכיר ומתמה למה מזכיר רחמנא א' אדכר אלא למה עשר לימא ט' הואיל ואישתני אישתני הא בלא"ה משמע דראוי להשוותן יחד.

מ"מ אע"ג דפסק שמוא' הלכה כריב"ן נהיגין לכתחילה לומר עשרה מכל א' אע"ג. דלדידי' בז' ז' סגי מטעמא דפי' דריב"ן כר"י ס"ל דליכא בתורה מלכיות אלא ג' לחוד לפיכך בע"כ בז' סגי אבל אנן ק"ל כר' יוסי דהלכתא כוותי' לגבי ר' יהודא ולדידי' איכא שית קראי של מלכיות בתורת וא"ל ד' מהן מש"ת ואפי אם אמר ג' ג' מאינך אכתי יש להעדיף כבוד תורה עליהן.

ובע"כ ע"כ לא פסק שמוא' כריב"ן אלא בהא דבדעבד בג' ג' סגי אבל בלכתחילה עשרה בעינן כת"ק מטעמא דפי' אמוראי כנגד עשרה כו' ואפי' לריב"ן גופי' הי' מצריך עשרה מה"ט אלא לדידי' ל"א מטעמא דפי' אבל לדידן כיון דאפשר הא וודאי עשרה בעינן מה"ט. ומתני' הכי דייקא דבדברי ת"ק קא' א"פ מי' מלכיו' והיינו לכתחלה דאלו דעבד בז' סגי כדתני בברייתא ובדריב"ן נקט אם אמ' ג' ג' מכולן יצא והיינו דעבד דאלו לכתחילה אפי' לדידי' ז' בעי כדתני בברייתא והשתא קשה מ"ש דבדברי ת"ק נקט לכתחילה דידי' ושביק לדעבד ובדריב"ן נקט דעבד דידי' ולכתחילה שלו שביק א"ו תנא דידן הלכתא פסיקתא נקט ואזל דבלכתחילה קי"ל כת"ק ובדעבד כריב"ן.

ובהכי נ"ל דלא פליג ריב"ן אהא דא"פ מעשר' פסוקי' בבה"כ מה"ט דא"פ מי' מלכיו' ולימא דבז' סגי' כדפליג הכא א"ו ש"ה דל"א וכדפי': ע"ב אדכורי ריתחא בריש שתא לא מדכרינן. משמע הא לא"ה הוי חשיב מלכות אע"ג דאמלך עליכם אישראל לחוד קאי ואין א"ה בכלל זה והיינו דלא כר' יהודא דס"ל בסמוך דאמרו למלכינו ל"ח מלכות כיון דלא אמלכת' אלא על ישראל לבד אלא כר"י דח"ל בכה"ג למלכות: וכתיב וה' צבאות יגן עליהן ק"ל למנ"מ מייתי להא סיפא דקרא.

וי"ל דפורענות לחוד אפי' של ארם לא מדכרינן אא"כ מוזכר ג"כ איזה טובה לישראל נמי בהאי קרא כגון ה' מלך אבדו גוים מארצו דיש בזה רעה לארם. והטבה לישראל שיאבדו המה מא"י ותשוב לישראל וכן זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים דאיכא רעה להם והטבה לישראל שינקם מהם נקמת עמו ועירו וכן ה' מלך ירגזון עמים מדבר נמי

בטובת ישראל דקרא בלעתיד מיירי כשימלך לעתיד כדכתי' והי' ה' למלך על כל הארץ ואז יהי' יושב כרובים לכשיבנה בה"מ ויחזיר הארון עם הכרובי' למקומן והיינו דכתיב בסמוך להאי קרא וה' בציון גדול ודרש לה במדרש שוחר טוב אר"ח וה' בציון גדול כשיחזיר שכינתו לציון גדול הוא אלמא ההוא עניינו מגאולתן של ישראל לעתיד מיירי מ"מ בכה"ג קרא דמיירי רעה לישראל אע"ג דאיכא נמי טובתם בהדי' אפ"ה ל"א וכדאמר לעיל אע"ג דאר"נ כל כי האי ריתחא וכו' אלמא דקרא הטבת ישראל נמי הוי אפילו הכי כיון דאיכא בהדי קצת רעה לישראל הואיל ובריתחא אמר ל"מ ומיהו היכי דקרא מיירי מרעות ארם ולית בי' שום הטבה לישראל ל"מ בר"ה ומש"ה אי לאו סיפא דקרא דה' צבאות יגן עליה פי' על ישראל דמיירי נמי מהטבה דישראל ל"מ כיון דמיירי מרעות ארם מש"ה מייתי לסיפא דקרא: זכרון שיש עמה תרועה ק"ל הני תלתא פלוגתא דזכרון שיש בו תרועה ומלכות שיש עמה תרועה ותרועה שאין עמה כלום ל"ל הא כל עצמן של אלו הוא אי קיימי תרועה במקום שופרות ואי לא ובחדא נמי סגי: מ"ש השני מתקיעה משום ברוב עם א"י מה ענין רוב עם אם השני מתקיע יותר מאם הא' מתקיע ול"ל משום דבשחרית איכא ק"ש שהוא מה"ת דאלו תפילה אינו אלא מדרבנן וכן תקיעות מה"ת הן מש"ה משום ברוב עם ראוי לחלק מצות של תורה לשני' ק"ש לשל שחרית ותקיעות לשל מוסף הא ליתא דהא מן הסתם אחר תוקע ולא המתפלל מדתני מתקיע ול"ק תוקע כדפי' הרא"ש בשם רב האי וכיון דתפילה ותקיעה ע"י שנים הם מה לי אם הא' מתקיע או הב' הא שוין הן ברוב עם.

ועוד מאי פריך א"ה הלל נמי הא הלל אינו מה"ת ובין בא' ובין בב' שוין הן בה"ט דברוב עם דאפי' הלל דמועדות אינן מה"ת כמש"כ בתשובה [סי' י"ט] ושמא הלל דמועדות כשל תורה דמי כיון דתקנו נביאים ראשונים לאמרו על כל פרק ופרק דהכי אמרינן בפ"ד דתענית (דף כח) ז"א הלל דר"ח לאו דאורייתא אבל הלל דמועדות כשל תורה דמי מה"ט כדפירש"י התם ועוד גבי הלל שייך לומר פירסומי ניסא כדא' רפ"ג דברכות (דף יח) חשיב כשל תורה עי"ל כל מה שמאחרין לתקוע בלל שעה באים בני אדם יותר לבה"כ ואיכא רוב עם: והמתעסק לא יצא הא תוקע לשיר יצא וגרע מתעסק מתוקע לשיר דמכוין לעשות תקיעה כהלכתן משא"כ במתעסק.

עי"ל דתוקע לשיר כיון דאין מכוין לשם מצוה יצא למ"ד מצות אצ"כ אבל מתעסק כיון דכבר הוא מכוין למצות דהיינו לחנוך את התנוק' אותה כוונה מעכבת מצוה אחרת שלא תחול דומיא דמאי דאסקינא ריש זבחים דבת מינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה כן פי' הר"ן. ול"נ דל"ד הא לדהתם דהתם קאי אחטאת ששחטו לשם עולה פסולה

לשם חולין כשירה משום דעולה שהוא מינה קדשים כמותה מחריב בה אבל חולין דלאו מינה ל"מ בה דהא ודאי א"א שיהא קרבן זה עולה וחטאת דאם עולה אין חטאת אם חטאת אין עולה מש"ה מחריב בה אבל בהא דמתעסק אם מכוין לשם מצוה חינוך אמאי מעכב למצות שופר לחול שלא יי"ח הא אפשר לב' אלו לחול שניהם שיהא תקיעה זו עולה למצות חובת תקיעה ולחינך התינוק' ואין זה סותר לזה כמו חטאת לשם עולה.

ועוד לא דמי להא דריש זבחים דהתם בעינן זביחה לשמה אלא דאם שחט סתם נמי כשר דסתמא לשמה קאי מש"ה בשחט חטאת לשם עולה מחריב בה ועוקרה מהא לשמה דסתמא קיימא לה אבל שחיטה לשם חולין ל"מ בה ואינו עוקרה מהא סתמא דקיימא לשמה וה"ל כאלו שחטו סתמא והא סתמא לשמה קאי כדמפ' הגמ' התם.

אבל למ"ד מאצ"כ לאו משום דסתמא לשם מצוה קאי דתימא דמינה דהיינו לשם מצוה אחרת מחריב בה ועוקרה מהא סתמא דלשמה דקיימי דהא ליתא. ל"מ למאי דפי' לעיל ספ"ג (דף כח) דלמ"ד מאצ"כ אפי' מתכוין להדיא שלא לצאת יי"ח מצוה זו אפ"ה יי"ח דל"ש לומר דכוונת מצוה א' מעכב על מצוה.

אחרת מלחול דל"ג ממתכוין להדיא שלא לצאת דאפ"ה יצא ואין כוונה זו מעכבת על המצוה מלחול כ"ש כונת מצוה אחרת. אלא אפי' למאי דפי' קצת מפרשים דאי מתכוין להדיא שלא לצאת א"י אפי' למ"ד מאצ"כ.

מ"מ ה"מ במתכוין להדיא שלא לצאת דא"י בע"כ אבל בסתמא ולא מכוין כלום יצא ולאו משום דסתמא לשמה קאי אלא משום דא"ל כונה לגמרי גבי מצות דהא סתמא דמצוה דמי לסתמא דגיטין דבעינן כתיבה לשמו ולשמה וסתמא נמי פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא כדא' התם ופי' התוס' ואפי' זינתה לאו להתגרש בגט זה עומדת וה"נ לגבי מצוה ל"ל דחתיכת מצה זו סתמא למצות אכילת מצה עומדת דהא יכול לצאת י"ח מצה בחתיכה אחרת כמו בזו ואין חתיכה זו מיוחדת למצוה זו יותר מאחרת וכן ת"ש ומצות לולבאין שופר זה ולולב זה מיוחדין למצותן יותר מאחרים וכן בכל המצות ול"ד לזבחי' דסתמן לשמן עומדין דש"ה משעת הקדישה שהקדישה לחטאת סתמא עומדת להקריבו לחטאת וא"א להקריבו לשם זבח אחר וכיון דמצוה סתמא לאו לשמה קיימי ובע"כ למ"ד מאצ"כ לגמרי אצ"כ וכי מכוון למצוה אחרת מה הוי ומה מינה מחריב בה א"ל הכא דל"ל מחריב בה ועוקרה מלשמה דסתמא הא סתמא בלא"ה לאו לשמה קאי ואפ"ה יצא ובהא דמתכון מצוה זו לשם מצוה אחרת מי גרע כלל דאי משום דמינה מחריב הא אינו מחריב אלא להוציאה מסתמא ה"מ היכא דסתמא לשמה עומד אבל מצות בסתמא לאו לשמה עומדי' מה יש למינה להחריב וראי' דאין כוונת מצוה מעכבת

מצוה אחרת מלחול מהא דפריך בספ"ג למ"ד מצות אצ"כ מהא דתנן הי' קורא בתורה והגיע זמן מקרא אם כ"ל יצא ואם לאו ל"י ומאי קושי' ש"ה דכבר הוא מכוין למצוה לקרות בתורה דאין לך מצוה גדולה ממנו ואותו כוונה מעכבת מצו' אחרת מלחול אלא ע"כ ליתא לה"ט: ואפשר לי לומר סברא להיפך דאפי' למ"ד מצ"כ ה"מ בדבר שכל המין ראוי למצוותו כגון מצה ושופר ולולב דאין חתיכה זו ושופר ולולב אלו מיוחדין למצוותן דאפש' וכו' כמ"ש לעיל בפ"ג והבאתי ראי' לזה מהא דרפ"ג דנזיר (דף כג) גבי ב' שצלאו את פסחיהם: ומ"מ אין להביא ראי' לזה מפ"ד דיבמות [דף מ'] דתני התם מצות תאכל מצוה שבתחילה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזר והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל מצות תאכל מצו' ודחיק התם הגמ' למצוא תרי גווני אליבא דר' יצחק ב"א וקא' וכ"ת רצה לתיאבון אוכלה רצה אכילה גסה ופרי' ואכילה גסה מי שמיה אכילה והאר"ל האוכל א"ג ביוה"כ פטור ואמאי לא מוקי רצה אוכלו לשם מצוה רצה שלא לש"מ וס"ל כמ"ד מצ"כ א"ו ש"מ דכל כה"ג דמצוה פרט' היא ומיוחדת למנחה זו דוקא אצ"כ לכ"ע דאין זה ראיי' דע"כ לא ס"ל דמצות צ"כ דהא ר"י מוקי נה רישא דההיא ברייתא דיבמה יבא עליה כאבא שאול דא' הכונס יבמתו לשם נוי וכו' ואי ס"ל מצ"כ לוקי לה פוגע בערוה וקא' יכול תחזור להתירה הראשון רצה לשם נוי וכו' ואי ס"ל מצ"כ לוקי לה אפי' כרבנן וה"ק (יכול לחזור) [כ"צל יכול תחזו'] להתירה הוא אפי' בלא כוונת מצוה דה"א דאין כאן מצוה קמ"ל דיבום מצוה היא ובעי כוונה ככל המצות מיהו בלא"ה נמי אינו ראיי' מהא דכבר למדנו מצוה מואכלו אשר כופר בם וממילא ש"מ שצריך לכוון לש"מ בכל המצות למ"ד מצ"כ ול"צ קרא דמצו' תאכל מ"מ מהאי דפסח ראי' גמורה היא: מ"ט שופר עשה הוא וי"ט עשה ול"ת.

פי' הר"ן דקושטא דמילתא קא' י"ט עשה ול"ת מיהו ל"ל להכי דאפי' הוי י"ט ל"ת גרידא לא אתו מכשירי שופר ודחי לה דהא בעידנא דמעקר לאו לא מקיים עשה אלו דבריו ובע"כ צ"ל הכי דאל"כ למ"ד י"ט אינו אלא ל"ת גרידא בפ"ב דשבת [דף כו] ופ"ז דפסחים מ"ט לא דחי עשה דשופר לל"ת די"ט בכל הני דמתני' ובשיבולי לקט פי' בשם ר"ת דשופר הוי עשה דרבי' הלכך אי לאו די"ט עשה ול"ת הוי דחי לי' אע"ג דבעדנא דמעקר לאו ל"מ עשה.

וק"ל לפ"ז דאם אי' דאלי' עשה דרבי' למידחי לאו גרידא אע"ג דבעידנא דמעקר לאו לא מקיים עשה תקשה מתני' להני אמוראי דס"ל די"ט ל"ת גרידא אמאי לא דחי בכל הני דתנינן ואין להביא ראיה לפי' מהא דא' בפ"ד דגיטין (דף לח) מעשה בר"א שנכנס לבה"כ ולא מצא עשרה ושיחרר עבדו והשלימו לעשרה ואע"ג דס"ל לר"א המשחרר עבדו עובר

בעשה דלעולם בהם תעבודו משום דמצוה שאני ובפ"ז דברכות [דף מז] מסיק עלה והא מצוה הבא בעבירה היא ומשני מצוה דרבי' שאני והא התם בעדנא דשיחרר עבדו ועבר בעשה דלעולם בה"ת אכתי לא מקיים מצוה דכל דבר שבקדושה אין אלא בעשרה ואפ"ה שיחרר משום עשה דרבים.

וש"מ דעשה דרבים דוחה עשה דיחיד אע"ג דבעידנא דמעקר לשל יחיד ל"מ לשל רבי' וא"כ ה"נ עשה דרבים ראוי לדחות ל"ת דיחיד אע"ג דבעידנא דמעקר לאו ל"מ עשה. ועוד ק"ו השתא לעשה דיחיד דותה דין הוא שתדחה לל"ת דיחיד דהא ל"ת קילא מעשה שהרי עשה דוחה ל"ת דאין זה ראי' דעשה שאני דעשה דחמיר הדוחה לעשה הקל אע"ג דבעידנא דמעקר הקל ל"מ החמיר אפ"ה דחה לה אע"ג דבל"ת בעינן בעידנא דמעקר לאו מקיי' לעשה כדפי' התוס' רפ"ה דפסחי' (דף נח) בשם ר"י גבי עשה דפסח דחמיר דחה עשה דהשלמה דקילא אע"ג דבעדנא דמעקר הא ל"מ להא ואפי' לריב"א דל"ל האי סברא דר"י ומדמי עשה דקיל הנידחה מפני עשה חמיר לל"ת כמ"ש התו' שם: מ"מ אינו ראיה מעשה דלעולם בה"ת לעשה אחרת דהא דבר שבקדושה שבתפילה אינו מה"ת והאיך דחה לעשה של תורה א"ו ה"ט דדחה לה משום שהתורה לא אסרו לשחרר עברו אלא בחנם לטובת העבד גרידא אבל בשביל ד"א ל"ל בה כמ"ש הר"ן שם בשם הרשב"א:.

עי"ל דבלא"ה אינו ראיה דא"ל דנתן לו גט שיחרור על תנאי שלא יחול השיחרור עד שיתחילו דבר שבקדושה נמצא בעידנא דנא דמעקר עשה דשיחרור מקיים לעשה דרבים וכ"כ מזה בחי' ריש מס' חגיגה עוד כתבתי שם ע"א: השתא דרבנן אמרת לא. פי' רש"י איסור תחומין ופיקוח הגל: דליכא למיגזר אטו דאורייתא אמרת לא לאורייתא רוכבים דא"ל שמא יחתוך זמורה ועולי' באילן דא"ל שמא יתלוש דאוריית' מבעי' והה"נ ל"ש על פני המים דאיכא למגזר אטו דאורייתא שמא יעשה חביות של שייטין כדאמרינן בפ"ה דביצה (ד' לו) וק"ל מאי פריך דילמא ס"ל תנאי דידן כמ"ד תחומין דאורייתא ומפקחי' את הגל כגון דבעי מרא וחצינא דהוי מלאכה דאורייתא כדאמרינן בפ"ג דעירובין (דף ל"ה) והשתא ה"ל לא זו אף זו ול"ל מדתני אין מפקחין עליו את הגל מסתמא משמע אפי' היכא דלא בעי מרא וחצינא דאפ"ה לא ומהא לחוד פריך השתא דרבנן לא ואע"ג דאיכא למגזר אטו היכא דבעי מרא וחצינא דה"ל מלאכה דאורייתא דהא מש"ה קרי לרוכבין ועולין ושטין דאורייתא אע"ג דהן עצמן דרבנן הואיל ואיכא למגזר בהו אטו דאורייתא. י"ל דל"ד בשלמא רוכבין ואינך יש לגזור בהו השתא שמא יבא לידי איסור דאורייתא בהא רכיבה גופא דהשתא שלצורך השופר שמא יחתוך ועולה באילן דלמא בהאי עלי' לצורך השופר יתלוש וכן בהא שייטא לצורך השופר גופא יעשה חביות של שייטין אבל

בפיקוח גל היכא דלא בעי מרא וחצינא א"א בהאי פיקוח של שופר לבא לידי איסור דאורייתא אלא דגזרינן אטו היכא דבעי הא וודאי אינו קרוי אלא דרבנן הא ליתא דהא התם בפ"ג דערובין נפל עליו הגל סתמא קתני ואפ"ה מוקי הגמ' כגון דבעי מרא וחצינא דווקא וה"נ ה"ל לאוקמי הכא הכי ורש"י מסיים על הא דפריך השתא דרבנן כו' ויש גמגום ונ"ב דל"ג לה וכן נראה עיקר: הא נשים מעכבין.

פי' רש"י דפטורין לגמרי דמ"ע שהזמן גרמא הוא וכי תקעו איכא בל תוסיף. וק"ל לרבא דא' לעיל מצות אין ע"א אלא בזמנן הא נשים כיון דפטורין ממ"ע שהזג"ג הוי לעולם גבייהו שלא בזמנן ואין סברא לומר הואיל דהוי בזמנן לאנשים גם נשים עוברין בב"ת ואפילו לרבא דאמ' התם דשלא בזמנו עובר ה"מ דמכוון לשם מצוה וא"כ אמאי נשי' מעכבין לתקעו ולא לכוונו.

ודוחק לומר משום גזי' אטו מכווני מש"ה מעכבין ועוד הא בריש פ"ק דסוכה א"ר יהודה דהילני המלכה היתה יושבת בסוכה שגבוה למעלה מכ' אמה עם בני' ומהא מייתי ר"י ראי' להכשיר סוכה שגבוה למעלה מכ' אמה משום דכל מעשי' לא עשתה אלא ע"פ חכמי' והא ר"י ס"ל דאין בנו' ישראל סומכות ומוקי אביי למתני' דנשים מעכבין כותי' והאיך יתבי בסוכה כיון דנשי' פטורו' איכא משום ב"ת לר"י: שוב ראיתי בתוס' רפ"י דערובין (דף צ"ו) גבי מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין דתי' הא דהילני משום בניה היתה יושבת וק"ל אטו משום בני' עוברה היא על ב"ת גם התוס' מסיימי דדוחק הוא עוד תי' משום דה"ל שלא בזמנו לגבי אשה דפטורות ממ"ע שהזג"ג וס"ל לעבור שלא בזמנו ב"כ ואני תמה הא התם גבי מיכל הא דלא מיחו בידה אי משום דס"ל תפילין לאו מ"ע שהזג"ג היא או משו' דס"ל נשי' סומכות רשות והשתא לפי' רש"י אכתי אדר"י דס"ל אין בנות ישראל סומכות תקשה הא דהילני והאיך מישבין לפי' רש"י בהאי תי' עק"ל על פי' רש"י אי טעמא דמ"ד נשים מעכבין מלתקוע ולסמוך הוא משום ב"ת הא בפ"ו דחולין (דף פ"ד) יליף ר' יוסי דכוי אין מכסין את דמו בי"ט מק"ו מה מילה שודאו דוחה שבת אין ספיקו דוחה י"ט כיסוי שאין ודאי דוחה שבת אינו דין שאין ספיק' דוח' י"ט א"ל ת"ש בגבולין תוכיח שאין ודאי דוחה שבת וספיקא דוחה י"ט ומפ' התם להא ספיקא דסופר ספק איש ספק אשה פי' טומטום ואמ' ור"י לטעמי' דאמ' אשה ודאית נמי תקעה ומייתי מהא דא' נשים סומכות רשות והשתא אי למ"ד אינו סומכות ותוקעות היינו משום ב"ת מה ענין דחיית י"ט לכאן ועוד ק"ל הא בפ"ג דחגיגה (דף י"ז) אמ' דסמיכה בכל כחו בעינן ולמ"ד נשים סומכות רשות היינו דאמרי' להו אקופי ידייכו כי היכי דלא לעבוד עבודה בקדשים וכה"ג אינו סמיכה כלל כדאמ' התם וא"כ מאי ב"ת

יש כאן לת"ק כיון דאין זו סמיכה כאותה של מצוה ועוד ל"ל לאוקמי דנשי' מעכבין דלא כר"י ור"ש הא א"ל דבת"ש מודה דמעכבין ושאני סמיכה דאינו לסמיכה כלל כיון דא"א לנשים אלא באקופי.

אבל ת"ש דתקעי כדרך תקיעות מצוה דהא דדייק הא נשים מעכבין דומיא דאין מעכבין את התינוק' דמיירי דתקעי כדרך תקיעו' של מצוה בהא כ"ע מודי' דמעכבין משו' וברייתי' דא"מ את הנשי' דלא כמאן והתוס' פי' דנשי מעכבין גבי תקיע' וסמיכ' למאן דל"ל רשו' משו' מלאכה דרבנן היא כדא' בפ"ו דחולין (ד' פד) דאין ודאי דוחה שבת וסמיכה אפי' בהקפת יד מחזי כעבודה בקדשי' ותפילין צריכי גוף נקי ונשי' אין זריזו' להזהר וגבי עליו' רגל גבי אשתו של יונה דא' התם דלא מיחו בה למ"ד [צ"ל אין נשי' סומכו'] רשו' משו' דמחזי כמביאה חולין בעזר' או משו' ראי' פני' בעזרה שלא לצורך וק"ל הא רפ"ג דזבחי' (ד' לג) אמ' סמיכ' אשם מצורע לאו דאוריית' ובע"כ הא דסומך היינו באקופי וכן פי' התוס' התם.

וא"כ למאן דל"ל נשי' סומכו' רשו' דבאקופי נמי מחזי כעבוד' בקדשי' אמאי התירו גבי מצורע באקופי. ושמא הא דלא כר"י ולדידי מצורע ליכא סמיכה כלל אפי' באקופי.

ע"ל דמצורע מילתא דלא שכיח היא ל"ג אקופי אטו סמיכה גמורה אבל קרבנו' דשכיח בחוב' ובנדרים ונדבות גזר' אקופי דילמא תסמוך בכל כוחה כאנשים ועובדת עבודה בקדשים שלא במקום מצוה עוד פי' התוס' שם בפ"ו דחולין דשייךנמי בי"ט שמא יעבור דאם אשה הוא זה הטומטום אסו' להוציא לצרכה דהא לא מחייבא ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דהיינו דווקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל ומה שיש לדקדק בזה כתבתי בתשובה [סי' ק"ו] בדיני ר"ה הרבה ואין להאריך כאן בזה: והתניא א"מ לא את הנשי'.

וק"ל הא בסמוך דייק אברייתא אתינוקת עיכוב' הא דל"מ הא לכתחילה ל"א תקעו ובריש תני מתעסקין בהן אלמא אפי' לכתחילה אמ' תקעו ומשני כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא ה"ל והא במתני' נמי איכא למידק הכי דקתני א"מ אבל לכתחילה לא והדר תני אבל מתעסקין עמהם דמשמע אפי' לכתחילה ובע"כ צ"ל נמי דבתרי גווני תינוקות מיירי כברייתא וכיון דהכי הוא דא"מ אח התינוקות משמע לכתחילה לא א"כ מנ"ל למידק הא נשי' מעכב ואדרבה דוק לאידך גיסא דווקא תינוקת א"מ ומ"מ לכתחילה ל"א תקעו הא נשים אפי' לכתחילה אמרינן תקעו וכמ"ד נס"ר.

ושמא מתני' כיון דתני א"מ קודם אבל מתעסקין י"ל דלא זו אף זו קא' ל"מ דא"מ אלא אפי' מתעסקין וכולו מחד' גוונא תינוקות איירי אבל ברייתי' דתני איפכא בתחיל' מתעסקין

עמהן ואח"כ תני א"מ ליכא למימר הכי והא אפי' בזו ואצ"ל זו דמוקי לעיל דשבות ול"ת דסכינא ומגלא ל"ש לומ' הכא דהת' שבות ול"ת תרי מילי נינהו ומלאכתן נעשו ע"י ב' כלי' א' ע"י סכינא וא' ע"י מגלא ואין זה בכלל זה אלא דל"ת אתי' משבות במכ"ש א"ל זו ואצ"ל זו קתני אבל הכא בכלל מתעסקין הוי א"מ כיון דמתעסקין וא"ל לכתחילה תקעו הא ה"ל אין מעכבין בכלל ועדיף מיני' דאפי' מתעסקין ל"ש למימר הכי ושפי' פריך הא גופי' קשי': ע"ב אבל השומע מן המשמיע לעצמו מאי וכו' ק"ל למאי דפי' בספ"ג דר"ז דבעי כוונת שומע ומשמיע כ"ש דבעי כוונת מצוה ותוקע לשיר ל"י א"כ לדידי' צ"ל דתקע לשיר הוי בכלל מתעסק דמתני' משום קושי' קמיית' דדייק הא דתוקע לשיר יצא והשתא מנ"ל למידק דהשומע מן המשמיע לעצמו יצא דילמא ל"י והא קמ"ל דאם תוקע לשיר דהוי נמי בכלל מתעסק אע"ג דמכוין נמי להוציא את השומע אין השומע יוצא דבשלמא אי בתוקע לשיר אינו בכלל מתעסק ולא קרוי מתעסק אלא מנבח נבוחי או שהי' נופח בשופר ועלתה בידו תקיעה א"כ אא"ל דמתכוין להוציא השומע כיון דהוא גופי' אינו מכוון לתקיעה הגונה כל עיקר אבל כיון דתוקע לשיר נמי בכלל מתעסק א"ל דקמ"ל אע"ג דמתכוון לתקוע לשיר ולהוציא השומע אפ"ה ל"י השומע וי"ל דהכי פריך השתא לעצמו א"א להוציא בתקיעה דמתעסק כ"ש דא"א להוציא בהא את השומע וסיפא דהשומע מן המתעסק ל"ל דא"אב דהשומע מן המשמיע לעצמו יצא קתני סיפא משום דיוקא דוקא השומע מן המתעסק ל"י הא מן המשמיע לעצמו וצא אבל אי אפי' מן המשמיע לעצמו נמי ל"י השתא סיפא ל"ל לא לגופי' ולא לדיוקא איצטריך ומשני דילמא איידי וכו' פי' כולה בבא דסיפ' דהשומע מן המתעסק ל"צ אלא משום איידי תני לה כמו דאיהו גופי' ל"י שומע ממנו נמי ל"י אע"ג דלא צריך כלל דהא כ"ש הוא: מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע ג"פ.

ק"ל מאי קמ"ל בה דצרי' לתקוע ג"פ תר"ת פשיט' מהיכי תיתי משום דבירך כבר א"צ לתקוע שוב ג"פ תר"ת וסגי לי' בפחות וי"ל דס"ל לתנא דידן כמ"ד בגמ' א' או ב' מד"ת והשא' מד"ס ודלא כמ"ד ומניין ליתן את האמור של זה לזה דס"ל ג' של ג' ג' כולן מה"ת. וה"ט דתקנו רבנן ג' של ג' כדי להשוות מלכיות זכרונ' ושופרות לתקיעותיהן כדפי' רש"י בגמרא.

והשתא סד"א כיון דכבר בירך אותן מעתה סגי לי' בתקיעות של תורה לחוד קמ"ל דלא: הא כיצד ג' שהן תשע משמע דהאי תנא חשי' תקיעה לחוד ותרועה לחוד מש"ה ה"ל ג' שהן ט' ולעיל קא' ג' של ג' והיינו דלא כר"י בספ"ה דסוכה [דף נג] דתנן התם אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש ולא מוסיפין על מ"ח ואמ' בגמ' מתני' דלא כר"י דתני' הפוחת

לא יפחות מז' והמוסיף לא יוסיף על י"ו במאי קמיפלגי ר"י סבר תר"ת אחת היא ורבנן סברי תקיעה לחוד ותרועה לחוד וק"ל הא אמ' התם מ"ט דר"י דכתי' ותקעתם תרועה וכתיב תרועה יתקעו הא כיצד תר"ת א' היא ורבנן ההיא לפשוטה לפניה ולאחריה הוא דאתי וכיון דהאי תנא נ"ל פשוטה לפניה ולאחרי' מוהעברתם ותעבירו דגבי יובל אייתר לי' ותקעתם תרוע' ותרוע' יתקעו דגבי מדבר ובע"כ לתר"ת א' הוא קאתי ואמאי חשוב לתר"ת בשלש וי"ל אע"ג דהאי תנא נ"ל פשיטה לפני' ולאחרי' מיובל אפ"ה צריכ' קראי דגבי מדבר לפשוטה לפני' ולאחריה דמדבר גופי' דל"ל גז"ש דתרועה תרועה דלקמן למילף ר"ה ויובל ומדבר מהדדי.

ובהכי א"ש הא דא' התם ור"י לפני' ולאחרי' נ"ל משנית דגבי מדבר ולא קאמ' נ"ל מיובל כהאי תנא דאפ"ה צריך קרא דשנית דכתב גבי מדבר למדבר גופי': האי תנא מעיקרא קרא מייתי לה בהקישא וכו' פירש"י ליתן האמור של זה בזה הא נמי תית' בהיקשא דאי כדכתב שיהא ב' בר"ה וא' ביובל אין תרועת של חדש הזה שוות וק"ל האמור של זה בזה ושל זה בזה א"א למיתי בהקישא דא"א להביא בהקישא אלא שיהא ביובל ב' כמו בר"ה שיהא הרועה של חדש הזה שוות והיינו של של זה בזה לחוד של ר"ה ביובל אבל של זה בזה ושל זה בזה כדי שיהא כאן וכאן שלשה לא ש"מ מש"ה איצטריך גז"ש ליתן של האמור בזה בחבירו שיהא כאן וכאן שלשה.

ונ"ל לפ' איפכא דה"פ כיון דאיכא גז"ש הקישא ל"ל תית' הכל בגז"ש והא דמשני אי לאו גז"ש הוי מייתי לה בהקישא לא כדפירש"י הייתי מביא הכל בהקישא דודאי האמור של זה בזה א"א להביא בהקישא אלא אתרי מילי קמאי שבשופר ופשוטה לפני' ולאחרי' לחוד קאי אבל ג' של ג' ג' א"א למיתי בהקישא כי אם בגז"ש.

ולמאי דפי' האי תנא דווקנא הוא דתרי מילי קמאי דאפשר למ"ל בהקישא מ"ל בהקישא אבל ג' של ג' ג' דא"א למיתי בהקישא שביק לאורחא קמא ומ"ל בגז"ש אבל לפירש"י קשה כיון דאפשר למיתי הכל בין בהקישא ובין בגז"ש מ"ש בתרי מילי קמאי מ"ל בהקישא והג' של ג' ג' שביק לאורחא קמא ומ"ל בגז"ש: ועק"ל לפירש"י גז"ש זו שנאמר בסיני למדר' שביעי שביעי ל"ל כיון דכל הני ג' מילי דאמרן אפשר להו למיתי בהקישא הילכך קרא ומתניתא מסייע למאי דפי' לקמן גבי ב' מד"ס אכתוב עוד בזה להוכיח למאי דפי': א"צ ה"ה או' ותקעתם תרועה שנית.

נ"ל דא"יב דלהאי תנא תר"ת חדא היא דכיון דנ"ל פשוטה לפני' ולאחרי' משנית אייתר לי' תרועה יתקעו לחדא היא כר"י ות"ק כרבנן: ומה ת"ל שנית תהא תקיעה שני' לה משמע ודאי דלא נ"ל משנית אלא פשוטה דלאחרי' אבל לפני' מתקעת' תרועה נ"ל כת"ק

ול"ק א"צ אלא אתרועה יתקעו דמיני' נ"ל לת"ק פשוטה לאחרי' והאי נ"ל משנית וק"ל ההיא דפ"ה דסוכה דר"י יליף דתר"ת א' הן מותקעתם תרועה ומתרועה יתקעו דאלו פשוטה לפני' ולאחרי' משנית נ"ל כהא תנא הא משנית א"א ללמוד אלא פשוטה לאחרי' בלבד ולפני' בע"כ מותקעת' תרועה נ"ל וכיון דלא אייתר אלא תרועה יתקעו א"א ללמוד מכאן אלא דתרוע' ותקיעה דלאחרי' דחדא הן ואין להפסיק ביניהן כדא' התם ואכתי מנ"ל דתקיעה לפני' עם תרועה ותקיע' דלאחריה דחדא הי' ואין להפסיק ביניהן ואלו לר"י תר"ת שלשתן א' הן ונ"ל מותקעת' תרועה ותרועה יתקעו ומשמע דתרתי קראי הללו להא דרשא דתר"ת א' הן אתיין וע"כ צ"ל דר"י מהעברת ותעבירו דיובל מ"ל פשוטה לפני' ולאחרי' וגם גמיר ר"ה מיובל בגז"ש דשביעי שביעי ואית לי' נמי גז"ש דתרועה תרועה כהאי תנא דא"ל הני תרתי גז"ש כדא' לקמן כיון דיובל ור"ה ילפינן מהדדי בגז"ש וגלי קרא גבי יובל מהעברת ותעבירו לפשוטה לפני' ולאחרי' מהשתא הני תרתי קראי דמדבר אייתרו שניהם לר"י להך דרשא דתר"ת א' הן והאיך קא' פ"ה דסוכה דתר"ת א' הן ופשוטה לפני' ולאחרי' תרווייהו נ"ל לר"י ממדבר מיהו הא דל"ק הגמ' דר"י א"ל גז"ש דשביעי שביעי ר"ה מיובל ניחא דלעיל פ"ג (ד' כו) אר"י דבר"ה תוקעין בשל זכרי וביובל בשל יעלי' ומאן דאית לי' גז"ש ר"ה ויובל שופר א' לשניהן כדמוכח באותו סוגיא אבל הא ודאי קשה מנ"ל לר"י דתר"ת שלשתן א' הן וכמ"ש: אין לי אלא במדבר בר"ה מניין. נ"ל דה"ה ביובל דהא מסיק ג' תרועות נאמרו בר"ה וחדא מהני גבי יובל כאמר כדמסיק ועוד כיון דיליף תרועה לגז"ש הא גבי יובל נמי תרועה כתיב אלא נקיט ר"ה דתדיר יותר מיובל וגם נוהג בזה"ז וההי"נ ליובל וכ"ת תינח ר"ה יליף ממדבר בהאי גז"ש דתרועה משום דבר"ה מופנה יום תרועה אבל ביובל הא ליכא הפנאה.

לק"מ דהאי תנא א"ל גז"ש דשביעי דר"ה ויובל כדמסי' ומש"ה נ"ל ר"ה מיובל לביו' ולא בלילה וא"כ לבתר דגמר ר"ה ממדבר בגז"ש דתרוע' לפשוטה לפני' ולאחרי' הדר גמר יובל מר"ה בהאי גז"ש דשביעי לה והשתא כ"ש דניחא דקא' בר"ה מניין ושביק ליובל ומשום דמאהי גז"ש דמדבר לא אתיא אלא ר"ה לחוד אלא דהדר גמר יובל מר"ה בגז"ש אחרת דשביעית מהדדי: שתים מד"ת ואחד מד"ס משום דיום תרועה מיבעי ליה להפנאה ללמוד בגז"ש דתרועה ר"ה ממדבר וזכרון תרועה עם שופר תרועה המה מד"ת משום דא"ל נמי גז"ש דשביעי ר"ה מיובל כדמסיק.

וק"ל כיון דב' מד"ת בר"ה וביובל אע"ג דבכל חד לא נאמר אלא חדא ש"מ דס"ל דע"י גז"ש אמר' ליתן את של זה בזה וכתנא דלעיל דמ"ל לג' שהן ט' לר"ה ויובל מה"ט אלא לדידי' שלשתן למניינא ולהאי תנא ב' למניינא וא' להפנאה לגז"ש דתרועה דבעי פשוטה

לפני' ולאחרי' משום דוהעברת תעבירו ל"מ לי' כדמסיק וכיון שכן מה בכך שבר"ה ויובל ליכא אלא תרי קראי למניינא הא כיון דחד קרא כתיב גבי מדבר וילפינן ר"ה מיני' בגז"ש דתרועה לית' נמי לתרועת שלישי' לר"ה ממדבר ליתן את האמ' של זה בזה ע"י גז"ש זו כדמייתית לתרועת שני' ע"י גז"ש דשביעי דיובל מר"ה מה"ט דליתן את האמור של זה בזה ואם הי' אפשר לומר דע"י גז"ש לחוד מי לא אמרינן ליתן של זה בזה ולא יליף תנא דלעיל ג' שהן ט' וכן הא תנא ב' אלא משום דאתיא לת"ק ב' ביובל כמו בר"ה וה"נ פשוטהלפני' ולאחרי' בר"ה אתיא מיובל ע"י הקישא ומהשתא בע"כ גז"ש כי אתיא לליתן של זה בזה וכן של זה בזה קא אתיא דאל"כ למה נאמר' גז"ש זו בסיני דהא אין אדם דן גז"ש מעצמו ת"ל מהקישא דאדם דן מעצמו אפשר ללמוד שר"ה בשופר ופשוטה לפני' ולאחרי' מיובל וב' תרועה ביובל מר"ה אלא ע"כ גז"ש כי אתיא לשל זה בזה שיהי' כאן וכאן ג' שהן ט' ובזה א"ש נמי להאי תנא דמדנאמר' גז"ש זו בסיני ולא סמיך אהקישא מה דיליף האי תנא ר"ה מיובל לבימים ולא בלילה ש"מ לכדי ליתן של זה בזה נאמר' אבל גבי מדבר דליתא שם הקישא אלא גז"ש לחוד לא ילפינן לה לשל זה בזה וכי אתיא גז"ש לפשוטה לפני' ולאחרי' בלחוד להאי תנא ושל זה בזה אין לנו: והשתא כ"ש דניחא הא דתנא דלעיל אייתי תרי מילי קמאי בהקישא אע"ג דלבסו' מייתי לגז"ש משום דאי לאו דאפשר למייתי לתרי מילי קמאי בהקיש' מגז"ש זו לחוד לא היה אפשר למייתי לאת של זה בזה וכדפי':

שבתון זכרון תרועה יום תרועה לתלמודו בא לביום ולא בלילה והשתא איכא חילוק בין תנא דברייתא לר' יונתן דאלו לתנא תרועה דיום תרועה מופנה לגז"ש דלפשוטה לפניה ולאחריה ואלו לר"י יום תרועה מ"ל לביום ולא בלילה ותרועה דזכרון תרועה מופנה לגז"ש זו וק"ל כיון דר"י ל"ל גז"ש דשביעי של יובל ור"ה דמש"ה מפיק ליום תרועה לביום ולא בלילה אע"ג דביום הכיפורי' גבי יובל כתיב וכדמסיק א"כ פשוט' לפניה ולאחריה גבי יובל מנ"ל בשלמא גבי ר"ה האיכא הפנאה לגז"ש זו אבל ביובל הא ליכא הפנאה וכיון דג"ש דשביעי ר"ה ויובל בהדדי ל"ל פשיטא לפניה ולאחריה ביובל מנ"ל $$ציור בספר$$ וצ"ל דר"י פליג נמי את"ק דידי' דלת"ק והעברת ותעבירו דגבי יובל לא מ"ל לפשוטה לפניה ולאחריה (גז"ש) [צ"ל וגז"ש] דשביעי מ"ל ולר"י הוו איפכא דגז"ש דשביעי לא משמע לי' והעברת תעבירו מ"ל לפשוטה לפניה ולאחריה והשתא יליף ר"ה ממדבר לפשוטה לפניה ולאחריה בגז"ש דתרועה ויובל נ"ל מהעברת תעבירו דגופי': ודילמא ילולי היה וקא מפסיק כו' ה"ג ספרי' דידן ברישא דילמא ילולי ובתר כן גרסי ודילמא גנוחי הוה ורש"י נר' דגרס איפכא ברישא דילמא גנוחי ובתר כן דילמא

ילולי אמאי לא ק"ל נמי דילמא גנוחי דמ"ש דקפיד אהפסק דבין תרועה לתקיעה שלפני' ולא קפיד אהפסק דבין שברים לתקיעה שלאחריה מש"ה מהפך רש"י את הגי' וקמא גנוחי לחוד קא ק"ל אבל דילמא ילולי לחוד לא ק"ל משום דמסיק סתמא דמילתא כי מיתרע באינש מילתא ברישא גנח והדר יליל מש"ה לא מספקא לן ליליל ברישא והדר גנח להקדים תרועה לשברים וה"נ משמע לי' אי לאו גנת ויליל ביחד הויין תרועה בע"כ גנח הוא דהוי תרועה דהא ברישא הוי גנח ולא יליל דהוי בתר גנח וכ"ת הא תנא דידן ס"ל יליל הוא י"ל דתנא דידן ס"ל דבין גנח לחוד בין יליל לחוד כל אחד מהם לחוד הויין תרועה ונקיט יליל דסיפא דהוי תרועה כ"ש גנח דרישא אבל תנא ברא דנקט גנח בע"כ גנח דווקא ולא יליל.

דל"ל דאף גנח קאמ' וה"ה ליליל דמתני' ומאי דמשייר במתני' דהא תו ל"ל השתא יליל לחוד דסיפא קמ"ל במתני' תרוע' גנח דברישא מבעיא אלא ודאי תנא ברא דווקא גנח קאמ' ולא יליל ופליג אמתני' מש"ה פריך דילמא גנח הוי כתנא ברא וקא מפסק אבל הא לק"ל דילמא יליל לחוד אבל לא גנח דזה לחוד א"א אם לא תרווייהו ביחד ולצאת מהא ספיקא כבר תיקן ר"א בזה תשר"ת: אבל מאן דפריך ודילמא ילולי משמע לי' דא"ל שמא לתנא דידן ילולי לחוד הוי תרועה אבל גנוחי לחוד לא דוודאי אי גנוחי וילולי ביחד הוויין תרוע' אזלינן בתר סתמא דמילת' דברישׁ' גנח ולא איפכא אבל אי לא בעינן תרווייהו אין קפידא בהא דגנח קדים ליליל: וי"ל דתנא דידן דווקא יליל דבסוף הא דהוי תרועה אבל לא גנח דברישא כי עיקר התרועה קרוי על שם הסוף וה"נ תנא ברא דנקט גנוחי דווקא הא דס"ל דתרועה קרוי על שם גנח דרישא לחוד ויליל דבסוף לאו כלום הוא ומהשתא יש להסתפק ספיקא דילמא גנוחי לחוד ולא יליל כהנא ברא א"נ שמא ילולי לחוד קאמ' תנא דידן אבל לא גנוחי מש"ה צריך נמי תר"ת.

אבל מאן דפריך ודילמא גנוחי לחוד וילולי לחוד לא מספקא לי' מטעמ' דפרי' דסגי לי' בתש"ת בהדי תשר"ת אבל תר"ת לא צרי' ודקא' מספקא לי' דילמא גנח ויליל בע"כ ה"פ מספקא לי' דילמא תרווייהו ביחד קרוי תרוע' וזה בלא זה לא סגי ותנא דידן תני לסופה וה"ה דצריך לדרישא ותנא ברא מפ' לרישא ומאי דמשייר במתני' מפ' הברייתא: ע"ב תניא נמי הכי שמע ט' תקיעות בט' שעות.

ק"ל מאי תנ"ה שייך בדבר שהוא מחלוקת תנאי דתניא בפ"ב דמגילה (ד' י"ח) קרא סירוגין יצא סירוסין לא יצא ר' מנא א' משום ר"י אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ושמא כיון דמצא הגמ' ברייתא מפורשת סתמא גבי תקיעות כר"י מש"ה קא' תנ"ה א"נ סד"א הא דר"י דלא כחד דע"כ ל"פ אלא גבי מגילה דרבנן דקיל

אבל בתקיעות של תורה אם שהה חוזר לראש מש"ה מייתי תנ"ה גבי תקיעות של תורה איכא נמי מאן דס"ל כר"י.
ותי' זה עיקר: הא דידי' והא דרבי' משמע דבתקיעות לרבי' אם שהה כדי לגמור את כולו חוזר לראש וק"ל א"כ ט' תקיעות של ג' ג' על סדר ברכות היכי משכחת לה דהא בין תר"ת דמלכיות ותר"ת של זכרונות וכן בינם לשל שופרות איכא הפסק בעשרה פסוקים בין כל א' וא' כדתנן אין פותחין מי' וכו' וזה הוי יותר מכדי לגמור את כולו: והניחא למ"ד א' מד"ת וב' מד"ס דבההוא א' של תורה ליכא הפסק כלל ואי משום ב' ל"ל בה דמעיקרא הכי תיקנו על סדר הברכות אבל למ"ד ב' מד"ת וכ"ש למ"ד כל הג' מה"ת קשה הא הוי הפסק בשל תורה.
ונ"ל להוכיח מכאן דלמ"ד שהה חוזר אינו אלא מדרבנן אפי במצות של תורה כגון שופר.
אבל מה"ת שהה לאו כלום הוא והכא מעיקרא הכי תיקנו על סדר הברכות דהן אמרו והן אמרו: השמטות דף יוד ע"א פר בן כ"ד חודש ויו' א' משום דיום א' בשנה ח"ש ולר"א בעינן ל' יום מכאן קשה לי אהא דגרסי' בפ"ק דחולין (דף כג) בעי ר"ז האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל ומן הכבש פי' דכבש בן שנה ואיל בן ב' שנים והביא פלגס פי' כל חודש י"ג קרא פלגס ואינו כשר לא לאיל ולא לכבש כדתנן בפ"ק דפר' מהו אדר"י לא תיבעיא לך דא' בריא הו' כי ת"ל אליבא דבר פדא דא' מייתי ומתני מאי איל וכבש מתני ובריה לא מתני א"ד בבריה נמי מתני דא' אי בריא הוא להוי כולה נדבה והשתא מתני' מני אי ר"מ האאומר יום א' בשנה ח"ש ובע"כ בן שנה ויו' א' מיד חשוב איל כדס"ל גבי פר דיו' א' אחר כ"ד חודש חשיב פר ולדידי פלגס כלל שלא יהא כשר לא לאיל לא לכבש כיון דס"ל לר"מ מקצת היום ככולו כדלקמן מיד יו' א' אחר יב"ח ביו' א' של חודש י"ג כשר לאיל והרי כל יב"ח כשר לכבש וביום שלאחריו כשר לאיל מיד ואי ר"א כיון דא' ל' יום בשנה ח"ש הא וודאי אינו איל כיון דלא עברו לו ל' יום בשנה שניה ואנן תנן בפ"ק דפרה שם אלים בני שתי' וכדס"ל לר"א גבי פרים דבעי כ"ד חודש ול' יום צריך לומר דבר פדא ס"ל דהאי תנא ספוקי מספקא לי' אי יז' א' בשנה ח"ש כר"מ ופלגס איל הוא או ל' יום כר"א ולאו איל הוא מ"מ ק"ל א"כ בע"כ בבריא מספקא לי' אי כר"א הא בריא הוא ואינו קרוי איל עד ל' יו' בשנה שניה ובתוך ל' לא ובע"כ בבריא נמי מתנה ועק"ל מאי קא' באיל וכבש מתנה תנאי דכבש ל"ל הא כיון דעברה שנתו וודאי לאו כבש דאין כבש אלא בתוך שנתו כדתני ברישא דההיא וקראי נמי כתיבי כבש בן שנתו וכתיב כבשי' בני שנה ובע"כ א"צ להתנות אלא אי בבריא וכר"א אי באיל וכר"מ אבל בכבש לכ"ע ל"צ וי"ל דע"ד האי ירושלמי שפי' לעיל דכל שלא נכנס ל' יום בשנה אתה מונה לה אחר שנה

שיצאתה ניחא דהשתא א"ל דהא נמי מיבעי לי' לר"ז אליבא דבר פדא דילמא מספקא לי' להאי תנא אדר"א הא נמי בפלגס הואיל ואכתי לא עבר ל' יום משנת ב' אי מונין לו אחר שנה שעברה וה"ל כבש או אין מונין לו לא לשעבר ולא להבא אלא בריה בפ"ע הי' ועו' מספק' לי' דילמא איל הוא וכר"מ וה"ל תלתא ספיקא הלכך צריך להתנות איל וכבש וברי' לצאת ידי כל הג' ספיקות מיהו קשה לי דמבעיא לי' אליבא דבר פדא אי מתני בכבש ואיל או בברי' נמי מתנה משמע דהא פשיטא לי' דבכבש ואיל נמי מתנה ואמאי נהי דלבר פדא דל"ל דרשא דאו לרבות את הפלגס בע"כ הא דמביא עליו נסכי איל ולזבחו לא עלה הא וודאי משו' דספיקא היא אפ"ה י"ל דפשיטא לי' כר"א וא"צ להתנות באיל אלא בכבש וברי' משום ספיקא אי כדברי הירושלמי וה"ל כבש או ליתא להא דירושל' וה"ל בריה א"נ פשיטא לי' שלא כדברי הירושלמי ובוודאי לאו כבש הוא אלא מספקא לי' אי כר"מ וה"ל איל אי כר"א וה"ל ברי' וא"צ להתנות אלא באיל וברי' אבל בכבש לא מיהו קושי' בלא הא דפרי' נמי קשי' ונחזור לענינינו דספיק' דכבש וברי' אינו אלא משום דמספקא לן אי אית' להא דירושלמי או לא ומיהו לר"י דפשיטא לי' דברי' הוא מייתי לי' לנסכי איל מרבוי' דאו איל אלמא ל"ל הא דירושלמי והיינו דבפ"ב דיומא (דף סה) גבי פר ושעירי יוה"כ שאבדו דאין קריבין לי"כ אחר דר"ל גזי' משום חטאת שעברה שנתו וגזי' פר אטו שעיר ופריך היא גופי' חטאת שעברה שנתו היא ומוקי לה כרבי דא' שנה תמימה מונה לה שס"ה יום וה"נ הא דתני גבי פסח שלא קרב בשנה זו יקרב לשנה הבאה מוקי לה כר' דאלו לרבנן עברה שנתו היא ולא מוקי לה כר"א וע"ל לשעיר יוה"כ ולפסח דלא ע"ש אכתי לשנה הבאה וכגון שנולדו פחות מל' יום קודם יה"כ וע"פ דכל ל' יו' ראשונים של שנת ב' אתה מונה לה אחר שנה שעבר' משום דליתא להא דירושלמי וכדפי' והא ל"ל דאין זה סותר דברי הירושלמי דא"ל דקדשי' שאני דבהא ל"א דכל ל' יום אתהמונה לשעבר אדר"א דה' פרי' בסמוך דל"ל לר"א מקצת היו' ככולו והני ל' יו' בשנ' דקא' ר"א היינו ל' שלמי' ועד כניסת יו' ל"א לא מיקרי שנה מדאמ' בפ"ב דזבחי' (ד' כה) שה תמי' זכר בן שנה יהיה לכ' שיהא כל הוויותיו בן שנה אפי' בשעת זריקה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה בן שתים אמר רבא זאת אומרת שעות פוסלות בקדשים והשתא אי לר"א כל ל' יו' של שנה שניי' עד הליל' (לא) [צ"ל של ל"א] קרוי בן שנתו אכתי למ"ל בשעת שחיטה בן שנה ובשעת זריקה בן שתים דהאי דם נפסל בשקיעת החמה כדא' בסוף פ"ה דזבחים (דף נו) ועו' הא האי קרא דיהיו גבי פסח כתיב דזמן הקרבתו אינו אלא בע"פ ואי שחט לי' אפילו ביום ל' שלאחר שנתו בע"כ זרק לי' באותו היום ה"ל בן שנה בשעת זריקה נמי ואי שחט לי' ביום ל' בשעת שחיטה נמי

לאו בן שנה הוי ויהיו דכתב רחמנא ל"ל א"ו ש"מ דבקדשים גלי קרא דאין מונין להם שנה אלא מיום אל יום משעת הלידה ולא הל' יום של שניה דהשתא משכחת לה כגון שנולד אשתקד בע"פ בשש שעות ואי שחט לי' בע"פ הבא קודם שש וזרק לי' לאחר שש היינו שעות שפוסלת בקדשים דיש לדחות דאפ"ת דבקדשים נמי דינו שוה לכ"ד דלפ"ד הירושלמי ל' יום בשנה שניה אתה מונה לשעבר אפ"ה משכחת לה לשעות דקדשים דכמו דמונין י"ב חודש של שנתו משעה אל שעה ה"נ מונין להני ל' יום שלאחריו וכגון שנולד אשתקד ל"א יום קודם ע"פ בשש שעות אם שחט בע"פ הבא קודם שש וזרק לאחר שש היינו שעות שפוסלת בקדשים.

ומיהו אי נימא דביום ל' מקצת יום ככולו הוא דלא אמר' אבל מ"מ משעה אל שעה לא בעינן ולפ"ז לפ"ד הירושלמי כל אותן ל' יום שלמי' מחשבין אחר שנה שעברה (לא א"ש) [צ"ל אתי שפיר] לפ"ד הירושלמי מ"מ לר"ז אליבא דבר פדא קשה הא דאמרן וי"ל אע"ג דלענין נסכים איכא נ"מ בין כל א' מהני תלתא ספיקא דאי ברי' הוי צריך לאתנויי' בהכל נדבה ואי איל הכל חובה ואי כבש המותר נדבה מ"מ לענין בעיא דהרי עלי עול' מן האיל או מן הכבש סגי בספק זה לחוד אי בריה הוא אי לא דאי בריה הוא לא נפיק בפלגס דאינו לא איל ולא כבש והא נדר להביא מא' מהם אבל אינו בריה בין הוא איל או כבש ממ"נ נפק מש"ה אינו מזכיר אלא חד ספיקא או איל או כבש או שמא בריה הוא אבל אידך ספיקא אע"ג דנ"מ לענין נסכים כיון דלענין בעיין ליכא נ"מ מש"ה שייר לה ולא נקטינהו.

והא דא' ר"מ פר בן כ"ד חודש ויום א' משום דפר בן ב' שן כדמסיק והאי יום א' משום דלר"מ יום א' בשנה חשיב שנה ומשמע וודא' דהאי יום א' היינו ביום הראשון שאחר כ"ד חודש נמי כשר לפר דהא ס"ל לר"מ מקצת היום ככולו כדא' לקמן הלכך במקצת היום שלאחר כ"ד חודש סגי וא"כ ה"ה לאיל אחר יב"ח מיד כשר לאיל.

וק"ל מהא דפ"ק דפרה דבן יג"ח קרוי פלגס ואינו כשר לא לאיל ולא לכבש ואי קרב מביא עליו נסכי איל ולא עלה לו מדקאמר בן י"ג חודש ויום א' ה"ז איל בע"כ דלא כר"מ אלא ר"א דבעי ל' יום ואילו לר"מ למ"ל פלגס שאינו כשר לא לאיל ולא לכבש. והא בפ"י דמנחות (דף צא) אמר או לאיל לרבות את הפלגס ופריך הניחא לר"י דא' בריה הוא כו' אלא בר פדא דא'.

מייתי ומתני דספיקא הוא איצטריך קרא לרבויי ספיקא ומסיק או לבר פדא קשיא והשתא לר"מ נמי תקשה או ל"ל כיון דלדידי' פלגס למ"ל כלל: דף יא בסוף ד"ה בתשרי עתידין לגאל כן צ"ל. מיהו בפ"ק דפסחים (ד' יג) גבי י"ד שחל להיות בשבת מבערין

את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות ותלויות וטהורות כו' א"ל לדבריכם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהר א"ל כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בע"ש ולא בעי"ט מפני הטורח ש"מ דא"א בשום ענין שיבא אליהו בע"ש ובעי"ט אפי' בקץ דבעתו: דאל"כ אכתי תקשה שמא בעתו הוא ויבא אליהו בעי"ט ויטהרם: אבני שהם דף א ע"ב בא' בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש בה"א בט"ו בשבט: האי ר"ה לאילן נ"מ לענין חדש וישן ומ"ש ועני.

ונ"מ נמי להא דתניא לקמן (דף י') ופירות נטיעה זו אסורה עד ט"ו בשבט אם לערלה לערלה אם לרבעי לרבעי והיינו כב"ה דאילו לב"ש אינו אסור לערלה ולרבעי אלא עד א' בשבט והא וודאי לענין חדש וישן ומ"ש ועני אין כאן לא קולא ולא חומרא בין ב"ש לב"ה דהא מ"מ בין למר ובין למר מונין שנה מיום אל יום ומה לי אם השנה מתחלת בא' בשבט או בט"ו בו מ"מ לענין ערלה ורבעי הא וודאי ב"ש לקולא דכלה איסורן בא' בשבט ולב"ה אינו כלה עד ט"ו בו.

וק"ל א"כ לחשבי' הא גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה דקחשיב להו במס' עדיות. בשלמ' למאן דמפ' דאין פי' נטיעה אסורין עד שבט בנוטע בין תשרי לשבט אלא כשמגיע תשרי דשנת ד' דיוצא מידי ערלה הואיל ועברו עליו ג' שבט שהוא ר"ה לאילן א"כ י"ל כי אתשיל בנוטע בין א' בשבט לט"ו בו דלב"ש אסור עד א' בשבט דעדיין לא עברו עליו ג' ר"ה כשהגיע א' בתשרי ולב"ה שרי בא' בתשרי כיון שכבר עברו ג' ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילן.

וכה"ג אי' בפ"ח דיומא (דף פ') כי אתשיל בעוג מלך הבשן אתשיל דה"ל ב"ש לחומרא. ובפ"ד דזבחי' (ד' לח) כי אתשיל להתירא אתשיל דה"ל ב"ש לחומרא אבל למאן דמפרש דבכל ענין אסור פי' נטיעה עד שבט שהוא ר"ה לאילן קשיא וי"ל כי אתשיל לענין חדש וישן ומ"ש ועני אתשיל דאין כאן לא קולא ב"ש ולא חומרא ב"ה א"נ כי אתשיל בהפריש חן פירות שחנטו קודם א' בשבט על פירות שחנטו בין א' בשבט לט"ו בו א"נ איפכא א"נ שהפריש מ"ש או עני שנהג קוד' א' בשבט והפריש אותו מעשר לאחר א' בשבט דבזה ב"ש לחומרא וב"ה לקולא דפירותיו מתוקנין אליבא דב"ה: שט"ח המוקדמים.

משנה היא בפ"י דשביעית ופי' שם הרמב"ם כגון שלוה ממנו ופרעו ולאח"ז חזר ולוה ממנו על אותו שט"ח עצמו כסך זה ואני תמה על פי' זה מאי איריא משום מוקדם אפי' לוה ופרעו ביומו וחזר ולוה ממנו בו ביום ה"ל נמחל שעבודו והכי אמ' בפ"ק דב"מ (דף יח) שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו ופריך אימת אלימא למחר וליומא חרא מ"א שנמחל שעבודו ת"ל דה"ל מוקדם ותנן שט"ח המוקדמין פסולין אלא ביומו פי' שחזר

ולוה ממנו ביום שנכתב ש"מ דנמחל שעבודו אע"פ שאינו מוקדם אלא ביומו נמי לא וכן מוקדם אע"פ שלא נ"ש נמי לא דתרי מילי נינהו ובפ"ה דב"מ (דף עב) מפ' הגמרא דה"ט דמוקד' פסול לגמרי ואפי' מזמן שני אינו גובה אי משום גזירה שמא יגבה בו מזמן ראשון א"נ ר"מ היא דקניס היתירא אטו איסורא ואי מוקדם היינו שנמחל שעבודו ל"ל משום קנס או גזירה בלא"ה ת"ל דהאי שטרא חספא בעלמא הוא כדא' התם מלוה גופי' לא שביק פי' לחזור וללות בשטר של שנ"ש סבר שמעי' בי רבנן ואפסידו לי וביותר אני תמה על הרמב"ם על שפי' שם ואמרו בו שהוא פסול ולא יטרוף בו לעול' ולא נאמר יטרוף בו מזמן אחרון גזי' שמא יטרוף מזמן א' וזה תימא לפי' ל"ל להא גזי' דת"ל משוה שנ"ש ואין כאן אלא מלוה ע"פ עוד כתב שם הרמב"ם רבים כשלו וחשבו שכל מי שיכתב שט"ח מזמן ואח"כ לקח הממון לאח"ז ארוך שזהו שט"ח המוקדמים וזה אינו אמת והתבאר ביטולו מן הגמ' שכ"ז שיהי' השטר בקנין טורף משעת כתיבה אף על פי שנתן הממון אח"כ הנה מה שכתב שהתבאר ביטולו מן הגמרא כיון למאי דאמ' בפ"ק דב"מ (דף י"ג) דפריך אהא דתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ופריך ניחוש שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמר רב אסי בשטר אקנייתא דהא שעבד נפשי' ומפ' הרמב"ם בשטר הקנאה היינו שטר בקנין מ"מ הא רש"י פי' התם שטר הקנאה שמקנה לו נכסיו מהיו' בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום וכ"פ הרבה מן המפ' ועוד אפי' לפי' פי' למה גינה למפ' לשטר"ח המוקדמין שלוה לאח"ז הכתיבה דלמא מיירי בלא קנין ואפי' לאביי דא' התם עדיו בחתומיו זכין לו י"ל שחתמו העדי' למחרת יום הכתיבה כדתנן בפ"ב דגיטין (דף יח) נכתב ביום ונחתם בליל' פסול מ"מ פשטא דשט"ח המוקדמין משמע שהקדים זמן הכתיבה ליום שנכתב כגון שנכתב בניסן וכתב בו זמן הכתיבה באדר שלפניו ומ"מ לב' פי' אלו הוי מאוחרין כשרים דומי' דמוקדמין פסולין דאי מוקדמין פי' שהקדי' זמנו ליום הכתיבה כה"ג נמי פי' מאוחרי' שאיחר זמנו ליום הכתיבה ואי פי' מוקדמין שהקדים זמן הכתיבה לזמן הלוואה אע"פ שנכתב בזמן הכתוב בו ה"נ מאוחרי' כשירי' הוי כה"ג שזמן הכתיבה נתאחר מיו' הלואה וכתבו בשטר זמן הכתיבה ביום שנכתב אבל לפי' הרמב"ם דמוקדמין הוי שט"ח שלוה פרעו ואח"ז חזר ולוה בו וזמן כתיבה מוקדם להלוואה שני' א"כ מאוחר כה"ג אע"פ שזמן הכתוב בו מאוחר אפי' להלוואה שני' אפ"ה כשר אמאי הא נמחל שעבודו א"ו כדפי' עיקר:

כיון שעובר עליו רגל אחד עובר בעשה וקשה לי בפ"ב דביצה [דף יט] אין מביאין תודה בחג המצות מפני החמץ שבו ולא בעצרת מפני שהוא י"ט אבל מביא אדם תודתו בחג

הסוכות רש"א ה"ה אומר בחג המצות ובחה"ש ובאה"ס כל שבא בחה"מ בא בחה"ש ובחה"ס כו' ומוקי לה אביי בלמיקם בב"ת פליגי ת"ק סבר ג"ר אמר רחמנא אפי' שלא כסדרן פי' רש"י וה"ק ת"ק כל מי שיש עליו תודה יביאנה בחה"ס אפי' הוא רגל ראשון אחר נדרו שאם לא יביאנו עכשיו יצטרך לבא בשבילו לירושלי' שהרי א"א לו להביאה לא בפסח ולא בעצרת ור"ש סבר כסדרן אין שלא כסדרן לא פירש"י הילכך הנודר לפני הסוכות יש לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק וכו' וכל שאינו בא בחה"מ שלא הי' עליו להביאו בפסח שנדר לאחר הפסח אין צריך להביא לא בחה"ש שאחריו ולא בחה"ס שיש לו שהות עד חה"סשל שנה הבאה שעברו ג"ר כסדרן ואמאי לר"ש כל שאינו בחה"מ א"צ להביא עד שיעברו ג"ר כסדרן וה"ה לת"ק אי ליכא משום חמץ א"צ להביא ברגל ראשון הא נהי דלאו בב"ת ליכא עשה דובאת שמה מיהו קעבר ברגל אחד אם אינו מביא ול"ל דהא ברגל א' עובר היינו באפריש ולא אקריב דווקא דומיא דבכורות בקרך האמור בההיא קרא דובאת שמה והא בכור לאפריש ולא אקריב דמי דהא מאליו קדוש מרחם ואינו מחוסר הפרשה אלא הקרבה לחוד אבל אמר ולא אפריש אינו עובר בעשה ברגל א' והא פלוגתא דת"ק ור"ש בא' ולא אפריש אייריי דליכא עשה דובאת שמה ואע"ג דדרשינן מוציא שפתיך זו היא מ"ע תשמור זו מל"ת ופריך מ"ע מובאת שמה ול"ת מלא תאחר נפקא ומוקי לה חדא בא' ולא אפריש וחדא באפריש ולא אקריב אלמא בלא אפריש איכא נמי עשה דובאת שמה י"ל דעשה דמוצא שפתיך כיון דכתיב עם הל"ת דתשמור במקרא אחד אין עובר עליו אלא בג' רגלים לת"ק ובכסדרן לר"ש ליתא דהא דמצטריך תרי קראי ללא אקריב וללא אפריש קא' הגמ' משום דה"א דיבורא לאו כלום הוא וא"צ לקיימו כלל והשתא כיון דגלי קרא דדיבורא מילתא היא לא גרע לא אפריש מלא אקריב לעבור עליו ברגל א' מיד בעשה דובאת שמה ואדרבה לא אפריש אלים טפי מלא אקריב דא"ל כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא אית' כדאמר הגמרא בההיא צריכותא ועק"ל אדר"ש דס"ל דמי שנדר קודם סוכות רשאי להמתין עד חולו של מועד של סוכות דשנה שני' משום דבעי ג"ר כסדרן ואמאי הא מ"מ בשנה בלא רגלים עובר משום תאכלנו שנה בשנה בכל הקדשים דאיתרבו מכל הבכור כדתניא בספרי וקי"ל סתם ספרי ר"ש היא כדא' בפ' הנחנקין (דף פו) ובע"כ צריך להקריבו קודם סוכות השני קודם שתכלה שנה מיהו י"ל דאינו עובר משום תאכלנו שנה בשנה אלא באפריש ולא אקריב לחוד דומיא דבכור דדמי לאפריש ולא אקריב שהרי קדוש ממילא מרחם אבל בלא אפריש דנ"ד לבכור ל"ל בה ועוד שהרי הכתוב קפיד על אכילתו בשנתו כדכתיב תאכלנו שנה בשנה ואהא קאי כל דמרבה לשאר קדשים ואכילה לא שייך אלא בדאפריש כבר ולא בדלא

אפרשי' עדיין מ"מ קושי' קמייתא קשה ועק"ל כיון דא"א להביא תודה בחה"מ כל ז' ימי הרגל מפני חמץ שבו הא לא שייך גבי תודה לאו דב"ת כל עיקר אפי' לת"ק דכיון דתלה רחמנא ללאו זה בג"ר וא' מהן חה"מ וכיון דא"א לעולם להביא תודה להקריבה באותו החג מפני החמץ שבו א"כ אין לה זמן הקרבה אלא באינך ב' רגלים אבל רגל זה השלישי אין זמן להקרבות תודה ואנן ג' רגלים בעינן ללאו דב"ת והא א' מהן חה"מ והא א"א ופקע לי' לאו זה מקרבן תודה מידי דהוי היכא שחלה הקרבן בא' מג"א או שהבעלים פטורים מראיי' ומשמחה בא' מג"ר דאינו עובר בב"ת בג"ר וכמ"ש לעיל ה"נ כיון שאינו ראוי לתודה לקרב בחה"מ ממילא פקע לאו דב"ת מקרבן זה לעולם בשלמא חה"ש אע"ג דאין שום קרבן דנדרים ונדבות קרב להאי תנא מ"מ עולה לחשבון ג"ר משום דנהי דלא קרב בי"ט עצמו קרב בימי תשלומין דידי' דהא עצרת נמי יש לו תשלומין כל ז' אבל מחה"מ וודאי קשה דהא א"א להביא תודה בכל ז' ימי תשלומין שלו מפני חמץ שבו:

מאי עבידתי' בחג הסוכות ח' היא מכאן ק"ל למאי דפירשו התוס' בספ"ק דקדושין (דף לח) גבי מקצה ג' ימים היינו סוף יום ב' שסמוך ליום ג' כיון דמקצה תחילה נמי במשמע מאי פריך הכא בחה"ס ח' הוא דילמא מקצה ז' שנים בתחילת ז' קאמר ובחג הסוכות של שמיטה הוי מצות הקהל ואע"ג שכבר נכנסו משנת השמיטה יותר מט"ו יום אפ"ה קרי לז' מקץ דפי' מתחילה ותדע דהא איכא למ"ד לעיל דמיוה"כ חייל יובל ואפ"ה קרי לי' מקץ ז' שנים בירמיה דהיינו מתחילת ז' שנים לפי' התוס' התם ודוחק לומר דעד יוה"כ שאינה אלא עשרה ימים מר"ה שהוא תחילת שנה קץ קרי לי' משא"כ סוכות שהוא ט"ו יום מר"ה דזה א"נ דכיון דעד סוכות אינו אלא חלק אחד מכ"ד בשנה וודאי תחלת שנה מקרי וכ"ת א"כ שנת השמיטה ל"ל במקץ ז' שנים לחוד סגי י"ל משום הא גופי' שלא תימא האי מקץ ז' אסופה קאי והקהל הי' בח' כתב רחמנא שנת השמיטה והאי מקץ אתחילתה קאי ועוד בלא"ה בפ"ז דסוטה [דף מ] מצריך לה לשנת השמיטה דל"ת נמנה מהשתא וי"ל דס"ל כמ"ד ל' יום בשנה הוא דחשוב שנה והשתא אי מקץ ז"ש על תחילתה קאי איך קרי לה שנת השמיטה כיון דעדיין לא עייל ל' יום משנת השמיט' א"ו אסופה קאי וכ"ת איך קרי בירמי' מקץ ז' שנים על תחילתה י"ל ז' שנים שאני כיון דכליל לי' בהדי שש שנים שעברו כבר ועיקר שנים דקרא אשנים שעברו קאי מ"מ למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואס"ד דמקץ תחילה נמי במשמע מנלן דהקהל הי' בשנת ח' דילמא בשנת ז' ואפ"ה שפיר קרי לי' שנת השמיטה והא ליכא למ"ד דהקהל בשנת ז' הי' ועק"ל אם איתי' דמקץ תחילה נמי במשמע הא דקיי"ל שמיטה אינו משמטת אלא בסופה אי משום שנא' מקץ ז' שנים תעשה שמיטה מנלן דהאי מקץ סופה משמע דילמא תחילתה

ותהא משמטת בתחילה מיהו י"ל דהנהו תרי קראי דמקץ ז' שנים ילפינן להו בגז"ש מקרא דמקצה שלש שנים תוציא גבי דביעור שהיא בע"פ של ד' ושל ז' כדתנן בפ"ב דמ"ש ונ"ל מדכתיב כי תכלה לעשר רגל שכל המעשרו' כלין בו וזהו פסח כדאמר התם בירושלמי ורגל יליף התם בגז"ש האי מקצה ממקץ ז"ש במועד דגבי הקהל מה להלן מועד אף כאן מועד והא ל"ל דהוי חג הסוכות כהתם דהא אין המעשרות כלין בו והשתא כמו דנ"ל מקצה דביעור ממקץ דהקהל דהוי מועד ה"נ יליף הקהל מביעור דמקץ דידי' הוי בסופה כמו מקצה דביעור דבע"כ הוי בסופה דל"ל בתחילתה כיון שהביעור צ"ל ברגל שכל המעשרות כלין בו והוא פסח אז כבר יצאו רובו של שנה המתחלת בתשרי ואין זה קרוי התחלת השנה אלא ע"כ האי מקצה סופה משמע דהיינו פסח של שנת ד' וז' וה"נ האי מקץ דגבי הקהל סופו משמע ה"נ י"ל במקץ דשמיטה ילפינן בגז"ש דבסופה משמע אבל האי מקץ דירמי' אין ללמוד בגז"ש דסופה משמע דקי"ל ד"ת מד"ק לא ילפינן וה"ה איפכא נמי לא מיהו למאי דפר' בפנים ניחא וא"צ לכ"ז דבע"כ האי מקץ ז' שנים סוף ז"ש במשמע דאס"ד תחילת שבע שנים שהוא שנת ז' קא' קרא ולא אתי לאשמעינן הא דרשא דאתה נוהג מנהג ז' בח' לכתוב רחמנא מקץ ז"ש שנת השמיטה ביחד ל"ל דפלגינהו קרא א"ו האי מקץ אסופה קאי והשתא ניחא הא דפלגינהו דקמ"ל הא דרשא דאתה נוהג מנהג ז' בח' מ"מ מההיא דירו' גופי' ק"ל על פי' התוס' דאמרינן התם יכול משהגיע ר"ה שנת ג' אתה חייב לבער ת"ל מקצה אין מקצה אלא לבסוף בסוף שנה אתה מבער וא"א מבער בר"ה ש"מ דאין לשון מקצה אלא בסופה ואין תחילתה במשמע כלל אבל איני יודע אמאי דחק התוס' לפ' דהא דאמרינן בערכין ז לנרצע דבפגע בו היובל שנת ז' לרציעתו מתחילת שנה נמי מיקרי מקץ הא א"ל ז' לנרצע בפגע בו היובל שנת ח' לרציעתו וקרי בו מקץ ז' היינו אחרי יציאת ז' בתחילת ח' וכ"פ רש"י התם והוינן בה מקץ ז"ש משמע לאחר ז"ש שאף שנת ז' בכלל כו' ז' לנרצע שאם נרצע ופגע בו יובל בשנת ח' לרציעתו יוצא ביובל והאי קרא דיהושע מקצה (ג' שנים) [צ"ל ג' ימים] אין זה מקומו לפרשו:

היכן הקריבו כתבו התוס' משמע דאי לא הקריבו הי' אסורין כל היום ודלא כמ"ד במנחות בפרק ר"י [דף סח] דאף שבזמן שבהמ"ק האיר המזרח מחיר ואני תמה שהרי התם פריך והא כתיב עד הביאכם ומשני למצוה פי' שמצוה להמתין עד הבאת העומר אף אינו עובר בלאו אם אוכל חדש לאחר שהאיר המזרח ביום הנף ואפילו למ"ד האיר המזרח מתיר אפ"ה מצוה להמתין עד הקרבת העומר וכ"כ התוס' עצמם לעיל (דף ז')

גבי מידי דתליא במעשה נ"ח ואפי' למ"ד בזמן שבהמ"ק האיר המזרח מתיר מ"מ עד יום הביאכם למצוה כדאמ' בפר"י.
ונ"ל שהתוס' לטעמייהו אזלי שפי' בפרק קמא דמנחות (ד' ה') דהאי למצו' אינו אלא למצוה מן המובחר בעלמא ור"ל דאינו אלא מדרבנן מ"מ אני תמה ט"ז דמה תלי' בהאי דלמ"ד דבזמן שבהמ"ק ה"ה מתיר הא אפי' למ"ד עומר מתיר ובזמן שאין בית ה"ה מתיר משום דתרי קראי כתיב עד עצם היום ועד הביאכ' הא כיצד כאן בזמן שבהמ"ק כאן בזמן שאין בה"מ.
מ"מ לא א"ש דהא אם אינו עומר בעונם ממה להביא הא וודאי האיר המזרח מתיר דמה לי אי איכא עומר וליכא בית להקריבו דמתיר האיר המזרח הואיל וא"א בהקרבה מה לי איכא בית ועומר אין הא נמי א"א להקרבות עומר ועוד נראין הדברים ק"ו מה היכא דאיכא עומר ואין בית אע"ג דיש תקנה לבנו' הבית אפ"ה מתיר ה"ה כ"ש בזמן דליכא עומר בעולם דאין שום תקנה בשנה זו להקריב עומר דה"ה מתיר והא למאי דס"ד דחבריא דר"כ דלא הי' בשעת כניסתן לארץ שום תבואה שראוי להקרי' את העומר ממנו מאי דיוקא מדמעיקרא לא אכול ש"מ דהקריבו עומר דאפ"ת לא הקריבו אפ"ה אכל משום שהאיר המזרח התיר להם כיון דא"א להביא עומר דהא אין ממה להקריבו לפי מה דס"ד דחבריא ודמי לבזמן שאין בהמ"ק ובע"כ צ"ל דס"ל לחבריא דר"כ דבזה"ז כל יום הנף אסור כמ"ד התם הכי וה"ה נמי אי ליכא עומר למאי דס"ד דחבריא ומדאכלו ש"מ דהקריבו עומר לכן מבעיא להו מהיכן הקריבו עומר: יצבור גרנו לתוכו הקשו התוס' מאי ק"ל נהי דמהני צבירות גורן לענין חדש וישן לענין שניי' הנכנסת לשלישית לא מהני דב' מ"ש ודג' מ"ע ובן ה' נכנסת לו'.
ומיהו זה יכול לתקן שיפריש מעשר א' ויחלל על מעות והמעות יאכל בירושלים והמעשר יחלק לעניים. ולכאורה א"צ לזה דהא וודאי דאע"ג דעשויין פרכים פרכים מסתמא א"א לצמצם שלא ירבה הנלקט של שנה אחת על של הנלקט בשל חברתה משה"ה לענין חדש וישן דאפילו תרומה ות"מ אין מפרישין משנה על חברתה ולא בטל ברוב דלא גרע מטבל שנתערב בחולין דלא בטל ברוב כעובדא דר"ש שזורי בפ"ג דמנחות (דף ל"א) שכתבתי בפנים כ"ש טבל בטבל של חדש בשל ישן דלא בטל א' בחבירו.
$$ציור בספר$$ ומ"מ ע"י צבירת גורן יש לו תקנה למ"ד יש בילה אבל לענין מ"ש ועני המועט בטל ברוב וא"ל צבירת גורן כלל כדתנן ספ"ג דמכשירין פירות שניי' שרבו על של שלישית ושל ג' על של ד' ושל ד' על של ה' ושל ה' ע"ש ו' ושל ו' ע"ש שביעית ושל שביעית ע"ש מוצאי שביעית הולכין אחר הרוב.

מחצה למחצה להחמי' ופי' הר"ש דמפריש מעשר א' ויחולהמעשר על המעות ויחלק הפירות לענים והמעות יאכל בירושלים מכלל דהולכין אחר הרוב דרישא א"צ להפריש אלא מעשר א' ע"ש הרוב ועל של המיעוט א"צ להפרי' כלל דהמיעו' בטל ברוב וכמאן דליתא דמי אלא דק"ל על פי' הר"ש דאמאי הולכין אחר הרוב לענין מ"ש ועני הא טבל דבר שיל"מ הוא דאפי' באלף לא בטיל וכדתניא בפ"י דנדרים (דף נח) רש"א כ"ד שיל"מ כגון טבל ומ"ש והקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור ובע"כ ה"ט דטבל דשיל"מ הוא משום דאפשר להפריש עליו ממקום אחר כגון משל נכרים למ"ד יש קנין לנכרי בא"י להפקיע מן המעשר או משל דמאי למ"ד רוב ע"ה מעשרין הן דהללו פטורין מה"ת וחייבין מדרבנן כמו תערובת של טבל דפטור מה"ת דהא בטל ברוב החולין שנתערב בהן וחייבין מדרבנן וכדא' שם גבי עובדא דר"ש שזורי אבל בע"א א"א בתקנה להפריש עליו ממ"א כמש"כ התוס' וכמש"כ בפנים מש"ה איכא למימר דה"ט דהולכין אחר הרוב בהא דפ"ג דמכשירין לענין מ"ש ועני ול"ח להו דשיל"מ לא מבעיא היכא דרובא של שנת מ"ש בתערובת זה דשל מ"ע בטל ברוב ולא ה"ל דשיל"מ דא"א להפריש על המיעוט של מ"ע ממ"א ואין לו תקנה כלל דאי משל נכרים א"ל דס"ל להאי תנא אין קנין לנכרי וה"ל מן החיוב על הפטור ואי משל דמאי אע"ג דוודאי קי"ל רוב ע"ה מעשרין הן דאין לאוקמי לסת' מתניתין דלא כהלכתא פסיקתא דליכא מאן דפליג עלה א"ל דס"ל כר"א דאמר בפ"ה דמס' דמאי דא"צ לקרוא שם למ"ע של דמאי ולא נחשדו ע"ה עליו כיון דמותר לזרי' ל"ל פסידא דמפריש לה ואוכלה כדא' בפ"ג דמכות (דף י') אלא אפילו רובא של (מ"ש) [צ"ל מעשר עני].

והא לכ"ע יש לו תקנה למ"ש בהפרשה ממ"א אפילו למ"ד אין קנין דהא דמאי לכ"ע חייב במ"ש ויכול להפריש עליו משל דמאי די"ל דמיירי שנתערב חוץ לירושלים דאפילו מ"ש בטל שם ברו' כדתנן בפ"ג דמס' ביכורים גבי מ"ש וביכורים ואסורין כל שהן מלאכול בירושלים פי' אם נתערבו בירו' אוסרין בכ"ש הואיל ויכול לאוכלן שם בקדושת מ"ש ה"ל דשיל"מ אבל אם נתערבו חוץ לירושלים לא ה"ל דשיל"מ הואיל ואיכא טורח להעלותו לירו' ולאכלו שם וה"מ בפ"ד דב"מ (דף נג) בסוגיא דמ"ש שאין בו ש"פ כמ"ש התוס' שם. א"נ י"ל דמתני' כרבנן דפליגי עלי' דר"א וס"ל דקורא שם למ"ע של דמאי ואפ"ה ברובא של מ"ש מ"ע המועט בטל ברוב ולא הוי דבר שיל"מ אע"ג דאפשר להפריש עליו משל דמאי דמיירי כגון שאין לו טבל מ"ע אח' של דמאי להפריש עליו וכה"ג לא הוי לי' דשיל"מ כמש"כ הרשב"א בת"ה בשם ר"ת שהקשה מהא דאמר בספ"ה דע"ז (דף עד) דטבל לא בטל מטעמ' דכהיתרה דחטה א' פוטרת את הכרי מתרומה כך איסורה.

ותפוק ליה דטבל ה"ל דשיל"מ. ותי' דל"א טבל דבר שיל"מ אלא כשיש לו להפריש עליו ממ"א שאלו אתה מזקיקו ליקח ממ"א פעמים אין לו והרי הוא נפסד כדי להתירו ולא אמרו דבר שיל"מ אל' כשאתה יכול להתירו בלא שוה הפסד ממון ממ"א: ואע"פ שק"ל ע"ז מעובדא דר"ש שזורי שנתערב לו טבל ברוב חולין וא"ל קח מן הנכרי או מן השוק הרי אע"פ שלא הי' לו כיון שאפשר ליקח ה"ל דשיל"מ ולא בטל ברובא ואי משום תרומה שבו הזקיקו ליקח מן השוק או מן הנכרי דאע"ג דאין כאן משום דשיל"מ אפ"ה בטבל לתרומה אינו בטל ברוב מה"ט דכהיתרו כך איסורו ליתא דע"כ האי עובדא דר ש דנתערב טבל בחולי בטבל שכבר הורם ממנו תרומה גדולה מיירי דאי לא תימא הכי היאך קאמר לי קח מן השוק דהיינו מע"ה א"צ הא לקוח מע"ה להפריש ממנו ת"ג דלא נחשדו ע"ה עלי' מה"ט גופי' דחטה א' פוטר את הכרי א"כ אין תקנה לתערובת זה להוציא מטבל דת"ג בקח מ השוק אלא ע"כ מיירי שכבר הפריש מן הטבל הזה לת"ג קודם שנתערב כדא' בעלמא שא"א לגורן שתעקר אלא א"כ נתרמה ממנו ת"ג וא"כ כיון דלא טבל לת"ג התערובת הזה אינו אלא למעשרות בלבד א"א לך לומר לתערובת הזה שאינו בטל ברובא דכהיתירו כך איסורו דהא שאר מעשרות שיעורא בעי וחטה א' אין פוטרת בע"כ א"א דלא בטלו ברוב אלא מטעמ' דה"ל דשיל"מ.

והא בצריך ליקח מן השוק או מן הנכרי לר"ת לאו דשיל"מ מקרי ואמאי לא בטיל ברוב. מ"מ א"ל כגון שאינו מוצא לקנות מן השוק או מן הנכרים דכה"ג לא הוי דשיל"מ כדפי' שאר מפ' אין זה מקומו ותי' זה נראה יותר דדוחק לאוקמי לסתם משנה כר"א דיחידאי הו' ועוד דשמותי הוא והשתא למאי דפ' הא דלא חשיב להההוא תערובות טבל של מ"ש ועני דשיל"מ אלא הולכין אחר הרוב והמיעוט כמאן דליתא בע"כ ס"ל להאי תנא אין בילה דאי יש בילה אפ"ה דאין לו להפריש ממ"א ע"ד דפר' אכתי דשיל"מ הוא דכיון דיש בילה הי' יכול להפריש אפי' מני' ובי' ע"י צבירת גורן והא וודאי יותר נקל מלהפריש עליו ממ"א והשתא בענין זה כ"ש דה"ל דשיל"מ טפי וכ"ת אי ס"ל אין בילה מה הולכין אחר הרוב דקאמ' דמשמע שמפריש שיעור מעשר מה שהרוב שבתערובת מתחייבו דאי אין בילה ליכא תקנתא בהא דילמא המעשר שעלה בידו הוא מן המעוט ואין הרוב נפטר בזה.

די"ל דנוטל כפי שיעור כל המועט שבתערובת זה ועוד מוס' עליו כשיעור המעש' של המרובה כגון אם נתערבו כ' סאין עם עשרה סאין אחד של שנת מ"ש וא' של שנת מ"ע נוטל למעשר י"ב סאין כשיעור כל המועט ונוסף עליו כדי מעשר של המרובה דשמא עלתה בידו כל העשר סאין של המועט וא"א לעשר ממנו על הרוב וצריך להוסיף כדי

מעשר של הרוב עוד דהשתא וודאי יש כאן מן הרוב כדי מעשרותיו וכה"ג אמ' בפ"ח דזבחים (דף פ) גבי ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה למ"ד אין בילה בדאיכא רובא עליונים ויהב למעלה שיעור תחתונים ועוד (ועליונים) [צ"ל עליונים] עלה לו תחתונים ל"ע לו מטעמא דפי' והיינו הולכין אחר הרוב דקא' מפני שצריך ליטול כדי המועט ועוד לעשר ולתקן את הרוב כדין מעשר של הרוב אם מ"ש מ"ש וא' מ"ע מ"ע והמועט שנשאר בטבלו שאין לו תקנה כיון דאין בילה בטל ברוב המתוקן ע"ד שפי'.

ומחצה להחמיר דקתני כיון דס"ל אין בילה צריך להפריש מחה מן התערובות ועוד יות' כשיעור מעשר של השני כגון אם נתערבו עשרה סאין של מ"ש עם עשרה של מ"ע מפריש הוא י"א סאין כשיעור הטבל של א' מהם והמעשר של אידך. והאי להחמיר היינו שיפריש מעשר אחד ויחלל על המעות ויחלק הפירות לעניים והמעות יאכל בירושלים כיון דלא בטל אחד בחבירו משא"כ כשאחד מהן רוב השני בטל במיעוטו וא"צ אחר הפרשת מעשר אחר כלום.

והשתא דאתית להכי אא"ל כמה דפר' דהא דפריך ויצבור גרנו לתוכו דלענין מ"ש ועני ל"ל בה דא"א לצמצם והמועט בטלו במרובה דליתא דהא הוי לי' דשיל"מ שהרי למאי דפריך ויצבור גרנו לתוכו קס"ד דיש בילה וכיון דיש בילה לענין מ"ש ועני א"צ להפסיד יות' מדינו אלא מפריש על כל אחד לפי חשבונו ודיו נמצא מפריש משל שני כפי חשבון של שני ומשל עני כפי חשבון של עני כדאמ' אביי לענין חדש וישן למ"ד יש בילה: דף כ"ה בד"ה ואומר ובאת אל הכהנים וכו' עד סוף הדיבור מיהו כ"ז כתבתי לפי' גי' ספרים דידן דנ"ל האי דרשא דשמעתין ודפ' ז"ב שניהם מחד קרא דפ' שופטי' הנא' גבי זקן ממרא אבל הקרוב בעיני דט"ס הוא דנפל בספרים דידן דהרי גבי עדים זוממין נמי כתיב קרא כה"ג ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני הכהנים והשופטים אשר יהיו בימים ההם ומחד קרא נ"ל הא דשמעתין ומאידך ההיא דפ' ז"ב ומסתבר לי דהאי דרשא דשמעתין נ"ל מהאי קרא דזקן ממרא דחייב מיתה הזקן ממרא וקמ"ל דאין לך אלא שופט שבימיו אפילו אינו חשוב כראשונים אפ"ה הממרה את פיו חייב מיתה וכדכתיב בסיפא דקרא לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ודרשינן אפי' אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין אפ"ה תשמע לו דאלו האי דרשא דקרוב ונתרחק ל"ש גבי ענין ז"מ דהא לא מיירי מאיזה דין למעשה לחייב או לזכות לאיזה איש פרטי דהא בין דם לדם בין נגע לנגע נמי כתיבי וגם קרא דבין דין לדין לא מיירי דווקא שדנין בהלכה למעשה לזכות איזה איש או לחייבו אלא בהלכה בעלמא פליגי אבל האי בימים ההם דגבי עדים זוממין מיירי מהלכה למעשה ולדון את העדים זוממין בכאשר

זמם בעונש גוף או ממון ובזה שייך לדרוש דלהכשר קרוב ונתרחק באותו הלכה למעשה אתי קרא: אר"ז כגון שראו בלילה פי' דאין ראוי לגבות עדות אם לאו שיעידו למחר וכיון שצריכין להעיד אין עד נעשה דיין וטעמא דאין ענ"ד פי' התוס' בפ"ק דסנהדרין (דף ט) משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וכיון שעדים בעצמן דנין לא ירצו לקבל הזמה על עדותן ובפ"ח דב"ק (דף צ) הקשו בשם הר"י דאורלינש דא"כ עדים הקרובים לדיינים לא יעידו בפניהם דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה אע"כ יכול להזימה בב"ד אחר ה"נ בני הזמה נינהו בב"ד אחר והא דקאמר ועוד עדים הקרובים לדיינים לא יעידו בפניהם דמשמע מדבריו דיכולין להעיד לאו כ"ע מודו בזה מ"מ מסברא יש להקשות כן הא בני הזמה נינהו בב"ד אחר.

עק"ל דלפי טעם זה אפי' ראו ביום אמאי נעשו דיינים ע"פ ראייתן משום ל"ת שמיעה גדולה מראיי' הא לא דמי שמיעה לראיי' דבשמיעה עדות שאתה י"ל הוא באותו ב"ד משא"כ בראיי' דעדות שא"א להזימה הוא דלא יקבלו הזמה על עצמן ועק"ל דהא אפי' עד אחד אין נעשה דיין אע"ג דב' הדיינים שעמו אינן עדים וראוים להצטרף עם אחר מן השיק לקבל הזמה על המעיד ש"מ בעינן דוקא שהדיינים הן בעצמן יהיו ראוין לדון דיני הזמה בלי הצטרפות אחד מן השוק עמהן השתא תקשה למ"ד רפ"ק דסנהדרין (דף ג') דמה"ת חד נמי כשר לדון ד"מ דכתי' בצדק תשפוט עמיתך והכי ס"ל לר"נ התם דאמר משמי' דשמואל שנים שדנו דיני ממונות דיניהם דין והשתא איך חד כשר לדיני ממונות הא בדיני קנסות לכ"ע בעינן שלשה מומחין דוקא כדשלח לי' ר"נ ב"י דהוא סתם ר"נ כמו שפי' התוס' בכמה מקומות לר"נ בר חסדא התם (דף ח') וקיי"ל דדין זוממין הוי קנס כדאמר ר"ע רפ"ק דמכות וא"כ בעי' ג' מומחים דווקא ואמר ר"נ התם תדע שהרי לא עשה מעשה כו' דגם הא דאין עד נעשה דיין ר"נ ס"ל הכי כדאמ' בפ"ח דב"ב (דף קיד) והשתא איך אחד ראוי לדון דיני ממונות הא כה"ג לפי סברא זו ה"ל עדות שא"א להזימה ע"י דיין זה לחוד אם לא שיצטרפו עוד ב' אחרים עמו כדי לקבל עדות הזמה.

ולא עוד שמוכח התם בהדיא למ"ד דמה"ת חד נמי כשר אפי' הוא הדיוט ואינו מומחה וא"כ דיין זה אין ראוי אפי' להצטרף עם ב' מומחין לקבל עידי הזמה אלא צריכין שלשה אחרים מומחין לקבלן הא כה"ג ה"ל עדות שא"אי להזימה לה"ט. ובשם הרשב"ם פי' דה"ט משום דכתי' ועמדו ב' האנשים אלו העדי' לפני ה' אלו הדיינים בעינן שיעמדו העדים לפני הדיינים ולא שיהיו העדים בעצמן יושבים ודנין.

וגם על ט"ז ק"ל דא"כ אפי' ראו ביום אמאי נעשו דיינים הא בעינן ועמדו ב' האנשים וכו' והא ליכא דהא הן עצמן דיינים ועדים: וראיתי להר"ן בחי' בפ"ד דסנהדרין (דף לד)

שפי' בשם הרמב"ן דנ"ל מדכתי' ועד אחד לא יענה בנפש למות ודרשו רבנן התם דעד אינו עונה בין לזכות ובין לחובה והאי למות דקרא מוקי לה בא' מן התלמידים אבל עד המעיד אפי' לזכות אינו עונה כ"ש שאינו נעשה דיין.

ועל טעם זה ג"כ ק"ל דהא ה"ט דעד אין עונה אפי' לזכו' משום דמחזי כנוגע לעדות דחיישינן שמא העיד שקר ורוצה להפך בזכותו כדי שלא יגמור הדין ע"פ ואם יוזם יהי' פטור א"כ אפי' ראו ביום אמאי עד נעשה דיין מטעמא דל"ח שמיעה גדולה מראייה הא ל"ד שמיעה לראייה דבשמיעה אין כאן משום נוגע בעדות אבל בראיה איכא משו' נוגע בעדות וכדאמרן ועק"ל לרי"בי מא"ל דפליג התם אדרבנן וס"ל דעד לא יענה למות אבל לזכות עולה ול"ל להט"ט דמחזי כנוגע בעדות ולפי דבריו ברור דבד"מ עונה דל"ש זכות וחובה בד"מ דמה שהוא חובה לזה הוא זכות לזה וה"ה בכל העדיות דל"ש זכות וחובה כגון עדות קידוש החדש וכיוצא בו עונה א"כ מנ"ל דאין עד נ"ד בהני והא הלכה רווחת היא לכ"ע דאין נ"ד וליכא מאן דפליג עלי'.

ול"ל דר"י כר"מ ס"ל דמקיש ריבים לנגעים ואפי' גמר דין בלילה לא נ"ל מהאי הקישא ואייתר לי' קרא דביום הנחילו לאין עד נ"ד וכמו שאכתוב בסמוך. ליתא דהא רצה לאוקמי שם למתני' דהתם דתנן ד"מ הכל מלמדין זכות וחובה וד"נ הכל מלמדים זכות ואין ה"מ חובה בא' מן העדים וריב"י היא ואי דר"י אליבא דר"מ אזלא הא מתני' דהתם לא אתי' כר"מ דמקיש ריבים לנגעים ואפי' גמ"ד בלילה לא ואלו התם תנן ד"מ דנין ביום וגומרין בלילה וכדאמ' בגמ' התם ובשם ר"י פי' התוס' שם בפ"ח דב"ק טעם אחר דאין עד נ"ד משו' דנ"ל מביום הנחילו את בניו דפ' נחלות אותן מבקרין החולה ששמעו את הצוואה שנתן לכל א' מבניו יעמדו כל א' בחלקו אבל ע"פ שמיעתו בלילה לא יעמדו כל א בחלקו לפי ששמיעתן בלילה אינו ראוי לדון ע"פ וכיון שאינו ראוי לדון ע"פ ראי' הלילה עד שיעידו עליהן ביו' ה"ל עדים לכן א"י לדון דאין עד נ"ד אלמא מהכא הוא דשמעינן דאין עד נ"ד והיינו דאמ' בפ' אד"מ (דף לה) ור"מ דנ"ל שאין דנין אפי' גמ"ד אלא ביום מדאיתקש דינין לנגעים ביום הנחילו מאי עביד לי' ומ"ל ביום אתה מפיל נחלאות ואי אתה מפיל נחלאות בלילה דבלילה כותבין ואין עושין דין ומסיק ואזיל כולה סוגי' עד דה"ל עד ואין עד נ"ד ולהכי איצטריך לאתויי עלה ואר"ח דכל עיקר לא מייתי ביום הנחילו אלא משום דבעי לאפוקי מינה דאין עד נ"ד בדר"ח דאי לאו להכי אחא אמאי איצטריך כלל ביום הנחילו לר"מ וא"ש הא דמייתי עלה ואר"ח ול"ק ר"ח בלא ויו אלו דבריו ואע"פ דק"ל דכאן פי' דהאי ביום הנחילו ל"צ אלא משים דאין עד נ"ד והא בפ"ח דב"ב (דף קיג) תני' והיתה לב"י לחוקת משפט אורעה כל הפ' כולה להיות דין

כדר"י דאמ' ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' ומסיק ואזיל כולה סוגיא כמו בההיא דפ"א ד"מ ואין ענ"ד ופי' שם התו' בשם ר"י אורעה כל הפ' כולה להיות דין לענין שע"כ של בנים נעשין אלו דיינים אותן העומדים בשעת צוואה ועושין דין ולא מצי האי למימר איני רוצה לדון לפניכם אלא לפני ב"ד הגדול וכו' אע"כ מקבל אותן בדיינים: וא"ת הא דא' בפ"א ד"מ ור"מ האי ביום הנחילו מאי עביד לי' לכדתני רבה ב"ח והשתא אי מיירי בדבר ששייך בי' דין גמור הא שמעת לי' מהיקש' דריבי' לנגעים ואמאי איצטריך ביום הנחילו ואר"י איצטריך דס"ד כיון דמשונה משאר דינים שדנין ע"כ ה"א שדנין אף בלילה הרי אפי' לר"מ איצטריך האי ביום הנחילו שאין לדון דיני נחלאות בלילה דאע"ג דנ"ל מהקישא דריבים לנגעים לכל ד"מ אפי' גמ"ד ביום אפ"ה איצטריך ביום הנחילו דדין נחלאות בלילה הואיל וקילי דדנין אותה בע"כ כדנ"ל מלחוקת משפט נקל נמי לענין לילה קמ"ל דלא וכיון דיום הנחילו להכי אתא אכתי לא ש"מ דאין ענ"ד ושמא תרי ר"י נינהו אחד ר"י הידוע בעל התוס' והשני ר"י אחר הוא ולהאי ר"י דפ"ח דב"ק משמע לי' דר"מ האי ביום הנחילו קמ"ל דביום דיני נחלאות ה"ל דין פסוק ע"פ צוואתו והעדים ששמעו מפיו נעשין דיינים ולחוקת משפט קמ"ל דבלילה הואיל ואין ראוי' לעדות אין נ"ד ש"מ דאין עד הרואה בלילה נ"ד וביום נ"ד וש"מ מיני' שניהן כדפי' דביום נ"ד אבל לא בלילה.

ומה"ט ניחא לחלק בין ראו בלילה דאין נ"ד לראו ביום דנ"ד. ואיפכא ל"ל דמסתברא ביום דראו להעיד נ"ד מה"ט דל"ת שמיעה גדולה מראייה משא"כ בלילה אבל לא נ"ל לומר שדין נחלאות משונה משאר ד"מ א"נ מביום הנחילו נ"ל כולהו מילתא דביום הוי צוואתו לפני העדים דין פסוק ושמעה הצוואה נ"ד אבל לא בלילה דה"ל עדים ואין ענ"ד אלא דאכתי יש לעיין הניחא לר"מ אבל לרבנן דנ"ל מביום הנחילו דתחילת דין ביום אין עד נעשה דיין מנ"ל: דף כח ע"א הדר אמר רבא אחד זה וא"ז יצא.

דהא משמע וודאי דע"כ לא פליג רבא עלי' דר"י אלא בדיעבד דסבירא לי' לר"י דבשל שלמים אם תקע לא יצא ולרבא יצא אבל בלכתחילה מודה לי' דלא יתקע וכדאמר ר"י בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא אלמא אע"ג דבדעבד יצא לכתחילה לא ומני' שמעינן לרבא בין של עולה בין של שלמים אע"ג דיצא בדיעבד לכתחילה לא וא"כ אמאי יצא בדיעבד הא ה"ל דיחוי וכיון דאין ראוי לכתחילה אפי' בדיעבד נמי לא וכדאמר רבא גופי' ברפ"ח דזבחים [דף עג] גבי זבחים שנתערב בהן א' מן הפסולין להקרבה השתא דאמר רבנן לא יקרב מדרבנן משום גזירה כדמפ' התם אי נקריב לא מרצה ופריך לי' התם מהא דתנן חטאת שנתערבו בעולה ועולה שנתערבו בחטאת אפילו אחת בריבוא ימותו

כולן בד"א בכהן נמלך אבל בכהן שאינו נמלך עשאן למעלה מחצה כשר ומחצה פסול למטה כו' ומשני הא כמ"ד בעלי חיים נידחין הא כמ"ד ב"ח א"נ ופריך תו והרי שחוטין דלכ"ע נידחין ותנן רא"א אם קרב הראש של אחד מהן יקריבו כל הראשין וגבי איברי תמימים שנתערבו באברין בעלי מומין תנינן לה ומשני ר"א הוא דא' כחנן המצרי דא' אפי' דם בכוס מביא חבירו ומזווג לו דאפי' שחוטין אין נידחין ומ"מ ש"מ דס"ל לרבא דיחוי וס"ל למי כל היכא דאמר רבנן לכתחילה לא אפי' דיעבד לא מהני משום דיחוי והא בפ"ג דסוכה (דף לג) מבעי' לן גבי הדס בנקטם ראשו מעי"ט ועלתה בו תמרה בי"ט אי יש דיחוי אצל מצות או לא ורצה למפשט מדר"פ ודחי לה התם והשתא תפשוט לי' מדרבא דאין דיחוי אצל מצות מדמהני שופר של עולה ושלמים בדיעבד אע"ג דלכתחילה לא ש"מ אינו דיחוי דאי יש דיחוי כיון דלכתחילה לא אפי' בדיעבד ל"מ משום דיחוי כדא' רבא גבי תערובות פסולים בכשירין גבי קדשים.

מיהו מש"ה לק"מ דהא דאמר ר"י בשופר של עולה ל"י ואם תקע יצא לצדדין קאמר לח יתקע במזיד ואם תקע אשוגג קאי דבשוגג מעל ונפק לחולין אבל במזיד לא מעל ולא נפקא לחולין כדפי' התו' וכיון דס"ל לר"י מצות ליהנות נתנו במזיד אפי' בדיעבד נמי לא יצא דהא במזיד עולה נמי לאו בת מעילה היא ודמי לשלמים לדידי' דלאו בת מעילה נינהו אפי' בשוגג ואיסורי' הוא דרכיב עלי' ס"ל דלא יתקע כיון דליכא דררא דמצוה אע"ג דאין כאן הנאה מן הקודש דכיון דמצוה ליכא אין נהנה כלום מתקיעה זו מ"מ א"ל דרבנן גזרו אטו הנאה אבל רבא בתר חזרה דס"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו ובשופר של קודש יכול לצאת ידי חובת מצוה של תקיעת שופר דאין כאן איסור נהנה מן הקודש אפי' לכתחילה רשאי לתקוע בהן תקיעת מצוה דבמקום מצוה ל"ג רבנן ואין כאן דיחוי כלל.

אבל מ"מ ק"ל מהא דאמר רבא בסמוך שופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא ורבא גרסינן ולא כספרים דגרסי ר"י דא"כ קשיא דר"י אדר"י דאמר גבי שופר של שלמים דל"י וכדפי' התוס' והשתא כיון דא"א לכתחילה אע"ג דבמקום מצוה הוא אם תקע בדיעבד אמאי יצא הא כל כה"ג חשיב לרבא דיחוי ותפשוט מיני' בעיין דפ"ג דסוכה דאין דיחוי אצל מצות ועוד דהא אמר רבא בפ"ג דסוכה [דף לא] לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר ואי ס"ד יש דיחוי אצל מצות כיון דלכתחילה לא יטול אם נטל אמאי כשר.

מיהו ק"ל אהא דפ"ה דזבחי' דכה"ג חשיב לי' רבא לדיחוי הא תנן התם [דף ע"ח] נתערב בדם התמצית ישפך לאמה ר"א מכשיר אם לא נמלך ונתן כשר אלמא אע"ג דאסור לזרוק לכתחילה אפ"ה אם לא נמלך ונתן כשר ובפ"ג דמנחות [דף כ"ג] תנן קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר ואם הקטיר זו שנקמצה עלתה לבעלים כו' נתערב קומצה

בשיריה כו' לא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים אלמא אע"ג דלכתחילה לא בדיעבד שפ"ד ולא דה"ל דיחוי וכה"ג מצינן הרבה בס' קדשים וכי נקום לכל הני כחנן המצרי: מצות אין צריכות כונה בפנים הבאתי הא דתנן רפ"י דעירובין (דף צ"ה) המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רג"א שנים שנים.

ומוקי לה בחד לישנא בלעבור בבל תוסיף פליגי ופי' רש"י התם דאם עובר בב"ת כגון שמניח ב' זוגות תפילין אם שבת הוא אתא איסור ב"ת ומשוי עלי' כמשאוי וממילא חייב עליו משום הוצאה. וק"ל ע"ז מהא דתני' בפ' הנחנקין (דף פ"ז) גבי זקן ממרא אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת דר"מ.

רי"א ע"ד שעיקרו מד"ת ופירושו מדברי סופרים ומפ' הג"מ היינו טעמא דר"מ יליף דבר דבר מחטאת ור"י ה"ט דכתיב ע"פ התורה אשר יורך עד דאיכא תורה ויורך. ובתר שמעתא זו גרסינן [דף פ"ח] אר"א א"ר אושעיא א"ח אלא ע"ד שעיקרו מד"ת ופי' ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין פי' שפירושו מד"ס שהן ד' פרשיות ויש בו להוסיף ה' או יותר ואם הוסיף גורע דעובר בב"ת ואליבא דר"י פי' דאמ' לעיל עד דאיכא תורה ויורך.

ובע"כ הא דקאמר אליבא דר"ידאין לנו אלא תפילין לאו למימרא דאין נעשו זקן ממרא על שום מצוה שבתורה אלא על תפילין בלבד הא קרא גבי ז"מ כתיב בין דם לדם בין דין לדין בין נגע לנגע אלמא אהני נמי נעשה ז"מ. ואע"ג שתוס' פירשו שם ואין לנו אלא תפילין ואדר"י כל הני דרשות דדרשינן לעיל מקרא דכי יפליא לא חייש דברי תימה הן בעיני נהי דהני דדרש התם מריבוי דקרא איכא למימר ל"ח אבל דם ודין ונגע דכתיב בקרא בהדיא מי א"ל דלא חשיב.

ופשוט בעיני שדברים הללו לא יצאו מפי רבותינו בעלי התוס' אלא איזה תלמיד טועה אמרו ועו' יש לי להביא ראי' דלר"י גם על שאר מצות שבתורה נעשו ז"מ דהא אר"כ התם דאינו נהרג אלא א"כ הן אומרי' מפי השמועה והוא אומ' כך הוא בעיני תדע שלא הרגו את עקביא בן מהללאל ור' אלעזר אומ' אפי' הוא אומ' מפי השמועה והן א' כך הוא בעינינו נהרג כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל וא"ת מפני מה לא הרגו את עב"מ מפני שלא הורה הלכה למעשה ואי לר"י אינו נהרג אלא על הודאות תפילין הא ד' דברים שנחלקו עקביא ורבנן במס' עדיות אינו נוגע לענין תפילין כלל ומה מביא ר"כ ראי' מהא דלא הרגוהו.

וכ"ש ר"א דאמ' ואין לנו אלא תפילין אדר"י ל"ל למימר מפני שלא הורה הלכה למעשה אפי' הורה אפ"ה פטור דהא כר"י ס"ל דאין לנו אלא תפילין אע"כ ר"י נמי מודה לר"מ

דע"ד שזדונו כרת ושגגתו חטאת נמי חייב הא בהני ד' דברים דעקביא יש בהן בני כרת וחטאת כמו דם הירוק ושער הפקודה מיהו ראי' זו יש לדחו' דהכא מוכיח ר"כ אדר"מ וכן לר"ש דאמר התם אפי' דיקדוק א' מד"ס מ"מ לא הרגוהו ומדר"מ ור"ש נשמע לר"י דא"ח עד שיאמ' כך הוא בעיני דבהא לא שמענו דפליגי ועוד מדסיפא דהאי דעדיות ר"י דתנן א ר"י ח"ו שעקביא נתנדה כו' ש"מ דרישא לאו ר"י.

ומ"מ הדבר מוכרע מעצמו דאי אפשר לומר דדוקא תפילין קא' דם ודין ונגע כתיבי בקרא בהדי': אבל הדבר ברור כמו שפי' המפ' דר"י אית לי' דר"מ דע"י דבר של כרת וחטאת נעשה זקן ממרא ומוסי' עליו ע"ד שעיקרו מד"ת ופי' מד"ס ונ"ל הא מיתורא דקרא דאשר יורך עד דאיכא תורה ויורך.

ומ"מ על דבר של כרת וחטאת נמי חייב כר"מ מג"ש דדבר דבר לכל הני דכתיבי בהאי קרא ודאתי מרבויא אע"ג דהרבה מהן לאו בני כרת וחטאת נינהו מ"מ כיון דאפשר להתגלגל ע"י הוראה זו לבא ע"י איזה סיבה אפי' על דרך רחוקה לבא לידי איסור כרת וחטאת חייב וכדפ' התם בגמ' בכל חד איך אפשר להתגלגל בכל הני לבוא לידי איסור כרת וחטאת והשתא אם איתא כדפי' רש"י דאיסור ב"ת משוי לתפילין לחייב עליהן משו' הוצאה בשבת וא"כ מה מוסיף ר"י על ר"מ מרבויא דקרא דיורך לאתויי תפילין מה תוספות הוא זה וגם קרא ל"ל הא בכלל דבר שחייבין עליו על זדונו כרת ושגגתו חטאת הוי נמי הוראה זו דאי זקן ממרא הורה לעשות ה' פרשיות וסנהדרין ד' איכא כרת וחטאת ע"פ הוראתו דאי יוצא בה"פ אילו בשבת חייב כרת וחטאת ככל מלאכת שבת (דכ"ת) [צ"ל דב"ת] משוי לי' למשא ואפילו הורה לפחות הפרשיות יותר מן הסנהדרין הא איכא משום בל תגרע ומה לי לאו דבל תוסיף ומה לי לאו דבל תגרע וא"כ ליתא איסו' דבל תגרע ולשוי עלי' למשא והוי לי' דבר של כרת וחטאת אם יתכוון לשם מצוה בשבת.

והא ודאי לא לגרע מהרבה דברים דקחשיב התם אדר"מ דחייב עליו אע"פ שאין ענינים לאיסור כרת וחטאת אלא שאפשר לבוא לזה ע"י סיבה רחוקה כגון ד"מ וד"נ ודיני מלקות ומתנות עניים ועוד הרבה דברים דחשיב דא"א לבוא לידי איסור כרת וחטאת אלא א"כ יקדש אשה בממון זה וכ"ש הכא דאפשר לבוא ע"י איסור כרת וחטאת ע"י הוראתו משום הוצאת דשבת והא ר"מ ור"י ס"ל דשבת ולילה זמן תפילין ונשי' חייבו' בהם בפ"י דערובין (דף לו) ולפי' רש"י כיון דשבת זמן תפילין הוא שייך איסור בל תוסיף ומשוי לי' כמשא במניח ב' זוג תפילין אפי' אינו מתכוון למצוה למ"ד מאצ"כ כדא' התם וא"כ הה"נ למוסי' או גורע אחת מן הפרשיו' דעובר וחייב בשבת משום הוצאה ול"ל משום דאמר בפ"ק דשבת (דף ו') אליבא דאיסי בן יהודא דאבות מלאכות מ' חסר אחת ואיכא אחת

מהן דאינו חייב עלה וא"כ יש לומ' אליב' דר"מ ור"י דעל הוצאה אינו חייב דליכ' נ"מ לשום איסור כרת וחטאת ע"י הוראה זו דתפילין הא ליתא דבפ"ז וח' דמס' שבת מצינו להדי' לר"מ ור"י דמחייבי אהוצאה דשבת ועוד הא כבר הוכיחו התוס' בשם ר"י שם דאפי' איסי ב"י מודה דעל כל ל"ט מלאכות דשבת חייבין עליהן כרת ול"ק אין חייבין על א' מהן היינו סקילה במזיד והשתא תקשה אם אית' דאיסור בל תוסיף ותגרע משוי לתפילין בשבת כמש' וחייב עליו משום הוצאה בשבת א"כ מה מוסיף ר"י אר"מ מקרא יתירא דיורך תפילין הא תפילין לדידי' זמן תפילין הא ה"ל בכלל דבר שח"ע זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דקאמר ר"מ ואין זה תוס' וקרא דיורך ל"ל.

אלא ודאי משום איסורי' בל תוסיף ותגרע לא משוי להא כמשא ואינו חייב עליהם משום שבת הילכך אינו בכלל כרת וחטאת משום הכי אצטריך קרא יתירה דיורך לרבו' תפילין.

וא"ש הא תוס' דר"י: דף כ"ח בד"ה כל הברכות כתבתי בפנים ונ"ל להביא ראי' מדאמ' אנדרוגנוס מוציא את מינו כו' אלא חומרא בלבד כצ"ל: מיהו יש לדחות ראי' זו דאפ"ת דהא דאינו מחויב אינו מוציא אחרים אינו אלא מדרבנן מ"מ מ"ל שיתהפך הספק לאידך גיסא להקל זימנין זה הטומטו' המוצי' את מינו תוציא אותו אשה מספיק' דהא גיסא דילמ' נקבה הוי ואידך טומטום שיצא ע"י זה יוציא זכר משום ספיקא דהאי גיסא שמא זכר הוא והשתא ע"י שלשתן נתהפך הספק האחד להקל שלא כדין בוודאי בין שתאמר שניהם זכרים א"כ זה לא יצא ע"י אשה בין שתאמר שניהם נקבות הזכר הוודאי לא יצא בין שתאמר שא' מהם נקבה אם המוציא זכר א"א לו לצאת ע"י אשה ואם היוצא נקבה א"א לו להוציא את זכר ודאי וכיון דאפש' להפך לכל צד עד שיבא לידי קולא בודאי ע"י ג' בני אדם מש"ה אזלינן לחומר' אע"ג דאצל כל א' וא' בפ"ע ה"ל ספק ומדרבנן ספיקא לקולא אפ"ה כיון דע"י ג' ב"א אפשר לבוא לידי קולא בוודאי ממ"נ אזלינן לחומרא: דף ל ע"א וקסבר עד ועד בכלל.

בפ"ו דמנחו' [דף ס"ח] גרסינן רב ושמואל דאמרי תרווייהו בזמן שב"ה קיים עומר מתיר בזמן שאין בה"ק האיר מזרח מתיר מ"ט חרי קראי כתיבי כתיב עד יום הביאכם וכתיב עד עצם היום הזה הא כיצד כאן שבה"ק כאן בזמן שאין בה"ק ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו אפי' בזמן שב"ה קי' האי' מזרח מתי' והא כתיב עד הביאכ' למצוה ופריך משחרב ב"ה התקין ר"י ב"ז שיהא יום הנף כולו אסור מ"ט מהרה יבנה ב"ה כו' כדאמ' הכא ואס"ד למצוה משום מצו' ליקום וליגזור אמר ר' נב"י ריב"ז בשיטת ר"י אמ' דאמ' מה"ת אסור שנאמר עד עצם היום הזה עד עיצומו של יום וקסבר עד ועד בכלל וכתבו התוס' מנ"ל לר"י ולר"ל דפליג שום תנא עליה דר"י דקא' אבל בזמן שבהמ"ק האי' המזרח מתי'.

ביאור דבריהם בשלמא לרב ושמואל ניחא דכיון דת"ק משו' מהרה יבנה בה"מ אלמא ס"ל דעד ולא עד בכלל ואינהו דאמ' כת"ק אבל לר"י ולר"ל ע"כ ת"ק כר"י ס"ל משוה קושיא דמשו' מצוה ליקו' ולגזו' והא קו' ל"ק אלא משום דא' אף בזמן שבהמ"ק האיר המזרח מתיר ועד הביאכם למצוה מנלן דפליג שום תנא אר"י: ונ"ל שנעלם מהם פלוגתא דתנאי בספ"ד דערכין [ד' י"ח] דתני' התם מיום הראשון ועד יום השביעי יכול א' ולא א' בכלל ז ולא ז' בכלל כו' ת"ל עד יום הא' ועשרים לחודש בערב רבי אומ' א"א א' וא' בכלל ז' וז"ב.

ומפ' התם דפליגי לת"ק עד ולא ע"ב ולרבי עוע"ב ומשמע התם דלמ"ד גבי א' וז' עד ולא עד בכלל. בכ"מ נמי ס"ל הכי ולרבי בכל מקום אמרי' עד ועד בכלל דפריך התה לימא מתני' דהתם דיליף מקרא דשנת עשרים (מלמטה) [צ"ל כלמט'] גבי ערכין והתם עד בן עשרים כתי' דלא כרבי והנ"מ מהא דרפ"ז שאכתוב בסמוך גבי מוכר שדהו בשנת היובל ה"נ ר"י דהכא גבי חדש כרבי ס"ל דעד ועד בכלל ור"י ור"ל דא' כרבנן דהתם (דע"ועב) [דעד ולא עד בכלל כצ"ל] וה"נ עד עצם היום לא עצם היום בכלל מ"מ הא ק"ל דשם ברפ"ד ד' כ"ז] איתמר המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר קדושה ונותן חמשי' שמואל אמר א"ק כל עיקר ומפרש התם דהיינו טעמא דרב דאמר קרא ואם (שנת) [צ"ל משנת] היובל ושנת היובל בכלל ומקשינן התם לרב מדתני' דאם הקדי' בשנת היובל אינה קדוש ומסיק הא מני רבנן היא ורב דא' דא' א' וא' בכלל ז' וז' בכלל ה"נ בשנת היובל ושנת היובל מרבי בכלל אלמא ס"ל לרב דעו"עב בכלל.

וא"כ אמאי אמר הכא גבי חדש דבשהמ"ק האיר המזרח מתיר ולא אמר עד עצם היום ועד בכלל ויהא כל היום הנף אסור בזמן דליכא עומר וכר"י דס"ל הכי. ושמא דאע"ג דבכ"מ ס"ל לרב דעד ועד בכלל היכי דמוכח שאני דלכ"ע אמר' עולע"ב.

כדמוכח התם בפ"ד דערכין גבי מראשו ועד רגלו דראשו ולא ראשו בכלל רגלו ולר' בכלל לכ"ע משום דשאני סימני דראשו מסימני דגופא א"נ משו' דכתי' לכל מראה עיני הכהן כדאמ' התם אלמא היכי דמוכח שאני וה"נ ס"ל לרב דעד עצם היום ולע"ב דאי ס"ד דועד בכלל נמצא הקרבות עומר ממהר היתר חדש משעת הקרבה עד הלילה וכיון דעד עצם שלא בזמן עומר כל היום אסור ה"ל למכתב עד הביאכם קודם לעד עצם היום שזמן הבאה ביום ועד עצם היום אי ועד בכלל הא כלות זמנו אינו עד הלילה וכיון דהיתר הבאה קדים להיתר דעד עצם היו' ה"ל לקרא לאקדומי אלא ודאי עולע"ב וא"כ הית' דעד עצם היום קדים לזמן הבאה לפיכך אקדמי' קרא.

וכ"ת הא ר"י משום דס"ל עוע"ב ס"ל כל יום הנף אסור בזמן דליכא עומ' ול"א שאני התם דמוכח וכדפי' לרב לאפלוגי עלי' וי"ל דס"ל לרב דר"י פליג את"ק ולא ניחא לי' למימר דר"י טעי כדפר' ר"נ אליבא דר"י ור"ל ולטעמא דת"ק הא דיום הנף כולו אסור מתקנת ריב"ז מטעמא דגזירה מהרה יבנה בה"מ וש"מ דשלא בזמן עומ' האיר המזרח מתיר ולא מסתבר לי' לומר דרבי דס"ל עוע"ב פליג אהא תקנתא דריב"ז לפיכך ניחא לי' לומ' דלרבי משמע לי' דהכא מוכח דעולע"ב ולר"י משמע ליה דאין זה הוכחה כ"כ כמו גבי מראשו ועד רגלו לפיכך ס"ל דה"נ אמ' עוע"ב.

מ"מ זה דוחק קצת דמחמת סברא בעלמא דלא תניא בשים דוכתא יחלק רב אדר"י ואולי נאמר כדאמרינן בעלמא רב תנא הוא ופליג ושמואל א"ל דכרבנן ס"ל דבכ"מ עד ולא עד בכלל ואע"ג דהתם ברפ"ז דערכין פי' רש"י ותוס' דדברי שמואל דהתם דאמר אינו קדושה כל עיקר אתיא אפי' כרבי. אינואלא לרווחא דמילתא לומ' כ"ע מודו אבל לעול' שמוא' כרבנן ס"ל דעד ולא עד בכלל כדמוכח מהא דחדש: מיהו ק"ל דהכא ס"ל לרב דבזמן דליכא עומר האיר הזה מתיר ובפ"ק דמנחות תניא כשהוא א' מן הבקר למטה שאין ת"ל להוציא את הטריפה ולא דין הוא מה בעל מום שמותרת להדיוט אסורה לגבוה טריפה שאסו' להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה כו' ואם השבתה ת"ל מן הבקר ואמ' מאי אם השבתה אמר רב משו' דא"ל מנחת עומ' תוכיח שאסו' להדיוט ומותרת לגבוה ופריך מה למנחת עומ' שכן מתרות חדש ושקיל וטרי טובא הת' בהאי פירוקא למיתי ככולי עלמא. והשתא מאי פירכ' היא זו לרב דא' מנחת העומר תוכיח הא לדידי' דס"ל בזמן שאין עומ' הה"מ אין עומ' מתי' לחדש כלום אדרבה מאריך עלי' איסור דאילו בלא עומ' כבר הותר חדש וקאי משהאיר המ' ואילו הוא האריך זמן איסורו מהאיר המזרח ועד שעת הקרבתו והשתא ל"מ שאינו מתיר את החדש אלא אדרבה אפי' אוסרו וגורם להאריך זמן איסורו יותר ושפי' א"ל מנחת העומ' יוכיח.

וי"ל דהא מתני' מתניא בת"כ וקי"ל סתם ספרא דהא ת"כ כר"י כדאמ' בפ' הנחנקין. ואדר"י אין מנחת עומר מוכיח דהא ס"ל היום עד ועד בכלל ובזמן שאין עומ' כל היום הנף אסור נמצא עומר גורם להתיר חדש משעת הקרבת עד הלילה ולדידי' שפי' א"ל מה למנחת העומר שכן מתרת חדש משעת הקרבתו עד הלילה.

מיהו בלא"ה י"ל זה למדקדק הטיב: דף לד ע"א השתא דאתי ג"ש הקישא ל"צ. מכאן ק"ל על פירש"י רפי"ט דשבת (ד' קלא) דס"ל לר"א התם (לולב) [צ"ל שופר] וכל מכשירו דוחין את השבת ונ"ל מדכתב יום תרועה יהי' לכם ביום אפי' בשבת ורבנן ההוא מבעיא לי' ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה נ"ל מביוה"כ תעבירו שופר וגמרי מהדדי

ופירש"י וגמרי מהדדי מבחודש השביעי שיהא כל תרועות חודש הז' שוות וכ"פ התוס' שם וזה תימא הא לפי מסקנא דהכא בגז"ש מייתא לה ולא בהקישא ומ"מ נ"ל שדקדק הוא יפה דהתם אליב' דר"א קיימינן ור"א ס"ל התם מופנה מצד אחד למידין ומשיבין והא גז"ש דשביעי שביעי אינו מופנה אלא מצ"א דיובל מופנה א"מ והא איכא למיפרך דליכ' למיגמר ר"ה מיובל דאמר מר תקעו ב"ד בשופר לפטרו עבדים לבתיה' ושדות חוזרין לבעליהן דהכי פריך התם דמה"ט א"א למגמר מתקיעות שופר דיובל למצה לולב סוכה לפיכך אליבא דר"א ההיא גמרו מהדדי ר"ה מיובל דאמ' התם בע"כ בהיקישא קא' ולא בגז"ש אבל שמעתין כרבנן אזלי דס"ל מופנה מצ"א למידין וא"מ ונ"ל מגז"ש.

וכ"ת כיון דלר"א לא נפקי לי' מגז"ש אלא בהקישא ג' של ג"ג מנ"ל שהרי זה א"א ללמוד מהקישא אלא בגז"ש כדפי' בפני'. י"ל דאה"נ דר"א ל"ל ג' של ג"ג דהא איכא תנא בסמוך דל"ל הא.

מיהו לפ"ז לא אתי שפיר לישנא גמרי מהדדי דקא' התם דכיון דל"ל גז"ש וג' של ג"ג הא הני תרי מילי דמייתא תנא מהקישא ר"ה לחוד קא גמר מיובל ולא יובל מר"ה אבל אי גמרי מהדדי בגז"ש קא' ניחא דא"א ללמוד ג' של ג"ג אלא א"כ אתה נותן של זה בזה ושל זב"ז ע"י גז"ש א"כ יובל מר"ה נמי גמר לטעון הב' הנאמר בר"ה ויובל ואין להאריך כאן יותר: דף לד ע"ב לדידי לא סבירא.

פר"שי לא סבירא מה שהפסקת דאית לי' לר"י בפ"ג דברכות [דף נד] הי' קורא ק"ש ובא למבואות המטונפות מניח ידיו ע"פ וקורא וא"י למה שינה רש"י דברי ר"י דנקט שהי' קורא ק"ש קודם לכן א"צ להפסיק משמע אבל להתחיל מודה ר"י דאסו' דאפי' להתחיל שרי דהכי אר"י התם הי' מהל' במבואות המטונפות מניח ידיו ע"פ וקורא משמע אפילו להתחיל שם שרי ר"י אלא רש"י אגב רהיטא מייתי לדר"י דהתם דומיא דעובדא דר"א ול"ד.

מיהו ק"ל אהאי דר"י דאמ' התם צואה עוברת אביי א' מותר לקרות ק"ש ורבא אמר אסור אמר אביי מנא אמינא לה דתנן הטמא עומר תחת האילן והטהור עובר טמא טהור עומד תחת האילן והטמא עובר טהור וצואה עוברת דמיי' לטמא עובר ורבא א"ל התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב מחוץ למחנה מושבו והכא והי' מחנך קדוש א"ר וליכא והשתא ר"י אפילו אי מדמה הא דצואה להא דטמא כאביי נהי דצואה עוברת שריא משום דדמי לטמא עובר מ"מ הא דהי' מהלך במבואות המטונפות דמי לטמא עומד וטהור עובר דטמא וההי"נ לענין ק"ש כה"ג אסור לקרות וכ"ש אי ס"ל כרבא ואפילו בצואה עוברת דדמי לטמא עובר אפ"ה אסור כ"ש מהלך במבואות המטונפות דגרע

טפי דצואה יש לה קביעות ודמי לטמא עומד דאסור לקרות ק"ש ובפ"ג דתענית יתבאר בחידושי זה.
והא דקא' לדידך דס"ל אם שהה וכו' בפ"ג דברכות (דף כ"ג) כתב הרא"ש הקשה הר"ש מקוצי כיון דשאל ממנו מהו לגמור אלמא מספקא לי' ומנ"ל דס"ל צריך לחזור לראש ועוד אין זה דרך שהרב יחזיר לתלמיד לפי מה שסובר התלמיד ומחלק הר"ש דוודאי היכא דשהה בלא דיחוי ואונס א"צ לחזור לראש כי ההוא (דלר"י) [דר"ה ודהלל כצ"ל] ומגיל' אבל היכא דשהה מחמת אונס דיחוי כגון שהי' מים שותתין על ברכיו דפ"ג דברכות לכ"ע חוזר לראש בשהה והשתא ה"ק לדידי לא ס"ל להפסיק דא' התם הי' מהלך במבואות המטונפות מניח ידיו על פיו וקורא ק"ש אבל לדידך שהפסקת דס"ל שאין המקום ראוי לקרות שהה חוזר לראש וקשה לי ניהו דבפ"ג דברכות שם כ"ד ע"ב איכא מ"ד דר"י אמר להא דמניח ידיו ע"פ שייך לשנויי לדידי לא סבירא לי להפסיק לדידך דס"ל שאין המקום ראוי מאמר שהפסקת.
אבל בשמעתין דלא איירי כלל מהא דמניח ידיו ע"פ אין שייך לומר לדידי דלא ס"ל להפסיק לדידך דס"ל אמאי דלא מיית' הגמ' הכא כלל ובע"כ אשהה גופי' קאי האי לדידי ולדידך אי חוזר לראש דמיני' מיירי בשמעתין ורש"י פי' לדידך דס"ל כיון דבעי מיני' שהה לגמור מכלל דס"ל סירוגין מעכבי קריי' ומ"ל בכמה הוי סירוגין ודבר תימ' הוי מנ"ל דמספקי לי' בכמה הוי סירוגין דילמא הא גופא מ"ל אי סירוגין מעכבו קריי' או לא מעכבו כלל: אבני מלואים דף ב' ע"א בא' באלול ר"ה למ"ב פי' דאין מעשרין מן הנולדין קודם א' בא' על הנולדין אח"כ וכן איפכ' דה"ל חדש וישן דאין מעשרין מזה על זה דכתיב עשר תעשר בב' מעשרות הכתוב מדבר א' מעשר בהמה וא' מעשר דגן כדאי' בגמ' (דף ח').
והרמב"ם כת' בפ"ז מהלכות ביכורים [צ"ל בכורות] ויראה לי שאם עשר בהמה משנה אל שנה ה"ז מעשר מפני חומרת הקדשים שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהמה שיהי' שנה שנה $$ציור בספר$$ וק"ל דהא כל הני ר"ה דחשוב במשנתינו מעכב בדעבד למלתי' דהכי אמ' בגמ' (דף ח) דמש"ה לא חשיב תנא דידן א' בניסן ר"ה לתרומת שקלים להביא קרבנות ציבור מן החדש כיון דאם הביא מן הישן יצא לא פסיקא לי' והשתא אי בדיעבד מ"ב משנה לחבירתה ש"ד לא ה"ל לתנא למחשבי' בין ר"ה מיהו למאי דאפרש בגמ' דהאי דקאמר כיון דאם הביא מן הישן יצא לא פסיקא לי' לאו משום כיון דבדעבד יצא לא פסיקא לי' למחשבי' בהדי הני ר"ה דקחשיב דוודאי כל היכא שהוא ר"ה למלתי' אפי' אינו אלא לכתחילה ראוי למחשבי' בהדי ר"ה דמתני' אלא התם שאני דאם לא בא

החדש בזמנו אפי' לכתחילה מביא מן הישן מש"ה לא פסיקא לי' למחשבי' בהדי הני ר"ה א"ש הא דחשיב ר"ה למעשר בהמה א' באלול אפי' את"ל אם עישר משנה אל שנה דעבד ש"ד אפ"ה כיון דא"א בשום ענין לעשר משנה לחברתה לכתחילה ראוי למחשבי' בהדי הני ר"ה: דף ו ע"א אמר רבא וצדקה מחויב עליהן לאלתר וכו' כבר כתבתי בפני' שהעיקר כפי' הר"ן דצדקות כיון דלאו מידי דתלי' במקדש הוא כקרבנות לאו בביאה תליא וע"ע בב"ת מיד וכן בעשה בפיך זו צדקה ולפ"ז הה"נ ללקט שכחה ופיאה ומעשר עני ע"ע מיד מה"ט גופא והרמב"ם פי"ד מה' מה"ק כתב א' נדרים ונדבות עם שאר דברים אדם חייב בהן מעריכין ודמים ומעשרו' ומתנות עניים מ"ע מה"ת שיבא הכל ברגל שפגע בו תחילה שנאמר ובאת שמה והבאת שמה כלומר בעת שתבא לחוג תביא כל שאתה חייב בו ותתן כל חוב שעליך לשם הגיע הרגל ולא הב"א ה"ז ביטול מ"ע ע"ע ג"ר ולא הביא קרבנותיו שנדר או התנדב או שלא נתנו הערכין והחרמין והדמין ה"ז עובר בל"ת שנאמר לא תאחר לשלמו ואני תמה דגבי מ"ע דבאת שמה חשב למתנ' עניים בהדי מילי דקדשי' לומר שאינו עובר עליו בעשה מיד אבל ברגל דוקא שהוא זמן ביאה ואילו גבי לאו דב"ת בג"ר לא חשיב אלא מילי דמקדש או של מזבח או של בדק הבית ואלו למתנות עניים שייר אלמא ס"ל הני כיון דלאו מילי דמקדש הן לא תלי בביאה ולאלתר עובר בב"ת וכן כתב להדיא [רפ"ח מה' מ"ע] הצדקה הרי היא בכלל נדרים לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה או הרי סלע זו לצדקה חייב ליתן לעניים מיד ואם איחר עובר בב"ת שהרי בידו ליתן מיד ועניים מצויין הן.

וכה"ג כתב [בפ"ה מה"נ] נזיר טהור שטימא א"ע לוקה אף משום ל"ת לשלמו שהרי איחר נזירות טהרה ועשה מעשה וכן אם נזיר בבה"ק לוקה אף משום ל"ת. אלמא ס"ל דמאחר נזירו' טהרה עבב"ת מיד כיון דלאו מילי דמקדש הוא לפיכך לוקה שהרי עשה מעשה דאי אינו עובר עד ג"ר כקרבנו' אמאי לוקה הא באותו שעה לא עשה מעש' ובשב וא"ת ממילא עבר ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו והשתא אמאי עבר בהני דלא תליא במקדש בלאו דב"ת מיד כמו מאחר נזירות טהרה וצדקו' וכן שאר מ"ע ואלו בעש' א"ע אלא בשעת ביאה שהוא רגל ואפ"ת כיון דעשה מובא נ"ל בע"כ אשעת ביאה קפיד קרא והא ליתא אלא ברגל מ"מ תינח שאר מ"ע דלא איתרבו בקרא דמוצ' שפתיך אבל צדקו' דאיתרבי בהאי קרא בסיפ' בפיך זו צדקה והתם עשה ול"ת כתיבי כדרשינן מוצ' שפתיך זו מ"ע תשמו' זו מצו' ל"ת א"כ כמו שע"ע ל"ת דב"ת מיד הואיל דלאו מילידמקדש הוי ה"נ בהאי עשה נמי יעבור מיד כיון דלא תלי רחמנא לעשה זו בזמן ביאה והא צדקות בכלל מ"ע דקחשיב הוי ואכולהו כייל מ"ע מה"ת שיבא הכל ברגל וכו' משמע דאצדקה

נמי א"ע בשום עשה קודם הרגל ודוחק לומר דמ"ע דמוצא שפתיך דאתרבי בי' צדקות ילמוד מ"ע זו סתום ממ"ע מפורש דובאת שמה דתליא ברגל דזמן ביאה הוא ענ"ל דהעשה דובאת שמה לא קאי כלל אצדקות ושאר מ"ע דל"ש לביאת מקדש כל עיקר אלא הלאו דל"ת דבקרא דכי תדור נדר דאיתרבי בי' צדקות ושאר מ"ע קאי אכולהן ועל צדקה לחוד עובר בעשה ול"ת דאידך קרא דמ"ש תשמור דאיתרבי בי' צדקות מן בפיך אבל עשה דובאת שמה ל"ש בהו כלל ע"כ הרמב"ם שם ואחד האיש וא' האשה עבב"ת ולכאורה תמוה דהא ע"כ ל"מ לר"ז אשה מהו בב"ת אלא מטעמא דהא איתא בשמחה דל"ל הא דאביי אשה בעלה משמחה אבל אביי דא' אשה בעלה משמחה הא וודאי אשה אינו בב"ת והא פשיטא דקיי"ל כאביי לגבי ר"ז דבתרא הוא אלא שהרמב' לטעמו אזל שכתב (בפ"א מה"ח) גבי שמחה נשים חייבות במצוה זו הרי דפסק דלא כאביי וכבר הגיה עליו הראב"ד לא בקרבן אלא בשמחה שתשמוח עם בעלה שתעלה עמו והוא שמח אותה והיינו כאביי ונ"ל דה"ט דפסק כר"ז משום דסתמא דגמ' פ"ק דנדרים (דף ג) אזלא כוותי' דקא' התם והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה וע"ע משום ב"ת אלמא אשה ישנה בב"ת וממילא ש"מ נמי דאיתא בשמחה והיינו כר"ז דאלו לאביי כיון דאפי' בשמחה ליתא ב"ת מניין וכ"כ זה (בתשו' סי' ס"ו) מיהו י"ל הא דקאמ' התם חטאת יולדת עובר' בב"ת היינו בע"ע שנה בל"ר ובב"ת זה דשנה אפי' אשה נמי ע"ע לכ"ע וכמ"ש בפנים ועוד למאי דפי' בפנים דאמ' ולא אפריש דחטאות ואשמות כל קרבנות חובה מיירי באומר אחר הרי עלי לפטור את פלוני מחובתו וחטאת יולדות נמי אפ"ת דאשה א"ע בב"ת דאינו לא בראי' ולא בשמחה מ"מ שייך בי' ב"ת באיש שא' הרי עלי לפטור את פלוני' יולדת מחטאתה ואע"ג שהיא אינה בביאת רגלים לגמרי כיון שננודר הוא איש וישנו בביאת רגלים עובר אע"פ שעיקר החייב אינו בביאת רגלי' הא קיי"ל (נדרים ד') מחוסר כפרים א"צ דעת:

ויצבור גרנו לתוכו בשה"מ הבאתי הא דתנן פ"ב דמס' מכשירין פי' שני שרבו על שלישי כו' עד ושל שביעית על של מוצאי שביעית הולכין אחר הרוב מחצה למחצה להחמיר וכבר כתבתי שם ע"ד פי' הר"ש אבל להרמ"בם יש שיטה א' שפי' שם מחצה על מחצה להחמיר ר"ל שאם הי' עירוב בין פי' השנה הג' והב' שלפניה או שלאחריה או בין הו' וה' ראוי שיוציא מן הפי' ההן מ"ר התמידי ואח"כ מ"ש כי מ"ע אין בו קדושה ומע"ש קדוש וטעון הבאת מקום ואם הי' עירוב מחצה למחצה בין פי' שביעית בשנה שלפניה או לאחריה התערובות ההוא ידונו בו דין פי' שביעית ואוכל בקדושת שביעית וכ"כ בחיבורו פ"א מה"מ כמה שכתבתי בפנים (דף י"ד) ולפ"ז באותן העשויים פרכים פרכים לעולם הי' ראוי' להפריש מהן מ"ש אם לא בידוע בוודאי שמ"ע הרוב והכ"מ הקשה בשם

הר"י קורקוס דלדעת הר"ש ה"ל לפ' ולומר מפריש שניהם אבל לשון הולכין להחמיר משמע דאחר אחד מהן הולכין אלא שהולכין אחר החומר שהוא מ"ש שצריך לאוכלו בקדושה ונר' חילוק נכון ומוכרח שאם המועט נשאר טבל כדברי הר"א דמייתי מן הירושלמי אבל שאינו בטל ברוב איך אמרו הולכין אחר הדוב הא טבל לא בטל ואני אומר אפי' לפי דבריה' נמי תקשה דהא הרמ"בם נמי מודה בהא שאם הפריש מ"ע במקו' מ"ש לא עשה כלו' והא תנן הולכין אחר הרוב משמע הרוב של עני עני שאם מפריש על הכל מ"ע דהא כיון דשל שני ע"י הפרשה של עני א"י מידי טבל אינו בטל ברוב וכיון דה"ל טבל אסור בכל שהוא.

ועוד ק"ל הא האי מתני' איירי נמי מתערובות של חדש וישן דהא קתני של רביעית על של חמישית והא בשתי שנים הללו נוהג מ"ש לחוד ובע"ב לא קתני לה אלא משום דה"ל תערובת זה חדש עם ישן וחדש וישן אפי' בדעבד אין מוציא זא"ז מידי טבל כדתנן בפ"ק דמס' ואמאי הלכו אחר הרוב הא אין טבל בטל ברוב.

ומה שדקדק מדקתני הולכין להחמיר משמע שהולכין אחר א' מהן והוא החומר שבשניהם אין זה דקדוק דהא מיירי נמי לענין חדש וישן וכדפי' והתם ליכא חומר באחד מבשני. והא קתני התם ושל שביעית על של מוצאי שביעית והתם הא איכא חומר בכל א' מהן משא"כ בחבירו דשל ז יש בהן קדושת שביעית ופטור מן המעשר ושל מ"ש חייב במעשר ואין בהם משום קדושה ובע"כ להחמיר במחצה למחצה דידהו היינו שנותני' עליו חומר שניהם לפיכך סתם ותני להחמיר בכולהו ובכל א' אזלינן אחר החומר דשייך גבי' ומהא דשל שביעית על של מ"ש תקשה נמי מרישא דהולכין אחר הרוב אם רובא של ז' פטור מן המעשר ואמאי הא זה טבל וודאי הוא וטבל אינו בטל ברוב: ול"נ לפרש משנה זו דלא איירי כלל בנתערבו זה לתוך זה ורבו בתערובת של זה על של זה אלא הא מתני' ע"ד הא דתנינן שם לפני (הילכו') [צ"ל הלכה] זה המוצא פירו' בדרך אם רוב מכניסין לבתיה' פטו' למכור בשוק חייב מחצה למחצה דמאי וה"נ תנינן התם הרבה מילי כה"ג גבי עיר ישראל ונכרי' דרין בה לענין מרחץ וירק הנמכר בשוק ומצא בו תינוק מושלך או מציאה ושאר דברים דבכולן הולכין אחר הרוב ובמחצה ע"מ להחמיר וכה"ג מתפרש הא מתני' דפי' ב' שרבו על של ג' וכו' דמיירי משל מ"ש ועני וחדש וישן מדתני של ד' ע"ש ה' וכן לענין מעשרות ושביעית מדתני של ו' על של ז' ושל ז על של מוצאי שביעית וכמש"כ וה"פ פירות של שנה שני' שרבו בעיר על של שנה שלישית וכן אם רבו בעיר של ג' על של ד' ומצאו שם פירות בשוק הולכין אחר הרוב וכיון דרוב פירות שבעיר הן של ב' מפריש מ"ש גרידא וברבו בעיר של ג' מפריש מ"ע.

והה"נ לענין חדש וישן הולכין אחר הרוב ואם רוב פירות שבעיר הן של ב' מפריש מהן על פירות של ב' ומשל ב' עליהן וכן משל ג' על ד' ומשל ה' על של ו' ונ"מ לענין חדש וישן ולענין שני ועני ושל ד' ע"ש ה' נ"מ לענין חדש וישן לבד ועל כולן תני סיפא מחצה על מחצה להחמיר ובכולן אין מפרישין עליהן ממ"א ולא מהן על מקום אחר ואין להם תקנה אלא להפריש מני' ובי' משום ספק חדש וישן וכן לענין ספק שני ועני במחנה למחצה הולכין להחמיר וצריך להפריש במעשרות מספק וכדעביד ר"ע ובשל ו' על של ז' ושל ז על של מ"ש הולכין אחר הרוב ברבו בתוכו ושל ו' ע"ש ז' חייב במעשר ואין בהם משום קדושת שביעית וברבו של ז ע"ש מ"ש פטור מן המעשר ויש בו קדושת שביעית.

וכה"ג תנן במס' שביעית פ"ה מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית רי"א מיד וחכ"א משירבה החדש: דף י"ד ונהג בו ב' עישורין כ"כ בפנים דבגמ' דידן משווה ספק מתנות כהונה ומתנות עניים להדדי מדרמי אמתני' דגר שנתגייר דמיירי ממתנות כהונה אמתני' דחורי נמלים מיהו ק"ל לגמ' דידן דמדמי ורמי להו אהדדי ושני רבא התם הכא פרה בחזקת פטור קיימא פי' עד עכשיו היתה בחזקת נכרי ומספק העמידנה על חזקתה קמה בחזקת חיובא קיימא פי' שהיתה מעולם בחזקת ישראל שחייב במצות מש"ה אזלינן בספיקא להחמיר ומשמע לי דרישא דקא פרה בחזקת פטור קיימא דווקא הוא אבל אי ליכא חזקה ספיקא להחמיר וסיפא דקא' קמה בחזקת חיובא קיימא ל"ד דאלת"ה אלא תרווייהו דווק' קשיין דיוקא דרישא וסיפא אהדדי טעמא דפרה בחזקת פטורה הא לא"ה ספיקא להחמיר ובסיפא קאמר קמה בחזקת חיובא הא לא"ה ספיקא להקל אלא וודאי חדא דווקא ואידך ל"ד וכיון שכן ע"כ הא דקמה ל"ד דמאי חזקת חיוב שייך לומר בה דאע"ג דשל ישראל היא מעולם אפ"ה אין כאן חזקת חיוב דהא תבואה זו שבחורי נמלים אפשר לומר דשל בעה"ב הן אטו קמה קיימי בחזקת עניים יותר משל הבעה"ב אלא ודאי סיפא לאו דווקא אלא כל כמה דלא קיימא בחזקת פטור כמו פרה ספיקא להחמיר וזה ברור ואעפ"י שהר"ן בפ"א מס' נדרים (דף ד) דייק מהא דקאמר קמה בחזקת חיובא קיימא הא לא"ה אזלינן לקולא במתנות עניים לדידי לאו דיוקא הוא דהא מההוא דקאמר פרה כו' איכא למידק איפכא וכדפי' דההוא דווקא.

עוד הביא ראיה הר"ן שם מפ"ק דיומא (דף ח') גבי נחתומין דקא' בשלמא מ"ר ומ"ע הממע"ה וש"מ דספק מ"ע לקולא אין זה ראייה דדמאי שאני דרוב ע"ה מעשרין מש"ה אזלינן להקל וכ"כ שם הר"ן בשם הרמב"ן והרשב"א דספק מ"ע להחמיר מכל מקום קשה ליה למאי דפי' ובא דגמרא שלנו דספק מ"ע להחמיר וההה"נ לספק מתנות.

כהונה למאי דמדמי גמ' שלנו אהדדי והא בהרבה מקומות מצינו דספק מ"כ להקל להא דמת ביום ל' אליבא דר"ע ופ"ד דטהרות תנן ספק בכורות א' בכור אדם וא' בכור בהמה בין טמאים ובין טהורים הממע"ה והכי רהטא כולי פירקי דבכורות בפ"ק (דף ד) גבי פטר חמור ובפ"ב גבי בכור בהמה טהורה ובפ"ח גבי בכור אדם דבכולהו מספק אזלינן להקל.
וברפ"ג (דף יט) גבי לוקח בהמה מן הנכרים וא"י אם בכרה קאמר ר"ע ואם ספק יאכל במומו לבעלים ובספ"ק דבכורות [דף יא] גבי מפקיד פירות אצל נכרי כפירותיו רש"א דמאי וקא' ר"א להפריש כ"ע ל"פ כי פליגי ליתנן לכהן ת"ק סבר וודאי חלפינהו ובעי מיתבינהו לכהן ור"ש סבר דמאי והממע"ה.
וכה"ג מצינו בכולי גמ' דספק מתנות כהונה להקל ומ"ש מספק לקט דלכ"ע להחמיר אפי' לרבנן דע"כ ל"ק רבנן גבי חורי נמלים התחתונים לבעה"ב ב אלא דס"ל דהני וודאי כנסו משל בעה"ב הא אם הי' ספק הוי לקט דהא עליוני' נמי ספק נינהו ואמרי רבנן דהוו לעניים מספק וכדפי' התוס' התם ובפ"ב דבכורות [דף יח] אר"פ הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות ואמ' ה"מ מאן ר"מ פשיטא כו' אלמא אע"ג דס"ל לר"מ ספק לקט לקט אפ"ה במתנות כהונה מודה דספיקא להקל והממע"ה.
ועוד ק"ל באותה סוגי' דפ"י דחולין דמדמי מ"כ ומ"ע להדדי ומחלק בין האי דפרה לקמה משום דפרה בחזקת פטורה וקמה בחזקת חיובא. הא כתב המרדכי שהקשו קמאי אמאי לא אזלינן בחר רובא ורובא דקמה של בעה"ב היא והא אפי' ר"מ דחייש למעוטי בכ"מ ה"מ ברובא דליתא קמן אבל דאיתא קמן מודה.
ותי' ר' ברוך דה"ט דגלי קרא עני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו וש"מ דבמתנו' עניים ספיקא להחמיר ואפילו בתר רובא ל"א וחיישינן למעוטא ואפי' רבנן מודו בהא וכדפי'.
וכיון דאפי' בתר רובא דעדיף דל א ב"ש בתר חזקה דגריעי דהא קי"ל רובא וחזקהרובא עדיף והשתא מאי משני פרה בחזקת פטורה קיימא מה בכך כיון דאפי' בתר רובא ל"א גבי קמה ה"ה למ"כ דדמי למ"ע לפי גמ' דידן כ"ש דל"א בהו בתר חזקה דפרה בחזקת פטורה קיימא.
ואמאי ספק משנתגייר נשחטה פטורה ומ"ש מקמה דאפי' בתר רובא ל"א להקל דאפילו את"ל דקמה יש לה חזקת חיוב הא מ"מ רובא וחזקה רובא עדיף כדא' רפט"ז דיבמות [דף קיט] וכ"ש למאי דפי' לעיל דבקמה ליכא חזקת חיובא כלל ואפ"ה ל"א בתר רובא להקל.
ואע"ג דר"ב תי' עוד דה"ט דל"א גבי קמה בתר רובא משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דכל דבר שאינו בעל חיים כ"מ שמונח שם הוא קביעתו דהא אין יכול לילך משם דהא ט' שרצים וצפרדע אחת בניהם וגם גבי ט' צבורין של מצה וא' של חמץ הואיל והונח

שם הוי מקום קביעתו דברי תמה הן דוודאי במקום הנחתו הוי לי' קבוע אבל אם פירש מכם אזלינן בתר רובא ואמ' כל דפי' מרובא פי': דף טו ע"ב בנות שוח כו' שהן עושות לג' שנים וקתני סיפ' רי"א הפרסאות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהן עושות לב' שנים א"ל לא אמרו אלא בנות שוח ותימא בעיני מאי שנא פרסאות לרבנן מבנו' שוח והי' נ"ל דה"ט דרבנן דס"ל כר"נ דבאילן העוש' ב' בריכות אזלינן בתר חנטה והעושה בריכה אתת בתר לקיטה ובנו' שוח עושין ב"ב כשאר תאנים כדפי' בפנים ואזלינן בהו בתר חנטה לפיכך שבועי שלהם שני' אבל פרסאות עושין בריכה אחת אזלינן בהו בתר לקיטה למעשר והה"נ לשביעי' כמש"ש מש"ה אין שביעי' שלהם מ"ש לרבנן ולפ"ז פרסאו' של ו' שנלקטו בז' לר"י דאזל בתר חנטה אין שביעית נוהג בהם ולרבנן דאזלי בתר לקיט' נוהג ובזה ר"י לקולא ורבנן לחומרא אלא שראיתי שם בירושלמי א"ל והרי עמך בטבריא והן עושות לשנה אחת א' להן והרי עמכם בציפורי וה"ע לב"ש אלמא בעיקר עשיית אילן זה נחלקו לר"י עושה לב"ש ולרבנן לשנה אחת וזה תימה שנחלקו במציאות ומכחישין זא"ז בדבר הנראה לעינים.

ונ"ל דוודאי איכא פרסאות שעושות לשנה כהני דטבריא ואיכא (לכ"ש) [צ"ל לב' שנים] כהני דציפורי והעושות לב"ש שביעית שלהן מ"ש אפי' לרבנן דכ"ע בתר חנטה אזלי לא נחלקו אלא בסתמא אי נכרי או ישראל חשוד מוכר פרסאות בשוק במ"ש ואין ידוע אי הן מהעושות לב"ש ושביעית נוהג בהן או הן מהעושות לשנה ואין שביעי' נוהג בהם דהא חנטו במ"ש ריס' שרובן עושות לב"ש ואזלינן בתר רובא וז' נוהג בהם ורבנן ס' רובן עושות לשנה ואין ז' נוהג בהם וע"ד שפי' מתני' דפ"ב דמכשירין פי' שרבו ע"ש ג' א"נ במוצא פרס' ב' שנגמרו במחובר באילן במ"ש לרבנן אין קדושת שביעית נוהג בהן ולר"י נוהג ורישא דב"ש ז' שלהם ב' נמי נ"מ להא דאמר מיהו ברישא כ"ע מודו דכולן או רובן אינן עושות אלא לג' שנים: דף כ"ח הדר אמר רבא אחד זה וא"ז יצא מאות לאו להנות נתנו כתב הר"ן בשה הרז"ה דכי שרי דווקא בתקיעות של ר"ה שהן מה"ת אבל בתעניות לא ולפ"ד אף בתקיעות ר"ה צריך לדקדק לפי שיש בהן דרבנן ואני תמה הא הרז"ה בס' המאור רפ"ג דסוכה פסק בשמואל דביו"ט שני של חג יוצא בלולב גזול ובע"כ ה"ט דבמצוה דרבנן יי"ח במצוה הבאה בעבירה כמ"ש בפנים בשם התוספות.

וכיון שכן אפי' את"ל דמדרבנן מצות להנות נתנו וה"ל מה"ב מה בכך הא כל בדרבנן מה"ב יוצא בדעבד ואולי לא אסר הרז"ה בשל תענית אלא לתקוע בו לכתחילה אבל בדעבד יוצא: מ"מ ק"ל על הרז"ה דמחלק לענין מצות לאו להנות נתנו בין מצות של תורה למצות דרבנן והא תנן רפ"ג דעירובין (דף כז) מערבין לכהן בבית הפרס ריא אפי'

בבה"ק ומפרש בגמרא (דף ל) דאע"ג דאסור לקנות בית באיסורי הנאה אפ"ה שרי ר"י משום דא"ר יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו להנות נתנו והא אפי' בשביל מצוה דרבנן נמי מערבין כדפריך שם רפ"ח (דף פ"ב) אמילתא דר"י מאי קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשת' והא הני מצות דרבנן נינהו וש"מ דבמצו' דרבנן אמ' נמי מצו' לאו להנו' נתנו.

ול"ל דאע"פ דאפי' על מצות דרבנן נמי מערבין מ"מ ההיא דבה"ק דר"י מיירי כגון שעירוב על מצוה של תורה כגון לעלו' לרגל או לצור' לול' ושופ' וכיוצ' בזה דא"כ למה לרבנן בבה"ק לא משו' דס"ל מערבין אפי' לדבר הרשות. הא מ"מ כיון דזה עירוב לדבר מצוה מדשרי ר"י לישתרי לרבנן נמי כיון דמצו' לל"נ אלא ודאי ש"מ למ"ד מערבין אפי' לדבר הרשות אפי' היכא שעירב לדבר מצוה בבה"ק אסור גזירה אטו עירוב לדבר הרשות וה"נ לר"י אס"ד דל"א במצוה דרבנן מצות לל"נ ואסור נהי דס"ל אין מערבין אלא לד"מ לגזור מצוה של תורה אטו מצוה דרבנן וכ"ת ר"י לא גזור א"כ ל"ל למימר דפליגי בדר"י עד שמתמה התם לימא כתנאי אמר לשמעת' לימא דלכ"ע א"ל לדר"י אלא דרבנן גזרו מצות של תורה אטו דרבנן ור"י לא גזר.

א"ו ש"מ לכ"ע גזרו ומהשתא אי בדרבנן מצות ליהנות נתנו אפ"ת דר"י דמתיר ב"בהק במערב למצוה של תודה איירי אפ"ה לגזור של תורה אטו דרבנן אלא ש"מ דמדרבנן נמי אמ' מצות לל"נ ושרי בשביל' נמי לערב בבה"ק מה"ט וליכא למגזור מידי והא דאמ' בסמוך המודד הנאה ממעין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמ' וה"ט משום דליכא הנאת הגוף וה"ט נמי דמודר הנאה מחבירו דאין מזה עליו בימות החמה.

מכאן ק"ל על מה דכתב הר"ן בפ"ז דחולין דבאיסור הנאה כל היכא דלא מכוון אפי' בפסיק רישא נמי שרי ומביא ראי' מהא דמוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה והא התם ודאי מטי לי' הנאה אלא כיון דלא מכוון לא חיישינן לה מידי והא במעין ובהזה לא מכוון לה ואפ"ה בימות החמה אסור: הרי הוא ע"ע בל תגרע. לא נתברר בגמ' באיזה ענין ע"ע בל תגרע ורש"י בפ' ואתחנן פי' לא תוסיפו כגון ה' פרשיות בתפילין וה' מינין בלולב וה' ציצית וכן לא תגרע משמע מפ' דבג"פ וג' מינים שבלולב וג' ציצית ע"ע בל תגרע דומיא דעובר בה' מהם אבל תוסף. ולכאורה נ"ל דא"ע בבל תגרע אלא דאם גרע אפ"ה כשר בדיעבד ולא בטל מצוותו כגון מתן ד' דקי"ל רפ"ד דזבחים (דף ל"ו) כל הניתנן על מזבח החיצון שאם נותנן מתנה א' כיפר.

אבל היכי דמגרע ביטל מצותה לגמרי ופסול אפי' בדעבד כגון כל הני דקי"ל ד"פ שבתפילין וד"מ שבלולב וד' ציצית מעכבין זא"ז כדתנן בפ"ב וג' דמנחות ואם חיסר אחד

מהן אף הג' שעשה אינו כלום ואין כאן מצות תפילין ולולב וציצית כלל א"ע על בל תגרע דאין לשון גרעון נופל אלא שהיכא שעשה מצוה אלא שלא עשה בשלימתה ובמילוא' וחסר קצת מטכסיסי המצוה אבל היכא שהגרעון פוסלה ומבטלה לגמרי אין שייך כאן לשון גירעון וה"ל כאלו לא הניח תפילין כלל ולא נטל ד"מ ולא עשה ציצי' לגמרי דא"ע אלא בעשין הללו השתא נמי דעשאן אלא שעש' בגירעון א"ע אלא בעשה לחוד אם יש בידו לעשות ולא עשה ואין להם שייכות כלל ללאו דבל תגרע והיינו דלא מצינו בכולה גמ' שע"ע בב"תג אלא בהא דמתן ד' לחוד ואע"פ שכתב הרשב"א בפ"ק דהא דא"ע בב"תג בר"ה שחל בשבת דגזרו רבנן שלא לתקוע משום דתיקנו שלא לתקוע לצורך משום גזירה שמא יעברנו ד"א ברה"ר הרשות בידם וליכא ב"תג.

ומשמע מדבריו דאם אינו תוקע בר"ה שחל בחול או שלא עשה שאר א' ממ"ע מלבד שעובר בעשה עוב' נמי בלאו דב"תג ולפ"ז כ"ש אם עשה ג"פ בתפילין וג"מ בלולב וג' ציצית אע"ג דמעכבין זה את זה אפילו הכי עובר נמי בב"תג דלא גרע מאלו ישב ובטל את המצוה לגמרי כבר תמהתי עליו בפנים בפ"ק דא"כ למ"ד לאו שאב"מ לוקין עליו ילקו על ביטול מ"ע אחת דהא אין לך עשה שאין עם ביטולה לאו דבת"ג והא וודאי לא שמענו אלא ודאי ש"מ דלא קאי לאו דבת"ג אביטול מ"ע כלל.

ויש להביא ראי' למאי דפי' דהיכא דמעכבין זא"ז אם גרע א' מהם א"ע בבת"ג דתני' בפ"ג דסוכ' (דף ל"ג) ד"מ שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא מצא אתרוג לא יביא לא פרישׁ ולא רימון ולא ד"א ופריך פשיטא ומשני סד"א ליתי כי היכא דלא לישתכח תורת אתרוג קמ"ל זימנין דנפיק חורבא מיני' דאתי למיסרך ואי אפי' זא"ז יש לאו דבת"ג אי חיסר א' מהן.

האיך ס"ד לעבור בלאו למיתי פרישׁ או רימון במקום אתרוג משום דלא לשתכח תורת אתרוג הא וודאי פרישׁ או רימון שמביא כמאן דליתא דמי ואין כאן אלא ג' מינין לחוד ועובר בבת"ג. וגם ל"ל למימר דאינו מביא משום חורבא דאתי למיסרך ת"ל משום לאו דבת"ג דה"ל איסור דאורייתא ואפ"ת דה"ק סד"א ליתי ולא לכווין לשם מצוה דאין כאן משו' בת"ג דכמו דלעבור בבל תוסיף בעי כוונה ה"נ ג"כ לעבור בבל תגרע וכמ"ד מצות צ"כ דהא תנאי פליגי בהא בפ"י דפסחים ולהאי תנא לעבור נמי אפי' בזמנו ב"כ.

מ"מ אכתי תקשה ל"ל טעמא דילמא אתי למיסרך דאין חשש זה אלא לימים ושנים הבאים כשיהי' לו אתרוג ראוי לצאת הל"ל דאין ראוי להביאן משום חשש חורבה בשעתי' מיד דילמא יביאם ויכוון לשם מצוה ויעבור בלאו ולמה שביק חשש חורבה

בשעתי' ונקט חשש חורבה דלאחר זמן ועו' דחורבה זו דמפ' דילמא אתי למיסרך אינו אלא בשב ואל תעשה דמבטל מצות לולב הא בל תגרע חמיר דה"ל בקום ועשה.

א"ו ש"מ בד"מ שבלולב וכל כיוצא בו דמעכבין זא"ז אם חיסר א' מהן ליכא משום בל תגרע אפי' במכוון לשם מצוה דומה לעצים בעלמא שנוטלין לשם מצוה דל"ש בהו לאו זה: מיהו בספרי בפ' ראה תניא לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו מכאן אמרו הנתנין במתנה אחת שנתערבו בנתנין במתנות ארבע ינתנו במתנה אחת ד"א ל"ת עליו מנין שאין מוסיפין לא על הלולב ולא על הציצית ת"ל לא תוסיף עליו ומנין שאין פוחתין מהם ת"ל לא תגרע ממנו מנין שאם פתח לברך ברכה כהנים שלא יאמר הואיל ופתחתי לברך אומר ה' אלקיכם יוסף עליכם וגו' ת"ל דבר אפי' דיבור אל תוסיף עליו ומדקתני מנין שאינו מוסי' לא על הלולב ולא על הציצית ת"ל לא תוסיף ומסיים עלה ומנין שאי פוחתין מהם ת"ל לא תגרע.

ש"מ דבלולב וציצית שייך לאו דבל תגרע אע"ג דמעכבין זא"ז ובשלמא מציצית לק"מ דאיכא למימר דתנא דספרי כר"י ס"ל דתנן ספ"ג דמנחות (דף ל"ח) ד' ציצית מעכבין זא"ז שארבעתן מצוה אחת ר"א ארבעתן ארבע מצות ומיירי בדאית לי' כל הד' ציציות ופוחת מהם ומטיל ג' בטלית דלא שייך כאן לומר שיבא עשה וידחה ל"ת כיון דיכול לקיים שניהם שהרי בידו כל ארבעתן וכדאמ' ר"ל כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב כו' אבל בלולב קשי' דהא לכ"ע ד' מינים שבלולב מזא"ז ואפ"ה עובר על ב"ת בפוחת מהנאלא כפאו שד והא תניא עתים חלים וכו' כ"כ בפנ"י דה"פ ואמאי יצא בכופו שד כיון דבאותו שעה הוה שוטה ופטור מן המצות אכילה דאותו שעה לאו כלום הוא וכי הדר ה"ל חלים באותו לילה ונעשו ב"ח צריך לחזור ולאכול ואכילה קמייתא לא פטרתו כיון דלא הי' באותן שעה בר חיוב מצות אבל אין לפרש דה"פ דכשהוא שוטה ה"ה כשוטה לכ"ד ופטור מן המצות ה"ל דיחוי ואי בתחילת ליל פסח כפאו ונעשו שוטה ופקע חובת מצות מיני' אע"פ שחזר וחלים באותו לילה לא הדר חיוב אכילות מצה עליו דהואיל ואידחי בשטותו אידחי לאחר מכאן אפי' כי קחזר וחלים וכ"ש אי כפאו בתוך ליל פסח ובכניסת הלילה הי' בריא אע"פ שחזר וחלים באותו לילה דגרע טפי דה"ל נראה ונדחה דגרע מדיחוי מעיקרא קרא כדאמ' בפ"ג דסוכה גבי הדם שהי' ענביו מרובים מעליו דפסול ומאי יצא דקאמ' הא לאו ב"ח מצה הוא כלל באותו ליל פסח לגמרי.

ואע"ג דהתם הוי בעי' דלא אפשוט אי יש דיחוי לגבי מצות או לא ה"מ בדחוי החפץ ההוא הראוי למצוה זו אבל בדיחוי דגברא שנדחה מחיוב המצוה גרע טפי ולכ"ע אפי'

דיחוי מעיקרא גבי גברא הוה דיחוי ול"ד דהא דאמרי' בפ"ד דיבמות (דף לד) כגון דאייתי ב' שערות בשבת אתיא לי' שבת וזרות בהדי הדדי ול"א הואיל ואידחי מאיסורא דשבת זה קודם דאייתי ב"ש אידחי לגמרי אפי' בתר דאייתי דשאני שבת דמצוותו רמי עלי' כולי יומא ואפי' אי שמר תחילתו חייב לשומרו עד סופו ואין תחילתו פוטר סופו וכל רגע ממנו חיובא בפ"ע הוה מש"ה אין סופה נידחי אע"ג דבתחילתו לא הי' ב"ח.

אבל אכילת מצה אין קיום מצותו אלא שעה אחת ובאיזה שעה מן הלילה שאכל כזית פוטרו לגמרי וכיון שהוא פטור בתחילתו כגון שהי' שוטה או קטן אע"פי שנשתפה באותו הלילה או אייתי ב' שערות והגדיל הואיל ונידחי בתחילתו אידחי לגמרי אפי' בתר שנתחייב ושוב לא חל עליו חיוב מצה לגמרי דא"א ל"כ דכל כה"ג ל"ש לומר דיחוי מחמת דגברא לא הי' ב"ח בתחילת חלות חיוב המצוה והא חגיגה למ"ד בפ"ק דחגיגה (דף ט) כולן תשלומין זא"ז חיגר ביום א' ונתפשט ביו' ב' חייב ול"א הואיל ונדחי ביום א' ידחה לגמרי ואפי' למ"ד כולן תשלומין דראשון מודה דחיגר ביום ראשון בתחילתו ובסופו בו ביום נתפשט דחייב ול"א הואיל ואידחי ידחה.

א"ו הא דפריך מעתים חלים היינו כדפריך דאם חזר וחלים אינו נפטר במה שאכל בהיות שוטה. ומכאן ק"ל על מש"כ הרמ"בם (בפ"ה מה' פסחים) גר שנתגייר בין פסח ראשון לפ"ש וכן קטן שהגדיל בין ב' פסחי' חייבין לעשות פ"ש ואם שחטו עליו בראשון פטור ואמאי פטור כיון דבא' לאו ב"ח הי' שהי' עודנו קטן: כ"ה ע"ב ינתנו במתנה אחת.

פרש"י והרי ישבה משניהם ועולה לשניהם משמע שמפרש לה בבלול דהיינו שנתערב ב' הדמים לתוך כוס א' וכמאן דמוקי הכי בפ"ח דזבחים (דף עט) דבבלול פליגי ויש בילה בדבר לח ולמ"ד אין בילה מוקי לה התם בנתערבו כוס בכוסות והשתא למאן דמ"ל בבלול הא דאמרו ר"א ור"י ל"נ בל תוסיף או בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ולא בנתערבו היינו משום דכיון דאיכא במתנה זו שהוא נותן משום מתן א' ומשום מתן ד' לר"א אין כאן משום בל תוסיף דהוא צרי' ליתן ד"מ משו' מתן ד' ואין זה חשוב תוס' למתן א' שעמו שחיוב מתן ד' שעמו מכריח ליתן ד' בשבילו ואין נותן בשביל מתן א' אלא שממילא א"א בלא מתן א' שנבלול עמו ולר"י אם נותן מתן א' אין בו משו' בל תגרע על מתן ד' דהאי דנותן מתן א' אינו בשביל מתן ד' אלא בשביל מתן א' אלא שממילא א"א בלא מתן ד' שנבלל עמו ולמ"ד כוס בכוסות פליגי אע"ג דכל חד בלחוד קאי אפ"ה כיון דמספקא לן איזה כוס של מתן ד' ואיזה של מתן א' לר"א נותן ד' מכל כוס דכיון דאינו מתכוון להוסיף אלא משום ספיקא הוא נותן ד' מתנות אין במתן א' משום בל תוסיף ולר"י אין במתן ד' משום בל תגרע כיון דאין מתכוון לגרוע אלא דכל כוס וכוס מספקא לן דילמא

של מתן א' הוא משום הכי אינו נותן אלא מתן א' ל"ל בה מ"מ ק"ל כיון דס"ל לר"י דל"נ בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ממולא הה"נ לבל תוסיף וכדא' ר"א דמאי שנא וא"כ מ"ט דר"י דאמר ינתן במתן א' הא וודאי מתן ד' דר"א טפי עדיף כדי לקיים זריקת דם של מתן ד' כמצוותו כיוון דאין כאן נידנוד איסור בל תוסיף משום ההיא דמתן א' הואיל ואינו מעצמו והא תקשה בין למ"ד בבלול בין למ"ד בכוסות פליגי ותוס' פי' ל"נ בל תגרע אלא כשהוא בעצמו הילכך כיון שהוא יוצא בא' למה נזקקנו ליתן ד' ועוד טפי עדיף בא' מבד' כדמפ'.

וא"י מהו זה וודאי זקוק הוא למתן ד' לקיים מצות מתן ד' כמצוותו לכתחילה ול"ל לבטל בחינם. וגם הא דמפרש כשנתת עברת בבל תוסיף ועשית מעשה הא אין שייך כאן עבירות בל תוסיף כל עיקר כיון שאינו בעצמו ומה טע' הוסיף ר"י לדבריו מהא הא דר"א עדיף וכדפי' וביותר אני תמה דספ"י דעירובין (דף ק') דרוצה לדמות ההיא דפליגי התם בעלה באילן בשבת אי ירד או לא ירד להא דר"א ור"י לר"א דאמ' ינתן במתן ד' דא' קום ועשה עדיף ה"נ ירד.

הא ש ל"ד קום ועשה דאילן לקום עשה דמתן ד' דהכא כיון דל"נ בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו לא מבעיא דאין עבירה בקום ועשה זה, אלא אפילו מצוה נמי איכא אבל התם אם ירד עביד איסורא בהאי בקום ועשה ועק"ל להכ"ט בתרא לר"י דעדיף לי' מתן א' ממתן ד' מפני שאין עושה מעשה בידים משא"כ מתן ד' שעובר בבל תוסיף בקום ועשה ולא שייך כאן לומ' יבא עשה וידחי ל"ת מטעמא דפ' בפנים וכיון שכן לא יתן אפי' מתן א' כדי שלא יעבור בלאו דב"ת אע"ג דמ"א מעכ' ומ"ד ל"מ הא דא"מ מצו' מיהא איכ' אלא דכאן א"ע דוחה ל"ת א"כ לא יתן כלל אפי' מתן א' דאז אין עובר בב"ת כדפי' לעיל דלא כנראה מדברי הרשב"א אבל כשנותן מתן א' גורם לעבור בבל תגרע ואין כח בעשה זו לדחות הל"ת אטו משום שלא יפסול הקרבן עובר על בל תגרע כיון דאין כא בעשה זו לדחות את ל"ת הל"ל שלא יתן כלל והעשה נעקרת מאיליו שלא בגרמא דידי' מהשתא שנתן מתן א' שהוא הגורם ללאו דבל תגרע לחול כאן וע"י גרמא דילי' חלה ונעקרת ובדוחק יש ליישב זה: ואין עד נ"ד פי' התוס' אע"ג דה"ט דרחמנא א' והצילו העדה מיהו הה"נ לענין חובל לחבירו כדמוכח בפ' החובל (דף צ') וק"ל מ"ש חובל בחבירו דאין עד הרואה נ"ד משאר ד"מ הא בחובל נמי ל"ש ה"ט דל"ח לי' זכותא ור"א והצילו העדה כמו בשאר ד"מ והא דאמר ההוא גברא דתקע לחבירו דא"ל ר"י נשיאה הא ר"י הגלילי דא' מנה צורי הב לי' מנה צורי וקס"ד ה"ק הא אנא דחזיתך ופרי' למימ' דעג"ד מהא ברייתא דסנהדרין שראו.

בא' שהרג דאפי' ר"ט ל"ק. אלא דמקצתן נעשין עדי' אבל ענ"ד ל"ק היינו למאי דס"ד דהא דר"ט מיירי בחזו ביממא ואפ"ה מקצתן נעשין עדים ולא סגי לדון ע"פ ראיית עצמן ול"א עד נ"ד ע"פ ראייתו משו' ל"ת שמיטה גדולה מראיי' אלמא גזרת הכתוב הוא דבעי הגדה עדי' לדון ע"פ משום שנאמר עפ"י שני' עדים דבעי דגדא דווקאי לא סבירא דווקא א"כ הה"נ חובל ושאר ד"מ שוין נמי בזה לד"נ דבעי הגדה דווקא דהא ע"פ כתי' בהו ולר"ט ליכא למיתני משום טעמא דהצילו העדה דא"כ אפי' מקצתן נמי אין נעשי' דיינים ואפשר שהתוס' סמכו אהא דפרי' הת' וסבר ר"ע דאין עד נ"ד והתני' והכה איש את רעהו באבן או באגרוף שמעון התימני א' מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל שמסור לעדה ולעדים פרט לשיצתא אבן מת"י העדים א"ל ר"ע וכי בפני ב"ד הכהו שידעו במה הכהו ועל מה הכהו כו' הא הכהו בפניהם עד נ"ד ומשני לדבריו דשמעון התימני קא' ולי' לא ס"ל וש"מ דס"ל להגמ' אליבא דר"ע אין עד הרואה נ"ד בחובל ונ"ל מהא דאמ' ר"ע גבי ד"נ בראו שהרג כולן עדי' הן אפי' אותן שלא העידו אין נ"ד דאי בחובל עד הרואה ולא העיד אדר"ע נ"ד ובמעיד לחוד הוא דאין נ"ד כשאר ד"מ מאי ק"ל מהא דעדה ועדים הא הכה' בפניה' נ"ד דלמא הא דנ"ד היינ' ע"י העדות עדות אחרי בפניה' ולא ע"פ עדות עצמן ואע"פ שזה יש לדחות לכאורה דאפ"ת דהא דדייקינן הא הכהו בפניהן נעשו דייני היינ' ע"פ העדות אחרי' מ"מ כיון דלת"ק בעינן מסור לעדה ולא סגי בעדי' לחוד מגזה"כ ה"ל עד' בכלל עדי' לדבר זה ואמאי נ"ד בהכהו בפניה' ה"ל בכלל עדי' לדבר זה ואין עד נ"ד מ"מ כי מעיינית בי' אין ממש בדיחוי זה דהא וודאי אע"ג דמגזה"כ בעי ת"ק מסור לעדה כמו לעדים מ"מ האי מסור לעדה לאו משום לתא דעדים הוא אלא משום לתא דעדה הוא דרמי רחמנא עלה דעדה מסירה זו ואין זה ענין לעד נ"ד דכולה מילתא בתורת דיינות הוא ולא בתורת עדות כלל ועוד דאפ"ת דהא דמסור לעדה תורת עדות הוא אפ"ה מוכח שפי' דחובל כד"נ הוה אדר"ע דס"ל בד"נ אין הרואה נ"ד דהא לא שמענו לר"ע להדי' דאין עד אפילו המעיד נ"ד אלא דהמקשה מהא דעדה ועדי' דייק לה מהא גבי ראו שהרג דכולן נעשין עדים אדר"ע אלמא אפי' עד הרואה אין נ"ד כ"ש המעיד והא ר"ע גבי ד"נ איירי ומדרמי מהא המקשן אההיא דעדה ועדי' דמיירי מחובל ש"מ דחובל בהא לד"נ דמי דאי אמרת דה"ט דר"ע בהא דראו שהרג משו' דלא חזי לי' זכותא הא מש"ה הרואה אין נ"ד כ"ש המעיד הא מאי קושי' מהא דעדה ועדי' דמיירי בחובל דלמא בחובל אפי' המעיד נמי נ"ד כיון דל"ש בי' ה"ט דל"ח לי' זכותא א"ו חובל לד"נ דמי ולי א"ר מזה דוודאי חובל אינו כד"נ להא מלתא דהרואה אין נ"ד כיון דל"ש ה"ט דל"ח לי' זכותא וליכא משום והצילו העדה גבי חובל כמו בד"נ והא דפריך מהא דעדה ועדי' לאו

מרישא דקרא דמיירי מחובל לחוד פריך אלא מסיפא דכתיב אם יקום וגו' ונקה המכה ונ"ל מיני' בפ' הנשרפין [דף עח] מלמד שחובשין אותו ואי מיית קטלינן המכה והא לת"ק לענין מיתה נמי בעינן מסור לעדה ולעדי' ועלה קאמר ר"ע וכי בפני ב"ד הכהו הא הכהו בפניה' נ"ד אפ"ת דנידון ע"פ עדי' אחרים ולא ע"פ ב"ד הא בד"נ אפי' בכה"ג הוא אין עד נ"ד וזה ברור גם אין ליישב דברי התוס' דחובל אפילו עד הרואה אין נ"ד ע"ד שפיר הרז"ה בס' המאור דה"ט דבד"נ אין עד הרואה נ"ד דכיון דחזו לא בדקי בדיק' יפה והא מה"ת אחד ד"מ ואחד ד"נ בדרישה וחקירה אלא מפני נעילת דלת בטלו רבנן דרישה וחקירה מהודא' והלואות ובדיני קנסות אוקמוהו אדאורייתא כדאמרי' ר"פ אד"מ [דף לא] וה"ה לגזילות וחבלות כמו שכתבו התוס' והמפרשי' ולפ"ז י"ל מה"ת בכל דבר אין עד הרואה נ"ד כיון דצריך דו"ח הואיל וראו המעשה חיישינן שמא לא יחקר וידרוש יפה מיהו בתר דתיקון רבנן דד"מ א"צ דו"ח מעתה עד הרואהנ"ד דהא ליכא למיחש למידי מיהו בגזילות וחבלות דאוקמי אדאוריית' אין עד הרוא' נ"ד כמו בד"נ מה"ט גופא דאין זה נכון דא"כ עידי קידוש החודש דוודאי בעי דו"ח אפי מדרבנן דהא ל"ש בהו חששא דנ"ד ואי מהאי טעמא תלי' הא דהרואה אין נ"ד אכתי מתניתן דעד הרואה נ"ד גבי קה"ח דלא כר"ע ועוד דהגמ' קאמר ע"כ ל"ק ר"ע אלא בד"נ דר"א והצילו העדה אלמא טעמא דר"ע משוה והצילו ולא משום דו"ח וה"ט דוהצילו ליתא אלא בד"נ לחוד דהא בחובל נמי ל"ש לה"ט.

ודע דהא דמקצתן נעשו דיינים פרש"י אבל המעידי' לא ישבו וידונו עמהם דהראוי' להעיד א"ל לר"ע דנ"ד אבל עד עצמו ל"ל נ"ד וגבי עדות החודש גופה לא אכשרנא במתני' להיות העדי' נ"ד דא"כ ל"ל יושיבו מחבריהם יעידו בפני היחיד ואח"כ ישבו הן עמו ויקדשו והכי אמרינן לי' בפ"ב דכתובות [דף כ] ועירבובי דברים קא חזינא הכי דמה שייך לומר גבי קה"ח דמיירי במתניתן בראו שלשה והן ב"ד יעידו בפני היחיד מי הוא היחיד שיעידו בפניו הלא שלשתן שוין שראו כאחת והאי דפ"ב דכתובות ענין אחר הוא דה"ג התם שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מכירין ח"י עדים ואחד א"מ עד שלא חתמו מעידין לפניו וחותם ואמר ש"מ עד נ"ד.

ופרי' עלה ממתניתן דראו ג' והן ב"ד ואס"ד עד נ"ד ל"ל כולי האי ליתבו בדוכתי' ולקדשו ומשני הנח לעדות החודש דאורייתא וקיום שטרות דרבנן דשם שייך מעידין לפניו המכירין השנים לפני הא' שא"מ אבל מתניתן שלשתן ראו ואי עד המעיד נ"ד צריכין שנים מהם להעיד לפני כל או"א וישב אחד ויעמדו שנים כן יעשו ג' פעמי' כדי שכל או"א מהשלשה ישמע מפי שנים ולמ"ל גבי קה"ח שאין צריך להעיד אלא לפני היחוד

אם לא בראו שנים מן הב"ד והג' לא ראה כה"ג דהאי דפ"ב דכתובות הן מעידן בפני היחיד ואח"כ ישבו הן עמו ויקדשו אי עד המעיד נ"ד.
מ"מ גם ע"ז אני תמה דהא אפ"ת דעד המעיד נ"ד מ"מ בשלש' שראו א"א שיעידו כל אחד מהן לפני היחיד מאותן הג' לחוד ע"ד דפי' דזה א"א דהא וודאי א"א לקבל עדות אלא בב"ד של שלשה בד"מ ובכ"מ שצריך ג' כמו שפי' המפרשי' וה"ה היכי דצריך כ"ג קבלת העדו' גופא אין הפחות מכ"ג כמנין שראוי להיות דיינים באותו דין.
ואף שדבר זה ברור הוא נ"ל להביא ראי' לזה מהא דאמרינן בפ"י דב"ב [דף קסה] שנים שהעידו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד א' מהו שיבא א' מכל ב"ד ויצטרפו ואדת"ק דר"נ דאמר עדים לא מצטרפין בהעידו בזא"ז דיינים מהו ומדנקט העדו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד א' ולא נקט בשהעידו לפני זה וחזרו והעידו בפני אחר מהו שיבא ויצטרפו ביחד אדת"ק דר"נ.
אלמ' דבכה"ג פשיט לן דלכ"ע אפי' לר"נ ל"מ הואיל ולא הי' במותב תלתא דהוה ב"ד וק"ע אינו אלא בג' בד"מ וכיון שכן איך אפשר שיחיד מקבל עדות השנים ביחידי והא דפריך בהאי דפ"ב דכתובות ואס"ד עד נ"ד ל"ל כולי האי ליתבו בדוכתי' וליקדשו לאו אשעת הגדת עדות קאי ולמימרא שיעידו בפני היחיד ויקדשו דהא ל"א דק"ע צריך ב"ד של שלשה $$ציור בספר$$ אלא ה"פ ל"ל דנקט ויעידו בפניה' ויאמרו מקודש דקאי על השני' הנוספי' עם היחיד הנשאר מן הרואין הוא שיאמרו ל"ל כולי האי ליתבו בדוכתיי' פי' אחר שהעידו עדותן לפני אותן שני' ולפני היחיד ישבו המעידין עם היחיד והנוספים ילכו להם והן עם היחיד יאמרו מקודש והיינו דקאמר ליתבו בדוכתיי' דאי אשעת הגדת עדות נמי קאי איך קאמר ליתבו דהא עדים בעמידה אע"כ כדפ' וליתבו דקא' אשעת אמירת מקודש לחוד קאי ולא אשעת הגדה ומתניתן נמי דייק' הכי דתני ראו ג' והן ב"ד יעמדו ב' ויושיבו מחבריה' אצל היחיד ויעידו בפני' ויאמרו מקודש ואי קבלת עדות גופייהו סגי ביחיד למה מושיבין מחבריהן קודם הגדה יגידו קודם ואח"כ יושיבו כדי לומר מקודש אע"כ ש"מ דק"ע צריך ב"ד של ג' דווקא ועיי' מה שכתבתי בפנים בזה:
סליק מסכת ר"החגיגה דף ב' משנה חוץ מחש"ו כו' בירושלמי קאמר בד"א בראיי' קרבן אבל בראיי' פנים בעזרה הכל חייבין כמו בהקהל אנשים ונשים וטף.
והתוס' פי' דגמרא דידן לא ס"ל הכי והבי' ראי' לזה ואינו מוכרח אבל ל"נ להביא ראי' דאפי' מראיית פנים נמ' פטורין מפ"ק דר"ה (דף ו') דבעי ר' זירא אשה מהו בבל תאחר מי אמרינן הא לא מחייבה בראי' או דילמא הא איתא בשמחה א"ל אביי תיפוק לי' דהא

איתא בשמחה ופריך והאמר אביי אשה בעלה משמחה ומשני לדבריו דר"ז קאמר ואי אשה חייבת בר"פ מאי קא מיבעי לי' לר"ז פשיטא דאיתא בב"ת כיון דמחויבת בר"פ.
ואפי' אביי לא קאמר תיפוק לי' דהא איתא בשמחה אלא לדבריו דר"ז משמע למאי דס"ל לדידי' דאשה בעלה משמחה ליתא בב"ת ואמאי תיפוק לי' דאיתא בר"פ אלא ש"מ דאפי' מר"פ פטורה והתוס' ראי' מדאמרינן בגמרא (דף ו') אימא דמחייבה בשמחה אייתו. ולא קאמר נמי דמחייב' בר"פ משמע דפטורה ולדידי אינו ראי' דנקט שמחה דמילתא דפסיקתא היא דאלו מר"פ הרבה פטורי' כגון שמע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע כדאמרינן בגמרא מגז"ש דראי' ראי' מהקהל.
ובהא וודאי אפי' גמרת ירושלמי מודה. דהני פטורי דמתני' מייתי לה לחיובא בר"פ מהקהל בהאי גז"ש א"כ מאן דפטור בהקהל בר"פ וודאי נמי פטור אבל בשמחה וודאי מחייבי כדאמרינן בגמרא וכן מי שאין לו קרקע פטור מר"פ וחייב בשמחה וכמו שאכתוב לקמן.
אבל מהא דפ"ק דר"ה וודאי ראי' ברורה הוא דהא דשקיל וטרי אשה מהו בבל תאחר בע"כ מיירי שאין בה אחד מכל הני פטורי דאמרן דאם לא כן מ"ש אשה דקא מבע"ל ה"ל למיבעי נמי באיש כיון דפטור מן הראי' מהו בב"ת אלא וודאי מאשה דיש בה כל תנאי דחייבי ראי' דאיש כה"ג וודאי איתא בב"ת דהא איתא בראי' ואפ"ה מיבע"ל באשה ש"מ דאשה מצד עצמה פטורה מן הראי' לגמרא דידן ודלא כירושלמי ועוד נ"ל להביא ראי' לזה מהא דפריך בגמרא (דף ד') זכור להוציא את הנשים ל"ל קרא מ"ע שהזג"ג היא ואי בר"פ נשים חייבות ובע"כ קרא דזכור בא להוציא את הנשים מקרבן ראי' הא קרבן ראיי' מקרא דלא יראו פני ריקם נפקא דהוא לא תעשה מאי ק"ל הא ל"ת אפי' שהזג"ג קיי"ל דנשים חייבות כדתנן בפ"ק דקידושין.
אלא וודאי ש"מ דנשים אפי' מר"פ פטורים וכיון דפטורים מר"פ דה"ל מ"ע שהזג"ג ממילא פטורה מהל"ת דלא יראו פני ריקם דנפקא לן מיני' קרבן ראיי' דתליא ובא מחמת מ"ע דר"פ דהא לא יראו פני ריקם כתב רחמנא והשתא פריך שפיר ל"ל קרא ולפנינו בסוגי' דאיזה קטן אבאר עוד: ומ"מ נ"ל ללמוד מן הירושלמי הזה שר"פ וקרבן ראי' תרתי נינהו ואם ראה פנים ריקם בלא קרבן ראי' מצות ר"פ מיהו קיים שהרי לפי דברי הירושלמי יש שמחויבים בר"פ ואין חייבין בקרבן ראיי' דתרתי נינהו ואפשר להא בלא הא א"כ אפי' מאן דמחויב בקרבן ראיי' אם עבר וראה פנים בלא קרבן אע"ג דעבר בל"ת דלא יראו פני ריקם מ"ע מיהו דר"פ קיים והרמ"בם ז"ל כתב (בפ"א מה' חגיגה) מי שבא בעזרה ביום א' ולא הביא עולה לא די שלא עשה מ"ע אלא עובר על ל"ת שנאמר לא יראו פני ריקם

ולפי דעתו צ"ל דלאו דל"י פני ריקה הוא תנאי לעשה דיראה כל זכורך ואם ראה פנים ריקם מ"ע לא קיים.
וק"ל מההיא דירושלמי והא וודאי אין סברא לחלק בין מי שמצווה על לאו דלא יראו פני רקם דלזה הא בלא הא לא סגי ובין מי שאינו מצווה על לאו זה דהא כיון דמשכח' לה למצוות ר"פ בלא קרבן ש"מ דאין קרבן מעכב למצוו' ר"פ אלא וודאי המחויב בקרבן ראיי' ראה פנים בלא קרבן אע"ג דעבר בל"ת מ"ע דר"פ מיהו קיים מיהו בהא י"ל דוודאי לפי דברי ירושלמי דאיכ' מאן דמחייבו בר"פ ואפ"ה פטורים מקרבן ראיי' אין קרבן ראיי' מעכב למצו' ר"פ.
אבל לפי גמרא שלנו דס"ל דליתא לחיוב ר"פ בלתי קרבן ראיי' והחייב בזה חייב בזה והפטור בזה פטור בזה ק"ר מעכב לר"פ ואם ראה פנים בלא ק"ר אפילו מצוות ר"פ לא קיים ולקמן אכתוב עוד בזה: טומטום ואנדרוגנוס ונשים. כאן הקדים טומטום ואנדרוגינוס לנשים ובפ"ק דביכורים תנן העבד האשה וטומטום ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין משום שאין יכולין לומר אשר נתת לי ה' התם טעמא מפני שהארץ לא נחלקה לנקבות וטומטום ואנדרוגינוס נמי לא נטלו חלק בארץ והיינו מפני שהן ספק אשה משום הכי הקדים נשים להן דמה"ט אין קורין מפני שהן ספק אשה אבל כאן הקדים לשנותם קודם לאשה דהא לאו משום ספק אשה פטורי' דהא טומטום אפילו ביציו מבחוץ אע"ג דוודאי זכר הוא אפ"ה פטור כדאמרינן בגמרא ואנדרוגנוס אפי' למ"ד ברי' בפני עצמה הוא אפ"ה פטור כדאמר בגמרא ומכל מקום שנה שם התנא לאנדרוגינוס בתר אשה דדרך התנא בכ"מ לשנות טומטו' ואנדרוגנוס ביחד כ"ש למ"ד אנדרוגינוס ספיקא הוא דא"ש טפי והא דמקדים שם עבד לאשה וכאן שנה עבדים שאינה משוחררים בתר נשים.
י"ל משום דהתם טעמא דתרווייהו משום שלא נטלו חלק בארץ ולא ילפינן חד מאידך אבל (הכי) [צ"ל הכא] ה"ט דעבד פטור משום דילפינן לה לה מאשה תנא עבדים בתר נשים דמנשים אתיא לה פטורא דעבדים אפילו לרבינא דמפ' לעבדים שאינם משוחררים דמתני' במי שח"ע וח"ב ונפקא לי' מאל פני אדון ה' מי שאין לו אלא אדון א' יצא זה כו' ולא אתיא לה מנשים מכל מקו כיון דעבדים דמתניתין ודמס' ביכורים לאו חדא גוונא נינהו.
א"ש ותו לא קשה מידי: ועבדים שאינם משוחררים משמע אבל עבד משוחרר חייב בראיי'. וק"ל הא אמר רב אמי בפ"ק דפסחים (דף ח') כל אדם שאין לו קרקע אינ' עולה

לרגל ונפקא לי' מלא יחמוד איש את ארצך בעלת' לראות וסתמא דמילתא אקרקע דארץ ישראל קפיד קרא.
וה"נ משמע ספ"ק דקידושין (דף לט) שדך למעוטי זרעים שבחוץ לארץ והא גרים ועבדים לא נטלו חלק בארץ ולא משכחת לה שיהי' להם קרקע בא"י אלא שדה מקנה החוזרת ביובל וא"כ לריש לקיש דס"ל בספ"ד דגיטין (דף מח) דהמוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג מביא ואינו קורא דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ולא קרינן בי' אשר נתת לי ה' א"כ ה"נ לא קרינן בי' ארצך וא"כ גר ועבד משוחרר היכא משכחת לה שיהי' חייב בראיי' הא למ"ל שיהי' להם קנין הגוף בקרקע שבארץ ישראל.
מיהו בהא י"ל דמשכחת לה קנין הגוף כגון שנשא בת ישראל יורשת נחל' ומתה וירשה וכמ"ד ירושת הבעל דאוריית' בפ' יש נוחלין דאין חוזרת ביובל כדאמ' בס"פ יש בכור (דף נג) אלא שמ"מ קשיא לי למה לי' למעוטי מי שחציו עבד וחב"ח מאל פני האדון כדאמרינן בגמרא תפוק לי' דאין לו קרקע בארץ ישראל.
וליכא למימר בנשא אשה וירשה הא בפ"ד דגיטין (דף מ"ג) מיבעי לי' במי שחציו עבד וחציו בן חורין אי קידושין תופסין בבת ישראל ולא איפשטא מיהו יש לומר למאי דמסיק רב חסדא התם מחלוקת ביובל ב' אבל ביובל א' דברי הבל מביא וקורא ומוקי לה לכמה סתמי מתניתין דמייתי התם ביובל א' הכי נמי איכא לאוקמי מתניתין.
אי נמי יש לומר בזמן שאין היובל נוהג כגון משגלו שבט ראובן ושבט גד אי נמי בזמן בית שני שלא נהג יובל מה"ת שאין כל יושבי' עלי' כדאמרינן בספ"ב דעירוכין (דף ל"ג) ואין שדה מקנה יוצאת ביובל ומצות ראי' נוהג הואיל והבית הי' קיים וצריך קרא (למעוט) [צ"ל למעוטי] מי ששהה שח"ע לפטרו מן ראיי' לאותו זמן: החיגר והסומא.
כל הני נפקא לי' בגמ' מדכתיב רגלים מכאן נראה לי דהפטור פטור נמי מן הראיי' דהא רגלים גבי חגיגה כתיב שלש רגלים תחוג בשנה ואפ"ה פטור נמי מן הראיי' והכי נמי תנן בית הלל אומרים כל שאין יכול לאחוז בידו של אביו כו' שנאמר שלש רגלים והרי מייתי לה מן הרגלים שנאמר גבי חגיגה לראיי' דהא כולי מתניתי' מפטורי ראיי' מיירי ש"מ דילפינן ראיי' מחגיגה והכי נמי תשלומי ז גבי חגיגה כתיב וחגותם אותם לה' שבעת ימים וגבי ראיי' לא כתיב.
וא פ"ה ראיי' נמי יש לה תשלומין כל ז' כדתנן לקמן פ"ב והכי משמע בגמרא גבי לאתויי חיגר ביום ראשון. ובגמ' אפרש דהוא הדין דילפינן נמי חגיגה מראיי': הכל לאתוי מאי ק"ל לימא לאתויי ערל ודלא כר"ע דמרבה לערל כי טמא כדאמרינן לקמן (דף ד') ומכאן

אני אומר הא דאמרינן בפ' ערל (דף ע"ב) אהא דאמר התם ערל פסול לקודש ומוקי לה רב יוסף כר' עקיבא דמרבה לערל כי טמא.
ופריך לה רבא לא לישתמיט תנא ולתני הערל והטמא ולימא כר' עקיבא ופריך ולא והא תניא הערל והטמא פטורין מן הראיי' ודחי התם משום $$ציור בספר$$ דמאוס היינו משום דלכ"ע פטור מה"ט ואפי' לרבנן וכן פי' שם התו' בתחילה. הילכך אליבא דרבא אי אפשר לומר כאן דלאתוי ערל אתי דהא פטור הוא לכ"ע ודלא כדפי' התו' אח"כ דמהאי טעמא דמאוס הוא דמרבה לערל כטמא אבל לרבנן ערל חייב בראיי' דא"כ הוי לי' הכל לאתויי ערל לחיי' בראיי' וכרבנן א"ו כדפרשתי: לאתויי חיגר ביום ראשון מכאן ק"ל על מה שכתב הרמב"ם (בפ"א מהלכות חגיגה) הראיי' האמורה בחורה הוא שיראה פניו בעזרה בי"ט ראשון של חג ויבי' עמו קרבן עולה כו' ומי שבא בעזרה ביום א' ולא הבי' עולה כו' משמע מדבריו דחצות ראיית פנים אינו אלא ביום א' לחוד ואין לו תשלומין כל ז'.
וה"מ ממ"שכ עוד מי שלא הקריב בי"ט ראשון עולות ראיי' ושלמי חגיגה ה"ז מקריב בשאר ימות הרגל שנא' ז' ימי' תחוג מלמד שכולן ראוים לחגיגה ואילו ר"פ ל"ק ש"מ דס"ל דאין לו תשלומין כל ז' והא לפ"ז לא משכחת לה תשלומין לעולת ראיי' אלא א"כ הי' בר חיוב בראיות פנים בי"ט ראשון דאם לא הבי' עולת ראיי' בו ביום מבי' כל ז אבל אם לא הי' בר חיוב בראיית פנים בי"ט ראשון תו לא מחייב בעולת ראייה כלל דהא ע"ר חיובא דידי' תלי' בר"פ כדכתב ולא יראו פני ריקם מאן דאית בר"פ אית בלא יראה ריקם ומחויב להבי' עולת ראיי' ומאן דליתא בר"פ ליתא בעולת ראי' התלוי בה.
והשתא היכי קאמ' הכל לאתויי חיגר ביו' א' ונתפשט בב' הא כיון דהוי חיגר ביו' א' ופטור מר"פ כי נתפשט ביום ב' מה הוי הא פטור מר"פ כל זמנו שהוא יט"ר. פטור נמי מעולת ראיי' התלוי בה ותו לא מחייב אפי' נתפשט בב'.
ולא משכחת לה לפלוגתא זו לקמן אי כולן תשלומין דראשון או תשלומין זה לזה דנ"מלחיגר בי"ט ראשון ונתפשט בב' אלא לענין חגיגה דמיירי התם אבל עולת ראיי' התלוי בר"פ אם אי' דאין מצות ר"פ נוהג אלא בי"ט ראשון לחוד ולא בשאר ימות הרגל חיגר ביום א' א"ל תשלומין אפי' לעולת ראיי' אפי' למ"ד כולן תשלומין זה לזה הואיל ובזמן חיוב ר"פ לא הי' בר חיוב פקע מצותו לגמרי עם עולת ראייה התלוי בה ותו לא הדרי רכבי' עליו אפי' נתפשט בב'.
א"ו מצות ר"פ יש לה תשלומין כל ז'. והשתא למ"ד תשלומין זה לזה חיגר ביט"ר ונתפשט בב' יש לו תשלומין וחייב בר"פ וע"ר התלוי בה כמו בחגיגה.

והא ליכא למימר דחיגר אינו פטור אלא מעולת ראי' אבל לא מר"פ ואע"ג דכל הני פטורי דמתני' מר"פ נמי פטרי' דלא כירושלמי ה"מ בח"שו הואיל ופטורי' מכל מצות וה"נ נשי' ועבדים דפטור דידהו נפקא לי' מזכורך ואת פני אדון ה' דכתיב גבי ראי' פנים גופ' אבל חיגר וחביריו דנ"ל מרגלים דכתיב גבי חגיגה אין ללמוד מהא לראיית פנים אלא לע"ר לחוד דהוי קרבן דומיא דחגיגה הא ליתא דע"כ ר"פ נמי אתיא מחגיגה לפטורא דהא אמרי' בגמ' חיגר ברגלו אחת פטור מן הראי' שנאמ' רגלים ופריך הגמ' האי מבעי לי' פרט לבעלי קבין ומשני האי מפעמים נפקא והשתא אי איתא דלא גמרינן ר"פ מחגיגה א"כ ה"ה דחגיג' לא גמרינן נמי מראיי' פנים נימא רגלים דכ"ד גבי חגיגה למעוטי בעלי קבין מחגיגה ופעמים דגבי ראיי' לגופי' לפטרו מר"פ אתיא.

א"ו גמרינן ר"פ וחגיגה מהדדי וש"מ חיגר כיון דפטור מחגיגה מר"פ נמי פטור ועוד נ"ל להביא ראיי' דמצות ר"פ נוהג כל ז' דהא תני לקמן (דף ז') ג' רגלים בשנה נצטוו לעלות ברגל וכו' ואין נראין חצאין משום שנאמר כל זכורך ואין נראין ריקנין משום שנאמר לא יראו פני ריקם ומדקאמר א"נ חצאין קודם א"נ ריקנין ש"מ דא"א חצאין אר"פ ממש קאי ולא אקרבן ראי' ומדקאמרי התם וא"נ חצאין סבר ר"י למימר מאן דאית לי' י' בנים לא ליסקו האידנא ה' ולמחר ה' ש"מ מצות ר"פ לאחר י"ט ראשון נמי איתא ואפי' אביי לא פריך עלה התם אלא משום דמילתא דפשיטא הי' דהי מנייהו משוי להו פושעים וה"מ מ"ל זריזי' מ"מ מודה דאית' למנות ר"פ לאחר יט"ר נמי אלא דהמאחר נקרא פושע ועצל. ומ"מ אין להקשות אדברי רמב"ם מסוגיא דהיו ישראל מחצה מאי' דפ"ז דפסחים (דף פ) כמ"ש בתשובה: אלא למ"ד כולן תשלומין דראשון הכל לאתויי מאי. ולמ"ל חיגר בשעה אחת ונתפשט בב' דהא פשיטא כ"פ התוס' וק"ל לימא לאתויי נעשה חיגר בליל יו"ט ראשון קודם עמוד השחר.

ולא נתפשט עד יום ב' דאע"ג דהי' חיגר כל יט"ר אפ"ה יש לו תשלומין אפי' למ"ד תשלומין דא': דלילה אין מחוסר זמן וה"ל בר חיובא בא' דהא לקמן (דף ט) פריך לר"י דאמר כולן תשלומין דא' ודלא חזי בא' ל"ח בכולן. הא' ר"י נטמא בליל מביא ואנזיר קאי שאם נטמא בליל ח' לטומאה ראשונה מביא ב' קרבנות אלמא אע"ג דל"ח להקרי' בלילה יש לה תשלומין.

ומשני קסבר ר"י לילה אין מח"ז וה"ל מחויב בקרבן אלא שהלילה מעכבו מלהקריב אבל חיגר ביום א' אין עליו חובת ראי' מש"ה אין לו תשלומין משמע להדי' אם נעשה חיגר בתוך ליל יט"ר כיון דלילה אין מח"ז ה"ל מחויב בקרבן באותו מקצת הלילה קודם שנעשה חיגר ויש לו תשלומין דומיא דנטמא בליל ח' דנזיר והל"ל דלאתויי הא אתא

וטובא קמ"ל לאפוקי ממ"ד התם לילי' מח"ז וחיגר לא חזי בא וא"ל תשלומין למ"ד כולן תשלומין דראשון.
וי"ל דהגמ' ר"ל דלא נפש' ממתניתן ולא חדא דאפי' אם ת"ל כולן תשלומין דא' ולילה מח"ז אפ"ה אתא לאתויי הא דמסיק ואזיל תדע הא מצי למימר מאן דא"ל כולן תשלומין דא' ל"ל הא דרבינא ולאתויי מי שחציו עבד אתא. ורבינא ל"ל כולן תשלומין דא' ולאתויי חיגר ביום א' אהא.
א"ו כדפי' דר"ל דלא נפשט ולא חדא. מיהו ראי' זו יש לדחות דלקמן דייק ממתניתין הא דרבינא מש"ה לא ר"ל דמ"ד כולן תשלומין דא' ל"ל דרבינא מ"מ בלא"ה יש לומר כדפי': כאן כמשנה ראשונה.
פירש"י למשנה ראשונה מי שחציו עבד פטור אבל למשנה אחרונה כיון שיש ביד ב"ד לכוף להרב לשחררו הוי לי' כמשוחרר וחייב וכן פי' התו' רפ"ח דפסחים (דף פ"ז) תנן מי שח"ע וחב"ח לא יאכל משל רבו ודייק עלה בגמרא משל רבו הוא דלא יאכל משל עצמו יאכל והתניא לא יאכל לא משל עצמו ולא משל רבו ומשני כאן כמשנה ראשונה וכאן כמשנה אחרונה ופירש"י דלמשנה ראשונה יאכל משל עצמו [צ"ל אחרונה] לא יאכל והרמב"ם כתב (בפ"ב מה"פ) מי שחציו עבד וחב"ח לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו וגבי ראי' כתב (בפ"ב מה' ח') מי שח"ע וחב"ח פטור מפני צד עבדות שבו הרי שמפרש איפכא דלמשנה אחרונה פטור מן הראייה ולגבי פסח לא יאכל כלל.
ופי' הר"א בנו דה' פ דלמשנה ראשונה עבדינן לי' תקנתא להוציאו מחיובו ומטעם זה אוכל משל עצמו ולמשנה אחרונה לא עבדינן לי' תקנתא שמא זה גורם לעכב שיחררו. אלא אומרים לרבו שאינו אוכל משלך דלא קרינן בו עבד איש ולא משל עצמו אלא מהר ושחררו כדי שלא ימנע מן המצוה אבל למשנה ראשונה דליכא חיוב לשחררו עבדינן לי' תקנה במצוה שהוא חייב בה מדברי סופרים דאלו מן התורה פטור כדדייק רבינא ממתניתין.
ותימא לי כיון דהוא כטור מן התורה למשנה ראשונה איך יתחייבו רבנן להביא עולת ראיי' דאע"ג משום חולין בעזרה לית לן בה דאפשר לומר דמייתי לה לשה עולת נדבה מכל משמע דמייתי לה אפי' ביו"ט כמו כל חייבין בראי'. הא עולת נדבה לכ"ע אין קרב ביו"ט כדאמרינן לקמן בפירקן (דף ח') והכי נמי איך אוכל פסח משל עצמו מדרבנן הא כיון דמן החו' אין ראוי לאכול משל עצמו כעבד גמור הוי לי' פסח נאכל שלא למנוייו דאיכא איסורא דאורייתא וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בקום ועשה ועוד קשה לי בשלמא גבי פסח עבדו לו תקנה שיאכל משל עצמו הואיל ובר חיובא דפסח הוא אלא

שצד עבדות מעכב עליו מלאכול משום הכי עשו לו תקנה אבל ראיי' דרחמנא פטרי' מאל פני אדון ד' כדאמרינן לקמן ל"ל תקנה זו לחייבו מ"ש משאר פטורי ראיי' דלא תקנו לחייב לבד מקטן וכדי לחנכו.

ומלבד הא אין פירוש זה נכון ו אינם דברים של טעם א"ו עיקר כפרש"י ותו' דלמשנה אחרונה דינו כבן חורין לכל דבר כיון דכופין לרבו לשחררו הוי לי' כמשוחרר לכל דבר וחייב מן התורה במצות בין להקל בין להחמיר דהפקר ב"ד הפקר וכן פי' הראב"ד בהשגותיו וכ"ת הא בספ"ג דר"ה (דף כט) מסקינן דמי שחצי ועבד אינו מוציא אחרים ידי חובת שופר ואף לעצמו אינו מוציא דלא אתי צד עבדות דידי' ומפיק צד חירות דידי' ואמאי לא.

לא מיבעי לעצמו דמוצי' אל' אף לאחרי' נמי מוצי' למשנ' אחרונ' דק"ל כוותי' כיון דבידינו לשחררו דינו כמשוחרר לכל דבר אפי' להקל כדאמרי' גבי פסח ובראייה. ודוחק לאוקמי ההיא דפ"ג דר"ה דרב הונא ורב נחמן שקלי וטרי התם זה דלא כהלכתא.

וי"ל דהתם מיירי בחצי עבד של קטן כיון דלאו בר כפיי' הוא כדאמרי' בפ"ד דגיטין (דף מ) גבי עבדא דבי תרי שחרר חד מינייהו קם אידך אקני' לבנו קטן א"כ לאו כמשוחרר הוא מש"ה צד עבדות במקומו עומד לפיכך אף לעצמו אינו מוציא והכי נמי אמרי' התם נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו ופי' התו' אפי' למשנה אחרונה כגון בשל יתומים קטנים דלאו בני כפי' נינהו וכי תימא א"כ לאוקמא לכולי מתני' כמשנה אחרונה ורישא דמרבי לחיובא בעבד של גדול דבר כפי' הוא וסיפא דפוטרו בשל קטן בשלמא האי דפ"ח דפסחים דלא מתוקמא לברייתא דלא יאכל לא משלו ולא משל רבו כמשנה אחרונה ובעבד של קטן דא"כ מאי לא יאכל משל רבו כיון דקטן הוא חלק בפסק מנא לי'.

הא קיימ"ל שה לבית אבות לאו דאורייתא כד מסיק בפ"ד דנדרי' (דף לו). אבל האי דהכא תקשא.

וי"ל משום דמתני' מיירי מתלתא עניינא גבי פטורה ראיי' בבא זו מהני דלאו בני דעה נינהו ותני להו בלשון יחיד חוץ מחרש שוטה וקטן וכן בבא ג' דפטורא דידהו נפקא לו מרגלי' החיגר וחביריו כדאמרי' בגמרא תני להו נמי יחיד. החיגר.

והסומא.

והחולה.

ואלו בבא מציעא זו תני לעבדים ונשים בלשון רבים. ולא תני האשה והעבד בלשון יחיד א"ו בתרי גוונא עבדים מיירי בין של קטן ובין של גדול אע"ג דבר כפי' היא אפ"ה פטור.

ובע"כ היינו כמשנה ראשונה ואיידי דתני עבדים בלשון רבים תני נמי לנשים בלשון רבים דבני חדא בוקתא נינהו: דעבד גמר לה לה מאשה כדאמרי' בגמרא וכה"ג דייק הגמרא בפ"ק דנדה (דף ח') מדתני הכא אשה והתם תני קטנות א"כ לאו קטנות דעלמא קאמ' אלא קטנות תרתי חדא דר' אליעזר וכו' ודלא כפי' התו': ובהכי ניחא לי דקאמר הלא לא נברא העולם אלא לפרי' ורבי'.

ואיכא למידק אי קיים כבר העבד פ"ו מאי איכא למימר ואמאי כופין הרב וכי תימא אין הכי נמי דאין כופין בקיים פ"ו. א"כ הוי לי' לאוקמי כולו מתניתין כמשנה אחרונה וסיפא בדקיים פ"ו דאין כופין.

מיהו בהא י"ל דאמרינן בפ"ו דיבמות (דף ס"ב) הכל מודים פי' דפליגא התם בהי' לו בנים בגיותו ונתגייר דר' יוחנן אמר. קיים פ"ו דהא עבד לי' שבת וריש לקיש א' לא קיים פ"ו גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מודין בעבד שאין לו חייס.

פי' ואם היו לו בנים בעבודתו ונשתחרר דלא קיים פ"ו. והכי נמי בחצי עבד אזלינן לחומרא בתר צד חירות שלו מחמת צד חירות לא קיים.

מיהו קשה לי לר' יוחנן דסבירא לי' בהי' לו בנים בגיותו ונתגייר דקיים פ"ו דנכרי יש לו חייס. אכתי משכחת לה עבד דקיים פ"ו בהיו לו בנים בגיותו ואח"כ נמכר לעבד ושחררו חציו דמשום מאי נכוף לרבו לשחררו.

אי משום צד חירות שבו. לא יהי' אלא כולו ב"ח הא קיים פ"ו בבנים והיו לו בגיותי כדאר"י בנכרי ונתגייר ואי משום דאפסקי' עבדות בין גיותו לשחררו ועבד אין לו חייס הני מילי בבנים שנולדו לו בשעת עבדות הואיל ואין לו חייס כדנפקא לי' התם מקרא משום הכי כשנשתחרר לא קיים פ"ו אבל בנים שהי' לו כבר בגיותו קודם שנעשה עבד אפי' אח"כ כשנעשה עבד לא פקע שמו מהן וזרעו מתייחס אחריו ובניו מקרי וקיים פ"ו לר"י דאמר אפי' בנכרי שנתגייר דבאו לקדושה חמורה לא אמרינן כקטן שנולד דמי וקיום פ"ו ע"י בנים שהי' לו בגיותו כ"ש נכרי שנעשה עבד דלא בא אלא לקדושה קלה דלא אמרי' כקטן שנולד דמי ע"י קדושה זו דעבדות וכי תימא ח"כ מה פריך התם אהא דקאמר דעבד אין לו חייס מדכתיב ולציבא ט"ו בנים.

אלמא יש חייס לעבד מאי ק"ל דילמא אותן בנים הי' לו בגיותו קודם שנעשה עבד. משום הכי לא פקע יחסו מהן אף לבתרשטבל לשם עבדות לא קשה מידי דלאו אדר"י פריך אלא אדריש לקיש דאמר אפי' ביש לו בנים בגיותו ונתגייר אין לו חייס משום דכקטן שנולד דמי א"כ ה"ה כשטבל הנכרי לשם עבדות ונכנס לקדושה וחייב בכל מצוה שהאשה מחויבת הוי לי' ג"כ כקטן שנולד וכדאמרינן בפ"ז דסנהדרין (דף נ"ח) עבד מותר באמו

ובבתו דיצא מכלל נכרי והוי ליה כקטן שנולד נמצא כשטובל לשם עבדות פקע יחוס מבניו שנולדו לו בגיותו והשתא לא מצינו יחוס בבני עבד אפי' בנולדו לו בגיותו כ"ש בעבדותו והשתא פריך שפיר מול ציבא ט"ו בנים דבין נולדו לו בגיותו בין בעבדותו אין להם יחוס אבל לר' יוחנן לק"מ דאפשר לומר שנולדו לו בגיותו ולא פקע יחוסו מהן בעבדותו כמו מנכרי שנתגייר לר"י והשתא הדרא קו' לדוכתי' לר"י אמאי מוקי (לרישא) [צ"ל לסיפא] כמשנה ראשונה הא למשנה אחרונה נמי ניחא ובעבד שקיים פ"ו כבר בגיותו.

והא ליכא למימר אע"ג דכבר קיים פ"ו אפ"ה איכא משום שבת. שהרי התוס' לפי (שיטתם) [צ"ל שיטת י"מ] פי' דהא דקאמר הלא לא נברא העולם אלא משום פ"ו לאו דווקא דעבד אינו מצווה על פ"ו אלא משום שבת קאמר.

ליתא דבכבר קיים פ"ו שוב משום שבת נמי ליכא דאמרי' בפ"ד דמגילה (דף כ"ז) אין מוכרין ספר תורה אלא לישא אשה משום דהעולם לא לתוהו בראו אפ"ה אמרינן בפ"ו דיבמות (דף ס"א) דבקיים פ"ו אין מוכרין ס"ת לישא אשה בת בנים אלא נושא דלאו בת בנים. ועוד דבאותו סוגי' איכא למ"ד דבזכר ונקבה קיים פ"ו דהא איכא שבת.

אלמא שבת ופ"ו חדא מילתא ובקיים פ"ו לית ליה בה משום שבת ולמאי דפי' ניחא מדנקט עבדים לשון רבים דייק לה ותדע לך דהכי הוא כדפי' דאם לא כן הא וודאי משכחת לה חצי עבד שאין כופין את רבו כגון שהעבד סריס דלאו בר שבת הוא והוי ליה לאוקמי (לרישא דמחייב) [צ"ל לסיפא דפטורי] במי שחצי עבד כהאי גוונא דאפי' למשנה אחרונה אינו כמשוחרר אלא וודאי ע"כ דייק לה מדנקט עבדים בלשון רבים ש"מ דאפי' אותן דבני שבת נינהו ואפ"ה פטורים ובע"כ היינו כמ"ר.

וכו [צ"ל וכי תימא] מכל מקו' האי ברייתא דאין אוכל לא משל רבו ולא מש"ע ה"ל לאוקמי אף כמ"א ובעבד דלאו בר שבת מיירי דאין כופי' אף למ"א י"ל. דא"כ מאי קמ"ל פשיטא שאינו אוכל לא מש"ר ולא מש"ע א"ו בעבד דבר שבת מיירי וקמ"ל לאפוקי ממ"א: והשתא דאתי להכי מה"ט נמי לא מ"ל בעבד של קטן דלאו בר כפי' דא"כ מאי קמ"ל פשיטא דאין אוכל כלל: ענ"ל אע"ג דמי שח"ע חייב בראיי' ואוכל בפסח מש"ע למ"א לאו למימרא דדייניגן לצד עבדות דידי' כאלו הוא בן חורין דהא ליתא דודאי כל זמן שלא שחררו רבו צד עבדות דידי' במקומו עומד לפיכך גבי תקיעת שופר אף לעצמו א"מ דלא אתי צד עבדות ומפיק צ"ח.

ומ"מ בראייה חייב דהא אלו לא מיעטו קרא מאל פני האדון ה' היה חייב מצ"ח שבו אלא דקרא דאל פני האדון גלי כיון דרשות רבו עליו צ"ע מעכב על צ"ח מלחייב בראייה

מש"ה למ"א כיון דכופין את רבו הואיל ואין רשותו עליו אע"ג דצ"ע במקומו עומד ומהאי צד פטור מן הראייה כל כמה שלא שיחררו אפ"ה כיון דאין רשות רבו עליו אין צ"ע שבו מעכב על צד חירות מלחייב בראייה מצ"ח שבו לחוד הוא דחייב אבל לא מצ"ע שבו.
כ"ש לגבי פסח דבין צ"ע ובין צד חירות בר חיוב מיכל בפסח הוא אלא כל כמה דרשות רבו עליו מעכב עליו מלאכול מש"ע אלא מש"ר דווקא וכיון דלמ"א פקע רשות רבו מעליו לגמרי לפיכך אוכל מש"ע. משא"כ גבי תקיעת שופר אע"ג דאין רשות רבו עליו למ"א אפ"ה כיון דעדיין לא שיחררו אכתי צ"ע במ"ע מש"ה אף לעצתו א"מ דלא אתי צ"ע ומפיק צ"ח: ותירץ זה נ"ל עיקר דאפי' למ"א צ"ע במ"ע ולענין מצות ולכל דבר.
דהא בפ"ד דגיטין (דף מג) מבע"ל מי שח"ע וחב"ח דקידש ב"ח אי תפסי קידושין או לא ובפ"ד דיבמו' (ד' מה) דאי קידש בת ישראל צ"ע שבו משתמש בא"א ומשמע דאסורה לו אע"ג דקיימ"ל כמ"א. וה"נ אמר בשמעתין ב"ח א"י אלא כופין את רבו ועושהו ב"ח משמע דקודם שעשה ב"ח אסור בב"ח.
ש"מ דצ"ע במ"ע כל כמה דלא שיחררו אפילו למ"א ותי' זה פי' שם בספ"ג דר"ה בח"י: לישא שפחת א"י. בפ"ק דב"ב (דף י"ג) הקשו התוס' ליתא עשה דפ"ו ולידחי ל"ת דלא יהיו קדש ותי' בשם ר"י דבעידנ' דמעקר לא מקיים לעשה דמשעת הראה קא עקר ללאו ועשה דפ"ו ל"מ עד גמר ביאה וק"ל ט"ז הא בפ"י דיבמות (דף צ"ו) [צ"ל ע"ב] אמ' הא דפטרו רבנן סדין מן הציצית משום דהוי שב ואל תעשה הקשו התוס' והא ה"ל קום ועשה כשמתעטף בטלית בת חיובא ואין בו ציצית הרי הוא עובר בידים ותי' דבשעת עיטוף לא מחייב עד לאחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוס' בה כבר ולאחר שנתעטף בה דמחייב שב וא"ח הוא והא דמשמע בפ' מי שמתו דכשהוא לבוש כלאים ואינו פושטן ל"ח שב וא"ת אלא עמוד ועשה הוא שאני כלאים דעיקר האיסור בשעת לבישה שלובש באיסור אבל כאן לא מתחייב עד לאחר שנתעטף ואיכא למידק הא דאמר בפ"ק דביצה (ד' ח) ופ' י"ט דשבת (דף קל"ב) אימר דאמ' דאתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ סדין בציצי' דבעידנא דקא מעקר לאו קא מקיים לעשה ולדברי ר"י הא סדין בציצית ל"מ לעשה בעידנא דקא מיעקר לאו דהלאו דכלאים מיעקר מיד בשעת עיטוף והעשה א"מ עד לאחר שנתעטף ובע"כ צ"ל כיון דא"א למ"ע דציצית לקיים אלא ע"י עיטוף הקדום זהו הכשר מצוותו וה"ל שפיר בעידן דקא מעקר הלאו מקיים לעשה דבשעת העיטוף דעובר בלאו דכלאים מקיים לעשה דציצית דהא עיטוף אתחלתא דמ"ע דציצי' כיון דאין מקום למ"ע זו לעולם בלתי עיטוף הקדום והעיטוף עצמו אתחלתא דמ"ע זו ומן המצוה עצמו יחשב ול"ד לקציצת בהרת לצורך עבודה דפי"ט דשבת ולכתיש' בי"ט לצורך מ"ע

של כיסוי בפ"ק דביצ' דש"ה דאפשר למ"ע דעבודה להתקיי' בלתי קציצת בהרת בכהן שאין בו בהרת וכן מ"ע דכיסוי איפשר להתקיים בלתי כתישה בעפר תיחוח או באפר מקלה אין הקציצה והכתישה הכשר מצותן אע"ג דאירע במקרה דא"א בלא"ה אין זה מן המצוה וכדאמ' בפ"ב דמכות (דף ח) כיון דאי מצא חרוש אינו חורש לאו מצוה היא ואפי' ל"מ חרוש וחורש לצורך העומר לאו מצו' היא וה"נ הא דקציצת בהרת וכתישה דכיסוי כה"ג הוא וחילוק זה נ"ל דמוכרח הוא לדברי ר"י ונ"ל להביא ראי' מפי"א דזבחים (ד' צ"ו) [צ"ז ע"ב] דמוכח רבא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מדכתיב ועצם לא תשברו בפסח שני שאין ת"ל שכבר נאמ' ככל חוקת הפסח יעשו אותו אלא לרבות עצם שיש בו מוח ואמאי יבא עשה דואכלו הבשר וידחה הבשר דשבירת עצם אלא ש"מ דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והקשו התוס' האיך אתי העשה ודחי הל"ת הא בעידנ' דמעקר לאו דשבירת דעצם ל"מ לעשה דאכילה ולא תי' כלום.

ולמאי דפי' א"ש כיון דא"א לעולם לקיים עשה דאכילת מוח אא"כ שובר העצם המקיפו השבירה נמי הכשר מצותו הוא ומגוף המצוה יחשב. וראיתי בפסקי התוס' כתב שם אם א"א לקיים עשה בע"א לא בעינן בעידנא דקא מיעקר לאו מקיים לעשה נר' שכוונו למש"כ ומתירץ התוס' הוא והסופרים השמיטו התי' מן הספרים ועי"ז יש ללמוד זכות על הרמב"ם שכתב בסוף הלכות כלאים כהן שלבש אבנט של בגדי כהונה שהוא של כלאים לוקה משום לובש והא דשרי בשעת עבודה ה"ט דאתי עשה דעבודה ודחי ל"ת דכלאי' ואמאי הא בעידן דמיעקר לאו דכלאים דהיינו בשעת לבישות האבנט עדיין ל"מ לעשה דעבודה עד שעה שיעבוד ולמאי דפי' ניחא כיון דא"א לעולם לקיי' מ"ע דעבודה בלתי לבישת כלאים דאבנט דמחוסר בגדי' ששימש מיחל עבוד' כדתנן רפ"ב דזבחים (דף ט"ו) הלבישה נמי אתחלתא דעבודה היא דהכי מצותו הואיל ולא סגי בלא"ה וכיון שכן ה"נ כיון דגמר ביאה שבה מקיים מ"ע דפ"ו א"א לה בלתי הראה דקדים לה גם היא חשובה מן המצוה כיון דלא סגי לה בלא"ה זה הכשר מצותו וא"כ קשה דר"י אדר"י: עוד חי' ר"י דהיא אסורה להינשא לו דלגבי דידה ליכא עשה דלא מיפקדא אפ"ו ועוד אפי' מיפקדא איפשר לה להינשא לאחר וק"ל לריב"ב דס"ל בספ"ו דיבמות (דף ס"ה) דאשה מיפקדא דא' על שניהם הוא או' פרו ורבו מא"ל ואי משום דאפשר לה באחר מ"ע מי שחציו עבד ישא אשה בת אינו חציה שפחה וחציה ב"ח ואע"ג דאסורין זא"ז משום דאתי צד עבדות שלזה ומשתמש בצד חירות של שני וצד חירות בצד עבדות מה בכך לריב"ב יבא עשה דפ"ו שלו ושלה וידחה ל"ת דלא יהי' קדש של שניהם כיון דל"א לו באחרת ולה באחר.

ובפ"ד דגיטין (דף מ"ג) אמ' מעשה בשפחה אחת חציה שפחה וחציה ב"ח וכפה את רבה ועשאה ב"ח אמ' עלה כמאן כריב"ב דא' על שניהם ה"א פרו ורבו והשתא לריב"ב ל"ל לכוף את רבה הא איפשר לה בבת מינה מי שח"ע כיון דשניהם מצווין על פ"ו אתי עשה דפ"ו ודחי הלאו דלא יהי' קדש כיון דא"א לקיים מ"ע זו בלתי דחוי לאו זה דהא שלא במינו א"א.

ולא עוד אלא אפי' מי שח"ע א"צ לכוף את רבו לעשות אותו ב"ח לריב"ב כיון דאפשר לו בבת מינו הואיל והיא ג"כ מצוות אפ"ו ש"ד וא"צ כפייה: עוד תירץ ר"י כיון דאפשר לקיים שניהם על ידי כפיה לא דחי. וקשה ע"ז הא התוספ' בשם ר"י גופיה פי' אהא דכופין לעשותו בן חורין אע"ג דהמשחרר את עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו דמשום מצוה רבה דפ"ו נדחה עשה דתעבודו והשתא כיון דאיכא תקנתא לישא וידחה עשה דפ"ו ללאו דלא יהי' קדוש דאמ' לישא שפחה א"י דמשמע דאי הי' יכול לישא שפחה ש"ד וא"צ לכוף הרב לשחררו אלא משום דא"י הוא ואמאי כיון דעש' דחי ל"ת הא וודאי יכול ויכול הוא ואמאי כפינן הרב לשחררו לעבור בעשה.

מיהו י"ל דלהאי תי' דמשו' לתא דידה דאפשר לה באחר א"א לו בב"ח ולא בשפחה א"ש. ודקשה לי מהאי מעשה דחצי' שפתה וחב"ב דכופין את רבה לשחררה ואמ' כמאן כריב"ב והא לדידי' כיון (דאיפש') [צ"ל דא"א] להו באחר ואחרת לית' ועשה ולידחי ל"ת י"ל ע"ד שפי' התוס' דעבד אין מצווה על מ"ע דפ"ו וא"כ אין חל עשה דפ"ו אלא על צד חירות שבו וכן לריב"ב על צד חירות שבה אבל בצד עבדות שבו בצד שפחות שבה לא אפילו לריב"ב והא האי ל"ת דקדש היא מחמת עבדות שבהן דאסורין בבא חורין ובן חורין משום הכי האי עובדא דחצי שפחה וחב"ח דכפו את רבה לשחררה לריב"ב ניחא דליכא למימר אתי עשה דפ"ו ודחי ל"ת דלא יהי' קדש דלא אמרינן עשה דוחה ל"ת אלא אם העשה הואבאותו דבר של הל"ת כגון כלאים בציצית דבאותו חוט של תכלת שעובר משום כלאים דסדין של פשתן בו בעצמו מקיים מ"ע של תכלת בציצית אבל הכא העשה דפ"ו הוא בצד חירות שבו דאי מצד עבדות אינו מצווה על פ"ו ואי נסיב ב"ח עובר על צד עבדות משום ל"ת דקדש והא בהאי צד ליתא לעשה אלא באידך צד החירות וכיון דאין העשה תלה באותו צד עצמו שעובר על ל"ת לא אתיא עשה דהאי צד ודוחה ל"ת דאידך צד כיון דלא הוי דומיא דכלאים בציצית דנפקא לן מיני' דעשה דוחה ל"ת דהא עשה הדוחה הל"ת הנדרש שניהם בענין א' וצד א' והשתא הא דקאמר במתני' לישא ב"ח א"י יכול היינו משום לתא דידי' דאין עשה דפ"ו מצד חירות דוחה ל"ת דקדש מצד עברות והא דקאמר לישא שפחה א"י יכול אע"ג דצד עבדות מותר בשפחה ואי משום

צד חירות יבא עשה דפ"ו דהאי צד וידחה ל"ת דהאי צד פי' משום לתא דידה לא מיבעי לרבנן דאשה א"י מצווה על פ"ו דהשתא אין אצלה עשה דפ"ו ועוברת את הלאו דקדש משום צ"ח שבו.

אלא אפי' לריב"ב דאשה מצוה על פ"ו מ"מ כיון דשפחה היא אינה מצוות על פ"ו כמו שעבד א"י מצוה ומהשתא א"ש הא דכפו לרבה של חני' שפח' לשחרר' אדרי"בב דא' אשה מצו' על פ"ו דחצי עבד כיון דאסו' בחצי' שפחה דאתיא צד עבדות של הא ומשתמש בצד חירות דשל אידך. אי אפשר לחצי עבד לישא חצי שפחה מטעמא דאתיא עשה ודחי ל"ת הא עשה של איש זה ואשה זו אינו אלא מצד חירות שבשניהם ובהאי צד יש לומר יבא עשה, וידחה ל"ת דקדש שבצד השני של חבירו אבל האיך ידחה צד עבדות שבהם שאסור בצד חירות של חבירו ללא תעשה דקדש כיון דבהאי צד ליתא לעשה דפ"ו ואין ל"ת דהאי צד נדחה מפני עשה דאידך צד דכיון דבהאי צד ליתא לעשה.

מ"מ אין זה נראה לי אלא אע"פ שאין העשה ו ל"ת בדבר א' אפ"ה עשה דחי ל"ת וראי' לדבר מהא דפי"א דזבחים דמוכיח דאין עשה דאכילת קדשים דותה ל"ת דאי פסולה היא תיפסל משום דאין עשה דותה ל"ת שבמקדש מדכתיב יקדש להיות כמהו ומנא לי' דבמקדש תליא מילתא הא דאין דוחה דילמא מה"ט אינו דוחה משום שאין העשה והל"ת בדבר א' דעשה בכשרה והל"ת בפסולה היא בפסולה הבלועה בה אלא וודאי ש"מ דאפי' בכה"ג אמרינן אתיא עשה ודחי ל"ת וכן כתבתי קצת מזה בחי' פ"ג דר"ה ואין סברא לחלק אינו בדבר א' דעבד להא דיקדש כלל.

ומ"מ אני תמה על התו' דחקו בזה הא בספ"ק דקידושן גבי ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח הקשו דאמאי לא אכלו מצה בליל ט"ו מחדש דיבא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש. ותירצו דאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת דלאחר הדיבור וא"כ ה"נ אין עשה דפ"ו דקוד' הדיבו' דוחה ל"ת מה דלא יהי' קדש דלאחר הדבור.

מיהו כ"כ בתשובה סי' צ"ו דליתא להאי כללא דעשה דקודם דוחה ל"ת דלאחר הדבור. גם מה שפי' שם כן בשם הירושלמי אין פי' של הירושלמי כמו שהבינו התוס' והשתא הדרא קושין לדוכתי' ליתי עשה דפ"ו וידחה לאו דקדש אבל נראה לי דלמאי דפי' התו' עצמן קו' מעיקרא ליתא שהרי הקשו התם הא אית לי' תקנתא לישא ממזרת דהא עבד מותר בממזרת וצד חירות נמי מותר בה דקהל גרים לא איקרי קהל.

ותי' דאין זה תקנה להרבות ממזרים בישראל והא וודאי אין זה איסור של תורה לישא ממזרת אע"פ שמרבה ממזרים ועוד תנן בפ"ד דסוטה (דף כ"ו) אשת ממזר שותה ואמר

בגמרא פשיטא מ"ד לא ליפשי פסולים קמ"ל ואע"ג דשם הקדוש נמחה על המים לית לן בה אלא דרבנן לא רצו לתקן ליקח ממזרת כדי שלא להרבות פסולים.
וכיון דיש להם תקנה מה"ת שישא ממזרת אי אפשר לו לישא שפחה משום דמצות פ"ו דותה ל"ת דקדש כיון דאיפש' לו לקיים מ"ע זו מה"ת בלא דחיית הלאו שישא ממזרת וכ"ת לר"י דס"ל בפ"ד דקדושין קהל גרים מקרי קהל וגר אסור בממזרת א"כ מי שחציו עבד אסור בה מצ"ח שבו וא"א בתקנתא שישא לקיים מ"ע דפ"ו בהיתר אלא באיסור תקשה יבא עשה ד"פו לידחי ל"ת דצ"ח דאסור בפסולי קהל והא ודאי דא"ל דשום תנא פליג אדב"ה.
וי"ל דר"י ל"ל דריב"ב וס"ל כרבנן דאין אשה מצוה על פ"ו ומשום לתא דידה א"א בחצי' שפתה דלדידה אין כאן עשה לדחות לאו דל"י קדש וההיא עובדא דחצי שפחה דכפו את רבה לשחררה ור"ל. כר"י ב"ב ולא קשה אתי עשה דפ"ו ודוחה ל"ת ותנשא לבת מינה למי שח"ע די"ל דלא ק"ל כר"י אלא קהל גרים ל"מ קהל וכיון דאפש' לה להנשא בהיתר לממזר לא דתי ל"ת דל"י קדש ולהנשא לבת מינה.
אלא דאכתי ק"ל הא התוס' פי' הא דכופין את הרב לשחררו אע"ג דעובר בעשה דלע"ב תעבודו משום דלא לתהו ברא' הוי מצוה רבה והשתא כיון דיש תקנה למצוה רבה זו מה"ת ע"י שישא ממזרות למה נכוף לרב לשחררו ולעבור באיסור עשה בקום ועשה משום ה"ט שלא להרבות ממזרים שאינו אלא מדרבנן ועי"ז עובר הרב באיסור של תורה בקום ועשה ומה שנראה לי בזה דאע"ג דלרי"בב יש כאן עשה נגד ל"ת ל"א הכא יבא עשה וידחה ל"ת כיון דאפש' לקיים העש' בהית' או ע"י כפי' כמ"ש התוס' ודקא ק"ל א"כ איך כופין את הרב לשחררו ולעבור על עשה של תורה בקום ועשה לק"מ מש"ה כופין אותו ול"ל בה משום עשה דתעבודו משום דודאי אין עיקר האיסור במשחרר עבדו מצד השיחרור עצמו אלא מפני שהשיחרור מפקיע רשות האדון מעליו וא"א להשתעבד בו מעתה והתורה אמר' לעול' בהם תעבודו ואי בלא השיחרור הי' איזה ענין שפקע רשות רבו מעליו ושאין יוכל לשעבד בו תו ליכא איסור אם משחררו לגמרי כיון דבלא"ה א"י לשעבד בו והרי קיי"ל רפ"י דיבמות דב"ד מתני' לבטל ד"ת בשב ואל תעשה למגדר מילתא אבל לא בקום ועשה וה"נ ב"ד הפקיעו רשות הרב ממי שח"ע משום שבת דאין לך מיגדר מילתא גדול מזה דא"א לא בשפחה ולא בב"ח וכיון דכבר פקע רשות הרב מעליו ע"י תקנת חכמי' דה"ל שב וא"ת תו ליכא שום איסור ע"י קום ועש' של שטר שיחרור שכותב הרב ומוסר לו דכבר פקע עבודת רבו ממנו ע"י תקנת חכמי' משא"כ

בשאר משוחרר דע"י שיחרורו הוא דפקע רשות רבו מעליו ולא קודם לכן מש"ה עובר בעשה דתעבדו.

וראי' לדבר מהא דפ"ד דגיטין מי' שאמ' פ' שפחתי אל ישתעבדו בה דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור ופי' התוס' (דף ל"ח) גבי המשחרר עבדו עובר בעשה ואיך כופין כיון דאין יורשין רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם תעבודו ומשום נתינת הגט לחודיה ליכא איסור עשה והרי הא דמצוה לקיים דברי המת אינו אלא מצוה דרבנן ולא של תורה אפ"ה כיון דפקע רשות היורשי' משפחה זו ע"י תקנת חכמים דמצוה לקיים דברי המת שוב אין עוברים היורשים בכתיבת הגט בעשה דתעבודו ה"נ בח"ע כיון דפקע רשות רבו מעליו ע"י תקנת חכמי' משום שבת א"ע הרב בכתיבת הגט בעשה זו מעתה.

ותמהני על התוס' דמסיימי התם בחצי ב"ח דכופין את רבו התם משום דאיכא מצוה רבה דלשבת יצרה דל"ל לדחוקי בזה הא בלא"ה א"ש כדפי' גבי כופין את היורשין והנ"מ מפ"ד דגיטין (דף מ) עבד שעשוהו רבו אפותקי לאחרי' ושיחררו שורת הדין אין העבד חיי' כולם אלא מפני תיקן העולם כופין את רבו ועושה ב"ח ומפ' עולא בגמ' מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין עבד חייב כלום במצות אלא מפני תה"ע שהרי יצא עליו שם ב"ח כופין את רבו הראשון ועושה אותו ב"ח והא מן הדין שיחרר של שני לאו כלום הוא ואין חייב במצות והשתא איך כופין את רבו הראשון לשחררו שעובר בקום ועשה בעש' של תעבודו א"ו כיון דע"י תקנת חכמי' מפני תא"ע א"י רבו הראשון לשעבד בו מעתה אחר שיחררו של שני לכופו לעבודתו פקע עשה זו מרבו הראשון ממילא מעצמו ושוב א"ע בעשה זו דתעבודו ע"י כתיבת שטר שיחררו וכדפי'.

עוד אפשר לי לומר דמה"ט כופי' את רבו לשיחררו למי שח"ע דגבי דידי' ליכא עשה דלעולם בה"ת דכיון דכבר חצי ב"ח ומדינא עובד את עצמו יום א' א"כ אין בו עשה דלעולם בהם תעבודו כיון דביומו לעצמו ואין רשות רבו עליו מעתה אפי' בצד עבדות שלו אין בו משום עשה זו כיון דאי אפש' לקיים בו לעול' תעבודו והר"ן פי' בשם י"מ שם גבי הא דאמ' מעשה בר"א שנכנס לבה"כ ולא מצא עשרה ושיחרר עבדו להשלים לעשרה ואע"ג דבשיחרר עבדו עוב' בעשה מצו' שאני ואע"ג דמצוה דרבנן היא והאיך דחי לעשה של תורה דלעו' ב"ת דאין עשה זו אלא משום דאסור ליתן להם מתנת חנם דכתב לא תחנ' וכיון דאיכא מצווה לאו משום חנינה דידהו עבד אלא לצורך עצמו והוי לי' כנותן דמי עצמו וא"כ לפי דבריו ה"נ.

כיון דכותב שטר על חצי דמיו דאין כאן משום חנינה וכ"ש שעושה נמי שלא יעבור העבד לאו של תורה דקדש ולא משום חנינה שיחררו דש"ד. וק"ל דבפ"ז דברכות (דף מז) פריך אהא דר"א שיחרור עבדו והא אר"א כל המשחרר עבדו עובר בעשה ומשני מצוה שאני והדר פריך מצוה הבא בעבירה הוא ומשני מצוה דרבי' שאני ואם איתי' דליבא איסור במשחרר אלא משום חנינה לחוד אבל כל לצורך שריא דתו לית בי' משום חנינה א"כ לבתר דשני מצוה שאני ולית בי' משום חנינה אלא לצורך עצמו וה"ל כנותן דמי עצמו להרב מאי פריך בתר הכי מצוה הבא בעבירה היא הא אין כאן עבירה וגם ל"ל לשנויי עלה מצוה דרבים שאני משמע משום דהיא מצוה דרבים דאלים טפי הא בלא"ה נמי שרי וכדומה לי דנעלם מהני י"מ האי סוגיא דפ"ז דברכות ולא ראו אלא סוגיא דפ"ד דגיטין דלבתר דשני מצוה שאני לא פריך תו מידי ופי' מצוה שאני כיון דמשום מצוה עביד אין כאן משום חנינה אבל בהא דפ"ז דברכות דפריך בתר הכי מצוה הבא בעבירה היא א"א לפרש כן מיהו כל זה לשיטת התוס' ובשה"מ ובמילואים אכתוב עוד בזה עוד הקשה התוס' וימכר עצמו לעבד עברי למ"ד מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ותי' דמש"ה אין לו לח"ע תקנה ע"י שימכר עצמו לע"ע משום דאסור למכר עצמו בע"ע משום דאמר התם אוזן ששמע על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים.

וק"ל הא תנן בספ"ג דקדושין (דף סח) [צ"ל ס"ט] רע"א יכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר (נושא) [צ"ל שנשא] שפחה הולד עבד שחררו הולד ב"ח ומבעי' לן בגמ' ר"ט לכתחילה קאמ' ממזר נושא שפחה או דיעבד ואמ' ת"ש דאושפזכי' דר' שמלאי ממזר הי' וא"ל אי אקדמך כך טהרתינהו לבנך אא"ב לכתחילה שפיר אלא א"א דיעבד מאי נינהו פי' דלמעבד איסורא לא הוי מנסיב לי' עצה דא"ל זיל גנוב מיזדבן בע"ע ובשני' דר"ש ע"ע מי הוי כו'.

ופירש ותוס' אע"ג דהא דזיל גנוב נמי איסורא הוא והאיך מנסיב לי' עצה זו ותי' דהמ"ל דא"ל זיל ומכר עצמובע"ע וכמ"ד מוכר עצמו רבו מוסר לו שפח'. והשת' המ"ל הכי הא אכתי איכא אסורא משו' אוזן ששמע א"ו ליכא איסורא למכור עצמו בע"ע אלא שלא לצורך דבהכי אירי התם בפ"ק דקדושין (דף כב) גבי רציעה כשאינו רוצה לצאת בשש אמרי' התם מה נשתנה אוזן מכל איברי' שבגוף אמ' הקב"ה אוזן ששמע על הר סיני כי לי ב"י עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע והתם קנה אדון לעצמו בחנם דינו לצאת בשש ואינו דוצ' אבל לטהר את זרעו למאי דס"ד דר"ט דיעבד קאמ' ש"ד וה"נ הא ה"ל לצורך לא מיבעי למה שפי' התוס' בשה ר"י דבכפי' זו עובר הרב בעשה דלעולם בה"ת אלא דלשבת שהוא מצוה רבה דוחה לעשה זו דודאי תקשה

לפי"ז ימכר עצמו דאין לך צורך גדול מזה דה"ל לדבר מצו' כדי שלא יעבור הרב בעשה דתעבודו אלא אפי' למאי דפירשתי דבכפי' זו אין עובר הרב בעשה ח"מ למה נכוף לרב לשחררו ולהפקיע זכותו בחנם ואי משום לשבת ימכר עצמו לע"ע דה"ל לצורך דל"ל בה משום כי לי ב"י עבדי' והא התו' פי' אהא דקא' לישא שפחה א"י ואע"ג דאפי' הי' יכול לישא שפחה אינו מקיים מצות פ"ו בכך מ"מ אם הי' יכול לקיים שבת כ"ד משום מצות פ"ו לחוד לא הוי כפינן לרבו דלא מחוייב בה כיון דאונס הוא והשת' כיון דיוכל לקיים שבת ע"י שימכר עצמו בע"ע לישא שפחה שמותר בה למה כופין את רבו לשחררו דהא אפי' למאי דפי' דע"י כפי' זו אינו עובר בעשה צ"ל נמי דאם יוכל לקיים שבת כ"ד אין כופין את הרב לשחררו משום פ"ו דמחויב בה הואיל והוא אונס מדאמר לישא שפחה א"י וכדדייקי התוס'.

עוד תירצו התוספות משום דקי"ל גר אינו נמכר בע"ע דבעינן ושב אל משפחתו וליכא כדא' בפ"ה דב"מ (דף ע) וק"ל על זה מהא דתנן בספי"א דיבמו' (ד' צט) כהנת שנתערו' ולדה בולד שפחת' כו' הגדילו התערוב ושחררו זה את זה נושאין נשים הראוי' לכהונה ופריך בגמ' שחררו אי בעי אין אי לא בעי לא ואמאי לישא שפחה א"י ב"ח א"י א' רבא אימא כופין אותן ומשחררין זה את זה.

והשתא אמאי כופין ימכר עצמו בע"ע על תנאי אם הוא בן כהנת והשתא מות' בשפחה ממ"נ אם הוא בן שפחה מותר בה ואפי' הוא בן כהנת נמי מותר בה דהא אפי' ע"ע כהן מותר בשפחה כדמסקינן בפ"ק דקדושין (דף כא). והשתא מאי ק"ל לרבא שחררו אי בעי אין ל"ב לא הא לישא שפחה א"י הא א"ל תקנה בשפחה שימכר את עצמו בע"ע על תנאי כדא' מש"ה אין כופין לשחררו אא"כ רצו.

וי"ל דהא דכופין גבי כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה ולא סגי לי' תקנת' ע"י שימכר בע"ע דמותר בשפחה משום כיון דאחד מהם ישראל מעליא הוא שהוא בן כהנת ומצוה על פ"ו א"י לישא שפחה כיון דולדה כמוה ואין זרעו מיוחס אחריו לא קיי' פ"ו: קתני חרש דומיא דש"ו. וק"ל מ"ש דהכא דייק חרש דומיא דשוטה וקטן ולא דייקינן בשו' דוכתי דתנן ח"ו גבי הדדי ועוד בפ' ב' דמגילה (דף י"ט) תנן הכל כשרים לקרות את המגיל' חוץ מחרש שוטה וקטן והת' מחרש המדבר ואינו שומ' לחוד איירי מדקרי את המגילה.

הרי אע"א דבר דיעה הוא ואינו דומיא דש"ו אפ"ה תני להו גבי הדדי וא"כ ה"נ א"ל הכי.

וי"ל דדייק לה דבע"כ מתני' משאינו שומע ואינו מדבר איירי.

ומשום דאינו בר דעה הוא דפטו' דומיא דש"ו דאי במדבר ואינו שומע לחוד ואע"ג דבר דעה אפ"ה פטור בע"כ ה"ט דפטור משו' דגמר לה בגז"ש דראי' ראי' מהקהל וכדלקמן

ואי איתי' לה"ט הה"נ שומע ואינו מדבר נמי פטור כמו שפטור מן הקהל כדלקמן וא"כ ה"ל למחשבי' נמי לשומע ואינו מדבר בהדי פטורי ראי' דמתני' א"ו תנא דידן לא גמיר ראי' ראי' מהקהל ומהשתא בע"כ חרש דתנן בדומיא דש"ו מיירי ומשום דלאו בן דיעה דפטור מכל המצות הוא דפטור לי' והא דקא' דומיא דש"ו לאו משו' דקתני להו בהדדי דייק לה הכי אלא מילתא בעלמא קא' דהאי חרש דמתנ' מיירי מחרש דהוי דומיא דש"ו דלאו בר דיעה הוא אלא שמפרש"י ל"מ כדפ' דהא במסקנא אמ' חסורא מחסרא.

ולענין ראי' בין חרש השומע וא"מ בין מדבר וא"ש פטירי: וחרש גמו' ושוטה וקטן פטורין מן השמחה קא' הואיל ופטורין מכל המצות שבתורה פי' היינו חרש דמתני' שסמכו לש"ו הרי פי' דחרש גמור דשמחה היינו חרש דמתני' דסמכו לש"ו. ולמאי דפי' א"צ לזה בתירץ דקא' חסורי מחסרא וחשיב לשניהם לענין ראי' בין מדבר וא"ש בין שומע וא"מ עוד נ"ל דדייק לה הכי דהא תלתא מיני פטורי תנא במתני' תחילה ש"ו משו' דלאו בני דיעה נינהו ופטורין מכל המצות ואח"כ טומטום וחבריו דפטורי משום אשה וספק אשה ועבדים משום דגמר לה לה מאיש ואע"ג דרבינא מוקי לעבדי' שא"מ דמתני' במי שח"ע וחב"ח היינו מיתורא דשאינו משוחררין מ"מ מעבד גמור נמי איירי וה"נ טומטו' דא' לקמן אפי' בשבציו בחוץ נמי פטור מ"מ סתם טומטו' נמי בכלל.

וה"נ אנדרוגנוס דפי' למ"ד ברי' בפ"ע הוא אפ"ה לאו בכלל איש הוא וקמ"ל דאע"ג דחמירי מש"ו דהא חייבין במצו' מ"מ כיון דפטורין ממצות עשה שהזמן גרמא פטורין נמי מן הראייה. וה"ל הני תרי בבי דמתני' ע"ד לא זו אף זו והדר תני בבא א' החיגר וחבריו אע"ג דחייבין בכל המצות אפ"ה פטורין מראי'.

והוי נמי ע"ד לא זו אף זו והשתא אא"ב דחרש דמתני' מיירי מחרש דלאו בר דעה הוא היינו דכייל לי' בבבא קמא בהדי ש"ו משום לא זו אף זו וכדפי' אבל אי האי חרש מא"ש לחוד איירי דחייב בכל המצות. הוי לי' למיתני לסוף אחר בבא אחרונה.

דהוא נמי דומיא דההיא בבא דחייב בכל המצות ופטור מן הראי' ולהאי פירש"י דאמרן א"ש. מ"מ פי' קמא עיקר ולשני התי' ניחא הא דלא דייק בשום מקום הכי משום דפשיטא דמחרש דלאו בר דעה מיירי דאל"כ אין טעם לפטרו משא"כ הכא יש טעם לפטרו מגז"ש ראי' ראי' מהקהל: כדתנן חרש שדיברו בו חכמים בכ"מ.

משנה היא בפ"ק דתרומות ופי' שם הרמ"בם הא דקרי לא"מ וא"ש חרש לפי שסיבת האלמות היא חרשות יתחדש לעובר בעודו בבטן אמו ולא ישמע מה שמדברים עמו: תנינא להא דת"ר. ק"ל מאי תנינא או משום דבברייתא תני זה וזה כפקחים.

והיינו דלא פטור אלא חרש הדומה צש"ו וכדפירש רש"י הא זה גופי' א"א למידק ממתניתן אלא אי אמרינן דמדבר וא"ש. וכן שומע ואינו מדבר הוי כפקחים.
וכדתני' בברייתא בע"כ מתניתן דמדמי לי' לש"ו דלאו בני דעה נינהו מא"מ וא"ש איירי. אבל א"א דמדב' וא"ש נמי לאו בר דעה הוא ואינו כפקח.
א"ל דמתני' ממדבר וא"ש מיירי דהוי נמי דומיא דש"ו לאו בר דעה. וכיון שכן הא גופי' מנלן.
דתנינא להא דת"ר דזה וזה כפקחים דילמא ס"ל לתנא דמתני' דא"ש לחוד אע"פ שמדבר אינו כפקח. ומחרש כזה איירי מתני'.
ומ"מ הוי דומיא דשוטה דלאו בד דעה הוא בא"ש לחוד לתנא דמתני' ודלא כברייתא: והי' נ"ל לפ' דהאי תנינא להא דת"ר לאו אמשנתינו קאי אלא אמתני' דמסכת תרומות דחרש שדברו בו חכמי' שאינו לא שומ' ולא מדב' וזה שוה לש"ו לבד הא מדב' וא"ש או שומע וא"מ הרי כפקחין לכ"ד והיינו כת"ר זו"ז כפקח' אבל הא ליתא דלזה א"ל לסיי' לברייתי' ממתני' דאינו שומע לחוד או א"מ לחוד הוי כפקחין דמילתא דפשיטא היא.
מדדייק בפשיטו' קתני דומיא דש"ו דלאו בני דיעה הוי וקמ"ל כדתנן חרש כו' שאינו מדבר וא"ש מכלל דא"מ או א"ש לחוד הוי כפיקח דאי כשוטה הא א"ל דמשנתינו מחרש כזה מיירי ואכתי לא ש"מ לכדתנן חרש שדיברו בו כו'. אע"כ דא"ש או א"מ גרידא כפקח ומדמתני' מלאו דבר דיעה איירי בע"כ מא"מ וא"ש איירי דאי מחדא לחוד הא ודאי בר דיעה הוא וא"כ מאי תנינא להא דת"ר דקאמ' למימרא דמתני' מסייע להברייתא למימר' דעיקר היא הא בלא"ה מילתא דפשיטא היא.
ולהא ל"צ לא מתניתין ולא מתניתא: לכן נ"ל דהא דקאמ' תנינא להא דת"ר לאו אזה וזה כפקחין דלהא ל"צ אלא קאי אהא דת"ר חרש זה המדבר וא"ש דלא תימא דשומע וא"מ הוא קרוי חרש וכדאמר בסמוך וממאי דמדבר וא"ש קרוי חרש וכו' והכי דייק לה ממתני' מדתני חרש דומיא דש"ו דלאו בני דיעה נינהו בע"כ מיירי בא"ש וא"מ וקרי לי' בשם חרש אע"ג שהוא א"מ נמי והא עיקר שם חרש אינו אלא בא"ש לחוד מ"מ כייל לא"ש וא"מ נמי בשם חרש משום דלפעמים חרשתו גורם לו לא"מ בנולד חרש.
וכמ"ש בסמוך בשם הרמב"ם מש"ה כייל לי' בשם חרש שעיקר שם זה לא"ש את שא"ש וא"מ נמי משום דלפעמי' הא דא"ש גורם נמי לא"מ וקרי לי' ע"ש הגורם. והשתא א"אב דעיקר שם חרש הוא לא"ש א"ש הא דכייל לא"ש וא"מ נמי בשם זה משו' דזה גורם לזה.
אבל אי עיקר שם חרש הוא א"מ א"כ היכי כייל לא"ש וא"מ בשם חרש דמה ענין א"ש לכללו בשם חרש דוודאי האי דא"מ לעולם למ"ל שיהא סיבה וגרם שלא יהא שומע אלא

ע"כ ש"מ ממשנתינו וממתני' דתרומה להא דת"ר בברייתא דעיקר שם חרש קרוי לא"ש. מש"ה כייל נמי לא"ש וא"מ נמי בשם חרש מה"ט דאמרן: הכל חייבין בראי' ובשמחה ק"ל הכל דגבי שמחה לאתויי מאי דהא כל מקום דתני הכל וחשיב כמה מילי ריבוי דהכל אכל א' ואחד קאי.

כמו ברישׁ ערכין דתנן הכל מעריכין ונערכין נודרין ונדרין. ודרישׁ הגמ' רבוי דהכל על כל אחד ואחד אע"ג דאמרינן התם נודרין ל"ל נדרין איצטריך לי'.

הכא ל"ל הכי תדע דהתם אמרינן נדרין לאתויי מאי לאתויי פחות מבן חדש ותני והדר מפ' ולא קאמר דאגב מעריכין ונערכין קתני להו. ול"ל דהכל דגבי שמחה מרבי להני דפטירי מראי' כמו סומא וחיגר ומי שח"ע.

דמילתא דפשיט' היא דמהיכא תיתי לפטרינהו. י"ל דהכל דמרבה לטומטום דאע"ג דא"א לו לאכול משלמי שמתה דה"ל ספק ערל וערל אסור בקדשים כדאמר פ' הערל (דף ע').

מ"מ יכול לקיי' שאר מיני שמחו'. כדאמ' בפ"י דפסחים (דף קי"ג) בזמן שבה"מ קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמי' ואכלת ושמחת עכשיו שאין בהמ"ק אין שמחה אלא ביין וטומטום אפי' בזמן הבית דא"א לו בש"ש חייב לשמוח בשאר שמחות וכ"ת כיון דמתני' חסורי מחסרא והכל חייבין בראי' ושמחה קא' א"כ כל הני חוץ דמתני' קאי נמי אשמחה.

והא טומטום הוא אחד דחשי' לי' בהאי חוץ. ליתא דאע"ג דהכל דרישא אשמחה נמי קאי חוץ דסיפא לא קאי אלא אראי' לחוד ולא אשמחה.

תדע דהא אשה פטורה מראי' וחייבת בשמחה למאן דל"ל אשה בעלה משמחה כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף ו') גביאשה מהו בבל תאחר וחוץ דחש"ו לחוד קאי נמי אשמחה הואיל ופטורין מכל המצות כדמסיק. וההיא בבא דטומטום ואילך לא קאי אשמחה דוודאי כולן חייבין בה חוץ מטומטום וכדפי' דא"א לו בש"ש ואתי הכל לרבויי' דמ"מ בשאר מיני שמחות מיהו חייב.

א"נ י"ל דהכל דשמחה מרבה לטמא אע"ג דא"א לו בש"ש מ"מ חייב בשאר מיני שמחות: גמר ראי' ראי' מהקהל. ק"ל הא בפ"ג דנדה (דף כ"ה) [כ"ג] אמ' כל גז"ש שאינו מופנה כל עיקר אין למדין ממנו והכא הא ראי' דגבי מצות ראי' אינו מופנה כל עיקר.

וההיא דגבי הקהל בבוא כ"י לראו' מיבעי לי' כדדריש בפ"ח דסוטה (דף מ"ג) [צ"ל פ"ג דף מ"א] דאי כ"ר בחג הסוכות ה"א י"ט אחרון כ"ר בבוא כ"י מאתחלתא דביאה. וה"נ ק"ל אהא דקאמ' לקמן (דף ד') דאיצטריך זכורך להוציא נשים דס"ד נילף ראי' ראי' מהקהל האיך ס"ד למילף גז"ש זו הא אינה מופנית מיהו י"ל דההיא דהקהל מופנית לכתוב בבוא

כ"י ל"ל לראות ש"מ לאפנוייי ה"מ ק"ל למאי דא' הת' בפ"ג דנד' בל"ק מופנ' מצ"א לר"י למדין וא"מ ולרבנן למדין ומשיבין והכא כיון דאינו מופנ' אלא מצ"א דהקהל לחי' הא איכא למיפרך מה לראי' שכן תדיר שנוהג ג"פ בשנה בג' רגלים תאמר בהקהל שאינו תדיר שא"נ אלא פעם א' בשמיטה והא ודאי פירכא גדולה היא ובשלמא הא דקאמ' לקמן סד"א נילף ראי ראי' מהקהל לחייב נשים ניחא דא"ש טפי כיון דראי' חמיר מהקהל שתדיר כ"ש דנילף בגז"ש זו דהשתא הקהל הקל נשים חייבות ראי' חמורה לכ"ש.

אבל הא דיליף הכא גז"ש זו מהקהל לפטו' להני מראי' הא איכ' למיפרך מה להקהל שכן קל דאינו תדיר מש"ה פטירי תאמ' בראי' דחמיר שכן תדיר לא. גם בפ"ה דמנחות (דף ס') דיליף התם ר"י מנחת העומר להגשה במה מצינו ממנחת חוטא ומנחת סוטה ואמר התם ור"ש פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן מצוין ור"י אדרבה הא מצוי טפי פי' עומר חובה הוא בכל שנה ושנה הנך זימנין לא משכחת לה כלל.

אלמא בדבר שבחובה וא' מצוי יותר מחבירו לכ"ע פרכינן כה"ג. ואין ענין לכאן הא דפ"י דזבחים בסוגיא דתדיר ומקודש כו' דא' רבא תדיר מבעי' לן מצוי למ"ל וא' התם במסקנא מילה לגבי פסח כתדיר דמיא ואין להאריך בזה כי הדבר מבואר מעצמו למדקדק היטב: לענין ראי' גמר ראי' ראי' מהקהל.

נ"ל דאמסקנא קא סמיך דהאי למען ילמדו לאחרים הוא. ואע"ג דגמיר לעצמו ומבין מה שיקראו לפניו בהקהל.

אפ"ה פטרו רחמנא מגזה"כ. וכן הא דפוטר א"ש הוא אפי' חרש באזנו א' אע"ג דשומע באוזן ב' מה שיקראו מ"מ פטור מגזה"כ כדנ"ל בסמוך מבאזניהם.

והא דנקט למען ישמעו משום דלמען ישמעו גלי אבאזניהם. דחרש אפי' באזנו א' ממעט דאי לאו האי קרא ה"א באזניהם דכלהו ישראל קא': דאי כמו דס"ד השתא דלמען ילמדו לעצמו קא' וכיון דלא משתעי לא גמיר א"כ הא דפטורי מהקהל לאו משום גזה"כ אלא בטעמא תליא מילתא משום דלא משתעי אי משום דלא שמע ל"ג ואין לו שום תועלת בביאתו לשם.

א"כ א"א ללמוד גז"ש בהא לראי' מהקהל דהא ה"ט דהקהל ל"ש גבי דאי' דראי' אין מצותו משום גמיר והא בהקהל גופי' לא פטרו רחמנא אלא מה"ט דלא גמיר והני א"א להו לגמור וה"ט אין לו ענין למצות ראי' ואין מגרע מצוותו בכך ותמה על עצמך מי שהוא לועז ואינו מבין בלה"ק הא וודאי דפטור מהקהל דהקהל אינו נאמ' אלא בלה"ק כדתנן ריש פ"ז דסוטה (דף לב) והאי אינו בילמדו ע"י ביאה זו אפי' לעצמו ואפילו בישמעו נמי

ליתא דישמעו לשון הבנה הוא כמו ולא ידעו כי שומע יוסף וכן אמר גוי אשר לא תשמע לשונו שהוא לשון הבנה וכי ס"ד לפטרו מראי' בהאי גז"ש.

א"ו כיון דה"ט דפטו' הקהל ל"ש גבי ראי' ל"ג לה ה"נ הכי. א"ו אמסקנא סמיך דגבי הקהל פטור אפילו חרש באזנו א' אע"ג דשומע שפיר ע"י אוזן ב' וכן אינו מדבר דהא אע"ג דלא משתעי גמיר וקרי' בי' למען ילמדו לאחרי'.

והא וודאי מגזה"כ פטירי הני דאע"ג דגמירי ויש לו תועלת בביאתו ואפ"ה פטירי ובע"כ לאו בטעמא תליא אלא גזה"כ הוי גבי הקהל אם כן שפיר ילפינן בגז"ש מן הקהל ראי' ג"כ: דף ג ע"א חרש באזנו ח' פטור מן הראי' שנאמר באזניהם פירוש בלשון רבים ופריך הא לשון רבים אאזני כל ישראל קאי ולא מיירי באדם יחיד ומשני ההוא מנגד כל ישראל נפקי ופריך אי מנגד ה"א אע"ג דלא שמע מש"ה כתיב באזניהם והוא דשמע ולעולם אאזני דכ"י קאי ואכתי אין לנו למעט חרש באוזן א' דהא שמע ומשני ההוא מלמען ישמעו נפקא שצריך שישמע וממילא אימעט נמי חרש גמור בב' אזניו דהא לא שמע וכי אתי באזניהם בע"כ למעוטי חרש באוזן א' ובאזניהם לשון רבים איחיד קאי דבעי ב' אזנים וק"ל כיון דכתוב באזניהם למעט אפי' חרש באוזן א' ולא נאמר למען ישמעו אלא לגלוי על באזניה' דלמעט באוזן א' אתי דאי בב' אזנים ל"ל מלמען ישמעו אימעט.

וכיון שכן איך דייק ר' אשי בסמוך ודאי למען ילמדו דאס"ד למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר וכיון דלא שמע ל"ג ההוא מלמען ישמעו נפקא הא כיון דסופנו למעט אפי' חרש באוזן א' אע"ג דשמע וגמר. ולא כתי' למען ישמעו אלא לגלות על באזניהם דלמעט לבאזנו א' אתי ובע"כ הא דממעט באוזן א' גזה"כ הוא א"כ א"א למעט מכאן לאינ' מדבר אפ"ת אפי' כי לא משתעי ל"ג.

כיון דטעמא דחרש לאו משוה דל"ג הוא מדפטור אפי' באוזן א'. אע"ג דגמר כיון דשומע בא' מב' אזניו אטו משום דלאו באזניה' ה"א דלמען ישמעו אתי למעט חרש גמור ומשום דלא גמר וממילא לה"ט אי אמר לא משתעי ל"ג נמי נפקא מהא לפטור.

כיון דלפי אמת אינו כן דהא כיון דממעט מבאזניה' לחרש באוזן א' נמי אזלא לי' לגמרי לה"ט דחרש משו' דלא גמר הוא אלא בע"כ גזה"כ הוא ואי לאו למען ילמדו לא אימעט א"מ מיני' אפ"ת דל"ג. וי"ל דלהאי מסקנא דאפי' חרש באוזן א' נמי פטור מגזה"כ.

מ"מ מוכח רב אשי שפיר דלמען ילמדו לאחרים ואע"ג דלא משתעי גמר לעצמו ואע"ג דגמר ויש לו תועלת בביאתו אפ"ה פטור מגזה"כ. דאי ל"ג בדלא משתעי ופטור מה"ט דל"ג.

א"כ ל"ל למען ישמעו וחרש גמור בב' אזניו מלמען ילמדו נ"ל כיון דל"ג וא"א לו ללמוד לעצמו כמו שאינו מדבר פטור מה"ט וממילא באזניהם למעט לחרש באזנו א' אתי דלחרש גמור ל"צ א"ו למען ילמדו דממעט לאינו מדבר היינו משו' דא"י ללמד לאחרים אבל לעצמו גמור שפיר ומגזה"כ קא פטור וא"א ללמוד ממנו לא"ש אפי' בב' אזנים ומצטריך קרא למעט חרש גמור.

ואי לאו באזניה' ה"א דלמען ישמעו למעט חרש גמור וכן מבאזניה' לחוד ה"א נמי דלמעט חרש גמור. השתא דכתב רחמנא תרתי למען ישמעו ובאזניה' בע"כ חרש באוזן א' נמי אמעט מגזה"כ.

והא דאמ' ר"א בתחילת הסוגי' איפכא אי לא משתעי ל"ג מלמען ישמעו נפקא ולמען ילמדו ל"ל. היינו בתחילה קודם הא מימרא דר' תנחום דנ"ל מבאזניהם לחרש באוזן א' והוי אמינא דלא נתמעט מלמען ישמעו לחוד אלא חרש בב' אזניו.

ומשו' דל"ג הוא ממילא אימעט אינו מדבר נמי אי הוא ג"כ ל"ג אלא ע"כ למען ילמדו לאחרי' אבל למסקנא דחרש באוזן א' נמי פטור דיוקא דר"א לאידך גיסא. וכדפי'.

ובירושלמי תלה להא דחרש באוזן א' בפלוגתא דתנאי ולבני אהרן תעשה כתנו'. רבנן אמ' ב' כותנות לכל א' וא' רי"א אפי' לכל א'.

ה"נ רבנן אמר באזניהם ב' אזני לכל א' וא'. ור"י אוזן לכל א' וא' והתוס' הביאו ירושלמי זה.

ולמאי דפי' נ"ל דגמ' דידן אתיא כר"י דאפילו כתונת לכל א' וא'. וה"נ אי לאו למען ישמעו.

ה"א באזניהם אוזן לכל א' ולשון רבים אכל ישראל קאי דאלו לרבנן כמו דכתונת לשון רבים בלא יתורא דקרא אכל א' וא' מבני אהרן קאי. ה"נ באזניהם אכל יחיד קאי ולמען ישמעון ל"ל בלא"ה אימעט לחרש באוזן א' מבאזניהם לחוד בלא למען ישמעו ונ"ל דגם סוגיא דפ"ק דמגילה לכאורה נמי כר"י אתיא דאמ' התם ומתנות לאביונים ב' מתנות לב' אביונים: לרבנן הל"ל ב' מתנות לכל א' מב' אביונים.

כדא' הכא ב' כתונת לכל א' מבני אהרן. וכ"כ שם מזה בחי': מיהו ק"ל לגמ' דידן נגד כ"י ל"ל מלמען ישמעו ובאזניהם לחוד סגי למעט חרש אפי' באוזן א': חיגר ברגלו א' פטור מן הראיי'.

שנאמ' רגלי'. פי' שלש רגלים תחוג לי בשנה ואע"ג דרגלים מבעי' לגופי' דהיינו ג' פעמי'. כמו למה זה הכתני זה שלש רגלים גבי אתון דבלעם. י"ל דקרא יתירא הוא דכתי' (לעיל מיני') [צ"ל בתר הכי] את חג המצות תשמור וחב הקציר וחג האסיף ג' רגלים ל"ל.

א"ו למעוטי חיגר אתי: אבל אין לפ' דנ"ל הא מדשני קרא בדבורי' ולא כתוב ג"פ כדכתיב גבי ראי' אלא למעוטי, חיגר. דא"כ לא א"ש הא דדרש מפעמים דגבי ראי' דאין פעמים אלא רגלי' ובע"כ מדשני וכתב פעמי' ולא רגלי' כמו גבי חגיגה ש"מ דפעמים דשנה לרגלים אתי א"כ בע"כ הא דדרש רגלים למעוטי חיגר מיתורא אתי: והא רגלים מיבעי ליה למעוטי בעלי קבין פי' שאין לו רגל כלל אבל חיגר לא תמעט מיני' ומשני ההוא מפעמים נפקא אף על גב דפעמים גבי ראי' כתיב ורגלי' גבי חגיגה מ"מ ראי' וחגיגה ילפי מהדדי וכמ"ש במשנתינו.

והא דמייתי להא דאין פעמים אלא רגלים תחילה מקרא דרגלי פעמי ואח"כ מפעמיך בנעלים. דאי מרגלי פעמי ה"א למעוטי חיגר אתי דא"י להלוך ברגליו אע"ג דחיגר קל מבעלי קבין א"כ מקרא חד אין לך למעט אלא ב"ק החמור לחוד אבל לא חיגר דקל מיני' מ"מ אימא איפכא רגלי' למעוטי ב"ק החמור ופעמי' חיגר הקל דהא לא מסיימי קראי הי לב"ק והי לחיגר.

ועוד מסתברא דרגלים דכתב בס' שמות דקדים לפעמים [דמשנה תורה] אתי למעוטי ב"ק האמור ופעמי' דכתב מאוחר למעוטי נמי חיגר הקל מש"ה מייתי נמי לאידך קרא לפעמיך בנעלים דאין לשון פעמים שיי' אלא בבעלי מנעל וממעט מיני ב"ק דלאו בר מנעל הוא דאלו חיגר בר מנעל הוא. ומהשתא קרא דג' רגלי' ע"כ רגלי' למעוטי חיגר דלב"ק ל"צ דמפעמים נפקא וכ"ת כיון דפעמי' משמע למעוטי ב"ק כדכתיב פעמיך בנעלים.

ולמעוטי נמי חיגר כדכתיב רגלי פעמי. ל"ל רגלים נמעט ב"ק וחיגר תרוויהו מפעמים. וכה"ג פריך רפ"ק דב"ק [דף ג] לכתוב רחמנא ושילח ולא בעי וביער דמשמע הכי והכי. משמע שו דכת' ושן בהמות אשלח ומשמע רגל דכתיב משלחי רגל.

וי"ל דש"ה דשן ורגל שקולין הן ואין לך לרבו' לחד ולא השני מש"ה אתיא שניהם כיון שהן ב' עניינים שן ורגל ואין א' חמור מחבירו אבל הכא ב"ק חמור מחיגר. ואע"ג דאפשר למעט לשניהם מפעמים מ"מ תפסת מרובה ל"ת.

ודי לך למעט ב"ק החמור לחוד ולא אף חיגר הקל: מ"מ זה נ"ל דוחק כיון דשניהם במשמע למעוטי מפעמים. אע"ג דא' קל משני אפ"ה ממילא שניהם במשמע למעוטי אבל למאי דפי' בסמוך דהא דממעט ב"ק מפעמים היינו מדשני ולא כ"ר רגלים כמו באידך קרא מהשתא בע"כ איצטריך רגלי'.

דאל"כ אין כאן שינוי ולא הוי ממעטינן מפעמים מידי אפי' ב"ק כ"ש חיגר: שהי' תחילה לגרי' תוספו' שנצטוה על המילה טפי מכל אותן שלפניו. ול"נ משום דב"פג דיומא (דף כח) אמ' קיים אברהם אבינו כל התורה כולה אפי' עירוב תבשילין.

ותנן נמי שלהי מסכת קדושין מצינו שקיימו א"א להת"כ עד שלא ניתנה שנאמ' עקב אשר שמע אברהם וגו'. עכ"ל הא דקאמ' שהי' תחילה לגרים היינו שהי' ראשון שיצא מתורת ב"נ ובא לכלל קדושה כדא' בספי"א דיבמות (דף ק) עשרה כהנים עומדים ופי' א' מהן ובעל הולד שתוקי שמשתיקין אותו מדין כהונה מ"ט דאמר קרא והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו ופריך אלא מעתה גבי אברהם דכתיב להיות לך לאלקי' וזרעך אחריך.

התם מאי קא מזהיר לי' רחמנא ומשני ה"ק לי' לא תנסיב נכריות ושפחה דלא ליזל זרעך בתרה. פי' שזרעה מתייחס אחרי' והיינו כישראל דאלו בן נח ובת נח הזרע מתייחס אחר הזכר כדא' בפ"ו דיבמות (דף סב): ואע"ג דבמסקנא התם בפי"א דיבמות קא' אהא דעשאה כהנים זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וא"כ כיון דלא דרשינן לזרעו אחריו למיוחס אחריו אברהם נמי לא דרשינן להכי.

וא"כ אין לנו מכאן שאברה' יצא מכלל ב"נ: י"ל דהא דקא' קרא אסמכתא לאו דלא דרשינן להא דלזרעו אחריו כלל. אלא דאהא דעשרה כהנים הוי אסמכתא ומבעי לי' להא דדריש שמואל בספ"ג דקדושין (דף מ"ג) דחלל עבודתו כשירא דאמר קרא ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול ופי' הריט"בא דלאו מזרעו נ"ל דהא זרע לא מיקרי אלא זרע כשר כדא' התם בפ"ק אלא מדכתי' ולזרעו אחריו פי' המתיחס אחריו וחלל מתיחס אחריו ודלא כפי' התוס' וכיון דלזרעו אחריו המתיחס אחריו דאברהם נמי משמע הכי וה"נ משמע דהאבו' קצת דין ישראל עליהן דבפ"ק דקדושין רצה למילף דנכרי יורש את אביו מדכתי' כי ירושה לעמו נתתי ודחי דילמא ישראל מומר שאני.

אע"ג דבכמה מקומות מצינו שדין בן נח עליהן כדא' בפ"ז דחולין (ד' ק) והלא מב"נ נאס' גיד הנש' ועדיין בהמ' טמא' מותר' להם והאי מבני נח דקאמ' אבני יעקב לחוד קאי כדפי' התוס' פ"ב דפסחים (דף כג) והא עמרם נשא דודתו ואברהם אמר אחותי בת אבי היא כדין ב"נ כדא' בפ"ט דסנהדרין מ"מ יש לומר אע"ג דלכלל ישראל לא באו מ"מ מכלל ב"נ יצאו מימי אברהם וה"נ תנן בפ"ג דנדרי' (דף לג) שאינו נהנה לב"נ מותר בישראל ואסור באומות העולם.

ובגמ' אטו ישראל מי נפקא מכלל ב"נ אין כיון דאתקדש אברהם איקרו על שמו ובמ"א יש להאריך בזה. והשתא א"ש הא דקא' הכא שהי' תחילה לגרים: שבת של מי היתה.

רש"י לא פי' והדבר מבואר מהא דאמ' בפ"ד דברכות (דף כח) דהורידו לר"ג מנשיאתו מפני שציער לר"י ומינו לרא"בע אח"כ פייס לר"י ועשו שר"ג דרש ג' שבתות וראב"ע שבת א'. מש"ה שאלו שבת של מי היתה של ר"ג או של רא"בע: כדי ליתן שכר למביאיהם.

לא נתבאר לי' הבאת הטף על מי מוטל החיוב אי על האב דוקא או אף על הב"ד. וכ"ת אי דוקא על האב הא יליף לעיל לפטור פטורי ראי' מהקהל בגז"ש ראי' ראי' ולקמן אמ' נמי דמש"ה כתיב זכור להוציא את הנשי' גבי ראי' דלא נילף מהקהל וא"כ איפכא נמי שפטורי ראי' פטורה מהקהל בהאי גז"ש והא בפ"ק דפסחים (דף ו) א"ר אמי מי שאין לו קרקע פטור מן הראי' ונ"ל מולא יחמוד איש את ארצך ובודאי על קרקע של א"י קפיד קרא וא"כ ה"ה דפטור מהקהל והשתא אי הקהל דטף חל על האב דוקא מאין לו קרקע לטף בא"י אם אביו קיי' ובע"כ מיירי ממת אביו וירש ממנו קרקע דהא קרא דהקהל סתמא כתיב דמשמע אפי' בזמן שיובל נוהג ועוד שנת השמיטה אמור בב"פ הקהל ואיכא למ"ד בפ"ד דגיטין (דף לו) דאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ובודאי אין להחמיר בטף יותר מגדול דפטור כשאין לו קרקע.

וכיון דלמ"ל לחייב טף בהקהל אלא במת אביו וירשו ש"מ דחיוב על ב"ד. דאין זה ראי' דלעולם מיירי באביו קיים ואפ"ה מ"ל דיש לו קרקע בא"י במתה אמו והיא היתה בת יורשת וירשה הוא ולא אביו למ"ד ירושת הבעל דרבנן.

א"כ בנולד מן האנוסה וד"ה. א"נ בנתגרשה ותדע דהא כתיב בהקהל וגרך ומניין לגר קרקע בא"י אי בקנה הא למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי לאו ארצך קרוי כדא' בספ"ד דגיטין (דף מח) ואי בנשא בת ישראל יורשת וירשה למ"ד ירושת הבעל דרבנן מא"ל אלא ע"כ איירי בגר שנתגייר אביו ואמו מישראל וירשה: ובזה נ"ל ללמוד זכות על הרמב"ם שכתב (בפ"ג מה"ח) כל פטורי ראי' והשמיט הא דר' אמי דמי שאין לו קרקע אע"ג דליכא מאן דפליג עלי' והיינו משום דנ"ל דוחק לאוקמי גרך דגבי הקהל בנתגייר אביו ולא הוא בעצמו א"ו בנתגייר הו' בעצמו מיירי קרא והא קיי"ל ירושת הבעל דרבנן וגם קי"ל קנין פי' לאו כקנין הגוף דמי.

א"כ אי ס"ד דמי שא"ל קרקע פטור מה"ר א"כ ה"ה דפטור מהקהל דהא מילף ילפי מהדדי. א"כ למ"ל גר שנתגייר בעצמו שנתחייב בהקהל ור' אמי י"ל או דס"ל ירושת הבעל דאורייתא ומ"ל בנשא בת ישראל וירשה או קני' פי' כקנין הגוף דמי אבל למאי דק"ל א"א לומר כן וכמש"כ ובע"כ ליתא לר"א.

מ"מ נ"ל דאין בזה כדי לדחות למימרא דר"א דליכא מאן דפליג עלי להדיא ושבקי' לקרא דאיהו דחוק ומוקי אנפשי' דגרך דקרא בנתגייר אביו ואמו ישראלית וירשה ועוד

שהרמב"ם עצמו כתב בפ"ד מה"ב שהמוכר שדהו בזמן שיובל נוהג מביא וקורא ביובל ראשון בלבד שעדיין לא סמכו דעתי' דמוכר שתחזיר לו את הקרקע אבל אם חזר ומכרו ביובל ב' אינו קורא שהרי סמכה דעתי' שא"ל אלא קנין פי' וקנין פי' לאו כקה"ג א"כ מ"ל לגר שנתגייר בעצמו שיהי' לו קנין הגוף בקרקע של א"י לעולם בכל היובלות דהיינו ביובל א' מקניות הקרקע: ע"ב פשוט ידיך.

פירש"י הוקשה בעיניו שנתן עטרה לאותו דורש. ויותר נ"ל לפרש שהוקשה בעיניו על שא' לו להדי'.

וה"ל למימר תחילה תלמידך אני ומימיך אנו שותים כדא' הני לר"י רבם. וה"מ מדא' לעיל ולימרא לי' להדיא משום מעשה שהי' וכ"נ מפי' הר"ש במס' ידים פ"ד שמביא תוספתא שא"ל ר"י לר"א בתחילה תלמידך אני ומימ' אנו שותי'.

וכתב בפ"ק דחגיגה משמע שלא א"ל כן וכעס עליו וא"ל פשוט ידך וכו': הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעי' האי אין הל"מ ל"ד דהא מדרבנן הוא דאלו מה"ת פטורי לגמרי כיון דלא קידשה לע"ל כדמסיק וכה"ג מצינו כל באמת שאמ' הל"מ ותנן בפ"ק דשבת (דף יג) באמת א' החזן רואה האיך התנוקות קורין אבל הוא לא יקרא.

והא מדרבנן היא מי"ח דבר שגזרו תלמידי שמאי והלל כדאמ' התם. אלא כהל"מ קא' כמ"ש המפ' התם.

וה"נ דכוותי' אבל אין לפ' דהא דקא' הל"מ אעיקרא דמילתא קאי דקדושה ראשונה ל"ק לע"ל וכיון דל"ק רשות ביד חכמי' והטיל עליהם איזה מעשר שירצו להטילו מ"ע מטעמא דמסיק כדי שיסמכו עניים בשביעי' ליתא דהא בפ"ע דערכין (דף ל) [צ"ל ל"ב ע"ג] מפ' מקרא מ"ט דמ"ד לא קידשה.

ואי הל"מ הוא קרא ל"ל וכה"ג פריך בכמה מקומות. א"ו כדפי' עיקר והקשה התוס' בשם ר"ת בפ"ק דיבמות (דף יו) ובפ"ק דמגילה (דף י) ובפ"ב דשבועו' מספקא לן אי ס"ל לר"א קידשה לע"ל או לא קידשה לע"ל ותי' דמה טעם לאו ר"א קא"ל אלא הגמ' קאמר לה דלמ"ד לא קידשה הניחו אף מא"י לקדש בשביל עניים.

לכן אין תימה או גזרו על עמון ומואב מעשר עני ולא מעשר שני מיהו למאי דפי' התו' בפ"ח דיבמות (דף פג) דלמעשרות ודאי ל"ק אבל קדושת ירושלים והבית קידשו שקדושה מחיצות לא בטלו וקיימה כל שעה מאין לו חומה דדריש בפ"ק דמגילה אעפ"י שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן. א"נ משום דמיקרי נחלה אין לו הפסק א"נ משום דכתיב זאת מנוחתי עדי עד א"כ אפ"ת דהאי מ"ט ר"א קא"ל לק"מ.

דשם קדושת היכל ועזרה קא' אר"א כשהי' בונין בהיכל וכו' כשהי' בונין בעזרה וכו' וא"כ אע"ג דקדושת א"י בטלה קדושת העזרה שהוא משום מחיצת אפשר לאמר דלא בטלה. אלא דלא משמע הכי בפ"ק דמגילה דאר"י שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזה"ז דקדושה ראשונה ל"ק לע"ל ופריך מהא דתנן ירושלי' אין אחרי' היתר ומ"ל בתנאי דאיכא למ"ד דבמי עזרא קידשו ערי החומה.

ובספ"ט דערכין שם נ"ל מקרא דושב אלקים את שבותך מקיש ביאתן בימי עזרה לביאתם בימי יהושע בן נון לענין קידוש שמיטין ויובלות וקידוש ערי החומה. אלמא למ"ד ל"ק לענין שמיטין ויובלות לענין קדושת נמי ל"ק וכן למ"ד קידשה לע"ל קידשה לכל אע"ג דאין ענין שמיטין ויובלו' למחיצות ושם פ"ק דמגילה יתבאר יותר: איזה שוטה היוצא יחידי בלילה ק"ל דבפ"י דפסחים (דף קי"ב ע"ב) תניא לא יצא יחידי בלילה לא בלילי ד' ולא בלילי שבתות משמע דבשאר לילות ל"ל בה והכא היוצא יחידי בלילה סתמא קתני בלילה משמע בכל לילות ודוחק לומר דברייתא זו נישנית קודם ר' חנינא בן דוסא.

דהוי שכיחא כל יומא ור' חנינא הוא דגזר עליהם שלא יעברו בישוב לעולם ושבק להו רווחא בליל ד' וליל שבת כדאמ' התם דא"כ ה"ל לאסוקי דהאידנ' אף היוצא יחיד בלילה אינו מסימני שוטה אא"כ יוצא יחידי בלילי שבתות ובליל ד' לחוד. ועוד אמר התם דאביי גזר עלי' שלא יעברו בישוב לעולם א"כ השתא אין יוצא יחידי מסמני שוטה והא המפרשים כתבו בחיבוריהן הא דיוצא יחידי בסימני שוטה ואי משום דמסיק התם בתר עובדא דאביי והא חזינן (דעבד') [צ"ל דעברי] אמר הני גזייתא נינהו דמשמטי סוסייהי ואתו דברי להו.

וא"כ אכתי איכא למיחש להכי שלא יצא יחידי בלילה בזה"ז. ליתא דא"כ אמאי תניא לבתר ר"ח לא יצא יחידי בליל ד' וליל שבתותו לא הא איכא למיחש בכל לילה לגזייתא. ודוחק לומר דאביי דגזר' עליו שלא עברו בישוב לעולם שבק להו ההוא דגזייתא משום סוסייהו דשמטי. אבל ר"ח דשבק להו ריווח ליל ד' וליל שבת לא שביק להו רווחא דגזייתא.

ואי משום סוסי' דמשמטי אפשר להו לחפש בליל ד' וליל שבת וא"כ בתר אביי הדר למילתא קמייתא שלא ליצא יחידי בלילה לעולם משום חפשא דמשמטי סוסייהו. מש"ה כתבו המפ' בסי' שוטה הא דיוצא יחידי בלילה א"כ קילקולא דאביי יותר מתיקונו דבתר ר"ח הי' אפשר לילך יחידי בכל הלילות לבד מליל ד' וליל שבת.

ולרווחא דאביי אי אפשר לילך בלילה לעולם משו' חשש דמשמטי סוסייהו. והרי אביי עשה זה בשביל תיקן העולם כדי שיכולין לצאת יחידי בלילה ותקנתו קלקלתו דבתר

ר"ח הי' אפשר לילך יחידי בכל הלילות חוץ מליל ד' וליל שבת ואתא הוא והחזיר הדבר לקילקולו הראשון ואפ"ת דהאי רווחא דמשמטי סוסייהו לא שבק להו אלא בליל ד' וליל שבת לחוד.

וארווחא דר"ח קאי הא רווחא דאביי מ"מ אע"ג דלא קלקול. לא הוסיף תקן אדר"ח אם איתא דמשום חשש זה אכתי א"א לצאת יחידי בליל שבת וליל ד'.

אלא ודאי האי חששא דשמטי סוסייהו לא שכיח ולא חיישינן להו ובתר אביי מותר לצאת יחידי בכל הלילות והשתא הדרא קושי' לדוכתא דבזה"ז אי יוצא יחידי בלילה אינו ממי' שוטה אי כתבוהו המפ'. והמחוור נ"ל דיוצא יחידי בלילה במקום ישוב אפי' קודם ר"ח ל"ל בה וכן בליל שבת וד' קודם אביי.

תדע שהרי ר"ח ואביי נפקו ואין בהו משום סימ' שוטה. והא דתניא לא יצא יחידי לא בליל ד' וליל"ש אין אלא זריזות בעלמא ונטירותא יתירא והיוצא יחידי בלילה דשמעתין דחשיב לה בסימן שוטה היינו שלא במקו' ישוב ואפי' האידנא נמי.

דלא גזר עליהם ר"ח ואביי אלא שלא יעברו דוקא בישוב וכה"ג פי' בפ"ק דמגילה דהא דא' התם אמור ליתן שלום בלילה חיישינן שמא שד הוא. ה"מ בשדה חוץ לעיר אבל במקום שבין אדם מצוין כמו בעיר נ"ל בה.

והא דאמ' בפ"ג דתענית (דף כ"ג) ונתתי גשמיכם בעתם בליל ד' וליל שבת ופי' רש"י (דעודח) [צ"ל שאין טורח] לבני אדם דאין הולכין בדרכי' באותו לילות. זה מפני אגרת בת מחצת ובע"כ היינו לאחר ר"ח דקודם לו אין לחלק בין אותן לילות בשאר כל הלילות היינו נמי משום גנות ופרדסים שבישוב: והלן בבית הקברות.

פירש"י הלן בלילה ובודאי ללישנא דהלן לינות לילה במשמע וכ"ת היינו יוצא יחידי והשתא שלא בבית הקברו' הוי סימ' שוטה בבית הקברות לא כ"ש והתינח לר"ה דאמ' עד שיהי' כולן כא' דאלו לן לחוד תלינן באומר שתישרה עליו רוח הטומאה ויוצא יחידי באומר וכו' וכיון דעביד לכולהו וכו' כדמסיק.

וכיון דתלינן בכל א' מה שא"א לתלות בחבירו בע"כ צריך שניהן. דביוצא יחידי א"א לתלות משום רוח הטומאה ובלן א"א ליתלות בגנדרינוס (דלמא לא) [צ"ל דלמה לו] ללון בבית הקברות בשביל זה אפי' במקום אחר סגי לזה וכיון דא"א לתלו' שעבד שניהם משו' דבר א' אא"כ אתה תולה בב' לא תלינן בהו כמו נגח שור וכו' ה"נ תלינן להו בד"א דמשום שטית עביד אבל לר"י דא' בחדא סגי לן ל"ל ת"ל משום יוצא יחידי: די"ל דמוצא יחידי לן לא אתיא דהא יוצא יחידי תלינן בשטות ולא בגנדרינוס דמשום רווחא פורתא

לא הוי יוצא יחידי אבל בבה"ק כדי שתשרה עליו רה"ט שיסייעו להיו' מכשף דמילת' יתיר' היא למלאו' תאוות יצרו תלינן בהו ולא בשטות.
ועו' דה"א דלן כיון דנכנס במקום סכנה אין לתלות בשטות דאפי' שוטה שבשוטי' אינו מוסר עצמו לסכנה בידי'. א"ו כדי שתשרה עביד קמ"ל דאפ"ה תלינן לה בשטות א"נ דלן בבה"ק בלילה אפי' עם אדם אחר ואינו יחידי אפ"ה מסי' סוטה הוי: רב הונא אמר עד שיהי' כולן בב"א נ"ל דהאי בבת א' ל"ד ביחד אלא כלומר באדם א' ואפי' בזא"ז דאלו ביחד ובאדם א' לא משכחת לי' דיעשה לשלשתן ביחד דהא לן בבה"ק ויוצא יחידי בלילה ביחד א"א לא מבעי דאי לן בב' בני אדם א"כ לאו היינו יחידי ואפי' לפי' א' דפי' היינו נמי יחידי מ"מ ב' מקומות הן זה בבה"ק וזה במקו' אחר וא"א לאדם א' להיות בב' מקומת בב"א יחד.
א"ו הא עד שיהי' כולן בב"א ל"ד אלא באדם א': ונ"ל דהאי דר"ה אתיא כרשב"ג דס"ל בפ"ו דיבמות (דף ס"ד) דבג' זימנא הוי חזקה גבי נשואין ומלקיות ווסתות. דאילו לרבי דאמ' התם בב' זימנא הוי חזקה הני תלתא לן ויוצא ומקרע כסותו ל"ל בתרי מנייהו סגי להחזיקו לשיטה בדעבד להו דרך שטות.
אע"ג דלגבי מועד לכל אינו עד דנגח שור חמור וגמל לכ"ע ולא סגי בב' מהן נגיחות. שאני דגזה"כ הוא דאינו נעשה מועד עד ג"פ כדכתיב תמול מתמול שלשום כדא' בפ"ב דב"ק (דף כ"ג).
ואע"ג דא' התם בפ"ו דיבמות שור המועד סתם לן תנא כרשב"ג דתנן אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו ג"פ. ופי' התוס' שם דודאי רבי לא פליג אקרא אלא כלומ' התם מתקיי' דברי רשב"ג דלא מוחזק אלא בתלת זימנא ובסמוך אפרש עוד: והלן בבה"ק.
קק"ל הא בברייתא היוצא יחידי קודם ללן. ואמאי מפ' הגמ' לן קודם ליוצא ומיהו ק"ל וכי משום דאיכא למיתלא בהני אימור דקאמ' לא מחזקינן לי' בשוטה הא כיון דעביד להו דרך שטות (ודאי) [צ"ל נהי] להקל לא מחזקינן לי' שאין גיטו גט למשרי' ליבם ואין קדושיו קדושין משום הני אימר דא' מ"מ להחמיר ניחש כיון דדרך שטות עביד ה"ל שוטה ואי משום דמעמידן אותו על חזקתו ועד השתא הי' פיקח דהתינח מי שיהי' דרך עמנו והי' בחזקות פיקח עד השתא אבל מי שלא הי' קמן עד עתה ולא הי' לו חזקות פיקח מעולם מאי איבעי למימר דהא ברייתא פסיק ותנא סתמא איזה שוטה משמע אפי' שוטה הזה ועלה קאי ר"ה עד שיהא כולן אבל בא' מהן תלינן בהני אימור ואפי' להקל.
ועוד ברפ"ק דתרומות תנן חש"ו שתרמו אין תרומתן תרומה. ומייתי בירושלמי עלה הא דאיזה שוטה ואר"ה עד שיהא כולן אבל בא' מהן תלינן בהני אימור דגמ' דידן ואי

מטעמא דחזקות פקח תלינן בהני אימור אפי' להקל התם אדרבה העמוד טבל על חזקתו ולא ניתקן דהתורם שוטה הוא ואין תרומתו תרומה וי"ל דאזלינן בתר רובא דאינשי דלאו שוטי' הם ומש"ה אפי' איכא חזקה להחמי' כמו ההוא דחזקת טבל ולדידי' ל"ל חזקת פקחת כגון בא ממדינת הים הא קי"ל רובא וחזקה רובא עדיף בר"פ ט"ז דיבמות (דף קי"ט): דף ד ע"א כי הוי הדר בי' ממקרע הוא דהוי הדר בי' דדמיא להא כו'.

וק"ל מאי קמבעי' לי' אם מכולהו הוי הדר בי' ובחד מנייהו סגי הא כיון דהדר בי' ממקרע א"כ לא נשתייר עוד מסי' שוטה דברייתא זו אלא תרי לבד לן ויוצא יחידי והא לר"ה דלא סגי לי' בחדא בדע"ל דרך שטות ה"ט מפני דתלינן לי' בכל הני אימור דקא' הגמ' אבל בדעבד לכונה נעשה כמי שנגח שור כו' נעשה מועד לכל כדפירש"י ול"א עד שיהא מועד בג' בכל מין ומין הואיל והועד בג' נגיחות בג' מינין אין זה מקפיד על מין אחר אף כאן לא באו ג' דברי' לידי בב"א אלא כול' משום שטות וכיון שכן בלן ויוצא יחידי לחוד לא סגי להוכיח דע"ל משום שטות ואכתי יש לתלות בכל הני איסור דהא ל"ד לנגח שור וכו' דש"ה דכיון דהועד בג' נגיחות בבל מילין הללו מש"ה נעשה מועד לכל משא"כ כאן דליכא אלא תרתי ועדיין ליכא הוכחה דע"ל משו' שטות וכ"ת דלמאי דר"ל ממקרע לחוד הדר בי' ברייתא זו איתא כרבי דא' בתרי זימני הוי חזקה ואע"ג דס"ל בתרי זימני הוי חזקה מודה דבענין העדאה ג"פ להיות מועד דהא קרא בהדיא כחי' וכדפי' התוס' התם אהא דקא' שור המועד כרשב"ג רבי לא פליג אקרא אלא כלומר התם מתקיימין דברי רשב"ג דלא מתחזק אלא בתלתא זימנא ה"מ לענין תשלומין נזק שלם בעי ג"פ כדכתי' אבל לענין נעשה מועד לכל בתרי מינ' בג' נגיחות סגי וה"ד דנגח מין א' תרי זימנא ועו' מין אחר חד זימנא כגון דנגח שני שוורי' וגמל א' א"נ איפכא דנעשה מועד לכל לשלם נזק שלם דהא איכא ג' נגיחות כדין מועד דקרא וגם איתחזק בתרי מיני' נעשה מועד לכל ולא בעינן ג' נגיחות אלא לשלם נזק שלם מגזירת הכתוב אם כן הכא להחשב כשוטה ולא לתלות בהני אימור בדעבד שני מיני שטות חלוקים סגי לרבי דס"ל בתרי זימנא הוי חזקה כמו דסגי לרשב"ג תלתא.

והשתא אפי' את"ל דלא הדר בי' ר"ה אלא ממקרע לחוד נימא דבלן ויוצא בעי עד דעביד להו בב"א דאל"כ תלינן בכל הני אימור דקא' הגמ' אבל ממקרע לחוד סגי. הא ליתא דא"א לאוקמי ברייתא בתרי גווני דבלן ויוצא יחידי דתני בתחיל' בב"א בעינן ומקרע דסיפא לחוד סגי דודאי א"א לפרש הברייתא דהני תלתא כולן או או קאמר ובחד סגי כר"י או כולן בב"א כר"ה אבל לחלק הברייתא תרתי דרישא בב"א בעינן ואחת דסיפא בלחוד סגי א"א ועוד דהא לענין ממון אפי' רבי מודה דלא הוי חזקה בכל דיני ממונות עד תלת'

זימני דהכי תני' בפ"ו דיבמות (דף סה) ניסת לראשון ולא הי' לה בנים לשני ולא הי' לה בנים לשלישי לא הנשא אלא למי שיש לו בני' נשאת למי שאין לו בני' תצא בלא כתובה וכתבו התוס' משמע דמן השני יש לה כתובה כו' תימא לר"י ד אמאי יש לה מן השני הא כיון דאסורה לג' קסבר דבתרי זימנא הוי חזק' כו' ואור"י דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאיתחזק בג' זימני כדאשכחן בשור המוע' דבשור המועד לא פליג והא ברייתא זו דאיזה שוטה כללא כייל אפי' לענין ד"מ דאין מקחן מקח וממכרן ממכר כדפירש"י ועלה א' ר"ה עד שיהא כולן בב"א והשתא את"ל ממקרע לחוד הדר בי' אבל לן ויוצא יחידי בעינ' בב"א הדרא קושי' לדוכתא אי בחד מנייהו לא סגי משום דתלינן בכל הני אימור כי עבד שניהם בב"א מאי הוי הא איכא למיתלי בכל חד מהן באימור דשייך גבי' ואכתי אמאי חשבינן לי' לשוטה לענין ממון דאין מקחו מקח וממכרו ממכר הא אכתי ליכא הוכחה לענין ממון עד תלת זימני ול"ד לנגח שור חמור וגמל דה"ל ג' מיני' חלוקי' אבל כאן ליכא אלא ב' מיני שטות חלוקי' דהא למאי דפי' התוס' אפי' לרבי אין נעשה מועד לד"מ אלא בנגיחו' ג' מינים חלוקי' ולא בב' מינים וג' נגיחות: ונ"ל דבדעבד מעשה אשר בשבילו לשוטה יחשב כגון לר"י בכל הני תלתא דברייתא קמייתא וכן מאבד מה שנתן לו ואפי' לר"ה לא סגי בפעם א' נחשיב שוטה אלא עד דאתחזק לרבי בתרי זימני לענין איסו' ולרשב"ג בתלת' זימנ' והשתא איכא לאוקמא לברייתא זו כרשב"ג דבג'זימני הוי חזקה והשתא א"ש דאפי' את"ל דממקרע הוא דהדר בי' ובהא לחוד סגי דומי' דמאבד דברייתא בתרייתא ה"מ בע"ל ג"פ הא דמאבד או דמקרע דאתחזק אבל בכ"פ דאכתי לרשב"ג לא אתחזק לא סגי ובריתא קמייתא איירי בדע"ל ללן ויוצא ומקרע בב"א כל א' פעם א' דע"י צרוף שלשתן יחד אתחזק לשטות וגם לא תלינן להני תרתי דלן ויוצא ברה"ט וגדריפוס דנעשה כמי שנגח וכו' אף כאן לא באו ג' דברי' לידו בב"א אלא כולן משום שטות ול"מ מקרע דליכא למיתלי במידי אלא בשטות לחוד אלא אפי' לן ויוצא דאיכא למיתלינהו בד"א בהני אימור דקאמר הגמרא מ"מ מצרף מקרע עמהן לאתחזק בחזקת שוטה ולא תלינן להו בד"א ואכתי לא אמר דמשום מקרע לחוד יחשב שוטה דהא לע"ל אלא פעם א' ואין זה חזקה אלא דה"ל כמי שנוח שור וכו' ונכ"ת א"כ דבעי אתחזק ג"פ דווקא מאי פריך אר"ה אי דע"ל דרך שטות אפי' בחדא נמי דילמא מיירי דל"ע לכל א' מהני ג' אלא פ"א ולא איתחזק עד דעבי' לכולן בב"א דג"פ הוי חזקה וכרשב"ג.

לק"מ דה"פ מאי דוחקי' דר"ה דמוקי לברייתא דמיירי בדל"ע כל א' מהן אלא פ"א ומש"ה בעי שלשתן בב"א להתחזק לוקמי' לברייתא דאו או קתני ומיירי בדעבד לכל אחד ואחד ג' פעמים דאפילו באחד מהן איתחזק ועוד מדפליג עלי' ר"י ואמר אפילו באחד מהן בעל

כרחך בדאתחזק בהאי אחד מהן ג' פעמים איירי דאלו בפ"א פשיט' לי' להגמרא דלאו כלום הוא א"ו בדאתחזק מיירי ר"י מכלל לר"ה אפילו איתחזק בא' מהן לאו כלום הוא משום הכי פריך שפיר אי דע"ל ד"ש אפילו בחדא נמי.

וכה"גם בפ"ט דפסחים (דף צד) והא מדאמר ר"י עלה אין הפסח קרב שלמי' אלא שנמצא לאחר שחיטה אבל קוד' שחיט' לא אלמא שחיט' קבע מכלל דשמיא סב' חצו' קבע. וה"נ מדר"י נשמ' לר"ה וכדפי'.

ובהכי נמי נ"ל דמנ"ל לר"פ לומר דלא שמיע לר"ה הא דתני' איזה שוטה זה המאבד מה שנ"ל דילמא שמיע לי' ואפ"ה לא הדר בי' אפי' ממקרע לחוד והא דאמ' עד שיהא כולן בב"א היינו (בריינהו) [צ"ל בדעביד להו] לכל חד בפ"א ומש"ה בעינן כולן בב"א להחזיקו ג"פ וההי' דמאבד וה"ה למקר' דדמי' לי' בדעבד הא לחוד ג"פ דאיתחזק בהא לחוד והא דלא אוקמי לקמייתא דאו או קא' ובדעבד לכל חד ג"פ משום דבלן ויוצא יחידי בא' מהן ג"פ לא סגי דהא א"ל הני אימור דשייך בהו ואפי' בשניהם בחד כל א' ג"פ לא סגי לרשב"ג דדווקא בג' דברי' חלוקי' אמ' נעשה כמי שנגח שור וכו' ולא סגי (בדעביד) [צ"ל בדברים] חלוקים בג"פ כל היכי דא"ל בכל א' מהן אימר דשייך בי' א"ו דא"א לומר כן דמדר"י נשמע לר"ה וכדפי': איצטריך קרא למעוטי ספיקא פירש"י ל"ל קרא מהיכי תיתי לחיובא וק"ל הא ודאי אי לא מיעטו קרא מספיקא קא ה"א דחייב דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא דודאי אי כל הטומטמי' הי' שוין או כולן זכרים או כולן נקיבות אלא לדידן מספקא לן אי זכרים הן או נקיבות כמו באנדרוגנוס דאיכא למ"ד הכי הוי פריך שפיר דהא קמא שמי' גליא.

אבל כיון דטומטמים אינן שוין במינן יש מהן זכרים ומהן נקיבות מאי פריך ואע"ג דהרמב"ם ס"ל הא דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן ומה"ת לקולא א"כ פריך שפיר: אבל הא נחלקו עליו חכמי הדורות דודאי ספיקא דאורייתא לחומרא הוי מה"ת ואכתי מאי פריך והתוס' פי' דה"פ כיון דנשים פטורין.

והאי שמא אשה היא ממילא הוי פטרינן לי' כי היכי דלא ליתי חולין לעזרה גם על פי' זה ק"ל דילמא קרא לא אתא לפוטרו מקרבן ראי' אלא לפוטרו מעיקר ראי' פני בעזרה אתא דהא האי קרא דזכורך גבי מצות ראיית פנים כתי' ובאמת אי הוי ס"ל כדעת הרמב"ם דאם נראה בעזרה ברגל ולא הביא קרבן אף מצות ר"פ לא קיים א"כ טומטום כיון דא"א לו להביא קרבן מספק ממילא ראי' פנים נמי א"ב אלא דמשמע דהתוס' לא ס"ל הכי אלא ר"פ לאו בקרבן תלי' ואם תראה בלא קרבן מ"ע דר"פ מיהו קיים אלא דעבר על לאו דלא יראה ריקם.

ואכתי תקשה דאי לא ממעטו קרא לטומטום ה"א מספק חייב בראי' פנים ואי משום שמא איש הוא ועבר בלאו דלא יראה ריקם אפ"ה שפיר עביד ממ"נ דאי הוי אשה ל"ל בה משים ראי' ריקם. ואי איש הוא א"כ חייב במ"ע של ר"פ ואע"ג דא"א לו להביא קרבן יבא עשה וידחה ל"ת דקי"ל כל מקו' שאתה מוצא עשה ול"ת וא"א יכול לקיים שניהם יבא עשה וידחה ל"ת.

וה"נ א"א לקיים את שניהם מספק לק"מ דקי"ל בפי"א דזבחים במקדש אין עשה דוחה ל"ת וא"כ כיון דא"י להביא קרבן מספק א"צ קרא למעטו מר"פ דשמ' זכ' הוא וקא עבר בלאו דריקם ואין עשה דוחה אותה דהוי לאו שבמקדש והשתא פריך שפיר מיהו התוס' עצמן הקשו על פי' ליתי על תנאי ואי הוי אשה להוי נדבה דאפי' למ"ד נדרים ונדבות א"ק בי"ט ליקרב למחר דניחא אפי' למ"ד דתשלומין דראשון כדפי' לעיל.

כיוונו למאי דפי' גבי קטן (דאפשר) [צ"ל דאי אפשר] לו להביא עולת ראי' אלא בתורת נדבה ולמ"ד נדרים ונדבות א"ק בי"ט א"ק עד למחר בחה"מ. ואמאי נימא כיון דל"ח בא' תו ל"ח כלל למ"ד כולן תשלומין דראשון א"ו שאני התם דכל חיוב שיש בשני ישנו בראשון אלא משו' שאין היום ראוי' עכשיו ודמי לחל יט"ר בשבת דל"ח בראשון אפ"ה יש לו תשלומין כיון דגברא חזי אלא שהיו' גורם.

מיהו למאי דפי' לקמן דמהיו' גורם נמי אין לו תשלומין ודיחוי דמחמת שבת שאני דא"א אין לו תשלומין הי' ראוי לדחות שבת דה"ל זמנו קבוע א"כ גבי טומטו' דל"ל הכי א"כ כיון דלא חזי בא' תו לא חזי ואל תתמה כיון דהא דטומטו' לא חזי בי"ט ראשון הוא מטעמא דשמא הוא נקיבה אבל אם זכר הוא הא ודאי חזי בא' א"כ אפי' למ"ד כולן תשלומין דא' טומטום יכול להביא בחה"מ על תנאי דנדבה דאם הוא אשה ה"ל עולת נדבה ואם הוא איש הא חזי בא' להקריב עולת ראי' דקבוע זמנו שלו ודוחה י"ט וא"כ ה"ל חזי בא' ליתא דכל היכי דלא חזי אפי' מספיקא אין לו תשלומין למ"ד כולן תשלומין דא' דכהג"מ בפ"ה דב"ב גבי קונה ב' אילנות בתוך של חבירו דמביא ביכורי' ואינו קורא משום דמספקא לן אי קנה קרקע אי נא קנה מש"ה מספק מביא אבל א"א לקרו' מספק מה"ט דמפ' התם ופריך כיון דא"א לו לקרות ה"ל אינו ראוי לבילה ואע"ג דקריי' לא מעכבא הני מילי בראוי לקריי' אבל באינו ראוי מעכבא והא הא דא"ר לקריי' אינו אלא משום ספיקא דילמא לאו ביכורים נינהו והא אם ביכורים הן ראויין לקריי' אפ"ה חשיב לו א"ר לבילה משום דילמא ביכורים נינהו ואינו ראוי לקריי' מספק וה"נ הטומטום כיון דספק הוא דילמא איש הוא וחייב בעולת ראי' והואיל וא"א לו להביא ביוט"ר משום ספק

אשה ה"ל ל"ח בא' ולמ"ד כולם תשלומין דא' תו ל"ח והשתא א"ש הא דפריך איצטריך קרא למעוטי ספיקא מיהו על פי' זה תקשה מה שק"ל על כל הפירושים וכמ"ש בסמוך: עוד תי' התוס' דמבטל מסמיכה ואע"ג דסמיכה לא מעכבה מ"מ אין לנו לתקן קרבן לכתחילה כדי לבטלו מסמיכה דהא אמ' בפ"ח דפסחים (דף נ') [צ"ל פ"ח ע"ב] גבי ה' שנתערבו פסחיהם ונמצא יבלת בא' מהם ולי לא דמי להההיא דיבלת דשם ד' יצאו בראשון י"ח פסח ואי יביא כ"א פסח שני על תנאי דנדבה מבטלין ד' מהם בודאי למצות סמיכה משא"כ הכא אין בטל בוודאי למצות סמיכה דאי הטומטום אשה הוי אינו בסמיכה ואין כאן ביטל מצות סמוכה אא"כ הוא זכר ואפ"ת דאפי' באם אירע לא' בלבד ספק פסול בפסח שלו נמי אין מביא פ"ש משום ספק ביטל מצות סמיכה אכתי ל"ד לדהכא דהתם אם אינו חייב בפסח שכבר יצא ידי חוב' פסח והאי נדבה הוא נמלא מבטל מצות סמיכה שלא במקום מצוה אבל הכא גבי טומטום אין כאן ביטל מצות סמיכה אי מביא על תנאי אלא במקו' שמקיים מצות ראי' דאי טומטום זה הוי אשה והקרבן נדבה אין כאן מצות סמיכה דהא אשה אינה במצות סמיכה כל עיקר מאי אמרת דילמא הוי איש וחייב בסמיכה א"כ חייב נמי בראי' ומאי חזית דמבטלת מצות ראי' מפני סמיכה אדרבה מבטל מצות סמיכה מפני הראי' ול"ד להאי דפ"ח דפסחי' כלל ואע"ג דבטלת מצות ראי' נעשה מאלי' ובטלת מצות סמיכה נעשה ע"י מעשה וגרמא דילי' אפ"ה ל"ל בה דכה"ג מצינו גבי מתן ד' דאר"י בפ"ק דזבחים דינתן במתן א' ול"א שלא יזרוק כלל ובטל מצות זריקת דם מעצמו ולא ינתן במתן א' דע"י גרמא דילי' הוא עובר על בל תגרע וכמ"ש בחי' דפ"ג דר"ה (ד' כ"ח) אלא ש"מ דהא לאו מילתא היא וכמ"ש שם ומ"מ אע"פ שנדחה ראיי' התוס' אפ"ה מסברא אפשר לומר כן דל"צ קרא למעט טומטו' דבלא"ה ה"א דלא יביא ע"ת דכיון דא"א לו לקיים מצות ראי' אא"כ מבטל עי"ז במצות סמיכה מאי אולמא דהאי מהאי דאם אינו מביא איכא ביטל מצו' ראי' אם הוא איש השתא נמי שמביא הא איכא ביטל מצות סמיכה דאפשר שיש לחלק בין הא להא דמתן א' וא"כ טורח זה למה כיון דמ"מ א"א בלי ביטול א' מן המצות מיהו אכתי ק"ל על פי' התוס' דבסמוך ממעט מי שחציו עבד וחב"ח מקרא דאל פני האדון והא מו שחציו עבד דמי לטומטום וגרע מיני' דאילו טומטום מספיקא אינו ראוי' לסמוך דדילמא אשה הוי אבל מי שחציו עבד צד עבדו דדמי לאשה אינו ראוי' לסמוך בוודאי כאשה דגמר לה לה מאשה ועבד עבודה בקדשים שלא במקום מצוה ואע"ג דצד חירות שבו דמי לאיש ומצוה על הסמיכה הא אמ' בסוף פ"ג דר"ה (ד' כ"ט) גבי תקיעת שופר דמי שח"ע אף לעצמו אינו מוציא דלא אתי צד עבדות דידי' ומפיק צד חירות דידי' אלמא אחר כל צד

דידי' אזלינן להחמיר ולחיוב אזלינן בתר צד חירות שבו ומ"מ צד עבדות שבו מעכב עליו שאף עצמו א"י להוציא וה"ל צ"ח שבו מחייבו בסמיכה וצ"ע מעכב עליו שא"י לסמוך וא"כ כיון דחייב בסמיכה וא"י לסמוך קרא למעוטי מראי' ל"ל ואי משום דאתי עשה דסמיכה דצד חירות ודחי ל"ת דעבודה בקדשים דצ"ע הא אין ל"ת שבמקדש דוחה עשה כמ"ש והא א"א ליישב שיטת התוס' אלא ע"ד זה וכדפי'.

אלא שבהא י"ל אע"ג דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מ"ע דסמיכה שאני דע"כ עשה זו שאני דהא בכל הסמוכות א"א להם בלא דחיות הל"ת דעבודה בקדשים דבכל כחו הוא סומך ואפ"ה א"ר דסומך מש"ה משח"ע נמי סומך דגזרת הכתוב הוא גבי סמיכה דדוחה ל"ת זו אע"ג דבקדשים היא והא ל"ל דמי שחציו עבד ע"כ א"י לסמוך על שים קרבן שמביא דלא אתי עשה דצ"ח ודוחה ל"ת דצד עבדות הואיל ואין העשה הדוחה והל"ת הנדחת בפני' בחד צד דעשה דסמיכה הוא של צ"ח והל"ת דעבודה בקדשים הוא של צ"ע.

הא ליתא דהא כבר נתבאר לעיל דכל כה"ג נמי אמרינן דאתי עשה ודחי ל"תמ"מ הדבר קשה מצד עצמו לומר דקרבן שאינו יכול לסמוך עליו יהי' בטל לגמרי וגם יש ראי' להיפך שאין קרבן נדחה ובטל לגמרי מפני שא"א לקיימן בכל מצותיו חוקותיו ויתבאר במ"א:

ועוד ק"ל על פי' התוס' דא"צ קרא למעט לטומטום מן הראי' מפני ביטול מצות סמיכה דא"א לו לסמוך הא תנן בפי"א דמנחות (ד' צ"ג) הסומא אינו סומך וא"כ צריך קרא למעט טומטום שהוא סומא דליכא גבי מצות סמיכה כלל וה"א דליתי ע"ת קמ"ל דלא וכ"ת הא סומא בלא"ה פטור מן הראי' וכדתנן במתני' ליתא דאין פטור מראי' סומא בב' עיניו לרבנן דפליגי אדר"י וכדא' לעיל הכל חייבין בראי' לאתויי סומא בא מעיניו ודלא כר"י ואלו לענין סמיכה אפי' סומא בא' מעינו אינו סומך למאן דיליף התם סמיכה סמיכה מזקני העדה מה להלן סומא לא אף בכל הסמיכות סומא לא והא בזקני העדה סומא אפי' בא' מעינו פסול כדנ"ל בפ"ק דסנהדרין (דף י') ודפי"ג דיבמות מכולך יפה ומום אין בך הא סומא אפי' בא' מעיניו נמי בעל מום הוא ומ"מ לענין ראי' לרבנן חייב וא"כ מאי פריך קרא ל"ל הא איצטריך קרא למעט טומטום אפי' הוא סומא בא' מעיניו דליתא בסמיכה ושאר סומא כה"ג חייב בראי' קמ"ל דטומטום כזה פטור מן הראי' מיהו למאן דמפ' התם דה"ט דסומא אינו סומך דיליף סמיכה סמיכה מעולת ראייה לק"מ דא"כ לרבנן כמו דסומא באחד מעיניו חייב בראייה הכי נמי סומך דהא ילפי מהדדי אבל לאידך תקשה ועוד קשה לומ' בין לפי' התוספת בין אי נפרש דספיקא להקל מט"א מאי פריך ל"ל קרא ת"ל בלא ההוא פטור דנ"מ אי נקרע הטומטום ביום ב' ונמצא זכר ולמ"ד

לקמן [דף ט] כולן תשלומין דא' ודלא חזי בראשון ל"ח בכולן דאי הייתי פוטר לטומטום מפני שהוא ספק אשה השתא לבתר דנקרע ונמצא זכר איגלי מילתא למפרע דזכר הוא והי' בר חיוב בא' ויש לו תשלומין וחייב לבתר שנקרע אבל השתא דמעטו קרא ה"ל כשאר פטורי ראי' וודאין כ"ז שלא נקרע וכיון דל"א בא' שעדיין לא נקרע ל"ח בב' כחיגר וחבריו דאם ל"ח בא' ל"ח בב' מיהו למ"ד התם כולן תשלומין זה לזה ואע"ג דל"ח בא' חזי בב' וחייב אין שום נ"מ בין השתא שפטור מגזה"כ קודם שנקרע או אי הוי פטרינן לי' מסברא כ"ז שהוא טומטום דבין כך וב"כ לאחר שנקרע חייב אע"ג דפטור מגזה"כ כ"ז שהוא ספק מ"מ השתא בר חיוב הוא אע"ג דלא חזי בא' חזי בב' וחייב אבל לאידך תקשה מיהו למאי דפי' דדיחוי דמחמת היו' ה"ל דחוי ולמ"ד כולן תשלומין דראשון אם אין היום ראוי הוי דחוי ואי לא חזי בראשון ל"ח בכולן הא לק"מ דכיון דכ"ז שלא נקרע לא חזי להקריב בי"טר ע"ת ה"ל דחוי דהא דחוי מספק נמי הוי דחוי כדמוכח האי דפ"ה דב"ב וכמ"ש לעיל ולפ"ז פריך שפי' איצטריך קר' למעוטי ספיקא דהא בלא"ה אפילו אי לא מעטי' קר' בוודאי אפ"ה כיון דבלא קר' לא הי' איפש' לו להקריב ביט"ר על תנאי ממילא אפילו אי מקר' בשני ונמצא זכר ממילא הייתי פוטרו אף לאחר שנקרע כיון דביט"ר ל"ח מחמת ספיקא ה"ל דחוי וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בכולן למ"ד כולן תשלומין דראשון דדחוי מחמת ספיקא הוי דחוי ולא חזי.

מיהו למאי דפי' התוס' דדיחוי מחמת היו' לא הוה דחוי תקשה הא. ועו' אפילו למאי דפי' אכתי תקשה לאידך גיסא למ"ד כולן תשלומין זה לזה ואע"ג דל"ח בראשון חזו בכולן אכתי מאי פריך אצטריך קר' למעוטי ספיקא משום דמספיקא א"א לו לסמוך ולבטל מצות סמיכה האיכא נ"מ בעבר והביא קרבן ראיי' בעודו טומטו' ובתוך ימי החג נקר' ונמצא זכר דאי לא קרא ה"א שיצא ידי קרבן ראיי' במה שהביא בעודו טומטום דהשתא אגלי מילתא למפרע שזכר הי' ובר חיוב ראיי' היא ושפיר הביא ויצא י"ח במה שהביא בעודו טומטום מש"ה מעטו קר' להדיא למימרא דבעודו ספק הוא פטור מגזה"כ ולבתר שנקרע הוא דחל עליו חובת ראיי' מכאן ולהבא ולא למפרע ובעודו ספק פטר הכתוב לגמרי נמצא במה שהביא בעודו ספק לא יצא י"ח כיון דהאי שעתא לאו בר חיובא הוא אלא מכאן ולהבא לבתר שנקרע הוא דחל עליו החיוב כיון דכולן תשלומין זה לזה ובמה שהביא בעודו לאו בר חיובא אינו פוטרו וכדאמר בפ"ג דר"ה (דף כח) כפאו ואכל מצה יצא ואמ' כפאו מאן אלימא כפאו שד והא תניא עתים אלים ועתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכ"ד וכשהו' שוטה ה"ה כשוטה לכ"ד פי' וכיון שאכל מצה כשהי' שוטה ולאו בר חיוב הוא כי הדר חלים בהאי לילה לא יצא י"ח בזה שאכלו כשהוא

שוטה וכמ"ש שה בחדושי אלמא כל היכא דעבד מצוה בעודו לאו בר חיובא כי הדר נעשה בר חיובא לא יצא י"ח בזה וה"נ הכי.
ועוד ק"ל לכולהו פי' מאי פריך אצטריך קר' למעוטי ספיקא דילמא נ"מ להתיר לו ליכנס בעזרה ברגל דבלא"ה אם הייתי פוטר מספק או משום סמיכה כפי' התוס' הי' אסור לו ליכנס בעזרה כל הרגל דילמא זכר הוא וחייב בראי' ויעבור בלא יראו פני ריקם כשאינו מביא קרבן אבל השתא שפטור וודאי מגזה"כ הרשות בידו ואם רצה ליכנס ברגל בעזרה אע"פ שאינו מביא קרבן נכנס כשאר פטורי ראיי' ואין בכך כלום: ונ"ל לפ' בע"א משו' דק"ל אשמעתין דממעט מקר' אחד דזכורך תרתי לטומטום ואנדרוגינוס.
והא הן פטורין מכח תרי טעמא פטור אנדרוגנוס משום דברי' בפ"ע הוא. וטומטום אי למאי דס"ד דמשום שהו' ספק ממעט לי' בין למאי דמסיק אביי כשביציו מבחוץ.
מ"מ לאו מה"ט דברי' בפ"ע נתמעט והשתא איך איפשר למעט ב' דברים התלויין בב' טעמי מחד קרא דהא וודאי ל"ש כאן למימר שקולין הן ויבא שניהן דוודאי אינן שקולין ול"ל למאי דמסיק אביי כשביציו מבחוץ עיקר קרא לטומטום כזה אתי למעוטי ועיקר פטור דאנדרוגנוס משום דהוי ספק זכור ולאסמכתא בעלמא סמכי' לקר' דזכורך.
וכה"ג מצינו בפ"ח דיומא (דף עד) דמרבה לחלב כוי וחצי שיעור מכל חלב ולמ"ד כוי ספיקא הוא אסמכתא בעלמא הוא וה"נ בפ"ב דב"מ (דף כ) ממעט מוהתעלמת ג' מילי לאסמכתא ועיקר קרא לא אתי אלא לזקן ואינו לפי כבודו לחוד כדאמ' התם. ליתא דלמאי דס"ד דמקשה דממעט לאנדרוגנוס מה"ט דברי' ל"ל להקשות קרא למעוטי ספיק' ל"ל ה"ל להקשות בפשיטות האיך ממעט ב' דברי' של תרי טעמי מקרא א'.
ועוד דא"כ מנ"ל לאביי להקל לפטור בשביציו מבחוץ דוודאי זכר הוא לימא דמיירי מסתם טומטום דספיקא הוי והא דממעט לי מקרא לאסמכתא בעלמא דהא השתא נמי בע"כ אנדרוגנוס לאסמכתא ועיקר קר' למעט טומטום כזה לאביי נימא איפכא דמיירי מסתם טומטום דאינו אלא ספיקא ועיקר קר' לאנדרוגנוס אתי וקמ"ל דברי' בפ"ע הוא בלא ספיקא וטומטום לאסמכתא נקטי' הלכך נ"ל לפ' דהא דפריך איצטריך קרא למעט ספיקא לאו אטומט' פריך אלא אאנדרוגנוס: ועיקר קושיית המקשה מדמיעט להני תרתי מחד קרא וקס"ד דפטור דידהו בתרי טעמא תליין של טומטום משום דספיקא הוא ומשום דהספק אינו שווה בכולן דלפעמים זה נמצא זכר וזה נקבה מש"ה צריך קר' למעטו.
אבל אנדרוגנוס ל"ל דמשום ספיקא קא ממעט לי' כיון דהספק שווה בכולן או הכל זכרי' או הכל נקבות קמי שמיא גליא ול"צ קרא למעוטי מספק א"ו לאו משום ספיקא מיעטו

קרא והיינו דקא' בשלמא אנדרוגנוס פי' אי לא הוי ממעט תנא מזכורך אלא הוא לחוד ה"א דמת"ה ממעט לי' קרא משום דבריה בפ"ע ולא משום ספק דוודאי קמי שמיא גליא אלא טומטו' ספיקא הוא ולאו ברי' בפ"ע הוא כאנדרוגנוס ונהי דמ"מ צריך קרא למעט כיון דלאו ספק השוה בכולן הוי אפ"ה כיון דאנדרוגנוס בע"כ מטעם אחר ממעט משום דבריה הוא א"א למעט שניהם מחד קר' דזכורך כיון דתלוי בתרי טעמא.

ומהשתא בע"כ מיעוט' דאנדרוגנוס נמי לאו מטעמא דבריה בפ"ע הוא אלא מטעמא דהוא נמי ספיקא הוי כטומטו' וחד טעמא לתרווייהו מש"ה אימעטו מחד קר'. והשתא פריך שפיר אצטריך קרא למעוטי ספיקא ואספיקא דאנדרוגנוס קמהדר ל"ל למעטו הא קמי שמיא גליא ומשני אביי טומטום דהכא דמעט קרא בשבציו מבחוץ איירי דזכר וודאי הוא.

ובע"כ ה"ט דמעטו משום דמשונה הוא ול"ד לסתם זכרים. ומהשתא י"ל דהא דממעט אנדרוגנוס לאו ה"ט דבריה בפ"ע הוי כי וודאי זכר הוא אלא הואיל ומשונה הוא והשתא שניהם חד טעמא הוא דזכרים וודאין הן אלא דמשונין הן משאר זכרים.

מש"ה אימעטו שניהן מחד קר' דזכורך דטעם א' לשניהן הואיל ומשונין מסתם כל זכורך: קטן שלא הגיע לחינוך דרבנן ול"ל דהכא מרבה קר' קטן לחיוב מידי דהוי אטף דחייב בהקהל דא"כ לא הגיע לחינוך נמי דהא קר' סתמא כתיב: לא נצרכה אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין היינו למשנה ראשונה דאילו למ"א לאו אדון הוא והקשו התו' בפ"ד דגיטין (דף מג) מבעיא ליה משח"ע יש לו קנס או לא כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו א"ד והאי לאו אדון הוא ולפי מ"א מ"ל ואילו הכא פשיטא לן דא"ל אלא אדון א' ותי' דע"כ לא מחייב הכא אלא משום שעומד לכוף את רבו וכמאן דשיחררו דמי אבל התם כיון דאית איגלאי מילתא דלא הוי עומד לשחררו.

וק"ל כיון דהא מילתא דמשח"ע תלוי ועומד אפילו למ"א אם יבא לידי שיחרור הוי משוחרר למ"א ואם ימות קודר' עדיין הוי חציו עבד א"כ משח"ע לעולם בספיקא עומד קודם שיחרור דשמא ימות ולא יבא לידי שיחרור. א"כ תקשה איך הו' חייב בראייה למ"א ומשמע אפילו להקל שמקריבו בי"ט אפילו למ"ד נו"ן אין קריבין בי"ט וגם אוכל פסח משל עצמו כדאמ' בפ"ת דפסחי' כמ"ש לעיל ואמאי ניחוש שמא ימות קודם שיחרור ואינו דוח' י"ט והפסח נאכל שלא למנוייו והא אע"ג דלשמא מת ל"ח לשמא ימות חיישינן כדאמ' בפ"ג דגיטין (דף כח) ה"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסור' לאכול בתרומה מיד חיישינן שמא ימות ואע"ג דמסיק התם שמא ימות תנאי הוא ואיכא למ"ד שמא ימות נמי ל"ח מ"מ תקשה האי דפ"ח דפסחי' דמוקי למתני' דמשל עצמו יאכל

כמ"א ובריית דלא יאכל משל עצמו כמ"ר והא דלא כהלכתא דקי"ל כמ"א ה"ל לאוקמי ברייתא נמי כמ"א אלא דס"ל כר"י ור"ש דחיישי התם לשמא ימות ומתני' בר"מ דל"ח התם לשמא ימות והשתא אתי' ברייתי' כהלכתא דקי"ל כר"י לגבי ר"מ ועוד הא דר"מ יחידאי הוא לגבי ר"י ור"ש ואי משום מתני' דאוכל מש"ע הא לפ"ז ממ"נ דלא כהלכתא היא דהא ל"ח לשמא ימות מדאוכל מש"ע.

אלא ע"כ ש"מ דלמ"א אפילו ימות ולא יבא לידי שחרור אפ"ה מהשתא לאו אדון מקרי וא"כ תקשה ההיא דפ"ד דגיטין דקרוי אדון לענין קנס. וי"ל דלמאי דפי' לעילניחא דאפ"ת דאדון קרינן בי' לענין קנס אפ"ה אזלין לקולא לענין ראייה ולענין פסח דאוכל משלו.

וה"ט כיון דבר חיובא בראיה הוא מצד חירות שבו וכן ב"ח הוא בפסח מב' צדדי' אלא צ"ע שבו מעכב עליו לאכול מש"ע וכן מלחייבו בראייה וכיון דאין רשות רבו עליו למ"א אין צ"ע מעכב על צ"ח מלחייבו בראייה כ"ש מלאכול מש"ע אבל מ"מ כל כמה דלא שיחרר צ"ע במקומו עומדת בפ"ע אלא שאין בו כח לעכב עצ"ח שבו מש"ה מבעיא לן התם אי קרינן בי' אדון לענין קנס או לא: דגמר לה לה מאשה.

ק"ל הא האי קר' משפחה איירי ומנ"ל ללמוד מכאן דעבד שהוא זכר אינו חייב אלא במצות שהאשה חייבת בה דילמא עבד חייב בכל המצות כשאר כל הזכרי' וכ"ת א"כ גז"ש דלה לה ל"ל דמהיכא תיתי לחייב שפחה במצות יותר מבת חורין א"ו אם אינו ענין לשפחה תנהו ענין לעבד שאינו חייב במצות שאין הנשים חייבות בהן הא ליתא דוודאי אי לא אתי' גז"ש זו דלה לה אלא להכי בע"כ ה"א הכי אבל גז"ש זו לד"א נמי צריכין דב' עבדי' אין משתחררין בגט א' ולשמו ובתלוש ולכ"ד הפוסל בגט אשה פוסל בשחרור של עבד מהאי גז"ש דלה לה מאשה כדאמ' בפ"ד דגיטין (דף מב) גבי כל נכסי נתוני' לפלוני ופלוני עבדי וכדפירש"י התם ואכתי מנ"ל לפטור את העבד ממצות שהנשים פטורי' וי"ל דוודאי אי לא רבוי רחמנ' לחייב לעבד ולשפחה במצות מסתמ' הוי פטורין דמהיכי תיתי לחיובינהו הא לא בכלל ישראל נינהו אלא מהא גז"ש דלה לה נ"ל לחייבן במצות שהאשה חייבת דהא אין גז"ש למחצה ואע"ג דלה משפחה אייר' נ"ל עבד בק"ו משפחה דהא בישראל החמיר באיש מבאשה לענין מצות אבל להחמיר בעבד יותר משפחה א"א דאמ' דיו לבא מן הדין להיות כנדון כיון דעבד בק"ו משפחה אתי א"א להחמיר על העבד יותר מבשפחה: ע"ב בשלמא טמא דכתיב ובאת שמה כו'.

וכל שאינו בביאה אינו בהבאה. ופי' התו' והא דאמ' ערל וטמא משלחין קרבנותיהן אע"ג דלית' בביאה.

התם איירי בנו"נ שאין קבעות הזמן בהבאת רגלים והאי קר' לא מיירי אלא בעולת ראייה דבעינן ביאה וק"ל קר' למעוטי לטמ' מעולת ראייה ל"ל ת"ל מגופי' דקר' ג"פ יראה ולא יראה פני ריקם דאין חייב בקרבן אא"כ ראה פניו והאי ר"פ בעזרה דווקא היא ולא בהר הבי' וכמש"ל בשם הירושלמי והא כל הטמאין אסור לעזרה ובכרת.

ולא מסתבר דנ"מ דאם עבר ונכנס בעזרה במזיד א"נ בשוגג דאע"ג דמ"מ קיים מצות ראיה אפ"ה אין מביא בשביל ראייה זו קרבן ראיי' דלהא וודאי לא צריך קרא דכיון שנכנס שלא ברשות אלא בעבירה מל"י פני נ"ל כיון דלאו בר ראייה הוא. אלא י"ל דנ"מ דכהן טמא וקרבן צבור דקי"ל טומא' הותרה בצבור דאם עבד במועד הא וודאי קיים מצות ראיית פנים וה"א דמביא עולת ראיי' קמ"ל דלא ומובאת שמה יתירה נ"ל דהל"ל והבאת שמה לחוד ובאת שמה ל"ל אלא בע"כ ה"ק אי ראוי לבא שמה בשביל קרבן זה והבאת יצא טמא בק"צ שאין ביאתו בשביל קרבן זה.

א"נ י"ל דנ"מ אם הי' טהור ביו' א' של חג וראה פניו בעזרה ונתחייב בע"ר ובשאר ימי החג נטמא אינו מביא עולת ראייה בעוד שהוא טמא ומובאת שמה יתירה נ"ל הא דאינו מביא עולת ראייה אא"כ ראוי לביאה בשעת הבאה דהא אפילו חגיגה דחובה בפ"ע היא ואינו תלוי בר"פ אפ"ה אינו בא בטומאה וכדאמר בפ"ז דפסחים (דף פ) ויטמאנו במת מדח' אתה מחגיגתו ש"מ דאין טמא מביא חגיגה כדפי' התוס' התם הואיל והוא חובה לבא ברגל י"ל דין עולת ראי' דנ"ל הכא דטמא פטור ומסיימי התו' וכן אית' בירושלמי דאיתקש לעולת ראייה: ר"ע היא דמרבה לערל כטמא הקשו התו' ל"ל כל ערל לא יאכל בו גבי פסח ת"ל מטמאי מתי' (צ"ל תירצו) דנ"מ לערל שמתו אחיו מחמת מילה דאינו כטמא מיהו דווקא לפירש"י דערל היינו שמתו אחיו מחמת מילה אבל לפי' ר"ת דערל היינו שדואג מחמת הצער ואינו מל עצמו אבל מתו אחיו מ"מ הוי אונס ערל דפסח ל"ל ת"ל מטמא.

וי"ל דמפסח נ"ל בעלמ' דמדמדמי ערל כטמא בפסח דרשינן איש איש לרבות ערל כטמא אלו דברי התוס' וק"ל דבפ"ב דזבחים (דף יז) [כב ע"ב] נ"ל לר"ח דהא דתנן ערל פסול לעבודה מקר' דיחזקאל כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשרתני וגו' והשתא לר"ע ל"ל קר' ת"ל מטמא דתנן התם דמחלל עבודה ובשלמא לפירש"י א"ל דהאי מיירי בערל שמתו אחיו מ"מ דאונס ואינו בטמא וקמ"ל דאפ"ה מחלל עבודה.

אבל לפי ר"ת שפי' התו' התם בשמו דערל דאונס אין מחלל אא"כ אינו מל עצמו מחמת צער לר"ע ל"ל קר' דהתם ת"ל מטמא והכי משמע מדאמ' התם וצריכי דאי אשמועי' ערל משום דמאיס אבל בן נכר דלא מאיס אימא לא ואי ערל דעבודה היינו דווקא מימר

לערלות אבל אניס לא בע"כ טעמא לאו משום מיאוסתא היא דמשום טעמא דמאיס אין לחלק בין אניס למומר ואכתי בן נכר ל"ל.
ומיהו אין להביא ראייה דערל דאניס מחלל עבודה מהא דתניא התם בן נכר יכול בן נכר ממש פי' נכרי ת"ל ערל לב א"כ מת"ל בן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואין לי אלא ערל לב ערל בשר מניין ת"ל וערל בשר ופירש"י ת"ל ערל לב אין נפסל אלא מחמת ערלת לב ובכהן קא' שנתנכרו מעשיו שנחשבין נכרים למקום.
ומשמע בכל עבירות שעבר הא מעשיו הויין נכרים למקום הוא פסול לעבודה מהשתא בע"כ הא דכתיב ערל בשר באנוס מיירי דבמזיד ערל בשר ל"ל ת"ל דה"ל ערל לב וכדפירש"י להדי' בפי' התורה פ' בא גבי ערל דפסח להביא שמתו אחיו מחמת מילה שאינו מומר לערלות ואינו נלמד מב"נ לא יאכל בו.
דאין זה ראייה דב"נל דגבי פסח ועבודה היינו עובד ע"ז דווקא דהוי מומר לכה"ת כולה אבל מומר לשאר עבירות אינו בכלל בן נכר לא לענין פסח ולא לענין עבודה וכיון שכן י"ל דערל היינו דווקא מומר לערלות ואפ"ה אינו בכלל בן נכר וכ"נ מדברי התו' התם דבן נכר היינו עע"ז דווקא דהא דקאמר התם ב"נ אין לבו לשמים פי' דאפי' שב בשעת עבודה אמ' בסוף מנחות דאין קרבנו ריח ניחוח והתם במנחות מעע"ז מיירי גם הרמב"ם (בפ"ט מהק"פ) פי' לב"נ דגבי פסח היינו ישראל מומר לע"ז דווקא.
משמע אבל לשאר עבירות לא. מיהו לר"מ דס"ל מומר לד"א הוי מומר לכה"ת כולה ואפי' מומר לערלת נמי אע"ג דהוי שב ואל תעשה וכדאמ' בפ"ק דחולין (דף ד) גבי הכל שוחטין ואפי' ערל ואפי' ישראל מומר מומר א"כ בן נכר דגבי פסח ועבודה בע"כ לר"מ מומר לשאר עבירות נמי בכלל דהא אין לחלק בניהם מהשתא בע"כ ערל דגבי פסח ועבודה היינו בדאניס דאי במומר לערלות ת"ל מבן נכר ואיכא למימר מדר"מ נשמע לרבנן דערל דהני קראי בערל דאלים מיירי מיהו א"ל דהא בהא תלי' דלר"מ כיון דמומר לד"א הוי מומר לפה ת"כ ובע"כ בן נכר דהני קראי מכל עבירות מיירי בע"כ ערל בדאניס דאל"כ ת"ל דה"ל בכלל בן נכר אבל לרבנן דאין בכלל בן נכר אלא עע"ז ולא לשאר עבירות אין לנו להביא בכלל ערל אלא מומר לערלו' בלבד ולא בדאניס וכדאמ' גבי ערל דמרבי ר"ע כטמא מאיש איש דהיינו מומר לערלה דווקא ובמ"א יתבאר עוד: יראה יראה הוי בכי אמר עבד שרבו מצפה לו לראותו כו' הא דמייתי למקרא ומסור' אע"ג דממסור' לא משמע שרבו מצפה לראותו אלא ממקרא לחוד משמע הא ולפי המסור' משמע שעבד בא לראות את הרב והא בקרא דתבאו לראות את פני מי ביקש זאת מידכם רמוס חצירי ל"מ אלא בראי' העבד לרב והא במקרא לחוד סגי ומסורת ל"ל דמייתי י"ל דמייתי לה

להגדיל ולהפליג הדבר כלומר עבד שהי' חביב לרבו כ"כ עד שרבו מצפה לראותו איך גדלה השנאה כ"כ לא משמע שאינו מצפה עוד לראותו אלא אפי' להיות העבד רואה אותו אינו חפץ מיהו קק"ל דלעיל מייתי להאי קרא דרמו' חצירי אמפנקי ומשמע משו' דהילך במנעליו בעזרה הוא רמוס חצירי ולא משום דנתרחק ממנו: דף ה ע"א מוספינא ליה והויא חילופי' הקשה התוס' לר"ע דא"ל שילהי החולץ (דף מ') משלו הוסיפו לו לחזקי' ול"ל זכו מוסיפי' לי' הא משמע הכא דמוסיפין לו והניחו בצ"ע ושם בפ' החולץ תי' בשם ר"י דאפי' לד"ע ניחא דאין זה אוס' כיון דנגזר לשום אדם א'.

היינו דכתיב הן בקדושיו לא יאמין ופי' רש"י אף הבחורים הצדיקים נאחזין למיתה פן יחטאו ולא שסופם לחטוא בודאי והכי משמע לישנא דקרא דהן בקדושיו לא יאמין דמשמע דאינו מאמינם שיעמדו בצדקתם אלא חושש שמא יחטאו וק"ל א"כ לא שבקת חיי' לצדיקים דהכל עומדין בספק זה שמא יחטאו והא מצינו באבות העולם שזכו לזקנה כדכתיב בקראי וכן הרבה צדיקים יסודי עולם מצינו שזכו לזיקנה ומצינו בתנחומא פ' תולדות גבי יעקב שא"ל הקב"ה אנכי אלקי אברהם ואלקי יצחק אע"פ של"מ שיחד הקב"ה שמו על הצדיקים באייהם משום הן בקדושיו לא יאמין כאן יחד שמו על יצחק מפני שכהו עיניו והרי הוא כמת ויצה"ר בטל ממנו והא אבות העולם שאין למעלה מהם בחייהן הי' בכלל הן בקדושיו לא יאמין ומצינו בהגדה שאפי' האבות העולם לא נקראו קדושים עד שנקברו ונסתם הגולל בפניהם שנאמ' לקדושים אשר בארץ המה וטעמא משום הן בקדושיו לא יאמין הוי.

וגם ק"ל להיפך מצינו כמה אנשים שהי' צדיקים בתחילה ולבסוף הרשיעו וכי הא דתנן אל תאמין בעצמך עד יום מותך שהרי יוחנן כה"ג שימש בכהונה גדולה פ' שנים ולבסוף נעשה צדוקי כדאמ' בפ"ד דברכות ולא מת קודם שהרשיע כדאמ' הכא הן בקדושיו לא יאמין והניחא לאביי דאמ' התם הא ינאי הא יוחנן אלא לרבא דאמ' התם יוחנן צדיק מעיקרא מא"ל ובוודאי משפטי ה' צדקו יחדיו ואין בנו כח להשיג וברוך היודע האמ': דילמא מהן בקדושיו לא יאמין הוה כתבו התוס' וכן א"ל בהאי דפ"ק דשבת (דף י"ג) בא' שמת והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזירתן בב"הכ וב"מ אמר' כתיב כי היא חייך וארך ימיך בעלי שקרא הרבה היכי מת בחצי ימיו ולא הי' אדם משיבה דבר ול"א מהני הוא דהן בקדושיו ל"י א"נ לא היתה תשובה נוצחת וזה דוחק ול"נ כיון דאותו תלמוד לא מת עד שהגיע כבר לחצי ימיו ולא מצאו לו חטא לשעבר אפשר לומר חצי ימיו לאו דוקא בצמצו' אלא מעט יותר והא אמ' בספ"ג דיומא (דף לח) כיון שעברו רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמ' רגלי חסידיו ישמור ופי' רש"י רוב שנותיו ל"ו שנה

דכתיב ימי שנותינו בהם ע' שנה ובודאי ל"ו שנה דפי' רש"י ל"ד אלא מעט יותר על ל"ה ה"ל רוב שנותיו ורש"י מילתא פסיקתאנקט לה בשנים וכיון דלא ידעו לאו תו תלמיד חטא ידוע לשעבר א"א הי' להם להשי' שמת משום הן בקדושיו ל"י דהוי טעמא משום שמא יחטא להבא דהא זה ודאי בטוח הי' שלא יחטא עוד כיון שלא חטא ברוב שנותיו עד שבא אלי' ומצא לו חטא לשעבר כדמסיק התם בימי לבוניך מהו אצלך כו' עד ברוך המקום שהרגו כו': ותסיתני בו לבלעו חנם עבד שרבו כו' ואע"ג דא' בפ"ק דסוט' ג' היו באותו עצה דכל הבן היארה תשלכוהו כו' איוב ששתק נידון ביסורין אלמא לא בחינם בא עליו י"ל דאי לאו הסתה לא הי' ראוי ליסורים קשי' כאלו: כל המטה דינו של גר כאלו מטה דינו של מעלה.

ק"ל מאי אריא של גר אפי' מטה דינו של כל אדם נמי כדא' בפ"ק דסנהדרין (דף ו') ויהיו העדים יודעין את מי הן מעידין פי' רש"י כאלו הן מעידין בהקב"ה כדאמ' לקמן שמטריחין להק"בה להחזיר ממון לבעליו ויהי' דייני' יודעין את מי הן דנין כו' וכן ביהושפט הוא א' ראו מה אתם עושין לא לאדם תשפוטו כי אם לאלקי' והא דיינים נמי מה"ת דעדים הוא.

ודוחק לומר דהכא ה"ק אפי' גר הקל המטה דינו כאלו מטה דין שלמעלה וכדא' בפ"ב דשבת (דף לא) ומה ישראל שנקראו בנים למקום כו' גר הקל כו' לכ"ש. דפשטא דמילתא דריש לקיש משמע דכל המטה דינו של גר להחמיר משאר כל אדם נקט לי'.

ושמא י"ל דמטה דינו של כל אדם אינו כמטה דינו של מעלה ממש אלא ע"י גרמא בעלמ' שגורם להחזיר הממון לבעליו אבל מטה של גר מעלה עליו הכתוב כאלו כביכול הקב"ה בעצמו בעל דין ומטה דינו ית': הא יראני מוחלים לו כתבו התוספ' גבי עושקי ש"ש כתיב דה"ל ל"ת ופליגי דר"י דאמר פ"ח דיומא (דף פ"ו) תשובה תולה ויוה"כ מכפר.

ול"נ דל"פ דהא ר"י אמר התם עבר על עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלים לו כו' ועבר על ל"ת ועשה תשובה תולה ויה"כ מכפר והיינו כמתני' דהתם דתנן חשובה מכפרת על עבירו' קלו' על עשה ול"ת ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יוה"כ ויכפר ומפ' בגמרא דה"ק תשובה מכפרת על עשה ול"ת שניתק לעשה אבל על ל"ת גמור תשובה תולה ויה"כ מכפר.

הרי דל"ת שניתק לעשה בכלל עשה הוי דלא זז משם עד שמוחלים לו כשעשה תשובה וטעמ' משום דלאו הניתק לעשה אין לוקין עליו והא עושקי ש"ש אין לוקין עליו מתרי טעמ' חדא הואיל וניתן להישבון דמה"ט גנב וגזלן אין לוקין דה"ל לאו הניתק לעשה כדאמ' בסוף חולין (דף קמא) ועוד דעושקי ש"ש ה"ל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין

עליו מש"ה ה"ל בכלל קלות דתשובה לחוד מכפר וא"צ ליוה"כ: עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדנות תקנה יש לו.

נ"ל דלאו למימרא דעונש שוגג ומזיד שוים הן בידי שמים דחלילה לאל מרשע ושדי מעול ועוד דבהאי קרא לא רמיזא מזיד כלל אלא שוגג לחוד דהא על כל נעלם כתיב דהיינו שוגג אלא ה"ק שוקל לו ועונשו על השוגג נמי כמו שיש עונש במזיד מיהו האי כדינו מזיד בעונש חמור ושוגג בעונש קל מ"מ בשם עונש שוין ושקולין הן: חדא דקא מייתי לה לידי חשדא.

נ"ל הא דנקט דקא מייתי לה לשון נקיבה לאו אאשה שהוא נותן לה לחוד קאי שיאמרו בשביל אתנן נתן לה דא"כ הל"ל דמייתי עצמו לידי חשד דמ"ש דחייש לחשדא דאשה יותר מחשד האיש הנותן אלא הא דנקט לשון נקיבה אנתינה זו קאי וה"ק דמייתי לה נתינה זו שנותן לאשה בסתר לידי חשד שניהם של הנותן והמקבל ואחשד שניהם קפיד וכדתנן [בפ"ד] דשקלי' שצריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנא' והייתם נקיי' מה' ומישראל ואומר ומצא חן בעיני אלקי' ואדם': אמר רבא היינו דתנן רשב"ג א' כ"מ שנתנו חכמים עיניהם דתני' גרסינן שאינו משנה בשום מקום גם מה דתני לה בשם רשב"ג הכא ובפ"ג דמ"ק (דף יז) גבי נידוי ובפ"ט דסוטה גבי ויראם ויקללם דאלישע תני לה נמי בשם רשב"ג ובפ"ק דנדרים (דף ו) גבי הזכרות השם תני לה סתמא ולא בשם רשב"ג: אמר רבא א' הקב"ה אע"פ שהסתרתי פני כו' נ"ל דרבה בה' גרסינן ולא רבא בא' מדקאי ר"י עלי' דהוא חבירו של רבה אבל רבא הי' תלמידו: רי"א ידו נטויה עלינו ק"ל למה נקט רי"א דלישנא משמע דאתי לאפלוגי אדרבה והא אין לו ענין להא דרבה ונ"ל דגרסינן אר"י ומילתא בפ"ע היא: תקפי' ואזל בהדי' מכאן מוכח נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול דר"ח א"ל לרבי שב אל תזלזל בנשיא' ואעפ"כ אזל ובפ"ק דקדושין (דף לב) פריך למ"ד נשיא שמחל על כבודו א"כ מחול מדתניא מעשה בר"ג שעשה משתה לבנו ויהב כסא לר"י וקיבלו.

הה"נ דה"מ למפרך מההיא עובדא דרבי אלא ההיא דהת' ברייתא היא אלימא לי' לאקשויי מינה: וכן במדת פורענות אע"ג דהכא במדה טובה איירי מ"מ מייתי לה נמי משום דמקרא דאותי יום יום ידרשון אינו מוכח דיום א' שעוסק בתורה מעלין עליו כאלו עסק כל השנה דבקרא לא רמיזה שנה להכי מייתי להא דיו' לשנה דהשתא במדה רעה מועטת נחשב יו' לשנה מדה טובה מרובה לכ"ש דכ"הגמ דנ"ל מדה טובה דמן שהי' גבוה ס' אמה מק"ו דמדה רעה דמבול בפ"ח דיומא (דף עד): דף ו' פיסקא איזה קטן כל שא"י לרכוב אבל משם ואילך חייב לחנכו מדרבנן ופי' התו' וצריך להבי' קרבנותיו

נדבה ולמ"ד נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט אין קריבין עד חה"מ והקשו התו' למ"ד כולן תשלומין דראשון נינהו כיון דל"מ קרב בא' ל"ק תו כדאמ' לקמן גבי חיגר שנתפשט בשני ותי' דהתם גברא לא חזי הלכך כיון דלא חזי בא' לא חזי בב' אבל הכא כל חיוב שיש בב' יש בא' אלא שאין היום ראוי עכשיו ודמי לחל יום א' של חג בשבת דקרב אח"כ כיון דמחמת יום הוא דאתי מיהו למאי דפי' לקמן (דף ט) דכל היכא שאין ראוי מחמת היום ה"ל כאילו גברא ל"ח ואין לו תשלומין למ"ד כולן תשלומין דא' והא דיש תשלומין בחל יום א' בשבת ה"ט משום דאי אמרינן דא"ל תשלומין ממילא ראוי לדחות את השבת דה"ל זמנו קבוע דכיון דאי אמרת לקרב היום מחמת איסו' מלאכה דשבת ושוב א"ל תשלומין לפיכך אינו דוחה שבת ויש לו ותשלומין ובמ"ש שם א"כ גבי קטן דל"ש ה"ט דהא מה"ת לאו ב"ח הוא דאפילו א"א דא"ל תשלומין א"ד י"ט הא וודאי תקשה אמאי יש לו תשלומין למ"ד כולן תשלומין דא' הא ל"ח בא' ואולי מש"ה פירש"י דאיזה קטן אר"פ בעזרה קאי ול"מ מקרבן ומ"מ נ"ל דאפילו תימא דאיזה קטן אקרבן נמי קאי דמשהגיע לחינוך חייב נמי בקרבן ראייה מדרבנן אפ"ה ניחא הא דמביא אע"ג דל"ח בא' דהא בלא"ה כיון דקטן פטור מה"ת אינו יכול להביא לשם קרבן ראיה דה"ל חולין בעזרה אלא מביאו בתורת נדבה וגם א"י לסמוך עליו דקטן אינו סומך ואפ"ה דמי לחינוך וכדפי' התו' עצמם וה"נ כיון דהא דתיקנו רבנן לחינוך לקטן ה"ט כדי שיהא מחונך למצות לכשיגדיל הילכך כל היכא דבר חיובא הוא כשיגדיל אלא שקטנות גרם לו לפטור בר חינוך היא כדי שיהא מחונך לכשיגדיל מש"ה אע"ג דבקטנותו ל"ח בא' יש לו תשלומין אע"ג דכה"ג כגדול דל"ח בא' פטור משום דהא דקטן ל"ח בא' קטנותו גרמא לי' הואיל דלאו בר חיוב הוא מה"ת אינו דוחה י"ט והרי כשיגדיל ויהא ב"ח יהא חזי בא' הילכך בר חינוך הוא כדי כשיגדיל יהא כבר מחונך ול"ד להא דמסיק אביי בגמ' (דף ו') גבי קטן חיגר שיכול להתפשט וסומא שיכול להתפקח קודם שיגדיל דפטור הואיל וגדול כה"ג פטור מה"ת דש"ה דלאו קטנותו גורם לו לפטור אלא דבר אחר וכיון דגדול חיגר וסומא פטור מה"ת אין להחמיר בקטן דרבנן יותר מגדול של תורה אבל הא דקטנותו גרם לו דל"ח בא' דהא גדול חזי ואפי' חל יום א' בשבת גבי גדול כחזי דייניגן לי' מטעמא דפי' וכיון דהא דל"ח בא' קטנות הוא גרם לו דאינו ב"ח מה"ת ל"ל בה דהא ח"מ ראוי לחינוך לכשיגדיל דהא זה עיקר טעם חינוך לקטן בכל המצות אע"ג דמה"ת פטור הוא:

ותדע לך דהכי הוא כדפי' דאלת"ה תקשה לך אמאי א' אביי בגמ' דקטן חיגר שיכול להתפשט וסומא שיכול להתפתח קודם שיגדיל אפי' לב"ה פטורי' הואיל וגדול כה"ג

פטור והא לב"ה מיכול לאחוז בידו של אביו ולב"ש אפי' משיוכל לרכוב על כתפו בר חינוך אע"ג דגדול כה"ג פטור כדא' לעיל רגלים פרט לסומא וזקן משום שאלו צריכו' משענת א' לבד מרגליו והא קטן דב"ה שאין יכול לאחוז כיון דא"י להלו' ברגליו אא"כ אוחז בידיו של אביו הא צרי' למשענת א' לבד מרגליו וכ"ש קטן דב"ש שא"י אפי' לאחוז וא"י להלך ברגליו כלל אפי' ע"י משענת אא"כ רוכב על כתפיו ואפ"ה הוי ב"ח ואמאי הא גדול כה"ג פטור א"ו ש"מ דיש לחלק בין דבר שקטנותו גרם לו שבגדול פטור בכה"ג ובין ד"א גר' לו מש"ה קטן דב"ש וב"ה אע"ג דגדול כה"ג פטור כיון דקטנותו גרם לו ב"ח הוא ול"ד לחיגר וסומא דאביי דד"א גרם לו וה"נ הא דל"ח ביום ראשון כיון דקטנותו גרם לו ולא ד"א ל"ל בה וב"ח הוא והא דמייתו ב"ה לכשא"י לאחוז בידו ש"א לפטור שנא' רגלי אע"ג דקטנותו גרם לו אפרש בגמ'.

ותדע לך עוד דכל היכא שקטנותו גרם לו שגדול כיוצא בו פטור ב"ח הוא דאלת"ה לא משכחת לי' חינוך דקטן במצות כלל למ"ד בפ"ד דר"ה (דף כח) מצות צריכות כוונה וכדס"ל לר"ל בפ"י דפסחים (ד' קי"ד) ודייק לה התם ממתני' וה"נ ס"ל ר"י התם וכיון דמצות צריכות כוונה ובלא כוונה א"י י"ח הא ודאי קטן לא בר כוונה הוא וכדא' בפ"ק דחולין [ד' י"ב] גבי קטן יש לו מחשבה כדפרש"י ותוס' התם וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן שתיקנו לחנך את הקטן במצות הא כיון דלאו בר כוונה הוא דלאו כלום הוא וכאלו לא עשה דמי ועוד הא מסיק אביי בגמרא כל היכא דגדול פטור מדאוריית' מדרבנן קטן נמי פטור מהשתא איכא להפקיע לקטן מחינוך כל המצות כיון דגדול כה"ג דלאו בר כוונה הוא פטור מה"ת קטן נמי פטור דהא לאו בר כוונה הוא לעולם והשתא חינוך קטן למ"ל כלל בכל המצות א"ו כיון דהא דלאו בר כוונה הוא קטנותו הוא דקא גרם לו וכשיגדיל בר כוונה הוי אין זה מפקיעו מחינוך בקטנותו כדי שלכשיגדיל ויהא בר כוונה יהא רגיל ומחונך במצות וכדפי' ובגמ' אפרש יותר.

מ"מ כבר נתברר שרש"י פי' דאיזה קטן לאו אקרבן ראי' קאי אלא אר"פ לחוד מיהו מדברי ירו' לא משמע כן שהרי הירו' מ"ל לכל הני פטורי דמתני' בראיית קרבן אבלבר"פ הכל חייבין והכי איתא התם מתני' בר"ק אבל בר"פ הכל חייבין מן הדא הקהל את העם זה אנשי' והנשי' והטף ואין קטן גדול מטף וש"מ דלר"פ לפי הירו' אפי' טף דצעיר מקטן חייב ובע"כ איזה קטן דב"ש וב"ה דתנן דמשמע דווקא כשמגיע לשם קטן הוא דחייב אבל כל זמן שאין שם קטן עליו אלא שם טף פטור מיירי מראיית קרבן וש"מ דקטן חייב בר"ק כפי' התוס' אלא שלכאורה נראה מן הירו' דקטן דב"ש וב"ה מה"ת חייב דמ"ל מקראי אבל למאי דס"ל לגמ' דידן דר"פ וכ"ש רק קטן פטור מה"ת א"ל קטן דב"ש וב"ה

אר"פ קאי ולא אר"ק וכפר"שי לקמן אפרש יותר: כל שא"י לעלות מירו' א' בירו' מאיכן את מודד פי' מאיזה מקו' בירו' הוא מתחיל למדוד מן החומה או מן הבתי' תני שמוא' מן השילוח פי' שם נהר ושילוח באמצע המדינה מירו' להר הבית לכאורה משמע מכאן דר"פ דרגלים בהר הבית סגי לי' וא"צ ביאת עזרה מיהו בירושלמי מסיק דצריך דווקא ר"פ בעזרה ונ"ל דבהא ל"ש למילף בגז"ש ראי' ראי' מהקהל כדילף לה לעיל לכמה מילי והא קריאת הקהל הי' בהר הבית בע"כ כדא' בפ"ד דסוטה [דף מ] דשאני ראי' דגלי קרא בהדיא במקום אשר יבחר ה' ואין זה אלא עזרה ועוד יראה את פני ה' והיינו עזרה שהשכינה שורה שם והא נמי ל"ל איפכא שיהא הקהל בעזרה דווקא כמו ראי' מגז"ש זו דבהא ל"ש למילף גז"ש דשאני ראי' דעיקר מצותו לראו' פני ה' וזה א"א אלא בעזרה שהשכינה שורה שם משא"כ הקהל דמצותו משום למען ישמעו ולמ' ילמדו א"צ עזרה דווקא והא שהי' בהר הבית משו' שהי' רחוב גדול ופנוי ומחזיק רוב עם והא דתנן לעלו' מירו' להר הבית אע"ג דראיית פנים צריכא עזרה י"ל משום דעיקר הקושי' הוא לעלו' להר הבית ומי שיכול לעלו' לשם בוודאי יכול לעלות משם לעזרה לפיכך תולה החינוך בו מ"מ חי' זה א"נ דהא א"ל דמדבר ואינו שומע פטור מן הראי' מגז"ש מהקהל דכ"ר למען ישמעון פרט לא"ש אע"ג דהקהל שאני דמצוותו לשמוע וללמוד ודין הוא שא"ש יהא פטור מהקהל וה"ט ל"ש גבי ראי' ואפ"ה נ"ל מגז"ש זו לפטרו נמי מן הראיה אע"ג דל"ש ה"ט דהקהל לפטרו נמי מראי' אפ"ה נ"ל זה מזה בגז"ש וה"נ נילף מהקהל מראי' שיהא בעזרה כמו ראי' אלא י"ל דגז"ש זו דראי' והקהל ל"ג אלא לענין חיוב ופטור החייב בזה חייב בזה והפטור בזה פטור בזה אבל לגמור מקו' מצוותו זה מזה לא ולמאי שפ' לעיל גבי חרש באזנו א' א"ש נמי תי' א':

שנאמר שלש רגלים וק"ל אההוא דפטרי ב"ה ביכול לרכוב מקרא דרגלים ומחייבי ביכול לאחוז הא בגדול כמו דשא"י להלך כלל ברגליו כחיגר דומיא דקטן דב"ש פטור מקרא דרגלים ה"נ נתמעט מהאי קרא דרגלים גופי' דומיא דקטן דב"ה אע"ג דיכול להלך אלא שצריך למשענת א' כזקן וכיון דפטרי ב"ה קטן דב"ש דיכול לרכוב הואיל וגדול כה"ג פטור מה"ת משום שנא' רגלי' הא מהאי קרא גופי' נתמעט גדל שצריך למשענה א' דה"ל דומיא דקטן דידהו שיוכל לאחוז וא"כ גם קטן שיוכל לאחוז לאו בר חיוב הוא הואיל וגדול כה"ג פטור מה"ת ואינו בר חיוב עד שילך בעצמו וא"ל לאחוז בידיו של אביו הואיל וכה"ג בגדול חייב מה"ת וי"ל דודאי א"א לדמות קטן לגדול לגמרי בכל ענין דגדול פטו' מה"ת דקטן נמי לאו בר חיוב הוא אא"כ נשאר מאותו שעה שיגיע לדומיא דחובה דגדול עד שיגדיל כדי שיעור חינוך הלכך קטן דב"ש לב"ה פטור הואיל וגדול כה"ג פטור

ומ"מ משיכול לאחוז בר חיוב הוא דאי אמ' דאינו בר חיוב עד שיוכל להלך בעצמו וא"צ אפי' לאחוז יש קטנו' הרבה המאחרי' להלך עד שמאותו שעה ועד שיגדילו לא נשאר כדי שיעור חינוך שיהא מחונך ורגיל במצוה זו דר"פ שאינו מצוה תדירא ואינו אלא לפרקי' ג"פ בשנה לחוד אבל משיוכל לאחוז פסיקא להו לב"ה דאפי' קטני' המאחרי' לאחוז אכתי נשאר כשיעור חינוך מאותו שעה עד שיגדילו וב"ש נמי אע"ג דא"ל נמי האי דרשא דרגלי' דהא אמר בגמ' חיגר לב"ש מהו א"ל דלא פסיקא להו הא דודאי נשאר כשיעור חינוך משעה שיוכל לאחוז אלא משירכוב הוא דפסיק' להו א"נ אפ"ת דמשעה שיאחוז נמי פסיק' להו כב"ה אפ"ה משיוכל לרכוב לדידהו ב"ח הוא משו' דכיון דחינוך קט בע"כ א"א לך לאחר שיהא דומיא דב"ח דגדול דהיינו משעה שיוכל להלך בעצמו משו' דלא פסיק' לן שיהא נשאר כשיעור חינוך וכיון דצריך להקדי' לחינוך של קטן אע"ג דבגדול כה"ג לאו בר חיוב מה לי משעה שיוכל לרכוב מה לי משעה שיוכל לאחוז הא נמי אכתי לאו דומיא דבר חיוב דגדול הוא וב"ה ס"ל דמשיוכל לאחוז הואיל והולך ברגליו קצת אע"ג דצרי' לו למשענת אביו קרוב הוא יות' לב"ח דגדו' וב"ש ל"ל ה"ט דמ"ל פטור' רבה ומ"ל פטור' זוטא כיון דמ"מ לאו דומי' דב"ח דגדו' מה"ת הוא מה"מ דקטן ב"ח הוא לב"ש כדא"ל ולב"ה כדא"ל ואע"ג דגדול כה"ג לאו ב"ח הוא מה"ת היכא דקטנותו גורם לו והוא שלא נשאר כדי חינוך ודאי משעה שיהא דומיא דב"ח של גדול מה"ת אבל היכא דלאו קטנותו גורם לו אלא דבר אחר כגון חיגר וסומא ויוכל להתפשט ולהתפקח היינו בעיא דר"ש בגמ' ועלה מסיק אביי בגמ' כיון דגדול כה"ג פטור מה"ת קטן נמי לאו ב"ח הוא ואע"פ שלא נשאר כדי חינוך משיתרפא פטור נמצא אתה אומר ג' מדות בקטן אם בגדול כה"ג פטור מה"ת גבי קטן נמי לאו בר חיוב הוא והיינו יכול להתפשט ולהתפקח ואע"ג דאפשר שלא יתפשט ויתפקח עד שלא ישאיר לו עוד כשעור חנוך ל"ל בה הואיל ודבר אחר גורם לו ולא מחמת קטנותו הוא והיכא דקטנותו גרם לו אם אפשר שלא ישאר לו משעה שחייב גדול כה"ג עד שיגדיל כשעור חנוך ב"ח הוא מעכשיו הואיל וקטנותו גרם לו לא גרע משאר כל הקטנים אע"פ שפטו' מה"ת מדרבנן ב"ח הן וה"ט קטן שיכול לאחוז בידו של אביו דב"ח הוא אע"ג דגדול כה"ג פטור והיכא דוודאי ישאר כדי חנוך מאותו שעה עד שיגדיל פטור וה"ט דקטן שא"י לאחוז אע"ג דיכול לרכוב פטור לב"ה וב"ש ס"ל כיון דע"כ קטן א"א לאחר חנוך שלו יותר משעה שיכול לאחוז עד שיכול לילך בעצמו שיהא דומיא דב"ח דגדול דא"כ זימנין דלא ישאר כדי חינוך ובע"כ צריך להקדי' זמן החינוך קודם שכה"ג גדול לאו ב"ח הוא מ"ל פטור

זוטא או רבה הואיל וקטנותו גרם לו משעה שיכול לרכוב נמי ב"ח הוא א"כ טעמא דב"ש כדפ"ל: דמחייבי אמו בשמחה.

הקשה הרז"ה בס' המאור בפ"ק דר"ה הא אמר אביי גופא התם אשה בעלה משמחה ותי' הא דהכא ודהתם חד טעמא הוא שבעלה משמחה שחובתה מוטלת עליו לשדלה בדברים להעלותה כדי שתשמח עמו וקטן דאיית' אמו כגון שנתרצית לבעלה לשמוח עמו ועלתה עמו ומ"מ הרשות בודה ואין החוב אלא על בעלה לשדלה ולהעלותו עמו ולשמחה ורוב נשים מתרצית ונמשכת לדעת בעליה' ואף חנה כמו כן אלמלא מפונקתא היתה מתרצית לבעלה לעלותו ולשמוח עמו מש"ה קא' בסמוך חנה גופה מי לא מחייבה בשמחה וכפי' הרז"ה צ"ל כן נמי לקמן גבי הא דתניא יש בשמחה (מ"ט) [מה שאין כצ"ל] בשתיהן שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים: השיב רבי כו' וחנה לא עלתה והא שמואל דיכול לרכוב.

ק"ל הא א' בסמוך עד השתא אייתית' אמו ש"מ דאפי' לב"ה אין חינוך של קטן בראי' אא"כ אייתית' אמו מעירו לירושלים ואם לאו לאו בר חינוך הוא אע"ג דגדול קצת שיכול לאחוז בידיו של אביו אפ"ה הואיל וא"א לו להיות חוץ מאמו פטור אם לא דאייתי' אמו כ"ש בשיעור דב"ש ביכול לרכו' ע"כ של אביו א"א לו להיות חוץ מאמו דהא חינוך דב"ש קדי' לדב"ה.

והשתא מאי תשו' היא זו לב"ש משמוא' דיכול לרכוב הא עירו של אלקנה הי' בהר אפרים ולא בשילה ששם הי' המשכן שעשה משה באותן הימי' וכיון שחנה אמו לא עלתה ממילא שמוא' לאו בר חינוך הוא ומאי ק"ל לב"ש. וכ"ת הא גופי' ק"ל דה"ל לחנה לעלות בשביל לחנוך שמואל בנה הא ליתא דהא' א' בסמוך עד הכא דמחייב' אמו בשמחה אייתי' אמו משמע דווקא משום חיוב שמחה דרמי עלה הוא דחייבת לעלות ואגב גררא הוא דמעלו' את בנה עמה בע"כ משום דא"י להיות חוץ מאמו ולא משום חיוב חינוך דבנה ואם א"צ לעלות משום שמחה כגון שהיא טמאה וליתא בש"ש משום חיוב דבנה אינו מחוייבת לעלות.

ואפשר דקי"ל לרבי שהר אפרים הי' קרוב כ"כ לשילה שהי' שמואל יכול להיות במשך מהלך זה וחזרתו חוץ מאמו כמו מירושלי' להר הבית דהא שילה נמי בחלקו של אפרים הי' כדכתי' וימאס באוהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר ואמשכן שילה קאי כדא' בשילהי מסכת זבחים (דף ק"י): והא שמואל דיוכל לרכוב.

קק"ל כיון דמסקינן לעיל (דף ד') דחינוך דקטן אינו אלא מדרבנן מאי פריך משמואל מהא אכתי לא גזרו רבנן על חינוך של קטן וצ"ל דקי"ל לרבי שכבר גזרו רבנן על חינוך

קטן ומהכא ק"ל אהאי דירושלמי שכבר כתבתי לעי' דכל הני פטורי ראי' דמתני' היינו בראית קרבן אבל בראית פנים הכל חייבין כמו בהקהל אנשים ונשים וטף ואין קטן גדול מטף וש"מ דבראית פנים אפי' טף חיובן מה"ת וכ"ש קטן דגדול מטף ושמואל דכבר הגיע לכלל קטן כ"ש שנתחייב בר"פ מה"ת.

והשתא בע"כ פלוגתא דבית שמאי וב"ה דאיזה קטן בראיית קרבן מיירי דאילו בר"פ נתחייב כבר בעודו טף קודם שהגיעו לכלל קטן וא"כ מאי פריך רבי משמואל אדב"ש דמשמע דלב"ה ניחא והא לב"ה נמי קשה נהי דעדיין לא הגיע לכלל זה שיוכל לאחוז בידו של אביו ולעלות ופטור מק"ר מ"מ הגיע כבר לכלל טף וחיי' בר"פ אפי' מה"ת וחיי' לעלות.

וצ"ל דאמוראי ירושלמי לא שמיע להו הא דהשיב רבי וכזה מצינו בכמה מקומות דל"ש להו מבריית' שמביא בגמ' שלנו מ"מ ק"ל מאי פריך רבי והא שמואל דיכול לרכוב הא בפ"ק דפסחי' (דף ח') אמ' כל מי שאין לו קרקע אין עולה לרגל ונ"ל מקרא דל"י איש את ארצך וכיון דגדול פטור מה"ת קטן שא"ל קרקע פטור נמי מדרבנן וכדא' אביי בסמוך גבי חיגר שיכול להתפשט וסומא שיוכל להתפקח הואיל וגדול פטור מה"ת קטן נמי פטור והשתא מה התם שודאי יתפשט ויתפקח וכשיגדיל יהי' חיי' ודאי אפ"ה בקטנותו קודם שיתפשט ויתפקח פטור הואיל וגדול כה"ג פטור כ"ש בא"ל קרקע דאינו ודאי שהי' לו קרקע לכשיגדיל ויבוא לידי חיו' ראי' שיהי' פטור בקטנותו הואיל וגדול כה"ג פטור ומהשתא בע"כ למ"ל לחינוך דקטן במצות ראי' אלא ביש לו קרקע והלא בקטן כה"ג דב"ש שיוכל לרכוב וכן שיוכל לאחוז דב"ה א"א שיהי' לו קרקע אלא בנפלו לו בירושה דהא לאובר קנין הוא ואפי' במתנה דדעת אחרת מקנה לו אינו קונה לדעת רוב מפרשי'.

והשתא מאי ק"ל משמואל לב"ש כיון שהי' קטן כ"כ שלא הגיע לשיעור חינוך דב"ה הא ודאי לא הי' לו שום קרקע לא בזכות עצמו דלא בר זכי' הוא ולא בירושה דממילא הוא כיון דאביו אלקנה ואמו חנה היו קיימי' עדיין ירושה מנין לו וא"כ לאו ב"ח הוא כיון דגדול כה"ג שאין לו קרקע פטור מה"ת ואפילו למאי דפי' במתני' דכל היכא דקטנות גרם לו הפטור ב"ח הוא ומשמע דהא דא"ל קרקע לקטן נמי קטנותו גרם לו דסתם גדול יש לו קרקע ע"י זכיית עצמו שקנה או של מתנה והא דל"ל קרקע לקטן משום דאין לו זכי' מפני קטנותו אכתי משמואל ל"ק דהתינח בזמן שאין היובל נוהג דבגדול שיש לו קרקע של מתנה או שקנה חייב בראי' א"ל דקטן שא"ל ב"ח הוא דקטנותו גורם לו הא דאינו בר זכי' אבל בזמן שיובל נוהג קטן וגדול שוין וא"ח בראי' אא"כ יש להם קרקע של ירושה דאלו של קנין או של מתנה ה"ל קנין פירות דמתנה נמי חוזרת ביובל כמכר

לרבנן כדא' בספ"ח דבכורות (דף נ) ואין כאן אלא קנין פי' כדא' בפ"ד דגיטין (דף מח) גבי המוכר שדהו בזמן שיובל נוהג וא"כ קטן בזמן שיובל נוהג בא"ל קרקע של ירושה לאו קטנות גרם לו לפטור משום דלאו ב"ח הוא דהא אפי' גדול דב"ת הוא קרקע הבאה לו ע"י זכייתו ולא ע"י ירושה דממילא אינו מחייבתו בראי' למ"ד קנין פי' לאו כקנין הגוף דמי והכי ס"ל לרבי כדתני' בפ"ח דב"ב (דף ק"ל) נכסי לך ואחריך לפ' וירד הא' ומכר ואכל הב' מוציא מיד הלוקח דברי רבי משום דקנין פי' דא' לאו כקנין הגוף דמי כדא' התם.

והשתא מאי ק"ל לרבי משמואל הא בימיו הי' נוהג יובל וכיון דבאותו זמן לאו קטנות גרם לפטור קטן שא"ל קרקע יותר מגדול קטן לאו ב"ת הוא כיון דגדול כה"ג פטור מה"ת באותו זמן בכל גווני דפטור קטן מחמת שא"ל קרקע. ואפי' למאי דפי' הרמב"ם אההוא דאמר ר"ה התם מחלוקת ביובל ב' אבל ביובל א' ד"ה מביא וקורא דהאי יובל א' לקנייתי כל לוקח קאמ' דמודה ר"ל דקנין פי' כקנין הגוף דמי ביובל א' לקנייתו.

ולפי"ז מ"ל בגדול אפי' בזמן שיובל נוהג דחי' בראיי' אע"פ שא"ל קרקע של ירושה ע"י של לקוח ומתנה וביובל א' דא"כ קטן אפי' באותו זמן קטנותו גרם לו וב"ח הוא. אפ"ה בקטן שא"ל קרקע בין בזמן שיובל נוהג בין בזמן שא"נ אין לחייבו מה"ט דקטנות וגור' לו.

דל"ש ה"ט אלא היכא דהפטור לכשיגדיל חלף הלך לו בוודאי מאליו כגון קטן דב"ש שיוכל לרכוב ודב"ה שיוכל לאחוז דב"ח הוא אע"ג דגדול כה"ג שצריך למשען' אחר חוץ מרגליו פטור וכן קטן שא"י להביא קרבן ראי' בי"ט הוא דפטור מה"ת ה"ל בכלל נו"נ דא"ק בי"ט ואפ"ה ב"ח הוא אע"ג דגדול כה"ג דל"ת בא' פטור למ"ד כולן תשלומין דא' וכדפי' במשנתינו דשאני כל הני דכשיגדיל חלפי כל הני פטורי בודאי מאליהם דלכשיגדיל ל"צ למשענת א' בודאי וכן ק"ר שלו כשיגדיל ויהי' חייב מה"ת חזי להקריב בא' אבל הא דאין לו קרקע אין הפטור חלף והלך לו לכשיגדיל מאליו דהא לכשיגדיל נמי אפשר שלא יהי' לו שום קרקע לא של קנין ולא של מתנה הילכך אין קטנותו גורם לו פטור זה דא"ל קרקע.

ועוד א"ל איפכא כיון דמ"ל קטן שיש לו קרקע אפי' בקטנותו כגון של ירושה אא"ל במי שא"ל דקטנותו גרמה לו דלאו בר חיוב הוא. כיון דאין פטור זה דא"ל קרקע קבוע וקיימי אליו בקטנותו וכיון דגדול כה"ג דא"ל קרקע פטור קטן לאו ב"ח הוא ואכתי מאי ק"ל מהא דשמואל וכ"ש לפירש"י דפי' הא דיובל א' דר"ח לאו לקניית הלוקח קא' אלא יובל א' לתחילת ביאת ישראל לא"י קאמ' מאי פריך משמואל הא הוא הי' כמה יובלות

לאחר ביאת ישראל לא"י וצ"ל דיש חילוק בין פטורי ראי' מחמת חסרון שבגופו כגון חרש וסומא דכיון בכה"ג גדול פטור קטן נמי לאו בר חינוך הוא לפטורי ראי' מחמת דבר א' שלא בגופו כגון מחמת שא"ל קרקע אע"ג דגדול לאו ב"ח הוא מה"ת קטן בר חינוך הוא דאלת"ה בטלת חינוך מרוב קטנים דרובן ככולם אין להם קרקע בקטנותם משא"כ פטורי מחמת חסרון שבגופו דלא שכיח כ"כ: א"ל אבייי ולטעמיך ת"ל חנה גופה הרז"ה בפ"ק דר"ה כתב שמצא בס' מוגה א"ל אבוה פי' אביו של רבי שהוא רשב"ג השיב לו כן וכ"נ דאלו אבייי לא הי' בדורו של רבי ולא הי' משיב על דבריו ואם גי' זו אמתי יש לדקדק קצת מהכא דנשים מר"פ בעזרה נמי פטורים דלא כהא דירושלמי מדקאמר חנה גופה מי לא מחייבא בשמח' ול"ק נמי בראי' מ"מ אין דברי הרז"ה מוכרחי' שמצינו בפ"ה דב"מ (דף עא) גבי הא דתניא רבי אימר גר צדק האמור לענין מכירה וגר תושב האמור לענין ריבית איני יודע מה היא שהשיב ר' נחמן ב"י על דברי רבי.

ולפ"ז ל"ג א"ל אבייי דהא לא היה בדורו של רבי אלא אמר אבייי סתמא. ואם הגי' אמר אבייי אמת אין מכאן ראי' דלא כהאי ירושל' מדלא נקט חנה גופה מי לא מחייבה בראיי' דאיידי דנקט אבייי לעיל אקושי' דר"ז דלהכא דמחייבי אמו בשמח' ולא נקט בראיי' מטעמא דפי' פירקין נקט נמי הכא כן: בחיגר שאין יכול להתפשט פירש"י שאין סופו להתפשט עולמי' מפי' משמע דוקא בא"י להתפשט עולמית אפילו לאחר שיגדיל הוא דקא קשה לי' השתא גדול פטור קטן מבעי' אבל בסופו להתפשט אפילו לאחר שיגדיל ניחא דבהא א"ל אע"ג דגדול כה"ג פטור אפ"ה קטן חייב לחנכו שירגיל בקטנותו כדי לקיים לאחר שיתפשט וק"ל דמהא דמשני ל"צ בחיגר שיוכל להתפשט פירש"י שיוכל להתפשט קודם שיגדיל משמע דוקא בקודם שיגדיל הוא דא"ל דקטן חייב אע"ג דגדול כה"ג פטור אבל בא"י להתפש' כשהוא קטן אע"ג דלאח"ז כשיגדיל יתפשט פשיטא לן הואיל ויפט' כשיגדיל כשהוא קטן נמי פטור נמצא דברי רש"י סותרי' זא"ז.

והתוס' פי' בחיגר שיוכל להתפשט מקמא גדלות וכ"נ עיקר והשתא למסקנא דאבייי אפי' יוכל להתפשט קודם שיגדיל נמי פטור מכ"ש לאחר שיגדיל דפטור: ל"צ בחיגר שיוכל להתפשט. ק"ל תפשוט ממתני' דא' ב"ה דקטן שא"י לאחוז פטור ודלא כב"ש דא' ביכול לרכוב חיי' ומייתי תלמודא למילתא שנא' שלש רגלים פי' וכיון דגדול שא"י לעלות ברגליו פטור מה"ת קטן לאו ב"ח הוא והא קטן דב"ש שא"י עדיין לאחוז דמי לחיגר שיוכל להתפשט ולסומא שיוכל להתפקח דקטן זה ג"כ סופו להלך ברגליו ואס"ד דבקטן בתר סופו אזלינן ביכול להתפשט ולהתפקח וחייב אע"ג דבגדול כה"ג פטור דבזה

חומר בקטן מבגדול מאי ראי' מביאין ב"ה מרגלי' שנא' גבי גדול למעוטי קטן כזה הואיל וקטן כה"ג פטור הא סופו של זה נמי לילך ברגליו וב"ח הוא כהני דבעיין.
וי"ל דל"ד קטן שא"י לאחוז לחיגר וסומא שיכולין להתפשט ולהתפק' משו' דהני זימנין דא"י להתפשט ולהתפקח עד סמוך לגדלותן ולא יספיק הזמן הנשאר עד שיגדילו ויתחייבו מה"ת כשיעור שיהיו מחונכין ורגילים במצות ר"פ ואפי' אם יתרפאו זמן ארוך קודם גדלותן עד שעדיין נשאר חינוך אפ"ה א"ל דלא פלוג אבל בקטן שא"י לאחוז הא ודאי אפי' המאחר לאחוז הא בודאי אכתי נשאר כשיעור חינוך משעה שיוכל לאחוז עד שיגדיל אפי' למאחר לפיכך פטרו ב"ה כל זמן שא"י לאחוז משום שנא' רגלי' וכיון דגדול בכה"ג פטור קטן נמי לאו ב"ח הוא וכש"כ: הראי' ב' כסף.
בפי"ג דמנחות (דף קז) תנן הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה עגל יביא הוא ונסכיו בה' סלעי' איל מביא הוא ונסכיו בב' סלעי' כבש הוא ונסכיו בסלע. והקשה התוס' שם והא משמע רפ"ה דזבחי' (דף מח) דחטאת בת דנקא פי' מעה כסף שתות דינר ובריש חגיגה אמר (דף י"א) דחגיגה מעה כסף ושה של פדיון פטר חמור אמר בפ"ק דבכורות פטרוזה בת דנקא.
וי"ל דודאי מה"ת יכול להביא אפי' בפרוטה כדאמר בפ"ב דכריתות (דף כח) שלא נתנה הקורה קצבה במחוסרי כפרה שמא יוזלו טלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשי' ושמא עין יפה בסלע עין רעה בדנקא ואם יוזלו טלאי' אפי' בפחות אם הוא טוב ומובחר ואיני יודע למה הביאו להא דשה דפדיון פ"ח דבדנקא דאין לו ענין להא קצבה דקדשי' מיהו רש"י פי' התם כבש יביא הוא ונסכי' בסלע כך נתפרש דינו בתורה שבע"פ משמע דס"ל דה"ל בכלל שיעורי' הל"מ דא' בכמה דוכתא וראייה התוס' מהא דל"נ תורה קיצבה במחוסרי כפרה נ"ל דאינו ראייה דהתם השיעור בדווקא ואפי' יוזלו טלאים בעולם א"א לו להביא בפחות מגזה"כ ואין לו תקנה אבל הני שיעורי דשור במנה וכן כולן אינו אלא היכא דאפשר למצוא טובים ביוקר ופחותים בזול דחיי' ליקח בשיעור הזה אבל אם הוזלו בהמות בעולם ואפילו היפה ומובחר אין דמיו מגיעי' לשיעור הזה יקח כמה שהן ועוד דבמח"כ השיעור מעכב אפילו בדיעבד אבל הני שיעורי אפילו אפשר לו ליקח בשיעורן ולקח בפחות יצא בדיעבד ובע"כ לפירש"י צ"ל כן דהא כל הני שיעורי דיבא הוא ונסכי' בכך וכך קצוב הוא בין בקרבן שטעונים נסכים שיעורן כן עם הנסכים בין שאין טעון נסכים צריך ליקח הקרבן לחוד בדמי' הקצובים לו כמו שהוכיחו התוס' התם וכיון שכן איל בכסף שקלים דכתב רחמנא גבי אשם מעילות ל"ל דהא אע"ג דאין אשם טעון נסכים מ"מ כל איל אפי' בלא נסכים דמיו קצובין בהכי.

אלא ודאי כדפי' דנ"מ בשהוזלו או בדעבד גם בהא דחטאת בת דנקא לק"מ דמיירי בהוזלו א"נ בדעבד והיינו דאמ' התם דאילו חטאת בת דנקא בהוזלו או בדעבד ואשם בב' סלעים אפי' בכה"ג מ"מ אין להביא ראי' דכל הני שיעורי' דמתני' הוי מה"ת דאל"כ מנלן דאיל אשם בכסף שקלים אפי' בדעבד מעכב דילמא אינו לכתחילה דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב בעינן שנה כדאמ' בפ"ג דמנחות (דף י"ט) משום דאיל בשתים דתנן גבי סתם קרבנות הוי מה"ת מהשתא בע"כ איל בכסף שקלים דכ"ר גבי אשם אפי' בדעבד מעכב דאי לכתחילה ת"ל דבכל קרבנות צ"ל איל בשתים.

ולפ"ז ל"ל הא דפי' דבהוזלו בשאר אילים אפי' לכתחילה מביא בפחות דאכתי מנלן דבאיל אשם מעכב אפי' בדעבד דילמא אינו אלא לכתחילה. והא דכתב רחמנא כסף שקלים גבי איל אשם נ"מ דבהוזלו דבשאר אילים מביא לכתחילה בפחו' משא"כ באיל אשם אלא ע"כ בשאר אילים אפי' הוזלו אין מביא לכתחילה בפחות ובע"ב הא דכתב רחמנא כסף שקלי' גבי איל אשם אינו אלא לעכב דאין זה ראיי' דאפ"ת דכל הני שיעור הלכה למשה מסיני הן לכתחיל' אפ"ה יש לומר כסף שקלים דאיל אשם אינו אלא לכתחילה ואפ"ה צריך קרא לע"ע בעשה דאי מהלכה למשה מסיני א"ע בעשה וכה"ג מצינו בפ"ד דנזי'(דף כ"ה) ובע"כ הא דכסף שקלים מעכב באיל אשם לאו מה"ט דפי' אלא מט"א הוא אלא שאכתי יש לה"ר מהאי דפ"ב דכריתות דמ"מ לא נתנה תורה קצבה במח"כ דכל הני שיעורו מה"ת הן מהל"מ דאי מה"ת בכל דהו סגי אכתי תקשה נהי דל"נ תורה קצבה במח"כ דומי' דאיל אשם אפי' בדעבד מה"ט דמפרש שמא יוזלו וא"ל תקנה מ"מ לכתחילה בדאפשר ה"ל ליתן קצבה דנקוט מיהו פלגא בידך אלא ש"מ דלכתחילה בלא"ה בכל הקרבנות הקצבה מה"ת לכל מין ומין מיהו ראי' זו יש לדחות דודאי הא דקאמ' מ"מ ל"נ תורה קצבה במחוסר כפורים ה"ק כיון דמצינו קצבה באיל אשם ה"ה דה"ל ליתן קצבה במחוסר כפורים דומיא דאיל אשם וכיון דא"א ליתן קצבה זו במחוסר כפורים לגמרי דומיא דאיל אשם אפי' בדעבד משום שמא יוזלו אפי' לכתחילה ל"נ קצבה כיון דל"ד לגמרי לאיל אשם ואפי' לבדעבד.

מיהו אכתי יש להביא ראייה קצת דכל הני קצבה דמתני' הל"מ הן דאי אינן אלא מדרבנן כדי שיבא מן המובחר תקשה אמאי קרבן שא"צ נסכי' צריך דמי שווי' כקצבה זו דמתני' וגם קרבן שצריך נסכים סגי לי' עם נסכים בקצבה זו נמצא דמי גוף הקרבן פחות מקצבה זו. וע"ק מ"ט ל"נ חכמי' נמי קצבה לשעירי קרבן דלא תנינן קצבה אלא בשור ועגל וכבש ואיל ואלו שעיר ל"ק אלא ודאי הל"מ הוא וגזי' מלך היא והלכת בלא טעמא הוי מ"מ א"ר מוכרח' מ"מ האי דראי' וחגיגה דבמעה או בשתי' ודאי קשה לפי'

רש"י דאפ"ת דהאי שיעורי הוא בלא נסכים מ"מ הדבר ברור דאין בדמי נסכים למלאות ג' מדמי מעה או ב' אפי' עד סלע שהוא הפחות שבשעורי דמתני' אבל ולפי' התוס' דכל הני שיעורין אינן אלא מדרבנן ניחא דבחגיגה וראי הקילו כיון דרמי חיובייהו על הכל ואין יד הכל משגת לדמי הני שיעורי דמתני' מש"ה הקילו: ונ"ל דלק"מ דע"כ חגיגה וראי באין בשותפות ואע"ג דדבר שבחובה הן מ"ד אפסח שהוא חובה וכל בני חבור' מביאין פסח א' בשותפות כדכתוב בקרא והשתא דודאי קרבן ראי' וחגיגה צריכן בהני שיעורי דתנינן כבש הוא ונסכים בסלע וכן כולן וזה מה"ת מיהו אם נשתתפו רבי' אקרבן ראי' וחגיגה אפי' אינו מגיע מדמיו לכל א' וא' על חלקו אלא שוה פרוטה סגי לי' בהכא מה"ת ומדרבנן שלא יתן כל אחד בדמיו פחות ממעה כסף ויש לי לה"ר דעולת ראיי' באו בשותפות דבפ"י דמנחו' (דף צ"ג) אמ' קרבנו א' יתירא לרבנן לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה פי' אם שותפין מביאין קרבן א' כולן סומכין עליו לר"י ל"ל כל בעל חוברין לסמיכה ופי' רש"י ותוס' דלר"י א' סומך ע"י כולן ואי עולת ראי' אינו בא בשותפות אמאי לר"י אז סומך על קרבן שותפות לא יהא בסמיכה כל עיקר דהא תנן התם הסומא אינו סומך ואיכא מ"ד דה"ט דיליף סמיכה סמיכה מעולת ראייה וסומא אינו בראי' וכמש"ל ואי ע"ר אינו בשותפות א"כ נילף מעולת ראיי' דקרבן שותפין אינו בסמיכה וכדיליף לה בסומא ואפי' לרבנן מנ"ל דקרא יתרא לדכל בעלי חוברין אתי דכולן סומכין דילמא לא רבי אלא לשיהא א' סומך ע"י כולן דאי לא קרא ה"א נילף מע"ר וקרבן שותפות ליתא בסמיכה כל עיקר ואפי' א' נמי א"צ לסמוך אלא ודאי עולת ראייה בא בשותפות וממילא בלא קרא יתירא מסברא א' סומך ע"י כולן ויתורא דקרא לרבנן בע"פ לשיהא כולן סומכין הוא דאתי וכיון דעול' ראי' בא בשותפות ממילא ה"ה לחגיגה דלכל מילי כהדדי נינהו וכדפי' לעיל וכמדומה לי שהדבר מוכרע מעצמו דעולת ראייה וחגיגה באין בשותפות שהרי אין באין אלא מן הבהמה כדאמ' לקמן והאיך יתכן שבמעה יקנה בהמה שלימה לקרבן: מיהו הא דקשיא להו להתוס' על הני שיעורי דמתני' מהא דהראי' וחגיגה מעה כסף ב' כסף בלא"ה לק"מ דבע"כ צ"ל דהא דאין לה שיעור מה"ת הכי גמירא לה מסיני דהא בפ"ק דקדושין (דף יז) קא' ר"מ כמה מעניקין ה' סלעים מכל מין ויליף בגז"ש דריקם ריקם מבכור ופריך ונילף ריקם ריקם מעולת ראייה ומשני א"ק אשר ברכך.

והקשה התוס' דנילף עולת ראי' בגז"ש זו מבכור לה' סלעים ותי' דעולת ראי' גמרא גמירא לי' ובע"כ צ"ל כן שהרי גז"ש זו מקובלת היא לכ"ע דבפ"ק דבכורות (דף נ"א) נ"ל מהא גז"ש דמת הבן לאחר ל' יום אע"פ שלא נתן יתן דמה עולת ראייה יורשים חייבין אף בכור כן וא"כ נילף נמי איפכא עולת ראי' מבכור לה' סלעים אלא ודאי הלכתא גמירא לה דאין

שיעור לעולת ראי' וא"כ אפ"ת דהני שיעורו דמתני' הל"מ הן וכדברי רש"י אפ"ה עולת ראי' יצא מכללן וכדפי' וא"ל דחגיגה נמי מהל"מ אתיא לכ"ש כמו עולת ראי': ועוד מצינו בעצרת וכו' והא דלא מייתי מכל המוספין שיש בהן עולות ואין בהן שלמים כלל דש"ה דכיון דלא קרבו שלמים כל עיקר אין זה מוכיח על היכא דקרב עולות ושלמים כמו ראי' וחגיגה שמוטל חוב על יחידים ברגל שיהא עולות עדיפא משלמים אבל מעצרת מייתי שפיר דתרווייהו קרבי ורבי בעולות יותר מבשלמים: אדרבה חגיגה עדיפא דאית בי' ב' אכילות נ"ל דהאי עדיפא לאו דוקא לומר שיהא עדיפא מראי' מה"ט אלא עדיפ' ושקולה כראי' דה"ט דכליל דראי' (ובאכילת)]וב' אכילת צ"ל] דחגיג' שקולין הן ושוין הן לב"ה וליכא חומר בהאי מבאידך ואיידי דנקט אליבא דב"ש לישנא דראי' עדיפא שכולה כליל דהוי דוקא דמש"ה אמרי הראי' ב' כסף וחגיגה בפחות.

סיים נמי ונקט אדב"ה אדרבה חגיגה עדיפא ול"ד. אבל אין לומר דלב"ה חגיגה עדיפא מדאי' ממש קאמ' מה"ט דב' אכילות א"כ ה"ל לב"ה למיהב טעמא דחגיגה ב' כסף משום דאית בי' ב' אכילת כדיהבי ב"ש טעמ' לראי' ב' כסף משום דכליל.

ועוד דבפ"ז דפסחי' (דף עו) תניא ועשית עולתיך הבשר והדם ר' יהושע אומר אם אין בשר אין דם ד' אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר שנאמ' ודם זבחיך ישפך וא' ור"י הא כתי' ודם זבחיך ישפך. א"ל הא כת' גבי' והבשר תאכל והני תרתי קראי ל"ל חד בעולה וחד בשלמים וצריכא דאי כ"ר בעולה ה"א עולה חמירא שכן כליל ואי כתב רחמנא בשלמי' ה"א אדרבה שלמי' חמירא דאית בי' ב' אכילת וכו'.

והשתא לר"א דס"ל עולה חמירא משלמי' מה"ט דכליל ס"ל כב"ש אבל ר"י דמצריך ב' קראי לאם אין בשר אין דם חדא בעולה וחדא בשלמי'. כמאן ס"ל אי כב"ש דעדיפא לי' ה"ט דכליל מטעמא דב' אכילות קרא דעולה ל"ל נילף בק"ו משלמי'.

ואי כב"ה ס"ל דעדיפ' לה"ט דב' אכילות מטעמ' דכליל קרא דשלמי' ל"ל הא אתיא בק"ו מעולה אלא ע"כ לב"ה שקולין הן טעמא דכליל וב' אכילות מש"ה איצטריך לי' תרי קראי חדא לעולה וחדא לשלמים לענין אם אין בשר אין דם מיהו ק"ל אה"ט דב"ה דחגיגה עדיפא מראי' דכליל היא הואיל ויש בהם ב' אכילות.

הא בפ"ק דזבחים (דף יב) דר"ל דעולה פסולה שלא לשמה מק"ו מפסח וחטאת שאינן כליל נימא הני עדיפי דיש בהן ב' אכילות. אלא בהא י"ל דא"ל שלמי' יוכיחו שיש בהן ב' אכילות וכשיר' שלא לשמה.

מיהו בפ"ק דזבחים ובהרבה מקומות נקט לה חומר דעולה מפני שהיא כליל ול"א אדרבה שאר קדשי' עדיפי שיש בהן ב' אכילות. ובפ"י דזבחים (דף פט) תנן איברי עולה

קודמי' לאימורי חטאת מפני שהו' כליל לאישים אע"פ שחטאת מן הנאכלין ומ"ש הכא בשמעתי' וגבי אם אין בשר אין דם אמ' הא דב' אכילות עדיפתא היא.
ושמא י"ל דודאי לענין דברי' השייכין לעיקר העבודה של גבוה ולא נוגעי' לענין אכילות אדם לכ"ע עולה עדיפא מפני שכליל לגבוה אבל בהא דאם אין בשר אין דם דהגורם הוא בשר הנאכל י"ל דב' אכילות עדין מכליל וכן מההיא דשמעתין דמיירי לענין יוקרא וזולא דהאי יוקר איכא חשיבת בבשר יותר מן הזול ואפי' למאי דפי' לעיל דהא דמעה כסף ב' כסף מיירי ברבי' המשתתפי' בבהמה א' של ראי' וחגיגה מ"מ אם נתן מעות יותר מגיע לחלקו חלק גדול ומובחר יותר בהא ס"ל דב' אכילות עדיפא.
וה"נ י"ל כן בהאי דפ"ג דמכות דקא' נמי רבא אדרבה ב' אבילות עדיפא וכמ"ש שם בחי': מ"ש חגיגה דישנה לפני הדיבור דכת' ויזבחו זבחים שלמים פירש"י לקמן אותן שלמי' שהקריבו הבכורות אע"פ שלא ברגל הקריבו חגיגה נקראו שבהן נתקיי' ויחוגו לי במדבר שנאמר להן במצרים והא דלא מפרש שהי' חגיגה ממש דברגל הקריבו אותן שלמים דהא בפ"ט דשבת [דף פו] אמ' דבה' בסיון בנה מזבח והקריב עליו אותן קרבנות וכדפי' רש"י בשמעתין ואמרי' התם לרבנן בששה בסיון נתנה תורה ואייר וסיון דהאי שתא מיליו' מליוהו נמצא חג השבועות דהאי שתא הו' בה' בסיון וכדתני' רב שמעיה בפ"ק דר"ה שניה' מלאי ב"ה והשתא י"ל דהעולת ושלמים שהקריבו בו ביום הי' עולת ראי' ושלמי חגיגה ממש.
דאי אפשר לומר כן דבע"כ עדיין לא נצטוו על הרגלי' תדע דהא בנו מזבח בו ביום כדכתי' והא אפי' בנין בה"מ קי"ל דאין דוחה י"ט: מ"מ ק"ל ל"ל לאתויי מהאי קרא דחגיגה ישנו לפני הדיבור ת"ל דהא בפסח מצרי' כת' והי' הזה לכם לזכרון וחגותם אותם חג לה' לדורותיכם חוקת עולם תחגו'.
וי"ל אע"ג דהאי קרא נא' להם בפסח מצרים לא נצטווה באותו י"ט על החגיגה אלא אלדורותיכם לחוד קאי האי וחגותם ולא לאותו שעה כמו שנא' שם אכילת מצה כל ז' ופסח מצרי' אין חימוצו נוהג אלא יום א' בלבד כדאמר בפ"ב דפסחים (דף כח) ובפ"ט שם. והאי קרא דבפ' קדש דכתי' ז' ימים תאבל מצות וביום הז' חג לה' האי נמי אלדורות קאי דומיא דז"י מצות דקרא ול"ד לחג הסוכות דכתי' בפ' אמור לדורותיכם בחדש הזה תחוגו אותו הא כתי' לעיל מיניה תחוגו את חג ה' ז' ימים סתמא דמשמע מיד ולדורות מיהו ק"ל הא בפי"ד דזבחים (דן קט) פליגי אמוראי אי הקריבו בני נח שלמי' או לא ובירושלמי פ"ק דמגילה פריך מהאי קרא דויזבחו זבחי שלמים ומשני שלמים בגופן בלא הפשט ונתוח פי' לעולם עולות הוי והא דקרא להו שלמים מפני שהקריבן כשהן

שלימי' בלי הפשט ונתוח והשתא תקשה מדב"ה דס"ל שלמי' ישנו לפני הדיבור ש"מ דס"ל דהני שלמים ממש הי' וי"ל דהירושלמי ל"ל טעמא דב"ה דחגיגה ישנו לפני הדיבור תדע דבירושלמי דמכילתן אר"י ב"ח דב"ש ילפי מעצרת וב"ה מן נשיאים וה"ט דלפני הדיבור ליתא שם וריב"ח הוא דא' התם בירושלמי לא הקריבו ב"נ שלמי'.

מיהו להגמ' דילן דקא' שהחגיג' ישנו לפני הדיבור לק"מ למ"ד לא הקריבו ב"נ שלמים משום דע"י קרבנות אלו נכנסו לברית ויצאו מכלל ב"נ ועי"ז נכנסו לקדושת ישראל דהא מהא נפקא לן רפ"ב דכריתות (דף ח) לגר המתגייר דכתי' ככם כגר מה אבותיכם לא נכנסובברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמי' דכתיב ויזבחו זבחי שלמים אף גר כן.

ואמרי התם ככם כגר מה אבותיכם עולה ושלמים אף הגר כן. והאי דמשמע בשמעתין דלכ"ע שלמי חגיגה הוי והתם אמר דע"י שלמים הללו נכנסו לברית הא פי' התוס' התם אויעלו עולת דאמר הכא עולת תמיד או ראי' הוי י"ל שהקריבו עולות הרבה ה"נ י"ל שהקריבו שלמים הרבה ובהכי א"ש דלא פריך שם בפי"ג דזבחים למ"ד לא הקריבו ב"נ שלמי' מהאי קרא דויזבחו שלמים אע"ג דפריך עלי' מכמה קראי משום דע"י קרבנות הללו יצאו מכלל ב"נ.

מיהו ק"ל דא התם למ"ד יתרו קודם מ"ת בא הא כתי' ויקח עולה וזבחים בע"כ ס"ל שלמים הקריבו ב"נ ואמאי אע"ג קודם מ"ת בא שמא לא בא עד לאחר שנכנסו לברית ע"י עולות ושלמים הללו שהי' ביום ה' בסיון כדא' בפ"ט דשבת וכדפירש"י בשמעתין והתורה לא נתנה עד יום ו' או ז' בסיון כדא' התם.

ואי משים דכתי' ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם ואי לא בא עד ה' בסיון למחרתו יום ו' לא הי' לו פנאי לשפוט מפני מ"ת ואפי למחרת בז' נתנה תורה הא לכ"ע בשבת נתנה תורה כדא' התם והא התם אמר דבו' לא הי' למשה פנאי לעלות להר מפצי טורח שבת כ"ש שלא היה לו פנאי לשפוט הא פי' רש"י בפי' התורה שהאי ממחרת וישב לשפוט לא קאי אדלעיל מיני' אלא האי ממחרת היינו מחרת יוה"כ והיא מחרת ירידתו מן ההר שירד ביוה"כ: ע"ב מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט דווקא הפשט קמבעי' לי' משום דעיקר הפשט כתי' בגופי' אבל מע"ר אע"ג דאמת הוא דטעונה הפשט לקל"מ כיון דלאו בגופי' כתיב כן פי' התוס' ואע"ג דהפשט ונתוח גבי תמיד נמי לא כתיב אלא בעולת נדבה סתמא בויקרא י"ל דהתם בויקרא גבי הפשט ונתוח דעולת נדבה גבי בן בקר בסיפא דקרא כתיב וערכו ודרשינן בפ"ב דיומא (דף כז) וערכו ב' בני אהרן ב' הכהני' ב' מכאן לטלה שטעון ששה ופריך האי בבו בקר כתי' ומשני על העצים אשר על האש אשר על המזבח איזה דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח הוי אומר זה טלה פי' טלה

של תמיד של שחר שצריך בשבילו מערכה חדשה בכל שחרי' וכדפי' רש"י שם אלמא תמיד גבי הפשט ונתוח רמיזא וה"ל כאלו נאמר גבי תמיד כנ"ל לפי' התוס' ורש"י פי' א' סד"א דעולת סיני עולת תמיד וחובת דורת מפי הגבורה מי איכא מידי כו' א"ו ע"ר הוי ומאליהן הקריבו.

וק"ל דא"כ מאי קא' לעיל מ"ש חגיגה דישנה לפני הדיבור דכתיב ויזבחו ז"ש עולה נמי כתיב ויעלו עולת ומשני קסבר עולת תמיד הי' הא אפ"ת עולת ראי' הוי אכתי ל"ר לחגיגה שנצטוה עליה וכדפי' רש"י דבהן נתקיים ויחוגו לי במדבר והנ"מ לקמן (דף י') גז"ש דמדבר מדבר מש"ה גמרינן מיני' לדורות משא"כ ע"ר שהקריבו מעצמן שלא ע"פ הדיבור ל"ג מיני' א"ו אפ"ת ע"ר הוי אפ"ה ע"פ דיבור הקריבו: שבטו של לוי שלא עע"ז הן הקריבו אותו ק"ל במה נפסלו ישראל להקריב תמיד משלהן אע"ג דמומר לע"ז אין מקבלין ממנו קרבן לא חובו' ולא נו"נ כדא' בפ"ק דחולין מ"מ הני מילי בשלא שב אבל בשב ל"ל בה כדא' בפ"ק דזבחים (דף יב) אכל חלב והפריש קרבן המיר דתו וחזר בו הואיל ואידחי אידחי משמע אבל אם חזר בו ואח"כ הפריש ש"ד וישראל הא שבו בתשובה.

ויש לי לישב קצת דבפ"ג דמועד קטן (דף יז) מבעי לן מנודה מהי שישלח קרבנותיו ורצה ר"י למפשט מכל אותן מ' שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהן והקשה התוס' מנלן דשלחו קרבנותיהם ופי' שמא יש להוכיח היכא מן הפסוק ולא פי' מהיכא. ונ"ל דר"י פשט לה אליבא דר' ישמעאל מדאמר בפ"ק דחולין (דף י') שבתחילה כלומר במדבר נאסר להם בשר תאוה אלא שהי' צריכין להקדיש ולהקריב חלב ודם ולאכול הבשר ונ"ל התם מקרא כדפי' רש"י ותוס' שם.

וכיון שכן ש"מ דשלאו קרבנותיהן אע"ג דמנודין הי' אבל ר"ע פליג התם אדר"י דבשר תאוה לא נאסר כלל וא"ל לדידי' דמנודה א"מ קרבן לפיכך אזל לטעמא דא' הכא ישראל שעשו העגל ועע"ז נזופי' ומנודין הי' למקום לפיכך א"א להקרי' ע"א שהוא ק"ל משלהם אלא שבטו של לוי שלא עע"ז ולא הי' מנודין הן הקריבו משלהן ונראה דלזה כיון רש"י שפי' ומה אני מקיים הזבחים כו' לשון תימא ומשמע שלא הקריבו לפי שנזופי' הי':

ג' מצות ראי' וחגיגה ושמחה ר"ל דתנא סידרא נקט ואתי דכן סדר הקרבתן ראי' קידם לחגיגה וחגיגה לשמחה וטעמא דמילתא משום דק"ר עונה היא וחגיגה שלמים כדתנן רפ"י דזבחים (ד' פט) כל המקודש מחבירו קודם את חבירו דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא כליל לאישים חטאת קודם לאשם כו' אשם קידם לתודה ותודה לשלמים א"כ כ"ש שעולה קודמת לשלמים לפיכך ראי' דעולה היא קודמת לשלמי חגיגה וכן חגיגה קודמת לשמחה אע"ג דשניהם

שלמי' נינהו מ"מ חגיגה קודמת דעדיפא שהיא דבר שבחוב משא"כ שמח שאינו דבר שבחובה דהא אדם יוצא י"א בנו"נ כדתנן לקמן וא"צ להביא שלמי שמחה אא"כ אין לו בשר קודש במה לשמוח אבל חגיגה חובה היא מ"מ והא ודאי דש"ב עדיף.
ואע"ג דמבעי' לן התר תדיר ומקודש איזה מהן קודם ולא איפשט והא ש"ש תדיר שנוהג בכל ימות הרגל בכל יום ויו' בפני עצמו משא"כ חגיגה שלא מביא רק פ"א ברגל וא"כ אמאי חגיגה קודמת לשמחה דתדירי. י"ל דהא דמבעי לן מתדיר ומקודש איזה מהן קוד' ה"מ בשתיהן דבר שבחובה דחשיבי אבל דבר שאינו בחובה לגבי דבר שבחובה לאו כלום הוא ואע"ג דתדיר לפיכך דבר שבחוב' קדים לפיכך חגיגה הואיל ודבר שבחובה קדמי לש"ש אע"ג דתדירה.
ולמאי דפי' דתנא סדרא נקט ואתי וקפסק ותני דראי' קודמת לחגיגה מטעמא דקדש טפי הואיל וכליל היא משמע קצת שלא כדברי רמב"ם דס"ל דעולת ראי' באה מן העוף כמש"ל דא"כ לאו מילתא דפסיקתא היא לעולת ראי' שתקדי' לחגיגה שאין באה אלא מן הבהמה דהא אם מביא עולת עוף לע"ר אע"ג דקדשי מש"ח דכליל הוא אפ"ה ש"ח הבאה מבהמה קדמי לי' כדתנן התם המעשר קודם לעופ' מפני שהוא זבח ויש בו ק"ק דמו ואיברים וקדם מעשר בין לחטאת עוף ובין לעולת עוף מה"ט כדמוכח התם במתני' ובגמ' וכ"ש דשלמים קודם לעופות דהא שלמים קודם למעשר כדתנן התם: ושמחה גבי שבועות וסוכות נאמר שמחה בקרא בהדיא אבל בפס' לא מצינו שמחה בהדיא בקרא.
וראיתי לרא"מ בספר יראים (סימן קכ"ז) שכתוב בחג המצות ל"מ שמחה אבל מצאנו גז"ש בפי"ט דשבת דגמ' גז"ש ט"ו ט"ו מחה"ס. ועי"ל מדכתיב ג' רגלים תחוג לי בשנה למדנו מצות חגיגה בחה"מ ומדכתיב ושמחת בחגיך י"ל כ"מ שיש חגיגה יש שמחה ועל שני התרוצי' ק"ל דאם איתא מדושמחת בחגיך נפקא לן כ"מ שיש חגיג' יש שמחה א"כ כיון דכתב רחמנא שמחה גבי חג השבועות ל"ל למהדר למכתב גבי חה"ס ת"ל מהא.
מיהו בהא י"ל דאי לא כתב רחמנא שמחה בסוכות ה"א דאין שמחה נוהג בסוכות אלא יום א' דומיא דשבועות דהא ודאי אע"ג דיש לו תשלומין כל ז' ה"מ לענין ראי' וחגיגה אבל שמחה הא ודאי אינו נוהג אלא ביום ראשון שהוא י"ט אבל שאר ימי תשלומין חול גמור הן ול"ש בהו שמחה וזה ברור להכי כ"ר שמחה בחה"ס למימרא שיהא נוהג כל ימי החג וה"נ אי כ"ר שמחה בחה"ס וגמר לחה"ש מיני' ה"א שתנהג בו כל ז' כחה"ס להכי כ"ר בחה"ש ובחה"ס למימרא דהאי כדינ' והא כדיני'.
מ"מ הא גופא קשיא אי מושמחת בחגיך נ"ל שמחה לחה"מ הואיל וישנו בחגיגה אכתי מנלן לאקושי לחה"ס לשמחה כל ז' נקיש לחה"ש דאינו נוהג אלא יום א' דהא תפשת

מרובה ל"ת ועוד השתא אי אתה מקיש אה"מ לגמרי לחה"ש דאינו נוהג שמחה אלא יום א' לחוד ולא לחה"ש לגמרי דאלו התם נוהג שמחה כל ח' כדתנן רפ"ד דסוכה ההלל והשמחה שמונה ואלו בחה"מ א"נ אלא ז' ודוחק לומר כיון דהוקש לחה"ש וחה"ס גמרינן מבנייהו מה חה"ס נוהג כל הרגל שהוא ח' אף חה"מ נוהג כל הרגל שהוא ומה חה"ש אינו נוהג אלא ביום ראשון שהוא י"ט ולא בימי החול אף חה"מ א"נ בח' שלו שהוא יום החול דא"נ לומר כן.

ועל תי' הא' ק"ל דאי מגז"ש דט"ו ט"ו נ"ל לשמחה אי מה להלן נוהג כל ח' אף חה"מ נוהג כל חי ואמאי א"נ אלא ז והא נמי ליכא למימר דכיון דילפינן לקמן בפ"ב (דף יז) דהקישא דחה"ש לחה"מ דיש לעצרת תשלומין כל ז' כפסח ה"נ נקיש איפכא פסח לעצרת לשמחה והא קי"ל אין היקש למחצה הא ליתא דא"כ אכתי שמחה כל ז' לחה"מ מנלן כיון דמהקישא מעצרת נ"ל נימא מה התם אינו נוהג שמחה אלא חד יומא ותו לא ה"נ נימא הכי ועוד לר"ש ולשאר תנאי בפ"ק דר"ה (דף ד) דלית להו האי הקישא דחה"ש לחה"מ אלא מפקי לי' להאי קרא כולה לבל תאחר בג"ר ותשלומין לעצרת נ"ל מדאמר תורת מנה ימים וקדש חודש שמחה בחה"מ מנלן.

וראיתי להתוספות לקמן (דף ח) דאמ' ושמחת בחגיך לרבו' כל מיני שמחו שפירוש גבי חה"ס כתי' ודרשינן לי' מדהדר כתבי' הכא כיון דכתיב גבי עצרת ופסח ילפינן מיני בהקי' כוונו להאי הקיש דפי' (הרא"ש) [צ"ל הרא"ם] ותקשה הא דפי': דף ז ע"א אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והביכורים והיינו מה"ת דאלו מדרבנן יש לפאה שיעור אחד מששים וכן ביכורים מדרבנן א' מששים כדאמר בירושלמי רפ"ב דבכורים תני הבכורי' א' מששים אבל אין להם שיעור למעלה וק"ל אמאי לא חשיב נמי ראשית הגז דהא אין לו שיעור למעלה כדאמר בפ"י דחולין [דף קלו] דרבי אילעי יליף לראשית הגז נתינה נתינה מתרומה דאינו נוהג בח"ל כתרומה וה"ה דבעינן שירי' נכרין ורבנן לא גמרי מתרומה ונוהג בח"ל ולא בעינן שיריה נכרין והאומר כל גיזי ראשית דבריו קיימין והא סתם לן תנא התם כרבנן דראשית הגז נוהג בח"ל וא"כ הה"נ דלא בעי שיריה ניכרין ואין לו שיעור למעלה לתנא דידן כפאה ואע"ג דיש לו שיעור למטה מדרבנן דרה"ג בס' כדאמר התם הא פאה ובכורים נמי בס' מדרבנן ואפ"ה תני להו וי"ל נהי דראשית הגז אין לו שיעור לנתינתו למעלה מ"מ יש שיעור למנין הרחלים שחייבים בראשית הגז כדתנן התם (דף קל"ה) ואין נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה וכו' בה"א חמש לאפוקי פיאה וביכורים אפי' קרקע כל שהו חייבת בהן כדתנן בפ"ג דפאה רע"א קרקע כ"ש חייבת בפאה וביכורי'ואע"ג דלגבי פאה פליגי תנאי התם דתנן רא"א קרקע בית רובע חייבת

בפאה רי"א העושה סאתים וכו' תנא דידן כר"ע ס"ל ואע"ג דמה שיש לפאה ולבכורים שיעור למטה לא חש לה הואיל ואין לו שיעור למעלה וא"כ ה"נ אע"ג דיש קצבה למנין הרחלים למטה דפחות משיעור מנין הקצוב פטורים אפ"ה אין לו שיעור למעלה דאפילו ריבוא רחילות ויותר חייבים בראשית הגז מ"מ לא דמי דפיאה ובכורים בשיעור נתינה שלהם למטה אינו אלא מדרבנן אבל שיעור מנין הרחלי' הוי מה"ת דבפחות ממני' הקצוב פטורים מה"ת ואפי' לר"י דס"ד לומר דהראיון יש לו שיעור למטה מעה כסף וב' כסף דאורייתא כדאמר בסמוך ואפ"ה ל"ל בה וחשיב להו הואיל ואל"ש למעלה אכתי ל"ד דהאי שיעור למט' דמעה כסף ב' כסף הוא לחומרא דלא סגי בפחות מהאי שעורא וא"כ כ"ש דחשיבא מילתא וכיון דאל"ש כ"ש דראוי למחשבי' בדברי' שאל"ש מחמת חשיבותו אבל שיעור למטה דראשי' הגז לקולא דאין חייב בפחות מקצבה זו וגריעתא הוא לחיוב דה"ג אע"ג דיש לו מעלה דאל"ש למעלה מ"מ כיון דיש לו גריעותא די"ל קצב' למטה אינו חשיב כאלו שמנה ולא חשיב לי' והא דבכורים אין להם שיעור למעלה אע"ג דכתי' בהו ראשית כמו בתרומה דבעי שירי' ניכרי' משו' דכתיב בה ראשית אמר' בירו' משום דכתיב ראשית כל.

בכורי כל.

כן פי' התוס' ואני תמה האי קרא ל"ל ואי משו' דכתיב ראשית הא בתרומה גופא לא נ"ל שיריה ניכרין מראשית דא"כ רה"ג דכתיב נמי ראשית ראשית גז צאנך לבעי ש"נ $$ציור בספר$$ אלמה אמרי' דחולין (דף קלג) לרבנן (רה"ג) [צ"ל דלא ילפי רה"ג] מגז"ש דנתינ' נתינ' מתרומ'. האו' כל גיזי רה"ג דבריו קיימין.

וכתב שם התוס' מנלן דבתרומה בעי שיריה ניכרין אם מדכתיב ראשי' ברה"ג נמי כתיב ראשית ופי' דמה"ט בעי בתרומה ש"נ משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית אלמא ראשית ל"מ לי' ש"נ א"כ בכורים קרא למעוטי דלא בעינן שיריה ניכרין ל"ל.

ול"נ דלאו משים ראשית ה"א דבכורים בעי ש"נ אלא משום דבכורים איקרו תרומה כתרומה וחלה דכתיב תרומת ידך וא' מר אלו בכורים ומהכא נ"ל דבכורים חייבים עליהן מיתה וחומש כתרומה כדאמ' בפ"ח דיבמות (דף ע) וה"א דבעי נמי ש"נ כתרומה ומיהו ק"ל דשם בפי"א אדר"א דיליף רה"ג מתרומה מנתינה נתינה אי מה תרומה בעינן ראשית ששי"נ וכו' אלמא שיריה ניכרין מתרומה מראשית נ"ל ואין להאריך כאן: וג"ח ות"ת נ"ל אע"ג דכייל לת"ת דאין לו שיעור בהדי הנהו ל"ד להו דהני לעיקר מצוותן יש להן שיעור למעלה אלא שאם רצה להוסיף מוסיף ואין שיעור למעלה לתוספת וכל שהוא מוסיף

יש מצוה ומקבל עלי' שכר וכדאמ' בירו' ר"ב בעי ולמה לא תני אפר פרה ודוק יבמה ודם ציפור של מצורע ומשני ל"ח אלא דבר שהוא מוסיף עליהם ויש בעשייתן מצוה ואלו אע"פ שהוא מוסיף אין בעשייתן מצוה אבל יש קצבה ושיעור למצותן ואם רלה שלא להוסיף הרשות בידו.

אבל ת"ת עיקר מצוותו וחיובו אין לו שיעור אלא מחויב ללמוד יום ולילה כפי כוחו וכן ג"ח דמוקי לה בירו' בג"ח דבגופא נראה דדמי לת"ת דאין לו שיעור לעיקר שיעור מצוותו בת"ת ואע"ג דאמר בפ"ק דנדרי' האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכ' זו נדר גדול נדר לאלקי ישראל ומפ' הגמ' דאין זה מושבע ועומד מהר סיני דאי בעי פטר נפשי' בק"ש שחרית וערבית אלמא יש שיעור לת"ת הא פי' שם הר"ן דמ"מ מצוה מה"ה איכא משים ושננתם ע"ש ובהאי דירושלמי שכתבתי ניחא לי מה דק"ל אמאי ל"ח ב' דברי' שאין להם שיעור לציצית ולולב דאמר' במנחות פ"ד (דף מ"ב) ציצית אין לו שיעור כיוצא בו לולב אין לו שיעור ומ"ל דאין לו שיעור למעלה.

אבל יש לו שיעור למטה כדמפ' התם ולפי דברי הירו' ניחא דהני אם תוסיף על שיעורן ועושה ציצית ולולב גדולים יותר משיעור מצוותן אין בעשייתן מצוה ואין מקבלין שכר ע"ז יותר מכי עושה כשיעורן: אתה או' בזבחי' או אינו אלא בעופות ומנחות. ה"ג.

והרמב"ם כתב (בפ"א מה"ח) הראייה האמורה בתורה והיא שנראה פניו בעזרה בי"ט ראשון של חג והביאה עמו עולה בין מן העוף בין מן הבהמה משמע דה"ג או אינו אלא במנחות לחוד אבל בעופו' יצא י"ח עולת ראייה. וק"ל דא"כ דאינו ממעט אלא מנחות לחוד ל"ל לתנא למתני תרי בבי בדינא קמא ממעט למנחות בבנין אב דחגיגה דזבחים דווקא בחגיגה ובדינא בתרא ממעט לשלמים מבנין אב דחגיגה דבראויה לו דהיינו עולה דכולה כליל ולא שלמים ת"ל דמנחות לא נמי מהאי דינא בתרא לחוד דבראוי לו לאפוקי מנחות דנקמצת ושירי' נאכלי' לכהנים ובהאי דינא לחוד סגי למעוטי מנחות ודינא קמא ל"ל לגמרי.

אבל אי גרסי' בדינא קמא למעוטי נמי עופות א"ש דעופות א"א למעוטי מדינא בתרא דהא עולת העוף נמי כולה כליל ואע"ג דמנחות איפשר למעט מדינא בתרא כשלמים מ"מ אינהו נמי מהאי דינא אימעט אבל לגירסת הרמב"ם א"צ דינא קמא כלל $$ציור בספר$$ וי"ל דאפילו לגירסת הרמב"ם נ"מ בדינא קמא למנחת כהן דכולה כליל ונ"ל מהאי דינא דאין כהן יוצא ידי חובתו במנחתם.

א"נ נ"מ למנחת נסכים ואפילו ישראל דאמר בפ"י דזבחים (דף פ"ד) מתנדב אדם מנחת נסכי' בכל יום (וא"נ) [צ"ל ומנחת נסכים] כולם כליל. מ"מ דגרי התו' נ"ל דגרסי כגי'

דידן דהא פי' לעיל (דף ז') גבי הא דפריך ל"ל קרא דזכורך להוציא טומטו' איצטריך קרא למעוטי ספיקא דא"א לסמוך מספיקא דלמא אשה הוא ועביד עבודה בקדשים שלא במקום מצוה ואי אפשר להביא עול' ראיי' מן העוף.
מאי פריך הא וודאי איצטרי' קרא למעוטי דה"א מספיק' יביאו עולת עוף דלא בעי סמיכה כדאמר בפ"ג דגיטין (דף כח) גבי שולח חטאתו. מ"מ אין ראי' מהכא לסתור גי' הרמב"ם דכבר פי' שם דלאו משום סמיכה פריך.
מ"מ אין להקשות על גי' הרמב"ם מדקאמר בשמעתין לא יראו פני ריקם בזבחים והא וודאי עוף אינו בכלל זבח וכדפי' רש"י בזבחים בהמה הזבוח בסכין ולא עולת עוף שהיא נמלקת כדאמר בפ"י דמנחות (דף צ) והרי הוא אומר זבח ועוף אינו זבח. י"ל לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד והא דתנן בפ"ח דזבחים (דף עד:) קדשים בקדשים מין במין זה קרב לשם מי שהוא ופריך בגמ' והא בעי סמיכה ומשני בקרבן אשה פי' התו' הא דל"ק בעוף כמו בהאי דפ"ג דגיטין דהכא בזבחים איירי ש"מ בלשון חכמים אין עוף בכלל זבח הא פי' התו' טעם אחר דעופו' לאו בני רעי' ופדי' נינהו.
מיהו נ"ל דגי' ספרי' דידן עיקר דהא לעיל גבי בעיא דר"ח דויעלו עולות כבשים או פרים דהא בעיא ליתא אלא למ"ד עולות שהקריבו ישראל במדבר עולות ראייה הוו וע"כ לא מיבעי' לי אלא בכבשים ופרים אבל בעוף לא ש"מ דאין עולת ראי' באה מן העוף הזבוח בסכין ולא עולת העוף שהיא נמלקת: ואין נראין ריקנים משום שנא' לא יראו פני ריקם. ק"ל מאי קמ"ל דאין נראין ריקנים פשיטא הא מקרא מלא הוא וזיל קרי בי רב הוא מיהו לפמ"ש הרמב"ם (בפ"א מהל"ח) הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה בי"ט א' של חג ויביא עמו קרבן עולה ומשבא לעזרה ביו' א' ולא הביא עילה לא די שלא עשה מ"ע אלא שעבר עליו על ל"ת שנא' ל"י פני ריקם ולפ"ז הלאו דל"י הוא תנאי למ"ע של ר"פ דיראה כל זכורך ומעכבת אותו ונ"מ שאם אין לו קרבן ל"א דאתי עשה דיראה ודוח' ל"ת דל"י פני ריקם כדקי"ל בכל מקום דאתי עשה ודוחה ל"ת דש"ה דהל"ת מעכבת לעשה דאם ר"פ בלא קרבן אף העשה לא קיים הלכך אסו' לו לר"פ בעזרה ברגלים ריקם אפי' א"א לו להביא קרבן ראיי' דעובר בל"ת שלא במקום מצוה דבלא קרבן ראיי' אפילו מ"ע דר"פ לא קיים.
והיינו דקא' האי תנא וא"נ ריקנים פי' בשום ענין אין נראין בידים ריקנים בלא קרבן ואפילו א"א לו בקרבן ל"א דמ"מ יראה דאתי מ"ע דר"פ ודחי לל"ת דל"י ריקם דלית' דקרבן ראייה מעכבת לעשה דר"פ והא בלא הא לא סגי אלא דדברי הרמב"ם ק"ל טובא כמו שאפרש דאע"ג דמהא דאמר לעיל (ד' ו') יש בראייה מה שאין בשתיהן.

שראיי' עולה כולה לגבוה מה שאין בשתיהן ול"ק שק"ר דאיירי בה מדנקט שעולה כולה לגבוה מעכבת למצות ר"פ מה שאין בשתיהן ש"מ דאין מעכבין אותו דלק"מ דבלא"ה תנא ושייר טובא וכמ"ש. מ"מ הא ודאי קשה דמנ"ל הא וכמ"ש בריש פרקין.

ועו' שבפ' משפטים וכי תשא נא' מצות ר"פ לחוד בלתי לאו דל"י פני ריקם ולאו זה לא נאמר בסמוך למצות ר"פ. אלא בפ' ראה לחוד ש"מ דאין קרבן מעכב למצות ר"פ ומ"מ אפ"ת דמ"ע ומל"ת הללו כל חד וחד לחודי' קאי ואין ק"ר מעכבת למ"ע דראיית פנים אפ"ה א"ש הא דתני וא"נ ריקנין אפילו בא"א לו בקרבן ראיי' ולא אמרינן ליתי עשה דר"פ וידחה ל"ת דל"י ריקם משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש.

כדא' בפי"א דזבחי' (ד' צ) כל הנוגע בבשרה יקדש להיות כמוהו. אם פסולה היא תפסול. ואי כשר' היא תאכל כחמור שבה ופרי' אמאי וניתי עשה ונדחי את ל"ת אמר רב' אין עשה דותה את ל"ת שבמקדש דתני' ועצם לא תשברו בו. א' עצם שיש בו מוח.

וא' עצם שאין בו מוח ואמאי ניתי עשה ונדחה את ל"ת אלא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש. ה"נ אין עשה דר"פ דוחה את ל"ת דל"י פני ריקם דה"ל ל"ת שבמקדש ואע"ג דרב אשי משני התם יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה לאו למימרא דלא ס"ל הא דרבא דאין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש דהא מוכח מא' עצם שיש בו מוח א"ו הכי קא' דבהא דיקדש א"צ להא דרבא דבלא"ה אינו דוחה דה"ל עשה ול"ת: יראה יראה.

מה אני בחנם אף אתה בחנם משמע דר"י דרש מקרא ומסורת. וה"נ אמ' רפ"ק רפ"ק דסנהדרין (דף ד') והרי יראה ירא' דכי הדדי נינהו פליגי ומייתי לה מהא דר"י דלעיל דא' הסומא מא' מעיניו פטור מן הראיי' שנא' יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות. ני' ואע"ג דכי הדדי נינהו דרשי נמי מסורת ומשמע דרבנן פליגי עלי' (דאע"ג) [צ"ל דכיון] דכי הדדי נינהו לא דרשי' מסורת. וה"נ אמר' בר"פ הכל חייבין בראיי' לאתויי סומא בא' מעיניו ודלא כר"י והשתא ק"ל מאי פריך מיני' ר"י לר"ל דילמא הוא דא' כרבנן דלא דרשי מקרא ומסורת היכי דכי הדדי נינהו וי"ל דכ"ע דרשי מקרא ומסורת בכה"ג מיהו לאו לכל מילי מקשינן אני ואתה להדדי דוודאי ל"ש לאקשינהו אהדדי לכל מילי.

אלא למאי דמסתבר והאי הקישא דמה אני לאתה בחנם מסתבר הוא. ולכ"עדרשי' לי' אבל בהא דסומא בא' מעיניו לר"י מסתבר לי' למדרשי' להכי ולרבנן לא מסתבר והא דקא' התם והא יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי לאו למימרא דפליגי בעיקר מילתא אי דרשי' מקרא ומסורת אי לא.

אלא ה"ק ופליגי בהא בסומא בא' מעיניו ומדר"י פריך לה דשמעינן לה להדי' דדרש מקרא ומסורת מדפטר סומא בא' מעיניו ומ"מ אפילו למאי דפי' לא תימא דמדרבנן לחוד

פריך לה דמדחייבו סומא בא' מעיניו והא כיון דכ"ע דרשי מקרא ומסורת בע"כ לרבנן הקישא למה אני בחנם אתי דא"כ אכתי תקשה מאי פריך דילמא ר"ל כר"י ס"ל דהקישא לסומא אתא א"ו אדר"י נמי פריך דלבחנם כ"ע מודו וכדפי': אלא כל היכא דאתא ולא אייתי כ"ע ל"פ דעייל ומתחזי מ"ל דהשתא נמי לא הדר בי' אלא מהא דקא' בל"ק דבשאר ימו' הרגל פליגי.

ולר"ל לכל דאתי צריך לאתויי דליתא דלר"ל נמי אינו אלא רשות ולר"י אפי' רשות אינו. דאי מייתי לא מקבלין מיני': אבל במאי דקא' בל"ק דבעיקר הרגל כל אימת דאתי צריך לאתויי אכתי כדקאי קאי ואי הוי הדר בי' מהא הוי מפרש לה בהדי' והקישא דיראה יראה דבחנם ל"ק לפי"ז דמיירי בשאר ימות הרגל דהא לנ"ק לר"י נ"ל האי הקישא אע"ג דא' בהדיא דבעיקר הרגל צריך להביא כל אימת דאתי ובע"כ הקישא לשאר ימות הרגל אתי: ע"ב בש"א מביאין שלמי' ואין סומכים עליהן.

פירש"י שהסמיכה שבות היא שמשתמש בבעלי חיים ובדב"ה פי' דסומכים עליהן כיון דמותר להביאם ל"ג שבות לבטל סמיכתן משמע מפי' דלב"ש גזרו משום שבות לבטל מהן עיקר מצות סמיכה לגמרי וק"ל דבפ"ב דביצה (דף כ) לא משמע הכי דלכ"ע אפי' אליבא דב"ש אין מצות סמיכה בטילה משלמי' הקריבין בי"ט אלא דאיכא למ"ד התם דלב"ש סומך עליהן מעי"ט ושוחטן בי"ט ולא בעינן תכף לסמיכה שחיט'.

ולב"ה בעינן תכף לסמיכה שחיטה. ואיכא למ"ד אליבא דב"ש דס"ל שלמי חוב לא בעו סמיכה כל עיקר דחובה מנדבה לא ילפינן ולב"ה שלמי חוב בעי סמיכה מ"מ לכ"ע אדב"ש אין כאן ביטול מצות סמיכה משום שבות זה אלא או דס"ל שלמי רוב לא בעי סמיכה א"נ בעי סמיכה אלא דאפשר לסמוך מעי"ט דלא בעי תכף לסמיכ' שחיטה דאין צריך לדחות שבות זה ולב"ה שלמי חוב בעי סמיכה ותכף לסמיכה שחיטה לפיכך מצות סמיכה הואיל וא"א מעי"ט דוחה לשבות זה ובדוחק יש לישב דברי רש"י ג"כ עד"ז אלא שאין פשט לשונו מורה כן: עולות נדרים ונדבות ביו"ט אינן באות אין לדקדק מכאן דסתם לן כמ"ד נדרים ונדבות קריבין בי"ט דע"כ ל"פ אלא בשלמי' שאינו של י"ט דאיכא למ"ד קריבין בי"ט הואיל ויש בהם מאכל אדם אבל עולות שאינו של י"ט ד"ה אין קריבין בי"ט דהא עולה כליל כדאמר בפ"ב דביצה (דף י"ט) ומדנקט עולת נדרים ונדבות בי"ט אינן באות ש"מ דשלמי' של נדרים ונדבות באות.

דא"ל דאגב דתני עולת ראייה באה אפי' בי"ט תני רישא נמי עולות וה"ה דשלמים נמי לא ורש"י פי' עולות נדרים ונדבות במועד באות. בי"ט אינן באות ואפי' לב"ה ס"ל תנא

דמתניתין דנדרי' ונדבות א"ק בי"ט משמע דמפ' דפלוגתא דנדרים ונדבות אי קריבין בי"ט בעולות נדרים ונדבות נמי איתא וזה אינו דבעולות כ"ע מודים דא"ק בי"ט וכדפי'.
מ"מ ק"ל לרבה דאמר בפ"ג דפסחים (דף מו) באופה מי"ט לחול דאינו לוקה משום הואיל ומיקלע לי' אורחים חזי לי' ולדידי' אמר נמי הואיל ואי בעי איתשיל עליה לפיכך ס"ל לר"א התם במתניתי' גבי כיצד מפרישין חלה בטומא' דלא תקרא לה שם עד שתאפה כדי שלא יעביר על בל יראה דאע"ג דלאו דידי' הוא הואיל ואי בעי איתשיל עלה כדידי' דמיא.
וה"ה משום האי הואיל אינו עובר על מלאכת אפיה בי"ט כמ"ש שם רש"י ותוס'. וא"כ אמאי נדרים ונדבות א"ק בי"ט נימא הואיל ואי בעי מיתשיל עלה וראוי' להדיוט דהא אפי' עולות נמי יהו קריבין בי"ט מה"ט דהואיל מיהו למ"ד חולין שנשחטו בעזרה אסור בהנאה מה"ת וא"כ אין כאן הואיל דאי מיתשיל עלי' א"כ הוי לי' למפרע חולין שנשחטו בעזרה דאינו ראוי' לאכיל'.
אבל למ"ד חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ואפי' באכילת שרי מה"ת כדאמר רפ"ב דפסחים (דף כ"ב) קשה. והא אין סברא לומ' דמשו' איסור שחיטה ל"ל בה ואין הכי נמי דנו"נ קריבן בי"ט ואפילו עולות אלא דהקטרת אברים דעולות ואימורי' דשאר קרבנות היא דאין דוחין י"ט דבהקטר' ל"ל הואיל ועוד הא ל"ל דמחמת שחיטה ליכא בנו"נ משום מלאכ' די"ט כדמוכח בכמה דוכתא ואין להאריך כאן בזה ובחי' למס' ביצה יתבאר באורך.
והא דאמ' ענו"נ במועד באות בי"ט אינן באות פירש"י וכי שרי ב"ה בע"ר (וש"ש) [צ"ל וש"ח] אע"פ שיש להם תשלומין עיקר מצותן ביט"ר. דכתיב וחגותם אותו יום ראשון במשמע וק"ל א"כ חגיגה וראיה לא יקריבו בי"ט אחרון דפסח וסוכות כיון דאין עיקר מצוותן בימים הללו דמו לנו"נ דאפי' לב"ה א ק בי"ט אלמה תנן לקמן מי שלא חג ביט"ר של חג חוגג את כל הרגל וי"ט אחרון של חג וחוגג לכתחילה משמע ובפ"ו דפסחי' (דף סח) נ"ל דאין חגיגה דוחה שבת מדכתיב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימי' שמונה הוא מכאן שאינו דוחה שבת ופריך זימנין דלא משכחת לי' אלא ששה בחל יט"ר בששת ומשני ז' אית' ברוב שני' ו' ליתא ברוב שנים.
והשת' ע"ד פירש"י ז' למ"ל לעולם אלא ו' אפילו בחל יט ר בחול ולא פחות מששה אפי' אי חל בשבת ואין חילוק בין חל בשבת לחל בחול לעולם למ"ל שבעה. מיהו ע"ד פי' התוס' שאכתוב בסמוך שפי' האי דאין נו"נ קריבן בי"ט הני מילי בשקרב שלמי שמחה כבר או בלא כיון לש"ש אבל בלא הקריב ש"ש ומתכוין לצאת ידי ש"ש קריבין בי"ט

השתא מ"ל שלמי חגיגה קריבין בי"ט אחרון בשלא קרב עדיין לש"ש מקריבן לצאת י"ח ש"ש ג"כ.

ואע"ג דרשינן [צ"ל דרש"י פירש] בפ"ו דפסחים (דף ע) [צ"ל ע"א] דהא דא' התם והי' אך שמח לרבו' ליל י"ט אחרון לשמח' דווק' לילה אבל יום אחרון לא איתרבי לשמחה וכיון דימי' לא איתרבי לשמחה אכתי לא משכחת לי' ז' לחגיגה הא תברא רש"י לגזיתי' בפ"ד דסוכה (דף מח) דפי' לרבות ליל י"ט אחרון וכ"ש ליום אחרון וכן פי' התוס' ועיקר וכמ"ש בתשובה [ע' סוף סי' ס"ח] מיהו למאי דאפרש בסמוך דאע"ג דיצא ידי חובת שמחה בנו"נ ושלמי שמחה קריבין בי"ט אפ"ה אין נו"נ קריבין בי"ט א"כ א"א לחגיגה לקרב בי"ט לפי שיטת רש"י אפי' אם נתכוון לצאת בו חובת ש"ש.

ועוד דאפי' לשיטת התוס' דאי מתכוין בנו"נ לצאת י"ח שמחה קריבין בי"ט מ"מ תינח חגיגה מ"ל שקריבן בי"ט בכה"ג דמכוון לצאת ידי חובת שמחה אבל עולת ראי' דכולי כליל ואין נאכלת כדי לצאת בו י"ח שמחה לא מ"ל שהקרב בי"ט אחרון וא"כ למ"ל לעולם שיהי' לה תשלומין ז. וכ"ת לשיטת רש"י ה"ט דחגיגה וראי' קריבין בי"ט אחרון משום דאי לא אקריבי' היום שוב אין לו תשלומין ה"ל מעוות שאינו יכול לתקן מעתה מש"ה דוחה י"ט אחרון משא"כ יום טוב ראשון דיש תשלומין למחר וליומא אחרת אי לאו ה"ט דעיקר מצוותן ביום ראשין לא הי' דוחה י"ט.

ליתא דהא כלל אמר ר"ע בכל המצות שדוחין שבת כמו מילה ופסח ולחם הפנים וב' הלחם וחביתי כה"ג דזמנן קבוע דמכשירין (שא"א) [צ"ל שאפשר] לעשות מע"ש אין דוחין את השבת כדתנן במס' פסחים ומס' מנחות וה"ה לי"ט דמש"ה שני הלחם נאפ' מעי"ט וכן לחם הפנים בחל י"ט בע"ש כדתנן התם ואפי' בדעבד אי לא עשה מכשירן בע"ש אין דוחין שבת כדא' בפי"ט דשב' בלא הביא כלי בע"ש ובפ"ו דפסחים בלא הביא סכין בע"ש וה"ה לי"ט.

ואמאי נימא כיון דלא עשה למכשירין מע"יט ושבת חזרו דין מכשירין לדין גוף המניה וידחה שבת וי"ט דהא אם עבר יומו בטל מצותן אלא ודחי ש"מ מה שאינו דוח' שבת וי"ט מה"ט דאפשר לעשותן מע"ש ועי"ט אפי' לא עשה קוד' לכן אינו דוח' שבת וי"ט ואע"ג דלמחר ה"ל מעוות. ה"נ אם איתא שאין חגיגה וראי' ראויין לדחות י"ט אחרון מצד עצמן משים ה"ט דאין להם תשלומין יותר וה"ל מעוות נמי אין דוחין הואיל והי' אפשר לעשותן קודם והרי הדברי' ק"ו מה בהני דאמרן דעיקר מצותן זמנו קבוע וראוין לדחות שבת ויו"ט והמה תלוין במכשירן אפ"ה עיקר מצותן נדחה אע"פ שראויין מצד עצמן לדחות שבת ויו"ט הואיל והמכשירין אפשר להם מע"ש ועיו"ט ובגררת דמכשירין

נידחין הן כ"ש ראי' וחגיג' הואיל ואפש' להם קוד' י"ט אחרון דאין דוחין אותו ולא מהני להו ה"ט דמעוות הואי' דמצד עצמן אינן ראוין לדחו' י"ט ול"נ דה"ט דחגיגה וראיה דוחין י"ט היינו מהא קרא גופא דחגותם שבעת ימים ואי אין דוחין י"ט לעולם לא משכחת לה שבעה אלא ששה אלא ש"מ דוחין י"ט ל"ש יט"ר או אחרון דל"ש האי מהאי: עולת נדרים ונדבות במועד באה בי"ט אינו באה הקשה התו' אמאי לא מייתי נדרים ונדבות בי"ט משום דנפיק בהו משום שלמי שמחה ותי' דמיירי דכבר קרב שלמי שמחה וק"ל דאם איתי דקודם שקרב שלמי שמחה נדרים ונדבות קריבן בי"ט אם כן לבתר דנפיק נמי יהו קריבן.

לרבה דאמר בפ"ג דפסחים (דף מו) דהאופה מי"ט לחול אינו לוקה משום הואיל ואי מיקלע לי' אורחים חזי לי' ה"נ נימא הואיל ואי מיקלע לי' חזי לי' נדרים ונדבות הללו לצורכי שלמי שמחה לאורחי'. וכ"ת הא דאין נדרים ונדבות קריבן בי"ט היינו משום גזה"כ דכתי' לכם ולא לגבוה כדאמ' בפ"ב דביצה (דף יט) וש"מ גבי גבוה ל"א הואיל מגזה"כ דאל"כ ולא לגבוה היכי משכחת לי' הא איכ' לאוקמי בעולות א"נ בקרבנות דעופו' ומנחו' דאינו יוצא י"ח שמח' בהו כדא' לקמן אבל קרבנות הנאכלין לא משום הואיל עוד תי' בשם הר"א ור"י דלא נפק משום שלמי שמחה בנדרים ונדבות אלא היכא שהקריבן משום שמחה אבל הביאם לשם נדרים ונדבות לא נפיק רק משו' הקדישו.

ואיני יודע מניין לנו לחלק בכך ומ"ט יש בזה דהא אע"פ שהביאם לשם נדרים ונדבות אפ"ה כיון שיש לו בשר מ"מ אמאי אינו יוצא י"ח שלמי שמחה ואין לתרץ נמי דהא דנדרים ונדבות א"ק בי"ט מיירי במקריבן סמיך לערב עד שלא נשאר שהות ביום לאחר הקרבתו כדי צלי' ואכילה דשמחה בבשר חי ליכא כדא' בפ"ו דפסחי' (דף עא).

ואע"פ שהתוס' פי' הא דאמר בפ"ה דפסחים (דף נו) ובפ"ג דמנחות (דף כא) דדם נפסל בשקיעת החמה היינו בתחילת שקיע' דאכתי איכא טובא עד הליל' כדי מהלך ד' מילין כדמוכח בפ"ט דפסחי' (ד' צה) ובע"כ הא דנדרים ונדבות אין קריבין בי"ט בזמן הקרבה איירי שהואקודם תחילת שקיעה והא ודאי איכא שהות טובא ביום שיכול לצלות ולאכול קודם הלילה הא הוכחתי בתשובה (סי' י"ז) בהרבה ראיות דאין דם נפסל עד סוף שקיעה שהוא לילה וא' מן הראיות שכתבתי שם הוא מפ"ק דהוריות (דף ד') דקא' אדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק מבע"י נתכפר לו ספק משחשיכה דאין מביא אשם תלוי ואי דם נפסל בתחילת שקיעה שהוא כדי מהלך ד' מילין אפי אם בה"ש יום הוא אפ"ה לא מתכפר לו שהרי שיעור בה"ש אינו אלא או תרי תלתא מילין או ג' רביעי מיל לכל היותר כדא' בספ"ב דשבת (דף לו) וכבר כלה זמן הקרבה קודם לזמן זה הרבה אלא ע"כ דזמן

הקרבה הוא עד הלילה והשתא משכחת לה לנו"נ דאין קריבין בי ט בדליכא שהות כדי לצלות ולאכול זה אינו דהא בפ"ב דביצה (דף ך') אמרי' לדבר האומר נו"נ אין קריבין בי"ט עבר ושחט מאי.

רבא א' זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה בי"ט רבה א' זורק ע"מ להקטיר אימורי' לערב ואמ' דאיכא בנייהו נטמא הבשר או שאבד. לרבא לא זרק.

לרבה זרק.

ובע"כ האי על מנת להתיר בשר באכילה כלומר בי"ט דקאמר רבא היינו לבשר צלי דהוא א' התם ואם היתה שבת לא יזרוק משום דא"א בצלי' היום מכלל דבי"ט צולה ואוכל וכיון דיש שהות ביום כדי צלי' ואכילה א"כ מאי עבר ושחט דקאמר הא אפי' לכתחילה מות' משום הואיל. וכ"ת דאע"ג דשרי מה"ת משום הואיל מדרבנן מיהו אסור והאי עבר ושחט בעבר אדרבנן קא'.

א"א לומר כן דע"כ עבר אד ת קא' דאס"ד דמה"ת מותר לשחוט משום הואיל ה"נ מותר להקטיר אמורי מה"ט מה"ת דהא ש"ש דחובת היו הן אפי' הקטרתן שרי ביו"ט. וכיון דמדרבנן אינו מקטיר עד לערב בעבר ושחט בנו"נ א"כ האיך קא' רבא יזרק ע"מ להתיר בשר באכילה בי"ט הא קי"ל ברפ"ה דפסחים כל רמה דלא אתקטרי' אמורי' לא מצי אכלי בשר וכבר הקשה התוס' זאת ותי' כיון דא"א להקטיר היום בי"ט עשאם כמו שנטמאו או שאבדו דאינו מעכב אכילה כדאמ' התם והשתא אי אמרת בשלמא מה"ת אסורה הקטרתן היום ש"ד דה"ל כאילו אינם ואינו מעכב לאכילת בשר אבל אי מה"ת ראוי' היום להקטרה הא ודאי אסור באכילת בשר כיון דאימורי' קיימי' וראויין להקטרה היו' מעכבי לאכילה מה"ת ואע"ג דרבנן אסרו להקטיר לא להקל על ד"ת באו ולעשותן כאילו אינן דל"מ לבשר: ואע"פ שהתו' כ' שם אהא דתניא שאם נטמא אימורי או שאבדו כהני' זכאין בחזה ושוק ואפי' למ"ד הציץ מרצה על העולין בנטמאו כיון דמדרבנן אסו' ה"ל כאבדו.

דבריה' מרפסין איגרא וכי ע"י חומרי דרבנן אזדא לי' איסור של תורה ודוחק לומר דרבא ורבה בר"ה ל"ל הא הואיל דרבה ועוד הא תניא התם כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרוק והבשר יאכל והא היו' בי"ט לא יקטיר האימורי' אמאי יאכל בשר אע"כ כיון דא"א בהקטרה ה"ל כאילו אבדו ואי אמרת הואיל אמאי הבשר יאכל כיון דמה"ת בני הקטר' היום הן לעכבו לאכילת בשר והשתא תקשה מהא ברייתא לרבה דאית לי' הואיל ועק"ל אכולהו שנויי דהא תני' שם בפ"ב דביצה (דף י"ט) אין מביאין תודה בחה"מ מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהוא י"ט אבל מביא בחה"ס ור"ש יליף התם מקרא דכל

שלא באה בחג המנות ובחה"ש אינו באה בחה"ס ומפ' אביי דפליגי בלמיק' עליו בב"ת דלת"ק בג"ר אפי' שלא כסדרן עובר פי' וקמ"ל ענה טובה דמי שחיי' בתודה יביא בחה"ס אפי' הוא רגל א' דכיון שא"מ לא בפסח ולא בעצרת נמצא עובר בב"ת.

והשתא אם איתי' דיש תקנה להקריב נו"נ בי"ט לשם ש"ש א"כ לת"ק למה יבא תודתו בחה"ס דוקא אפי' הוא רגל א' נהי דבפסח א"א להקריבו משום חמץ שבו ימתין עד חה"ש ויקריבנו לשם ש"ש. ואי משום לחמי תודה דא"א בי"ט ללוש ולאפותו הא אפשר מעי"ט א"נ לקנות לחמי תודה אפויות מעי"ט כהאי דתנן בפ"ג דפסחים חלת תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמן אין יוצא בהן למכור בשוק יוצאי' בהם דאין לחמי תודה קדושי' קדושת הגוף אלא בשחיטת הזבח לאחר אפייתן.

ואפי' שחט הזבח קודם שקרם פני הלחם אפילו א' מן הלחמי' לא קידש הלחם. כדתנן בפ"ז דמנחות (דף ע') וכ"ת דהא דאין מביאין תוד' מיירי בנדר בחה"ש ביום לאחר שהביא ש"ש דא"א לו להקריב עוד בו ביום לנו"נ מש"ה צריך להביא בחג הסוכות והאי ולא בחה"ש דקאמר היינו בו ביום שנדר.

דזה דוחק ועו' הא אכתי יש לו שהות להביא בחה"ש דלהבא עד אותו שעה של שעת נדרו כגון אם נדר בחה"ש זה בשש שעות על היום אינו עובר עד שש שעות דחה"ש דלהבא דבעינן כולו רגל כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף ז') ול"ל להביא בחה"ס הא יש לו שהות בחה"ש הבא להביא קודם שש שעות על היום לשם ש"ש.

ודוחק לומר דבנדר בליל חה"ש איירי ונ"ל דאע"ג דיי"ח ש"ש בנו"נ בכל ענין אפ ה א ק בי"ט דהא בלא"ה כל הנו"נ חוץ מעולה יש בהן צורך הדיוט דהא הבשר נאכל ואפ"ה א"ק בי"ט מטעמא דמפ' בפ"ב דביצה (דף כ) דכהנים דכי זכו משלחן גבוה זכו פי' דעיקר השחיטה משום צורך גבוה נעשית ולא משום אכילת הדיוט ונעשה צרכי הדיוט טפל לשל גבוה ה"נ אע"ג דיוצא ידי חובת ש"ש בנו"נ.

מ"מ עיקר השחיטה נעשית לשם נו"נ שמחוייב ועומד כבר אלא שממילא יצא י"ח ש"ש דהא יש לו בשר במה לשמוח נמצא צרכי הדיוט דשמחה נעשה טפל לשם גבוה. משא"כ באם הביא שלמים מיוחדים לשם ש"ש דהשתא עיקר הקרבן נעשה לצרכי הדיוט שיהא לו בשר במה לשמוח חלא שהתירה הקפידה על בשר שמחה זה שיהא של קרבן דיקא נמצא עיקר שחיטה נעשה לצורך אוכל נפש דהדיוט אלא שצורך הדיוט זה א"א בלתי הקרבה הלכך נעשה צרכי גבוה טפל לשל הדיוט ומותר להקריב בי"ט דה"ל כאלו חלק גבוה זוכה משלחן הדיוט ממצות המקו': חגיגת י"ד לא אלמא קסבר חגיגת י"ד לאו דאורייתא ק"ל מנלן למידק הא דנקט חגיגת ט"ו למעוטי חגיגת י"ד לקולא.

דבאה מן המעשר גרידא בלתי טפילה של חולין עם המעשר דילמא הא דנקט חגיגת ט"ו למעוטי של י"ד להחמיר עלי' דהא האי מן המעשר דקא' בה היינו ע"י טפילה עם מעות חולין כדאמר עולא בסמוך ולקמן נ"ל הא דשרי טפילה בחגיגת ט"ו משא"כ בשאר דבר שבחובה דאפי' טפילה לא משום דכתב רחמנא גבה כאשר יברכך ודוקא חגיגה דגלי' בי' קרא אבל שאר דבר שבחו' דל"ג לא והשתא מנלן דילמא קסב' חגיגת י"ד דאורייתא שוה לשאר דבר שבח' וכיון דנא גלי בי' קרא למשרי' טפילה ואפ' טפילה נמי לא ומטפיל' דשרי בחגיגת ט"ו היא דקממעט תנא לחגיגת י"ד.

והניחא לחזקי' דא' בסמוך דהאי טפילה דשרי בחגיגת ט"ו היינו בהמה לבהמה אבל מעות למעות לא מהשתא בע"כ הא דקממעט חגיגת י"ד מדין של ט"ו להקל עלי' שבאה מן המעשר גרידא ואפי' טפילה ל"צ דאי להחמיר עליו משל ט"ו דאפי' ע"י טפלה אינו באה הא גבי חגיגת י"ד טופלין בהמה לבהמה למ"ל דהא בבהמה אחד לחוד סגי בשלמא חגיגת ט"ו משכחת לה בהמה לבהמה בשיש לו אוכלין הרבה וכדפרש"י לקמן.

אבל חגיגת י"ד אי דאורייתא היא לאו באוכלין תליא מילתא ובחדא סגי דהא דא' חגיגת י"ד באה עם הפסח כדי שיהי' הפסח נאכל על השובע ומה"ט באוכלין הרבה צריך חגיגות רבות הא ה"ט דעל השובע ליתא אלא למ"ד דחגיגת י"ד לאו דאורייתא היא אבל למ"ד דאורייתא חובה בפני עצמו היא כדאמר' להדיא בפ"ו דפסחים (דף ע) אעפ"י שמפרש"י בשמעתין לכאור' לא משמע הכי וכיון דשל י"ד בחדא סגי ולמ"ל בטפילה דידה אלא במעות למעות אא"ל דממעט של י"ד מדין של ט"ו להחמיר ולאסור טפילה הא כה"ג דטפילה זו דמ"ל בשל י"ד שהיא מעות למעות אפי' בשל ט"ו לאו ש"ד והאיך ממעט לשל י"ד מדין ט"ו א"ו להקל ממעט לה דלאו דאוריית' היא אבל לר"י דאמ' לקמן גבי חגיגת ט"ו דטפילת מעות למעות שרי והא טפילה כזו מ"ל נמי בחגיגת י"ד והשתא ודאי קשה מנלן דממעט את של י"ד מדין של ט"ו להקל דילמא להחמיר וכדפי'.

וי"ל דאי איתא דממעט חגיגת י"ד מדין ט"ו להחמיר א"כ הא דנקיט יט"ר במתני' וממעט חגיגת י"ד אינו אלא אליבא דב"ה דאלו לב"ש שווין הן בחומרי צו דהא אפי' בחגיגת (י"ד) [צ"ל ט"ו] לא שרי ב"ה טפילה לפיכך משמע לי' דלקולא ממעט של י"ד מדין ט"ו דהשתא הא דנקט חגיגת ט"ו למעוטי של י"ד מדין של ט"ו אליב' דכ"ע ממעט לה אבל אין לומר משום דבפ"ו דפסחים (שם) דייק ממתני' דהתם דתנן אימתי מביאן עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחיל בטהרה ובמועט בזמן שבאה בשבת במרובה ובטומאה א"מ דש"מ דחגיגת י"ד לאו דאורייתא דאי דאורייתא תיתי בשבת מה"ט דייק מהכא דלקולא ממעט

לה דלאו דאורייתא היא כי סיכא דלא תקשה סתמא אסתמא דהא איכא נמי סתמא כבן תימא דדאורייתא הוא כדאמר התם:

דף ח'

ע"א אמאי דבר שבחובה הוא ק"ל הא במנחות פ' התודה דף פ"ב יליף ר"א להא דכל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין מוזבחת פסח צאן ובקר להקיש כ"ד הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח דאין בא אלא מן החולין ופסח גופי' נפקא התם מועבדת בחדש הזה שיהא כל עבודת חודש זה כזה ובפסח מצרים ומדבר לא הי' עדיין מעשר ור"ע ל"ל הא מהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה חטאת אין בא' אלא מן החולין אף הכל כן וחטא' נ"ל מוהקריב אהרן את פר החטאת אשר לו משלו ולא משל מעשר ובפי"א דזבחים (דף צח) ובפ"ק דחולין דרשי' אשר לו ולא משל ציבור ולא משל מעשר.

והכי עיקר דהא בפ"ה דיומא ובסוף פ"ק דשביעית דרש להאי אשר לו ולא משל ציבור ובע"כ צ"ל דמ"ש א מעט ממילא מניה דהא לאו שלו הוא. וכמ"ד מעשר ממון גבוה הוא ובפ' התודה לישנא קטיעה נקט.

וא"כ למ"ד מעשר ממון הדיוט הוא א"א למעט מ"ש מאשר לו דלאו שלו הוא וא"כ למאן דל"ל הא הקישא דר"א דצאן ובקר כר"ע. וא"ל נמי דמ"ש ממון הדיוט היא ולא אימעט מ"ש מאשר לו אין לנו שדבר שבחובה אין בא משל מעשר שני וא"כ מאי פריך הא דבר שבחוב' הוא דילמ' הקיש' דר"א ל"ל וס"ל מעשר שני ממון הדיוט הוא ולא נ"ל מהא דר"ע נמי ואין לנו דבר שבחוב' שלא יהא בא משל מעשר וכ"ת א"כ עולת ראיי' אמאי אינו בא אלא מן החולין ה"ט משום דעולה כולה כליל ואין דמי מ"ש ניתן אלא בדבר אכילה וכדתני' בספרי הביאו התו' וכמש"ל: וראיתי לרש"י בפ"ק דחולין (דף כב) דפי' משלו ולא משל מעשר דתרי אשר לו כתיב בפרשה ואפי' לר"י דא' מעשרממון הדיוט הוא להכי אתי אשר לו למעוטי ובהכי א"ש דלכ"ע אימעט מ"ש מקרא יתירא אבל אני תמה על פירש"י דהא תלתא אשר לו כתיבי בפרש' וכלהו דרשי' להו שם בפ"ה דיומא ובספ"ק דשבועו' חד דלא מש"צ ואידך ולא משל אחיו הכהני' והג' לעכב וא"כ ליכא קרא יתירא ללא מש"מ.

ובע"כ מש"ל ושל מעשר מחד קרא נ"ל דלאו שלו הם והיינו ע"כ למ"ד מ"ש ממון גבוה הוא וכפי' וא"כ מאי פריך הא דש"ב הוא וי"ל דהכא אליבא דב"ה קיימינן ולב"ה מ"ש ממון גבוה הוא כדאמ' בפ"ב דקדושין (דף נד) גבי והא דכרם רבעי לב"ה כולו לגת: אמר עולא בטופל אבל לעולת ראיי' אפילו בטופל נמי לא פירש"י דה"ט דגבי שלמים יש אד'

שיש לו אוכלין מרובין ונכסים מועטין וא"א להביא אכילת כולן מן החולין אבל עולה ל"ל טופל יביא מעה כסף.
אבל עיקר הדבר מפו' בסיפרי דתניא התם ואכלת ושמחת שמחה שיש בו אכילה יצא עולה שא"נ. מ"מ ק"ל דא"כ ל"ל אשר לו בחטאת דאהרן שאין בא מ"שמ ת"ל דאינו נאכלת אלא נשרפת דהא פיר"שי דאשר לו יתירא ללא מש"מ אתא וכ"ת דאם אינו ענין לחטאת דאהרן תנוהו ענין לשאר קדשים הנאכלים שאין באים מש"מ א"כ האי הקישא דכל קרבנות לחטאת שאין באים אלא מן החולין ל"ל הא כל עצמו דקרא דאשר לו דממעט מש"מ ל"צ אלא לשאר קרשים ולמאי דפי' לעיל א"ש: טופלין בהמה לבהמה.
פי' התוס' משום דס"ל לחזקי' בירושלמי חולק אדם חובתו לב' בהמות וכיון דאפשר לטפול לב' בהמות במעות לא איטפל ורי"א טופלין מעות כיון דרבי קרא טפילה דשרי ע"כ הכי הוא דב' בהמות לא דס"ל לר"י אין אדם חולק חובתו לב' בהמות וכ"מ בירוש' חזקי' א' אדם חולק חובתו לב' בהמות ורי"א אין חולק.
ואני תמה הא כלפי לאיי דבירושלמי קאי אהא דא' ב"ה הראי' מעה כסף וחגיגה ב' כסף וא' חזקי' אדם חולק חובתו לב' בהמות פי' מביא ב' בהמות כל א' בשוה מעה ורי"א א"א חונק חובתו לב' בהמות אלא צריך שתהא בידו ב' כסף לכל א' וא'. והשתא כיון לחזקי' חולק הב' מעות שהן שיעור חגיגה לב בהמות אלמא השני נמי שם חגיגה עלה מדמצטרפין דמי' להשלי' לשיעור דמי' חגיגה.
כ"ש דאין ראוי לטפל בהמה לבהמה ולהביא הב' בדמי מעשר כיון דעל הב' נמי שם חגיגה ומצטרפי' לא' להשלים השיעור ב' כסף ולר"י דא' אין חולק חובתו לב' בהמות וא"מ לב' כסף כ"ש דהראשונה עיקר והב' ראוי' לבא בדמי מעשר ואפי' אם תדחוק לומר דה ק דכיון דס"ל לחזקי' דחולק חובתו יש לאוקמי לטפילה דקרא ממסת בבהמ' לבהמה דסד"א כיון דחולק אלמא השנית נמי שם חגיגה עלה כראשונה ולא תביא ממעות מ"ש כמותה קמ"ל אפ"ה דבאה ממעות מ"ש.
דאי הוי ס"ל דאין חולק אלמא ראשונה עיקר ליכא לאוקמא לריבוי דטפילה בבהמה לבהמה דפשיטא דשני' באה ממ"ש כיון דאין שם חגיגה עצה ול"ל קרא והא דקא' אין טופלין מעות למעות מסברא בעלמא קא"ל דס"ל דטפלת מעות גרע מטפילת בהמה וכיון דא"ל לקרא בטפילת בהמה טפילת מעות מניין אבל ר"י דס"ל דאין חילק חובתו לב' בהמות אלמא הראשונה עיקר ל"ל דקרא דמסת מרבה בהמה לבהמה דפשיטא כיון דהא' עיקר ממילא ידענו הב' באה ממ"ש וקרא דמסת ל"ל א"ו לטפילת מעות אתא.

מ"מ אכתי תקשה לר"י דא' אין טופלין בהמה לבהמה אמאי כיון דס"ל דאין חולק והא א' עיקר אע"ג דהשתא ריבויא דקרא דמסת משום מעות למעות אתי בע"כ מ"מ בהמה לבהמה בלא קרא ממילא שרי כיון דאין חולק ואין שם חגיגה על הב' אמאי לא תיתי ממעות מ"ש ועק"ל כיון טעמא דר"י בהא דאין חולק משום דהא' עיקר מ"מ למה אר"י צריך שתהא בידו ב' כסף לכל א' וא' דמשמע אפי' הב' צריך שתהא שוה ב' כסף ואמאי כיון דא' עיקר והב' אין שם חגיגה עלה מבכל דהו סגי לה וב' כסף ל"ל.

א"ו הני תרתי פלוגתא דחזקי' ור"י לאו בחד טעמא תניא ופלוגתא דטפילה טעמא לחוד ופלוגתא דחולקין טעמא לחוד והכא ה"ט כדפיר"שי חזקי' א' ט"ב לבהמה אם יש לו אוכלין הרבה וכו' ע"ש והאי דחולק חובתו דירו' ה"ט דר"י ס"ל מעה כסף וב' כסף דראי' וחגיגה ד"ת לפיכך א"א לחלק חובתו לב' בהמות אלא צריך שתהא בידו ב' כסף לכל א' וא' ואפי' הב' צריכה נמי שתהא באה ב' כסף דעל כל הבאת בו ביום שם חגיגה עליהן ואין ב' בהמות מצטרפין לכשיעור ומהא דייק התם בירו' דלא הדר בי' ר"י מהא דא' מעה כסף ב' כסף ד"ת מדא' אין חולק וכדפי' וחזקי' ס"ל דמעה כסף ב"כ דרבנן כדס"ל לר' אושעי' התם בירוש' לפיכך ל"ל בה אי חולק חובתו דהיינו הב' כסף שחיי' מדרבנן לב' בהמות: בי"ט מ"ט לא.

ק"ל מאי פריך דילמא לאו משו' דאיי"ח שמחה במעש' בהמה בי"ט אלא משום דנו"נ א"ק בי"ט אפילו נשחטה לשם חובת שמחה נמי א"ק בי"ט וכמ"ש בסמוך משום דעיקר הקרבן לגבוה בעי ומשלחן גבוה הוא דזכי לצאת י"ח שמחה. וכ"ת יצא ידי שמחה במעשר בהמה שנשחט בעי"ט דהא נאכל לב' ימים האיכ' למ"ד בפ"ו דפסחי' (דף עא) בשלמים שנשחטו בעי"ט שאיי"ח שמחה בהם משום דבעינן זביחה בשעת שמחה.

וכ"ת דמשמע דס"ל להאי תנא דנו"נ קריבן בי"ט מדנקט בשאר כל ימות הפסח יי"ח במ"ב ומשמע דאף י"ט אחרון בכלל הא ליתא דהא למאי דמפ' רב אשי דה"ט דבי"ט לא משום דלמא אתי לעשורי בי"ט מה"ט וודאי ל"ש י"ט אחרון מיט"ר. ועו' למאי דפרי' דה"ט דבי"ט לא משום דל"א דבי"ט א"ק נו"נ בשל עי"ט נמי לא משום דבעינן זביחה בשעת שמחה בי"ט אחרון ניחא דמ"ל דיי"ח בשלמי' הנשחטי' מאתמול דה"ל זביחה בשעת שמחה דהא שמחה נוהג כל ז' ימי הפסח אלא דבהא י"ל דא"כ מאי ארי' מ"ב אפילו בשאר קדשים אפילו בנאכלי לב' כגון שלמים ובכור נמי לא יי"ח שמחה ביט"ר מה"ט. אלא דאכתי קשה דא"כ לא מ"ל דאין יי"ח במ"ב ביט"ר אלא בעבירה בעבר ושחט ועו' ק"ל דאפילו למ"ד לא בעינן זביחה בש"ש אפ"ה אמאי יי"ח בנו"נ אפילו בנשחטין מעי"ט

נגזור נמי דלמא אתי לאקרובי בי"ט כדי לצאת י"ח ש"ש כדגזרי' דלמא אתי לעשורי בי"ט וא"א לעשר בי"ט משום סקרתא וגם במ"ב גופי' שייך ה"ט.
וי"ל דקרבן שקרב ע"י כהנים ל"ג דלמא אתי לאקרובי בי"ט דכהנים זריזין הם כדאמ' רפ"ה דפסחים ובכמה דוכתי ואפילו שחיטה דכשרה בזר אפ"ה נהי דליתא בזריזין במקום זריזין מיהו איתא בעזרה כדאמ' בפ"ב דפסחי' (דף לו) גבי לתיתה בחטין של מנחות דגזרו שאין לותתין ועל לישה בפושרין ל"ג משום דלישה איתא בזריזין ופריך והא לישה כשרה בזר ומשני נהי דליתא בזריזין במקום זריזין איתא בעזרה לאפוקי לתיתה דליתא לא בזריזין ולא במקום זריזין אבל הא דגזר דלמא אתי לעשורי בי"ט דאינו לא בזריזין ולא במקום זריזין שפיר גזרינן.
מ"מ אכתי ק"ל למ"ד בעינן זביח' בש"ש למ"ל דאדם יי"ח ש"ש ביט"ר בנו"נ אלא בעבירה בעבר ושחט בי"ט דהא בי"ט א"א לשחוט אפילו אם רוצה לצאת י"ח ש"ש נמי אינ' קרב כדפי'. ועו' ק"ל אפילו מאן דלא בעי זביחה בשעת שמחה אמאי איי"ח במ"ב אפילו בנשחטין בעי"ט דלמא אתי לעשורי בי"ט כדי לצאת י"ח ש"ש מאי מרוויח בזה דמעשר בי"ט כיון דמ"מ א"ק בי"ט אפילו ברוצה לצאת י"ח ש"ש נמי אינו קרב.
ובע"כ צ"ל דהא אתיא כמ"ד נו"נ קרבן בי"ט דפלוגתא דתנאי בפ"ב דביצה (דף יט): בש"א יום ראשון פי' רשי' יום א' שהוא משום חגיגה יהי' מן החולין ול"ל לב"ש טפילה בדבר שבחובה מכאן ואילך שאינו אלא משום שמחה דאלו בחגיגה כתיב וחגותם אותו יום א' ותו לא אף מש המעשר. וק"ל מדנקט ברישא מסת מלמד שאדם מביא חיבתו מן החולין משמע כ"ע הוא ואפי לב"ש ואי ל"ל לב"ש טפילה כלל אלמא לא דרש כאשר יברכך לטפילה מסת ל"ל דאי לדבר שבחוב' שאינה באה אלא מן החולין הא נ"ל מקרא אחר בפ' התודה וכמש"ל.
וכבר פי' התוס' דהכא איצטריך דסד"א כיון דכת' כאשר יברכך לטפילה דמעשר אימא כולה נמי א לייתי מן המעשר והשתא לב"ש דלא משמע אשר יברכך לטפילה מסת דכתב רחמנא גבי חגיגה שאינו באה אלא מן החולין ל"ל ת"ל מהני קראי דפ' התודה.
וי"ל למאי דפ' לעיל ניחא דב"ש ל"ל דרשא דר"א דיליף דבר שבחוב' אין בא אלא מן החולין מפסח מצרים ושל מדבר דס"ל אין דנין אפשר משא"א כדפריך עלה ר"ע התם וגם הקישא דר"ע ל"ל ונ"ל דדבר שבחובה שאין בא אלא מהחולין מהאי קרא דמסת.
ואע"ג דלב"ש כרם רבעי ממון הדיוט הוא שם בפ"ב דקדושין מ"מ אפשר לומר דס"ל מ"ש ממון גבוה הוא אלא דלא יליף כ"ר ממ"ש בקודש קודש דמה"ט ס"ל התם דכ"ר אין לו חומש וביעור כמ"ש משום דנ"ל גז"ש דקודש קודש. א"נ אפי' את"ל דס"ל מ"ש ממון

הדיוט הוא אפ"ה קודש קריא רחמנא וממעט לי' דמסת דלישנא דחולין הוא ולא משל מ"ש דקודש הוא אע"ג דממון הדיוט הוא הואיל וקודש קרי' קרא: משום סקרתא.
הקשה התוס' בשם הר"א ת"ל דאין מקדישין בי"ט כדתנן בפ"ה דביצה (דף לו). ותי' דש"ה דקדושה ועומדת כיון דחיי' מה"ת לקדשו הלכך ל"ש בי' שום איסור וק"ל מאי בכך דמחוי' מה"ת להקדישו אפ"ה כיון דאינו קדש מאיליו כבכור וצריך לקרוא עליו שם ולהקדישו בפה יש בו משום שבות דא"מ והא טעמא דאין מקדישין מפ' התם משום מקח וממכר שמוציא מרשותו לרשות הקדש והא נמי הכי הוי כיון דאינו קדש מאיליו אלא ע"י קריאת שם:.
ועק"ל הא חגיגה ופסח מחויבין מה"ת להקדיש ואפ"ה אי לאו טעמא דה"ל חובות שקבוע להם זמן הי' אמור להקדישן בשבת וי"ט כדא' רפ"ו דפסחים (דף סו) ורפכ"ד דשבת ועק"ל למאי דס"ד דשייך למגזר שאיי"ח שמחה בי"ט משום גזי' שלא להקדיש בי"ט אלא דבמעשר בהמה ל"ל בה מה"ט דפי' התוס' א"כ בנדרים ונדבות נמי לא יי"ח משום הא גזי דילמא אתי להקדישן בי"ט ומדנקט ושאר כל ימות הפסח אדם יי"ח במעשר בהמה לאפוקי יט"ר דלא משמע אבל בנו"נ אפי' ביט"ר נמי יי"ח ואמאי נגזר דילמא אתי להקדישן בי"ט עוד תי' התוס' דמשום הקדש ל"ק דהא מקדיש אד' חגיגתו בי"ט ופסחו בשבת וא"כ ה"נ כיון דנפק בהא ידי ש"ש מצי להקדיש ולה"ט א"ש ולק"מ מה שהקשתי וכתבו התוס' שאין ר"י מודה לו כיון דלא אתי עיקר משום ש"ש דאל"כ נו"נ נמי ליקדשן כיון דנפק משום שמחה ולי לק"מ דאה"נ דנו"נ אי נפיק בהו משום שמחה מקדישן בי"ט דהא התוס' לעיל הקשה אמאי נו"נ אין קריבין בי"ט כיון דנפק בהו משום ש"ש.
ותי' בשם הר"י גופי דלא נפיק בנו"נ משום ש"ש אלא בשהקריבו משום שמח' אבל הקריבו לשם נו"נ לא נפיק אלמא בהקריבן לש' שמח' יוצא י"ח ש"ש נמי וכיוונדיצא בהם ידי שמחה מותר להקדישן נמי בי"ט וק"ו הוא השתא איסור דאורייתא התרת דהא דאין נו"נ קריבין בי"ט איסור של תורה הוא כדא' בפ"ב דביצה (דף כ) ואפ"ה אם מביאן לצאת י"ח שמחה קרבין בי"ט כ"ש שמו' להקדישן בי"ט שאינו אל' איסו' שבו' הואי' ורוצ' לצא' בהן ידי שמח' דה"ל חוב' שקבוע לו זמן דאפי' למ"ד שלמי' ששחט מעי"ט יוצא בהן ידי שמח' אפ"ה מקדישין ומקריבין בי"ט מ"ד אחגיגה דקדשי וקרבה בי"ט אע"ג דיש לו תשלומין כל ז' וכ"ש לתי' ב' שבתוס' לעיל דהא דאין נו"נ קריבן בי"ט מיירי בשכבר קרב שמחתו היכא דמביאן לצאת בהן ידי שמחה דש"ד להקדישן.

מיהו למאי דפי' לעיל דבכל ענין נו"נ קרבין בי"ט ואפי' אי אקריבן לשם ש"ש כיון דעיקר הקרבתן לאו משום ש"ש אלא משום נו"נ א"כ למ"ל כלל לנו"נ שמותר להקדישן בי"ט וה"ה למעשר בהמ' אכתי תקשה ל"ל טעמא דסקרתא ת"ל משום דא"מ. ובשם ר"י תי' התוס' דצביע' דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הלכך גזרו בו אבל מקדישן דלא הוי אלא מדרבנן ל"ג.

ומסיי' התוס' מכל הני שנוי לא יתכן בבכורות פב"ש (דף נח) דהכי תנן התם ולמה אמ' בכ"ט באלול ולא בא' בתשרי מפני שהוא י"ט וא"א לעשר בי"ט ומפ' בגמ' דהא דא"א לעשר בי"ט הוא משום סקרתא ואמאי נקט סקרתא ולא מקדישן דשם לא שייך גזי' אלא שינוי א' דקדושין ועומדי' יתכן התם והכא.

מיהו למאי דפי' דהא דקודש ועומד ל"מ להקדישו בי"ט קשה מהא ושם תי' התוס' עוד דכיון דעשירי מאליו קדש אפי' לא קרא עשירי ל"ש לאסור הקדש כזה בי"ט ולי א"ל לכ"ז דהגמ' עיקר איסור נקט סקרתא דהוי איסור חמור של תורה והכא גבי גזי' דרבנן ל"ג דא"כ אפי' נו"נ נמי לא וה"ט דל"ג כדפי' התוס' כאן בשם ר"י אבל התם די"ל דעיקר איסור נקט וכדפי': ע"ב מנין שא"נ במועד שנא' ושמחת בחגיך ולא באשתך.

ק"ל דמשמע מהכי דמה"ת א"נ נשי' במועד והא תנן בפ"ה דביצה דכל שחייבים עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת ח"ע בי"ט וחשיב בהני דרשות ל"ח ולא מיבמין וקתני סיפא כל אלו בי"ט אמרו ק"ו בשבת והשתא למה חשיב ללא מיבמין בי"ט משום רשות ת"ל דמ"הת אסור אפי' בחש"מ וכ"ש בי"ט משום דיבום היינו נשואים כדתנן פ"ק דמועד קטן (דף ה) א"נ נשים במועד וכו' ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו וכ"ש בי"ט וי"ל דהא דגזר' על היבום בי"ט משום שבות נ"מ לי"ט של ר"ה דאין מצות שמחה נוהג בו ואפ"ה גזרו משום שבות גזי' שמא יכתוב כדמפרש התם.

א"נ י"ל דהא דגזר' על יבום בי"ט משום שבות משו' ליל יט"ר הוא דמצות שמחה אין נוהג בליל יט"ר וכדתני' והית אך שמח לרבות ליל י"ט אחרון או אינו ליל יט"ר וכולי כמ"ש בתשו': מביא שלמים מרובים. פי' רש"י שלמי חגיגה רבי' לפי האוכלים ובע"כ צל"כ דהא בגמר' קאמר שלמים מרובים מהיכא מייתי לי' הא ל"ל.

א' ר"ת בטופל ומביא פר גדול והא א"צ טפילה אלא גבי חגיג' אבל ש"ש באה הכל מן המעשר כדאמר לעיל. ועוד דתני סיפא זה וזה מועט ע"ז נאמר מעה כסף ב' כסף ואלו ש"ש אין לה שיעור וזה ל"נ אלא בעולת ראייה וחגיגה כדתנן לעיל והא דא' נכסים מרובים ואוכלים מועטין מביא עולות מרובים ע"כ מקרא דאיש כמתנת ידו נ"ל הא דמביא עולת מרובי' ומייתא לה בסיפא וה"ה לרישא אלא דהתם מ"ל לרבותא דאיש

כמתנת ידו על חגיגה נמי קאי אע"ג דכתי' גבי ע"ר ומשום דחגיגה וראי' מילף ילפי מהדדי לכל מילי כמ"של.
לפיכ' כברכת ה' הכל לפי הברכה יביא שדינן לה נמי על חגיגה מיהו כל חד וחד לפי הברכה ששייך בו גבי עול' כפי ברכת הנכנסי' דהא כולן כליל וגבי שלמי חגיגה הנאכלין לפי ברכת ריבוי האוכלי'. מיהו ק"ל לאוכלין מרובי' ל"ל קרא ת"ל בלא"ה כיון שאוכלין מרובים צריך שלמי' מרובי' כפי האוכלי' וכמו שפי' רש"י ואי קמ"ל דאע"ג דיש לו בשר מנו"נ דיי"ח שמחה בהן כדא' לעיל אפ"ה צריך להביא שלמי חגיגה מרובי' כפי הברכה והא אין נו"נ קריבן בי"ט ואי למעוטי.
משלמים.
שנשחטו בערב יום טוב הא בלא"ה איכא למ"ד בפ"ו דפסחי' (דף ע') שא"י בהן ידי שמחה משו' דבעינן זביח' בשעת שמחה ול"ל דצריך קרא לחש"מ ומיירי שלא הקריב שלמי חגיגה ועולת ראייה ביט"ר. זה אינו דהא באוכלי' מרובי' ונכסי' מעוטין קא' ר"ח בגמ' בטופל ומביא פר גדול אבל לא מבהמה לבהמה דאא"ב כולה מתני' מיט"ר מיירי היינו דבהמה לבהמה לא משום דכל הבאות ביט"ר שם חגיגה עלי' כדפי' רש"י לעיל אבל אי בחהש"מ מיירי בהמה לבהמה אמאי לא הא יי"ח חגיגה בבהמה ראשונ' והשאר אינו אלא ש"ש דבאה אפי' מן המעשר.
וי"ל דמ"מ קמ"ל מקרא דצריך שיבא שלמי חגיגה מרובי' לפי ברכת האוכלי' ולא יביא שלמי שמחה מעוטין לשם שלמי חגיגה ולריבוי האוכלי' יביא שלמי' לשם ש"ש אלא צריך להביא הכל לשם ש"ח לפי ריבוי האוכלי': מתניתא ל"פ. פירש"י לא פליגא במעו' אלא בבהמה הא דקתני אם רצה לערב הוא דא' מעות דווקא אבל אידך מתני' ס"ל בין מעו' בין בהמה ולישנא דלא פליגא משמע דלא פליגא לגמרי ותרוייהו מודו דאם רצה לטפל בין מעו' בין בהמה מטפל אלא מר א' חדא בבהמה וה"ה במעו'.
ור"ש דא' ככ"ע ומר א' במעו' וה"ה בהמה ואיני יודע מי דחקו לרש"י לפ' דפליגי בבהמה ור"ש דא' כתנאי והא דא' הרי אמרו אף טופלין בהמה לבהמה לאו למימרא דטפילת בהמה גרע טפי ממעו' ומהשתא בע"כ ההיא דתני טפילת מעו' ל"ל טפילת בהמה דאל"כ לאשמעינן קילתא וכ"ש חמירתא דהא ליתא דתרווייהו שקולין הן ואף טופלין בהמה דקא' אליבא דר"ח קא' לדידך דאלים טפילת מעו' הרי א' אף טופלין בהמה אבל לר"ש תרווייהו שקולין הן.
א"נ ה"ק הרי א' טופלין בהמה כמו מעו' דתרוייהו שקולין הן תדע דאס"ד דלר"ש נמי טפילת מעו' אלים והאי מתני' דטפילת מעו' טפיל לבהמה לגמרי ל"ל א"כ מאי הרי

א' אף טופלין בהמה דפריך לי' לר"ח הא הוא דאמר נמי מאידך מתני' דטפילת מעו' דווקא כר"ח ומאי אולמא דהא מתני' מהא דאקש' לר"ח מינה א"ו כדפרי' דס"ל לר"ש דל"פ הני מתני' לגמרי א"נ משמע לי' לר"ש ההיא ברייתא דמיירי מטפילת מעו' אלי' לי' טפילת בהמה ממעו' ונקט לרבותא טפילת מעו' וכ"ש בהמה ולאידך אלים לי' מעות מבהמה ונקט בהמה לרבותא וכ"ש מעות וכהג"מ בפ"ק דסוכה (דף ח) מר אלים לי' סוכ' רשב"ק מנג"בך ומר איפכא: חוזר ומקריב חמש בי"ט שני ולא אמר' עובר הוא בבל תוסיף ורחמנא א' וחגותם אותו חד יומא ותו לא דהנך נמי חד יומא הוא ושני תשלומין דראשון ומסיק ר"א דלא פליג ר"ל דא' חוזר ומקריב אדר"י דא' כיון שפסק שוב אינו מקריב כאן בסתם אם הפרישן סתם אינו חוזר ומקריב כאן במפ' דא' בהדיא ליום א' אני מפ' את כולן חוזר ומקריב שאינו אלא תשלומין דא' זהו שיטת רש"י וק"ל לפ' דאמאי אוקי דר"ל במפרש להדי' הא אפי' בסתם נמי דלא אמר להדיא ליום א' אני מפ' אפ"ה חוזר ומקריב בסתמא אא"כ איכא גילוי דעתא דשיורי שייר כגון שיש שהו' להקר' ויש לו אוכלין דמוכח מילתא מדלא הק' בא' ש"מ שיורי שייר כדמסיק ואזיל אבל בדליכא גילוי דעת כגון שא"ל שהות א"נ אין לו אוכלין אפי' בסתמא דלא אמ' להדיא ליו' א' אני מפ' אפ"ה חוזר ומקריב לכ"ע וה"ל לאוקמי לדר"י ור"ל בסתם אלא דר"י בדאיכא גילוי דעת ודר"ל בדליכא ואע"פ שלא פי' להדיא נמי ש"ד.

וי"ל דנ"מ בהא דמפ' דאפי' איכא שהו' ואוכלין אפ"ה חוזר ומקריב בב' הואיל ופי' להדיא שהפ' ליום א' דבחדא סגי או באין לו שהות או אוכלין א"נ בשפי' להדיא ואפי' יש לו שהות ואוכלין והא דמפליג ר"א בין סתם למפ' ולא מפליג בסתם גופי' בין יש לו שהות ואוכלין לאין לו י"ל דלרבותא לקט מפ' להדיא דאע"ג דיש לו אפ"ה חוזר ומקריב הואיל ופי' להדיא ונ"ל דנפקי' לי' לר"א הא דלר"י בחדא סגי משום דשמיע לי' הא דר' שמן אר"י דבסמוך דא' גמר היום חוזר ומקריב ודרבי' אר"י דא' חוזר ומקריב ומוקי לה לדרבין במפ' להדיא דאל"כ תרתי דר"י ל"ל וא"ל נמי דהאי ה"נ מסתברא ר"א גופי' קא' לה להוכיח דבחדא סגי ולא סתמא דגמרא קא' לה מ"מ ק"ל מאי כיון שפסק שוב אינו מקריב סתמא דקאמר ר"י.

נהי דא"מ לשם שלמי חגיגה בחה"מ משום בל תאחר לשם שלמי נדבה מיהו מחייב להקריב אעפ"י שהקדישן לשם חגיגה הא חגיגה שלא הקרי' ברגל חייב להקריב אחר הרגל לשם שלמי נדבה דהא בפ"ק דר"ה (דף ד) מרבינן לעולת ושלמים לגבי ב"ת והיינו עולת ראייה ושלמי חגיגה דאלו נו"נ בהדיא כתיבן כדפרש"י ותוס' התם וכמ"ש בחי' שם.

אלמא חגיגה שלא הקריבה בשעתה לשם חגיגה אינו נדחית מהקרבה לגמרי אלא מקריבה אח"כ ול"ל דשוב א"מ דקאר"י לשיטת רש"י אחוזר ומקריב בי"ט ב' דר"ל קאי. וקאר"י דבי"ט ב' אינו חוזר ומקריב לאחר שפסק דכיון דא"א לו להק' לשם חגיגה משו' ב"ת (גזי' וכ"ת) [צ"ל הוי כנדרים ונדבות] דאין קריבין בי"ט וע"ד פי' (הרא"ש) [צ"ל הר"ח] שאכתוב בסמוך דא"ב ל"ל לרש"י טעמא דב"ת הא בה"ט דנו"נ א"ק בי"ט לחוד סגי וצ"ל דהאי כיון שפסק שוב אינו מקריב דאר"י היינו לשם ש"ח.

ומ"מ לשם נדבה מחויב להקריב ונ"ל שהכריחו לרש"י לפרש כן דה"ט דאין חוזר ומקריב משום ב"ת ולא משו' דנ"ונ א"ק בי"ט משום דר"י סתמא קאמר כיון שפסק שוב א"מ ואהקריב חמש בי"ט דר"ל קאי ומשמע דבפסק ביט"ר שוב א"מ כלל אפי' בחש"מ מדלא קאמר שוב א"מ בי"ט ב' ש"מ דה"ט משו' ב"ת ושוב א"מ דקא' היינו לשם שלמי חגיגה וכדפי' ולפ"ז הא דא' ר"ל חוזר ומקריב בי"ט שני לרבותא נקט לה ותרתי קמ"ל דאין בו משום ב"ת מדחוזר ומקריב.

וקמ"ל אפי' בי"ט ב' מותר להקריב דל"ד לנו"נ. זהו מה שנ"ל ע"ד פרש"י: והתוספות בשם ר"ח פי' הקריב ה' בי"ט ראשון חו"מ ה' בי"ט ב' ואע"ג דאין קריבין נו"נ בי"ט הואיל והללו תחילת הפרשתן לשם חגיגה היתה מותר להקריב בי"ט ומסיק דר"י בסתם ובדיש לו שהות ואוכלין נעשו כנו"נ שלא מחמת י"ט ודר"ל כגון שפי' שאלו הנשארי' יקריב' ביט"א כגון זה מותר וגם לפי"ז נמי צ"ל הא דמחלק בין סתם למפר' ולא מחלק בסתם גופי' בין יש לו שהו' ואוכלין לאין לו דרבותא קמ"ל דבמפ' להדיא אפי' יש לו חו"מ דה"ל חגיגה ולא נו"נ וכדפי' לעיל והביאו ראי' התו' לפי' זה מדא' בירו' הי' לפניו עשרה בהמו' הקריב ה'ביט"ר המות' מהו שידחה י"טא פליגי בה ר"י ור"ל חד א' דוחה וחד א' אינו דוחה ומפ' הירו' מדאר"י טופל מעו' למעו' היא אומ' דוחה ר"ל דא' טופל בהמה לבהמה ולא מעות למעות הוא א' א"ד.

ארשב"א בשם לעולם הוא מוסיף והולך ודוח' י"ט עד שיאמר אין עוד בדעתו להוסיף משמע דלענין דחיית י"ט מיירי ואני תמה מאי ראי' מהא דירו' לגמ' דידן הא ודאי פליגי אהדדי דבירו' תלו פלוגתא זו באידך פלוגתא דטפילה דר"י א"ל דוחה משום דא' טופלין מעות למעות ולא בהמה לבהמה אלמא שם חגיגה על כל הבהמות מש"ה כולן דוחין י"ט ור"ל דא' טופלין בהמה לבהמה אלמא אין שם חגיגה על כולן אלא על הראשונה בלבד מש"ה הוא א' א"ד י"ט והא בגמ' דידן מסיק דל"פ דביש לו שהות ואוכלין א"ח ומקריב וב"אל חו"מ לכ"ע ואי דחיית י"ט לגמ' דידן בפלוגתא דטפילה תליא לר"י דא' א"ט בהמה לבהמה אלמא שם חגיגה על כולן אמאי ביש לו שהו' ואוכלין א"ח ומקריב ביט"א.

וה"נ ר"ל דס"ל טופלין בהמה לבהמה משום דא"ש חגיגה עליהם אמאי חו"מ בי"ט ב' באין לו שהו' ואוכלין הא מ"מ א"ש חגיגה עליהן דהא לעלין טפילה אין חילק בין יש לו לא"ל. ועק"ל אי גמ' דילן לענין דחיית י"ט מיירי כירו' הא בגמ' דילן בהקדיש כבר לשם חגיגה מיירי דקא' הפריש עשרה בהמות לחגיגתו אמאי בא"ל שהות ואוכלין א"מ ביט"א הא כיון שקרא שם חגיגה עליהן וחגיגה מותר להקריב בי"ט ואמאי פקע קדושת חגיגה מעליהן אטו משום שהי' לו שהות ואוכלין ולא הקריבן פקע מעליהן קדושת חגיגה ונעשה נו"נ וכי קדושת הגוף פקע בכדי וקדושת חגיגה להיכן הלכו ועוד בדפי' להדיא שהנותרי' יקריבו ליט"א מותר לפי שיטה זו ובדלא פי' אסור וזה תימה וכי משום דפי' לא פקע קדושת חגיגה מעליהן ובדלא פי' פקע ונעשו נו"נ.

וההיא דירו' אין לו ענין להההיא דשמעתין ולא מיירי כלל בהפרישן תחילה לשם חגיגה דהא ל"א בירו' הפריש י' בהמו' אלא היו לפניו י' בהמו' פי' שהי' בידו וברשותו י' בהמו' והקריב ה' ביט"ר המותיר מהו שידחה יט"א כלומר לאחר שהקריב הראשוני' ביט"ר אם רוצה להקריב את המותר אח"כ לשם חגיגה אי חל שם חגיגה גמורה עליהן לדחו' י"ט או לא ותלה לה בהא פלוגתא דטופלין.

למ"ד בהמה בבהמה לא אלמא שם חגיגה חל על כולן מש"ה אין באין מן המעשר לפיכך דוחין י"ט ולמ"ד בהמה לבהמה ש"ד ש"מ דאין שם חגיגה חל על כולן א"ד י"ט והיינו דמסיק בירו' לעולם הוא מוסיף והולך כו' האי לישנא משמע בהדיא ובדלא הפריש והקדיש מיירי ומוסיף והולך ומקדיש ושם חגיגה על כולן עד שיא' להדיא אין עוד בדעתו להוסיף ומה שיוסף אח"כ אין שם חגיגה ח"ע אלא נו"נ הווין.

אבל בגמ' דילן איירי בהקדיש והפריש עשר בהמות בבת א' לחגיגתו וחל שם חגיגה על כולן לדחות י"ט לכ"ע בכל ענין דהא ודאי חגיגה אין לה שיעור למעלה מה"ת ואפי' אלף בהמות אם ירצה להק' לחגיגתו מקריב ושם חגיגה על כולן לכ"ד כדא' בירו' עני וידו רחבה קורא אני איש כמתנת ידו ותנן מי שיש לו אוכלין מרובי' מביא שלמי' מרובי' כו' אלמא אין שיעור לחגיגה למעלה ומקריב את כולן בכל הרגל דאפי' ביט"א ומשום לתא דבהמות חגיגה אין לחלק בין בהמה ראשונה להשאר בכל ענין אלא משום לתא דגברא שלא יעבור על ב"ת דרחמנא א' וחגותם אותו דמשמע חד יומא ותו לא בהא יש לחלק בין סתם למפ' ובין יש לו שהות ואוכלין לא"ל דבהא איכא גילוי דעתא דשיורי שייר ובהא לא מיהו הא ק"ל על הירו' דמוסיף והולך ואמאי ל"ת לב"ת.

ול"ל דס"ל כרבא דאמ' בפ"ד דר"ה (דף כח) דב"ת אע"ע אלא בזמנו והא דכהן שעלה לדוכן אם מוסיף ברכה א' משלו וכן מתן א' דבכו' שנתנו במתן ד' דע"בבת ש"ה דאלו

מתרמי לי' ציבורא אחרינא הדר מברך א"נ אי מתרמי לי' בוכרא א' הדר מזה זימני' הוא כדמסיק התם אבל הכא כיון דחגג י"ט א' כבר יי"ח חגיגה שאר יומי ה"ל שלא בזמנו דל"ל הכא אלו מתרמי לי' כדא' התם.

דא"כ אמאי דוחה יט"א כיון דאין שם חגיגה עליהן דהא ח"ל שלא בזמנו לגמרי מדאין עובר עליהן על ב"ת ובמ"א יתבאר זה: עבר הרגל ולא חג א"ח באחריותו ק"ל מאי עבר הרגל דקא' עבר י"ט אחרון הל"ל דהא ברישא קא' חוגג את כל הרגל ויט"א של חג אלמא יט"א אינו כייל בכלל הרגל דקתני א"כ בסיפא הל"ל עבר יט"א א"ח באחריותו ואמאי כייל אף ליט"א בכלל רגל.

וי"ל למאי דאפר' בגמ' דאפי' למ"ד בגמ' כולן תשלומין זה לזה אפ"ה יט"א תשלומין דראשון הוא דמש"ה לא כייל קרא ליט"א לענין חגיגה בהדי ז' ימי החג שלפניו דלכתוב רחמנא וחגות' שמונה ימים למימרא דחלק משלפניו דאלו ז' ימי החג תשלומין זה לזה אבל יט"א תשלומין דא' וחיגר כל ז"י החג ונתפשט ביט"א פטור דהשתא א"ל דמש"ה שינה התנא לשונו בסיפא מריש' וקא' עבר הרגל ול"ק עבר יט"א דקמ"ל דזמנין בעבר הרגל לחוד א"ח באחריותו כה"ג דפי' כאן שהי' פטור כל ז"י הרגל ונתחייב ביט"א.

ואלו לא עבר עציו כל ז"י הרגל בפטור אפי' לא נתחייב עד יום הז' חוגג בו כיון דכולן תשלומי' זה לזה אבל השתא דל"נ עד יט"א א"ח באחריותו דיט"א אינו אלא תשלומין דא' וכ"ת הניחא למ"ד כולן תשלומין ז"לז אבל למ"ד כולן תשלומין דא' מא"ל דהא השתא ל"ל כה"ג דא"כ מאי ארי' יט"א אפי' נתפשט כל ימות הרגל חוץ מיט"ר בכה"ג א"ח באחריותו וי"ל דלדידי' הוי בע"כ איפכא דמדלא כייל ליט"א עם ז"י שלפניו למימרא דהוא חלק מ"ז החג ול"ד להו לענין חגיגה וכיון דכולן תשלומין דא' הא דל"ד להו היינו שהוא בפ"ע ואינו תשלומין דא'.

והשתא נ"מ למ"ד כולן תשלומין דא' דאם הי' פשוט בא' וחיגר בשאר כל ימות החג כיון דרמי עלי' חיובא בא' אע"ג דל"ח בימי תשלומין תו לא פקע תורת תשלומין מהן אבל למ"ד כולן תזל"ז כיון דאין עליו תורת חיוב בו ביום משום דרמי עליו חיובא בא' ל"ל בה ופטור וכמ"ש בגמ' ע"ד התוס' והשתא הא דתני בסיפא עבר הרגל ולא עבר יט"א דנ"מ איפכא בהי' פשוט ביום א' וחיגר בשא' ימי החג וגם ביט"א דכל ימי הרגל חוגג בהן דהן תשלומין דא' והא בא' הי' פשוט וב"ח.

אבל אם לא חגג כל ז"י החג א"ח באחריותן ביט"א הואיל והוא חיגר ולאו ב"ת בו ביום אעפ"י שהי' פשוט וב"ח בא' אין לו ענין לחייב מש"ה ביט"א אם הוא חיגר דהא אינו תשלומין דא' אלא חיובא רמי רחמנא עלי' בפ"ע אם הוא ב"ח בו ביום חייב ואם לאו

פטור מיהו למאי דאפרש בגמ' דפשוט בא' וחיגר אח"כ לכ"ע פטור אפי' למ"ד כולן תשלומין דא' לא א"ש.
והא נמי ל"ל הא דלא כייל ברישא ליט"א עם ז"י שלפניו משום דבאותן ז"י החג אם איחר להביא ולהקריב חגיגה עד יום הז' ל"ל בה וא"ע בלא כלום אבל אם איחר מלהקריב עד יט"א ש"ח עובר בעשה כדא"ר בפ"ק דר"ה (דף ה) כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה דובאת שמה והבאתם שמה וכיון דח' של חג רגל בפ"ע הוא וחלוק מז"י החג שלפניו ז"י החג ה"ל רגל שלם בפ"ע וכיון שעבר עליו ז"י החג כבר עבר בעשה זו דהא עולת ראיי' וש"ח נמי איתרבו לב"ת כדאמ' בפ"ק דר"ה (דף ה) ה' אלקי' אלו חטאת ואשמות עולות ושלמים והיינו עולות ראיי' ושלמי חגיגה שהן חוב דאלו של נו"נ מרישא דקרא נ"ל כדפירש"י ותוס' התם וכיון דאיתרבו ללאו דב"ת בג' רגלי' ה"ה דע"ע בעשה זו ברגל א' דהא בהא תלי' וכדאמ' התם (דף ו) אשה מהו בב"ת מי אמ' הא ליתא בראיי' כו' פי' לא קריבין בה לעשה זו דובאת שמה הילכך אפי' בלאו דב"ת נמי ליתא וא"כ עולות ראיי' וש"ח דעובר עליו בג' רגלים בלאו דב"ת ברגל א' עובר עליו בעשה זו ועל עולת ראיה ושלמי חגיגה דחג הסוכו' עובר בעשה אחר שעבר ז"י קודם יט"א דח' רגל א' בפ"ע ואינו נמנה לרגל א' עם ז"י שלפניו והמה רגל שלם בפ"ע הן מש"ה נקט ברישא חוגג את כל הרגל דהיינו ז"י הסוכות דהיינו דאפי' לכתחילה יכול להמתין עד יום הז' וא"ע בלא כלום אבל עד יט"א אינו רשאי להמתין לכתחילה דהא כבר עבר עליו בעשה דליתא דכ"כ שם בחי' דגם ושמיני של חג שייך לחג ואין עבב"ת בג"ר וברגל א' בעשה עד שיעבר גם גם השמיני ועוד כתבתי שם בזה גם הא דלא כייל לח' עם ז' ימים שלפניו כתבתי שם טעם אחר ע"ש.

דף ט

ע"א על זה נא' מעוות אינו יוכל לתקן. ק"ל מאי ע"ז נא' דקאמר בכל המצות הקבוע להן זמן בעבר זמן ה"ל מעוות שא"י לתקן.
וי"ל דמשמע להתנא דהני תרתי דקאמר קרא דה"ל מעוות וא"י לתקן וגם חסרון שא"י להמנות דסיפא דקר' מיירי בחדא מילתא והא ליתא אלא בחגיגה דכשעבר הרגל ולא הקריבו אע"ג שעדיין יכול לחייב להקריבו שהרי עבר עליו בבל תאחר בג' רגלים וכמ"ש בסמוך מ"מ ה"ל מעוות שא"י לתקן גבי מצית חגיגה כיון שלא הקריבו בזמן חגיגה ברגל ומ"מ עדיין מצות הקרבה דבהמה זו שהפריש ברגל לשם חגיגה עליו להקריבה לשם נדבה ואי המתין לה ולא הקריבה עד שמתה או נגנבה א"ח באחריותה ופקע מצות

הקרבתה מעתה לגמרי וה"ל חסרון שא"י להימנות ג"כ באות' בהמה עצמה והיינו דתנן לישנא דלא חג בעבר הרגל א"ח באחריות' והא ל"ש לאחריות אלא בהפריש ברגל והא הני תרתי גווני למ"ל אלא בחגיגה לבד דאלו בכל המצות הקבוע להן זמן בעבר זמנו בטל מצוותו לגמרי אבל בחגיגה בעבר זמן חגיגה וה"ל מעוות אפ"ה מצות הקרבה לא נחסר מבהמה זו שהפריש בחג לשם חגיגה עד שמתו או אבדו דנתבטל לגמרי מצות הקרבה מבהמה זו.

אלא דק"ל דבגמ' דסוכה (דף כ"ז) תנן ועוד אר"א מי שלא אכל ליל יט"ר של חג ישלים ליט"א וחכ"א אין לדבר תשלומין וע"ז נא' מעוות כו' וחסרון כו' והתם מאי תרי גווני איכא דהא בלא אכל ליל יט"א בטל מצוותו לגמרי וא"כ מ"ש (דנקט) [דלא נקט] להאי קרא גבי שארי מצות הקבוע להן זמן: עצרת דכתב רחמנא ל"ל ק"ל הא עצרת כתיב קודם לא תעשו מלאכה א"כ קר' השני דל"ת מלאכה מיותר לאפנויי ולא עצרת הכתוב תחילה. וכ"ת לת"מ לעבור עליו בלאו אתי א"כ עצרת נמי אינו מופנה דא"ל דלעשה אתי ולע"ע בלאו ועשה א"ו האי קרא לא צריך דהא אזהרת עשה ול"ת שלו כבר נאמר בפ' בא ונשנית בת"כ עם סדר כל המועדות וא"כ הל"ל דאחרון מיותר ולא הראשון וי"ל דל"ק דאי לאו דכת' רחמנא לא תעשו מלאכה לא ידענו דעצרת דקרא אסור בעשיית מלאכה קא' אלא ה"ח כנופיא של מאכל ומשתה קא' לשון נעצרה נא אותך כדפירש"י בפי' התורה אבל כיון דכתיב גבי' בסיפא לא תעשו מלאכה משמע לר"ידכולה קרא חד ענייא הוא ואעשיית מלאכה קאי וכיון דסיפא דקר' מפ' לרישא בע"כ רישא מיותר ומ"מ ק"ל דהל"ל דכולה קרא מיותר דהא כבר נא' בת"כ בסדר המועדות ואע"ג דאהדרי' קר' במשנה תורה למועדות פעם ב' אפ"ה איסור עשיית מלאכה לא הדר כלל בשום מועד אלא בז' של פסח דכתיב גבי האי קרא דשמעתין וי"ל משום דדרשינן בפ"ב לקמן (דף י"ח) מה ז' עצור אף כולן נעצרין וללמוד על חש"מ שאסור בע"מ ואפי' לא כ"ר עצרת הוי נ"ל מלת"מ מה ז אסור בעשיית מלאכה אף כולן ובע"כ עצרת מופנה לגז"ש זו: תלמוד לומר בחודש השביעי ק"ל לר"י דנ"ל דיט"א של חג תשלומין הוא לחגיגת החג מגז"ש דעצרת בחודש הז' ל"ל.

וה"נ להאי תנא אפנוייי דעצרת ל"ל: אי בחודש הז' יכול יהא חוגג והולך כל החודש כלו פירש"י איזה יום שירצה לתשלומי החג אם לא הקריב בחג. וק"ל לפירושו דמאי ס"ד לומר שיהא כל החודש כשר לתשלומין כיון דכ"ר כבר ז"י וכתיב אותו לתשלומין אי כל החודש כשר לתשלומין ז"י דכ"ר לתשלומין ל"ל הא בכלל מאתים מנה ועו' ק"ל הא בפ"ו דפסחי' (דף ע) נ"ל דחגיגה א"ד שבת אע"ג דקרבן ציבור הוא מדכתיב וחגותם

חג ז"י ז' ח' הווין מכאן לחגיגה שא"ד את השבת ודל שבת מנייהו פשו להו ז"י להקרב' חגיגה ואם איתא דכל החודש כשר לתשלומי' חגיגה אכתי תקשה ז"י סא יותר הוי וי"ל דה"ק דאי בחודש הז' ה"א שיהא חוגג כל החודש לתשלומין וז"י דקר' שיהא חוגג כל ז בכל יום ויום וכל החודש לתשלומין והשתא אתי אותו קמא למעט כל החודש לגמרי אפילו מתשלומין ומ"מ וחגותם ז"י דא' קר' לאו לתשלומין קא' אלא בכל יום ויום וכ"ת א"כ לשתוק קרא מבחודש הז' וא"צ אותו למעוטי כל החודש ולא לכ"ר אלא חג ז"י לחוד וממילא ידענו דז"י דקא' היינו בכל יום ויום וכדקא' ברישא יכול יהא חוגג כל ז' ת"ל אותו טעמא דכ"ר אותו למיעוטי הא לא"ה ה"א מסתמא ז' דקא' קרא כל ז"י במשמע.

די"ל דבחודש הז' לרבויי ח' של חג לחוד אתי והשתא אצטריך כולן ז"י לכל ז' ובחודש הז' לרבות ח' של חג ומיהו שלא תאמ' לרבות כל החודש לתשלומין ת"ל אותו למעוטי כל החודש אפילו מתשלומין ולעולם ז"י דקר' כל יום ויום במשמע ולהאי פי' הא דקא' אי בחודש הז' יכול יהא חוגג כל החוד לאו למימרא אע"ג דכתי' אותו קמא ה"א הכי דליתא אלא אילו ל"נ אותו קמא אנא ז"י ובחודש הז' לחוד ה"א הכי ומ"מ כיון דס"ד לומר כן בלא אותו קמא מהשתא י"ל דאותו קמא למעוטי כל החודש אתי אפי' מתשלומין ובחודש הז' לרבות ח' של חג וחגותם חג ז' ימים כמשמעו קאמר כל ז' ת"ל אותו תניינא למעוטי והשתא מהני תרי אותו מחד אימעט כל החודש אפי' מתשלומין ומחד א מעט שלא יהי' חוגג כל ז' ול"נ ז אלא לתשלומין ובע"כ בחודש הז' לרבויי ח' של חג לתשלומין וכ"ת ליכתו' רחמנא וחגותם ח' ימים וחד אותו ול"צ בחדש הז' ולא אותו תניינא למעוטי כל החדש דמהיכא תיתי ומדכ"ר ח' ימי' ואותו בע"כ תדרשי' דלא יהי' חוגג כל ח' דהא כתי' אותו ול"נ ח' אלא לתשלומין.

י"ל דאי כ"ר חג ח"י ה"א דחגיגה דוחה את השבת כ"ר ז' לומר שאין דוחה שבת כדדרשינן שם בפ"ז דפסחים: דל"ח בא' ל"ח בשני כתבו התוס' וצ"ע אם הי' פשוט בא' וחיגר בשני מי אמרינן כיון דחיוב' עלי' רמיא בא' תו ל"פ מיני' אע"ג דלא חזי השתא א"ד כיון דתשלומין זה לזה לר"א לא מחייב מדבריהם משמע דלא מספקא להו אלא למ"ד כולן תשלומין זה לזה אבל למ"ד כולן תשלומין דא' כיון דהראשון עיקר ושאר כל הימים טפלים לו אם הי' פשוט בא' וחיגר משני ואילך כיון דחיובא רמי' עלי' בא' אע"ג דהשתא לאו בר חיובא הוא לא פקע חיובא מיני' $$ציור בספר$$ ולי' א"א ל"כ דהא בר"פ אמרי' הכל לאתויי מאי לאתויי חיגר ביום א' ונתפשט ביום ב' פריך הניחא למ"ד כולן תשלומין זה לזה אלא למ"ד כולן תשלומין דא' מא"ל ומש"ה הדר בי' מהא שנויי ומ"ל לאתויי סומא באחד מעיניו או מי שחציו עבד אתי.

והשתא אמאי הדר מהא שינוי' דחיגר דאיירי בי' הא למ"ד כולן תשלומין דא' המ"ל איפכא דאתי לאתויי פשוט בא' וחיגר בשני דחייב דכיון דכולן תשלומין דא' לא פקע חיובא דרמי' עליו בא'. וכ"ש א"א דאפי' למ"ד כולן תשלומין זה לזה דפשוט בא' וחיגר בב' דחייב דה"ל לאוקמי הכי אדכ"ע: כיון דל"ח בא'.

בריש מכילתן פי' התוס' גבי קטן דבחל יום א' בשבת אע"ג דאין חגיגה דוחה שבת אפ"ה יש לו תשלומין כדא' בפ"ו דפסחים (דף ע) חגיגה פעמים ו' ול"א כיון דל"ח בא' ל"ח בב' ול"ד לחיגר ביום א' דגברא חזי אלא שהיום אינו ראוי. וק"ל דא"כ מאי פריך בסמוך דר"י אדר"י דאמר בנטמא הנזיר בליל ח' לטומאתו נמי מבי' אלמא אע"ג דלילה ל"ח לקרבן יש לו תשלומין.

והשתא מאי קאמר הא לילה דמיא לשבת דגברא חזי לפיכך יש לו תשלומין דהא כיון דשלמו ימי טומאה ראשונה גברא חזי לקרבן אלא שהלילה אינו ראוי לקרבן והניחא למ"ד (בפ"ג) דנזיר ודף י"ח ע"א דנזירות טהרה משמיני חייל א"ל למאי דס"ד השתא לילה מחוסר זמן נזירות טהרה עד שמיני ביום לא חייל א"כ בליל ח' גברא ל"ח.

אבל למ"ד התם נזירות טהרה בשביעי חייל א"כ כי מטי ליל שמיני גברא חזי אלא שהלילה מעכבתו ודמי לשבת דגברא חזי השתא מאי פריך דילמא ר"י ס"ל כמ"ד נ"ט מיום ז' חייל ועוד הא סתים לן תנא התם כמ"ד נ"ט משביעי חייל והאמר ר"י הלכה כסתם משנה ול"ל דש"ה דאפשר ליום א' של רגל לחול בחול לפיכך כי מיקלע בשבת אין זה דיחוי מצד עצמו של יום זה אלא מחמת דבר אחר אבל יום ח' של טומאה לגבי נזיר כיון דא"א לעולם אא"כ קדמו לילה הוי דיחוי ודמי לחיגר ואי לגבי חיגר ל"ל תשלומין ה"ה ללילה ולפ"ז גבי קטן דכתבו התוס' התם דמבי' קרבן ראי' אע"ג דמה"ת פטור וא"א להקריבו ביום א' של רגל שהוא י"ט דמ"מ יש לו תשלומין כיון דגברא חזי אלא שהוא אינו ראוי לה ליתא כיון דא"א ליום א' של רגל להיות יום חול אלא לעול' הוא י"ט דמי לחיגר.

ומ"מ עיקר החילוק של תו' אפשר להעמידו דל"ד חיגר לחל בשבת יט"ר והא דקטן י"ל דמיירי לענין ראייה פנים וכדפירש"י ולא לענין קרבן ראיית א"נ אפי' מיירי לענין קרבן ניחא כדפי' התם. דהא ליתא דא"כ לב"ש דס"ל אפי' עולות ראי' א"ק בי"ט אלא בח"שמ וכדתנן לקמן פ"ב (דף יז) והרי א"א ליום א' של רגל להיות חול אלא לעולם הוא י"ט ודמי לחיגר א"כ תיקשי לך לר"י דאמר כולן תשלומין דראשון דהא א"א לומר כן דהא לעולם ע"ר בא' ל"ח לב"ש ואפ"ה יש לי תשלומין.

מיהו י"ל ע"ד התוס' אבל לא מטעמי' וה"ט דשבת וי"ט ל"ח לי' דיחוי משום דאינהו נמי ראוין לחגיגה הוי אלא דארי דאיסור שבת וי"ט הוא דרבע עלייהו דקרבן שאין קבוע לו זמן אין דוחין שבת וי"ט אבל מ"מ אם עבר והקריבן בשבת וי"ט בשוגג או במזיד הקרבן כשר וי"ח כדאמר בפ"ב דביצה (דף יט) לדברי האומר נו"נ א"ק בי"ט עבר ושחט זורק הדם ותניא התם כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרוק והבשר יאכל ואם הי' שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה וש"מ בדעבד שבת וי"ט ימי הקרבה נינהו ואם עבר ושחט כשר ובפ"ב דחולין (דף מ) דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאות ופי' שם התוס' אע"ג דאין מתקבל בפנים דמ"ל התם בחטאת עוף שהוא קרבן יחיד ואינו דוחה שבת כיון דזרק הורצה וחייב משום שחוטי חוץ ואע"ג דאותו ואת בנו בחוץ חשיב מח"ז ופטור שבת ל"ח מח"ז דאין זה אלא מפני דאין עשה דקרבן יחיד דוחה ל"ת דשבת וכיון שכן אין זה דיחוי למ"ד תשלומין דא' לומר דל"ח בא' מחמת שבת וי"ט דודאי חזו ובדעבד שפיר דמי ויצא ידי חובת חגיגה אלא לכתחילה ארי דאיסור שבת רבע עליו דאין דוחה שבת משא"כ לילה לאו זמן הקרבה היא לגמרי אפי' דעבד נמי לא דביום צוותו כתיב ה"ל דיחוי גמור משום הכי נטמא בלילה אינו מבי'.

מיהו על כ"ז ק' בע"כ א"א לחלק בין דיחוי דלילה של נזיר שנטמא לדיחוי של יט"ר שחל בשבת מה"ט דפי' דהא בספ"ק דכריתות (דף ז) תנן המפלת לאור פ"א ב"ש פוטרי' מן הקרבן משו' שלא יצאה לשעה שהיא ראוי' להביא קרבן כדמסיק התם א"ל ב"ה הרי המפלת יום פ"א שחל בשב' תוכיח שלא יצאה לשעה שהיא ראוי' להביא קרבן וחייבת בקרבן א"ל (ב"ה) [צ"ל ב"ש] לא א"א בהמפלת לאור פ"א שחל בשבת שאע"פ שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור תאמר בהמפלת לאור פ"א שאין לילה ראוי לא לקרבן צבור ולא לקרבן יחיד והשת' למאי דס"ל לר"י דכל היכא דל"ח לקרבן א"ל תשלומין והא ב"ש ע"כ ס"ל לילה מח"ז מדחשיב ליל פ"א שעה שאין ראוי לקרבן א"כ מה השיבו ב"ה מיום פ"א שחל בשבת תוכיח שאני אור פ"א דהוי דחוי דאפי' בדעבד הקרבן פסול משא"כ שבת הואיל ובדעבד הקרבן כשר לא הוי דיחוי ויש לו תשלומין והא נמי תקשה למאי דפי' למעלה מאי השיבו ב"ה מיום פ"א שחל בשבת שאני אור פ"א דלעולם א"א אא"כ קדמה לילה זו ה"ל דיחוי לפיכך א"ל תשלומין משא"כ ליל פ"א שחל בשבת שאין זה דיחוי מצ"ע של יום אלא מחמת מקרה גם ב"ש ל"ל להשיב מטעם אחר דזה ראוי לקרבן צבור וזה אינו ראוי אלא ש"מ דאין לחלק בזה.

מיהו למאי דאפרש לקמן דגבי קרבן יולדת לא שייך למימר לב"ה תשלומין לק"מ. ול"נ דודאי אין לחלק בין היכא דהיום ל"ח להיכא דגברא ל"ח ואפי' בחל יט"ר בשבת הוי נמי דחוי אע"פ שדיחוי של מקרה ולא מצ"ע של יום וכ"ש יט"ר לב"ש דהוי דיחוי אפ"ה בין שבת לכ"ע בין י"ט לב"ש יש להן תשלומין אע"ג דל"ח ול"ד לחיגר.

וה"ט משום דקי"ל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו של יחיד כמו פר יוה"כ וחביתי כה"ג כדאמ' בפ"ה דיומא (דף נ) וע"כ הא דאין ע"ר וחגיגה דוחין שבת היינו משום די"ל תשלומין ואי אמר' דבחל בשבת דאין לו תשלומין משום דלא חזי בא' הא מה"ט דל"ח בא' מפני שהוא שבת ממילא עשיתו לעולת ראיי' וחגיגה בשבת זו שחל ביט"ר זמנו קבוע ודין הוא לדחות שבת דהא כיון דאמרת דאין דוחה שבת שוב אין לו תשלומין כיון דל"ח בא'.

והרי א"א לך לתפוס את החבל בתרין ראשין לומר שאין דוחה שבת מפני שיש לו תשלומין ואין זמנו קבוע א"כ ממילא עשיתו זמנו קבוע ע"י זה שאמרת שאין דוחה שבת זו שהוא יט"ר דהא אם אינו דוחה אין לו תשלומין. וה"נ ל"ל איפכא שיהי' דוחה שבת זו ותחשוב לשבת זוכמו זמנו קבוע כיון דא"א אינו דוחה שוב א"ל תשלומין אכתי תפסת החבל בתרין ראשין כיון דאמרת שבת זו נדחה מפני עולת ראיי' וחגיגה א"כ ה"ל חזי בא' ויש לו תשלומין א"כ הא גופא גרם להא שאין זמנו קבוע וכיון דאין זמן קבוע ממולא א"א להם לדחות את השבת וכיון דאיזה צד שתתפוס ה"ל דבר והיפוכו שאם תאמר שאינ' דוחה א"ל תשלומין וממילא ראוי לדחות וא"ת דוחה ממילא יש לו תשלומין ואין ראוי לדחות כל חדא וחדא תיקום אדוכת' ואמ' יש לו תשלומין כאלו ראוי בא' דהא אי אמרת א"ל תשלומין ממילא הוי ראוי בא' דה"ל זמנו קבוע ודוחה שבת ואין דוחה שבת כאלו אין זמנו קבוע דהא כיון דא"א דוחה ממילא ה"ל אין זמנו קבוע דכיון דראוי ביט"ר יש לו תשלומין וה"נ י"ל כן אליבא דב"ש לענין ע"ר בי"ט: וכ"ת למאי דפי' א"כ מאי משני ר"י אהא דאר"י נטמ' הנזיר במת בלילה מבי' דשאני טומאה הואיל ויש לו תשלומין בפסח שני דמה ענין תשלומין דפסח שני מפני הטומא' לטומאות מת דנזיר דשאני פסח דה"ט דא"א דאין לו תשלומין א"כ ה"ל זמנו קבוע וראוי לדחות את הטומאה ואפילו דיחיד דע"כ הא דיחיד נדחה לפסח שני היינו טעמא משום דיש לו תשלומין בפ"ש ה"ל אין זמנו קבוע ואינו דוחה את הטומאה ואי אמרת אין לו תשלומין ממילא ראוי לדחות את הטומאה ומש"ה אמרינ' דאין דוחה את הטומאה ויש לו תשלומין וע"ד שפי' גבי ע"ר וחגיגה ביט"ר שחל בשבת דמה"ט י"ל תשלומין לר"י וה"ט גופ' י"ל גבי

טומאה לענין פ"ש משא"כ גבי נזיר דאין ראוי לדחות טומאה כלל אמאי יש לו תשלומין בנטמא בטמא מת.
וי"ל דהא דקאמ' שאני טומאה דיש לו תשלומין בפ"ש לאו אטומאת מת קאי אלא אשאר טומאות קאי כגון זב ומצורע דאינהו אינן נדחין אפי' בק"צ וזמנו קבוע ואפ"ה יש להן תשלומין בפ"ש כדאמר' רפ"ט דפסחי' (דף צו) ואע"ג דלענין קרבן טומאה דנזיר אינו אלא בטמא מת בלבד אפ"ה יליף טמא מת דנזיר משאר טומאת דגבי פסח לענין תשלומין דשם טומא' אחת היא.
עוד נ"ל דע"כ גבי פסח לענין טמא מת אינו דוח' אלא ברוב ציבור דוקא ולא ביחיד ואפי' היכא דאין לו תשלומין בפ"ש דהא אמרי' בפ"ז דפסחי' (דף פ) היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מת אותן טמאי מת אין עושין לא את הראשון משום דה"ל מיעוטין ולא בשני ואמאי כיון דלא עבדי בשני ה"ל פסח ראשון לגבי דידהו זמנו קבוע וידחה טומאה אלא ש"מ דפסח שאני ואפי' היכא דזמנו קבוע אפ"ה אינו דוחה את הטומאה ביחיד אלא ברוב ציבור דוקא.
וכ"ת מ"ש דפסח דוחה שבת ואפי' ביחיד דהא לא אישתמיט בשום דוכתא לומר שא"ד שבת אלא ברוב ציבור כדא' גבי טומאה ומ"ש טומאה משבת הא תרוויהו נ"ל מחד קרא במועדו אפי בשבת אפי' בטומאה ועוד מדמחלקין גבי טומאה בין ציבור ליחיד ע"כ ה"ט משום דברוב ציבור ה"ל פסח ראשין זמנו קבוע דהא אין רוב ציבור עושין פ"ש כדא' בפ"ז דפסחי' לפיכך דוחין את הטומאה משא"כ ביחיד דיש תשלומין בפ"ש לפיכך אין דוחה את הטומאה דהא אין זמנו קבוע הואיל ויש לו תשלומין.
ולפ"ז דמי פסח לשאר קרבנות שזמנו קבוע שדוחין את הטומאה אפי' דיחיד והא דבעי גבי פסח רוב ציבור דוק' לאו ברוב ציבור תליא מילת' אלא בזמנו קבוע תליא מילתא דברוב ציבור הואיל ואין עושין פ"ש ה"ל הראשון זמנו קבוע' משא"כ ביחיד י"ל דשאני טומאה לענין פסח משאר קרבן יחיד שזמנו קבוע דשאני התם דלא הותרה טומאה אלא לכהן המקריב בלבד ולא בבעלים מש"ה הותרה אפי' בקרבן יחיד משא"כ פסח שדוחה טומאה בבעלים נמי מש"ה א"ד אלא ברוב ציבור דוקא ומש"ה גבי פסח גופא שאני לן בין שבת שנדחה לגבי פסח ליחיד.
משא"כ בטומאה משום דשבת אינו נדחה אלא אצל (הבעלים) [צ"ל הכהן]. א"נ שאני בין פסח לבין שאר קרבן שקבוע לו זמן וכן בין שבת לטומאה בפסח גופא משום דפסח נאכל בטומאה כדתנן הפסח שבא בטומאה נאכל בטומא' שלא באה מתחילתו אלא לאכילה מש"ה א"ד טומאה אלא ברוב ציבור משא"כ שאר קרבנות דאינן נאכלין

בטומאה לפיכך אפי' קרבן יחיד שקבוע לו זמן דוחין טומאה ומה"ט נמי פסח דוחה שבת אף ביחיד דלא שייך בשבת דיחוי אצל אכילה אלא בעבודה לבד ובע"כ צ"ל דהא דאין פסח דוחה טומאה ביחיד לאו ה"ט משום דיש לו תשלומין בפ"ש דא"כ אותן אנשי' שהי' טמאי מתים בפסח מדבר הא כיון דבאותו שעה עדיין פרחת פ"ש לא נאמרה אלא ע"י שאלתם נתחדש מצו' פ"ש כדכתי' בקר' אמאי מספק' להו אי אייתי פסח אי לאו פשיט' דראוין לעשו' פסח דהא לדידהו ה"ל זמנו קבוע ואין לו תשלומין הואיל ועדיין ל"נ פ' פ"ש ופשיטא דאיית' בטומאה דמ"ש משאר קרבן יחיד הקבוע לו זמן א"ו שאני פסח דלא דמי לשאר ק"י מטעמא דאמר' או משוה דדוחה טומאה נמי בבעלים א"נ משו' שנאכל בטומאה וטעם א' עיקר דאלו לה"ט דשאני פסח לשאר קרבן יחיד משום אכילה בטומאה תקשה למ"ד אין שוחטין וזורקין על טומאת שרץ וה"ה לטומאת מת בז' שלו אע"ג דראוי לאכילה לערב מיהו הא י"ל דגבי יחיד הואיל ויש לו תשלומין בפ"ש ה"ל אין זמנו קבוע ובמ"א יתבאר יותר: שאני טומאה הואיל וי"ל תשלומין בפ"ש ק"ל מאי בכך נהי דמהני ה"ט להביא על טומאה א' אע"ג דל"ח אפ"ה יש לו תשלומין כמו שי"ל תשלומין בפ"ש מ"מ כיון דס"ד השתא דלילה מחוסר זמן דאי אין מח"ז בלא"ה לק"מ וכדמשני ר"פ במסקנא אמאי מביא נמי על השני' הא לא יצא מטומאה א' לשעה שראוי להביא קרבן וכדאמרי ב"ש גבי מפלת לאור פ"א דאינו מביא על השני' הואיל ולא יצא מן הראשונה לשעה שראוי להביא עלי' קרבן.

ואפי' ב"ה לא פליג עלי' בה"ט אלא מריבוי דקרא לבת כדא' התם וגזה"כ הוא גבי יולדות ולא ילפינן מיני' שאר טומאו' כדא' התם וה"נ אר"י בסמוך לדברי האו' לילה מח"ז ראה ב' בלילה וא' ביום א"מ משום דלא יצא לשעה שראוי להביא עלי' קרבן לפיכך א"מ על השני ול"ל דהא דא' ר"י אף בלילה מביא היינו על הא' וקמ"ל דאע"ג דאינו ראוי יש לו תשלומין אבל על השני' אין ה"נ דאף לר"י אינו מביא למאי דס"ד השתא דלילה מח"ז דהא לא יצא מן הא' לשעה שראוי להביא ליתא דא"כ לחזקי' דא' בלילה א"מ כלל קאמר לא על הא' ולא על הב' ואמאי דאפ"ת דס"ל דהראשונה אין לו תשלומין והב' לא יצא שעה שראוי להביא קרבן מה בכך הא כיון דא"מ על הא' אע"ג דהב' לא יצא לשעה אפ"ה מביא על הב' כיון דא' לאו בת קרבן היא ולא מהני האי טעמא דלא יצא לפטור על הב' אלא כשמביא קרבן על הא' אבל כשאין מביא על הא' בע"כ מביא על הב' דלפטרו בלא כלום א"א ועוד הא תנן (כריתו') נזיר מביא קרבן א' על טומאת הרבה ואפי' בנטמא תוך ז' קאמר דמ"מ קרבן מיהו מביא כ"ש בנטמא ליל ח' ובע"כ א"מ דא' חזקי' א"מ ב' אבל א' מביא מכלל דלר"י מביא ב' ותקשה הא דאמרן.

וצ"ל למאי דס"ד דר' ירמי' השתא דלילה מח"ז לר"י אפ"ה מביא נמי על הב' דכיון דגלי רחמנא גבי יולדת מלבת אע"ג דלילה מח"ז מביא על הב' בהמפלת לאור פ"א גמרינן מיני' בכל מקו' מש"ה בנזיר שנטמא בליל ח' נמי מביא קרבן על הב' וכדס"ד דר"א התם למילף מיולדת. מהו אהני לן הא דלילה מח"ז היכא דאין ראוי בלילה אין לו תשלומין וכי קאמר ר"י נטמא בלילה מביא היינו אליבא דמ"ד פ"ש תשלומין דא' דשאני לן בין שאר דיחוי לדיחוי דטומאה הואיל ויש לו תשלומין בפ"ש.

וכ"ת כמו דגמרינן מיולדות דמביא על הב' ה"נ ניגמר דמביא על הא' אע"ג דל"ח מחמת טומאה ואפי' למ"ד פ"ש רגל בפ"ע הוא דהא מדגלי קרא לבת גבי יולדת לרבות מפלת אור לפ"א ש"מ תרתי מדמביא על הא' ש"מ אע"ג דל"ח יש לו תשלומין ומדמביא על הב' ש"מ דאפ"ת לילה מח"ז אפ"ה מביא לק"מ דביולדת ל"ש כלל תשלומין כמו גבי חגיגה דכ"ר אותו דמשמע יום א' עשה הכתוב עיקר והשאר טפל לו משא"כ גבי יולדת דלא כ"ר ביום מלאת תביא לא (הי') [צ"ל דהיה] משמע דעשה יום מלאת לעיקר והשאר טפל לו לתשלומין אלא ובמלאת כתי' משמע שכל הימים שאח' מלאת שוין ואין זה תשלומין וטפל לחבירו מש"ה אע"ג דל"ת ביו' מלאת אי חזי לאח"כ תביא אבל בנזיר טמא וכן בזב וביום הח' יביא כתיבי דפרד קרא ליום הח' בלחוד אלא דיליף בת"כ קבע זמן למקריבין וקבע זמן לנקרבין מה להלן כשר בח' ומח' ואילך דכתי' ומיום השמיני והלאה ירצה אף כאן כן ומ"מ מדפרד קרא ליו' ח' לחוד ש"מ שהוא עיקר והשאר תשלומין לו כדא"ל לר"י גבי חגיגה מש"ה א"א ללמוד נזיר טמא וזב לתשלומין מיולדות דשאני יולדת דל"ש בה תשלומין אבל הא דלילה מח"ז וא"ר לקרבן נזיר טמא וזב ויולדת שוין בהא ומדרבי רחמנא גבי יולדת מלבת דאע"ג דלא יצא לשעה ראוי' מביא על הב' גמרינן מינ' הא לזב ונזיר טמא להא מילתא ולמ"ד פ"ש תשלומין דא' ואע"ג דל"ח בא' מחמת טומאה יש לו תשלומין כדאשכחן בפסח מביא נמי על הב' אע"ג דל"י כמו ביולדת דרבי קרא לבת: ע"ב אלא למ"ד רגל בפ"ע הוא מאי איכא למימר ק"ל כיון דמשמע לי' מהכא דאפי' למ"ד גבי חגיגה כולן תשלומין דא' אפ"ה א"ל דמ"מ פסח שני רגל בפ"ע הוא ולא תשלומין דא' הוי דהא ר"י דקא' ושני שאני טומאה הואיל ויש לו תשלומין בפ"ש אדר"י דא' גבי חגיגה כולן תשלומין דא' הוא דשני לה ואפ"ה פריך עלה למ"ד רגל בפ"ע הוא מא"ל.

וש"מ דלאו כולן תשלומין חדא מחתא נינהו לומר או כולן תשלומין דא' או כולן לא אלא בהא אפשר לומר דתשלומין דא' הוי ובאידך לא וכיון שכן תקשה לך מאי פריך לעיל אהא דר"י דא' כולו תשלומין דא' הוא מהא דאר"י אף נטמא בלילה נמי מבי' אלמא אע"ג דל"ח לקרבן יש לו תשלומין.

מאי קושי' דילמא אע"ג דס"ל גבי חגיגה כולן תשלומין דא' אפ"ה גבי קרבן נזיר טמא ל"א כן אלא דמי לפ"ש הלכך אע"ג דלא חזי לקרבן יש לו תשלומין ועק"ל הא גופא קשיא מכדי חגיגה ופסח תרוויהו דמו להדדי בהא דאם הביא חגיגתו ביו' א' שוב א"צ להביא כדא' לעיל אותו אתה ח גג ואי אתה חוגג כל ז' וה"נ גבי פסח אם הקריבו בא' שוב א"ל להקריבו בב' וא"כ אין טעם לחלק בניה' לומר דאע"פ דגבי חגיגה תשלומין דא' אפ"ה פ"ש רגל בפ"ע הוא ולא עוד אלא מסברא י"ל דאפי' את"ל דפ"ש תשלומין דא' אפ"ה חגיגה י"ל תשלומין זה לזה משום דגבי חגיגה לא מצינו שעשה הכתוב ליו' ראשון עיקר יותר משאר ימי' דאותו דכתב רחמנא ללמד אותו אתה חוגג לאו איום ראשון לחוד קאי שהיא עיקר והשאר טפילים לו אלא למעוטי שאין צריך לחוג כל ז' לחוד אתי והאי אותו אכל א' מז' ימי' קאי שא ל לחוג כל הז' אלא בא' מן הז' שירצה ואין בו אלא משו' זריזין מקדימין למצות ושם כל הימי' שוויסואפי' יו' הו' קודם ליום הז' משום זירוז לפיכך אינו דוחה טומאה ושב' אם חל יט"ר בשבת אבל גבי פסח הראשון עיקר ובע"כ חיי' להקריב בא' אם אפשר ודוחה טומאה ושבת הלכך אפי' את"ל גבי פ"ש תשלומין דא' הוי אפ"ה א"ל ובי חגיגה תשלומין זה לזה אבל לר"י דא' גבי חגיגה כולן תשלומין דא' כ"ש דפ"ש תשלומין דא' וא"כ מאי ק"ל לר"פ ממ"ד פ"ש לרגל בפ"ע לר"י הא לר"י דא' גבי חגיגה תשלומין דא' כ"ש פ"ש כדפי' וי"ל דמשמע לי' לר"פ דא"ל נמי לאידך גיסא דאפ"ת חגיגה תשלומין דא' אפ"ה פ"ש רגל בפ"ע הוא וה"ט דחגיגה דכל ז' ימי תשלומין רצופין וסמוכין זה לזה ואין הפסק בניהם א"ל שפיר תשלומין דא' אבל פ"ש דאינו סמוך ורצוף לפסח ראשון אלא הפסק ימי' רבי' בניה' דזה בי"ד בניסן וזה בי"ד באייר א"ל דמודה ר"י דרגל בפ"ע הוא דאי אינו אלא תשלומין לא' הי' ראוי להיות בסמוך ורצוף ולא ברחוק ממנו והשתא ניחא הא דמדמה הגמ' לעיל הא דנזיר טמא להא דחגיגה אדר"י דא' כולן תשלומין דא' משום דהת' נמי כל ימי תשלומין סמוכין ורצופי' זה לזה דאם לא הביא ביום ח' כל הימים מח' ואילך זמנו הוא ואין לך יום מיום ח' ואילך שאינו ראוי מצד עצמו להבאת קרבן נזיר טומאה ובהכי א"ש דלא פליג גמ' דידן אהא דא' בירוש' דא' התם אר"י כל ז' תשלומין דא' א"ר אילא מפ"ש לדר"י כמה דאמר תמן פ"ש תשלומין דא' כך הוא או' הכא כל ז' תשלומין דא' הרי מדמה להו אהדדי ודלא כר"פ דגמ' דידן והשתא למאי דפי' ניחא דלהאי גיסי דאת"ל דפ"ש תשלומין דא' ה"ה דגבי חגיגה א"ל הכא מטעמא דפי' אבל לאידך גיסא דאת"ל דחגיגה תשלומין דא' אפ"ה גבי פ"ש שפיר י"ל דרגל בפ"ע הוא דגמ' דידן ול"ל לירו' האי סברא דפי' לעיל ובהא אפשר דגם גמ' דידן ס"ל כהאי ירושלמי בהא: לדברי האומר לילה מח"ז.

ק"ל הא בפ"ק דזבחי' (דף יב) מסיק ר"פ גופא דלילה אין מח"ז ומייתי מדר"א דרמי והי' שבעת ימי' תחת אמו הא לילה חזי וכתי' מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן הא לילה ל"ח הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה וי"ל דל"ד דודאי בהא לכ"ע אמ' לילה אין מח"ז לענין דחשבינן ללילה כמאן דליתי' לפיכך התם דמיירי לגבי דיחוי ל"א כיון דלילה ל"ח להקרבה ה"ל דיחוי אלא אמ' לילה אין מח"ז דה"ל טפילה ליום וכיון דביום חזי להקרבה הלילה כמאן דליתי' דמי ואין כאן דיחוי אבל לגבי ראה ב' בלילה לענין זיבה או נטמא בליל ח' לגבי נזיר אפי' את"ל דחשבינן ללילה כמאן דליתי' ולא מעלה ולא מורדת אינו מביא דהא לא יצא לשעה שראוי להקרבה שקודם היום כבר נטמא: וא"א לך לומר שיבא ב' קרבנות אא"כ חשבת ללילה כמאן דאיתי' בפ"ע ואינו טפילה ליום כולי האי ל"א ור"י אליבא דיד' ס"ל דאפי' בכה"ג אמ' לילה אין מח"ז אע"ג דביום שלאחרי' ל"ח להביא קרבן חשבינן ללילה כאלו היא עצמה שעה שראוי להביא קרבן: קמ"ל כדר"י.

ק"ל אכתי אחד בלילה וב' ביום אמאי מביא ב' נהי דראי' א' כבעל קרי דמי ה"ט לא מהני אלא לזיבה ב' אע"פ שראי' א' שלה היתה עד שלא יצאה מזיבה א' לשעה שראוי להביא קרבן ל"ל בה דהא אינו אלא כב"ק בעלמא ועיקר זיבה ב' זו אינו אלא ע"י ב' ראיות אחרונות והרי אלו ראה ביו' בשעה שיצאה מזיבה א' והן הן המביאין אותו לידי קרבן אבל לזיבה א' שיהי' לה תשלומין אע"פ שלא נראה לקרבן מאי מהני ה"ט דראי' א' אינו אלא כב"ק לא יהי' אלא ב"ק גמור כיון דמ"מ אינו ראוי לקרבן לר"י אין לו תשלומין בודאי. והגע בעצמך אם הי' ב"ק ביט"ר ונטהר בשני בודאי אין לו תשלומין לר"י למ"ד פ"ש רגל בפ"ע הוא והנדחה מפני טומאה א"ל תשלומין. ודבר זה מוכרע מעצמו ועוד אי ס"ד דבטומאת קרי לכ"ע אע"ג דל"ח בא' חזי בב' א"כ הל"ל ברישׁ פירקין הכל לאתויי טומאה בקרי בא' דהא דל"א הכל לאתויי טמא בא' ונטהר בב' משום דלר"פ למ"ל הכי ואי בטומאת קרי מודה.

אכתי המ"ל הכל לאתוי' נטמא בא' ונטהר בב' כדפי' התוס' אלא ש"מ דלר"פ אפי' בטומאה קרי לר"י אין לו תשלומין וי"ל דודאי טומא' זיבה לענין תשלומין ל"ד לגמרי לתשלומין דחגיגה שאין הטומאה מעכבת לענין זיבה שלא יהי' לו תשלומין במו לענין חגיגה דשאני חגיגה דהטמא פטור מן החגיגה משום דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה כדאמר לעיל (דף ד) וכמ"ש שם משא"כ בשאר קרבנות הא קי"ל דערל וטמא משלחין קרבנותיהן וכן על נזיר טמא אין מעכב כל הטומאת מלהביא קרבן ולהתחיל מנין נזירותו אלא טומאת מת בלבד כדכתב בקרא וכן על זיבה א"מ מלהביא קרבן אלא טומאת זיבה

כדכתיב וכי יטה' הזב מזובו וספר לו ז' וביום הח' יביא לפיכ' נטמא הנזי' במת קודם שנטהר מטומאה ראשונה וכן הזב בזיבה קודם שנטהר מזיבה ראשונה הוא דמעכבין על טומאה קמייתא מלהביא קרבן אבל שאר טומאת אינו מביא: זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר מדנקט לישנא דהבא על הערוה משמע חייבי כריתות דוקא ואפי' למ"ד אין קדושין תופסין בחייבי לאוין מ"מ לא מצינו שקרוין ערוה ומדנקט הבא על הערוה והוליד ממזר ש"מ דס"ל לר"ש בן מנסיא דאין ממזר מחייבי לאוין אלא מערוה דחייבי כריתות דוקא וק"ל דברי' פ"ג דכתובות (דף כח) תניא ולו תהי' לאשה שמעון התימני א' אשה שיש בה הוי' ר"ש בן מנסיא א' אשה הראוי' לקיימו ואמ' מאי בנייהו אר"ז ממזרת ונתינה א"ב למ"ד יש בה הוי' הא נמי יש בה הוי' למ"ד ראוי' לקיימו הא א"ר לקיימו ואמר ולר"ע הא' אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מא"ל ופי' רש"י ותוס' אע"ג דר"ש התימני פליג בהדיא אר"ע בפ' החולץ דא' איזה ממזר כל שח"ע כרת בידי שמי' הכא אדר"ש בן מנסיא פריך דאי סבר כר"ע מאי בנייהו והשתא הא רשב"מ נמי לא ס"ל כר"ע מדנקט בהא על הערוה והוליד ממזר ול"ל דאפ"ת דס"ל כר"ע אפ"ה נקט הבא על הערוה משום דחייבי כריתות פסיקא לי' דמכולן הוי ממזר אבל חייבי לאוין לפ"ל דכ"ע מודה בבא על הסוטה דאע"ג דמחייבי לאוין הוא דאין הולד ממזר כדא' התם.
דליתא דהא אמ' התם הכל מודים בבא על הנדה דאין הולד ממזר אלמא ערוה דחייבי כריתות נמי לפ"ל:

דף י'

ע"א היתר נדרים פורחים באויר ק"ל הא בספ"י דנדרים [דף עח] ובפ"ח דב"ב ילפינן בגז"ש דזה הדבר דשחוטי חוץ ודפ' נדרי' מהדדי לב"ה דסגי ג' הדיוטות בהיתר נדרי' וביחיד מומחה אלמא כולה מילתא דהיתר נדרים בג' הדיוטות או בא' מומחה נלמוד בגז"ש בהדי הני דיש להם ע"מ שיסמכו אע"ג דמגז"ש אתיין כדמפ' בגמ'.
ואפי' לב"ש דל"ל גז"ש זו וס"ל דאין שאלה בהקדש נ"ל מדכתיב וידבר משה את מועדי ה' ליחיד מומחה וג' הדיוטו' כדמפ' התם. והני קרא עדיפא טפי מכל הני קראי דסמכי הני תנאי להתיר נדרים בגמ' דמ"מ לא ש"מ לחלק בין יחיד מומחה לג' הדיוטות.
והשתא תקשה בין אמתני' דקאמר התר נדרים פורחים באויר בין להני תנאי דבגמ' דסמכו אקראי למה לא נ"ל ודבר הלמוד בגז"ש יש להם ע"מ שיסמכו דהא תנא סיפא הדין' והעריות מהא דב"ש וב"ה וי"ל דאי לאו דגמיר' לן התיר נדרים מתורה שבע"פ לא הוי ידעינן האי גז"ש דזה הדבר למנ"מ דקא מייתי לכל ישראל לפ' נדרים ולראש מטות

לשחוטי חוץ לב"ה ולא הוי מוקי להו כלל דלענין התיר נדרים והקדש ביחיד מומחה ובג' הדיוטות מיירי דמסברא אין לנו שיש לנדרים היתר ולא הוי ידעינן גז"ש זו למאי אתי' כלל.

א"נ הוי דרשינן לה לדרשא אחרינא וכן הא דרשא דמועדי ה' לב"ש לא הוי דרשינן להכא אי לאו דא"ל עיקר להתיר נדרים מתורה שבע"פ או מהני קראי דאמר בגמ'. ובהכי נ"ל נמי הא דל"נ לעיקר התיר נדרים מדאמ' בפ"ט דנדרים (דף סה) המודר הנאה מחבירו בפניו א"מ לו אלא בפניו ונ"ל מדכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרימה א"ל במדין נדרת לך התר נדרך במדין א"ו אי לאו דנ"ל לעיקר התיר נדרים ממקום א' לא הוי דרשינן להני קראי להכא וכדפי': רא"א יש להן ע"מ שיסמכו שנאמ' כי יפלא.

מכאן נ"ל ליישב הא דפ"ד דנזיר (דף ל"ב) דתנן התם זו טעות טעה נחום המדי כשעלו נזירי' מן הגולה ומצאו בה"מ חרב א"ל נחום המדי אלו היית יודעין שבה"מ חרב הייתם נודרים א"ל לא והתירן וכשבאו הדבר אצל חכמים אמרו כל שנדר עד שלא חרב בה"מ נזיר משחרב בה"מ אינו נזיר ובגמראי א"ר שטפוהו רבנן לר"א ואוקמוהי בשיטתייהו דתנן פותחין בנולד דבר ר"א וחכמים אוסרים פי' מדלא פליג הכא גבי מי שנזיר עד שלא חרב הבית לומר דאינו נזיר ש"מ דהדר בי לגבי חכמים דאין פותחין בנולד.

וק"ל ע"ז הא שמעינן לי' לר"א בפ"ו דערכין (דף כ"ג) גבי מקדיש נכסיו והיו עליו כתובות אשה דס"ל כב"ש דאין שאלה בהקדש ושמעינן לב"ש ריש פ"ב דנזיר (דף ט) גבי הריני נזיר מן הגרוגרות דהוי נזיר ומפרש בגמ' טעמי' דב"ש דאזלי לטעמי' דאין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש א"ש בנזירות.

וכיון שכן מנ"ל דהדר בי' ר"א דילמא לעולם ס"ל בנדרים ושבועות דיש בהן שאלה לכ"ע דפותחין בנולד והא דלא פליג אנזיר עד שלא חרב הבית משום דא"ש כלל בנזירות אפילו בלא נולד ואע"ג דאין זה הכרח לומר משום דס"ל כב"ש בהא דהקדש דא"ש דס"ל הכא בנזירות ג"כ. מ"מ ניחא טפי לומר דלא הדר בי'.

ועוד דהשתא לדברי רבא ה"ל ג' מחלוקת בדבר לב"ש א"ש לא בהקדש ולא בנזירות ולב"ה יש שאלה בשניהם ולר"א בנזירות יש שאלה אבל לא בהקדש. ועוד בלא"ה בכ"מ אמרי' ר"א שמותי הוא ופי' התוס' ר"פ ר"א דמילה (דף קל) ע"פ הירושלמי דעומד תמיד בשיטת ב"ש וכ"ת אם אי' דס"ל כב"ש גבי נזירות ה"ל לאפלוגי אסיפא דמשחרב בה"מ דהא טעמא דב"ש דאין שאלה בהקדש משום דס"ל הקדש טעות הקדש כדאמר התם פ"ו דערכין ליתא דבהאי דסיפא אפי' ב"ש מודו דאינו נזיר כיון דלא חל נדר זה אפי' רגע אחת מעיקרא דומיא דרישא דמי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו ומצא שנגנבו אם עד

שלא נגנב בהמתו נדר ה"ז נזיר ואם משנגנבו בהמתו נדר אינו נזיר וזה טעות טעה נחום כו' ש"מ הא דנגנבו בהמתו וההוא עובדא דנחום שווי' וגבי האי דנגנבו פי' התוס' דאפי' ב"ש מודו בהא דאינו נזיר.

א"כ ה"ה דמודה בהא דאי משחרב בה"מ נדר דאינו נזיר. אבל ע"פ הא דשמעתין א"ש מדיליף ר"א הני ב' כי יפליא דא' כתב רחמנא גבי ערכין וא' גבי נזירות דאחד לאיסור וא' להתיר והא ההוא דערכינ"כ לאו להיתר אתא כיון דס"ל דא"ש בהקדש אפי' בקדושת דמים כההיא דמקדיש נכסיו דפ"ו דערכין.

וכי אתי להיתר בע"כ ההיא דנזירות וש"מ לר"א דיש שאלה בנזירות ובע"כ הדר בי' מההיא דפותחין בנולד וכדאמ' רבא [וק"ל] אהא דקאמר ב' פעמי' כי יפליא א' לאיסור וא' להיתר משמע דלא מיותר אלא חד כי יפליא וחד לגופי' קאתי דהא לא דריש מהם אלא דרשא אחת להיתר וכן בסמוך לר"ט דא' לאיסור ל"צ קרא מיוחד דהא איסור ע"י דיבורו בהדי' כתי' בקרא: דאי מדר"א דילמא כדר"י כו' לא ניתנה נזירות אלא להפלאה. וק"ל לב"ש הרי כי יפליא ב' פעמי' דהא הפלאה להתיר בין בערכין בין בנזירות לית להו דהא ס"ל אין שאלה לא בנזירו' ולא בערכין כמ"ש בסמו' והא דר"ט נמי ל"ל כדתנן בפ"ה דנזירו' גבי הריני נזיר שזה נזיר ב"ש אומר כולן נזירין כו' רט"א אין אחד מהן נזיר שלא ניתן נזירות אלא להפלאה והדבר מעצמו נמי מוכרע כיון דס"ל אין שאלה בנזירות וטעמא משו' דנזיר טעות נזיר כ"ש דהפלאה ל"ל.

דטעמא דמאן דבעי הפלאה משום דכיון דתלה נזירתו בתנאי לא גמור בלבו ואי נזירות אפי' בטעות מהני כ"ש על תנאי. וי"ל דמבע"ל להא דדריש לי' רבא בפ"ק דנדרי' דידי' שאין מוכיחי' לא הוי ידי' דכתי' נזיר להזיר מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירו' בהפלאה ומכי יפליא נפקא הא כדאמ' רפ"ט דנזיר (דף סב) כי יפליא ל"ל לידי' שא"מ אתו ומיהו לאביי דס"ל התם ידים שא"מ הוי ידים האי כי יפליא ל"ל לב"ש ולמסקנא דהתם בפ"ק דנדרים דמוקי אביי הא דידי' שא"מ בפלוגתא דתנאי ר"י ורבנן ואיהו כרבנן ס"ל א"ש ובחי' למס' נדרי' ונזיר יתבאר כ"ז באורך: באפי נשבעתי ולא הדרנא בי.

פי' התוס' דהאי קרא לאו בביאת הארץ מיירי דודאי לא הדר בי' שהרי לא באו לארץ אלא לחלק לעה"ב ומצינו תנא דאמר בחלק (ד' קט) דור המדבר יש להן חלק לעה"ב: וק"ל הא אמר ר"א התם באים הם לעה"ב שנאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיי' אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי וחזרני בי וא"כ ל"ל לר"א למילף

להיתר נדרים מכי יפליא ב' פעמים מאשר נשבעתי הוי מ"ל לדידי' וי"ל דמ"מ ניחא לי' טפי להבי' מקרא של תורה: ואי מדחנני' דילמא כדר"ג.
ק"ל הא דר"ג מנשבעתי אחא דש"מ דנשבעין לקיי' את המצוה ומ"מ היתר נדרי' נ"ל מדאמר ואקיימה מכלל דאי בעי שלא לקיים ולשאול עליו ש"ד. וי"ל דהא דאמ' ואקיימה לאו למימר דאי בעי שאל עליו אלא ה"ק נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקיך כלומ' דעיקר כוונתו בשבועתו היתה כדי לזרוזי נפשי' לקיים את המצוה וכדמסיק בפ"ק דנדרים (דף ח') הא קמ"ל דשרי אנשי לזרוזי נפשי': ע"ב בזמן חג הוא דלא ילין וכו' כל הלילה עד הבוקר כתיב כתבו התוס' כי מוקמינן בחגיגה ל"ש לאקשויי חגיגה הוא דלא ילין הא שאר כל הקרבנות ילין דהא א"ל דלא הוי מוקמינן קרא אלא לעולה שהוא כולו כליל אבל שאר קרבנות כשלמי' וחגיגה שאינן כליל לא.
וק"ל א"כ אפי' אם מוקמית לה לחלב הבא בזמן חג ל"ש לאקשויי הא דכל השנה ילין כל הלילה עד בוקר כתיב דההוא בעולה דכליל אבל בנאכלין דוקא בזמן חג הוא דלא ילין הא דכל השנה ילין ואדרב' הכי א"ש טפי דאי אמרת לא ילין חלב חגי בחגיגה ממש מיירי אע"פ שאינו כליל ק"ו לעולה דכליל כל הלילה דגבי עולה ל"ל.
אבל אי חלב חגי בזמן חג איירי ניחא דבנאכלין דוקא בזמן חג הוא דלא ילין ובעולה אפי' כל השנה כולה אין זמנו אלא כל הלילה ועק"ל הא דפריך בסמוך כי מוקי ללאו כתיב קרא אחרינא לא ילין הא כי נמי מוקמינן קרא לחגיגה ממש אכתי תקשה הא כתי' ל"י ללאו אע"פ שאינו כליל ולדידי לק"מ דודאי מכליל לשאינו כליל ילפינן וכ"ש איפכא וה"פ בזמן חג הוא דל"י דאי אמרת בשלמא בחגיגה ממש איירי אע"ג דאיסור לינה מכל הלילה נ"ל מ"מ כתב רחמנא ללא ילין חלב חגי לגלות אקרא דוחגותם חג דחגיגה ממש הוא דתרבא לחגא מי איכא והשתא איצטרך נמי לקרא דכל הלילה ליתר קרא דלא ילין ללמוד דבחגיגה ממש איירי אבל אי מחלב הבא בזמן חג איירי ל"ל מכל הלילה נפקא דאפי' מכל השנה דל"י ופריך דילמא ללאו אתי ולזמן חג ודחי ללאו הא כתיב ל"י מן הבשר והשתא אידך ל"י ל"ל מהתם נפקא אי לזמן חג נאמר א"ו ללמד דחגיגה ממש הוא: כתיב קרא אחרינ' לא ילין מן הבשר ק"ל למה מייתי קרא דמשנ' תור' ה"ל לאתויי קרא דלא ילין לבקר זבח חג הפסח דקדים דמיירי מהקטר חלבי' כדמוכח בפ"ה דפסחי' (דף נט) דרמי לא ילין וכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת וי"ט ומוקי בי"ד שחל בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבן בי"ט ועק"ל השתא למאי דבעי להוכיח דלחגיגה ממש אתי דאי לזמן חגיגה הא כתיב ללאו ל"י מן הבשר לדידי' נמי תקשי אפ"ת לחגיגה ממש אהי לא ילין מן הבשר ולא ילין דגבי פסח תרתי לאוי ל"ל וי"ל דהאי לא ילין גבי פסח לאו

ללאו אתי אלא משום דיוקא דידי' דהא כל הלילה ילין וללמד על חלבי שבת שקריבין בי"ט וכדמסיק בפ"ה דפסחים משום קושיא דלא עולת חול בי"ט.
אע"ג דר"ע יליף מעולת שבת בשבת לימד על עולת שבת שקרב בי"ט כדא' בספ"טז דשבת (ד' ק) דהא איכא ר"י דדריש התם לע"ש בשבת לימד לע"ש שקריבין ביוה"כ וא"ל דע"ש דקריבין בי"ט נ"ל מהאי קרא דל"י דגבי פסח ואייתר לי' קרא דע"ש בשבת דאפי' יוה"כ דחמי' מי"ט אפ"ה קרב בו ע"ש ואי לא קרא דל"י מע"ש לא נ"ל לע"ש אלא דקריבין בי"ט דקיל אבל ביוה"כ דחמיר לא כתב רחמנא לקרא דלא ילין דגבי פסח דנ"ל מיני' דע"ש קריבן בי"ט מהשתא בע"כ אידך קרא ליוה"כ דחמיר אתי דלי"ט ל"צ.
אע"ג דמפ' הגמ' התם דר"י ור"ע בנדרים ונדבות קריבין בי"ט פליגי דלר"י קריבין ול"צ קרא לע"ש בי"ט היינו לפי המסקנא דהכא דהני קראי דגבי לינה לעבור עליו בב' לאוין ועשה וליתורי לאוי גבי לינה וא"ל דקרא דגבי פסח משום ליתורא לאוי אתי. אע"ג דש"מ ממילא דעולת שבת קריבין בי"ט מדקאמ' ל"י עד בקר משמע כל הלילה ילין.
י"ל דה"ק קרא שמרהו שלא יבא לידי לא ילין כלומר שיקרבו מבע"י בשעה הראוי לו כדפי' התוס' התם בשם הירושלמי. ומהשתא ע"כ טעמא דר"י דדרש מע"ש בשבת ליה"כ דחמיר ולא לי"ט דקיל משום דס"ל נו"נ קריבן בי"ט ול"ל קרא לי"ט אבל למאי דס"ד השתא דלא כתיב קרא לאו יתירא משו' לינה בע"כ לאו דגבי פסח לע"ש בי"ט אתי ואידך קרא דע"ש ליו"הכ אתי ול"צ לומר דס"ל לר"י דנ"ון קריבין בי"ט והא דדייק בפסחים הא כל הלילה ילין ולא מוקי שמרהו כדמפ' הירו' היינו למאן דלא מוקי הני קראי דלינה ללאוי יתירא בע"כ לדיוקא אתי הא כל הלילה ילין ולא לשמרהו.
ואל תתמה למאי דפי' דסוגיא דשבת לא ס"ל כסוגיא דפסחים דדייק הא כל הלילה ילין דבע"כ הכי הוא דאל"כ לא הי' צ"ל דר"י ס"ל נ"ון קריבין בי"ט דאפ"ת אין קריבין ס"ל אפ"ה א"ש להאי סוגיא דפסחים דכיון דקרא גבי פסח א"א לאוקמא אלא בי"ד שחל בשבת ממילא ש"מ דע"ש קריבין בי"ט מהשת' בע"כ קרא דע"ש בשבת ליו"הכ קאתי דלי"ט ל"צ א"ו כדפי': שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה רפ"ב דקדושין (דף מג) פי' רש"י כתי' בתרומה באוכל בשוגג ולא ישא עליו חטא ואגב חורפי' לא דק דהאי ולא ישא עליו חטא לאו גבי אכילת תרומה בשוגג כתי' אלא באוכל תרומה בטומאת הגוף קאי ומיניה נ"ל בס"פ הנשרפין (דף פ"ג) לכהן טמא שאכל תרומה שהוא במיתה דכתי' ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו.
ומ"מ ניחא נמי הא דקא' בפ"ה דמעילה (דף יח) אקשה רחמנא מעילה לתרומה פי' מהאי גז"ש דחטא חטא מה תרומה כו' אע"ג דהאי קרא מיירי מאכילת תרומה בטומאת הגוף

ולא מאכילת שוגג משום דבההוא עניינא נאמר למטה בפ' ואיש כי יאכל קודש בשגגה ואאכילת תרומ' בשוגג קאי: מה התם שלוחו של אדם כמותו פי' רש"י דכתי' כן תרימו גם אתם ואמ' [צ"ל ואמר מר] גם לרבות שלוחי' ואני תמה דהא ברפ"ב דקדושין (דף מד) לא קיימי הכי דבתחילה ר"ל דשליחו' דתרומה נ"ל מאתם גם אתם והדר קאמ' לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך פי' רביני' מגירושין מקדשים דרבי בהו רחמנא שליחו' ומסיק אין הכי נמי אלא אתם גם אתם ל"ל מיבעי לי' לכדר"י.

דא' מה אתם בני ברית אף שלוחיכם ב"ב ויש לי ללמוד זכות על רש"י משום ודהתם בסוף הסוגיא פריך מהא דתנן השולח את הבערה וכו' שלח ביד פיקח פיקח חיי'. ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו ומשני ש"ה דאין שליח לדבר עבירה דאמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין.

ופריך מהא דתנן שליח שעשה שליחותו בעה"ב מעל ואמאי נימא אין שליח לדבר עבירה ומשני שאני מעילה דילפינן חטא חטא מתרומה ויש לי למידק דכיון דמעילה ילפי חטא חטא מתרומה ה"ה דתרומה איכא למילף ממעילה והא במעילה מסברא אין שליח דא' דברי הרב וכו' וכדא' גבי שילח פיקח וכיון שכן מאי קאמ' לא ליכתוב רחמנא גבי תרומה ותיתי מהנך מגירושין וקדשי' הא איצטריך למיכתב גבי תרומה דאי לא כתב רחמנא שליחות גבי תרומה ה"א דבמעילה מסברא א"ש לד"ע וממילא בתרומה נמי א"ש מההוא גז"ש דחטא חטא ונילף תרומה ממעילה דא"ש להכי כתב רחמנא בהדיא תרומה דיש שליח ומהשתא בע"כ מעילה מתרומה ילפי' בהא גז"ש דיש שליח אע"ג דבכל התורה כולה א"ש לד"ע הכא גבי מעילה ל"א הכי מחמת גז"ש.

ובע"כ צ"ל דהא דקא' דאתם גם אתם ל"צ לגופו ללמד דבתרומ' יש שליח אלא לכדר"י אתא מה אתם בני ברית היינו בתחילת הסוגי' דאכתי לא אסיק אדעתי' דא"ש לד"ע ושליחות דמעילה ל"א למיתי אלא מתרומה ובגז"ש וא"ל דתרומה ומעילה תרווייהו תיתי מהנך ול"ל קרא דגם אתם לשליחות אלא לכדר"י לחוד אבל למסקנא דמסברא א"ש לד"ע ובלא ריבוי דקרא ה"א דאין שליח במעילה מסברא וממילא א"ש בתרומה מגז"ש מהשתא גם אתם לגופו אתא לשליחות דתרומה וכיון דרבי קרא בהדיא בתרומה די"ש גבי מעילה נמי י"ש בע"כ מגז"ש והשתא מגם אתם ש"מ תרתי לעיקר שליחות דאיכא בתרומה ולכדר"י מה אתם ב"ב דהא בע"כ הקישן הכתוב שליח למשלחו בהא קרא דגם אתם דמה אתם בני ברית אף השליח ב"ב: וכי זה חוטא וזה מתחיי'.

הקשה התו' בספ"ב דקדושין (דף מג) הא ע"כ מיירי בשוגג דאי במזיד ליכא מעילה א"כ י"ש לדבר עביר' דלא שיידדל"ש לומר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מ"ש כיון שהוא

שוגג ואר"י דה"ה אפי' נזכר שליח קא' דמעל בעה"ב והשתא פריך אמאי מעל נימא א"ש לד"ע ואע"ג דנזכר שליח מעל בעה"ב כדמוכח במעילה דתני' נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שליח מעל נזכרו שניהם חנוני מעל.

והטעם לפי דמעילה אינו אלא בשוגג לפיכך מעל אותו שלא נזכר ואותו שנזכר מזיד. מ"מ דוקא נזכרו שניה' הא אם נזכר השליח לבד בעה"ב מעל.

וזה דוחק, דפריך ממתני' ועיקר אברייתא סמיך ולא מביאה לא הכא בשמעתי' ולא התם בפ"ב דקדושין. ועל עיקר דבריה' דס"ל דבשוגג יש שליח לד"ע בכ"מ ק"ל מדמסיק הכא והתם דמעילה יליף חטא חטא מתרומ' דמשוי שליח ואיכ' למידק איך יליף לה מתרומה די"ש לד"ע הא ע"כ תרומה גופי' בגווני דאיכא עבירה לא משוי שליח כגון דעושה שליח להקדי' תרומה לבכורי' דעובר בל"ת כדתנן בפ"ג דמס' תרומות א"נ בעוש' שליח לתרום מן הרעה על היפה דנקר' חוטא.

כדא' בפ"ק דתמור' אע"ג דבעל הבית בדעבד תרומתו תרומה מ"מ בשליח ודאי לא מבעי' דבעל הבית דאינו עובר בל"ת ואינו בכלל נשיאות עון אלא דמסתבר דאין תרומת שליח תרומה בהני תרתי דכיון דאיו שליח לד"ע ה"ל כתורם שלא מדעת דאין תרומתו תרומ' דומה למה שפי' התוס' בפ"ק דב"מ (דף י"א) גבי כהן דא' לישראל נא וקדש לי אשה גרושה דלמ"ד בהא א"ש לד"ע משום דאי בעי ל"ע אין הקדושין חלין.

ותדע לך דהכי הוא שהרי שם בפ"ב דקדושין ילפינן תרומ' די"ש מביני מגירושין וקדושין והרי קדושין איתקש לגירושין מויצאה והיתה כדא' התם ומדגבי קדושין א"ש לד"ע דע"כ ל"פ התם בפ"ק דב"מ אלא בכהן דא' לישראל קדש לי אשה גרושה דאיכא למ"ד הואיל ושליח לאו בר חיובא הוא דישראל אינו מוזהר על הגרושה חייב שולחו.

אבל כהן דא' לכהן קדש לי' גרושה א"נ ישראל דא' לישראל קדש לי אשה מפסולי קהל כיון דשליח במי בר חיובא הוא לכ"ע א"ש לד"ע ובגירושין נמי בכה"ג אין שליח כגון אי משוי שליח לגרש אנוסתו או מפותתו דעובר בהני בלאו דלא יוכל לשלחה א"ש לד"ע. וכיון דהכי הוא הקשה לך איך יליף מעילה בחטא חטא מתרומה דיש שליח כיון דבתרומ' גופי' דומי' דמעילה לד"ע א"ש והשתא אא"ב דבמעילה למ"ל לשליחות לעולם אלא לד"ע דאפי' אם השליח והמשלח שוגגי' שייך לומר בתרומה ובכל מקום אין שליח לדבר עבירה מהשתא כיון דמעילה ילפינן לכמה דברים בהא גז"ש מתרומה לשוגג ונהנה ובמה ששגג נהנה.

ועוד הרבה דברים כדאמ' בר"פ דמעילה (דף יז) בע"כ לשליחות נמי מייתי לה למעילה מתרומ' בהא גז"ש דיש שליחות דהא אין גז"ש למחצה. וכיון דשליחות דמעילה א"א

מוצא אלא בדב' עבירה ע"כ גזירת הכתוב היא גבי מעילה דיש שליח לדבר עבירה אבל א"א דגבי מעילה מ"ל לשליחות בחרי גווני דבשגגות שניהם דמשלח ושליח בכל התורה כולה בכה"ג יש שליח אלא דבהא גז"ש דתרומה ילפינן דאפי' בהזדת שליח לחוד יש שליח לגבי מעילה הא כיון דגז"ש זו לאו לשליחות לחוד אתי אלא משום דאין גז"ש למחצה ילפי' נמי שליחות מיני' מהשתא נילף מתרומה איפכא דמה גבי תרומה באין עבירה כגון בהיתר א"נ באיסור אלא כגון בשוגג יש שליחות דלא שייך לומר בזה דברי הרב וכו' לסברת התוס' ה"נ גבי מעילה בשגגת שליח יש שליח כמו גבי תרומה ובהזדת שליח אין שליח כמו בתרומה דהשתא ילפי' לשליחות למעילה דהוי דומיא דתרומה לגמרי אבל השתא דילפת למעילה דבהזדת שליח נמי יש שליח הא ודאי ל"ד לתרומה דגמרת מיני' אלא ע"כ ש"מ דלדבר עבירה אפי' בשוגג א"ש לתרומה ובכ"מ א"כ לעולם דומי' דמעילה למ"ל שליחות בין בשגגת שליח בין בזדונו והשתא אי גמרת למעילה מתרומה ע"כ ליש שליח הגמור לה וללמד דבמעילה יש שליח לדבר עבירה דאי ילפת לאידך גיסא מתרומה דא"ש לד"ע תי למ"ל שליחות גבי מעילה לעול' כלל וכיון דאין גז"ש למחצה בע"כ יש שליחות למעילה ועוד נ"ל להבי' ראיי' דאפי' בשגגות שליח נמי אין שליח לד"ע לחייב שולחו מהא דבפ"ה דב"ק (דף נא) דחיק הגמ' לאשכוחי בור של שני שותפין וקאמ' היכי משכחת לה אי דשוו שליח תרווייהו וא"ל זיל כרי ואזיל וכרי א"ש לדבר עבירה אי דכרי האי ה' והאי ה' וכו' אר"י כגון שעקרו שניהם חוליא בב"א והשלימו לי' והשתא ל"ל לדחוקי בכה"ג הא משכחת לה שפיר בדשוו שליח ואי משום דא"ש לד"ע משכחת לה בשגגת שליח כגון שלא ידע שהוא רשות הרבים כסבור שהוא רשותו א"נ כסבור שהוא בענין שרשאי לחפור את הבור בגווני דליכא עבירה כדאמר' התם בההוא פירקא דאיכא כמה גווני דשרי לחפור בור א"נ שטעי ולא ידעי שאסור לחפור בור ברה"ר אלא ע"כ ש"מ דאפי' היכא שהשליח שוגג נמי אמ' א"ש לדבר עבירה:

דף יא

ע"א והקריבו זו קבלת הדם.

פירש רש"י אע"פ שהוא לשון (הלכה) [צ"ל הולכה] אינו אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אא"כ קבל הדם. והקשה התוס' דה"נ וזרקו כתי' בתרי' והולכה מקמי זריקה הוי מיד לאפוקי קבלה דהולכה הוי בנתיים ולי לק"מ דודאי והקריבו לשון הולכה הוא כדמסיק אלא דאנן הכי קאמ' דקבלה נמי בכלל והקריבו דהא קדמה להולכה ושניהם בכלל ולא הולכה לחוד וכיון שכן הולכה נמי כתיב הכא והא דקאמ' למימרא

דהולכה לא תיפוק מכלל קבלה לאו משום דהולכה לא כתיב הכא אלא מדאפקי בלשון הולכה נ"ל הא דודאי כתוב דוהקריבו הולכה משמע אלא מדאפקי בלשון הולכה נ"ל דהולכה לא תיפוק מקבלה לשלא לשמה וזר שיכור אונן ובעל מום פוסלים בה כדאמ' בפ"ק דזבחים (דף יד).

אבל הא דבעי כהונה מגופי' דקרא דוהקריבו ב"א הכהנים וכן בגדי כהונה דנ"ל מהכהני' בכיהונם כדא' התם הולכה נמי במשמע דוהקריבו כמו קבלה. ואדרבה היא עיקר במשמע דוהקריבו ומיהו בפ"ק דזבחי' (דף ד) דנ"ל דשלא לשמה פוסל בקבל' מוהקריב את דם השלמים ואמר הולכה מנ"ל ומסיק מה"ט דאפיק קבלה בלשון הולכה והשתא ת"ל דהולכה עיקר במשמע בלשון והמקריב.

א"ו כי אמ' והקריבו זה קבלה מפקינן לי' מפשטי' לגמרי מהשתא אין הולכה כלל בלשון והקריבו אלא מטעמא דאפקה לחוד ואף שבדוחק י"ל קצת אין נראה. עוד הקשה התוס' הא מדר"ל בפ"ק דזבחים אינו אלא זריקה דהא אחר שחיטה נכתבה והתוס' פי' משום דהולכה אפשר לבטלה שיוכל לשחוט בראשו של מזבח מש"ה ל"מ קרא בהכא.

וק"ל דהא הולכה זוטרתי דהיינו בשוחט אצל מזבח או על מזבח דצריך להושיט למזבח לזרוק דהוי בכלל הולכה. כדא' בספ"ק דזבחים (דף יד) דא"א לבטלה ונימא דמיירי קרא בהאי הולכה.

ועק"ל דהא האי קרא דוהקריב הכהן את הכל מ"ל בהולכת אברי' והא נמי אפשר לבטלה בשוחט אצל המזבח או על המזבח אפ"ה איירי בי' קרא. וה"נ נימא דהאי והקריבו דגבי דם איירי נמי בהולכה אע"פ שאפשר לבטלה.

ול"נ לפ' דמש"ה מוקי להאי והקריבו הכהני' דגבי דם בקבל' ולא בהולכה דהאי קרא בא ללמוד דמקבלה ואינך מצוה כהונה כדאמר ספ"ק דיומא (דף כו) ורפ"ב דזבחים ואי והקריבו מיירי מהולכת הדם ל"ל קרא דבעי כהונה. דמק"ו הולכות אברים אתיא דאין מעכבין כפרה בעי כהונה הולכות דם דמעכב כפרה לא כ"ש דהכי אמר בספ"ק דזבחים (דף יז) אליבא דר"ש דא' התם הולכה לאו עבודה היא והואיל ואפשר לבטל' דאפ"ה בעי כהונה מהאי ק"ו דהולכת איברים.

מיהו אכתי ק"ל הא אמר בפ"ב דזבחים (דף יט) כ"מ שנאמר כהונה אינו אלא ימין ופריך מהולכת אברים לכבש דתנן הרגל של ימין בשמאלו ומשני דווקא כהונה בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע קאמר והא הולכות דם בשמאל מסיק בפ"ד דיומא דפסול ובע"כ מכהונה יליף לה וכיון שכן אכתי אימא דהאי והקריבו הכהנים גבי דם מהולכה איירי ואי משום דלכהונה ל"צ דמק"ו מהולכת אברי' אתיא דילמא אתי ללמד דהולכת דם

בעי ימין: ואפקה רחמנא להולכה בלשון קבלה למימרא דהולכה לא תיפוק אלא קבלה וק"ל ר"ח דס"ל בספ"ק דזבחים (דף יד) דהולכת דם בזר כשירה וה"נ אית ליה לר' ששת בפ"ה דיומא (דף מט) דהולכה בשמאל כשירה למנ"מ אפקה לקבלה בלשון הולכה וי"ל דנ"מ לשלא לשמה לפיגל חוץ לזמנו או חוץ למקומו וכיוצא בו אבל לענין זר נ"ל לר"ח התם מקרא וישחטו את הפסח ויזרקו הכהנים את הדם מידם וה"נ בשמאל נ"ל לר"ש מהולכות מחתה ביוה"כ דא"א אלא בשמאל כדאמרינן התם.

אלא דלפי"ז לא א"ש הא דפריך התם לימא לי' מהכא רגל של ימין בשמאל דהא גופו מנ"ל אלא דבלא"ה משני לי' התם שפיר: ל"צ לשיעור מקוה דלא כתיבה. ק"ל אי מאי דלא כתיב בהדיא שעורא ע"ג דמדרשא אתי כמי הכא דכתיב כל בשרו דבעי מים שכל גופו עולה בהן אלא שלא פי' קרא כמה שיעור כל גופו עולה ופי' חכמים שהן מ' סאה חשיב לי' תנא דידן לסמך בעלמא ולא למפור' בהדיא וה"נ משמע מטומאה דבסמוך דקאמר דהיינו כעדשה מן השרץ דל"ח לה כמפ' אע"ג דמקרא מקצתו שווי' ככולו נ"ל דעי"ז שיעור' חכמים כעדשה שכן חומט וכו' כדאמ' בסמוך א"כ לחשוב נמי הא דאמ' בפ"ק דר"ה (דף י"ג).

ופי"א דמנחות (דף ק"ב). גבי כל מדות חכמים כן הוא במ' סאה הוא טובל וכו'.

בביצה מטמאה טומאת אוכלין משום דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת ג' על ג' מטמאה מדרס משום דשיערו חכמי' דבכך ראוי למדרס דאע"ג דשיעורן דחכמים מקראי של תורה נפקא מ"מ הואיל וקצב השיעור ל"נ בהדיא ה"ל למיתנא בהדי הנך דתני יש להן על מה שיסמכו דאינן כמפורשין אלא סמך בעלמא וה"נ הא דאמר דקי"ל דס' עשרון נבללין ס"א אין נבללין וכן הא דקא' פ"ב דסוטה (דף טו) בציפור דרור שיערו רבנן אין קטנה שנידחת מפני המי'.

ובפ"ז דחולין (דף צו) שיעורא רבנן דאין נותן טעם באיסורי' יותר מבצל וקפלוט ה"ל נמי למיתנא במתני' בהדי הנך דתני יש להן ע"מ שיסמכו. ודוחק לומר דטומאות אוכלין בכביצ' ג' על ג' דטומאת מדרס בכלל הטומאות דמתני' הן והא דמפ' הגמ' וכעדשה מן השרץ חדא מנייהו נקיט וה"ה להנך.

ועוד מ"מ קשה מאינך דאמ' וי"ל דלעולם הא דשיעורא חכמים ע"פ עיקר המפורש בקרא ככתובים בפי' דמיא והיינו דל"ח כל הני דאמ' והא דחשיב לשיעור מקוה משום דהא דשיערו חכמים לשיעור מקוה מ' סאה היינו אפי' לננס שכל גופו עולה בפחות מהן וכמש"ל והיינו דקא' לא נצרכה לשיעור מקוהכלומר שיהי' לה שיעורי פסיק למטה שלא

לפחות מהא שיעורא דאמ' אלא שחכמים נתנו שיעור לננס כשיעור שכל גוף של בינוני עולה בהן וה"נ גבי שרצי' דרחמנא א' מקצתו שיהי' ככולה ונתנו חכמים שיעור לכל ח' שרצי' בכעדשה משום שהחומט שהוא אחד מהם תחילת בריאתו כעדשה ולא נתנו לכל א' וא' שיעור כפי תחילת בריאתו והא מקרא בהדיא לא אתיא ומ"מ סמך מן המקרא יש להם דראוי להשוות שיעור כל השרצי' לתחילת ברייתן חומט שהוא בכעדשה להחמיר וכן להשוות ננס לסתם ב"א שהן בינונים ואין כל גופן עולה בפחות מכאן.

מיהו למאי דמפ' בסמוך דמתרי קראי נ"ל הא דלאדם ננס בעי מי' כשיעור שכל גופו של בינוני עולה בהן אכתי תקשה טהרות מכתב כתיבן ויש ליישב: ורחץ את בשרו במי' במי מקוה נ"ל דט"ס הוא דמייתי להאי קרא דכת' גבי מצורע דהא מסיי' ודרש את כל בשרו כו' שכל גופו עולה בהם והכא כל לא כתי' אלא ה"ג ורחץ במי' את כל בשרו וגבי בעל קרי כת' האי קרא וה"ג לה בפ"י דפסחי' (דף קט) והא דדרש במי' במי מקוה פי' רש"י במי' נקודתו בפתח משמע מי' המיוחדין לאפוקי שאובין.

וכבר הקשו עליו התוס' ולדידי ק"ל עוד למאי דפי' הרבה מן המפ' דאפי' כלו שאוב מה"ת כשר א"א לפ' כן והתוס' פי' במי' במי מקוה היינו אשבורן כדא' מעיין מטהר בזוחלין מקוה באשבורן ולהאי פי' צ"ל נמי דנ"ל מדנקט בפתח דמשמע מו' המיוחדין דהיינו אשבורן דאל"כ מנ"ל למעוטי זוחלין מבמי': מ"מ ק"ל בין לפי' רש"י ובין לפי' התוס' דמבמי' בפתח נ"ל מי' המיוחדין דא"כ תלה הא בפלוגתא דיש אם למקרא או למסור' דאמ' בכולה הגמ' ועיקרו ברפ"ק דסנהדרין (דף ד) גבי שבעי' וקרנות ובסוכ' ונפשת ויראה יראה ובחלב ולטטפת דמייתינן התם ומשמרת תרומתי.

ובבגדו בה דפ"ה דבכורות (דף לו) דכל הני יש אם למקרא בנקודי תליין. ואפ"ה איכא למ"ד דיש אם למסורות ולא בתר מקרא אזלינן וכי נימא דלית להו דרשה דהכא למעוטי שאובין או זוחלין ולי נראה לפ' דהא דא' הכא במי' במי מקוה לאו למעוטי מידי אתא ולא קרא יתירא או נקודי דרש אלא ה"ק במי' במי מקוה כלומר דא"צ מי' חיים כמו בזב שנא' ורחץ בשרו במי' חיים אלא במי' סתמא כתי' אפי' מי מקוה דלאו מי' חיי' נינהו נמי במשמע שוב ראיתי רש"י גופי' שפי' כן בפ"ק דעירובין: את כל בשרו מי' שכל גופו עולין בהם.

פי' בבת אחת ולא שיטבול לחצאין במי' מועטין והא ל"ל דקרא אתי לאשמועינן שיטבול כל בשרו ולא סגי בטבל מקצת בשרו מ"מ לא בעינן בבת אחת אלא אפי' בטבל לחצאין בזא"ז נמי סגי א"כ לכתוב רחמנא וטבל בשרו ומהיכא תיתי לומר דסגי בטבילת מקצת בשרו כל ל"ל ש"מ למעוטי טבילת לחצאין אתא.

ומיהו ק"ל דברפ"ק דבכורות (דף ג) איכא פלוגתא בשותפות נכרי דר"י מחיי' בבכור' ורבנן פטרי ואמ' בגמ' ושניה' מקרא אחד דרשו כל בכור. רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע.

כתב רחמנא כל עד דאיכא כולה. ורי"ס בכור כולה בכור משמע כתב רחמנא כל דאפי' כל דהו והשתא לר"י דא' בכור כולו משמע וכל לכל דהו אתא ה"נ נימא בשרו כל בשרו משמע כ"ר כל דאפי' כ"ד סגי ולא בעינן מים שכל גופו עולה בהן ובפ' הנשרפין (דף עח) גבי איש כי יכה כל נפש אדם דרשי רבנן כל נפש עד דאיכא כל נפש ופטרי בהכהו עשרה ב"א אפי' בזה אחר זה וריב"ב מחיי' דדרש כל נפש כ"ד נפש ובפ"ה דפסחי' (דף סא) אמר ממאי דהאי כל ערל כולו משמע דילמא האי כל ערל משמע כ"ד ערלה וה"נ נימא כל בשרו כ"ד בשרו משמע כמו כל נפש לריב"ב דמשמש כ"ד וכן כל ערל דמ"ל כ"ד ערלה.

וי"ל משו' דנפקא לן טבילת חצאין דלא מהא דתני' בת"כ ולא יאכל מן הקדשי' כ"א רחץ את בשרו במי' יכול ירחץ אבר אבר ת"ל ובא השמש וטהר מה ביאת שמש כולה כאחת אף רחיצת גופו כולו כאחת למעוטי טבילת חצאין. ומהשתא בע"כ האי כל בשרו כולו משמע ולא כל דהו דהא גלי רחמנא מבא השמש דרחיצה בעי כולו כאחת דוקא ולא לחצאין וכ"ת א"כ קרא דכל בשרו ל"ל.

וי"ל דצריכא תרי קראי דאי מחד קרא ה"א לכל א' וא' סגי לטבול במי' שכל גופו עולה בה' הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו כ"ר תרתי קראי להחמיר עליו דאפי' ננס שכל גופו עולה בפחות ממ' סאה אפ"ה בעינן מ' סאה כשיעור שגוף בינוני עולה בהן ולא אזלינן בתר דידי' ובהכא ניחא מה דקא' שיעור מקוה מ' סאה דמשמע אפי' לננס ומנ"ל הא דהא לשיעורא דמ' סאה לא רמיזא בקרא ולא קפיד אלא אמי' שכל גוף עולה בהם ואימא כל חד וחד בדידי' משערין א"ו מדכתיב תרתי קראי נ"ל הא ומעתה ל"צ להא דפי' דמהיכי תיתי לומר דסגי בטבילת מקצת בשרו דמתרי קראי נ"ל הא: וכמה הן אמה על אמה ברום ג"א משום דסתם קומת אדם בינוני בלא הראש הוי ג"א ומצי להרכין את ראשו מן הצד כ"פ התוס'.

ומ"מ באדם הגדול בקומה לא סגי לי' בהכא דהא בעינן מי' שכל גופו עולה בהם ובעי רוב מים כשיעור שיעלה כל גופו בהן בב"א בלא ראשו וכ"ת א"כ אמאי ל"ק להאי שיעורא גבי יש שאמר הכל לפי מה שהוא אדם בפי"ז דמס' כלי' דחשיב התם הקומץ את המנחה והחופן את הקטורת והשותה כמלא לוגמיו ביוה"כ וכמזון ב' סעודת לעירוב כיון דבעינן הגדול לפי' גדלו.

לק"מ דכל הני דחשיב אין להם שיעור לא למעלה ולא למטה אלא הכל לפי גודלו וקוטנו אבל שיעורא דמקוה נהי דאין לו שיעור למעלה יש לו שיעור למטה ואפי' לננס צריך אמה על אמה וכו' אע"פ שכל גופו עולה בפחות מזה וכיון שכן ל"פ לי' למיתני הא גבי הכל לפי מ"ש אדם דגבי ננס לא אזלינן לפי מה שהוא אלא כשיעור של אדם בינוני וכהג"מ בפ"ד דעירובין (דף מח) גבי יוצא חוץ לתחום דיש לו ד' אמות דבאמה דידי' יהבינן לי' והא דל"ק גבי יש שאמרו הכל לפמ"ש אדם משום דאיכא ננס באיבריו דלאו בתר אמה דידי' אזלינן אלא בתר אמה בינונית של קודש וה"נ דכוותי': ל"צ לכעדשה מן השרץ דל"כ דתני' בהם וכו' הקשה התוס' בשם הר"א ממיץ דבפ"ז דנדה (דף נה) אמ' כתיב בהם בכולן וכתיב מהם במקצתן ל"ק כאן בלח כאן ביבש והכא דרש לה לכעדשה ושמא תרתי ש"מ.

וק"ל הא תרתי דרשא נינהו ול"ל שקולין הן ויבא שניהם ושם פי' התו' דהא דהכא אסמכת' היא ששיעורן הל"מ (אא"ל) [וצ"ל] לפי"ז הא דח"ל הכא יש להם ע"מ שיסמכו אע"ג דהל"מ הם אפ"ה כיון דיש לה אסמכתא מכלל יש להם ע"מ שיסמכו הוי ול"ד להיתר נדרים אע"ג דודאי הל"מ היא משום דא"ל ע"מ שיסמכו בשום אסמכתא דב' דקרא.

ולפי"ז צ"ל הא דר"ל לכעדשה לסמך בעלמא אע"ג דנ"ל מרומיא דמקרא היינו כדפי' לעיל שהלכו רבנן בכולה ח' שרצים בתר שיעור ברייתו של חומט. והרמב"ם (בפ"ב מהא"הט) כתב גבי שרץ שיבש אינו מטמא ב"דא במקצת שרץ אבל כל שרץ שיבש או שנשרף ושלדו קיים הואיל ותבנית כולו עומדת ה"ז מטמא והיינו בהן בכולן דפ"ז דנדה ומסיים עלה וקרוב בעיני שטומא' זו מדבריה' ולפ"ז האי דנדה אסמכתא היא והאי דהכא דרשה גמורה היא מ"מ א"י מהיכי למד דהאי דפ"ז דנדה אסמכתא ואי משום דהכא מפקא לה לדרשא א' יותר נראה כדברי התוס' שם דהאי דהכא אסמכתא היא וכעדשה מן השרץ בכלל שיעורין הן הוא דהל"מ הן וכ"מ בירושלמי דמכילתין גבי מעה כסף ב' כסף דחגיגה וראי' דכעדשה מן השרץ בכלל שיעורין הוא: ל"צ.

לבתו מאנוסתו דל"כ. נ"ל דה"ה דהמ"ל לאש חמיו ואם חמותו דל"כ ומגז"ש אתיא ר"פ הנשרפין (דף פה) נאמר למטה זימה ונאמר למעלה זימה וכו' וגם אחותו מן האב ומן האם לא כתיבי ומדרשא אתיא בפ"ק דמכות (דף ו) ועוד איכא בעריות הרבה דברים שאין מפורשי' אתיין מרבויא כדא' בפ' ד"מ (דף נד) ובפ"ו דיבמו' (דף נ) וחדא מנייהו נקט וכיון ותדע לך דהא אביי התם בפ' הנשרפין ל"ל גז"ש זו דזימה ומפיק התם לבתו מאנוסתו מק"ו על בת בתו עניש על בתו לא כ"ש $$ציור בספר$$ ופריך *) [נ"ל

דצ"ל ופריך כו' כונתו למ"שש הא אין עונשים מה"ד ומשני גילוי מלתא בעלמא הוא:] דמק"ו אתא ה"ל כמפורשי' בהדיא ותקשה הא עריות מכתב כתיבין.
א"ו לאביי האי עריות דמתני' מהני דאמ' מיהא ק"ל אליב' דרבא דקאמר לבתו מאנוסתו דלא כתיב אע"ג דאתא בגז"ש חשיב לה תנא דידן לסמך בעלמא ולא למפורש ה"ל למיחשב נמי להא דאמ' בפ"ק דכריתות (דף ה) אל תהי גז"ש קלה בעינך שהרי פיגול ונותר וכן נסקלי' לא למדו אלא בגז"ש כדא' התם.
ואמאי ל"ח הני כמו שחשב לבתו מאנוסתו ודינין אליבא דרבי ודוחק לומר דפיגול ונותר בכלל עבודות דתנן הווין דהא עבודות היינו כתיקונן וכמצוותן כמו שמפ' לעיל לקבל' מה שא"כ פיגול ונות' ודע דאההוא ק"ו דאביי פריך התם וכי עונשין מן הדין ומשני גילוי מילתא בעלמא הוא ופי' רש"י ואין זה עונש מ"ה דהא (בת) [צ"ל בת בתו] מקורבא דבתו היא דאתא וה"ד עונש מ"ה כגון ערות אחות' בת אביך או בת אמך דאם באת להביא בת אביך ואמך מק"ו זה עונש מ"ה דהא לאו מכח דהא אתיא דזו קרובה מחמת עצמו אבל הכא בת בתו אינה קרובה לו אלא משו' בתו עק"ל מהא דא' בפ"א דתמורה (דף ח) דקא' אביי ק"ו מה טוב ברע דעלויי קא מעלי' לי' לקי טוב בטוב דכי הדדי נינהו לא כש"כ דלקי ורבא אין עונשין מן הדין ואביי אמ' לך הא לאו דינא הוא מי גרע טוב מרע והא התם טוב בטוב לא אתו מכח טוב ברע כבת בתו דאתי' מכח בתו אלא הא לעצמו והא לעצמו ודמי לאחות דאביו ואמו דלא אתיא מכח אחותו דאביו או דאמו לחוד ואמאי לא חשיב לה אביי לענוש מן הדין ובמ"א יתבאר: אין דורשין פרק שני דף יא ע"ב אלא הנהו לרבות את הנכרים שמוזהרין כו'.
ק"ל לרבות נכרים שמוזהרין על ע"ז כישראל ל"ל הא נ"ל מויצו ה' אלקים כדא' בפ"ז דסנהדרין (דף נו) ובשלמא איש איש דברכות ה' ודעריות אע"ג דנ"ל התם מהאי ויצו דנכרים מוזהרין עליהן הא אמ' התם דאיש דברכות ה' אתי לרבו' הכינויים ודעריות לנערה המאורס'. א"נ לנכנסה לחופה ולא נבעלה דלדידהו לית להו דיינין להו בדינא דידן אבל איש איש לרבות אותן לע"ז ל"ל ת"ל מויצו.
י"ל דהאי סוגי' אתיא כמ"ד בפ"ז דסנהדרין (דף סד) א' למולך וא' לשאר עבודה זרה חייבפי' דס"ל דמולך ע"ז היא ולכדרכה ל"צ קרא דמאיכה יעבדו נ"ל אלא בשלא כדרכה איירי דה"ל כארבע עבודות זיבח ניסוך הקטרה והשתחווי'. דחייב עליהן אפי' בשלא כדרכה הילכך ל"ש למולך ל"ש לשאר ע"ז.
והשת' קמ"ל קרא דב"נ נמי מוזהרין שלא להעביר זרעם למולך ולשאר ע"ז כמו שמוזהרין על ד' עבודת דאמרן והא דתניא התם (דף מ ע"ב) דברים שב"ד של ישראל ממיתין עליהם

ב"נ מוזהרין עליהם אלא דה"א הנ"מ בד' עבודת שהשלשה הן עבודת פנים: והשתחווי' דרך כבוד אבל מעביר זרעו לע"ז דאינו לא כעבודת פנים ולא דרך כבוד.
ה"א ישראל דרבי רבי ב"ל דלא רבי לא. קמ"ל: מיהו למ"ד מולך לאו ע"ז הוא אלא חוק בעלמא ולמולך הוא דחייב שלא למולך לא א"כ ודאי אין ב"נ מצווה עליהן דהא אין מוזהרין אלא על ז' מצות ולא לשתמיט תנא למתני ח' מצות וא' מהן מולך.
ואע"ג דאר"י התם כל האמור בפ' כישוף ב"נ מוזהרין עליהן לא ימצא מעביר בנו ובתו באש וגו' הא לר"י אכל הני דכתי' בהאי קרא ב"נ מוזהרין עליהן ועוד טעמא דר"י מפרש התם משום דלא ענש אא"כ הזהיר ולא מריבוי דאיש איש א"כ איש איש ל"ל ובע"כ צ"ל לדידי' דאיש איש ד"ת כלשון בני אדם כדאמ' התם בהדי' איש איש דברכות ה' לרבנן ד"ת כלשון ב"א וה"נ האי איש איש לר"י: לרבות את הנכרי'.
ק"ל דב"פ ד"מ (דף סו) תני' גבי מקלל אביו אמו איש מת"ל איש איש לרבות בת טומטום ואנדרוגנוס ופי' התו' התם אע"ג דקימ"ל השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה היינו היכא דכתיבו בלשון זכר. אבל היכא דכתיב בלשון איש ממעטינן אם לא דכתיב איש איש תרי זימני דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וה"נ האי איש דברכות ה' ודעריות לרבות את האשה אתי ולא את הנכרים.
ובפי"ג דזבחים [דף קיג] דרש ר"ש איש איש דשחוטי חוץ לרבות השוחט להדיוט ודגבי המעלה בחוץ לרבות שנים שאחזו באבר והעלו שחייבין וסתם משנה דהתם כוותי'.
ובפ"ק דחולין איש איש לרבות נכרים שנודרים כישראל.
וא"כ לא נדרש להני איש איש לרבויי נשים אתי ודבר זה צריך לאריכות רב ולא ראיתי להאריך כאן בזה: אלא מעתה איש איש כי יקלל איש איש אשר יתן ה"נ אין לפרש דהכי פריך דהתם נמי ניידרוש הכי איש איש תרי אין תלת לא דמאי קושיא ש"ה דסמיך האי איש איש ללא תקריבו דמשמע ג' ביחד לא יקריבו לגלות טעמא עריות כדמסיק ואמר קרא ל"ת לגלות ערוה אלמא מדסמיך לי' לתקריבו נ"ל הא וכדפירש"י אבל ברכת ה' ומולך דלא כתיב בהו ל"ת ל"ש למדרשי' הכי.
א"ו ה"פ אלא מעתה איש איש כי יקלל כו' ה"נ והא התם ל"ש למידרש הכי. א"ו לרבות לנכרים אתי ה"נ לרבות נכרים.
וה"נ גבי ושמרתם דפריך משבת ומצות וקודש דכתיב בהו ושמרתם אע"ג דגבי עריות נ"ל מדאמר רחמנא לבלתי עשות פריך נמי כה"ג בתמיה הא התם ל"ש למדרש הכי דהא לא כתיב בהו לבלתי עשות ש"מ דושמרתם לא להכי אתי'. אלא אורחא דקרא הוא והאי ושמרתם דגבי עריות בע"כ נמי לאו לדרשא אתי':

דף יב

ע"א והשתא דנ"ל מלמקצה השמי' למן היום וכו' ל"ל.
ק"ל בלא"ה ה"ל למפרך השתא דנ"ל מלימי' הראשוני' שמותר לשאול מו' ימי בראשית למיום אשר ברא ל"ל. דבשלמא הא דלא פריך למיו' אשר ברא ולימים הראשוני' תרווייהו ל"ל משום דלימי' הראשוני' איצטריך ללמד יחיד שואל במעשה בראשית ואין שני' שואלין אבל מיום אשר ברא ל"ל כיון שכתי' לימים ראשונים: וכיון שסרח הניח הקב"ה את ידו עליו ומיעטו שנאמר אחור וקדם צרתני.
פי' רש"י יצרתני תחילה גבוה ולבסוף שפל. וק"ל דברפ"ב דעירובין (דף יח) ובפ"ח דברכות דרש מהא דו פרצופין הי' לאדה"ר שנאמ' אחור וקדם צרתני.
ועוד דאמ' התם ויבן את הצלע רב ושמואל ח"א פרצוף ח"א זנב ופריך בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למ"ד זנב מאי או"ק צרתני מאי פריך הא מ"ל לדרשא דר"א דהכא כיון שסרח מיעטו והתם משני אחור למ"ב וקדם לפורענות: ע"ב ואת הארץ ל"ל להקדים שמים לארץ.
פי' רש"י דאי לא כתיב את ה"א כאחת נבראו אלא שא"א לקרות שני שמות כאחת להכי כתיב את להקדים. וק"ל הא אמ' פ"ו דברכות (דף מ"ל) כל המוקדם בפסוק זה פי' ארץ חטה ושעורה מוקדם לברכה אע"ג דלא כתיב את.
וי"ל דש"ה דלאחר שמנה ה' מינים. הפסיק בארץ דכתיב ארץ זית שמן ודבש.
וה"ט דהפסיק להקדים ראשון לארץ שני לשני לארץ קמא וכן שני לב' לג' לקמא כדאמר התם ש"מ דקדים קדים דאל"כ אפסוקי בארץ בתרא ל"ל: מ"מ ק"ל דבשילהי מסכת כריתות (דף כח) תנן רש"א האב קודם לאם בכ"מ יכול מפני שכיבוד האב קודם לכיבוד האם א"ל איש אביו אמו [צ"ל ואביו] ואמו תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל אמר חכמים האב קודם לאם בכ"מ מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו ומש"ה אמ' בפ"ק דקדושין (דף ל"א) נתגרשה שניהם שווין והא ר"ש דרש את כדא' בפ"ה דמנחות [דף ס] רש"א את המנחה לרבות שאר מנחות להגשה ובפ"ק דבכורות (דף ה') דרש (ה"ש) [צ"ל ר"ש] את הגמל לאסור חלבו והא דא' בפ"ק דמנחות (דף יא) גבי קומץ לבונה קאמ' ר"ש את לא דרש כבר פי' התוס' לאו דלא דרש כלל אלא דלא דרש להאי דרשא דהתם והא גבי כבד את אביך ואת אמך את כתיב נימא נמי דאת אתי להקדים אב לאם גבי כיבוד כדדרש הכא לאת הארץ להקדים.
וי"ל דאת לאו להקדים אתי אלא להא דדרש בפי"ב דכתובות [דף ק"ג] את אביך לרבות אשת אביך את אמך לרבות בעל אמך: למי שאין דרכו להשכים והשכים פירש"י ה"נ כיון

דקרא לשמי' תחילה ה"ל ארץ אין דרכו להשכים ועוד שכל מעשה ארץ מתונים ומעשה שמים במהירות וזו הסכימה עמו שנבראו כאחת לכן התחיל לפ' מעשהו תחילה ולפי"ז צ"ל דלא קיבל ר"י את דברי ר"ע שא"ל את הארץ להקדים שמים לארץ אתא דאל"כ ודאי תנא דבי ר"י ל"פ על ר"י רבן ול"נ דא"צ לזה דאפ"ת דשמים נבראו תחילה מ"מ כשקרא לארץ לאחר בריאות שמים השכימ' מעת קריאתה לבריאתה כמו השמים ולא איחרה יותר כמשעת קריאת השמים לבריאותן: וחכ"א על י"ב עמודים עומד משמע דאדלעיל קאי וחכמים פליגא אדר"י.

וק"ל הא ר"י סתמא קאמ' הארץ עומדת על העמודי' ולא הזכיר מנין העמודים ושמא י"ל כיון דא' על העמודים סתם ומייתי לה מן עמודיה יתפלצון מיעוט עמודים שתים במשמע: שנאמר יצב גבולות עמים פשטא דקרא דגבולת עמים הן ע' כמספר בני ישראל שירדו למצרים בע' נפש לפיכך לא משמע לשאר תנאי מהא די"ב עמודים הן וי"א דמייתי לה מחצבה עמודיה שבעה ושאר תנאי דרשי לה כדאמרינן ס"פ ד"מ (דף לט) חצבה עמודיה שבעה אילו ז' ימי בראשית ור"א בן שמוע דמייתי דעל עמוד א' עומד מצדיק יסוד עולם ושער תנאי מ"ל כדדרשינן בספ"ג דיומא (דף לט) אפי' בשביל צדיק א' נברא העולם שנאמר וצדיק יסוד עולם: אר"י ב' רקיעין הן משמע דל"ל לר"י דז' רקיעין הן.

וק"ל הא בפ"ז דמנחות (דף לט) גבי חוליות שבציצית אמר תנא הפוחת אל יפחות משבעה כנגד ז' רקיעים והמוסיף אל יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעין וששה אוירין שביניהן ושמא י"ל דר"י נמי מודה דז' רקיעין הן אלא דקא' דמקרא לא מוכח אלא דב' רקיעין הן דכתיב השמים ושמי השמי' ודוחק: נכנס שחרית פי' התוס' נכנס שחרית בעולם ומשם אורה יוצאת ויוצא ערבית מן העולם ולכן הכוכבים נראים.

ופי' זה תמוה לי וכי אורה יוצא לעולם מן וילון הא השמש נבראת להאיר על הארץ כדכתב בקרא יהי מאורות וגומר להאיר על הארץ ורש"י פי' נכנס בתיקו וממילא האור יוצא ונראה ומ"מ האור מן השמש בא בשאין הוילון מפסיק בינו לבין הארץ: עומד ומקריב עליו קרבן בשילהי מס' מנחות (דף קי) אמ' לעולם זאת: על ישראל זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ופי' שם התוס' יש מדרשים חלוקים י"א נשמותיהן של צדיקים וי"א כבשים של אש: וחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

פירש"י שמקלסין ביום שנאמ' יומם יצוה ה' חסדו יצוה למלאכי' לשתוק כדי לעשות חסד לצריכין חסד והן התחתוני' ובלילה שירו ברקיע עם שיר שלי שקלסתי ביום. ואני תמה שפי' דכאן סותר להא דפי' בפ"ק דע"ז (דף ג) דאמ' התם דביום הקב"ה יושב ועוסק בתורה וזן ודן את העולם ואמר ובלילה מאי עביד וקא' בשנויא בתרא יישב ושומע שירה

מפי החיות שנאמ' יומם וכו' ופרש"י התם יומם יצוה ה' חסדו דן וזן ומלמד תורה ובלילה שירה עמו ובלילה נוהג שירו למעלה עם שירי למטה שאף דוד לא הי' מנמנם אלא כשינת הסוס וכל הלילה מתעסק בשירות ותושבחות ובתורה כדאמ' בריש מס' ברכות. ואם תדקדק תראה כמה שנויים מפי' דהתם לפי' דכאן אלא משום דכאן אמר' וחשות ביום מפני כבודן ש"י מה שלא אמר' שם כן הוכרח לשנות קצת שם מהכא. מ"מ אכתי שינה קצת שלא לצורך: ומ"מ גם על הגמ' קק"ל דשם אמ' שומע שירה מפי החיות וכאן אמ' שיש כתות של מלאכו' שאומרים שירה בלילה ועוד דשם לא אמר' שחשות ביום מפני כבודו ש"י כדאמ' הכא ועק"ל דהכא משמע דכל היום חשות מפני כבודן ש"י וברי' פ"ז דחולין (דף צא) אמ' דאין מה"ש אומרים שירה למעלה עד שישראל אומרי' שנאמ' ברון יחד כוכבי בקר והדר ויריעו בני אלקי' ואמ' התם אהא קרא דשלחני כי עלה השחר א"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מסייע לי' לר"א אמ' רב דא' ג' כתות של מה"ש אומר' שירה בכ"י וכו' ומשמע התם בכולה סיגא דביום ממש אומרים שירה וי"ל דכתות חלוקות הן יש שאומרי' שירה בלילה וחשות לגמרי כל היום מפני כבודן ש"י ויש שאומרי' ביום אלא מפני כבודן ש"י חשות עד שישראל אומרים קודם להן: א"ר לוי כל הפוסק מד"ת.

א"י מה ענין דר"ל לשמעתין דאיירי מענין ז' רקיעין ושמא משום דבפ"ק דע"ז (שם) מייתי להא דר"ל סמוך לדריש לקיש דכל העוסק בתורה נקיט לה נמי הכא אצל מימרא דר"לוהא דר"ל נקט לה הכא משום דרשא דהאי קרא דיומם יצוה ה' חסדו דמיירי בשמעתין: דוד ביקש והורידן לארץ. הקשה התוס' בשם הר"א הא כתיב בישעי' כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים.

ותי' כיון שמן העננים יורד נראה כיורד מן השמים ויש מקום לזה התי' מהא דפ"ק דתענית (דף ע) דר"א ס"ל כל עולם ממי אוקיינוס הוא שותה שנאמר ואד יעלה מן הארץ ר"א ממים העליונים הוא שותה שנאמ' למטר השמים תשתה מים ואמ' כמאן אזלא הא דכתי' משקה הרי' מעליותיו וא"י מעליותו של הקב"ה כמאן כר"י ור"א כיון דסלקי להת' מעליותיו קרי להו דאלת"ה אבק ועפר מן השמים המ"ל וכו'.

והיינו כדתי' תוס' כאן מ"מ הא דאמר הכא דמתחילה הי' גשם ושלג מן השמים ודוד הורידן לארץ ק"ל אליבא דמאן אי ר"א הא לעולם הי' מן הארץ דהאי קרא דאד יעלה מן הארץ דמייתי ר"א מיני' בבריאת עולם כתיב. ואי ר"י הא משמע התם דגם לאחר דוד אכתי שותה ממים העליונים דקאמ' התם מים העליונים במאמר הן תלוין ומפירותיו מי גשמים שנאמר וכו' ומ"ל כר"י ובפ"ד דעירובין (דף מ"ה) תניא גשמים שירדו בי"ט

הרי הן כרגלי כ"א ופריך ואמאי לקני שביתה באקינוס לימא דלא כר"א דאמ' כל העולם וכו' והשתא אי לר"י בתר דוד גשם מן הארץ בא לר"י נמי תקש' ליקני שבית' בארץ עוד תי' התוס' דלא הוריד דוד אלא המוכנים לפורעניו' אבל המרווים את הארץ נשארו למע' וזה יתכן:

דף יג

ע"א עוד רקיע א' למעלה מראשי החיות.
ק"ל א"ב ה"ל ח' רקיעי' וז' אוירין. ואמאי אמ' בפ"ד דמנחות הפוחת לא יפחות מז' ולא יותר מי"ג כנגד רקיע ואוירן הא ה"ל ח' א"כ לא יפחות מח' ולא יוסיף על ט"ו הל"ל.
ושמא י"ל כיון שאין לנו רשות לדבר ברקיע זה הח' כנגדו וכנגד אוירו לא תקנו רבנן מנין חוליות: ב"ב של נמרוד הרשע פי' התוס' ב"ב לאו דוקא שהרי כוש ילד את נמרו' ולא מצינו אותו רשע מזרע כוש אלא ע"ש מעשיו שמלך גם הוא בשנער. ולי לא יתכן זה דקורא אותו ע"ש מעשיו ב"ב ולגבי אחשורוש אמ' אחיו של ראש ובין גילו זה חרב וזה ביקש להחריב זה הרג וזה בקש להרוג אלמא אחיו ובין גילו הוא דקרוי ע"ש מעשיו אבל ב"ב לא שייך לקרוא אא"כ הוא מזרעו.
ורש"י פ"ט דפסחים (דף צה) שפי' ב"ב ל"ד אלא מזרעו וא"ל דמזרעו הי' מן האם אע"פ שאותו הרשע הי' כשדי: אלא למי שיש בו ה' דברים שר חמשי'. לקמן גבי י"ח קללות דבישעי' מפ' שר חמשים אל תקרי חמשים אלא חומשין זה שיודע לישא וליתן בחמשה חומשי תורה א"ד שר חמשים כדר"א דא' מכאן שאין מעמידין מתורגמן על הציבור פחות מנ' שנים וש"ח היינו החכם הראוי לעמוד מתורגמן לפניו כדפי' רש"י לקמן והשתא שר חמשים דהכא מדלא קאמר שר חומשין משמע דהיינו אב"ד שראוי לעמוד מתורגמן לפניו.
אלא דא"כ ק"ל דלפי זה היינו נבון לחש דסיפא דהא נבון לחש דגבי קללות אמר זה שראוי למסור לו ד"ת שנתן בלחש. פירש"י כגון אב"ד ולבו דואג בקרבו ובודאי מי שמגיע למעלת אב"ד ראוי להעמיד מתורגמן לפניו אלא ע"כ שר חמשים דהכא היינו שר חומשין והא דנקט שר חמשים לישנא דקרא נקט (וזה) [צ"ל ומזה] מ"ל שיהי' אב"ד סיני ואינו מפולפל ועוקר הרים לישא וליתן כל כך מ"מ פי' א' נ"ל עיקר דשר חמשים דהכא היינו כדר"א ואפ"ה אינו בכלל נבון לחש דסיפא דר' אמי דהכא כר"ז ס"ל דבאב"ד או בלבו דואג לחוד סגי למסור לו ראשי פרקים ודלא כא"ד דבעי תרתי והשת' לבון לחש דהכא היינו לבו דואג לחוד ואינו אב"ד ונשוא פנים לקמן מפרש זה שנושאין פנים לדורו

בעבורו למעלה כר"ח בן דוסא למטה כר"א ומסתברא דנשוא פנים דהכא היינו למעלה לחוד דלמטה אין לו ענין למסירות ד"ת.

ויועץ לקמן מפרש זה שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים וחכם חרשי' מפ' לקמן זה תלמיד המחכים את רבותיו חרשי' בשעה שפותח בד"ת נעשים הכל כחרשים ונבון זה המבין דבר חתוך דבר לחש שראוי למסור לו ד"ת שניתנו בלחש וק"ל א"כ דנבון ולחש שנים הן וכן חכם וחרשים שנים וה"נ גבי י"ח קללות חשיב להו בארבע א"כ האיך קאמ' ר' אמי אא"כ יש בו ה' דברים הא שבעה הוי מיהו בהא דחכם חרשים י"ל דישעי' קילל את כלל ישראל חשיב לי' בתרתי שלא ימצא בכללן שום אדם לא אדם חכם המחכים רבותיו ולא חרש שנעשין כחרשים ואע"ג דחרש עדיף מחכם ואם לא ימצא חכם חרש לא כ"ש מ"מ קילל את הכלל דהא בשעה שעושים רצונו של מקום נמצא בכללם כל המעלות דיש מהם חכמים ויש מהם אפי' חרשים אבל כשאין עושין רצונו לא ימצא בה לא בעל מעלה גדולה דחרש ולא בעל מעלה קטנה דחכם וכיון דבשני מיני אנשים מיירי ב' קללות הן אבל הא דר' אמי דמיירי במי שראוי למסור לו סתרי תורה דמיירי מאדם יחידי וכיון דאין מוסרין לו עד שיגיע למעלה גדולה של חרש ממילא כבר בכללו מעלה של חכם דבכלל מאתים מנה והלכך אינו ראוי לחשבו אלא לדבר אחד והא דנקט ר"א במילתי' חכ' עם חרש אע"ג דבכלל חרש הוי חכה לישנא דקרא נקט אבל הא וודאי קשה הא נבון ולחש ב' דברים הן ואפשר לזה בלא זה אפי' באדם יחידי ואמאי לא חשבן ר' אמי בחרתי כיון דאינן תלוין זה בזה ואמאי אמר ר' אמי ה' דברי' הא ששה הוי: אין מוסרין ד"ת לעובדי כוכבים הקשה התוס' בשם הר"א תיפוק לי' דהמלמד עובר משום לפני עולת"מ כדאיתא ב"פ ד"מ וכ"ת דמיירי בשבע מצות דידהו הא מצוה למסו' להם ונ"ל מהאי קרא אשר יעשה האדם וחי בהם ותירץ דה"מ דאפי' היכא דאיכא עובד כוכבי' אחד ללמדו מ"מ אסור משום מגיד דבריו וכו' ול"נ דלק"מ דהא מפרש התם טעמא דא"מ דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה לנו ופריך ולחשבי' גבי ז' מצות.

ומשני מ"ד מורשה מגזיל גזל ומ"ד מאורסה כנערה המאורס' בסקילה והשתא א"ל דר"א ס"ל כמ"ד מורשה ומשום לתא דגזל נגעו בה והיכא דמוסרין ומלמדין אותו ברצון תו ליכא משום גזל דלא יהי' אלא אפי' נכרי העוסק בתורה ה"ה ככהן גדול ומאי קושיא דלמא מיירי שלומד ברשות י"ל דהגמ' פריך לה למ"ד דינו כנערה המאורסה וא"כ וודאי לא מהני רשות אבל אי אמרת דהתורה הקפידה כ"כ דשלא ברשות אסור משום גזל ול"ד לא"מ ועושה דשאר מצות אלא אדרבה מסתמא מצוה שלא לעשות מ"מ אפי' ברשות נהי דאיסורא ליכא אפ"ה דררא דמצוה נמי ליכא ואמאי אר"מ הרי הוא ככה"ג אלא ע"כ

דעוסק תורה דמי לכל מצות דלישראל מצוה ולעכומ"ז רשות והוי בכלל אינו מצווה מש"ה הרי הוא ככה"ג ואמאי אר"מ ה"ה ככה"ג אלא ע"כ דעסק תורה דמי לכל המצות דלישראל מצוה ולנכרי רשות והוי בכלל א"מ מש"ה ה"ה ככה"ג.

ותדע לך דהכי הוא דברשות ישראל ש"ד שהרי בהרבה מקומת מצינו שהושיבו חכמי' לנכרי' על שאלותם בד"ת ובפ"ג דע"ז (ד' מד) תנן ששאל נכרי א' אה ר"ג כתי' לא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה אתה רוחץ במרחץ וכו' והשיב אני לא באתי בגבולה וכו'. וא"א נעשה מרא' לנוי וכו'.

ד"א אם נותנין לך וכו' ואיך השיב הא איכא משום לפני עור אע"ג דבז' מצות דידהו מותרין לעסוק מ"מ נהי דעל ע"ז מצווין על הנאות ע"ז ומשמשיה ותקרובתה לא מצינו שיהי' מצווין. וראיי' לדבר נ"ל מסוף פ"ו דפסחי' (דף עב) דפריך למ"ד מקלקל בחבורה בשבת פטור הא דתני' השוח' בשבת בחוץ לע"ז חיי' ג' חטאות מה תיקון ומשני שמוציאן מידי אבר מן החי.

ופירש"י שאם אכל ב"נ אינו נהרג ואי בני נח מצווין על לאו לא ידבק. אכתי לא תיקן אפי' לבן נח כיון ששחטו לע"ז אסור לב"נ משום לא ידבק ול"ל דמ"מ נ"מ בהא שמוציאה מידי אבר מן החי ואפי' לישראל דאלו משו' לא ידבק אינו חיי' אא"כ אוכל כזית מן הבשר לחוד ואלו משו' אמ"ה אפי' אכל משהו בשר אלא שגידין ועצמות משלימין לכזית חיי' כדא' בפ"ז דחולין (דף ק) משא"כ בכל איסורי' הא ליתא דאטו בהאי קרא דלא ידבק אכילה כתי' בי' דניבעי שיעור אכילה שהוא כזית הא לא ידבק מאומה סתמא כתי' ואפי' כל שהוא במשמע ועוד בלא"ה הדבר ברור שאין ב"נ מצווין על לאו דל"י דמהיכי תיתי דהא אפי' בע"ז גופי' אין ב"נ מצווין אלא בדבר שב"ד של ישראל ממיתן עליהן למיעוטי גיפף ונישק כדאמ' התם בפ"דמ כ"ש לאו דל"י דאינו אלא מאברזייהו דע"ז דא"מ עליהן וא"כ האיך השיבו ר"ג עלי' הא איכא משום לפני עור א"ו ברשות ישראל ש"ד וכ"ת אכתי האיך השיבו הא מ"מ איכא איסורא משום מגיד דבריו ליעקב וכדר"א.

י"ל דהא אינו אלא אסמכתא בעלמא ומדרבנן בשואל ממנו ד"ת ומשיבו לית לן בה כיון שאין זה אלא דרך עראי ויש בו משום דרכי שלום לא גזרו רבנן מיהו למ"ד דינו כנערה המאורסה ולפי"ז אפי' ברשות אסור תקשה כל הני עובדי דמצינו שהשיבו חכמים לנכרים על שאלותם הא איכא משום לפני עור: עד וארא מסרינן ראשי פרקי': מכאן ואילך אם הוא חכם ק"ל דהכא משמע דתרתי ענינא איכא במעשה מרכבה מקצתו קל ומוסרין ראשי פרקי' אע"פ שאינו חכם ומקצתו חמיר בעי דוקא חכם ומבין מדעתו.

ולפי"ז הא דתנן ולא במרכבה ביחיד אא"כ חכם ומבין מדעתו אהני קרא דמוארא ואילך קאי א"כ הא דתני ר"ח לעיל אמתני' קאי אבל מוסרים לו ר"פ ומאי הא כיון דמתני' מוארא ואילך איירי הא אפי' ר"פ אין מוסרי' אלו ודוקא חכם ומבין מדעתו בעינן והא להא לישנא למ"ל להא: ברם זכור אותו האיש לטוב אין זה ענין למה דקדום כלל וראוי לקבעו אחר מעשה דתינוק שדרש בחשמל דאיירי מחנני' ב"ח אלא שלא רצה להפסיק בהא בין האי מעשה דתינוק שהי' דורש בחשמל להא דמפ' מאי חשמל מפני שמיירי בהאי מעשה מחנני' שרצו לגנוז ספר יחזקאל ומנען חנני' מביא ג"כ הא דר"י שרצו לגנזו מט"א ומנען נמי חנני' והקדימו להא דר"י מה"ט דפי': ע"ב מאי רצוא ושוב אר"י כאור היוצא מפי הכבשן ר"י לא אתי לפרושי אלא מאי רצוא ושוב וקא' שהוא דמי לריצה ושיבה של אור היוצא מפי הכבשן ולענין מראה מדמי למראה הבזק שעשוי גוונים גוונונים כדמפ' ריב"ח.

מיהו ק"ל ה"ל לדמותו לגמרי לבזק שהוא אור היוצא מבין החרסי' בין לענין מראה דגינונים בין לענין ריצה ושיבה דאור היוצא מבין החרסי' נמי רצוא ושוב כדפרש"י והאור דכיבשן דאר"י ליכא רמז מכיבשן בקרא כלל ושמא י"ל דיש חילוק בריצה ושיבה דכיבשן מחרסים לענין המהירותומדכתיב במראה הבזק ש"מ דאינו מדמה לה לבזק אלא לענין מראה בלבד ולא לענין ריצה ושיבה.

לכן מפ' ר"י דהריצה והשיבה דמי לשל כבשן: שלא יאמרו א"ה ביד אומה שפילה מסר הקב"ה את בניו דכתיב הן ארץ כשדים זה העם לא היו והן א' מד' דברים שהקב"ה מתחרט עליהן שבראם כדאמ' בפ"ה דסיכה (דף נב) ומש"ה גדלן הקב"ה על כל האומות דאי לא גדלם אלא כאחת מן האומות החשובים אכתי היו מונין לישראל שמסרם ביד אומה שהיתה שפילה מעולם מהכל ולא מסרם ביד איזה אומה שהיתה חשובה מאז ומקדם מעת היותה.

אבל השתא שגדלם על כל האומת אין כאן גנאי דזה חשיבות לישראל שנמסרו ביד אומה היותר חשובה בשעתה אע"פ שהיתה שפילה מאז מאלו נמסרו ביד שהיתה חשובה מאז ועכשיו היא שפילה דמאי דהוי הוי לפיכך כבש הקב"ה את כל עולם כולו תחת אותו רשע: לבן כפר שראה פי' התוס' שצריך לו להבי' סימני' לאחרים קודם שיאמינוהו מפני שראהו שלא במקומו ואין דרכו להתראה שם וה"נ יחזקאל שראהו על נהר כבר לפיכך נתמהו שומעיו.

ולפ"ז לאו תליא בראהו מאיזה מקום הוא אי מכפר אי מכרך אלא במקום הראי' תליא אי ראו אותו בכרך שהוא מקומו או בכפר שאינו מקומו והא דנקט בן כפר שראה בן כרך

שראה אורחא דמילתא נקט דכל אחד רואה אותו בעירו בן כרך בכרך בן כפר בכפר. אבל רש"י פי' שישעי' דומה לבן מלכים שגדל בפלטן ובן כרך הרואה את המלך אינו נבהל ואינו תמה ואינו חש לספר ולפי' זה תליא ברואה ולא במקום דבן כפר אפי' ראוהו בכרך נבהל ותמה ובן כרך בין בכרך בין בכפר אינו תמה.

ופי' התוס' יותר נכון דהא סיפרי הנביאי' נכתבו ע"י רוח הקודש ולא לפי רצונם לכתוב מה שתמה בעיניו ורוצה לספר. ולפי' התוס' ניחא: והקב"ה מתגאה על כולן ועל כל העולם.

האי ועל כל העולם אין לו ענין לדרשה דהאי קרא דכי גאה גאה לומר שמתגאה על כל העולם אלא איידי דדריש להאי קרא דמיירי מגאותו של הקב"ה העדיף בשבתו לומר שמתנאה על כל העול' כולו נמי דזה כבוד והדר יותר כדכתי' ברוב עם הדרת מלך ולא ביחידי סגולה החשובי' בלבד: ביקש עליו רחמי' והפכו לכרוב והיא היא המרכבה שראה בראשונ' ולא אחרת כדכתי' בקרא מ"מ ק"ל למה שינה סדר דבמראה הראשונה חשיב פני האדם ופני הארי' בתחילה מימין ולבתר שור משמאל ואחריו נשר ואלו במראה זו חשיב בתחילה פני כרוב שהי' פני שור שנהפך לכרוב ואחריו פני אדם ופני ארי' שמנו בתחילה בשני' מנה כאן בשלישית ואחריו נשר מיהו אי לאו דחשיב בשני' ארי' קוד' לנשר ה"א דלק"מ דבמרא' ראשונה חשיב מימין לשמאל ובשני' משמאל לימין ואע"ג דאמר מר כל פינות שאתה פונה אינו אלא לימין הנ"מ בעבודה אבל בחושבנא בעלמא ל"ל בה כדאמ' בפ"ק דיומא (ד' יז) גבי הא דמנו התם לשכות דרך שמאל: א"ל ר"פ לאביי כו'.

היינו פני כרוב ובפ"ק דסוכה (דף ה) גי' הספרים א"ל אביי היינו פני כרוב משמע דאביי הקשה כן לר' אבהו דדריש כרוב כרביא. וגי' דהכא נ"ל עיקר דאביי לא ראה את ר"א מימיו דבר מערבא הי' ואביי הי' בבבל ולא מצינו שעלה לא"י: אלא מעתה דכתיב פני אחד.

פני כרוב.

פני שני.

פני אדם.

היינו כפני כרוב. היינו פני אדם.

ק"ל כיון דפריך לי' מהאי קרא גופו דעלה קאי ודריש לי' לא הוה לי' למימר אלא מעתה דכתיב פני אחד דמשמע דמייתי קרא אחריני דלא איירי בי' אלא ה"ל למימר בקיצור היינו פני כרוב היינו פני אדם ונ"ל דר"פ לאו עלה קאי אלא אפ"ק דסוכה דקאמר התם

מאי כרוב והתם לאו אכרוב דהאי קרא קאי שהוא כרוב של מעלה אלא אקרא של תורה דכתיב אל פני הכפורת יהי' פני הכרובים ומפרש ר"א התם כרביא.
ופריך התם מאי קרא דפני א' פני כרוב ומייתי לה לכולה קרא והגמ' קבע ה"נ לקושית ר"פ ונקט כלישנא דהתם: אלו תתקפ"ד דורות שקומטו להיבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו. פירש"י נגזור להבראות קודם מתן תורה לקיים מה שנאמר דבר צוה לאלף דור ראוי' היתה תורה להנתן לסוף אלף וכשראה שאין העולם מתקיים בלא תורה עמד וטרדן ונתנן לכ"ו דורות מאד"הר עד משה רבינו וק"ל דבפ' י"ד דזבחי' (ד' קי"ז) הכי דאמר' התם דבשע' מ"ת נתקבצו כל האומות אצל בלעם הרשע וא"ל מה קול ההמון הזה ששמענו א"ל חמד' טוב' יש לו בבית גנזיו שהית' גנוזה אצלו תתקע"ד דורו קוד' שנברא העולם וביקש ליתן לבניו ומדבר צוה לאלף דור נ"ל הכי כדפיר"שי התם תתקע"ד קודם שנברא העולם וכ"ו מאד"הר עד מ"ר אלמא הני אלף דור משעת בריאת התורה עד נתינתה הווין תתקע"ד דורו' שקדמו לעולם וכ"ו מבריאת עולם עד נתינתה והכא פי' דהני אלף קא חשיב מבריאת עולם שהיתה ראוי' להינתן לסוף אלף דור אלא שראה שא"א לעולם להתקיי' כ"כ בלא תורה טרדן ונתן לסוף כ"ו דורות מבריאת העולם ועק"ל אהא דשמעתין כיון דלא נתקיים מה שעלה במחשבה ליתן לסוף אלף דור לאחר בריאת העולם משום שראה שא"א לעולם להתקיים כ"כ בלא תורה מש"ה טרדן ונתנה לסוף כ"ו דורות איך קאמר קרא דבר צוה לאלף דור דמשמע שהיה כך והא ליתא דהא באמת ניתנה לסוף כ"ו דורות וי"ל דהאי דהכא ודפי"ד דזבחים חדא מלתא היא וה"פ דקרא דבר צוה לאלף דור דהתורה שנבראת תתק"עד דורות קודם לעולם היה מן הראוי לברוא העולם והאדם בזמן אחד עם התורה ביחד אלא שראה שא"א לעולם להתקי' כ"כ בלי תורה איחר בריאת העולם והאדם תתק"עד דורות לאחר בריאת התירה כדי שיושלם האלף דור מבריאת התורה לסוף כ"ו דורות לבריאות העולם ואדם.
ולמאי דפרי' האי טרדן היינו אותן דורות שהיו ראוין להבראות קודם בריאת אד"הר של עכשיו ולא כדמשמע לכאורה שטרדן לאותן תתק"עד דורות שהיו ראוי' להבראות לאחר כ"ו דורות שמא"הר עד מ"ר. תדע דהכי הוא מדקאמ' עמד ושתלן בכל דור ודור והן עזי פנים שבדור ואי אתתק"עד דורות של אחר כ"ו דורות קאמר ששתלן בכל דור ודור א"כ אותן ע"פ שהיו באותן כ"ו דורות ראשונים שמדאד"הר עד מ"ר מאין הן והא הרבה רשעי' וע"פ היו באותן הדורות יותר מאחריהם דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום ואחרים ולמאי דפי' שטרדן לתתק"עד דורות שהיו ראוין לברוא קודם לעולם ואדה"ר ושתלן בכל דור ניחא דגם באותן הכ"ו דורות שמאד"הר עד משה רבינו שתלן:

דף יד

ע"א ופליגי דרשב"נ.
פי' התוס' שהוא אומר שהמלאכים נבראי' בדיבור המקום ולא מן נהר דינור. ואני תמה על זה דמי לא מודה ר"ש שיש מלאכים אחרים שהן קיימין לעולם חוץ מאותן שנבראי' מן נהר דינור שבטילין מיד אחר שאמרו שירה והא הרבה כתובים מעידים על זה וכל ההגדות מליאים מזה שיש מלאכים שהן חיים וקיימי' לעד וה"מ לעיל וא"ל לרב ס"ל נמי הכא דמכל דיבור של הקב"ה נברא מלאך והוא חי לעולם חוץ מאותן של נהר דינור שבטילין.
ול"נ דודאי בהא כ"ע מודו דיש הרבה כיתות מלאכים שנבראו בשעת בריאת העולם והן קיימין לעולם אלא דקרא דחדשים לבקרים דמשמע דבכל יום נבראו מלאכים חדשים משמע לי' לרב דמנהר דינוד נבראים והיינו פליגי אדרש"בל דאמר מכל דיבור שיצא מפי הקב"ה נברא מלאך ומייתי לה מקרא דברוח פיו כל צבאיו א"כ אין לנו ראיי' מקרא דחדשים לבקרים שמנהר דינור נבראים בכל יום וקרא מיירי מאותן שנבראי' בכל יום מדיבורו של הקב"ה שאומרי' שירה והיינו רבה אמונתיך דקרא.
ואע"ג דקרא קאמר חדשים לבקרי' אפ"ה א"ל דקרא איירי מאותן הנבראי' מכל דיבור של הקב"ה דהאי לבקרי' ל"ד בקר כבקר דגבי תמיד שאינו אלא עד חצות לרבנן ועד ד' שעות לר"י כדאמרי' רפ"ד דברכות (דף כו) אלא כל היום הוא במשמע דלבקרי' כמו ותפקדנו לבקרים דמני' נ"ל לר"י דאדם נידון בכל יום בפ"ק דר"ה (דף יז): אחד לו ואי לדוד כדתני'.
ק"ל כיון דר"ע הדר בי' מהא כדאמר בסמוך אמאי נקט לה בתירוצא דקרא: כתוב אחד אומר כורסיה וכתוב אחר אומר עד די כורסוון רמי' בלא רומא דקראי צ"ל לכל הני דרשה דמייתי דהא מהאי קרא פקרו המינים לומר ב' רשויות הן מדכתיב כורסיי' רמי' לשון רבים כדאמ' ספ"ד דסנהדרין (דף לח) ומ"ל התם נמי כדהכא אלא דניחא לי' נמי לאתויי הכא מרומי' דקראי: שרפרף להדום רגליו שנאמ' השמים כסאי שם בספ"ד דסנהדרין לא מייתי להאי קרא דהשמים כסאי וגי' דהתם נ"ל עיקר והסופרים טעו להבי' מקרא זה כאן ואין זה ענין לכאן דהכא מכסא כבוד ממש מיירי ולא משמים וארץ מיהו י"ל דמייתי לי' לראיי' דשייך לומר כלפי מעלה כסא ושרפרף כדאמ' לעיל מ"מ נ"ל עיקר כיון דהתם ל"ג לה ה"נ ל"ג: י"ח קללות כו' עד שא"ל ירהבו הנער בזקן פי' י"ח קללות עם ונתתי נערים שריהם דבלא"ה אינן אלא י"ז אפי' אי חשבת חכם חרשים לשתים וכן נבון לחש לשתים ואי חשבת נערים שריהם ותעלולים ימשלו בהו לשתי' פשו לי' חדא דהוי

לי' י"ט וי"ל דחכם חרשי' חדא חשיב לי' כמש"ל: שופט זה דיין שדן דין אמת לאמיתו בפ"ק דשבת (דף י) גבי הא דאמר התם כל דיין שדן דין אמת לאמיתו כו' פי' התוספות לאמיתו לאפוקי דין מרומה נ"ל דהיינו כדא' רפ"ד דשבועות (ד' ל) מנין לדיין שהו' יודע בדין שהו' מרומה שלא יאמר הואיל והעדי' מעידי' אחתכנו.
ויהי' הקולר תלוי בצואר עדים. .,
ה"ל מדבר שקר תרחק והא דקאמר זקן זה הוא הראוי לישיבה היינו ע"ד שאין לך אין לך נאה בישיבה אלא זקן א"נ כי ההיא דפ"ח דיומא (דף עח) זקן היושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות ופי' רש"י בישיבת סנהדרין והא דקאמ' יועץ זה שהיא יודע לעבר שנים נ"ל היינו ע"ד דדרשינן פ' הנחנקין (דף פד) גבי כי יפלא ממך זה יועץ וכן הוא אומר ממך יוצא חושב על ה' רעה יועץ בליעל ומפרש התם יועץ זה היודע לעבר שנים ולקבוע חדשים ופירש"י שנחלקו בעבור שנההקרוי' יודע עצה מ"מ א"י מנ"ל שהן קרוין עצה אע"ג שקרוין סוד בפ"ק דר"ה (דף כ) ובשלהי מס' כתובות שלא יגלה סוד עיבו' לאו"ה מ"מ עצה ל"מ שקרוין ומה ענין עצה לסוד.
ואפי' סוד משמע שאינו קרוי אלא קביעות החודש לחוד כדאמ' התם בפ"ק דר"ה גבי סוד העבור נולד קודם חצות או לאחר חצות שהוא דבר סתר לידע עת מולד הלבנה בהתקרבה אל החמה או נתרחקה ממנו ושאר דברי' התלוים בזה אבל עבור השנה על אביב ועל פי' האילן ועל התקופה כדאמ' בפ"ק דסנהדרין אין זה אלא חושבנא בעלמא אפי' סוד לא מיקרי ונ"ל דהא דקאמ' הכא והת' יועץ זה היודע לעבר שנים ולקבוע חדשים דמצינו גבי עיבור שנה כי האי לישנא ויועץ המלך לעשות פסח בחדש השני וכמ"ד בפ"ק דסנהדרין (דף יב) שעיבר חזקי' את השנה מפני הטומאה א"נ כר"ש דאמר התם שעיבר ניסן בניסן ודלא כמ"ד התם שהשיאן את ישראל לעשות פסח שני דא"ל ענין לעיבור שנה והא דאמר הכא והתם דקה"ח נמי בכלל עצה אע"ג דהאי ויועץ לא מיירי אלא מע"ש ולא מקה"ח דכ"ש דקה"ח קרוי עצה: ע"ב מהו לסרוסי כלבא א"ל בארציכם וכו' בפי"ד דשבת (דף קי) פי' התוס' בשם השאלתות דנ"ל מבארצכם דהא חובת הגוף הוא מ"ל בח"ל אלא האי בארץ לכל אשר בארץ אתי' וק"ל הא דשאלו על סירוס כלב דוקא משום דאיסו' סירוס אצל מומי קרבן כתיב וכלב אפי' מחירו אינו ראוי לקרבן מש"ה שאלו עליו יותר משאר בעני חיי' טהורי' וטמאים שאינן ראוין לקרבן כדפי' רש"י ותוס'.
והשתא מנ"ל מבארץ דלרבות אפי' כלב אתא דלמא אינו מרבה אלא שאר ב"ת דמחירן ראוי לקרבן והן עצמן לא דהא הואיל והן עצמן אין ראוין אין איסו' סירו' נוהג בהן קמ"ל בארץ דנוהג אבל כלב דאף מחירו א"ר לא שמעת מיני' ודוחק לומר דבארציכ' כל שבארץ

במשמע דהא ודאי לא דפשטא דקרא א"אי קאי אלא דקשי' לן הא ח"ה הוא מש"ה עקרינן לקרא מפשטי' ודי לך שתרבה לאותן ב"ח שמחירן ראוין לקרבן ואכתי כלב מנלן ועוד אם איתי' דמשמעות בארציכם בכל שבארץ הא אמר ההם מנין לסירוס באדם שהוא אסור ת"ל בארצכם לא תעשה בכם נא תעשה ומבארץ בארציכם נ"ל הא דאדם כדפי' התוס' התם ואי משמעות דארץ כל שבארץ במשמע ת"ל סירוס אדם נמי מבארץ.

א"ו האי בארץ אינו אלא קרא יתירא בעלמא. ועק"ל דאפ"ת דבארץ הכל בכלל הא הני דשאלו דלא ידעו מהא דרשא דבארץ מ"ט שאלו על סירוס כלב דאפי' מחירו אינו ראוי' לקרבן ה"ל להו למשאל אף על שאר ב"ח שהן עצמן א"ר אע"פ שמחירן ראוין מהו לסרוסי.

וי"ל משום דאמ' התם הכל, מודים במסרס אחר מסרס שהוא חיי' שנא' ונתוק וכרות אם על כרות חיי' על הנתוק לא כ"ש אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב וכיון דנ"ל למסרס אחר מסרס שהוא חייב אע"ג דמסירוס ראשון כבר נעשה בעל מום ומעתה א"ר לקרבן. ממילא ש"מ כל ב"ח אף שא"ר לקרבן אפ"ה אסורין בסירוס ול"ל קרא בארציכם אלא לסירוס כלב לחוד אף שמחירו א"ר לקרבן אפ"ה אסור בסירוס: שב ראיתי להרא"ש שכתב שם בשם השאלתות בזה"ל מהו לסרוס כלב וכל דבר טמא מי אמרי' בבהמה טהורה דוקא איירי קרא דראוי לקרבן וכו' משמע דמבעי' להו כל ב"ח שא"ר לקרבן ול"ד כלב מיהו הלישנא דתלמודא משמע דכ"ד שא"ר לקרבן פשיטא להו לבד מכלב מטעמא דפי' רש"י ותוס' מדנקט דוקא מהו לסרוסי כלבא מ"מ בהא מסייע לי' דאיצטריך קרא לכ"ד שא"ר לקרבן וג' חלוקים בדבר הראוי' גופא למזבח ושא"ר גופא אלא מחירו ושא"ר לא גופא ולא מחירו ואין בכלל זה אלא כלב בלבד והכל נ"ל מקראי כדפי': בתולה שעיברה מהו לכה"ג.

כתבו התוס' פי' רש"י שהיא אומרת בתולה אני אי שכיחא דשמואל מהימנא וק' לר"י הא בפ"ק דכתובות (דף יג) תנן היתה מעוברת מה טיבו של עובר זה מאיש פ' וכהן הוא כו' ר"א לא מפי' אנן חיין והכא משמע דקבעי אליבא דכ"ע. וא"י מנ"ל דאליבא דכ"ע בעי דילמא כר"ג ס"ל דאמר התם נאמנת והתוס' שי' ושמא בכאן שאף היא בכלל האיסור כדכתיב כי אם בתולה מעמו יקח קרי' בי' יקיח נאמנת.

וק"ל הא התם ברישא גבי היתה מדברת עם א' אר"ג נמי דנאמנת ופליג ר"י ואמר א"נ לומר לכשר נבעלתי להכשירה לכהונה ולכל אמוראי התם בגמ' הא דאמר ר"ג נאמנת היינו להכשיר בה שתנשא לכהן והא זונה לכהן האשה נמי מוזהרת כדא' בפ"ט דיבמות

(דף פד) לא יקחו דגבי פסולי כהונה לא יקיחו מלמד שהאשה מוזהרת ע"י איש ואפ"ה פליג ר"י ואמר א"נ להכשיר א"ע לכהונה:

דף ט"ו

ע"א חיישינן שמא באמבטי עיברה ק"ל דבר"פק דיבמו' תנן ט"ו נשים פוטרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום ופריך בגמ' וליתני שש עשרה נשי' אמו אנוסת אביו ואפי' לר"י דאוסר באנוסת אביו משכחת לה בדעבר ונסיב ומשני דאי לא קתני ופריך תו בלא דאי נמי מ"ל יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת בלא בנים ונפלה קמא ברה ומיגו דהיא אסורה צרתה נמי אסורה ומשני באחותו דהתירא קמיירי באחותו דאיסורא ל"ק והשתא אם איתא דאפשר להתעבר באמבטי בהתירא מ"ל נמי אה נופלת לפני בנה ליבום כגון שנתעברה כלה מחמי' באמבטי והולידה בן ומת בלא בנים ונפלה קמי' ברה: ואין בין זה לזה אלא ג' אצבעות שנאמר וכו' האי שיעורא דג' אצבעות לא נפקא מקרא אלא מסברא קאמר לה ומקרא ל"נ אלא דאין בין זה לזה הרבה מדכתיב מרחפת משמע כיונה המרחפת על בני' שאינו מתרחקת מהם הרבה א"נ סתם יונה המרחפת על בני' אינו מתרחקת מהן אלא שיעור ג' אצבעות מ"מ א"י איך משמע ורוח אלקי' מרחפת על פני המי' לשיעור דבין מים למים:

דף יו

ע"א יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך בפ"ק דשבת מ"ל גבי הא דאר"ה התם בג' מקומות מצינו שנחלקו שמאי והלל ופריך ותו ליכא והא איכא שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך ופי' רש"י התם פלוגתא היא דב"ש וב"ה גבי נדרים ונדבות וסומכין בי"ט ודברי תימה הן דהאי דמביאין שלמים בי"ט ואין סומכין עליהן פלוגתא דב"ש וב"ה והאי דהכא פלוגתא דשמאי והלל עצמן הוא וגם כל הנשיאים ואב"ד מיוסי ב"י ואילך נחלקו בהא וא"ל דהני תנאי דמתניתן כב"ה דלקמן דאמרי מביאין שלמים ועולת בי"ט ולא נחלקו בעיקר הבאה אלא בסמיכה לחוד גם מה שפיר' דפליגי בהבאת נו"נ נמי ליתא דהא בפ"ב דביצה (דף יח) דנדרים ונדבות לד"ה א"ק בי"ט ולא נחלקו ב"ש וב"ה אלא בשלמי חגיגה לסמוך ובעולת ראיי' לקרב: יוסי ב"י אומר (לסמוך) [צ"ל שלא לסמוך]. בירושלמי אמרו בראשונה לא היה מחלוקת אלא על סמיכה בלבד עמדו שמאי והלל ועשו ד' וכתבו התוספות שם בפ"ק דשבת ל"מ רק ג' דברים שנחלקו בהן ולק"מ דהא פריך התם ותו ליכא הא איכא דשמאי אמר שלא לסמוך והלל אמר לסמוך ומשני כי

קאמר היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו מ"מ בהדי הא דסמיכה דאיכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו ד' דברים הן שנחלקו בהן: ע"ב שהרי סמיכה אינו אלא משום שבות ונחלקו ק"ל מ"ט דמאן דאסר הא קי"ל אין שבות במקדש וליכא למימר דס"ל כדאמר בפ"ב דביצה (דף כ) אליבא דב"ש דס"ל נמי במתני' מביאין שלמים ואין סומכים עליהם דלא בעי תכף לסמיכה שחיטה אלא סומך עליהם מעי"ט וה"ל כשבות שא"צ דלא התירו במקדש לר"נ בספ"ה דפסחים (דף סה) ומ"ל למתני' דהתם כוותי'.

ולפי"ז היכא דלא סמך מעי"ט יהי' מותר לסמוך בי"ט לכ"ע דה"ל שבות דצריכא. א"כ תקשה הא דאמר התם גבי א' מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליו וא"ל א' מתלמידי ב"ש מה זו סמיכה דמשמע שהוא לא הקפיד אלא על סמיכה ולא ידע שהוא עולה דאלו ידע שהוא עולה הל"ל מה טיבה של בהמה זו כדאמר ליה התם להלל וכיון שכן אמאי הקפיד שמא שגג או נאנס ולא סמך מעי ט ומותר לסמוך בי"ט לכ"ע ואפ"ת דאי לא סמך מעי"ט אינו מקריב בי"ט משום שבות דסמיכ' דאפי' חגיגה דחובת הרגל היא הא יש לה תשלומין כל ז' אכתי אמאי הקפיד דלמא שלמי שמחה הוי דא"א לה למחר דהא י"ט גופי' חיי' בשמחה וי"ל כיון דלא בעי ב"ש תכף לסמיכה שחיטה ממילא סמיכה בעזרה נמי לא בעי כדמוכח רפ"ג דזבחים (דף לג) דקאמר ואי אמר' תכף לסמו' שחיטה לאו דאורייתא סמיכה בטמאי' נמי משכחת לה דהא אפשר לסמוך חוץ לעזרה וכיון שכן ה"ל כשבות מקדש במדינה כיון דאפשר לסמיכה חוץ למקדש ושבות מקדש שאפשר במדינה אפי' כשהוא במקדש לא התירו כדאמר בספ"י דעירובין (דף ק).

ועי"ל דלא כל השבות שוין דיש שבות שגזרו עליו אפי' במקדש כגון חזרת ציר העליון ונגר המונח בפ"י דעירובין (שם) וסידור הקנים של לחם הפני' ונטילתן בפי"א דמנחות (דף צג) כמש"כ התוס' התם אלא דהא דסמיכה ל"ד כולי האי להתם דבהני אין בשבות זה משום דררא דמצוה ואפי' סידור הקנים ונטילתם אמר התם טעמא מאי משום עפושי דלא ליעופש לחם בכהאי שיעורא לא מעפוש אבל סמיכה ה"ל מצוה גמורה ולא סגי בלא"ה: קמ"ל בשבות הוא דפליגא.

ק"ל מדפליגא בסמיכה משמע דלא מיירי אלא מחובות הרגל כגון חגיגה ושמחה דאלו נדרים ונדבות דברי הכל אמר קרא בי"ט כדאמר בפ"ב דביצה (דף יט) וכיון דמחובות הרגל מיירי מ"ט דמ"ד אין סומכין עליהם הא אמרי' רפ"ו דפסחים (דף סו) דחובות שקבוע להן זמן מקדישן בי"ט. דאמר ר' יוחנן מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו בי"ט אע"ג דאלו משום שבות אין מקדישין אפ"ה הואי' והקרבתו דוח' שב' או י"ט הקדישן נמי שרי ואע"ג דאפש' להקדי' מע"ש ועי"ט ל"ל בה ה"נ אמאי אין סומכין בי"ט להני תנאי

ולב"ש לר"י דמפ' דה"ט משו' דלא בעי תכף לסמיכ' שחיט דאפש' לסמוך מעי"ט מ"מ לישתרי לסמו' כדשרינן להקדישין וכ"ת דאה"נ למ"ד אין סומכי' ה"נ ס"ל דאין מקדישי' נמי וכי אר"י מקדישין היינו אליבא דמ"ד סומכים ליתא דהא אבטליון א' שלא לסמוך והתם משמע דס"ל דחובות היום שרי להקדיש אפילו בשבת כ"ש בי"ט דגבי שכח ולא הביא סכין מע"ש קאמר למחר מי שפסחו טלה תחב לו בצמרו מי שפסחו גדי תחבו לו בין קרניו.

ואמר הלל כך שמעתי מפי שמעי' ואבטליון ופרידעלה והא עבד עבודה בקדשים ומשני כהלל דמביא חולין לעזרה ומקדישו ופריך פסחו בשבת היכא מקדיש לי' ומשני כדר"י דאמ' מקדיש אדם פסחו ואמאי ס"ל בחובת היום שלא לסמוך. ועוד הא אפילו למ"ד סומכין היינו משום דס"ל בעינן תכף לסמיכה שחיטה כדמפ' ר"י אליבא דב"ה דאמר סומכין הא לאו הכא אינו סומך ומ"ש ממקדישין.

וי"ל דל"ד סמיכה להקדש דא"א להקריב שום קרבן אם לא הקדישו מש"ה לא גזרו בחובת היום אע"ג דאפשר מאתמול אבל סמיכה דאינ' מעכבת כדאמר בפ"ק דיומא (דף ה) וכיון דס"ל לאבטליון דלא בעי תכף לסמיכה שחיטה הואיל ואיכא תרתי אפש' מאתמול ואינו מעכב ס"ל דסמך מעי"ט ולמאי דפי' יש לעיין למ"ד שלא לסמוך אי דוקא בהקדיש מאתמול דכיון דלא בעי תכן לסמיכה שחיט' והי' אפשר לסמוך מאתמול לא שרי היום אבל בלא הקדיש עד י"ט כיון דל"א מאתמול שהי' עדיין חולין שרי לסמוך בי"ט א"ד ע"כ לא שמעינן דמותר להקדיש לכתחילה בשבת בחובת הקבוע להם זמן אלא גבי פסח דלא בעי סמיכה אבל חגיגה דבעי סמיכ' צריך להקדיש מעי"ט אע"ג דמצד שבות של הקדש עצמו ל"ל בה הואיל וקבוע לה זמן וא"א בלא הקדש מ"מ מצד שבות של סמיכה שא"א לה אלא לאחר הקדש והיא לא מעכבי בע"כ צריך להקדישן מעי"ט משום שבות דסמיכה שהיא אחר הקדש וא"א לה בי"ט וסברא זו נ"ל עיקר דאל"כ מאי קא' תלמיד ב"ש לתלמיד ב"ה שהביא עולתו בי"ט בעזרה לסמוך עלי' בפ"ב דביצה מה זו סמיכה דילמא לא הקדישו עד היום.

א"ו ש"מ דבי"ט אין מקדישין למ"ד שלא לסמוך משום לתא דסמיכ' דא"א לה אלא לאחר הקדש: דבר אל ב"י וסמוך. כתבו התו' אבל בשחיטה ליכא למעט נשי' מה"ט אע"ג דסמיך טפי להקרבה מסמיכה דהא ברי' כל הפסולים (דף לב) מרבינן נשים לשחיטה וכן ליכא לאלופי שחיטה בבעלים דומיא דסמיכה דהאי היקש לא הוי אלא מדרבנן הא דכתבו אע"ג דסמוך טפי בהקרבה א"י מאי קאמרי וכי מטעמא דסמוך להקרבה קא ממעט נשים מסמיכה הא מדבר אל ב"י וכתי' בהאי עניינא וסמך ממעט לבנות ישראל

מסמיכה ולא קשה נמי אמאי לא ממעט לנשים משחיטה נמי משום דבנ"י סמיך לוסמך ובתרי' כתי' ושחט ועוד הא בלא"ה אין זה קושי' כמש"כ לקמן [דף פ"ג].
גם מש"כ דבפ"ג דזבחים מרבינן נשים לשחיטה ליתא דליכא התם קרא להא. גם מש"כ דליכא לאלופי שחיטה בבעלים דומי' דסמיכה א"י מה ענין זה לכאן מ"מ נ"ל שכיוונו אהא דאמר התם וסמך ושחט מה סמיכה בטהורין אף שחיטה בטהורין א"כ נקיש נמי דשחיטה בבעלים כסמיכה.
ע"ז מסיימי דהאי הקישא לא הוי אלא מדרבנן והכי מסיק הגמ' התם אהאי הקישא דטהורים. מיהו נראה שנעלם מהם סוגיא דפ"ג דמנחות דפריך הגמ' בהדיא הכא אדר"ש ומשני לה כמש"ל וכמדומה לי שדברים הללו מאיזה תלמיד טועה הן: בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות הק' התוספות בספ"ק דקידושין (דף לז) ל"ל למעוטי נשים מסמיכ' ת"ל דה"ל מ"ע ש"הזג שאין נוהג אלא ביום ותירצו סד"א דאיתקש סמיכה לשחיטה דכתיב וסמך ושחט מה שחיטה כשירה בנשים אף סמיכה כן וק"ל מ"מ קרא למעוטי נשים מסמיכה ל"ל דהא אפילו אי מקשית לי' לשחיטה מהאי הקישא לא אתיא דסמיכה איכא חיובא בנשים דהא שחיטה גופ' ליכא חיובא בנשים אלא רשות וא"כ סמיכה נמי הכי הוי ואכתי ב"י למעוטי נשים מסמיכה ל"ל.
דהא השתא נמי דממעט להו מב"י נשים סומכות רשות מצד סמיכה עצמו אלא דאיכא איסורא מצד אחר כיון דאין חייבת בסמיכה ממילא אסורי' לסמוך דהא עבדי עבודה בקדשי' שלא במקום מצוה והא אי הוינן פטרי לנשים מסמיכה מטעמא דה"ל מצות עשה שה"ג ממילא אסורה לסמוך משום עבודה בקדשים שלא במקום מצו'.
ול"נ דלק"מ דלא הוי מ"ע שהז"ג אלא כל היכא שהזמן הקבוע לה הוא קבוע ועומד בענין כשעבר הזמן אזדא לה לגמרי ובטלה מצותה ואין לה תשלומין מעתה כשופר סוכה ולולב חגיגה וראיי' כשעבר רגל זה ולא קיימי' בטלה מצוותן לגמרי ואע"ג דכשיחזו' ויבאו רגלים אלו לאח"ז הדר חייבי' במצות הללו ההיא מצות בפ"ע הן ואינן תשלומין לאותן שלא קיים אלא חיוב מחדש הוא דהא אפי' קיימן עכשיו צריך לחזור ולקיימו להבא אבל גבי סמיכה הא קביע' זמן שקבע תורה למצותו ביום דווקא ולא בלילה אין הלילה מבטל מצותו לגמרי אלא מפסקת דהלילה עצמה אינו ראוי לסמיכה אבל אינו מבטלות חיוב מצות סמיכה מהבעלים לגמרי אלא כשהאיר היום חוזר וניעור והדר הדרא עלי' מצות סמיכה של קרבן זה גופ' עליו ולעולם בכל יום בעמוד וסמך קאי ואין זה מ"ע שה"ג דהא אין הזמן גורם ביטול מצותו לגמרי ואינו אלא מפסיק מצ"ע של זמן שאינו ראוי אבל חיוב המצו' מצ"ע במקומו עומדת והיא עצמה חוזרת למקומו ביום

ומצוה אחת היא שהרי חיוב מצות סמיכת קרבן זה על הבעל אינו אלא פעם אחת לעולם ואם הי' סומך אתמול פקע חיוב מצוה זו לגמרי מעליו ואם לא סמך אתמול האי מצוה גופ' שחייב אתמול היא היא עצמה חוזרת וניעורת היום וחייב לקיימה וה"נ מצות ציצית ותפילין למ"ד אין נוהגין בלילה דחשיב לי' ברפ"י דעירובין מצות עשה שהז"ג לפטור את הנשים ול"א דהלילה מפסקות ואינו מבטלות דהא בהאיר היום בכל יום ויום חוזר וניעורין וחייבין בהן ל"ד למצות סמיכה דגבי ציצית ותפילין אין יום ויום ושעה ושעה תשלומין לחברתה שאם לא קיים ביום זה אין יום הבא תשלומין לו דהא אפי' אם קיימי' ביומו מחויב בהן למחר וחיובא בפני עצמו מצ"ע וכן בכל שעה ושעה לפיכך אי אין נוהגין בלילה הא ודאי אין זה הפסק לחוד אלא ביטול גמור שפטורין לגמרי ואין להן תשלומי' בקיומן בשאר ימי' דאינהו די להפקיע את עצמן מחיוב הרמי' עליו מצ"ע מפני עצמן דהא אפי' היו זמנן בלילה אכתי נמי מחויב בהו בשאר ימים וכיון דאין נוהגין בלילה ביטול ופטור גמור הוא ולא הפסק בלחוד וה"ל מ"ע שהז"ג משה"ה נשי' פטורי' מהן משא"כ מצות סמיכה שאין חיוב רמי על הבעלים לעולם אלא פעם אחת בלחוד ואי עבד בשעה ראשונה שנתחייב בהן נפטר לעולם מחובת סמיכה מקרבן זה אלא דאי לא עבד יש לו תשלומין לעולם הא דלילה איני זמנו אין זה ביטול ופטור לגמרי דמה לי אם הי' נוהג בלילה הי' סומך בלילה וממילא נפטר בימי' הבאים מ"ל אם לילה אינו זמנו מ"מ לא נגרע ממצותו כלום ומחויב לעשותו ביום וחיוב הלילה אינו מעדיף במצותו כלל ופטורה אינו מורדת דהא סוף סוף המצו' נתקיימה כהלכתה אם אינו נוהגת אלא בימים לחוד כמו שאם הי' נוהגת בלילה אין פטור הלילה אלא הפסק בעלמא ואין זה זמן גרמא ואי לא דמיעטה קרא ה"א דנשים חייבות בהן.

ובהכי נמי נ"ל הא דהק' התם התוס' פ"ב דמגילה בשם הר"א כיון דאין מוהלין אלא ביום ל"ל אותו ולא אותה דאין אשה מחויבת למול את בנה בפ"ק דקידושין (דף ך') ת"ל דה"ל מ"ע שהז"ג כיון דאינו נוהג בלילה דכתי' ביום השמיני ביום ולא בלילה ולמאי דפי' לק"מ דמילה נמי אין קביעת זמן שקבעה תורה ביו' דווקא ולא בלילה מבטל את מצותו לגמרי ואינו אלא מפסקת בלחוד דהא אין מצות האב על בן זה למולו אלא פעם אחת לחוד א"כ במה שאינו נוהגת בלילה אין מצותו נגרעת כלל ע"י זה ואם היתה נוהגת נמי בלילות לא מעלה ולא מוריד למצותו דאם היו מולו בלילה אין מוהל שוב ביום ולעולם אינו נפטר מלמול אותו בן ובשביל שאין נוהג בלילה אין זה מ"ע שהז"ג ואינו אלא הפסק בעלמא כיון דנוהג בימים לעולם ואי לא מיעטה קרא ה"א נשים חייבות: ויש לי להביא ראייה למאי דפי' למצוה שאינו נוהגת בדבר פרטי אלא פעם א' ואין להם הפסק לעולם

בשום זמן ואין מתבטלת לגמרי מאליו אא"כ קיימה אע"ג דאינו נוהג בלילה אין זה מ"ע שהזז"ג ונשים חייבות בה.
מהא דתניא בפ"ז דפסחים (דף פ"ד) לא תותירו ממנו עד בקר. והנותר באש ישרף בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודא.
ר' יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו והשתא הא עשה דשריפ' נמי דמי להני עשה דסמיכ' ומיל' לכל מילי דעשה דשריפ' נותר א"נ אלא ביום ולא בלילה ואפי' שלא בזמנו לכ"ע כדמסיק בפ' ערל (ד' עג) מוי"ו ה"א יתירא דוהנותר וגם מצות עשה זו בנותר מיוחד וא"נ אלא פ"א ויותר א"א וזה הפע' אין קבוע לו זמן לומר כיון שעברה זמנו בטלה מצוותו אלא חיוב' רמי לי' לשורפו בכל הימים כ"ז שנותר זה קיים.
ואס"ד כל כה"ג מ"ע שהזז"ג הוי ונשים פטורות מעשה דשריפות נותר א"כ לר' יהודא דתלי טעמא דאין לוקין עליו משום דה"ל לאו הניתק לעשה לפ"ז תחמיר באשה מבאיש דאשה תלקה על לאו דלא תותירו דבה אינו ניתק לעשה כיון דפטור' מעשה זו דשריפת נותר. וזה תמוה שתחמיר באשה מבאיש ועוד האיך פסיק ותני בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דמשמע ע"י זו נעקר לגמרי חייב מלקות מלאו זה לפיכך נקט סתמא ופסיק ותני ל"ש איש ול"ש אשה ואס"ד דאשה פטורה מעשה זו אין הלאו ניתק לעשה לגבי אשה ותלקה על לאו זה וכ"ש למאי דפי' הרמב"ם בפ"א (ע"ש) מהלכות תמורה דלמה לוקין על תמורה והרי לאו ניתוק לעשה שנאמ' ואם המר ימיר וגומר יהי' קדש מפני שיש בה עשה ושני לאוין ועוד שאין הלאו שבה שוה לעשה שהציבור ושותפין אין עושין תמורה אם המירו ואע"פ שהן מוזהרין שלא ימירו והשתא לטעם ב' אי אמרת אשה ליתא בעשה דשריפת נותר משום דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא ה"ל נמי אין הלאו שוה לעשה שהלאו איתי' נמי באשה והעשה אינו באיש לבד וכיון שאין הלאו שוה לעשה אין זה לאו הניתק לעשה ואפי' איש ילקה על לאו דמותיר ועוד דבריש מס' תמורה דייק מהא דר"י דאמר לא מן השם הוא זה מכלל דס"ל דלאו הניתוק לעשה לוקין עליו.
דאל"כ ל"ל טעמא משום דהוי לאו שאין בו מעשה ת"ל משום לאו הניתוק לעשה והשתא מנלן דילמא ס"ל ר' יעקב לאו הנ"ל (לוקין) [צ"ל אין לוקין] עליו ואפ"ה איצטריך לטעמא דלאו שאין בו מעשה דאילו לטעמא דלאו הניתוק לעשה היתה אשה לוקה דלדידה לא הוי נ"ל כיון דפטורה מעשה זו ואלו מטעמא לאו שאב"מ אשה נמי אין לוקין עליו וברי' מס' שבועות (דף ג) ר"ל הגמ' דסתם לן תנא דלאו שאב"מ אין לוקין עליו מדתנן

המותיר בטהור והשוברבטמא אין לוקין את המ' ודחי ממאי דר"י היא וא"ל משום דה"ל לאו שאב"מ דילמא אין לוקין משום דניתק לעשה והשתא אי נשים פטורות מהאי עשה דבאש ישרפו משום דה"ל מ"ע שהז"ג ולדידהו לאו ניתק לעשה בע"כ הא דתנן מותיר בטהור דא"ל ה"ט משו' שאב"מ מדפסק ותני סתמא המותיר אין לוקין דמשמע ל"ש איש ול"ש אשה ועוד דומי' דשובר בטמא קתני לה דליכא שום צד מלקות בין לאיש ובין לאשה ואי טעמא משו' נ"ל אשה תלקה במותיר.

א"ו כל כה"ג אין זה מ"ע שהז"ג מטעמא דפי' ונשים נמי חייבין בעשה דשריפת נותר וה"ל לאו דלא תותירו ניתק לעשה גמור בין לאיש ובין לאשה ואין בו צד מלקות כלל והתוס' תי' אהא דממעט אשה מלמול את בנה אע"ג דהוי מ"ע שהז"ג כיון דאין נוהגין בלילה דמשו' מילה שלא בזמנה איצטריך.

וכמ"ד דנוהג בין ביום ובין בלילה וכ"ת אפ"ת דשלא בזמנו נימול בלילה אכתי תקשה אותו ולא אותה למה לי הא ה"ל מ"ע שהז"ג דהא מילה שלא בזמנה אינו דוחה שבת וי"ט. כדאמ' בפ' ר"א דמילה דמה"ט חשיב בפ"י דעירובין לתפילין מ"ע שהז"ג אפי' למ"ד לילה זמן תפילין הואיל ואינו נוהג בשבת וי"ט י"ל ל"ד בשלמא תפילין הוי שפיר שהז"ג כיון דלא נוהג כלל בשבת וי"ט אבל הא דאין מלין בשבת וי"ט לאו משום דאינו נוהג בהן דהא אם עבר ומל בשבת עביד מצוה כדא' בפי"ט דשבת גבי מל של ע"ש בשבת דפטור דה"ל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה אלא (דאמר') [צ"ל דארי'] דאיסו' מלאכה דשבת וי"ט רמיא עליו דאין מילה שלא בזמנו דוחה אותן מש"ה אין זה מ"ע שהז"ג לפטור נשים מ"מ הא ק"ל הניחא לר"א בר"ש דס"ל הכי בפ"ח דיבמות (דף עג) אבל לרבנן דפליגי עלי' התם וס"ל אפי' שלא בזמנו אין מלין אלא ביום אותו ולא אותה ל"ל: ועק"ל מפ"ד דיבמות (דף מח) גבי עבד איש ולא עבד אשה וכבר נבאר זה בתשו'.

סימן נ"ג עוד תי' התוס' משום דה"א הואיל ועשה דמילה יש בה כרת לאחר זמן ונכרת' עלי' י"ג בריתות ה"א דנשי' חייבות. גם על זה ק"ל דלמה לן למילף שנשים פטורות ממ"ע שהז"ג מתפילין כדאמ' בפ"ק דקדושין ת"ל מהא דממעט קרא אשה מלמול את בנה דלמ"ד אינו נוהג בלילה וה"ל מ"ע שהז"ג אע"ג דחמיר כ"ש לשאר מצות דזמן גרמא דקילא.

והריטב"א תי' דלא חשיב מ"ע שהז"ג אלא מצוה דנפשה אבל הכא במצוה דבנה ה"א דמחייבי דלא גרע מב"ד דמחוייבין קמ"ל אותו ולא אותה ולה"ט לק"מ משבת וי"ט דאין מילה שלא בזמנו דוחה אותן ואפ"ת דמש"ה ח"ל מ"ע שהז"ג. וגבי סמיכה תי' הריטב"א דכי אמר מ"ע שהז"ג נשים פטורות במצוה שבחובה לגמרי דכי מטי זמן חיובא לא סגי

דלא מקיימי אבל הא דאינו בחובה לגמרי אלא שבא להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לו לרצון ה"א דא' אנשים וא' נשים חיובן שוין וזה דוחק ואינן דברים של טעם ולכולהו תי' תקשה לך מנות' דאמ' אבל לפי מאי שפי' יה הכל: הכי גרסינן ר"י ור' שמעון אומר נשים סומכות רשות ול"ג ר' ישמעאל דר"ש היא חבירו של ר' יוסי ולא ר' ישמעאל וה"ג בפ"ד דר"ה ובפ"ו דחולין ובפ"ו דעירובין וכן וכן העתיקו כל המפרשים ר"ש ומשמע דר"ש דרש בני ישראל ולא בנות ישראל דע"כ ל"ק אלא דנשים סומכות רשות אבל חוב ליכא. ק"ל הא בפ"ג דמנחות (דף יט) פריך הגמ' אדר ש הא דכתי' ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן וזרקו. נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון שחיטה ה"נ בזר תהי' פסולה ומשני ש"ה דכתי' וסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים ופריך אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ומשני הא לא מצית אמרת מה זריקה דעיקר כפרה לא בעי בעלים שחיטה לא כל שכן וכ"ת אין דנין אפשר משא"א גלי רחמנא ביוה"כ ושחטו את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמ' לא בעי בעלי' והשתא כיון דר"ש א"ל הקישא דשחיטה לסמיכה אפי' להקל דכשירה בזרים כ"ש דנקיש נמי להחמיר מה סמיכה אינו בנשים אף שחיטה בנשים לא.

ועוד ק"ל הא אי לאו הקישא ה"א דשחיטה בזר לר"ש פסולה משום וי"ו מוסיף וכ"ש דפסולה בנשים אלא דמהקישא דשחיטה לסמיכה מכשיר זרים והא מהאי הקישא א"א להוציא אלא זרים דאיתנהו בסמיכה אבל לא בנשים דאינן בסמיכה וממילא פסולין מהא דרשא דוי"ו מוסיף לר"ש. אלא שבהא י"ל כיון דמהאי הקישא דשחיטה לסמיכה נ"ל דא"צ כהן דווקא לשחיטה מעתה גלי לן דלא אמרינן הכא וי"ו מוסיף וכיון שכן ממילא אש' נמי כשירה לשחיטה דמהיכי תיתי לפסול אבל הא וודאי קשה תיתי מהקישא דשחיטה לסמיכה דלא.

וי"ל דא"א ללמוד מהא הקישא לפסול אשה לשחיטה דהא בסמיכה גופ' לא גלי רחמנא שאשה אסורה לסמוך אלא שא"ל לסמוך וה"ק בני ישראל חייבין לסמוך ואין בנות ישראל חייבות וכי מיעט קרא מחיובא אבל איסורא ליכא אפי' לת"ק דל"ל נשים סומכו' רשות אינו אלא מדרבנן כדפי' בסמוך אלא דלמאי דאמ' בכל כחו בעינן איכ' איסורא לנשי' לסמוך דעבדי עבודה בקדשים שלא במקום מצוה ומ"מ אין איסור זה מצד עצמו של סמיכה אלא איסור דבר אחר הוא וא"כ אפי' מקשית שחיטה לסמיכה אין לך למעט מהא הקישא לאסור נשים בשחיטה דומי' דסמיכה כיון דבסמיכה גופ' מצד עצמה ליכא איסורא לנשים וא"כ אדרבה מהקיש זה תיתי להכשיר נשים לשחיטה דומי' דסמיכה דאין בו איסור לנשים מצד עצמה אלא מחמת דבר אחר דעבודה בקרשים

והא ל"ש בשחיטה הלכך שחיטה בנשים ש"ד ומה"ט נ"ל דלא מקיש שחיטה לסמיכה לענין טהורין כדאמ' בפ"ג דזבחי' משום דסמיכה גופ' מצד עצמה לית בו איסור לטמאי' אלא מצד אחר דבעינן סמיכה בעזרה וטמא אסו' לכנוס בעזרה אבל שחיטה אפשר שעומד בחוץ ושחט בסכין ארוכה כדאמ' התם אבל הא דפריך אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ניחא דהא מצד עצמה של סמיכה בעי בעלים דווקא כדאמ' בפ"י דמנחות (דף צג) ידו ולא יד שלוחו א"כ אף בשחיטה נאמר כן מהקישא: בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכו'.

מדפליגי ר"י ור"ש ואמרי בנות ישראל סומכו' רשו' משמע דלת"ק איכא איסורא לנשי' לסמוך. ולא נתברר טעמא מאי.

ומדברי רש"י בפ"ד דר"ה (דף לג) משמע דה"ט דכיון דפטירי אי סמכי עוברו' על בל תוסיף אבל יש להקשו' ע"ז הרבה כמש"כ שה בחידושי והתוס' פי' דה"ט דאע"ג דנשים סומכו' באקופי ידא ואין בו איסור של תורה משום עבודה בקדשים אפ"ה אסור מדרבנן דנראה כעבודה בקדשי' ור"י ור"ש ס"ל דמשום נחת רוח לנשי' לא גזרו רבנן: משום נחת רוח לנשים עבוד עבודה בקדשים אבל גבי מצות סמיכה אע"ג דהוי עבודה ל"ל בה דרחמנא שריא וק"ל דבפי"א דזבחי' (דף צו) אמרינן כל הנוגע בהן יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסולה היא תפסול פו' ופריך ואמאי ניתי עשה ונידחה ל"ת וא' רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש שנאמר ועצם ל"ת בו א' עצם שיש בו מוח.

וא' עצם שאין בו מוח ואמאי ניתי עשה ונדחה לל"ת. אלא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והשתא מאי חזית דילפי' מהתם דאין דוחה נגמור מעשה דסמיכה דדוחה לל"ת דעבוד' בקדשי' וי"ל דקולא וחומרא לחומרא גמרינן עי"ל דשאני עשה דסמיכה שמצותו בכך דא"א לקיים כלל למ"ע דסמיכה בע"א כיון דבכל כחו בעינן לא סגי דלא עביד עבודה בקדשי' בסמיכתו אבל הני אין מצוותן בכך דעשה דאכילת קדשי' אפשר בהתירא ודפסח בבשר ולא במות שבע ו' וכה"ג אמ' בפ"ק דמנחות (דף ה) מה למנחת עומר ומילה בשבת וכלאי' בציצית ופיטום הקטורת שכן מצוותן בכך: א"ה לא מפני שהסמיכה בנשים ת"ל דאינו לסמיכה כלל.

ק"ל דאפי' תימא דבכה"ג הוי סמיכה גמורה אכתי בהאי עובדא שסמכו בעזרת נשים ליתא לסמיכה כלל דהא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה לר"י ב' לכ"ע ולר"י אליבא דב"ה כדאמר' בפ"ב דבי דה וכמ"ש. וה"נ אמר רפ" דזבחים [דף לג] אינהו סמכו בעזרת נשים דהוי מחנה לוי' ואין שחיטה כשירה שם אלא מעזרת ישראל שהוא לפנים משער הנקנור ואין כאן תכף לסמיכה שחיטה כדאמר התם בפ"ג דזבחים כל הסמיכה שהי' שם קורא

אני עליהם תכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהיו בשער נקנור שאין מצורע נכנס לשם עד שמזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו.
דייק עלה אי סמ כך אשם מצורע דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ליעול ולסמו' להדיא דרחמנא אמר ומסיק סמיכות אשם מצורע לאו דאוריית' ותכף לסמי' שחיטה דאורייתא. וי"ל דהמ"ל ולטעמיך וכן דרך הגמ' בהרבה מקומת דהמ"ל ולטעמיך ולא קאמר:

דף יז

ע"א מביאין שלמים ואין סומכים עליהם.
בפ"ב דביצה (דף ך) קאמר ר' יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על הסמי' עצמה שצריך על מם נחלקו על תיכף לסמיכה שחיטה שב"ש אומרים א"צ וב"ה אומרים צריך. והא דלא חשיב לה במס' עדיות גבי מקולי ב"ש וחומרי ב"ה דלב"ש א"צ תיכף לסמיכ' שחיטה ולב"ה צריך והא ר"י גופי' אמר התם ו' דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ולא חשיב הא דסמיכה.
די"ל כי איתשיל מהו לסמוך בי"ט איתשיל דב"ש לחומרא דצריך לסמוך מעי"ט הואיל ואין צריך תיכף לסמיכה שחיטת ולב"ה דצריך מותר לסמוך בי"ט וה"נ לר"י ב"י דאמר התם דלכ"ע תיכף לסמיכה שחיטה ונחלקו על הסמיכה עצמה שבש"א א"צ פי' בעולת חובה ובה"א צריך ולדידי' נמי א"ל דל"ח הא מקולי ב"ש דלענין י"ט איתשיל וכדפי' א"נ בחול ואי מותר לסמוך איתשיל וכה"ג אמר בפ"ח דיומא כי איתשיל בעוג מלך הבשן איתשיל דה"ל ב"ש לחומרא ובפ"ד דזבחים (דף לח) אמר כי איתשיל להתירא איתשיל דה"ל לב"ש לחומרא ועי"ל דבחול נמי איכא צד דלב"ש לחומרא אדר"י אם לא תיכף שחיטה לב"ש יצא והא אסור לסמון דה"ל עבודה בקדשים וכדאמר לעיל ולב"ה לא יצא וסומך וזה נ"ל יותר נכון דאלו לתי' קמא דהא דב"ש לחומרא אדר"י הוא דלדידהו אסור לסמוך בי"ט תפשוט מיני' דסמיכה בכל כחו בעינן דאל"כ מאי קעביד כדדייק לעיל מה"ט אהא דמ"פ ר"י דתנאי דמתנ' דלעיל דפליגו בסמיכה בי"ט משום שבות דש"מ סמיכה בכל כחו בעינן והשתא הא דפריך לעיל אהני אמוראי מהא דאמר ר' יוסי נשים סומכות רשות הא קעבד עבודה בקדשים תקשה דר' יוסי אדר"י גופי' דע"כ ס"ל דסמיכה בכל כחו מדאסר לר"י אליבא דב"ש לסמוך בי"ט ואמאי רשות לנשים לסמוך הא קעבד עבודה בקדשים שלא במקום מצוה אבל אי הא דב"ש לחומרא נ"מ דאם לא תיכף לסמיכה שחיט' דלב"ש אסו' לסמו' עוד ניחא דאפ"ת דלא בעי סמיכה בכל כחו

ואין כאן עבודה גמורה בקדשיסמה"ת אפ"ה אסורא דרבנן איכא מפני שנראה כעבודה בקדשים דהא למאי דמסיק לעיל הא דנשים סומכות רשות היינו דא"ל אקפו ידייכו וע"כ לא שרי ר"י אלא משום נחת רוח לנשים כדמוכח לעיל הא לא"ה אסור מדרבנן וה"נ א"ל אליבא דב"ש דאפ"ת לא בעי סמיכה בכל כחו כיון דל"צ סמיכה נראה כעבודה בקדשים ואסור מדרבנן וכונה מתני' אפרש בחי' למסכת ביצה פ"ב: אין כה"ג מתלבש בכליו.

פי' התוס' שבח' בגדים מיירי שבי"ט הי' רגיל כה"ג לעבוד בשביל כבוד היום אבל ביום טבוח לא הי' לובשן כדי לעבוד כדי שלא יתראה שהוא י"ט והביאו ראייה מן הירו' אר"י בר בון בשם ריב"ל בכל יום כה"ג מתלבש בכליו והולך ומקריב תמיד של שחר אם יש שם נדרים ונדבות מקריב אותן והולך לביתו ואוכל ובא ומקריב תמיד של ערב ר' עוקבא בשם ריב"ל לא הי' עושה כן אלא בשבתות וי"ט כלומר לא הי' רגיל להתלבש בכליו ולעבוד אלא מפני הכבוד היום אבל אי בעי מקריב בכל אוות נפשו כדתנן כה"ג מקריב חלק בראש וביום טבוח אף לכ"ע לא הי' מתלבש שלא יכירו שהוא י"ט וק"ל על פי' זה דהתינת לרב עוקבא אבל לר"י דבכל יום הי' מתלבש בכליו ועובד א"כ ביום טבוח אמאי לא הא אין בזה היכרא שהוא י"ט שהרי בימי החול נמי הי' רגיל לעבוד ומיהו אני תמה על התוס' שמסיימי וביום טבוח לכ"ע לא הי' מתלבש שלא יכירו שהוא י"ט והא לר"י בר בון אמאי לא הא אין כאן היכר לי"ט כיון דבכל יום הי' רגיל כן מ"ש יום זה מיומים ואם יאמרו התוס' דלר"י נמי לא הי' רגיל כן אלא שבת וי"ט בלבד משום כבוד היום אלא דקמ"ל דאם רצה להתלבש ולעבוד הרשות בידו ואין לאנשי בית אב לעכב ע"י א"כ מאי קמ"ל מתני' היא כה"ג מקריב חלק בראש בפ"ק דיומא (דף יז).

ועוד הא בירו' גופי' לא משמע הכי דאמ' התם אית תנא הציץ מרצה על מצחו פי' אבל אם אין על מצחו אינו מרצה שנאמר והי' על מצחו תמיד ואית תנא אפי' בזווית מהדין דיום הכיפורים פי' כדאמ' התם כה"ג ביום הכיפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה מ"ד הציץ מרצה על מצחו מסייע לר"י בר בון פי' כיון דא"מ כשאינו ע"מ בע"כ צריך לעבוד בכל יום כדי שיהי' הציץ מרצה על טומאת הקדשים ומ"ד אפי' בזווית מסייע לר"ע פי' כיון דאפי' אינו על מצחו מרצה א"נ לעבוד בכל יום ולא הי' רגיל לעבוד אלא בשבתות וי"ט מפני כבוד היום וש"מ דלר"י בר בון הי' מוכרח לעבוד בכ"י כדי לרצות על הקדשים והשתא כ"ש שתקשה טפי על פי' התוס' למה אין מתלבש בכליו ביום טבוח זה לר"י בר בון דהא אין כאן הוכחה שהוא י"ט כיון שמחויב בכ"י לעשות כן משום ריצוי הקדשים.

מ"מ י"ל כיון דהא מילתא דר"י ב"ב ור"ע תליא בפלוגתא אי הציץ מרצה בשאינו על מצחו והא פלוגתא דתנאי היא שם בפ"ק דיומא דלר"ש מרצה ולר"י אינו מרצה אמר

לך ר"י ב"ב דמתני' ר"ש היא דאמר באינו על מצחו מרצה וא"צ לעבוד בכ"י אלא בי"ט בלבד מפני כבוד היום מש"ה באותו יום טבוח אינו מתלבש בכליו שיהי' ניכר שאינו י"ט ואיהו דאמר כר"י דאמ' אינו על מצחו אינו מרצה ובע"כ צריך כה"ג ללבו' כלי' בכל ימות החול ולדידי' ל"ל הא דתנן אין כה"ג מתלבש בכליו דהא כיון דבכל היום צריך להתלבש בכליו אין לבישת כליו הוכחה שהוא י"ט ואם לבש ל"ל בה: מה חה"מ יש לו תשלומין.

פי' רש"י כדרבינן מקרא בפ"ק בחה"ס וה"ה בחה"מ שהרי אף הוא ז"י וק"ל איך אפשר ללמוד חה"מ מחה"ס בבנין אב דמה לחה"ס שכן מרובה מצותו סוכה ולולב ערבה. וניסוך המים כדאמר רפ"ק דיומא (דף ב): ועק"ל הא חה"ס יש לו תשלומין ח' וחה"מ אינו אלא ז': ועק"ל דפריך בסמוך ונקיש לחה"ס.

ומשני תפשת מרובה ל"ת והשת' תקשה דנקיש שניה' חה"מ ועצרת לחה"ס שיהי' להם תשלומין ח'. ול"נ דתשלומין ז' לחג המצות נ"ל מדכתוב בפ' בא והי' היום הזה לזכרון וחגותם אותו חג לה' ואיו"ט ראשון קאי ונאמר ז"י מצות תאכל וביום השביעי חג לה' ופי' הרמב"ן בפי' התורה שהכוונה שיביאו קרבנם ביום הז' ולא יאחרו עוד שא"ל חשלומין אח"כ וכ"ת ימים שבין א' לז' לתשלומין מנ"ל י"ל מק"ו נפקי מה א' וז' שאין קדושה לפניהם ולאחריהם חוגג כ"ש אלו שיש קדושה לפניהם ולאחריהם וכה"ג נ"ל לר"י לקמן דחש"מ אסור בעשיית מלאכה ואף על גב דשאר תנאי נ"ל הא מקראי לקמן היינו משום פירכא דששת ימי בראשית יוכיח ושאר פירכות על ק"ו דר"י דלקמן והא דמסיק מה לר"ח שאינו קרוי מקרא קודש לשאר תנאי לא משכחת לי' להא פירכא דמה לר"ח וכיון שכן א"א להקיש חג המצות לחג הסוכות לתשלומין ח' דא"כ ביום הז' חג לה' דכתב רחמנא ל"ל וכ"ת אי ימים שבנתיים מק"ו אתיין א"כ א"כ איך מלמד חג המצות בהקישא לתשלומין כל ז על עצרת.

הא בפ"ה דזבחים (דף נ) מבעי' לן דבר הלמד בק"ו בקדשים מהו שילמד בהיקש ולא איפשט והא חגיגה קדשים הוא וימי' שבנתיים הלמד מק"ו בחה"מ חוזר ומלמד על עצרת בהקישא די"ל כדא' בפ"ה דיומא (דף נז) ופ"ה דזבחים גבי הקישא וכן יעשה באהל מועד חוץ מפנים בחד זימנא גמר. ה"נ י"ל כן הכי גבי האי הקישא דכיון דשביעי לתשלומין דחג המצות בהדיא כתיב וימים שבין א' לז' לחוד בק"ו אתי א"ל בחד זימנא גמר הא לעצרת.

ובהכי נ"ל הא דפריך ונקיש לחג הסוכות לשמונה דאפי' לר"י דיליף בפ"ק (ד' ט) דח' הוי תשלומין לחג מג"ש דעצרת מז' של פסח והא מבעי' לן שם בפ"ה דזבחים אי דבר הלמד

בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש בקדשים דאפ"ת דאין חוזר ומלמד אפ"ה פריך שפיר נקיש לחה"ס אע"ג דחד' דתשלומין בחה"ס גופי' בגז"ש אתי ה"נ כיון דז' ימי החג לתשלומין דחג בהדיא כתי' וח' לחוד בגז"ש אתיא כלהו ק' בחד זימנא גמרי בהיקש לעצרת והאי דפז"ר קש"ב אפרש בפ"ד דסוכה בחי': תפשת מרובה לא תפשת.

ק"ל דאמ' רפ"ג דפסחים (דף מג) כל מחמצת לא תאכלו לרבות את הנשים ופריך ל"ל קרא הא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומשני סד"א הואיל וכתיב ל"ת עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות וכו' כל שאינו בקום אכול מצה דה"ל מ"ע שהז"ג אימא בב"ת חמץ נמי ליתנו קמ"ל. והקשה התוס' האיך ס"ד למידרש הכי אדרב' לחומר' מקשינן.

ותי' בשם ר"י דאורחא דקרא דסיפא מפרש לרישא מש"ה אמ' דבאכילת מצה תלוי הכתוב לבסוף וא"כ ה"נ נימא דבחה"ס תלוי (לחה"ש)]צ"ל חג השבועות] שכתוב אחריו לבסוף כאורחא דקרא דסיפא דחה"ס מפ' לחה"ש דרישא ולא בחה"מ הקדים לחה"ש ושמא י"ל דש"ה דה"ל להקדים עשה דז"י תאכל מצות ללאו דאכילת חמץ סד"א דבעי למדרש מסיפא לרישא כאורחיה דקרא אבל הכא ל"ל דלכתוב רחמנא לתה"ש וחה"ס קודם (לחה"ש) [צ"ל לחג המצות] למדרש כאורחי' דקרא דא"כ בהא נמי שבקיה קרא לאורחי' דבכ"מ כתב קרא כהאי סדרא חה"מ וחה"ש וחה"ס.

מ"מ קשה לי על פי' ר"י דא"כ לקדום קרא עשה דאכילת מצה קודם ללאו דחמץ ותדרשו כאורחי' מסיפא לרישא ויהי' נשים חייבין בלאו דחמץ וגם באכילת מצה כדאמר התם נשים חייבות באכילות מצה ול"ל כל לרבות נשים ללאו דחמץ ואין להאריך כאן בזה יותר: ע"ב דכתיב ופנית בבקר פי' רש"י שהוא חש"מ דאלו בי"ט תחומין אסור וכתבו עליו התוס' ולא יתבן דהתינח לר"ע לרבנן מאי א"ל דליכא איסור תחומין דאורייתא ול"נ דגם לר"ע לא יתכן דע"כ לא שמעת לי' לר"ע דתחומין מה"ת אלא בשבת דחמיר.

דהא איסור תחומין נ"ל לר"ע מלא יצא איש ממקומו ביום השבת כדאמר בספ"ק דעירובין ואכתי י"ט דקיל משבת מנ"ל דאין למידן קל מחמור להחמיר עליו ובע"כ תחומין בי ט אפי' לר"ע אינו אלא מדרבנן וכ"כ מזה הרבה בחי' למסכת ביצה. ובפ"ק דר"ה (ד' ד) פי' רש"י בי"ט ל"ק קרא שהרי הוא יום שחייב לראות בעזרה ואע"פ שפי' ריש מכילתין דר"פ יש לו תשלומין כל ז' מ"מ המאחרו נקרא פושע כדאמר בפ"ק (דף ז) גבי וא"נ חצאין מש"ה א"א לאוקמא לקרא דופנית בבקר דבי"ט איירי דהא חייב בר"פ בו ביו' כי היכא דלא להוי פושע מ"מ על פי' זה ג"כ ק"ל דמשמע ודאי דמצות ראיות פנים נוהג בלילות של י"ט כבימי' דהא לא נאמר בקרא ימים גבי מצות ר"פ נהי דקרבנות

של חובות הרגל דאו אפש' להקריב בליל' דביום צוותו כתיב אבל ר"פ נוהג נמי בליל י"ט בין בליל יט"ר בין בשאר לילות א"כ אפ"ת דהאי ופנית בבקר היינו בקר של י"ט נמי ניחא דמיירי בר"פ בעזרה כבר בליל יט"ר.

וכ"ת דמאי פסקא דכ"ר ופנית בבקר סתמא הא אפשר שנא ר"פ בעזרה עדיין כיון דיש לו שהות לר"פ עדיין בעיצומו של יום לק"מ דהא השתא דמוקי לי' להאי ופנית בבקר למוצאי יט"ר אכתי ל"פ מילתא דהא מצוות ר"פ יש לו תשלומין כל ז' וכמש"ל בפ"ק.

א"ו כיון דר"פ נוהג כל ז' איירי בכבר קיים ר"פ מהשתא איכא לאוקמי להאי בקר בבקר של יט"ר קאמר ומיירי בר"פ כבר בליל יט"ר.

והכי מוכח בפ"ק דר"ה דר"פ נוהג בלילות דאמ' התם (דף ז') והרי רגלים דל"ח מאורתא וקחשיב ומשני כיון דצריך לאתויי מעיקר' מחייב וקאי ולענין ב"ת מיירי התם. ופי' התוס' דמאורתא חייל לענין דאם הי' מחויב ועומד לפני הרגל איכא כולה רגל ואם נכנס רגל ונדר אפי' ליל ראשון ליכא כולה רגל ואין עולה למנין ג' רגלים ומדאמרינן אם נדר בליל א' א"ע למנין ג"ר והא לאו דב"ח בובאת שמה תליא דאמ' התם אשה מהו בב"ת מ"א הא לא מחייבה בראי' א"ד הא אית' בשמחה ועוד מבעי' לן התם יורש מהו בב"ת כי תדור נדר א"ר והא לא נדר א"ד ובאת שמה והבאת שמה והא מהייב.

אלמא ב"ת בחיוב ביאה תליא וממילא דבזמן ביאה של רגלים תליא לעכב מלחול לאו דב"ת דכל זמן שא"ר לביאה אינו מעכב על ב"ת ומדחזינן דאפי' אי נדר בליל א' א"ע למנין ג"ר אלמא מקצת לילה של ליל א' שעבר קוד' שנדר מעכב ואי אין ליל א' ראוי לר"פ הא אינו בכלל ביאה כלל ואינו בכלל ובאת שמה לעכב מלחול ב"ת כשאר כל הרגל הראוי לביאה דקרינן בי' ובאת שמה דאכתי כל מה שראוי לביאת רגלים דקפיד לקרא דבאת שמה הא עדיין מבחוץ ועתיד לבא.

א"ו ליל יט"ר נמי ראוי לביאת רגלי' משו' ר"פ דנוהג בו ובכלל ובאת שמה דרגלי' הוי נמי ליל יט"ר לפיכך אם נדר בליל יט"ר הואיל וחסר מקצת מן הראוי לביאת רגלי' של ובאת שמה מעכב על ב"ת מלחול וכ"ת אם אית' דהא דליל יט"ר מעכב על ב"ת מלחול היינו משום דאית' בר"פ א"כ מצינו חומר באשה מבאיש לענין ב"ת דאלו איש דישנו בובאת שמה ר"פ ליל יט"ר מעכבו כדפי' ואלו אשה למאי דפשט הת' אביי לדבריו דר"ז דאית' בב"ת משום דאיתה בשמח' וקרינן בי' ובאת שמה משום ש"ש אין ובאת שמה של אשה חל עד היו' אבל לא בליל יט"ר דאין נוהג בשמחה כדפי' לעיל בפ"ק.

וכיון דובאת שמה לגבי אשה בליל יט"ר אכתי ליתא א"כ אין הלילה מעכבתה מלחול לאו דב"ת ואם נדרה בליל יט"ר של רגל עול' רגל זה לגבי אשה ללאו דב"ת דהא אכתי

כל זמן ביאה דידה לא הגיע ועדיין עתיד לבוא כל מה שראוי לביאת רגלים של אשה וזה דבר תימה להחמיר באשה מבאיש.
ועוד לפי"ז סברת אביי הוא לגמרי מהופך מדר"ז דאלו לאביי דס"ל אשה בעלה משמחה ליתא בב"ת כל עיקר ואלו לר"ז לא מבעי' דאיתה בב"ת אלא דיש בה חומרא יתירא מבאיש וסברת הפוכה כזו לא מצינו דנחלקו בהו תנאי ואמוראי הא לק"מ דודאי הא דתלה רחמנא לב"ת בובאת שמה לאו בביאת כל אדם בדידי' תליא אלא בזמן ביאה לכל דהא מש"ה בעינן כולה רגל לב"ת מפני שכל הרגל זמן ביאה הוא וכיון שכן א"ל דבזמן ביאת אנשים תלה רחמנא נמי אפי' לב"ת דנשים והואיל וליל יט"ר זמן ביאה הוי לאנשים משום ר"פ ה"נ אפי' לנשים מעכב ליל יט"ר לענין ב"ת הואיל ומ"מ זמן ביאה הוי לאנשים ולא אזלינן בתר זמן דגופייהו.
ותדע דבלא"ה לאו לגבי חד וחד בתר זמן ביאה דגופי' אזלינן אלא אם זמן ביאה הוא לשאר אע"ג דלדידי' לאו זמן ביאה הוא מעכב לדידי' נמי לענין ב"ת דאלת"ה אלא בתר זמן דגופי' אזלינן לענין ב"ת. א"כ מי שהי' טמא בימים הראשונים של רגל דפטור מן הראי' ומכל חובת הרגל כדאמ' בפ"ק ונטהר ביום הז' דחייב למ"ד כולן תשלומין זה לזה ולר"י בפ"ק (דף ט) אפי' למ"ד כולן תשלומין דא' מ"מ לענין טמא לא אמר כיון דל"ח בא' ל"ח בב' הואיל ויש לו תשלומין בפ"ש וכי אזלינן בתר זמן ביאה דידי' ואין מעכב לדידי' לענין ב"ת אלא יום הז' של הרגל בלבד הואיל וכ"ז ביאה דידי' ברגל זה אינו אלא אותו יום בלבד והא ודאי לא אלא בתר זמן ביאה דעלמא אזלינן וה"נ גבי נשים אמרי' כן וכיון שכן מנלן דהאי ופנית בבקר מיירי מליל מוצאי יט"ר דילמא מי"ט ראשון גופה איירי ובקיים מצות ר"פ כבר בלילה ול"צ לפ' דטעון לינה היינו כל הרגל דהא כל הרגל חיי' בש"ש דאינו נאכל אלא בירושלים ואע"ג דאם חל יט"ר בשבת למ"ד בפ"ו דפסחי' (דף כ) דבעינן זביחה בשעת שמחה א"א לקיים מצוה שמחה בקרבן דמע"ש א"א כיון דבעינן זביחה בשעת שמחה ובשבת נמי לא דאין ש"ש דוחין שבת וא"כ אפשר לקרא דופנית בבקר בי"ט שחל בשבת מיירי מ"מ קרא מסתמא לא מיירי אלא ברוב שני' דה"ל יט"ר בחול כדנ"ל התם דחגיגה א"ד שבת דכתי' וחגותם ז"י ח' הוי מכאן לחגיגה שא"ד שבת ופריך והא זימנין דאינו אלא ו' ימים כגון שחל יט"ר בשבת ומשני ז' איתי' ברוב שנים אלמא קרא סתמא מרוב שנים מיירי שחל יט"ר בחול וברוב שנים א"א לומר ופנית בבקר עד כלות החג מפני שלמי שמחה ואע"ג דא"א לז' ימי הרגל בלתי שבת מ"מ איתי' בש"ש בשלמים הנשחטין בע"ש שהוא מימי הרגל וה"ל זביחה בשעת שמח' וכ"ת למאי דפי' דהאי ופנית בבקר דילפינן מיני' לינה הוא משום דבי"ט א"א משום שלמי שמחה דאין

נאכלין אלא בירושלי' דילמא מיירי קרא בשעת היתר הבמות דיכול להקריב ולאכול שלמי' בכ"מ וא"צ לאכול במקום שהי' המשכן קבוע שם כמו בנוב וגבעון וגלגל כל י"ד שנים שכבשו וחלקו שהי' שם המשכן ובמה גדולה של ציבור ואע"פ שאין מקריבין חובות בבמה קטנה כדאמ' בפ"ב דזבחי' (דף קט) הא ש"ש לאו דבר שבחובה הויין כדנ"ל בפ"ק (דף ח) מושמחת בחגיך לרבות כל מיני' שמחות לשמחה מכאן אמ' ישראל יי"ח נדרים ונדבות וכו' אע"ג דכל דבר שבחוב' אין באין אלא מן החולין כדא' התם דזה צריך ביאור ארוך ויתבאר בחידושי למס' סוכה פ"ד.

גם מה שהק' התוס' בכמה מקומות דל"ל קרא דחה"ס טעון לינה ת"ל בלא"ה טעון לינה משו' ש"ש שנוהג בכל ח'. ותי' דנ"מ אם הבי' ש"ש אתמול דהא נאכלין לב' ימים ולילה אחת אכתי לא הועילו כלום דנהי דא"צ ש"ש משום האי יומא כיון דנאכלין לב"י מ"מ צריך להבי' ש"ש היום משום הלילה דלהבא שכבר ש"ש דאתמול נעשה נותר היום ובמה יהי' לו לשמוח בלילה דלהבא אם לא שיקריב ש"ש היום לצורך הלילה דהא שמחה נוהג בלילות כבימים ושם יתבאר $$ציור בספר$$: מאי לאו אין לה יום טבוח כלל וק"ל איך ס"ד דלב"ה אין תשלומין לעצרת כלל הא קתני סיפא ומודים שאם חל בשבת שיום טבוח אחר השבת ואי אין לו תשלומין אמאי בחל בשבת יום טבוח אחר שבת וי"ל דלמאי דס"ד השתא ודאי יש לו תשלומין אלא שהתשלומין אינו אלא יום א' מש"ה בחל בשבת יום טבוח לב"ה אחר שבת.

דה"ל יום שני. ולפי"ז נ"ל הא דפריך בסמוך אהא דתני רבה ב"ש מאי לאו דגמור מחודש ליום א' לאו אר"א פריך לה לחוד דאמ' עצרת יש לה תשלומין כל ז' אלא אמשנתינו נמי פריך דהא ממתני' נמי מוכח דעכ"פ יום א' יש לו תשלומין לעצרת: מאי לאו י"ט של עצרת למאי דס"ד השתא ה"ל להקשות ממתניתן גופי' דתני סיפא ומודים שאם חל בשבת שיום טבוח אחר שבת דש"מ דיום א' עכ"פ יש לו תשלומין.

ונ"ל דאהא סמיך הגמ' לשבש הברייתא ומשני לא יום טבוח אלא ימי טבוח והא בברייתא תני יט"ר של עצרת ותו לא וזה תימא וכי מפני שקשי' לאמוראי משבש לברייתא דא"כ לא נקשי לאמוראי משום ברייתא דנימא משבשתא היא. א"ו הכי שאני דמיני' ובי' מוכח דשבשתא היא דאל"כ תקשה לה משנתינו: מאי לאו גמר מחודש ליום א' כחודש ק"ל ליום א' האי בנין אב ל"ל הא יום א' בהדיא כתיב ואי לאפוקי שלא תאמר יש לה תשלומין כל ז' דמהיכא תיתי לומר כן דהא כל כמה דלא גלי לן קרא בהדיא דיש לו תשלומין מסתמא אין לו תשלומין כלל כדמוכח כולה שמעתין: אמר רבה ותסברא אטו עצרת יומי מנינן וכו' והשתא האי תנא אתיא לי' לתשלומין כ"ז לעצרת מהאי דיני'.

וק"ל אכתי תקשה לר"א דנ"ל תשלומין ז' לעצרת מהיקשא לחה"מ ואלו האי תנא מפיק לה מגופי' דמנה ימים וקדש עצרת $$ציור בספר$$: אימת אלימא בי"ט קצירה בי"ט מי שרי ק"ל מאי פריך הא ודאי מה"ת קצירה שרי בי"ט לפי' הרבה מפרשי' דכל מלאכות שבאוכל נפש הכל שרי מה"ת אלא שחכמים אסרו מלאכות הנעשים לימים הרבה כקצירה וטחינה וכיוצא בהם וכמש"כ הר"ן רפ"ג דביצה.

וה"נ הא דפריך ר"י אחג האסיף בי"ט אי שרי הא ודאי שרי מה"ת משום א"נ. וי"ל כיון דלא שרי מה"ת אלא קצירה ואסיפה מעוטה לצורך א"נ בי"ט ולא הרבה לצורך חול אין זה קרוי חג הקציר וחג האסיף בשביל קצירה ואסיפה מעוטה כזו.

מיהו ק"ל לרבה דס"ל בפ"ג דפסחי' (דף מו) האופה מי"ט לחול אינו לוקה משום דאי מיקלע לי' אורחים חזיא לי' משמע התם דלרבה ליכא איסור כלל מה"ת דפריך לר"ח דל"ל הואיל איך אופין מי"ט לחול משמע לדידי דא"ל הואיל ניחא דשרי מה"ת לגמרי. וכיון שכן קצירה ואסיפ' שרי לגמרי מה"ת בי"ט ואפי' לצורך חול הואיל ושרי' לצורך א"נ דיו"ט גופי' וא"ל הואיל ואיקלע לי' אורחי' חזיא לי' והשתא שפיר קרי' קרא חג הקציר והאסיף כיון דכל קצירה ואסיפה שריין מה"ת לגמרי כמו בחול וצ"ל ר"י ור"ל כר"ח ס"ל דל"ל הואיל מיהו לר"י אינו מוכרח דל"ל הואיל דלדבריו דר"ל קאמר לדידך דא' קצירה בי"ט מי שרי אלמא ל"ל הואיל חג האסיף מאי דרשת בי' לדידך אסיפה בי"ט מי שרי.

מיהו התוס' פי' בפ"ק דביצה על פי' הירושלמי אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וסמיך לו' ושמרתם את המצות כלומר מלישה ואילך הוא דשרי א"נ למעוטי טחינה והרקדה כ"ש קצירה ואסיפה א"ש טפי דהשתא אתיא דר"ל ור"י אפי' כרבה דא"ל הואיל דקצירה ואסיפה אפי' לצורך יו"ט נמי אסור מה"ת.

מיהו הא דירו' דקא' משמיר' ואילך דהיינו מלישה הוא דשרי א"נ ע"כ לרבא דגמ' דידן בפ"ב דפסחים (דף מ) דאמר שמירה דלישה לאו שימור הוא ומצריך שמירה מקצירה ואילך א"כ לפי' דרשת סמוכים דירו' קצירה ואסיפה נמי שרי' מה"ת ולרבה דא"ל הואיל אכתי מאי ק"ל לר"י ור"ל מיהו בירו' דורש עוד אך הוא לבדו הרי אלו ג' מעוטין מכאן שלא יקצור ולא יטחן ולא ירקד בי"ט ואמ' התם דברירה איכא בין הא דרשא לדרשא דושמרתם מ"מ לרבא דדרש מהוא ולא מכשירין ומלבדו ולא מילה שלא בזמנו ברפ"ק דשבת אין כאן אלא מיעוט אחד דאך למעט קצירה ואכתי אסיפה דר"י שרי מה"ת ואפש' דאפי' להא דירושלמי דדרש ג' מיעוטין לקציר' וטחינה והרקדה אכתי אסיפה שהוא מעמר אין לנו מקרא לאסו'.

ולמאי דפי' דאפ"ת דקצירה ואסיפה לצורך א"נ די"ט שרי מה"ת אפ"ה בשביל קצירה ואסיפה מעוטה א"ר לקרות החג חג הקציר וחג האסיף ניחא לי הא דפריך ר"י גבי חג האסיף אי בחש"מ מלאכה בחש"מ מי שרי ואיכא למידק הא ודאי קצ ירה ואסיפה בחש"מ שרי כדאמ' בפ"ב דמועד קטן (דף יב) רב חצדו לי' חצדא במועדא וכן רב הונא ואפי למאן דאסר התם במחובר אפי' כולה אבוד מ"מ באין לו מה יאכל במועד שרי לכ"ע כדאמ' הת' וי"ל דבשביל קצירה ואסיפ' מעוטה שאינו מותר אלא לימי מועד בלבד אין ראוי לקרות החג על שם אסיפה מעוטה כזו.

מיהו לרבה דא"ל הואיל אפ"ת דקצירה ואסיפה אפי' לצורך י"ט אסור מה"ת בי"ט מדרשת הירושלמי לק"מ אסיפ' בחש"מ מי שרי כיון דבאין לו יאכל שרי אי אמרת הואיל ואי מיקלעי לי' אורחים הרבה ואין להם מה לאכול שרי א"כ כל מלאכת קצירה ודאי כולן שריין בחש"מ מה"ת ומאי ק"ל לר"י.

ובע"כ צ"ל דר"י כר"ח ס"ל דל"א הואיל ובסמוך אפרש עוד: ור"י אלא מעתה חג האסיף וכו' חש"מ מי שרי אלא חג הבא בזמן אסיפה ק"ל הא בפ"ק דסנהדרין (דף יג) משמע דכ"ע דרשי לחג האסיף ממש ואחש"מ קאי כר"ל וה"ל לר"י להקשות לכל הני תנאי חש"מ מי שרי דהכי תניא הת' אין מעברין את השנ' אלא א"כ תקופה חסירה י"ו דדרש חג האסיף תקופת השנה לאסיף ממש דהיינו חש"מ שמותר באסיפ' יהי' בתקופה חדשה מש"ה אסור י"ו מעברין דה"ל יום א' מח"שמ מתקופה ישינה דיום תקופה גומר אבל אי נפלו בט"ו שהוא יט"ר של חג אע"ג דיום תקופה גומר וה"ל י"ט מתקופה ישינה ל"ל בה דלא קרוי חג האסיף אלא חש"מ שאסיפה מותרת בו אבל לא יום ט"ו שהוא י"ט ואסיפה אסור בו והכי ס"ל לר"ש התם דכולה חג דהיינו כל חש"מ בתקופההחדשה אבל לא יט"ר דאין בו אסיף ממש ור' יהודא ור' יוסי דרשו התם לחג האסיף נמי ממש אלא דס"ל במקצת חש"מ דהיינו יום אחרון של חש"מ סגי אלא לאחרים אליבא דרבינא ס"ל כולהו חג בעינן ואפי' יט"ר ודרש חג האסיף חג הבא בזמן אסיפה ולר"ש ב"י דאמ' התם אחרים אתקופת ניסן קיימי לא ש"מ דאחרים לא דרשי חג האסיף לאסיף ממש ומהשתא לדידי' כולהו תנאי דרשי לחג האסיף כוותי' דר"ל אבל ר"י דקשי אליה אסיפה בחש"מ מי שרי א"כ תקשה לי' אכל הני תנאי הכי.

ול"ל דר"י דקשיא ליה אסיפה בחש"מ מי שרי היינו אליבא דמ"ד בפ"ב דמועד קטן במחובר אפי' כולה אבוד אסור ומשמע התם דבמחובר קוצר ומעמר ושאר מלאכות עד דישה אסורין ואין היתר אלא באין לו מה יאכל לחוד וזה לא שכיח ולא קא קרי לי'

בשביל זה חג האסיף אבל הני תנאי ס"ל דדבר האבוד אפי' במחובר מותר וזה שכיח ושפיר קרי לי' בשביל דבר האבוד חג האסיף.

ליתא הא ר"י דרש התם לחג האסיף למקצת החג ומש"ה ביום אחרון של חש"מ סגי ואפ"ה בנופל התקופה בח' של חג מעברין אע"ג שהוא מן החג דהא אפי' למ"ד רגל בפ"ע הוא לענין תשלומין מודה כדאמ' לעיל ואמאי מעברין בחלה התקופה בח' של חג הא חג הבא בזמן אסיפה הוא אלא ע"כ ר"י נמי דרש לחג האסיף אסיף ממש וזה בח' שהוא י"ט א"א אבל חש"מ שפיר קרי לי' חג האסיף ממש אע"ג דר' יוסי ס"ל התם בפ"ב דמועד קטן במחובר אפי' אבוד אסור ובע"כ הואיל ושרי לי' למי שאין לו שאין מה יאכל משו' הא לחוד נמי קרי' חג האסיף.

והשתא מאי ק"ל לר"י אדר"ל ושמא י"ל דר"י וכן שאר תנאי דהתם אית להו הואיל דרבה וא"כ כיון דבמחובר באין לו מה יאכל שרי שרי לגמרי מה"ת משום הואיל ולא אסר ר"י בפ"ב דמ"ק במחובר בדבר האבוד אלא מדרבנן כדא"ל לרבה גבי י"ט דאע"ג מה"ת שרי משום הואיל מדרבנן אסור כדפי' לעיל וכיון דמה"ת בח"שמ אסיפה לגמרי שרי משו' הואיל ובי"ט ס"ל דאסו' מדרשת הירושלמי מושמרת או מאך ואפי' לצורך אוכל נפש אסור מה"ת ול"ל הואיל ניחא להו יותר למדרש לחג האסיף לאסיף ממש כפשטא דקר' ובע"כ אינו אלא חש"מ דמ"ל לאסיף ממש דהכל שרי אבל י"ט למ"ל לאסיף כלל.

אבל ר' יוחנן לא ס"ל ברבה אלא כר"ח דל"ל הואיל דהא פלוגתא דרבה ור"ח בהואיל מוקי לה התם בפ"ג דפסחים בתנאי אע"ג דדחי לה התם דיחוי בעלמא הוא אבל וקושטא דמילתא תנאי היא כדפי' המפרשים שם וכיון דל"ל הואיל בע"כ א"א לאוקמא לקר' דחג האסיף כפשוטי' לאסיף ממש דאפ"ת בחש"מ דדבר האבוד אפי' במחובר שרי וכן אין לו מה יאכל שרי כיון דל"ל הואיל ולא שרי מה"ת אלא הני לחוד ולא שאר אסיפה בשביל אסיפא מעוטה של אלו אין ראוי לקרוא חג האסיף ממש ובע"כ שבקי' לקרא דאיהו דחיק ואוקי אנפשי' מאי חג האסיף חג הבא בזמן אסיפה ואפי' י"ט נמי בכלל שם זה.

וכ"ת א"כ מאי פריך ר"י לר"ל מחג האסיף דילמא ר"ל ס"ל כהני דא"ל הואיל י"ל דר"י למאי דס"ל דל"א הואיל פריך לה וכהג"מ בפד"מ (ד' סד) א"ל ר"י והלא כבר נאמר ונכרתה דלאו לר"ע פריך לה דהא ר"ע במברך השם מ"ל אלא טעמא דנפשי' קאמר למאי דס"ל דבעובד ע"ז מיירי כדפי' רש"י התם וה"ר עוד בפ"ד דחולין גבי האומר רגלה של זו עולה כולה עולה.

ומהא ק"ל על מה שפי' התוס' בשם ר"ת דכל עיקר איסור מלאכה בחש"מ אינו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא אלא כיון דאקראי סמכינן לי' למיתסר לא מסתבר לי'

לא קמי לקרא דשרי בהדיא בהכי והא כל הני תנאי מוקי לחג האסיף אחש"מ ומה ק"ל לר"י. אלא ע"כ משום דס"ל דכל הני א"ל הואיל וכל אסיפה שריא בחש"מ והשתא אא"ב חש"מ מה"ת אסור במלאכה אע"ג דאסיפה בדבר שאינו אבוד מדרבנן מיהו אסור הואיל ומה"ת שרי משום הואיל שפיר קרי לי' קרא חג האסיף אבל א"א דכל עיקר חש"מ אינו אלא מדרבנן אלא כיון דא"ל אסמכתא מקרא ל"מ לאוקמי לקרא דשרי בהדא בהכי א"כ מאי ק"ל אדר"ל תקשה לכל הני תנאי דמ"ל לחג האסיף ממש הא מדרבנן דבר שאין אבוד ויש לו מה יאכל אסיפ' אסורה לכ"ע ואפי' למאן דא"ל הואיל והאיך מ"ל לקרא דשרי להדא בהכי: את חה"מ תשמור ז"י למוד על חש"מ שאסור בע"מ נ"ל מדה"ל למכתוב תאכלו מצות ז"י ואקדימו קרא ז"י לתאכלו מצות ש"מ דהאי ז"י קאי אירישא דאת חג המצות תשמור ואסיפא דתאכלו מצות ואי רישא דתשמור נמי אתאכלו מצות דסיפא קאי וכולה חדא מלתא למאי נ"מ בהא דאקדימה קרא לז"י לתאכלו מצות אלא ע"כ לרישא דתשמור מעשיית מלאכ' מיירי וסיפא מאכילת מצה מש"ה כתב קרא ז"י במיצעי צומ' דקאי אע"מ דתשמור שלפניו ואתאכלו דלאחריו ללמד על חש"מ שאסו' בע"מ.

ובהג"מ בפ"ג דמכות (דף כא) דדרש ר"ע שדך ל"ת כלאים אין לי אלא זורע מקיים מניין ת"ל בהמתך לא הרביע כלאים שדך ל"ת כלאים ופי' שם רי"בן דהמ"ל בהמתך כלאים ל"ת ומדסמך כלאי' לשדך ש"מ כלאים דשדך לא ויש לפרש נמי מדהמ"ל ל"ת שדך כלאים מדסמך שדך לכלאי' דהרבעה ש"מ דה"ק כלאים שדך לא לרבות מקיים ואע"פ שלא פי' כן בפ"ק דמ"ק ובפ"ד דע"ז פי' זה עיקר כמ"ש במקומו והשתא ר"י דשמעתין בשיטת ר"ע דמקיים קאי.

ואע"ג דאורחי' דקרא להקדים ז"י לאכילת מצה כמ"שם בכמה דוכתא מ"מ היכא דאיכא למטעי ה"ל למכתב להיפך וכה"ג כתבתי בחי' פ"ק דמגילה בשם התוס' אהא דרפ"ק דברכות (דף ב) דקאמ' א"כ לימא קרא ויטהר מאי וטהר טהר יומא ואע"ג דבכמה מקומת כתיב וטהר והיינו טהור גברא היכא דאיכא למיטעי שאני ועוד גבי סכות כתיב בסכת תשבו ז"י קדים הצווי למנין הימים אלמא כה"ג נמי אורחי' דקרא הוא וה"נ המ"ל הכי.

והא דדרש ר"ע לקמן לאסור ע"מ בחש"מ מאלה מועדי ולא מהא דהא גבי מקיים כלאים דרש כה"ג היינו משום דמהאי קרא אין לנו אלא חפ"מ של הסח אבל של סכות לא מש"ה נ"ל מאלה מועדי ה' דקאי אכולן. מ"מ האי קרא דתשמור ז"י לאו קרא יתירא לגמרי הוא אלא דהמ"ל איפכא כיון דקושטא דמילתא חש"מ דפסח אסור בע"שמ ל"צ קרא לכתוב להיפך ולשנות משאר מקומות דכתיבה גבי חה"מ ולמאי שאכתוב שם בדר"ע א"ש טפי: לימד על חש"מ שאסור בעש"מ דברי ר' יאשי' וכ"ת תינח חש"מ דפסח דסוכות מנלן.

וה"נ תקשה לר"י הגלילי דנ"ל בסמוך לאסור מלאכה בחש"מ מכל מלאכת עבודה ל"ת דכתיב גבי חג הסוכות אכתי חש"מ דפסח מנין וכ"ת דגמרינן חד מחברי' מר גמר סוכות מדפסח ומר פסח מדסכות ליתא דפסח מדסכות לא ילפינן שכן מרובה מצוותו ודסכות מדפסח נמי לא שכן פתח בו הכתוב תחילה כדאמ' רפ"ק דיומא ועוד שאסור באכילת וראיית שאור וחמץ ונ"ל דר' יאשי' ורי"ה כל חד אקרא דחברי' סמיך ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ומקראי דתרווייהו דהני תנאי אתיא לן שני חש"מ אלו של פסח מדר"י ושל סכות מדרי"ה.

ובהכי נ"ל מאי דק"ל אר' יונתן דאמ' א"צ קרא דתשמור דמק"ו דא' וז' אתא א"כ לדידי' אסור בכל מלאכה בחש"מ כמו בי"ט כיון דנ"ל מיני' בק"ו וכ"ת ה"נ הא לא אישתמיט תנא למיתני דחש"מ אסור בע"מ אפי' בדבר האבוד. וכה"ג אמ' בפ' הערל (דף עב) לא לישתמיט תנא למיתנא הערל וטמא ולימא ר"ע היא ובפ"ק דכריתות (ד' ב) לא לישתמיט תנא עגלה בשחיטה כשירה לימא ר"ש היא דבשלמא שאר תנאי דנ"ל מקרא לאסור מלאכה בחש"מ.

י"ל מדפלוג רחמנא לאסור מלאכה די"ט משל חש"מ וכתבו בפ"ע ש"מ די"ט חמיר מחש"מ. ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים וכדאמר' לקמן גבי וביום ז' עצרת.

אבל ר"י דנ"ל מק"ו מא' וז' לחש"מ דפסח ומהאי ק"ו גופא יש ללמוד דחש"מ דסוכות בא' וח' דידי' א"כ ליתסר בכל מלאכה כמו י"ט גופא הואיל ומיני' אתיא בק"ו. ולמאי דפי' ניחא דודאי ת"ק ור' יונתן דהוא ר' יאשי' אקרא דרי"ה סמיך למלאכת חש"מ דסוכות שאסורה ודפסח לחוד נ"ל מהאי קרא וקאמר לי' ר"י קרא דפסח א"צ דמק"ו נ"ל.

ומ"מ אי לאו קרא דסוכות וכולה מילתא דחש"מ הוי אתי' בק"ו מי"ט ה"א דאסו' בכל מלאכה כי"ט מש"ה פרט קרא לחש"מ בפ"ע ולא כייל לי' עם י"ט למימרא דקילי מי"ט וכיון דפרט קרא בהדיא לחש"מ דסוכות למימרא דקיל מי"ט ממילא א"צ קרא לשל פסח דמק"ו אתיא ול"ל דליתסר בכל מלאכה כי"ט דחה"מ של סכות יוכיח שיש קדושה לפניו ולאחריו וקרוי מ"ק ואפ"ה אין אמור בדבר האבוד ואל תקשה כיון דמ"מ אפי' לר"י דנ"ל מק"ו אפ"ה צריך חד קרא להדיא או דפסח או דסוכות ואידך מפיק מק"ו א"כ קרא שני של סוכות המאוחר לשל פסח הוא מיותר ואמאי קאמר אשל פסח דקדים א"צ.

י"ל משום דקרא של סוכות מפורש בהדיא דמיירי מאיסור מלאכה דכתיב כל מלאכת עבודה ל"ת ז"י אבל תשמור דפסח א"ל דלא ממלאכה איירי אלא מאיסור חמץ כדכתיב בסופו חצות תאכלו: רי"א א"ל ק"ו מה ראשון וכו'. ק"ל מאי א"צ דקאמר הא בפ"י דעירובין (דף צו) אמר השמר דלאו לאו לכ"ע א"כ ר' יאשי' דנ"ל איסור מלאכה בחש"מ

מתשמור ז"י לאו הוא ולוקין עליו והשתא מאי מהדר לי' ר"י א"צ דמק"ו אתיא הא קי"ל לכ"ע אין מזהירין מן הדין כדא' רפ"ג דמכות (דף יד) ורפי"ג דזבחים (דף קו) וא"כ צריך קרא דתשמור ללאו לומר שלוקין עליו מיהא י"ל לדעת הרמב"ם דהיכא דאיכא עשה דמהכא נ"ל להדיא והלאו מייתי לה מדין ק"ו לוקין עליו דמש"ה לוקין האוכל כזית מבהמה טמאה שא"ל סימן טהרה כלל אע"ג שלא נאמר לאו אלא ביש לו סימן א' של טהרה ושאין לו כלל מק"ו אתי' הואיל ויש עבה להדיא אין זה כלל עונשין מ"ה כמש"כ מפ' שם [צ"ל בפ"ב מה"מ"א] א"ל דר"י אמקרא קודש דר"ע דלקמן סמיך דמקרא קודש משמע עשה וא"כ יכול להביא ללאו מן הדין ובע"כ אדר"ע צל"כ דלקמן נ"ל לר"יהג איסור מלאכת חש"מ מקרא דכל מלאכת עבודה ל"ת ומהדר לי' ר"ע א"ל מאלו מועדי ה' מקראי קדש נ"ל הא מקרא קדש אינו אלא עשה מש"ה כתב רחמנא כל מלאכת עבודה לל"ת ללקות עליו ומה א"ל דמהדר ר"ע לרי"ה אלא ע"כ ר"ע נמי אק"ו דר"י סמך וכיון דאיכא עשה להדיא לאיסורא הלאו א"ש מק"ו ול"צ האי קרא דרי"ה ללאו דמק"ו שפיר אתיא נמי למלקות ובלא"ה צ"ל הכי לר"ע דאק"ו דר"י סמיך דאל"כ מה א"צ דקאמר ר"ע הא ודאי צריך האי קרא דרי"ה ללאו דמקרא קודש דר"ע אין אלא לעשה והא דנשי' מותרין במלאכתחש"מ דה"ל מ"ע שהז"ג דנשים פטורות אמטו להכי כתיב קרא כל מלאכת דרי"ה ללאו דה"ל מצות ל"ת אע"פ שהז"ג קיי"ל דנשים חייבות כדתנן פ"ק דקדושין א"ו ר"ע אק"ו דר"י סמיך וכיון דבא' וז' דאיכא לאו דנשי' חייבות חש"מ מק"ו אתיא שיהא חייבות.

מיהו אכתי תקשה מה א"צ דקאמ' ר"ע הא איצטריך לחיי' נשים במלקות על מלאכת חש"מ דהא כיון דאינן במ"ע דמקרא קדש דה"ל הז"ג אע"ג דמק"ו אתיא הא אין עונשין מ"ה כיון דליכא מ"ע דמקרא קדש אצל נשים דבשלמא אנשים הואיל ואית להו מ"ע עונשין מ"ה אבל גבי נשים דאינן במ"ע זו ה"א דאין עונשין מ"ה מש"ה כ"ר לאידך קרא דרי"ה ללאו ללקות נשים עליו וכה"ג תקשה לר' יונתן מה א"צ דקאמר אקרא דתשמור דמק"ו אתיא נהי דסמיך אקרא דמקרא קדש דה"ל עשה נהי דק"ו מהני ללקות אנשים מ"מ נשים לא מש"ה כ"ד תשמור דיש לאו להדיא למלקות וי"ל כיון דמק"ו דא' וז' עכ"פ אתי' לן לאסור לאו גרידא אפי' לנשים אע"ג דאין עונשין מה"ד מ"מ לוקין אפי' נשים.

אע"ג דהוי מ"ע שהז"ג נשים נמי חייבות בו כמו אנשים דהעשה אלים שנוהג בנשים נמי כיון דאיכא איסור לאו בהדה וע"ד שכתבו התוס' פ"ק דקדושין (דף לד) בשם הר"ר יוסף גבי א"מ בשמן שריפה בי"ט משום די"ט עשה ול"ת ושריפות קדשים אינו אלא עשה דאשה שאינו בעשה די"ט דהוי ז"ג אפ"ה אינו מדלקת בש"ש בי"ט משום דעשה

שיש עמה לאו אף הלאו אלים ולא דחי' לי' לעשה ואע"פ שמדבריהם משמע איפכא דהעשה אינו נוהג בנשים אלא דהעשה אילומי מאלמי להלאו שעמו שלא לדחי' עשה אחרת הא איכא למימר איפכא דהלאו מאלים לעשה אע"ג דהז"ג שתנהג בנשים כמש"כ במ"א ואפשר שהתוס' ג"כ מודו בזה ואין כאן מקומו וכיון שכן כיון דאתי' לן מק"ו אסור מלאכה בחש"מ ללאו בעלמא א"כ מאלים לה לעשה שתהא נוהג בנשים נמי אע"ג דהז"ג הוא וכיון דבנשים נמי איתא לעשה זו מעתה אלים ק"ו זה להביא לעונש מלקות אף את הנשים דהא בכה"ג דאיתא לעשה בהדיא עונשין מה"ד מיהו סברת הרמב"ם בהא דאי איכא עשה להדיא עונשין מה"ד לאו כ"ע מודו בו כמ"ש בפ"ג דמכות בחי' והשתא תקשה הא דאמרן.

ולמאי דאפרש בסמוך דהאי א"צ דקאמ' ר"ע ור"י לבר פלוגתייהו לאו א"צ לגמרי קאמר אלא ה"ק למאי דאתם גמרי לעיקר איסור ע"מ בחש"מ מהני קראי דאייתיתו הא ליתא דבלאו הני קראי נ"ל לעיקר איסור ע"מ בחש"מ לר"ע מאלה מועדי ולר"י מק"ו ומ"מ מודו דהני קראי נמי צריכא למאי דאמרן אלא לעיקר איסורו ל"צ דממ"א נ"ל: והא דקאמר חש"מ יש קדושה לפניהם ולאחריהם אינו דין שיהא אסו' בעשיית מלאכה.

בע"כ אין לפ' הא דמייתי לימי חש"מ בק"ו מא' וז' הואיל ויש קדושה לפניהם ולאחריהם דמשתיהן אתיא לן בק"ו הואיל דאית בי' תרתי לטיבותא שיש להן קדושה מלפניהם וגם לאחריהן דק"ו כזה ל"ל אלא אלו הי' יום א' מוטל בין ב"י קדושין א' מלפניו וא' מלאחריו בסמוך לו אבל הימים שבין א' דפסח לז' שלו שהן ימים רבים ל"מ מיום ג' עד הו' דלא אתיא לן בהאי ק"ו דהא אלו ג' ימים אין שום קדושה לא לפניהם ולא לאחריהם אלא אפילו יום ב' וששה לא אתיא לן בהאי ק"ו דב' אין לאחריו וששה אין לפניו א"ו לצדדים נקט ואו או קאמר ומייתי יום ב' לקדושה בצד דלפניו לחוד מיט"ר בק"ו ויום ששי בצד אחריו לחוד מיו"ט אחרון בק"ו מיהו יום ג' דפסח א"א למיתי לידי קדושה בק"ו מיט"ר בהא צד שלפניו דהא יום ב' דלפניו כבר אייתת לי' לידי קדושה ע"י ק"ו בצד דלפניו מיט"ר דהא איכא למיפרך מה ליט"ר שכן יש קדושה לאחריו שהוא יום ב' דאייתת לי' לידי קדושה ע"י ק"ו מיט"ר ובע"כ לא תייתי לידי קדושה ליום ג' אלא מיום ב' מק"ו מה יום ב' שאין לה קדושה אלא לפניו שהוא יט"ר אבל לא לפני פניו ק"ו ליום ג' שיש קדושה לפניו שהוא יום ב' ולפני פניו שהוא יט"ר נמצא אייתית ליום ג' לידי קדושה ע"י ק"ו בן ק"ו דהא מיום ב' אייתית לי' בק"ו ויום ב' גופא לא אתי לידי קדושה אלא בק"ו מראשון וה"נ ה' יום לא אתי לידי קדושה בהאי צד דלאחריו מק"ו די"ט אחרון דמה ליט"א שיש קדושה לפניו יום ו' דאייתת לי' לידי קדוש' מאחרון מצד דלאחריו ובע"כ

ל"ת אלא מיום ו' בק"ו שאין קדוש' אלא לאחריו לחוד שהוא יום ז' ולא לאחר אחריו שהוא יום ח' שהוא חול ק"ו להם שיש קדוש' לאחריו שהוא ו' ולאחר אחריו שהוא ז וזה נמי בק"ו בן ק"ו אתי שהרי ו' גופא בק"ו מז' אתא ולפ"ז יום ד' של פסח אלים טפי למיתי לידי קדושה מק"ו מג' דלפניו ומק"ו דיום ה' מצד דלאחריו דהא כולן אין להם כ"כ קדושה משך ימים רבים כמוהו לא לפניהם ולא לאחריהם מ"מ ק"ל הא מ"מ בסופה דהאי ק"ו צריך אתה לדון ולומר הכי זה שיש קדושה לפניו ולאחריו לכ"ש והא לפניו שהו' יום ג' ע"י ק"ו בן ק"ו אייתית לי' וכן לאחריו שהוא יום ה' נמי ע"י ק"ו בן ק"ו אייתית לי' נמצא יום רביעי א"א למיתי לי' לידי קדושה אלא ע"י ק"ו בן בנו של ק"ו אייתית לי והא בפ"ה דזבחים (דף נ' ע"ב) גבי הא דאמרינן התם וזה ק"ו בן ק"ו ופריך בן בנו של ק"ו הוא ופירש"י ודלמא כולי האי ל"ל למילף ומיזל אלמא ק"ו בן בנו של ק"ו אין דנין ואפ"ת דתחילת דינו דיום ד' א"צ לדונו מיום ג' שלפניו וה' שלאחריו מה"ת דאמרן.

אבל אפשר לדונו מיום א' וב' שלפניו ומאי פרכת מה להנך שיש קדושה לאחריהם האי נמי יש קדושה לאחריו שהוא יום ה' וה"נ אפשר לדונו בק"ו מיום ז או ו' בצד דלאחריהם ומאי פרכת מה להנך שיש קדוש' לפניהם האי נמי יש קדושה לפניו שהוא יום ג' הא מ"מ סוף דינא מדבר שבא ע"י ק"ו בן ק"ו מייתית לה דסוף דינא הוא ק"ו ליום ד' שיש קדושה לפניו שהיא יום ג' או קדושה לאחריו שהוא יום ה' והא יום ג' וה' גופי' לא אייתית להו לידי קדושה אלא ע"י ק"ו בן ק"ו וצ"ל כיון דתחילת דינו דמייתית לי' מב"י ראשונים או אחרונים ואלו באו לידי קדושה ע"י עצמן או ע"י ק"ו אחד אע"ג דסוף דינא הוא ע"י ק"ו בן ק"ו ל"ל בה ודיינין לי' כנ"ל לפירש"י וכיון שכן חה"מ דסוכות שהוא ששה ימים א"א להביא יום ד' וה' לידי קדושה אלא ע"י ק"ו ב"ב של ק"ו דהא אין לו קדושה לאחריו וה' לפניו וא"א לך להביאן לידי קדוש' מב"י ראשונים קדושה לפניהם ולאחריה' שהוא יום ג' וששי ובע"כ אפי' תחילת דינו א"א להביאן לידי קדושה אלא מק"ו דג' וששי והן עצמן לא אתו לידי קדושה אלא ע"י ק"ו בן ק"ו ולפ"ז י"ל דמש"ה נ"ל לר' יונתן לחש"מ דפסח מק"ו משום דאפי' יום ה' א"צ לתחילת דינו למיתי מימי' ע"י ק"ו בן ק"ו אבל ימים אמצעים דסוכות שהן ב' ימים ד' וה' אפי' תחילת דינו א"א למייתי להו אלא מימים שלא באו הן עצמן לידי קדושה אלא ע"י ק"ו בן ק"ו לפיכך לדידהו בעי קרא להביאן לידי קדוש' ולמאי דפי' הא דקאמר ששת ימי בראשית יוכיחו שיש קדושה לפניה' ולאחריהם היינו ב"י שלאחר שבת וב"י שלפניו דאיכא למילף מהאי ק"ו אבל לא יום ג' וד' בשב'.

ומיהו הא לא יתכן אלא לפירש"י שם אבל לפי' התוס' התם דאפי' ב"ב של ק"ו נמי דיינין בע"כ צ"ל כדפי' בתחילה: כל מלאכת עבודה לא תעשה לימד על חש"מ וכו' האי קרא גבי חג הסוכות כתיב ונ"ל דהכי נ"ל מיני' איסור מלאכ' דחש"מ מדשני קרא דגבי חג המצות כתיב כל מלאכה עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לה' ז' ימים דמקדים ציווי הקרבה למנין הימים והכא גבי סוכות כתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו ז' ימים הקריבו אשה לה' קדם מנין הימי' לציווי ההקרבה ש"מ להכי שני למסמוך ז"י לכל מלאכת עבודה לא תעשה למדרש ל"ת ז"י ללמוד שחש"מ אסור בעשיית מלאכה: רע"א א"צ.

ר"ע ודאי מצי נ"ל מקרא דרי"ה דחה"ס ומקרא דר' יאשי' המצות דהא ר"ע גבי מקיים כלאים דריש כה"ג אלא דקאמ' א"צ דמקרא דאלה מועדי ה' נ"ל שני חש"מ בין לפסח ובין לסוכות מיהו מקרא דאלה מועדי ה' אינו אלא עשה מש"ה צריכ' קראי דר"י גבי פסת ודר' יוסי הגלילי גבי סוכות לל"ת ולעבור על מלאכת חש"מ בעשה ול"ת וא"ל דמהדר לי' ר"ע לאו אעיקר מילתא קאמר דא"צ קרא דכל מלאכה ל"ת לגמרי דודאי צריך לל"ת אלא לר"י קא מהדר ר"ע לדידך דילפת לעיקר איסור מלאכת חש"מ מהא לעיקר איסורא ל"ל דהא נ"ל מאלה מועדי ה' לעיקר איסורא והאי קרא לל"ת אתי דקרא דאלו מועדי דקרי לה מקרא קדש אינו אלא עשה.

וה"נ יש לפרש א"צ דרבי (יאשי') [צ"ל דר' יונתן] דמק"ו אתי היינו א"צ לעיקר איסורו דהא מק"ו אתין והני קראי לל"ת אתי. ולמאי דפי' הני קראי דכל מלאכת עבודה דפסח וסוכות כ"ע מודו דלל"ת ור"י דמייתי קרא דחג הפסח סוכות סמיך אקרא דר' יוסי הגלילי וה"נ ר' יוסי הגלילי פסח אקרא דר"י סמיך דודאי א"א ללמוד לא פסק מסוכות ולא סוכות מפסח ומר אמר חדא ומר א' חדא ולא פליגי א"נ ר' יונתן דרשא דרי"ה דגבי סוכות א"ל משום דשני בי' קרא מפסח להקדים מנין הימים לציווי ההקרבה ש"מ לסמוך ז"י לכל מלאכה ל"ת אבל בפסח דליכא שינוי דאורחא דקרא להקדי' למנין הימים ל"ל דר' יאשי' למדרש איסור מלאכה מיני': ה"ג אם בח' הרי כבר נאמר שבתון ובס"א גרס אם בז' הרי כבר נאמר שבתון ושיבוש הוא דלא נאמר שבתון בז' של פסח אלא בשמיני של חג.

מ"מ ק"ל אמאי נקט קרא דשבתון לעשה שנאמר לבסוף ולא נקט רישא דקרא דמקרא קדש הנאמר בראשון ושמיני דמשמע קדשהו בע"מ כדמשמע לי' מקרא קדש דגבי אלה מועדי ה' דלע"מ אתי ואע"ג דבפ"ד דר"ה (דף לב) דרש ר"א שבתון דגבי ר"ה זה קדושת היום ומקרא קדש לע"מ וא"ל ר"ע מפני מה ל"נ שבתון שבות שבו פתח הכתוב תחילה אלא שבתון קדשהו בע"מ ומקרא קדש זה קדושת היום.

ש"ה גבי ו"ה שכתב שבתון קודם למ"ק ראוי לדרשו לע"מ שהוא עיקר אבל הכא גבי סוכות מ"ק כתיב קודם לשבתון ראוי לדורשו לע"מ שהוא עיקר מש"ה אקדמו קרא וכ"ת משום דשבתון דר"ה כיון דאקדימה קרא בע"כ מיירי מע"מ הא מגלי על שבתון דסוכות אע"ג דמאוחר למ"ק דמיירי נמי מע"מ.

ליתא מאי חזית דאזלת בתר ר"ה דאקדמו וילפי' לסוכת מיני' אדרבה זיל בחר חה"ס דאקדים קרא למ"ק לשבתון דבע"כ מ"ק לע"מ אתי' הואיל ופתח בו תחילה והוא מגלי על מ"ק דר"ה דקדשהו בע"מ קאמר א"ו כל חד וחד תיתי במילתי'. ולא מגלי חד על חבירו אלא במאי דפתח תחילה מיירי מע"מ הלכך ר"ה דשבתון קדם מיירי מע"מ אבל סוכות דקדם מ"ק הא מיירי מע"מ ולא שבתון ואמאי א' ר"ע והלא כבר נאמר שבתון בא' וח' הל"ל הלא כבר נאמר מ"ק לע"מ.

והשתא קשה הא דאמר הלא נאמר שבתון הא מקרא קדשדסכות שבות במשמע בלא שבתון ושמא י"ל כיון דר"ה נאמר בקרא קודם לסוכת וגבי ר"ה כתיב שבתון תחילה הוא עיקר משל סוכות הכתוב לבסוף וכיון דשבתון דר"ה בע"כ שבות במשמע הואיל ופתח בו תחילה הא מגלי על שבתון דסוכות דשבות במשמע אע"ג דכתיב לבתר מקרא קודש ולא של סוכות המאוחר יגלה על של ר"ה הקדים: הרי הוא אומר אלה מועדי ה' ומסיפא דקרא דמקרא קדש משמע קדשהו בע"מ ואע"ג דבפ"ב דר"ה (דף כט) תנן ראש ב"ד א' מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש ואמ' בגמ' מנ"ל אמר קרא אשר תקראו אותם קרי בי' אתם רנב"י א' אמר קרא אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש מקודש תרי זימנא ל"ל דכתיב מ"ק.

י"ל ב' פעמים כתב מ"ק א' בתחילת הפ' קודם למועדת וא' לבתר א' אתו לדרשא דהכא וא' להוא דפ"ב דר"ה ועוד קרא ג' נמי נאמר שם ושם בחי' יתבאר יותר: וביום ז' עצרת מה ז' עצור. נ"ל מדכתיב וביום הז' בויו מוסיף על ענין ראשון להיקשא דמה ז' עצור א"נ מדלא אהדר קרא הכא במ"ת בפ' ראה לאיסור מלאכה בשום רגל מג' רגלים מ"ש דאהדרי' בז' של פסח לחוד אנא להקישא דאף ששה עצורים: ת"ל וביום ן' עצרת מה ז' עצור וכו' יש לפ' משום דכתיב בז' עצרת דמשמע דז' לחוד עצור אבל לא הששה ומאחר דמקרא א' מרבה וא' ממעט לא מסרן אלא לחכמים לומר שאסו' במקצת דהיינו דבר שאין אבוד כל ז' ובאבוד מותר א"נ מדכתיב וביום השביעי בה' מיעוטי משמע למעט הו' ימים מאיסור כל מלאכה אבל ק"ל דבפ"ק דפסחים (דף ה) יליף רנב"י דחמץ בע"פ אסור דכתיב אך ביום הראשון תשביתו ראשון דמעיקרא משמע ופריך התם דכתב ביום הראשון שבתון וביום הח' שבתון ה"נ ראשון דמעיקרא משמע ומשני מה ח' ח' דחג

אף א' א' דחג הראשון ל"ל למעוטי חש"מ חש"מ מראשון ושמיני נפקא ומשני סד"א הואיל וכתיב וביום הראשון וי"ו מוסיף על ענין ראשון דאפי' בחש"מ נמי קמ"ל ופריך לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ה"א והשתא מאי קא ק"ל הא ה"נ דריש בה"ג דמקרא א' מרבה חש"מ לאסור מלאכה ומקרא א' ממעט הא כיצד לאסור שאינו אבוד ולהתיר אבוד ה"נ נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון לאסור שאינו אבוד וה' מיעוטי משמע להתיר האבוד ויתר הדברים מה שיש לדקדק עוד בשמעתין יתבאר ריש מס' מועד קטן בחי':

יח ע"ב נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה.

ל"צ למיתני למעשר כלל אלא בלחולין ולתרומ' בלחוד סגי דש"מ דלחולין הקל בעי נטילת ידים ולתרומה החמור' נמי סגי בנטילה ולא בעי טבילה כמו לקודש דסיפא והא ממילא ש"מ להא דמעשר דבעי נטילה דלא גרע מחולין ודסגיא לי' בנטילה וא"צ טבילה כקודש דלא חמיר מתרומה מיהו אליבא דרבנן דס"ל דמעשר בעי נ"י אף לנגיעה וחולין לאכילה אין לנגיעה לא וכן למאי דמסיק דמעשר בעי נטילת ידים באכילה דפי' וחולין נהמא אין פי' לא ניחא דקתני מעשר משום נגיעה או פי' ובגמ' אפרש עוד: טבל לחולין הוחזק לחולין אסור למעשר יש לפרש דבטבילה גמורה מיירי בטמא שצריך טבילת כל הגוף מה"ת דלאו אורישא קאי דמיירי בטומאת ידים לחוד הא בחולין ובמעשר ובתרומה בנטילה סגי להו וא"ל דאטומאת ידים (דאורייתא) [דרבנן וכצ"ל] קאי וקמ"ל דאע"ג דעבוד מילת' יתירא דטבל בהני דסגיא להו בנטיל' אם לא הוחזק לחמור אלא לקל כאלו לא טבל לחמור מיהו מדפריך בגמ' מדתני' בין נתכוון ובין לא נתכוון ידיו טהורות אברייתא דבעי כוונה ולא פריך לה אמתני' משמע דאמתני' לק"מ דמיירי בטומא' של תורה אבל טומאת ידים דקיל דאינו אלא מדברי סופרים מודה דא"צ כוונה מכלל דמתני' מטומאה חמורה של תורה מיירי ולא בטבילת ידים מיהו למאי דמשני כאן בחולין דאצ"כ כאן במעשר מהשתא א"ל דמתני' מטומאת ידים קלה נמי איירי ובגמ' אפרש לה: טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל פי' רש"י ולא הוחזק לא נתכוון לשם טבילת טהרה אלא לרחיצה בעלמא.

וק"ל למה אינו מפ' דהאי טבל ולא הוחזק דומיא דרישא דהא דטבל לחולין הוחזק לחולין ואינך דרישא דאיירי שנתכוון לטבילה גמורה ולא לרחיצה בעלמא והא לכ"ע מהני מה"ת אפי' למ"ד חולין צריך כוונה כיון דנתכוון לשם טבילה גמורה אע"פ שלא נתכוין למעשר ולאינך עלתה לו טבילה לכל דאין טבילה לחצאין.

וכה"ג אמ' בספ"ק דכריתות (דף ח) מאן דמחייב חמש טבילות כיון דטבל לחדא איטהר ואפי' אמר על הראשונים אני טובל טהר מכולהו כדמוכח התם להדיא וכן פי' רש"י התם

היינו משום דאין טבילה לחצאין וה"נ ל"ש וטבל ולה"א מיירי נמי בכה"ג שנתכוון לשם טבילה ולא לרחיצה בעלמא אלא שלא הוחזק כלל ולא נתכוון בשע' טבילה לשום דבר לא לחולין ולא למעשר ולא לאחד מן השאר הוי כאלו לא טבל ומדרבנן דאלו מה"ת כיון דנתכוון לשם טבילה סגי ומהני לכל ובהא כ"ע מודו: והא ל"ל דכה"ג דטבל לשם טבולה סתם אלא שלה"ח לשם אחד מאלו מהני אפי' מדרבנן והא דלא מהני מדרבנן ברישא בטבל לשם חולין היינו משום דהוחזק לחולין גרע טפי דעקר דעתו לגמרי ממעשר וכן בטבל לשם מעשר ואינך נמי ה"ט משום דעקר דעתו לגמרי מן החמור ממנו וכמו שאכתוב בסמוך בשם התוס' ולפ"ז דאי נתכוון לשם טבילה סתמא מהני אפי' מדרבנן לכל ומהשתא בע"כ סיפא דטבל ולה"א א"א לפרש אלא כדפי' רש"י דהיינו שלא נתכוין אלא לרחיצה בעלמא ליתא דבע"כ בטבל סתם לשם טבילה אלא שלא נתכוין לשם אחד מאלו כאלו לא טבל כלל מדרבנן דאי סד"א דמהני כה"ג ר"א דאמ' בגמ' טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה היכי משכחת לה אי בטבל לשם טבילה סתם חזקה זו ל"ל ואי בטבל בהדיא לשם א' מאלו לא מהני חזקה לאחר שעלה דאם הוחזק אינו מחזיק לאחר שעלה כדאמר' בגמ' אלא ע"כ האי טבל ונתכוון לשם טבילה אלא של"צ להדיא למעשר ולאינך נמי אפ"ה לא מהני מדרבנן ור"א אהא קאי.

ודוחק לומר דהא דר"א דטבל ועלה היינו של"צ בשעת טבילה אלא לרחיצה בעלמא ועוד דאמ' לקמן עודהו רגלו אחת במים אע"פ שהוחזק מחזיק עלה אם לא הוחזק מחזיק ואם הוחזק אינו מחזיק ומדאם הוחזק אינו מחזיק דסיפא דהתם מיירי בשנתכוון לשם טבילה שהרי הוחזק רישא דאם ל"ה מחזיק מיירי נמי בנתכוין לשם טבילה ואפ"ה צריך להחזיק: חייבין עליו מיתה וחומש פי' רש"י מיתה זר האוכלן מזיד וראיתי בירושלמי ספ"ק דחלה דפריך אהא דאמר רב בספ"ט דסנהדרין (דף פג) זר האוכל תרומ' ואינו במיתה רב פליג על מתני' פי' מדתנן חייבין עליהן מיתה ומשני פתר לה בכהנים פי' בכהן האוכל בטומאות הגוף מיירי מתני' דחייבין עליו מיתה ופריך והא תנינן חומש וכי יש חומש בכהנים פתר לה לצדדים היא מתני' רישא בכהנים סיפא הא דחומש בישראל והא דתנן ואסורים לזרים רפ"ח דיבמות (דף ע"ג) מייתי לה למתני' ופי' רש"י התם דאיצטריך למיתנה משום סיפא משא"כ במעשר אפי' איסור ליכא והתוס' פי' דאסור לזרים אפי' חצי שיעור וכן פי' בירו' התם אליבא דר"י דס"ל זר שאכל את התרומה חייב מיתה דהא דתנן ואסורים לזרים דמשמע איסורא בעלמא היינו בחצי שיעור ונ"ל דאפילו לרב האי ואסורים לזרים דסיפא בחצי שיעור מיירי דאי בכשיעור א"כ אמאי עריב ותני חומש דזרים בהדי רישא דמיתה דמיירי לדידי' בכהנים ומשום טומאה קאמ' ה"ל למתני

להאי חומש בסיפא בתר ואסור לזרים דמיירי במזיד הל"ל וחייבין עליו חומש ובשוגג א"ו ואסורים לזרים אפי' לרב ל"מ אלא מחצי שיעור לפיכך לא עירב לחומש בהדי זרות דחומש פחות מכשיעור ליכא כדתנן בפ"ז דתרומות האוכל פחות' מכזית תרומה משלם את הקרן ואין משלם את החומש מש"ה עריב לי' ברישא בהדיא חייבין עליו מיתה דשניהם אינן אלא בכשיעור דמיתה נמי ליכא בפחות מכשיעור.

מיהו ק"ל לפי"ז אליבא דרב אמאי נקט תנא למילתא בתרי גווני דלענין טמא נקט לה בכשיעור ובזרות בפחות מכשיעור י"ל דקמ"ל דחומש דאוכל תרומ' בשוגג שיעורו שוה למיתה דאוכל בטומא' מה התם בכזית דגבי טומא' אכיל' כתי' איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשי' לא יאכל ואתרומ' קאי כדא' בפ"ח דיבמו' (דן עא) ואכיל' בכזי' אף חומש דתרומ' בכזית לאפוקי ממ"ד בפ"ב דפסחים (דף לג) דאוכל תרומה בשוה פרוטה אע"ג דליכא כזית חייב חומש בשוגג אע"ג דכתוב בי' אכילה נ"ל מדכתיב ונתן ונתינה הוי בש"פ וה"ה למזיד להאי תנא נמי אינו חייב משום זרות אלא בכזית כדמוכח התם לפיכך עריב לחומש דזרות בהדי מיתה דטומאה למימרא דשיעורן שוה בכזית ואי הוי תנא לחומש דזרות בהדי מזיד דזרות ה"א דשיעור שניהם שוה בש"פ ואע"ג דכבר תני בפ"ז דתרומות דאין חומש בפחות מכזית דתני משלה את הקרן ואין משלם את החומש דמשלם את הקרן ע"כ בדאיכא ש"פ מיירי ואפ"ה אין משלם את החומש דכה"ג דייק בפ"ב דפסחים אברייתא.

מ"מ דרך התנא להשמיענו בקוצר אגב אורחי' אן למה דתנן בהדיא במ"א וכה"ג אמרינן בריש ברכות קמ"ל דכפרה לא מעכבא אע"ג דתני לה בהדיא במס' נגעים וכמו שפי' התוס' התם. עי"ל בע"א ולא ראיתי להאריך בזה יותר: אלא חולין אחולין קשיא ולא הוי מ"ל הא ר"ע והא רבנן דשמעינן לי' לר"ע דא' שני עושה שלישי בחולין כדתנן בפ"ה דסוטה (דף כז) כל אשר בתוכו יטמא אין אומר טמא אלא יטמא לימד על כיכר שני שמטמא את השלישי די"ל דע"כ ל"ק ר"ע דכיכ' שני עושה שלישי בחולין אלא בטומא' דאורייתא אבל בדרבנן לא דכה"ג אמ' בפ"ב דחולין (דף לג) אמתני' דהשוחט ולא יצא מהם דם.

מיהו ק"ל דאהא מתני' דהשוחט דתני ונאכלין בידים מסואבות מ"ל בידים תחילות כגון הכניס ידיו לבית המנוגע דידיו תחילות דגזרינן ידיו אטו גופו ור"מ היא דאמ' ידיו תחילות אף לחולין וה"נ ה"ל לאוקמא מתני' דנוטל לידים לחולין בידים תחילות כר"מ ודלא כרבנן דאמר התם אין ידים תחילות לחולין מיהו למאי דפי' במתני' מדנקט במתני' מעשר וע"כ כרבנן דפליגא עלי' דר"מ דשאני להו בין חולין למעשר ונקט מעשר למאי

דס"ד השתא אפי' לנגיעה ולמסקנא מעשר אפי' אכילה דפי' בעי נטילה ולחולין אכילה דנהמא אין דפי' לא וכמ"ש בסמוך וכיון דמתני' דלא כר"מ אלא כרבנן לא נ"ל לאוקמא בידים תחילת כר"מ ולא כרבנן.

מ"מ אכתי קשה דהא לקמן גבי טבל והוחזק לחולין ח"ל למשנתינו רישא רבנן דשני להו בין חולין למעשר וסיפא ר"מ אלמא מוקמינן למתני' בתרי תנאי. וי"ל דמ"מ חדא בבא לא נ"ל לאוקמא כר"מ וכרבנן והא דנוטלין לידים לחולין ולמעשה חדא בבא היא ועוד דר"א ב"א מתני' בסיפא ה' מעלות ומוקי לה כולה כרבנן כדאמר לקמן מש"ה אליבא דר"א לא ניחא לי' לאוקמי הא דנוטלים ידים לחולין כר"מ ולמעשר כרבנן: כאן בנהמא. ק"ל אמאי לא משני אידי ואידי לנגיעה כאן בנגיעה דאוכלין א"ל נטיל' דאין שני עושה שלישי בחולין כאן במשקין דאפי' לנגיעה צריך נטילה דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. וידים קודם נטילה נמי עושין את המשקה תחילה כדאמר בפ"ק דברכות (דף נב) גזי' שמא יטמאו משקים את אחורי הכוס מחמה הידים ויחזור ויטמא את הכוס וי"ל למאי דפי' ניחא מדנקט במתני' מעשר אלמא חמיר לן מעשר מחולין לענין נ"י והא א"א אלא באוכלים דשאני בין נהמא לפי' להאי שנויי א"נ בין אכילה לנגיעה לשנויי קמא אבל במשקים אין לחלק בין משקה למשקה ובין שתי' עצמה לנגיעה ואע"ג דהוה מצי למימר כאן באוכלים כאן במשקים ומתני' נוטלין לחולין במשקים ולמעשר באוכלים מ"מ נ"ל יותר לחלק באוכלין גופייהו בין חולין למעשר בין אכילה לנגיעה א"נ בין נהמא לפי' מלאוקמי (חולין) [צ"ל חולין ומעשר] דמשנתינו בתרי גוונא חולין במשקים ומעשר באוכלים ואע"ג דמצינו באוכלים דפי דבעי נמי נטילה כדאמר בפ"י דפסחים כל שטיבולו במשקה צריך נ"י ההיא לאו משו' לתא דאוכלין אלא משום לתא דמשקים כדאמ' התם שמא יגע במשקים ומטמאתן והא דקאמר כאן בפי' אחולין קאי ומ"מ למעשר אפי' אכילת פי' בעי נטילה דההוא שנויי דמשני מעשר אמעשר הא ר"מ ומתני רבנן למסקנא נמי קאי מדנקט למעשר כלל במתני' וכדפי': וכן המטביל ידיו נתכוון ק"ל כיון דאשמועינן דלנט"י שאינו אלא לקדוש' קלה מתרומה ולמטה אפ"ה צריך כוונה כ"ש לטבילה שאינו אלא לקודש החמור דצריך כוונה דהא כוונה בקדושה תליא דמה"ט חולין לא בעי כוונה כדמסיק.

וי"ל דה"א כיון דאלימא מילתא דטבילה טפי מנטילה דמהני אפי' לקדושה חמורה לא בעי כוונה קמ"ל דאפ"ה בעו כוונה א"נ י"ל הא דתני וכן המטביל אמעשר ואתרומה קאי אע"ג דטבילה מילתא עדיפא היא דמהני אפי' לקודש וה"א אי עביד לה למעשר ותרומה א"צ כוונה קמ"ל דאפ"ה צריך כוונה: והא תניא בין נתכוון.

ובין לא נתכוון ידיו טהורות הא דלא רמי לה אמשנתינו דמשמע דבעי כוונה כדפי' במתניתן. די"ל מתני' מיירי מטומאה חמורה של תורה אבל במעלות דרבנן מודה דא"צ כוונה וכדפי' במתניתן: כאן לחולין כאן למעשר ק"ל דמשמע דס"ל לר"נ אע"ג דחולין לא בעי כוונה מעשר בעי כוונה והא בפ"ב דחולין (דף לא) אמ' נדה שנאנסה וטבלה אר"י א' רב טהורה לביתה ואסור' לאכול בתרומה וא"ל הבא לר' נתן עון כרת הותרה איסור מיתה מבעי' א"ל בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה והשתא מאי איריא דקאמר אסורה לאכול בתרומ' הא אפי' הקל נמי אסורה כדאמר ר"נ גופי' הכא.

וי"ל דהא דאמ' הכא כאן למעשר היינו אליבא דרבנן דשאני להו בין חולין למעשר אבל התם דקאמר ואסורה לאכול בתרומה תרומה אין מעשר לא היינו אליבא דר"ת דלא מחלק בין חולין למעשר ועי"ל דמש"ה נקט רב ההם אסורה לאכול בתרומה משום דנאכל בזה"ז משא"כ מעשר דבעי חומה ובזה"ז ליכא חומה למ"ד קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל.

שוב ראותי להתוס' שם בפ"ב דחולין דנקט תרומה ולא מעשר משום דנוהג בזה"ז: כאן לחולין כאן למעשר. למעשר בעי כוונה.

לחולין לא בעי כוונה ק"ל הא התם בפ"ב דחולין (דף לג) אמר' אליבא דרב דא' נדה שנאנסה וטבלה טהורה לביתה. דבעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה לר' נתן דא' התם גבי שחיטה דלא בעו כוונה אפי' לחתיכה בעלמא בנפלה מן הגשר וטבלה אע"ג דאפילו לרחיצה בעלמא לא נתכוונה אפ"ה מהני לחולין ולרבנן דאמר התם גבי שחיטה דבעי מיהו כוונה לחתיכה ה"נ מיירי שירדה להקר דנתכוונה לרחוץ אלא של"נ לטבילה והשתא אע"ג דר"נ כרב ס"ל דחולין לא ב"כ אפ"ה הא מ"ל דהני תרתי ברייתא לחולין מיירו ולא נתכוון דקתני בהו מיירי דל"נ אפי' לרחיצה וקמייתא רבנן ובתרייתא ר"נ.

א"נ הא והא רבנן דקמייתא דבל"נ אפי' לרחיצה ובתרייתא בנתכוון לרחיצה אלא של"נ לטהרה דנטילה וטבילה כיון דאפי' בחולין איכא גווני דבל"נ אינו כלו' הא מ"ל דהא דתני ל"נ ידיו טמאות בכה"ג. וי"ל משו' דקתני בקמייתא תרתי נוטל ידיו וכן מטביל והא מטביל א"צ אלא בקודש והתם כוונה מעליא בעי לשם טהרה כדתנן הוחזק לתרומה אסור לקודש כ"ש בדלא הוחזק ונתכוון כלל לשם טבילה וכדתני סיפא טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל דאפי' למ"ד חולין לא בעי כוונה למעשר ומן המעשר ולמעלה בעי כוונה מדרבנן ודומיא דהאי כוונה דטבילה מצריך האי תנא בנטילה מש"ה א"א לאוקמי בחולין ולפי"ז הא דתני תרתי נוטל ומטביל מש"ה תני לי' דנוטל בעי נמי כוונה גמורה דומיא

דמטביל מיהו אין זה מספיק דהא איכא לפרושי נוטל ומטביל שניהן בחולין מיירו ונקט מטביל לרבותא כדפי' לעיל: ומנא תימרא דחולין לא ב"כ דתנן.
ק"ל ל"ל להביא ראייה ממקום א' ת"ל מהא ברייתא גופא דתני בין בנתכוון בין לא נתכוון ידיו טהורות ועכ"פ בחולין איירי וי"ל דמהא לא ש"מ אלא בטומאת ידי' דרבנן אבל בטומאה מאה ש"ת ב"כ ולפיכך מייתי ראי' מגל שנתלש דמיירי מסת' טומאה של תורה והא מנא תימרא דשמעתין דמיירי בטומאת ידים דרבנן ל"צ אלא עיקרו אמילתא דרב בפ"ב דחולין גבי נדה שנאנסה וטבלה דא' רב טהורה לביתה דבעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ואגב גררא אייתי לה נמי בשמעתין משום דלר"נ בלא ההיא דהכא ס"ל דחולין לא בעי כוונה אפי' בטומאות של תורה כדאמ' התם.
מיהו לר"י דא' התם אף לחולין בעי כוונה קשה במאי מ"ל להני רומיא דמתנית'. ול"ל בטומאת ידים דרבנן מודה "י דחולין לא בעי כוונה שהרי התם בפ"ב דחולין גבי נדה שנאנסה וטבלה מייתי ר"נ סייעתא לרב מהאי דלקמן פי' שנפל' לתוך אמת המי' ידיו טהורות ואי ר"י נמי מודה בטומאת ידים מאי ראי' היא זו.
א"ו ר"י אף בטומאת ידים נמי בעי כוונה ואף לחולין והא כוונה דבעי ר"י אף לחולין כוונ' מעליא בעי לשום טהרה גמורה כדמוכח כל ההיא סוגיא דהת' וא"כ ההיא ברייתא דבל"נ ידיו טהורות הוי תיובתא לר"י דבמאי מ"ל. וי"ל דלמאי דמסיק הת' ר"י אמר כר"י ב"י דא' וכיבס מה ת"ל שנית מקיש תכבוסת ב' לא' מה א' לדעת אף ב' ניחא.
מיהו אכתי ק"ל הא דמביא ר"נ ראי' לקמן מפי' שנפלה לתוך אמת המי' דידיו טהורות הא טומאה דרבנן ות"ל מהא ברייתא דנוטל ומטביל דלא ב"כ לידים דרבנן. אלא י"ל דמהא דל"נ ידים טהורות אין להוכיח דחולין לא בעי כוונה דא"ל לא נתכוון דמתניא לאו למימרא דלא נתכוון לשם טבילה לגמרי אלא לא הוחזק ולא נתכון להעמיד גופיה בחזקת טהרה לחולין דומיא דהוחזק דכולה מתני' ובהא אפי' ר"י מודה דהוחזק כה"ג בחולין ל"צ: ידיו טהורות והפי' אינן בכי יותן ובתוספתא תניא פי' שנפלה לתוך אמת המים ופשטן מי שידיו טמאות ונטלם ידיו טמאות ופירו' טהורין ואם חישב בשביל שיודחו ידיו ידיו טהורות והפי' בכ"י ופי' הר"ש בפ"ז דמס' ומכשירין דהאי תנא פליג אמתני' דחולין ב"כ.
ולדבריו נ"ל הא דמייתי ר"נ ראיי' ממתני' משום דמתני' עיקר מברייתא. וק"ל כיון דידיו טמאות אמאי פי' טהורין הא נגע במשקין טמאין שבידו ואי משום כיון דלא נ"ל בנפילתן לא הוכשרה דאינו בכ"י הא חנן בפ"ק דמכשירין משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון וצ"ל לפי' הר"ש דבהא נמי פליג אמתני' וס"ל כמ"ר בפ"ק דשבת (דף יז) אין כלי

טמא חושב משקה אע"ג דהכשירו וטומאתו באין כאחד אי לא נ"ל אינן בכ"י ול"נ דלא פליגא כלל והתוספתא דתני ידיו טמאות מיירי למעשר דב"כ אבל לחולין מודה דא"נ כוונה וגם מתני' נ"ל ע"ד זה דרישא בתולין וסיפא דבשביל שיודחו ידיו דתני ידיו טהורות היינו טהורות אפי' למעשר קאמר כיון דנתכוין והשתא א"ש להא דתני ידיו טהורות בסיפ' השתא רישא דל"נ ידיו טהורות סיפא שנתכוון לכ"ש א"ו רישא בחולין ואפי' ל"נ וסיפא במעשר ואי נתכוון אין ל"נ לא.

ולמאי דפי' ש"מ דאפי' לטומאת ידים דרבנן עשו רבנן מעלה דמשנתינו דבעי הוחזק למעשר ולתרומה וכל אינך דתנינן ועוד ש"מ דאע"ג דנטילה של"נ לא מהני לתרומה ל"א כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה מ"מ ק"ל אהא דקא' בשביל שיודחו ידיו הפי' בכ"י משום כיון דנתכוון להדיח ידיו גלי דעתי' דנ"ל בהך נפילה שע"י ידיח ידיו כדפי' רש"י מה בכך וכי לא הי' באפשרי להדיח ידיו בתוך אמת המים זה בלא נפילת פי' הללו ונטלתם מתוכו ואין זה גלוי דעת שנ"ל בנפילת הפי' לתוך אמת המים ואנן בעינן כי יותן דומיא דכי יתן דנ"ל: ה"ק אע"פ שהוחזק לחולין אסור למעשר.

ק"ל מדקאמר אע"פ שהוחזק לחולין משמע דעדיף הוחזק לחולין ולא הוחזק למעשר מלא הוחזק כלל אף לחולין והא בסיפא דמתני' תנן טבל ול"ה כאלו לא טבל ופי' התוס' דאי מרישא הייתי אומר דטפי עדיף ל"ה כלל למעשר מהוחזק לחולין דהא עקר דעתו לגמרי ממעשר ובע"כ הבי הוא דאל"כ ה"ל סיפא משנה שא"צ אלמא להו"א כלל עדיף טפי מהוחזק לחולין ומאי אע"פ שהוחזק לחולין דקאמ'.

ואע"פ שהתוס' פי' עוד בשם הר"א ורבותא דמתני' משום חולין הייא דמהניא אף בלא כוונה דאי משום מעשר אף כי הוחזק לחולין קתני רישא דל"מ אאל"כ דהא מפשטא דמתני' משמע להיפך דלחולין בעי הוחזק אלא ר"נ למאי דס"ל חולין לא ב"כ דחק לשנויי דאע"פ שהוחזק קאמ'. והא ל"ל דלעולם הוחזק לחולין עדיף מלהו"א כלל דמתכוון מיהת לש' טביל' והאי טבל ולהו"א מיירי שלא נתכוון כלל אפי' לרחיצה בעלמ' דהא אפי' רב מודה דלרבנן דפליגי אדר' נתן וס"ל דגבי שחיט' ב"כ לש' חתיכה ה"נ גבי טבילה בעי כוונה ואי לא נתכוון אפילו לשם רחיצה לא מהניב"ב לשם רחיצה ואי לאו נתכוון אפי' לשם רחיצה לא מהני מה"ת ואסורה אפי' לבעלה דחולין הוא כדאמ' התם בפ"ב דחולין ומתני' אתיא כרבנן וסיפא מלה"ח ולא נתכון אפי' לרחיצה בעלמא מיירי ומה"ת לאו כלום הוא.

והיינו דשינה תנא בלישנא דברישא תנא טבל לחולין הוחזק לחולין אסור למעשר ובן אסור לתרומה אסור נקדש אסור לחטאת ובסיפא תנא כאלו לא טבל משום דסיפא מה"ת

הוא מש"ה נקט כאלו ל"ט דלא עשה ולא כלום לגמרי מה"ת וה"ל כאלו לא טבל כלל וברישא דהוחזק ונתכוון לטבול לקל ולא לחמור דמה"ת ש"ד ואין כאן אלא איסורא בעלמא משום מעלה דרבנן נקט לישנא דאסור והא ליתא דכיון דרישא וסיפא נקט חדא לישנא דולא הוחזק שוין הן ול"ל דל"ה דסיפא ל"ד לדרישא ועוד כולה מתני' ממעלות דרבנן אייריי ולא משל תורה והא דשני בלישנא דהתם תנא אסור והכא כאלו לא טבל היינו נמי ממעלות דרבנן אלא דברישא אהני לי' הטבילו קצת אפי' מדרבנן מיהת לקל ל"ש לשון כאלו לא טבל דהא בלא טבל אמור בכולן אבל בהוחזק לקל שרי לקל אפי' מדרבנן אבל בסיפא מדרבנן לא מהני למידי לדבר שבקדש כאלו ל"ט לגמרי ונ"ל דהא אע"פ שהוחזק דקאמ' לאו למימרא ל"ה לשם א' מאלו אלא שנתכוון לשם טבילת טהרה סתם דודאי הא עדיפא מדרישא אלא ה"ק אע"פ שהוחזק לחולין פי' ל"מ היכא דלא נתכוין כלל לשם טבילה אלא לרחיצה בעלמא דעביד רבנן מעלה אע"ג דמה"ת כה"ג מהני אלא אפי' טבל והוחזק לחולין דנתכוון לשם טבילה לא מהני לאינך מדרבנן ול"מ הא דעקר דעתו מן החומר לגמרי אלא אפי' טבל ול"ה כלל אלא סתם נמי עבד רבנן מעלה והשתא הני בבא ע"ד לא זו אף זו תני להו ובסמוך אכתוב עוד בזה: טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה פי' התוס' ועודנו לח ובכמה ספרי' כתב בהדיא לח וק"ל אע"פ שעודנו לח לאחר שטבל ועלה אמאי מחזיק עצמו לכל מה שירצה ואע"ג דהא מילתא דהוחזק מדרבנן היא אפ"ה ה"ל כהלכתא בלא טעמא ונ"ל דר"א לטעמא אזיל דס"ל בפ"ט דבכורות (דף נז) דיש ברירה גבי מעשר בהמה בחלקו ט' כנגד ט' ועשר כנגד עשר אמ' זה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך וה"נ כיון דטבל סתם אחר עלייתו כשמחזיק עצמו אמר' הוברר הדבר למפרע שטבילתו היתה ע"ד זה.

וכ"ת א"כ מאי ס"ד דמקשה מהא דעודנו רגלו אחד לומר לאין מחזיק כלל הא ודאי לא דמי דטעמ' דר"א משו' ברירי אבל בהוחזק לדבר (חמור) [צ"ל קל] כבר בשע' טביל' ל"ל ברירי לפיכך עלה אינו מחזיק וי"ל דודאי המקשה דמדמי להו אהדדי לא אסיק אדעתא דטעמא דה"א משום ברירה וה"ה דהוי מצי להקשות מ"ט דר"א אלא דעדיפא מיני' פריך למאי דס"ד דטבל לקל שוה ללא הוחזק כלל דלפי"ז קשיא לר"א מהאי ברייתא אבל למאי דמשני דבטבל סתם מחזיק לאחר שעלה ובהוחזק לא טעמ' דר"א משום ברירה הוא לפיכך בהוחזק לקל דל"ל ברירה עלה א"מ.

ולמאי דפי' אין מכאן ראי' דהוחזק לקל גרע מלא הוחזק כלל מדהכי מהני לאחר טבילה והכא לא דכיון דטעמא דר"א משום ברירה הוא וגבי הוחזק לקל ל"ל הכי אין זה משום קילותא דהא וחומר דאידך: א"ר פדת היא ק"ל האיך מדמי להו אהדדי הא ה"ט דר"י דא'

אם הו' רגליו של א' נוגעת במים אף השני טהור משום גוד אחית כדאמר בסמוך והא ל"ל אלא לענין מקוה שיש בה מ' סאה מכוון דכיון שרגליו של א' נוגעת במים אמ' גוד אחית מים שעליו כאלו הן במקוה אבל הכא אפ"ת גוד אחית המים שעליו מאי אהני זה לחשוב לגברא כתחילת טבילה לומר שאע"פ שהוחזק מחזיק אדרבה כ"ש דגרע טפי דאמ' גוד אחית המים שעליו ה"ל כאלו עלה לגמרי דאינו מחזיק.

וכ"ת דאמר גוד אחיה לגברא גופי' כאלו הוא עדיין במקוה הא ליתא דהא גבי ג' גממיות בנחל אר"י לקמן דמטביל בתחתונה משו' גוד אחית ולא בעליונה דל"ל גוד אסיק ואו שייך למימר גוד אחית בגברא גופא אמאי אינו מטביל בעליונה א"ו גוד אחית לגברא גופי לא. והנ"מ בסמוך גבי מהו להטביל מחטין בראשו של א' גוד אחית א"ל לר"י גוד אסיק ל"ל ואמאי נימא גוד אחית למחטין כאלו הן במקוה.

א"ו ל"ש לומר גוד אחית לאותן שמטבילן בהן אלא דאמ' גוד אחית למים הללו כאלו הן מחוברים זה לזה אבל בדבר הנטבל כגון אדם וכלים ל"ש לומר גוד אחית אותן למים לעשותן חיבור וי"ל דס"ל לר' פדת דאין לחלק בין גוד אחית לגוד אסיק ומאן דא"ל גוד אחית גוד אסיק נמי א"ל ולא שמיע לי' הא מתני' דלקמן דאני א' בתחתונה ולא בעליונה כי היכא דלא שמיע לר"י ולפיכך מהני להחזיק בעודו רגלו א' במים דאע"פ שהחזק לדבר קל מחזיק לדבר חמיר משום גוד אסיק מים שבמקוה למים שעליו ועושין חיבור דהא דרגלו א' במים מיירי בעודו לח ומים מטפחין עדיין על כל בשרו כדפי' התוס' גבי טבל ועלה דר"א דמיירי בעודנו לח.

מיהו למסקנא דלקמן דר"י גוד אסיק ל"ל תנא דעודהו רגלו א' במים ר"מ היא דא"ל מי גוד אסיק בסמוך דאמ' מטביל בעליונה: ד"ה אף השני טמא ק"ל מאי אף ונ"ל דל"ג אף אלא ד"ה השני טמא: ר' מאיר הי' אומר מטביל בעליונה לישנא קמא דר"נ דאמ' לעיל במטומא' לטהרה ד"ה השני טמא דל"א גוד אחית דא"כ כ"ש גוד אסיק ל"א צ"ל דה"נ מיירי במעלות דרבנן: א"ל אי תניא תניא.

נ"ל דלא ס"ל לר"י כדר"נ דיש לחלק בין מעלות דרבנן לטומאה וטהרה דא"כ הוי מצי לאוקמי לקמייתא במעלות דרבנן לפיכך א"ל לר"י נמי גוד אסיק ובתרייתא במטומא' לטהר' הלכך גוד אסיק ל"ל מיהו יש לדחות דס"ל לר"י דבטומאה וטהרה לכ"ע אפי' גוד אחית ל"ל וכל"ק דר"נ דכי פליגא בהא דמקוה שיש בה מ' סאה מכוונת במעלות דרבנן והשתא הני תרתי מתני' תרווייהו במעלות ובע"כ פליג ר"י אר"מ אבל אי ס"ל כלישנא בתרא דר"נ הוי מצי לאוקמי דקמייתא במעלות ובתרייתא בטומאה וטהרה לפיכך ל"ל לר"י גוד אסיק מיהו יש לדחות אם איתא דקמייתא במעלות ובתרייתא בטומאה וטהרה

קמייתא לר"מ ל"ל השתא בטומאה וטהרה א"ל לר"מ גוד אסיק במעלות מבעי' מיהו אין זה מוכרח: הטובל לחולין מני מתני' רבנן היא וכו' והא דלא דייק לה דמתני' רבנן היא מרישא דנוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה דמדתני מעשר אע"ג דממילא הוי שמעת לי' דבעי נטילה ודסגי לי' בנטילה וא"צ טבילה מק"ו דחולין ותרומה ש"מ רבנן היא דשני להו בין חולין למעש' דאפי' למסקנא דמחלק בין אכילה דנהמא ובין אכילה דפי' ה"מ לחולין אבל במעשר אפי' פי' בעי נטילה כרבנן וכדפי' לעיל די"ל משום דמסיפא דייק לה להדיא יותר מרישא נקט לה והא בפ"ב דחולין (דף לג) דקאמ' ראב"י אין מזמנים נכרי' על בני מעיים ואמ' תניא דלא כר"א ב"י ומייתי לה מברייתא אע"ג דהי' יכול לדייק לה ממתני' דפ"ק דטהרות כדמפ' התם בפ"ז (דף ק"ב) מדתנן אכל אבר מן החי ממנו אינו סופג מ' ושחיטתה [ואין שחיטתה צ"ל] מטהרתו דא' במאי אלימא בישראל פשיטא דאין שחיטתו מטהרתו אלא לאו בב"נ.

אלא משום דקושי' המשנה אינו פשוטה כ"כ מ"ל מברייתא דמוכח בפשיטות דלא כוותי'. כ"ש הכא דמה"ט מייתו לה נמי מסיפא דמתני' גופי' דה"ט דדייק מיני' בפשיטות ושבק לרישא דאינו פשיטא כ"כ: אימא סיפא בגדי עם הארץ.

ק"ל מאי פריך הא ע"כ לא שני להו לרבנן בין חולין למעשר אלא באכילה דמעשר ולא בנגיעה דמעש' דהכי מוקי לה לעיל ר"ש ואע"ג דבלשון ודילמא קאמר לה בפ"ב דחולין מ"מ לפי האמת הכי הוא דבנגיעה דמעשר אפי לרבנן שרי וכדפי' התוס' לעיל ושם בפ"ב דחולין וכיון שכן דלא עבדו רבנן מעלה בנגיעה דמעשר כמו באכיל' מעש' והשתא מאי ק"ל מבגדי פרושי' מדרס לאוכלי תרומה ול"ק מדרס למעשר הא מדרס נגיעה היא לפיכך ל"ע רבנן מעלה במעשר.

דהא בטעון לביאת מים מד"ס גופ' דאסרו רבנן במעש' דלעיל דמיני' שמעת לה דשני לרבנן בין חולין למעשר אינו אלא באכילה גרידא אבל בנגיעה לא שאני להו ואם נגע זה הטעון ביאת מי' מד"ס לא פסלה ומותר באכילה לטהור דאי הוי אסור באכילה לטהור אחר נגיעות טמא זו דד"ס ולא שרי אלא נגיעה גרידא משא"כ בתרומה אפי' נגיעה גרידא אסור ה"נ הי' אסור בנגיעות מעשר כיון שנפסלו שוב מאכילה דהא תנן בפ"ב דמעשרו' מ"ש ניתן לאכיל' ולשתי' ולסיכה.

אפי' למעט באכילת מ"ש נמי אסור כדתנן בפ"ח דזבחי' (דף עו) אין לוקחין תרומה בכסף מ"ש מפני שממעט באכילתו ואפי' ר"ש דמתיר התם היינו דוקא למעט באכילה אבל לפסלו מאכילה לגמרי לא שרי כדמוכח שם דמייתי ראי' דר"ש ל"ח למעט זמן

אכיל' בקדשים ושביעית. ומדשרי טמא דד"ס בנגרעות מ"ש ש"מ דאינו פוסל ע"י נג עתם מאכילה.

והנ"מ להדיא בפ"ב דחולין (דף לג) דתנן השוח' בהמה חי' ועוף ולא יצא מהם דם כשירין ונאכלין בידים מסואבת ודייק הגמ' הא יצא מהם דם אין נאכלין בידי' מסואבת אמאי ידים שניות הן ואין שני עושה ג' בחולין ומ"ל הכא בחולין שלקחו בכסף מעשר עסקינן וכרבנן דאוסר במעשר לכל הטעון ביאת מים מד"ס ופריך ע"כ ל"פ רבנן אלא באכילה דמ"ש אבל בנגיעה לא והא נגיעה הוא מדקתני נאכלין מי לא עסקינן דקא ספי לי' חברי' אלמא מדספי לי' חברי' בידים מסואבות ש"ד נאכל הואיל ואוכל טהור וש"מ דלא נפסול בנגיע' הטמא מלאכול אחר כן.

וכיון דנגיעות הטמא דד"ס אינו פוסל שוב מאכילה א"כ מהשתא סיפא דמעלה דמדרסות אפי' כרבנן אתיא והא דל"ק בגדי פרושים מדרס לאוכל מעשר ה"ט כיון דמדרס נגיעה היא אינו פוסל בנגיעתו אפי' לגברא מלאכול מעשר דאפי' בנגע במעש' גופי' אינו פוסל מלאכלו כל שכן שבנגיעתו באדם דאינו פסלו מלאכול מעשר והא דהוחזק לחולין אסיר למעשר בע"כ היינו לאכילת מעשר ולא לנגיעות מעשר: אתאן לר"מ דא' חולין ומעשר כהדדי נינהו.

ק"ל מנ"ל למידק מסיפא מדקאמר מדרס לאוכלי תרומה ולא קא' לאוכלי מעשר ש"מ דחולין ומעשר כהדדי נינהו דילמא מעשר ותרומ' כהדדי נינהו וכדדייק בסמוך דחולין שנעשה עט"ק כקידש דמי מדלא קתני בהו מעלה ודחי דאי דמי לתרומה הא תני תרומה ואי דמי לחולין הא תני חולין וה"נ אי אוכלי מעשר דמי לתרומה הא תני לה תרומה.

ועק"ל למאי דדייק רישא רבנדאמרו לעיל בכל הטעון מים מד"ס למעשר כמו לתרומה א"כ אמאי טבל למעשר והוחזק למעשר אסור לתרומ' כיון דלרבנן כהדדי נינהו וה"ל כחדא בהוחזק לזה סגי לזה ותמה על עצמך וכי הוחזק דתני גבי ההומה וקודש אטו בעינן הוחזק לכל מיני תרומ' וקדשים ולא סגי במקצתן הא ודאי הדבר, בדוד אי הוחזק לתרומת דגן שרי לתרומת תירוש ויצהר א"נ אפכא וה"נ אי היחזק א ת קדשים כגון לחטאת ואשם מותר לשלמים וה"ה איפכא משלמים לחטאת ואשם אע"ג דהוי מקולתא לחמירתא אפילו הכי מהני.

ומסתברא אפי' משל ד"ס לשל תורה מהני חזקא בחדא קדושה כגון מתרוח' של לתרומה של תורה דהא בכל הני דתנן טבל לזה לא הוחזק לזה ל"ק אלא בקדושי קלה זו לקדושה אחרת חמיר מאנו כגון מתרוח' לקודם ומקודש לחטא' אבל בחדא קדושה אפי' משל סיפרצם לשל תורה נמי מהני ואע"ג דתמ טבל לחמור מותר לקל דמשמע דוקא לקל היא

דהותר אבל לחומר כיוצא בו אפי' ממין למינו לא ל"ד אלא איאי דתני רישא מקל לחומר דל"מ תני סיפא דמתום' לקל מהני וה"ה לכיוצא בו דמהני.
דאלת"ה דיוקא דרישא וסיפא קשין אהדדי דבריש משמע דלחמיר ל"מ הא לכיוצא בו מהני ובסופא משמע דדוקא מחמור לקל מהני הא לכיוצא בו ל"מ א"ו רישא דוקא וסיפא ל"ד. ואע"ג רא"ל א יפכא דסיפא דוקא ורישא ל"ד מ"מ משמע דרישא דוקא דהא דייק בסמך דחילין שנעשה עט כקודש דמי מדלא תני בהו מעלה אלמא כיון דחולין שנעשה עט"ק כקידש הוי אפי' לקולא נמי הוי כקודש ובגדי אוכלי חולין עט"ק שוה לקוב ש לאי נו מדרס לאוכלי קודש שמ דמה שיש לו מעלה שוה לחבירו אפי' מדרבנן לענין מעלות דרבנן אונין הקל כמותו מה"נ משמע ממסקנא דדייק מהא דיוחנן כ"ג היה אוכל עט"ק כל ימיו והיתה מטפחתו אדרש לחטא' לחטאת אין לקודש לא אלמא אע"ג דהא דחולין שנעשה עט"ק אינו אלא מדרבנן אי עבדי שיירבקום מעלה כקודש דמי מהני נמי לגבי קדושת קודש של תורה לענין מעלות דד"ס וה"נ לענין מעלה זו דהוחזק אפי' הוחזק לתרומה דרבנן מהני אפי' לשל תורה וכ"ש מש"ת גופי' מק ילהא לחמירהא בחדא קדושה דמהני וכיון שכן לרבנן דשאני להו בין חולין למעשר כיון דמעשר לתרומה דמי ופוסל בי שלישי מדרבנן אע"ג לגבי תרומה פוסל מה"ת אפ"ה לענין מעלות דרבנן שווין הן ואם היחזק לזה הוחזק נמי לזה ואי האי בבא דהוחזק כרבן אתיא אמאי הוחזק למעש' לא קו"ל הוחזק לתרומ' חשיב לי' דודאי כל היכא דזה שוה לחב לי בקדושה לגמר אש דאינו שוה אלא מדרבנן מהני לענין מעלות דרבנן אבל בהא דמעשר לרבע דאסרו ג' במעשר מד"ס כמו שאסרה תורה ג' בחרומה מ"מ לא הישוו מדרבנן לגמרי דאילו ג' בתרומה בנגיעה נמי פוסל אבל למעשר ל"ג על הג' אלא באכילה ולא בנגיעה וכאהקפהא דר"ש לעיל והשתא לרב ן הוי מעשר ממוצע בין חולין לתרומה וש לו מעלה על החולין ענין הוחזק ומדרס הואיל ומעשר אסור באכינה לטעון ביאת מים מד"ס משא"כ בחולין ויש לתרומה מעלה על המעשר לענין הוחזק ומדרם הואיל וחמיר ממנו לענין נגיעה אפי' מדרבנן והשתא סיפא דבגדי ע"ה בע"כ ד"ז היא דאמ' קולין ומעשר כהדדי נינהו דהא ליכא למ"ד דתרומה ומעשר לגמרי כהדדי נינהו ואפי' לרבנן איכא חומר בתרומה ממעשר לענין נגיעה וא"כ לענין הוחזק ומדרס יש לתרומה מעלה על המעשר ומכאן ראי' לדברי התוס' דכא דר"ש דמחלק אליבא דרבנן בין אכילה לנגיעה לענין שנישי לפי האמת נמי קיימי האי חילוקא אע"ג דפ"ב דחולי בלשון דילמא גרסינן לה: דף כ ע"א ממאי מדל"ק בהו מעלה.

פי' רש"י מדל"ק בגדי פרושי' האוכלי חוליהן בטהרות חולין מדרס לאוכלי חולין בט"ק ש"מ בכלל קודש הן והא תנא לי' קידש. וא"י למה לא פי' דמרישא דהא דייק לה דרי ישא דהאי בבא קתני, טבל לחולין הוחזק לחולין וכו' ול"ק הא מעלה דטבילה לענין טה"ק ש"מ דכקודש דמי: אלמא קסבר חילין שנעשה עט"ק כקודש דמי.

וק"ל הא ברפ"ק דחולין מוקי רבה ב"ע למתני' דהתם הכל שוחטין דמשמע לכתחילה והדר תני ושחיטתן כשירה דמשמע דיעבד דה"ק הכל שוחטין אפי' טמא בחולין שנעשה עטה"ק וקסבר כקו ודש דעי' ואבי ורבא ורבינא ור"א מ"ל באוקימתא אחרינא וקאמ' הגמ' כולה כרבה ב"ע ל"א קסבר חולין שנעשה עטה"ק לאו כקודש דמי והשתא מה בכך דאפ"ת דס"ל כהני תנאי דבסמוך דחילין שנעשה עט"ק הרי קן כחולין או כתרומה ומ"מ לאו לקודש, דמי אפ"ה כיון דסתמא דמשנתינו פליג וס"ל כקודש דמי וכי כעורה זו ששנה רבי וסתם כאן במשנתינו דכקידש דמי ואמאי לא נוקי סתמא דהתם כסתמא דהכא.

מיהו בפ' דלקמן (דף כא) אמ' עשר ממלל שנו כאן ה' ראשונות דא"ל דרבא דטומאה דאורייתא גזרו רבין בין לקודש בין אא מפה עט"ק ובתרייתא דל"ל דרבא דטימאה דאורייתא גזר' רבנן לקודש קשא שנעשה עט"ק ל"ג בהו רבנן. אלמא לא כל מעלות גז' רבנן בקודש שיות לנעשה עט"ק דהיכא דאיכא אש דטומאה דאורייתא גזרי ימלאא "ג והרי בגדי אוכל תרומה מדרס לקודש חשיב לי"התם בה' ראשונות ש"מ דה"ל דרבא דטומאה דאורייתא וה ט שמא ישבה עליו אשתו נדה דה חשש א אאהאא טומאה דאורייתא כדפי' רש"י התם.

והשתא דויק ר"מ דחולין שנעשה עט"ק כקירש דמי להא מעלה דמדרם משו דה"ל ארא דטומאה דאורייתא ומ"מ אאר מעלות דלית בהו דרבא דטומאה דאורייתא י"ל דס"ל לתנא דידן דלאו כקודש דמי ואלו למ"ד כקודש דמי ס"ל דלכ"ד שוה לקודש אפי' בדליכא דר"ט דאורייתא והשתא אא דקא התם קסבר דלאו כקודש דמי היינו בכה"ג דמיירי התם דליכא דאורייתא דהא גזי' בעו מא היא שמא יגע בבשר חומר בקודש פרק שלישי חומר ונ"ל דכל הני מעלות דחשיב מהני' לאו בחדא מחתא מחתינהו דהא דמטבילן כ"בכ לתרו' אבל לא לקדש דתני היינו שהכלי הנטבל משתמ' בה בתר טבילה קדש או תרומה ול"מ בגופו של קודש ותרומה עצמן וכן ההיא דאחורים ותוך נמי בכה"ג מיירי ואע"ג דבנוסת' המשנה גרס בה בתרומה אבל לא בקדש נ"ל דט"ס הוא אלא לתרומ' לקשק בלמד גרסינן ולצורך קאמר אבל בקדש בב' משמע דבגופן של קדש ותרומה עצמן מיירי והא ליתא דל"ש בגופן הח לוקא מא ים ותוך.

והא ל"ל דמיירי בעוד שהקדש בתוך הכלי נגע אחורי הכלי במשקין טמאים וקמ"ל דנטמא הקדש שבתוך והשתא שפיר גרסינן בתרומה אבל לא בקדש דמיירי בגופן של קדש ותרומה עצמן הא ליתא דע"כ קדם זה לא נטמא ע"י משקין טמאים הללי שהרי לא נטע בהו אלא משום שהכלי עצמה נטמא תוכה ע"י נגיעת אחוריו בטומאה והשתא מה לי קודש שהי' בתוכו בשעת מגע טומאה זו ומ"ל קודש הבא לתוכו אח"כ ול"ל להאי תנא לאורויי מהה"א קדש שהי' בתובו בשעת מגע טומאה מאה זו כיון דאפי הבא לתוכו לאחר מכא נמ טמא א"ו לתרומ'אבל לא לקדש גרסינן כמו ברישא.

ובסדר המשנה ירושלמית גרסינן בתרי הני בבא בשוה בתרומה אבל לא בקדש בב' ופי' כמו בלמ"ד וכמו שכחבתי ובמעלה דנושא את המדרם דוקא בקדש גופא גזרה משום מעשה שהי' כדמפרש בגמ' אבל בכלים הצריכן נקדש ל"ג דבשלמא אם יטמא את הקדא עבד איסורא אבל בכלים ל"ל בה ועוד דל"ג אלא כענן מעשה שהי' דבקד' הי' ומה"ט ל"ג נמי בתרומה כדאמר בגמ' ובגדי אוכלי תרומה מדר לקדש מסתברא לקדש ולכל צרכי קדש לכלים ולכל המתעסקים ברידש דה עיל בפ"ב תנן בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה אהל אלמא לאוכלים ומתעסקין בו גזרו וה"ה לכלים ושאר בבי דמשנתינו מבואר מעצמן איזה בבא מיירי בקדש עצמו ואיזה מיירי בכלישובאדם האוכלן וא"ל לפר' הלכ' נ"ל דה"ג גבי מדרס לחדש וכן לגבי מתיר ומנגיב לגבי כלים הנגמרים בטהרה לקדש ולתרומה בלמ"ד וגבי כלי מצרף וגבי פוסל גימל וד' בקדש ובחרו' בב' וכו אשי יד מטמא את חברתה לקדש תרומה בלמ"ד וגבי אוכלים נגובים בקודש ובתרומה בב' וגבי טבילה דאו ומח"כ לתרומה ולקודש בל' וזה מבואר והסופרים נחלף להם בכמה בבי מלמ"ד לב' ומב' ללמ"ד והגי' הנכונה כמ"ש בקודש מבתרומה שמטבילן כ"בכ לחרימה אבל לא לקודש אחורים ותוך לכאורה משמע דודאי כל הני חומר בקדש מבתרו' דכ"ש דעבדי' רבנן הני מעלות דקדש בחטאת נמי שהרי, בחטאת החמירו רבנן יותר מבקודש בכל מעלות דרבנן כדתנן לעיל בספ"ב גבי ניטליסלידים דלקדש מטבילין ולחטאת אם נטמא ידיו נטמא גופו וטבל לקדש הוחזק לקדש א לחטאת ובגדי אוכלי קודש מדרם לחטאת וכדמוכ' במס' פרה דהרבה החמירו בחטאת מבקדש ואין מונין ראשון ושני לחטא' אלא אפי' הן מאה פס לין לחטאת חוץ מטבול יום כשר בחטאת כדאמר בגמ' אע"ג דאפי' בתרומה פוסל כ"ש בקדש וק"ל דבפ"ח דזבחים (דף עט) אר"י דמין במינו לא בטל ופריך עלי' מהא דתני' דלי שהוא מלא דוקין והטבילו כאלו לא טבל וקקניסיפא מלא מי חטאת עד שירבה המים על מי חטאת ושני רבא התם בל שתוכו טהור וגבו טמא עסקינן דמדינ' סגי בכל דהו ורבנן הוא דגז' בה דילמא חייס עלייהו ולא מטביל להו וכיון דאיכא רבויא

ל"צ ופי' רש"י ורבנן הוא דגזר שיטבלנו יפה דאי אמרת דסגי' לי' בטבילת גבו דילמא חייס עלייהו על מי החטאת שלא יתערבו המי' לתוכי ויפסלו ולא מטביל לי' לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטו ק ולפסלו וכיון דאיכא רבויא תו ל"צ דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא היא והשתא כיון דאין אחורים ותוך חלוקים לקדש כ"ש לחטאת ואם נטמא גבו נטמא תוכו א"כ מי חטאת הללו עצמן כיון דמונחין בכלי שנטמא גבו נטמ' הן עצמן ואפי' לא הו' בכלי בשעה שנטמא גבו אלא שב אח"כ לתוכו וכיון שכן כשנכנסו לתוכו ונטמאו הן עצמן נפסלים מתורת מי חטאת ע"י טומאתן ומעתה פסולין להזאה ג"כ וכיון שנפסלו מהזאה הא ליכא למיחש מעתה לדילמא חייס עלייהו כיון שיפסלו להזאה ל"ל למיחש ואמאי גזרו במלא מי חטאת עד שירבה המים על מי חטאת: רא כמידת הקודש מידת התרומה ק"ל מ"ש בהני מעלות קמאי התחי' בקילותא שש ומסיים בחומרא דקדש ואלו במעלת מ שכ אשה .

שבתראי לא כמידת הקדש מידת התרומה מתחיל בחומרא דקדם תחילה ומסיים בכל חדא וחדא אבל לא בתרומה כלומר אבל תרומה קל ואין בו מעלה זו חוץ ממעלה דנטמא א' מידיו חוזר והתחיל נמי בקילותא דתרומ' ומסיים בחומר דקדש דקתני ובתרומה אם נטמא ח' מידיו חבירתה טהור' ובקדש וכו' וכן בבא דאוכלים אוכלים נגובין מתחיל בתרומה ומסיים אבל לא בקדש והא ל"ל דמאי דה"א דראוי להחמיר נמי בתרומה וה"ל רבותא הא דבתרומה לא התחיל מקולא דתרומה ונקט הרבותא כסדר כגון כבת"כ אי לא קמ"ל ה"א דאפי' בתרומה לא משום חציצה כדר' אילא א"נ משום גזי' דמפ' רבא בגמ' וקמ"ל דבתרומה ש"ד ולבתר דקמ"ל דבתרומה ש"ד מעתה ה"א דבקדש נמי קמ"ל דאפ"ה בקדש לא וכן אחורים ותוך אי לאו דקמ"ל ה"א דבתרומ' נמי אין חילק וה"נ נושא את המדרס ה"א דאפי' תרומה לא דחיישינן דילמא נגע קמ"ל דבתרומה ש"ד ובתרי' [צ"ל ובתר דתני] תני דבתרומ' ש"ד קמ"ל דאפ"ה בקדש לא וכן אם נטמא א' מידיו ה"א דחבירתה נמי טמאה אפי' לתרומה דילמא נגע קמ"ל דלתרומה ש"ד והדר תני דאפ"ה לקדש לא וכן אוכלין אוכלים נגובים בידים מסואבות ה"א דאפי' בתרומה נמי לא שמא יגע ידיו באוכלין שבפיו קמ"ל דבתרומה ש"ד והדר תני דאפ"ה לקדש לא אבל אינך בבי אפי' לא תנא להו לא ס"ד להחמיר בהם אפי' בקדש לפיכך סדר הרבותא להפך דקמ"ל תחילה דלקדש לא ולבתר דתני בקדש לא מהשת' ה"א דה"ה לתרומ' קמ"ל דאפ"ה לתרומ' ש"ד.

דהא ליתא דלר"א דמפ' בגמ' טעמא דכב"תכ ומענה דמתיר ומנגיב תרווייהו משום חציצה ומהשתא שקולין הן א"כ מ"ש דבהא נקט קילותא דתרומה תחילה ובהא נקט

חומר דקדש תחילה ומיהו לרבא דמוקי לה בתרי טעמי דבהא משום חציצה ובהא משום גזירה א"ש דא"ל דהא דמתיר ומנגיב אי לא קמ"ל ה"א דאפי' בקדש ש"ד כדמוכח בגמ' מצריכותא דקאמ' אבל אדר"א קשה דא"כ ה"ל למינקט גבי כלים חומר דקדש תחילה לתרומ' כדנקט גבי מתיר ומנגיב בסיפא דה ל הרבותא בכה"ג כסדרן א"נ איפכא מיהו אי לאו הא בבא דמתיר וכבת"כ ואליבא דר"א הי' תי' זה נכון ובגמ' אפרש עוד והא דבקדש מתיר ומנגיב אפרש בגמ': כלים הנגמרי' בטהרה פי' התוס' בשם הר"א דלהכי נקט נגמרים ולא נעשים משום דאין רגילות לשמרן בטהרה בשעת עשייתן עד עת גמרן לפי שאין מקבלין טומאה עדיין אבל כי נגמרו מקבלין טומא' נותנין לב להן לשמרן בטהרה משמע מפי' אפי' נותנין עליהן לב בתחילת עשייתן לשמרן בטהרה אפ"ה צריך טבילה ולא נקט הנגמרין אלא משום דדבר ההווה דרגילין לשמרן בשעת הגמר ולא בתחילת עשייתן וק"ל למה דחקו לפ' כן כי י"ל דדוקא נקט הנגמרים דלא שמרן מתחילתן אלא בגומרן דאיכא למיחש משום צינורא דע"ה דנפל מקמא דגמרינהו ובעידנא דגמרן עדיין לחה היא כדמפ' בגמרא אבל היכא דשמרן מתחילתן לעשות בטהרה א"ל טבילה דהא מתחילה נמי נזהר מצינורא דע"ה.

ותדע לך דהכי הוא כדפי' דאלת"ה אלא אפי' שמרן נמי בתחילתן אפ"ה צ"ט. א"כ כלי חרס שאין להם טהרה במקוה אין להם תקנה להשתמש בהם קדש.

וכ"ת ה"נ הא תנן לקמן (דף כה) מן המודעים ולפנים נאמנים על כ"ח ובגמ' תניא נאמנין על כ"ח הדקין לקדש אלמא שמשתמשין קדש בכ"ח ואפ"ת מן המודעים שאני דהא אע"ג דאין ע"ה נאמן לומר כלי זה טהור הוא אפ"ה האמינוהו התם משום באין גוזרי' גזי' על הציבור אא"כ יכולין לעמוד בה ולא סגי בלא"ה כדאמ' התם וא"ל דמה"ט לא חש נמי להא חששא דצינורא התם אבל בשאר כל מקומות א"א להשתמש קדש בשום כ"ח הואיל ואין להם טהרה במקוה מ"מ תקשה מהא דתנן לקמן (דף כד) חומר בתרומה שביהודא נאמנין על טהרות יין ושמן לקדש ובגמ' ביהודא אין בגליל לא מ"ט מפני שרצועה של כותים מפסקת בניהן ופריך וליתי בכ"ח המוקף צמיד פתיל ומאי פריך הא א"א להביא קדש בכ"ח משו' דא"א להטבילן א"ו כלים ששומרים בטהרה מתחילתן א"ל טבילה והשתא יש תקנה לכ"ח להשתמש בהם קדש בשמרן מתחילתן והשתא פריך שפיר וליתי בכ"ח המוקף צ"פ ומיהו במס' כלי' תנן ומייתי לה בפ"ד דביצה (דף לג) כ"ח מאימתי מקבלין טומאה משתגמור מלאכתן דברי ר"מ רי"א משיצרפנו בכבשן א"כ לר"י כ"ח הנגמרים בטהרה לית בהא דרא דטומאה דליכא למיחש בהו לצינורא דע"ה ובעידנא דנגמרי' דהיינו כשראוין לקבל טומאה עדיין לחה היא כיון דאין גמרן

לקבל טומאה עד צירוף כבשן הא משעת הכנסתן לכבשן קודם שיצרופו כבר נתיבש צנורא מכת האור קודם גמר המביאן לידי קבלת טומאה והשתא פריך שפיר ולית' בכ"ח המוקף צ"פ.

ואע"ג דלר"מ לא בעי צירוף כבשן לקבל טומא' אלא גמר מלאכה ופי' רש"י חקיקותן והתם מוקי לסתם משנה כר"מ הא הכריחו התוס' התם דאפי' לר"מ קוד' צרוף אינו טמא אלא לאחר אפייתן מסלקין הקש או ד"א שמניחן באוירו כדי שלא יפלו המחיצות ויסתם האויר והסרתו משוי לי' מנא ולר"י לאו מנא הוא עד גמר צירוף שלאחר הסרה א"כ אפי' לר"מ ליכא למיחש לצינורא דע"ה שיהא לחה בשעת גמר כלי כיון דמ"מ אין גמר כלי אא"כ קודם לו צירוף ובע"ב נתיבש הצינורא כבר קודם הגמר ופריך שפיר ליתי בכ"ח המוקף צ"פ מ"מ נ"ל עיקר כדפי': הכלי מצרף מה שבתוכה כתבו התוס' הקשה הר"א דבפ"ק דחולין (דף כד) דרשינן מכל אשר בתוכו יטמא לימד על כלי חרס דאפי' מלא חרדל טמא ומנ"ל דטעמא מש"ה דילמא התם מטעמא דצירוף ותי' הר"י דל"מ צירוף לחולין.

ותימא לי הא כ"ש אויר דלא מצינו בשום מקו' אפי' בקדש וא"כ יותר ה"ל לאוקמי דמטעם צירוף אתינן לה דאשכחן מיהת בקדשים ובפ"ק דחולין תי' דהכי דרשינן צירוף מדכת' אחת משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחד אבל התם לא כתב א' ג"ז אינו מספיק עוד תי' מדכתיב כל (ממעט) [צ"ל משמע] אפי' נתלה באויר ול"נ משו' דהכי אמ' התם תוכו אע"פ שלא נגעה או אינו אא"כ נגעה נאמר תוכו לטמא ונאמ' תוכו ליטמא מה תוכו האמ' לטמא אע"פ שלא נגע אף תוכו האמ' ליטמא אע"פ שלא נגע וגו"ש מופנית היא כדאמ' התם ד' תוכו כתיב תוכו תוך וחד לגו"ש ואמ' והתם מנ"ל פי' לטמא אחרים ואע"פ שלא נגע אר"י התורה העידה על כ"ח ואפי' מלא חרדל.

והשתא אי הא דהעידה תורה דאפי' מלא חרדל מטמא אחרי' הוא מטעם אויר ניחא וא"ש גו"ש דליטמא כלטמא ומקבל טומאה מאוירו כמו שמטמא אחרים מאויר דחשבינן לכלי כמאן דמליא טומאה דמי אבל אי הא דהעידה תורה במלא חרדל דמטמא אחרים הא משום צירוף כלי דמצרף את כל האוכלים כאלו הן אחד ובנוגע בהן דוקא א"כ בקבלות טומאה לעצמה בנגיע' בה גו"ש ל"ל פשיטא דמטמא במגע והא דכלי מצרף בגמ' ס"ל לר' חנן צירף כלי דאורייתא ובפ"ג דמנחות (דף כ) מבעי' לן אי צירוף דאורייתא או דרבנן וה"נ הא דרביעי בקדש פסול הוי מה"ת כמש"כ בגמ'.

וק"ל כיון דקחשיב משנתינו מה שחומר בקדש מבתרומה מה"ת אמאי ל"ח נמי הא דהעריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים כדתנן במס' נגעים פ"י ובפ'

הערל נ"ל מקרא אלמא מחוסר כפורים מותר בתרומה ואסור בקדשים וי"ל דהאי הוי בכלל מעלה דסיפא האונן ומח"כ צריכין טבילה לקודש אבל לא לתרומה וה"ט כיון דעד האידנא הוי אמור אצרכינהו רבנן טבילה ומדלא גזרינן לתרומה ש"מ בע"כ דמות' בתרומ' מש"ה לא תנן נמי להא חומר (דאינן) [צ"ל דאונן] מותר בתרומה ואסור בקדש דהני בכלל מעלה זו מדאונן צ"ט לקדש אבל לא לתרומה ש"מ דבקדש אסור ובתרומה שרי: דף כ' ע"ב האונן.

רש"י פי' בפ"ח דפסחים (דף צ) האונן שמתו מוטל לפניו כדאמ' בפ"יב דזבחים (דף כ') איזה אונן כ"ז שלא נקבר וה"נ פי' רפ"ב דזבחים (דף טו) דחשיב לאונן בהדי פסולי עבודה וה"פ בכ"מ ותימא לי הא ודאי אפי' לאחר קבורה קרוי אונן כל אותו היום של מיתה דבאנינות לילה שלאחריו הוא דפליגי התם תנאי אי הוי אונן מה"ת או מד"ס ומה שהביא מפ"יב דזבחים אני תמה דהתם משמע להדי' להיפך דתניא התם עד מתי מתאונן עליו כל היום רבי א' כ"ז שלא נקבר ואמ' במ"ע אלימא ביום מיתה מי איכא דל"ל יו' מיתה תופס לילו מדרבנן ותו רבי א' כ"ז שלא נקבר הא קוברו אישתרי לי' מי איכא דל"ל ואחריתה כיום מר וכו': ומח"כ ברפ"י דזבחים (דף צד) [צ"ל ברפ"ד דף קצ"ט] תנן אונן נוגע וא"ט ורמי לי' בגמ' ממשנתינו דאונן ומח"כ צריכין טבילה לקודש ושני ר"י כאן בשלא טבל ופריך וכי טבל מאי הוי הא הדרי עלי' אנינות דא' רבה וכו' ומסיק באכילה עביד רבנן מעלה בנגיעה לא והא דמח"כ צ"ט משמע מדתני לה בהדי אונן בחדא בבא דדומיא דאונן הוי ולמאי דס"ד דאונן אפי' לנגיעה צ"ט הה"נ למח"כ ולמסקנא דלנגיעה ל"ע מעלה גבי אונן הה"נ למח"כ לנגיעה ש"ד.

מיהו זה לפי' רש"י התם דלמאי דמסיק בנגיעה ל"ע מעלה הדר בי' משנוי דר"י לגמרי. אבל התוס' פי' התם דלמסקנא נמי הא דאונן נוגע בשטבל דוקא ומשנתינו בשלא טבל והא דרבה דחוזר אנינות היינו לאכילה ולפי"ז למסקנא נמי האי דמשנתינו דאונן צ"ט היינו לענין נגיעה ודכוותי' טבילה דמח"כ לנגיעה נמי ובשלא טבל ומ"מ התוס' מסקי התם דפי' רש"י עיקר והשתא כיון דאונן מות' בנגיעה בלא טביל' הה"נ הא דמח"כ דהא חד טעמא לתרווייהו כיון דעד האידנא אסו' באכילת קדשים איצטרכו טבילה כדמפ' בגמ'.

וכיון דעל אונן ל"ג נגיעה הואיל ומחמת אנינות גופי' שרי במגע ה"נ מח"כ דהא מחמת חיסרון כפרה גופה שרי בנגיעה ל"ג על הנגיעה וכן פי' הרמב"ם (בפי"ב מה' שאר אה"ט) דמח"כ נמי א"צ טבילה אלא לאכילה אבל נוגע לא והא דכתב כאן בפי' המשנה דמח"כ פוסל את הקודש כשנגע והא אונן מותר ליגע אין כוונתו דעשו מעלה במח"כ שאינו

באונן לענין נגיעה דצ"ט דהא ליתא מדתנא להא בחדא בבא וחד טעמא לתרווייהו שווין הן ועוד אי סד"א דעביד מעלה יתרה במח"כ מבאונן לענין דצ"ט א"כ ה"ל אונן ומח"כ ב' מעלות והא בין למ"ד עשר מעלות שנו כאן בין למ"ד י"א ל"ח הא דאונן ומח"כ אלא לחדא מעלה א"ו מה"ט כיון דעד האידנא אמור ל"ג אלא על אכילה ולא על הנגיעה אבל מ"מ פוסל מח"כ קודש במגע כיון שאסור באכילה ולא יצא עדיין מטומאתו מה"ת לענין אכילת קודש דמה"ט ט"י פוסל את התרומה הואיל וע"י אסור בתרומה אבל אין אסור בנגיעה מחמתמעלה זו כמו שאין אונן אסור בנגיעה ונ"מ דלאחר שהביא כפרתו מותר במגע מיד כמו שט"י לאחר הערב שמש מותר מיד במגע ואכילת תרומה כב"ה בספ"י דנדה (דף ע) אבל באכילה אכתי אסור עד שיטבל משום מעלה: צריכן טבילה מטעמא דמפ' בגמ' דהואיל ועד האידנא הי' אסור.

ומשמע הא טהור הבא לאכול קודש אצ"ט. וק"ל הא בפ"ג דיומא (דף ל) אמר אין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול ואר"י סרך טבילה היא זו שיזכור טומאה ישינה שבידו ויפרש והא טמא שאכל את הקודש שוה לנכנס למקדש טמא דבמזיד בכרת ובשוגג בקרבן עולה ויורד מ"ש דגזרו טבילה דכל הנכנס למקדש משום סרך טומאה ול"ג נמי לאוכל קודש מה"ט גופי'.

ועוד אליבא דר"י הסברא הפוכה לגמרי מהתם להכא דבטהור צריך טבילה משו' סרך טומאה אבל מצורע כשרוצ' לעמוד בשע' נקנור להכנס ידיו לבהונות ס"ל דאצ"ט משום שכבר טבל מבערב אלמא מח"כ שטבל מבערב ל"ח שמא נטמא בין טבילה להבאת קרבנו דלזמן מועט כזה ל"ח שמא נטמא לענין מקדש ואלו לענין קודש חששו במח"כ שמא נטמא בין טבילי' להבאת כפרתו וצ"ט לקודש ובטהו' הוי איפכא דלמקדש חששו ולקודש ל"ח.

ואע"ג דרבא ס"ל התם אליבא דר"י דדוקא מצורע טובל הואיל ודייש בטומא' אבל שאר כל אד' לא והיינו כמתניתן מ"מ דוחק לומר לשאר אמוראי דהת' דר"י ל"ל הא דמתניתן דאונן ומח"כ צ"ט לקודש אבל שאר כל אדם לא ולדידי' הוי איפכא דכל אדם צ"ט ולא מח"כ הואיל וטבל מבערב ולמ"ל לדידי' מח"כ צ"ט אלא ביולדת דהוי ט"י ארוך ולא בשאר מח"כ הטובלים מבערב אם לא ששהו זמן רב בין טבילה להבאת כפרתן ואנן מחוסר כפרי' סתמא תנן דצ"ט.

ועוד הא דמח"כ טובל הלכה רווחת היא בכ"מ בגמ' רפ"ה דפסחים (דף נ"ט) מח"כ בע"פ טובל עוד שם אף מח"כ בשאר ימות השנה שטובל וכו' ובפ"ג דעירובין (דף לב) אמ' האשה חיש עלי' לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר וטובלת ואוכלת בקדשים

לערב ולא אישתמיט בשום דוכתא למיתני דמח"כ אצ"ט לקודש וניקם ונימא ר"י היא וכה"ג דייק הגמ' בפ' הערל לא אישתמיט תנא למיתני' הערל והטמא ונימא ר"ע היא ובסוף פ"י דנדה (דף עא) גבי יושבת על דם טוהר תנן בש"א צ"ט באחרונה ובה"א א"צ ופי' רש"י צריכה טבילה צ"ט ליל פ"א לתרומה מפני שט"י ארוך היא והסיחה דעתה מן התרומה ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש ובה"א א"צ אבל לקדשים מודו ב"ה דקיי"ל האונן ומח"כ צ"ט לקודש לאחר שהביא כפרתו טובלת לקדשי' משמע אבל לביאת מקדש אצ"ט לב"ה מ"מ לקדשים צ"ט.

ועק"ל מה טעמא גזר' על מח"כ שצ"ט לקודש ול"ג על ט"י מאותן טומאו' שא"צ כפרה. וכ"ת מש"ה אין ט"י צ"ט משו' שאין לדבר סוף דהא סוף סוף תחזיר ויהי' ט"י לערב ויטבול ויחזיר ויטבול והא לעולם הוא ט"י מטבילת היום שלפניו שיסיח דעתו מן הקודש משא"כ אונן ומח"כ דסגי להו בטבילה א' לאחר שיצא מאנינותו ויבא כפרתו ליתא דהא טבילה זו דאונן ומח"כ א"צ הערב שמש ולאחר טבילה מיד מותרין באכילת קדש דהא תנן צריכה טבילה דמשמע טבילה אין הערב שמש לא כדייק בגמ' גבי כלים הנגמרים וכדפי' התוס' וא"כ אפי' אי גזר' על ט"י שיהא צ"ט בהאי טבילה סגיא לי' ולאחר טבילה אוכל בקדשים מיד בלי הערב שמש: דף כא ע"א רישא וסיפא משום חציצה ק"ל כיון דהא דמטבילי' כבת"כ ודמתיר ומנגיב תרווייהו משום חציצה הו"ל למיתנהו גבי הדדי כיון דחד טעמא להו ומ"ט אפסיק ביניייהו תלתא בבי דאחורים ותוך ודנושא את המדר' ובגדי אוכלי תרומה וכה"ג דייק בפ"ק דכריתות (דף ג') המפטם את השמן המפטם את הקטורת וסך בשמן המשחה דקתני המפטם את הקטורת במציע' ובפ"ב דב"ק (דף כד) אהא דתנן בפ"ק דכלים זובו של זב ורוקו וש"ז ומימי רגליו דייק כר"ג.

וי"ל דר"א נמי א"ל להאי טעמ' דלקדש לא משום שמא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד אבל רבא ל"ל טעמא דחציצה לגמרי בריש' דכבת"כ ור' אילא א"ל. ונ"מ דאי משוה טעמ' דחציצה לחוד הי' מותר להטביל מחטין וצינורות שאין דרכן להיות כבידים לעולם אבל משם גזי' שמא יטביל בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד כ"ש דאיכא למיגזר בכלים כהני כיון שהן קטנים לעולם ואפשר להטבילן בכלי שפיו קצר אבל משום טעמא דחציצה כלים הללו שאין דרכם להיות גדולים וכבידים ליכא למגזר משום חציצה.

דהא חציצה לאו מילתא דפסיקתא היא לעול' אלא דוקא בכלים כבידים דהא מה"ט גבי תרומה ל"ל בה כדמוכח לקמן דפריך א"ה תרומה נמי ומשני למאן קאמרינן לחבירים

חבירים מידע ידעי פי' שיעור עירוב מקוואו' ולענין כבידו של כלים נמי אם כבד הוא מגביהין אותו כן פי' רש"י לקמן.
הלכך מחטין וצינורות משום כבידו של כלי ליכא שאפי' אם מכניס מהן הרבה יחד בכלי גדול וממלאו מהן אפ"ה אין כאן כבוד לחוץ דהא המים מגביהין אותן ונכנס בין זה לזה וביניהן בין הכלי מימי המקוה דהא א"א לאגדן ולהטביל דא"כ בלא כבת"כ הא ה"ל חציצה ומה ארי' כלי בת"כ. וכה"ג אמ' בסמוך א"ב סל וגרגותני שמלאן כלים והטבילן למ"ד משום חציצה איכא ולמ"ד משום גזי' שמא יטבול וכו' סל וגרגותני שאין בפיהן כשה"נ ליכא.
אלמא כיון דכלים הללו לעולם אין דרכן להיות פיהם קצר ל"ג לטעמא דרבא ה"נ מיני' יש ללמוד נמי לכלים שאין דרכן להיות כבידין לעולם ל"ג לטעמא דחציצה והשתא ר"א א"ל טעמא דרבא וטעמא דחציצה גבי כבת"כ ונ"מ בין טעמ' דרבא בכלים שדרכן לעולם להיות קטני' וקלים דמשום טעמא דחציצה ליכא ומשום טעמא דרבא איכא הלכך לא תנא הא בבי דכב"כ ומתיר ומנגיב גבי אהדדי אליבא דר' אילא דקמ"ל דלאו לגמרי חד טעמא לשניהן כבת"כ איכא למיגזר נמי משום טעמא דרבא.
ובהכא נ"ל דמאי ל"ק בסמוך א"ב איפכא להטביל מחטין בתוך כלי משום חציצה ליכא ומשום גזי' דרבא איכא א"ו כדפי' דר"א א"ל נמי דרב' ובהכא נ"ל במשנתינו לר' אילא דס"ל דכבת"כ ומתיר ומנגיב תרווייהו חד טעמא א"ל משום חציצה דאמאי התחיל בהא מעלה דכבת"כ בקילותא דתרומה דתני לתרומה אבל לא לקדש ובהא דמתיר ומנגיב התחיל בחומרי דקדש תחילה דקתני שבקדש מתיר מנגיב ומטביל ואח"כ קושר ובתרומה קושר ואח"כ מטביל דבשלמא לרבא דס"ל דתרי טעמא נינהו ניחא דבהא יות' רבותא דבתרומה ש"ד ובהא יותר רבותא דבקדש לא כמ"ש במשנתינו אבל ר' אילא דתרווייהו חד טעמא נינהו אמאי שנה הא מהא ולמאי דפי' ניחא דר' אילא נמי א"ל טעמא דרבא מיהו אכתי ק"ל דא"כ למה לי' להגמ' למעבד צריכותא זו אליבא דר' אילא דאי אשמעינן כו' כיון דר' אילא א"ל נמי דטעמ' דרבא הא בלא"ה צריכא דא"א רישא ה"א טעמא דקדש לא משום טעמא דרבא אבל סיפא דלא שייך טעמא דרבא ה"א דלקדש נמי ש"ד ואי אשמעינן סיפא ה"א ה"ט משום חציצה אבל כבת"כ בכלים קטנים דלא שייך חציצה אימא אפי' בקדש ש"ד ול"ת לטעמא דרבא קמ"ל דמדלא תני רישא וסיפא בהדי הדדי ש"מ דברישא אפי' היכא דלא שייך טעמא דחציצה אפ"ה לא משום טעמא דרבא מיהו יש לדחות כיון דלא תני במתני' בהדי' הא אלא מדיוקא מייתינן לה אדר"א ומדלא

תני להא גבי הדדי נ"ל להגמ' יותר למיעבד צריכותא במאי דתני לה במתני' בהדיא: וא"א סיפא ה"א ה"ט דלקדש לא משום דקטירא.
ק"ל ל"ל להגמ' למימר צריכותא בב' צדדים בחד צד נמי סגי לה או בצד שהתחיל דכבדו של כלי דמי יותר לחציצה מהא דקושר דסיפא קמ"ל סיפא דקושר חוצץ נמי לקדש ואי מהא דקושר ה"א דדוקא קושר בתרומה ש"ד דלא דמי לחציצה כ"כ אבל רישא דכבידו של כלי דדמי יותר לחציצה ה"א אפי' בתרומה נמי לא קמ"ל רישא דאפ"ה בתרומה ש"ד.
א"נ הל"ל דקשירא חמיר ודמי יותר לחציצה ורישא קמ"ל דבקדש לא וסיפא קמ"ל אפי' קשירא דחמור אפ"ה בתרומה ש"ד ועוד אפי' למאי דנקט דאיכא למימר בכל חד דחמיר מאידך למה נקט דהני תרתי בבי ומשום חומרא דקדש תנא להא הל"ל איפכא דמשום קולא דתרומה קתני לה אי מרישא ה"א ה"ט דלתרומה ש"ד משום דקל דמיא מקפו למנא ואי מסיפא לחוד ה"א דקשירה קל.
וצ"ל דמ"ל להגמ' דהא מילתא דפשיטא הוא דלתרומה ש"ד ולא תנא להו אלא משום חומרא דקדש בשניהם: ע"ב דקטירא במיא אהדוקי מיהדק. כתבו התוס' ומנגיב דמתני' הוי משום חציצה כדפי' רש"י והא דל"נ צריכותא ממנגיב משום דקים לי' דלא ידעינן מאידך ודברי תימה הן.
עוד כתבו התוס' וי"מ דמנגיב לא טעמא אחרינא איכא משום שהמים חוזרים ומטמאי' לי' ולא סלקא להו השקה משום מעלה דקדש וקשה למורי דא"כ לרבא הוי י"ב ולר' אילא י"א וי"ל רביעי בקדש ל"ח לי' או צירוף דאורייתא. וק"ל למאי דאפ' לקמן דרביעי בקדש לכ"ע דאורייתא הוא ובפ"ב דמנחות (דף כד) משמע דס"ל לרבא הת' צירוף כלי דאורייתא דדייק התם מהא דתניא והרים ממנו מן המחובר וכו' ומדמותר לקמוץ מזה על זה ע"י צירוף כלי ש"מ צירוף דאורייתא כדא' דאע"ג דרמי לי' אביי התם.
רבא לא הדר בי' דהכי מוכח התם גבי קמץ מן האבוד שירי' וראשון נאכלין מופרש אינו נאכל לפו' ריהטא משמע דס"ל לרבא דצירוף דאורייתא והרבה אמוראי ס"ל התם הכי ועוד דלקמן אר"נ כגון שצירף על גבי קרטבלא דאורייתא יש לו תוך מצטרף וכו' אלמא ס"ל צירוף דאורייתא ולקמן אר"נ י"א מעלות שנה כאן א"כ י"ב הוי'.
ועק"ל אם איתא דמעלה זו דמנגיב לאו טעמא משום חציצה הוא א"כ למה כייל לה התנא בחדא בבא עם מתיר דהוי טעמא משום חציצה כיון דב' עניינא נינה וה"ל למיתני באפי נפשי' ככל שאר מעלות דקדש דקחשיב במתני' דכל חדו וחד ח"ל בחדא בבא בפ"ע ועק"ל אם איתא דהמים שאין מקודשים לא סלקא להו השקה לגבי קדש אחר משום מעלה כ"ש מים שנטמאו והשיקן וחזר והקדישן לא סלקא להו השקה לגופן ופסולי

לניסוך והא בפ"ב דפסחי' (דף לה) אמ' מי חג שנטמאו הקדישן ואח"כ השיקן טמאים משום מעלה דקדש השיקן ואח"כ הקדישן טהורין אלמא השיקן כשהן חולין מהני אפי' לגופן ואם הקדישן אח"כ ל"ל בה ומהני לה השקה זו כ"ש דמהני השקה נמי חולין שלא לטמא לקודש אחר.

ואי לאו דמסתפינא הייתי מפ' דהא דתנן שבקדש מתיר ומנגיב ומטביל חדא מילתא קתני והיינו שאם הוא קשור וגם לח במקום הקשירה מתירו או מניחו עד שיתנגב אבל אם אינו לח אף על פי שהוא קשור שפיר דמי והאי ומנגיב או מנגיבקאמ' בחדא לחוד סגי כמו חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל דרפ"ה דיבמות (דף נ) דאו או קתני וכמו נוטל רביעי בקרקע ורביעי במעות דפ"ק דב"ק (דף ט) ודספ"ז דב"ב לפי' רש"י והרשב"ם בל"א וטעמ' הוא דכשהוא לח וגם קשור אהדוקי מהדק טפי משהוא קשור לחוד דל"ד כלל לחציצה לפיכך ל"ג אפי' לקדש אבל כשהוא לח וקשור ע"י שהוא לח הקשירה אהדוקי מהדק טפי במקום לח מבמקום נגוב וזה דבר הנראה לעינים והואיל וקרוב ודמי לחציצה גזרי' עליו לקדש.

ותדע דכולה מילתא דמעלה זו דבקדש אבל לא בתרומה דהאי בבא בכלי לח מיירי מדתני ובתרומה קושר ואח"כ מטביל קתני קושר בתרומ' הפך דמתיר דקדש דרישא ואלו מלחלח בתרומ' היפך מנגיב דקדש דרישא לא קתני ש"מ דכולה מכלי לח עסקינן וקמ"ל דבקודש מתיר או מנגיב אבל בתרומ' אע"פ שהוא לח קושרו אפי' לכתחיל' ואני תמה על פי' רש"י ותוס' שמפ' להא דמנגיב משום חציצת לח מאי חציצה שייכי בי' דבשלמא הא דכבת"כ והא דקשירה גזרו רבנן עליה' משום דזימנין חיין מדינא כגון אם הכלי הפנימי הוא כבד ביותר כדמוכח לקמן גבי חבירים מידע ידעי וגבי קשירה נמי א"ל זימנן דמהדק ביותר וחייצי מדינא כדאמר גבי כבת"כ לפיכך גזרו שלא להטביל כן לקדש לשום ענין מטעמ' דמסיק לקמן דחזי לי' ע"ה שא"י להבחין ואזל ומטביל אבל לח ל"מ שחוצץ לעולם בשום ענין למה גזרו עליו לקדש ואי חזי לי' ע"ה ואזל ומטביל ל"ל בה כיון דאי אפשר לבא לעולם עי"ז שהוא לח לידי חציצה אבל לפי מה שפי' ניחא דע"י קשירה ולחות רגיל ומצוי לפעמים לבא לידי חציצה ומהדק ביותר ודלמא אי חזי לי' ע"ה שא"י להבחין ואזיל וטבל אבל בנגב אע"פ שהוא קשור ל"ל בה ואפי' לקדש ש"ד: גזירה שלא יטבול מחטין וצינורת בכלי שאין בפיו וכו' ק"ל הא כיון דאמ' בסמוך דבכלי טמא מגו דסלקא טביל' לכולה גופא דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית בי' וא"כ לעולם למ"ל להא גזי' דרבא דאפילו בכלי שפיו קצר שרי להטביל כלי טמא דהא קי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחלה והמשקין חוזרין ומטמ' כלי כדאמ' בפ"ק דפסחים

(דף יא) ובפ"ח דברכות גבי מוזגין את הכוס ובפ"ק דשבת גבי י"ח דבר והא כשנכנסו המי' מעט מעט לתוך כלי החצון קמא קמא מים שנכנסו נטמא בנגיעתם בכלי הפנימי הטמא וחוזר ומטמא את החיצון וה"ל חיצון כלי טמא ומיגו דסלקא לי' טבילה לכולה גופי' דחיצון סלקא נמי לכלי דאית בי' מיהו בהא י"ל דל"א מיגו אא"כ טומאה דפנימי אינו חמור משל חיצון כגון שנטמאו שניהם בטומאה של תורה או של ד"ס אבל אם הפנימי נטמא בשל תורה והחיצון בשל דבריהם ל"ל מיגו כיון דמה"ת החיצון טהור מעליא הוא מיהו ק"ל דלפי"ז כלי שפיו קצר טובלין בתוכו כלים שנטמא בטומאה של דבריהם משום מיגו וליתא להא גזי' דרבא כיון דגם החיצון נטמא בטומאה של דבריהם א"כ לימא דאיכ' בנייהו בין רבא לדר"א בנטמא הפנימי בטומאה של דבריהם דמשום דרבא ליכא משום חציצה איכא וכ"ת הא דגזרי' משום דרבא ור"א ה"מ בטומאה של תורה אבל בטומאה דד"ס ל"ג דה"ל כגזירה לגזיר' ואין ה"נ דמטבילן כבת"כ בפנימי טמא מד"ס ואפי' לר"א ול"ג בשל סופרי' משום חציצה ליתא דודאי כל הני מעלות דמתניתין דחומר בקדש אפי' בטומאה דרבנן נמי גזרו משו' חומר דקדש דהא מתני' סתמא קתני ולקמן (דף כד) אמ' גבי מעלה דיד מטמאה את חברתה בקדש ובחיבורין מ"ט דגזרינן דילמא יגע הטמא בקדש אע"ג דכל עצמן של טומאת ידים אינן אלא מדרבנן אפ"ה גזרו ואע"ג דלא קיימא במסקנא הכי לאו מה"ט דל"ג בדרבנן הוא וי"ל כיון דהא דגזרו שלא להטביל כבת"כ לקדש משום דילמא חזי לי' ע"ה ואזיל ומטביל ואנן מקבלין קדש מהם משו' איבה תו אין לחלק בפנימי בין טומאת של תורה לשל ד"ס דאי חזי ע"ה דמטבילן כבת"כ טעה וסבר שפנימי טמא בשל תורה ואתי להטביל בשל תורה נמי בכלי בתוך כלי משא"כ בסל וגרגותני שמילאן כלים שגופן של כלים מוכיח' על עצמן כיון דכלים הללו ליכא שאין בפיהם כשפופרת הנוד מידע ידעי כיון דשאר כלים אין מטבילים בתוך כלים אלא באלו בלבד ש"מ טעמא משום דאין בכלים הללו דאין בפיהם כשה"נ.

א"נ שאלו לחבירי' מ"ש כלים הללו מכל הכלים ואמ' להן לא אתא הדבר לידי תקלה ובהכא נ"ל מה דהקשו התוס' לימא א"ב כלי החיצון בהטביל כלי בת"כ דאי משום חציצה איכא ומשום גזי' שאין בפיו כשה"נ ליכא דהא לדידי' גופא מהני טבילה אע"פ שאין בפיו כשפופרת הנוד ותי' בשם הר"א דמתני' מיירי בחיצון טהור ופנימי טמא וכן משמע לישנא דקתני מטבילין כלי בת"כ וגם רבא מוקי לה הכי בסמוך דקאמ' ה"מ בכלי טהור והיינו מתני דמיתוקמא הכי.

ולי אין זה מספי' דמה בכך דמתני' איירי בחיצון טהור מ"מ לימא א"ב בחיצון טמא ופנימי טהו' א"נ בשניהם טמאי' אבל לפי מאי דפי' ניחא דודאי א"מ כבת"כ לקדש

סתמא קתני ל"ש בפנימי לחוד טמא ל"ש בשניהם טמאים דאע"ג דבשניהם טמאים לא שייך גזי' דרבא מ"מ כיון דעיקר טעמא דבקדש לא משום דח"ל ע"ה ואזיל ומטביל אף בשניהם טמאים איכא למיחש דחזי ע"ה ומטביל בפנימי טמא ובחיצון טהור ומה"ט אפי' בחיצון לחוד טמא נמי לא דהא לא מוכח מילתא ודילמא חזי לי' ע"ה ומטביל אף בחיצון טהור ופנימי טמא וגזרו חיצון אטו פנימי דאתא פעמים לידי תקלה ע"ד שפיר' דחיצון בפנימי מחליף כיון דליכא הוכחה בגופו של כלי אבל סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן כיון דגוף הכלים מוכיחין על עצמן דהני כלים ליכא שלא יהי' בפיהם כשה"נ ל"ג דכלים בכלים ממין על שאינו מינו לא מיחלפו.

וכהג"מ בפ"ק דגיטין (דף יב) בסוגיא דשטרו' העול' בעש"נ שמא בשמא מחליף אתרא באתרא ל"מ ותדע לך דהכי הוא כדפי' מדאמ' א"ב סל וגרגותני שמילאן כלים ול"ק נמי דא"ב סו"ג שהכניסן בתוך כלים טהורין והטבילן דמשום חציצה איכא ומשום גזי' דרבא בהני ל"ל בה דהא כלים הללו אפי' פיהם פחות משה"נ ליכא כ"ש כל הגוף הכלי דליכא בפחות וליכא משום גזי' דרבא.

א"ו דכיון דחשו שאין מטבילם כבת"כ משום דילמא אתא לטובלה בכלי שאין בפיו כשה"נ בעינן שכלי החיצון שגזרו משום לתא דידי' אטו פיו קצר יהי' גופו מוכיח על עצמו שאין פיו פחות מכדי שה"נ כגון סו"ג עצמן דלעולם פיהם קצר מהאי שיעור' ליכא ולא בפנימי סו"ג שאין החיצון שגזרו משום לתא דידי' מוכח ע"ע דאיכא במינו שפיהם קצרים אלא שהפנימי מוכיח עליו משום דבפנימי שמטבילן אותן בתוכן ליכא שאין בפיו פחות משה"נ וכל כה"ג השוו חכמים מדותיהם וגזרו הא אטו הא.

מש"ה פי' רש"י במתני' מטבילן כבת"כ בששניהם טמאים ואפ"ה בקדש לא משום דילמא חזי לי' ע"ה ואזל ומטביל בששניהם טמאים או בחיצון לחוד טהור כיון דאין גוף הכלים מוכיח על עצמן אתי לאחלופי והא דקא' הכא אבל בכלי טמא מיגו וכו' לאו אקדש קאי דומיא דרישא אלא אתרומה וחולין קאי דומיא דמצעתא דמקוה שחלקו דאפי' לחולין נמי לא וכן ההיא ברייתא דאם לא טבל מיירי נמי מתרומ' וחולין ולא אקדש.

ולמאי דפי' אליב' דרש"י א"צ למה שדחקו התוס' ומסיימי והשתא לפי' סברת רש"י א"ב איכא למימ' דמצי למימ' הכי חיצון אלא כח דהתירא עדיף לה דאשכח אף בפנימים סלקא טביל' דלמאי דפי' רש"י בקדש אפי' בחיצון לחוד טמא נמי לא לרב' דגזי' חיצון אטו פנימי לחוד והא דפי' במתני' בשניהם טמאים לאו דוקא והא דקא' דתנן אם לא טבל

דתניא גרסינן ולא דתנן דברייתא היא ולא מתני': דף כב ע"א אבא שאול אמר לתרומה וכו' כתבו התוספ' צריך טעם אמאי לא שרינן בעבר והטבילן קאמר בעבר.
וא"י מאי ק"ל כיון דטעמא דקדש לא אי משום חציצה ואי משום גזי' דרבא ודלמא חזי לי' ע"ה ואזיל ומטביל בגוונא דאיכא חציצה או בכלי שפי' קצר אמאי נשרי בעבר והטביל דהא אפשר לבא לידי תקלה דאי טבל לי' ע"ה בגוונא דאמרן אפי' בדעבד לע"ל טביל' מה"ת. מ"מ ק"ל כיון דכלי בת"כ דעבד נמי לא א"כ הא דאמר ר"א בפ"ב דפסחים (דף לד) מי חג שנטמא השיקן ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאי' והשת' בהשיקן ואח"כ הקדישן אמאי טהורין הא השקת מים לטהרן דמי למטביל כבת"כ דהא א"א להשיקן אלא במונחין בת"כ אחרת ואיכא למגזר בהא לשמא ישיקן בכלי שאין בפיו כשה"נ דודאי לא מהני כיון דכה"ג אין מים שבכלי מחוברין למי מקוה וליכא כאן השקה אלא למעט מים שבכלי ואנן השקה למקוה בעינן והא כיון דא"מ כבת"כ לקדש ואע"ג דאין הכלי עצמו קדש או בסופו להיות קדש אלא שישתמש בה קדשים אח"כ אפ"ה לא מהני טביל' זו דאם אח"כ הניח בהם קדש פסלן כ"ש דל"מ השקה לימי החג שבת"כ אפי' בהשיקן ואח"כ מקדישן מה"ט דרבא גופא ואמאי השיקן ואח"כ הקדישן טהורין.
בשלמא לה"ט דר"א דכבת"כ דלקדשים דלא הוא משום חציצה בהשקת מים ל"ש האי טעמא אבל לרבא קשיא. ודוחק לומר דרב' לא ס"ל הא דר"א דמשמע התם דרבא ס"ל כוותי' דקאמר רבא אף אנן נמי תנינא ונתנו עליו מים חיים וכו' ולפי' התוס' דהתם מייתי ראי' להא דר"א דאין זריעה להקדש ובהקדישו ואח"כ השיקן טמאי' ואין נראה לומ' דבהא א"ל דר"א אבל לא ברישא דהטביל אח"כ הקדישן דטהורין אלא לרבא בין כך וב"כ טמאים.
ועוד כיון דרבא איירי בהא מימרא דר"א ומייתי ראי' אסוף מימרא דר"א אם איתא דרבא לית לי' הא דרישא ה"ל למפלג עלה בהדיא וי"ל כיון דטעמא דאין מטבילן כבת"כ לקדש משום דחזי לי' ע"ה ואזיל ומטביל ואנן מקבלין קדש מע"ה משום איבה השתא ניחא דהא לאוכלים ומשקים כולן לא מהני השקה אלא למים בלבד והא מים מקודשים למ"ל אלא במי חג בלבד שהן של תיבור וממלאין אותן מן השילוח והשיקן ואח"כ הקדישן היינו בשבת שבתוך החג שהי' ממלאין אותן בתוך חביות של זהב שא"מ וכדתנן בפ"ה דסוכה וכדפי' רש"י התם.
השתא ליכא משום דלמא חזי לי' ע"ה ואזיל ומשיקן בכלי שאין בפיו כשה"נ ואין ענין ועסק מי החג לכל אדם אלא לכהנים ושלוחי ב"ד בלבד דזריזין וחברים הן: א"ה תרומה נמי. ק"ל אמאי פריך אהא מעלה דמטבילין יותר מכל הני מעלו' דרבנן דמשנתינו דבקדש

עבדו רבנן מעלה ולא בתרומה ובע"כ ה"ט משו' דקדש חמור מתרומה מש"ה החמירו יותר מתרומה וה"ט א"ל נמי בהאי מעלה.

מיהו י"ל כל הני מעלות דמתני' ל"ג משום לתא דטומאת של תורה אלא חומרא בעלמא שהחמירו משום מעלה בעלמא לפיכך קודש דחמיר עבדו מעלה אבל לא בתרומה דקיל אבל הא דכבת"כדמשום לתא דטומאת של תורה גזרו אי כדרבא אי כדר"א פריך שפי' תרומה נמי ניחש לתקלה זו עצמן דהא תרומה טמאה נמי אסורה באכילה כקדש: לא מקבלינן מנייהו כתבו התו' רש"י פי' דבשעת הגיתות נאמנין לפי שחבירים מטהרין כליהם עברו הגיתות והבדים אמ' דלא מהימן ול"נ דפותח בחביתו לא התיר אם לא סופו משו' תחילתו כדאמ' בפ"ק דביצה (דף יא) ואם הי' טהורין בדין בלא"ה נמי מישתרי וא"י מה ענין שעת גיתות והבדים לפותח חביתו ע"ג הרגל דהתם חיישינן שמא נטמא ביד ע"ה אלא שברגל הקילו מפני שמחת הרגל כדמפ' בירושלמי או מפני שיה' מזון מצוי לעולי רגלים כדפי' רש"י לקמן אבל שעת הגיתות והבדים ה"ט כדפי' רש"י וכמש"כ שם: ומאן תנא דחייש לאיבה ר"י היא משמע דרבנן פליגי עלי' ולא חייש לאיבה מדאמ' ר"פ כמאן מקבלין האידנא סהדתא מע"ה כמאן כר"י משום דחייש לאיבה מכלל דרבנן לא מקבלין משו' דל"ח לאיבה וכדאמ' בספ"ג דפסחים (דף מח).

וק"ל אטו רבנן ל"ל הא דתנן לקמן (דף כד) חומר בתרומה שביהודא נאמנין על טהרות יין ושמן כל ימות השנה ובשעת הגיתות והבדים אף על תרומה ועוד דאם איתא דל"ל לרבנן הא דלקמן א"כ ל"ל נמי הא מעלה דחומר בקדש מבתרומ' שמטבילים כבת"כ (בקדש אבל לא בתרומה) [בתרומה אבל לא בקודש] וטעמא דבקדש לא משום דחזי לי' ע"ה ואזיל ומטביל וש"מ דמקבלין מיני' כדמסיק בסמוך אלמא חיישינן לאיבה.

מיהו זה אינו קושי' אלא לפי' רש"י שמפ' הא דקאמ' כמאן מקבלין האידנא סהדותא מע"ה כר"י דאלו לרבנן ל"מ כדאמ' בפ"ג דפסחים. אבל למאי שאפרש בסמוך בשם הרי"ף לק"מ: ושורף פרה אדומה לעצמו.

אין ענין שריפת פרה אדומה לעצמו לנאמנות טהרות יין ושמן לע"ה. אלא משום דתנן בפ"ה דפרה שהכל נאמנין על החטאת קאמ' לה דה"ט דע"ה נאמן לחטאת שלא יהא כל אחד הולך ושורף פרה אדומה לעצמו ותרתי קאמ' דעל טהרת יין ושמן נאמן שלא יהי' בונה במה לעצמו ועל חטאת נאמן שלא ישרף פ"א לעצמו ואיידי דמפ' טעמ' דנאמן על טהרת יין ושמן דקדש שלא יהי' בונה במה לעצמו נקט נמי שורף פ"א לעצמו לומר דמה"ט נמי הכל נאמנין על החטאת אע"ג דל"מ מנאמנות חטאת במכילתן: כמאן

מקבלין וכו' כר"י הקשה הרי"ף בספ"ג דפסחים מהא דאמ' התם ו' דברים נאמרו בע"ה אין מוסרים לו עדות וא"מ ממנו עדות.
ותי' דההוא ע"ה דהכא לאו כע"ה דהתם דהכא ליתא במקרא ובמשנה אבל בד"א ובמצות איתא דלא חשיד אשבוע' וגזילה ולא ד"א מאנפי פסלנותא. אבל ע"ה דהתם חשיד אכל הני דאמ' הוא דהא חשיד אגניבה לפיכך אין ממנין אותו אפטרופס וחשיד נמי על שפיכות דמים לפיכך אין מתלוין עמו בדרך.
ופי' הר"ן דבריו דלפי"ז הא דאמ' התם א"מ ממנו עדות ל"ד דאפי' בהעיד אין עדותו עדות כדאמ' בספ"ק דקדושין שכל שאינו במקרא ובמשנה ובד"א פסול עדות ודאמר הכא כמאן כר"י לאו למימרא דרבנן פליגי עלי' דלא אשכחן בהא פלוגתא כלל ואשכחן כהאי לישנא במידי דל"ל פלוגתא כדאמר כמאן תלינן קיבורא בדיקלא כמאן כהאי תנא: אין מציל אלא על האוכלים י"מ דמ"כח דע"ה מיירי דא"מ אלא על כל הני דקחשב ולא על כלי שטף וכן פי' הר"ש וי"מ אפי' על כ"ת דחבר נמי גזרו שלא תציל על כלי שטף משום לתא דשל ע"ה.
וכן פי' הרמב"ם בפי' משנה זו וטעמא כדמפרש שטהרתי לך ולא תשאיל ממנו ותשמש בו לפיכ' גזרו נמי על של חבר דאלו גזרו על של ע"ה לחו' לא ישמע ע"ה לפיכ' השוו מדותיהן שא"מ על כלי שט' כלל אפי' של חבר כן פי' הרמב"ם שם. ולפי' הר"ש דעל של ע"ה לחוד גזרו ק"ל דהא כיון דשאלינן מנייהו מדאמ' טיהרתי לך ולו כדמסיק בסמוך והא מנא לז' יומי לא משאלי אינשי אכתי טהרתי לך ולו.
דהא ל"ל אפי' אם נאמר לע"ה שכ"ח שלו א"מ על כלים ציית לדברי חכמים ומחזיקו בחזקת טומאה אף ע"פ שרואה כ"ח של חבר דמציל על הכל אפי' על כ"ש. דליתא דא"כ חבר יטביל נמי כבת"כ ולע"ה נאמר שלא יטביל אלא ע"כ אי אמרינן דחבר יטביל חזי לי' ע"ה ואזיל ומטביל ולא יציית לחלק בינו לבין חבר ה"נ אי אמרינן דכלי ארש של חבר יציל ושל ע"ה לא לא ציית וכי שאלינן מנייהו משתמשין בכלי שנטמא במת.
ועק"ל אי אוכלים ומשקים וכ"ח בשל ע"ה מיירי וטהורים דקאמר היינו לע"ה מה תמה ר"י אפשר אשה לשה בעריבה לגין מלא משקים אם נאמר הא דגז' ב"ש אינו אלא של ע"ה מה זה תמה הא כבר שאלו ב"ה לב"ש שאל' זו עצמ' והלא טהרתם אוכלי' ומשקי' שבתוכו והשיבו כשטהרנו לעצמו טהרנו נטה' את הכלי שטהרתי לך ולו ומאי ק"ל לר"י הא מתשוב' ב"ש לב"ה על אותן שהי' באוהל עם המת ש"מ הא ועוד ל"ל לתלמיד של ב"ש לומר ולא עוד אלא שאם אתה א"ל טמא א"ל שלי טהור ושלך טמא הא כל אורך זה למה הא כבר נתפרש טעמן של ב"ש יפה כמ' ששאל כליו של ע"ה טמא או טהור א"ל

טמא אלא ע"כ לב"ש אפי' כ"ח של חבר א"מ על הכלים ועל זה לחוד תמה ר"י דהאשה והעריבה ולגין של חבר טמאין והבצק ומשקין טהורין ועל זה השיב לו התלמיד בהא ולא עוד שאם אתה אומר לו טמא אומר שלי טהור ושלך טמא כלומר דמה"ט גזרו נמי על כ"ח של חבר דא"מ על הכלים דאי לא גזרו אלא על של ע"ה לחוד מפני שהוא טמא לא יציית ע"ה ואומר אדרבה שלי טהור וראוי להציל ושלך טמא ואין ראוי להציל לפיכך השוו ב"ש מדותיהן שאין כ"ח מציל על הכלים אפי' כ"ח של חבר דהשתא יציית ע"ה כדא' גבי טבילת כבת"כ כיון דגזרו דחבר לא יטביל לקדש יציית ע"ה: ע"ב הא דא' מעול' לא הטבלתי וכו' ק"ל אמאי לא מהימן לומר הטבלתי ולא הטבלתי בכלי שאין בפיו כשה"נ במגו דאי בעי אמ' לא הטבלתי כבת"כ וה"נ קשה אברייתא דא"נ לומר הוכשרו אבל לא נטמאו אמאי להימיני' במיגו דא בעי א' לא הוכשרו.

והא ל"ל דהא דהטבלתי וכן דא"נ לומר הוכשרו מי מיירי בדידעי' ע"פ אחרים שראו שטבל כבת"כ ושראו שהוכשרו אבל לא ידעי אי טמא או לא ואי טבל בכלי שאין בפיו כשה"נ או לא ליתא מדנקט הטבלתי אבל ל"ה בכלי וכו' משמע דלא ידעי' דטבל כבת"כ אלא ע"פ וה"נ קתני דא"נ לומר הוכשרו משמע דל"י דהוכשרו כי אם על פיו אפ"ה אינו נאמן בהא דאמר אבל לא נטמא.

ועוד אי ס"ד דמיירי בידעינן על פי אחרים שהטביל כלי בתוך כלי וכן שהוכשרו אדמפליג בין או' ל"ה לאומר הטבלתי אבל ל"ה בכלי כו' וכן בין אומר ל"ה ובין אומ' הוכשרו ול"נ לפלוג בדידי' באומ' הטבלתי והוכשרו דבדידעי זה ע"י אחרים א"נ לומר ל"ה בכלי וכו' א"נ לא נטמאו ובדלא ידעי אלא ע"פ עצמו נאמן וכ"ש הא.

א"ו אפי' ע"פ עצמו אינו נאמן ואמאי נהימני במיגו: מיהו בהא דהוכשרו אבל ל"ל י"ל דה"ט דא"נ משום דע"ה אינו בקי בהלכות טומאה וטהר' ושמא נטמא וסבר שלא נטמא אבל הא דהטבלתי קשה אמאי א"נ במיגו דהא וודאי לא ידעי' אי טבל אי לא טבל.

וי"ל דה"ט דא"נ לומר ל"ה כיון דבשעת טבילה לא ידע דא"מ בכלי שאין בפיו כשה"נ אע"ג דא' ל"ה לאו כלום הוא דכל מילתא דלא רמיא עלי' דאנשי חיישינן דילמא עביד ולאו אדעתי' ודמיא להא דאמ' בפ"ק דחולין (דף ט) כל טבח שא"י ה"ש אסור לאכול משחיטתו ופי' המפ' דאפי' אי שאלי לי' אי שהה או דרס וא' לא דכיון דל"י בשעת שחיטה לה' שחיטה ה"ל מילתא דלא רמי' דדילמא עביד ולאו אדעתי' וה"נ דכוותי' והשתא האי והתניא דמייתי מיני' סיעתא לרבא במכ"ש מ"ל מיהו ל"ד הא להאי דפ"ק דחולין כ"כ: אין מזין עליו לפום ריהטא משמע דאין ידוע לנו שנטמא במת אלא ע"פ דאי בדאיכא עדים שנטמא במת מסתמא ידוע להם אימת ניטמא ואם היו' יום ג' או ז'

לטומאתו או לא והשתא ק"ל אמאי לא מהמן ע"ה לומר דהיום יום ג' או ז' לטומאתו במיגו דאי בעי לא אמ' כלל שנטמ' במת וה"ל הפה שאסר הוא הפה שהתיר.
מיהו י"ל דמיירי שנטמא בפני עדים אבל א"י אם היום יום א' לטומאתו או יום ג' ואל תתמה ע"ז דהא תני עד שיעשו בפנינו ג' וז' ול"ל דתני ושביעי כיון דתני ג' הא כיון דעשה לפנינו ג' ממילא יום ז' ידוע הוא מעצמו לפי חשבון הימים א"ו לאפוקי שאם עשו לפנינו יום ג' ושכחו וא"י כמה ימים יש מהזאת יום ג' להיום ה"נ דכוותי': דף כג ע"א לא ישא אדם מי חטאת פי' התוס' דאפי' לרבנן דלא בעו כמעשה שהי' מ"מ לא אחמור מיהו לקדש רק לחטאת.
וק"ל מ"ש דנושא את המדרס דמעשה שהי' בקודש הי' ואפ"ה מוקמינן למתני' דנושא את המדרס נושא את התרומה כר"ח אבל לרבנן תרומה נמי לא. וי"ל דקדש ותרומ' אע"ג דתרי מילי נינהו מ"מ הא דטומא' פוסל בהן הוא לענין אחד כשנטמאו אסור לאכלן בטומאות עצמן לפיכך לרבנן דלא בעו כמעשה שהי' לגמרי לתרומה נמי גזרינן אבל הא דחטאת דנמצא כזית מת תחוב אפי' לרבנן קדש ותרומה ל"ד לחטאת לגמרי דהא דפוסל טומאה בחטאת אינו לענין איסו' אכיל' אלא שנפסול להזאה ופסול טומאה דקדש ותרומה הוא לענין איסור אכילה וכיון דתרי ענינא נינהו לגמרי דמי להא דאבל מעבירן ע"ג גשר ואינו חושש אפי' לרבנן משום דמקו' התקלה ל"ד לגמרי למעשה שהי' וה"ה קדש ותרומה ל"ד למי חטאת ואפר חטאת שנעשה בהן התקלה ולמאי דפי' נ"ל דאפי' לרבנן דלא בעו כמעשה שהי' לגמרי ובנושא את המדרס אינו נושא אפי' את התרומה מ"מ נושא הוא את מי חטאת דכיון דלא דמי לגמרי למעשה שהי' דקודש אפי' רבנן מודו כדס"ל לרבנן גבי ספינה דמה"ט ל"ג בקדש ובתרומה ואין שייך לומר כאן ק"ו מה קדש ותרומה דל"ג גבי ספינה ואפ"ה חטאת לא מדרס דגזרו גבי קדש ותרומ' כ"ש חטאת דא"כ נחליף הק"ו איפכא מה חטאת דל"ג במדרס גזרו בספינה קדש ותרומה דגזרו במדרס כ"ש בספינה א"ו כל חדא וחדא תיקו בדוכתי' וכה"ג אמ' בפ"ב דזבחים (דף טז) גבי אונן לענין עבודה ועוד בלא"ה אין זה ק"ו כיון דמה שגזרו חכמים ע"י מעשה שהי' היכא דל"ד למעשה שהי' ל"ג וחטאת וקדש ל"ד כלל להדדי לענין פסול טומא' אין ענין דין ק"ו לכאן כיון דל"ד כלל למעשה שהי' ל"ש למיגזר בי' ועודבלא"ה הא תנן בפ"ג דמס' ידים דאין דנין ד"ס מד"ס בק"ו וזה שלא כדברי הראב"ד בהשגת (בפ"ג מה' פרה) דהא דתנן הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש וכ"ש חטאת ודברי תימה הן וכדפי':

מת תחוב בקרקעות ספינה כתבו התוס' דהא דאמר בפי"א דזבחים (דף צ"ג) רא"א מי חטאת שנטמאת מטהרין שכן נדה מזין עליה היינו בשאר טומאת אבל בטומאת מת נפסול ושם תי' התוס' דהא דר"א דמי חטאת שנטמאו מטהרין מיירי לאחר קידוש וההוא עובדא דשמעתין קודם קידוש וק"ל הא האי עובדא דמת תחוב בקרקע של ספינה מי חטאת נמי הוי וגם גז' על מי חטאת נמי שלא ישא בספינה מההוא עובדא דנטמאו וש"מ דמי חטאת שאחר קידוש כשנטמאו נמי אין מטהרין ועוד מ"ט לחלק לענין טומאה בין קודם קידוש ללאחר קידוש דהא לכל הטעמים שיתבאר בסמוך דטמא מטמא אפר פרה אין לחלק בין קודם קידוש לאח"כ וגם על על מה שתי' התוס' הכא לחלק בין נטמאה בטומאת מת לשאר טומאת ק"ל הניחא לאביי אפשר לחלק בין נטמא מי חטאת בט"מ בין נטמא בשאר טומאת אלא לרבא מא"ל דהא התם מפ' אביי דפליגי ר"א ורבנן בדנין טומאה קדומה מטומאה שבאותו שעה דלרבנן אין דנין ולר"א דנין ולפי"ז צ"ל דבטומאות מת נמי לר"א כ"ש דדנין טומאה קדומה מטומאה שבאותו שעה דהא האי טומאה שבאותו שעה גבי נדה לא כתיב אלא דמסברא סביר' לי' לר"א דנדה מזין עלי' משו' שלא מצינו בתורה שזקוקה ליטבול תחילה לנדתה ואח"כ תקבל הזאה ומכאן מביא ראי' חטאת שנטמא קודם הזאה וכדפי' רש"י כ"ש שנידון טומאה קדומה דמת מטומאה שבאותו שעה דהיינו טומאה שבשעת הזאה דבכל הזהות לא סגי בלא"ה ולא מבעי' הזאה ראשונה שמזין על ט"מ בשלישי לטומאתו שבע"כ נטמאו המי חטאת כשנוגע בגופו אלא אפי' הזאה שני' שבשביעי שהוא גמר הזאתו אפ"ה לא סגי בלא טומאה שבאותו שעה דהא אין גמר טהרתו תלויה בהזאה לחוד אלא בהזאה וטבילה והא בזמנו ביום הז' א"א להקדים טבילה להזאה כדתניא בסיפרי שהייתי או' אם קדמה טביל' להזאה יצא ת"ל וחטאו ואח"כ וכבס בגדיו והא דתנן בסוף מס' פרה אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזין ביום היינו בדאיחר הזאתו לאחר ז' כדפי' שם הר"ש והרמב"ם וכיון דהזאת ז' בזמנו הזאה קודמת לטבילה א"כ המי חטאת שמזין עליו בשביעי א"א להן בלתי טומאו' שבאותו שעה ולר"א דדנין טומא' קדומה משל אותו שעה מי חטאת שנטמאו בט"מ קוד' לכן נמי מטהרין דהא ליתא דט"מ שאני דאע"ג דלר"א דנין טומאה קדומה משל אותו שעה היינו דווקא בשאר טומאות כגון נדה שמזין עלי' שהרי לא מצינו שהזקיקה תורה לטבול לנדתה קוד' הזאה ואע"ג שאפשר לה לאחר ההזאה בתר שתטבל לנדתה ואפ"ה לא חשה תורה לטומאה שבאותו שעה אע"ג דסגי' בלא"ה א"כ ה"ה טומא' קדומה ל"ל בה אבל לגבי טומאו' מת לר"א נמי אין דנין משום דל"ד דהא טומאה דאותו שעה לא סגי בלא"ה דהא א"א להזאה ולמ"ל כלל למצות הזאה בלתי טומאה שבאותו

שעה והכשר מצותו בכך אבל טומאה קדומה דמת דסגי בלא"ה ואין זה הכשר מצותו אין מטהרין בנטמאו בט"מ קוד' לכן ואין דנין אותו דאין דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו תדע דאלת"ה שיש לחלק בין ט"מ לשאר טומאות למה לו לר"א לה"ר למי חטאת שנטמא מטהרין משכן נדה מזין עלי' דלא מצינו זה בקרא להדיא ה"ל להוכיח מיני' ובי' משכן מזין על ט"מ גרידא אע"פ שנטמאו מי חטאת בט"מ א"ו כדאמרן אבל לרבא דמפ' התם דכ"ע אין דנין טומאה קדומה מטומאה של אותו שעה אלא דלר"א סבר הזאה צריכא שיעור ומצטרפין להזאות וכשהזה בראשונה פחות מכשיעור על הנדה כבר נטמא מי חטאת שעלי' מטומא' קדומה קודם הזאה וכשמזה בשני' המשלמת שיעור הזאה ה"ל טומאה קדומה מהשתא בע"כ ליתא לסברת התו' דאס"ד דר"א מוד' בנטמאו המי חטאת קוד' הזאה בט"מ אין מטהרין השתא איך מצטרפין להזאות כשמזין על הנד' נהי דבמה שנטמאו מי חטאת בטומאת הנדה ל"ל בה הא מ"מ נטמאו המי חטאת במת בטומאה קדומה והשתא בנטמא בט"מ לחוד בטומאה קדומה אין מטהרין כ"ש בנטמא ט"מ ונדה דאין מטהרין דהא אין זה הכשר מצותו אפי' לגבי ט"מ וסגי בלא"ה דהא אפשר להזות בפ"א כשיעור ביחד דאין זה אלא טומאה של אותו שעה ואפי' לר"א אליבא דרבא ל"ל בה ואפ"ה מצטרפין להזאת דה"ל טומאה קדומה וא"כ אפי' בנטמא במת המי חטאת אמאי אין מטהרין ומה איכפת לן בהא שמת הי' תחוב בספינה עד שגזרו משום זה שלא ישא מי חטאת בספינה ואליבא דרבא ע"כ צ"ל הא דיליף ר"א טומאה קדומה דמטהרין מנדה שמזין עלי' ומדמצרפין להזאות ולא נפקא לי' מיני' ובי' מט"מ גופא ש"מ מדמצרפין להזאות דמי חטאת שנטמאו מטהרין דהא בנטמאו מי חטאת בט"מ כאלו נטמאו בשאר טומאות בע"כ צ"ל אע"ג דלר"א אין דנין טומאה קדומה מטומאה דאותו שעה מ"מ כיון דלא סגי' למי חטאת בלתי טומאה של אותו שעה במת איכא למדחי דלא גמרינן שאר טומאת מיני' ולכך מביא ראי' היותר חזקה משכן נדה מזין עליו ועוד אפי' לא תרצה לדקדק כ"כ הא מ"מ לבתר שלמד ר"א למי חטאת שנטמא שמטהרין מפני שמזין על הנדה לאביי כדא"ל ולרבא כדא"ל מעתה למה לא נגמור נמי למי חטאת שנטמא במת שמטהר וכמו שמטהרין בנטמא' בשאר טומאה והא ל"ל דל"ד הא דמת עצמו תחוב בקרקע של ספינה דה"ל המת אבי אבות הטומאה ונעשה המי חטאת אב הטומאה שהאהילו על המת לפיכך ופסלו ואין מטהרין דה"ל טומא' חמורה אבל הא דמזין על הנדה וט"מ אע"ג דלר"א מצטרפין להזאות וה"ל טומאה קדומה אפ"ה אינו אלא טומאה קלה דנדה וט"מ אינן אלא אב הטומאה והמי חטאת שנגען בהן אינו אלא ראשון שהוא טומאה קלה לפי' מטהרין ליתא דאוכלים ומשקין וכ"ח שאין להן טהרה

במקוה און נעשין אב הטומא' אפי' ע"י ט"מ ואינן אלא ראשון לטומאה כמו כשנוגעין בט"מ ובשאר אבות הטומאה כדאמ' בסוף עירובין וכדמוכח בפ"ה דסוט' (ד' כט) גבי הא דקא'.

התם מה לט"י דשרץ שכן במינו אב הטומאה כ"ת יוכיח ואע"פ שהתוס' בפ"ק דפסחי' (דף יד) גמגמו דהא דאין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה היינו דוקא לטמא אדם וכלים אבל אוכלים ומשקים נעשין אב הטומא' אין דעת המפ' כן גם נ"ל דההיא דפ"ה דסוט' קשי' לזה דא"כ מאי קאמ' כ"ח יוכיח ומייתי לשלישי דפוסל בתרומה מהאי דינא הא איכא למיפרך מה לכ"ח שכן נעשה אב הטומאה ע"י ט"מ לטמא אוכלי' ומשקי' ול"ל ט"י יוכיח א"ו ה"ט ליתא דדבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה אפי' לגבי אוכלים ומשקי' וכיון שכן מי חטאת שנטמאו במת עצמו שוין לנטמא בט"מ ואינו אלא ראשון וכמו שהללו מטהרין לר"ח ה"נ בנטמאו במת נמי מטהרין כיון שאין זה אמור מזה והנכון הא דגזרו שלא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת בספינה משום מעשה שהי' לר"א דס"ל מי חטאת שנטמא מטהרין ל"ל הא דלא איכפת לו בטומאתן כיון דמ"מ מטהרין: לא ישא אדם מי חטאת וכו' דילמא איכא הכא כזית מן המת ונטמא באוהל מ"מ צריך טעם כיון דאינו אוכל אלא אפר בעלמא אמאי מקבלת טומאות אוכלין והתוס' בפ"ה דיומא (דף מח) פי' דאפר חטאת אין לו שום טומאה מה"ת ואי משום חיבת הקדש הא לא שייך בה משנעשית אפר כדמשמע ס"פ התכלת על הפרה שלא יהא מועלין באפרה וק"ל דבהדיא אמ' רפי"ב דמנחות (דף קב) דלר"ש דא' כל העומד לזרוק כזרוק דמי ה"נ כל העומד לשרוף כשרוף דמי פרה ונות' אמאי מטמ' טומאו' אוכלי' אפר' בעלמא הוא וקא' חיבת הקודש מכשירתו ומשמע התם דמה"ט פרה מטמא מן התורה שוב ראיתי להרשב"א בתשובה סי' י"ב שכתב כמש"כ והא דמייתי התוס' ראי' מפ' התכלת שאני התם דמיעטו רחמנא בהדיא כדאמר התם חטאת היא בה מועלין פי' מדקרי' רחמנא חטאת דינו שוה לקרבן חטאת וקודש ואין מועלין באפרה פי מדכתי' היא למעוטי' אבל לכל מילי דינו כחטאת כדאמ' בכולה מס' פרה עי"ל דה"ט משום דכתיב גבי אפר חטאת והניח במקום טהור ומש"ה תנן בפ"י דמס' פרה גבי קלל של חטאת שנתן ע"ג השרץ דחכמים מטמאי' מה"ט וכמה שאכתב לקמן בשם המפרשי':

אלא דגמרינהו ע"ה נגמרין בטהרה קרי' להו נ"ל דה"ה דה"מ להקשות אי דגמרינהו ע"ה אפי' תרומה נמי ניבעי טבילה אלא דנ"ל להקשות מרישא מיהו על הא דמסיק משום צינורא דע"ה דנפל ק"ל א"ה תרומה נמי כדפריך לעיל גבי מטבילן כבת"כ לתרומה אבל לא לקדש וגבי נושא את המדרס וההיא שנוי' דהתם ל"ש הכא והתוספות פי' לעולם

דגמרי' חבר הנהוג לאכול עט"ק ומשום צינורא דע"ה איכא היינו שאינו אוכל עט"ק רק על טהרות תרומה ושטהרתה טומאה היא אצל הקדש ואי אין צינורא דחבר טמא מוקמינן לי' בע"ה ממש ולמאי דפי' דהאי צינורא דע"ה היינו באוכל ע"ט תרומה ניחא וק"ל דודאי אוכל ע"ט תרומה לא הוי קרי' לי' גמ' ע"ה אלא פרוש קרי לי' ואפי' אוכל חולין בטהרה פרוש קרי לי' כדתנן ספ"ב בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ועק"ל אמאי לא חיישינן לצינורא דע"ה ממש ואפי' לתרומה נמי ודוחק לומר דלקדש דאיכ' למיחש לצינורא דע"ה ממש ושל אוכל ע"ט תרומ' וע"ט קדש שכיחא וחיישינן אבל תרומה דליכא למיחש אלא לצנורא דע"ה ממש לחוד לא שכיחא ול"ח וי"ל דהאי חששא דשמא נפל צינורא דע"ה מקמי דגמרינהו ובעידנא דגמרי' עדיין לחה היא חששא רחוקה היא קדש דחמיר חששי לה תרומה דלא חמיר ל"ח: טבילה אין ערב שמש לא פי' התוס' בשם הר"א מדלא תני בהדיא וכ"ת א"כ הייתי אומר דלתרומה טבילה מיהא בעי יש לומר דליכא למיטעי בהכי דא"כ לימא בהדיא צ"ט לתרומה והערב שמש לקדש ולי אין זה דיוק דבכולה גמ' אמ' כה"ג דנקט הכי משום רבותא דהא דקיל טפי אבל אידך מילתא דתני בהדי אפי' חומר' גדולה מזאת איתא בה וכל הגמ' מליאה מזה במקומות שאין מספר ול"א א"כ לימא בהדיא אבל ל"נ דדייק הכי דה"ל למיתני כלים הנגמרים בטהרה טמאים לקדש וממילא ידעינן דטבילה מטהרתן וכי איכפול תנא לשמעינן דטבילה מטהרת כלי' טמאים מטומאתן א"ו להכי תני הכא משום דיוקא דקמ"ל טבילה אין הע"ש לא:

הערב שמש לא ק"ל כיון דמשום לתא דדרא דטומאה דאוריית' גזרורבנן לטבילה זו משום צינורא דע"ה שמה זב הוא ורוקו טמא מה"ת כדאמ' בפ' דם הנדה א"כ מאי מועיל טבילה לחוד בלתי הע"ש הא אכתי פוסל את הקדש מה"ת דהא גבי כלים כתב רחמנא הערב שמש אלמא ט"י פוסל את הקודש במגע מה"ת ומה הועילו חכמי' בתקנת' שתקנו להטבילן כיון דליכא הע"ש אכתי טמאים הם לקדש כדמעיקרא ול"ד להא דתנן בפי"א ממס' פרה גבי כל הטעון ביאת מים מד"ס לאחר ביאתן מותר בכולן פי' בחולין ומעשר תרומה וקדש וא"צ הע"ש דש"ה דמיירי מכל הני דאמ' בפ"ק דשבת האוכל אוכלים טמאים והשותה משקים טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין וכו' דמכל הני ליכא למיחש משום דרא דטומאה דאורייתא בהא מילתא גופי' דאוכל ושותה משקים טמאים א"א שיטמא אדם בשום ענין דאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה וכיון דלאו משום חשש דרא שמא יש כאן ספק טומאה של תורה גזרו עליהן טומאה אלא טעמא אחרינא איכא בכל הני כדמפ' התם מש"ה הקילו עליהם דסגי בטבילה בלא

הע"ש אבל הא דכלים הנגמרי' בטהרה כיון דטעמא דגזרו עליהם טומאה משו' שמא יטמא בטומאה של תורה דהיינו בצינורא של ע"ה שמא זב הוא הא טבילה לחוד בלא הע"ש אינו מוציאתו מידי ספק זה דאי איכא כאן צינורא של זב לאחר טבילה קוד' הע"ש כקודם טבילה הוא מה"ת לענין קדש ואין טבילה לחוד מוציאתו מידי ספק זה עד לאחר הע"ש ואמאי סגי להא בטבילה לחוד וי"ל דודאי הא חששא רחוק' הוא לחוש שמא נפל צינורא דע"ה מקמי דגמרי' כשחבר אוחז בה וכשנגמרי' עדיין לחה היא ולאו אדעתי' דחבר ולהחזיק הכלי בספק טומאה מה"ט וטבילה זו אינו אלא משום סרך טבילה בלבד וכדא"רי בפ"ג דיומא (דף ל) דהא דאין טהור נכנס לעזרה לעבודה עד שיטבל דסרך טבילה היא זו כדי שיזכור טומא' ישינה שבידו ויפרש וה"ט נמי לטביל' זו של כלים הנגמרים בטהרה אין זה אלא כדי שיזכור שמא נפלו צינורא דע"ה קודם גמרן ובשעה שגמרן עדיין לחה היא וכיון שכן בטבילה לחוד סגי להכירא בעלמא כדי להזכיר טומאה ישינה ואין לו ענין להע"ש כלל כמו לכנוס לעזרה דסגי' לי' בטבילה לחוד ה"ט להזכיר טומאה ישינה: אלא דחתכה ע"ה בהא לימא ר"י יטמא ויטבול הא מטמא וקאי וכ"ת יטמא משום הכירא דצדוקים הא טומאת ע"ה כיון דנהג נמי בחולין חמירא ובעי הע"ש אע"ג דמדרבנן היא ול"ד לשאר טומאת דרבנן של מעלות דל"ג לחולין אלא לתרומ' וקדש בלבד דלא בעי הע"ש כ"פ הר"ש בפ"ק דטהרות וקצת מזה כתבו התוס' בר"פ גבי האונן ומח"כ צ"ט לקדש ובסמוך אפרש יותר: אלא לבתר דחתכה מיזהר זהיר בה.

וק"ל בשלמא לעיל גבי כלים הנגמרים בטהרה ניחא דהתם ודאי זהיר בה כדי שלא תטמא אבל הכא גבי שפופרת כיון דלהשתמש בה חטאת חתכה וכיון דלחטאת לא סגי לה בלא טומאה משום הכירא דצדוקים ובע"כ סופו ליטמא א"כ הפוכי מטרתא ל"ל אדרבה אינו זהיר בה בכיון כדי שיהא צריך טבילה ויטבול וישמש בה משום הכירא ושמא יש לומר דאע"ג דסופו ליטמא בע"כ משום הכירא מ"מ כל מה שאפשר לאחר הטומאה סמך לתשמיש החטאת מאחר כדי שבין כך ובין כך לא יבא לידי תקלה לטמא קדש ומיזהר זהיר בה: ע"ב אלא מעתה לא תטמא אדם וכו' ק"ל מה בכך דהא אע"פ שאין אדם וכלי' מקבלין טומא' אלא מאב הטומאה מ"מ בחטאת מקבלין דהא תנן בפי"ג דפרה הטהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואפי' הן מאה לגין של חטאה שנטמא אחוריו נטמא תוכו ומטמא וכו' ואפי' הן מאה ובתוספתא תניא לגין של חטאת שנטמא אחוריו נטמא תוכו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואת המזה שאין אומר' בחטאת זה ראשון וזה אחרון אפי' הן מאה כולן תחילה שאין מונין לחטאת והביאה הר"ש לתוס' זו שם אלמא בחטאת אפי' מאה מטמאין זה את זה

בין אדם לאדם ובין כלים לכלים בין כלים לאדם כהאי דלגין דתוספתא שמטמאין את האדם במשא וא"כ אפי' לא עשו שפופרת זו שחתכה לחטאת אלא כטמא שרץ אפ"ה מטמאין לאדם שחתכה דלא גרע מלגין שנטמא במשקים שמטמאין את המזה כ"ש כלי שנטמא בשרץ שמטמא' אדם לחטאת והא כיון דעשו שפופרת זו כנטמא בשרץ דין הוא שיטמא לחטאת את האדם החתכה מש"ה תניא חתכה ומטביל טעין טבילה דמיירי לענין חטאת והא דפריך מהאי דחתכה ומטבילו טעון טבילה פי' הא ע"כ כר"א אתא ולא כר"י דהא א' יטמא: והתניא מעול' לא חידשו דבר בפרה ק"ל מאי פריך דילמ' ההיא ר"י היא דלדידי' דס"ל יטמא ואח"כ יטביל בע"כ ל"ל דעשהו כטמא דא"כ ל"ל יטמא הא טמא וקאי אלא ודאי לא עשהו כטמא וההיא ברייתא כוותי' אתא ורב דא' עשהו כט"מ אדר"א קאמ' ול"ל הא דלא חדשו דבר בפרה וכ"ת משו' דלא ניחא לן לעשות פלוגתא חדשה בין ר"א לר"י בהא דל"ח דבר בפר' כיון דלא שמעינן דפליג בהא דנימא דההיא ברייתא דלא כר"א הא השתא נמי אי מוקמת דס"ל לר"א בכלים הנגמרי' בטהרה צריכין הע"ש בע"כ פליג אדר"י דא' יטמא ואח"כ יטבל משו' הכירא דע"כ ס"ל לר"י דא"צ הע"ש ומתני' דלא כר"א ומאי אולמא דנימא דפליגי אי צריך הע"ש אי לא ור"א פליג אמתני' או נימא דכ"ע.

א"צ הע"ש ופליגי בהא דלר"א עשהו כט"מ ול"ל הא ברייתא דחידשו בפרה מש"ה בטבילה לחוד סגי והוי הכירא ור"י א"ל הא דל"ח מש"ה ליכא הכירא אא"כ יטמא ויטביל ואדרבה הכי ניחא טפי לומר דר"א לא פליג אמתני' דברייתא לא אהי' כוותי' מלומר דס"ל כברייתא ולפי"ז בע"כ מתני' לא אתי כוותי' וי"ל דהאי ברייתא דל"ח בפרה בע"כ ר"א היא דאלו ר"י מהיכא תיתי לומר דחידשו דאיצטריך לאשמעינן דל"ח ואי משו' שעשו בה מעלות הרבה וכדפי' רש"י מ"מ מהיכא תיתי שעשו כט"מ בז' שלו לטמא מה שלא מצינו כן בכ"מ אבל אי ר"א היא ניחא דסד"א הכי דכיון דר"א אמ' יטבול מיד וא"צ לטמא ואפ"ה הוי הכירא משו' דעשהו כט"מ קמ"ל דל"ח דב' בפרה וטעמא דר"א הוא משום דבעלמ' כלים הנגמרים בטהרה צריכין הע"ש וכיון דהכא אחר טבילה מיד משתמש בהו הוי שפיר הכירא ואביי משני דלעול' ברייתא ר"א היא ולר"א ס"ל דהא דעשהו כט"מ וכדשני רב ומאי ל"ח בפרה דקאמ' של"א קורדום מטמא מושב והשתא כ"ש דניחא טפי דטוב' קמ"ל דאע"ג דחידשו ועשוהו כטמא כולי האי ל"ח לומר קורדום מטמא מושב: הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש פי' רש"י במתני' אוכלים חתיכות הרבה בכלי אח' ונגע הטמא בא' מהן הכלי מצרפם להיות כולן חתיכה אחת ונטמאו כולן מפי' משמע דוקא כשהן בכלי א' בשעת מגע הטומא' הוא דמצרפן הכלי אבל אי נגע הטמא

בא' והניחן אח"כ בכלי א' אין הכלי מצרפן לש טמא הטמא השאר כאלו נגעו בו וק"ל מנ"ל הא ל"מ למ"ד צירוף דאורייתא ונ"ל מכף א' עשהו כל מה שבכף א' אפי' נטמא קודם כשמניחו בכלי א' עם אחרים הכלי מצרפן כאלו נגעו בו אלא אפי' למ"ד צירוף דרבנן נמי א"ל הכי.

והא דא' לקמן הסולת והקטורת והלבונה והגחלים שנגע ט"י במקצתן פוסל את כולן משמע דוקא כשהן בכלי א' בשעת מגע ונגע הט"י במקצתן הוא דפוסל את כולן אבל אם אחר המגע ט"י נתן בכלי עמו לא שאני ט"י דפוסל ואינו מטמא לפיכך אין מגע ט"י חוזר ומטמא אחרים אפי' במגען וכ"ש ע"י צירוף כלי וה"נ ההיא דאמר לקמן על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו שטימא את כולו דמשמע נמי כשהן בכלי א בשעת מגע הטמא במקצתו ולא כשנתן אחר מגע הטמא בתוך כלי אחד אע"ג דטמא מטמא לטמא אחרים שאני אפר חטאת שאינו אוכל אלא עפרא בעלמ' דאפי' נגע בהן טמא אינו מטמא מה"ת אלא פוסל לחוד כמגע ט"י בכל דבר וכמש"ל אבל טמא הנוגע באוכל של קדש כשהוא לבדו בכלי ונעשה ראשון ואח"כ הניחו עוד אוכלי קדש עמה בכלי הכלי מצרפן כא' כאלו נוגע בו ונעשין שני והא דאמ' בפ"ג דמנחות (דף כד) בעי רבא עשרון שחלקו ונטמא א' מהן והניחו בביסא וחזר ט"י ונגע באותו טמא מהו מי אמרינן שבע לי' טומאה או לא והשתא אם איתא דאפי' בנטמא א' מהם ואח"כ הניחו בביסא א' עם חבירו הכלי מצרפן אפ"ת שבע לי' טומאה הא מ"מ בלא"ה מטמא את חבירו מחמת טומאה ראשונה די"ל דהאי נטמא א' מהן דראשונה היינו נמי ע"י מגע ט"י דאינו אלא פוסל אבל לא מטמא ותדע דאי נטמא א' מהם ע"י מגע טמא מיירי אמאי נקט לבעיין דאי אמרת שבע לי' בטומאה קלה דט"י על טומאה חמורה דמגע טומא' ה"ל למנקט בשני המגעות שווין או בחמירה על חמירה דהיינו שניה במגע טמא או בקל על קלה ושניהם הי' ע"י מגע ט"י דהוי רבותא טפי אע"ג דמגע השני שוה וחמורה כראשונה אפ"ה א"ל שבע לי' טומאה דהא כה"ג נמי מבעי' לן א"א שבע ולא פשיטא לי' אלא בחמורה על קלה דל"א שבע דהכי אמרינן התם אמר לי' אביי ומי אמרינן שבע לי' טומאה והתנן סדין טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אר"י וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו זב מטמאים מגע זב כי נגע בו הזב מיהא טמא אפי' לבסוף ואמאי לימא שבע לי' טומאה ודחי ממאי דאם נגע בו הזב לבתר מדרס דילמא מקמי מדרס דהוו טומאה חמורה על טומאה קלה אבל הכא דאידי ואידי ט"ק לא אלמא אפי' באלו ואלו שוין מבעי' לי' ואי הא ראשונה דנגע בא' מהן היינו מגע טמא אמאי נקט בחזר ונגע ט"י דה"ל ט"ק על טומאה חמורה אפי' בחזר ונגע טמא נמי כיון דאידי ואידי

שוין מבעי' לי' נמי א"א שבע וה"ל למבעי בשוין דהוי רבותא טפי דאפי' בשוין א"ל שבע לי' טומאה ראשונה ושני' לא חיילא כלל ולא מהני לטמא לראשונה עוד כדי שתחזור ותטמא לשני' ע"י צירוף כלי אלא ע"כ מגע ראשונה היתה ע"י ט"י וכי חזר ונגע בו ט"י ה"ל אידי ואידי טומאה קלה מיהו נ"ל דאפ"ת דראשונה היתה ע"י מגע טמא והב' ע"י ט"י דה"ל ט"ק על ט"ח ואפ"ה נקט לבעיין בכה"ג לרבותא דאידך גיסא דאע"ג דה"ל קלה על חמורה מ"מ א"ל דלא שבע וקלה נמי חיילא לטמא הב' ע"י צירוף כלי ומ"מ אע"ג דאין מכאן ראי' להא דפי' דהא איכא למידחי דמשום רבותא דאידך גיסי נקט הכי מ"מ אין להקשות מהא למאי דפי' מדנקט במגע ב' ט"י ובמגע א' נקט ונטמא א' מהן סתמא ש"מ שנטמאבט"ח מט"י ואפ"ה א"א שבע לא נטמא חבירו ע"י צירף כלי והיינו כפי' רש"י ובשה"מ אבאר זה יותר וגם הא דפי' דבאפר חטאת אפי' נגע בהן טמא אינו מטמא מה"ת אלא פוסל בלבד:

עשאו לכל מה שבכף א' ואע"ג דמסיק בסמוך דוקא בצריך לכלי הכלי מצרפו והיינו מה שקידושו ע"י כלי כמו שאפרש בסמוך האי קטורת דנשיאים נמי קדושו ע"י כלי וה"ל צריך לכלי דהא בפ"ט דזבחים (דף פח) ובפ"ק דמנחות (דף ה) נ"ל דאין כלי שרת מקדשים אלא שלמים פי' כשיעור שצריך לאותו דבר כגון מנחה שיהא עשרון שלם וכן כל דבר בשלימותו שנא' מלאים סולת פי' גבי נדבות סולת של נשיאי' אין מלאי' אלא שלמים והא גבי הקטורת דנשיאים כתיב נמי כף א' מלאה קטורת אמר נמי אין מלאה אלא שלימה ש"מ דזקוק לקידוש כלי אלמא בצריך לכלי איירי הא דעשאו לכל מה שבכף א': מתיב ר"כ הוסיף ר"ע הקשה התוס' שם בפ"ג דמנחות דהכא ס"ל לר"כ צירוף דרבנן והתם מספקא לי' ותי' דשמא מספקא לי' משום שנויי דהכא: על אפר חטאת שנגע טמא הא דנקט הכא טמא ולא נקט ט"י כדנקט בעדות של ר"ע היינו משום דהתם איירי בקדש דט"י פוסל בקדש לרבנן ולר"מ ואבא שאול טמויי נמי מטמא לקדש כדאמ' בפ"ה דסוטה (דף ל) ובפ"ק דמעילה (דף ח) אבל באפר פרה אין ט"י פוסל כדאמ' לעיל ט"י כשר בפרה וזה פשוט ואני תמה על התוס' בפ"ה דיומא (דף מ"ח) שהכריחו דע"כ ט"י פוסל קטורת מה"ת דאי מדרבנן לא מהני צירוף כלי והא דגזרו צירוף כלי גבי אפר אע"ג דאינו טמא אלא מדרבנן ואי משום חיבת קדש הא לא מהני כשנעשית אפר כדאמ' בה מועלין ואין מועלים באפרה י"ל דבטמא גזרו בט"י דקילושא טומאתו ל"ג ואדרבה משם יש ראי' מדנקט בסיפא ט"י וברישא גבי אפר פרה נקט טמא וא"י מה ראי' היא הא גבי אפר פרה ע"כ נקט טמא דאלו ט"י אין פוסל בפרה:

שפוסל את כולה ק"ל למאי דמסיק בסמוך דא"צ לכלי אין הכלי מצרפו אפי' למ"ד צירוף מדרבנן אפ"ה צריך לכלי בעינן וכמו שאפ' א"כ אמאי מהני צירוף באפר חטאת הא א"צ קידוש כלי ואמאי הכלי מצרפו וי"ל דבחטאת החמירו יותר מבקדש כדתנן לעיל בספ"ב ולקדש מטבילן ולחטאת נטמא ידיו נטמא גופו ותנן בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ותנן בפי"ב דפרה הטהור לחטא' נטמא ידיו נטמא גופו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה לגין של חטאת שנטמאה וכו' אפי' הן מאה והרבה מעלות תנינן התם גבי חטאת משא"כ בקדש הילכך אע"ג דבקדש באין צריך לכלי אין הכלי מצרף בחטאת החמירו יותר ותדע לך דהכי הוא דבחטאת החמירו יותר מבקודש לענין צירוף כלי דהא שם בפ"ג דמנחות מבעיא לבני ר"ח עשרון שחלקו והניחו בביסא ונגע ט"י בא' מהן מהו כי תנן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש ה"מ היכא דנגעי בהדדי אבל היכא דל"נ בהדדי לא א"ד לא שנא והשתא מאי מבעי' להו אי מצטרף בדל"נ ע"כ מצטרף מדקאמר אפר פרה שנגע טמא במקצתו שטימא את כולו והא מיירי בע"כ בדל"נ אהדדי דאי בדנגע צירוף כלל ל"ל הא הגרגיר שנגע בו הטמא מטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואפי' הן מאה ויותר דאין מונין ראשון ושני לחטאת ואע"ג דהא דאין מונין אינו אלא מדרבנן הא צירוף כלי דאפר חטאת נמי אינו אלא מדרבנן א"ו בהא מעלה דצירוף כלי החמירו בחטאת יותר מלקדש ואע"ג דבהא מעלה בחטאת בע"כ בדל"נ נמי אפ"ה א"ל דבקדש בדנגע דווקא ה"נ אע"ג דבקדש א"מ אלא בצריך לכלי דווקא אפ"ה חטא' אע"ג דא"צ לכלי מצטרף: וקתני הוסיף ר"ע פי' רש"י דדייק לה דע"כ באפר חטא' צירוף דרבנן דאי מקרא דר"ח ליכא למילף אלא קדשי מזבח אבל אפר פרה לא וק"ל הא לענין חיבת הקדש ילפינן לפרה מקדשי מזבח כדאמר בפ"ב דמנחות (דף קב) דפריך מדאמ' ר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לשרוף נמי כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאי טומא' אוכלים עפרא בעלמא נינהו ומשני חיבת הקדש מכשירתן והא חיבת הקדש נ"ל מוהבשר לרבות עצים ולבונה כדא' בפ"ב דחולין (דף לו) והא האי קרא גבי שלמי' כתיב דקדשי מזבח הן ואפ"ה גמרינן מיני' נמי חיבת הקדש לפרה.

והאי חיבת הקד' דפרה הוי מה"ת כמש"ל בסוגיא דהנושא את המדרס וה"נ איכא למימר דלענין צירוף כלים גמרינן לפרה מקדש וצירוף לאפר פרה גופא הוי מה"ת ול"נ דדייק הכי דע"כ צירוף דאפר פרה אינו מה"ת ואע"ג דאיכא למילף פרה מקדש הא בקדש גופי' אין הכלי מצרפו אלא בצריך לכלי דהיינו שקידשו ע"י הכלי וכמ"ש בסמוך והכי אר"כ גופי' בפ"ג דמנחות והא באפר פרה למ"ל צריך לכלי דהא אין קדושו ע"י כלי ואע"ג דמשני ל"צ אלא לשירי מנחה דאורייתא צריך לכלי כ"מ וכו' לאו משום דר"כ דמותיב

לה לא אסיק אדעתי' סברא זו דהא ליתא דעיקר קושיתו מה"ט הוא ולא חידש המתרץ אלא סוף דבריו ואתו רבנן וגזרו אע"פ שאין צריך לכלי הכלי מצרפו ועיקר תירוצו אסוף דברו גריר ומשום דרצה לסיים ואתו רבנן וגזור נקט בריש דבריו דאורייתא צריך לכלי וכו' אע"ג דגם המקשה ידע הא ועיקר קושייתו מש"ה הוא והתוס' פי' דדייק דצירוף מדרבנן משום דאפר חטאת אינו קדש אלא חול מדדרשינן היא בה מועלין באפרה לא גם ע"ז קשה נהי דמיעטו קרא ממעילה לגבי שאר דברי' כקודש כמ"ש.

ומ"מ אחר כל הפי' יש לי לדון שמנ"ל לדייק דהוספה דר"ע הוי מדרבנן כמו רישא דאפר פרה דילמא הא כדאית' והא כדאית' דאע"ג דאפר פרה דר"ש דרבנן מ"מ דר"ע מה"ת הוא והי' נ"ל דלא שייך לישנא דהוסיף אא"כ בהא ש"מ כ"ש לקמייתא דבלא"ה אין זה הוספה דהא קמייתא נמי עדיפא ומוספת על הך דמהא נמי ש"מ מילתא חדתא דלא שמעינן מבתרייתא וכה"ג פי' התוס' רפ"ק דזבחים (דף ג) דמש"ה לא תני יותר ע"כ גבי הכותב תופסי גיטין דמייתי ההם אע"ג דש"מ דסתמא פסול משום דאמר ללבלר דקתני ברישא דהך יתר כמו כן דדייקינן מהא סתמא ומהא אין ברירה והשתא אי צירוף בקדש אינו אלא מדרבנן ניחא דתני להא דר"ע בלשון הוספה דכ"ש דיש צירוף מדרבנן לאפר חטאת דהא בכ"מ החמירו במעלות דרבנן בחטאת מבקדש כדפי' לעיל והשתא מצירוף חטאת דר"ש לא ש"מ לצירו' קודש דר"ע אבל מדר"ע דצירו' ק' הוי כ"ש חטא' דר"ש אבל אי צירוף דקדש דר"ע הוי מה"ת הא בשל תור' ודאי א"א למיל' חטאת מקדש וכדפי' וא"כ מה הוסי' ר"ע דקאמ' הא דר"ש יתר כמו כן דמר"ע לא שמעינן אנא קדש דהוי מה"ת דנ"ל מקרא אבל הא דחטאת לא ש"מ אי לאו עדות דר"ש מיהו אין זה מספיק דהא אפ"ת צירוף דרבנן אפ"ה ל"ג בא"צ לכלי גבי קדש כדפי' ואלו בחטאת למ"ל בצריך לכלי.

וכולו עדות דחטאת דר"ש אינו אלא בא"צ לכלי הרי דלא ש"מ הא דחטאת דר"ש מקדש דר"ע אפ"ת דאינו אלא מדרבנן אפ"ה בקדש בא"צ לכלי דומי' דחטאת ל"ג ואפ"ה קתני הוסיף א"ו בכה"ג שייך נמי לישנא דהוסיף ודלא כהתוס' א"כ אין לדקדק מהא דנקט הוסיף דצירף דרבנן דאפ"ת מה"ת שייך לישנא דהוסיף א"ו ליתא להא דפי' וכ"ת א"כ אמאי לא תני יתר ע"כ בההיא דטופסי גיטין בפ"ד דגיטין כבר פי' התוס' טעם אחר בהא שם בגיטין והא דדייק הכא מדתני הוסיף ר"ע אלמא צירוף לקדש דרבנן נ"ל דהכי דייק לה כיון דחטא' דרבנן אם איתא דקדש דר"ע מה"ת דאורייתא אדרבנן ל"ש למיתנא בלשון הוספה דאינן מענין א' וסוג אחד ותרי ענייני הן אבל אי שניהן הן דרבנן שפיר שייך למיתנא הוסיף כלומר ר"ע הוסיף לומר דמלבד מעלות צירף שעשו באפר חטאת גזרו הוסיפו עוד בקדש נמי:

דף כד ע"א דאוריית' הצריך לכלי פי' שקידושו ע"י הכלי מצרפו דומיא דכף א' מלאה קטורת שהי' קדושו ע"י כלי כדפי' לעיל והיינו כגון עשרון דמנחה ודוקא עשרון הזקוק למנחה א' הוא דהכלי מצרפו אפי' נגעי אהדדי כדא' ר"כ בפ"ג דמנחות (דף כד) ודייק לה מדתנן הכלי מצרף ולא קתני הכלי מחבר ש"מ אע"ג דלא נגעי בהדדי אבל הושיט חצי עשרון אחר בין ב' חצי עשרונות של מנחה ונגע ט"י באמצעי א"מ לטמא את של צדדים דהצריך לכלי הכלי מצרף ושא"צ לכלי כגון חצי עשרון זה דא"ל לכלי דהא אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וה"נ א' רבא התם עשרון שחלקו ואבד א' מהם והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון והרי שלשתן מונחין בביסא נטמא אבוד אבוד וראשון מצטרף מופרש א"מ פי' ולא נטמא ע"י צירוף כלי משום שאין זה זקוק עם זה למנחה אחת נטמא מופרש מופרש וראשון מצטרף אביד א"מ אלמא מה שלא הופרש מתחילה להצטרף זה עם זה להתקדש בכלי א' ה"ל א"צ לכלי דאין הכלי מצרפו ואפי' אביי דפליג התם אדרבא ואמ' אפי' נטמא א' מהם שניהם מצטרפין לאו משום דס"ל דאפי' א"ל לכלי הכלי מצרפו אלא כדמפ' התם מ"ט כולהו בני ביקתא דהדדי נינהו פי' שכולן ממנחה אחת באין ש"מ היכא שאין באין ממנחה אחת ה"ל א"צ לכלי ואין הכלי מצרפו והקשו שם התוס' דהכא קא' ר"ל משום ב"ק דמדרבנן אפי' א"צ לכלי הכלי מצרפן ותי' דס"ל כהאי שנויי דרבה ב"א כגון שצברן על גבי קרטבלה וק"ל מ"מ גם להאי שנויי דקרטבלא דגזרו רבנן אפי' באין לו תוך הכלי מצרפו ממילא ה"ל א"צ לכלי דהא כלי שאון לו תוך אינו מקדש ואפ"ה הכלי מצרפו ואכתי תקשה להא דר"כ עוד תי' התוס' התם דוקא בשירי מנחה שהי' צורך כבר לכלי מצרף כלי מדרבנן שלא יצא מקדושתו שקודם קמיצה ול"ד לדהכא דלא הי' מעולם צריך לכלי ובסמוך יתבאר ונ"ל ל"מ למ"ד צירוף כלי דאורייתא מכף א' דא"צ לכלי אין הכלי מצרפו דהא ודאי דומיא דכף בעינן דצרי' לכלי וכדפי' אלא אפי' למ"ד צירוף דרבנן בא"צ לכלי ל"ג תדע דהא ר"כ פשיט לי' הת' בא"צ לכלי אין הכלי מצרפו ובתר הכא מבעי לי' התם מהו לקמוץ חזה ע"ז צירף דאורייתא או דרבנן אלמא אפי' את"ל צירוף דרבנן בא"ל לכלי ל"ג וזה שלא כדברי התוס' ענ"ל להה"ר לזה דהא רבא קא' בספ"ק דפסחי' (ד' יח) ר"ע לא ס"ל כר"י דמייתי לרביעי בקדש מק"ו ממח"כ כיון דס"ל שלישי בחולין טמא ליתי לרביעי בתרומה וחמישי בקדש מהאי ק"ו ותנן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש ואר"י מעדותו של ר"ע נשנית משנה זו דהעיד על הסולת והקטורת וכו' וקתני סיפא הרביעי בקדש פסול רביעי אין חמישי לא והא כיון דס"ל לרבא דמעדותו של ר"ע נשנת אלמא ס"ל צירוף דרבנן כדאמ' בשמעתין בסוגיא דהתסואפ"ה א' רבא בפ"ג דמנחו' גבי עשרון

שחלקו מופרש א"מ אבד א"מ הואיל וא"צ לכלי א"מ והשת' ק"ל מה שכתב (הרמב"ם בפי"ב מ"ה אה"ט) כלי שהוא מלא פי' פירורין זה מזה כגון צמוקי' וגרוגרות ונגע טומאה בא' מהם נטמא כל מה שבכלי לקדש והא פי' אלו למ"ל שיהי' צריכין לכלי ואמאי הכלי מצרפן לקדש וביותר ק"ל מה שכתב שם בסמוך הי' ב' הציבורין בתוך הכלי וד"א בניהן ונטמא א' משניהם אם הי' הדבר שבניהן צריך לכלי הכלי מצרפן ונטמא הכל ואם א"צ לכלי ל"נ אלא זה שנגע בו הטמא בלבד והשת' מאי קא' אם הי' הדבר שבניהם צריך לכלי כיון דלפ"ד אפי' צמוקים וגרוגרות הכל מצטרפין לקדש אע"ג דהני א"צ לכלי כלל וביותר יש לתמוה על הראב"ד שם ואין להאריך עוד בזה מיהו ק"ל מהא דתנן ספ"ק דטהרו' כיכרות הקדש שבתוך גומות הם והמים המוקדשים נטמא א' מהם בשרץ כולן טמאות בתרומה מטמא שנים ופוסל א' ופי' רוב המפ' ככרות הקדש המונחין בטבלא העשוי' גומות וכל כיכר מונח בגומ' שלו וכן מים המקודשי' המונחין בכלי העשוי' גומות גומות אם נטמא א' מהם בשרץ נטמא כולן שהכלי מצרף את מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה והא ככרות של קודש בצריך לקדשו ע"י כלי למ"ל דאפי' לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דמקדשי כדא' בפ' התודה ולא ע"י כלי ואפי' דמסיק דא"צ לכלי הכלי מצרפן מדרבנן הא פי' היינו דוקא בשירי מנח' שהי' צריך לכלי הא בבכרות ליתא לה"ט שוב ראיתי להר"ש שם ספ"ק דטהרות שכתב אע"פ דאמ' בהקומץ עשרון שחלקו והניחו בביסא והושיט א' ביניהם את הצריך לכלי הכלי מצרפן וכו' ה"מ דאורייתא אבל מדרבנן אעפ"י שא"ל לכלי הכלי מצרפם כדאמר בפ' חומר בקדש אפי' אין לו תוך הכלי מצרפו דהא ליתא דכבר נתבאר דאפי' מדרבנן א"ל לכלי אין הכלי מצרפו אלא שירי מנחה דוקא שהי' צריך כבר לכלי הוא דכלי מצרף מדרבנן והרמב"ם גר' התם כיכרות הקדש שבתוך גומותיהן מים המקודשים פי' מים שנעשה עט"ק ונטמא כיכר אחד מהם בשרץ ונגע הכיכר הטמא בשני והשני בשלישי ואפי' הן מאה כולן טמאי' ואע"פ שלא נגע במים שבכיכר אלא כל כיכר בחבירו נטמאו כולן שחיבת הקדש עושה כאלו נגע במי' שבתוך כל כיכר שהן נעשין תחילה הוא שנגע בכיכר וטמאו וק"ל על פי' זה דא"כ ניתוסף עוד חומר א' בקדש מבתרומה ואמאי לא חשיב לה במתני' בהדי שאר מענות דחומר בקדש מבתרומה ואי משום דסמך אההיא דפ"ק דטהרות והרי מעלה דאחורים ותוך ודאין מטבילי' כלים בת"כ לקדש אע"ג דתנינן לה בספ"כה דמס' כלים אפ"ה תני לה הכא אע"פ שיש לדחות דשם לא קתני דבתרומה לא קמ"ל הכא במשנתינו דבהא חומר בקדש מבתרומה אפ"ה מדלא חשיב במשנתינו מעלה זו דחומר בקדש מבתרומה והא מדכניף לכל מה דחומר בקדש מבתרומה ולא אני הא בהדייהו ש"מ דליתא להאי פי'

והשתא הדרא קושי' לדוכתא וי"ל דהרא"ש פי' שם פי' אחר דתנוריהן הי' גומא בתוכו לכל כיכר וכ"מ הלשון בתוך גומותיהם משמע שהיה ידוע וברור שיש להם גומות לכל א' וא' דכך הי' אפייתן ותנור של מקדש של מתכות הוא ולא נטמא מאוירו והשתא צריך להכלי וגם יש לו תוך זהו פי' ואע"ג דבתנור של מקדש ל"מ שהי' בו גומות מ"מ קמ"ל אם אירע שהיו בו גומות וכ"ת מים המקודשים בצריך לכלי דהיינו שקידושו ע"י כלי המ"ל הא מצינו מים שצריך קידש כלי מי החג של ניסוך המים שקדושן ע"י כלי: שא"צ לכלים אין הכלי מצרפו ואפי' רבנן ל"ג בא"צ לכלי אלא כגון שירי מנחה שהי' צריך כבר לכלי שקדשו כדפי' בסמוך בשם התוס'.

וק"ל א"כ איך תנן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרו' הא כיון דבקדש גופ' אין הכלי מצרף אלא בצריך לכלי או שהיה צריך כבר לקידש כלי כגון שירי מנחה והא בתרומה צריך לכלי לקדשו למ"ל כלל וא"כ אמאי ח"ל בחומר בקדש מבתרומה להא דהכלי מצרף הא בקדש גופי' דומיא דתרומה דא"צ לכלי ליתא להאי חומרא דצירוף כלי כלל וי"ל מ"מ הא גופי' חשיב לחומר בקדש דמ"ל צריך כלי בצריך מיהת לכלי משא"כ בתרומה דלמ"ל צירוף כלי בשום ענין ואגב דחשיב לשאר מעלות שבין קדש לתרומה שהן מעלות גמורות דמ"ל כנגדן בתרומה ואפ"ה לא נהגו בתרומה חשיב נמי הא בהדייהו: דאורייתא יש לו תוך מצרף אין לו תוך א"מ ק"ל דמשמ' דאע"ג דרבי רחמנא כף א' לצירף כלי דעשאו לכל שבכף א' ל"מ אא"כ יש לו תוך ונכנס לתוכו אבל אין לו תוך ומונח על גביו לא מהני לצרף הכל כא' ואלו בפ"ג דפסחים (דף מח) אר"א הרודה ונותן לסל הסל מצרפו לחלה ובעי' ר"י טבלה שאין לה לבזבז מהו תוך כלי בעינן והא ליכ' א"ד אויר כלי בעינן והא איכא ועלתה בתיקו ואמאי הא ודאי תוך כלי בעינן לצירוף ובאין לו תוך א"מ כדאמ' הכא ואע"ג דהכא מדרבנן אע"פ שא"ל תוך מצרף היינו משום מעלות דקדש כשאר מעלות דרבנן ששנו כאן אבל מ"מ כיון דמה"ת אין כלי ראוי לצירוף היכא דרבי' רחמנא צירוף כלי אלא מה שבתוכו ולא בזה שבתו' אוירו א"כ צירוף כלי דר' לגבי חלה אויר כלי לאו כלום הוא וא"מ ושם יתבאר: הרביעי בקדש פסול השלישי בתרומה תניא אר"י מנין לרביעי בקד' שהוא פסול ומה מח"כ וכו' והא דשלישי בתרומה מייתי בפ"ה דסוטה (דף ל) [צ"ל כט] בק"ו מט"י שמותר בחולין פוסל בתרומה שני שפוסל בחולין א"ד שיעשה שלישי בתרומה ומייתי לה התם במה הצד מט"י דשרץ ומכ"ח ונ"ל הא דלא אייתי הגמ' בשמעתין להא דינא דפוסל ג' בתרומה כדמייתי לרביעי בקודש לדינא דר"י משום דהא רישא דהכלי מצרף לקדש מעדותו של ר"ע נשנית ור"ע ס"ל התם דשלישי פוסל [צ"ל פסול] אפי' בחולין ונ"ל מדכתיב כל אשר בתוכו יטמא אין אומר

טמ' אלא יטמא לטמא אחר לימד על כיכר שני שעושה שלישי בחולין ומיני' דייק הגמ' בפ"ק דפסחים (ד' יח) דר"ע ל"ל דר"י לד' בקדש ממח"כ דהא מדרישא ר"ע סיפא דד' בקדש ושלישי בתרומה נמי ר"ע ואי א"ל ק"ו דר"י ה"ל לאתויי ד' בתרומה וה' בקדש מק"ו דט"י ומח"כ.

ולפ"ז הא דתנן הג' בתרומה פסול לר"ע לאו משום דבהא חומר בתרומה מבחולין דהא ג' בחולין לר"ע נמי פסול אלא ה"ק הג' בתרומ' לבד פסול כמו בחולין אבל בקדש פסול אפי' הד' ולאו מק"ו דר"י אתי לי' (דא"כ ליתא) [צ"ל ליתי] לד' בתרומה וה' בקדש מהאי ק"ו א"ו מש"ה ל"ל ק"ו לד' בתרומה במה הצד בט"י דשרץ וכ"ח משום פירכא דדור אחר דהתם מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור אלא ג' בתרומה משום דלא גרע תרומה מחולין.

וכ"ת למה מביא בשמעתין להא ק"ו דר"י לד' בקדש ממח"כ הא לר"ע ליתא להאי ק"ו משום האי פירכא גופי' י"ל דמייתי לה משום הא דאר"י ולמדנו ג' בקודש מה"ת דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא מי לא עסקינן דנגע בשני וא"ר לא יאכל ור"ע אע"ג דל"ל הני ק"ו אפ"ה ד' בקדש אית לי' ובע"כ א"א לי' למיל' הא אלא מה"ט לחוד כיון דדרש יטמא לטמא אחרים ש"מ שלישי (קרא) [צ"ל נקרא] טמא ממילא עביד בקדש ד' קרינן בי' אשר יגע בכל טמא וכיון דבהא מילתא דר"י נ"ל לר"ע לד' בקדש מש"ה מייתי לה הכא אמתני' דאתי' כר"ע: מנין לרביעי בקדש שפסול הקשה רש"י בפ"ק דפסחים (ד' יח) לר"מ ולר"א ולר"י דס"ל התם דאין משקין מטמא ד"א מה"ת המ"ל קדש באה לידי רביעי שרץ כלי הוי ראשון כלי אוכל הוי שני ואוכל משק' הוי ג' דהא אין אוכל מטמא אוכל דאין טומאה עושה כיוצא בו כדנ"ל התם מטמא הוא ואין עושה כיוצא בו והאיך יבא לידי רביעי.

ותי' רש"י דלמ"ל לרביעי בקדש אלא מדרבנן וא"י מאי ק"ל הא כיון דר"י קאמר ולמדנו ג' בקדש מה"ת מהבשר אשר יגע בכל טמא דמשמע אפי' נגע בשני דאיקרי טמא מה"ט נמי ע"כ משקים מטמאין ד"א כדפריך התם לשמואל אדר"א דא' משקי בי' מדבחייא שהן של קדש דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קרי לי' כאן והבשר אשר יגע בכל טמא פי' וכיון דיש טומאה למשקים עצמן מה"ת מטמאין ד"א בקדשים דהא נגע בטמא דהשתא מייתי לה לרביעי בקדש מה"ת כיון דמשקין מטמא לקדש מיהו אפי' למאי דפי', לרב דא' בפ"ק דפסחי' (ד' טו) אליבא דר"א אין טומאה למשקים כל עיקר אפי' טומאת עצמן אינן מה"ת ל"מ לרביעי בקדש ולא מבעי רביעי בקדש למ"ל אלא אפי'

שלישי לתרומה למ"ל מה"ת שרץ כלי וכלי אוכל הוי שני ותו לא מ"ל ולשמואל אדר"א דא' טומאת.

עצמן יש להן אבל אין מטמאין ד"א אפילו בקדש ג' בתרומה מ"ל ד' בקדש למ"ל. והתוספות תי' בשם ר"ת דמשכח' לה ד' בקדש ע"י עצים ולבונה דחיבת הקדש מכשירתן ומשוי להו אוכל וגם לפי"ז לר"א אליבא דרב למ"ל לג' בתרומה וכיון דג' בתרומה למ"ל ממילא ליתא לד' בקדש דהא לא נ"ל לד' בקדש אלא ע"י ק"ו דג' בתרומה ושם בחי' יתבאר יותר: ובחיבורין שנו וטעמא משום דגזרו דילמא נגע יד הטמאה בקדש ל בעודה מחוברת לטהורה לפי' רש"י ולפי' התוס' האי בחיבורין היינו בעוד שהטמאה נגע בדבר המטמא הטהורה נגע בטמאה וגזרו טומאה על הטהורה דילמ' אתי למינגע בדבר המטמאה וק"ל מדסיפ' משים גזי' כה"ג דילמא נגע טמאה בטהורה מכלל דרישא לאו ה"ט דקתני סיפא אוכלין נגובין בידים מסואבות לקדש אבל לא לתרומה ומפ' לקמן עון שתחב לו חבירו לתוך פיו וכו' וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן לקדש גזרו פי' שמא יגע בידו מסואבת בקדש שבפיו ולתרומ' ל"ג שמא יגע בתרומה שבפיו וה"נ לפי' רש"י שמא יגע הטמאה לקדש גזרו ולפי' התוס' שמא יגע יד הטהורה לטומאה וכיון דרישא וסיפא גזרו לקדש משום שמא יגע תרתי ל"ל וכה"ג פריך בר"פ (ד' כא) דמדסיפא משום חציצה רישא לאו משום חציצה ועק"ל לר"ש דא' בחיבורין שנו משום שמא יגע ויטמא כטעמא דסיפא דאוכלי' נגובין מ"ש דהכא גזרו טומאה אפי' בדעבד שאם נגע יד הטהור' בקדש לטמא את הקדש ואסור באכיל' דהכא משמע לישנא דמתני' שהיד מטמא את חברתה בקדש דמשמע דעלי' שם טומאה ממש לטמא או לפסול וכדתני' בברייתא דבסמוך ואלו גבי אוכלים נגובי' ל"ג אלא לכתחילה שלא לאכול חולין בידים מסואבות בעוד שהקדש בפיו שמא יגע בקדש שבפיו מ"מ אם עבר ואכל אין הקדש שבפיו טמא בדיעבד והכי משמע לישנא דאוכלין אוכלין נגובים אבל לא לקדש דמשמע דבקדש אין אוכל לכתחילה ומ"מ בעבר ואכל ל"ג טומאה על הקדש שבפיו בדעבד מכדיתרווייהו חד טעמא נינהו ומשום לתא דשמא יגע אתינן עלה מ"ש דבהא לכתחילה הוא דלא הא דעבד ש"ד ומ"ש דבהא דעבד נמי לא וצ"ל אליבא דר"ש דהאי חששא שמא יגע ידו הטמאה בקדש לפי' רש"י או ידו הטהורה בדבר המטמאה כשהן בחיבורין חשש מצוי הוא לפיכך גזרו אפי' בדעבד דילמא נגע ולאו אדעתי' אבל הא חששא דלקמן דשמא יגע בידים בקדש שבפיו חשש רחוק הוא ואינו מצוי כ"כ לפיכך ל"ג אלא לכתחילה אבל דעבד ל"ל בה ולפי"ז ניחא דתני לשניהן דהא ל"ד דזה לכתחיל' הוא דלא הא דעבד ל"ל בה הא אפי' דעבד נמי לא ויש ליתן טעם לזה דהת' כיון דא"א לו לאכל הקדש שעמו

אוכל הצנון ובצל אלא כשתחב חבירו או בשתחוב לעצמו בכוש וכרכר שהן פשוטי כלי עץ שאין מקבלין טומאה כדי שלא יטמא הקדש במגע ידיו וכיון שאין אוכל כדרך אכילה בשעת אכילה מדכר דכיר ולא אתי למנגע בקדש שבפיו דהא מש"ה התירו לאכול או הקדש ע"י כוש וכרכר לכתחיל' ולא חיישינן שמא יגע בידו בקדש הואיל ומשנה מדרך אכילה שאוכל ע"י כוש ולא בידיו מדכר דכיר ולא אתי למינגע מיהו הצנון ובצל של חולין שאוכל עמו כיון שאוכל בידיו כדרך אכילה לכתחילה בקדש לא שמא יגע כמו שאפרש שם ומ"מ בדעבד ש"ד כיון שאוכל הקדש שעמו באותו אכילה ע"י שינוי בכוש או ע"י שתחב לו חבירו ולא ע"י עצמו בידיו לא שכיח שישכח מיד באותו אכילה ליגע בקדש שבפיו הלכך בדעבד ל"ל בה אבל בהאי דהכא בנטמא א' מידיו דליכא הכירא כלל באותו שעה שנגע בטומאה או בקדש שיהא זהיר מליגע יד הטהורה בטמאה או טמאה בקדש אפי' בדעבד נמי לא דילמא נגע ולאו אדעתי':

בחיבורין שנו פירש"י שבשעה שיד הטמאה נוגעת לטהורה היתה הטהורה נוגעת לקדש והקשו התוס' א"כ השני' אינו טמא כלל והקדש טמא משום גזירה שמא יגע בטמאה ואמאי תנן ובקדש יטביל שתיהן יטביל טמאה לחוד ותי' דבקדש לכתחילה הוא דצריך להטביל שתיהן שמא נטמאו שתיהם וק"ל דא"כ תקשה לי' מבריית' דבסמוך דע"כ ל"פ רבי ור"י ב"י אש אי יד מטמא את חברתה לטמא קדש או לפסול בלבד ומ"מ הקדש שנגע בו היד הטהורה נפסול אפי' בדעבד וה"ל לאביי לאקשויי מהא בפשיטות ול"ל להקשות מדיוקא דרבותא דנגובה ועוד תקשה ממתני' דמס' ידים דמייתי לקמן דיד מטמא חברתה דמשמע דמטמא ממש לאסור את הקדש הנוגע בה מדמהדרי רבנן עלה ידים שניות הן ואין שני עושה שני בחולין מכלל דלר"י עושה יד לחברתה שניי' ממש לאסור את הקדש בנגע בקדש וגם לישנא דמתני' דהיד מטמא את חברתה נמי משמע הכי דאפי' דעבד מטמא: אא"א בחיבורין אין וכו' מאי רבותא דנגובה פירש"י כיון דבחיבורין טמא משום דלמא נגע טמאה לקדש מאי רבותא דנגובה אטו יד קמייתא לא מטמאה לקדש בלא משקים הלא שניי' היא וק"ל מאי פריך דילמא הא גופא קמ"ל דטעמא דיד מטמאה חברתה משום שמא יגע הטומאה לקדש ואפי' נגובה נמי ולא תימא דטעמא משום דחיישינן שמא נגע הטהורה במשקים שבטמאה וה"ל הך יד נמי שניי' מחמת המשקי' כמו חברתה ואינו נגובה אין נגובה לא קמ"ל דאפי' נגובה מטמאה בחיבורין משום חששא שמא תגע טמאה לקדש דהא השתא נמי למאי דמסיק דמחמת מעלה עשו לטמא יד את חברתה אפי' שלא בחיבורין ליכא רבותא בנגובה אע"כ דהא גופי' קמ"ל שלא תטעה לומר דטעמא לאו מש"ה אלא משום שמא תגע טהורה למשקי' שבטמאה ושאינו

נגובה אין נגובה לא קמ"ל דלאו ה"ט וה"נ א"ל אליבא דר"ש דקמ"ל משו' שמא תגע הטמא' בקדש ובחיבורין ואפי' נגובה וה"נ יש להקשות לפי' האו' דהאי בחיבורין דר"ש היינו חיבור יד ביד בשעת טומא' דרבותא דנגובה הוא כדפי' וי"ל דבשלמ' למאי דמסיק דמשום מעלה בעלמא יד מטמאה את חברתה שפיר הוי רבותא דנגובה דל"ת משום לתא דמשקים שבטמאה מטמא לחברתה קמ"ל דאפי' נגובה נמי טימאו משום מעלה בעלמא אבל אי דוקא בחיבורין טימאו לחברתה ע"כ ה"ט משום גזי' שמא הגע חברתה בקדש לפירש"י או בטמאה לפי' התוס' אין כאן שום רבותא בנגובה דא"ת דבשא"נ גזרו משום שמא יגע במשקים שבטמאה א"כ ממילא שמעת מיני' דבחיבורין נמי יש לגזור כה"ג גופי' שמא יגע בקדש או בטמאה דהה היא היא דא"ח להאי שמא יגע איכא נמי למיחש לאידך שמא יגע ואי ל"ג אלא בשאינו נגובה משום שמא יגע ממילא גזרינן נמי בחיבורין משום שמא יגע גופי' וה"ה להיפך אי גזרינן בחיבורין הה"נ בשא"נ אפי' שלא בחיבורין גזרינן שמא יגע במשקים דא ודא אחת היא ואין בזה רבותא יותר מזה דהא ממילא ש"מ לאידך:

איתמר נמי אר"ל ק"ל מאי איתמר נמי דקאמר הא אין הא דר"ל ור"י דבסמוך ענין להא דשקלינן וטרינן הכא אי בחיבורין דוקא או לא ואי משום דאר"י אחד ידו ואי יד חבירו דילמא יד חבירו נמי בחיבורין דווקא אייריי ואי משום דאר"י לפסול אבל לא לטמא ואי משום שמא יגע הוא אפי' לטמאה נמי דלה"ט אין לחלק בין יד זו לחברתה לפי"ז ל"ל לאבייי לדייק מרבותא דנגובה ה"ל לדייק בפשיטות מרבי דברייתא דא' נמי לפסול אבל לא לטמא וי"ל דמברייתא לק"מ די"ל דבהא גופא פליגי דרבי דא' לטמא חברתה נמי ס"ל משום שמא יגע ובחיבורין דוקא ולר"י דא' לפסול ס"ל דמעלה בעלמא היא ואפי' שלא בחיבורין לפיכך דייק מרבותא דנגובה דקא' רבי גופי' ש"מ דאפי' לר' לאו משום שמא יגע הוא אפי' שלא בחיבורין נמי ור"ש דא' דלא כמאן והשתא מייתי שפיר מדר"י דא' לפסול אבל לא לטמא ש"מ דטעמא לאו משום שמא יגע הוא ואפי' שלא בחיבורין נמי ויותר נ"ל דדייק מדאר"י באותו היד כלומר דוקא אם נגע הראשונה ביד חבירו הוא דגזרו אבל לא על השנייי ואי בחיבורין ומשום שמא יגע אם ידיו בחיבורין זו לזו אפי' שני' נמי תטמא.

את יד חבירו בנגעה בה אלא ע"כ מעלה בעלמא היא ולא עשו מעלה ביד חבירו אלא בנגע באותו היד וזה נ"ל עיקר: מ"ט כיון דעד האידנא הי' אסירא פירש"י דמח"כ מותר בתרומ' ואסור בקדש וכן אונן אע"פ שאסור במ"ש מותר בתרומה כדא' במס' יבמות מכל

זר יתירא זרות אמרתי לך ולא אנינות משמע מפי' דאי הי' אסור בתרומה הי' אונן צריך טבילה לתרומה מה"ט גופי' דקודש.
וק"ל א"כ אונן יהא צ"ט למעשר מה"ט גופי' כיון דעד האידנא הוי אסירא. והא בפ"ב דמס' בכורים תנן חומר במעשר וביכורים משא"כ בתרומה שטעוני' הבאת מקום וידוי ואסורין לאונן ואלו טעונין טבילה לאונן משא"כ בתרו' ל"ק ואע"ג דביכורים ודאי צ"ט לאונן דה"ל קדש מ"מ ל"ח אלא זה שנוהג שתיהן במעשר ובכורים ולא בתרומ' ואע"ג דהא דצ"ט אינו אלא מדרבנן הא חשיב התם ואסורין כ"ש מלאכול בירושלים וגדוליהן אסורין אע"פ שאינן אלא מדרבנן ואע"ג דמסיק התם בפ"ח דיבמות דתני ושייר מדלא תני אסור לבער מהן בטומאה וכו' מ"מ הל"ל דשייר נמי הא דצ"ט והא: ל"ל דכיון דאונן מותר בתרומה דחמיר ממ"ש לענין טומאה דטבל ועלה מותר במעשר ואסור בתרומה וכל הטעון ביאת מים מד"ס ואסו' בתרו' אפי' לנגיעה ומותר למ"ש לר"מ אפילו לאכילה ולרבנן לנגיעה מיהא שרי כדא' לעיל ספ"ב (דף יט) וכיון דמותר בתרו' בעודו אונן ולא אסח דעתי' מלשמור גופו מדבר הפוסלו לתרומה כ"ש מעשה הא בכלל שמירה זו כ"ש דתרמה דמה י למעש' משא"כ קדש דצריך שמירה יותר מתרומה דהרבה דברים פוסלין לקדש ולא לתרומה וכיון דאסור לקדש אסח דעתי' משמירתו מש"ה צ"ט לקד' ונא למ"ש הא ליתי' דהתינח אונן כהן אצ"ט למ"ש כיון דב' מיכל בתרומה הוא וכדפי' אבל אונן ישראל דלאו בר מיכל בתרומה הוא וכיון דאסור במעשר אסח דעתי' משמירתו ויהא נ"ט ודוחק לומר דכיון דישראל לחוד צ"ט ולא כהן לא פסיק' לי' למיתני אונן צ"ט למעשר ומה"ט ל"ח לה לשיור בפ"ח דיבמות א"נ לאידך גיסא כיון דל"ש טבילה זו גבי כהן ל"ג טבילה אפי' על ישראל דאין גזיר' לחצאין דזה דוחק ועוד אם אי' דגבי ישראל שייך למגזר ה"ל לחכמים למגזר טבילה זו אפי' בכהן דכהג"מ גבי לאכול ע"י מפה בלי נ"י וכמו שאבאר בסמוך והא נמי ל"ל דאפי' ישראל אצ"ט למעשר משום דנהי דישראל לאו בר מיכל תרומה הוא מ"מ בר נגיעה בתרומה הוא מש"ה לא אסח דעתי' מדבר הפוסלו למגע תרומה והא אין לך דבר שכשר למגע תרומה ופסול לאכילת מעשר דא"כ אמאי צ"ט לקדש הא כיון דמותר במגע קודש כדתנן אונן נוגע לא אסח דעתי' דהא אין לך דבר בענין טומאה וטהרה שפסול לאכול קדש ומותר ליגע בקדש:
ע"ב ל"צ כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו וכו' ק"ל הא כה"ג אפי' בתרומה וחולין צריך נ"י משום האוכל שתחב לו חבירו לתוך פיו כדמסקינן בפ"ח דחולין (דף קז) והלכתא אוכל מחמת מאכיל צריך נ"י ומחולין איירי התם כל הסוגיא ואמ' התם ר"ה בר סחורא בלע אומצא לרב המנונא א"ל אי לאו רב המנונא את לא ספינא לך ומסיק משום דזרי

קדים ומשי' ידי' מעיקרא והאיך תנן דאוכלים כה"ג בתרומה וי"ל דשאני אוכלי תרומה דכהני' זריזין הן ול"ח דילמא נגע באוכל דהא התם לעיל מהא אבעי' מהו לאכול במפה מי חיישינן דילמא נגע או לא ומסיק התירו מפה לאוכלי תרומה פי' משום דכהנים זריזין הן ולא התירו מפה לאוכלי טהרות ור"א ור"ח דכהנים הוו קאכלי ע"י מפה והאי אוכל מחמת מאכיל קיל טפי מאוכל ע"י מפה דהא לבתר דאיפשט לן התם דאסור לאכול ע"י מפה בלי נ"י מבעי' לן אוכל מחמת מאכיל אי צריך נ"י אלמא אפי' לבתר דפשיטא לן דע"י מפה צריך נ"י אפ"ה במחמת מאכיל מבעי' לן דילמא ל"ח דילמא נגע במאכל וא"ל נ"י אפי' לחולין וש"מ דע"י מאכיל קיל מע"י מפה והא כיון דהתירו ע"י מפה לאוכלי תרומה ול"ח לדילמא נגע בלא מפה כ"ש דהתירו ע"י מאכיל לכהנים אוכלי תרומה מה"ט גופי' והשתא הא חומר בקדש מבתרומה דחשיב חומר בתרתי הוי דבתרומה תרתי קולי איכא חדא דאוכל בידים מסואבות ע"י מאכל משום דכהנים זריזין הן ול"ק דילמא נגע ועוד דאוכל צנון או בצל של חולין עמהם ע"י עצמה ול"ח לשמא יגע בתרומה שבפיו משא"כ בקדש שאסור בשתיהן דחיישינן לשמא יגע וכ"ת למה תנן אוכלים נגובים דמשמע מש"ה בקדש לא משום לתא דהצנון והבצל שאוכל עמו שמא יגע בקדש שבפיו ת"ל משום אכילת קדש גרידא א"א לו לאכול בידים מסואבת ע"י אחר כמו בחולין שלא התירו מפה לאוכליטהרות וי"ל משום דמתני' מיירי בתרי גוונא אחד בתחב לו חבירו שנית בתוחב הוא לעצמו ע"י כוש או כרכר שהן פשוטי כלי עץ ובהא שאין דרך לאכול ע"י כלים הללו דא"ל הכירא אפי' לאוכלי טהרות ש"ד כיון דא"ל הכירא לא אתי למינגע וכה"ג אמ' בספ"ה דגיטין (דף סב) גבי ע"ה עושה עיסת חולין בטהרה ונוטל ממנו כדי חלה ומניחה בכפישא ובאנחותא וכשבא ע"ה ליטל נוטל את שתיהן ואינו חושש שמא יגע ע"ה בחלה ויטמאנו משו' דא"ל הכירא משום דאין דרך לאנחותי' בכלים כאלו ואע"ג דהתם גבי ע"ה צריך נמי לאיים עליו ולומר דאם נגעת בי' הדרא לטיבלא מ"מ הכא בחבר בהכירא בעלמא סגי ול"ח שמא יגע בקדש עצמו אבל באוכל בצל של חולין עמו דאוכל דרך אכילה א"ל שמא יגע בקדש שבפיו והשתא נקט שתחב לו חבירו משים רבותא דתרומ' אע"ג דאיכא למיחש לתרתי חדא דאוכל ע"י מאכיל אע"ג דבחולין חיישינן שמא יגע בתרומה ל"ל בה דכהנים זריזין הן ועוד אל"ח לשמא יגע לתרומה שבפיו כשאוכל הבצל עמו ע"י עצמו ונקט באוכל ע"י עצמו בכוש משום רבותא דקדש דאע"ג דחולין בכה"ג ל"ח לשמא יגע הואיל וא"ל הכירא וה"ה לקדש דמ"מ מחמת הבצל של חולין שאוכל עמו גזרו שמא יגע בקדש שבפיו וכ"ת אי הא דנקט שתחב לו חבירו משו' רבותא דתרומה כדפי' הל"ל כגון שאוכל ע"י מפה דהוי טפי מאוכל

ע"י מאכיל וכמש"ל ואפ"ה הותר לתרומ' י"ל דר"ח לא נחית להשמיענו רבותא דא"ל בהתירא דתרומ' וכל עצמו אינו בא אלא ליישב קושי' דוכי יש נגובה בקדש אע"ג דקמ"ל בהא דקא' דתחב לו חבירו דכה"ג מותר בתרומה אפ"ה ל"ח לומר כל הרבותא דאיכא בתרומה ואם נפרש הא דהתירו ע"י מפה כ"ש ע"י מאכיל לאוכלי תרומה משום דכהני זריזין הן ול"ח לשמא נגעי אפי' באוכל הכהן חולין שרי בכה"ג מה"ט גופי' הן כ"ש דא"ש טפי דאפי' בתחב לו חבירו נקט אוכלים נגובים בקדש משום הבצל שאוכל עמו ונ"מ אם אוכל ע"י מאכיל הוא כהן דש"ד ול"ח לשמא יגע מ"מ ע"י הבצל של חולין שאוכל עמו ע"י עצמו חיישינן יותר לשמא יגע אע"פ שהו' כהן אפ"ה בקדש גזרו מיהו מדנקט הגמרא בפ"ח דחולין התירו מפה לאוכלי תרומה ולא נקט התירו לכהנים משמע קצת דלכהנים גופייהו לא התירו אלא באוכלי תרומה לחוד דליתא אלא בכהנים אבל לאכילת חולין וקדשים הואיל ואיתא בישראל נמי לא פלוג בין ישראל לכהנים ואין לה"ר מדאמר התם דר"ז חזי לר"א ור"א דהוי אכלי בבלאי חמתות ותמה עלי' וקאמר הגמרא אשתמיטת' הא דאמר שמואל התירו מפה לאוכלי תרומה ואינהו כהנים הוי והשתא אמאי תמה עליהו וגם הגמרא ל"ל למיתי משמואל שהוא אמורא הא האי ל"צ שתחב לו חבירו ודאי מדברי ר"ח הו' שהוא תנ' וכדפי' התוס' וה"ל לאתויי מהא דאנן דבתרומה כה"ג שרי אבל אי נפרש הא דהתירו מפה לאוכלי תרומ' אפי' בחולין שרי להו א"ל דאינהו דאכלי בבלאי זלואוה חולין הוי אכלי מש"ה א"ר מהכא דמיירי בתרומה וי"ל דע"כ לא שמעינן מהכ' אלא דאוכל מחמת מאכיל שרי בתרומ' בלי נ"י אבל ע"י מפה דחמי' מיני' כדפי' לעיל א"ל דאפי' בתרומ' לא התירו ולמאי דפי' דלאוכלי תרומה נמי לא התירו מפה אי אוכלין חולין ניחא האי דפ"ב דסוכה (דף כו) דאמר התם כשנתן לר' צדוק אוכל פחות מכביצה ונטלו במפה חוץ לסוכה ואמ' בגמ' הא כביצה בעי נ"י והקשו התוספ' הא ר"צ כהן הוי והא התירו מפה לאוכלי תרומה ולמאי דפי' לק"מ דהא דהתירו מפה לאוכלי תרומה היינו בשעה שאוכלים תרומה אבל לא כשאוכלים חולין והאי אוכל דר"צ חולין הי' מש"ה כביצה בעי נ"י ונ"ל להר"ר מהא דא' בירושלמי דפ"ב דפסחים גבי דאין לשין מצה בפושרין ופריך והא תנינא כל המנחות נילושות בפושרין ר"א בשם רשב"ל תמן הדבר מסור לכהנים דכהנים זריזין הן והכא מסור לנשים והנשים עצילות הן ומבעי' לי' הכהנים עצמן מהו שילושו מצתן בפושרין ופשט לה מהא ר' זכרי' חתני' דר' לוי א' נדה חופפת וסורקת כהנת אינו חופפת וסורק' נדה כהנת חופפת וסורקת שלא לחלוק בין נדה לנדה ה"נ שלא לחלוק בין מצה למצה אלמא דבר שנוהג בכהן וישרא' ל"א כהנים זריזין הן למישרי' אפילו בכהנים דלא פליג בין כהן לישראל וה"נ דכוותי':

חומר בתרומה מבקדש ק"ל הא איכא עוד חומר בתרומ' מבקדש דאמ' בפ"ג דפסחים (דף לד) מי חג שנטמא השיקן ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאין דאין זריעה לקדש וה"נ אמ' התם ענבים שנטמאו דורכן ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ דרכם טמאים וכן בתרומה משום מעלה ופשיטא לן התם בתרומה דליכא בה קדושות כלי בקדושות פה לחוד עבדי רבנן להני תרתי מעלות אבל קדש דאיכא קדושות כלי מבעי' לן התם אי עבדו רבנן להני מעלות בקדושות פה גרידא או לא עבדו עד קדושות כלי והשתא את"ל דבקדושות פה לא עבדו בקדש ובתרומה עבדו איכא הא חומר בתרומה מבקדש בקדושת פה לענין הני תרתי מעלות דבתרומה עבדי ובקדש לא ושמא י"ל כיון דהני מעלות עיקרן נהגי בקדש כמו בתרומה אע"פ שקדים זמנו של זה לשל זה ל"ח להא ול"ח אלא לחומר שיש כזה ואינו בשני כלל: שביהודא נאמנין ע"ט יין ושמן ק"ל אמאי לא תני דנאמנין ע"ט סולת למנחות כדחשיב ליין ושמן וכ"ת דסולת כ"ש הוא דנאמני' דהשתא יין ושמן דא"ל הכשר נאמנין סולת דצריך הכשר וא"ל עדיין לא הוכשר כ"ש דנאמנין דהא אפשר לסולת בלי הכשר כדמסיק רבא בפ"ב דפסחי' חיטים של מנחות אין לותתין אותן וקרי לי' סולת הא ליתא דקי"ל חיבת הקדש מכשיר וי"ל דאמ' בס"פז דמנחות (דף עו) סולת ואפית אותם דגבי לחם הפנים מלמד שניקחת סול' ומניין דאפי' חיטין ת"ל ולקחת יכול אף שאר מנחו' כן ת"ל אותה אלמא שהמבי' מנחה צריך ליקח מן השוק סול' דוקא ולא חיטין ומסתברא כ"ש מיד א"א להביא מנחה מתבואת זרעו אא"כ קנה מן השוק דהשתא לקנות חיטין ולעשות סולת אמ' לא אלא צריך להביא לרשותו כשהוא כבר סולת כ"ש שאין רשאי להבי' לחיטין שמתחילתן גדולי שלו היו וברשותו גדלו וכיון שכן דאי אפשר להביא מנחות אא"כ לקוח מן השוק ולא משלו מש"ה לא האמינהו לע"ה ע"ט סול' דהא ה"ט דהאמינהו לע"ה ע"ט יין ושמן שלא יב ה במה לעצמו כדאמ' לעיל וה"ט ל"ש אלא גבי יין ושמן שאפשר להביא משלו ואם אתה אומר שא"נ ע"ט ובע"כ צריך לקנות מן השוק יש לו הפסד וחיישינן לשמא יבנה במה לעצמו אבל סולת בע"כ צריך לקנות מן השוק מן הדין אפ"ת אין ע"ה נאמן ע"ט ל"ל בה דיקנה מן השוק מן החבר ואינו לו הפסד במה שיקנה מחבר יותר ממה שיקנה מע"ה מש"ה לא האמינהו ע"ט סולת משא"כ יין ושמן מטעמא דפי':

נאמנין ע"ט יין ושמן כל השנה פי' רש"י אם הקדישן למזבח בשעת הגיתות והבדים נאמנין על שמירתן כל ימות השנה וכתבו התוס' וכן יתכן לפ' דאי לא הקדישו בשעת הבציר ה"ל חולין ונטמא בטומא' ע"ה וכי משום דאקדשי' פקע לי' טומאה מיני' ומשמע לפי' רש"י דמתני' מיירי שהקדישן ממש יין לנסכים ושמן למנחות וק"ל א"כ בעבר

הגיתות דאם אמ' הפרשתי לתוכו רביעי' קדש נאמן נמי על תרומה משום מיגו והאיך יאכלנו הכהן הא מעורב בתוכו קדש וי"ל בשאומר בשעת הגיתות רביעי' שאני עתיד להפריש לאחר זמן הרי הו' קדש מהשתא ומתני' כמ"ד יש ברירה ואע"ג דבגמ' פריך אדר"י דא' האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל מסתמא דצנועים והאר"י הלכה כסתם משנה בפ"ז דב"ק (דף ע) ומשני לה והשתא תקשה לי' ממתני' דהכא דיש ברירה אין לחוש לזה דהא בלא"ה תנינן כה"ג ספ"ב דמס' מ"ש מי שהי' מקצת בניו טמאים ומקצתן טהורין מניח את הסלע ואמ' מה שטהורין שותין סלע זה מחוללת עליו נמצא טהורין וטמאים שותין מכד אחד ופריך עליו בירושלמי אי בשאומר מעכשיו נמצא חולין ומ"ש מעורבי' ואי בשאומר לכשישתו הרי שתו חולין ומשני באומר מעכשיו ולכשישתו פי' וסמכינן אברירה ומה ששתו טמאים חולין וטהורים מעשר אלמא יש ברירה ותקשה לר"י וי"ל היכא שמברר דבריו מודה ר"י דיש ברירה וכה"ג תי' התוס' דלא תקשה לר"י מסתם משנה דחבר וע"ה שירשו וכו' דלקמן בשמעתין א"נ י"ל מתני' באומר לא תפטור חביות זו מרביעית קדש דכה"ג מהני אפי' למ"ד אין ברירה לתי' א' של התוס' בסוף מס' מעילה (ד' כב) גבי מודה ר"ע באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס דמוקי התם באומר לא יפטור כיס זה מן ההקדש וכ"נ לכאורה מפי' רש"י התם ומיהו התוס' פי' עוד שם דל"מ כה"ג אלא למ"ד יש ברירה ולפי"ז צ"ל כדפי' תחילה שוב ראיתי להתוס' בפ"ב דחולין (דף לה) דמייתי התם להא דאם א' הפרשתי לתוכו רביע' קדש שהקש' האי' הכהן תרומה כיון שהקדש מעורב בו ותי' ע"י ברירה שיאמר רביעי' שאני עתיד להפריש יהא קדש והיינו כדפי' מיהו כל זה ע"ד פי' רש"י אבל התוס' פי' דמיירי שיחדו לנסכים בשעת הגיתות וכי אקדשו א"ל שאימת קדש עליו ומעיקרא הי' נזהר לשמרן בטהר' וכן מצינו גבי תרומ' דע"ה מניח תרומה כל ימות השנה לשנה הבאה בשעת הגיתות לתנו לחבר ותניא בתוספתא אע"פ שמכירה החבר שהיא היא ואפי' בחבר עצמו משמע בגמ' שישהנה לשנה הבאה ולכאור' פי' התו' עיקר דמיירי ביחדו לקדש דהא תניא בספ"ט דזבחים (דף פח) אין מביא מנחות ונסכים ומנחות בהמה מן המדומע ואצ"ל מערלה וכלאי הכרם ואם הביא לא קידש ופי' רש"י מדומע אע"פ שמותר לכהני' בעינן מותר לכל ישראל דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואצ"ל מן הערלה שאסור אף לכהנים ופי' התוס' מההיא דחגיגה א"א הפרשתי לתוכו רביעי' קדש נאמן אף לתרומה ל"ש לכאן דהת' לאו מדומע הוי שהרי אין מקדיש הרביעית ואין קורא שם על התרומה בעוד שיהי' בחביות אלא יחדה ושמרה בטהרה ליקח ממנה רביעית אחר שיתרום אלמא בלא הקדישו איירי אלא ביחדו לחוד ואף על

פי שהתוספת פירשו התם בשם ר"ח כהן דהאי מדומע לאו היינו מדומע דתרומה דכיון דשרי לכהן מן המותר לישראל קרינן בי' אלא מדומע היינו שמעורבבערלה וכה"כ פי' זה תמוה לי דל"מ מדומע בכל הגמ' אלא ע"י תערובת תרומה בחולין ולא על שאר איסורים וקרא נמי כתב מלאתך ודמעך לא תאחר ומיני' נ"ל דמקדים תרומה לבכורי' עובר בל"ת דדמעך היינו תרומ' כדתנן בספ"ב דתרומה ועק"ל אי מדומע דרישא מערלה וכ"ה נמי מיידי מאי ואצ"ל ערלה וכ"ה דקאמר בסיפ' דהא מדומע דרישא נמי בהא מיירי ואי משום דרישא ע"י תערבות וסיפא בעיני' הכי הל"ל ואצ"ל בערלה וכ"ה עצמן ומדנקט סתמא ש"מ דריש' לא איירי בהו ול"ל דריש' מדומע מיירי בשאר איסורים ואצ"ל בערלה דקאמר היינו בעיני' דאכתי תיקשי מ"ש דנקט לי' בתרי גוונא תערובת דמדומע משאר איסורים ובעינו מערל' ה"ל למינק' תרווייהו בחד גוונא אלא ע"כ פי' רש"י עיקר דמדומ' היינו תרומ' ואפ"ה לא יביא הואיל ואינה מותר לישרא' וא"כ הא הפרשתי לתוכו קדש היינו שיחדו לקדש דיחוד מהני מיהו למאי דפי' דמיירי באומר בשעת גיתות רביעית שאני עתיד להפריש שיהא קדש מעכשיו וא"כ אפ"ת דיחד לחוד לא מהני כיון דלא אקדישו בשעת גיתות מ"מ בכה"ג מהני כיון דאמר שיהי' קדש לכשיפרישנו למפרע משעת הגיתות חל קדושה למפרע וכדפי' בירושלמי ההיא דמ"ש ומ"מ אינו מדומע כיון דיש ברירה דמיירי דגם על התרומה לא קרי שם סתמא אלא א' שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה וכהאי דלוקח יין מבין הכותי' דמהני בכה"ג למאן דא"ל ברירה: ואם אמ' הפרשתי לתוכו רביעי' קדש נ"ל דהאי רביעי' אינו כסתם רביעי' דכולה תלמודא כדמוכח בפ' ו' דנזיר (דף ל"ח) גבי עשר דרביעית הן דמאי פסקא רביעית הלוג לנסכים אפי' לרבי הא ס"ל בפ' דזבחי' (דף מ') המתנדב לא יפחות מלוג אלא האי רביעית הוא רביעית ההין שהן שלשה לוגין והוא פחות שבנסכים לנסכי כבש מפני שהתורה נתנה קצבה לנסכי' למדת הין שלישית הין רביעית הין חצי הין נקט תנא נמי להאי שיעורא והוא פחות שבנסכים אבל רש"י פי' דרביעית הלוג קאמ': מפני שרצועות של כותי' מפסקת הקשה התוס' בשם הר"א איך עולין לרגל מן הגליל כיון דאפסיק לי' רצועה ניטמא ובעי' הזאה ג' וז' כדאמ' בפ' כה"ג בנזיר (דף נד) וא"י מאי ק"ל אין ה"נ שהי' מקדימין ובאים קודם ימי הרגל כשיעור ימי הזאה: דף כ"ה אין הקדש ניצול בצ"פ ואפי' קודם שהקדישו אין ניצול ואסור להקדישו ולהקריבו תדע מדפריך אהא דרצוע' מפסק' מהא דחבריא מדכן בגלילא ובע"כ חבריא לא הקדישו ממש יינן ושמנן לנסכי' ומנחות דהא תניא אין מקדישין בזה"ז משום תקלה ומה"ט בטלו לגמרי למעשר בהמה בזה"ז כדאמ' בפ"ט דבכורות (דף נג) אע"כ האי מדכן שעשו אותן ע"ט קודש דשמא יבנה

בה"מ ויהי' להם יין ושמן טהור מזומן להקרבה ואי קוד' שהקדישו ניצול מה ק"ל מהא דחבריא מדכן הא לכשיבנה בה"מ אפשר להן להביא ע"י צ"פ קודם הקדישן בעודן חולין אלא ש"מ אפי' קודם הקדישן אין נצולים ע"י צ"פ ומ"מ תרומה ניצלת בצ"פ אפי' לאחר קריאת שם כדאמ' בפ"ה דגיטין (דף ס"א) מפקידין תרומה אצל ע"ה במוקף צ"פ וק"ל הא לענין השקה וזריעה דהקדש וכן לענין ענבים שנטמאו ואח"כ דרכן בהשיקן או דרכן קודם הקדושן לא עבדי מעלה וטהורין להקדש אא"כ השיקן או דורכם לאחר שנתקדשו בכלי כדאמר בפ"ב דפסחים כמש"ל ואפ"ה גזרו בתרומה אפי' לאחר קריאת שם והשתא הא מעלה דאין קודש ניצל בצ"פ שהחמירו בו אפי' קוד' הקדשן לא כ"ש שגם בתרומה לא תציל בצ"פ וכה"ג אמר ק"ו במעלות דרבנן של מעלות שבנדה בפ"ק דנדה מה כ"ח המוקף צ"פ הניצול באוהל המת אין ניצל במעת לעת שבנד' משכב ומושב שא"נ באוהל המה א"ד שא"נ במעת לעת שבנדה.

וי"ל דודאי טעמ' רבה איכ' בהא משים דאמר לעיל כ"ח אינו מציל בצ"פ אלא על אוכלים ומשקים וכ"ח דבר שאין לו טהרה במקוה ולא על כלי שטף שיש לו טהרה במקוה וטעמא דדבר שאין לו טהרה אין חבר שואל מע"ה דהא מאכלן מאכלן וכליהן בחזקת טומא' הן הלכך כי מטהרינן לה כשהי' בתוך כ"ח המוקף צ"פ לעצמן טהרנו אבל דבר שיש לו טהר' במקום חיישינן לשמא ישאל החבר ממנו ויטבל וישתמש בו בלא הזאה שלא ידעי שניטמא באוהל המה כשהי' בתוך כ"ת מוקף צ"פ של ע"ה שהוא טמא ואין כלי טמא חוצץ מש"ה אמ' שאין כ"ח מצ"פ מציל על דבר שיש לו טהרה במקוה ואע"ג דהא ב"ש קאמ' לה הא חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש כדתנן בספ"א דמס' עדיות וכיון שכן ה"ט ל"ש לפלוגי בין מדבר שיש לו טהרה במקוה לאין לו דהא ניצול בצ"פ והא לא ה"מ בחולין ותרומה דהא אין ע"ה נאמן ע"ט תרומה אלא בשעת הגיתות והבדי' שהכל מטהרין כליהם אבל כל ימות השנה לא הלכך ל"ח לשמא ישאול החבר ממנו אבל קדש שנאמנין עליו ע"ה כל השנה אפי' אוכלים ומשקים של קודש אפי' קודם הקדישן א"נ בצ' פ דאי אמ' ניצולין אתי לידי תקלה שיבא מאותן שהי' בתוך אוהל המת בתוך כלי ע"ה מצ"פ מיהו כי דייקת כו' תמצא בסוף המסכתא: והתניא אין חטאת ניצול בצ"פ מאי לאו הא קדש ניצול אין לפ' דהכי פריך מדתני אין חטאת דחמיר לענין מעלות דרבנן כמש"ל מכלל דקדש דקל מהם ניצול דהא ודאי בהא מעלה קדש חמיר מחטאת דהא מים שאינו מקודשים ניצולין כשרין אח"כ לקדש באפר פרה ואלו בקדש אפי' בעודן חולין פשיטא לי' להמקשה דאפ"ה א"נ ואין כשירין להקדישן אח"כ מדפריך מהא דחבריא מדכן וכדפי' בסמוך וש"מ דבהא מעלה החמירו בקדש מבחטאת והשתא

אי מדייק מדתני אין חטאת ניצול מכלל דקדש דקיל ניצול א"כ הי' סברת המקש' הפוכה לגמרי מלפי המסקנא דקדש חמיר בהא מחטאת הלכך נ"ל לפ' דה"פ מדתני אין חטאת ניצול ולא.

תני אין חטאת וקדש ניצולין מכלל דקדש ניצול ומשני הא מים שאינו מקודשין ניצלין מש"ה לא תני לקדש בהדי חטאת משום דלא דמי משום דגבי חטאת מים שאין מקודשין ניצולין אבל בקדש אפי' בעודן א"מ אין ניצולין והשתא פריך שפיר מהא דחברי' דבקדש אפי' בעוד שלא הקדישן אין ניצולין למה מדכן ולמאי אהני ורש"י פי' ואי רצועה מפסקת למה מדכן וק"ל א"כ ה"ל להקשות הא לעיל קודם וליתא בכ"ח המוקף צ"פ ולמאי דפי' א"ש מ"מ הא דקדש אין ניצול אינו אלא מדרבנן אבל מה"ת ניצול אבל הא דחטאת א"נ הוא מה"ת כדתנן בפ"א דמס' פרה דחטאת א"נ בצ"פ ופי' הר"ש דדרש לה בסיפרי דכתיב במקום טהור שיה' מקומה טהור מכאן אר"א הקפר ברבי קלל של חטאת המצ"פ ונתן באוהל המת טמא שנא' אל מקום טהור אין זה מקום טהור והשתא ק"ל מאי פריך הא קדש ניצול הא ודאי מה"ת קדש ניצול ול"ד לחטאת ומ"מ מדרבנן משום מעלה אין קדש ניצול ועק"ל אדמקשה מברייתא אמאי לא אקשה ממתני' דפי"א דפרה ומדקאמ' והתניא ש"מ דמברייתא מקשה מדלא א' והא תנן ועוד דמשני לא הא מים שאינו מקודשין ניצולין ול"ק דתנא סיפא דהכי תנן התם בהדיא החטאת שא"נ בצ"פ ומים שאינו מקודשים ניצולין בצ"פ אלמא הא דמייתי ברייתא היא ולא תני בה ההיא בבא דמים שאינן מקודשין ניצולין והשתא אמאי שביק מתני' ומותיב מברייתא לותיב ממתני' מיהו בהא י"ל מה"ט גופי' לא מייתי' ממתני' דתני חטאת משום דבעי למיתני בסיפא אבל מים שאינו מקודשין דהא ל"ש לחלק גבי קדש מש"ה מקשה מברייתא דלא תני בה ההיא בבא דסיפא ואפ"ה משני דמש"ה תני חטאת משום דיוקא דמים שא"מ ניצולין אבל קושי' א' קשיא ושמא י"ל כיון דחטאת א"נ בצ"פ מה"ט דפי' נ"ל קדש מיני' בק"ו דהא מה"ת לענין טומאה קדש חמיר מחטאת דט"י כשר לחטאת ופסול לקדש אלא דלפי"ז קשה א"כ תרומ' אמאי ניצולית בצ"פ כמש"ל לא תנצל מהאי ק"ו גופי' דהא ט"י פוסל נמי בתרומה מיהו למ"ד בפ' הערל שפרה במח"כ פסול' דמח"כ פוסל בפרה מש"ה א"א ללמוד תרומה מחטאת בק"ו דמה לחטאת שכן מח"כ פוסל בו משא"כ בתרומה אבל קדש דמח"כ פוסל בו נ"ל שפיר בהאי ק"ו דחטאת מיהו הרבה יש לדקד' על זה מכמה מקומו' דמס' פרה ובמ"א יתבאר יותר ענ"ל דהא דפי' לעיל דקדש חמיר מחטאת בהא משום דחטאת מים שא"מ ניצולין ולאחר קידוש א"נ משא"כ בקדש אפי' קוד' קידש א"נ ופסול לקדשו אח"כ דהא ליתא דהא בחטאת ה"ט דא"נ משום דכתי' במקום טהור

שיהא מקומו טהור וזה אאפר קאי אבל אמים ליכא קפידא והא דתנן מים שא"מ ניצולין דמשמע הא מקודשים א"נ לאו משום לתא דמים אלא משום לתא דאפר המעורב עם המים הא דא"נ ושם יתבאר יותר:

והא אמ' עולא חבריא מדכן בגלילא ק"ל מאי פריך דילמא ס"ל לחבריא כר"י ב"י דס"ל אוהל זרוק שמי' אוהל ואפשר למיתי בשידה תיבה ומגדל: הגומר זיתיו ישייר קופה א' ויתנן' לעיני כהן פי' רש"י ויראנו שלא הוכשרו הזיתים והכהן יעשנה בטהרה וק"ל במאי נודע שלא הוכשרו דילמא הוכשרו כבר ונגבו ועק"ל למה יראה הכהן שלא הוכשרו הא ע"ה עצמו נאמן בכך כדתניא לעיל (דף כב) נאמן ע"ה לומר פי' הללו לא הוכשרו והי' נראה לפרש הגומר את זיתיו לסוחטן בבית הבד להוציא שמן ויפריש תרומה מן השמן ישייר קופה אחת של זיתים לצורך תרומה ולא יסחטו הוא הע"ה אלא כהן חבר שלא יטמא ע"ה את השמן במגעו אבל אם יסחוט חבר ל"ל בה אע"ג שכבר נטמאו הזיתים במגע ע"ה דמשקים מפקיד פקידי ולא נטמא השמן עם הזיתים ע"י מגע ע"ה וכדאמ' ר"י בפ"ב דפסחים (דף ל"ג ע"ב) ענבים שנטמאו דורכן פחות מכביצה ויינן כשר לנסכים דמשקה מיפקיד פקידי לאימת קא מטמאה לכי סחיט להו ליתא לשיעורא אבל לא יקרא להם ע"ה שם תרומה קודם סחיטה בעודן ברשותו דאמ' התם ענבים שנטמאו וקרא להו שם תרומה קודם דריכה טמאים פי' היין היוצא מהם עביד רבנן מעלה שנטמאו אגב הענבים ואפי' לרב חסדא דאמר התם משקין מיבלע בליעי ונטמאו עם הפי' הא אמר התם דהא דתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורין בענבים שלא הוכשרו אימת הוכשרו לכי סחיט להו לית בי' שיעורא וה"נ ההוא דגומר את זיתיו מיירי באומר ע"ה זיתים אלו לא הוכשרו ונאמן ע"ז ולר"ח האי ישייר קופה אחת דקאמ' לאו אקריאת שם קאי דכיון שלא הוכשרו אפי' קרי' שם תרומה עליהן ל"ל בה כיון דלאו בני קבלה טומאה נינהו בלי הכשר רק שיטלה הכהן קודם שידרכן והכהן ידרכן בפחות מכביצה דלית בהו שיעורא וה"נ לר"י אי לא הוכשרו אבל אי הוכשרו לר"י דס"למשקים מפקיד פקידי בע"כ צריך ליתן קודם קריאת השם דק"ש קודם נתינה לכהן תו לא מהני דריכה פחו' מכביצה דהא לאחר קריאת שם תרומ' עבדי רבנן מעלה שנטמא המשקי' ג"כ מיהו פי' זה הי' נכון להאי רישא דמייתי לה בשמעתין אבל בסדר המשנה פ"ט דמס' טהרות מסיים עלה דברי ר"י ריא"א יולך לו את המפתח מיד רש"א מעת לעת פי' אין צריך להולך לו את המפתח מיד אלא אפילו בתוך מעת לעת סגי והשתא למאי דפי' ל"ל מיד לר"י ותוך מעת לעת לר"ש הא כיון שנותן לו הזיתים קידם קריאת השם או קידם סחיטה

אפי' לאחר זמן רב נמי ל"ל בה וכדפי' ומיהו גם לפי' רש"י קשי' זה כיון שלא הוכשרו הזיתים מה לי מיד או תוך מעת לעת ומ"ל לאחר זמן:
בגלילא שנו פי' רש"י מתני' דקתני מהימני ביהודא קאי וק"ל בגליל מ"ט לא מהימני דמה שא"נ בגליל ע"ט יין ושמן מפ' לעיל מפני רצועה של כותי' מפסקת' ואי אפשר להביא הקדש בטהרה מגליל לירושלי' אבל תרומה שנאכלת בגבולין למה אין נאמנין בשעת הגיתות בגליל כמו ביהודא מיהו התוס' פי' בגלילא שנו שיש להם רוב שמן ומאחרים בבדים מרוב שמן שיש להם לעשות וק"ל א"כ מאי נ"מ בשנוי' דר"נ דמשני באפלי לשל ר"י דמשני בגלילא והא היינו נמי אפלי:
ע"ב אתה חיטי' שבמקו' פ' פי' רש"י שיודע שהוכשרו ואני חיטים שבמקו' פ' שיודע שלא הוכשרו דכיון דחד מיני' הם אמר יש ברירה שאלו הן חלקו של זה ואלו ש"ז ולא החליף החבר לע"ה חלקו בטמאי' בשביל חלקו של ע"ה בטהורין אבל בב' מינים אין לומר ברירה דכשמת אביהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המיני' ונמצא חבר זה מחליף לו ועובר אלפני עור וק"ל אי האי משנה לענין טומאה וטהרה מתני' אמאי תני לה במס' דמאי במס' טהרות ה"ל למיתני מיהו י"ל דאגב רישא דהת' דמיירי בכה"ג לענין דמאי משנים שקבלו שדה באריסות וכו' תני נמי להא כמו דתני בסיפא דההיא גר ונכרי שירשו את אביהן נכרי באגב אבל הא ודאי ק"ל סיפא דקתני אתה יין שבמקום פ' ואני יין שבמקום פ' מא"ל הא ביין לא שייך הכשר וא"כ ב' היינות טמאין הן ועק"ל אי חיטים שבמקום פ' לענין הכשר מיירי שאנו הוכשרו ואלו לא היינו סיפא טול אתה לח ואני יבש דלח היינו שהוכשרו ויבש לא ועוד דא"כ קשי' רישא אסיפא דברישא תני דיכול לומר טול אתה חיטים וכו' דהיינו הוכשר ולא הוכשר ובסיפא בלח ויבש א"י לומר כן אבל שאר מפ' משני פי' לענין דמאי דאסור למכור דמאי לע"ה מש"ה בב' מינים דאין ברירה אסור אבל במין א' מותר דיש ברירה ומ"מ האי דלח ויבש דסיפא ודאי לענין טומאה איירי כדמוכח בשמעתין מ"מ הא דטול אתה לח ואני יבש ק"ל אמאי לא יאמר כן הא תרווייהו חד מינא הן דמה לי לח ומה לי יבש ודמי לטול אתה חיטין שבמקום פ' דרישא והא האי תנא בחד מיני' ס"ל דיש ברירה ונ"ל דהאי בבא דטול אתה לח ואני יבש דמתני' מיירי בתרומה לח טעון שריפה דנטמא בטומאת ע"ה וגרע מב' מינים והרי אפי' לחלק גדיים כנגד תיישים שהן מין א' אלא שאלו גדולים ואלו קטנים הואיל ולא שוו אהדדי אין לומר ברירה אפי' למ"ד יש ברירה כדאמר בפ"ט דבכורות (דף נו) כ"ש תרומה טמאה נגד תרומה טהורה דא"ל בהן ברירה ותדע דהא לח ויבש מתרומה מיירי מדאמ' ותני עלה אותו חבר שורף את הלח ומניח את היבש והא בתרומה איירי מדשורף הלח

ואי מתני' לא איירי מתרומה דוקא כיון דברייתא אמתני' קאי לה ה"ל למסתם סתומי שורף את הלח והכי הל"ל אם תרומה הוא שורף את הלח ומדמסתם לאיזה טומאה ש"מ דמתני' נמי לא איירי אלא בתרומה וכדפי' והתוס' פי' דחבר וע"ה שירשו את אביהם מתני' היא בפ"ז דדמאי ופי' רש"י טעם של משנה זו מטעם ברירה דמעיקרא היברר הדבר שאלו לחלקו נפל אבל בב' מינים ל"א הוברר הדבר וכן פי' הוא עצמו משנה א' גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם נכרי יכול לומר טול אתה את עבודת כוכבים ואני אטול מעות דא"ל ברירה התם וק"ל דאאל"כ דהא עבודת כוכבים ומעות וכן יין ופי' דתנא התם ב' מינים הן ובב' מינים לכ"ע אין ברירה ומה שכתבו כן כתב רש"י ל"מ לרש"י שפי' כן ומהתימא שהן עצמן פי' להא דטול אתה חיטים שבמקום פ' דשמעתין דה"ט דבחד מיני' אמ' הוברר הדבר אבל בתרי מינא ל"א הוברר והאיך חזר וכתב מיד דההוא גר ונכרי משום ברירה הוי ועוד נראה שנעלם מהם סוגיא דפ"ק דקדושין (דף יז) דמייתי התם להא דגר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים יכול לומר טול אתה ע"ז ואני מעות אתה יי"נ ואני פי' ואם משבא לרשות הגר אסור ומוכיח רבא מהא דירושת הגר את אבי אינו מד"ת אלא מד"ס דאס"ד דאורייתא כי לא בא ברשותו נמי כי קשקיל חילופי ע"ז קא שקיל אלמא לאו האי טעמא משום ברירה אלא משו' דירושת הגר לאו דאוריית' ודע דהתם כתבו התוספות הא דמוכיח רבא דירושת הגר לאו דאורייתא דאי דאורייתא כי לא בא לרשותו וכ' וא"ל משום, ברירה כלומר דהשתא הוברר הדבר שזה חלקו דאם כן אפי' ברשותו נמי יהא מותר מהאי טעמא וא"י מאי קאמר דאי מטעם ברירה שרי ברישא הא ודאי כל שכן כשבא לרשותו דאס ר דכיון שיש ברירה כשבא הע"ז וי"נ לרשות הגר אמר הוברר הדבר שהוא חלקו וכי מחליף עם הנכרי חילופי ע"ז וי"נ קשקל ואפי' אין ברירה יש לאסור נמי לאחר שבא לרשותו דזכה בו אם יחליפו במה שביד נכרי חילופו בע"ז וי"נ קא שקיל ומנ"ל להוכיח מהא דירוש' נכרי אינו מה"ת אבל נראה שנעלם מהם רישא דההיא דמייתי לה בשמעתין דחבר וע"ה דבמין א' ס"ל דיש ברירה אבל בב' מיני' א"ב וכדפי' והשתא מוכיח שפיר אס"ד דאורייתא כי לא בא לידו חילופי ע"ז קשקל וכן דהא ע"ז ומעות וכן יי"נ ופי' תרי מיני נינהו ול"ש כאן ברירה ואפשר שהתוס' פי' דמשנה זו חבר וע"ה ע"ד שפי' הרמב"ם למשנה הקודמת לה דתנן התם שנים שקיבלו את השדה באריסות או שירשו או שנשתתפו יוכל לומר טול אתה חיטין שבמקום פ' ואני חיטים שבמקום פ' אתה יין שבמקום פ' ואני יין שבמקום פ' אבל ל"י טול אתה חיטין ואני שעורין אתה יין ואני אטול שמן ופי' הרמב"ם דל"מ מאיסור והיתר אלא לענין דינא קאמר דאם ב' מיני' מן החיטין ומן היין שוין ואין בניהם שום חילוף ושינוי אזי יש

רשות לא' מהם לומר לחבירו אחר שיין זה כמו יין ההוא וזה קרוב למקומי ושלך קרוב למקומך קח אתה היין שיש שם ואני אקח זה ואל תטריחני ליקח מן הרחוק ולשאת לבית ואין חבירו יוכל לעכב עליו דכגון זו כופין על מידת סדום אבל בכ"מ אין זה מ"ס ויוכל למחות והשתא אפשר ליישב דברי התוס' דגם בבא זו בכה"ג ומשום מ"ס נגעו בה בחד מינא אבל בתרי מיני ליכא משום מ"ם ואע"ג דכבר שמעת לה מהאי דרישא מ"מ הדר תני להא דחבר וע"ה משום סיפא אבל ל"י שול אתה לח ואני יבש והא ודאי לאו משום דינא תני לה דלח ויבש חד מיני אינהו אלא שלח הוכשר ויבש לא הוכשר בכגון זה ודאי שייך מ"ס כיון דאין זה טוב יותר מזה אלא לענין איסורא איירי דכיון דזה הוכשר וזה ל"ה מחליף חלקי בחלק ע"ה וס"ל להאי תנא דא"ב ולמאי דפי' א"ר מהא מתני' י"ב דמ"מ בק"מ בב' מיני' א"ב דהא האי חנא א"ב ס"ל ואפי' בחד מינא נמי לא מ"מ אפ"ת כדפי' מ"מ אפי' למ"ד י"ב ע"כ בב"מ לכ"ע א"ב ושלא כדברי התוס' וכדמוכח מההיא דבפ"ט דבכורות דבחלקו גדיים אמ' י"ב אבל בחלקו גדיים כנגד תישים דה"ל ב"מ א"ב וכדפי':

אבל ל"י טול אתה לח ואני יבש טול אתה חיטין ואני שעורין ה"ג ספר' דידן בשמעתין אבל בסדר המשנה שבירושלמי הגי' איפכא אבל ל"י טול אתה חיטין ואני שעורין טול אתה לח וגי' זו מדוקדקת יותר דסיפא קמ"ל להיפך מרישא דבחטין ושעורין אסור אע"ג דבחיטין וחיטין ש"ד ואלו מלח ויבש ל"מ כלל ברישא וכ"ש למאי דפי' בבא דחיטין וחיטין ושעורין מיירי לענין מעשר ואלו הא דלח ויבש דמיירי לענין טומאה מהא ל"מ ברישא כלל: ה"נ מדמהימן אפסח מהימן נמי אתרומה נ"ל דאשגרת לישנא דמדמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה נקט נמי הכי אע"ג דגבי בית הפרס ל"ש נאמנות אלא כיון דמהני בדיקה לפסח מהני נמי לתרומה אבל ק"ל דבפ"יב דזבחים (דף יט) תנן אונן נוגע ואינו מקריב ואינו חולק לאכול לערב ובגמ' מיפלג הא דל"פ וכי מזמני לי' אכל ורמינהו אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים ושני ר"י מדיפתי ל"ק כאן בפסח מיגו דאכיל פסח אכל נמי קדשים בשאר ימות השנה דלא חזי לא חזי ומאי אבל לא קדשים בקדשים של כל השנה ור"א שני ל"ק כאן דמת לו מת בי"ד וקברו בי"ד פי' ההוא אוכל בפסח אבל לא בקדשים אפי' בליל פסח נמי אינו אוכל בשאר קדשים כאן שמת בי"ג וקברו בי"ד יום קבורה לא תפיס לילו ואפי' מדרבנן והשתא תקשה לר"א מהא דהכא דמוכח לה ממתניתן דמיגו מהני בדיק' לעוש' פסח מהני נמי לאכול בתרומ' דלא העמידו דבריה' לחצאין וה"נ הל"ל מיגו דל"ג על אונן בליל פסח לפסחו ה"נ ל"ג לשא' קדשי' מיהו לולי פי' רש"י התם הייתי מפ' דר"א לא פליג אר"י דבליל פסח מיגו דאוכל

פסח אוכל נמי קדשים אלא לא ניחא לי' לאוקמי מתני' דהתם וא"ת לאכול ערב דל"מ אלא מליל פסח דוקא דאלו כל ימות השנה הא אפילו אי מזמני לי' נמי לא אכל אבל לפי' רש"י קשה וי"ל דהא דאמרינן מיגו הכא דוקא מחמירת' לקילתא כגון מפסח או מקדשים החמורים לתרומה הקלה לענין בית הפרס וטומאה ע"ה אבל מפסח לקדשים ל"א מיגו תדע דהא ע"כ לא מבעיא לי' אלא בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומה דה"ל מחמירתא לקילתא אבל בדק לפסח פשיטא לי' דאינו אוכל בשאר קדשים דמחמירתא לחמירתא ל"א מיגו ולפי"ז סוגיא זו (כר"מ) [צ"ל כרב אסי] אתי' אבל לר"י בדק לפסחו אוכל נמי ע"י בדיקה זו אפי' לשאר קדשים עי"ל דאין לחלק בין חמירת' לחמירת' ובין חמירתא לקילת' לעולם ל"א מיגו לר"א לפיכך אונן אין אוכל בקדשים אפי' בליל פסח אע"ג דאוכל פסחו ול"ד להני מיגו דשמעתין דהני משום לתא דטומאה נגעו בה דשמא נטמא במגע ע"ה או בבית הפרס וכיון דאתה מחזיקו בחזקת טהרה לענין פסח וקדשים ע"כ א"א לך לחוש שוב חשש טומאה לתרומה או לד"א דכיון דהחזקתה אותו בחזקת טהור לדבר אחר (ל"ח) [צ"ל ול"ח] לספק טומאה א"א לחוש מעתה לטומאה לשום דבר דה"ל תרתי דסתרן אהדדי ממ"נ אבל לענין אונן כיון דפסח וקדשים תרי מילי נינהו בהא גזרו בהא לא גזרו ולא שייך כאן תרתי דסתרן אהדדי הרי כל השנה גזרו על האונן שאין אוכלבקדשים לערב לא נפיק ליל פסח מהא גזי' אע"ג דל"ג מפסח לשאר קדשי' בליל זו בכלל גזירה דכל השנה הן ול"נ מכללן דמה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות לענין שאר קדשים:

מן המודעים פי' רש"י שם כרך רחוק מירושלים ט"ו מילין כדאמר במס' פסחים ואני תמה דהא במסקנא לא קיימי הכא דהכא תנן התם בפ"ט דפסחים (דף צט) [צ"ל צג] איזהו דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח דר"ע ובגמ' א' עולא מן המודיעים לירושלים ט"ו מילן הוי ס"ל כהא דא' ר"י כמה מהלך אדם ביום עשרה פרסאות מעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין משקיעות החמה עד צאת הכוכבים ה"מ פשו לה תלתין חמיסר מדצפרא לפלגא דיומא וחמיסר מפלגא דיומ' ולאורתא עולא לטעמי' דא' איזה דרך רחוקה כל שא"י לכנוס בשעת שחיטה הרי לעולא הוי ט"ו מילין והא איתותב עולא התם מדתניא רי"א כמה מהלך אדם בינוני ביום עשרה פרסאות מעה"ש עד הנץ החמה ד"מ ומשקיעת החמה עד צה"כ ד"מ הרי למסקנא פשו לה ל"ב מילין שיתסר מצפרא לפלגי דיומא ושיתסר מפלגא דיומא לאורתא נמצא מן המודיעים לירושלים לפי המסקנא ששה עשר מיל מיהו כל זה אליבא דעולא דס"ל דרך רחוקה כל שא"י לכנוס בשעת שחיטה אבל ר"י פליג עליו התם וא' כל שא"י לכנוס בשעת אכילה והא אליבא

דר"ע קיימי והא ר"ע ס"ל אכילת פסחים זמנו כל הלילה בסוף מס' פסחים (דף קכ) נמצא מודיעים רחוק מירושלים כדי מהלך מפלגא דיומא עד צה"כ שהוא מהלך כ' מילין ועוד כדי מהלך כל הלילה ואם נשוה מהלך לילה למהלך יום הי' עולה מן המודעים לירושלים יותר משתסר פרסאות מיהו אפשר דמהלך לילה באפילה דינו שוה לשל יום אלא פחות ממנו והתוס' תמהו הת' דל"ר יהודא מן המודיעי' א"י לכנוס בחצי יום וכל הלילה ולעולא בשעת שחיטה דנחזי אנן ותי' דאיסתתים דרכי' כדאמ' בר"ה ועוד תי' דאליבא דר"ע קיימינא דס"ל תחומין דאורייתא ולר"י יכול לכנוס מן המודיעי' עד סמוך לתחום בתחילת הלילה וליכא בנייהו השתא כולה האי וכ"מ בירושלמי ולהאי תי' לא הוסיף ר"י אשעורא דעולא אלא כדי מהלך מיל ולא יותר דה"ל בין הכל קרוב לשבעה עשר מיל ואין להאריך כאן בזה:

ולפנים נאמנין מדלא תני וכמדתה לכל רוח כדתני בפ"ט דפסחים גבי דרך רחוקה וכמ"ש בסמוך משמע לכאורה דא"נ על כ"ח אלא באותו רוח של המודיעים אבל בג' רוחות האחרות א"נ זה תימא בעיני מ"ש לרוח זה שנתנהו גבול לנאמנות ע"ה על כ"ח משא"כ לשאר הרוחות והי' נראה לומר מתוך כך דאע"ג דלא תנינן וכמדתה לכל רוח אפ"ה הכי הוי וזה שלא כדברי התוס' בספ"ג דפסחים (דף מט) גבי יצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו וכתבו התוספות צופים פ"ה כפר וקשה לר"י א"כ הל"ל וכמדת' לכל רוח ואור"י דבתוספתא דמכילתן מפ' בהדיא איזה צופי' הרואה ואין מפסיק פי' כ"מ סביב לירושלי' שיכול לראותה משם ולמאי דפי' לק"מ ע"פ רש"י הא דל"ק החם כמדתה לכ"ר דהא הכי נמי לא תנינן לה ואפ"ה בע"כ הכי הוא מיהו י"ל דה"נ א"נ אלא לאותו רוח בלבד אבל לשאר ג' רוחות א"נ וה"ט דא"ל דעפר של אותו רוח הי' יפה לעשות ממנה כ"ח מעפר דשאר הרוחות שאין עפר כל יוצא הוי כלפנים דומיא דקדר יוצא וחבר נכנס ואינן כלחוץ אלא בהני תרתי בבי דשניהם נכנסין או שניהן יוצאי' לחוד הרי מהני ד' בבי ב' מהם כלפני' וב' מהם כלחוץ א"ש דלפי"ז אף אנן נמי תנינן דקאמר הוא ממש מתני' כברייתא כיון דמרישא דמתני' איכא למידק דמודיעים גופה ל"מ ומסיפא דמהימן יש לחלק לחצאין בב' מהני ד' ל"מ וב' מהימן מיהו לפי' רש"י נמי י"ל כיון דלא חני' בהדיא דמהימן מדיוקא דרישא אין לאתוי' דמהימן אלא בחדא בבא ואינך ג' בבי לחומרא אזלינן:

או שניהם יוצאים כלחוץ פירש"י כ"ש קדר נכנס וחבר יוצא הואיל וסוף הקדר לכנוס לפנים יחזיר החבר הצריך ליקח ויקח וק"ל מאי כ"ש זה דילמא קדר נכנס וחבר יוצא קיל טפי דהואיל וחבר יוצא כבר בעוד שלא נכנס הקדר עדיין לא הטריחוהו לחבר לחזור

לאחריו וליקח ול"ד לשניהם יוצאים דש"ה הואיל ושניהם הי' לפנים ה"ל לחבר ליקח שם וכ"ש ש"ד לב' נכנסין דש"ה דהא אפשר להמתין עוד עד שיכנסו שניהן לפנים אבל בחבר יוצא וקדר נכנס דלא הי' אפשר לחבר ליקח בעודו לפנים דהא באותו שעה לא הי' קדר לפנים ואם אמרת שלא יקח החבר שם א"א לו ליקח לפי דרכו אא"כ שיחזור לאחור לא הטריחוהו חכמים להחזיר ויקח שם בתוך הכרך ואפשר דדייק לה רש"י מדקאמ' ברישא קדר יוצא וחבר נכנס כלפני' משמע דוקא בכה"ג דאיכא כא תרתי לטובתו דקדר לא יכנס עוד לפנים וגם החבר לא הי' לו שעת הכושר כבר ליקח ממנו אבל בקדר נכנס וחבר יוצא דליכא אלא חדא לטובתו דהחבר לא ה"ל שעת הכושר כבר אפ"ה הואיל והקדר סופו ליכנס לפנים מן הכרך יחזיר הרבה לאחרי' ויקח מיהו אין זה דיוק דהא דקאמר סיפא שניהם נכנסין או שניהם יוצאים כלחוץ משמע דוקא בכה"ג הוי כלחוץ אי משום שהי' לו אפשר ליקח כבר ולא לקח אי משום שעדיין יהא לו שהות ליקח לפי דרכו כשיכנסו לפנים מן הכרך בשניהם נכנסי' ואי משום דכבר הי' לו שעת הכושר ליקח כשהי' שניהם כבר לפנים בשניהם יוצאים והואיל ולא לקח לפנים לא יקח עוד אבל בקדר נכנס וחבר יוצא דלא ה"ל שהות כבה וגם אי אמרת שלא יקח בכרך אין לו שהות ליקח לפי דרכו אא"כ יחזור לאחור א"ל כולי האי לא הטריחוהו רבנן ויקח כאן ועל פירש"י ק"ל אי האי דלא תני קדר נכנס וחבר יוצא דכלחוץ משו' דכ"ש הוא משניה' יוצאים דכלחוץ א"כ ל"ל דתני שניהם נכנסין כלחוץ הא בבא זו עדיפא וחמירא טפי אפי' מקדר נכנס וחבר יוצא דלא תנא לה לפירש"י משום דמכ"ש שמעת נה שניהן נכנסין דכ"ש הוי ק"ו דלא ה"ל למיתני כלל ודוחק לומר איידי דתני שניהם יוצאים תני נמי שניהם נכנסין דה"ל דבר והפוכי אע"ג דל"צ דהא מכ"ש אתיא הא:

ואפי' אפיקרסותו בתוכו פי' רש"י אפי' מלאין משקין שלו שאינן של קדש וא"י מה ענין אפיקרוסתו למשקין ול"מ בשום דוכתא שמשקין קרואין כן ועק"ל כיון דאר"י אפי' מלאין הא ודאי באינו מלאים במשקין של קדש מיירי דאלו משקין של קדש ביהודא נאמנין בכ"מ כדתנן לעיל שביהוד' נאמנין ע"ט יין ושמן ועוד דבמלאין משקין ש"ק בהא לא רצה לומר מלאין לא דעל משקין ש"ק בלאו הכי נאמנין אלא ודאי מלאין במשקין של חולין מיירי והשתא ל"ל תו ואפי' אפיקרוסתו בתוכו הא ודאי המקומות ראוי ויפה לטיט בשוה כדמוכח בספ"ה דב"מ (דף עד) גבי ועל הביצם של יוצר ואמר התם באתרא דאמימר עשיק עפרא: נאמנין על כ"ח ומשמע לי למה דפי' רש"י לקמן דהגבאין שנכנסו לתוך הבית נאמנין לומר לא נגענו דבקדש נאמנין אבל לא בתרומה דכולה מתני' אחומר בתרומ' מבקדש קיימי כ"ש הא דמן המודיעי' ולפנים נאמנין על

כ"ח דמיתני במיצעתא דאהא קיימא ובקדש נאמנין אבל לא בתרומה וה"ט כדמפ' לקמן מפני שא"ע כבשונות בירושלים לפיכך הקילו להאמין לכל והא ל"ש אלא בקדש שכל מעשי' ואכילתו בירושלים משא"כ תרומה דנוהגת בגבולין ואפי' לפי' התוס' דלקמן גבי גבאי' דאקדש ואתרומה קאי מ"מ מסתבר לי דהאי דהכא דוקא בקדש נאמנין אבל לא בתרומה מטעמא דפי' ואחומר בתרומה מבקדש דלעיל קאי משנתינו:

דף כו ע"א אף אנן נמי תנינא פי' דמודעים פעמים כלפנים פעמים כלחוץ אבל אינו מוכח לגמרי מתני' כבריית' דהא איכא לאוקמי מתני' לדיוקא דרישא דמודעים גופו לא מהמנין בשניהן נכנסין או בקדר נכנס וחבר יצא הואיל וסוף הקדר נכנס לפנים יחזור החבר ויקח אבל בשניהם יוצאים שוה לקדר יוצא וחבר נכנס דאם לא יקח אימתי יקח ונאמן כדיוקא דסיפא א"נ דיוקא דרישא דל"מ בשניהם נכנסין לחוד הואיל וחבר נמי נכנס ימתין החבר עד לפנים אבל בקדר נכנס וחבר יוצא נאמן כדיוקא דסיפא דהואיל והחבר יוצא א"ל לטרוח להחזיר אחור עד לפנים א"ו ל"ק אף אנן נמי תנינן אלא דמוכח ממתני' דבמודעים גופו עכ"פ מוכח דיש בה חילוק דפעמים כלפני' ופעמים כלחוץ אבל מ"מ אינו מוכרח לגמרי כדתניא בברייתא מיהו כל זה לשיטת רש"י דקדר נכנס וחבר יוצא הוא כ"ש משניהם יוצאים ואינו כלפנים אלא בקדר יוצא וחבר נכנס לחוד ואינך ג' בביכולין הוי כלחוץ אבל למאי דפי' בסמוך דקדר נכנס וחבר בהא מיירי הא פלוגת' דר"י ור"ל והא ל"ל דמודיעים לאו ביהודא קיימי אלא בגבול אחד משאר שבטי ואע"פ שאינו רחוק' כ"כ מירושלי' כדפי' במשנתינו ואפ"ה י"ל הכי שהרי מקום המקדש שבירושלי' גופי' מקצתו הי' בגבולי בנימן כדאמ' בפ"ק דיומא (דף יב) מה הי' בגבול של יהודא לשכות ועזרות ומה היה בגבול של בנימן אולם והיכל וכו וכיון דלא קיימא מודיעי' ביהודא א"נ על משקה קדש מ"מ אפ"ת דהכי הוא ליכא שום רבותא במלאי' משקים שאינו ש"ק לש"ק דהא בגליל הכל שוין ואין חילוק בין ש"ק לשאינו ש"ק ועוד אא"ל דכפר מודיעי' היה חוץ לגבול המקום שנאמנין ע"ט יין ושמן דהא לעיל אמר ביהודא אין בגליל לא מ"ט אר"ל מפני שרצועה של כותי מפסקת בניהם ובשידה תיבה ומגדל נמי לא כרבי דאמ' אוהל זרוק לא שמי' אוהל ובכ"ח המוקף צמיד פתיל נמי לא דאין הקדש ניצול בצ"פ וכיון שכן בע"כ אא"ל דרצועה של כותי' מפסקת בין מודיעים לירושלים דא"כ האיך נאמנין על כ"ח ש"ק הא כיון דא"א להביא הכ"ח אלא דרך רצועה זו של כותים נטמא הכ"ח גופי' אפי' מצ"פ דצ"פ לקדש לא מהני ותו א"י להשתמש בו קדש דהא דצ"פ לקדש ל"מ אפי' בעידו חולין נמי לא דאל"כ אכתי מ"ל דבגליל נמי שהע"ה נאמן ע"ט יין ושמן לקדש בהביאן לירושלים בעודו חולין כדפי' התם וכיון דצ"פ ל"מ

לקדש אפי' בעודו חולין ה"נ ל"מ לכלי חולין להשתמש בו קדש כמ"ש שם והערך פי' דאפיקרוסותו היינו לבוש התחתון ופתוח בכתיפיו וכשלבשו קושר כדתנן בסוף מס' דמקואות (דף קלד) הקשר של שבפרקסי' שבכתף ובכלים בפ' נזמי של א' עשר ותניא בד"א הנכנס לבית המרחץ כיצד יעשה חולץ מנעליו ומסלק כובעו וטליתו ומתיר חגורו ופושט חלוקו ואח"כ מתיר אפיקרוסתו התחתונה ועוד הביא ראי' לפי' זה והשתא ר"י רבותא קמ"ל אפי' אפיקרוסתו לתוכו אע"ג שהוא בגדי ע"ה וה"ל מדרס לפרושים כ"ב לקדש ולתרומה כדתנן בס"פב בגדי ע"ה מדרס וכו' עד בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אפ"ה מן המודיעים ולפניהקילו שנאמר על כ"ח ש"ק ואפי' אפיקרוסתו לתוכו נאמן לומר שהבגד נמי לא ניטמא והשתא הא דקאמר אפי' במלאין משקין דסת' כלים מלאין משקין הם וכדאמ' רבא עלה ומודה ר"י במשקין עצמן שהן טמאים והדר קאמ' רבותא יותר ואפי' אפיקרוסתו לתוכו דאיכא למיחש למדרס זב וזבה דהוה אב הטומאה ומטמא כ"ח מה"ת דה"ל דרא דטומאה דאורייתא משא"כ במשקין דלית בהן דרא דטומאה דאורייתא דהא משקין טמאי' אין מטמאין כלים מה"ת אפ"ה נאמנין ואני תמה על רש"י למה פי' כן הא בפ"ג דמועד קטן (דף כב) אמ' על כל מתים כולן אפי' לבוש עשרה חלוקין אינו קורע אלא עליון על אביו ועל אמו קורע כולן ואפיקרוסתו אינו מעכבת פי' רש"י ואפיקרוסתו של ראשו אינו מעכבת כלומר א"צ קריעה ובפ"ג דברכות (דף כג) תניא צורר אדם תפילו עם מעותיו באפיקרסתו פי' רש"י סודר של ראשו עוד שם (דף כד) הי' עומד בתפילה ונזדמנה לו רוק מבליע בטליתו ואם הי' טליתו נאה מבליע באפיקרוסתו ופי' נמי סודר שבראשו ולמה שני את טעמו לפ' הכא אפיקרוסתו משקין ומ"מ מכל הני דוכתא משמע להדיא אפיקרוסתו היינו בגד:

נאמנין לומר לא נגענו רש"י פי' דנאמנין לקדש אבל לא לתרומה דכולה מתני' אוחמר בקדש מבתרומה קיימא והתוס' פי' דנאמני' בין לקדש בין לתרומה וכל אחד פי' לפי גירסתו בתוספתא כמבואר בדבריהם ועל גי' רש"י ופירושו ק"ל דאין כאן טעם כ"כ להקל בקדש יותר מבתרומה ולא דמי להא דנאמני' ע"ט יין ושמן לקדש ולא לתרומה דה"ט כדמפרש בר"פ כדי שלא יהי' כל אחד בונה במה לעצמו אבל תרומה אפשר ליתנו לע"ה חבירו וכן הא קולא דכ"ח דנאמני' לקדש ולא לתרומה ה"ט כדמפר' בגמ' שאין עושין כבשונ' בירושלים וה"ט ל"ש גבי תרומה שנאכלת כגבולין אבל בהא אין שום סברא וטעם להקל בקדש יותר מבתרומה דה"ל כיציבא בארעא וכו' ועק"ל על פירש"י דא"כ מאי פריך הגמ' מהא דהגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא וכן מגנבים שנכנסו לתוך הבי וכו' מאי קושי' דילמא התם לא מיירי מקדש ועוד דבע"כ לא מיירי התם כלל

מקדש דהכי תנן בפ"ד דמס' טהרות הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית טמא וכו' הגנבים שנכנסו לתוך הבית אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הגנבים ומה הן מטמאין האוכלים והמשקי' וכ"ח פתוחין אבל המשכבות והמושבו' וכ"ח שמוקפין צמיד פתיל טהורין ואי מיירי בקדש אין לחלק בכ"ח במצ"פ לאינו מוקף דהא אמר לעיל אין קדש ניצל בצ"פ דאפי' כלי ריקנית מצ"פ אין ניצל לקדש להניח אוכלים ומשקים של קדש לתוכו כדפי' לעיל ולפי' התוס' ניחא וכ"ת אי האי נאמנין אקודש ואתרומה קאי מה עניינו לכאן דתני לה הכא וי"ל דאיידי דמיירי הכא מנאמנות ע"ה לקדש ולתרומה תני לה נמי הכא דנאמנין לומר לא נגענו:

הפותח את חביתו פירש"י באבר הפותח מיירי ובגמ' כתב וי"מ אותה בע"ה וא"א לומר בע"ה לא יגמור דמי ציית לן ואי בא לאסור שלא יקחו חבירים ממנו יקחו ולא יקחו מ"ל ועוד אמ' במס' ביצה דזה א' מן הדברים שהותרו סופן משום תחילתן ואי בע"ה אפי' לא שרית לי' לגמור ניחא במאי דמזבין ברגל ומ"מ נ"ל דאפי' מע"ה מותר לקנות ברגל מפיתו ויינו בלבד שידוע לן שלא בא לידי הכשר קודם לרגל דניחש לטומאה כגון שהחטים שנעשה פת זה מהן וכן הענבים שנעשה יין זה מהן לא הוכשרו קודם לרגל דכיון דטומאת ע"ה כטהרה הוי ברגל ל"ש דידן שנגע בו ע"ה ול"ש דידהו אלא לא ניחא לי' לרש"י לפ' דבשל ע"ה איירי מטעמא דמסיק: רי"א יגמור בפ"ק דביצה (דף יא) מפרש רחבא משום ר"י דטעמא דר"י דא' יגמור משום דהתירו סופן משום תחילתן דאי לא שרהי לי' לגמור לא פתח לי' מעיקרא ופריך הגמ' פשיטא ומשני מה"ד טומאת ע"ה ברגל כטהרה שווין רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל דהתירו סופן משום תחילתן התחיל אין ל"ה לא וק"ל האיך סד"א דלר"י טומאת ע"ה כטהרה שווינן רבנן הא תנן בסמוך משעבר הרגל מעבירין ע"ט העזרה עבר הרגל ביום ו' לא הי' מעבירין מפני כבוד השבת ר"א אף לא ביום ה' שאין הכהנים פנויין משמע דאם עבר הרגל בשאר כל הימים מודה ר"י דמעבירין ע"ט העזרה ומטבילן כל הכלים שהי' במקדש מפני מגע ע"ה ברגל אי טומאת ע"ה כטהרה הוא ברגל העברה לטהרת העזרה ל"ל הא אין כאן טומאה למפרע כלל ושמא י"ל דסד"א ר"י לדבריהם דרבנן קאמ' לדידי א"צ להעביר עט"ע כלל משום דטומאת ע"ה ברגל טהרה היא לדידכו דס"ל דמטמאים למפרע אודו לי מיהת דאף לא ביום ה' וכה"ג משני הגמ' בכ"מ:

וחכ"א לא יגמור ק"ל אמאי לא התירו רבנן הכא סופן משו' תחילתן דהא אמ' בפ"ק דביצה ג' דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן התירו שטיחתן משום שחיטתן ותריסי חניות התירו חזרתן בי"ט משום סילוקן וחזרת רטי' במקדש

התירו לחזור בשבת לכהן העובד משום נטילתן שיטלה מעל המכה לעבודה ולר"י אף הפותח את חביתו והשתא מ"ש בהני תלתא מילי' מודו רבנן דהותר סופן משום תחילתן ומ"ש בפותח את חביתו פליגי ול"ל ה"ט וי"ל דבשלמא התם התירו סופן משים תחלתן דאי לא שרית לי' לשטוח העור לא אתי למשחיט ואי לא שרית להחזיר התריסין ל"א לסלק ואתי למנוע משמחות י"ט וכן גבי רטי' ואי ל"ש לי' להחזיר ל"א ליטלו וממנע ול"ע עבודה אבל הכא אי ל"ש לי' לגמור אפ"ה לא מימנע מלפתח דהא אפשר ליזהר שלא להניח ע"ה למשמש בהן ברגל א"נ לא ימכר ברגל אלא לחבירים וע"ה יקח מע"ה חבירו וכדרך שאמ' גבי תרומה דלא מקבלין מע"ה ול"ח לאיבה דאזל ויהב לע"ה חבירו לעיל (דף כב) א"נ הכא גבי פותח את חביתו הא כיון דאפשר דיגמור וימכור ברגל את הכל מספיקא שמא ישאר לו קצת אחר הרגל לא מימנע ומ"מ ר"י חייש לה לפי' התירו סופן משום תחילתן:

מהו שיניחנה לרגל אחר ק"ל מאי קמבעי' לי' מ"ש מהא דתנן לעיל בשעת הגיתות והבדים נאמן ע"ה על התרומה לומר שטהורה היא עברו הגיתות והבדים והביאו לו חביות יין של תרומה לא יקבלו ממנו אבל מניחה לגת הבא וכבר נתבאר למעל' דהאי מניחו לגת הבא מניחו הע"ה בידו ומקבלו הכהן מידו לגת הבא אע"פ שמכיר הכהן שהיא של אישתקד אלמא כיון דל"ג על תרומה בשעת הגיתות והבדים אע"פ שיד ע"ה ממשמש בו בין גת לגת ל"ל בה כ"ש הכא דאין הע"ה ממשמש בה בין דגל לרגל שהרי היא ביד החבר דמתני' הפותח א"ח בחבר מיירי כדפי' במתני' מיהו י"ל אדרבה דהא דהכא גרע טפי מה שהוא ביד החבר בין רגל לרגל מדהתם דהוא ביד ע"ה בין גת לגת ואין החבר מקבלו אלא לשעת גת הבא דהא תנן עברו הגיתות והבדים לא יקבלו ממנו ובגמ' מבעי' לי' התם עבר וקיבלו מה שיניחנו לגת הבא וא"כ למאי דמשמע הכא דבמסקנא איפשט לן בעיין דמה הוא שיניחנו לרגל הבא דהא מסיק הא דקתני יניחנו רבנן א"כ איפשט לן נמי הא בעי' דהתם דא"ע וקיבלו מניחו לגת הבא דאע"ג דלא איפשט לן בדוכתא פשיטתו נפקא לן מהכא וכה"גם בכ"מ דל"א בעיין במקומן ואיפשט ע"י ממקום אחר כמ"ש הרמב"ן בס' המלחמות בפ"ב דברכות א"נ א"ל אע"ג דהכא מסקינן דיניחנו לרגל הבא מ"מ התם א"ל בעבר וקיבלו אין מניחו לגת הבא הואיל ועבר ע"ד חכמים שאמר' לא יקבלו ממנו קנסינן לי' אבל הכא ל"ע מידי לפיכך מניחו לרגל הבא א"נ י"ל דל"ד כלל הא דהכא לדהתם דאע"ג דהתם מניחו לגת הבא הכא א"ל דא"מ לרגל הבא דהתם ה"ט משום דהכל מטהרין את כליהם כדפירש"י התם ואפ"ה אי מביאן אחר הגת לא יקבלו ממנו דהשוו חכמים מידותי' בכ"מ שלא לחלק בין אותן שנדרכו עכשיו לאחר

הגת לאותן שנדרכו בשעת הגת אע"ג דלית בהו חשש טומאה לא חלקו א"נ גזרו דאי שרית לי' לקבל בין גת לגת אותן שנדרכו בשעת הגת דילמא אתא למיטעי לקבל נמי אותן שנדרכו לאחר הגת דבההיא אין מטהרין כליהן א"נ משום גזירת הרואין נגעו בה אבל הא דהכא פותח חביתו ברגל לאו משו' ל"ח לטומאות ע"ה משו' דמטהרי את עצמן ברגל אלא משום דברגל ל"ג טומאה על ע"ה כדי שלא לביישן או מפני איבה כמשכ"ל א"כ לאחר הרגל חזרה טומאו' ע"ה למפרע וא"ל דא"מ לרגל א' דכמו שאם נגע ע"ה קודם הרגל ודאי אפי' כשהגיע רגל שוב לא ו פקע טומאתו ה"נ כיון דהפסיק ימי החול אחר הרגל שוב אין רגל א' מפקיעו למפרע וא"ל איפכא דל"ד לנגע בימות החול דכבר נטמא בשעת מגע ושוב אין כח ברגל לבתר להפקיע טומאה הקדים אבל פותח א"ח ברגל כיון דאין טומאת ע"ה חל בשעת נגיעה כשמניחו לרגל אחר ש"ד דה"ל תחילתו וסופו בכשרות ומ"מ אע"ג דמסיק דמניחו לרגל א' אפ"ה א"ל א"ע וקיבלו דא"מ לגת א' משום קנסא וכמ"ש וזה שלא כדברי הרמב"ם בפי"א (מהא) [צ"ל מו"מ] שפי' טעמא שטומאת ע"ה ברגל ליתא לפי שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל:

עבר הרגל ליום ו' לא הי' מעבירין ק"ל כיון דלאחר הרגל חזרו טומאת ע"ה למפרע למקומו א"כ האיך הי' משתמשין בו ביום בכל כלי המקדש ולר"י דא' אף לא ביום ה' וכ"ש בע"ש וכמ"ש א"כ עמדו בטומאה יום א' יותר ובשלמא היכא שהטבילו במוצאי י"ט מיד הי' אפשר להשתמש בהן לאחר טבילה מיד משום דטומאת ע"ה א"צ הע"ש כדאמ' לעיל (דף כב) גבי כלים הנגמרי' בטהרה צ"ט לקדש משוה צינורא דע"ה ואמ' בגמ' טבילה אין הע"ש לא וכן כל טומאת דרבנן א"צ הע"ש כדתנן בפי"א מס' פרה אבל הא קשיא י"ל כיון דא"מ בע"ש לרבנן מפני כ"ש ואף לא ביום ה' לר"י כיון דל"א עשאן רבנן כרגל עצמו ולא חל עדיין טומאת ע"ה דרגל למפרע: עבר הרגל ליום ו' לא ה"מ מפרש"י משמע שלא הי' מטבילן עד לאחר שבת שכן פי' בדר"י דא' אף לא ביום ה' דא"מ אותו עד לאחר השבת וק"ל אמאי א"מ אותן בשבת ואי משום דגזרו על ט"כ בשבת משום שבות כדאמ' בפ"ב דביצה (דף יח) דלכ"ע כלי בשבת ל"מ אי משום שמא יעבירו ד' אמות בר"ה או גזירה משום סחיטה או שמא ישהא או מפני שנראה כמתקן כלי כדאמר התם הא טבילת כלי מקדש היה בעזרה כדמוכח בפרק י' דפסחים (דף קט) גבי שלחן של מקדש של פשקי'הי' וקי"ל אין שבות במקדש מיהו הא ל"ק כ"כ דמצינו שגזרו שבות לפעמי' אפי' במקדש כמו שמצינו רפ"ד דסוכה (ד' מא) גבי ערבה שבמקדש בחג וכן לולב הניטל במקדש כל ז' דלולב מתחילתו דוחה שבת וערבה בסופה מטעמא דמפ' התם אבל שאר כל הימים לא משום שבות דשמא יעבור ד"א ברה"ר וכמ"ש בחי'

רפ"ד דר"ה (דף כט) אע"פ שרש"י ל"פ שם כן גבי הא דתנן י"ט של ר"ה שחל בשבת במקדש הי' תוקעין אבל לא במדינה משום שבות דשמא יעביר ד"א אבל במקדש אין שבות במקדש כן פירש"י וכמש"כ שם אבל הא ק"ל מכדי טבילת כלים דמקדש אינן משום לתא דטומאה דאורייתא אלא משום טומאת ע"ה שאינו אלא מדרבנן דמש"ה ברגל כטהרה שוינן רבנן ואמ' התם כלי שנטמא באב הטומאה א"מ אותו בי"ט בולד הטומאה מטבילן אותו בי"ט ופירש"י התם דולד הטומאה כיון דאינו טמא אלא מדרבנן ל"ל בה וא"כ ה"ה לטומאת ע"ה כיון דאינו אלא מדרבנן כלי שנטמא בו מטבילן אותו בי"ט כיון דבדרבנן תליא מילתא ל"ש אב הטומאה דמדרבנן מולד הטומאה והא דנקט ולד הטומא' משום דמילתא דפסיקתא היא דכלי שנטמא בולד הטומאה לעולם למ"ל אלא טומאה דרבנן דמה"ת אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה לפיכך מטבילן אותו בי"ט וה"ה נמי לשבת.

ובחי' למס' ביצה יתבאר יותר: רי"א אף לא ביום ה' לפי שאין הכהנים פנוים ק"ל מה בכך הא אפשר לטבל ע"י לוים וישראלים שהרי כל הכלים הי' בעזרה ובהיכל לא הי' אלא שלחן ומזבח הזהב והני א"צ טבילה ואפילו מנורה שהי' בהיכל אצ"ט לתנא דברייתא לקמן ואפי' לתנא דמתני' אפ"ה אין להשהות את הכלי בטומאה משום טורח מועט זה להוציא המנורה מן ההיכל לעזרה שצריך כהנים לזה ואע"פ שהיו טרודין בהוצאת הדשן מ"מ היה אפשר לאחד מהם לפנות את עצמו לשעה קלה כשהייה זו ועוד מ"מ הי' להם ללוים וישראלים ליטבל את כל שאר כלים דהא אפשר ע"י ואע"ג דתנן בפ' קמא דכלי עזרת הכהני' מקודש' ממנה שאין ישראלי' נכנסין לשם אלא בשעת צרכיה' לסמיכה ולשחיטה ולתנופה מ"מ כיון דבשעת הצורך נכנסין ואפי' לצורך שחיטה אע"ג דאפשר בכהני' ואפשר נמי לישראל לשחוט בעזרת ישראל ואפי' ק"ק דבעי' צפון לרבי דס"ל בפ"ב דזבחים (דף ך) ובפ"ג דיומא (דף לו) די"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל כשר לשחיטת ק"ק מ"מ כיון דלאו ביאה רקנית היא אלא נכנס לצורך ל"ג רבנן וה"נ כיון דאין הכהני' פנוים שרו לישראל ליכנס לשם להעביר הכלים ולהטביל דה"ל לצורך והא בשלהי מס' עירובין (דף ק"ה) תניא הכל נכנסין להיכל לבנות ולתקן להוציא את הטומאה מצוה בכהנים אין שם כהני' נכנסין לוי' א"ש לוים נכנסין ישראלים משמע דוקא בהיכל קפדינן אהאי סידרא אבל בכולו עזרה כיון שלצורך הוא כולן שוין וש"ד דומיא דשחיטה ובדוחק י"ל:

שאין הכהני' פנוים כדמפ' בגמ' מלהוציא בדשן ק"ל דלה"ט אימת שעבר הרגל לר"י לא הי' מוציאן במוצאי י"ט מפני טרדת הוצאת הדשן א"כ אמאי פליג אסיפא בעבר הרגל

ביו' ה' לא הי' מוציאן ה"ל למיפלג אירשא משעבר הרגל היו מעבירן ריי"א לא ה"מ בו ביום משעבר הרגל מפני הוצאת הדשן אלא למחרתו ולמה לי' למיתלי בעבר הרגל ביו' ה' דוקא ושמא י"ל דלר"י דוקא בעבר הרגל ביום ה' הוא דנדחה טהרת כלים מפני הוצאה הדשן דא"א טהרת כלים יהי' ביום ה' במי"ט א"כ נדחה הוצאת הדשן לזמן רב עד אחר השבת דהיום א"א מפני טהרת כלים ואין פנאי לדבר ולמחר שהוא ע"ש מפני כבוד שבת וכ"ש בשבת דל"מ שהרי הוצאת הדשן הוא חוץ לג' מחנות כדאמ' בפ"ו דיומא ואיכא איסור הוצאה בשבת ונמצא הדשן רב במזבח ומזיק לסדר המערכה אבל בחל י"ט בשאר ימות החול שאפשר להוציא הדשן למחרתו ואין מזיק כ"כ כיון שעדיין אינו הדשן רב טהרת כלים עדיף ומודה ר"י דטובל כלים מיד במי"ט והוצאת הדשן נדחה מפניו ליום המחרת:

ע"ב שלא תגעו בשלחן פי' התו' וכהנים ע"ה ההולכין להיכל להשתחות קאמר וכו' וכן פירש"י ואע"ג דכתיב אל יבא בכל עת אל הקדש והיינו היכל כדאמ' בפ"ג דמנחות (דף כז) כבר הקשה שם התו' מהא דתנן בפ"ז דתמיד בזמן שכה"ג נכנס להשתחות וכו' נכנס והשתחוה ויצא נכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו ותי' בשם ר"ת דהשתחוה צורך עבודה היא אבל ק"ל אם איתא שביאה להיכל לצורך השתחוי' שרי א"כ הא דאמר התם לרבנן מבית לפרוכת אל פני הכפורת במיתה ואל הקדש דהיינו היכל לחוד באזהרה דאל יבא דאס"ד דמבית לפרוכת שוה להיכל דאינו אלא באזהרה מבית לפרוכ' ל"ל היכל מחייב מבית לפרוכת מבעי' ביאה לצורך השתחוי' בהיכל שרי והוא הדבר ברור שמבית לפרוכת אפי' צורך השתחוי' אסור דאין נכנס לשם אלא כה"ג ביוה"כ בשעת העבודה כדתנן בפ"ק דמס' כלים והא בפ' ה' דיומא (דף נ"ג) אהא דאם נכנס לפני' ולפנים בקטורת חסירה דרבי קרא דמחייב מיתה פריך ת"ל דעייל ביאה רקנית ודחיק התם לשנויי דשגג בביאה והזיד בהקטרה א"נ דעייל ב' קטור' אחת שלימה ואחת חסירה ואי לצור' השתחוי' לפני ולפני' ל"ל בה משום ביאה רקנית ל"ל לדחוקי בהכי הל"ל כגון דעייל לצורך השתחוי' וכיון שכן אפ"ת דמבית לפרוכת נמי אינו אלא באזהרה על ביאה רקנית כמו בהיכל מ"מ כתב רחמנא מבית לפרוכת להדיא לאסור בו אפי' לצורך השתחוי' דאי היכל ה"א דשרי א"ו היכל נמי אפי' לצורך השתחוי' אסו' והשתא א"ש הא דקא היכל מחייב מב"ל מבעי' מב"ל דכ"ר ל"ל וכ"ש בשנדקדק דמאי דייקו רבנן דאי מב"ל אינו אלא באזהרה מב"ל ל"ל היכל מחייב מב"ל מבעי' מהיכ' מייתי לה אי משו' דא"א לבא מב"ל אלא דרך היכל והרי משעת ביאת היכל כבר עבר בלא יבא כדמשמע לכאורה מפירש"י הת' הא ודאי לאו כלום הוא דנ"מ אם נכנס להיכל ברשות כגון לצורך

קטורת ונרות ולחם הפני' ולמתן דמים פנימים שבהיכל דמשום ביאת היכל ל"ל בה ומ"מ אם הלך עד מב"ל קמ"ל קרא דחייב ואי בתורת ק"ו אתינו עלה מה היכל הקל בלא יבא ק"ו מב"ל דחמי' מיני' הא קי"ל דאין עונשין מה"ד ואפי' למ"ד עונשין מה"ד מודה דאין מזהירין מה"ד כדא' רפ"יג דזבחי' (ד' י"ז) ורפ"ג דמכות ובע"כ ה"פ מב"ל ל"ל השת' היכל הוי בכלל קודש ואיתי' בכלל אזהרת לא יבא ב"ע אל הקודש כ"ש מב"ל דקדיש טפי דקרוי קודש והוי בכלל אזהר' זו ול"ל דכ"ר אזהר' למב"ע בפ"ע הא היכל ומב"ל שניהם חדא הן דקודש מיקרו וקאי עלייהו אזהרה זו דאל הקודש בשוה ואזהר' מיוחדת למב"ל ל"ל והשת' אי ביא' בהיכל לצורך השתחוי' שרי משא"כ מב"ל דלא שרי אלא לצורך עבודה גרידא ולא להשתחוי' והא ע"כ ה"ט משום דפרט קרא למב"ל בלאו בפ"ע והשתא מאי קאמר מב"ל מבעיא הא בע"כ צריך לפרט למב"ל לאו בפ"ע דאי כייל לי' בחד לאו עם ההיכל הא ודאי ה"א דשניהן שוין ולצורך השתחוי' שרי בי' כמו בהיכל א"ו היכל שוה בהא למב"ל ובשניהם אפי' לצורך השתחוי' אסור והשתא א"ש הא דקא' היכל מחייב דה"ל באזהרת דאל הקודש מב"ל מבעי' דה"ל בכלל אזהרה דקודש דהא קדיש טפי מהיכל ול"ל דפרט למב"ל בפ"ע ובחי' למס' תמיד יתבאר יותר:

ות"ל דכלי עץ העשוי לנחת הוא הראב"ד בהשגת (פ"ג מה"כ) מ"פ דלא אמרו כלי עץ העשוי לנחת אלא גבי שולחן ומנור' של מקד' דהתם איכא איסורא בטלטול אבל שאר כלי עץ דליכא איסור לטלטלן אע"פ שעשוין לנחת טמא אם אין מחזיקין מ' סאה בלח פי' לפירושו דשלחן אסור לטלטלו מטעמא דאמר הכא דכתיב בי' תמיד מ"מ ל"ד במה שכלל למנורה בהדי שלחן דמנורה בלא"ה טמאה דכיון דשל מתכות היא לא אתקש לשק כדמוכח בסוגיו' מ"מ עיקר דברים תמוהי' בעיני דהא בפ"ד דמגילה (דף כו) גבי בה"כ דהוי פתיחא להההיא אידרנא דמחית בי' מיתא והוי כהני בעו למעל לצלוי' בגוו' וא"ל רבא דלו תיבותא אותבוה דה"ל כלי עץ העשוי לנחת ואינו מקבל טומאה וא"ל רבנן והא זימנין דמטלטל לי' כדמנח ס"ת עלווי' וה"ל מטלטל מלא וריקן אלמא אע"ג דמותר לטלטלו כד"א והא זימנין דמטלטל אפ"ה אי לא הי' עביד לטלטל לגמרי לעולם לכ"ע הוי טהור: דף כו ע"א סלמנדרא פי' רש"י חיה הנבראת מן האור כשבוערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק וכ"פ בסנהדרין פ"ז (דף סג) גבי חזקי' שסכתו אמו סלמנדרא ובפ"ט דחולין (דף קכז) פי' שרץ הנוצר מן האור מעצי הדס ע"י כשפי' והתוס' פי' בשם הערוך החלד והעכבר תירגם יהונתן כרכושתא וסלמנדרא וק"ל הא שם בפ"ט דחולין תניא הצב למינהו להבי' הערוד וכן הנפילים וסלמנדרא אלמא מינא דצב הוא ולא עכבר אבל בתנחומא פ' וישב קאמרי הזגגין העושין את הזכוכית כשהן מסיקין

הכבשן ז' ימי' וז' לילות רצופים מכובד האור יוצא משם ברי' הדומה לעכבר והבריות קורין אותו סלמנדרא אדם סך לידו מדמו או א' מאבריו אין האור שולטת באותו מקום למה ע"י שתחילת ברייתו מן האור מכאן אמרו ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בו וזה קרוב לפירש"י דכאן ואפשר שרש"י גרס בתנחומא ז' שנים במקום ז' ימים שבס' שלנו ואפשר נמי כיון דסלמנדרא דומה לעכבר תרגום יונתן לעכבר סלמנדרא: השמטות דף ט ע"א שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפ"ש פי' לפיכך הנדחה בא' מפני הטומאה חזי בשני ויש לו תשלומין משא"כ הנדחה בא' מפני דבר אחר ל"ח בשני ומספקא לי אם היו טמא ועוד דיחוי אחר כגון חיגר בא' ונטהר ונתפשט בשני למ"ד פ"ש תשלומין דא' אם יש לו תשלומין או לא מי אמרי' מ"ד אחיגר דעמא ביום א' דשוב אין לו תשלומין בב' אע"פ שנתפשט כיון דכולן תשלומין דא' א"ד ש"ה דהא בלא"ה ל"ח בא' מפני הטומאה ואפ"ה לא מדחי כי נטהר וחזי ב"ב תו לא מהני הא דנעשה חיגר ביו' א' למידחי לגברא דכי הדר חזי ונתפשט ביו' ב' למידחי'.

וכה"ג מבע"ל בפ"ה דמנחות (דף נז) דקיימ"ל מחמץ אחר מחמץ במנחה חייב והמחמץ את הפסולה פטור דאשר תקריבו לה' למעוטי פסולה ובעי ר"פ חימצהויצאת והדר חימצה מהו כיון דויצאת איפסלי' ביוצא וכי הדר מחמץ לי' לא מחויב משום מחמץ אחר מחמץ א"ד כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני ב' וכי הדר מחמץ לה מחייב עלה משו' מחמץ אחר מחמץ מיהו היכא דחל יט"ר בשבת והי' חיגר ביום א' ונתפשט בשני אע"ג דבחל יט"ר בשבת יש לו תשלומין אע"ג דלא חזי להקריב בשבת דאין חגיג' דוחה שבת מ"מ בהי' חיגר ודאי אין לו תשלומין דשבת לא חשיב דיחוי בין לפי' התוס' משום דגברא חזי אלא שהיום אינו ראוי בין למאי דפי' הואיל ואם עבר והקריב חגיגה בשבת יי"ח חגיגה ש"מ דב"ח הוי ביט"ר אלא דארי דאיסור שבת רביע עלי' דא"א להקריב לכתחילה וכן לאידך פי' דפי' דאי אמר אין לו תשלומין ממיל' ראוי לדחות שבת דה"ל זמנו קבוע מש"ה א"ד שבת ויש לו תשלומין וכמ"של להאי פי' נמי שבת ל"ח דחוי דאי חשבת לי' דיחוי ראוי לדחות שבת וכיון דאין שבת דיחוי ליכא כאן דיחוי אחר אלא משום דגברא הי' חיגר ביט"ר שוב אין לו תשלומין כיון דכולן תד"ר.

ותדע דשבת וחיגר הוי דיחוי דאי לא הוי דיחוי תקשה לך האי דריש פירקין דקאמר הכל חייבין בראי' לאתויי חיגר ביום א' ונתפשט בב' ופריך למ"ד כולן תד"ר מא"ל הל"ל לאתויי חל יט"ר בשבת והי' חיגר ונתפשט ביום ב' דלכ"ע יש לו תשלומין מיהו יש לדחו' כיון דהא מילתא תליא באבעי' דר"פ בחימצה ויצאת וא"א התם כיון דיצאת איפסלי' ביוצא ה"נ שבת (וחגיגה יש) [צ"ל וחגר אין כ'] לו תשלומין כיון דאבעי' דר"פ לא נפשט

התם מש"ה לא מ"ל הכי מ"מ מסתברא כדפירש דשבת וחיגר הוי דיחוי וטומאה וחיגר ודאי מבעיא לי' דהא טמא דחוי מעליא הוא ואפילו הכי יש לו תשלומין בפס' שני מגזיר' הכתוב א"ל לא מהני בי' דיחוי אחר דמ"ל חד דיחוי ומה לי ב' דיחוי וכי הדר חוי ביום ב' מדיחוי טומאה ומדיחוי אחר שעמו יש לו תשלומין ודמי' לגמרי לאבעיין דחימצה ויוצאת.

מיהו מפירש"י יש לי לדייק דטמא וחיגר נמי פשיטא לן דהוי דיחוי ואין לו תשלומין כמו חיגר לחוד ול"א כיון דטמא לחוד לא הוי דיחוי ה"נ לטמא וחיגר והא דר"ל התם א"ד כיון דחימצא פסול יוצא לא מהני בי' לאו משום דמ"ל חד פסול ומ"ל תרי פסולים אלא מטעם אחר שפי' א"ד כיון דחימצה פסול יוצא ל"מ ב"י דלאו קדושה גמורה היא ואין בה אלא פסול חימץ לחוד וחייב כשאר מחא"מ הרי דמבע"ל דילמא פסול יוצא אינו חל כלל כיון דכבר נפסלו פקע קדושתה ואין פסול יוצא אלא בקדושה גמורה ואין כאן אלא פסול חימץ לחוד אבל אי הוי חל פסול יוצא וודאי פטור בחזר וחימצה דכמו ביצאת וחימצה פטור בחימצה ויצאת וחזרה וחימצה נמי פטור ול"א כמו דמחמץ וחזר וחמץ חייב ה"נ מחמץ אחר יוצא שאחר מחמץ נמי חייב וה"נ ל"א כמו דטמא לחוד יש לו תשלומין ואינו דיחוי ה"נ טמא וחיגר אע"ג דחיגר לחוד הוי דיחוי ומ"מ ק"ל דבריש פי"ב דזבחים (דף צ"ט) בעי ר"ל בעל מום והוא טמא מהו שיחלקו לו פי' בקדשי' כיון דלא חזי פי' להקרב' ורחמנא רבי' ל"ש מה לי טמא מ"ל בעל מום פי' מה לי בעל מום לחוד ומ"ל טמא ובעל מום א"ד ראוי לאכילה חולק שאין ראוי לאכילה אינו חולק ע"כ לא מבע"ל אלא אי חלוקה תליא בראוי לאכיל' אבל אי תלי' בראוי לחיטוי דהיינו הקרבה וטמא שאין ראוי לחיטוי אינו חולק בעל מום חולק אע"פ שא"ר לחיטוי הוי פשיטא לן בב"מ והוא טמא דחולק כמו ב"מ בלחוד מה"ט דמ"ל חד דיחוי מ"ל תרי ואלו בחימצה וחזר וחימצה לפירש"י פשיטא לן איפכא דאלו חל פסול יוצא אפסול חימץ חימצה ויצאת וחזר וחימצה פטור אע"ג דמחמץ אחר מחמץ חייב ולולי פי' רש"י הייתי מפרש הא דקאמ' א"ד כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני בי' לאו משום דכבר נפסלה לאו קדושה גמורה היא לחול עלי' פסול יוצא דודאי דאפ"ה חל עלי' פסול יוצא אלא דמיבעי' לי' מה"ט דאמרן משום מה לי חד דיחוי מה לי תרי וכיון דמחייב מיהו מגזה"כ אע"פ שנפסל כבר ה"ה בנתחמצה ויוצאת וחזר ונתחמצה מהאי דזבחים דבעי ר"ל בב"מ והוא טמא וקאמר א"ד ראוי לחיטוי חולק משמע דאי בראוי לאכילה תלי' פשיטא לי' דל"א מה לי חד דיחוי מ"ל ב' דיחוי דא"תל קאמר את"ל דגבי חימץ אמרי' מ"ל חד דיחוי מ"ל תרי מ"מ בב"מ והוא טמא מבע"ל דילמא בראוי לאכיל' תליא חלוקה ואין ב"מ דיחוי כיון דראוי

לאכילה וא"כ ב"מ והוא טמא נמי אינו חולק דאין כאן אלא חד דיחוי דטומאה אבל ב"מ לאו דיחוי הוא דהא ראוי לאכיל' אבל לפי' רש"י תיקשה דגבי חימצה משמע דפשיטא לי' דל"א מ"ל חד פסול מ"ל תרי ולא מבע"ל אלא משום דאין כאן פסול יוצא כלל כיון דאיפסל ואלו בטמא והוא ב"מ פשיט' לי' דאי חלוק' בחיטוי תליא אמרי' מ"ל חד דיחוי מ"ל תרי: דף כג ע"ב הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש ד"ת עניים במקומן ועשירי' במ"א. ועיקר הדבר בפ"ג דמנחות (דף כד) וה"ג התם כי סליק רב כהנא אשכחינהו לבני ר"ח דיתבי וקאמ' עשרון שחלקו והניחו בביסא ונגע טבול יום בא' מהן מהו כי תנן הכלי מצרף מה שבתוכ' לקדש ה"מ היכא דנגעי בהדדי אבל היכא דל"נ בהדדי לא א"ד ל"ש א"ל איהי מי תנן כלי מחבר כלי מצרף תנן כל דהוא פי' דאי הוי תניא מחבר הוי משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברו כאלו הוי חד ואם נטמא זה נטמא זה מצרף תנן משמע דלא נגע וזה מצרפן להיות אחד.

תו גרסינן התם הושיט ט"י את אצבעו בניהן מהו א"ל אין לך דבר שמטמא מאוירו אלא כ"ח בלבד וק"ל כיון דכבר פשיט להו ר"כ מהתם הכלי מצרף ולא תנן מחבר ש"מ אע"ג דל"נ בהדדי משום דמצרף משמע דהכלי מצרפן ועושה אותן א' אע"ג דל"נ אהדדי ש"מ דאין מטמאין באויר כדין כ"ח דאין מטמ' באויר ככ"ח צירוף כלי ל"ל ואפי' חיבור גרידא נמי ל"צ דלמאי אהני האי חיבור דהא אפי' לא חיבור הכלי מ"מ מה שבכלי שוין זה לזה לטמא מאויר אפי' מה שלא נגע הט"י בהן כדין אויר כ"ח.

וי"ל דנ"מ אם חלק לעשרון והניחו חציו בכלי א' וחצי השני בתוך כלי אחר והניח כלי א' עם חצי עשרון שבו בתוך כלי אחר שבו חצי עשרון השני ונגע ט"י בכלי החיצון בתוכו או באוירו דאי משו' אויר כה"ג אפי' בכ"ח אין מה שבכלי הפנימי מטמא מחמת אוירו של כלי החיצון כדאי' רפ"ק דזבחים (דף ג) וספ"ב דחולין (דף כו) תוכו אמר רחמנא ולא תוך תוכו קמ"ל דהכלי החיצון מצרף ומחבר את חציו עשרון הפנימי כאלו הוא מתוכו עם חצי העשרון החיצוני ואין הכלי הפנימי מפסיקתן.

תו גרסינן התם הדר איהו בעי מנייהו פי' ר"כ מבני ר"ח מהו לקמוץ מזה ע"ז צירוף דאורייתא או דרבנן א"ל זו לא שמענו כיוצ' בו שמענו דתנן ב' מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו א"י לקמוץ מזו בפ"ע ומזו בפ"ע כשירי' וא"ל פסולה כי יכול לקמוץ מיהא כשיר' אמאי הך דמערב הא לא נגע פי' דמשמע להו לבני ר"ח דהא דתנן א"י לקמוץ מזו בפ"ע שעומד מכל מנחה כדי קומץ בפ"ע בצד הכלי שאינו מעורב ואע"ג דל"נ אהדדי כשירי' משום שהכלי מצרפן אלמא צירוף דאורייתא והשתא ק"ל כיון דפשיטא להו לבני ר"ח ממתני' דהתם דאע"ג דל"נ אהדדי אפילו הכי מהני צירוף אפי' לקולא לענין קומץ

דמנחה כ"ש דלחומרא מהני צירוף ולגבי טומאה אף בדל"נ אהדדי ומאי קא מבעי להו בתחילה בדל"נ אהדדי אי מהני צירוף לחומרא לענין טומאה השתא לקולא מהני למאי דמשמע לה לבני ר"ח דמתני' דב' מנחות שנתערבו מיירי בדל"נ כ"ש דמהני לחומרא לגבי טומאה דהכלי מצרף אף בדל"נ אהדדי.

ועק"ל בהא דב עי עשרון שחלקו והניחו בביסא ונגע ט"י בא' מהן ופירש"י להכי נקט ט"י משום דאין טומאתו חמורה לעשות ראשון ושני דאי טומאה אחרת ל"ל צירוף הא מטמא אותו הטמא את הכלי והכלי מטמא את השאר הא בטמא אחרת נמי מצי למיבעיא הא בנגע הטמא באחד מחצי עשרוני' ולא נגע בכלי עצמה דהא קי"ל דאין אוכל מטמא כלי דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ובחי' למס' פסחים יתבאר יותר: דף כה ע"א מיהו כי דייקת ה"ט ליתא דכיון דע"ה נאמן עט"ק א"כ כליו בחזקת טהרת הן לגבי קדש וראויין להציל בצ"פ לקדש א"ו הא דא"מ לקדש לאו מש"ה הוא אלא מה"ט שאפרש בסמוך אבל ה"ט דהחמירו לגבי השיקן או דרכן בתרומה משעת ק"ש משא"כ בקדש ל"ק עד קדושת כלי משום דקדש אע"פ שק"ש אית לי' גבול אחרינא לעיקר קדושתו שהוא קדושת כלי שאין נפסל בט"י משא"כ תרומה שאין לה גבול א' וכל קדושו תלוי בק"ש ומעתה נפסל בט"י והא דתרומה ניצלת בל פ וקדש לא מט"א הוא וכמו שאפרש בסמוך: אבני שהם דף ב ע"א סומא בא' מעיניו פטור מן הראיי' שנא' יראה יראה.

והא דתניא לקמן רגלים פרט לחיגר לחולה ולסומא דמשמע דווקא סומא בב' עיניו אבל בא' מעיניו לא דהא זה א"צ משענת אחר לבד מרגליו וליכא למעטו מרגלים ההוא רבנן היא דפליגי עלי' דר"י. ומכאן ק"ל הא דתנן ספ"י דמנחות (דף צד) סומא אינו סומך ובגמר' סומא מ"ט לא פליגי בה ריב"א ור"ח ח"א אתיא סמיכה סמיכ' מזקני העדה וח"א אתיא סמיכה סמיכה מעולת ראיי' ופירש"י דהתם כתיב יראה יראה ואמ' פרט לסומא והרי ההיא דיראה יראה ר"י דרש לה וממעט מיני' אפי' סומא בא' מעיניו וה"ל לפ' אליבא דרבנן דממעטי סומא מרגלים ודווקא סומא בב' עיניו חדא דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דהכי ניחא טפי דהא איכא למיד' מאי בנייהו והשתא א"א בשלמא למאן דיליף מע"ר אליבא דרבנן קאי דלא פטרי בראיי' אלא בסומא גמור בב' עיניו סומא בא' מעיניו א"ב למאן דיליף מראיי' סומך ולמאן דיליף מזקני עדה אפי' בא' מעיניו נמי לא כדאמר רפי"ב דיבמות (דף קא) מדאיצטריך לעיני למעוטי סומ' ש"מ אפי' הדיוטות דאס"ד סנהדרין בעינן ל"ל למעוטי סומא מדר"י נפקא דתנא ר"י כשם שב"ד מנוקין בצדק כך ב"ד מנוקין מכל מום והא סומ' בא' מעיניו נמי בעל מום הוא ואין בכלל זקני העדה של סנהדרין כדא' בפ"ק דסנהדרן ולמאן דיליף מע"ר סומא בא' מעיניו סומך דהא חייב

בראיי' אבל א"אלמאן דיליף מע"ר אדר"י קאי דפוטר סומא בא' מעיניו מן הראיי' וא"כ ה"ה נמי דאינו סומך מאי איכא בין מאן דיליף מע"ר לבין מאן דיליף לה מזקני העדה דבין כך וב"כ סומא בא' מעיניו נמי אינו סומך ומההיא סוגיא דיבמות תראה נמי שלא דק רש"י במה שפי' שם בפ"י דמנחות אמאי דיליף מזקני העדה שפי' דמה להלן סומא לא דאמר בפ"ק דסנהדרין (דף י"ח) אתך בדומה לך והא ליתא דבעל מום ממום אין בך אתיא והא אתך בדומה לך לענין פסולי יוחסין איירי ומיהו למאי דאפרש לקמן דמאן דיליף סמיכה סמיכה מעולת ראיי' כל דפטור מן הראיי' אין סומך א"כ טובא איכא בנייהו וניחא נמי לפרש"י: ע"ב כופין את רבו.

הקשו התוס' בפ"ח דב"ב (דף י"ב) האיך כופין הא עובר הרב בעשה וכי אומר' לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך דהכי אמרי' בפ"ק דשבת (דף ד') גבי הדביק פת בתנור ותי' דוקא התם אמר הכי משום דפשע בהדביק סמוך לחשיכה אבל הכא דלא פשע לא וכן בפ"י דעירובין (דף קב) אמר' כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכו לו בשניו דקעביד שבות כדי שיזכה חבירו בעבודה.

ואני אומר דהאי דיבלת אין לו ענין כאן דהתם ה"ט דאין שבות במקדש וזה מבואר למדקדק שם. ועוד ל"ד דהתם אידחי שבות דרבנן הקל כדי שיזכה חבירו בעשה של תורה דעבודה אבל הכא איך נידחי העשה שאצל הרב מפני העשה דפ"ו דעבד דאפי' אם הי' שניה' אצל אדם אחד אין טעם לדחות זו מפני זו דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ועו' עשה דפ"ו נתבטל מאליו ע"י שב ואל תעשה ואלו עשה דתעבודו אתה מבטל בקום ועשה ע"י מעשה כ"ש דאין לכוף לרב שיבטל עשה טי"מ כדי שיזכה העבד שלא יעבור בשו"ת תעשה דפ"ו.

והתוס' בפ"ח דפסחים תי' מצוה רבה שאני דלא לתוהו בראה כדמשני גבי ר"א ששחרר עבדו מצוה דרבים שאני. והא וודאי ל"ד דהתם ר"א עצמו עושה מצוה ע"י השחרור שהשלי' העבד לעשרה לתפילה שוב ראיתי להתו' פ"ק דב"ב שדחו להאי תי' מהאי טעמא דפרישית ושם התוס' ה"ד לזה דמצוה רבה שאני מהא דאמר רפ"ה דפסחים (דף נט) דמחוסר כיפורים בע"פ מביא כפרתו אחר תמיד הערב משו' דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה אלמא דחי כהן עשה דהשלמה כדי שקיי' מח"כ עשה דפסח מיהו שם הק' התו' בש' ריב"א הא בעידנ' דמעקר עשה דהשלמ' ל"מ עשה דאכילת פסח דאינו אלא בלילה ותי' דמיירי שישחטו פסח עליו קודם שידח' עשה דהשלמה דשוחטין וזורקין על ט"י ומח"כ לכ"ע אפי' לא יאכל לבסוף הואיל ובידו תלוי ופטור מפ"ש אפי' אכל הילכך כשמקריב כפרתו מקיי' לעשה דפסח דאז הוי ראוי לאכול שאם לא יהי'

להקרבה לא יהי ראוי לאכול לערב והפסח הי' פסול וא"כ תקשה הכא אע"ג דהוי מצוה רבה מ"מ בעידנא דעבר הרב עשה דשחרור עדיין לא מקיים העבד עש' דפ"ו עד אחר נישואין וביאה ודוחק לומר שמשחררו על תנאי דכשישאה ויבעל דבאותו שעה מקיי' מ"ע דפ"ו אז יחול ג"כ למפרע השחרור דהשתא בעידנא דמעקר העשה דשחרור חל העשה דפ"ו דל"מ הכי אלא משמע דמשחררו מיד להדיא לגמרי ועוד הא בפ"ג דגיטין (דף כח) פליגי תנאי אי חיישינן לשמא ימות אע"ג דלשמא מת ל"ת ובאומר לאשתו ה"ז גיטך שעה א' קודם מותו אחורה לאכול בתרומה מיד ואי משחררו על תנאי וכדאמר איך נושא בת חורין שמא ימות קודם שמקיי' פ"ו ונמצא שלא חל השחרור ועברו הוא והיא על לאו דקדשת מיהא יש לדחות זה דבשעת ביאה חל העשה דפ"ו מיד כדמוכח מהא שהק' התוס' ליתי עשה דפ"ו ולידחי' לאו דל"י קדש ואע"פ מ"מ הא תי' התוס' דמשעת הראה עובר בלאו דקדש ועשה דפ"ו א"מ עד גמר ביאה א"כ תקשה ממ"נ אי חל השחרור בשעת גמר ביאה הא בשעת הראה ה"ל עבד והוא והיא עוברין בלאו דקדשת ואי השחרור חל בשעת הראה אכתי תקשה הא עובר הרב עשה דתעבודו קודם קיום עשה דפ"ו של העבד.

מיהו התוס' תי' התם בשם ר"י דדוקא בל"ת דחמיר בעינן בעידנא דמעקר ללאו מקיים לעשה אבל עשה החמורה דוחה לעשות הקל בכל ענין אפילו ל"מ עשה החמור בעידנא דעקר לעשה הקל כדמוכח בהשולח גבי דבי אליעזר ששחרר עבדו ובשלוח הקן בחולין (דף ק"מ) דהוי דחי עשה דמצורע דחמיר לעשה דשלוח הקן אי לאו דאמר רחמנא שלח תשלח אפילו לדבר מצוה ואף על פי' שראיי' מר"א יש לדחות דשחרור על תנאי שיהי' השחרור חל בשעת תפילה דביטל מצות תעבודו תפילה צות תפילה באים כאחת וכ"כ כן בפ"ד דר"ה בחדושי מ"מ פשטא דעבודא ל"מ כן וגם לא הי' שתק הגמ' לפ' כן.

מ"מ ראיי' זו משילוח הקן אינו מכיר דהאי עשה דשילוח הקן אינו מבוטלת כל עיקר כל כמה דלא שחט אח האם דהא מוקי לה התם בעבר ושקלי' את האם דלאו עברי עשה הוא דאיכא ולר"י דאמ' שלח מעיקרא משמע בכה"ג אפי' עשה ליכא כגון שנטל ע"מ לשלחו דלאו ליכא עשה הא דאיכא וס"ד ליתא עשה ולידחי לעשה קמ"ל שלח תשלח אפי' לד"מ וכיון דקרא ל"צ אלא בלאחר ששקלה או בהיתר או באיסור דהלאו אזדא לה ואין כאן עוד אלא העשה לחוד שחייב עדיין לשלחה משום עשה דשלח תשלח והא האי עשה אפשר לקיימה לעולם עד שישחטנה נמצא בשרוצה לשחוט אותה למ"ע דמצורע עדיין אינו מבטל עשה עד שעת שחיטה וכששחטה לשם מצורע בא ביטול עשה דשילוח עם קיום העשה דטהרת מצורע כאחת ובעידנ' דמעקר להא עשה מקיים לאידך עשה.

וכ"ת א"כ האיך פריך התם בתחיל' קודם דמוקי בעבר ונטלה א"נ נטלה ע"מ לשלח והא אין עשה דמצורע דוחה עשה ול"ת דשלוח הקן ה"ל להקשות הא בעידנא דמעקר עשה דש"ה ל"מ לעשה דמצורע דולטעמיך הא בל"ת וודאי בעינן בעידנא כו' וה"ל להקשו' הכי על הל"ת דש"ה א"ו עדיפא מיני' פריך עשה ול"ת הוא דסברא הוא דאין עשה גרידא ראוי' לדחו' לעשה ול"ת.

מ"מ מהא דעשה דפסח דוחה עשה דהשלמה א"ר לעשה דשבת ידחה לעשה דתעבודו דעשה דפסח שאני דחמי' דבכרת והא התוס' עצמם ברפ"ג דזבחים (דף ל"ג) כתבו אהא דמצורע שחל ח' שלו בע"פ וראה קרי שטובל ומכניס ידיו לבהונות וא' רבינא התם דביאה במקצת הוי ביאה למלקות ולא לכרת והקשה הר"ח הא אין עשה דוחה ל"ת דביאה במקצת ועשה דטמא יהי' דט"י ועוד אפי' לאו גרידא היכא דחי לי' הא בעידנא דמעקר ללאו ל"מ לעשה ותי' דעשה שש בו כרת חמור ודחי להו כדא' גבי מח"כ בע"פ דעשה דפסח דוחה לעשה דהשלמה אע"ג דבעלמא אין עשה דוחה עשה והא עשה דמצורע דחמיר משום שלום בית ודוחה לעשה אפ"ה לא דחי לל"ת בהדי עשה כדאמר ל"צ שנטלה ע"מ לשלחה דלאו ליכא שאני עשה דמצורע אע"ג דחמי' כיון דליכא כרת לא דחי לתרווייהו אבל פסח איכא כרת מיהו הא דקשה לי' מבעידנא דמעקר לאו לק"מ די"ל ע"ד שפי' ריב"א ההיא דרפ"ה דפסחי' ואין להאריך בזה יותר בכאן.

מיהו כ"ז ע"ד פי' התוס' שיש בכפי' זו עקירת עשה דתעבודו אבל הר"ן פי' הא דשיחרור ר"א עבדו להשלים עשרה לתפילה הוא משום דאין זה עשה גמורה דאי לא תימא הכי איך דחי עשה שבתורה משום האי מצוה אלא שק"ל על פי' הר"ן דוודאי עשה גמורה היא דהא ברפ"ק דסוטה (דף ג') תניא לה יטמא רשות דר"י רע"א חובה לעולם בהם תעבודו רשות דר"י רע"א חובה ואמ' מ"ט דר"ע דכתי' לה יטמא חובה ור"י לה יטמא ואינו מטמא לאברי' ור"ע א"כ לכתוב רחמנ' לה יטמא ל"ל לחובה ור"י איידי דכתב לה כתיב נמי יטמא כדתנא דבי ר"י כל פרשה שנאמ' ונישנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה לעולם בה"ת חובה ור"י כו' בהם ולא באחיכם ור"ע באחיכם מסיפי' דקרא נפקא ובאחיכם בני ישראל וגו' ור"י איידי דכתי' באחיכם כתי' נמי בהם כדתנא דבי ר"י כל פרשה שנאמרה ונישנת כו' וכיון דהני תרתי דרשות דבהם תעבודו ודלה יטמא בחדא גוונא דרשינן להו דלר"י כל פרשה שנאמר ונשנית ולר"ע ל"ל האי סברא הא וודאי למ"ד לעולם בה"ת חובה דרשא גמורה היא כמו לה יטמא דלמ"ד חובה מטמא אפילו בע"פ ונדחה מעשיית הפסח כדאמר בפרק י"ב דזבחים [דף ק] מעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בע"פ ודחפוהו אחיו הכהנים וטמאוהו ע"כ ומ"ל כמ"ד לה יטמא חובה ובפ"ב

דסוכה (דף כה) אמר דאותן האנשים הטמאים בפסח מדבר טמאי מת מצוה שחל ז' שלהם בע"פ הוי ונ"ל התם דעוסק במצוה פטור מן המצוה והאי טמאים מ"מ דקאמ' היינו שנטמאו לקרובי' וכדפי' רש"י התם ומוכרח הוא וכמ"ש שם בחידושי בפ"ק דר"ה. ומדנטמאו לקרובים אע"פ שנדחו על ידם מפסח ש"מ עוסק במצוה פטור מן המצוה וכמ"ד לה יטמא מצוה ש"מ דדרשה גמורא היא הא דלה יטמא מצוה הואיל ונדחו ע"י זה מפסח דבכרת ה"נ האי דרשא דלעולם בה"ת חובא דרשא גמורה היא ואע"ג דק"ל אהא דדייק מיתורא דלעולם בהם תעבודו לחובה הא מבע"ל האי לעולם בה"ת להא דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב) דנ"ל התם דעבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה מדכתי' והתנחלתם אותם לבניכ' אחריכם לרשת אחוזה הקישן הכתוב לשדה אחוזה כו' ופריך אי מה שדה אחוזה חוזרת לבעלים ביובל אף ע"כ חוזר לבעלים ביובל ת"ל לעולם בה"ת אלמא מבעי' לי' האי קרא להא דרשא לשאינו חוזר ביובל מהיקשא דשדה אחוזה ואכתי מנ"ל דלחובה אתי מ"מ הא חזינן להדי' מפ"ק דסוטה דנ"ל מהא דלחובה אתא.

עוד כתב הר"ן שם בשם י"מ שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו וכו' אלא לצורך עצמו וה"ל כנותן דמי עצמו הנה מלבד מה שהקשתי בפנים עליו עוד ק"ל על זה מפ"ד דגיטין (דף לח) דאמר התם האי אמתא דהוית בפומפדיתא דהוי קא מעבדי בה אינשי אסורא אמר אביי אי לאו דאמר ר"י א"ש כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפינא לה למרה וכתב לה גיטא דחירותא והשתא אי אמ' דאין איסור לשחרור עבדו אלא במשחררו שלא לצורך כלל אלא בתורת חנינה בעלמא אמאי נמנע אביי מלכופו הא כיון דמשחרר' למנוע בני אדם מלמיעבד בה אסור' לאו בתורת חנינה הוא אבל למאי דפי' בפנים ניחא דלא הי' כח לב"ד לכוף את הרב מלהשתעבד בה אע"ג דב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשם ה"מ למיגדר מילת' כאן לאביי לא הי' מגדר מילתא כדמסיק הגמ' התם אליבא דאביי אפשר דמייחד לה לעבדו ומנטר לה ורבינא דאמ' התם כי הא מודה ר"י משים איסורא הכי פי' וכיון דאיכא איסורא ה"ל למגדר מלתא ויש כח ביד ב"ד לעוקרו בשב ואל תעשה.

מיהו מההיא דפ"ז דברכות דפריך אהא דר' אליעזר דשחרר עבדו להשלים לעשרוהא אמ' ר' אליעזר כל המשחרר עבדו עובר בעשה ומסיק מצוה דרבי' ואע"ג דמצוה דרבנן היא איך דחי לעשה של תורה דלעולם בה"ת ואולי במקום מצוה דרבים אע"פ שהיא מדרבנן הפקיעו רבנן רשות הרב מן העבד והשתא אינו עובר בעשה בשחרורו וע"ש בתוס' ועוד אפשר לומר כדאמר בעלמא כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקינהו

רבנן לקדושין מיני' ואמ' התינח קדיש בכספא קדיש בביאה מא"ל ומשני שווינהו רבנן לבעילתו בעילת זנות.

ה"נ כיון דקיי"ל עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה א"כ לא מיבעי' אם קנו רבו בכסף אי בשטר אפקינהו רבנן הקנין מיני' דהא קיי"ל הפקר ב"ד הפקר וה"ל כאלו קנה בכסף של אחרים או בשטר של אחרי' דהא בעינן שטר קנין משל הרב כמו גבי שטר קדושין אלא אפילו קנו בחזקה אפילו הכי א"ל אפקינהו כמו גבי קדושי ביאה אל' שיש לגמגם קצת ע"ז דשאני קדושי ביאה דשייך לומר אפקינהו כדפירש"י ותוס' בכ"מ משום דה"ט דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש מש"ה תיקנו רבנן לומר בשעת קידושין כדת משה וישראל אבל גבי קנין עבד לא מצינו שתקנו לומר כן אם קנו בחזקה מא"ל ועוד אפי' קנו בכסף ובשטר אי אפקינהו כ"ש דגרע טפי דה"ל כנכרי למפרע ומילת הרב וטבילותו לשם עבדות אין עולה לו כיון דאין זה רבו למפרע והמחוור כדפי'.

ויש לי לה"ר עוד למאי דפי' מהא דתנן בפ"ד דגיטין (דף מ) עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלו' אלא מפני תקון העול' כופין את רבו ועושה אותו ב"ח ומפרש עולא בגמרא מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו שם ב"ח כופין את רבו הראשון ועושה אותו ב"ח והשת' האיך כופין את רבו הראשון לשחררו כיון דמה"ת הוא רבו ואין שיחרור של הב' כלום הא קעבר בעשה א"ו כדפי': ע"ב קתני חרש דמיא דש"ו דלאו בני דעה נינהו ובמסקנא הא דתני חרש דומיא דידהו היינו לענין שמחה אבל לענין ראיי' אע"ג דלאו דומיא דשיטה וקטן פטו' אפי' מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדב' ומתני' ח"מ.

וק"ל בפ"י דמנחות (דף צג) תנן הכל סומכין חוץ מחש"ו וסומא והנכרי והעבד והשליח והאש' ואמר בגמ' בשלמא חש"ו לאו בני דע' נינהו נכרי ומי בני ישראל סומכין ולא נכרים אלא סומא מ"ט לא ואיכא למ"ד התם דה"ט דסומא לא אתיא סמיכה סמיכה מ"ער וגבי ע"ר סומא פטור כדאמר לעיל וא"כ ה"ה נמי מדבר ואינו שומע או שומע וא"מ אינו סומך כמו שפטור מן הראיי' וכיון דילפי לה מראיי' תקשה נמי למה נקט התם חרש דומיא דש"ו לענין שאינו סומך הא אע"ג דלאו דומיא דידהו אלא שומע וא"מ ומדבר וא"ש לחוד נמי פטור ול"ל דווקא סומא דבגופי' דראיי' כתיב לפטור דכתיב יראה פרט לסומא שאינו רואה מש"ה ילפי' לה בגז"ש דסמיכה סמיכה לפטרו מן הסמיכה אבל א"ש א"נ א"מ דלא נאמר פטיר דידהו גבי ראיי' גופי' אלא יליף לה מגז"ש דראיי' ראיי'

מהקהל לא ילפי' לה מגז"ש על סמיכה ליתא דהא פשיט רבא בפ"ה דזבחים (דף מט) דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש בקדשים.
וי"ל למאי דפי' בפנים ניחא דהא דדייק בשמעתין חרש דומיא דש"ו לאו משום דתני להו גבי הדדי דייק לה אלא משם דלא ידע המקשה דמתני' חסורי מחסרא והאי חוץ מחש"ו קס"ד דאראיי' קאי בע"כ מיירי מחרש דדמי לשוט וקטן דפטור מכל המנות דלאו בר דעה הוא דאי מיירי מאינו שומע לחוד דבר דעה הוא ובע"כ ה"ט דפטור מן הראי' משום דיליף לה בגז"ש מהקהל א"כ ליחשוב נמי לשומע וא"מ בין פטורי ראיי' דמתני' דהא הוא נמי פטור מהקהל.
ול"ל דתני ושייר דא"כ תקשה מאי שייר דהאי שייר אע"כ תנא דידן ל"ל גז"ש זו דראיי' ראיי' מהקהל ומהשת' בע"כ חרש דתנן בדומיא דש"ו מיירי מש"ה פטירי מן הראי' דלאו בני דעה נינהו דמה"ט פטורים מן המצות. אבל התם גבי סמיכה א"ל דמחרש דלאו דומיא רש"ו דלאו בני דיעה נינהו מיירי וה"ט דפטור מגז"ש דסמיכה.
סמיכה מראייה וראי' אתיא בגז"ש דראיי' ראיי' מהקהל והא דלא תני נמי לפטור מסמיכה לשומע וא"מ נמי מהאי גז"ש (נמי) תני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר שייר נמי חיגר דפטור מן הראיי' כדתנן א"כ פטור נמי מן הסמיכה מהאי גז"ש. ואפשר לומר דהאי טעמא דשייר גבי סמיכה לא"מ וחיגר משום דתני סומ' לפטור ובע"כ ה"ט דילי לה בגז"ש מראיי' ממילא ש"מ לפטור לחיגר ולא"מ מהאי גז"ש גופי'.
והא דתני לחרש אע"ג דממילא שמעת מיניה לסומא אשגרת לישני היא דכן דרך התנא בכ"מ למיתני חש"ו בהדי הדדי. והא דנא תני לחרש לחוד ולא ליתני לסומא דה"א דמיירי מחרש דלא בר דיעה הוא השתא דתני לסומא מגלי לן על חדש דאפילו מדבר וא"ש לחוד נמי פטור מהאי גז"ש כמו סימא ועוד בשלמא ההם דתני סומא לפטור דסמיכה ש"מ דיליף גז"ש מראיי' ממילא ש"מ דחרש אפילו באינו שומע לחוד אע"ג דלאו דומיא דש"ו נמי פטור מהאי גז"ש.
אבל גבי ראיי' אס"ד דמא"ש לחוד איירי ה"ל לפ' בהדיא שמחרש כזה איירי דלא כחרש דכ"מ דלא ליתי למיטעי דמיירי כבכ"מ דהא למאי דס"ד לא שמעינן דילפינן ראייה מהקהל אם כן ה"ל לאשמועינן בשומע וא"מ דפטור מראייה ובע"כ משום דיליף לה מהקהל וממילא ש"מ למדבר וא"ש: דף ג ע"א ההוא מפעמים נפקא.
מכאן נ"ל להר"ר דחגיג' וראיי' לא שווין ונלמד חד מחברי' דהפטור בזה פטור מאידך דהא פעמים גבי ראיי' כתיב ג"פ יראה ורגלים גבי חגיגה כתיב ג' רגלים תחוג ואי לא ילפי מהדדי דילמא תרווייהו למעוטי בעלי קבין חד מחגיגה וחד מראיי'. א"ו ילפי לה מהדדי

וה"נ אמר בסמוך חיגר ברגל א' פטור מן הראיי' שנ' רגלים והא רגלים גבי חגיגה כתיב ויליף מיני' לראיי'.
מכאן ק"ל על הא דפי' התוס' לעיל גבי שומע וא"מ או מדבר וא"ש שפטו' מן הראיי' דחייב בחגיגה ולא נקט אלא חייב בשמחה שנשים חייבת וח"שו פטורין ותקש' מהא דאמרן דהא ילפי' מהדדי ול"ל דראיי' מחגיגה לפטו' שפיר ילפי' להקל מק"ו דראיי' קילא מחגיגה דישנה לפני הדיבור משא"כ בראיי' כדאמר לקמן אבל חגיגה מראי' להקל לא ילפי' דאין דנין חמור מקל להקל ואע"ג דקא' לקמן יש בראיי' שעולה כולה לגבוה מה שאין בשניה' פי' בראיי' ושמחה הא לאו חומר הוא לב"ה דאמר הא דאמר ראיי' עדיפא דעולה כולה לגבוה אדרבה חגיגה עדיפא דאית בה ב' אכילות מש"ה כל הני דאמרן דכ"ר פטורי דידהו גבי חגיגה החמור שישנו לפני הדיבור כ"ש דפטירי מראיי' הקל אבל מדבר וא"ש או שומע וא"מ דבראיי' נ"ל דפטירי בגז"ש מהקהל לא ילפינן חגיגה החמור מהקל.
והא דקאמר הכא ההוא נפקא מפעמים לאו למימרא דמפעמים דראיי' הוי נ"ל לחגיגה לפטור בעלי קבין ובע"כ רגלים למעוטי חיגר דליתא דוודאי חגיגה דחמור לא אתיא להקל מראיי' הקל. אלא ה"ק כיון דכתיב פעמי' גבי ראיי' אע"ג דכבר כתיב רגלים גבי חגיגה החמור ואתיא ראיי' בק"ו מחגיגה החמור לפטור בעלי קבין מראיי' בע"כ פעמי' דראיי' למעוטי חיגר מראיי' ומ"מ חיגר בחגיגה אה"נ דחייב ולא אתיא לפטור מראיי' הקל.
א"נ י"ל דפעמי' מסיימי קר' גופי' דלמעט ב"ק אתי דלאו בר מנעל הוא דאי לחיגר וחבריו בני מנעל נינהו ומהשתא בע"כ רגלי' דחגיגה למעט חיגר דאי למעוטי ב"ק פעמים ל"ל גבי ראיי' למעט ב"ק ק"ו מחגיגה דחמור אתיא וכיון דרגלים דחגיגה אתי לפטור חיגר מחגיגה ק"ו דפטור חיגר מראיי' הקל.
ובהכי ניח' דכ"ר פעמי' גבי ראיי' דקילא ורגלים גבי חגיגה דחמור דאלו כתיב רגלים גבי ראיי' ופעמים גבי חגיגה ה"א דפעמים דמשמע בר מנעל דמעט ב"ק מחגיגה אבל חיגר חייב בחגיגה החמור ובראיי' דקל אתי רגלים למעט אפילו חיגר וחבריו דאלו ב"ק מק"ו מחגיגה אתי' השתא דכ"ר רגלים גבי חגיגה ופעמים גבי ראיי' ש"מ דב"ק וחיגר פטורין בין מראיי' בין מחגיגה מדין ק"ו וכדפי'.
הא ליתא דהא תשלומין כל ז' גבי חגיגה כתיב וחגותם אותו ז"י וגבי ראיי' כתיב אפ"ה יש לו תשלומין כל ז' וכדאמ' לעיל הכל חייבין בראיי' לאתויי חיגר ביו' א' ונתפשט ביו' ב' ובע"כ תשלומין דראיי' מחגיגה נ"ל. והרי הא דיש לו תשלומין לאו קולא לחוד היא

לומר דאם רוצה שלא להביא קרבן ביו' א' שהרשות בידו להקריב למחר וליומא חרא דתימא דאתיא ראיי' לתשלומין בק"ו מחגיגה החמור.
אלא חומרא נמי איכא דאם לא הקריב א' של חג מחוייב להקריב כל ז' וכיון דק"ו זה תחילתו להקל דא"ל להקריב ביו' א' דווקא וסופו להחמיר דאם א"א לו להקריב ביום א' חייב עדיין להקריב כל ז' א"א ללמד ראיי' מחגיגה לתשלומין בהאי ק"ו כלל כדאמ' בפ"ב דפסחי' [דף כח] דיליף ר"י חמץ בשריפה ק"ו מנותר ובפ"ג דסוכה [דף לו] יליף ר"י דאין סוכה נוהגת אלא בד"מ שבלולב ק"ו מלולב ואהדרו לי' רבנן כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל א"ד דאי ל"מ עצים לשורפו א"נ ד"מ דלולב יהא יושב בטל ואם תדקדק י"ל בכה"ג אפילו ר"י מודה דאינו דין.
מיהו אכתי י"ל לדעת התו' דאע"ג דילפי' ראיי' וחגיגה מהדדי בבנין אב ליתן את האמור של זה בזה ה"מ בדבר שכתוב בא' מהן בפירושו אבל הא דשומע וא"מ או מדבר וא"ש לא נא' פטורי דידהו גבי ראיי' גופי' אלא אתיין לפטור ראוי' מהקהל בגז"ש ראיי' ראיי' ה"ל דבר הלמד בגז"ש ראיי' מהקהל ואין חוזר ומלמד ראיי' על חגיגה במה מצינו שהוא בנין אב דקי"ל אין למדין למד מלמד בקדשים כדאמ' בפ"א דשבועות (דף ח) מיהו בפ"ה דזבחים (דף נ) מבעיא לן אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בבנין אב ועלתה בתיקו את"ל חוזר ומלמד א"א לקיים שיטת התוס' והמחוור נ"ל דראיי' וחגיגה למדין זה מזה בין להקל בין להחמיר וכן כתבו החו' בפ"ז דפסחים (דף פ) בשם הירושלמי דחגיגה איתקש לע"ר ורב פפא ס"ל התם בפ"ה דזבחים דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש ואפילו מאן דל"ל הא דר"פ י"ל דכלהו בחד זימנא גמר דהא דטמא פטור מראיי' נ"ל לקמן מובאת שמה והבאת שמה ומהקישא דחגיגה לראיי' נ"ל דפטור מן החגיגה נמי כדפי' התו' שם בשם ריב"א.
וכיון דלמד חגיגה בהאי הקישא מראיי' לפטור טמא דכתיב גבי ראיי' גופי' לפטור בחד זימנא אתיא נמי חגיגה מראיי' בהיקש זה לפטור שומע וא"מ או מדבר וא"ש ואע"ג דראיי' גופי' אתי' בגז"ש מהקהל כדאמ' בפ"ג דיומא (דף ס) ובפ"ה דזבחים ובפ' דמנחות חוץ מפוי' בחד זימנא גמר.
א"נ י"ל הא דאין למידין למד מלמד בקדשים ה"מ בגוף הקדשי' אבל לענין חיובי ופטורי שפיר למדין וכן כתבהרמב"ם בה' חגיגה דא"ש או א"מ פטור מן הראיי' ומן החגיגה וכן עיקר: מה שה"ר התוס' מדאמר לקמן יש בשמחה מ"ש בשתיהם שנוהגת בנשים כבאנשים ולא חשיב שאינו שומע או א"מ שיש בשמחה מ"ש בשתיהם ש"מ דבחגיגה חייבין נ"ל דא"ר דהא חיגר וחבריו דפטורי מראיי' וחגיגה אע"ג דוודאי חייבין בשמחה

ואפ"ה ל"ח לה ביש בשמחה מה שאין בשתיהן: דף י ע"א מנין שנשבעין לקיים את המצוה בפ"ק דנדרים פריך עלה והלא מושבע ועומד מהר סיני ופי' הרא"ש והלא מושבע ואין שבוע' חל על שבוע' ודרשינן לה בפ"ג דשבועות (דף כז) מלהרע או להיטיב דבהטבת רשות איירי ולא בקיום מצוה מפי' משמע דבקיום מצוה אין שבועה חלה כלל אפילו במזיד לאיסור ולמלקות אינו חלה כלל אבל הר"ן מסיים עלה וכ"ת ה"מ לקרבן דלהרע או להיטיב גבי קרבן כתיבי אבל בל יחל איכא אפי' לדבר מצוה א"כ מאי נשבעתי ואקיימה הכי הל"ל נהי דאימעט מצוה מקרבן מבל יחל ל"א כדאמ' התם מילתא דליתא בלאו והן א"נ בלהבא דאמעט מקרבן מלהרע או להיטיב ול"א ממלקות ולהא ל"צ קרא א"כ מ"ק נשבעתי ואקיימה ומתרצינן הא קמ"ל דשרי לאינש לזרוזי נפשיה כלומר דוודאי ל"צ האי קרא לומר שחל לגבי ב"י אלא ה"ק מנין שדבר הגון הוא להשבע לקיים את המצוה וק"ל על פי' הר"ן הא בפ"ב דנדרים (דף יו) נ"ל דאין נשבעין לעבוד על המצות מדכתיב לא יחל דברו דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים ופריך מהתם נ"ל מלהרע או להיטב נ"ל מה הטבה רשו' אף הרעה רשות יצא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שאין רשות בידו ומשני חד קרא למפטרי' מקרבן שבועה וחד למפטרי' מלאו דשבועה ש"מ דאין שבועה חלה בביטול מצוה לגמרי אפילו לבל יחל.

מיהו י"ל דה"מ דאין שבועה חל על ד"ח לגמרי אפי' לבל יחל ה"מ הנשבע לבטל כגון שלא ישב בסוכה ושלא ליטול לולב אבל לקיים המצוה לישב בסוכה וליטול לולב חלה עליו דהא התם בפ"ג דשבועות תנן נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטור לקיים ולא קיים ריב"ב מחייב מק"ו מדבר הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני א"ל לא א"א בדבר הרשות שכן עשה בה לאו כהן תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן שאם נשבע לבטל ולא ביטול פטור והא מתני' גבי קרבן שבועה נשנית וכיון דלרבנן נשבע לקיים אינו פטור אלא מטעמא דליתא בלאו כהן וקרא גבי קרבן שבועה להרע ולהטיב כתיב דמשמע דבר וחילופו דהיינו לאו והן אין לנו לפוטרו אפי' בנשבע לקיים אלא מקרבן דלהרע או להיטיב גבי קרבן כחי' אבל לבל יחל דנ"ל מל"י דברו אבל מיחל הוא לחפצי שמי' זה אינו אלא בביטול מצוה אבל בקיום מצוה אין לנו ואע"ג דלרבנן א"א למיליף דלבל יחל חל בקיום מצוה מק"ו דדבר רשות כדנ"ל לריב"ב מהאי ק"ו לענין קרבן דהא דס"ל לענין קרבן אינו חל אף לקיים מעתה אף לענין ב"י א"א למילף מדבר רשות דהא א"ל קרבן יוכיח שחל ע"ד רשות ואינו חל עד"מ אפילו לקיים אף אני אביא לענין ב"י מ"מ בלא האי ק"ו מדבר הרשות כיון דלא גלי קרא שענין ב"י דלא חל אלא בלבטל.

מסברא אין לנו ללמוד לקיים מלבטל דלבטל דין הוא שלא יכול לבטל דברי הרב אבל לקיים מהיכי תיתי דלא והא דיליף ריב"ב לקיום מק"ו ולא נ"ל מסברא כדפי' י"ל דאלומי אלים למילתא ע"י ק"ו אע"ג דסברא הוא ועוד דהמדקדק באותה סוגיא היטב יראה דלענין קרבן שבועה א"א ללמדו אלא ע"י ק"ו דממעוטי דקרא דהת' איכא למעט לקיים כמו לבטל ועוד דאפי' לרבנן איכא למיליף לקיים מק"ו דדבר הרשות ול"ל קרבן שבוע' יוכיח שאינו חלה בלקיים לרבנן דאיכא למיפרך מה לקרבן שבועה דבעי הן ולאו לרבנן משא"כ לאו שבועה דלא בעי מידי דאיתי' דווקא בהן ולאו כמ"ש התוס' בפ"ג דשבועות (דף כד) גבי הא דשלא אוכל ואכל עפר דלענין מלקות לא בעינן לאו והן וכיון שכן לענין מלקות איכא למיליף שפיר דבקיום מצוה חל ק"ו מדבר הרשות ול"ל קרבן שבועה תוכיח דמה לק"ש דבעי לאו והן משא"כ לענין מלקות דל"ב לאו והן וזה שלא כדברי תוס' בפ"ג דמכות (דף כב) גבי יש חורש תלם א' וח"ע משום ח' לאוין ופריך הגמ' ולחשוב למי כגון דאמ' שבועה שלא אחרוש בין בחול בין בי"ט והקשו התוס' הא ליתא בלאו והן ותירצו דאולי י"ל דמ"ל בהן כגון בעפר תיחוח כו' וא"צ לזה דלענין מלקות לא בעי לאו והן: דילמא לאפוקי מדשמואל דא' גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו קמ"ל דלא פי' לאפוקי אתי דבהקדש בגמר בלבו סגי אבל גבי שבועות ונדרים איתא לדשמואל וה"ט דגבי שבועה לבטא בשפתים כתיב בי' אבל בהקדש כל נדיב לב כתיב משמע דבגמר בלבו נמי סגי' והכי אמרינן להדי' בפ"ג דשבועות (דף כו) וכן פי' התוס' בשמעתין וק"ל כיון דבהקדש בגמר בלבו סגי' הא דתנן פ"ג דתרומו' ומייתי לה בפ"ה דפסחי' (דף מ) המתכוון לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה עולה ואמר שלמים שלמים ואמר עולה כו' לא אמר כלום עד שיהי' פיו ולבו שוים ומדאמ' לא אמר כלום עד שיהי' פיו לבו שוים משמע במתכוון לומר עולה ואמר שלמי' אפי' עולה לא הוי הואיל ואין פיו שוה ללבו ואמאי הא כיון דגמר בלבו לעולה דל מכאן דבור פיו משעה שגמר בלבו לעולה סגי וה"נ קשה דהמתכון לומר תרומה ואמר מעשר דל"א כלום ואפי' תרומה לא הוי ואמאי הא תרומה ניטלת במחשבה כדכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדא' רפ"ב דקדושין (דף מא) ובהאי שמעת' דשבועו' אמרינן דהוי תרומ' וקדשי' (ג) [צ"ל ב'] כתובי' הבאים כאחד ופי' התו' דתרומה ממש קאמר דניטלת במחשבה וגמר בלבו וא"כ דל מיני' דבורו ולהוי מיהת תרומה כדגמר בלבו וי"ל דהתם בפ"ב דשבועות מקשינן לשמואל מהא דתני' בשפתים ולא בלב גמר בלבו מנין ת"ל ולכל אשר יבטא ואמ' הא גופי' קשיא אמ' בשפתים ולא בלב והדר א' גמר בלבו מנין וא' ר"ש ה"ק בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא בשפתי' ולא הוציא גמר בלבו סתם מנין ת"ל לכל א"י אלמא אפי'

למאי דס"ד דשבועה בגמר בלבו סגי אפ"ה אם גמר בלבו להוציא בשפתים ולא הוציא לאו כלום הוא.
וה"נ א"ל הא דנתכוון לומר תרומה ואמר מעשר א"נ עולה ואמר שלמים מיירי בכה"ג דגמר בלבו להוציא בשפתים תרומה או עולה ואמר מעשר או שלמים מש"ה ל"א כלום ואע"ג התם במסקנא מתרץ לה הכי אליבא דשמואל בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא פת חיטים והוציא פת שעורים הוציא פת סתם מנין ת"ל לכל א"י והשתא אין לנו מקרא דגמר בלבו להוציא ולא הוציא דלאו כלום הוא היכא דגמר בלבו סגי כגון תרומה וקדשים י"ל דהא למסקנ' מסברא ידעינן לה דגמר להוציא כל כמה שלא הוציא לאו כלום הוא וא"ל קרא להכי דוודאי למאי דס"ד מדוחק ר"ל כן הואיל וא"א לפרש הברייתא בע"א אבל למסקנא מסברא אתי.
א"נ י"ל ע"ד שפי' התוספו' התם דהא דיליף שמואל מלבטא בשפתים ולא ג"ב לאו מיתורא אתיא אלא פשטא דקרא הוא מדפריך התם ונגמור מקדשים ומשני דהוי תרומה וקדשי' ב"כ הבאים כא' והשתא ל"ל קרא גבי שבועה א"ו אינו מיותר לכך וה"נ למאי דס"ד דה"ק בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא אינו מיותר לכך אלא מסברא אמר' הכי והוא הדין למסקנא נמי אמר' הכי: נפש תחת נפש ממון בפרק הנחנקין (דף פז) גבי זקן ממרא דס"ל לר"מ דאינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ומוקי דפליגי בדיני נפשות בהא דפליגי רבי ורבנן ופרש"י ואי תפסי יורשי דהרוג ממנו דהורג ופטור לי' זקן ממרא וקידש בו את האשה לרבי מקודשת ולרבנן א"מ ואי אתא אינש אחרינא וקידשה מקודשת לשני הרי חיוב כרת בדבר.
מכאן ק"ל אהא דאמרי' בפ"ז דב"ק (דף ע) אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו ופרש"י דאע"ג דקיי"ל מיתה וממון קים לי' בדרבה מיני'. מ"מ אי תפיס לא מפקינן מיני' והשתא מאי נ"מ בין רבי לרבו לענין קדושין הא בכל גווני שממון ההורג בא ליד יורשי הנהרג בין ע"י ב"ד בין שתפסו מעצמן וקידשו בו מקודשת הואיל והממון תפיס ועומד תחת ידם ואם אח"כ בא אחר וקידשה אחר כן אינו מקודשת לשני אפי' לרבנן והא ל"ל דנ"מ אי תפסו יורשי הנרצח וחזר הרוצח ותפש מהן וקידש בו הרוצח אשה לרבי א"מ ולרבנן כיון דמדינא לא מצו מפקי מיני' ולא זכו אלא מחמת תפיסתן אתא תפוסה דידי' ומפיק מידי תפיסתן ומקודשת הא ליתא אטו הא דאמ' תפיס מהני במחויבי מיתה משום דספיקא הוא וכיון דתפיס תפיס דנימא כי הדר תפיס איהו מהני ואין מוציאן מידו.
אלא ה"ט משום דלא עבדינן בי' תרתי כדנ"ל התם וכיון דאין רשות לב"ד לעונשו במיתה וממון קים לי' בדרבה מיני' מיתה ומ"מ חיוב ממון נמי עליו מש"ה אי תפיס ל"מ מיני'

וכיון דתפסי יורשי נרצח מעכשיו. מן הדיו הוא שלהם ואפי' חזר הרוצח ותפס מידם מוציאן מידו בדיינין ומחזירן ליורשי הנרצח.

והא ל"ל דנ"מ להא דאמר התם ר"פ הנחנקין (ד' פה) היוצא להרוג ובא אחר והכהו וקללו פטור והשתא נ"מ אם בא אחר והכהו לרבנן יוצא להרוג הוא ופטור המכה מלשלם ולרבי לאו יוצא להרוג הוא דהא אינו חייב מיתה וחייב ממון המכה ואי תפיס מן המכה הוא או יורשיו וקידשו בו לרבי מקודשת ולרבנן א"מ הא ליתא דשם מוכח להדיא דהא פטור המכה את היוצא להרוג אינו אלא ממלקות ובהכהו הכאה שאין בו ש"פ וטעמא משו' ונשיא בעמך לא תאור במקויים שבעמך אבל בהכהו הכאה שיש בו ש"פ ויותר חייב ממון וא"כ אפי' לרבנן בכה"ג מקודשת.

מיהו י"ל דנ"מ בהכהו הכאה שאין בו ש"פ לרבנן פטור המכה מן המלקות ולרבי חייב ואי הלקוהו ב"ד לרבנן חייבין הב"ד ממון ואי תפיס ממונם וקידש בו מקודשת ולרבי כדין הלקהו ואי תפיס ממונם וקידש בו א"מ. וכה"ג אמרי' התם מכות בפלוגתא דר"י ורבנן דתנן מכות בג' רי"א בכ"ג ופרש"י ואם הלקוהו ג' לר"י חייבין לו ממון כשאר חובל בחבירו ואי תפיס וקידש בו מקודשת ולרבנן כדין הלקיהו וא"מ.

ומ"מ ק"ל אם אי' דהיכא דאיתא מיתה וממון מדינא בר תשלומין הוא ובכל ענין שבא ממונו ליד שכנגדו זכה בו מדינא תקשה הא דפרק בן סורר (דף ע"ב) רבא איגנב לי' דיכרי במחתרתא אהדרינהו ניהלי' ולא קבלינהו אמר הואיל ונפיק מפומא דרב פי' דאמ' רב התם הי' בא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור מ"ט בדמי קנינהו ואמאי לא קיבל כיון דמדינא רמי חיובא דממון עלי אפי' במקום מיתה ומי גרע הא דאהדרינהו מנפשייהו מתפס בע"כ.

א"ו כל היכא דקים לי' בדרבה מיני' אינו עליו חיוב ממון כלל מדינא ואפי' תפס מפקינן מיני' והאי דאתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו נראה כפי' ב' שפרש"י התם דה"ט משום דמחוייב לצאת ידי שמיסוהשתא א"ש הא דאהדרינהו רבא כדפי' התוס' התם דאלו לא הי' רוצים להחזיר אא"כ יתחייבו בדיני אדם: דף י"ז ע"א יום טבוח אחר שבת פרש"י יום טבוח של ראיי' וחגיגה שא"ק לא ביו"ט ולא בשבת והק' תוס' חגיגה אמאי לא מ"ש משלמים ול"נ דלק"מ דוודאי שלמי נדרים ונדבות כ"ש דאינו קרב ביו"ט והאי מביאין שלמים דקאמ' ב"ש היינו שלמי שמח' דא"א לאחר די"ט ראשון נמי חייב בשמחה אבל חגיגה דיש לו תשלומין כל ז' וכ"ש שלמי נו"נ דאין קבוע להם זמן כלל אינו קרב ביו"ט לב"ש ובירושלמי מבוא' להדי' כפירש"י דה"ג התם א"ל ב"ש לב"ה נו"נ יוכיחו א"ל ב"ה מה לנו"נ שאין קבוע להן זמן תאמר בחגיגה שקבוע לו זמן א"ל ב"ש חגיגה נמי א"ק לה

זמן דאם לא חג בא' חוגג כל הרגל א"ל כיון שלא חג ברגל א"י לחוג אחר הרגל היינו זמנו וכ"ת א"כ דפליגי נמי בחגיגה דלב"ש א"ק בי"ט אמאי אמרי ב"ש מביאין שלמים בי"ט אבל לא עולת בשלמים גופייהו ה"ל לאפלוגי דשל שמחה מביאין אבל של חגיג' לא וכ"ש עולו' דלא.

י"ל דלהודיע כחו דב"ה דאפי' עולת מביאין. וכ"ת אי מביאין שלמי' דב"ש אש"ש קאי היכי קאמר ואין סומכין עליהם והא איכא למ"ד בפ"ב דביצה (דף יט) דה"ט דאין סומכין משום דשלמי חובה לב"ש לא בעי סמיכה דחובה מנדבה ל"ג והא ש"ש לאו חובה הן דהא תנן בפ"ק ישראל יי"ח בנו"נ.

די"ל כיון דאם אין לו נו"נ צרי' להביא שלמים לשם ש"ש שם שלמי חובה עליהן וא"צ סמיכה לב"ש. מ"מ שיטת הגמ' שלנו משמע דלא פליגי בחגיגה כדא' עולא התם מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך משמע אבל לקרב מודו ב"ש דקרב.

ובפ"ק דמגילה (דף ה) תניא חגיגה וכ"ז חגיגה מאחרין ומפ' ר"א חגיגה בשבת וע"ר אפי' בי"ט דזמן חגיגה הוא מאחרין ומני ב"ש היא וש"מ דבחגיגה מודו ב"ש דקריבה בי"ט ומהתימה על רש"י דשבק שיטת הגמ' דידן ונקט שיטת הירושלמי מיהו בע"כ נ"ל הא דשמחה קריבה בי"ט אבל חגיגה לא לפי הירושלמי משום דם ל כמ"ד בפ"ו דפסחי' (דף ע) שלמים ששחטן מעי"ט אינו יוצא משו' שמחה דבעינן זביחה בשעת שמחה הילכך זמנו קבוע כיון דא"א מאתמול דאלו למ"ד יוצא בשל עי"ט מ"ש חגיגה דא"ק בי"ט לב"ש לשיטה זו משים דאפשר למחר (חגיגה) [צ"ל שמחה] נמי הא אפשר מאתמול וכ"ת ל"ד דחגיגה עדיין ימים הבאין עתידין לבוא ואפשר בתקנתא אבל יום אתמול כבר עבר ואי לא יקריב בי"ט ה"ל מעוות שא"י לתקן הא ליתא דמה"ט דאין קבוע להם זמן אין חילוק בין עבר לעתיד דאל"תה יהי' חגיגה לב"ש ועולת ראי' קריבן בי"ט אחרון הואיל וא"א לאחר אלא א"כ הואיל ואפשר מאתמול לא דחי וש"מ הא דשמחה דוחה י"ט משום דל"א מאתמול וכמ"ד בעינן זביחה בשעת שמחה וה"נ אמ' גבי כל שזמנו קבוע דוחה שבת אם אפשר מאתמול א"ד בפי"ט דשבת (דף קלא) גבי מילה ובפ"ו דפסחים (דף סו) גבי פסח ובפ"י דמנחות גבי לחם הפני' ובכ"מ ולמאי דפי' לשיטת הירושלמי אפילו שמחה אינו קריבה בי"ט אחרון לב"ש דה"ל לשחוט מאתמול דה"ל זביחה בשעת שמחה אם לא שחל י"ט אחרון בא' בשבת דמאתמול ל"א שהי' שבת ולפני אתמול נמי א"א דה"ל נותר אחר ב' ימים ולילה אחד ולמ"ד לא בעינן זביחה בשעת שמחה משכחת לה שמחה קרבה בי"ט ראשון בחל בא' בשבת דל"א מאתמול כדפי'.

מ"מ ק"ל לפ"ד הירושלמי וכי אפשר לומר דלב"ש חגיגה אין קריבה בי"ט הא מקרא מלא דיבר הכתו' גבי חג הסוכו' וחגותם אותו חג לה' שבעת ימי' ואי אין מביאין בי"ט ליכא אלא ששה דהא ראשון ושמיני י"ט הן דהא דאין חגיגה קריבה בי"ט לב"ש מה"ת הוא דמייתי לה התם בירושלמי מקרא דהכי מסיק התם א"ל ב"ש והלא כבר נאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם א"ל ב"ה משם ראי' לכם אינו נעשה אבל נעשה הוא לגבו'.

ועוד ק"ל הא תנן בפ"ק יט"ר של פסח ב"ש אומרים מן החולין ובה"א מן המעשר ואחגיגה קאי כדאמר התם בגמרא ותניא התם מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין בש"א י"ר מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ובית הילל אומרים אכילה ראשונה מן החולין מכאן ואילך תן המעשר ואיט"ר של פסח קאי וחובתו מחגיגה איירי מדתני סיפ' ושאר ימות הפסח אדם יי"ח מן המעשר אבל ביט"ר לא דשמא אתי לעשורי בי"ט וא"א לעשר בי"ט משום סקרתא כדמפ' התם אלמא חגיגה לב"ש דוחה י"ט.

מיהו למאי דפי' התוס' בפ"ק הא דאין נדרים ונדבות קריבין בי"ט אע"ג דיוצא בהם י"ח ש"ש דמיירי כשקרב כבר ש"ש א"כ הא דיוצא ידי ש"ש בנו"נ היינו דווקא כששחטן והקריבן לשם ש"ש ניחא דהשתא ה"ל חגיגה קריבה בי"ט לב"ש בשלא קרב לש"ש עדיין או בשחטן והקריבן לשם ש"ש דבכה"ג חגיגה לב"ש קריבה בי"ט דלא גרע מנו"נ דקריבין בי"ט בכה"ג.

אבל למאי דהוכחתי התם דאפי' שחטן והקריבן לנו"נ לש"ש אפ"ה אין קריבין ביו"ט הואיל ועיק' הקרבה זו לשם נדרו או נדבתו הוא ואע"ג דיוצא בהם י"ח ש"ש דמי לנו"נ גופייהו דא"ק בי"ט אע"ג דאית בהו אוכל נפש הואיל וכהנים ובעלים באכילת קדשים משלחן גבוה קא זכו ועיקר שחיטה והקרבה לצורך גבוה הוא ולא לצורך הדיוט וכדפי' התם הא וודאי קשה לפ"ד הירושלמי מקרא ומתניתן כיון דש"ח לב"ש דמי לנו"נ דאינו קרב בי"ט בשום ענין אפילו בגוונא דיצא בהם י"ח ש"ש חגיגה כל ז' היכי משכחת לה וגם הא די"ט א' של פסח דאמרי ב"ש חגיגה בא מן החולין המ"ל דחגיגה קריבה בי"ט כל עיקר אליבא דב"ש: אבני מלואים לא לתוהו בראה פי' התוס' במכילתן דהאי עשה אלים טפי כדאמר במגילה פ"ב (דף כח) מוכר אדם ס"ת ללמוד תורה ולישא אשה ומייתו מלא לתוהו בראו אבל יש מפרשים דעבד לא מפקד אפ"ו דאמ' היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר לא קיים פ"ו ודחי התו' דה"ט דל"ק פ"ו דבעינן זרעו מיוחס אחריו ואפילו ישראל שיש לו בן מן השפחה אינו קרוי אחריו ועו' פ"ו אכולהו ב"נ כתיב אף לכנען.

הא דכתבו דפ"ו אב"נ כתיב נעלם מהם גמ' ערוכה בפ' ד"מ (דף נז) דקאמרי והרי פ"ו שנאמר לב"נ ואתם פ"ו ונישנית בסיני כו' ולישראל נאמ' ולא לב"נ. מיהו התוס' ה"ר מהירושל' דמ"ק דקאמ' עבד מהו שישא אשה במועד נשמעינן מן הדין מתני' ליבטל הלא ל"נ העולם אלא בשביל פ"ו וא' שמעון ב"א משום ר"י כל שהו' מצווה על פ"ו לא ישא אשה במועד.

מיהו הא גופ' ק"ל כיון דקי"ל האיש מצווה על פ"ו אבל לא האשה ודלא כריב"ב דאמר על שניה' הוא אומר פ"ו כדאמ' ספ"ו דיבמות (דף סו) והא כל מצוה שאין האשה חייבת בו אין העבד חייב דגמרינן לה לה מאשה כדאמר לקמן (דף ד) וא"כ מ"ט העבד חייב בפ"ו כיון שאין האש' חייב'. והא ל"ל כיון דמפ' התם דה"ט דאין אשה מצוו' על פ"ו משום שנאמר וכבשוה איש דרכו לכבש אבל לא אשה וכיון דפטורה דאשה תלה רחמנא משים דאין דרכה לכבש מש"ה עבד שהוא איש ודרכו לכבש חייב ול"ל למגמר בהא לה לה מאשה כיון דבכבוש תליא ועבד בר כבוש הו' משא"כ באשה.

וכה"ג כתב הרמב"ם (פי"ב מה"ל ע"ז) אשה שגלחה פאת ראש האיש או שנתגלח' פטור' שנאמר לא תקיפו פאת ראשך ול"ת פאת זקנך כל שישנו בבל תשחית ישנו בבל תקיף ואשה אינה בבל תשחית לפיכך אינו בבל תקיף לפי שא"ל זקן לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה הכי נמי כיון דלא אימעט נשים מפריה ורביה אלא משו' דלאו בני כיבוש נינהו אבל עבדים דבני כיבוש הן חייבין ואע"ג דר"י נ"ל התם הא דאין אשה מצוה על פ"ו מדכתיב ואני אל שדי פרה ורבה ולא כתיב פרו ורבו ולה"ט אין לחלק בין אשה לעבד דכיון דאשה פטורה עבד נמי פטור מגזר"ש דלה לה מאשה.

י"ל הירושלמי ס"ל כמ"ד דה"ט דאשה פטורה מפ"ו משום וכבשה מש"ה עבד דבר כיבוש הוא חייב ליתא דהא כ"כ בפנים אהא דגמר לה גז"ש לה לה מאשה דמצוה שאשה חייב בה עבד חייב ושאין אשה חייבת אין עבד חייב אע"ג דהאי לה גבי חצי שפחה וחצי ב"ח כתיב א"כ מנלן דעבד זכור פטור במצות דאין אשה חייבת בה ומכח קושיא זו פי"ד דמהא גז"ש ל"נ לן כלל לפטור עבד ממצות שאין הנשי' חייבה בהן אלא אי לאו גז"ש זו היינו פוטר לגמרי בין עבד בין שפחה מכל המצות אפי' שהנשים חייבות בהן דלכלל ישראל לא באו ואין דינם אלא כב"נ אלא דגז"ש אתיא וגלי לן דשפחה חייבת במצוה שהאש' חייבת ומהכי נ"ל נמי לעבד דלא גרע משפחה אבל לחייב לעבד במצוה שאין האשה חייב' בה אין לנו דמהיכי תיתי להחמיר עליו.

וכיון שכן אפי' למאן דיליף לפטור אשה מפ"ו מוכבשה אע"ג דמה"ט עבד ל"ד לאשה אפ"ה מהיכא תיתי לחייבו כיון דא"א לחייבו מהא גז"ש דלה לה מאשה דהא אשה

פטורה ממילא העבד פטור כמו כל ב"נ דפטורין מפ"ו וה"נ ק"ל ע"ד הרמב"ם דמחייב עבד אהקפה ואהשחתה אע"ג דאשה פטורה משום דל"ד לאשה דהא יש לו זקן.
מה בכך הא כיון דא"א לן למיתי לחיובא בהא גז"ש דלה לה מאשה ממילא קאי בחזקת פטורה כמו כל ב"נ ומנ"ל לחייבו ואין זה מקומו מיהא בהא י"ל דהירושלמי ס"ל כהני אמוראי שם בגמרא דידן דאמ' הילכת' כר"י ב"ב דאש מצווה על פ"ו א"כ עבד ושפח' נמי חייבין מהאי גז"ש דלה לה מאשה.
עי"ל דהא דקיי"ל כל מצוה שנאמר לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמ' ולא לב"נ ופ"ו היא אחת של"נ בסיני כדא' התם הא דל"נ לב"נ היינו מסיני ואילך דנטולה מב"נ מעתה ואין חייבן אלא לישראל בלבד כדפרש"י התם משום דפקע קדושת ב"נ מסיני ואילך מהשתא י"ל דה"מ דפקע קדושת המצוה בב"נ גמור שקודם סיני הי' להם קדושה יותר מאח"כ.
אבל מעבד לא מבעיא דלא פקע קדושתו הקודמת ע"י סיני אלא אדרבה ניתוספה להן קדושה יותר דהא נתחייבו מסיני ואילך בכל המצות כולן שהנשים חייבות כ"ש דלא פקע מהן קדושת ב"נ דמעיקרא ואע"ג בעודם בגיותן פקע מהן מ"מ כשנכנסו לקדושת עבד דישראל ונתחייב במצות שאשה חייבת בהן כ"ש דהדרו במילתא קמייתא של מצות ב"נ והשתאאפי' רבנן דס"ל דאשה אין מצווה על פ"ו אפ"ה עבד מצווה ול"ד לאשה דאע"ג דגמר לה לה מאשה היינו לחייבו במצות שאין ב"נ חייבין בהם ונשי ישראל חייבין בהן אבל לחייבם במצות שב"נ נצטוו' עליהן ל"צ קרא דחייבין ואי משום דמסיני ואילך נפטרו ב"נ ממצות פ"ו היינו מפני קלות קדושתן אבל עבד מסיני ואילך אדרבה בא לידי קדושה חמורה לענין מצות כ"ש דלא פקע.
ול"ל נשים יוכיחו דבאו לידי קדושה חמורה מסיני ואילך ואפ"ה א"מ על פ"ו לרבנן. דמה לנשים דמעולם לא נצטוו על מצוה זו אפי' קודם סיני משא"כ בעבדים שנצטוו קודם סיני אינו בדין שתפקע קדושתן ע"י סיני דהא סיני קידש אותם יותר מיהו אכתי ק"ל דא"א לומר דעבד מצו' על פ"ו הא עבד אין לו חייס ואין זרעו מתייחס אחריו וא"א לו לקיים מצוה זו כלל.
ובע"כ צ"ל דהירושלמי ס"ל דהלכה כר"י ב"ב דאשה מצו' על פ"ו והא עבד א"א לו לישא אשה אלא שפחה ובע"כ לר"י ב"ב שפחה נמי מצוו' וכדתנן רע"א יכולין ממזרים לטהר כיצד ממזר נושא שפחה הולד עבד כמוהו ואינו ממזר שיחררו נמצא בן חורין. נמצא לענין פ"ו גבי עבד ושפחה אשה חמורה מן האיש לר"י ב"ב דאילו עבד אין חייב במצוה זו כל עיקר כיון דאין זרעו מתייחס אחריו ואלו שפחה כיון דזרעה מתייחס אחרי' חייבת

והשתא ההיא דהירושלמי דעבד מהו לישא אשה במועד ופשט לה מדר"י דאמ' שמצוו' על פ"ו אינו נושא במועד וטעמא משום ביטול פ"ו.
לאו משום לתא דידי' הוא דאינו נושא במועד הא לא שייך גבי' חיוב פ"ו אלא משום לתא דידה שהוא מצות על פ"ו ואיכא למיגזר גבה משום ביטול פ"ו שמא תשהא עד המועד.
ומהא דפי' ק"ל על הא דפי' התוס' בשם ר"ת ור"י דקאמ' לישא שפחה א"י והקשו לישא ממזרת דצד עבדות מותר בה כדאמרן ממזר נושא שפחה וצד חירות מותר בו דקהל גרים לא איקרי קהל ותי' דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל.
והא בפ"ד דגיטין (דף מב) מיבעי' לן מי שחציו עבד וחציו ב"ח שקידש בת חורין אי קדושו קדושין או לא ואמ' ת"ש מי שחציו עבד וחציו ב"ח נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשי' וא"א קדושיו לאו קדושין יורשיו מנ"ל ופי' התוס' אע"ג דירושה לאו בקידושין תליא דבנו מן הערוה יורשו אע"ג דאין קדושין תופסין בה.
משמע לי' להגמ' דאם אי' דלאו בר קידושין הוא אין בנו מתי חם אחריו ול"ד לעריות דתפסי בה קדושין לעלמא אבל האי אי לאו בר קדושין הוא בשום מקום אין הבן מתייחס אחריו דלאו זרעו מיקרי ש"מ מהא דא"א מי שח"ע לאו בר קדושין הוא אין הבן מתייחס אחריו ולא מיקרי זרעו והרי הוא כעבד גמור לענין זה לפ"ז הה"נ איפכא חציה שפח' וחב"ח למ"ד התם שאם נתקדשה אין קדושי' קדושין כשפחה גמורה וולדה כמותה ומטהר את ממזרים כשפחה גמורה וכדברי ר"ט דאמ' ממזר נושא שפחה הולד עבד דה"ה לחצי הפחה אם נשאת לממזר למ"ד אין תופסין בה קדושין הולד עבד ואין ממזר וכיון שכן תקשה ההיא דפ"ד דגיטין בחציה שפחה וחב"ח שכפאו את רבה לעשות ב"ח בין למאי דס"ד דכרי"בב סבירא ליה דנשים נמי מצוות על פריה וראיה בין למאי דמסיק התם מנהג הפקר נהגו בה פי' כיון דא"א לה להנשא לא לעבד ולא לב"ח ולא היתה משמרת עצמה ואמאי כפאו את רבה כיון דאפשר לה להנשא לממזר ואין כאן משו' ריבוי ממזרים אדרבה ממעטת אותן דשפחה מקוה טהרה לממזרים ומטהרין ע"י ואע"ג דר"א פליג אדר"ט ואמ' ה"ז עבד ממזר אפי' בשפחה גמורה כ"ש בחציה ב"ח א"כ אכתי איכא משום ריבוי מחזרים מ"מ תקשה הא קי"ל כר"ט כדא' התם.
ויותר מזה ק"ל מעובדא דההיא אמתא דפ"ד דגיטין (דף לח) דהוי עבדי בה אינשי אסורא ואמ' אביי אי לאו דאמ' ר"י כל המשחרר עבדו עוב' בעשה הוה כייפנא למרה וכתב לה גיטא דחירותא ורבינא א' התם כי הא מודה ר"י משום דאסור והשתא ל"ל כולה האי הא אפשר לה להנשא לממזר ואין בו משום ריבוי ממזרים אדרבה ממעט אותן ומטהרתן

וכדפי' דקא' מעשה בחציה שפחה י"ל דלא הי' מצוי להם ממזרים לישא אותה ועוד הא פוסקי הלכות פסקו כן וקבעו הכי הלכה לדורות: לא לתוהו בראה לשבת יצרה.
פי' התוס' הא דלא נקט קרא דפ"ו משו' דמוכח מהאי קרא דמצוה רבה היא וכן בפ"ב דמגילה (דף כו) מייתי לה גבי מוכר ס"ת ללמוד תורה ולישא אשה וקאמר שאני ת"ת דאמר מר גדול ת"ת שמביא לידי מעשה אשה נמי לא לתוהו בראה מיהו בפ"ק דע"ז (דף י"ב) אמרינן מטמא כהן בבית הפרס דרבנן ובח"ל ללמוד תורה ולישא אשה ופי' התם ודווקא בהני מצות שהם חשובים אבל שאר מצות לא וה"מ בפ"ב דמגילה אבל בשאלתות דר' אחאי מפ' הנך דקילי כ"ש שאר מצות שהן חמורי'.
ולדעת השאלתות נ"ל הא דאמ' בפ"ב דמגילה שאני ת"ח לאו למימרא דהני עדיפי משאר מצות ואין למכור ס"ת אלא להני משו' דעדיפי דליתא אלא כ"ש לשער מצות דעדיפא טפי מוכרין דק"ו מהני דקילי. אלא דהתם קאי אהא דמבעי לן מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש ואתינן למפשט מהא דמוכרין ס"ת ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה ש"ד וע"ז משני שאני ת"ת והתם קאי אהידור מצוה בלבד דהא עיקר מצות כתיבת ס"ת מקיים בישן כמו בחדש אלא דאיכא הידור מצוה בחדש טפי מישן כדאמ' בכמה דוכתי זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות בס"ת נאה מש"ה ת"ת חשיב יותר מהידור מצות וכן לישא אשה חשוב יותר משאר הידור מצוה אבל לא בעי להגדיל ת"ת ופ"ו משאר עיקרן של מצות דהא לא מבעיא לן אי מותר למכור ס"ת לד"מ כגון ליקח שיפר ולולב ושאר מצות דאיצטריך לשנויי עלה ולחלק בין מכירות ס"ת ללמוד ולישא לדבר מצוה אחרת ולשנויי עלה דהני עדיפא ולא מייתי לה אלא גבי מכירת ישן ליקח חדש דלית בי' משום עיקר מצוה אלא משום הידור מצוה לחוד וע"ז משני שאני ת"ת כו' מש"ה עיקר מצוותו חשיבי יותר מהידור מצוה אחרת וכן לישא אשה.
ומ"מ לגוף שאר מצות ועיקרן לא הגיעו והרי בכ"מ כתבו התוס' והמפ' דדברי שאלתות דברי קבלה הן וראוי לסמוך עליהן כמו על התלמוד וכ"ת לפי דבריו תקשה אמאי מייתי להאי קרא דלשבת ולא קרא דפ"ו כיון דמ"מ מקרא דלשבת אכתי לא אלים מצוותו כקרא דפ"ו די"ל דנקט האי קרא דלשבת להיכא דקיים פ"ו בגיותו קודם שנמכר לעבד דמשום פ"ו ליכא ומשום דלשבת איכא א"נ הא דנקט הא קרא דלשבת להיכא דקיים פ"ו בגיותו קודם שנמכר לעבד דמשום פ"ו ליכא ומשום דלשבת איכא א"נ הא דנקט האי קרא דלשבת ולא קרא דפ"ו דמשום פ"ו לא הוה כייפינן להרב לשחררו כיון שאנס ופטור מפ"ו וכדי שיתחייב בה לא כייפינן את רבו וכמ"ש התוס' ההם דא"כ בכל עבדים נכוף

לרבם לעשותם ב"ח כדי לקיים פ"ו אלא משום שבת דבכל עבדים איתא ובמי שחציו עבד ליתא כייפינן הכא.
ולאו משום דע"י שבת ה"ל מצוה רבה כדמסיימי התוס' התם דא"צ לזה דאפ"ת כדברי השאלתות דקילא אפ"ה ניחא דמייתי להאי קרא דלא תקשה דמ"ש ח"ע דכופין לשחררו ועבד גמור אין כופין אבל לטעמא דלשבת ניחא דבעבד שבת מיהו איכא שנושא שפחה משא"כ מי שח"ע דא"א לו בשבת כלל כיון שא"א לו לא בשפחה ולא בב"ח מש"ה כופין וכדפי'.
מ"מ ק"ל בספ"ק דב"ק (דף יז) כתבו התוספו' בשם השאלתות גבי הא דא' רבב"ח כי היה אזלינא בהדי דר"י למשא לשמעתא דגרס ומנח תפילין והדר אמר לן ופריך גמ' והיאך הוי מנח תפילין תחלה קודם שהי' א' להם השמעתתא לא לימוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר כו' דליגמר נפשי' לימוד גדול שמביא לידי מעשה כו' אלמא ס"ל להשאלתות דלימוד גדול ממעשה וזה היפך ממה שכתבו התו' בשמו בפ"ק דע"ז ובאמת מה שכתבו התו' בשמו בספ"ק דב"ק מצאתי בשאלתות שלנו אבל מה שכתבו בפ"ק דע"ז לא נמצא שם ואדרבה בשאלתות פ' בראשי' ובפ' נח בג' מקומו' נמצא להיפוך דתלמוד גדול ממעשה: דף ד ע"א איצטריך קרא למעוטי ספיקא דע שדעת הרמב"ם (בפ"ט ט מהל' מאכלות אסורות) דהא דקיי"ל ספיקא דאוריי' לחומרא אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה ספיקא לקולא שכתב כל הספקו' בין בטומאו' בין במאכלו' אסורו' בין בעריות ושבתות אין להם איסור אלא מדברי סופרי' גם הראב"ד הסכי' עמו בסוף (ה"כ) ולפ"ד הא דפריך הכא בשמעתין א"ק למעוטי ספיקא אתי' כפשוטה דכיון דטומטום ספיקא הוא פשיטא דפטור דהא מה"ת ספיקא לקולא וזכורך למעוטי טומטום ל"ל.
אבל הרשב"א והר"ן בספ"ק דקדושין ה"ר דספיקא דאורייתא לחומרא מה"ת מפ"ק דחולין (דף יא) דנ"ל דאזלינן בתר רובא משבירות עצם בפסח דרחמנא א' ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא דא' זיל בתר רובא ואם אית' מאי ראיי' מהא לרובא דעלמא הא הני אפי' לא אזלינן בתר רובא שרי דספק נינהו ושרי מה"ת א"ו סד"א לחומרא מה"ת ול"נ דאין זה ראי' דהא אמר בפ"ק דחולין (דף ט) ובפ"ג דביצה (דף כ"ה) אמר רב הונא בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והאי בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת פירש"י והרי"ף בפ"ק דחולין דבחזקת איסור אבר מן החי עומדת ופי' זה נ"ל עיקר אעפ"י שתו' שם בפ"ג דביצה כתבו דל"נ דא"כ ל"ל עד שיודע במה נשחטה כיון דחזינן שמתה א"ב ל"ש בה איסור אמ"ה דאיסור אמ"ה ל"ש אלא מחיים ע"כ פי' התו' דחזקת איסו'

דמחיים משום איסור שאינו זבוחה דרחמנא א' תזבח ואכלת זבוח ואכיל ובזה ניחא אפי' למ"ד בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת.

לק"מ דאע"ג דחזינן דמתה ובע"כ יצאת כבר מחזקת אמ"ה אפ"ה מחזקינן איסור זה מאיסור חבירו דכיון דעד האידנא בחזקת איסו' אמ"ה קיימ' וקודם דיצאת מחזקת אמ"ה נולד לה ספק בשחיטה שמא לא נשחטה כהוגן ונבילה היא מחזקינן מאיס' אמ"ה שהיתה עומדת מחמתו עד עכשיו בחזקת אימור דאפילו נולד לה ספק איסור אחר כגון של נבילה בעוד שלא יצאת מחזקת אמ"ה משום חזקת איסור וכבר הוכחתי כן בחידושי במס' ביצה וכיון שכן סיפא דקאמר נשחטה דבחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה פי' ואם נולד לה ספק טריפה שריא האי חזקת היתר וליתא אלא לבתר דקים לון מקרא דאזלינן בתר רובא ומיד שנשחטה כהוגן ויצאת מידי אמ"ה עומדת בחזקת היתר מעתה ולא חיישינן דילמא טריפה היא דהא אזלינן בתר רובא ורוב בהמות אינן טריפות אם נולד לה לאחר שחיטה איזה ספק כגון בא זאב ונטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובי' ל"ח שמא במקום נקב נקב כדאמר התם אבל כל כמה דלא נ"ל מקרא דאזלינן בתר רובא ומ"מ בתר חזקה וודאי אזלינן כמו שכתבתי בסמוך וא"ב לא מיבעיא דלאו בחזקת היתרקיימא בנשחטה לענין נולד לה ספק איסו' טריפו' אלא אדרבה אפי בחזקת איסור קיימ' דהא בחיי' בחזקת איסו' אמ"ה עומדת ועד שיודע לך שלא נטרפ' לא יצאת בחזקת איסו' דמעיקרא דהא מחזקינן איסור ר מאסור זה לאסור אחר.

והשתא ניחא הא דמוכיח מהא דשבירת עצם דאזלינן בתר רובא דאם לא כן אע"ג דס"דא שרי' מה"ת אפ"ה ניחש שמא ניקב קר ם של מוח דאי לא אזלינן בתר רובא ה"ל למיחש מספק לזה דהעמיד בהמה בחזקת איסור אמ"ה ובמקום חזקה חיישינן לספיקא מה"ת כדאמר התם מוינא הכהן. א"ו אזלינן בתר רובא ובנשחטה ליתא חזקת איסו' כלל וכ"ת אי לא אזלינן בתר רובא כ"ש בתר חזקה לא אזלינן דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף הא כבר פי' התוספות לפי שיטתם דהא דאמר רובא רובא עדיף וחזקה היינו לבתר דנ"ל מקרא דאזלינן בתר רובא משריפת פרה אדומה דל"ח דילמא טריפה היא אע"ג דאיכא חזקה כנגדה דהעמיד טמא על חזקה וה"נ א"ל בהא דנ"ל משבירת עלם בפסח וע"ד שפי': דף ו ע"ב מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט ולבסוף בעי.

ק"ל אכתי תקשה אפי' לר"ע דמעיקרא נמי בעי הפשט וניתוח כמו לבסוף אכתי איך אפשר לומר דעולת תמיד הוי הא קי"ל דחובת ציבור אין קריבין בבמות יחיד לכ"ע וכדאמרינן בפ' בתרא דזבחי' (דף קיז) בפיסקא דבאו לגלגל. והא עולת תמיד מחובת ציבור הוא וכ"ת דהא דאין ח"ל קריבין בבמות יחיד ה"מ בזמן גלגל דמיירי התם שהי'

לאחר הקמות המשכן וכן בנוב וגבעון שהותרה ב"י והי' שם ג"כ במות ציבור שהוא אוהל מועד שעשה מה שבמדבר וכיון דיש מקום להקרבת חובות בשל ציבור ואפשר להקריבם שם אינו קריבין בשל יחיד אבל קרא הא דויעלו עולות דהי' קודם הקמות המשכן כיון דעדיין במות ציבור לא הוה חובת קריבין אפי' בשל יחיד הא ליתא דהא בפ"ק דבכורות (דף ד) תניא אותו היו' שהוקם המשכן קרבו נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות ואמר בגמרא אימא מאותו יום ואילך אין מעיקרא לא אלמא חובת בבמה ל"ק ש מ דקודם הקמות המשכן אע"ג דלא הי' עדיין במות ציבור אפ"ה ל"ק חובת בבמות יחיד אפי' של יחיד מכ"ש של ציבור.

וכיון דבמות ציבור אכתי לא הי' איך קרבו עולת תמיד אלא ע"כ הוראת שעה היתה הא דקרבו חובת בב"י. ה"נ א"ל אדר"י ואפ"ת עולת תמיד הוי לק"מ מהא דמעיקרא לא בעי הפשט דהוראת שעה היתה.

ועוד קשה הא אפ"ת דעולת ראיי' הוי בע"כ צ"ל דהוראת שעה היתה הא שהקריבוהו בב"י אע"ג דאמר לעיל דנין קרבן יחיד מק"י אלמא ע"ר ק"י חשיב לי' מכ"מ של חובה הוא כדאמר בפ"ב דביצה (דף יט) ויקרב את העולה ויעשה כמשפט לימד על עולת חובה שטעונין סמיכה בפרק י' דמנחות (דף צ) אמרינן אוציא את חובות הבאות מחמת הרגל ברגל ומאי נינהו ע"ר וש"ח ת"ל או במועדיכם כו' וחובות אפילו של יחיד לכ"ע א"ק בב"י.

ה"נ קשה על החגיגה שהקריבוהו הא של חובה הוא א"ו הוראת שעה היתה לכ"ע הני עולת ושלמים שהקריבוהו ולא גמרינן מנייהו ומאי ק"ל מהפשט וניתוח אדר"י. מיהא בהא י"ל דוודאי הני עולות ושלמי' אע"ג דמשום ראי' וחגיג' קריב על שם יחוגו לי במדבר מ"מ כיון דלאו משום חובת רגל הקרבו לא דמי לעולת ראיי' וחגיגה של חובת דורות דרגלים לפיכך מן הדין קריבה בבמות יחיד ולאו משום הוראת שעה ואע"ג דלענין מעה כסף ב' כסף מדמינן לראיי' וחגיגה של חובת דורות דרגלים להני.

לאו משום דשוו אהדדי לגמרי אלא בשמא בעלמא שוו שם חגיגה וראיי' על הני דלפני הדיבור כאותן של דורות לפיכך לב"ה דשם חגיגה ישנו לפני הדיבור ולאו שם ראי' חגיגה עדיפא מש"ה חגיגה בעי ב' כסף וראי' במעה כס' סגי לה. והנ"מ בירושל' להדי' דגבי הא דתני התם יש בחגיגה מה שאין בראי' חגיגה נוהגת לפני הדיבור ולאחר הדיבור משא"כ בראי' ומפ' חגיגה נוהגת לפ"ד לשון חגיגה נוהגת לפ"ד שלח את עמי ויחוגו לי במדבר וה"נ יש לפ' הא דאמ' בגמ' דידן חגיגה וראי' דנוהג לפ"ד דשם לשון בעלמא קאמ' ולא משום דדמי לשל דורות בכל מצות ומשפטיו אנא נדבה בעלמא הי'.

מיהו הא ודאי קשה אהא דדייק אביי דר"י ל"ל דע"ת הוה משום דק"ל מהפשט וניתוח ומ"מ לר"ע ניחא לי. הא לר"ע נמי הקשה דהקריבו ע"ת שהוא מן ח"צ בב"י ובע"כ הוראת שעה היתה והשתא בהפשט וניתוח דר"י נמי לק"מ דא"ל נמי הכי ואע"ג דלר"י היתה שם הוראת שעה בתרתי מעיקר הקרבה דחובה בב"י ומהפשט ל"ל בה כיון דבע"כ הוראת שעה היתה מה לי בחדא מה לי בתרתי.

וי"ל דמשמע לי' לאביי דאין סבר' לומר דהיתה הוראת שעה להקל א"כ א"א בענין אחר אבל היכא דאפשר הוראה זו למה והשתא לק"מ מהא דהקריבו חובת בב"י למ"ד עולת תמיד הוה דכיון באותו שעה עדיין ב"צ לא הוה ואי אמרת דתמיד לא תקריב בב"י א"א להקריבו לגמרי כל עיקר לפיכך הותר להם בהוראת שעה.

אבל הא דהפש' וניתוח אדר"י וודאי קשה ואי ע"ת הוה מי איכא מידי דמעיקרא ל"ב הפשט ולבסוף בעי דכיון דנצטוו כבר על התמיד ה"ל להורת להם הפרטיות דהפשט וניתוח נמי כמו לבסוף והוראת שעה זו למה כיון דסגי בלא"ה ולמאי דפי' א"ש וא"צ למאי שדחקו רש"י ותוס' דאמאי ניחא לי' לאביי אי עולת ראיה הוה מהא דהפשט.

משום דאי ע"ר הוה א"ש כיון דלאו ממש הוה ע"ר כשל דורות דרגלי' אלא שמא בעלמא ע"ש ויחזו ויחגו' (א"נ) [צ"ל א"כ] בדין הקרבה בב"י וא"ל דא"צ להוראות שעה כלל אפילו בהא דהפשט נמי וס"ל לאביי כרב דאמר (בפ"ג) [צ"ל בפרק י"ד] דזבחים (דף קך) דעולת במ"י אפילו מאוהל מועד ואילך אין טעון הפש' וניתוח אבל אי אמרת עולת תמיד הוה בע"כ הוה חובת דורות ממש ולא בשמא בעלמא והא תמיד של דורות לא משכחת לה שיהי' קרב בב"י ובע"כ בלא הפשט לא סגי כיון דלעול' ליתא אלא בשל ציבור נהי הוראת שעה היתה בהא דקרב בב"י משום דלא אפשר הואיל דב"צ אכתי לא היתה.

מ"מ הפשט וניתוח דאפשר הוראת שעה זו למה. ואע"ג דא"ל דהא בהא תליא דכיון דאין טעון הפשט אלא עולת ב"צ אבל של יחיד לא הכא כיון דהותר ע"י הוראת שעה ע"ת זה לקרוב בב"י משום דלא אפשר ממילא הפשט וניתוח מדינא ל"צ כשא' עולת ב"י דעלמא.

וא"ל להוראת שעה אלא בהא לחוד דקרבה בב"י ומש"ה לק"מ דהא לא סגי בלא"ה דמשמע לי' לאביי דתרי מילי נינהו ולא הא בהא תליא אלא עולת חובה חמור בתרתי משל נדבה אחת דא"ק בב"י ועו' דטעין הפשט וניתוח וה"נ מסתבר' דהא ר"י פליג התם אדרב וא' עולת ב"י טעין הפשט וניתוח: יש בשמחה מה שאין בשתיהן.

נ"ל דתני ושייר חיגר וחבריו דאימעט מרגלים וכן בעלי קבין וחרש באזן אחת מדבר וא"ש שומע וא"מ דאינן לא בראי' ולא בחגיגה כדפי' לעיל וישנן בשמחה וה"נ הוה מצי למימר השמחה נוהגת בבל יום ויום מימי הרגל בפ"ע מש"אכ בראיי' וחגיג' שא"נ אלא

יום אחד ולא איתרבו לכל שבעה אלא לתשלומין בלבד אלא שבהא י"ל כיון דבעצרת אין נוהגת אלא יום אחד דהא י"ט שלו אינו אלא יום א' מש"ה ל"ק הא דיש בשמחה מה שאין בשתיהן דל"ח אלא מה ששמחה של של כל א' מג"ר רבין עליהן והא בעצרת ליתא. ולפ"ז כ"ש דניחא הא דל"ח יש בשניהם שנוהג בעצרת כל ז' לתשלומין מה שא"כ בשמחה דלית' כלל אלא יום אחד. דכיון דהא מילתא גבי פסח וסוכות ל"ש דבהא אדרבה מצות שמחה אלימא מנייהו ל"ח לה מיהו בלא"ה ניחא הא דל"ח יש בשתיהן מ"ש בשמחה דעצרת.

דל"ח אלא חומרא דאחד מה שאין בב' ולא הקולא כמו שכתבו התו' דל"ח דשתיהן אינן באין מכ"ד מה שא"כ בשמחה שבאה מכ"ד מיהו הא דל"ח הא נ"ל דבלא"ה ניחא דהא אין ראי' וחגיגה שווין דחגיגה בא ממעות מ"ש בטופל מה שא"כ בראי' דאפי' טופל נמי לא ושמחה אפילו טפילה א"צ וכיון דאין אחד שיוין לחבירו בהא ל"ל לא בא מה שאין בב' ולא בב' מה שאין בא'.

והא דקאמר יש בשמחה מה שאין בשניהם כתבו התוס' ובתוספתא גרסינן דשמחה יש לו תשלומין כל ז' מה שאין בשתיהן והגמרא שלנו ל"ג לה ס"ל דגם באינך יש לה' תשלומין. ואני תמה דהא ודאי ההיא תוספתא משבשתא היא דמה שייך תשלומין גבי שמחה הא כל יום מימי הרגל חייב בשמחה בפני עצמו ועוד מאי קאמ' מה שאין בשתיהן הא מקרא מלא הוא וחגותם חג לה' שבעת ימים גבי חג הסוכו' אם לא שתאמר דדווק' גבי סוכת הכי היא והא לא מילתא דלכ"ע יש לכל ג' רגלים תשלומין כל ז' כדא' בהרבה מקומות: א"ד אידי ואידי פרים.

פי' התוס' אליבא דמ"ד ע"ר הוה ואפי' למ"ד ע"ת הוה קודם מ"ת היתה של פרים והדר נשתנה כמו שנשתנה מן הפשט וניתוח לר"י הגלילי. וק"ל למ"ד ע"ת הוה משמע דנ"ל מקר' דע"ת העשוי בהר סיני והתם כבשים כתיב.

הילכך נ"ל דלא מבעיא אלא למ"ד ע"ר הוה כ"ת כיון דלא מבעי לי' אלא למאן דאמר ע"ר הוה אמאי לא מ"ל אלא אי כיון דלא מבעי' אלא למ' דע"ר הוה אמאי לא מ"ל אלא אי פרים אי כבשי' הוה ולא מבעי' לי' שמא עולת עוף הוא י"ל כיון דע"ר הי' דומיא דע"ר של דורות דאינו באה מן העוף ודלא כהר"מבם דס"ל דע"ר באה מן העוף.

ומהא נמי קשה לתוס' דפי' דאפי' למ"ד ע"ת הוה מבעיא לי' דלמא אשתנו משל פרים לשל כבשים לפ"ז ה"ל למבעי נמי דילמא של עוף הוה א"ו שינוי לאו מילתא היא מיהו י"ל כיון דשל ציבור היתה הא קי"ל אין עה"ע בציבור: דף יא ע"א במי' מי מקוה פירש"י במים נקודתו בפת"ח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובים והיינו למאן דס"ל דכולו

שאוב פסול מן התורה אבל למאי דפי' הרבה מן המפרשים דאפי לו כולה שאוב כשר מה"ת והאי הקישא דת"כ מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אסמכתא בעלמא הוא א"א לפרש כן כמ"ש בפנים.

ונ"ל דאין לה"ר דכולה שאוב פסול מה"ת מהא דרפ"ו דחולין [ד' פד] דממעט התם בהמה כיסוי הדם אע"ג דבהמ' בכלל חי' לסימנין מדכת' על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כיסוי אף האי לא בעי כיסוי ופריך אלא מעתה יטבלו בו ומשני א"ק אך מעין ובור מקוה מים יהי' טהו' הני אין אחרינא לא וקאמ' אימא ה"מ שאר משקין דלא איקרו מים אבל דם דאקרי מים ה"נ ומשני תרי מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים ופריך ואימא אידי ואידי למעוטי שאר משקין חד למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין ומשני תלתא מיעוטא כתיבי מעין מים בור מים מקוה מים ופירש"י למעוטי שאר משקי' שנתנן במקום מדרון והזחילן למקוה דאילו גבי מים קי"ל בתמור' פ"ב (דף יב) השאיבאמטהרת ברביה והמשכה אם רבו מי הגשמים עד ך"א סאה ממשיך לתוכו שאובים בזחילה י"ט סאין והשתא אא"ב כולה שאוב פסול מה"ת ניחא דכיון דכתיבי תלתא מיעוטי בע"כ חד למעוטי דם אתא דאי למעוטי משקין בב' מעוטי סגי חד למעוטי זוחלין דהיינו ברובו שלא בהזחל' ומיעוטו בהזחלה חד למעוטי אפי' כולן מכונסין נמי לא דאילו למעוטי שאר משקין בכולן שאובין ל"ל דכולה שאוב פסול אפי' במים אבל א"א דאפי' כולה שאוב כשר במי' השתא מנ"ל למעט דם מטביל' דילמא למעוטי שאר משקי' לחוד ואפ"ה צריך תלתא מיעוטי חד למעוטי כולה שאוב אע"ג דבמים כשר מה"ת אפ"ה בשא' משקין פסול וחד למעוטי רביי' והמשכ' וחד למעוטי מכונסין די"ל דהא דקאמ' התם חד למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין לאו כדפרש"י דזוחלין היינו רביי' והמשכ' דכיון דאין לפסול שאובין עיקר מה"ת מה לי זוחלין מה לי מכונסין ולהא ל"צ ב' מעוטי אלא נ"ל דה"פ דקי"ל מעיין מטהר אף בזוחלין ומקוה אינו מטהרת אלא באשבורן דהיינו מכונסין והשתא הכי קאמ' דצריך תרי מעוטי לשאר משקים למעוטינהו מדין מעין ומקוה חד למעוטי זוחלין דאין תורת מעיין עליהן שמטהר אף זוחלין וחד למעוטי מדין מקוה שאף תורת מקוה אין עליהן לטהר במכונסין דהיינו אשבורון ואי לא כתב רחמנא אלא חד מיעוט' ה"א דלא ממעט אלא מדין מעין לחוד לטהר אף בזוחלין אבל באשבורן מטהר דתורת מקוה עליהן קמ"ל אידך מיעוטא למעט אף מדין אשבורן דמקוה: ד' י"ג ע"א אין מוסרין ד"ת לנכרי.

כ"כ בפני' מה שהקשו התוס' ת"ל משום לפני עיור דנכרי העוסק בתורה ח"מ ותי' דמיירי בהיכא דאפשר לו ללמוד בלא"ה מנכרי א'. מ"מ יש לעיין בכה"ג אם אפשר לעשות

העבירה בלא"ה נהי דאיסור דאוריי' אי מיתסר מיהא מדרבנן או לא דע דגרסינן בפ"ק דע"ז (דף ו') אהא דתנן ג' ימים לפני אידיהן של נכרים אסור לשאת ולתת עמהן איבעיא להו משום הרווחא או משום לפני עיור למנ"מ דאית לי' בהמה לדידי' דמשום הרווחא איכא ומשום לפני עיור ליכא כיון דא"ל לדידי'.

ואי כה"ג אסורא דרבנן מיהו איכא אכתי מאי קמ"ל הא אפי' א"ל לדידי' אפ"ה אסור מדרבנן והא אפי' לטעמא דהרווחא אין כאן איסור תורה אלא מדרבנן והתם מדמינן להדדי הא דא"ל לדידי' להא דקאי בתרי עברי דנהרא שהביאו התו' דפריך וכי א"ל לדידי' לא עבר משום לפני עיור מהא דלא יתן כוס יין לנזיר ואבר מן החי לב"נ משום לפני עיור ואוקי לה בדקאי בתרי עברי דנהרא.

והתוס' והרא"ש כתבו שם דאסור להושיט למומרים דבר איסור אפי' שלהן כי ודאי יאכלוה ודווקא דקאי בתרי עברי דנהרא משמע מדבריהם היכא דל"ק בתרי עברי דנהרא אפי' אסורא דרבנן ליכא ואני תמה על הרא"ש דבפר"ק דשבת גבי הא דתנן התם פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של ב"ב או שנטל מתוכו והוציא העני חייב וב"ב פטור וה"נ תנן בפשט ב"ב את ידו לחוץ ומפרש בגמ' דפטור ומותר הוא והק' הרא"ש היכי מותר הא עובר על לפני עיור וא"ל דמיירי בכה"ג דאפי' אם לא הי' נותן בידו הי' יכול ליטלו דהשתא ליכא לפני עיור דהא דכוס יין לנזיר ואמ"ה לב"נ מוקי דקאי בתרי ע"נ וא"י ליטלו אם לא הושיט לו.

דמ"מ איסורא דרבנן איכא דאפי' קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו כו'. הרי ס"ל אפי' בדל"ק בתרי ע"נ אפ"ה אסור מדרבנן וזה סותר למש"כ בפ"ק דע"ז גבי מומרין.

מ"מ האי דפ"ק דע"ז נ"ל וכמו שהוכחתי ומ"ש בפ"ק דשבת דמ"מ איסור דרבנן איכא דל"ג מקטן אוכל נבלות נ"ל דל"ד דוודאי ב"י מצווין להפריש עוברי עבירה מן העבירה בדאפשר מש"ה מחויבים להפריש קטן א"נ כיון דאפשר להפרישו אבל הכא עסקינן בדלא אפשר מש"ה היכי דלא קאי בתרי ע"נ והואיל והא עבירה מזומן לפניו לעשותה באין מוחה ומעכב ע"י דאם לא יתן לו זה ויקח בעצמו כי נותן לו מאי הוי הילכך אפי' איסור דרבנן ליכא.

מיהו ק"ל מהא דספ"ק דע"ז (דף כא) דתניא רשב"א אמר לא ישכר אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו וכותי זה עושה בו מלאכה בחש"מ ופריך מאי ארי' שנקראת ע"ש ת"ל משום לפני עיור ומשני חדא ועוד קאמר והשתא מאי פריך ול"ל לשנוייי' שנויא דחיקא לימא נ"מ כדאי' לי' לכותי זה שדה א"נ בדאית לו לשכור שדה אחרת אצל כותי

או נכרי דמשום לפני עיור ליכא כיון דבלא"ה יש לו שדה או אפשר לו לשכור וכדאמר התם גבי היכי דא"ל בהמה לדידי' דליכא משום לפני עור אבל משום טעמא דנקראת ע"ש אפילו בכה"ג נמי אסור:

דף יח

ע"א מכלל דתרווייהו ס"ל דחש"מ אסור בעשיית מלאכה מנה"מ כו' פשטא דכול' שמעתין ריהטא דחש"מ אסו' במלאכה מה"ת והתוס' הקשו בשם ר"ת א"כ דבר האבוד וכמה מלאכות דשרינן במס' מ"ק היכא משתרי וכי היכן מצינו איסור דאורייתא מקצתן מותר ומקצתן אסור וא"י מאי קא ק"ל הא לקמן נ"ל דביום ז' עצרת כו' הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים וטעמא כדפי' בפנים מדכתיב וביום הז' וי"ו מוסיף על ענין ראשון א"נ מדאהדרי קרא לאיסור מלאכה דשביעי במשנה תורה ולא אהדרי לשאר י"ט ש"מ לאקושי ששת ימים ליום השביעי לענין איסור מלאכה ומ"מ ל"ל דלגמרי הוקשו לשביעי לאסור כל מלאכה הא כתי' ביום השביעי עצרת דמשמע שביעי אין אידך לא וכן בפ' בא ובפ' אמור לא אסור אלא ראשון ושביעי לחוד דמשמע אינך לא וכיון שכתוב אחד מרבה ואינך ממעטי הא לא מסרן אלא לחכמים להתיר דבר האבד וכיוצא בו ולאסור השאר וה"נ לאינך תנאי דנ"ל מקראי אחרינא א"נ מק"ו מ"מ כיון דלא אסור רחמנא ימי חש"מ במלאכה להדיא כמו שאסו' לימי י"ט מכלל דקילו מהן ולא מסרו אלא לחכמים ומאי דק"ל לר"ת היכן מצינן איסור דאוריי' שמקצתן מותר ומקצתן אסור לאו קושי' היא בע"כ היקשן הכתוב ושבקי' לקראי דאיהו דחיק ומוקי אנפשי' ועוד י"ט יוכיח דאוכל נפש מותר בו אלמא מקצתן מותר ואין לך יום שאמור במלאכה לגמרי אלא שבת ויה"כ בלבד א"ו כל דטפי קדשתו מחבירו חמיר איסורו הילכך שבת ויה"כ דקדישי טפי אסור בכל מלאכה י"ט דקיל מנהון מותר א"נ והשתא י"ל חש"מ דקיל קדושתו משל י"ט הותר נמי בדבר האבד וכיוצא בו וכה"ג מצינו בפ"ב דכריתות (ד' ט) תניא גר חושב מותר לעשו' מלאכ בשב' כישראל בח"שמ פי' מלאכת האבד רע"א כישראל בי"ט ריי"א גר תושב עושה מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחול רש"א א' גר תושב ואחד עבד ואמה התושבים עושין מלאכה בשבת לעצמן כישראל בחול ומשמע וודאי דהני תנאי בשל תורה פליגי דאי מדרבנן הא כל מילי דרבנן אלאו דלא תסור אסמכוהו א"נ אשאל אביך ויגדך וכדאמ' בפ"ב דשבת וגבי גר תושב ליתא הא דאינו מצווה ע"ז א"ו מה"ת פליגי ובהאי קרא פליגי דכתי' וינפש בין אמתך והגר ואמ' בספ"ד דיבמות (דף מח) והגר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק כשהוא אומר וגרך הרי גר צדק אמו' כו' ומשמע לי' לת"ק

ור"ע דג"ת דרבי קרא היינו שאסו' במלאכה אפי' לעצמו אלא לת"ק קיל דאינו אסו' אלא כישראל בחש"מ ומותר בדבר האבד ור"ע מחמיר לאסור בדבר האבד ואינו מותר אלא בא"נ כישראל בי"ט ור"י ור"ש ס"ל דלצורך עצמן שרי במלאכה לגמרי כישראל בחול ואינו אסו' אלא לצורך ישראל והרי לת"ק אסו' ג"ת במלאכה לעצמו מה"ת ואפ"ה אינו אסור אלא כישראל בחש"מ ושרי בדבר האבד הרי מצינו בשל תורה מקצתה מותר ומקצתה אסור כמו בח"שמ אע"ג דאיפסק התם הילכת' כר"ש הא ע"כ לא פליג ר"ש אלא דלעצמו שרי לגמרי אבל לא מה"ט דל"מ מקצתה מותר וכ"ז ברור ובירושלמי בפ"ד דפסחים אמרו כתיב שם תזבח את הפסח בערב אין לי אלא הוא שלוחו מנין ת"ל ובשלת ואכלת מה ת"ל שם תזבח את הפסח בערב ואינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב קרב אבל אסרו מלעשו' מלאכה כהא דתניא כל אינש דיהוי עלוהי עאין וביכורים והאומ' הרי עלי עצים למזבח וגיזרין למערכה אסו' בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום אר"י אלין תמידין קרבנות של כל ישראל אינהו אם יהי' כל ישראל יושבין ובטלים הא כתי' ואספת' דגנך מי אוסף להם את הדגן כו' ופשטא רהטא דביום הבאת קרבן אסור במלאכה מה"ת דהא מקראי מ"ל וגם להתיר תמידין נמי נ"ל מקראי אפ"ה אינו אסור בכל מלאכה כדאמ' בירושלמי שלמי דמכילתין כתוב א' אומ' וחג הקציר בכורי מעשיך וכתוב א' אומ' כל מלאכת עבודה לא תעשו א"ר חנניא כיצד יתקיימו ב' מקראות הללו בשעה שחל בחול את חוגג ושובת בשעה שהוא חל בשבת את חוגג וקיצר א' ר' יוסי בר"ב ובלבד שיבולים לעיסתו הדא דתני אינש דיהוי עלוהי אעין ובכורים כו' אסו' מלעשות מלאכה בו ביום הרי מצינן בשל תורה מקצתה מותר ומקצתה אסו' עוד ה"ר ר"ת מדתנן בפ"ד דמגילה כל יום שאין י"ט ויש מוסף קורין ד' כגון ר"ח וחש"מ אלמא לא מיתסר במלאכה מדקאמ' אין י"ט ועוד מדכייל לי' בהדי ר"ח דרבנן כדאמ' בירושלמי פ"ד דתענית מקום דנהגו הלין נשיא דלא למעבד עבידתא בריש ירחא מנהג הוא ואין זה ראי' כלל דאע"ג דדבר שאינו אבד אסו' מה"ת אפ"ה כיון דדבר אבד ושאר מלאכות דשרי רבנן כדאמ' בפ"א וב' דמ"ק לאו י"ט הוא גם מדכייל לי' בהדי ר"ח א"ר דהא כדאיתא והא כדאיתא ועוד הא אפי' לר"ת לא דמו אהדדי דחש"מ נהי דשרי מה"ת אפ"ה מדרבנן אסו' ור"ח אינו אלא מנהגא והיכי דנהג נהג והיכי דלא נהג ל"נ וכ"ש למאי דפי' בחידושי בפ"ג דמגילה דר"ח וחש"מ בזמן הבית שקרב קרבן מוסף אסור במלאכה מה"ת לכל מפני המוספים הקריבין בהם שהוא קרבן כל ישראל דהא מה"ט הוי אסור במלאכה לכל ישראל לעולם מפני התמידין אלא דגלי קרא דואספת להתירא ותמידין דגלי גלי מיספי' דל"ג ל"ג כ"ש דניחא טפי הא דכייל הא דר"ח וחש"מ להדדי דבשניהם

יש איסו' מלאכה מה"ת בזמן הבית ומ"מ לאו י"ט מיקרי כיון דמותר ליקצר לעיסתו עוד ה"ר מדאמ' בירושלמי פ"ב דמ"ק כלום אסרו במלאכה בחש"מ אלא שיהו אוכלים ושותי' ויהיו יגעין בתורה והן אוכלים ושותים ופוחזין משמע לישנא דמדרבנן היא ובאמת ראי' גדולה היא לפי הירו' מ"מ כיון דהוכחנו מן גמ' דידן שהוא מה"ת גמ' דידן עדיפא ובלא"ה הא מילתא נאמר בירושלמי בשם ר' אבא בר ממל וב' דברים אמר שם וגם דבר ב' ליתא לפי גמרא דידן והכי אמר התם א' ר"א בר ממל אלו הי' לי מי שימנה עמי היתרתי בשר בכור להישקל בליטרא והתרתי שיהיו עושים מלאכה בחש"מ כלום אסרו בשר בכור מלשקל בליטרא לא כדי שימכרו אותו בזול והן מערימין עליו ומוכרין אותו ביוקרכלום אסרו לעשו' מלאכה בחש"מ אלא כדי שיהו אוכלין ושותי' ויגעין בתורה ואינהון אוכלין ושותין ופוחזין והא לפ"ד הא דאסו' לישקל בשר בכור בליטרא אינו אלא מדרבנן ומטעמא שיהי' נמכר בזול וברפ"ו דבכורות (דף לא) בגמ' דידן לא משמע הכי דתנן כל פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ונמכרין באטליס ונשחטין באיטליס ונשקלין בליטרא חוץ מבכור ומעשר הנאתן לבעלים פ"ה הנאתן להקדש ומפרש בגמ' מאי הנאתן להקדש אדמעיקרא כדון דשרית לי' נמכרין באטליס ונשחטין באטליס ונשקלין בליטר' טפי ופריק מעיקרא אבל בכור ומעשר הואיל והנאתן לבעלים ולא להקדש ל"ל בה אם מוכר בזול ואסור משום זילותא דקדשי' כדמוכח להדי' בפ"ח דזבחי' (דף עה) בעי רמי ב"ח התפיס בכור לבדק הבית מהו שישקול בליטרא רווחא דהקדש עדיף או זלותא דבכור עדיף הרי לא כדי שימכר בזול אסרו לשקול בליטרא אלא הא דאסו' לשקול הוא הסיבה שגורם למכור בזול והא דלא חששו להפסד הוא מפני שהנאתן לבעלים ואיסור למכו' בליטרא הוא מט"א משו' זילותא וה"מ להדי' בגמ' דידן פ' חלק (ד' קיב) ובפ"ק דתמורה (דף ח) דהוי מה"ת דאמ' התם מי שנאכל בתורת בהמתך יצא בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך דתנן כל פסילי מוקדשין כו' ונשקלין בליטרא חוץ מבכור ומעשר וכן כתבו התו' שמהא משמע שמה"ת א"נ בליטר' והשתא י"ל כמו שחולק בהא אגמ' דידן ה"ל בהא דאסו' מלאכה בחש"מ חולק נמי ולגמ' דידן דמפיק לה מקראי או מק"ו הוי מה"ת והרא"ש רפ"ק דמ"ק הוסיף לומר דאינו אלא מדרבנן ואמ' דהתינח למאן דדרש ביום השביעי עצרת לדידי' מסר הכתוב לחכמים משום דמקראי משמע לאסור במקצת מלאכ' ולא בכל מלאכה אבל שאר תנאי דדרשי איסו' מלאכה מקראי או מק"ו מנ"ל לחלק במלאכו' ועו' איך דרש מחג המצות תשמו' איסו' מלאכה לחש"מ א"ו אסמכת' בעלמא היא ונ"ל דאין אילו ראיות כלל דכבר בארתי יפה בפנים דמדכתב רחמנא איסור מלאכה בהדיא בא' וז' פסח וא' וח' של חג וחש"מ מייתי לה רק מרבוי' משמע מקצתה

מותר ומקצתה אסו' ולא מסרן אלא לחכמים וכן מאן דדריש מחה"מ תשמור הכי מייתי לה מדסמך ז' ימים תאכל מצות לתשמור ולא כתוב תאכל מצות ז' ימים ש"מ תשמור אז' ימים נמי קאי וקרי בי' תשמו' ז' ימים ותשמור ממלאכה קאמ' דאי מאכילת מצה דאיירי בי' קראי להדי' קאי ה"ל למימר תאכל מצה ז' ימים עו' כתב הר"ש וכן ר"י דאמ' ק"ו לאסו' מלאכה בחש"מ האי ק"ו למעקר קרא הוא דכתי' ז' ימי' מצוה תאכלו ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו וגומ' ביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וכן כתי' נמי בחג הסוכות אלמא מוכח קרא להדי' דלא נאמ' כ"א לאכילת מצה ולהקרבת אשה אבל מלאכה לא נאסרה כ"א א' וז' א"ו ק"ו ליתא אלא אסמכתא בעלמא ולחזק דברי חכמי' שאסרו מלאכה בחש"מ וג"ז א"ר כלל דכבר פי' בפנים דר"י דדרש ק"ו לאסו' מלאכה בחש"מ נמי אינו אלא בדבר האבד בלבד והתורה דאסר' מלאכ' בא' וז' לבד היינו בכל מלאכה אחר שנדחו ראיי' המפדשים דמלאכות חש"מ אינו אלא דרבנן אביא ראיי' להיפך שהוא מה"ת חדא שזה דוחק גדול מה שפי' הא דקאמר הגמ' מכלל דתרוייהו ס"ל דחש"מ אסור בעשיית מלאכה אע"ג דאינו אלא מדרבנן כיון דאקראי סמכינן לה למיתסר למ"ל לאוקמי לי' קרא דשרי להדי' בהכי דמה בכך כיון דאינו אלא דרבנן למה לא אפשר לאוקמי לקרא דשרי בהכי גם מה שפי' הא דאמ' דמ"ק ל"מ אבל דרבנו אלא אפי' חש"מ דאוריי' כעין דאוריי' קאמ' לפי שיש לה סמך מקראי מה"ת קרי לי' דאורייתא א"ו דאורייתא ממש ובפני' הבאתי ראי' גדולה דהוה מה"ת ממש מדתמה ר"י אקרא דחג האסיף בחש"מ מי שרי והא כמה תנאי בפ"ק דסנהדרין [ד' יד] דרשי חג האסיף אחש"מ ואסיף ממש קאמ' ולא חג הבאה בזמן אסיפה ומאי קשי' לי' אדר"ל טפי מעל כל הני תנאי ועפ"ז מוכח דמלאכת חש"מ אסורה מה"ת ע ש בפנים וא"ל לכפול את הדברים ועוד נ"ל לה"ר מהאי דפ"ב דכריתות דס"ל לת"ק דגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת כישראל בחש"מ והיינו בדבר האבד ואקראי קאי דמ"ל בפ"ד דיבמות וינפש בן אמתך והגר זה גר תושב ומשמע לי' דרבי' קרא לג"ת שאסו' במלאכה אפי' לעצמו אלא שאינו חמיר כישראל ודי לך לאיסרו כיום הקל שהוא חש"מ והשתא אא"ב דחש"מ אסור בע"מ מה"ת ניחא דכיון דרבי קרא בהנפש סתמא אי אתה רשאי למשכו להחמיר עליו ודי לך לאוסרו בע"מ כיום הקל מימי שביתה האמור בתורה שהוא חש"מ אבל אי אמרת דחש"מ בדבר שאינו אבד אינו אלא מדרבנן כיון דלא מצינו שביתה מה"ת בדבר שאינו אבד לחוד מנין לנו לאוקמי שביתות ג"ת בדבר שאינו אבד לחוד מה שלא מצינו שביתה דוגמתה בשל תורה וע"ל להביא ראייה לזה מפרק ב' דביצה (דף יט) אין מביאן תודה בחג המצות מפני חמץ שבו ולא בעצרת

מפני שהוא יום טוב אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות רש"א כו' כל שאינו באה בחג המצות אינו באה בחג השבועו' ובחג הסוכות מתקיף לה ר"ז השתא סילותי מסלתינן פי' דקוצצין עצים במועד לצורך המועד נדרים ונדבות מבעי דס"ד דר"ז דר"ש למיסר להקריב נדרים ונדבות בחש"מ משום מלאכה קאתי ואי חש"מ מותר במלאכה מה"ת ל"ל למפרך מסילותא עדיפא מיני' ה"ל למיפרך הא אין אסור מלאכה לגמרי בחש"מ מן התור' ואיך מייתי לה ר"ש מהיקשא דקראי דחה"מ ועוד אי אין עקור לאסור מלאכה בחש"מ מה"ת איך טעה ר' זירא דמשום איסור מלאכה קא אסר ר"ש בנו"נ בחש"מ מקראי כיון דמ"ה אין בין חש"מ לימי החול לענין מלאכה ולא כלום א"ו ש"מ בחש"מ אסור מה"ק ענ"ל לה"ר מהא דאמרינן רפ"ב דתמורה (דף יד) כי אתא ר"ד אר"י משו' ר"ש בן יהוצדק אלה תעשו לה' במועדיכם אלו חובות הבאות חובה ברגל מלבד מנדריכם לימד על נו"נ שקריבין בחש"מ ואי איסור מלאכה בחש"מ אין לה עיקר מה"ת ל"ל למישרי נו"נ בחש"מ פשיטא מ"ש מכל ימות החול א"ו ש"מ דע"מ בחש"מ אסור מ"ה וצריך קרא למישרי נו"נ ואע"פ שק"ל ל"ל קרא למישרי להקריב נו"נ בחש"מ הא מסברא ידעינן לה השתא סילותי כו' וכקו' ר"ז בפ"ב דביצה יתבאר במקו' אחר אין כאן מקומו מ"מ ש"מ דעש"מ בחש"מ אסו' מה"ת ואל תקשה עלי מהא דקיי' לן בפ"ק דביצה אליבא דב"ה דאמר מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וה"נ אח' התם גבי הבער והשתא איך אפש' לומר דמלאכת חש"מ אסור מה"ת הא כיון דדבר דדבר האבד שרי וכן אין לו מה יאכל וכיוצא כדאמ' בפ"ב דמ"ק א"כ בטלת כל איסור מלאכה בחש"מ דנימא מתוך שהותרה לצורך דבר האבוד הותר לגמרי וכ"ת היא הנותנת דהא אי אמרת מתוך בטלת הכל לגמרי בע"כ א"א לך לומר מתוך דא"כ מלאכת חש"מ שאסר' תורה לא משכחת לה כלל ליתא דא"כ נגמור מיני' דל"א מתוך וגבי י"ט נמי לק"מ דהא פי' התו' התם דל"א בלאו לצורך כלל מתוך אלא היכי דאיכא לצורך מצוה או שמחת י"ט אבל בשלא לצורך כלל ל"א מתוך השתא מ"ל איסור מלאכה בחש"מ בשלא לצורך כלל דבהכ"ג ל"א מתוך ומ"מ ק"ל לרבה דאמ' בפ"ג דפסחים (דף מז) דהאופ' מי"ט לחול אינו לוקה הואיל ואיקלע לי' אורחי חזי לי' ופריך התם לרבה מדתנן יש חורש תלם א' וחייב עליו ח' לאווין החורש בשור וחמור כו' וי"ט כו' וא"א הואיל אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לאכסוי דם ציפור ופי' התו' אם הי' דם ציפור במקום החרישה וכה"ג אם הי' מבקש עפר אחר ינגב הדם או יטשטש ע"י מים ולא יקיים מצות כיסוי וגם מיירי שאין יכול לקפל וליטלו דאל"כ ל"ש כאן דלדחי עשה לל"ת כדאמ' ר"ל בשבת כ"מ שאתה מוציא עש' ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת אלמא אע"ג

דאין כאן דם ציפור במקום החרישה אפ"ה אמר אלו הי' כאן דם ציפור ובגוונא דאם הי' מבקש עפר אחר יטשטש או ינגב וגם בענין שאין יכול לקופלו וליטול דאל"כ ל"ש כאן דיבא עשה וידח' ל"ת ש"מ דאמר הואיל אילו הי' מזדמן שעת היתר אפילו בענין רחוק כזה אף על גב דבשעה שחורש אין כאן שום צד היתר אפילו הכי אמרינן הואיל אלו הי' כאן שעת היתר ואפילו בענין רחוק כזה כ"ש דיש לומר גבי מלאכת חש"מ הואיל ואלו היתה מלאכה זו דבר האבד א"נ אין לו מה יאכל הי' שרי' השתא נמי שרי ולפ"ז כמעט בטלה כל איסור מלאכה בחש"מ ל"מ לאיסורו אלא מעט על צד רחוק י"ל דוודאי בכה"ג לא אמר הואיל אילו הי' כאן צד היתר כיון דהשתא בשעת עשיית מלאכה זו אין כאן שום צד היתר קמן ואלו הי' כאן לא אמ' ופיר' הלכה דפ"ג דפסחים הוא ע"ד אחרת ואעתיק מש"כ בחידושי וזה תופסו אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכסוי דם צפור ק"ל מאי בכך הא אפילו אי לאחר חריש' איזדמן לו דם צפור לכסות מ"מ כי חרש באיסור חרש כיון דבשעת חרישה אכתי לא הי' דם ציפור במקום חרישה דקי"ל אין עשה דוחה ל"ת אלא א"כ בעידנא דמעקר ללאו מקיים לעשה ומה"ט אמר' בפ"ק דביצה (דף ח) דאין עשה דכיסוי דוחה ל"ת די"ט אא"כ בהדי דכחש מכסי דומיא דסדין בציצית אבל לא לבתר דכתיש ול"ל דנימא אילו הי' שם דם ציפור אינו חייב אחרישה משום דחזי לי' השתא נמי לא לחייב משום הואיל ליתא דעד כאן לא קאמר רבה דאמר הואיל אלא משום דאי מקלע לי' אורחים חזי לי' דבשעת אפי' י"ל דבהיתר אפה ני' דה"ל צורך וה"נ אופ' מי"ט לי"ט הא לא"ה לא אמר דנימא הואיל וקודם אכילה שרי' לאחר אכילה נמי שרי אע"ג דהוי מי"ט לחול והא ע"כ עיקר טעמא דרבה משום הואיל דאורחים הוא וכדמוכח לקמן בהא דבעי לאוקמה הא דרבה ור"ח במחלוקת ר"א ור"י ובמאי דדחי לה ר"פ ע"כ ל"ק ר"א כו' אבל הכי דלאורחי' חזי לדידי' לא אמרי' הואיל ונ"ל הא דפריך אחרישה לא לחייב לאו משום הואיל דלמפרע קא קשיא לי' הואיל ואלו הי' שם דם ציפור היה שרי' חרישה זו משום מצות כיסוי דוודאי הואיל למפרע לא אמרינן אלא הכי ק"ל כיון דמשכחת לה לשום חרישה דשרי' בי"ט במקום מצות כיסוי כגון אי ה"ל דם ציפור כאן קודם חרישה דאתי עשה ודחי ל"ת השתא שרי נמי לחרוש אע"ג דלא קדים דם ציפור לחרישה מה"ט מתוך שהותרה חרישה לצורך מצוה הותר' נמי שלא לצורך וכדקאמר בפ"ק דביצה (ד' יב) לב"ה מתו' שהותר' הוצאה לצורך הותר' נמי שלא לצורך מ"מ של"ל לגמרי לא אמר מתוך כדאמר הכא גבי האופה מי"ט לחול אלא בשיש לו צורך קצת כמו לצורך מצוה כגון קטן למולו ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו אבל בשלא לצורך לגמרי לא אמר מתוך וכמ"כ התוספ' שם וא"כ ה"נ גבי חרישה כיון דבמקום דם ציפור דחי עשה דכיסוי לל"ת

די"ט דהא בעידנא דמעקר לאו מקיים לעשה שלא במקום דם ציפור נמי אמר' מתוך ומ"מ אם א"א לחרישהזו שתהי' לצורך מצוה כלל אלא לצורך רשות גרידא ה"נ דלא אמ' מתוך וחייב כדפי' אלא כיון שאפשר לחרישה זו שתועיל קצת לצורך מצו' כגון אם נשחט להבא ציפור במקו' חרישה זו ויקויים מצות כיסוי ע"י חרישה זו אע"ג דמצד עצמו של כיסוי דלהבא לא ניתנה י"ט לידחות אצלו כיון דעדיין לא שחיט ולא מקיים לעשה בעידנא דמעקר ללאו מ"מ אמר' מתוך שהותרה לצורך כיסוי דלעבר הותרה נמי שלא לצורך כיסוי דלעבר אלא משו' מצות כיסוי דלהבא נמי ש"ד כמו להוציא קטן למולו ואינך דשרי משום מתוך אע"ג דבעידן דמעקר ללאו לא מקיים לעשה אפ"ה הואיל וצורך מצו' הן ש"ד ה"נ לא שנא והשתא פריך שפיר לרבה דאי' לי' הואיל בלהבא הואיל ואי מיקלע לי' ה"נ נימא הואיל להבא הואיל ומיקלע לי' ד"צ אחר חרישה במקו' זה וה"ל החריש' זו לצור' מצוה קצת הי' מותר לחרוש קוד' שחיטה אע"ג דלאו בעידנא דמעקר הוא משוה מתוך שהותרה כיסוי דלעבר דה"ל בעידנא דמעקר (גון) [צ"ל כגון] בעידנא דחרש מכסה לה כדפי' התוס' הותרה נמי כיסוי דלהבא משו' מתוך דה"ל צורך מצוה א"כ אפי' לא איקלע לי' ד"צ אמאי חייב נימא הואיל וא מיקלע לי' כדאמ' גבי אופה הואיל ואי מיקלע לי' אורחים ויש לי ללמוד מכאן דכמו דאמ' הואיל גרידא לרבה וכן מתוך גרידא ה"נ אמ' מתוך והואיל ביחד שהרי א"א לפוטרו אחרישה אלא משום הואיל דחזי לכסוי והאי הואיל דלהבא לחוד לא מהני אלא א"כ נימא נמי מתוך שהותרה כיסוי לצורך לדעבר כדפי' וש"מ דאמ' הואיל ומתוך ביחד וא"ת מאי פריך דילמא מתניתן ב"ש היא דלי' לי' מתוך גבי קטן ולולב וס"ת כדאמ' התם וי"ל דא"א לאוקמי' סתם משנה כב"ש דב"ש במקום ב"ה אינו משנה וא"ת אכתי מאי פריך לרבה הא רבה ס"ל התם דלב"ה נמי ל"ל מתוך ובעירוב והוצאה לי"ט פליגי א"כ מכיסוי דלהבא אין כאן הואיל כיון דל"ל מתוך וי"ל דרבה וודאי הדר בי' משו' קשיא דר"י התם מדלא איפלגו באבני דמש"ה מסיק התם דבמתוך פליגי וב"ה ס"ל דאמ' מתוך והכי מ"ל מדברי תוס' דרבה הדר בי' מהא וכדפי' דלקמן גבי מבשל גיד הנשה בחלב בי"ט דפריך אביי לרבה וא"א הואיל אהבערה לא לחייב כתבו בשם ריב"א דמוכח מכאן דאמ' הואיל אפי' לב"ש דל"ל מתוך ואי לא הדר בי' רבה וס"ל דלכ"ע לא אמ' מתוך בלא"ה ע"כ הכי הוא דהא רבה מתוך ל"ל ואפ"ה אית לי' הואיל א"ו כמש"כ ע"כ בחידושי שם עוד כתבו התוס' אההוא ק"ו דר"י דמה ראשון וז' הוה מצי למיפרך מה להני שכן דבר האבד מיתסר אלא שאין זה ק"ו גמור אלא גילוי מילתא בעלמא לפי מה דפי דמלאכה לא מיתסר אלא מדרבנן ונ"ל דאין זה ראיי' דמלאכה בחש"מ לא מיחסר מה"ת מדלא פריך אהאי ק"ו מה להני שכן

דבר האבד מיתסר דוודאי מכח ק"ו זה הי' שוה לחש"מ לראשון ושביעי לגמרי ליתסר כמותם אף דבר האבד והא דשרי היינו טעמא כדפי' בפנים דר"י אקרא דרי"ה סמיך דנ"ל לחש"מ של סוכות מקרא לאסו' שאינו אבד ולהתיר אבוד וכפי' בפנים מש"ה א"א לו ללמוד בהאי ק"ו לאסור נמי אבד דהא איכא למיפרך של סוכות יוכיח דאיכא נמי קדושה לפניהם ולאחריהם ואפ"ה אבד שרי וה"ה נמי לשל פסח אבד שרי מ"מ אין זה פירכא על ר"י דמצד הק"ו ראוי למיתסר אפי' אבד אלא מצד אחר אתי' לן שריותא לאבד אבל מצד הק"ו אתי' לן איסורו לגמרו בכל ענין:

דף יז ע"ב ופנית בבוקר בפני' כתבתי אפי' לר"ע דס"ל תחומין דאורייתא מלא יצא איש ממקומו ביום השבת כדאמר בסוף פ"ק דערובין ה"מ בשבת דחמור ואכתי י"ט דקיל משבת אין לנו דאין למידן קל מחמור להחמיר עליו ובע"כ תחומין בי"ט אפי' לר"מ אינן אלא מדרבנן אע"ג דר"ע מפיק דתחומין מן התורה בפ"ה דסוטה מומדתם מח"ל את פאת קדמה אלפים באמה ומקרא א' אומר מקיר העיר וחוצה אלף אמה כו' הא כיצד אלף אמה מיגרש ואלפי' אמה תחום שבת נמי אקרא דאל יצא סמיך וכדיליף לה רב חסדא בפ"ה דערובין (דף נא) למדנו מקום ממקום ומקום מניסה כו' עד וחוץ מחוץ והאי מקום דקרא אל יצא איש ממקומו הוא וחוץ דקרא דומדתם מחוץ לעיר פאת קדמה אלפים באמה הוא חדא דאי לא תימא הכי מתניתן דר' חייא ספ"ק דתני לוקין על ערובי תחומין ונ"ל מקרא דאל יצא מני לא ר"ע ולא רבנן דלרבנן תחומין מד"ס בכולהו גמ' ולר"ע דס"ל תחומין מה"ת מ"מ מלקות מנין אי נ"ל מומדתם מחוץ לעיר אין כאן לאו אלא איסורא בעלמא ועוד מנ"ל לר"ע דקרא דאלף אמה למגרש ואלפי' אמה לתחום שבת איפך אנא דילמא אלף לתחום שבת ואלפיים למגרש מגזירת הכתוב שהרי בקרא הכי כתיב ומגרשי הערי' אשר תתנו ללוים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפיים אמה וגו' והעיר בתוך זה יהי' להם מגרש הערים ולר"ע מגרש הערים דסיפי' דקרא לאו אאלפים קאי אלא על אלף אמה דרישא ואימא איפכא דמגרש הערים דרישא אאלפים דסיפ' ואלף אמה לתחום שבת ויש לדחות בדוחק גדול אבל אי ר"ע אקרא דאל יצא סמך וכדר"ח ניחא שהרי התם מקשה הגמ' אדר"ח ונילף מקיר העיר וחוצה אלף אמה ומשני דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצ' ועוד אטו משו' דקשי' לר"ע קראי אהדדי מוקי לתחו' שבת בדבר חדש שאין שום רמז בכל התורה כולה לאסו' תחומין בשבת א"ו ר"ע אקראי דאל יצא סמך ומפיק לי' מאלפיים באמה דשיעור מקומות של תחומין הוה אלפיים וכן כתבו התוספות להדיא בסוף פ"ק דערובין גבי הא דקאמר שם לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דר"ע ס"ל תחומין דאורייתא ונ"ל במי

שהוציאו מאל יצא וכ"ת אי לא ילפינן איסור י"ט משבת לענין תחומין ואפי' לר"ע איסור תחומין בי"ט אינן אלא דרבנן שהרי בקרא דאל יצא יום שבת כתי' שהוא שבת דחמיר א"כ הא דתנן בפ"ה דביצה (דף לו) אלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה ומפרש בגמ' טעמא דאין רוכבין ע"ג בהמה גזירה שמה יצא חוץ לתחום ומקשה ש"מ תחומין דאורייתא ומסיק אלא גזירה שמא יחתוך זמורה משמע אי הוה תחומין דאורייתא הוה נ"ל בה"ט דגזירה שמא יצא חוץ לתחום ואמאי הא מ"מ תקשה לן דהרי בהאי מתני' בסיפ' תנן שכל אילו אסורין בי"ט הרי בי"ט תחומין דרבנן לכ"ע ואמאי אסיר רכיבה בי"ט משום האי גזירה א"ו ילפינן איסור תחומין י"ט משבת ולמ"ד דאורייתא בי"ט נמי הוה דאורייתא וי"ל הואיל דתחומין בשבת דאורייתא ושייך למיגזר על רכיבה בשבת אטו איסור תחומין דאורייתא גזרו נמי בי"ט אטו שבת אע"ג דהוה גזירה לגזירה כדאמ' בפ"ב דביצה (דף יח) דמפ' רבה טעמא דגזרו אטבילת כלים בשבת או י"ט משו' שמא יעבירנה ארבע אמות בר"ה וגזירה י"ט אטו שבת ופי' שם התוס' ולא הוה גזירה לגזירה די"ט ושבת אחת היא מיהו הא פלוגתא דקמאי הוא הנה הרמב"ן כתב בתורת האדם כתב בעל הלכות עבדין דישראל אסור להון למקבור מתין בי"ט ראשון דהא דאמ' רבא יתעסקו בו עממין מאי עממין גוים אבל עבדים לענין מלאכה דשבת וי"ט אתקושו למרייהו אי קברי מחינן והרמב"ן כתב עליו ומ"מ לא נתברר לי מנין לבעל הלכות שיהי' י"ט כשבת לענין אסו' מלאכה דעבדים דכיון שגזירת הכתוב בשבת אין למדין ממנו י"ט שאין דנין קל מחמור להחמיר עליו ונ"ל שריב"א ס"ל כהרמב"ן דברפ"ק דפסחים יליף ר"ע התם דאך ביום הראשון תשביתו שאור מעי"ט דאילו בי"ט הא כתיב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה ואמר רבא שם ש"מ מדר"ע תלת ש"מ דאין ביעור חמץ אלא שריפה וש"מ הבערה לחלק יוצאת וש"מ ל"א הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ופי' התוס' ש"מ הבערה לחלק יצאת מדקרי לה אב מלאכה ועו' אומר ריב"א דלמ"ד ללאו יצאת לא הי' אסור בי"ט כיון דאין שם מלאכה עלה אלמא לפי' ריב"א אי הבערה ללאו בעלמ' יצאת ואין חיוב עליה דלא הוי בכלל לאו דל"ת מלאכה שנ' גבי שבת אע"ג שפרטה תורה עלה לאו בפני עצמה דכתי' לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת אפ"ה כיון דאינו בכלל מלאכה לא תעשו לא נאסרה בי"ט שלא נאמר בתורה גבי י"ט אלא כל מלאכת עבודה ל"ת אבל שאר אסורי שבת שלא נכללו בלאו דמלאכה ומקרא אחרינא ילפינן להו בשבת שבת דגלי קרא גלי י"ט דלא גלי לא גלי דא"א למילף י"ט הקל משבת החמור וא"כ הה"נ דשביתות עבד ובהמה שנ' בשבת מקרא אחרינא ולא מקרא דל"ת מלאכה והה"נ לתחומין אליבא דר"ע

בי"ט שרי' ואליבא דבעל הלכות י"ל דמפ' כפי' ראשון של התוס' וכן פרש"י שם ובא"ח ס' תצ"ה כתב הב"י בשם הכל בו שביתת בהמ' ומחמר יש אוסרין בי"ט שאחר שנקרא מלאכה הרי זה בי ט בכלל ל"ת מלאכה יש אומרי' שאפי' בי"ט מותר שאין לאוסרו רק בשבת שפרט לך בה הכתוב ופי' הב"י טעמן של המתירין משו' דא"ל דשביתות בהמ' ומחמר לאו בכלל ל"ת מלאכה נינהו שהרי אינן בכלל מ' אבות מלאכות ולא מתולדתיהן אלא לאו בפני עצמה יחוד להו קרא וכיון דלא כ"ר בי"ט משרי שרי ומדברי כולם למדנו דשביתת בהמה ושביתת עבד וכן לתחומין אליבא דר"ע שווין הן בי"ט אי ילפינן י"ט משבת כולן אסורין ואי לא ילפינן לה כולן מותרין ביום טוב דאין טעם לחלק ביניהם ואחרונים בא"ח (סי' רמ"ו) שכתבו ביום טוב אינה מצוה על שביתת בהמתו (ובסימן ד"ש) כתבו דאדם מצוו' על שביתת עבדו בי"ט ל"ד דאין נחלק ביניהם אלא או שניהם אסורין או שניהם מותרין מה"ט דפי' וכ"ת אי לא ילפינן י"ט משבת הא דדרשינן ברפ"ה דפסחים (דף נט) עולת שבת בשבת ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול בי"ט והא האי קרא גבי שבת דחמור כתי' מנ"ל למילף מיני' עולת חול בי"ט הקל כבר פי' שם התוספות בשם ריב"א דאתיא כר"ע דאמר בסוף אלו קשרי' (דף קיד) עולת שבה בשבתו למוד על חלבי שבת שקריבין בי"ט ומשמע לי' קרא עולת שבת זו בשבת אחרת דהיינו של שבת בי"ט מכלל דשל חול בי"ט לא קרבה ונ"ל להר' דילפינן י"ט משבת להחמיר דבפ"ג דפסחי' (דף מ"ח) פריך לרבה דא"ל הואיל מהא דתניא המבשל גי"ה בחלב בי"ט וכו' לוקה חמש וא' מנהון משו' הבערה וא"א הואיל אהבערה ל"מ וכו' ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ונ"ל לאיסור מוקצה מדכתי' והיו ביום השישי והכינו ואזהרתי' מל"ת כל מלאכה אלמא דיליף איסור מוקצה מוהכינו דכתיב גבי שבת לאסור נמי בי"ט מן התורה מדלוקין עליו וה"נ מוכח בפר"ק דביצה (דף ב) דמפרש רבה בהא דביצה שנולדה בי"ט דל"ת לב"ה הכא בי"ט שחל להיות א"ש עסקינן וכו' ואין י"ט מכין לשבת ואין שבה מכין לי"ט ומשמע התם דהכנה דאורייתא היא בין של י"ט לשבת ובין של שבת לי"ט והשתא בשלמא הא דאיו"ט מכין לשבת ניחא מדכתי' גבי שבת והי' ביום הששי והכינו וסתם ששי הוא חול אבל הא דאין שבת מכין לי"ט מנ"ל ואעפ"י שהתוס' פי' שם דאתיא מכ"ש כיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין לי"ט נ"ל דק"ו פריכא הוא שהרי התוס' בעצמן כתבו שם והק' רש"י א"כ ביצה שנולדה בא' בשבת או לאחר י"ט תיאסר מכ"ש דשבת וי"ט לא מכינו אהדדי כ"ש דלא מכינו לחול ותי' דגבי סעודות חיל ל"ל הכנה דאין סעודות חול חשיבי וש"מ דהא דאין י"ט מכין לשבת הוא מחמת חשיבות דשבת שהרי י"ט לחול מכין וא"כ מנ"ל למילף מכאן דאין שבת מכין לי"ט

די"ל י"ט דקיל לא אחשבי' רחמנא ושבת מכינו לו כמו שמכין לחול א"ו ש"מ דילפינן י"ט משבת ושם יתבאר בחי' באורך: סליק מסכת חגיגה דף ב ע"א מגילה נקראת בי"א ק"ל אמאי לא תנא קורין את המגילה בי"א כדתנן לקמן בפרק ב' אין קורין את המגילה. וכה"ג דייק רפ"ק דקדושין (דף ב) גבי האשה נקנית ופרק ב' תנא האיש מקדש ויש לומר דמה"ט לא תנא הכא קורין את המגילה משום דזמנים חלוקים הן לאנשים מחולקים לבני כרכים ולבני עיירות ולבני כפרים וזמנו של זה אינו כזמנו ש"ז ואין הכל קורין בכל הימי' הללו מש"ה תנא מגילה נקראת דמ"מ קריאתו בכל הני יומי באנשי' מחולקי'.

מיהו י"ל דאין בזה קפידא כ"כ דה"נ תנא התם בפ"ב ולא מלין ובס"פ י"ט דשבת תנן קטן נימול לח' ולט' וכו': לא פחות ולא יותר פירש"י ל"פ מי"א ולא יותר מט"ו. וק"ל א"כ ה"ל משנה שאינה צריכא כיון דתנא מגילה נקראת מי"א עד ט"ו פשיטא שאין להקדים ולא לאחר ועק"ל אי ל"פ ולא יותר שניהן אימי החודש קאי א"כ לא קמ"ל תנא אלא שלא להוסיף על קריאתה על מנין הימים הללו שמי"א עד ט"ו אבל שלא להפחית מה' ימים הללו לא מיירי כלל וזה תימא שעל התוספות חשש והזהיר באזהרה כפולה בל"פ ולא יותר ועל הפחות לא חש כלל ולא תנא מידי הא נפקא הקלה בפחות כמי בתוספת דהא מוקפין אין י"ח בקריאת י"ד.

ועק"ל על פי' זה דאי האי ל"פ ולא יותר אמנין ימי החדש קאי א"כ ה"ל למימר לא קודם ולא מאוחר וכדתנן לקמן באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין ול"נ לפ' להא ל"פ ולא יותר אמנין הימים שמי"א עד ט"ו שהמגילה נקראת בהן קאי וקמ"ל לאפוקי מדר"י דא' בגמ' בזה"ז א"ק אותה אלא בזמנו מש"ה תני ל"פ כלומר דלעולם אין המגילה נקראת פחות מה' זמנים הללו אפי' בזה"ז ואיידי דתני ל"פ תנא נמי לא יותר ויש הוכחה לפי' זה בגמ' וכמ"ש שם: כרכים המק"ח וכו' קורין בט"ו הא דנקט לכרכים קודם לעיירות גדולות ונקט לסידרא דירחא למפרע וברישא נקט כסידרא דירחא בי"א בי"ב בי"ג וכו' וכה"ג דייק בגמ' (דף ד) גבי חל בב' י"ל איידי דזוטרא מילי דכרכים פסיק שדי להו והדר נקט לע"ג דכייל להו תנא בהדי כפרי' דנפישי מילייהו כדמסיק וכה"ג משני הגמ' גבי שבועות וידיעות הטומאה בפ"ק דשבועות (דף ג) וה"נ אמ' רפ"ב דבכורות (דף יג) דמש"ה מפרש מילי דבכור בהמה טמאה קודם לטהורה.

ועי"ל דבסיפא איידי דמתהפכא לי' נקט סידרא דיומא וממיל' הוי סידרא דירחא למפרע כדמפ' בגמ' וכיון די"א די"ב די"ג דבני הכפרים בע"כ נקט סידרא דירחא למפרע נקט נמי לי"ד וט"ו בכרכי' וע"ג סידרא דירחא למפרע דזה וזה לפ' רישא דקתני מגילה נקראת

בי"א בי"ב וכו' קאתי. מיהו תי' א' נ"ל עיקר מדדייק גמ' אסיפ' מ"ש דנקט סידרא דירחא למפרע גבי חול בב' ולא דייק כן אריש‍א דכרכים המוק"ח: כפרים וע"ג קורין בי"ד.
לקמן במתני' מפ' איזהו עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים פחות מכאן ה"ז כפר. וק"ל אמאי לא כייל לכפרים ברישא בהדי מוקפין חומה לקריאת ט"ו ונ"מ שאם חל י"ד בא' בשבת או בד' כפרי' המוקפין חומה קורין בב' או בה' שהיא זמן קריאה עיירות כדתנן גבי חל י"ד בב' או בה כפרים קורין בו ביו' וטעמא משים דמיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן וכדמפ' בגמ' ולכאורה נ"ל משום זה דכפרים המ"ח אע"פ שאין בהם עשרה בטלנים דינן ככרך ולעול' א"ק אלא בט"ו וכמש"ל בשם התוס' הילכך שייר לכפרים ברישא ולא כייל להו בהדי מק"ח משום דבעי לסיימי אלא שהכפרים מקדימין ליוה"כ והא הקדימה בדידהו למ"ל והנ"מ מדתנן איזה ע"ג כל שיש בה ע"ב ומדמפ' איזה ע"ג ושביק כרכים מק"ח דתנינן בר שא קודם לע"ג ש"מ דמק"ח א"צ עשרה בטלנים אלא שאכתי י"ל נהי דמק"ח שאין בה ע"ב אין דינם ככפר לגמרי לדחות ליוה"כ דלא מחתינן להו תרי דרגא מדין מק"ח לדין כפרים לגמרי מיהו חד דרגא מדין מק"ח לדין עיירות מחתינן להו לקרות בי"ד ולפי"ז סיפא נמי ניחא דנקט איזה ע"ג משום דמסיים עלה פחות מכאן ה"ז כפר להקדים ליוה"כ ואלו מק"ח אינו כן דאפי' פחות מכאן זמנם קבוע לקרות בי"ד לעולם אלא שלפי"ז מק"ח הללו שאין בהם עשרה בטלנים לא נאמר זמנם כלל במשנתינו דאינם בכלל המק"ח דאלו קורין בט"ו ואלו בי"ד וגם בכלל עיירות גדולות אינן דהא סיפא דמתני' דאיזה עיר גדולה כל שיש בה ע"ב לפרש רישא קאתי והא הללו אין בהם ע"ב אפ"ה קורין בי"ד וגם בכלל כפרים אינו דהא אין מקדימין ליוה"כ כמותן ולפי' התוס' ניחא הללו בכלל מק"ח דמתני' אע"פ שאין בהם ע"ב ולקמן דתלה מילתא בע"ב אעיר גדולה בלחוד דוקא קאי וכדתנא להדיא איזה ע"ג וכו' מ"ת אין זה ראי' מדלא תנא ברישא כרכים וכפרים ש"מ דאלא שהכפרים מקדימן ליוה"כ לאו עליהו קאי דאפ"ת לכפרי' המק"ח מקדימן נמי ליוה"כ אפ"ה שביק להו ברישא משום שהאי אנא שהכפרים מקדימין לפרושי רישא קאתי דתני מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג והא דנקראת בי"א למ"ל אלא בחל י"ד בא' בשבת כדמפ' ואזיל והא גבי כפרים המק"ח קריאת י"א למ"ל לעולם כיון די"ד חל בא' בשבת קריאת ט"ו דמק"ח למחר בב' בשבת א"כ קורין בזמנם בב' בשבת דהא מיוה"כ ליוה"כ לא דחינן כדתנן חל בה' כפרים וע"ג קורין בו ביום ולא ביום ב' שהוא י"א מה"ט כדמפ' בגמ' ובהכא נמי א"ש הא דנקט בסיפ' איזה ע"ג משום דרוצה לסיים פחות מכאן הרי זה כפר ולפרושי דאלא שהכפרים מקדימן ליוה"כ דתנא רישא קאתי דנקראת בי"א נמי והא במק"ח למ"ל כדפי' ענ"ל לכאורה לה"ר לסברת

התוס' מהאי דספ"ב דתענית (דף יח) דאר"י הלכה כרבי יוסי דס"ל התם ימים הכתובים במגילת תענית לפניהם נמי אסור ופריך והא אר"י הלכה כסתם משנה ותנן אע"פ שאמרו מקדימין מותרין בהפסד ותענית דקרו אימת אלימא בני חמיסר וקרו בארביסר והא של זה בזה אסור במגילת תענית דכתב בה יום י"ד ויום ט"ו יומי פוריא וכו' כדאמר לקמן (ד' ה) אלא בני ארביסר וקרו בתליסר יום נקנור הוא אלא בני ארביסר וקראו בתריסר יום טוריינוס הוא אלא דקרו בחדסר וקאמר מותרין בהספד ותענית אלמא לפניהם שרי ואיכא למידק אמאי שביק תלמודא לאורחא קמא שהתחיל בבני חמיסר וקרו בארביסר ובתר הכא מתליסר ולמטה מדלג דילוגי מחמיסר לארביסר דקא' אלא בני ארביסר וקרו בתליסר ובתריסר והל"ל אלא בני חמיסר וקרו בתליסר או בתריסר כמו שהתחיל בבני חמיסר ואע"ג דגבי חדסר בע"כ צריך למשבק לאורחא קמא דבני חמיסר דבהא למ"ל דקרו בי"א דמיום הכניסה ליוה"כ לא דחינן וכדפי' מ"מ לא ה"ל למימר בני ארביסר אלא גבי חדסר ולא לגבי תליסר ותריסר א"ו מש"ה לא נקט גבי י"ב וי"ג בני חמיסר משום דבדידהו למ"ל אלא להקדמת י"ד בלבד אבל הקדמת י"ב וי"ג שאינו אלא משום יום הכניסה של כפרים בבני ט"ו ליתא דמק"ח לעולם א"ק ביוה"כ וכדברי התוס' וכ"ת א"כ הקדמת י"ד לבני ט"ו המ"ל דקאמר בהתחלת דבריו אלימא בבר חמיסר דקרו בארביסר והא למ"ל אלא בחל י"ד בב' או בה' דבני ט"ו מקדימין ליוה"כ שהוא י"ד ואע"פ שרש"י פי' בני חמיסר סר וקרא בארביסר כגון שהלך לכפר (צ"ל לעיר) וקרא עמהן דפרוז בן יומא קרוי פרוז כדא' במגילה (דף י"ט) אני המה על פי' דהא וודאי כיון דצ"ל לקמן בפ"ב מקרא דעל כן היהודים הפרזים דפרוז ב"י קרוי פרוז מה"ו, פקע מיני' חובת קריאת מקומו לגמרי וחל עליו חובת פרזים של יום י"ד לכ"ד ואסור נמי בהספד ותענית ביום י"ד ככל הפרזים ואפי' משתה ושמחה נוהג בו ביום ול"ד להקדמה דכפרים דליתנו בכל הני ביום הקריאה אלא בזמנו בי"ד דהתם ה"ט כדאמר רבא בפ"ב בן כפר שהלך לעיר בן כך ובין כך קורא עמהן מ"מ האי כבני עיר בעי למיקרי ורבנן הקילו על הכפרים כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים וה"מ כי איתי' בדוכתי' כו' וכיון דה"ט הוא לא הקילו אלא לענין קריאה לחוד אבל לכ"ד אינו נוהג אלא בזמנו אבל פרוז ב"י דגלי קרא דהוי בכלל פרוז מעיקר תקנתם דדברי קבלה מקרא פרוז והיינו זמנו כדמוכח התם בגמ' דידן ובירושלמי וכמ"ש שם וזה ברור ועוד אני תמה על פירש"י דהאיך אפשר לפרש בני חמיסר דקרו בארביסר דהיינו פרוז ב"י דאם איתא האיך ס"ד לפ' מתני' אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין בהכי דא"כ מאי אריא מקדימין הא במאחרין ולא מקדימין נמי מ"ל כה"ג וה"ד בבן עיר שהלך לכרך דמוקף ב"י נמי קרוי מוקף כדאמ' התם ובוודאי חד

דינא אית להו לענין התיר הספד ותענית ועוד מאי פסקא דקאמר אע"פ שאמרו מקדימין
ול"מ משום פרוז ב"י הא במוקף ב"י הוי איפכא דמאחרי' ול"מ וזה קרוב לקושי' א' ועק"ל
אי האי מקדימין אפרוז ב"י קאי כדפרש"י מאי אע"פ שאמרו דתני ואהיא קאי דהא ההוא
דפרוז ב"י עדיין לא תנינן לה עד לקמן בפ"ב אלא וודאי ליתא להא דפירוש רש"י ואף על
פי שאמרו מקדימין איום הכניסה דכפרי' דתנינן לה במשנתינו קאי וש"מ דמק"ח נמי
מקדימין ליום הכניסה מדר"ל דהאי מקדימין בבני חמיסר דקרו בארביסר מיירי והיינו
דלא כדברי התוספות לק"מ דהאי דרצה לומר דמיירי בבני חמיסר וקראבארביסר לאו
אהקדמה דיום הכניסה קאי דהא בהא למ"ל וכדברי התוס' אלא אחל י"ד בע"ש קאי
וכדתני במשנתינו חל ע"ש כפרי' מקדימין ליוה"כ וע"ג ומק"ח קורין בו ביום ודע שיש
שם בפי' רש"י יותר תימא שפי' לאסור של זה בזה כגון בני ט"ו דקרו בי"ד ובני י"ד בט"ו
וזה פי' לפי שיטתו בפרוז ב"י ומוקף ב"י ומשמע דאין לאסור ש"ז בזה אלא בקרו אבל
בסתמא לא והא ודאי ודאי ליתא דהא לקמן (דף ו') גבי רבי דנטע נטיעה בפורים וכו' רבי
בר חמיסר הוי וכי נטע בארביסר הוי פריך עלה מהא דלאסור ש"ז בזה והשתא מאי פריך
הא ש"ז בזה אינו אסור אלא בקרו בו ורבי ל"ק אלא בחמיסר כדמסיק התם א"ו ש"ז בזה
בכל ענין אסור אפי' בדלא קרו ונחזור לענינינו דיש לה"ר מהכא לדברי התוספות מ"מ
יש לדחות ראי' זו דאפ"ת דמק"ח נמי מקדימין ליוה"כ אפ"ה ל"ק בני חמיסר וקרו בתליסר
משום דאה דלדידהו בלא ה"ט דיום נקנור הוא תליסר אסור בהפסד ותענית משום יום
דלפני י"ד דבשלמא בני י"ד דאסור להו י"ד מקרא הכתוב במגילה א"ל דיום שלפניו אינו
אסור כדאמ' בפ"ק דר"ה (דף יט) גבי צום גדלי' דאין אסור יום שלפניו דדברי קבלה הוא
דכד"ת דמי דא"ל חיזוק כשבתות אל דמותרין לפניהם וה"ט כתבו מקצת המפ' דמש"ה
נהגו להתענות בי"ג באדר יום לפני פורים משום די"ד דברי קבלה הוא ואצ"ח מיהו א"ל
הא דמהני ה"ט ה"מ לבני עיירות די"ד אסור להו מן הכתוב דד"ק אצ"ח לאסו' לפני' אבל
לבני מק"ח דאין אסור להו מד"ק אלא ט"ו אבל לא י"ד אלא משום מג"ת דאסרו ש"ז לזה
הא ודאי י"ד לדידהו צריך חיזוק לאסור י"ג שלפניו וכיון שכן לא המ"ל בבני חמיסר
וקרו בתליסר דא"כ אכתי תקשה לר"י דס"ל דימים הכתובים במג"ת אסור לפניהם א"כ
אמאי שרי י"ג לבני ט"ו הא לדידהו אין אסור י"ד אלא מד"ס דמג"ת דבעי חיזוק לאסור
י"ג שלפניו לפיכך גבי דקרו בתליסר נקט בני ארביסר דלדידהו י"ד אסור מד"ק דאצ"ח
לאסור י"ג שלפניו ואי לאו משום דה"ל יום נקנור הוי שרי וכיון דגבי תליסר בע"כ צריך
למשבק לאורחא קמא דבני חמיסר וצריך לדלג לארביסר נקט נמי בתריסר להאי אורחא
דקאי בי' השתא ואע"ג דמסיק ואזל אלא בבני ארביסר וקרו בתריסר יום טוריינוס הוא

והא ת"ל דמסיק קשה לר"י דאוסר לפניהם דא"כ בלא ה"ט דיום טוריינוס י"ב אסו' משום יום שלפני נקנור היינו דמשום הא ה"מ לאוקמי כבני ארביסר וקרו בחדסר לפיכך מוקי לאסו' י"ב מצד עצמו משום יום טוריינוס דהשתא א"א לאוקמי להא דר"י דאוסר לפניהם אפילו בדקרו בי"א דאם כן אסור משום יום דלפני טוריינוס כדמסיק ואזל והתוספות הביאו ראי' לדבריהם מדאר"יבל בגמ' (דף ג) כרך שאין בו ע"ב נידון ככפר דפריך מאי קמ"ל תנינא איזה ע"ג וכו' ומשני כרך איצטרך לי' אע"ג דמיקלע לי' מעלמא והל"ל מוק"ח א"ל אע"ג דחשיב חומה דידהו שהגינו מן האויבים וגם מ"ל מעלמא דהוי רבות' טפי א"ו במק"ח ל"צ ע"ב ולדידי א"ר מוכרחת דאפ"ת דהאי כרך מוק"ח מיירי אפ"ה לא הוי מ"ל מוק"ח א"ל דאין זה רבותא כלל דמ"ש מוק"ח משאינו מוקפת להא מילתא דעשרה בטלנים וכמו שהקילו לאינה מוקפת להקדי' ליוה"כ מטעמא דהספקות מים ומזון לאחיהם ה"ה למק"ח ואין הגנות מן האויב ענין לזה עוד ה"ר מהא דאמ' בגמ' כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר ובע"כ מיירי בדליכא עשרה בטלנים דאי בדאיכא מי גרע מע"ג שקורין בי"ד וטעמא דישב ולבסוף הוקף הא הוקף ולבסוף ישב קורין בט"ו ככרך אע"פ שאין בו ע"ב והר"ן דחה ראי' זו פי' דכי אמ' כרך שא"ב ע"ב נידון ככפר היינו לומר שאם רצו מקדימין ליוה"כ מיהו אם לא רצו קורין בט"ו והאי דכרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר היינו לומר שאין חומתו מעלה ול"מ אלא קורין בי"ד ואם אין בה ע"ב אם רצה להקדים מקדים ול"נ דאין זה דחוי אטו קריאת י"ד הוזכר הכא בהאי דישב ולבסוף הוקף נידון ככפר קאמר ולהקדים ליוה"כ אם א"ב ע"ב מיירי והשתא שפיר דייקי התוס' הא הוקף ולבסוף ישב א"נ ככפר ואם רצה להקדים אינו רשאי אע"ג דא"ר ע"ב מ"מ לדידי גם זה א"ר דריב"ל אמתני' קאי דתני הכפרי' מקדימין ליוה"כ ואריש קאי דקתני מגילה נקראת בי"א בי"ב וכו' והא אפ"ת דמק"ח נמי מקדימין ליוה"כ בא"ב ע"ב אפ"ה קריאת י"א שהוא בחל י"ד בא' בשבת במק"ח שזמנן למחר בט"ו שהוא גופא יום הכניסה למ"ל דהא מיום הכניסה ליוה"כ לא דחינן כדפי' לעיל ובע"כ י"א דתנינן גבי כפרים ל"מ ממק"ח אלא משאינו מוקפין דזמן קריאתן בא' בשבת שהוא י"ד והשתא ה"ק כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר דמתני' לכל מילי ואפי' לקריאות י"א שבאין בו ע"ב מיירי משום שדינו כאינו מוק"ח שזמנם בי"ד וכשחל י"ד בא' בשבת נדחית ליוה"כ דה' בשבת שהוא י"א אבל אם קדמה הקפתה לישבתה דינו כמק"ח שזמן קריאתה בט"ו דה"ל יוה"כ ואן מקדמת לי"א דמיום הכניסה ליוה"כ ל"ד אבל בהקדמת י"ב בחל י"ד בשבת או י"ג בחל בע"ש או בג' בשבת כפרים מוק"ח ואין מוק"ח שוין להקדים ליוה"כ הואיל ואין בהם ע"ב:

אלא שהכפרים מקדימן ליום הכניסה פירש"י שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט לפי שב"ד יושבין בעירות למשפט בב' ובה' בתקנת עזרא והכפרי' אין בקיאן לקרות וצריך שיקרא להם א' מבני העיר ולא הטריחו חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד וק"ל דאמ' בירושלמי בן עיר אינו מוציא בן כפר דכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח ש"מ דבני הכפרים קורין לעצמן אבל בן עיר א"י להוציאן וי"ל דמ"ח א' מבני העיר קורא להן אלא שבני הכפרים עונין אחריו מה שהוא אומר ובהכי סגי וכדתנן בפ"ג דסוכה (דף לח) מי שהי' עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרין ואע"פ שאין מחויבי' בדבר בהכי סגי מ"מ ק"ל מדתנן לקמן (דף ה) איזהו ע"ג כל שיש בו עשרה בטלנים פחות מכאן ה"ז כפר ואי טעמא דהקדמת הכפרים משום דבאין לעיירות למשפט בב' וה' מ"ט תלה לה בע"ב הא ביש בה ב"ד או אין בה ב"ד תלה טעמא ועוד אי טעמא דהקדמת כפרים משום ב"ד היושבין בעיירות בב' וה' א"כ כפר הסמוך לעיר שב"ד קבועין בכל יום לא יקדימו ליוה"כ וכה"ג מצינו רפ"ק דכתוב' (דף ג) בתולה נישאת ברביעי ואלמנה ליום ה' שפעמים בשבת ב"ד יושבי' בעיירו' ביום ב' וביו' ה' שאם היו לו טענת בתולי' ישכים לב"ד ואמ' בגמ' היכ' דב"ד קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום וה"נ אי טעמ' דהקדמה משום ב"ד הוא היכא דב"ד קבועין בכ"י בטלה לי' הקדמה וכ"ת ה"נ א"כ לא נשתמיט הגמ' לאשמעינן הא ועוד ר"י דמחלק בין מקום שנכנסין בב' ובה' לא' נ דהשת' אין כאן טובה לבני הכפרי' בהקדמה יותר ה"ל לאשמעינן הא דהיכא דב"ד קבועין בכ"י א"ק אלא בזמנן מה"ט דאין כאן שום טובה להו וכ"ש הא דא"נ דא"ק אלא בזמנן אבל הפי' המחוור נ"ל דה"ט דהקדמ' דהואיל וקורין בהן בס"ת בני הכפרים באין לעירות לשמוע קריאת התור' וה"ט גופא דתקנת עזרא שיהא ב"ד יושבין בעיירות בב' וה' משום דשכיחי רבים דקרו לסיפרא כדאמר בספ"ז דב"ק (דף פג) וכיון דבאין בלאו הכי לעיירות הקילו להם לקרות בו המגילה ולא יטריחו לבא בשביל קריאת בי"ד מש"ה תלי הקדמה בע"ב דכל היכא דליכא עשרה בטלנים אינהו גופייהו באים לעיירות לשמוע קריאת התורה דהא א"ק בתורה פחות מי' כדתנן לקמן בפ' הקורא עומד (דף כג) מש"ה הקילו להם להקדי' ליוה"כ ומיהו גם לפי פי' זה צ"ל דבני הכפרים אין בקיאים לקרות לעצמן דאל"כ יקראו בי"ד לעצמן בעירם והקדמה זו ל"ל וא"כ אכתי ק"ל הא דתלי להקדמה בע"ב וכי פסקא למילתא דכל שאין בה ע"ב אין בקיאין לקרות לעצמן ומ"ט תלה בהכי וי"ל דלמאי שאפ' לקמן בגמ' (דף ה) דאפי' למ"ד מגילה בזמנה קורין אותה אפי' ביחיד ה"מ דיעבד אבל לכתחיל' בעי עשרה משום פרסומא ניסא א"ש דמש"ה כל שאין בה ע"ב קבועי' זימנין דליכא עשרה בזמנן הילכך התירו להקדים ליוה"כ שקורין

בתורה דאיכא פרסומי ניסי בעשרה אבל לפירש"י דתלי טעמא דהקדמה משום דאין בקיאין לקרות הא ודאי קשה מאי פסקא דע"ב והתו' פ"ק דיבמות (דף י) פי' דבני הכפרי' הי' קורין בעירן והא דקרי לי' ליוה"כ לפי שבעירם הי' מתאספין לבא לבה"כ בב' ובה' לקה"ת וזה קרוב למאי דפי' מ"מ מה שה"ר התוספות שם מהאי דירו' דב"ע א"מ ב"כ משום דה"ל אינו מחויב בדבר וכיון דבני הכפרים הי' בקיאין לקרות ודאי הי' קורין בעירם למש"כל לפי' רש"י אין זה ראי':

מנין כדב"ל לקמן חכמים הקילו וכו' כדי שיספיקו מים הא דנקט כפי ס"ד לקמן (דף ד') והא במסקנא הדר בי' ומפ' דהקילו מפני שמספיקין י"ל משום דלקמן פריך אה"ט דכדי שיספיקו מדאר"י אימתי במקום שנכנסים בב' ובה' אבל במקום שא"נ בב' ובה' א"ק אותה אלא בזמנה ואס"ד דתקנתא דכרכים היא משום דא"נ מפסידין להו לכרכי' ומש"ה מסיק לא תימא כדי שיספיקו אלא אימא מפני שמספיקין והא ל"ק אלא לר"י וריב"ל דאמר בפז"ב (ד כ) כ"מ שא"רי אימתי אינו אלא לפ' דברי חכמים אבל רמי ב"ח ס"ל התם דאימתי לחלוק ולפי"ז לחכמים אפי' במקום שא"נ מקדימין והשתא בע"כ איתנו לב' הטעמים לר"י מפני שמספיקין ולרבנן כדי שיספיקו מש"ה אפי' במקום שא"נ מקדימין כיון דתקנתא דכרכים הוא לפיכך נקט בשמעתין כדי שיספיקו למימרא דאית' לה"ט אליבא דחכמים לרמי ב"ח דס"ל אימתי לחלוק ולקמן דמסיק מפני שמספיקין היינו לר"י וריב"ל דס"ל אימתי לפרש וכוותיהו קיי"ל דהשתא ליתא אלא לה"ט לחוד:

ואימת זמנים טובא ק"ל בכ"מ אמר תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ומה"ט מקשינן חג השבועות לחג המצות לתשלומין שבעה ולא לח"הס לתשלומין ח' משום דתפשת מרובה לא תפשת כדאמר בפ"ק דר"ה (דף ה) ובספ"ב דחגיגה והאיך ס"ד הכא למימר זמנים טובא והא ל"ל כיון דהא דכפרים מקדימין ליוה"כ בטעמא תליא מילתא כדי שיספיק א"כ יש לרבות עשרה נמי לקריאה בחל י"ד בשני לקדום ליוה"כ שלפניו ביום ה' שהוא עשרה כדי שיהיו פנוים והכי פריך לקמן אה"ט כדי שיספיקו חל בשני דכפרים קורין בב' וא"א להקדימו ומשני ה"ל עשרה ועשרה לא תקנו רבנן והיינו לבתר דמשני זמניהם דומיא דזמנם אבל למאי דס"ד השתא עשרה נמי יהא ראוי לקריאה כיון דשייך בי' ה"ט די"א י"ב גופא ולפי"ז הא דפרי' ואימא זמנים טובא לא בעי' להוסיף על זמנים דמשנתינו אלא עשרה בלבד ומשום דכייל ליה עם זמנים דמתני' קריליה טובא ואף על גב דפריך לקמן בחר הכי מדתנן חל בה' כפרים קורין בב' ואם איתא לקדימו ליום הכניסה דיש אומרים הוא ומשני מיום הכניסה ליוה"כ לא דחינן והא מסברא בלא קרא שמעינן לי' ומהשתא כ"ש דלא בעי קרא לחל ביום ב' דלא ליקדמה ליום ה' שהוא יום

הכניסה מה"ט גופא דמיום הכניסה ליוה"כ לא דחינן ולא מהני בהא ה"ט כדי שיספיקו וא"כ מאי פריך ואימא זמנים טובא י"ל דהא דמשני לקמן מיוה"כ ליוה"כ ל"ד לאו מסברא קא"ל דודאי לה"ט כדי שיספיקו איפכא מסתברא לדחות מיוה"כ כדי שתהא פנוי' להספיק אלא לבתר דמשני זמניהם דומיא דזמנם דגלי קרא דאין עשרה ראוים לקריאה אע"פ שהוא יוה"כ בחל י"ד בשני ש"מ מיוה"כ ליוה"כ ל"ד וא"כ ה"ה בחל בה' דל"ד ליוה"כ לב' מה"ט גופא אבל כל כמה דלא ידעינן להאי זמניהן דומיא דזמנם מסברא ל"ל דמיוה"כ ליוה"כ ל"ד אלא אדרבה ראוי לדחות מה"ט שיהי' פנוים והשתא פריך שפיר דנרבה נמי לעשרה מה"ט גופא ולפי"ז א"ש דחל בב' דלא מקדימין ליוה"כ דה"ל עשרה ומשני עשרה ל"ת רבנן ובתר הכי פריך מחל בה' ואהא משני מיו"הכ ליו"הכ ל"ד דאפ"ה צריך לשנוי' קמא ולא הדר מיני' דהא גופא דמיו"הכ ליו"הכ ל"ד מהא גמרינן מדל"ת רבנן עשרה וכדפי' אלא המקשה לא אסיק אדעת' מ"ט ל"ת עשרה מש"ה פריך תו מחל בה' וכיון דמשני דמיוה"כ ליוה"כ ל"ד ממילא קים לן דמה"ט נמי ל"ת עשרה דהא ליתא וא"א לומר כן דא"כ הא דפריך ואימא זמנים טובא ולאתויי עשרה קאתי היינו דוקא אליבא דמ"ד דאימתי דר"י לחלוק ולרבנן אפי' במקום שא"נ אפ"ה מקדימין ליו"הכ ובע"כ ה"ט משום כדי שיהיו פנוים א"כ מסברא ראוי' לדחות מיום הכניסה ליום הכניסה כדי שיהיו פנוים אבל לר' יוחנן דס"ל דאימתי דר"י אינו אלא לפ' דברי חכמי' ולכ"ע אין כאן אלא טעמא מפני שמספיקן לחוד א"כ מאי פריך ואימא זמני' טובא ולאתויי נמי עשרה כיון דיו"הכ לטובת הכפרים תקנו בשכר שמספי' ממילא מיוה"כ ליוה"כ ל"ד מסברא בלא קרא דבזה ליכא שום טובה לבני הכפרי' ודמי למקום שא"נ דר"י דמסברא אמ' דא"ק אותה אלא בזמנן וא"כ מאי פריך ואימא זמנים טובא הא הכא אליבא דר' יוחנן קיימינן דס"ל אימתי דר"י לפי וממילא עשרה לא מסברא וכדפי' ומיהו י"ל דהא גופיה דס"ל לר"י דהקדמת יוה"כ לטובות כפרים תקנו בשכר שמספיקים ולפיכך במקום שא"נ א"ק אלא בזמנה כיון דל"ל משום הכא בהקדמה ול"א שתקנו לטובת העיירות כדי שיספיקו ואפי' במקו' שא"נ נמי היינו נמי לבתר דקים לן ה"ט זמניהם דומיא דזמנם תרי ותו לא דמיוה"כ ליוה"כ ל"ד אלמא משו' תקנתא דכפרים הקנו להקדים דאי משו' תקנת עיירות אפי' מיוה"כ ליו"הכ נמי אבל כל כמה דלא ידעינן מהא דומיא דזמנה א"ל דמשום תקנת עיירות הוא ואפי לעשרה נמי לקדמו והא דפריך בסמוך אימא י"ב וי"ג פי' אבל י"א לא אע"ג לה"ט דמפני שמספיקין י"א נמי ראוי לקריאה בחל (י"א) [צ"ל י"ד] בא' בשבת ואין כאן דיחוי מיו"הכ ליו"הכ י"ל היינו בתר דקא משני זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי אלמא גלי קרא בהדיא דאין לך לרבות יותר משני ימים

אחרי' דומיא דהני דמפרשי בהדי' טעמן דקרא לא ידעינן מ"ש י"ב וי"ג מי"א הא בי"א נמי שייך לה"ט מ"מ לבתר דשני י"ג זמן קהילה לכל היא ל"צ לרבוי ובע"כ לי"א וי"ב רבי קרא וי"ג ממילא משמע מעתה קים לן טעמא דקרא כדמפ' הגמ' וה"נ יש לפ' גבי ימים כימים דבסמוך דהתם נמי גלי קרא בהדיא דאין לך לרבות מכימים אלא ב' דומיא דימים מה ימים המפורשים ב' כדפי' רש"י:

י"ג זמן קהילה לכל היא פירש"י הכל נקהלו להנקם מאויביה' בין בשושן בין בשאר עיירות ל"צ קרא לרבויי שיהיו ראוי' לקריאה דעיקר הנס בו הי' וכתבו המפרשי' שהקשה ר"ת דלאו זמן מלחמה גורם לקריאה אלא זמן נייחא כדכתי' כימים אשר נחו היהודים ונ"ל דאין זה קושיא כ"כ דכיון דזמן נייחא ראוי לקריאה כ"ש זמן מלחמה שהוא עיקר הנס אבל לי קשה דאם איתא דטעמא דא"צ לרבויי לי"ג משום דעיקר הנס בו הי' א"כ אמאי א"ק בו אלא הכפרים וביו"הכ דוקא יהי' ראוי לקריאה לעולם ולכל אדם דומיא די"ד וט"ו כיון שהוא עיקר בנס ואע"ג די"ד וט"ו גופייהו אינו זמן קריאה לכל אלא י"ד לעיירות וט"ו למוקפין ה"ט דהני בנוח תליא והנוח לא הי' שוה לכל דבשושן לא הי' נוח עד ט"ו ובשאר עיירות בי"ד והושוו כל המוקפין לשושן אבל זמן מלחמ' די"ג הי' שוה בי"ג לכל ואם איתי' דמש"ה ראוי לקריאה יהי' זמן קריאה לכל ולעולם ועוד ק"ל דאמ' לקמן דלחכמים דלא דרשי זמן זמנם זמניהם א"ק אלא י"ד וט"ו הכתובים בהדיא ומשמע דאפי' י"ג נמי א"ק אלמא י"ג נמי בעי קרא שיהא ראוי לקריאה א"כ לר"ע נמי צריך קרא לרבויי נמי י"ג וכ"ת ה"ט דזמן קהילה לכל לא מהני שיהא כי"ד וט"ו שהן זמן נייחא אלא להא לחוד מהני לקרו' בו ליוה"כ דלא גרע מי"א וי"ב וא"כ לרבנן דלא דרשי זמן זמנם זמניהם לי"א לי"ב ממילא י"ג נמי אינו ראוי לקריאה והשתא לק"מ דא"כ אכתי תקשה דמנלן דמרבה לי"א וי"ב וי"ג ממילא משמע דלא גרע מנייהו משו' דזמן קהילה היא אימא קרא לא מרבה אלא י"ב וי"ג לחוד ואכתי י"א מנ"ל דהא אי לא קרא לי"ג לא ה"א מסבר' שיהא ראוי לקריאה אפי' ביוה"כ כיון דל"ד לי"ד וט"ו המפורשי' בקרא וכיון שכן די"ג גופא צריך קרא א"ל דזמניהם דומיא דזמנם היינו י"ב י"ג ואכתי י"א מנין ובשם ר"ח פי' זמן קהילה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאין בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכין רחמים וגם על פי' זה קשה דע"כ לה"ט נמי י"ג משום לתא דיוה"כ אחי מדאין ראוי לקריאה אלא ביוה"כ לר"ע ולחכמים כלל לא ואכתי תקשה הא דאמ' דילמא לא מרבה קרא אלא לי"ב ולי"ג אבל י"א לא ונ"ל דהמחוור מה שפיר' הרא"ש בשם י"מ דסוגית גמ' דידן כעין הירושלמי דפריך התם על שנוי כימים אשר נחו ואימא י"ב י"ג וי"ד ט"ו ומשני

ר' חלבו י"ג זמן מלחמה היא והוא מוכיח על עצמו שאין נייחא פי' ליכא לרבוי דלא הוי כימים אשר נחו אלא מעתה לא יקר' בו לפניו ולאחריו קורין בו א"ק וה"נ י"ל זמן קהילה פי' זמן מלחמה וליכא לרבויי מכימים אשר נחו ולא מבזמניהם דמשמע זמנים אחרי' דומי' דזמנם דהוי בהו נייחא ולא צריך קרא לרבויי דמ"מ קורין ול"ל קרא דמק"ו דירו' אתא ואע"פ שהרא"ש כתב שר"ת מפקפק על פי' זה דהל"ל זמן מלחמה הוא ועוד קשה דקאמר ול"צ קרא לרבויי דאין דרך הגמ' נסתור דבריו כיון שלא הוזכר הק"ו בגמ' דידן אין זה קושיא כ"כ ונ"ל להד"ד לפי' זה דבע"כ הא דמרבי י"ג היינו מק"ו דלפניו ולאחריו קורין אבל אי אמרינן דא"ק לפניו אין לנו שיה' בו והא דא' י"ג זמן קהילה היא לאו למימרא דמה"ט ראוי לקריאה אלא ה"ק דא"אל דקרא מרבה לי"ג שהוא ל"ד לי"ד וט"ו וכדפי' דאם איתי' דהא דקאמ' זמן קהילה היא למימרא דמה"ט ראוי' לקריאה וכדפי' רש"י ור"ת ולה"ט אפי' את"ל דא"ק בי"א ובי"ב דלפניו אפ"ה בו קורין דהא לא תליא קריאת י"ג בקריאת ימים שלפניו ולאו משו' לתא קריאת ימים שלפניו מייתינן לי' לתורת קריאה תקשה לך מאי פריך בסמוך ואימא שיתסר ושבסר כוון דמ"מ י"ג בר קריאה הוא משום זמן קהילה וקיי"ל מיוה"כ ליוה"כ ל"ד כדתנן במתניתין ודמפ' בגמרא לקמן קריאה בשבסר המ"ל:

ואימא תריסר ותליסר ק"ל למאן דמפי' דקולא דאקדומי ליוה"כ לכפרי' דלמוקפין נמי איתקין כדפי' במתני' אדפריך ואימא תריסר ותליסר שהן ימים מחודשים שאינן נכתבין בספר ה"ל להקשות אימא י"ג וי"ד ואי משום די"ד כתב בספר היינו לפרזין ורבויא אתא לכפרים של מוקפין תרי יומא י"ג וי"ד ואי משום דא"כ הקדמת מוקפין ב' ימים ושל פרזי' אינו אלא יום א' י"ג בלבד ואע"ג דלפי המסקנא דרבי נמי י"א לקריא' כפרים קא קדים התחלת זמן הקדמה של פרזים שהוא י"א לזמן של מוקפין דבדידהו הקדמת י"א למ"ל כיון דמיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן כדפי' במתני' בהא ל"ל בה כיון דמשך זמן הקדמה של זה וש"ז שווין שהן ד' ימים לזה מי"א עד י"ד ולזה מי"ב עד ט"ו ואי משום דקדים זמן הקדמה של זה לשל זה ל"ל בה דהא בעיקר זמן הכתוב בספר של זה קדים לט"ו ש"ז אבל א"א דהקדמה ליתא אלא י"ג וי"ד ולמוקפין בלבד א"כ הקדמת פרזים אינו אלא יום א' תקשה מ"ש שלהם אינו להם הרווחה להקדים אלא יום א' ואלו למוקפין ב' ימים אין זה קושי' דהא אפי' למאי דר"ל דהקדמת הכפרי' המה י"ב וי"ג אכתי משך זמן מוקפין יותר שלהם זמנה י"ב עד ט"ו שהן ד' ימים ושל פרזים אינו אלא ג' ימים בלבד שהן מי"ב עד י"ד אלא ע"כ אין קפידא בזה אבל לפי' התוס' דלא רבי הקדמת כפרים אלא לפרזים אבל למוקפין לא ניחא דמהשתא בע"כ כי דבי ב"י להקדים היינו י"ב וי"ג

דקדי' לי"ד של פרזים וה"נ ק"ל להני דמפרשי דקרא רבי קריאת יום הכניסה אף למוקפין מהא דפריך בסמוך אימא שתסר ושבסר אמאי פשיטא ליה דאי אמרינן לאחר הו' י"ו וי"ז דילמא הו' ט"ו וי"ו אע"ג דלמוקפין אינו אלא יום א' וקרא ע"כ ב"י מרבי נימא דהני ב"י לא רבי אלא לפרזים בלבד אבל לא למוקפין דבשלמא לפי' התוס' דלא רבי יום הכני סה אלא לפרזים ולא למוקפין ניחא דא"א לאחריו רבי בע"כ הני ב"י דרבי הני י"ו וי"ז כגון בחל י"ד בג' ה"ל יום הכניס' שלה י"ו א"נ בחל בשבת ה"ל יום הכניסה של ב' בי"ו ובחל בע"ש ה"ל יום הכניסה של ב' בי"ז דהשתא כיון דזמן קריאת פרזים הוי ד' ימים דאפי' חל י"ד בע"ש דהוי יום הכנסה של ב' בי"ז אפ"ה קורין בו ואיכא למיתלי בטעמא הא דהקילו לפרזים לאחר מפני שמספיקין מי' ומזון לכרכים וכדאמ' אבל א"א דהני תרי יומא דרבי ט"ו וי"ו אבל י"ז לא בחל י"ד בע"ש ליכא למיתלי בטעמא הא דהקילו להו ואי משום שמספיקים הוי להו לאקלוי לקור בי"ז נמי ואכתי אינו מיום הכניסה ליוה"כ דל"ד לי' כדאמ' לקמן דהא בחל י"ד בע"ש ה"ל יוה"כ דלאחריו בשני דה"ל י"ז מש"ה פשיט' לי' להמקשה דאי אמרינן לאחר בע"כ הם י"ו וי"ז דא כא למיתלי בטעמא אבל אי לא רבי י"ז אלא לט"ו וי"ו לבד אין טעם לדבר ואע"ג דלעיל פריך ואימא י"ב וי"ג אבל י"א לא ואע"ג דאי י"א לא ליכא למיתלי בטעמא דמספיקין דא"כ י"א בחל י"ד בא' בשבת נמי לק"מ דכל כמה דלא ידע לה"ט די"ג זמן קהילה לכל היא ול"צ לרבוי בע"כ א"א למיתי ברבוי דוקא אלא ב"י בלבד דזמניהם דומיא דזמנם א"נ מימים כימים וא"א לרבות אלא ב"י דומיא דימים המפורשי' שהן ב"י אבל בי"א לא ואע"ג דא"א למיתלי בטעמא מ"ט י"א לא מ"ש מי"ב וי"ג אפ"ה א"א לרבות יותר מב"י אע"ג דלא ידעינן טעמא מאי אבל אי אמרינן דהני ב"י דרבי קרא לאחר הן ולא להקדים ניחא טפי לומר דהני ב"י המה מחודשים לגמרי שאינן מפורשים בספר שהן י"ו וי"ז דהשת' איכא למיתלי בטעמא מלומר שהן ט"ו וי"ו אבל לא י"ז דהשתא ליכא למיתלי בשים טעם וגם המקשה למאי דר"ל דהני ב"י דרבי לאחר הן ולא להקדים בע"כ מוכרח להעמיד זמן הקריאה על ד' ימי' דאי אינו אלא ג' ימים בע"כ מסתבר טפי דלהקדי' רבי דהשתא איכא למיתלי בטעמא דהא ה"ל ד' ימים לבתר דמשני י"ג זמן קהילה לכל היא ול"ל לרבויי הלכך לפי' התוס' ניחא אבל למאן דמפרש דקולא דיו"הכ רבי אף למוקפין והא אפי' למאי דמקשה ואימא שתסר ושבסר אינו אלא ג"י למוקפין מט"ו עד י"ז מהשתא לאו בטעמא מפני שמספיקין תלי' מילתא דא"כ ניתיב למוקפין רווחא טפי עד י"ח בחל ט"ו בע"ש שיקרו ביוה"כ של שני בשבת שלאחריו דה"ל י"ח וכיון דלאו בטעמא תלי' מילתא הל"ל דלא רבי קרא אלא ט"ו וי"ו לחוד ולפרזי' דה"ל לדידהו ב"י יותר מהמפורש בקרא להדיא ולמוקפין יום א'

מהמפורש וע"ק כיון דא"א דהני ב"י דרבי קרא היינו בלאחריו ובע"כ לאו בטעמא תלי מילתא כיון דליתא למוקפין אלא ג"י בלבד בחל ט"ו בע"ש א"כ מאי ק"ל דלמא לאחר רבי הא ודאי ניחא טפי לומר דלהקדים רבי דאיכא נמי רווחא מוקפין ד' ימים דלבתר דשני די"ג זמן קהילה כל היא ול"צ לרבוי שהן מי"ב עד ט"ו כמו לשאינו מוקפין ד"י מי"א עד י"ד דאיכא למיתלי בטעמא אבל לא לאחר דליכא למיתלי בטעמא אבל לפי הכל ניחא:

זו דברי ר"ע דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכ"א וכו' נ"ל הא דנקט דדריש זמן זמנם בכדי נקט לה דודאי כ"ע זמן זמנם דרשי דנ"ל מהא לקמן דזמנו שלזה אינו כזמנו של זה ולא פליגי אלא בדרש זמניה' לחוד דרבנן לא דרשי' לי' איידי דנקט לעיל הכי ה"נ נקט לה הכי: אלימא אדר"ע אפילו בזה"ז נמי איתא להא תקנתא פירש"י דהא ר"ע בזה"ז וקאמ' דמקדימין וק"ל מה בכך מכל מקו' אפשר דקמ"ל דין קריאת הכפרים בזמן הבית וכדאמר בעלמא סדר קדשים לא ניתנו אלא דרוש וקבל שכר ועוד דקאמ' אלא לאו רבנן ופירש"י דהוי מקמי ר"ע א' א"כ עיקר חסר מן הספר דלא הל"ל רבנן סתמא אלא רבנן דהוי מקמי ר"ע כיון דעיקר הקושי' בהא תליא ובחי' הרשב"א נמי הקשה דהא ד"ע בזמן הבית נמי הוי וחתנו דבן כלב' שבוע הי' והרשב"א בשם התוספ' פי' דדייק לה דר"ע בזה"ז איירי מדמפליג בסיפא בין מקים שנכנסין בב' ובה' לא"נ ולא מפליג בין לפני הבית לזה"ז ש"מ דאפילו בזה"ז נמי איתא וכדדייק מינה ר"א בסמוך ואני או' דא"א לתרץ קושי' בקושי' חברתה דהא דר"א גופא קשיא מנ"ל למידק מהא דאפילו בזה"ז נמי איתא וכמש"ל אבל למאי דפי' במתני' דהאי לא פחות ול"י לאו אימי חדש קאי וכדפירש"י אלא אה' ימים שהם מי"א עד ט"ו קאי וקמ"ל דלעולם א"ק פחות מה' ימים הללו אפי' בזה"ז א"ש הא דקאמר אלימא ר"ע אפי' בזה"ז נמי דהא מוקמת למתני' כר"ע ובמתני' תנינן לא פחות לאתויי לזה"ז אלא לא רבנן דנא שמעינן להו דבזה"ז נמי וה"נ יש לפ' בסמו' בדרב אשי מקום שנכנסין אפי' בזה"ז נמי דהאר"י אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי מתני' היא לקמן (דף ה) אמשנתינו דמגילה נקראת בי"א בי"ב כו' לא פחות דמשמע אפילו בזה"ז קאי ועלה קאמר אימתי דמשמע דמודה בכולה מתני' אלא שבא לחדש הא לחוד דמקום שא"נ א"ק אלא בזמנו והשתא תקשה אברייתא דאר"י אבל בזה"ז כו' מ"מ אכתי ק"ל בין לפירש"י בין למאי דפ' מאי פריך ר"י אליבא דמאן לימא ר"י טעמא דנפשי' קא' והרי מצינו בהרבה מקומ' ר"ע חולק עם ר"א ור"י שהי' רבותיו ורבי עם רשב"ג שהי' אביו ורבו והרבה כן ול"ל דהכא אליבא דר' יוחנן קיימינן והא איהו ס"ל בפ' ז"ב (דף כ"ה) כ"מ שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפ' ד"ח ולפי"ז לרמי ב"ח דס"ל אימתי דר"י לחלוק לק"מ

ולא איתותב ר"י הכא אלא למאי דס"ל הא ליתא ושתי תשו' בדבר חדא דע"כ ל"ק ר' יוחנן אימתי דר"י לפ' אלא במתני' אבל בבריית' מודה דלחלק כדפי' התוס' ספ"ז דעירובין (דף פב) והא בריית' היא ועו' הא ההוא ברייתא איכא דתניא לה כר' יוסי ב"י כדאמר בסמוך א"כ אמאי איתותב ר' יוחנן דילמא איהו נמי כר"י ב"י תני לה דהכי דווקא וכדמסיק ר"א ואימתי דידי' לא שמעינן לשום אמורא שיאמר דלפרש ד"ח בא אלא לחלוק כאימתי דכולהו תנאי והשתא י"ל דטעמא דידי' קאמר וחולק על ר"ע וחכמים דר"ע ובדוחק גדול יש ליישב זה וא"נ:

אבל בזה"ז הואיל ומסתכלין בה פרש"י הכל צופים למקרא מגילה וא' י"ד באדר קרינן המגילה נשאר לאדר ט"ו יום וט"ו לניסן פסח ואם תקדים קריאתם יעשו פסח לסוף ל' יום לקריאתם ונמצא אוכלים חמץ בימים אחרונים של פסח וק"ל מדתנן לקמן (דף ה) אף על פי' שא' מקדימן מותרין בהספד ותענית א"כ מוכת מילתא דיום הקריאה לאו פורי' הוא מדמותר בהני ומיום י"ד דאסור בהספד ותענית ימנה ל' יום עד הפסח וכ"ת דלא מוכח מילתא משום דבסוף פ"ב דתענית (דף יח) פריך אהיא דתנן דמקדימן מותרין בהו אימת אי דקרו בתליסר יום נקנור הוא אי דקרו בתריסר יום טוריינוס היא אלא דקרי בחדסר ורצה להוכיח מהא דס"ל כר"מ דא' התם לפניהם מותר ולא כר"י דאסור והשתא א"ל דר"י דהכא בר' יוסי ס"ל דאוסר נמי לפניהם וא"כ לא מוכח מילתא כיון דכל ימי הקדמה דהיינו י"א י"ב י"ג בלא"ה נמי אסורין בהו"ת ואע"ג דמסיק התם דבני י"ד דקרו בתריסר ואי משום יום טוריינוס ב בטולי בטלו הואיל ונהרגו בו שמעי' ואחי' ואי משום יום שלפני נקנור השתא איהו גופא בטלהו משום יום שלפני נקנור ניקם ונגזור י"ל כיון דאם חל יוה"כ בי"ג דאסור אכתי בהפסד ותענית משום יום נקנור לא מוכח מילתא א"א לקרות בו ותו א"ק אפי' בי"א וי"ב אע"ג דמוכח מילתא וא"א לבא לידי תקלה דיה"כ לחצאין לא תיקנו רבנן וכ"ש כיון דבטלו יום י"ג דסמוך לי"ד ועוד דאלים טפי וכדאמר י"ג זמן קהילה לכל הא ול"צ לרבוי י"א וי"ב דלא אלימא ורחוקי' מעיקר הקריאה שהם י"ד וט"ו שתתבטל הא ליתא דלפי"ז ע"כ ר"י דא' בזה"ז דהיינו לאחר חורבן הבית בגלות הארץ א"ק אלא בזמנ' משום תקלה הואיל ומסתכלין בה כר"מ ס"ל דא' בפ"ק דר"ה (דף יח) דלא בטלו מגילת תענית ואפי' בזה"ז אסור ולא מוכח מילתא ואיכא למיחש לתקלה דאלו לר' יוסי דא' התם בזמן שאין בה"מ קיים מותר ל"ל בה דהא ל"ל לתקלה כיון דכל ימי הקדמה מותרין בהו"ת מוכח מילתא א"כ מאי פריך לר"י אליבא דמאן אלימא אליבא דר"ע אפי' בזה"ז איתא להאי תקנת' הא ר"י כיון דחייש לתקלה ע"כ כר"מ ס"ל וא"ל דר"ע כר"י ס"ל דבזה"ז בטלה מג"ת ותו ליכא למיחש לתקלה מש"ה אפי' בזה"ז איתא

להקדמה דכפרים ועק"ל על פירש"י הא בלא"ה איכא הוכחה טפי דיום הקריאה של יוה"כ לאו פורים הוי דהא שמחה אינו נוהגת אלא בזמנו כדאמ' לקמן (דף ה') וה"ה לשלוח מנות וכ ש למאן דס"ל לקמן דפורים אסור בעשיית מלאכה דאין אסור אלא בי"ד ולא ביום הקריאה דמוכח מילתא טפי וליכא למיחש לתקלה ובדוחק יש לישב פירש"י דאפ"ה לא מוכח מילתא כולי האי וחיישינן לתקלה ואין זה נכון.

אבל יש מפרשים הואיל ומסכלין בה כלומר הואיל ועיניהם של עניים נשוא' למקרא מגילה לחנק להן מעות פורים ביום הקריאה כדאמר לקמן (דף ד') א"ק אותה אלא בזמנה שאם יקראו קודם זמנה יחלקו להן בו ביום ויוציאו המעות קודם י"ד ולא יהי' להם במה לשמוח בי"ד דשמחה א"נ אלא בזמנה כדאמר התם והא דאמר בזה"ז משו' דעניות מצוין ויס"ג הואיל ומסתכלין בה פי' בזה"ז שאין יכולין להעמיד בדתם ובאין לידי סכנה א"ק אותה אלא בזמנה ופ"א נ"ל עיקר וכ"פ הרי"ף: ע"ב ואימא פרזים בארביסר ומוקפין בארביסר וחמיסר כדכתי' כו' פי' מוקפין בשניהם דהא בסמוך פריך מוקפין אי בעי בארביסר א"ב בחמיסר וק"ל אליבא דמאן פריך הכי אי אליבא דר' יונתן הא אמר משמע אחד בפני עצמו ער שיפרוט לך הכתוב יחדיו ואי אדר"י דס"ל אע"ג דנא כתיב יחדיו כמאן דכתיב דמי א"כ מאי משני אי הוי כתיב את יום י"ד וט"ו כו' אתי את ופסיק הא עיקר פלוגתייהו בפ"ט דסנהדרין (דף פ) גבי איש אשר יקלל את אב ואת אמו דס"ל לר"י דאביו ואמו קילל דסיפא דקרא אהא לאביו שלא אמו ולאמו שלא אביו והשתא ל"ל קרא נימא נמי דאתי את ופסיק לחייב על אחד לחוד מדלא כתיב אשר יקלל אביו ואמו וי"ל דש"ה דאפ"ת דאינו חייב עד שיקלל שניהם אפ"ה איצטריך את דלא תימא עד שיקלל תחילה לאביו ואח"כ לאמו כדכתי' קרא אבל איפכא לא אתי את ופסיק דאפי' קילל איפכא נמי חייב ומ"מ אינו חייב עד שיקלל שניהם א"נ ה"א דאפי' עד שיקלל שניהם ביחד אבל בזה אחר זה לא אתי את ופסיק דאפילו בזא"חז נמי חייב ומ"מ שניה' בעינן משה"ה איצטריך לאביו ואמו קילל דסיפי' דקרא דאפי' באחד לחוד חייב אבל הכא כי אתי את ופסיק ע"כ לגמרי פסיק דא"צ לקרות אלא באחד מהן דהא א"א לט"ו ליקדם לי"ד ולא לחול שניהם ביחד ובלא את נמי א"א לקרות אלא קודם בי"ד ואח"כ בט"ו דבתרי' ובע"כ כי אתי את ופסיק לגמרי פסי' וא"ת לר' יונתן דאמ' יחדיו את דאתי ופסיק ל"ל וי"ל דודאי את אורחא דקרא הוא ואינו מיותר לגמר אלא דאנן ה"ק אס"ד מוקפין בי"ד וט"ו לא שייך להפסיק קרא בניהם באת דאתי את ופסיק במשמע א"ק בזמניהם זמנו של זה ל"ז ש"ז י"ל דהשתא ל"צ לשנויא קמא דאתי את ופסיק דבהא לחוד סגי דכיון דזש"ז לזש"ז שוב ל"ל דמוקפין בי"ד וט"ו.

י"ד זמן פרזים היא וי"ל דאכתי צריך לאתי את ופסיק דאי מבזמניהם לחוד לא ש"מ אלא הא בלחוד דאי בעו בי"ד לחוד סגי דלית' א"כ יצאן י"ל בזמן א' נקרא אמר בזמניה' אבל הא דס"ד תחילה דמוקפין בעי י"ד לא אימעיטו מהכא דכיון דאין י"ח בי"ד לחוד שהוא זמן פרזים עד דק רו נמי בט"ו לאו זמן א' לשניהם ושפיר קרינן בי' בזמניהם והכי מסתברא טפי: וכתיב התם לבד מערי הפרזים מה להלן מיב"נ ק"ל הא האי קרא במשנה תור' כתיב גבי ערי עוג מלך הבשן שכבש משה והל"ל מה להלן מימות משה ואמאי תלי קריאת מוקפין בט"ו בימות יב"נ ונ"ל דרש"י רצה לתקן קושי' זו לפיכך פי' וכתב התם בביא' הארץ בימות ויהושע לבד כו' מה להלן מימות יהושע אבל מ"מ קשיא אמאי שביק הגמ' לימות משה דבימיו מיירי קרא ואיהו קודם ליהושע ונקט ימות יהושע שאח"כ דמשמע דאפילו לא היתה מק"ח בימי משה אם הוקפה אח"כ בימי יהושע נמי סגי ואמאי הא גז"ש זו מבימי משה מיירי וה"נ ק"ל לגבי בתי ע"ח דתליבמק"ח מיב"נ כדתנן בפ"ט דערכין (דף לב) ונ"ל מגז"ש זו דנאמר כאן חומה ונאמר להלן חומה כל אלה ערי' בצורות חומה ואמאי תלה בימות יב"נ הא האי קרא בימי משה גבי ערי עוג כתיב ונ"ל דהא מילתא דמק"ח דלגבי בתי ע"ח ומקרא מגילה דתלה בימי יב"נ ל"ד דלאו במוקף בימיו תליא אלא עיקר קפידא הוי שיהי' מוקף קודם שכיבשו ישראל אותו עיר מידי נכרי' הילכך ערי סיחון ועוג שנכבשו בימי משה בעי מק"ח קודם שנכבשו ושאר ערי א"י שנכבשו בימי יב"ן בעו מק"ח בימיו קודם שנכבשו והא דתלה בימי יב"ן משום דרוב א"י שכבשו ישראל נכבשו בימיו לפיכך תלו בו ובפ"ט דערכין (דף לג) לגבי בע"ח תניא יכול אפי' הקיפוה ישראל נאמר כאן חומה ונאמר להלן חומה מה להלן נכרי' אף כאן נכרי' יכול אפי' הקיפוה נכרים לאחר מכאן נאמר כו' מה להלן נכרי' קודם לכן כו' ופירש"י יכול אפי' הקיפוהו ישראל לאחר שכבשו את א"י ואפילו קודם שישבו בה ועל אחר מכאן פי' לאחר שכבשום ישראל וק"ל על פי' אי הא דממעט הקיפוהו ישראל היינו לאחר כיבוש א"כ מה אירי' הקיפוה ישראל דלא אפי' הקיפוהו נכרי' לאחר כיבוש נמי לא כדקתני יכול אפילו הקיפוה נכרים לאחר מכאן דהיינו לאחר כיבוש ישראל ועוד קשה מ"ש גבי בבא דסיפא גבי הקיפוהו נכרים נקט לאחר מכאן וגבי הקיפוה ישראל נקט סתמא יכול אפי' ישראל ולא נקט לאחר מכאן כיון דאידי ואידי מיירי לאחר כיבוש ונתמעטו שניהם בזמן אחד וכ"ת הקיפוה נכרים דלא היינו דווקא לאחר כיבוש וישיבה אבל בהקיפוה ישראל אפי' קודם ישיבה לאחר כיבוש לחוד נמי לא וכדפירש"י הא ליתא דכיון נכרים לאחר מכאן נתמעט מגז"ש זו בעינן דומי' דהתם שהקיפוה נכרים קודם כיבוש נמי אבל לחלק בין קידם ישיבה לאחר ישיבה מנין לנו ומ"ט יש בה לחלק

בזה ועוד אס"ד דהקיפוה נכרים דלא היינו דווקא לאחר כיבוש וישיבה א"כ מאי איריא משום דהקיפוה נכרים לאחר מכאן וממעט לה מגז"ש זו ת"ל אפי' הקיפוה נכרים קודם כיבוש אלא לאחר ישיבה לחוד נמי לא דהא בעינן היקף ולבסוף ישב וכדתני ברישא דהא ברייתא בית מושב ע"ח שהיקף ולבסוף ישב ונא שישב ולבסוף הוקף וה"נ אמרינן לקמן אלא ע"כ כדפי' דעיקר קפידא הוא שיהי' מוקף קוד' שכבשו ישראל מיד הנכרי אותו כרך עצמו אע"פ שכבשו כבר שאר א"י ל"ל בה והשתא מ"ל הקיפוה ישראל לאחר ביאת ארץ וכיבושו אלא שעדיין לא כיבשו לאותו כרך מיד הנכרים ואלו הקיפוה נכרי לאותו כרך באותו זמן בעוד שלא כיבשו ישראל מידם הי' סגי דלא ממעט אלא הקיפוה נכרים לאחר מכאן דהיינו לאחר כיבוש ישראל לאותו כרך אבל בעוד שלא כיבשוהו לא ומ"מ בהיקף ישראל אפי' קודם כיבוש נתמעט מגז"ש זו דמה להלן נכרים דווקא והיינו דנקט גבי הקיפוה נכרים לאחר מכאן ולא נקט הכי גבי הקיפוה ישראל ורש"י מפני שפי' להאי הקיפוה נכרים דממעט היינו אפי' לאחר כיבוש א"י לגמרי אע"פ שלא כיבשו לאותו כרך עדיין והשתא למ"ל להקיפוה ישראל קודם שכיבשו והכניעו את הנכרים תחת ידם לפיכך פי' דממעט הקיפוה ישראל לאחר כיבוש דאלו קודם כיבוש א"א אבל למאי דפי' דממעט הקיפוה ישראל לאחר שכיבשו לא"י אלא שלא כיבשו עדיין לאותו כרך שבידם וכבר הכניעו את הנכרים והניחום למס עובד כדמצינו בס' שופטים גבי כמה שבטים שלא הורישו הרבה ערים והניחו בהם ובנותיה' את הכנעני למס עובד והיו כבר יד ישראל תקיפא עליהם מ"ל הקיפוה ישראל אע"פ שלא כבשו אותם מידם אפ"ה כיון שהי' יד ישראל תקיפ' כבר עליהם היו ביכולת של ישראל להקיף הערים ואין ביד הנכרים למחות ואולי יש להשיב גם פירש"י ע"ד שפרשתי לפיכך פי' גבי הקיפו' ישראל לאחר שכבשו את הארץ וגבי הקיפוה נכרים לאחר מכאן מפרש אחר שכבשום ישראל ולא נקט אחר שכבשו את הארץ אלא לאחר שכבשום סתמא דמיירי לאחר שכבשום לאותן הערים דווקא והקיף ישראל ממעט לאחר שכבשו את הארץ דאלו קודם לכן הקיף ישראל לא מ"ל ומ"מ מיירי דעדיין אותן כרכי' עצמם לא כבשו ואפ"ה ממעט לי' דמה להלן הקיף נכרים דווקא ולא ישראל ומ"מ יש מכאן ראי' גדולה למאי שפירשתי:

אלא שושן דעבדא כמאן פירש"י הא פרזי הוי ול"י שהוקפו מימות יהושע ונ"ל דרש"י סובר כדברי מקצת מפרשי' דאפילו לת"ק דס"ל דקריאת ט"ו במוקפין מימות יהושע תלי' דמ"מ מק"ח בח"ל מימות יהושע נמי קורין בט"ו ולא כדברי האומר דלריב"ק דתלי' במק"ח מימות אחשורוש ל"ש בין א"י לח"ל אבל לת"ק לא דמאי ענין יהושע לח"ל דא"כ למה דחיק לפרש שושן דל"י שהיקפו מימות יהושע דאין זה קושיא ברורה דילמא

בשעת הנס ידעו שהוקפו בימיו יותר ה"ל לפרש הכי כיון דת"ק קריאת ט"ו תלה לה בימות יהושע שושן שהיתה בח"ל דעבדא בט"ו כמאן דהא מוקפין דח"ל שוה לפרזי וקורין בי"ד.

אלא דק"ל מפירש"י גופי' דידי' אדידי' דלקמן (דף י) תניא כל שהוא מוקפות חימה מיב"נ כל המצות הללו נוהגין בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לע"ל ופירש"י כל המצות הללו הנוהגת בע"ח שילוח מצורע וקריאת מגיל' בט"ו כו' משמע למ"ד לא קידשו לע"ל אין ק"מ בט"ו נוהג אמאי וכי מפני שהיתה קדושה כבר גריעי מח"ל שלא קידשו מעולם ואפ"ה קורין במק"ח דידהו בט"ו אלמא לא בקדושת א"י תלי' הא מילתא דקריאת המגיל' בט"ו: שאני שושן הואיל ונעשה בו נס פרש"י שניתן להם מחר לעשות כדת היום להרוג בשונאיהם ב"י ע"כ לא נחו עד ט"ו וכן קבעו לדורות ואין לשון הואיל ונעשה בו נס משמע כפירושו אלא הואיל וכל מעש' נס זה הכתוב במגילה נעשה בתוכה חלקו לה כבוד וחשיבתה בנס זה שתהא קריאתה שוין למק"ח מיב"נ שכל עיקר שתלו קריאת מק"ח בימות יב"נ הו' כדי לחלק כבוד לא"י כדברי הירו' כמש"כ המפרשי' וע"ז ס"ל שאני שושן דהא מן הדין היו להם לתלות קריאת ט"ו במק"ח מימות אחשורוש בשעת הנס אלא משום כבוד א"י עקרו ממק"ח דשעת הנס למק"ח דשעת יב"נ אבל שושן מפני שכל עיקר של נס זה נעשה בתוכ' אוקמה אדינא לקרות בה בט"ו הואיל והיתה מק"ח בשעת הנם והא דל"ק מפני שלא נחו עד ש"ו וכדפרש"י משום דה"ט לחוד מ"ל להגמ' שאינו מספיק לשנותה משאר עיירות שהיו מק"ח בשעת הנס ואפ"ה אין קורין בט"ו אבל מפני שנעשה בה נס חשיבות גדול היא וכדאי וראוי הוא לקבוע לה לבד' זמן מיוחד לעצמה ועוד יש להמתיק הטעם הזה יותר משום דאיכא למאן דדריש לקמן קרא לקיים את אגרת הפורים הזאת שנית שבתחילה קבעוה בשושן ולבסוף בכל העולם כונו פי' בשנה א' של נס לא קבעו ק"מ ומצות פורים אלא בשושן בלבד ובשנה שנית קבעו בכל העולם והנה בשנה א' כשקבעו בשושן בלבד בודאי נתנו לה דין מק"ח לק"מ בט"ו דהא בשעת הנס היתה מק"ח וראוי' להלך בזה בתר שעת הנס במק"ח באותו שעה שהרי לא עקרו ק"מ בט"ו ממק"ח באותו שעה אלא מפני כבוד א"י שהיתה חריבה בשעת הנס שלא תהא נידונית כפרזות וגנאי הוא לה והא באותו שעה כשלא קבעו אלא בשושן מלבד ולא במ"א ל"ש גנאי לא"י כלל דהא אכתי מצוה זו אינו נוהגת בשום מקים אלא בשושן ומסתמא קבעו בה בט"ו הואיל והיתה מק"ח באותו שעה מש"ה אעפ"י שקבעו בשנה ב' בכל העולם לא זזה שושן מקביעת היו' שקבעו בתחילה שהוא ט"ו והרי הא גופא שבתחילה קבעו בשושן בלבד בע"כ ה"ט מפני חשיבת הנס שנעש' בה והיינו דקא' שאני

שושן הואיל ונעשה בו נס ומפני זה קבעו בה מצות פורים לחוד בתחיל' ובע"כ קבעו בט"ו כדין מק"ח מה"ט דפי' מש"ה לא זזה מק"מ בט"ו אף לבתר שקבעוה בכל העולם וכדפרי' מיהו לכאורה משמע לקמן דלמ"ד בשנת מעוברת ק"מ באדר ב' דרש האי שנית לאדר שני אבל למ"ד קורין באדר א' דריש להאי שנית להא דרשה דלבסו' קבעוה בכל העולם והא איפסקא הלכתא התם כמ"ד קורין באדר ב' א"כ ליכא למשמע משנית להא דלבסוף קבעוה והא קי"ל כת"ק דקריאת ט"ו תלי' במק"ח מי"ב ולפ"ז צ"ל ש"ש הואיל ונ"ב נס ואי הא דשאני מפני הנס הוא משום דמתחילה קבעוה בשושן קשיא הלכתא אהלכתא אלא דיש ליישב הא דבתחילה קבעו בשושן דכ"ע אית להו הכי ולאידך תנא גמרא גמר לי' הא תדע דהא רשב"י א' לה התם ולא מייתי לה מקרא זה דהשנית ותדע דאלת"ה קמה לי' דרשב"י דלא כהלכתא א"ו כד"ה ומ"מ גם סברא קמייתא שפי' בהואיל ונעשה בו נס לחוד מספיק נ"ל:

אלא קרא לדרשא הא דאתא וכדריב"ל פרש"י ובחלוק לא איירי כלל אלא ה"ק כל עיר ועיר הסמוך למדינה שתהא כמותה וק"ל דהא ודאי משמע דמאי דר"ל מדינה מדינה ועיר ועיר לחלק היינו מדכפל קרא למדינה ועיר ב"פ וכדפירש"י בדברי המקשה למדנו שיש מנהג חלק במדינת ומנהג חלק בעיירות וה"נ פי' עיר ועיר למאי אתי הרי כל הפרזים שוים וכל המוקפים שוים ואין חילוק בין עיר ועיר וזה ברור א"כ אמאי משני כדריב"ל אתי ללמוד דעיר הסמוך למדינה תהי' כמותה ואכתי כפל לישנא דמדינה ועיר ל"ל והא אפי' אי לא כתיב אלא פעם אחת מדינה ועיר הוי נ"ל הא אבל א"י מי דחקו לרש"י לפרש דנא איירי כלל בחלק והא דרשא נ"ל מדסמוך קרא עיר למדינ' די"ל דנ"ל הא מדכפל ואהא דפריך עיר ועיר ב"פ ל"ל משני דאתי להא דרשא דריב"ל וקמ"ל דיש מנהג חלק בעיירות בין עיר הסמוך או נראה לכרך דנידון ככרך וקורין בט"ו ובין אינו סמוך ונראה דנידון כעיר וקורין בי"ד ולמאי דמשני השתא בין לריב"ק בין לרבנן כפל דמדינה ומדינה לחלק בין שושן לשאר עיירות כדאמר המקשה אדרי"בק ודעיר ועיר לכדריב"ל זה הוא מה שנ"ל וראיתי לרשב"א בחי' דהקשה אהא דמשני קרא לכדריב"ל דא"כ עיר ועיר ל"ל ותי' דדרשינן מיני' נמי עיר וכל הסמוך לו נידון כעיר ונ"מ להקדמה שאינו מקדים ליוה"כ וד"ז חידוש הוא לומר דכל כפר הסמוך לעיר נידון כעיר ואינו מקדים ליוה"כ דאם איתי' להא מילתא לא הוי שחק הגמ' מיני' ול"ד לכל הסמוך לכרך דש"ה דה"ט דהקילו על הכניסה להקדים ליום הכניסה מפני שמספיקן מים ומזון לבני עיירות כדאמר לקמן ואם כן כ"ש דכפר הסמוך לעיר ראוי לקולא זו יותר מהרחוק דכל הסמוך יותר מספיק יותר אבל קריאת י"ד לעיירות דלאו משום קולא נגעו בה א"ל דכל

הסמוך ונראה לכרך נתנן לודין כרך ומה דק"ל להרשב"א עיר ועוד ל"ל לק"מ כדפי' ואני תמה אמאי ק"ל עיר ועיר הא הגמ' קאמ' להדי' אעיר ועיר לכדירב"ל קאתי ואי מפרש כפירש"י הא מדינ' ועיר אתא לסמוך ונראה ואי כפל לישנא דעיר ועיר ל"ל ק"ל ה"נ להקשות נמי כפל לשון דמדינה מדינה אבל למאי דפי' הכל ניחא:

הא קמ"ל דשעורא דמיל הוי כמחמתן לטבריא ק"ל למה תלה שיעורא דמיל בדבר שאין ידוע לכל הא שיעור קצוב שהוא אלפי' אמה כדאמרי' בכולא תלמודא וה"נ ק"ל אהא דפ"ג דפסחי' (דף מ"ו) דתנן בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ ה"ז אסור ואמרינ' בגמ' אין שם כיוצא בו מהו אר"א אר"ל כדי שיהלך ממגדל נוני' לטבריא מיל ולימא מיל הא קמ"ל דשיעורא דמיל הוי כממגדל כו' ואמאי לא נקט שיעור הקצוב ועק"ל בין אההיא דהכא בין אההיא דהתם דמאי צריך לאשמעינן שיעור דמיל במה הוי הא פשיטא לן בכולא תלמודא דשיעור מיל הוי אלפי' אמה ועק"ל מ"ש התם דנקט סימנא כממגדל נוני' לטבריא והכא נקט מחמתן לטבריא והא חמתן הי' כבר בימי רבי דקדם לר"ל כדאמרינן בפ"ה דעירובין (דף סא) התיר רבי שיהו בני גדר יורדים לחמתן ואין בני חמתן עולין לגדר והכא נמי מגדל נוני' כיון שהי' בימי ר"ל דקדם לר"ח בר אבא ור"י אמאי לא נקטי אינהו להאי שיעורא ונ"ל כיון דמידת מיל מקובץ מאמות הרב' שהוא אלפי' אמה והא מצינו תרי גוונא אמות לאביי משמי' דר"נ אמות סוכה ואמות מבוי באמות בת חמשה טפחי' אמות כלאי' באמות בת ששה ולרבא משמי' דר"נ כל אמות באמות בת ששה אלא שהללו פי' של כלאים שוחקות והללו של סוכה ומבוי עוצבת פי' מצומצומת והכל לחומרא כדאמר דפ"ק דעירובין (דף ג) מ"מ בין למר בין למר תרי גוונא אמות איכ' גדולה וקטנה וא"כ מידת מיל נמי המקובץ מאמות איכא תרי גוונא מיל המקובץ מאמות גדולה הוי מיל גדול ומקטנות קטן ובכ"מ אית לן למיזל לחומרא ואי כי משערת בקטן הוי חומרא בי' משערינן כדאמרינן גבי אמות סוכה ומבוי ואי בגדולה הוי חומרא בי' משערינן כדאמרינן גבי אמות כלאי' וה"ה גבי מיל המקובץ מאמות לענין גדול וקטון אזלינן הכל לחומרא הילכך לענין חמץ אזלינן לחומרא דבכדי הילוך מיל קטן אסור והיינו דמשערינן התם בכדי מהלך ממגדל נוני' לטברי' שהי' מיל באמות קטנות וקמ"ל דשיעור מיל זה הוא בקטנות שהוא לחומרא אבל מיל דמחמתן לטברי' דשמעתין הוי מיל של אמות גדולת דהכא ל"ש לומר זה או זה לחומרא דאי תשער בקטנות ותאמר מיל קטן הוא דנידן ככרך לקריאת ט"ו ומיד חולה לו אעפ"י שהוא בתוך כדי מיל גדול קורין בי"ד מה חומר יש בקריאת י"ד טפי משל ט"ו הילכך משערינן בגדולות שהוא מיל סתם והיינו דקמ"ל דשיעורא דמיל לענין מגילה דשמעתין הוי כמיל זה הגדול וטובא

קמ"ל דלא בימא אותן העיירות שבין מיל קטן לגדול נשדי עלייהו אומר שניהם ויהי' קורין בי"ד כפרזים ובט"ו כמוקפים קמ"ל דכולא האי לא מחמרינן:

מנצפך צופים אמרון משום דהא נמי ר"י ואי תימא רחב"א אמרה משום הכי מ"ל בשמעתין וכן להא דוראיתי אני דניאל וה"נ הא דתרגום של תודה מ"מ קק"ל דהא בפר"ק דסנהדרין (דף ח) אשר תשים לפניהם אשר תלמדם מבעיא ליה אר"י אי תימא רחב"א אלו כלי הדיינים ה"ל לאתויי הכא ה"נ מה"ט כדמ"ל לאינך: דף ג' ע"א דלא הוי ידעין הי באמצע תיבה ק"ל ה"ל למידע מן הלוחות הי' באמצע והי בסוף דהא פתוחות וסתומו' דמנצפך ישנו בי' הדברות הכתובים על הלוחות ואפי' לפי' התוספות דצופים הללו הי' לאחר ששרף אמון את התורה הא מ"מ הארון עם הלוחות לא נגנזו עד בימי בנו יאשי' ובימיו מצא חלקי' את התודה בבה"מ קודם שנגנזו ארון עם הלוחות כדכתיב בס' מלכים וא"כ ה"ל לידע מן הלוחות ולבתר גניזתן מן הס"ת: בהספדא דאחאב ק"ל הא אמר בפ"ד דסנהדרין (דף לט) ויעבר הרינה במחנה באבוד רשעים רינה באבוד אחאב ב"ע רינה אלמא לא הספידהו מיהו בספ"ק דב"ק (דף יז) אמ' וכבוד עשה לו במותו לחזקי' מלך יהודה שיצאו לפניו ל"ו אלף חלוצי כתף דר"י א"ל ר' נחמי' הלא לפני אחאב מלך ישראל עשו כן אלמא הספידהו וצ"ל דרשיעי הדור הספידהו ולצדיקים רינה: דקטל יתי' הדרימון וק"ל הא גבי נעמן שר צבא מלך ארם כתיב כי בו נתן ה' תשועה לארי' ופירש"י שהרג לאחאב וה"ק הדרימון הרג אותו ושמא י"ל דשם איש אחד הן והי' לו ב' שמות א"נ מדרשים חלוקים הם: אינהו עדיפי מיני' דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא פירש"י דאינהו נביאי שנתנבאו בשליחותו של מקום והוא לא נשתלח לישראל בשום נבואה מפירושו משמע שה"ה נביא אבל לא ניבא לאחרי' ואין הלשון משמע כך אלא לא הי' נביא כלל ולא נתיחד אליו הדיבור מפי הגבורה לעולם וכל דברי העתידות בס' דניאל הי' ע"י מלאך או חלום כדמפ' בקרא ורש"י בעצמו נרא' שחזר בו דלקמן בפ"א (דף י"ד ע"א) דאמר מ"ח נביאי' נתנבאו לישראל וחשב רש"י דניאל א' מהן ומסיים ועל דניאל אמרו לעיל ואיהו לאו נביא אלא אפיק דניאל ועייל שמעי' ואי דניאל הי' נביא אלא שלא נשתלח אמאי אפיק דניאל הא חשיב התם במ"ח נביאים הרבה שלא נשתלחו כמו בותהא דקחשיב להו ול"מ שנשתלחו:

כהנים בעבודתן כו' מבטלין הקשה התוס' אמאי מבטלין והלא אחר הקריאה יש שהות לעבודה ותי' כיון דמשהאיר היו' הוי זמן עבודה והן מניחן אותה בשביל הקריאה מש"ה קרי לי' ביטל וא"ת ויעשה עבודתן מיד ואח"כ יקראו המגילה לבדן וי"ל דטוב לקרות עם הצבור דהוי טפי פרסומי ניסא ולדידי הא ודאי קשה דהא ודאי כל כה"ג לא שייך

לשון ביטל כיון דאין עבודה בטלה לגמרי דלאחר הקריאה יש שהות עדין לעבודה אלא שמקדים קריאת המגילה לעבודה והל"ל שמקדימן קריאת המגיל' לעבודה והא נמי ל"ל דמיירי כשיעבור זמן עבודה בתוך כך שישמעו המגילה ליתא דהא כהני' בעבודת' וכו' וישראל במעמדן אינן אלא בתמידין כדתנן רפ"ד דתענית והא תמיד של שחר אינו קרב אלא עד ד' שעות לר"י ועד חצות לרבנן כדאמר רפ"ד דברכות (דף כו) ואי מיירי שבעוד שקורין יעבור זמן עבודה למר כד"א ולמר כדאית ליה דאם כן תקשה אמאי מבטלין עבודתן יעבדו תחילה כיון שהיא שמצוה עוברת ועדין יש שהות הרבה לקריאה דהא כל היום כשר לקריאת המגילה כדתנן לקמן בפ"ב (דף כ) ונ"ל דהאי מבטלין עבודתן דקא' אתמיד של בין הערבים קאי ומיירי בשלא קרו המגילה עד סמוך לערב עד דלא נשאר שהות ביום כדי לשניהם לעבוד עבודה ולקרות מגילה אלא או זה או זה מבטלין עבודתן לגמרי ובאין לשמוע מ"מ ונ"ל הא דדחקו התוספות בפי' דחוק ולח ר"ל כדפי' משום דלטעמייהו אזלי שפי' בספ"ה דזבחי' (ד' נו) דאמ' התם דם נפסל בשקיעת החמה היינו תחיל' שקיעה שהיא קוד' צאת הכוכבים דהוי לילה בכדי מהלך ד' מיל ולפי"ז אפ"ת דהא מבטלין עבודתן מיירי מתמיד של בין הערבי' אכתי תקשה אי מבטלין עבודה מפני מ"מ לגמרי קאמר ובדליכא שהות לעבוד' אחר מ"מ דמיד תחילת שקיעה אמאי מבטלין את העבודה לגמרי ולהקדים מ"מ זה יעבוד תחילה את העבודה דה"ל מצוה עוברת בתחילת שקיעה ועדיין יש שהות למקרא מגילה מתחילת שקיעה עד הצילה שהוא זמן גדול שעה וחומש לפי חשבון מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ביום מיהו כבר כתבתי בתשוב' סימן ו' והוכחתי בראיות ברורות הא דקאמר דם נפסל בשקיעת החמה היינו סוף שקיעה שהוא צאת הכוכבים דה"ל לילה ממש' נמצא עבודה ומ"מ זמן א' להן שכשרין כל היום עד הלילה והשתא אין צריך לדחוק כפי' התו' דמבטלין עבודה למקרא מגילה דקאמר היינו להקדים אלא מבטלין לגמרי קאמר ומיירי בתמיד של בין הערבים ובדליכא שהות ביום אלא לא' משתי אלו וכדפי' כן נראה לכאורה אלא דק"ל אכתי דהא זמן תמיד של בין הערבים שאני משאר קרבנות ואינו כשר מפלג המנח' לר"י שהיא שעה ורביע קודם הלילה הואיל ונאמר בו בין הערבים ומפלג המנחה אינו קרוי בין הערבים וכמ"ס בתשו' שם מש"ה ס"ל ברפ"ד דברכו' (דף כו) דתפילת מנחה עד פה"מ שכן תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פה"מ וא"כ אכתי קשה אמאי מבטלין תמיד של בין הערבים לגמרי מפני מ"מ הא אחר זמן התמיד יש שהות הרבה למקרא מגילה דזמנה עד הלילה ואפ"ת דדרשא זו אליבא דרבנן אתיא דס"ל התם דתפילת מנחה עד הערב שכן תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב מ"מ הא שמואל גופא דא' כהנים

ולוים וכו' מבטלין עבודתן כר"י ס"ל דאחר התם מתפלל אדם של שבת בע"ש ושל מוצאי שבת בשבת וה"נ ס"ל לרבי התם דמתפלל של שבת בע"ש ומוכח התם משום דס"ל כר"י דתפילת מנחה עד פלג המנחה ומכאן ואילך זמן ערבית הוי וא"כ האיך קא' שמואל הכא דמבטלין עבודתן ושל בית רבי סמכו ע"ז דבטלו ת"ת מק"ו מעבודה והא לדידהו לא מ"ל ביטל עבוד' בשביל מ"מ כלל דה' אחר כלות זמן עבודת תמיד של בין הערבי' אכתי איכא שהות מ"מ ומיהו אי נימא הא דא"ק מגילה בשבת אליבא דרבה דמפ' לקמן גזי' שמא יעבור ד' אמות בר"ה אינו מתקנו' אנשי כה"ג אלא רבנן בתראי גזרו וכדפירש"י לקמן (דף ה) גבי פורים שחל בשבת ע"ש זמנם וכמ"ש שם א"כ אכתי מ"ל ביטול עבודה לגמרי מפני מ"מ דנ"ל ממשפחה משפחה אליבא דרבי ושמואל בחל פורים בשבת דאיכא קרבן מוסף דכשר כל היום כדתנן לקמן ספ"ב (דף כ) כל היום כשר לתפילת מוספין ולמוספין והשתא אם לא הקריבו מוסף שבת ולא קראו את המגילה עד סמוך לחשיכה ואין שהות כדי לשניהן מבטלין עבודתם כהנים ולוים דוכנן וישראל מעמדן דהא מוסף קרבן ציבור הוא נמי בעי מעמד כדתנן בפ"ד דתענית וקורין את המגילה דזמנה נמי עוברת מ"מ לר"י גופא לא מ"ל כלל לביטל עבודה מפני מ"מ דהא ס"ל רפ"ד דברכות שם דקרבן מוסף אין קרב אלא עד שש שעות על היום בלבד ואכתי שהות ביום טובא למ"מ ועוד לר"י דמפ' התם דה"ט דאין קורין את המגילה בשבת מפני שעיניהם של עניים נשואת למ"מ ולדידי הא דאין קורין את המגילה בשבת מתקנת אכה"ג עצמן שתקנו את המגילה הוא מא"ל: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים הקשה התוס' אמאי לאהקריבו הכהנים ותי' כיון דארון לא הי' במקומו כדאמר בפ' הדר (דף ס"ג) והכהנים נושאים אה הארון וק"ל הא בהקפת יריחו לא הי' צריכין כל הכהנים לנשיאת הארון והא באותו העת הי' כהנים הרבה דהא משה תיקן ח' משמורת מאלעזר וד' מאיתמר מפני שבני אלעזר הי' רבים מבני איתמר כדאמר בפ"ד דתענית (דף כז) ואיכא למ"ד התם משה תיקן י"ו ח' מבני אלעזר וח' מב"א ורש ב"א פי' בחי' בשם י"א דלא תמיד ממש ביטלו אלא שלא הי' שם מעמד מישראל לפי שהי' טרודים במלחמה והעלה עליהם כאלו בטלו התמיד והן לא חששו כ"כ לפי שאין מעכבין את הקרבן והקשה הרשב"א על פי זה דאם כן מאי פריך מהא דיהושע דהתם ת"ת עדיף ממעמדות אבל עבודה ממש עדיפא מת"ת ולי בלאו הכי ק"ל לומר דל"ח למעמד כיון דלא מעכבי כיון דמ"מ מצו' איכא איך ל"ח וא"י למה הוסיפו לומר והן לא חששו למעמד אלא בהא לחודי סגי דמפני טרדות המלחמה לא הי' שם מעמד וקושית הרשב"א לדידי לק"מ דמעמד ודאי מעכב לקרבן למאי דאמרי' בפ"ד דתענית (ד' כ) כהנים ולוים וישראל דהיינו מעמד מעכב את הקרבן: ע"ב אבל

לא מטפחות פירש"י על לבן ובפ"ה דביצה (דף ל"ו) תנן ולא מטפחין פירש"י ביד וזה סותר למה שפי' כאן ואולי ה"ט דלא פי' התם ולא מטפחין על לב משום דהתם בטיפוח דשמחה מיירי כדפירש"י וכדמפרש טעמא בגמרא התם גז' שמא יתקן כל שיר ואין דרך לטפח משום שמחה על לב אבל א"י אמאי נא פי' למטפחות דהכא ביד דדרך לטפח משום אבל בידיו זה אל זה ובירו' שם בפ"ה דביצה מפ' ול"מ סיפוק שהוא מחמתו כמה דאת א' ויחר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו ולא מטפחין טפוח שהוא לרצונו ושתיהן סיפק כפיו זא"ז כדמוכח התם ואין להאריך כאן בזה:

אמר רבה בר"ה אין מועד מפני ת"ח ובפ"ג דמ"ק גרסינן לה בדר"פ ולכאורה משמע דקאי אמתני' דנשים במועד מענות אבל ל"מ וקא' דמפני ת"ח אין מועד ומותר לטפח בהספדו וליתא דההיא דא"מ מפני ת"ח לאו על משנה זו דנשים במועד מענות אבל ל"מ איתמ' אלא אהא דתנן התם לעיל מיני' אין מניחן את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד ועלה איתמר הא דא"מ מפני ת"ח כ"ש חנוכה ופורים והשתא ק"ל למה מביא הכא להא מתני' דנשים במועד כיון דהא דא"מ מפני ת"ח לאו עלה איתמר ומהא מימרא לחוד פריך אהא דקא' ת"ת דיחיד קיל ומתני' אין לו ענין לקושיתו כלל וי"ל משו' דקא מסיים אהא דא"מ מפני ת"ח כ"ש חנוכה ופורים דש"מ דאינהו קילו ממועד נ"ל מהא מתני' דתנן במועד אבל לא מטפחין ובחנוכה ופורים מטפחות אלמא קילו ממועד מש"ה מ"ל למתני' הכא ומ"מ קק"ל אמאי לא נקט בהאי כ"ש לר"ח בהדי חנוכה ופורי' ושם אפרש: ת"ת ומ"מ מ"מ עדיף מדתניא ק"ל כיין דמייתי לקמן עבודה ומת מצוה מ"מ עדיף מלאחותו כ"ש דמת מצוה עדיף מת"ת דקילה מעבודה ול"ל לאתויי הא דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת וי"ל דאסיפא סמוך דהאי בריית' מייתי לה לקמן בפ"ד (ד' כט) דקתני סיפא למאן דמתני' ל"ל שיעורא דש"מ אפילו ת"ת דרבים דעדיפא מעבודה נמי מבטל להוצאו' המת וכ"כ בריש מכילתי' דמצינו כה"ג דלא מייתי אלא לרישא ואסיפא קא סמיך ושם בפ"ד יתבאר זה:

ולאחותו מה ת"ל רישא דהאי בריית' הכי מתני ברפ"יב דזבחים (דף ק) רע"א נפש אלו הקרובים מת אלו הרחוקים לאביו לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למ"מ לאמו הרי שהי' כהן ונזיר לאמו הא דא"מ אבל מטמא הוא למ"מ לאחיו שאם הי' כה"ג ונזיר לאחיו הוא דא"מ אבל מטמא הוא למ"מ ולאחותו מה ת"ל וכו' וק"ל מנ"ל דהני ארבע' קראי כונן למעוטי מ"מ קאתי דילמא חד מינייהו לגופא אתא שאם הי' כהן ונזיר נמי א"מ לקרובים כמו נזיר גרידא וכ"ת ולאו כ"ש הוא ליתא דה"א כהן ונזיר גרע טפי מנזיר גרידא דהואיל והותר לו טומאת קרובים לכהונתו היתר לו נמי לנזירתו וכה"ג אמר בפ"ג

דזבחים (דף לב) לעולא דס"ל ביאה במקצת שמי' ביאה אפ"ה מצורע שחל ח' שלו להיו' בע"פ וראה קרי בו ביום וטבל מכניס ידיו לבהונות ומטעמא דהואיל והותר לצרעתו הותר נמי לקריו ול"ל דה"ט דא' התם הואיל דה"ל מחמירתא לקילתא דהא מצור' ודאי חמיר מבטל קרי אבל נזיר דחמיר מכהן דה"ל מקילת' לחמירת' ל"א הואיל לתא דהתינח לר"א רפ"ז דנזיר (דף מז) גבי כה"ג ונזיר שמצא מ"מ דס"ל יטמ' כהן שאין מביא קרבן על טומאתו אבל לחכמי' דס"ל התם יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם אלמא כהן חמיר מנזיר מא"ל ועוד דהרי ר"י יליף התם מהא דעול' לרובם טמאי מתי' ונעש' זבים הואיל והיתר' טומאתן הותרה נמי לזיבתן אע"ג דזב חמיר מט"מ כדאמ' רפ"ו דפסחים (דף סז) גבי יאמר ט"מ וא"י זבים מיהו התם לקמן אמר אדרב ט"מ חמור מזב שכן טעונה הזאה ג' וז' מ"מ הא דכה"ג ונזיר מוכח דכהן חמיר מנזיר לחכמים ועוד הא דעולא דאמר הואיל והותר לצרעתו הותר נמי לקריו האי הואיל הוי נמי מקילתא לחמירתא דהא בשמיני לימי ספירתו קאי דאין אלא מחוסר כיפורים וקיל מט"י דב"ק דקי"ל טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים אלמא ט"י אפילו דקרי אסור בתרומה ואלו מח"כ אפי' דצרעת מותר בתרומה וגבי מצורע גופא תנן בספי"ד דמס' נגעים וביום הז' מגלחו כבס בגדיו וטבל טהור מלטמא כשרץ והרי הוא ט"י אוכל במעש' הע"ש אוכל בתרומ' הביא כפרתו אוכל בקדשי' ואפ"ה אמרי' הואיל מקילתא לחמירתא ואע"ג דבפ"ק דיבמו' (דף ז) אמרי' מי לא מודה עול' דאם ראה קרי בליל ח' שא"מ ידו לבהונו' שלא יצא לשעה שהוא ראוי להביא קרבן ומה"ט אמר נמי התם למאי דמשני דאיצטריך עלי' לאסור אחות אשה ליבום דסד"א הואיל ואישתרי אשת אח ליבום אישתרי נמי אחות אשה כהא דעולא דלא צריך קרא אלא לנשא מת ומת ואח"כ נשא החי אלמא לא אמר להאי הואיל אא"כ היתר כבר איסור הא' קודם שחל עליו איסור הב' הא ה"נ א"ל דלהכי בעי קרא לכהן ונזיר דלא תימא הואיל היינו במת קרובו של כהן ואח"כ קיבל על יו נזירות דכבר הותר לו איסור טומאת כהן קודם שח"ע נזירות וה"א דאע"פ שהוא נזיר מטמא לקרובים אע"ג דנזיר דעלמא א"מ כהן משום הואיל ה"א דאישתרי קמ"ל חד מהני קראי דלא ומהשתא לא נשאר אלא ג' קראי לדיוקא דמ"מ חד לנזיר גרידא ואידך לכהן ונזיר והג' לכה"ג ונזי' אכתי להולך לעשות את פסחו ולמול את בנו דמטמ' למ"מ מנ"ל והניחא לרבא דא' הת' בפ"ג דזבחי' מצורע התירו הוא להא אישתרי להא ל"א אלמא היכא דהתירת הוא ל"א הואיל ה"נ ל"צ קרא לנזיר וכהן דל"א הואיל ואשתרי אישתרי דכיון דטומאו' קרובים לכהן התירה בלא קרא ל"ש לומר הואיל אבל לאביי וה"נ עולא דס"ל התם דלגבי התירא אמר הואיל הא וודאי צריך קרא למעוטי

הא דאמר' והדרא קושי' לדוכתא ואע"פ שהתוס' פי' שם בפ"ק דיבמות אהא דאמר רבא ערוה גופה לא צריכא קרא והקשו והא לכל הפחות איצטריך בנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא תימא הואיל ואישתרי אישתרי ותי' בשם ר"י דיש לחלק דגבי בעל קרי דשם טומאה אחת היא אמרינן הואיל ואשתרי אישתרי דחד לאו הוא בבעל קרי ומצור' אבל הכא דשני שמות הן לא אמרי' הואיל ואשתרי אשתרי וה"נ נזיר וכהן שני שמו' הן לא אמרי' הואיל ואישתרי אישתרי מ"מ לסתמא דגמ' דקאמ' כי איצטרך עליה להיכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי מא"ל ועוד נ"ל דא"צ לדחוק דרבא פליג אסתמ' דגמ' וס"ל דגבי שני שמות ל"א הואיל ואישתרי אישתרי אלא ה"ט דרבא דס"ל ערוה גופה לא צריכא קרא דרבא לטעמי' דאמר התם בפ"ג דזבחים דלא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי אלא גבי טומאה דדחויי' היא בציבור דמה לי חד דיחוי ומה לי תרי דיחוי' אבל גבי מצורע דהיתרא ל"א הואיל ואישתרי אישתרי ה"נ גבי נשא מת ומת דיבום אשת אח התירא הוא ליכא למימר הואיל ואישתרי אישתרי מש"ה קאמ' רבא ערו' גופה לא צריך קרא ומהתימא על התוס' שדחקו עצמם בזה כי הדבר ברור כדפי' גם מה שתי' התוס' עוד שם דרבא לית לי' דעול' דסבר דביא' במקצת לא שמי' ביאה דפשטא דשמעתא התם משמע דלא פליג אדעולא דס"ל ביאה במקצת שמי' ביאה ועוד אפי' את"ל דלא ס"ל כעולא בהא מכ"מ משמע התם דס"ל הואיל ואישתרי אישתרי גבי דיחוי ומחוורתא כדפירש' דה"ט דס"ל דלא אמרי' הואיל גבי היתרא ואין להאריך כאן ובמ"א יתבאר עוד:

בתר דבעיא הדר פשטא מת מצוה עדיף דאמ' גדול כבוד הבריו' שדוחה את ל"ת שבתורה פירש"י דכתיב לא תוכל להתעלם פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו וק"ל הא אע"ג דמת מצוה דוחה פסח ומילה אפ"ה מבעיא לרבא דלמא מגילה עדיף א"כ מאי אולמא הא דכבוד הבריות דוחה להשבת אבידה למילף מני' דמת מצו' עדיף ממגילה יותר מהא דפסח ומילה והרי אדרבה פסח ממילה אלימא טפי מהשבת אבידה דבפ"ב דברכות (דף י"ט) פריך אהא דאמרינן המוצא כלאי' בבגדו פושטו אפילו בשוק מהא דהתעלמת דזקן ואינו לפי כבודו ומשני איסורא מממונא לא ילפינן והדר פריך מלאחותו דכבוד הבריות דמת מצוה דוחה פסח ומילה ומשני שב ואל תעשה שאני אלמא השבת אבידה דממון הוא קיל מפסח ומילה דאסורא נינהו וכיון דאי אפשר למיפשט מלאחותו דמת מצוה עדיף ממגילה כ"ש שאין לפשוט מהשבת אבידה דקיל דממונא הוא ובע"כ ה"ט דא"א למיפשט מפסח ומילה דמת מצוה עדיף משום דמקרא מגילה נמי אלים למידחי עבודה מדר' יוסי ב"ח וה"הנ מסברא שדוחה נמי למילות בנו משום פרסומי ניסא וא"כ מדדחי כבוד הבריו' להשבת אבידה נמי אין לפשוט מה"ט

גופי' דוודאי אם הולך למקרא מגילה ורואה אבידת חבירו מניחו והולך לו קל וחומר מפסח למילה דאסורא נינהו וודאי עדיפו' מהשבת אבידה דממוני' הוא ודחי לי' כ"ש מגילה דעדיף מעבודה ומילה דדחו להשבת אבידה וי"ל על דרך שפירשו התו' רפ"ד דשבועות (ד' ל) אתא שפיר דאמרינן התם האי צורב' מרבנן דידע בסהדותא דזילא ביה מילתא למיזל לב"ד דזוטרא מני' לאסהודא קמי' לא ליזל ומייתי ראי' מהא דתנן מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול וה"מ בממונא אבל באיסורא כו' אין חולקין כבוד לרב והקשו התוספות באיסורא אמאי לא הא שב ואל תעשה הוא ודמי להא דמת מצוהשדוחה מפני כבוד הבריות לפסח ומילה בשב וא"ת ותירצו כשעושין איסור ע"י לא מקרי שב וא"ת והכא כדפיר' הקונ' כגון שבאת אשה לפני חכם להתיר' להינשא ותלמוד זה יודע שבעלה חי ובממונא שרי אפי מוציאן ממון ע"י מבעליו שלא כדין ובמצא שק דמייתי ראי' מיני' כגון שרוצה אחר ל טלו וכיון דהכי הוא דהשבת אבידה ברוצה אחר ליטלן קום ועשה חשיב ליה הא ודאי אין מגילה דרבנן דוחה אותו דהא קיימא לן אין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה אלא בשב ואל תעשה וכדאמרינן ב"פ האשה רבה (דף צ) ואפילו הכי כבוד הבריות דחי לה ש"מ דמת מצוה דכבוד הבריות הוא אלים ממגילה וכ"ת עבודה ומילה יוכיחו שדוחין להשבת אבידה וא"ד למגילה אף אני אביא למ"מ אע"פ שדוחה להשבת אבידה לא ידחה למקר' מגיל' דמה לעבוד' ומילה דקילי שכן נידחין מפני מ"מ לפיכך דין הוא שידחו מפני מגילה משא"כ במת מצוה דלא מצינו שנדחה מפני שום מצוה ודמי בהא למגילה וכיון דמצינו צד חמור במת מצוה לענין השבת אביד' משא"כ במגיל' הילכך דין הוא שיהי' מת מצוה עדיף ממגילה ונ"ל מה שהכריחו לרש"י לפר' הא דגדול כה"ב שדוחה ל"ת דוהתעלמת ולא פירש כדמפר' הגמ' שם בפ"ב דברכות בלאו דלא תסור דכל מילי דרבנן אסמכהו אלאו דלא תסור והא מילי דרבנן אפילו בקום ועשה נדחה במקו' כבוד הבריות כדאמר התם גבי אבל בא בטמאה באין עמו בטמאה מפני כבודו ומדלגין ע"ג ארונות של מתים מפני המלכים ובהא דאיפסקו ציציותו בשבת בכרמלית דסוף פרק ג' דמנחות וטילטול אבנים לבית הכסא דס"פ המוצי' וטלטול המת מפני הדליק' דפ' המצניע ואלו מגילה אין דוחה איסור דרבנן בקום ועשה ש"מ דכה"ב אלים ממגילה דהא גופא מנלן דאין מגילה משו' פרסומי ניסא דוח' את איסור דרבנן בקום ועשה אבל למאי דפי' רש"י להאי ל"ת שבתור' ממש דוהתעלמ' ניחא דהדב' מוכרע בעצמו דא"א למגיל' לדחות ל"ת של תורה בקום ועשה וכמש"כ והא דמפרש הגמר' להא דגדול כה"ב שדוחה את ל"ת שבתורה בלאו דלא תסור ולא בל"ת של תורה ממש דוהתעלמת נ"ל משום דמשמע לי' שהתנא רוצה להגדיל כה"ב

עד למעלה שאי אתה מוצא דוגמת' ואי מהשבת אבידה איירי הא פסח ומילה דומין לה שדוחין להשבת אבידה מבל אי מלאו דלא תסור איירי ניחא דאפילו פסח ומילה פעמי' שנדחין מפני איסור דרבנן של קום ועשה כדאמרינן בסוף פר' ח' דפסחים דערל והזאה ואיזמל העמידו דבריה במקום כרת ועוד כמה דברים של שבות איכא שמילה נידחת מפניהם כדאמרינן בפ' ר"א דמילה ובמסכת עירובין אבל כבוד הבריות דוחה את כונן הרי שאין דומה לה ומיהו הא דהשב' אבידי' נמי בכלל הא דאמר מר גדול כה"ב ולא נפיק מהאי כללא לפיכך מייתי רבא ראיה מיניה למת מצוה דעדיף ממגילה וכ"כ כ"ז בתשובה (סי' נח) ולמה שכתבתי יש לי להסתפק אם מגיל' והשבת אבידה ועבודה לפניו איזה מהם קודם אי אמר מגילה עדיף הא איכא השבת אבידה דקודם לה דה"ל כקום ועשה ואי אפשר למגילה דרבנן לדחותה כדפרישת ואי אמ' השבת א' קודם הא איכא עבודה דעדיפא מה"א ואי עבודה קדים הא איכא מקרא מגילה דעדיפא מעבודה ומסתבר לי דעבודה קודם לכל דהא אדיפא מה"א ולא מבעי למ"ד בפרק י' דזבחים (דף צ) דמבעי' לן התם חטאת העוף ועולת בהמת ומעשר איזה מהם קודם תקדים חטאת העוף איכא מעשר דקדים לה לקדים מעשר איכא עולת בהמה דקדמה ליה תקדים עולת בהמה איכא חה"ע דק"ל אמרינן הכא תרגימו מין זבח עדיף לכל אלא אפילו למד"א התם עיילא בה עולת בהמה בחה"ע ואגבהתא ממעשר הכא ל"ל הכי דעיילא בה עבודה במ"מ ואגבהתא מה"א דהא א"ל נמי איפכא דעיילא ה"א בעבודה ואגבהתא במקרא מגילה א"נ מקרא מגילה בהשבת אבידה ואגבהתא מעבודה ול"ד להתם דלא אמרינן דעיילא מעשר בעונת בהמה ואגבהת' מחטאת העוף א"נ חט"הע במעשר ואובהת' מעולת בהמה דש"ה דאותה חשיבות גופה שיש במעשר בהמה שהוא מין זבח הא גופה איכא נמי בעולת בהמה שהוא מן זבח ועדיפא מיני' שהוא קודש קדשים וכליל ומגזרת הכתו' חטאת ה' קדמיה ליה לפיכך י"ל עייל בי' משא"כ הכא ל"ל הכי מוד' ועוד הא דהכא ע"כ א"א לומר דתקדים מגילה לה"א כיון דה"ל כקום ועשה וא"א למגילה דרבנן לקדים לה הוי ליה מגילה כמאן דליתא כלל אלא ה"א ועבודה לחוד ובע"כ עבודה קדים לה"א וזה ברור:

תנא סמוך אע"פ שא"נ כדמפר' שיושבת בנחל וק"ל מ"ש הכא דסמוך אע"פ שא"נ ונראה אע"פ שאינה סמוך נידון כמותה ואלו ברפ"ד דר"ה (דף כט) לענין תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת שכל העיד שהיא רואה את ירושלים ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין ומפרש בגמ' רואה פרט ליושבת בנחל שומעת פרט ליושבת בראש ההר קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום ויכולה לבוא פרט למפסיק לה נהרא מ"מ יושבת בנחל ויושבת בראש ההר א"נ כמותה ואלו למקרא מגילה נדון כמותה ונ"ל דהיינו טעמא דבמגילה

אע"ג דיושבת בנחל או בראש ההר הואיל ואינו רחוק מיל נידון כמותה דהואיל וקרובה בתוך מילו אי ישיבתה בנחל ובראש ההר מונעתה מלהיות רגילין תמיד אנשים של זו בזו ושל זו בזו כל היום דא"א דזו תקיים מצות פורים בי"ד וזו בט"ו דנראת בעיר אחת חלקים במנהגי' אלו מאלו ומחד מילי דרבנן כחוכא שהללו קורין ועושין משתה ושמחה ושאר מצות היו' ולאלו יום זה כשאר כל ימו' החול ול"ד לבן עיר שהלך לכרך וב"כ שהלך לעיר דאם עתיד להחזיר למקומו קורא כמקומו כדתנן לקמן בפ"ב (דף יט) דש"ה דאקראי בעלמ' הוא ולא שכיח כולי האי כמו הללו ששכיחין ורגילין תמיד כל היום זו בזו וא"א באותו שעה שהוא במקומו ינהג חובת מקומו וכשהוא הולך לעיר הסמוכה ינהג כמותו דכ"ש דמחזי כחוכא שינהג קצת יום כן ובקצתו להיפך לפיכך השוו חכמים מדותיהן בסמוכה בתוך מיל שלעולם ליגרר אחריה ועושות כמותן אבל גבי ת"ש לא מחזי כחלוקה דהא אם הם ביום ר"ה בתוך ירושלים אפי' שעה אחת כבר הן תוקעין כמותן דהא מצות היום בשופר לכ"ע אפי' אם בא מרחוק לירושלים תוקע כמותן דבתוך ירושלי' לא גזרי על ת"ש משום גזיר' דרבה לכל אדם ל"ש ב"ע ל"ש לא' בסוף עולם כשהוא בתוכו הילכך בחוץ לעיר אפי' בתוך מיל ביושבות בנחל או בראש ההר דהוי הפסק ואינו בטילא לגבי אין תוקעין ול"ש כאן ה"ט דחלוקה דהא ת"ש ליתא אלא פעם א' כל היו' ואם הי' בתוכו אפי' שעה א' הא נוהג כמותה ותוקע ואי ליתא בעיר כל היום א"כ אין כאן משום חלוקה כיון דליתא התם והוי ליה ככל עיירות שבעולם ושם בפ"ד דר"ה כתבתי עוד בזה:

כרך שישב ולבס"ה נידון ככפר רש"י פי' דלענין בתי ערי חומ' מיירי ולא לענין מגילה והתוס' הקשו עליו דא"כ הל"ל נידון כבתי חצרים דשייכא גבי' ולדידי' ק"ל עוד הא כל מימרות של ריב"ל דלפניה ולאחרי' דמיירי מדיני כרך לענין מגיל' איירו ואי הא לא מיירי אלא לענין בתי ע"ח לא הוי לי' להגמ' לקבוע באמצע דהני והתוס' פי' דלענין מגילה אייר ועני"ל ראי' לזה דאי לענין בתי ע"ח לחוד אייר הא בפ"ט דעירכין מ"ל ברייתי' דתניא בה להדיא בית מושב ע"ח שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב ולבס"ה ואי ריב"ל למ"ל אלא לענין בתי ע"ח לחוד ה"ל להגמ' למיתי מהא סייעתא למילתי' ולומר תנ"ה אלא ודאי עיקר מילתא דריב"ל לא קמ"ל אלא לענין מגילה ויליף לה מבתי ע"ח מש"ה ל"מ לה סייעת' מברייתא זו דל"מ אלא לענין בתי ע"ח לחוד:

בית מושב ע"ח שהוקף ולבס"י הקשו התוס' מהא דאמר' לקמן אשר לו חומה ולא שור איגר פי' שאגרו חומה שלה כגון שהבתים מדובקי' יחד בעיגול והוי כמו חומה סביב לעיר ול"ל קרא ת"ל דה"ל ישב ולבס"ה שהרי לא נגמור חומות העיר עד שנגמרו כל

הבתים וחי' דקרא אתא לאשמועינן אפילו קים לן שלא דר אדם שם עד שנגמרו כל הבתי' אפ"ה ל"ח היקף וק"ל אטו בית מושב דקר' אישוב בני אדם קא קפיד הא לא קפיד אלא אבנין הבית שתהא נבנית ונתיישבה בתוך היקף החומה ולא שקדמה להיקף ואע"פ שלא דרו בה וה"נ ל"ל דלא מיעוט קרא אלא בקדמה ישובה להקיפה כדאמר ריב"ל ולא שישב ולבס"ה אבל בבאים בב"א לא הילכך אי לאו דמיעט קרא לשור איגר ה"א דש"ד דהא ישוב הבתי' עם היק' החומ' באי' כאחת הא ליתא דע"כ קרא קפיד דווק' שיהא היקף החומ' קוד' לישיבת הבתי' כדנ"ל מבית מושב ע"ח דמשמ' שנתיישבו בתוך החומה ש"מ שהחומ' קדמה לבתים דוקא ואפי' בב"א נמי לא והא דאריב"ל ולא שישב ולבס"ה לאו למימרא דבב"א ש"ד דא"כ תקשה לך דיוקא דרישא וסיפא אהדדי דברישא קאמר שהוקף ולבס"י דמשמע הא בב"א לא ובסיפא קא' ולא שישב ולבס"ה דמשמע הא בב"א ש"ד א"ו רישא עיקר דרשא היא דקרא קפידא אמוקף תחילה כדכתיב בית מושב ע"ח דבעינן חומה תחילה בדווקא והא דמסיים ולא שישבו ולבס"ה היינו משום דלבתר דמיעוט קרא לשור איגר דהוי בב"א למ"ל תו אלא או הוקפה ולבסוף ישבה או ישבה ולבסוף הוקפה אבל בב"א למ"ל ומ"מ אפילו לא מיעט קרא לשור איגר ממילא נתמעט מבית מושב ע"ח דמשמע שהחומה קדמה לישיבתה ואפילו שור איגר נמי נתמעט מהא אע"פ שבאים בב"א הואיל ולא הוקף תחילה קודם לישיבתם והשתא אשר לו חומה למעוטי שור איגר ל"ל וראיתי להטור א"ח (סי' תרפ"ח) שכתב בשם הר"מ דלא מקרי ישבה ולבס"ה אלא כשישב תחילה אדעת' שלא להקיפו אבל אם ישב תחילה ע"ד להקיפו מקרי שפיר הוקף ולבס"י ונ"ל דלפי"ז אזדא לי' קושי' התוס' דצריך למעוטי שור איגר דל"ח להקיף חומה דודאי לא גרע שור איגר מישב בתחיל' ע"ד להקיפה דמהני כהיקף תחילה כ"ש שור איגר דהקיפה וישובה באין כאחת מ"מ ק"ל על פי' זה דבסוף פ"ט דערכין (דף ב') ממעט בתי ע"ח של לוים שאינן נחלטת לאחר שנה כשל ישראל משום שנאמר גאולת עולם תהי' ללוי' ופריך בתי ע"ת דלוים מי מ"ל והא תניא אין עושין אות כרכים גדולים ומשני ר"כ כאן שהוקף ולבס"י למ"ל בדלוים כאן שישב ולבס"ה לאחר שבאה ליד הלוי' הקיפו הן ופריך כה"ג מי הוי חומה והתניא בית מושב ע"ח שהוקף ולבס"י ולא שישב ולבס"ה יכול אפי' הקיפוה ישראל נאמר כאן חומה ונאמר להלן חומה כל אלה ערי' בצורות חומה מה להלן נכרי' אף אף כאן נכרים יכול אפי' הקיפוהו נכרים לאחר מכאן נאמר כאן חומה ונאמר להלן חומה מה להלן חומה מה להלן נכרים קודם לכן אף כאן נכרים קודם לכן ופירש"י כה"ג דישבו לובס"ה מי חשיב חומה דאיצטרך קרא למעוטי ערי הלוים מדין בתיע"ח והשתא מאי פריך דילמא איצטריך בישב תחילה ע"ד להקיפו ואח"כ הקיפוהו

הן דמקרי שפיר הוקף ולבס"י א"ו כל כה"ג נמי ישבה ולבס"ה מקרי מיהו י"ל דלאו מטעם ישב ולבס"ה קא פריך וכה"ג מי הוי חומה אלא כיון דישבו הלוים קוד' ולבס"ה בע"כ הקיפוהו לאחר מכאן והא כה"ג אין לו דין ערי חומה כדמסיק בסיפא מ"מ ד"ז ה"ל מילתא בלא טעמא דבישב ע"ד להקיפו ה"ל כהוקף תחילה דמנ"ל הא והא קרא כתיב בית מושב עיר חומה דמשמע דבעי היקף ממש תחילה קודם לישוב ולא סגי בישב ע"ד להקיפו אבל לדידי לק"מ דהני תרתי מיעוטי תרתי מילי נינהו שור איגר נתמעט החומה מדין חומה לגמרי אבל ישב ולבס"ה לא נתמעט החומה מדין חומה אלא הבתים נתמעטו מדין בתי ע"ח כדכתי' בית מושב ע"ח שנתיישבה בתוך החומה ולמעוטי בית שנתיישבה קידם החומה שאין עליה דין בית בתי ע"ח ונ"מ שור איגר שנתמעטו החומה מדין חומה אפי' אי בנה בה בתים חדשים אח"כ לאחר הקיפן אין עליהם דין בתי ע"ח דהא חומת העיר שהיא נעשה ע"י שיר איגר אין עליה דין חומה כדכתיב בית אשר לו חומ' למעוטי שור איגר שנתמעטו מדון חימה וה"ל בתי העיר כבתי חצרים אשר א"ל חומה ל"ש בתים של שור איגר גופיא ל"ש בתים הנבנים לתוכה לאחר מכאן אבל ישבה ולבס"ה החומ' תורת חומה עלי' אלא הבתי' לחוד נתמעטו מתורת בתי ע"ח הא ודאי הבתים הנבנים בתוכה לאחר שהוקפה החומה דין בתי ע"ת עליהם לכ"ד דהא חומות העיר תורת חומה עלי' וגם בתים הללו הא נתיישבה לאחר הקיפה וקרינן בהו בית מושב ע"ח שהוקפה ולבס"י והא ודאי דבתים שקדמה להקיפה אינן מעכבין על הבתים שנבנים לאח' הקיפה מלחול עליה' תורת בתי ע"ח כיון שקדמה החומה לישיבתם והשתא א"ש הא דממעט שור איגר מאשר א"ל חומה ולא משום דלא קדמה הקיפוה לישיבתה דקמ"ל דשור איגר אין תורת חומה עלי' לגמרי ואפי' בתים הנבנים לתוכה לאחר מכאן אע"ג דקדמה הקיפן לישיבתם אין תורת בתי ע"ח עליהם ותדע לך דהכי היא כדפי' דבישב ולבס"ה אפ"ה בתי העיר הנבנים לאחר שהיקפה דין בתי ע"ח עליה' ואין הבתים שקדמו להקיפו מעכבין עליהן מלחול דין בתי ע"ח שהרי לקמן (דף י) א' ראב"י וכי אלו בלבד הי' פי' הערים שמנו חכמים בספ"ה דערכין (דף לב) הלא כבר נא' ששים עיר וגו' כל א ה בצורות חומה וכו' ומאי ק"ל אע"פ שהי' ע"ח רבוא אפ"ה אין תורות בתי ע"ח נוהגת בהן מפני שישבו ולבס"ה חוץ מאלו שמנו דקים להו לרבנן שהוקפה ולבס"י א"ו אפי' ישבה ולבס"ה בתים שנבנו לאחר שהוקפה תורת בתי ע"ח נוהג בהן והשתא פריך שפיר דה"ל למיחשב כל אלה ואפ"ת שישב ולבס"ה אפ"ה נ"מ דבתים הניבנים בהו לאחר שהוקפו דתורת בתי ע"ח נוהג בהו ולמאי דפי' הא דישבו ולבס"ה דנידון ככפר לענין מגילה היינו בלא נבנה בה בתים חדשי' לאחר שהוקפה אבל אם ניבנו בה דל בתים

שקדמן להיקפן מכאן ונידונת ככרך ע"י בתים הללו שלאחר הקיפן ונ"ל דאזלינן בתר רובא דאם רוב הבתים שבעיר קדמו להקיפן מיעוטי בטלה לגבי רובה וכמאן דליתא למיעוטי דמי וקורין כולן בי"ד ואם איפכא איפכא אבל במחצה על מחצה צ"ע:

ישב אין לא ישב לא והא תניא וכו' אע"פ שאין לו עכשיו לקמן (דף י) תניא כל שתעלה לך מסורת מאבותיך שמק"ח מימות יב"ן כל מצות הללו נוהגת בהם מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל ומוקי לה כראב"י דהכא דא' אע"פ שאין לו חומה עכשיו ופירש"י התם כל מצות הללו הנוהגת בערי חומה שילוח מצורע וקריאת מגילה בט"ו וכו' מפי' משמע דלמ"ד ל"ק לעתיד אין קורין המגילה בט"ו אע"פ שהית' מוקפות חומה מימות יב"ן אי לא קידשו בקדושה ב' של עזרא וה"ה אם קידשן אלא שאין להם חומה עכשיו ור"ל דלקמן (דף ה) אמר רבי בר ארביסר הוי פריך והא רבי בטבריא היא וטבריא מוקף חומה מימות יהושע בן נון הואי והשתא אע"ג דבפ"ק דחולין (דף ז) אמר דרבי התיר בית שאן משום של"ק עזרא וס"ל דקדושה ראשונה ל"ק לע"ל מכ"מ קדוש' ב' ס"ל לרבי דלא בטלה מדהתיר בית שאן לבד מכלל דשאר א"י שקידשו עולי בבל בקדושתן קיימי לענין כל המצות הנוהגות בארץ דקדושה ב' לא בטלה בזה"ז כדפי' רש"י התם מ"מ ק"ל האיך פריך בפשיטת כ"כ והא רבי בטבריא הואי ומנ"ל דטבריא נתקדשו בקדושה ב' לדין ע"ח ועוד דאפ"ת דטבריא נתקדשה בקדושה ב' לענין ע"ח הא כיון דרבי ס"ל דקדושה א' בטלה א"כ קריאות מגילה בט"ו בקדושה ב' תליא לא ה"ל להקשות אליבא דרבי וטבריא מוק"ח מיב"נ הואי הא לרבי קריאת ט"ו לא תלי' אלא במוק"ח בימי עזרא בקדושה ב' ולא בקדושה ראשונה של יב"נ ועוד הא טבריא ודאי אין לו קדושה ע"ח לכ"ד כדאמר התם סביב פרט לטבריא שומה חומתה ולפי' רש"י קריאת ט"ו בקדושה ע"ח תליא והא בלא הא לא סגי ועק"ל דאמ' לקמן דחזקי' קרי בטבריא ורב אחא בהוצל בי"ד וט"ו מספקא להו אי מוקפת חומה מיב"נ הן אי לא וכי מוקפת חומה הן מאי הואי למ"ד קדושה ב' נמי בטלה בזה"ז והא רוב פוסקים פסקו כן וגם איך קורין בז"הז בט"ו במק"ח לפי"ז ועוד הרבה עיירות בא"י אין מק"ח עכשיו ואפ"ה קורין בט"ו הואיל והי' מוק"ח בימיב"ן והא לא מהני למ"ד ל"ק לע"ל הואיל ואין לו חומה השתא ועק"ל מעיקר תקנתן דמ"ט תלי קריאת מגילה במק"ח בימי יב"ן ולא במק"ח בימי הנס הוא כדי לחלק כבוד לא"י שהתה חרבה בימי הנס שלא תהא נידונת כפרזים כדאמ' בירושלי' וכמ"ש המפ' והשת' הועילו בתקנתם במה שתלו בימי יהושע למ"ד ל"ק לע"ל הא מ"מ נידונת כפרזים כיון שלא הי' להם חומה בשעת הנס ועוד אפילו הי' להם חומה לא מהני למ"ד ל"ק לע"ל כיון דבשעת הנס שהי' לאחר גלות הארץ כבר בטלו קדושה ראשונה וקרא

קא' ע"כ היהודים הפרזים עושין את יום י"ד וגומר משמע אבל מוק"ח בשע' הנס שהי' בין ק"ר לשני' עושין ט"ו ולפירש"י הא לא אפשר כיון דבאותו זמן בטלו קדושת ע"ח לגמרי ואין סבר' לומר דלמ"ד ל"ק לע"ל ס"ל כריב"ק דלעיל דתלוי קריאת ט"ו במק"ח מימות אחשורוש וכ"ש למאי דהסכימו רוב מפ' דמק"ח מייב"נ אפילו של ח"ל קורין בט"ו דאא"ל דשל א"י למ"ד ל"ק לע"ל קורין בי"ד וכי א"י מגרע גרע משל ח"ל של"ק לכ"ע מעולם הילכך נ"ל דקריאת מגילה בט"ו לאו בקדושת חומה כקדושת א"י תליא אלא כל שהיתה מוק"ח מימי יהושע סגי וקורין בט"ו והאי דקאמר לקמן מק"ח מייב"נ כל המצות הללו נוהגת בו ויהב טעמא דקדושה ראשונה קלע"ל משמע אי לא קדושה לא אשאר מצוה קאי דתלינהו רחמנא בע"ח ולא אק"מ דלא תליא בהכי וכדפי' והא דכרך שחרבו ולבס"י דשמעתין ה"פ דודאי למאי דס"ד דחרבה חומתה קאמר בע"כ לא מיירי ריב"ל לענין קריאת מגילה דלא תליא לכ"ע במק"ח עכשיו אלא כיון שהיתה מוק"ח בימות יב"נ סגי אע"פ שא"ל עכשיו ואפילו למ"ד לקלע"ל ואין ענין הא לראב"י דאין לו חומ' דס"ל קלע"ל לענין קריא' מגילה בט"ו וריב"ל דבעי ולבס"י בע"כ לענין עיר בתי ערי חומה וכיוצא בו דתלה רחמנא בקדושת חומה מש"ה פריך עלי' מהא דראב"י דא"צ לאח"כ ישב ומסיק מאי חרב שחרב מע"ב ומהשתא לא מיירי מבתי ע"ח דלא תלה בהכי ובע"כ מקריאת מגילה איירי דתליא בע"ב והרי"ף כתב כרך שהי' מוקף מייב"נ אע"פ שאין לו עכשיו קורין בט"ו דתניא רא"א אשר לו חומה וכו' הא דמייתי הא דר"א ב"י לאו משו' דקריאת ט"ו בקדושת חומה תליא אלא משום הואיל ומ"ל הגמרא בשמעתין אהא מימרא דריב"ל נקט לה נמי הכי:

אשר לא חומה אע"פ שאין לא עכשיו בפ"ט דערכין (ד' לט) פירש"י לוא כתיב משמע לא ומשמע לו כלומר אין לו עכשיו והיו לו חומה קודם והתוס' כתבו ע"ז ואינו כן בחומשים מדויקי' כתיב בויו ולא קרי בא' וט"ס הוא בדברי התוס' אלא כתיב בא' ולו קרינן בויו והכי הוא ודאי דבע"כ לו בויו קרינן דהא ביש לו חומה מיירי קרא מיהו קשה לי כיון דקרא לא לחוד כתיב מנ"ל למידרש ללא ממש אע"פי שאין לו עכשיו הא לא בא' משמע נמי כלו בויו ופירשו יש לו כדאמרינן בפ"ו דסוטה וכל היכא דכתיב בל"א לא הוא אלא מעתה בכל צרתם לא צר דכתיב בל"א ה"נ לא הוא וכ"ת ה"נ והא כתיב ומלאך פניו הושיעם אלא לא משמע הכי ומשמע הכי וכו' אלמא לא בא' נמי משמע כלו בויו וי"ל דאע"ג דלא בא' משמע נמי כלו בויו מ"מ היכא דאפשר למידרש דלא ממש נמי במשמע דרשינן לי' דאם איתא דלאו לדרשה אתיא כיון דאיכא למיטעי לא הוי כ"ר בא' אלא בויו וכה"ג פי' לקמן (דף ח) גבי טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא א"נ י"ל לשון תורה בלחוד

ולשון נביאים בלחוד וכה"ג פי' התוס' בר"ה (דף יג) גבי ממחרת הפסח מ"מ תי' הראשון נ"ל עיקר ולקמן בפירקין (דף י) אכתוב עוד בזה:

לוד ואונו פירש"י מערי בנימין הן כדכתיב ובני אלפעל וגו' הוא בנה את אונו ואת לוד ובס' ד"ה מיחסו על שבט בנימין ובערכין תנן תרי מנייהו דקא מני לוד ואונו אצל ע"ח שאינו נוהגין אלא מיתות יב"נ ולפי שחומותיהן ניראות חדשי' הוזקק ריב"ל להעיד שבכלל תק"ח הן הנה מה שפי' דבערכין תנן תרתי מנייהו לא דק דלא תנן התם אלא אונו לחוד אבל לוד לא תנן והתוס' הקשה בשם הר"א דאמאי איצטרך לי' לריב"ל לאשמועינן דאונו מק"ח מיב"נ הא משנה שלימה היא ותי' דאגב לוד וגי החרשים תני אונו בהדי' ואני תמה על רש"י ותוס' דאמאי ענין אונו דהכא לשל אונו דמתני' דהא הני דהכא מערי בנימין הן מדפריך עלה והא אלפעל בנינהו שהי' משבט בנימין וכדפירש"י ואלו אונו דמתני' מערי יהודה מיירי כמו שאכתוב בסמוך וביותר אני תמה על התוס' שהקשו עוד אהא דפריך והא אלפעל בנינהו דאמאי לא פריך בפ"ב דערכין כה"ג דמאי ענין זה לזה דהתם חשיב ואונו מערי יהודה ומה ענין אלפעל שהי' משבט בנימין לבנות ערי' ביהודה אבל הכא מקש' שפיר דע"ב ריב"ל דקמ"ל דאונו מק"ח מימות יב"נ לאו מערי יהודה איירי דמאי קמ"ל הא משנה שלימה היא אלא משל בנימין איירי מש"ה פריך שפיר והני יהושע בנינהו והא אלפעל בנינהו גם מה שתרצו התוס' דהתם לא תנן אלא אונו והי' יודע דמצי לשנוי' תרי אונו היא אבל הכי דהוי ג' בשלשתן לא שייך למימר שהן כפולות הנה מלבד שלא דקו במה שפירש דהכא הוי ג' דבקרא ליתא אלא ב' בלבד שהן לוד ואונו והל"ל בב' לא שייך למימר שהן כפולת וגם עיקר דבריהם ליתא שהרי לרבאהתם בערכין מצינו אפילו ה' כפולת כמ"ש בסמוך ולמאי דפי' ריב"ל דשמעתין לא ס"ל כרבא דהתם דהכי תנן התם (עירובין ד' ל"ב ע"א) ואילו הן בתי ע"ח ג' חצרות של שני בתים מוקפות חומה מימות יב"נ כגון קצרה הישנה של צפורי וחקרה של גוש חלב ויורפת הישינה וגמלא וגדוד וחדיר ואונה וירושלי' וכן כיוצא בהן ובגמ' תני גמלא בגליל וגדוד בעבר הירדן וחדיד ואונ' וירושלים ביהודא ואמ' מאי קאמר א' אבייי ה"ק עד גמלא בגליל עד גדוד בעבר הירדן וחדיד ואונ' וירושלים ביהוד' רבא א' ה"ק גמלא בגליל לאפוקי גמלא דשאר ארצות דלא וגדוד בעה"י לאפוקי גדוד דש"א דלא אינך דלא איכא דכוותייהו לא מיצטרך לי' והא לדברי רבא צ"ל ג"כ גבי גדוד ואונ' דהיינו אונה וירושלי' ביהודה דתני בברייתא היינו נמי לאפוקי אונה ואינך דש"א אלמא אונו דריב"ל דמיירי משל שאר ארצות דהיינו משל בנימין לאו מוקפות חומה מיב"נ היא וע"כ ריב"ל מפרש להאי ברייתא כאביי וא"כ טובא קמ"ל לאפוקי מדרבא עוד יש לי לומר דאונו

דקרא ודריב"ל דגרסינן אונו בוי"ו לחוד וההיא דערכין דגרסינן אונה בה"א לחוד וההיא משל יהודה ואידך משל בנימין ולפי"ז הא דריב"ל ניחא אפילו למאי דמפ' רבא ואין לי להאריך יותר בזה:

דף ד ע"א נשים חייבות במקרא מגילה ופי' התו' דחייבות ומוציאו' אנשים י"ח מדלא אמר לשמוע מ"מ והכי נמי משמע בערכין (דף ג) דקאמר הכל כשרי' לקרא את המגילה לאתויי נשים משמע דמוציאות אפילו אנשים והק' תוס' הא בתוספתא תני בהדיא דטומטו' אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו ולא שא"מ ופשיט' דלא עדיפא אשה מאנדרוגינוס וכן פסק הלכות גדולות דאש' מוציאה מינה ולא אנשים ומסיק התוס' דסד"א דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים קמ"ל דהכל חייבים בשמיעה נשים עבדים וקטני' מ"מ ק"ל דהא גופי' טעמא בעי מ"ט אינו מוציא אנשי דהא כיון דאף הם היו באותו הנס דמו לגמרי לאנשים וכדאמ' בפרק ב' דשבת (דף כ) אשה וודאי מדליקה הואיל וחייבת בנר חנוכה מה"ט שאף הם היו באותו הנס וגם מה שמחלקין בין חיוב שמיעה לחיוב קריאה גבי נשים לא נתברר חילוק זה ובאמת דברי בה"ג אינו נראה להרבה מפרשים וסברי שהנשי' מוציאות י"ח אפי' אנשים וכפשטא דשמעתא דמס' ערכין ומיהו לפ"ז הא תוספתא ודאי קשיא ול"נ דודאי נשים חייבות בקריאה כאנשים מה"ט שאף הן היו באותו הנס דאין טעם לחלק בין קריאה לשמיעה ואפ"ה א"מ אנשים כדברי התוספתא וטעמא דמילתא נ"ל משום דודאי ה"ט שאף הן היו באותו הנס מן התורה לא מהני לחיוב נשים וכמ"ש התוס' דאל"כ גבי מצה הקישא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה לחייב נשים ל"ל ת"ל משום שאף הן היו באותו הנס וכמ"ש לקמן וכיון שכן י"ל כיון דאסתר נאמרה לכ"ע ברוח הקודש לקרותה כדאמרינן לקמן הא ודאי כעין של תורה נאמרה כיון דאל אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ב"ה לאנשים נאמרה חיובא ולא לנשים אלא מדרבנן תיקנו והוסיפו לחייב נשים נמי כמו שתיקנו והוסיפו על מה שנאמר ברה"ק לקרות ולא לכתוב לשמואל כדאמרינן לקמן ואפ"ה תנן קראה על פה לא יצא והיינו מדרבנן וכמ"ש שם וה"נ דכוותיה וכיון דעיקר חיוב מ"מ לנשים ברה"ק ליתא אלא מהוספת חכמי' ע"כ אינו אלא לחומרא ולא להקל להוציא את האנשי' י"ח דהא מעיקר חיוב של רה"ק אינן מחוייבת בדבר וא"א להו להוציא את אנשים המחוייבי' מעיקר רה"ק והשתא ניחא האי דתוספתא דטומטום אינו מוציא אפי' את מינו דדילמא הקורא אשה והשומע איש וכן אנדרוגנוס אינו מוציא את שא"מ דהיינו איש דדילמא אשה היא ואין אשה שאינ' מחוייבת אלא מדרבנן דקליש חיובא מוציא לאיש דאלי' חיובא מעיקר רה"ק ומהשתא בע"כ מתניתן דלקמן דהכל

כשירי' לקרות המגילה דאמרינן לאתויי נשים אתיא דהיינו להוציא נשים דכוותיהו ולא אנשים אלא סיפא דקתני חוץ מחש"ו דמשמע דקטן אפי' נשים אינו מוציא ור"י דמכשיר התם בקטן ומשמע שם בגמ' דמכשיר אף באנשים הא ודאי טעמא בעי ושם יתבאר ויש לעיין אי מהני ה"ט שאף הן היו באותו הנס לחייב נמי לאנשים מדרבנן מלבד עיקר חיובן של רה"ק או לא ול"ד לנשי' שא"ח מעיקר חיוב של רה"ק חייבינהו רבנן מה"ט מיהת אבל אנשים דבלא"ה חל עליהם עיקר חיוב של רה"ק לא הוסיפו רבנן לחייבינהו מה"ט ונ"מ אם אין כאן אלא אשה היודעת לקרות את המגילה ויש כאן איש שא"י לקרות המגילה ולא לענות אחרי' מה שהיא אומרת כגון שהוא אלם אם חייב מ"מ לשמוע ממנה מ"מ דא"א מלבד חיוב של רה"ק חל נמי עליהם מדרבנן כמו אשה חייב לשמוע ממנה כדי לצאת מיהו מחיוב דרבנן אע"ג שאין יוצא ע"י שמיעה זו מעיקר חיוב של רה"ק וא"א דאינו חל עליו חיוב דרבנן א"ל לשמוע מינה כיון שא"א לו לצאת ע"י שמיעה זו מעיקר חיוב של רה"ק ומסתבר לי דחייב לשמוע ממנה דחל עליו חיובא דדבריהם כמו לאשה ובהכי ניחא לי האי דהכל כשרי' לקרות המגילה דאתא לאתויי נשים דלדברי התוס' שפי' דאתא לאתויי דאשה מוציאה אשה י"ח דסד"א שלא יועיל קריאתה אפי' להוציא נשים ק"ל מהיכי תיתי לומר כן כיון דכל הנשי' שוות בחיובן בין למאי דפי' תוס' דחייבין בשמיעה ולא בקריאה בין למאי דפי' דחייבין מדבריהם ולא מעיקר חיובא של רה"ק ולפי' דפי' אתי שפיר דאתא לאתויי נשים שמוציאו' אנשים מחיובא דדבריהם שיש על אנשי כמ' על הנשי' וכה"ג דפי' וקמ"ל דלא גזרינן דאש' לא תוציא איש דילמא אתי למיסריך להוציאם י"ח במקום שיש איש שיודע לקרו' ולהוציא י"ח עיקר קריאה של רה"ק קמ"ל דלא גזרינן הא אטו הא עוד אני אומ' למאי דכתבו תו' לקמן בפ"ב דהא דתנן הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחש"ו דמיירי בקטן שהגיע לחינוך דהוי בר חיוב מדרבנן ואפ"ה א"מ י"ח הגדול אע"ג דכל עצמו של קריאה המגילה אינו אלא מדרבנן משום דלגבי קטן ה"ל תרי דרבנן דהא אינו חייב במצות אלא מדרבנן ומגילה דרבנן ולא אתא ב' דרבנן ומוציא לגדול שאינו אלא חד דרבנן דמגילה אינו אלא מדרבנן דהא גדול חייב בכל המצות מה"ת והנ"ל דהיינו טעמא דאשה אינו מוציא את האיש במ"מ דהא נשים פטורים ממצות עשה שהזז"ג אפי' בשל דבריהם כדתנן בסוכה (דף לח) גבי הלל מי שהיו עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהם מה שהם אומרי' אע"ג דהלל אינו אלא מדרבנן אפ"ה אשה פטורה הואיל והוי מ"ע שהזז"ג אנא דבמ"מ חייבות אע"ג דהוי מ"ע שהזז"ג מטעם באף הן היו באותו הנס והאי טעמא לא סגי אלא מדרבנן ולא מן התורה כדמוכח האי דמצה ומגילה עצמה אינו אלא מדרבנן וה"ל גבי נשים ב'

דרבנן ולא מוציא אשה את אנשים דלא הוי אצלה רק חד דרבא אלא שלפ"ז לא א"ש האי דהכל כשרים דאתי לאתויי נשים וע"כ אינו אלנן להוציא את הנשים דכוותיהו י"ח אבל לא אנשים והשתא תקשי לך פשיטא מהיכי תיתי לומר שאינו מוציאות את הנשים י"ח דלפ"ז צ"ל כדפי' ובלא"ה סברות התוס' הא דתרי דרבנן אינו מוציא את חד דרבנן אינו לדברי הכל ולא כ"ע שווים בדבר וכמ"ש שם:

שאף הן היו באותו הנס הק' תוס' ל"ל הקישא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ת"ל מטעם שאן הם היו באותו הנס ותי' ר"י איש ירושלמי דש"ד למיפטרי' מגז"ש דט"ו ט"ו דחג הסוכו' וכו' וק"ל דבספ"ב דסוכה (דף כח) פריך ל"ל האזרח להוציא את הנשים הא מ ע שה"ג הוא והשתא מה פריך הא אי נאו קרא ה"א דחייבות בסוכ' מטעם שאף הן היו באותו הנם דכי בסוכו' הושבתי את ב"י דה"ט דסוכה כדמפרש קרא בהדי' לפיכך נ"ל כתירץ ב' של תו' דה"ט שאף הן היו באותו הנס אינו אלא מדרבנן וא"ת מ"ש גבי סוכה דאורייתא נשים פטורו' אפילו מדרבנן כדמוכח בריש פרק קמא דסוכה (דף ב) גבי הילני המלכה ואילו גבי מגילה למאי דפי' דאע"ג דאינן חייבי' מעיקר איוב רה"ק אפ"ה חייבו' מדרבנן מטעם שאף הן היו באותו הנס וי"ל דודאי דבר שחיובו ברה"ק ל"ד לשל תורה לגמרי ולא לכל דבריה' אלא היא מילתא מליעי בין של תורה לשל סופרים תדע דהא איכא מ"ד דס"ל דספק במגילה לקולא אזלינן כמ"ש לקמן בבי חזקי' דקרי בטברי' בארביסר ובחמיסר משום ספיקא ואלו בדאוריית' ספיקא לחומר' ש"מ דדבר שחיובו ברה"ק אין דינו לגמרי בשל תור' וכיון שכן כ"ש שנתנו עליו חומר דד"ש לחומרא לחייב את הנשי' מהאי טעמא שאף הן היו באותו הנס: סבר מיני' למיקר' בליל י"א ולמיתני' מתניתין דידה ביממא ונ"ל דלאו למימרא דס"ד דלא צריך למיקריי' ביממא דהא תנן לקמן ספ"ב (דף כ) אין קורין את המגילה עד שתנץ החומה ותנן נמי כל היום כשר לקריאת המגילה ש"מ שצריך לקרות המגילה ביום אלא הכי ס"ד דמלבד קריאת המגילה ביום צריך למתני נמי מתניתי' דידה ביממא אלא לפ"ז לא א"ש דיליף מקרא דאקרא יומם ולילה כיון דביום נמי צריך לקרותה הרי קיים בו נמי אקרא יום ולילה ואפי' למיתני מתניתי' דידיה ביממא מנ"ל ובע"כ צ"ל דס"ד דאין לקרותה כלל ביום רק במיתנא מתניתי' לחוד סגי ביממא ובהכי מקיי' לקרא דאקרא ביממא במתנית' דידי' ולילה בקריאת' והני מחניתן דלקמן דמגילה כשירה לקרו' כל היום ודאין קורין את המגילה עד שתנץ החמה בדלא קרא את המגילה בלילה מיירי דצריך לקרותה ביום אבל בקרא בלילה במתניתא דידה סגי ודוחק וי"ל דס"ד הא בת"ח הא בע"ה בת"ח דגמיר סגי

במיתנא מתניתא דידה ביממא והא בע"ה דלא גמיר קורא את המגילה ביום והני דספ"ב בע"ה מיירי:

כגון דאמרי אינשי אעבור פ' דא ואתני' ולמסקנא זו משמע שחייב לקרות את המגילה בלילה וחוזר וקורא ביום ונ"ל דהאי קריאה דליל' אינו אלא מדרבנן ואינו עיקר חיוב של רה"ק והרי קרא כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשי' מה עשיי' למפרע לא אן זכירה למפרע לא ומש"ה אמרינן לקמן רפ"ב (דף יז) דמה"ט הקורא את המגלה למפרע לא יצא ומהאי הקישא אמ' לעיל דפרזים קורין בי"ד ה"נ איתקש זכירה לעשי' מה עשי' בלילה לא כדאמרינן לקמן (דף ז) סעודות פורים שאכלו בלילה לא יצא י"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כתי' אף זכירה אינו בליל' והני קרא דמייתי להו בשמעתין לקריאת המגילה בלילה אינו אלא אסמכתא בעלמא ואע"ג דהוי ס"ד למיקרי בלילה ולמיתנא מתניתין דידה ביממא מ"מ לא קיימא הכי וכה"ג כתב הרא"ש בשם ר"ת דמפ' דקריאה דיממא הוא עיקר משל לילה ואע"ג דמברך זמן בלילה מ"מ חוזר ומברך ביום דעיקר קריאה ביום לפי המסקנא תדע דתנן התם דבר שמצוותו ביו' כשר כל היום דבר שמצוותו בלילה כשר כל הלילה ואמרינן בגמ' דבר שמצוותו בלילה כו' לאתויי אכילת פסחים ודלא כראב"ע דס"ל אכילת פסחים כל הליל [צ"ל עד חצות] ולפ"ז פליג ההי' סתמא אסתמ' דספ"ה דזבחי' (דף נו) ודשילהי פסחים (דף קכ) דסתים לן תנא התם כראב"ע כמ"ש התוס' שם והשתא ל"ל לעשות פלוגתא בין סתמי הל"ל דלאתויי מ"מ של לילה אתא דכשירה כל הלילה דהכי עדיף טפי דהשתא לא פליגי סתמי אהדדי ועוד דהא כולה מכילתין עד התם ממקרא ממצה מיירי א"ו משו' שכל הני שכשירים כל היו' או כל הלילה דחשיב התם במתניתין לא חשיב התם מידי דרבנן אלא כולהו איתנו של תורה ואע"ג דתנן התם כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל כיון דמגילה נאמרה ברוח הקודש כשל תורה דמי ולאו מדרבנן היא ובהלל כיון דנביאים תיקנו לאמרו על כל פרק ופ' ועל כל צרה וצרה לכשנגאלים כשל תורה דמי וה"נ אמרינן בפ"ד דתענית (דף יח) זאת אומרת הלל דר"ח לאו דאורייתא מכלל דשאר הלל דאורייתא היא מטעמא דפי' וכן פי' רש"י התם והא דתנן התם גבי כל היום כשר לתפילת מוספין ולמוספין ותפילת מוספין ודאי דרבנן הוא אע"ג דבמס' תענית קרא לתפילת מנחה ד"ת היינו משום דיצחק תיקנו כדילף לה מקרא דויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב כדא' רפ"ד דברכות (דף כו) אבל תפילת מוסף רבנן תיקנו כנגד קרבן מוסף כדאמרינן התם מ"מ כיון דרבנן תיקנו לתפילת מוסף נגד קרבן מוסף אגב מוספין חשיב נמי לתפילת מוסף דחדא הוא וחד טעמא הוא כדאמרינן התם ולתפילת מוספין כמוספין שווי' רבנן:

ע"ב מיוה"כ ליו"הכ לא דחינן כבר פי' ברישׁ מכילתין דמ"מ לא הדר בי' משנויא קמא דעשׂרה ל"ת רבנן דאי לאו דנ"ל מקרא דלא תיקנו בעשׂרה ה"א דטעמא דהקילו על הכפרים הוא לטובת הכרכים כדי שיספיקו ובחל בב' ובה' נמי ידחו מיוה"כ ליוה"כ מה"ט אבל בתר דגלי קרא דעשׂרה לא ש"מ דלא חששו רבנן כולי האי לטובת הכרכים לדחות מיוה"כ ליוה"כ א"כ הה"נ בחל בה' לא דחינן ליוה"כ די"א מה"ט: ואס"ד תקנתא דכרכים היא משו' דאינו נכנסים וק"ל מאי פריך דילמא ר"ח כרמי ב"ח ס"ל דבפ' ז"ב (ד' כח) דאימתי דר"י לחלק על ת"ק קאתי וא"כ כיון דלחלק אתי ע"כ לרבנן אפי' במקו' שא"נ אפ"ה מקדימין ולפ"ז בע"כ ה"ט דתיקנו להקדים משום תקנתא דכרכים כר"ח ולמה דחי הגמרא דברי ר"ח לגמרי ומסיק ל"ת כדי שיספיקו אלא אימא מפני שמספיי לימא ר"ח קאמר ליה לטעמיה דידי' אליבא דרבנן וי"ל כיון דר"ח לפרושי אתי לטעמא דתיקנו ליוה"כ לא הו"ל למיסתם טעמא דידיה אליבא דרבנן לחוד וה"ל לפרש נמי טעמא דהקדמה אדר"י לפיכך מגי' הגמ' להא דר"ח ל"ת כדי שיספיקו אלא אימא מפני שמספיקין פי' דר"ח ה"ק והשתא קא"ל לטעמא דידי' אדכ"ע משום דס"ל כשאר אמוראי דס"ל התם אימתי דר"י אינו אלא לפרש ד"ח ולנו לחלוק והא דאמ' לקמן בפ"ב (דף יט) גבי בן כפר שהלך לעיר ורבנן הוא דאקילו על הכפר' כדי שיספיקו והיינו כס"ד דהכא ולא כמסקנא יתבאר שם:

רי"א מפני שעיניהם של עניים נשואות במ"מ כתבו התוס' ע"כ צ"ל דר"י לא פליג לטעמא דרבה דהא גבי שופר ולולב ליכא טעמא אחרינא ומ"מ קא' הכא ט"א משום דאיכא נ"מ מהא במקדש דליכא שבות ואפ"ה אסור משום האי סברא דקא' ר"י וק"ל הא אפי' אי טעמא משום גזיר' דרבה במקדש נמי מגילה בשבת לא קרינן דהא תנן ברפ"ד דסוכה (דף מב) לולב וערבה ששה ושבעה ומפ' במתני' לולב ז כיצד יט"ר של חג שחל בשבת לולב ז' שאר כל הימים ו' ערבה ז כיצד ז' של ערבה שחל בשבת ערבה ז' שאר כל הימים ו' אלמא מצות לולב כל ז' דאינו אלא במקדש וכן ערבה אינו אלא במקדש לבד ואפ"ה א"ד שבת משום הא גז' דרבה דאפי' יום א' דלולב ויום ז' דערבה לא הי' דוחה שבת אי לאו משום טעמא דמפ' התם בגמ' גבי לולב ראשון דאיתי' בגבולין מה"ת ל"ג בי' רבנן וכן בערבה שבקו רווחא חד יומא למידחי שבת כדי לפרסומא שהיא מה"ת הא לא"ה לא דחה שבת במקדש משו' גזי' דרבה והא דתנן (ר"ה כ"ט) י"ט של ר"ה שחל בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינ' משו' גזי' דרב' לאו ה"ט דתוקעין במקדש משום דאין שבות במקדש כמו שפי' רש"י התם אלא ה"ט כיון דתקיעת שיפר הוא להעלות זכרונם של ישראל לאביהם שבשמים לא רצו לבטלו לגמרי והניחו לו רווחא פורתא

במקדש תדע דהא משחרב בה"מ התקין ריב"ז שיהי' תוקעין כ"מ שיש בו ב"ד כדתנן התם ובודאי דהא ת"ש ומגילה אין לו ענין להא דשבות במקדש דה"ל שבות דגבולין במקדש כדאמ' בספ"י דערובין (דף קג) והא דערבה ולולב א"ד שבת משום האי גזי' דרבה הא ה"ל שבות מקדש במקדש דהא לולב בשאר יומי וערבה לגמרי א"נ אלא במקדש (כבר פי' במ"א) וא"כ במגילה דלאו מה"ת היא ול"ש ה"ט הא ודאי א"ד שבת אפי' במקדש משום גזי' דרבה וא"כ טעמא דר"י ל"ל ונ"ל דמש"ה נאדי ר"י גבי מגילה מהא גזי' דרבה אע"ג דגבי שופר ולולב לא סגי בלא"ה משום דרבה גופי' ל"ג משום העברת ד' אמות בר"ה אלא מטעמא דמפ' הכל חייבים בקריאת מגילה ואין הכל בקיאים במ"מ כלומר מתוך שהוא מחויב בדבר הוא בהול לצאת י"ח וכן פי' רש"י אלמא בהילת המצוה הוא דקא גרים למגזר שמא ישכח שהוא שבת ויעביר ד"א הא אי לאו בהילת המצוה ל"ג דמדכיר דכיר וה"נ כהאי לישנא נקט ברפ"ד דר"ה גבי שופר הכל חייבי' בת"ש ואין הכל בקיאים בת"ש וכו אלמא חיוב המצוה הוא דקא גרים לבא לידי שכחת שבת מש"ה איכא למיגזר שמא יעביר ואע"ג דרפ"ד דסוכה לא נקט רבה גופי' כהאי לישנא אלא מקשה התם אהא דמצות לולב א"ד שבת בשאר ימים ואמאי טילטול בעלמא הוא א' רבה גזי' שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד"א ברה"ר וה"ט דשופר וה"ט דמגיל' ולא תלה טעמא משו' דהכל חייבים בנטילת לולב למימרא דבהילת המצוה גורמת לו לבא לידי העברה ע"י שכחה ש"מ דבלא"ה נמי חיישינן לשמא יעביר הא לק"מ דודאי אפי' לדבר רשות גמור גזור רבה שמא יעבור דהא הוא מפ' בפ"ב דביצה (דף יח) בחל י"ט אחר שבת דמטבילין כלים מלפני שבת אבל בשבת לא משום גזי' שמא יטלנו בידו ויעבירנו ד"א בר"ה והא טבילות כלים לדבר רשות הוא ואפ"ה גזר א"ו ה"ט הא גזיר' שמא יטלנו ויעביר גזי' רחוקה היא ואינו כדאי לבטל מצוה משום גזי' רחוקה זו ולדב' רשות ל"ל בה ואע"פ שגזי' רחוקה היא גזרי' כמו גבי טבילת כלים ובמקו' מצוה ל"ג אי לאו משו' הא גופא כיון דמצוה היא בהילות המצוה שהוא בהול לצאת ידי חובתו היא היא הגורמת לו לבוא לידי שכחה וה"ל מילתא דשכיח' לבא לידי העברות ד"א בשגגות שבת וכיון דמילתא דשכיחא היא אפילו במקום מצוה נמי ראוי לגזור וכיון דהכי הוא דלדבר רשות נמי חייש רבה לשמא יעבור מה"ט מסתם לה סתומי ברפ"ד דסוכ' וקאמר גזי' שמא יטלנו בידו ולא תלה לטעמא משום דהכל חייבים בנטילת לולב דהא אפילו בלא חיובא אלא בדבר רשות גמור חייש רבה להא גזי' ומ"מ כיון דלדבר מצוה לא סגי לי' בהא אי לאו משום חיוב המצוה היא הנותנת וגורמת לו לבא לידי העברה ע"י שכחה מחמת בהילות המצוה וה"ל מילתא דשכיח' לפיכך העמידו דבריהם אפי' במקום מצוה

דמצותו משוי לי' מילתא דשכיח' לפיכך תלה טעמא בשופר ובמגילה מטעמא דהכל חייבים בהן והשתא ניחא הכל והשתא א"ש הא דמפ' ר"י ט"א גבי מגילה אע"ג דבשופר ולולב ע"כ ליתא אלא משום גזי' דרבה משום דמצוה דרבנן היא ממוצעת בין דבר מצוה של תורה ובין דבר רשות גמור והא מגילה אינו מן התורה אלא דרבה גז' שמא יעביר בין לדבר רשות אע"ג דלא שכיח כיון דרשות גמור הוא גזרי' ובין לדבר מצוה דבהילות מצותו משוי לי' מילתא דשכיחא וגבי מגילה ממ"נ גזרי' דלמאי מדמית לה אי לד"ר גמור הא לד"ר אע"ג דל"ש נמי גזרי' ואי לדבר מצוה מדמית לי' א"כ דה"ל ד"מ היא הנותנת לגזור דבהילת המצוה גורמת לבא לידי העברה ע"י שכחה וה"ל מילתי' דשכיח א"נ רבה משוי לי' למגילה דרבנן כד"מ גמור וא"ש כפשוטו האי לישנא דנקט הכא הכל חייבי' במ"מ וכמו שפי' רש"י אבל לרב יוסף מצוה דרבנן כגון מ"מ לדבר רשות מדמי לה ואין בה משום בהילות מצו' דנימא דהא גרמה לה לבא לידי העברה וה"ל מילתא דשכיחא ור"י לטעמי' דלד"ר ל"ג משום שמא יעביר משום דמילתא דלא שכיחא היא שהרי בפ"ב דביצה גבי טבילת כלים ל"ל גזי' דרבה אלא מפ' התם טעמא משום שמא יסחוט ואע"ג דבשופר ולולב ע"כ ה"ט משום שמא יעביר היינו כיון דדבר מצוה הוא מצותו גורמת לו לבא לידי העברה וכיון דמילתא דשכיחא היא ע"י בהילות מצותו לבא לידי העברה אע"ג דד"מ הוא גזרי' אבל ד"ר דאינו בהול לא שכיח ואע"ג דד"ר הוא ל"ג כיון דל"ש ומגילה כד"ר משוי לי' ר"י וכיון דאין בו משום בהילות מצוה ה"ל מילתא דלא שכיח ול"ג משום שמא יעביר לפיכך מפ' בה טעמ' אחרינא מפני שעיניהם וכו' וא"ת למאי דפי' דלר"י אפילו במצוה דרבנן ל"ג ר"י לשמא יעביר א"כ מ"ט גזרו על הזאה בשבת משום שמא יעביר כדא' בפ"ו דפסחים (דף סט) והא הזאה רשות גמור הוא ואם רצה לעמוד בטומאתו ל"ל בה והניחא למ"ד הזאה בזמנה מצוה משום דמקשינן הזאה לטבילה כדאמר' בפ"ק דיומא (ד' ח) וכיון דמצוה מה"ת הזאה בזמנה שפי' וא"ל דאפי' שלא בזמנה גזיר' אטו בזמנה כדאמר התם בפ"ב דבינה גזי' בור בחצירו אטו בור בר"ה ולא הוי גזיר' לגזי' דכולה חדא גזי' היא א"נ למ"ד הזאה בזמנה מצוה אע"ג דלא עביד בזמנה מ"מ ב"כ באפשר לאקדמה מצו' איכא אבל למ"ד התם הזאה בזמנה לאו מצוה לר"י מא"ל דהא הזאה א"ד שבת וכ"ע מודה וי"ל דמ"מ גזר על כל הזאות אטו הזאה של מצוה שחל ז' שלו בע"פ דהזאה זו ודאי מצוה לכ"ע כדי לעשות פסחו א"נ אטו הזאת אכילת קדשים והדומה דמצוה הן וגזרו על הזאת רשות אטו הזאת מצוה דכול' חדא גזי' היא וכמ"ש ובהכי ניח' לי דל"ק רבה נמי ה"ט דהזא' כמו שא' והיינו טעמא דלולב וה"ט דשופר וה"נ ברפ"ד דר"ה וסוכה מזכיר הני תלת דה"ט דשופר וסוכה ומגילה ואילו

הזאה שיירא ול"ק ה"ט דהזאה אע"ג דרבה גופי' מפ' התם ברפ"ו דפסחים דה"ט דהזאה וכן שייר ול"ק דה"ט דטבילת כלים בשבת דלא אע"ג דלדידי ה"ט כדמפרש פ"ב דביצה וכן גבי הזאה וטבילת כלים ל"ק דה"ט דשופר ולולב ומגילה משום דל"ד דהני תלת' דבר מצוה נינהו והני תרתי דבר רשות הן ול"ד להדדי דיש סברא לומר דבמקום מצוה ל"ג ויש סברא לומר דאדרבה דוקא במקום מצוה יש לגזורטפי מחמת בהילות המצוה שכיח להעביר משא"כ לדבר רשות וכדס"ל לר"י והא דלא כייל הזאה וט"כ בהדדי לומר גבי הזאה דה"ט דט"כ וגבי ט"כ ה"ט דהזאה משום דל"ד להדדי דטבילה כלים לעולם רשות משא"כ בהזאה דלפעמים איכא משום מצוה ומ"מ כיון דהזאה פעמים ד"ר הוא מה"ט לא כייל לי' בהדי הני תלתא דלעול' אינן אלא דבר מצוה וכדפי' ובסמו' אכתוב עוד בזה:

תנ"ה וכו' אלא הואיל ואמרי' כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום יש לי לפ' האי תנ"ה בחרי גווני או האי תנ"ה לא קאי אכולהו מילתא דר"י דה"ט דאין קורין המגילה בשבת מפני שעיניהם של עניים נשואו' למ"מ דאפ"ה אי מה"ט לחוד נא עקרו קריאת מגילה מבזמנו בשבת דמאי אולמא הא דמתנות עניים מקריאת מגיל' בזמנה לבטולי הא מקמי הא וכמ"ש בסמוך מוך אלא ה"ט משום גזי' דרבה א"נ י"ל דהאי תנ"ה אכולה מילתא קאי דמה"ט אין קורין המגילה בשבת מדתני ברייתי' הואיל ואמרו כפרי' מקדימין ליוה"כ גובין בו ביו' ולא תני סתמא על כל המקדימין גובין ב"ב דהוי נמי בכלל המקדימין מפני שחל יום קריאה שלהם בשבת וכדתנן לקמן באלו אמרו מקדימין ול"מ וקאי נמי אחל יום קריאת שלהם בשבת כמ"ש שם א"ו ש"מ דהי"ט גופא הא דמקדימין בחל יום קריאה שלהן בשבת מש"ה הוא מפני שעיניהם של עניים נשואות מש"ה אי אפשר לומר אע"פ שמקדימין בחל בשבת גובין בב' הא אדרבא מפני שבע"כ שגובין מפני שעיניהם נשואות מה"ט הוא דמקדימין דה"ל כמו תלי תני' בדלא תני' וש"מ מהא דה"ט דא"ק המגיל' בשבת כדר"י מ"מ נ"ל פי' א' עיקר דהאי תנ"ה לא קאי אעיקר טעמא דר"י דמש"ה א"ק המגילה בשבת ולאפוקי מטעמא דרבה דא"כ ה"ל להגמרא למימר תני' כוות' דר"י ומדקאמ' תנ"ה סתמא ש"מ דלא קאי אלא אהא לחוד דהא דעיניהם של ענייי' נשיאות מילתא הוא והא דלא קאמ' אסתם מקדימין דגובין בב' דלהוי המקדימין לע"ש נמי בכלל משום דתני סיפא אבל שמחה אונו נוהגת אלא בזמנה והא רבותא אינו אלא לכפרים המקדימין ליוה"כ דה"א הואיל ונפקא לן מקר' דמקדימין מפני הקדמות מים ומזון לבני כרכים ה"א שדינם לגמרי כבני עיירו' הקורין בי"ד ומוקפין הקורין בט"ו שיום שמחה שלהן ביום הקריא' קמ"ל דלא אבל המקדימין לע"ש משום גזי' דרבה פשיטא דשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה דהא הקריאה גופי' לא עקרו מזמנו אלא בטעמא דגזי' שמא

יעבור ד' אמו' והא לא שייך גבי' שמחה אי נמי י"ל דמש"ה שייר בדחל בשבת דאלו התם אפי' שמחה של מאכל ומשתה כדפרש"י אין נוהגין בזמנן אלא מאחרינן ליה כדאמרינן בירושלמי בפרקין סעודת פורי' מאחרין ולא מקדימין ר"ז בעי קומי ר"א ויעשה אותה בשבת א"ל לעשות אותו ימי משתה ושמחה כתיב את ששמחתו תלויה בב"ד יצא זו ששמחתו תלוי בידי שמים מיהו הא גופא טעמא בעי אמאי ל"מ למשתה כמו מקרא מגילה גופא שמקדימן והר"ן פי' דה"ט דל"מ משום דאכתי לא מטי זמן חיובא ככולהו הני דאמרי' לקמן זמן עצי כהני' ת"ב חגיגה והקהל דמאחרין ואני אומר דל"ד דבשלמא דבחגיגה והקהל דמפ' לקמן דה"ט דמאחרין ול"מ דאכתי ל"מ זמן חיובא ניחא דהא אי מאחרית להו אכתי לא עבר זמן חיובם דהא חגיגה יש לו תשלומין כל הרגל ואפי' עצרת דחד יומא יש לו תשלומין כל ז' כדאמרינן התם וכן הקהל אע"ג דתנן בפ"ז דסוטה (דף מ) שהי' במוצאי יט"ר ח"מ לא עבר זמנו בשאר ימות החג נמי מה"ת כדכתי' במועד שנת השמיטה בחה"ס תקרא כמו שאכתוב לקמן הלכך מאחרין להו כיון דל"ע זמן מצותן ויצא י"ח אבל אי מקדמת להו כיון דלא מטא זמן חיובא לא כלום עביד ולא יצא י"ח אבל שמחו' פורי' אלא ביומו אבל לאחריו אינו נוהגת כמו שאינו נוהג לפניו ושוין הן אלא דבחל בשבת לא סגי ביומו מטעמא דירושלמי ובע"כ נדחה שלא כמצותו א"כ מאי חזית לאחר ולא להקדים כמו מ"מ גופא ותדע לך דכל לאקדומה טפי עדיף דהא גבי ח"ב הא דמאחרין ול"מ מפ' לקמן משום דאקדומי פורעניות ל"מ הא לא"ה אקדומי עדיף משום דהתם נמי מצותו א"נ אלא ביומו דוקא אבל אין לו תשלומין לא לפניו ולא לאחריו אלא דבחל בשבת דא"א ביומו כמצותו ובע"כ נדחה אי לאו טעמא דפורעניות הזי מקדימין לי' וגבי שמחת פורים דלא שייך לה"ט אמאי ל"ח לי' ומיהו למאי דאפרש שם איכא טעמא קצת גבי ת"ב לאקדומי לרבנן דס"ל אתחולי' פורעניות עדיף מש"ה אי לאו אקדומי פורעניות ל"מ הוי מקדימין לי' א"כ אין ראי' מהא דט"ב מ"מ מהא דמ"מ גופא איכא ראיי' דכיון דא"נ מצותו אלא ביומו ובחל בשבת דביומו א"א מקדימין לי' ולא מאחרין וגבי שמחות פורים נמי כיון דלא סגי ביומו דלאקדומא עדיף ואמאי מאחרית לי' ול"נ דה"ט דמאחרין השמחה בחל בשבת דאי אמרת להקדי' ליום הקריאה אתא למטעי ולומר דמצוה שמחה נוהג ביום הקריאה במו מתנות אביונים שגובי' ביום ואתי תקלה לכפרים שמקדימין וקורין ליוה"כ וגובין ב"ב שיעשו מצות שמחה נמי ב"ב בכל השנים ולא בזמנם ולדידהו כיון דאפשר בזמנה בשאר כל השנים בשחל י"ד בחול א"נ אלא בזמנה אבל אי מאחרית ליה לשמח' בחל בשבת לא אתו כפרי' למטעי לאחר כיון דאינו לא זמנו ולא יום הקריאה מידע ידעו דמשו' דל"א בזמנו מאחרין ליה אבל בהקדמה

דידהו ליוה"כ כיון דאפש' בזמנו ל"מ ליה וכ"ת בחל בשבת לאקדומי לשמחה קודם יום הקריאה דעכשיו נמי לא אתא למטעי כיון דאינו לא זמנו ולא יום הקריאה ל דאין מן הראוי להרחיק מצות שמחה מבזמנה כ"כ אלא בסמוך לו לפניו או לאחריו ועי"ל דאין ראוי להקדים עשיי' לזכירה כדאמר' לקמן בפ"ד (דף ל) גבי פורים שחל בע"ש לענין פ' זכור:

דף ה ע"א מגילה בזמנה קורין אותה וכו' פי' רש"י בזמנה בי"ד מתוך שהיא חובה ב"ב על כל יחיד ויחיד קורין אותה אפי' ביחיד דהכל קורין בו ואיכא פירסום נס שלא בזמנה כגון כפרים המקדימין ליוה"כ א"ק אותה אלא בעשרה דבעינן פרסום ניסא וק"ל אי טעמא מש"ה הוא מאי פריך מהא דפורים שחל בשבת דקס"ד שקורין בע"ש ביחיד הא שלא בזמנה דע"ש דמי להא דבזמנה הו שהרי לגמרי בעל הקריאה מיום השבת שהו' י"ד והכל קורין בע"ש ואיכא פרסומי ניסא אבל שלא בזמנה של כפרים דהכל קורין בי"ד אלא שבני הכפרים לחוד קורין ביוה"כ ליכא פירסום לפיכך צריך עשרה דוקא והר"ן כתב שנא בזמנה י"מ כשמקדימין ליוה"כ ונ"נ דהא בימי (ר"א) [צ"ל רב ור"א] כבר בטלה הקדמת יוה"כ אלא של"ב הייני כשחל י"ד לבני עיירו' בשבת או ט"ו לבני הכרכי' שמקדימין וקורין בע"ש ולדידי משו' הא לא איריא דמאן יימר דס"ל לרב ור"א דבזה"ז א"ק אותה אלא בזמנה כחכמים דריש מכילתן דילמא כר"ע ור"י ס"ל דאפי' בזה"ז איתא להאי תקנת' וכסת' מתני' דס"ל הני וכמש"ל ועוד הא רבא א' לקמן בפ"ב (דף יט) בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהן והרי רבא הי' בתר רב ור"א כמה דרי ואפ"ה איירי מדין בני הכפרים המקדימין ומ"מ אפי' אם תפרש כפי' הר"ן דשל"ב היינו בדחל יום הקריא' בשבת שקורין בע"ש אכתי צריך טעם מה בין בזמנה לשל"ב הא דאודא אחת הי' ול"נ דה"ט דודאי קריאת מגילה מצד עצמה כשהיא ביחיד ליכא פרסומא מילת' כולה האי דנראה כקורא בכתבי הקודש בעלמא אע"ג דמברך עלי' מנ"ח כדאמר לקמן רפ"ג אין זה היכר גמיר הרי בפ"ב דשבת (דף כג) אמרינן גבי נר חנוכה הי' תופס נר חנוכה ועומד ל"ע ולא כלום וכן אי הדליקה מבפנים והוציאה לחוץ ל"ע ולא כלום מה טעמא הרואה אומר לצורכו הוא דנקט לי' והרי בנ"ח נמי מברך ואפ"ה כל היכא דא"ל לצורכו הוא דנקט לי' ליכא משו' פרסומ' ניסא וה"נ גבי מגילה ביחיד אע"ג דמבר' עלי' ליכא פרסומא ניסא דהרואה אומר קורא בכתבי הקדש בעלמא הוא אא"כ קורא בעשרה דהא ודאי איכא משום פרסומא ניסא מיהו בזמנו כיון דאסור בהספד ותענית וחייב בשלוח מנות ואיכא משתה ושמחה יתירא אפי' קורא ביחיד ש"ד דניהי דבקריאה זו ליכא משום פרסומא אפ"ה איכא פרסומא ניסא בהני מילי אחרינא דאמרן אבל שלא בזמנה דמותר

בהספד תענית וא"צ לשלוח מנות כדתנן לקמן אע"פ שא' מקדימין ול"מ מותרין בהו"ת ומשלוח מנות ושמחה נמי א"נ אלא בזמנה כדאמר לעיל א"כ ליכא פרסומא ניסא כלל אי לא קרא בעשרה ואע"ג דגובין בו ביו' ומחלקי' בו ביום מ"מ משום מתנת אביונים לחוד אין בזה פרסומי ניסא דכל השנה דרך לגבו' לחלוק לעניים דהיינו תמחוי כדאמר בפ"ק דב"ב וכ"ש עניים ואביונים גופייה שנוטלים ואין נותנים דל"ל פרסומא ניסא בזה לפיכך שלא בזמנה אפי' חל בשבת דקורין בע"ש אע"ג דכ"ע קורין בע"ש ליכא ביחיד משום פרסומא ניסא כיון דא"נ בו ש הני מילי דאמרן עד בזמנה שהוא יום השבת ור"א דאמר בין בזמנו בין של"ב אע"ג דבזמנה איכא פרסומא ניסא בהא דאמרן ור"א ס"ל דבקריאת מגילה גופיי' בעינן הכירא דפרסומי ניסא לפיכך לעולם בעי עשרה:

רא"א בין בזמנה בין שלא בזמנה בי' רש"י פי' הא דר"א למצוה וי"מ דבעי עשרה לעכב ואי ליכא עשרה אין קורא כלל וק"ל אהאי פי' והא דתנן לקמן בפ"ב (דף יט) בין עיר שהלך לכרך וב"כ שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו והרי ב"ע זה יחיד הוא בכרך וא"כ זה יחיד הוא בעיר ואפ"ה קורא כמקומו וש"מ דבזמני' איכא קריא ביחיד עכ"פ בדיעבד דהני שהן יחידים מעיר אחרת ואין להם בכאן עשרה בזמן קריאות מקומו וי"ל למאי דפי' הרמב"ן ניחא שהרז"ה הקשה דאי בעי ר"א עשרה אפ לו בדיעב' אמאי לא מנו לקמן בפ"ג (דף כג) דתנן אין אין פורסין את שמע וכו' אלא בי' למגילה נמי בהדייהו והשיב הרמב"ן דלא ק"מ דכל אותן דחשיב התם תיבות ציבור הן ואין עושין אותם אא"כ הם עשרה או רובם מחוייבים בדבר כגון שלא שמע קדושה וברכה אבל במגילה לא בעי אלא משום פ"נ הילכך אפילו בשביל יחיד קורא אותה בי' אע"פ שיצאו הן כיון שהאי יחיד לא יצא וא"כ ב"ע שבכרך וב"כ שבעיר כשקור' שם כמקומו קורא בפני י' מאנשי המקום שהוא שם ואע"פ שאין היום זמן קריאה להם אפ"ה לדידי' איכא משום פ"נ ובהכי נ"ל דאי לר"א אפי' בזמנו בעינן עשר' לעכב דלא תקשה מהא דתני בפ"ב (דף יח) נכנס לבית הכנס' ומנא ציבור שקראו חצי' לא יאמר אקרא חצי' עם הציבור ואח"כ אקרא חצי' אלא קור' אותה מתחילתה וע"ס טעמא משום דהקורא למפרע ל"י והשתא אפי' אי קורא מתחילתו וע"ס בפני עצמו שלא עם הציבור מאי הוי ואמאי יצא כיון דליכא עשרה א"ו בדאיכא עשרה וקורא יחיד בפניהם ואע"פ שהם יוצאי'כבר אפ"ה סגי לי' בהכי דהא איכא פ"נ בעשרה מיהו בשם הראב"ד אמרו דבמקום שיש ציבור שקראו בעשרה אפי' יחיד שלא קרא עמהן קורא יחידי כיון שהי' בעיר פירסום דקריאות הציבור וא"כ לפ"ז א"ר מהא דנכנס לבה"כ ומצא ציבור שקראו חצי' דאי לאו ה"ט דה"ל קורא למפרע היה יכול לקרות יחידי כיון דקראו באותו העיר כבר בעשרה ועי"ל דש"ה כיון

דקור' חצי' עם הציבור אי לאו דה"ל קורא למפרע ש"ד לקרות חצי' השני ביחידו' ודמי להא דתנן לקמן אין פורסין ע"ש וא"ע לפני התיבה וכו' אלא בי' ואמר עליהם בירושלמי וכולן אם התחילין בי' והלכו מקצתו גומרן וה"נ דכותיה:

ע"ש זמנם פי' משמע שהוא זמן הקבוע להו מימי אנשי כנסת הגדולה מדלא קאמר מקדימין לערב שבת להכי קשה לי והא שבת זמנו הוא שהרי י"ד הוקבע לפרזים אלא להכי נקט האי לישנא דתשמע מיני' הואיל ותיקנו להן חכמי ישראל שאחר כה"ג להקדים משום דרבה ה"ה להו כיום וזמן הקבוע מתחילה לכל דבריו ואע"פ שהוא שלא בזמנו הוי בזמנו וק"ל התינח לרבה דמפ' דה"ט דאין קורין המגילה בשבת משו' שמא יעביר א"ל חכמי' אחרוני' תיקנו בחל בשבת להקדי' לע"ש ואע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו כדאמ' לעיל (דף ב) גבי הקדמה ליוה"כ ה"מ בדבר שאינו סייג משום דרא דאיסורא אבל בדבר סייג אפי' לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה ש"ד כדאמ' בפ"ח דיבמות (דף צ) דהא שופר ולולב דשל תורה הן נמי בטלו בשבת משום הא גזי' דרבה גופי' ולא עדיף מגילה מהן אבל לר"י דלעיל דמפ' ה"ט דאין קורין מגילה בשבת מפני שעיניהם של ענייי' נשואות למקרא מגילה בע"כ אנשי כה"ג עצמן תיקנו להקדים מה"ט דאל"כ א"א לרבנן בתראי לעקור לתקנתם כיון דאין בו סייג משום דרא דאיסורא דמאי אולמא מאות מתנת ענייי' ממצות מקרא מגילה דנבטל קריאתה בזמנה משום עיניהם של עניים נשואות למ"מ ועוד דהשת' דמקדימין ר"ש דגרע טפי דבטלו מ"מ עם מתנות עניים שניהם מי"ד וט"ו של תקנה א"ו אליבא דר"י כה"ג תיקנו להקדים והשתא מאי פריך לרב שב' זמנם היא דילמא רב כר"י ס"ל והשתא ודאי ע"ש זמן הקבוע מאנשי כה"ג הוא וכ"ת מ"מ מאי נ"מ בהא דרב אי הא דמקדימין וקורין.

בע"ש בחל בשבת הוא מעיקר שברוח הקודש או מדרבנן בעלמא י"ל דנ"מ להא דפי' לעיל דנשים אין חייבות במ"מ אלא מדרבנן וא"י להוציא אנשים י"ח דאלימא חיובא דידהו שחיובן מעיקר שברוח הקודש והשתא בחל בשבת אי אמרינן הא דקורין בע"ש מעיקר שברוח הקודש הוא נשים דקלישא חיובא דידהו א"י להוציא אנשים דאלימא חיובן מעיקר שברוח הקודש ואי הא קריאה דע"ש בחל בשבת אפילו לאנשים אינו אלא מתקנת חכמים ולא מעיק' שברוח הקודש נשים מוציאו' את האנשים י"ח מקריאות של בו ביום דהא חיובן שוה בקלישתא ומיהו לפי שיט' התוס' דלקמן בפרק ב' (דף י"ח) דקטן אע"פ שחייב מדרבנן א"י להוציא גדול י"ח בגדול ה"ל חד דרבנן דמגילה דרבנן ובקטן ה"ל ב' דרבנן דהא אינו חייב בכל המצות אלא מדרבנן ולא אתא ב' דרבנן דקליש ומפיק חד דרבנן דאלים טפי א כ לשיטתם נמי א"א לנשי' להוציא אנשי' אפי' בחל בשבת

אפ"ת דקריא' דע"ש אינו אלא מדרבנן מ"מ בנשי' ה"ל תרי מדרבנן דהא אפי' בקריא' בזמנ' לגבייהו אינו אלא מדרבנן ואכתי ליכא נ"מ בין טעמא דרבה לטעמא דר"י והא דרב למנ"מ והא ליכ' למימר דאכתי איכא בין טעמא לדרבה למאי דפי' לעיל דקריאות מגילה דלילה אפי' בזמנה אינו מעיקר דדברי קבלה ושברה"ק אלא מדרבנן בעלמ' וא"כ בחל יום הקריאה בשבת דמקדימין וקורין שלא בזמנה לר"י אין אשה מוציאות לאיש מקריאת הלילה דבאיש אינו אלא חד דרבנן ובאשה תרתי דרבנן ולרבה באיש נמי תרתי דרבנן דקריאת הלילה ודשלא בזמנה מוציאות ודוחק לומר דבאשה ה"ל תלתא דרבנן ובאיש אינו אלא תרתי ואפי' לטעמא דרבה אינו מוציאות אבל מסתברא דזה אינו דהא קריאה בלילה בין בזמנו בין שלא בזמנו חדא מילתא היא דשם לילה דרבנן חד הוא ולא דמי לאשה דקרא לי' תרתי דרבנן דשאני התם דתלי' בתרי טעמי דכל עצמה של מגיל' אינו חלא מדרבן ועוד דאפילו בשל תורה כל כה"ג דה"ל מצות עשה שהזז"ג נשים פטורות וה"נ דר"י דרבנן דקטן כה"ג הוי אבל שם לילה דרבנן בין בזמנו בין שלא בזמנו חד היא וא"כ אפי' לרבה אין אשה דה"ל חרי מדרבנן מוציאת לאיש אפי' שלא בזמנו ובליל' דלגבי איש ה"ל חד דרבנן דשם לילה חד הוא ואכתי אין נ"מ בין טעמ' דרב' לטעמ' דר"י והא דרב ל"ל מיהו להרמב"ן דס"ל דכל מדרבנן אין לחלק בין חד דרבנן לתרתי דרבנן כמו שאכתוב שם ולדבריו אש' אע"ג דהוי תרתי דרבא מוציאו' שלא בזמנן שאינו אלא חד דרבנן אכתי תיקש' לרבה הא דאמרן ועק"ל למאי דאפרש לקמן דדברי קבל' כשל תיר' דמי לענין ספיקא דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא א"כ אכתי איכא נ"מ בהא דרב דקמ"ל ע"ש זמנם מעיקר דד"ק ואי מספקא לי' בחל י"ד בשבת אי קרא את המגילה אי לא קרא חוזר וקורא דאלו לרבה קריאו' ע"ש אינו אלא מדרבנן וספק קרא אין חוזר וקורא ודמי להא דאר"י דיש פ"ג דברכות (דף כא) ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אין חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חוזר ואומר מ"ט ק"ש דרבנן אמת ויציב דאורייתא מיהו למאי דפי' לעיל (דף ג) דהא דסמכו של בית רבי לבטל תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה ק"ו מעבודה דלא משכחת לה לביטול עבודה של ציבור לגמרי בשביל מקרא מגילה למאן דס"ל תפיל' המנחה עד פלג המנחה וה"ה נמי דאין תמיד של בין הערבים קרב אלא עד פלג המנחה אלא בחל י"ד או ט"ו בשבת ולבטל קרבן מוסף מיירי והא דאין קורין את המגילה בשבת רבנן בתראי הוא דתיקנו משום גזי' דרבה והא רב הי' מדבית רבי כדאמר פ"ה דגיטין (דף נח) אמר רב אנא הוי במנינא דרבי ומנאי דידי וכו' והא רב ס"ל דתמיד של בין הערבים אין קרב אלא עד פלג המנחה וה"ה לתפיל' מנחה מדרב צלי של שבת בע"ש ריק פ"ד דברכות (דף כז) ומדסמיך רב לבטל

ת"ת למ"מ קל וחומר מעבודה והא לא מ"ל דתידחה מ"מ לעבודה לגמרי אלא בקריאת המגילה של שבת ש"מ לרב דרבנן בתראי בטלו לקריאת מגילה של שבת משום הא גזי' דרבה ולא כר"י והשתא פריך שפיר והא שבת זמנה לרב מעיקר התקנה:

איזהו עיר גדולה כבר פי' בריש מכילת' לפי התוס' דווקא עיר קאמ' אבל כרך המוקף חומה לעולם קורין בט"ו אע"פ שאין בהן עשרה בטלנים ושש מפרשים דלאו דווקא עיר אלא הוא הדין נמי לכרך ולדבריהם צ"ל הא דנקיט איזה ע"ג משוה דבעי לסיומי עלי' פחות מכאן ה"ז כפר ואמתני' דלעיל קאי דתני מגילה נקראת בי"א והא ליתא אלא בחל י"ד בא' בשבת והשתא הקדמה זו ממוקפי' חומה דזמנם בט"ו שהוא בב' בשבת למ"ל דהא מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן מש"ה נקט איזה ע"ג דמ"ל להקדמת י"א נמי אבל הקדמת י"ב וי"ג דמ"ל נמי במוקפין חומה באין בה עשרה בטלנין מקדימין נמי ליום הכניסה: באלו אמ' מקדימין משמע לי דוודאי אכולהו מקדימין דתנינן לעיל קאי בין אכפרים המקדימין ליום הכניסה בין אחל בשבת דעירות מקדימין ליום הכניסה או בחל בע"ש דמקדימין כרכי' לע"ש לתנא דידן שהרי הא דתני סיפ' אבל זמן עצי הכהני' חגיג' והקהל מאחרין אחל בשבת לחוד קאי מכלל ובאלו אמרו מקדימין דרישא נמי בכה"ג מיירי ועלי' קתני סיפא אע"פ שאמ' מקדימין מותרין בהפסד ותענית והא דייק עלה הגמ' ספ"ב דתענית (דף יח) דקרו אימת אי בני ט"ו וקרו בי"ד הא של זה בזה אסור ואי דקרו בי"ג יום ניקנור הוא ואי דקרו בי"ב יום טוריינוס הוא אלא דקרו בי"א וש"מ דלפניהם שרי והאיך ס"ד דהאי מותרין בהספד ותענית דקתני סיפא אקרא בי"א לחוד קאי אם כן לא הוי דומיא דרישא דבאלו אמרו מקדימין דקאי נמי אחל בשבת וסיפא בעל כרחך לאו אהא קאי דחל בשבת לא משכחת ליה דקרו בי"ד לתנא דידן דאם חל ט"ו בשבת מוקפין קורין בע"ש דה"ל י"ד ואי חל י"ד בשבת עיירות קורין ליום הכניס' דה"ל י"ב כדתנן לעיל אבל י"א למ"ל דמקדימין בחל בשבת וכן למאי דרצו לומר דקרו בי"ג בחל בשבת למ"ל לא בעיירות ולא במוקפין לתנא דידן ואין ה"נ דה"מ לאקשויי הכי וחדא מתרתי נקט ולמאי דמסיק התם דקרו בי"ב ניחא דמקדימין דסיפא אחל בשבת נמי קאי ולאו אמוקפין אלא אעיירות דמקדימין ליום הכניסה שהוא י"ב:

הקהל מאחרין פי' רש"י שהי' המלך קורא משנה תורה בשנה ראשונה של שמטה במוצאי י"ט ראשין של חג וחייבי' כל העם לבא ולהביא את טפם ובשבת א"א ובירושלמי מפ' האי דלא עבדינן לי' בשבת מפני הבימה כדתנן בימה של עץ היו עושין למלך בעזרה ויושב עלי' ופרכינן התם ולעבד' מאתמול ומשני דחיקא לי' עזרה ואני תמה ל"ל לרש"י לפ' פ"א דבשבת א"א להביא טפם הא בלא"ה לדידי' צ"ל כטעמא דירו' מפני הבימה

דהא בפ"ז דסוטה (דף מא) אמ' כ"ר בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד ופי' רש"י שם ומיהו בי"ט לא שאין תיקון הבימה דוחה לא את השבת ולא את י"ט הרי ס"ל דמצות הקהל מתחלת מה"ת בי"ט א' של חג והא דדחו לעולם למוצאי י"ט א' הוא מפני הבימה בע"כ אבל מפני הטף לא שייך גבי י"ט למאי דק"ל כב"ה דס"ל בפ"ק דביצה (דף יב) מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ומש"ה מתירין להוציא הקטן לרשות הרבים בי"ט כדתנן התם ול"מ לפירש התוספות התם דב"ה מתירין להוציא קטן אפילו לטיול בעלמא כל שכן משום מצות הקהל דש"ד אלא אפילו לפירש ר"ח שהביאו שם התוספות דבית הילל לא שרו להוציא קטן אלא לצורך מצוה הא הקהל נמי מצוה היא כדכתיב הקהל את העם אנשים ונשים וטף וכ"ש לרש"י גופא דמתוך פי' דהתם משמע דב"ה שרי אפי' שלא לצור' לגמרי משים מתוך כמ"ש התוס' התם דכ"ש דמשום מצות הקהל דש"ד ועק"ל בלא"ה דהא אמר (בפ"א) דעירובין דירושלים קודם שנפרצו בה פרצות אין חייבין עלי' משום ר"ה וא"כ אמאי דחו הקהל בשבת לעולם הא קודם שנפרצו הי' אפשר להביא טפם מירושלים להר הבית ששם קורא המלך פ' הקהל כדאמר התם במס' סוטה עוד איכא למ"ד בירושלמי מפני התקיעות ויתבאר עוד שם:

ומתנות לאביונים פירש נמי נוהג ביום הקריאה כדאמר לעיל גבי הכפרים המקדימין ליום הכניסה גובים ומחלקים בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקראמגילה וכ"ש כרכי' ועיירו' המקדימין מפני שתל יום הקריאה שלהם בשבת שגובים ומחלקין ביו' הקריאה דהא בשבת א"א דהא מה"ט מגילה בשבת לא וקרינן לר"י כדאמ' לעיל:

מנין שאין מונין ימים לשנים פי' רש"י דנ"מ לענין נדרים וגבי א"מ שעות לחדשים פי' רש"י דנ"מ למנין גיטין וא"י למה אסברה בתרתי במונה ימים לענין נדרים ושעות לענין גיטין הא בתרווייהו שייך האי נ"מ לענין נדרים ולענין גיטין וגם על עיקר פי' ק"ל לענין גיטין ונדרים ל"ל קרא דאין מונין ימים לשנים ושעות לחדשים פשיטא הא ק"ל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וה"ד לענין תנאי שבין אדם לחבירו כגון לענין גיטין וודאי אחר לשון בני אדם אזלינן אבל הפי' הברור נ"ל הכי שאין מונין ימים לשנים לומר שלא נוסף על כל שנה ושנה י"א יום שימו' החמה יתירין על ימות הלבנה ונעשה כל שנים י"ב חדשי לבנה ועוד י"א יו' ויהי' בין פסח לפסח כמנין זה וכן בשאר כל המועדות וה"פ נמי מנין שאין מונין שעוה לחדשים ויהי' בין ר"ח לר"ח כ"ט יום י"ב שעות תש"צג חלקי' שכן חודש של לבנה כדא' ר"ג בפ"ב דר"ה (דף כה) וכהאי פי' משמע להדי' ובפ"ק דנזיר (דף ו) דיליף ר' יונתן התם דסתם נזירות ל' יום דכתיב עד מלאות הימים אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר ל' יום כלומר חדש שפעמים כ"ט יום ופעמים ל' יום ופריך

ואימא שבת ומשני שבת מי איכא חסירתא תו פריך ואימא שנה ומשני מי מנינן ימים לשנה והא רבנן דקסרי אמ' מנין שא"מ ימים לשנה שנאמר לחדשי השנה כו' אלמא בסדר שנת עולם איירי הא:

תשעה באב אקדומי פורעניות לא מקדימינן משמע דמיירי בת"ב בזה"ז לחוד שהוא יום צום דאילו בזמן הבית לששון ולשמחה כדאמרינן בפ"ק דר"ה [דף י"ח] וה"נ משמע ממתניתן דקחשיב תשעה באב בין הני דמקדימין ול"מ ואי בזמן הבית מאי מאחרין שייך למימר בי' וקצת קשה לי אמאי נקיט לתשעה באב דא"נ אלא בזמן שאין בית המקדש קיים לבין זמן עצי כהנים חגיגה והקהל שאינם אלא בזמן הבית דהא זמן עצים נמי מקרבן מיירו כדפי' רש"י והא דיהב טעמא תשעה באב משום אקדומי פורענות ל"מ ק"ל ל"ל ה"ט ת"ל כיון דבזמנו א"א לאחר ליום העשירי עדיף טפי מלאקדומי דהא בספ"ד דתענית [דף כט] אר"י (אלמלא) [צ"ל אלמלי] הייתי באותו דור לא קבעתי אנא בעשירי מפני שרובו של היכל נשרף בו ורבנן אתחלתא דפורענות עדיפי והא בחל תשעה באב להיות בשבת דא"א להתענות באתחלתא דפורענות הא ודאי אפילו לרבנן עכ"פ ראוי לן לקובעו להתענות בעשירי שרובו של היכל נשרף בו מלאקדומי ושמא י"ל משום דאמרינן התם בז' נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו ז' וח' וט' סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והי' דולק והולך כל היום כולו הא עדיפי אליבא דרבנן מה"ט דבעשירי רובו של היכל נשרף בו הילכך אי לאו האי טעמא דאקדומי פורענות ל"מ הי' ראוי להקדים ביום ח' או ז' מלאחר:

וחגיגה והקהל משום דאכתי לא מטו זמן חיובייהו פי' רש"י במתניתן חגיגה אם חל י"ט בשבת דוחין שלמי חגיגה למחר דמעי"ט אין זמן חגיגה וה"נ אמרינן בסמוך בשלמא חגיגה דאי מיקלע בשבתא מאחרינן לה לבתר שבתא וה"נ מוכח מהא דלקמן מודי' באם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח פי' של חגיגה וראיי' אחר שבת ולכאורה ל"מ הכי בפ' ו' דפסחים (דף ע) דאמרינן התם שלמי' ששחטן מערב י"ט אין יוצא בהם משו' חגיגה דהוי דבר שבחוב' דאינו בא אלא מן החולין ומשמע דווק' משו' שכבר הקדישן לשם שלמים הוא דא"י בהם ידי חגיגה אבל אם הקדישן לשם חגיגה ושחטן וזרקן בו ביום דהא דם נפסל בשקיעת החמה יוצא ידי חגיג' מיהו הא דאמרי' לקמן בשלמא חגיג' דאי מיקלע בשבתא איכא למימר כי מיקלע ערב יום טוב בשבתא קאמר אבל מהא דמידי שאם חל עצרת כו' ודאי ש"מ דאין זמן חגיגה בעי"ט מדיום טבוח אחר שבת והשתא תקשי מהא דשלמים ששחטו מבערב יום טוב וכמ"ש ונ"ל דאע"ג דבשחט חגיגה בעי"ט וזרק יצא י"ח חגיגה הני מילי בחל י"ט ראשון בחול אבל אם חל בשבת א"י ידי חגיג'

בשוחטה בערב יום טוב שהוא ע"ש וה"ט כיון דהקטר חלבים כשרין כל הלילה אם מקטירן בליל י"ט שהוא זמן חיובן סגי בהכי וש"ד ואע"ג דק"ל עולת שבת בשבתו ולא לעולת חול בשבת וי"ט דמש"ה מוקי לי' לקרא דלא ילין זבח חג הפסח הא כל הלילה ילין בי"ד שחל בשבת דחלבי שבת קריבי' בי"ט ושבקי' לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשי' כדאמר רפ"ה דפסחים (דף נט) חגיגה שאני דחובות י"ט היא דהא מותר להקריב' בי"ט וכיון דעי"ז יצא י"ח חגיגה חלבי י"ט בי"ט הוא זהו מה שנ"ל מפשטא דשמעתא דפ"ו דפסחים מיהו התוספות פי' התם בשם ר"י דההיא שלמים ששוחטן מעי"ט מיירי דאפי' הקדישן מתחילה ושוחטין לשם חגיגות ט"ו דאי לשם שלמים דעלמא א"י משום חגיגה אפילו שוחטין בי"ט דכ"ד שבחוב' אין בא אלא מן החולין לכן נראה דהקדישן ושוחטן לשם חגיגה דהואיל והוי דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין שצריך להקדישן לשם כך סברא הוא שישחט נמי בשעה הראוי לחגיגה ול"נ דמה שהכריחו דמיירי בהיקדשן תחילה לשם חגיגה דאל"כ אפי' בשוחטין בי"ט אי"ח דד"שב אין זה בהכרח דהא דנקט מעי"ט משום דמסיים התם דא"י בהן משום שמחה דכתיב וזבחת ושמחת בעינן זביחה בשעת שמחה דאילו שוחטן בי"ט יוצא בהן משו' שמחה כדתני' בפ"ק דחגיגה (דף ח) ואדרבה י"ל לאידך גיסא דמש"ה נקט שלמים ששוחטן מעי"ט למידק דדווקא שלמים דעלמא הוא דאין יוצא בהן ידי חגיגה משו' דבר שבחוב' הא אם הקדישן לשם חגיגה אע"פ ששוחטן מעי"ט יוצא בהן ידי חגיגה גם מה שפי' ר"י דהא דקאמ' הוי לי' דבר שבחוב' טעמא יהב לי' למילתי' דמש"ה אי"ח אפילו שוחטן לשם חגיגה בעי"ט דכיון דצריך להקדישן לשם כך סברא הוא שישחט נמי בשעה הראוי לחגיגה א"י מה ענין זה לזה דאע"ג דא"ב אלא מן החולין אכתי א"ל שאין צריך לשחטן בשעה הראוי לחגיגה אלא בהקדש לשם חגיגה לחוד סגי אפילו שחטן מעי"ט נמי ש"ד ובלבד שיקטיר חלב' בליל י"ט מה"ט דפרי' גם מה שסיימו התוס' התם וראי' לדבר מדאמר לעיל וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה שבעה שמנה הוא אלא מכאן לחגיג' שאינו דוחה את השבת ואי יכול לשחטן מעי"ט אכתי ח' הוי והשתא ק"ל למה לי' להוכיח דא"י י"ח בשחטן מעי"ט משום סברא זו דדבר שבחובה אין בא אלא מן החולין ה"ל להביא ראי' גדולה מזו מדכ"ר שבעת ימים ש"מ דא"א לשחטו מעי"ט דאל"כ ח' הוי ואיך שביק מקרא מלא ומייתא דחגיגה מאחרין משום דאכתי נא מטי ז"ח היינו כיון דחל י"ט ראשון בשבת א"א לשחו' את החגיג' בע"ש ולהקטיר את החלבים בלילה דהא אין חגיגה דוחה שבת ואם יקטיר בעוד יום לאו כלום היא כיון דלא מטי ז"ח אכתי ומש"ה חגיגה אינו אלא שבעה דאע"ג דאפשר לשחטה מעי"ט כיון דא"י י"ח אלא ע"י הקטר של ליל י"ט שהוא

א' מז' ימים דקרא הרי אינו אלא שבעה ועוד ראי' דאמרינן התם מתיב רב יוסף חגיגו' י"ד יוצא בה משום שמחה וא"י בה משום חגיגו' אמאי הא בעינן זביחה בשע' שמח' וליכא א"ר אידי בר אבין שעיכב ושוחט' א"ר אשי ה"נ מסתברא דאלת"ה הא מתניתן מאן קתני לה בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ והשתא למאי דס"ד דר"י ששחטה בי"ד מיירי מאי איריא שהקדישו לחגיגת י"ד אפילו הקדישה לחגיגה ט"ו נמי והכי אא"ל כפי' ר"י דהא חגיגת י"ד קתני גם ר"א דאמ' הנ"מ ה"ל להוכיח מה"ט נמי וא"ת למאי דפי' דחגיגה מצותו בעי"ט נמי הואיל ויכול להקטיר החלבים בליל י"ט ואין בזה משום ולא עולת חול בי"ט א"כ היכי תנן בפ"ק דחגיגה ומייתי לה בסמו' מי שלא חג בי"ט א' של חג חוגג והולך את כל הרגל וי"ט א' של חג דמשמע אפי' לכתחילה יכול להמתין מלהקריב עד י"ט אחרון ואחג הסוכות קאי כדמוכח התם בגמ' דיליף לה עצרת עצרת מחג המצות והשתא היכא יכול להמתין לכתחילה מלחוג עד שיעבר עליו כל ז' ימי הסוכות הא כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה דובאת שמה והבאת שמה כדא' בפ"ק דר"ה (דף ו) גבי כל הקרבנות אע"פ דאינו עובר עליו בבל תאחר עד ג"ר אפ"ה כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה והרי על עולת ראי' ושלמי חגיג' נמי עובר בג"ר בב"ת כדנ"ל התם (דף ה) כי דרש ידרשנו אלו חטא' ואשמות ועולות ושלמים והיינו עולות ראי' ושלמי חגיגה שהן חובות דאלו נדרים ונדבות ברישא דקרא בהדיא כתיבי וכן פירש"י ותוס' התם ומסתמא כמו שעיבר עליו בבל תאחר בג"ר ה"ה שעובר עליו בעשה ברגל א' והרי לענין ב"ת שמיני של חג כרגל בפ"ע דמי והנודר לפני פסח כיין שע"ע ז' ימי הסוכות מיד עובר בב"ת אע"פ שלא עבר עליו שמיני של חג עדיין דהא ג"ר לב"ת מחג המצות וחג השבעו' וחג הסוכות יליף לה הת' ואין שמיני בכלל חג הסוכות שהרי אין מצות סוכה נוהג בו א"כ ה"ה דז' ימי הסוכות בלא שמיני חשובין לרגל א' לעבור עליו בעשה והשתא א"א בשלמא דאין חיוב מצות חגיג' חלה אלא בי"ט א' ביום אבל לא בלינה משו' דא א להקריב בלילה ובעי"ט נמי נא דאכתי לא מטא זמן חיובא ניחא דבז' ימי הסוכות ליכא עשה דובאת שמה והבאת שמה דליכא כולה רגל דהא חסרה לה ליל י"ט א' וכמו שאינו עובר בג"ר בב"ת אי חסרה אפי' לילה א' מג"ר ואפי' מקצתה כגון שנדר בליל י"ט א' כדאמ' בפ"ק דר"ה (דף ז) גבי הא דאר"ח התם כי קחשיב מידי דחייל מאורתא וכמו שפי' התוס' התם וכמ"ש שם ה"נ לענין עשה דרגל א נמי אמ' ר"י הכי וכיון דמצות חגיגה רהא א"א למיחל מאורתא אינו עובר עליו בעשה בכלות הרגל כיון דלא ע"ע כל הרגל דהא חסרה לה ליל י"ט אבל אם איתא דיוצא ידי חגיגה בשחט מעי"ט והקטיר את החלבים בי"ט א' נמצא מצות חגיגה נוהג וחל עליו מאורתא דליל

י"ט א' מהשתא איכא כולה רגל כשעוב' עליו ז' ימי החג והשתא איך אפשר לאחר את החגיגה לכתחילה מלהקריבו עד י"ט ראשון של חג הא כיון שעברו עליו ז' ימי החג עובר עליו בעשה והרי לענין לאו דב"ת בג' רגלים ולענין עשה דובאת שמה ברגל אחד אמר ולא אפריש בנדרים א"נ בקרבנות חובה משנתחייב אע"ג דלא אפריש עובר עליו בלאו ועשה הללו כדמוכח שם כולה סוגיא וי"ל דלמאי דפי' התה בפ"ק דחגיגה עלה דהא מתני' דמי שלא חג ניחא דגם שמיני של חג שייך לחג ואינו עובר בבל תאחר בג' רגלים וברגל אחד בעשה עד שיעבוד גם השמיני ובסמוך אכתוב עוד בזה:חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיובי' וק"ל הא אמ' בפ' ז' דסוטה (דף מא) וצריכא פי' אפ' הקהל קאי דכתי' מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות וכל הני סימני ל"ל צריכא כו' ואי כתיב במועד היה אמינא מריש שתא כתב רחמנא בחג הסוכות ואי כ"ר בחג הסוכות ה"א אפי' י"ט אחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד והקשו התוס' השתא דכתיב בחג הסוכות במועד ל"ל ועוד לא לכתוב אלא מקץ שבע שנים שנת השמיטה בבא כל ישראל לראות ואנא ידענא דלאו היינו מר"ה דאז אינם באין לראות ותי' א"כ ה"א בחג המצות להכי איצטריך בחג הסוכות מיהו במועד לא הוי צריך ונראה דלהכי איצטריך משום דבבוא כל ישראל לראות משמע מאתחלתא דמועד בי"ט ראשון קמ"ל במועד דמשמע בתוך המועד ואהני בבוא כל ישראל דמשמע אאתחלתא דמועד לא בי"ט שני או בי"ט שלישי אלא במוצאי י"ט ראשון משמע דאחר מוצאי י"ט ראשון עבר זמן מצות הקהל מן התורה והשתא הקהל בחל מוצאי י"ט ראשון בשבת מ"ט לא מקדימין משום דאכתי לא מטא זמן חיובי' הא השת' נמי כי מאחרית ליה הא כבר עבר זמן חיובי' ובע"כ צ"ל דאפי' אחר מוצאי י"טר נמי אתחלת' דמועד מיקרי ולא עבר זמן חיובי' עדיין אלא דא"כ לא נודע עד אימת קרוי אתחלתא דמועד לענין זמן הקהל ואפשר דעד חצי המועד מיקרא אתחלתא דמועד כיון דרוב מועד עדיין מבחוץ עוד כתבו התוס' שם אבל פי' רש"י תמוה דפי' דמה"ט בי"ט ראשון לא דתיקון בימה אינו דוחה י"ט כיון דגזיר' הכתוב לקרות מאתחלתא דמועד יקראו בלא בימה מנ"ל דבימה מעכבת להכי מסתבר כדפי' ודבריהן תמוהין לי מהיכן הבינו דלפי' רש"י מוצאי י"ט מן התורה לאו זמן הקהל הוא אי משום דפי' דמה"ט י"ט ראשון לא דאין תיקון הבימה דוחה יו"ט לאו למימרא שאין זמן הקהל אלא בי"ט ראשון לחוד דוודאי במוצאי ראשון נמי אכתי זמנו היא דאתחלא דמועד מיקרי אלא רצה לפרש מ"ט תקנו זמן קבוע להקהל מוצאי י"ט ראשון דווקא ועוד זריזין מקדימין למצות וה"ל לקבוע בי"ט ראשון ומש"ה מפרש דמפני תקון הבימה דא"ד י"ט תקנו כן ואין להאריך כאן יותר בזה ושם בחידושי יתבאר יותר

ומ"מ לפי דרכינו למדנו מדקא' הגמ' דאי כתב רחמנא בחג הסוכו' ה"א י"ט אחרון כו' דהיינו שמיני של חג ש"מ דשמיני של חג נמי בכלל חג הסוכו' הוא וע"כ ה"ט הואיל ויש תשלומין לקרבנו' החג בשמיני שלו וזה ראי' גדולה למה שכתבתי לעיל בסמוך דלענין ב"ת דקי"ל דברגל א' עובר בעשה דבאת שמה והבאת' שמה ובג' רגלי' עובר בלאו דב"ת דגם שמיני של חג נגרר אחר החג ואין עובר לא בלאו ולא בעשה עד שיעבור גם שמיני של חג:

וביקש לעקור תשעה באב הק' התו' הא אין ב"ד יוכל לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ כו' ותי' דרצה לעקרו לט' ולקובעו בעשירי וכדאמר אלמלא ה קי קבעתי בעשירי וק"ל הא מסיק בתשעה באב שחל בשבת הי' ודחנוהו לאחר שבת דהיינו עשירי ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה והודה ר"א גופו דכך הי' המעשה דהא קרא עלי' טובים שנים מן האחד אלא שטעה ע"י שכחה ואס"ד דטעותו מעיקרא הוי דרבי רצה לעקור לט' לקובעו בי' משום שבו נשרף היכל דעדיף הא כיון לפי המסקנא תשעה באב שחל בשבת וא"ר הואיל ונדחה מט' ידחה אפי' מעשירי אלמא טעמא דהואיל ונשרף בו רובו של היכל לאו מילתא היא אפי' היכא דנדחה יום ט' מתענית מפני שחל בשבת אפ"ה אינו ראוי להתענות בעשרה כ"ש כשחל ט' בחול וראוי להתענות בו שאין ראוי לקובעו בעשרה ואיך טעה מתחילה מהיפוך אל היפוך לומר דאדרבה עשירי עדיף ואפילו חל תשעה באב בחול ראוי לעקור התענית ולקובעו בעשרה ובמאי טעה בזה עוד תיר' התוס' דלא רצה לעיקרו אלא מחומרא שיש בו יותר משאר תענית ומיהו מדאמר סתם דלא רצה לעקור תשעה באב משמע שרצה לעקרו לגמרי ורש"בא בחי' תירץ כיון דבשאר צומות אמרי' בפ"ק דר"ה [דף יז] רצו מתענין רצו אין מתענין אם אין שמד ואין שלום ה"ה נמי בתשעה באב והא דאמרינן התם דתשעה באב לאו ברצו תלי' הואיל והוכפלו בו צרות לאו מדינא היא אלא שנהגו כן והא דרצה רבי לבטל לתשעה באב היינו היכא דאין שמד ואין שלום גם על תירץ זה ק"ל דאהא דקאמר רחץ בי"ז בתמוז הק' התוס' מאי אריא לרחוץ אפי' לאכול נמי שרי כיון דאין שמד ואין שלום ותירצו כיון דכבר קיבלו אבותינו ע"ע להתענית סתמא גם הם קיבלו א"כ השתא בי"ז בתמוז לא ביטל מלהתענו' איך ס"ד שרצה לבטל ת"ב מלהתענו' מה"ט דאין שמד ואין שלום ובדוחק יש ליישב זה ומיהו שם בפ"ק דר"ה לא משמע כדברי הרשב"א:

ע"ב וכי פשיטא לי' מי שרי והא כתיב במג"ת קשה לי מאי פריך הא איכא למ"ד בפ"ק דר"ה [דף יז] דבזמן שאין בהמ"ק קיים בטלה מג"ת ואע"ג דמסקינן הת' דהילכתא בטלה והילכתא לא בטלה קשי' הילכתא אהילכתא ל"ק הא בחנוכה ופורים הא בשאר יומי

ובע"כ הא דפסק הילכתא דחנוכה ופורי' ל"ב היינו לאסור של זה בזה דאי ימי פורים עצמם י"ד לבני עיירות וט"ו לבני כרכים תקשה לך הלכה מכלל דפליגי הא כ"ע מודו דל"ב דהתם פריך למ"ד בטלה ממעשה דגזרו תענית בחנוכה בלוד בלוד ירד ר"א ורחץ ור"י וסיפר ומסיק שאני חנוכ' דמפרסמא ניסא כלומר דמה"ט כ"ע מודו דל"ב וא"כ כ"ש פורים דמפרסמא ניסא יותר דלכ"ע ל"ב ועוד דהא כל עיקר של פורים בגולה תיקנו שלא בזמן הבית וא"כ מאי הלכה דקאמר ובע"כ צ"ל על של זה בזה דמג"ת קאי האי הילכתא דל"ב וחנוכה דל"ש בי' של זה בזה אגב גררא דפורים נקט לה בהילכתא דל"ב אע"ג דצ"ל אשגרת לישנא הוא בכ"מ להזכיר חנוכה ופורי' ביחד כדתנן אין גוזרין תענית על הציבור בר"ח חנוכה ופורים ותנן נמי בר"ח חנוכה ופורי' מענות ומטפחות וכן בכמה מקומית תני להו בהדדי וכה"ג כתבו התוס' רפ"ג דמכות (דף יג) דקחשיב בין הלוקין גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אע"ג דחלוצה דרבנן היא ול"ש בה מלקות כלל מ"מ לא שביק תנא לאורחי' שכן דרכו לימנות לגרוש וחלוצה בכ"מ ביחד כ"ש הכא דאמת הוא דבחנוכה ל"ב מג"ת אלא דא"צ בזה הילכתא כיון דלא פליגא דמ"מ נקט לה באגב כאורחי' בכ"מ לשנותם יחד מ"מ מדאמר הילכתא דפורים ל"ב מגילת תענית ועל זה לזה קאי מכלל למ"ד בטלה של זה לזה שרי והשת' מאי ק"ל אדרבי דילמ' סבירא לי' כמאן דשרי של זה בזה בזה"ז והרי רבי בתר חורבן הוי ואפי' אם תדחק לומר דהגמ' רצה לאוקמי לדרבי כהילכתא מ"מ קשה מאי פרי' בתר הכי מדרב דלטי' להא גברא דהוי שדי כיתנא בפורי' וקס"ד דשל זה לזה הוי האיך אפשר לומר כן הא רב סבירא ליה הת' בפ"ק דר"ה דבטל מג"ת וא"כ לדידי' של זה לזה שרי וי"ל דהמ"ל ולטעמי' וכן דרך הגמ' בכ"מ דהמ"ל ולטעמיך ול"ק כמ"ש התוספ' בדוכתי טובא ועי"ל דלעולם של זה לזה לכ"ע ל"ב והשתא ניחא דפריך מהא דרבא אדרבי ורב והא דפסק הת' הילכתא דחנוכה ופורים ל"ב הלכה מכלל דפליגי אימים דלפניהם קאי וכדתניא התם הימים הללו הכתובים במגילת תענית אסורים בלפניהם ובלאחריהם משום דדברי סופרים צריך חיזוק ולמאן דאמר בטלה לפניהם ולאחריהם דחנוכה ופורים שרי ומסיק הילכתא חנוכה ופורים בלפניהם ל"ב אבל ק"ל על זה אס"ד לפניהם דפורים אסור כשחר הימים הכתובים במג"ת א"כ אמאי גזרו תליסר באדר לאסור בהפסד ותענית משום יום ניקנור כדאמרינן בספ"ב דתענית (דף יח) תיפוק לי' דהיה לפניו דפורים ואי משום דנ"מ לאסור יום י"ב משום יום דלפני ניקנור תיפוק ליה דיום י"ב יום טוריינוס הוא כדאמר התם ואע"ג דניקנור קדם לטוריינוס שהיה בימי מלכו' יון ומאפרכי יונים ואילו טריינוס בתר הכי הי' בימי מלכו' רומי כדמוכח להתם וככש"כ הר"ן שם מ"מ המסדר מג"ת לה"ל למיתני יום י"ג של ניקנור כיון דבימיו

הי' שלא לצורך כיון דכבר גזרו על יום י"ב שלפניו משום טריינוס ומשום איהו גופי' נמי ל"צ דהוי ליה יום שלפני פורים וכה"ג פריך שם בספ"ב דתענית כ"ט נמי מ"א דה"ל יומא מקמי דאיתוקם תמידא ת"ל דה"ל יומא דבתר כ"ח אע"ג דיומא דאיתוקם תמידא הי' בזמן הבית ויום כ"ח הי' טובא בתר הכי בימי יהודה ב"ש תלמידו של ר"מ כדאמר התם בפ"ק דר"ה מ"מ לא הוי ליה למיתני מריש ירחא דניסן כיון דבימיו היה שלא לצורך וכמש"כ התו' שם וה"נ דכוותי' כיון דכבר גזרו על י"ב משום טריינוס תו ל"צ למיתני יום ניקנור לאסור י"ב משום יום שלפניו ואי משום דבטלה יום טיריינוס הואיל ונהרגו בו שמעי' ואחי' אחיו כדאמרי' התם הא לאחר שביטלו אפילו משום יום שלפני ניקנור שרו כדאמר ר"א התם השתא איהו גופי' בטלו משום יום שלפני ניקנור ניקום ונגזור א"ו מדגזרו על יום י"ג משום יום ניקנור דאין בו איסור משום יום שלפני פורים ש"מ דפורים אין אסור שלפניו מטעמא שכתבו התוס' שם בספ"ב דתענית משום דפורים דברי קבלה הוא וד"ק כד"ת דמי וא"צ חיזוק כדאמרינן שם בפ"ק דר"ה גבי צום גדלי' ה"ט וי"ל דאפילו את"ל דפורים דד"ק הוא וא"צ חיזוק לאסור יום י"ג משום לפניו מ"מ הנ"מ לפרזים דיום י"ד אסור להם מד"ק אבל המוקפין דאין אסור להם מד"ק אלא יום ט"ו אבל יום י"ד אינו אסור להם אלא משום מג"ת שאסרו של זה לזה וה"ל יום י"ד מד"ס דצריך חיזוק ואסור להם יום י"ג משום יום דלפני י"ד והשתא ניחא הא דגזרו על יום י"ג משום יום ניקנור משום פרזי' איצטריך דלדידהו יום י"ג אין לאסרו משום יום דלפני י"ד דיום י"ד לדידהו ה"ל ד"ק וא"צ חיזוק ואי לאו משום יום ניקנור י"ג שרי לדידהו והא דאפסיק' הילכתא דמ"גת ל"ב בלפניהם היינו דמוקפין דיום י"ד מד"ק שרי להו אלא משום מג"ת אסרוהו והא ודאי צ"ח דמד"ס הוא ואסור להו יום י"ג שלפניו אפי' בתר דבטלה מג"ת י"ג לדידהו באיסורא כדקאי קאי:

אלא לאסור את של זה בזה מכאן ק' לי על פי' רש"י ספ"ב דתענית (דף יט) דשקל וטרי הגמ' התם אמתניתן דהכא דמקדימין מותרין בהספד ותענית אימת אלימא מבני חמיסר וקרו לי' בארביסר ומי שרי והא כתב במג"ת יו' י"ד בו ויום ט"ו בו יומא פוריא אינהון דלא למספד בהון וא"ר לא נצטרכא אלא לאסור של זה בזה ופי' רש"י בני חמיסר דהיינו כרכים המוקפי' חומה וקא קרו בארביסר כגון שהלך לכפר (צ"ל לעיר) וקרו עמהם דפרוז בן יומו נקרא פרוז ועל לאסור את של זה בזה פי' כגון בני ט"ו דקרו בי"ד ובני י"ד וט"ו משמע מפי' דלא לאסור את ש"ז בזה אלא בקרא את המגילה עמהם הא לאו הכי לא א"כ מאי פריך הכא ואיפשיטא ליה מי שרי הא ודאי שרי בארביסר לרבי כיון דלא קרא בו כ"א בט"ו גם למאי דמשני ה"מ בהו"ת אבל במלאכ' לא משמע אעפ"י שלא קרא היום

אסור בהו"ת ובריש מכילתין הקשו עוד על פי' רש"י ומה שדחקו לרש"י לפרש כן נ"ל משום דלא ניחא לי' לפרש בני חמיסר וקרו בארביסר היינו בכרך שאין בו עשרה בטלני' וכדתנן במתניתן מקדימין ליום הכניסה וכגון שחל י"ד בב' ובה' דסבירא לי' דבכרך אע"פי שאין בו ע"ב אפ"ה קורין בט"ו וכשכ"ל בשם התוס' מ"מ ה"ל לפרש דכרכי' קורין בי"ד בחל ט"ו בשבת שמקדימין וקורין בע"ש שהוא י"ד כדתנן לעיל וכמש"כ שם וגדול' מזו נ"ל דבן כרך שהלך לעיר אע"פ שדעתו לחזו' כיון דה"ל פרוז ב"י א"נ בן עיר שהלך לכרך וה"ל מוקף בן יומו דאמרינן לקמן דקורא עמהם אסור בהספד ותענית ביום קריאתו וחייב בשמחה ובשלוח מנות בו ביום וכ"ש במתנות לאביונים שאפי' למקדימין ליום הכניסה א"נ משב' לע"ש גובין ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואו' למקרא מגילה כדאמרינן לעיל ול"ד למקדימין ליום הכניסה שאין נוהגין בכל הני אלא בזמנו דשאני התם דעיקר זמנם הוא י"ד אלא שחכמים הקילו על בני הכפרים להקדים ליום הכניסה מפני שמקדימין מים ומזון לבני הכרכים ודווקא בקריאה הקילו עליהם מה"ט אבל בשאר מילי דאין בהקדמה קולא אצלם הקדמה זו ל"ל לפיכך א"נ אלא בזמנו וכן במקדימין משבת לע"ש עיקר זמנה שבת הוא אלא משם גזירה דרבה שמא יעביר א"נ כדר"י מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה משה"ה א"צ להקדים אלא מתנות עניים בלבד אבל שאר הני מילי דלא שייך בהו ה"ט הא ודאי אין ראוי לעוקרם מזמנם לפיכך א"נ אלא בעיקר זמנ' אבל גבי בן עיר שהלך לכרך א"נ בן כרך שהלך לעיר כיון דגלי קרא דפרוז ב"י קרוי פרוז ומוקף ב"י קרוי מוקף פרח מני' מקומו לגמרי וחל עליו חובות המקו' שהו' שם לכ"ד ול"מ בהספד ותענית דבלא"ה ש"ז בזה אסו' וכן מתנות אביונים דנוהג עמהם דהא עיניהם של עניים נשואות במ"ק אלא אפי' משתה ושמחה ומשלוח מנות נמי נוהג עמהם דלגמרי פרח חובות מקומו ממנו וחל עליו חובת המקום שהוא שם לכל חצות היום וזה ברור:

ה"מ בהספד ותענית אבל במלאכ' יום א' ותו לא ונ"ל דמה"ט החמירו בהספד ותענית ממלאכה דמשום דכל י"ט הכתובים במגילת תענית לא גזרו איסור מלאכה אלא בהספד ותענית לבד לפיכך ש"ז בזה מות' במלאכה אע"ג דביומו אסור במלאכה מן הכתוב היינו משום דחמיר שלהן עצמן נעשה הנס היו' לפיכך חמיר איסורם אבל של זה בזה שגזר לזה מפני ניסו של חבירו למוקפין בי"ד מפני הנס של עיירות ולעיירות בט"ו מפני הנס של מוקפין לא החמירו יותר משאר ימים הכתובים במגילת תענית: אבל במלאכ' יום א' משמע להאי שינויי דפורים אסור במלאכ' לעיירו' בי"ד ומוקפין בט"ו וק"ל הא בפ"ב (דף י"ו) תנן הי' כותבה דורשה ומגי' אם כיון לבו יצא וכתבו המפרשי' ירושלמי הדא

אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה והאי שינויא תקשה הא דהי' כותבה וי"ל דלגמ' דידן הי' כותבה מיירי בכפרים המקדימין ליום הכניסה דכ"ע דמקדימין מותרין בהספד ותענית ה"נ מותרין ביום קריאתן במלאכה וראיתי בירו' גופ' ויש שם ט"ס ואין להאריך כאן בהא דירושלמי זה:

חזקיה קרא בטברי' בארביסר ובחמיסר מספק' ליה כו' וה"נ אמרינן לקמן רב אסי קרא מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר כו' וכתב הר"ן בשם הגאונים שבמידות חסידות נהגו כן שמדינא הולכים אחר רוב עיירות שאינן מוקפין חומה מימו' יהושע בן נון וקוראין בהן בי"ד ועוד שאפי' תאמר שהוא ספק שקול ה"ל ספק של דבריהם ולקולא נמצא פוטרו בשניה' ומבטל ממנו בוודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטור בשני ואני תמה א"כ ל"ל למימר לחזקי' מספק' לי' לרבי פשיטא לי' דאפ"ת לרבי נמי מספקא לי' כיון דמדינא שרי ל"ל בה ואע"ג דלמאי דמסיק רבי בר חמיסר הוי אלמא לא מספק' לי' דאי מספקא לי' ה"ל למקרא בארביסר כדין ספק מוקף חומה אכתי תקשה הל"ל כדס"ד מעיקרא דרבי בארביסר קרי ואע"ג דלדידי' נמי ס"ל אפ"ה סגי לי' מספקא לי' בהכי כדין ספק מוקף חומה והניח' לטעמא קמא שמדינא הולכי' אחר רוב עיירות בספיקא ה"ט ל"ש למימר גבי ספיקא דטברי' דבשלמא שאר עיירות דמספק' לן אי מוקף חומה הן מימו' יהושע בן נון או לא א"ל זיל בתר רוב עיירות אבל טברי' דספיקא דידה מט"א משום דחד גיסא דשודא ימא הוי ומספקא לי' אי זה חשיב הקיף תומה לענין מקרא מגילה כדמסיק ל"ש כאן לומר זיל בתר רובא אבל לטעמא דספיקא דדבריהם לקולא ה"ט שייך לומר נמי גבי טברי' וא"כ ל"ל למימר לרבי פשיטא לי' ואולי כיון דחזקי' קרי בי"ד ובט"ו ממידת חסידו' ה"ל לרבי נמי להחמיר אי ס"ד דמספקא לי' ומ"מ יש לדון בספיק' דטברי' כיון דל"ש בה טעמא דזיל בתר רוב עיירו' אי אזלינן בספיקא דידה לקולא דא"ל כיון דאסתר נאמר לקרו' ברוח הקודש ומדברי קבלה וה"ה שאר מצות הנוהגין בפורי' שהכל נאמר ברוח הקודש ומדברי קבלה הן דינן כשל תורה וספיקן לחומרא והרי גבי תשעה באב קיימ' לן כרבא ור"י דאמר בפ' ד' דפסחים (דף נד) דבין השמשות שלו אסור אלמא כיון דתשעה באב דב"ק הוא החמירו בספיקא כשל תודה הוא הדין נמי הכי גבי קריאת מגילה דהא כ"כ למעלה דמגילת אסתר הואיל ונאמר ברוח הקודש דינו כדברי קבלה לכ"ד וא"ל אפי' שמואל דא' התם תשעה באב בין השמשו' שלו מותר לאו למימרא דס"ל דשמואל דספק דד"ק כספיקא דרבנן דמי ולקולא אלא שמואל מיירי בזמן שאין שמד ואין גזי' המלכו' דרצו מתענין רצו אין מתענין כדאמ' בפ"ק דר"ה (דף יח) ואע"ג דאמר' התם אי הכי תשעה באב נמי ושני ר"פ שאני ת"ב הואיל והוכפלו בו

צרו' דמש"ה תנן התם דשלוחים יוצאין על אב להודיע לבני הגולה מתי קידשו ב"ד את החודש משא"כ על תמוז וטבת משום דברצו תלי' מילתא איכא למימר דודאי מד"ק כל הד' צומות שווין בין לקולא בין לחומרא שהרי הקישן וכוללן הכתוב ביחד דכתיב כה אמר ה' צום הרביעי וצום החמישי וגו' ובזמן שאין שמד ט' באב נמי ברצו תלי' צום דידי' אלא מדרבנן החמירו בח"ב דאפילו אין שמד חייבין להתענות מה"ט דהואיל והוכפלו בו צרות וכיון דמדרבנן הוא ולא מדברי קבלה אזיל שמואל בספיקא לקולא ורבא ור"י דס"ל התם דתשעה באב בין השמשו' שלו אסור אע"ג דמדרבנן הוא וספיקו לקולא א"ל הואיל דביש שמד איסורו מד"ק לא פלוג רבנן וגזרו הא אטו הא דאי אזלת בספיקי לקולא באין שמד יזלזלו בספיקו אפי' ביש שמד ושמואל לא גזר הא אטו הא ומש"ה נקט שמואל תשעה באב לחוד ולא כל הד' צומות משום דבאינך אם אין חייבין להתענות אלא א"כ יש שמד וביש שמר חייבין להתענות בהן מדברי קבלה ואז בין השמשות שלהם אסור דספק דדברי קבלה לחומרא אבל תשעה באב דמ"ל בו חיוב תענית מדרבנן ולא מדברי קבלה באין שמד מש"ה אזיל שמואל בספק שלו להקל ובין השמשות שלו מותר ובהא דפי' ניחא לי' הא דפריך התם לרבא ור"י דס"ל תשעה באב בין השמשות שלו אסור מהא דתני' אין בין תשעה באב ליו"הכ אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי ספיקו (יותר) [צ"ל מותר] לאו בין השמשו' ומשני לא לקביע' דירחא ואיכא למידק מכדי הא ספיקא והא ספיקא מ"ש בקביע' דירחא לרבא ור"י אזלינן לקולא ובספק דבין השמשות אזלין לחומרא ולמאי דפי' אתי שפיר דוודאי בזמן שיש שמד דחייבין להתענית מדברי קבל' תרווייהו לחומרא אזלינן וספיקו אסור אלא מיירי בזמן שאין שמד דאין צרי' להתענות מד"ק אלא מדרבנן ומדינא ספיקא להקל אלא דגזרינן אין שמד אטו יש שמד דספיקו להחמיר ובמילתא דשכיחא גזרו רבנן במילתא דלא שכיחא לא גזרו כדאמר' בכמה דוכתי הלכך על ספק בין השמשות דישנו בכל השנים ושכיחא גזרו אין שמד אטו יש שמד אבל ספיקא דקביעה דירחא דמיירי במהלך במדבר ואינו יודע מקביעא דירחא כמו שפי' התוס' התם דלא שכיח לא גזרו על ספיקא באין שמד אטו יש שמד ומ"מ אין לדקדק דספק דדברי קבלה לחומרא מהאי תוספתא שהביאו התוס' לעיל (דף ד) דטומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו ואנדרוגנוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו ואי ספיקו לקולא אפי' טומטום יוציא אפי' איש גמור דילמא איהו נמי זכר הוא אלא ש"מ ספיקו לחומרא הא לאו מילתא היא דלטעמיך דאפ"ת ספיקא לחומרא הא תינח הא דטומטום ואנדרוגנוס אינו מוציא את שאינו מינו דהיינו זכר גמור דילמא נקיב ת נינהו אבל הא דטומטום אינו מוציא אפי' אה מינו טומטום

כמותו אמאי הא ה"ל ספק ספיקא ספק דילמא זה הטומטום המוציא זכר הוא ואת"ל דהוי נקיבה אכתי איכא ספיקא שמא גם השומע נמי נקיבה כמו המוציא והא כל ספק ספקא אפי' בשל תורה לקולא אזלינן אנא מה אית לך למימר מ"ט טומטו' אינו מוציא את מינו אע"ג דאיכא ס"ס להקל דלפעמי' מתהפך הספק ספיק' דטומטום זה לאידך גיסא כגון אם טומטום אחר בא להוציא את זה ותאמר נמי שמוציאו מחמת ס"ס ספק שמא המוציאו איש ואם תמצי לומר אשה שמא גם היוצא אשה הר הרי להוציא טומטום אחר אזלת להקל מחמת ספיקא שמא זכר הוא וה"ל ס"ס וכשטומטו' אחר בא להוציאו אתה מספקו בנקיב' וה"ל תרתי קולא דסתרי אהדדי ומ"ה [צ"ל לא] אמרינן כלל ס"ס זה וכמש"כ בחידושי ספ"ג דר"ה (דף כח) והבאתי ראי' לזה דכל כה"ג שהספק ספיקא יכול להתהפך לאידך גיסא להקל לאו ס"ס מיקרי וה"נ אפ"ת דדברי קבלה כדרבנן דמי וספיקא להקל אפ"ה טומטום א"מ אפי' את מינו דמאי אמרת דילמא המוציא זכר הוא זימנן דאשה בא להוציא את זה המוציא ואז תהפך הספק להקל ותאמר שיוצא דילמא הטומטום אשה ואי אזלת להקל שטומטום יוציא את מינו מחמת אידך ספיקא דילמא השומע נקיבה היא זימנין שזה שומע יוציא את איש מחמת ספק לאידך גיסא דילמא זכר הוא וה"ל ב' קולין דסתרן אהדדי וכמו בשל תורה כל שהספיקא יכולה להתהפך לאידך גיסא להקל לאו ס"ס מיקרי ה"נ בדרבנן דספיקא לקולא כל היכא שהספק יכול להתהפך לאידך גיסא לאו ספק מקרי כ"ש שא"מ אשה לטומטום מספיקא מה"ט דזמנין יוציא היא לאיש מספיקא דאידך גיסא מ"מ מסתבר לי דדברי קבלה כשל תורה דמי וספיקא להחמיר כיון דאל אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ב"ה אין לחלק ביניהן ודבר זה יתבאר הדק היטב במ"א:לענין בתי ערי חומה לא מיבעי' לי' כי קמבע"ל לענין מקרה מגילה וכו' הקשו התוס' לעיל (דף ג) גבי כרך שישב ולבס"ה נידון ככפר ולענין מ"מ איירי כדפי' לעיל ונ"ל מקרא דבית מושב עיר חומה דכתב רחמנא גבי בתי ערי אומה אלמא בתי ערי חומה ומ"מ לענין הקיף חומה כהדדי נינהו וכיון דהקיף ים לא חשיב חומה לגבי בתי עיר חומ' הוא הדין לגבי מקרא מגילה ומאי מספקא לי' ותי' התוס' דשאני טברי' כיון דחזינן דהיקף ים מהני כהיקף חומה לענין מגילה ג"כ דין הוא שיקראו המגילה בט"ו שהרי היקף של' קדמה לישיבה והוי בשאר היקף דמהני בבתי עיר חומה אבל ישב ולבסוף הוקף לא מצינו בשום מקים דחשיב חומה שלה וא"י מ"ק דהיכן מנינו דהיקף ים חשיב כהיקף חומה אדרבה לענין בתי ע"ח שוה לישב ולבסוף היקף דל"ח כהיקף חומה $$ציור בספר$$ וכ"ת דהיקף ים חשיב כחומה לענין מצורע המשתלח חוץ לג' מחנות ודוקא מעיר חומה הוא משתלח ולא משאר ערים כדתנן בפ"ק

דמס' כלים אבל ישב ולבסוף היקף א"צ שילוח דמנא לן לחלק בניהן לגבי שילוח כיון דדינם שוה לגבי עיר חומה דשניהם לא חשיבי כחומה ועוד הא תניא בת"כ גבי אבנים מנוגעות אתהן מחוץ לעיר ואין אדם חוץ לעיר אלא חוץ לעיר מוקף חומה בלבד ופי' התוס' בשם ר"י בפ"ט דערכין (דף לב) אע"ג דלא כתי' חומה גבי אדם מצורע דגמר' חוץ למחנה מושבו דכתיב גבי מצורע ממושב גבי עיר חומה וכיון דמיני' גמור הא ודאי אין ג"ש למחצה ומה דאינו חשיב כמוקף חומה לגבי בתי ערי חומה ה"ה דא"ת לגבי שילוח הילכך ישב ולבס"ה א"צ שילוח והר"ן תי' דהא דריב"ל פליג אדחזקי' דלריב"ל אינו נדון כחומה לענין מקרא מגילה אע"ג דמיכסי ומגני אלא מה שנידון חומה לענין בתי ערי חומה אלא שהקילו בסמוך ונראה כיון שחומת הכרך חומה גמורה וק"ל מהא דא' לעיל רבי בר ארביסר הוי ופריך והא טבריא מוקף חומה מימות יהושע בן נון הואי ומסיק אלא רבי בר חמיסר הוה ואע"ג דלחזקי' מבעי' לי' לרבי פשיטא לי' והשתא אמאי מסיק לרבי בר חמיסר הוי דה"ל דלא כחזקי' דמבעי לי' ולא כריב"ל הל"ל בר ארביסר הוה דה"ל מיהת כריב"ל ועוד קשה לי למאי דמפ' הגמ' דה"ט דמבע"ל לחזקי' פרזים דמ"מ אי משום דמיגלי א' משום דלא מיגלי והיקף ים דמיגני כמק"ח חשיב והשתא לה"ט דמיגני אתיא כרבי דקרי בטבריא בט"ו לפי המסקנא דלעיל אבל לטעמא דמיגלי לא אתי' כרבי דחשיב לי' כמוקפין חומה מדקרא בט"ו ולא כריב"ל דלא חשיב מוקף חומה לענין מ"מ אלא מה דחשיב מוקף חומה לענין בתי ערי חומה דא"כ מ"א משים דמיגלי ת"ל בלא"ה ל"ח מק"ח לגבי מ"מ כמו דל"ח חומה לגבי בתי ערי חומ' מגזרת הכתוב $$ציור בספר$ $ ואפי' אם תדחוק לומר דה"ט דל"ח ים כמ"ח לענין בתי ערי חומה משו' דמיגלי מ"מ בע"כ פליג חזקי' אדר' עוד בפי' דפרזים דלר' משום דלא מיגני הוא אבל משום מגני ל"ל בה ולחזקי' מספקא לי' דילמא משום מיגלי הוא הל"ל דחזקי' מפרש נמי לפרזים משום דלא מיגני כרבי ומ"מ לא סגי לי' בקריאת ט"ו לחוד כרבי משום דמספק' לי' אי כרבי אי כריב"ל דישב ולבס"ה אינו כמק"ח לענין מגילה אע"ג דלא מיגלי ומיגני הואיל ול"ח גבי בתי ע"ח ה"ה לים אע"ג דמיגני כדמפ' רבי לפרזים אפ"ה אינו כמק"ח לענין מגילה כמו לענין בתי ע"ח ול"ל להגמ' לעשות מחלוקת חדש בניהו הא כל למעוטי במחלוקת עדיף טפי וכן דרך הגמ' בכ"מ:

דף ו ע"א חמת זו טברי' פסוק היא ביהושע בחלקו של נפתלי וערי המבצר צר חמת ורקת וכנרת ולפי"ז ר"י דמפ' רקת זו צפורי בחלקו של נפתלי היתה ל"ל הא דאמר זעירי קטרון זו צפורי דהא קטרון בחלקו של זבולן היתה א"א רבא כו' חמת זו חמי גרר א"י למה נקרא גרר חמת ע"ש חמי גרר ולא נקרא טברי' חמת ע"ש חמי טברי' ושמא חמי

גרר היו יפים וטובים וידועים לכל יותר מחמי טברי' מש"ה זו נקראת ע"ש חמי אבל לא זו א"נ טברי' היו לה מעלות אחרות החשובי' יותר שראוי לקראתו ע"ש כדמסיק ואזיל משא"כ חמת שלא היתה בה מעלה יתירא אלא זו של חמי' מש"ה נקראת ע"ש: למה נקרא שמה רקת שאפי' רקנין שבה מלאין מצות כרימון א"י מאי עדיפותא דטברי' בדבר זה מכל ערי א"י וכ"ת דקדושה יתיר' יש בה הגורם שאין יצה"ר שולט בה כ"כ א"י במה קדשה יותר מכל א"י ועוד הרי ירושלים דקדישא יותר מכל א"י כדתנן בפ"ק דמס' כלים ולא מצינו לה מעלה זו ועק"ל מאי רבותא דטברי' הא דרשינן בפ"ד דסנהדרין (דף לו) כפלח הרימון רקתך אפי' רקנין שבך מלאין מצות כרימון ואכל ישראל מעיד הכתוב כן וא"כ מאי רבותא דטברי': רבא אמר רקת שמה הדבר ברור שיש כאן טעות סופ' בספרי' דידן דהא לעיל גרסינן רבא אמר רקת זו טבריא ולמה נקרא שמה רקת וכו' וכאן אמר איפכא רקת שמה ול"נ שמה טברי' וכו' ואי נימא דבקמייתא גרסינן רבא בא' וכן רבה בה': אין דרך הגמ' להקדים דברי רבא לדברי רבה שהי' דור קודם לו.

ואי נימא איפכא דבהא גרסינן רבא בקמייתא רבה בה'. דהא ליתא דלפי"ז צ"ל דהאי כי נח נפשי' דר"ז רבה קאמר לה וזה א"א דרבה נפטר קודם לר"ז כדמוכח בשלהי מס' הוריות (דף י"ד) דאמרי' התם אביי ורבא ור"ז ורבה ב"ח הוי יתבי והוי צריכא רישא אמרי כל דאמר מילת' ולא איפרך להוי רישא דכולהו איפרך דאביי לא איפרך חזי' רבא לאביי דגבה רישא א"ל נחמני פתח ואימא אלמא כי מלך אביי אכתי הי' ר"ז קיים והא בתחילה מלך רבה והדר אביי כדאמר' בספ"ה דגיטין גבי ההוא שופרי דהוי מעיקרא בי ר"י ולבסוף בי רבה ולבסוף בי ר"י ולבסוף בי' אביי והיינו כל חד כי מלך הוי שופרי בביתו כדפרש"י שם וכיון דלא מלך אביי עד כמה שנים אחר פטירת רבה ר"ז שהי' קיים כי מלך אביי חי כמה שנים אחר רבה $$ציור בספר$$: דף ו ע"ב ואבעית אימא הא והא במילי דידי' ולח קשיא הא בצדיק גמור.

לפי סוגי' דשמעתין משמע דהא דמחלק בהאי שנויי בין צדיק גמור לאינו גמור הוא דוק' במילי דידי אבל במילי דשמי' אין חילוק ביניה' ושנוי' בתרא דמשני שעה משחקת לו שאני נמי דוקא במילי' דידי' ולא במילי' דשמיא דהא שנוי' זה אשנוי' דקמאי קאי דמוקי לתרווייהו במילי דידי' ואי שנוי' בתרא אמילי דשמיא קאי שעה משחקת לו שאני הוי מפ' כן בהדי' הוא והא במילי דשמיא וש"מ לו שאני וק"ל דבפ"ק דברכות סוגי' זו לגמרי להיפך דגרסינן התם (דף ד') איבעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשי' הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין השעה משחקת לו ואי' בעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו ול"ק הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור אלמא

אפי' במילי דשמיא רשע שהשעה מש"ל לא לשנוי' מצעיתא ואפי' לשנויי בתרא רשע שהשעה משחק' לו ובצדיק גמור אפ"ה דוקא במילי דשמי' אבל לא במילי דידי' ומ"מ אפי' במילי דשמי' אפ"ה ברשע שהשעה משחקת לו בצדיק שאינו גמור לא.

ושמא י"ל לכל סוגי' מגלות על של חברתה ולא פליגי ולהני תרתי שנוי' דמחלקין בין צדיק גמור לשאינו גמור ודשעה משחקת לו שאני אין חילק בין במילי דידי' למילי דשמיא אלא בין דשמיא ובין דידי' בצדיק גמור א"נ באין גמור ברשע שאין השעה משחקת לו ש"ד ובצדיק שאינו גמור ובשעה משחקת לו בין דשמי' בין דידי' תרווייהו לא והכא נקט בשנוי' מצעי ובתרא לחלק במילי דידי' והתם מחלק במילי דשמיא למימרא דתרווייהו איתנו והכא נקט לחלק במילי דידי' לרבותא דאפ"ה בצדיק גמור א"נ ברשע (שהשעה) [צ"ל שאין השעה] משחקת לו ש"ד והתם נקיט לחלק במילי דשמיא נמי לרבותא דאידך צד דאפ"ה בצדיק שא"ג א"נ ברשע שהשעה משחקת לו לא יתגרה: סדר פרשיות א"ב.

ק"ל מ"ט דת"ק ורשב"ג דס"ל סדר פרשיות בשני בסמוך לענין מגילה אמ' בשלמא ראב"י אין מעבירין על המצות אלא רשב"ג מ"ט ומפ' אי משום מסמוך גאולה לגאולה עדיף. אי משום דכתיב השנית והא ה"ט ל"ש גבי סדר פרשיות וה"ל למעבד בראשון מה"ט דא"מ על המצות וי"ל דסדר פרשיות ודאי שייכי בשני דהוי סמוך לניסן דטעמא דקורין בפ' שקלים בר"ח אדר שחל בשבת משום דבניסן בעי לאקרובי מתרומה חדשה קדמינן וקרינן בא' באדר ל' יום קודם.

כי היכי דליתי שקלים למקדש למ"ד שואלין בהל' פסח ל' יום קודם ולמ"ד ב' שבתות קורין בר"ח אדר משום שולחנות היושבים במדינה בט"ו כדאמ' בפ"ד (דף כט) הילכך א"א לאקדומי מר"ח ניסן יותר ולקרות באדר א' וכן בשני זכור ה"ט למסמוך מחיית עמלק לשל המן וכיון דשל קריאת מגילה בשנית קרינן נמי לפרשה זכור סמוך לה בשני וכן פרשה פרה קרינן סמוך לפסח להזהיר את הטמאי' לטהר לעשות הפסח מש"ה קרינן לה בשני סמוך לפסח וכן פרשה חדש קרינן סמוך לר"ח ניסן שנא' בפ' זו החדש הזה ר"ח שקאי אניסן וגם כל דיני חה"מ וקרבן פסח נא' בה מש"ה צריך למסמוך קריאתו סמוך לר"ח ניסן דהא ה"ט דקריאות פ' הללו בזמנים אלו ואדרבה אדראב"י קק"ל אמאי מקדים סדר פ' באדר א' ושמא י"ל הואיל וס"ל דקריאת מגינה באדר א' בע"כ צריך לסמוך לה פ' זכור מחיית עמלק לשל המן כי היכא דלא תקדום את עשיי' לזכירה כדאמ' התם גבי פורים שחל בע"ש ואגב פ' זכור שצריך לאקדומי באדר א' סמוך לקריאת מגילה אליב'

דראב"י מה"ט קרינן כל ד' פ' כסדרן סמוך לה לפניה ולאחריה שלא לשנותן מסדר כל השנים: ושניהם מקרא א' דרשו.
ק"ל מכדי קרא לא כמר דייקא ולא כמר דהא איכא למידרשי' להכי ולהכי מ"ט דראב"י וכה"ג דייק לה הגמ' בפ"ק דב"ק (דף ג) גבי מבעה בשלמא רשב"ג דייק לה מהשנית וצריכא תרווייהו כדמסיק אבל ראב"י מ"ט ל"א ככל שנה ושנה לאדר הסמוך לניסן: ועק"ל כיון דמסיק טעמא משום אין מעבירין ל"ל לר"י למימר דדרש לה מבכל קנה כיון דסברא היא וי"ל דודאי מקרא דכל שנה לחוד לא ב"ל לראב"י הא דהא איכא למידרשי' איפכא כרשב"ג אלא משום דאיכא נמי סברא דא"מ דמגלי אקרא דכל שנה דאדר א' הוא מיהו אי מסברא לחוד ה"א אי לא קרא באדר איחייב לקרותה באדר ב' דהא ה"ט דא"מ דעבד אינו מעכב קמ"ל קרא דבכל שנה דאפי' דיעבד מעכב דומיא דכל שנה: מסתבר טעמא דא"מ.
נ"ל הא דנקט א"מ ל"ד דבכל מקום דאמ' א"מ. פי' דכל היכא שיש לפניו ב' מלות שיש לו לעשות תחילה להאי דפגע ברישא מה"ט דא"מ וכי הא דפ"ג דיומא (דף ל"ג)דדישון מזבח הפנימי קודם למנורה דכי עייל בהיכל במזבח פגע ברישא ומש"ה אמ' התם דעבורי דרועא אטוטפתא אסור ובפ"ה דיומ' (דף נח) גבי מתנת קרנות המזבח הפנימי קאמ' דמדינא בקרן מערבית דרומית דפגע ברישא בהאי עביד ברישא משו' ח"מ דהני כיון דפגע במזבח הפנימי א"נ בקרן מערבית דרומית ברישא אין לעבור מעליהן למקו' ומצוה אחרו' להקדים להם משום א"מ וכ"ש אם התחיל כבר באיזו מצוה שאין להפסיק באמצע לדבר הרשות כהא דתנן בפ"ה דפסק ים שחט ישראל וקיבל הכהן נותן לחבירו וחבירו לחבירו מקבל את המלא ומחזיר את הריקן ודייק לה בגמ' אבל איפכא לא מסייע לי' לר"ל דא' א"מ על המצות דהתם כיון דכבר הושיטו לו את המלא ה"ל כאלו התחיל בהולכות הדם ואין לו לעבור עה"מ ולהתעסק קודם בחזרת הריקן שהוא של רשות ולא עוד אפי' לדבר מנוה אחרת אינו רשאי להפסיק מן המצוה שהתחיל בה כבר משום א"מ כהא דפ"ז דיומא (דף סח) הרואה כה"ג כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין והרואה פר ושעיר הנשרפין א"ר כה"ג כשהוא קורא לא מפני שאין רשאי וכו'.
ובגמ' (דף ע) ולא מפני שאין קשאי פשיטא מ"ד כדר"ל דא"מ ומאי מצוה ברוב עם הדרת מלך קמ"ל פירש"י קמ"ל דלאו מעבור הוא כיון שאינו עסוק בה הא לא"ה בכל כה"ג איכא משום א"מ וכ"ש הוא מהני דפ"ג ופ"ה דיומא דאפי' בלא התחיל א"מ הואיל ופגע בה ברישא כ"ש בהתחיל בה כבר דאי מפסיק ממנה לעסוק במצוה אחר' כ"ש לדבר רשות דאיכא משו' דא"מ דכל הני ניחא דשייך בהא אי משום דעובר ממקו' הקרוב

לו שהוא מקומו של מצוה זו ועובר דרך עלי' ומניחו והילך למקום אחר רחוק שהוא מקום של מצוה אחרת ואי משים שהתחיל כבר במצוה א' אי מניחו לעסוק באחרת כ"ש לדבר רשות דאיכא משום א"מ שעובר ממצוה שהתחיל בה כבר ומניחה אבל הכי בהאי דמגילה אין בה משום א"מ דאין בזה לא העברת מקומו וגם לא התחיל בה עדיין אלא העברת זמן בלבד ודמי לכל הני דתנן בספ"ב (דף כ) שמצוותן כל היום כמגילה והלל ומוספין ושארי דקחשיב התם דאם לא עשאן שחרית עושה כל היום כולו ואין בהן משום א"מ אלא דזריזין מקדימין למצות והיינו דא"מ רפ"ג דיומא (דף כח) ורפ"ק דפסחים (דף ז) וביום הח' ימול מלמד שכל היום כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות שנא' וישכם אברהם בבקר ובפ"ק דחגיגה (דף ה) אמ' וא"נ לחצאין סבר ר"י למימר מאן דא"ל י' בנים לא ליסקו האידנא ה' ולמחר ה' א"ל אביי פשיטא הי מנייהו משוית להו פושעים וה"מ מ"ל זריזין ש"מ דבמאחר אין בו משום א"מ אלא משום זריזות בלבד ובע"כ א"מ דא' הכי ל"ד אלא לשון הרגיל ושגור בכל הני דוכתי נקט ול"ד תדע דבכל הני דוכתי מייתי לה להא דר"ל דא' א"מ על המצות והכא לא מ"ל להא דר"ל א"ו אין ענין דר"ל להכא אלא דענין אחר הוא וכדפי' ואל תתמה דנקט הכא האי לישנא דא"מ כי התם ואין פי' שוין דמצינו כה"ג בכ"מ בגמרא דהלשונות שוין והפי' מתחלפין כמש"כ בתשו' סי' (א') [צ"ל ע"ז]:

טעמא דאין מעבירין על המצות כתבו התוס' מהא קשה אהא דאמר בפ"ה דזבחים (דף צב) דתנן שירי דמים פנימי' הי' שופך על יסוד מערבי של מזבח ואמ' בגמ' מ"ט א"ק אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אוה"מ השתא ל"ל קרא ת"ל דא"מ על המצות וכשהוא יוצא מפתח ההיכל שהוא במערב ביסוד מערבי הוא דפגע ברישא מיהו י"מ דל"ש לומר א"מ על המצות אלא היכא שיש לפניו ב' מצות שיש לו לעשות קוד' הא דפגע ברישא וז"א דהא הכא ליכא אלא מצוה א' ואפ"ה מפרש הטעם משום א"מ ונ"ל להר"ר עוד מהא דתנן בפ"ה דפסחי' (דף סד) שחט ישראל וקבלו הכהן נותן לחבירו וחבירו לחבירו ומקב' את המל' ומחזיר את הריקן ודייק בגמ' אבל איפכ' לא (ושאלו) [צ"ל מסייע לי' לר' לוי] דאמר א"מ עה"מ והא ההם ליכא אלא מצוה א' בהא דמקבלין את המלא כדי לזרוק אבל במאי דמחזיר את הריקן אין בו משו' מצוה ואפ"ה איכא משום דא"מ ותרצו התוס' דמטעם דא"מ לא חזינן אלא דכל מערבי של מזבח כשר אבל יסוד לא חזינן דצריך מש"ה איצטרך קרא לאשמעינן יסוד ואני תמה על תירוץ זה דהא יסוד נ"ל מעל יסוד המזבח לחוד ומאשר פתח אה"מ יתירא נ"ל יסוד שכנגד פתח אוה מ והוא יסוד מערבי שהפתח במערב הי' וא"כ אשר פתח אוה"מ ל"ל עוד תי' התוס' בשם ר' יהודא דאי לאו קרא ה"א

דא"מ לכתחילה הא דיעבד ש"ד מש"ה איצטריך דאסוד בדיעבד וא"י מה ענין לכתחילה ודיעבד לגבי שפיכות שיריים הא שיריים לא מעכבי כדתנן התם בכל השיריים אם לא נתן לא עיכב והניחא למ"ד התם דשיריים פנימים מעכבין א"ל (דה"א) צ"ל דהא] כמו דאם לא נתן כלל עיכב בדיעבד ה"נ אה נתן ולא כנגד הפתח עיכב אלא למ"ד שיריים ל"מ השתא לא נתן כלל אינו מעכב כ"ש בנתן אלא שלא נתן כנגד הפתח דאינו מעכב והשתא קרא דפתח לדידי' ל"ל והא נמי ל"ל דקמ"ל קרא דהיכא דעבר עם השיריים מרוח מערבי שהוא יסוד שכנגד הפתח ובא לו לאחת מן הרוחות האחרות דאי משו' א"מ ה"א דיתן ליסוד של אותו הרוח שהוא עומד אצלה עכשיו דאי אמרינן שיחזור ויבא לו לרוח מערבי ה"ל מעביר מיסוד של אותו הרוח שהוא עומד אצלה עכשיו ואין מעבירין על המצות אבל אי יתן ליסוד זה שעומד אצלה השתא ש"ד ואין נתינה זו משום א"מ כיון דכבר עבר מרוח שכנגד הפתח ובאותו שעה עבר כבר על א"מ וה"ל מעוות שא"י ליתקן ואם יעבור מרוח זה למערב עובר משו' א"מ פעם שנית וסד"א שיתן דווקא לרוח זה מה"ט דא"מ גופא מש"ה כ"ר אל פתח לומר מצותו אל פתח דווקא אפילו עבר ממנה ובא לו לרוח אחר מעביר ממנו וחוזר לו לרוח מערב ואפש' דהיינו לכתחילה ודיעבד דפי' ר"י וכיון להא דפי' דהא ליתא דאפי' אי לא קרא דאל פתח נמי אמרי אפי' היכא דעבר מרוח מערבי ובאה לו לאחד משאר רוחות חוזר לרוח מערבי שנתחייב ליתן שם תחילה משום א"מ ואין חוששין למעבירין דהשתא שחל בתר הכי ע"י מעשיו מחמת שעבר בתחילה על א מ דרוח מערבי אלא בתר חלות דא"מ קמא אזלינן ועדיין הוא כדקאי קאי וראי' לדבר מהא דאמר בפ"ה דיומא (דף נח) גבי הזאת קרנות מזבח הפנימי לאחר שהזה על הפרוכת א' למעלה וז' למטה התחיל מחטא ויורד מהיכן מתחיל מקרן מזרחית דרומית דרומית מערבית ומקיף דרך שמאל לר"ע ומפ' בגמ' טעמא דר"ע מדינא בהא קרן דפגע ברישא בהאי עבד ברישא דאמ' ר"ל א"מ עה"מ ואמאי לא עביד משום דכתיב ויצא אל המזבח אדנפק מכולה מזבח וכיון דיהב בההוא קרן הדר אתי להההוא קרן דחייב למיהב ברישא והשתא מה התם דהא דלא יהב בקרן דרומית מערבית דפגע ברישא ואית בי' משום דא"מ הוא מגז"הכ ויצא אל המזבח עד דנפוק מכולה מזבח ובע"כ צריך לעבור דרך עליו לילך וליתן באחת מן הרוחת' אחרת ואפ"ה אמרינן דהדר אתי לקרן הא' דאיחייב למיהב ברישא ולא פקע הא מעלה דא"מ מקרן א' דפגע ברישא אע"פ שהוכרח לעבור מעליו מגז"הכ וברשות עביד אפ"ה חוזר עליו אחר מתן ראשון דכבר נפיק מכולה מזבח משום א"מ שחל עליו תחילה כשפגע בו אע"ג דהשתא אין עו מד אלל אותו קרן וכבר עבר מעליו מראשית וגם ע"י חזרתו שחוזר לה הוא קרו שפגע ברישא עובר משום כל פינות

שאתה פונה לא יהי אלא לימין כ"ש הכא גבי שפיכת שיריים ליסוד דמדינא איתחייב למיהב במערב הסמוך לפתח וכשעבר מעליו לאו ברשות עבר אלא שלא כדין דאכתי לא פקע הא מעלה דא"מ מרוח מערבי דאיחייב למיהב ברישא וקרא דאל פתח אה"מ ל"ל ולא מסתבר לי לחלק דש"ה גבי מתנות מזבח הפנימי דאפי' אם יתן תחיל' מההוא קרן שעומד השת' מ"מ צריך לחזור וליתן נמי בההוא קרן דאיתחייב למיהב ברישא דהא בע"כ צריך ליתן בכל הארבע קרנו' של המזבח וכיון דאכתי לא פקע לגמרי מצו' נתינות מתנו' מאותו קרן דאיתחייב למיהב ברישא ובע"כ צריך ליתן עליו נמי לא פקע נמי מצות א"מ שחל עליו בתחילה אבל שפיכת שיריים שא"צ לשפכם אלא ביסוד של א' מן הקרנות וסגי בהכי אלא מטעמא דא"מ איחייב לקיים מנות שפיכה בההוא קרן דפגע ברישא היכא דעבר דרך עליו ובאה לו לקרן אתר יתן באותו קרן דכבר פקע לגמרי מנות שפ כת שיריים הללו מקרן קמא וחל מצותן ליתן על קרן זה משום א"מ דאין טעם לחלק בה דנהי דבנתינ' קרן זה לחוד סגי וא"ל ליתן גבי קרן קמא שפגע ברישא אפ"ה כ"ז שלא נתן עדיין אמאי פקע לכתחילה מצות נתינה מקרן קמא דפגע ברישא משום טעמא דא"מ כדא' גבי קרנות מזבח הפנימי ונ"ל דמש"ה אל פתח אה"מ נלמד על שפיכת שיריי' פנימים ששיפך על יסוד מערבי אע"ג דבלא"ה ל"ל להיות כן משו' א"מ דנ"מ אם נתערבו שירי פנימים עם שירי חיצונים כוס בכוסות למ"ד אין בילה בין בבלול לתוך כוס א' למ"ד יש בילה בפ"ח דזבחי' (דף פ) ושירי דמים חיצונים ניתנין ביסוד דרומית משום שהוא סמוך לירידתו מן הכבש שהוא בדרום כדאמ' בפ"ה דזבחי' שם דהשתא יש בתערובת הזהב מיני שיריים פנימים הנשפכין ביסוד מערבי וחיצונים הנשפכי' ביסוד דרומי ואי לאו קרא דאל פתח דגז"הכ הוא בשירי פנימים לשפוך ליסוד מערבי אע"ג דמסברא ה"א הכי מטעמא דא"מ מ"מ בתערובות הזה דא"א בא' משיריים הללו אא"כ עובר על א"מ דאם יתנם ליסוד דרומי הכל איכא בפנימים משום א"מ דהא בהן פגע ביסוד מערבי תחילה ואם יתן הכל ליסוד מערבי איכא בשפיכת חיצונים משום א"מ דהא בירידתן מן הכבש ושירי חיצונים בידו פגע ביסוד דרומי תחילה והרי אפי' בבלול א"א שישפוך מקצת שיריים ליסוד מערבי ומקצת ליסוד דרומי דהא צריך לשפוך כל השיריים כדכתיב את כל הדם ישפוך וכיון דיש בילה איכא בכל שפיכה ושפיכה משירי ב' הדמים וכיון דבשפיכת שיריים הללו לא סגי אא"כ עובר על א"מ ה"א דהרשות בידו אי בעי נותנם ליסוד מערבי ואי בעי נותן ליסוד דרומי דהא מ"מ לאיזה יסוד שיתנם אין עובר עליו יותר מאם נותן ליסוד דאידך השתא קמ"ל קרא דאל פתח דבלא טעמ' דא"מ גז"הכ לשירי פנימים להישפך ליסוד מערבי דיקא והשתא בתערובות הללו בע"כ

מחוייב לשפוך הפנימים ליסוד מערבי דהשתא אין עובר על חיצונים אלא משום דא"מ לחוד אבל אם ישפכם על יסוד דרומי עובר על הפנימים משום א"מ ומשום גז"הכ דאל פתח ומוטב לקיים ב' דברי' ולדחות א' מפני ב' מלידחות ב' מלפני א' וכ"ת לרשב"י דא' התם זה וזה אל יסוד דרומי א"כ אם נתערבו פנימים בחיצונים נשפכי' אל יסוד א' דיסוד דרומי נמי בכלל אל פתח אה"מ הוה כדמפ' ר"א התם קסבר פתחי בדרום קאי א"כ אפי' נתערבו השיריים זה עם זה ליכא נ"מ מידי כיון דשניהם אל יסוד א' נשפכים ואכתי תקשה אשר פתח אה"מ לדידי' ת"ל משום א"מ בשלמא לתנא דבי ר"י דא' התם זה וזה אל יסוד מערבי לק"מ דהא מפ' התם טעמא דר"י משום דקסבר ילמוד סתום דהיינו שירי חיצונים ממפורש מפנימים דגלי בהו קרא אשר פתח אה"מ והא בחיצונים כששפכם אל יסוד מערבי איכא משו' דא"מ דהא בירידתם מן הכבש ביסוד דרומי פגע ברישא אפ"ה מטעמא דילמוד סתום מן המפורש לא חיישינן להא דא"מ והשתא א"ל דהאי קרא אשר פתח אה"מ אע"ג דלגופי' לשיריים פנימים ל"ל ת"ל בלא"ה משום א"מ אפ"ה איצטריך לגלות על שירי החיצונים דל"ח בהא לא"מ לשפכם על יסוד דרומי על יסוד מערבי מטעמא דילמוד סתום מן המפורש אבל אדרשב"י קשיא וי"ל דלרשב"י נמי ניחא דהא טעמא דידי' משום דסבר פתח בדרום קאי וה"ט אינו אלא בבית עולמים אבל במשכן דלא הי' פתח הכי א"נ בבית עולמים נמי אם רצה לשנות פתח מלמיקם בדרום ונעשה בע"א דביציאתו מן ההיכל פגע בקרן מערבי ולא של דרומי ל"ל בה והרשות בידו והשתא אכתי צריך קרא אשר פתח אה"מ ולא נ"ל מטעמ' דא"מ דנ"מ בנתערבו שירי פנימי' עם החיצונים זה עם זה וכדפי' וא"ת הא אמרינן ההם יסוד המזבח זה יסוד דרומית או אינו אל יסוד מערבית אמרת ילמוד ירידתן מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו ואיזה זה יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו ואיזה זה יסוד דרומי והשתא ל"ל לילף ירידתן מן הכבש ליציאתן מן ההיכל דיסוד דרומית מסמוך לו ת"ל בלא"ה בע"כ ירידתן מן הכבש יסוד דרומי הסמוך לו מטעמא דא"מ י"ל דצ"ל ה"ט לאפוקי מדר"י דא' זה וזה יסוד מערבי מטעמא שילמוד סתום מן המפורש ואע"ג דאיכא בחיצונים משו' א"מ ל"ל בה וקאמ' האי תנא דאדרבה ולמוד סתום מן המפורש לאידך גיסא ומה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו והיינו יסוד דרומי דוקא ומ"מ אע"ג דהא תנא נ"ל לחיצונ' שהוא יסוד דרומי מפנימי משום נלמו' סתו' מן המפורש להאי גיסא אפ"ה א"ש הא דפי' דקרא דאל פתח אוהל מועד איצטרי' דנ"מ בנתערבו שירי פנימי' וחיצונים זה עם זה דינתן ליסוד מערבי ולא ליסוד דרומי דאיכא משום תרתי משום א"מ ומשום גזרת הכתוב דאשר פתח אוהל מועד ואע"ג דהשתא נמי

כשנותן ליסוד מערבי איכא נמי משום תרתי א' משום א"מ ומשום טעמא דילמוד סתום מן המפורש מ"מ כיון דקרא גלי בהדיא לפנימי' אשר פתח אוהל מועד וחיצונים נלמוד מהם בטעמא שילמוד סתום מן המפורש אין הלומד חמור מן המלמד דלא יהא טפל חמור מן העיקר וכה"ג אמרי' בפ"ה דזבחי' (דף מ"ח) גבי שחיטה וקבלה בצפון דמעכב בחטאת ק"ו מעולה דכלום מצינו טפל חמור מעיקר דהיינו עולה הלמד מחטאת חמור מחטאת המלמד ומסברא י"ל נמי דהמלמד ראוי להיות חמור מן הלמד ונ"מ אם אתה מוכרח לדחות את א' מהם כגון בתערובות שיריים הללו נדחה הלמד מפני המלמד דאם אתה דוחה את המלמד מפני הלמד נמצא טפל חמיר מן העיקר:

וא"ת למאי דפי' דאפי' בעובר דרך על המצוה שפגע בתחילה ופגע באחרת אפ"ה לא פקע מעלות א"מ מהראשונה שפגע בה בתחילה וחוזר לראשונה משום טעמא דא"מ תקשה לך הא דאמרינן בפ"ג דמנחות (דף לו) תנא כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ מניח של ראש ומפ' בגמ' טעמא דכתי' וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפות בין עיניך והשתא ה"ט ל"ל ת"ל משים א"מ דהא בזרוע פוגע תחילה וכדאמ' רבא בפ"ג דיומא (ד' לג) ש"מ מדר"ל דא' א"מ על המצו' עבורי דרועא אטוטפתא אסור היכא עביר מדרועא לטוטפתא וכבר פי' רש"י התם עבורי דרועא לאחר תפילין שבזרועו בשביל תפילין של ראש אסו' דהא בזרועו פגע תחילה והקשו התוס' על פר"י ת"ל מההיא דפ"ב דמנחות דשל יד כתוב ברישא ופיר"ח בשם רב האי גאון דמיירי בשעה שחולץ תפילן ומניחן בתיק שלא יעבור אותם של יד ויניח בתיק תחילה ואח"כ של ראש למעלה דא"כ כשיבא להניח יפגע בשל ראש תחלה ויצטרך להעביר עה"מ משום דש"י יש להניח תחילה לפיכך צריך להניח בתיק של ראש תחילה ואח"כ ש"י למעלה ובשם ר' אלי' פי' דלענין משמוש בתפילין משום היסח הדעת מיירי וקאמר דבש"י ימשמש תחילה משום דפגע בה ברישא ואח"כ ימשמש בשל ראש והשתא ל"ל טעמא דמניח ש"י תחילה משום דאקדמ' קרא קרא ת"ל משום דא"מ דהא בזרוע פגע תחילה וכדא' לה"ט גבי עבורי דרועא אטוטפתא לכל הפירושי' דאא"ב דאי עבר דרך עלי' על מצוה שפגע בתחילה ופגע באחרת שהוא ליכא משו' א"מ בראשונה א"ל דמש"ה מ"ל מקרא להקדים ש"י לש"ר דנ"מ אם פגע בתפילין של ראש קודם לש"י דה"א דיקדים להניח לש"ר קודם כיון דכבר פגע בו שהגיעו לידו אם הניחו מידו להניח ש"י תחילה איכא השתא משום א"מ לפיכך יהב טעמא משו' דאקדומי קרא דמש"ה אפי' פגע בש"ר תחילה לא חיישינן עלה משום א"מ אלא ש"י קודם לה מגזה"כ וע"ד שפי' רב האי גאון דאפי' עבר דרך עליו על ההיא שיש לה מצד עצמו מענות א"מ משום דפגע בה בכדרכה ברישא וע"י מעשיו גרם

לפגוע בשני' תחילה אפ"ה לא פקע מראשונה מעלת דא"מ שזכתה בה כבר מעצמה א"כ אפי' פגע והגיע לידו ש"ר תחילה מעלת א"מ לא פקע עי"ז מש"י השתא ל"צ טעמא דמניח ש"י קודם משום דאקדמי' קרא ת"ל דלעולם איתא למעלות שא"מ על ש"י וי"ל דמש"ה צריך לטעמא דמניח ש"י תחילה משום דאקדמי' קרא דאי משו' דאין מעבירין הוה אמינא דאפילו הכא של ראש קודם משום דקדיש טפי משל יד וכדאמר ההם בפ"ג דמנחות (דף לד) תפילי של יד עושין אותה ש"ר וש"ר א"ע אותה ש"י משום שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה אלמא תפילין ש"ר מקודשת יותר מש"י והרי תנן ברפ"י דזבחים (דף פט) כל המקודש מחבירו קודם את חבירו דם חטאת קודם לדם עול' מפני שהוא מרצה אברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהוא כליל לאישים חטאת קודם לאשם מפני שדמה ניתן לד' קרנות על היסוד וכן הרבה דחשיב התם ולא תימא דל"ש מקודש מחבירו להקדי' אלא בקדשי' ולא בשאר דברי' דליתא דהא בההוא פירקא (דף צא) קאמר הגמ' ת"ש ד"א ברכת היין תדירא וברכת היו' אינה תדירא ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אע"ג דברכת היום קדיש עוד אמרינן התם ת"ש דאר"י הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין אלמא דלגבי תפילות וברכות נמי אמרי' כל המקודש מחבירו קודם את חבירו וה"נ גבי תפילין ש"י וש"ר כיון דש"ר קדשי טפי ה"א דתיקדום לש"י אע"ג דבשל יד איתא לטעמא דא"מ אפ"ה מעלות מקודש מחבירו עדיף ודוחה למעלת דא"מ מקדושה קלה דפגע ברישא קמ"ל מגז"הכ דאפ"ה ש"י קודם משום דאקדמי' קרא ומאי דפי' יש לגמגם על פי' ר"א דפי' עבורא דרועא אטוטפתא אסור דלענין משמוש איירי דצריך למשמש בש"י תחילה משו' א"מ דהא א"ל דלענין משמוש ש"ר דמקודש מש"י קדים ולפי דרכינו למדנו ב' דברים בהא דא"מ עה"מ א' היכא דעבר עה"מ ובאה לו לשניי' עובר מעליה ובא לו לראשונה שנתחייב בה תחילה ומהא דמחטא בה ויורד דפרק ה' דיומא נלמוד זה ועוד למדנו מהא דתפילין דאיצטריך קרא להקדים ש"י לש"ר דהא דא"מ בשתיהן שוין בקדושתן אבל בקדושה טפי ממנה ל"ל בה ומ"מ א"ר מהא דההיא שקדושתה חמורה תקדו' דהא אפ"ת דשקולין הן קמ"ל קרא לתפילין ש"י תקדום דווקא ולא ש"ר: ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה איצטריך למיכתב ל"ד דהא בלא"ה מבע"ל לחל בע"ש לכל חד כדא"ל כדאמ' לעיל (דף ד).

אלא ה"ק איצטריך לר"י למימר דטעמא דרש"בג מכל שנה ושנה ולמאי דפי' לעיל הא דאין קורין המגילה בשבת משום גזי' דרבה שמא יעביר אינו מתקנת אנשי כנה"ג אלא רבנן בתראי הוא דגזרו עלה. והא דילפינן לעיל בחל בע"ש מקרא דכל שנה אינו אלא אסמכתא בעלמא ועיקר קרא להא דהכא לשנה מעוברת אתי ניחא ואע"ג דלר"י הא

דא"ק מגילה בשבת מפני שעיניה' של ענייי' נשואו' למקרא מגיל' ה"ל מתקנת אנשי כה"ג הא דא"ק מגילה בשבת כמ"ש שם ולה"ט הא דנפקא לן מכל שנה לחל בע"ש דרבא גמורא היא אפ"ה נקט הכא ואיצטרך למיכתב אליבא דרבה וכדפי': כתבני לדורות ולעיל אמר קבעוני לדורות היינו דבתחלה שלחה להם לקבעה לקריי' בעלמא בע"פ ולי"ט ולא רצו וכאשר אמרה להם כבר כתובה אני הודו לדבריה חזרה ושלחה כתבוני שתהא אני כתובה בין הכתובים: עד שמצאו לה מקרא כתוב בתורה כתוב זאת ק"ל דמאי עד שמצאו לה מקרא דקאמר הא בתחילה נמי ידעו ששלישי' שרי אלא שחשבו כאן ומשנה תורה בשנים ופעם ג' דנביאים וכבר נשלמו שלישים וא"כ מאי מצאו לה מקרא הא מקרא לא מוכח דכאן ומ"ת נחשבים לא'.

ושמא דמזאת יתירה נפקא לן הא דהוה מני למימר כתב זכרון בספר זאת ל"ל אלא לרבות את משנה תורה נמי וקרא לכאן ומ"ת זאת בלשון יחיד ש"מ דשתיהם אין נחשבים אלא א' ור"י דלקמן דדריש כתב זאת מה שכתב כאן וכו' למ"ל הא דפי': נאמר לקרות ולא נאמרה לכתוב. הקשו התוס' הא תנן לקמן (דף יח) קראה ע"פ לא יצא.

ותי' הא ל"נ לכתוב היינו ברה"ק אבל מדרבנן ניתן ליכתוב ונ"ל דאיכא בהא מילתא קולא וחומרא קולא היכ' דקרא ודאי אלא מספקא לי' אי קרא בכתב בע"פ ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא דהא אילו מספקא לי' בעיקר הקריאה אי קרא לגמרי אי ל"ק כלל למאי דפי' דספיקא דרה"ק כשל תורה דמי לאומר חוזר וקורא חומרא אי ל"ל מגיל כתובה ויודע לקרות ע"פ אי הא דקרא ע"פ ל"י מעיקר תקנתן שברה"ק הוא א"צ לקרותו ע"פ דהא לאו כלום הוא ואי הא דל"י בקריאת שע"פ אינו אלא מדרבנן חייב לקרות בע"פ דנהי דאיי"ח בזה מדרבנן מ"מ עיקור חיוב שברה"ק יי"ח ורבנן לאו לאקולי אתו אלא לאחמורי במקום דאם שר והא דפריך לקמן בפ"ב (דף י"ח) גבי קורין אותו ללועזות בלעז ה"ד אלימא דכתיב' אשורי' וקרי לי' יוונית היינו ע"פ.

אמר ר' אלעזר שכתובה בלעז יוונית והשת' הוי מצי למימר דהא דקורין בלעז מיירו בדליכא כלל מגילה כתובה וקורא אותה בע"פ לצאת י"ק תקנה שברה"ק והא קמ"ל דלועזות יוצאין בלעז די"ל דר"א לא ס"ל הא דשמואל אלא ס"ל דניתן לכתוב ברה"ק וקרא ע"פ ל"י לגמרי אפי' מעיקר תקנה שברה"ק.

ובלא"הסוגיא דהתם דלא כשמואל דהא דקרא ע"פ מפיק לי' מקרא אתיא זכירה זכירה וש"מ דמעיקר תקנתה שברה"ק ע"פ ל"י: הוא דא' כר"י דא' בספר מ"ש בנביאי' אבל אסתר ל"נ ליכתוב ברוח הקודש אלא מדרבנן כדפי' בסמוך בשם התו' וההיא דכ"ל שלישים ולא רבעים אכתיבה שברוח הקודש קפיד והא דאמ' לעיל דשלחו לה הלא כ"ל

שלישים צ"ל שבקשה מהם כתבוני לדורות שע"פ רוח הקודש נצטוותי שתכתבו וכ"ת א"כ אמאי דחו אותה מקרא דשלישים וכי משום דרשא דקרא שדרשו מעצמן לא שמעו לקול רוח הקודש שבה ויש לומר כיון דקרא קאמ' שלישי' ולא רבעי' חשדו אותה שמא טעתה או כזבה להם עד שמצאו מקרא המסייע לה סמכו על עדותה שברוח הקודש נאמר לה שתכתוב לדורות: אסתר ברוח הקודש נאמר שנא' ויודע הדבר למרדכי ק"ל מאי ראי' היא זו על המגילה שנאמר' ברוח הקודש דאפי' ל"נ ברוח הקודש כותב הספר מספר לנו מה שנתגלה למרדכי ברוח הקודש ואי משו' דמרדכי ואסתר כתבו המגילה זו ומצינו ששרתה רוח הקודש על אסתר כדנ"ל לקמן (דף יד) מותלבש אסתר מלכו' מלמד שלבשה רה"ק ומהאי קרא משמע לר"מ ששרת' רוח הקודש על מרדכי וכיון דכותבי הספר בעלי רוח הקודש היו מסתמא ברוח הקודש כתבוה זה א"ר דהא ר"מ גופא אמ' לעיל קהלת א"מ את הידים ומחלוקת בשיר השירי' הרי אע"ג דאיכא למ"ד שיר השירים מטמא ש"מ דבר"הק אמרה שלמה ועוד הא משלי לכ"ע מטמא וגם בקרא כתיב דפעמים נראה ה' אל שלמה הרי ששרתה עליו רוח הקודש ואפילו הכי לר"מ קהלת לאו ברוח הקודש נא' אלמא לר"מ אינו מוכח שבעל רוח הקודש יכתוב ספרו דוקא ברוח הקודש הכי נמי איכא למימר גבי מגילת אסתר:

רנ"א מהכא וזכר' לא יסוף מזרע' פי' התוס' דברישא דקרא לא חזינן אלא היהודים שבאותו הדור וק"ל הא מ"מ ש"מ שברוח הקודש נאמ' כיון דמדבר על העתיד מ"ל בין אותו הדור לדורות עולם דבר עתיד אפי' לזמן קרוב ודאי א"א לידע אלא ברוח הקודש ול"נ דמרישא דקרא דימי הפורים ל"י מתוך היהודים אינו נראה ראי' לר"נ דברוח הקודש נא' דקר' לאו הבטח' לעתיד קא"ל אלא למצוה קא' שאין לנו להעביר מצותו אבל סיפא דקרא דזכרם מיותר הוא וכיון דכתי' לא יעברו פשיטא דנוהג מיד ולדור' וזכרם לא יסוף ל"ל ש"מ דהבטחה היא ובעל כרחך ברוח הקודש נאמרה: ע"ב קיימ' בנו דבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנו' לאביוני' לכאור' נ"ל לפ' דה"ק דבהני ב' מתנות אטמא וגרבא דשלח לי' קיים מ"מ איש לרעהו דהא איכא ב' מתנות לאיש א' וגם קיים מתנות לאביונים דר"א עני הי' כדמוכח בירו' ונ"מ כשתשלח עוד מתנה לאביון אחר הא דר"א מצטרף דהא איכא ב"מ לב' אביוני' וגם מצות מ"מ קיים בהא דר"א לבד דאביון לא נפיק מכלל רעהו והא איכא ב"מ לאיש אחד ולפי"ז הא דכתב קרא מ"מ וגם מתנות נ"מ באינו משלח אלא ב"מ לב' אביונים דמשום מ"מ ליכא דבעי' ב"מ לאדם א' וצריך לשלוח עוד ב' מתנות לאדם א' אבל בשולח ב"מ לאביון א' עלתה לו לכאן ולכאן למ"מ ולמתנות אביונים ומ"מ נ"ל עיקר דבשלוח ב"מ לאביון אי אינו עולה לו לשתיהן אלא או מ"מ דאביון לא נפיק

מכלל רעהו וצריך לשלוח עוד ב"מ לב' אביונים לקיים מצות מתנות או עולה לו למצות מתנות לאביונים לחוד אבל לא לכאן ולכאן וא"ר לקיים ב' מצות הללו אלא ע"י ג' בני אדם ב' מהן אביונים וא' בין עשיר ובין אביון והא דשלח לי' קיימת בנו מ"מ ומתנות לאו למימרא דקיים לשתיהן אלא אסיפא דקרא סמיך דקיי' ע"י מתנות לאביונים וה"מ בירושלמי דפרקין דמ"ל לעובדא זו הכי ר"י נשיאה שלח לר"א רבא חדא אטס וחדא לגין דחמר שלח וא"ל קיימתה בנו מתנות לאביונים חזר ושלח לי' חד עגיל וחד גרב דחמר שלח וא"ל קיימת בנו מ"מ איש לרעהו ומדנקט בסיפא מ"מ וברישא מתנות ש"מ דוקא הוא א"נ הא דנקט בגמ' דידן למ"מ עם מתנות או או קאמר דאם רצה לחשוב זה למ"מ או למתנו' הרשות בידו וש"ד ובירו' אגב דנקט וחזר ושלח לי' וא"ל קיימת בנו ומ"מ דהתם משום מתנות ליכא דרבי יהודא הנשיא עשיר הי' נקט נמי ברישא ק"ב מתנות לאביונים מה שבדר"א איכא ובדר"י ליכא אבל גמ' דידן דלא נקט להא דהדר שלח לי' נקט לכולה קרא למימרא דע"י קיים א' מב' מלות הללו שירצה או מ"מ או מתנות וכ"ת אי ל"ק אלא דקיים א' מב' מצות ע"י פשיטא מאי קמ"ל דודאי אביון מכלל רעהו לא נפיק י"ל דאה"נ דלאו משום רבותא שלח לי' הכי אלא מילתא בעלמא שלח לי' תדע דהא בההיא דירו' במאי דהדר שלח לי' דא"ל קיימת בנו ומ"מ איש לרעהו פשיטא אלא ודאי מילתא בעלמא הוא דשלח לי' הכי:

סעודת פורים שאכלו בלילה ל"י י"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב וק"ל אלא מעתה הא דדרשינן לעיל (דף ה') שמחה מלמד שאסור בהספד משתה מלמד שאסור בתענית ה"נ שבליל פורי' מותר בהספד הא ודאי לא ובירו' בפ"ב גבי הי' כותבה דורשה ומגי' אם כיון לבו יצא קאמר הדא א' שהוא מותר בעשיית מלאכה וקמ"ל די"ט לא קיבלו עלי' כדאמר לעיל ובירו' בפירקן והשתא מנ"ל דמותר דילמא י"ט נמי קיבלו עלייהו ומתני' דהי' כותב' מקריאת הלילה איירי אלא ע"כ אי י"ט נמי ק"ע בלילה נמי אסור בעשיית מלאכה והא קרא כתיבי ע"כ וגו' עושים את יום י"ד שמחה ומשתה וי"ט ונימא נמי יום י"ד דווקא ביום ולא בלילה ועוד מתיבת י"ט גופי' נדייק יום דוקא ולא לילה וי"ל דודאי כל דתיקנו רבנן וכן דד"ק כעין דאורייתא הוא והא לענין שבת וי"ט לילו כיומו לכ"ד ומיהו לענין מצות שמחה של י"ט ושל תורה אין מצות שמחה נוהג מה"ת בליל יט"ר כדאמ' בפ"ד דסוכה [דף מח] והי' אך שמח לרבות ליל יט"א לשמחה או אינו לרבות ליל יט"ר ת"ל אך חלק הרי דליל יט"ר חלוק מיומו לענין מצות שמחה ומשמע ודאי דאפילו עצרת דאינו אלא יום א' אין הלילה בכלל שמחה הילכך פורים נמי אע"ג דאין שמחתו נוהג אלא יום א' דמי לעצרת דאין לילו בכלל שמחה וה"נ לענין מ"מ דכתיב והימים אלו

נזכרים ונעשי' נמי ימים דוקא אבל קריאת מגילה של לילה אינו מד"ק כדפי' לעיל וד"ז ג"כ כעין דאורייתא דמצות הנוהג ברגלים כשופר סוכה ולולב א"נ אלא ביום ולא בלילות כדתנן לקמן ספ"ב וה"ה לק"מ שהיא מ"ע דקום ועשה דומיא דהני וכן שמחה א"נ אלא ביום דומיא דמ"ע דקום ועשה של תורה אבל לענין הספד ועשיית מלאכה דשב וא"ת הוא הא בש"ת נמי לילי של שבת וי"ט אפי' ליל יט"ר כיומו לכ"ד מיהו הא גופא צריך טעם מ"ש דלפעמים אמר' דאין לילות בכלל ימים דקרא ופעמים אמר' דימים אפילו לילות בכלל ואין זה מקומו:

אין בין י"ט לשבת כה"ג תנן בפ"ב דביצה (דף לז) ורמי עלה בגמ' מהא דתנן התם משילין פירות דרך ארובה בי"ט אבל לא בשבת ומסיק ר"פ ל"ק הא ב"ש הא ב"ה דתנן בש"א אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ס"ת לר"ה וב"ה מתירין ופריך ממאי דלמא לא היא ע"כ לא קאמר ב"ש התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא ומשני אטו טלטול לאו צורך הוצאה היא וק"ל דהא חנן בפ"ב דביצה (דף יז) ושוין כלומר ב"ש וב"ה שנחלקו שם אם מותר לטבול כלים בשבת ובי"ט שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרם אבל לא מטבילין ומפ' בגמ' מאי ל"מ אין מטבילין את הכלי ע"ג מימיו לטהרם בי"ט ומחלק התם בין שבת לי"ט לענין השקה והטבלה דאיכא למ"ד דבשבת השקה והטבל' אסירא ומחני' בי"ט ואיכא למ"ד דבי"ט תרווייהו שרי ומתני' בשבת מ"מ לכ"ע שבת חמי' מי"ט או בהטבלה או בהשקה והא בין לב"ש ובין לב"ה איתא והשתא תקש' מתני' אין בין י"ט לשבת לכ"ע ועק"ל דבפ"כ דשבת (דף קלז) תנן רא"א תולין את המשמרת בי"ט ונותני' לתלוי' בשבת וחכ"א אין תולין את המשמרת בי"ט ואין נותנין לתלוי' בשבת אבל נותנין לתלוי' בי"ט מ"מ בין לר"א בין לחכמים י"ט קיל משבת ושרי בי' מה דלא שרי בשבת ושמא י"ל דלא חשיב במשנתינו אלא מה שבין י"ט לשבת מה"ת אבל ה"מ אינו אלא מדרבנן והתם דפריך ממשילין פירות היינו משום דשם מיירי משבות דדבריהם דקתני רישא כל שחייבים עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת ח"ע בי"ט וחשיב להו ואזיל ומסיים כל אלו בי"ט אמרו ק"ו בשבת אין בין י"ט לשבת אלא א"נ לבד שוב רחיתי להתוס' שם שפי' דמש"ה לא פריך עלה מהא דמשילין כדפריך הכא משום דמתנית' במיני דאורייתא אייריי והיינו כדפי' מ"מ ק"ל ע"ז התם דמיירו במילי דרבנן אמאי לא חשיב ההיא דמשיקין דפ"ב דביצה והאי דמשמרת דבפ"כ דשבת ועק"ל אס"ד די"ל דטעם דתנא אין בין ל"מ אלא במילי דאוריית' ושל מדרבנן שייר א"כ לקמן (דף ט) גבי אין בין כהן משמש לכהן שעבר דדחיק לאוקמי רישא רבנן סיפא ר"מ דאי רבנן הא איכא נמי הא דשני אינו משמש בח' בגדים ככה"ג ומדרבנן בעלמא הוא משום איבה

ואמאי לא מוקי לה כרבנן ותנא ל"ח אלא מילי' דאורייתא ומילי' דרבנן שייר א"ו הא לאו מילתא היא ושם בחי' אכתוב עוד בזה: אלא אוכל נפש בלבד ק"נ אע"ג דמתני' מ"ל כב"ש דאמר א"מ לא את הקטן וכדמוקי לה בפ"ב דביצה וכמ"ש בסמוך אפ"ה לב"ש נמי איכ' בין י"ט לשבת הא דחגיג' בא בי"ט אבל לא בשבת וכדאמרינן לעיל (דף ה') והאי נפקותא מה"ת הוי כדיליף בפ"ו דפסחים (דף ס"ט) והאי מחגותם חג ז' ימים דחגיגה אינו דוחה את השבת וי"ל כיון דלב"ש עולת ראיי' אע"ג דחובות הרגל היא אינו באה בי"ט ש"מ הא דחגיגה באין בי"ט היינו משום לתא דאוכל נפש שבה א"כ ה"ל בכלל אוכל נפש דתני במתניתין דבין י"ט לשב'.

ולפי"ז הא מתני' נמי כב"ש אתי דאמרי מביאין שלמי' בי"ט דהיינו שלמי חגיגה אבל לא עולת דהיינו עולת ראיי' כדמפ' בפ"ב דביצה (דף י"ט) דאי ב"ה כיון דאמרי עולת ראיי' נמי באה בי"ט אע"ג דאינו בכלל אוכל נפש ה"ל למחשב נמי הא דבין י"ט לשב'. ומיהו י"ל כיון דהת' בפ"ב דבינה מפ' טעמא דב"ה דמביאין עולת ראיי' בי"ט מטעמא שלא יהי' שולחנך מלא ושולחן רבך ריקם א"כ הא גופא דמביאין עולת ראיי' בי"ט משום לתא דא"נ נגעו בה וא"ל דבכלל א"נ דחשיב בין י"ט לשבת הוי ואפי' לב"ה ניחא:אין בין שבת ליוה"כ.

ק"ל לרפרם דס"ל בפ"י דיומא (דף ס"ג) ובפ"ב דכריתות דעירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליוה"כ אמאי לא חשיב במתניתין הא מילתא בין שבת ליום הכפורים ונ"ל דהא ודאי הא דרפרם טעמא בעי מנ"ל דאין עירוב והוצאה ליוה"כ מ"ש הוצאה משאר כל מלאכות. ועק"ל שהרי הא דתנן בפ"ב דביצה (דף י"א) בש"א אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את הס"ת לר"ה וב"ה מתירין ובמסקנא מסיק דה"ט דב"ה מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הא לא"ה אפילו לב"ה הוצאה בי"ט הוי אסירא.

והרי ביוה"כ דלא הותרה אוכל נפש וליכ' למימ' מתוך הא ודאי אפי' ב"ה מוד' דהוצאה אסירא א ובע"כ צ"ל דרפרם לא ס"ל במסקנא דפ"ק דביצה דמוקי לפלוגתא דב"ש וב"ה בטעמא דמתוך אלא ס"ל כדס"ד דרבה התם דבעו"ה לשבת ואין עו"ה לי"ט פליגי דב"ש סברי עירוב והוצאה לשבת ועירוב והוצא' לי"ט ובית הילל סברי עירוב והוצא' לשבת ואין עירוב והוצא' לי"ט כדכתיב לא תוציאו משא מבתיכ' ביום השבת בשבת אין בי"ט לא וכיון דטעמא דב"ה מהאי קרא ס"ל לרפרם עירוב והוצאה בשבת אין ביוה"כ לא דהא יוה"כ קיל משבת דאלו שבת במיתת ב"ד דחמיר ויוה"כ בכרת דקיל ומ"מ זה אינו אלא לב"ה דדייק בשבת אין בי"ט לא וה"ה ביוה"כ דלא אבל לב"ש דלא דייקו בשבת אין

בי"ט לא דהוצא' בי"ט אסירא אע"ג דקיל דאינו אלא בלאו ק"ו ליוה"כ דבכרת דחמיר דהוצאה אסירא בי' ומהשתא לא תקשה מתני' די"ל מתני' ב"ש היא דאסור' הוצאה בי"ט כ"ש ביוה"כ ורפרם דא' כב"ה דדייקו שבת אין בי"ט לא וה"ה דיוה"כ דלא ואל תתמה לאוקמי סתם משנה דלא כהלכתא דהא ב"ש במקום ב"ה אינו משנה דהא מתני' דלעיל דאין בין י"ט ושבת מ"ל נמי בפ"ב דביצה (דף ל"ז) כב"ש ודלא כב"ה וכמש"ל וכ"כ בזה הרבה בתשובה (סימן ע') וכאן אין להאריך בזה: הא לענין תשלומין זה וזה שווין ה"ה דהוי מצי למימ' הא לענין חילוק מלאכות זה וזה שוין ומתניתין ר"י היא דיליף בפ"ז דשבת (דף ע) לחילוק מלאכו' מאחת מהנה דכתיב גבי חטאת של כרת סתם ובין שבת ובין יוה"כ במשמע דאלו לר"נ דיליף התם מהבערה דיצאת לחלק דכתיב לא תבערו אש בכל מושבות יכם ביום השבת אי נמי מדשמואל דיליף הא ממות ימות דכתיב גבי שבת דאם אינו ענין למיתה תנהו ענין לחטאת גבי שבת דגלי גלי יוה"כ דל"ג ל"ג ואין בו חילוק מלאכות שהרי בפ"ג דמכות (דף כב) אמרי' ח"מ לשבת ואין ח"מ לי"ט ופי' שם הרי"בן דה"ט משום דח"מ דשבת יליף לה מהבערה דכתוב גבי שבת א"נ מאחת מהנה דכתיב גבי חטאת דכרת וי"ט דלית בי' כרת וגם לא נאמר בו הבערה לחלק לא וא"כ ה"ה ליו"הכ לר"נ ולשמואל דלא גלי אין בו ח"מ מ"מ ק"ל אמאי לא דייק הגמ' הא לענין ח"מ זוז"ש ור"י היא ולא ר"נ כדדייק לא ין תשלומין וי"ל דקתני אין במזיד מיירי כדקתני שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת בח"מ דבשוגג ל"מ ושם בפ"ג דמכות יתבאר הא דח"מ היטב: ר' נחוני' ב"ה הי' עושה יוה"כ כשבת לתשלומין פירש רש"י דעונש כרת דיוה"כ פיטרו מן התשלומין כעונש מיתת ב"ד דשבת וק"ל הא כל מיתת ב"ד שוין הן לענין פטור תשלומין וה"ת מה"נ לר"נ כל חייבו כריתות שיין הן לענין זה כדאמר (דף כט) מ"ש דפרט לשבת ויוה"כ לחודייהו הל"ל סתמא הי' עושה חייבי כריתות כחייבי מיתת ב"ד לתשלומין וכולן בכלל.

ועק"ל לאביי שם בפ"ו דכתובות דמפרש טעמא דר"נ ב"ה דיליף אסון האמור בידי שמים מאסון האמור בידי אדם ולדידי' אוכל תרומה של חבירו דבמיתה בידי שמים פטור מה"ת מאי אירי' דנקט ר"נ הי' עושה את יוה"כ דבכרת הוא כשבת הא אפילו מיתה בידי שמים דקילא מכרת כדאמר בפ"ב דפסחים (דף לג) גבי מעילה נמי פוטרו מה"ת אבל לרבא דאמר התם דוקא כרת פוטרו ר"נ אבל לא במיתה דתרו' ניחא אבל לאביו דאפי' מיתה בידי שמים נמי פוטר ה"ל למיתני' מיתה וכ"ש כרת דחמיר ממיתה.

ויתבאר זה במקום אחר: ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה ה"ה כאחיך וק"ל מנ"ל דמיירי במלקות של חיובי כריתות דילמא מיירי ממלקות של חייבי לאוין דמתכפר להן ע'

מלקות אבל חייבי כריתות אע"פ שלקה עדיין עונש כרת עניו וי"ל כיון דס"ל דח"כ נמי בכלל מלקות הנאמר באותו פרשה א"כ קרא דונקלה עלייהו נמי קאי א"נ י"ל דהאי ונקלה אחיך דקמ"ל כיון שלקה ה"ה כאחיך לחייבי מלקות גרידא א"צ דפשיטא דמתכפר לו במלקות כיון דאין עליו עונש אחר א"ו בח"מ של כריתות איירי אע"ג דאיכא עונש אחר של כרת קמ"ל קרא כיון שלקה ה"ה כאחיך ונפטר נמי מעונש כרת: דף ה' ע"א אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל כו' ברפ"ד דנדרים מ"ל באומר הנאה המביאה אה לידי מאכלך עלי אבל בנודר ממנו מאכל אינו ואסור אלא במאכלו לבד: וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש.

בפ"ז דנדרים שם בסיפא וכ"ד שא"ע בו א"נ מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור ופי' התוס' בשמעתין במקום שמשכירין אסור אפילו במודר מאכל דאותו פרוטה ראוי לקנות ממנו מאכל אבל בכלים שעושין ממנו א"נ אסור אפי' בפחות משוה פרוטה כיון דהוי א"נ ואיני יודע מנ"ל דבמקו' שמשכירין אינו אסור אלא בשוה פרוטה דוקא אבל אי השכירות אינו שוה פרוטה מותר הא אפי' אם אינו ש"פ הנא' המביא לידי מאכל הוא דהא ראוי לקנו' מאכל כל שהוא בהא פחו' מש"פ נמי.

ונ"ל דמש"ה פי' משו דאמ' בפ"ק דגיטין דף י"ב המקדיש מעשה ידי עבדו אותו עבד לוה ואוכל עושה ופורע. ופריך עושה ופורע קמא קמא קדוש ל' ומ"ל בפחו' פחות מש"פ. ופי' התו' בשם ר"י דה"ט שאין בדעתו של מקדיש שיחול ההקדש על פחות מש"פ. וה"נ י"ל שאין בדעתו של נודר שיחול על פחות מש"פ מ"מ ק"ל הא דמסיימי אבל כלים שעושין מהם א"נ אסור אפילו מפחות מש"פ.

אמאי כיון דאין בדעתו של נודר על פחות מש"פ אינו אסור אלא ביש בהנאתו ש"פ דווקא והא איכא בין עושין לאין עושין דבעושין אפילו במקום שאין משכירין אסו' ובאין עושין מקום שא"מ שרי אבל בפחות מש"פ בכל ענין א"ל דשרי לשיטת התוספות. מ"מ נ"ל דמודר הנא' דעתו נמי על פחו' מש"פ דהא בירושלמי מבעי' לי נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא איפשט ומביאה הר"ן (בפ"י) [צ"ל בפ"ד דף פ'] דנדרים והא הנאת חימום אין בו ש"פ ש"מ דשאר הנאה גמורה אפי' פחות משוה פרוטה אסור דדעת הנודר אפי' על פחות מש"פ נמי: דריסת הרגל הא לא קפדי אינשי מתוך פי' הר"ן שם בנדרים משמע דה"פ כיון דמידי דלא קפדי אינשי הוא אין זה קרוי נהנה מחבירו וק"ל ע"ז אטו באיסור הנאה מ די דל"ק מי שרי הא תנן בפ"ג דע"ז (דף מ"ו) גבי אשיר' לא ישב בצילה ולא יעבור תחתיה.

והנ"מ בפ"ב דפסחים (דף כ"ו) דאסור לישב בצילה של היכל גבי ריב"ז שישב בצילה של היכל ודרש ואמר התם דקול מראה וריח של קודש אסור והא כל אלו לא קפדי דהא לא מחסר לה בהא אפ ה באיסור הנאה אסור והכי מוכח בגמ' בכ"מ. ומדברי הרשב"ם בפ"ג דב"ב (דף נ"ז) משמע דמידי דל"ק ה"ל הפקר גבי הא דמשני התם הכא בחצר השותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי פי' כיון דל"ק בעמידה הרי הפקירו את החצר לכל בני החצ' לעמוד בו ולגבי העמידה אין לו חלק בו ואולי הר"ן ג"כ כיון לזה אלא שא"כ לא ה"ל לסתום דבריו ביותר ול"נ לפרש דכל מידי דלא קפדי אינשי ואין דעתם עלייהו אין דעת הנודר מחבירו לאסור באלו ודברי קרובים לפי' הרשב"ם אלא מדמשני הא מני ר"א הוא דאמר ויתר אסור במודר הנאה למאי דפי' א"ש טפי הא דמדמי דריסת הרגל דל"ק לויתר דלפי' הרשב"ם מה ענין הפקר דדריסת הרגל לגבי ויתר: אבל אי טעמא כיון דל"ק על דריסת הרגל הוא משום דאין דעת הנודר עליו א"ש דהא ויתר נמי כיון דל"ק ומוות' כן לכל הלוקחים אפ"ה אמור לר"א ול"א אין דעת הנודר עליו וא"כ ה"ה לדריסת הרגל דאסור לר"א ול"א אין דעת הנודר עליו אבל לרבנן שרי מה"ט ול"ד לפחות משוה פרוטה דפי' לעיל במחנו' במודא הנאה.

דש"ה דדעת הנודר על פחות משו' פרוט' נמי אע"ג דלענין גזל נא נתן להישבון מ"מ קפדי אינשי על פחות משוה פרוטה נמי בדאמד רפ"ז דעירובין [דף ס"ב]. ועיקר הדבר אין שם ונמצא בסנהדרין נינהו דבתר הכא מחיל צערה בשעתי' מי ל"ל.

עק"ל על הרשב"ם דתל' טעמא דנ"ק בדריס' הרגל שותפי אהדדי משו' דמפקיר את החצר לבני חצר לעמוד הא כיון דאינו מפקיר לכ"ע ומקפיד לענין עמידה לגבי אחרים אין זה הפקר דקיי"ל בכ"ה דאמ' במס' פיאה ברפ"ו דאין הפקר עד שיפקר לענייי' ועשירי' כשמיטה ואפי' מפקיר לכ"ע חוץ מאדם א' אין זה מפקיר כדאמ' בפ"ב דב"מ (דף ל) בעובדא דר"י וה"נ כי מפקיר העמדה לבני חצר ולא לכ"ע אין זה הפקר אפי' לגבי בני חצרו והא עמידה אסורה במודר הנאה אפי' לבני חצר והא התם בפ"ג דב"ב משמע דשרי והא דפריך דריסת הרגל הא לא קפדי הקשו התוס' מהא דאמ' בפ"ג שם שותפין הוא דל"ק אהדדי הא שאר אינשי קפדי ותי' בשם ר"ת דה"מ בבקעה דל"ק בה שום אדם וסברא הו' לומר כן דומיא דרישא דכלי שא"ע בהן א"נ דאיירי שאין משכירין כיוצא בהן דמ"ל בנדרים פר"א ונ"ל דלפי דבריו האי קושי' דריסת הרגל הא ל"ק צ"ל רבא גופי' פריך לה ואל תתמה על זה דכהג"מ בפ"ב דב"מ (דף כא) גבי וכמה אר"י קב בד"א דר"י גופי' קא"ל להאי וכמה וכמש"כ התוס' ההם וכהנה רבות בגמ' ומ"מ ק"ל דר"ת דידי' אדידי' דלמאי דפי' הכא משמע דר"ה דאחר דלאו שותף קפדי אינשי אפי' לרבנן דפליגי על ר"א

ביותור מודו בדריסת הרגל דאחר שאסור במודר הנאה והא ברפ"ה דנדרים [דף מה] תנן השותפין שנודרי הנאה זה מזה אסורין לכנוס לחצר ראב"י א' זה נכנס לתוך שלו וזה כו' וקתני סיפא הי' אחד מן השוק מודר בא' מהן הנאה לא יכנס לתוך החצר ראבי"א יוכל לומר לתוך של חבירך אני נכנס וא"נ לתוך שלך ואיפשטא התם הלכתא כרא"בי והקשו התוס' בשם ר"ת הא טעמא דראב"י משום דיש בירה ואנן קי"ל בדאורייתא אין בירה ותי' בשם ר"ת דהלכה כרא"בי ולא מטעמי' דהוה סבר יש בירה וויתר אסור במודר הנאה ואנן קי"ל א"ב וויתר מותר במודר הנאה מ"מ תקשה סיפא בא' מן השוק מודר בא' מהם הנאה דבהא נמי הלכה כראב"י דהא סתמא איפסקא הלכתא כוותי' משמע במאי דאירי בכולי בבי דמתני' דהכא הלכתי' כותי' לכנוס בחצר השותפין זה ואמאי אי משום בירה הא קי"ל א"ב ואי משום דל"ק ודמי לויתר הא הכא בחצר מירי והא כ"ע קפדי בחצר אדריסת הרגל של אחר שאינו שותפו:אין בין נדרים לנדבות נ"ל דמתני' מירי בכל גווני נדרים ונדבות בין דקדשי מזבח בין דקדשי בדק הבית ול"מ לר"י בפי"ג דחולין [דף קלט] דבקב"ה נמי באומר עלי דהיינו נדר חייב באחריותו בין במת השור או נפל הבית שהקדיש לב"ה דליתנו בין בנגנבו או נאבדו דאיתנו נמצא קב"ה שוין לענין אחריות לק"מ לכ"ד אלא אפי' לר"ל דא' התם דנגנבו או אבדו אין חייב באחריותו בקב"ה דכל היכא דאיתי' בי' גזא דרחמנא איתי' דכתי' לה' הארץ ומלואה הא מודה במת השור או נפל הבית דליתנהו כדא' התם ומתני' דתני שהנדרים חייב באחריותו בכל חד וחד אחריות דשייך אצלו בק"מ אפי' בדאיתנהו וקב"ה דוקא בדליתנהו כגון מת השור או נפל הבית דאילו בדאיתנהו ל"ש כאן אחריות דהא אכתי בי' גזא דרחמנא הוי:

אלא שנדרים חייב באחריותן הקשו התוס' אמאי לא תני שהנדרים אין באין אלא מן החולין ונדבו' אף מן המעשר דגמ' שם שם משלמי' ותי' דתני ושייר וק"ל מאי שייר דהאי שייר ועוד דבכל הני אין בין דתנינן בפירקן דייק הגמ' עלה הא לענין פלוני זה וזה שוין ומקצתן דייק ומוקי לה דלא כהלכתא כגון באין בין שבת לי"ט קא' הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין ודלא כר"י וקיי"ל כר"י בפ"ג דביצה [דף כח] ואין בין שבת ליום הכפורי' קא' הא לענין תשלומי' זה וזה שוין ורנ"בה היא ולית הילכתא כוותי' ולקמן באין בין כהן משיח וא"ב כהן משמש דחיק לאוקמי רישא ר"מ וסיפא רבנן ול"ק תני ושייר עוד תי' התוס' דמתני' מירי בקרבן שהופרש כבר וקמ"ל שאין חילוק בעבודתן וגם זה דוחק דאם איתא שיש עוד חילוק ביניהן ובשלא הופר' עדיין ה"ל למיתני ולאמרו החילו' שיש ביניהן בשלא הופרש נמי וברפ"ו דב"ק (דף סב) תי' התוס' דמשנה זו שנוי' במס' קינין גבי עולות עוף ועולה כיון שאין בה אכילות אדם נדבה נמי אין בא מן המעשר

כדאמר בסיפרי פ' עשר תעשר וקרוב לזה תי' בפ"ק דתענית (דף י') ובפ"ק דחגיגה (דף ח) אבל למאי דפי' דמתני' מיירי בין מק"מ בין מקב"ה בלא"ה א"ש ולק"מ דקב"ה אינן חלין על מעשר שני למאי דקי"ל כר"מ דס"ל מ"ש ממון גבוה הוא כדאמ' בפ"ב דקדושין (דף נה) דע"כ ל"פ בפ"ח דמנחות (דף פב) אלא במתפיס מעות מ"ש לשלמים דאיכא למ"ד התם דקנו שלמים אפי' לר"מ מטעמא דמפ' התם כיון דמעשר קריב שלמי' כלומר הלוקח בהמה סתם ממעות מ"ש דינו להקריב שלמים דילפינן מעשר שם שם משלמים כי איתפס לי' נמי תפיס אבל במתפיס מ"ש לקדשי בדק הבית דל"ש ה"ט לכ"ע לא תפיס למאי דק"ל מ"ש ממון גבוה הוא ובזה נו"ן דקרבנות בה"ב שוין.

ענ"ל דלק"מ דהא' הרי עלי קרבן ע"מ שלא אחייב באחריותו אע"ג דא' עלי הואיל ואינו חייב באחריותו נדבה מיקרא כדא' בפ"ק דר"ה (דף ו') דפריך ומי מצית אמר' דאמר ולא אפריש והא נדבה כתי' דהיינו הרי זה ומ"ל רבא כגון דא' הרי עלי עולה על מנת שאינו חייב באחריותי' דנדר כה"ג נדבה מקרי וכיון דאמ' ה"ע כה"ג בכלל נדבה הוא והא ודאי נדבה כזו דאמר ול"א דין נדר גמור עליו לענין זה דאינו בא מן המעשר דהא טעמא דנדר אין בא אלא מן החולין משו' דקי"ל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כדאמר' שם בפ"ח דמנחות וכיון דא' עלי הקרבן מוטל עליו חובה מעתה וא"א לבא מן המעשר א"כ נדבה כזו דא' ה"ע אע"ג דא"ח באחריותו ה"ל דבר שבחובה ואין בא מן המעשר כנדר גמור מש"ה לא תני הא דא"ב מן המעשר באין בין נדרים לנדבות הא איכא נמי נדבות דא"ב מן המעשר כגוונא דאמר: עוד אני אומר דקושי' התוס' מעיקרא ליתא דהא כיון דטעמ' דנדרי' אין באין מן המעשר משא"כ בנדבות הוא משום דנדרים כיון דאמר עלי ה"ל דבר שבחובה שהקרבן מוטל עליו וכל דבר שבחובה אינו באה אלא מן החולין.

משא"כ נדבה סתמא דהרי זו קא' וכיון שפי' מעשר זה לקרבן הא פי' ואין כאן משום דבר שבחוב שהרי לא קבל עליו לחוב אלא להביא מן המעשר זה דוקא ולא בע"א וכיון דפי' להדיא הא פי'. והא בנדרים נמי כה"ג דנדבות היכי דפי' בהדיא בשעת נדרו וא' הרי על קרבן מן המעשר כיון דפי' פי' ומביא מן המעשר וכדתנן התם תודה מן המעשר ולחמו מן החולין יביא היא ולחמו מן המעשר יביא.

וכיון בדפי' נדרים שווין בהא לנדבות ל"ש למיתני הא באין בין לנדרים ונדבות דמתני' במה שחמיר נדרים מן נדבות קחשיב ובהא אין זה חמיר מזה דהא טעמא דנדבו' באה מן המעשר הוא משום דנדבה אינו אלא בהרי זו ולא בענין אחר והא הרי זה היינו פי' ובכה"ג בדפי' נדר נמי בא מן המעשר ולא מצי למיתני נדרים דומיא דנדבות דלא מ"ל אלא בדפי' שהרי אין זה חמיר מזה ואע"ג בדלא פי' בנדרים אין באין מן המעשר אין

בהא חומר יותר מנדבו' דבדלא פי' בנדבות לא משכחת לה ואי הוי מ"ל הי' להם דין נדרים בהא.

אבל בהא מילתא דאחריות אפ"ת דבאומר ה"ע ע"מ שא"ח באחריותו כה"ג נדר מיקרי הואיל וא' ה"ע ובכה"ג נדרים שוי' לנדבות שא"ח באחריותו אפ"ה מ"ל בסתמא בדלא פי' שא"ח באחריות' חמיר זה מזה דסתם נדרים חייב באחריותו וסתם נדבה א"ח אבל לענין מעשר לעולם לא משכחת לנדרים דומיא דנדבות דאינן אלא בדפי' שיהא חומר זה דמעשר ביניהן: רבי שמעון אמר אה שעליו חייב באחריותו פירש"י הכי דריש לי' לקרא ונרצה לו נדרו לכשיתכפר בהן הויא נרצה אבל מקמי כפרה לא נרצה ובאיזה קרבן אמרתי לך באותו שעליו והיינו עליו דקרא וק"ל הא תני' בפ"ה דמעילה (דף יט) אי מה חטא האמור בתרומה עד שיצא מקדש לחול מן הקדש לקדש כגון לקח קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות ושקל שקלו והבי' חטאת' ואשמו מן הקדש כיון שהבי' לעזרה מעל דברי ר"ש הכי גרס רש"י שם ריי"א עד שיזרוק הדם ופירש"י שם בדר"ש כיון שהבי' לעזר' מעל דקסבר מאן דמחויב חטאת או אשם לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה וכיון שהביאו נפטר מאחריותו אף האי נמי דמוצי' מקדש לקדש יצא י"ח ידי אחריותו מעל ורי"ס לעולם הוא חייב באחריותו עד שיזרוק הדם אף ה"נ כיון שנזרק הדם ויצא ידי אחריות חובתו מעל דכיון דיי"ח כמו שהוצי' לחולין דמי ואיך אפשר לומ' כן הא לר"ש אפי' בנדר ס"ל דחייב באחריותו עד לאחר הקרבה דהכי קאמר הכא ונרצה לו לכפר עליו רש"א את שעליו חייב באחריותו ומהא נ"ל דנדרי' חייב באחריותו וכדמסיק מ"ט כיון דאמר עלי כמאן דטעון לי' אכפתי' דמי וכי גרע חובתו מנדרים דחייב באחריותן עד לאחר כפרה ובלא"ה פירש"י תמוה מאוד דאיך אפשר לומר דחטאת ואשם שהן חובה דיי"ח לר"ש בהביאו לעזרה לחוד ושוב נפטר מאחריותו דא"כ במה יתכפר לו החטא שהבי' עליו חטאתו ואשמו הא אין מתכפר לו עד לאחר זריקה וה"נ חייבי קינין איך יי"ח אחריותן בהבאה לעזרה לחוד הא אסורין בקדשים עד שיביאו כפרתן ואין כפרה אלא בדם וגם במקומות הרבה בגמ' רבו מלימנות מוכח להדי' דחובות חייב באחריותן עד לאחר כפרה וזה פשוט מאוד ומבואר מעצמו ואין צריך להאריך בזה לרוב פשיטותו אבל גירס' ספרי' דידן שם דפ"ה דמעילה הכי הבי' חטאתו ואשמו מן הקדש כיון שהוציא מעל דברי ר"ש וגירסה נכונה היא דודאי אין ענין אחריות לגבי מעילה ולכ"ע חייב באחריותן עד לאחר כפרה שהוא זריקות דמים ולפי גירס' זו נ"ל דבהא פליגי ר"י ור"ש רש"ס דמן הקדש לקדש דמי למן הקדש לחול מה להלן כיון שהוצי' מעל אף מקדש לקדש כיון שהוצי' מעל מיד ורי"ס דלא דמי מן הקדש לקדש למן הקדש לחול דהתם

בהוצי' לחול בא למעול משום שמוצי' מרשות הקדש לרשות הדיו' אבל מן הקדש לקדש בהוצי' לחוד דלא הוציאו מרשות זה לרשות אחר דאכתי ברשות הקדש קיימי מש"ה לא מעל עד לאחר זריקה וס"ל כהא דתנן בפ"ב דשקלים השוקל שקלו ממעות הקדש אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל וקתני רישא הנותן שקלו לחבירו לשקול עי"ד ושקל עי"ד עצמו אם נתרמה התרומה מעל והאי אם נתרמה התרומה דרישא דמעל היינו נמי בקרבה הבהמ' דווקא דומי' דסיפא והאי וקרבה הבהמה דסיפא ארישא נמי קאי וטעמא דמילתא דבעי קרבה הבהמה ולא מעל קודם משום שאין מעילה אלא במוציא מהקדש לחול אבל במוצי' מן הקדש לקדש אינו מעל אלא לאחר שנעשה מעשה בהקדש שני ובקרבה הבהמה דווקא:

והא לענין משכב ומשכב הא דל"ק הא לענין שילוח זה וזה שוין כדא' לקמן אאין בין מצורע מוסגר למצור' מוחלט והא זב נמי חמיר שילוחו שמשתלח חוץ לב' מחנות כדאמ' בפ"ו דפסחי' (דף סח) י"ל דמה איריא זב בעל ב"ר אפי' בעל ראי' א' דה"ל כבעל קרי הא ב"ק נמי משתלח חוץ לב"מ כדא' התם זב וכל זב לרבו' ב"ק שמשתלח חוץ לב' מחנו':

מנה"מ אמשכב ומושב דשוה בעל שתי ראיי' לרואה שלשה קאי והא נ"ל מדר' סימאי מנה הכתוב שתים דאלו ספירת שבעה לבעל שתי ראיי' נ"ל לקמן מקרא אחר דמזובו וסיפר [הא דנ"ל מדר"ס] וק"ל דהא מהאי קרא לא נפקא אלא לר"י אבל לרבנן נפקא מקרא אחר כדאמר בפ"ה דנדה (דף מג) זובו חדא רר בשרו חרי את זובו חלת למד על זב בעל ג"ר שחייב בקרבן או החתים בשרו מזובו טמא מקצתו זובו טמא לימד על זב בעל ב"ר שמטמא משכב ומושב ור"י נ"ל התם מהא דר"ס ואמאי שביק הגמ' הא דרבנן ונקט דיחידאי ושמא י"ל הואיל ושמואל דאיהו אמורא ס"ל התם כר"י דא' זב צריך חתימת פי האמה ומניינא מדר"ס נ"ל כדא' התם לפיכך נקט לי' נמי סתמא דגמ' אליבי': ואימא שתים לקרבן ולא לטומאה ק"ל מאי פריך הא בסמוך דרשינן מזובו וספר לימד על זב בעל ב"ר שטעון ספירת ז' כבעל ג"ר והשתא בע"כ מטמא נמי מ"ום הבעל ג"ר מק"ו דש"י כנגד יום שאינו טעונין ספירת ז' מטמא מו"מ דהכי אמר בסמוך אהא דמזובו וספר והלא דין הוא אם מטמ' מו"מ לא הי' טעון ס"ז וקאמר ש"י יוכיח שמטמ' מו"מ ואין טעון ספירת ז אבל לבתר דגלי קרא דגבי זב בעל ב"ר דטעון ספירת ז יש ללמוד למו"מ דמטמא מק"ו דשומרת יום ושכל דין בעל ג"ר עליו לכ"ד של טומאה ובע"כ ב' לטומאה ולא לקרבן ג' אף לקרבן וקרא דמזובו מקצת זבין מביאין קרבן ל"ל.

וי"ל דאיכא למיפרך מה לש"י דזבה שכן מטמא באונס כדאמ' בפ"ד דנידה (דף לו) שהוא אומר אשה כי תהי' זבה הרי אונס אמור תאמ' בזב דאינו מטמא באונס כדאמר' התם.

ועוד מה לש"י דזבה שצריכה לשמור יום המחרת כנגד יום שראתה אפי' בראי' א' כדאמ' בשילהי דמס' נדה תאמ' בראי' א' של זב שטובל בו ביוסכב"ק בעלמא כדתנן בפ"ק דזבין ועור דאיכא למימר טמא מת יוכיח שטעון ספירת ז' מטמא מו"מ שהרי אפי' מת גופא א"א מו"מ כדאמ' בת"כ כמש"כ הר"ש בפ"ק דכלים: מזובו ולא מזובו ונגעו.

פירש"י דמונה מיד ועולין לו לספירת זוב לכשיתרפא מצרעתו וכו' ומהני טבילה קמייתא לטהרו מלטמ' מו"מ וכלי חרס בהיסט משמע דאם יספור ז' ויטבול לזובו קודם שיתרפא מצרעתו ל"מ כלום טבילה זו דמצורע כל חומר טומאת זובו עליו לפיכך מפ' לכשיתרפא מצרעתו יטבול דאילו טבל קוד' שיתרפא אין נ"מ בטבילה זו כיון דעדיין טומאת צרעת עליו וה"מ ממה שפי' בפ"ד דנידה (דף ל"ז) גבי הא דא' התם מזובה ולא מנגעה.

ולא מלידה. ופירש"י ולא מנגעה כיון שטהרה מזובה סופרת מיד ותביא קרבן לזיבתה ואז תטהר מלטמא בועלה ואפי' מנוגעת משמע דליכא נ"מ במה שתטהר מזובה קודם לנגעה אלא מלטמא בועלה לחוד.

ואיני יודע למה דחק בכך שהרי כ"ח בהיסט אין שום טמא מטמא אלא הזב בלבד וכן משכב ומושב חומר בזב מבמצורע כדאמר בפ"ו דפסחים (דף סו) אדרבה זב חמור ממצורע שכן מטמא מו"מ ומטמא כ"ח בהיסט ופירש"י גופי' התם אבל מצורע אע"ג דתניא בת"כ עושה מו"מ לאו אב הטומאה לטמא בגדים אלא לטמא אוכלין ומשקין.

והשתא אפי' טבל לזיבה קודם שיתרפא מן הנגע נ"מ בהא טבילה שאין מטמא כ"ח בהיסט ואין עושה מו"מ לטמא בגדים כחומר זב וביותר ק"ל על הא דפי' גבי זבה כיון שטהרה מזובה סופרת מיד ותביא קרבן לזיבתה ואז טהורה מלטמא בועלה לטהרה מלטמא בועלה קרבן זה ל"ל: ועל הא דאמ' ולא מזובה ונגעה ק"ל קרא ל"ל מהיכי תיתי לא יעלה ימי צרעתה לספירת זיבתה מ"ש משאר כל הטומאת שימי צרעתן עולין לספירת ימי טומאה כגון נדה ויולדות וטמא מת דה"ל טומאת ז' אע"ג דלא גלי קרא בהן שיעלו אפ"ה עולין כדאמ' בפ"ט דזבחים (דף צא) מי נדה שנטמאו טהורין שכן נדה מזין עלי' והא לא מצינו בשום מקום דימי צרעת אין עולין למנין שום טומאה.

מיהו בהא י"ל דסד"א מד"כר וכי יטהר וספר לו דעד שיהא טהור לגמרי מכל טומאה אינו סופר קמ"ל מזובו דכי יטהר מזובו דהיינו לכשיפסוק מזיבה מונה מיד אע"פ שטמא טומאה אחרת מיהו ק"ל לפי"ז דאמאי נקט מזובו ולא מנגעו יותר מכל הטומאות הל"ל סתם מזובו ולא מטומאה אחרת ואף נגעו נמי במשמע וראיתי להתוס' בפ"ה דמנחות (ד' סב) גבי השולח קרבנו ממדה"י שהקשו אהא דאמרי' ערל וטמא משלחין קרבנותיהן

אע"ג דא"א להו לסמוך אמאי נימא כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בהן ותהא סמיכה מעכבת בהן ופי' ויש לדקדק מהא דדרשינן בת"כ מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא משלח קרבנו דבהבאת קרבן איירי וא"כ י"ל דלא כתב רחמנא אלא משום הא לחוד דאע"ג דאין ראוי לסמיכה אין מעכב והשתא ניחא הא דנקט ולא מנגעו דוקא דאלו שאר טמאין דאין לסמוך כיון דאין משתלחין אלא ממחנ' שכינה אפשר דמעייל ידו וסמיך למ"ד ביאה במקצת לא שמי' ביאה ואם ת"ל נמי הסומך אינו מכניס ראשו ורובא כדאמ' רפ"ג דזבחי' (דף לב) אבל מצורע ודאי מילתא דפסיקתא היא דאין ראוי לסמוך שהרי משתלח חוץ לג' מחנות כדאמר' בפ"ו דפסחי' (דף סו) ואע"ג דזב וב"ק נמי ודאי א"א לסמוך שהרי משתלחין חוץ לב' מחנות כדאמ' התם מ"מ כיון דא"א להתנא למיתני מזובו ולא מטומאה אחרת סתמא דהא רוב טמאים בני סמיכה נינהו אלא הני תלתא חדא מנייהו נקט ועוד נקט מצורע דחמיר שילוחו מכולן.

אבל א"א לומ' כן דמהא דמזובו ולא מנגעו נ"ל דאע"ג דאין ראוי לסמיכה מחמת טומאת נגעו אפ"ה מביא קרבן זיבה וכדברי התו' קרבן זיבה הוא ב' תורי' או שני בני יונה כדכתי' בקרא והא קרבן העוף א"צ סמיכה כדאמ' בפ"ג דגיטין (ד' כח) גבי השולח חטאתו ממדה"י דפרי' והא בעי סמיכה ומשני בחטא' העוף וא"א ללמו' מהא דזב וזבה דסמיכה באינו ראוי לבילה דא"מ.

ועוד ק"ל דע"כ הא דדרשינן ולא מנגעו גבי זב וזבה לאו אקרבן קאי דבעודו מצורע א"א להביא קרבן. דהא אמר בפ"ג דמועד קטן (דף ט"ו) מצורע מהו שישלח קרבנותיו ת"ש דתניא ואחר טהרתו אחר פרישתו מן המת ז' ימים יספרו לו אלו ז' ימי ספירתו וביום בואו א"ה וגו' יקרב חטאתו זו עשירית האיפה שלו דר"י רש"א בבואו יקרב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה א"ר להקרב'.

והשתא ל"מ למאי דפי' רש"י התם דפשט לה מדאר"י יקרב חטאתו זו עשירית האפה שלו אלמא שלא יוכל להקריב קרבנו עד שנטהר מט"מ ה"ה מצרעתו א"כ כל הטמאים א"מ קרבן בימי טומאה אלא אפי' למאי דפי' התוס' התם דאמצורע לחוד קאי מ"מ ש"מ דמצורע א"מ קרבן והא התוס' גופי' פי' התם האי מזובו ולא מנגעו דשמעתין לאו אקרבן קאי אלא נ"מ שתהא טהור מטומא' מו"מ דזב וכדפי' רש"י בשמעתין.

גם על רש"י ק"ל למאי דפי' בפ"ד דנידה גבי מזובה ולא (מזובה) [מנגעה כצ"ל] ולידה כיון שטבלה מזובה סופרת מיד ותביא קרבן זיבה הא לפירושו בפ"ג דמ"ק לכ"ע אין ט"מ ומצורע משלחין קרבן ואפילו לר"ש הא אמר בזמן שאר"ל אינו ראוי להקרבה ועק"ל דאי ס"ד דהאי מזובו ולא מנגעו משום קרבן לחוד קאמר וקמ"ל דמביא קרבן בעוד טומאת

צרעתו עליו א"כ הא דאמר שם בפרק ז' דנידה דאיצטרך קרא מזובו למעוטי נגעו וכן מזיבה גבי זבה ולא מנגעה ולא מלידה וצריכה דאי כ"ר גבי זב משום דלא מטמא באונס ואי כ"ר גבי זבה משום דלא מטמאה בראיות כבימי'.

והשת' אא"ב הא דכ"ר למעוטי נגעו בזב וזבה משום עיקר טומאה קאתי דמ"מ מונין ימי ספורי' אע"ג דטומאת צרעת עליהן ול"א דאין אלו ימי טהרה גמורה ניחא דכ"ר תרווייהו משום דחד מחברי' לא ילפינן דבכל חד איכא חומר בטומאתו משא"כ באידך כדמסיק אבל אי ל"מ לענין טומאה אלא משו' הבאת קרבן לחוד וא"כ אפשר למילף חד מחברי' ואין חומר שבטומא' דחד מה שאינו בחבירו פירכא לענין קרבן תדע דהא שכל הטמאים שא"ר לסמיכה משלחי' קרבנותיהן לפי שיטה זו מהכא ילפינן אע"ג דאיכא אמור מהן כגון מת שטעונין הזאה וכדאמר בפ"ו דפסחים אע"כ אין פירכ' מחומ' דטומאת נענין שילוח קרבן ובע"כ הא דנא מנגעו דקאמר גבי זב וזבה משו' עיקר טומאתן קאמר ומהשת' הדרא קושי' לדוכתא מ"ש דנקט ולא מנגעו יותר מבשאר כל הטומאות: מזובו וספר לימד על זב בעל ב' ראיית וכו' פירש"י להכי סמיך ספירה אצל זובו ללמדך שאף משום מקצת זב טעון ספירה ואיני יודע מאי ענין דרש סמוכין לכאן דודאי צריך לכתוב הכי דכי יטהר מראיית הזוב מתחיל לספור וא"א לכתוב בע"א אבל אני תמה למה דחק לפ' כן אלא האי מזובו לגמרי קרא יתיר' הוא וה"ק אבייי לקמן בהדיא לכ"ר יטהר הזב ולישתוק מזובו ל"ל לימד על זב בעל ב"ר שטעון ספירת ז': ע"ב אס"ד האי למעוטי הוא דאתי לישתוק קרא מיני' ק"ל הניחא האי מזובו דגבי ספירה דדרש (למעוטי) [לרבויי כצ"ל] מה"ט אבל האי מזובו דגבי קרבן מנ"ל למדרש למקצת זבין ולמעוטי זב בעל ב"ר מקרבן דלמא האי מזובו נמי לרבות בעל ב"ר לקרבן ומקצת זיבה קא' דהיינו ב"ר מביא נמי קרבן דהשתא נדרש להני תרתי מזובו דגבי ספירה וקרבן שניהם בע"א לרבות בעל ב"ר לקרבן כמו לספירה ואכתי תקשה ואימא ב' לקרבן ולא לטומאה דהיינו למו"מ והיסט וג' אף לטומאה ויש לומר דודאי מן הסתם היכא דליכא הוכחא בקרא ראוי לדרוש למזובו למקצת זבין ולמעוטי ב"ר ולא למקצת זיבה ולרבות לפיכך האי מזובו דגבי קרבן כיון דליכא הוכחה בקרא מסתמא נדרוש למקצת זבין למעוטי ב"ר אבל מזובו דגבי ספירה דחיק ומוקי אנפשי' דלרבות אתי כדמסי' דאי למעט לישתוק קרא מיני' ולפי"ז הא דא"ל ר"פ לאביי מ"ש האי מזובו דמרבי בי' זב בעל ב"ר ומ"ש וכו'.

לאו למימר דאתרווייהו גיסא קא ק"ל דנדרוש תרווייהו בחד גוונא או לרבות או למעט דלרבות א"א כדפי' אלא נדרוש תרווייהו למעט קא ק"ל: אלא פריעה ופרימה ונ"ל דמתני' אתי כמ"ד מצורע מוחלט מותר בתשמיש המטה דהכי תניא (בפ"ב) [צ"ל פ"א] דמ"ק

(דף ז') וישב מחוץ לאהלו ז"י שיהי' אסור בתשמיש המטה רי"א ימי ספורו ולא ימי חלוטו ר"י ב"י אומר ימי ספורו ק"ו לימי חלוטו דאי למ"ד מוחלט אסור בתשמיש המטה הל"ל נמי הא דבין מוסגר למוחלט דמוחלט אסור ומוסגר מותר בתה"מ.
וכ"ת מש"ה לא קחשיב הא דתה"מ משום דלא חשיב אלא מה דנוהג בכל המצורעים איש ואשה דבמוחלט איתי' ובמוסגר ליתא משא"כ הא דתשמיש המטה דליתא כלל באשה כדאמר רפ"ב דכריתות (ד"ח) דחוץ לאהלו ולא חוץ לאהלה דמצורעת מותרת בתה"מ ליתא דהא פריעה ופרימה דמתני' נמי אינו נוהג באשה כדאמר התם וכ"ת דלעולם מתני' כמ"ד מוחלט אסור בתה"מ והא דלא חשיב לי' הא בין מוסגר למוחל' משום דמוסגר נמי אסור בתה"מ כמוחלט.
דא"כ אמאי קאמר בגמר' הא לענין שילוח זה וזה שוין הל"ל נמי הא לענין תה"מ זה וזה שוין: הא לענין שילוח זה וזה שוין. נ"ל דחסרון יש כאן וה"ג הא לענין שילוח ולטמויי בביאה זה וזה שוין והכי מבואר לקמן בדברי אביי ומפי' רש"י נראה דה"ג הא לענין שילוח וטומאה זה וזה שוין ומפ' שילוח חוץ לחומת העיר וטומאה כל חומר טומאה האמו' במצורע וזה יותר נכון שכולל כל ענייני טומאה של מצורע והא דפרט שילוח בפ"ע משום דטומאה משמע בעיקר טומאתו שמטמא בביאה ואדם וכלים ושילוח הוא ענין לעצמו ואביי דנקט לטמויי בביאה משו' דזה חומר מיוחד למצורע משא"כ בשאר טומאות חוץ ממת דחמור מיני' שמטמא באוהל כדתנן בפ"ק דמס' כלי' וכדפי' המפרשי' התם: מנה"מ פי' רש"י דאין פריעה ופרימה במוסגר קאי דילמא גלי רחמנא במוחלט וה"ה למוסגר כדא' לענין טומאה.
ותמהני למאי דלא אסיק אדעתי' השתא להני קראי דמייתי בסמוך וטהר מפריעה ופרימה איפכא ה"ל למיפרך מנ"ל להחמיר במוסגר הקל כמוחלט החמור. הא אין דנין קל מחמור להחמיר על הקל ול"ש לומר מדגלי רחמנא להחמיר במוחלט החמור ה"ה למוסגר הקל.
ול"נ לפ' להיפך דבעי מנה"מ דאין בין מוסגר להחמיר ומשני מדכתיב וטהר לטהר מפריע ופרימה דמעיקר' מכלל דלשאר חומר שבמוחלט נוהג במוסגר נמי וה"נ הא דמסיק מאשר בוהנגע דממעט מוסגר מחומר פריעה ופרימה דמוחלט מכלל דשאר חומר שבמוחלט נוהג נמי במוסגר. וכן הא דא' רבא טהור מלטמא למפרע ה"פ דלעולם אין חומר של מוחלט במוסגר וא"צ לטהרו מפו"פ דמהיכי תיתי לטמאו אלא קרא קמ"ל דטהור מלטמא בביאה למפרע ופי' אם אח"כ פשה הנגע וכדפירש"י ואע"ג דלא ילפינן מוסגר ממוחלט להחמיר מ"מ מוסגר נמי מטמא בבואה דהא דמצורע מטמא בביאה נ"ל

בת"כ מדכתיב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית מה בית מטמא בביא' אף כולן מטמאה בביא'.
והשת' א"ל למילף לטומאת ביא' מוסגר ממוחלט אלא מהא היקישא גופא נ"ל מוסגר כמוחלט דהא בית מוסגר מטמא בביא' כדכתיב והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותה יטמא וה"ה לאדם מוסגר ובהכי אתי' כל הסוגי' על נכון: לוכבס בגדיו וטהר טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא. ק"ל מנ"ל דבפריעה ופרימה קאי דילמא וטהר משאר חומרא מוחלט קאמר אטו הני רמיזא הכא.
וי"ל משום דהני קילא מכל השאר דנוהגין במוחלט בין באיש בין באשה משא"כ הני דאין נוהגין באשה אפילו מוחלטת כדתנן האיש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת. ובריש פ"ק דערכין [דף ג'] תני' איש אין לי אלא איש אשה מנין ת"ל והצרוע הרי כאן שנים א"כ מת"ל איש לענין שלמטה איש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת.
וכיון דקילא מכל חומר מצורע שדי נמי קילותא דרבי קרא מוטהר דמוסגר קיל ממוחלט עלייהו ובסמוך יתבאר יותר: טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא פי' רש"י מדלא כתיב ויטהר לישנא דמעיקרא הוא וה"ק דכבר קוד' טבילה הי' טהור ממקצת טומאה של חומר מצורע. אע"ג דבכ"מ כתיב וטהר התם ליכא למיטעי אבל הכא דאיכא למיטעי הל"ל ויטהר וכה"ג אמר רפ"א דמס' ברכות [דף ב'] דובא השמש וטהר ביאת השמש ומאי וטהר טהר יומא דאי ביאת אורו ומאי וטהר טהר גברא.
ליכתוב קרא ויטהר מאי וטהר. ופי' התוספות עד"ז שכתבתי ואע"פ שאין פי' וטהר וטהר דהכא ודהתם אחד מ"מ הדיוקא דגמ' מדל"כ ויטהר אלא וטהר מחד טעמא הוא כיון דאיכא למיטעי הל"ל ויטהר.
ואין להקשות מנין למדרש התם מדכתב רחמנא וטהר טהר יומא והאי ובא השמש ב ואת השמש דילמא ביאת אורו ומאי וטהר טהר גבר' והא דלא כתיב ויטהר דקמ"ל טהור דמעיקר' דקוד' ביאת אורו לאחר טבילה מיד הי' טהור במקצת דהיינו לענין מעשר כדתנן טבל ועלה אוכל במעשר וע"ד שדרש הכא לטהר דמוסגר טהור מעיקרא.
י"ל דלהא ל"צ דמקרא אחר נפקא לן הא דטבל ועלה אוכל במעשר בפ"ק דיבמות [דף עה] וע"כ וטהר לטהר יומא אתי' ואין להאריך כאן בזה: אע"ג דהדר חזי לא מטמא למפרע. וק"ל התינח לרבנן דס"ל ב"פ כ"צ [דף פ"א] דזב שראה בז' לימי סיפורו מטמ' למפרע וסותר את הכל אבל לר"י דס"ל התם דאינו סותר ואינו מטמא למפרע אלא מכאן ולהבא והשתא האי וטהר דגבי זב מאי דרש בי' דהא ל"ל טהור מלטמא כלי חרס בהיסט למפרע אע"ג דהדר חזי דהא אינו מטמאה למפרע כלל ושמא י"ל דלר"י קאי האי וטהר

למפרע אסתירה שבתוך ימי ספורו כגון שראה זיבה ביום ד' לימי סיפורו וסתר ג' ימים שמנה כבר וצריך לספור ז' ימים מחדש ד' ימים לתשלום ז' ימי זיבה ועוד ג' ימים אחרים נגד ג' ימי הסתירה.

והשתא בג' ימי השלמה בעוד שעומד בג' ימים שכנגד ימי הסתיר' אע"ג שעדיין כל טומאות זיבה עליו לכ"ד אפ"ה גלי קרא וטהר למפרע מלטמא כ"ח בהיסט באותן ג"י שסופר נגד ימי הסתירה הואיל וכבר כלו לן ז' ימי זיבה. $$ציור בספר$$ ואל תתמה ע"ז דכיון דראיית זיבה שסותרת את הקודמין ה"ל כזיבה חדשה והימים ראשונים יפלו לגמרי והיו כלא היו ואין לחלק בין ימי התשלום לימים שכנגד ימי הסתירה לבין ימי זיבה להקל בהן מלטמא כ"ח בהיסט דכה"ג מצינו בפ"ב דנזיר [דף י"ד] לנטמא ביום גידול שער רב א' אינו סותר ופי' המפרש בלישנא ב ניטמא ביום גידול שער כגון שמנה כ' ימים נזירות ונטמא וסתר את הכל ואח"כ חזר ומנה עשרה ימים לימי נזירות ואח"כ נטמא באותן כ' יום הנותרין לתשלום ימי נזירות אינו סותר הללו עשרה.

ומפרש בגמ' דה"ט דגידול שער תשלום דנזירות הוא פי' משום דכי מצטרפת הני עשרה לכ' קמאי ה"ל ל' הלכך האי דהדר מיטמא קי' ואילך לא הוי אלא תשלום נזירות ואינו סותר להני עשרה אלמא אע"ג דטמא מת סותר את ימים ראשונים בנזירות מ"מ כי מצרפות ימים של אחר שניטמא וגם ימים שקודם וכלו ימי הנזירות שוב קלישא הנזירות ואין כח לטומאת מת לסתור למפרע.

ה"נ כי מצרפות ימי זיבה שקודם לסתירה עם ימים של אחריו כלו ימי זיבה קליש' הימים הנותרים להשלמות ימי סתירה וטהורין מלטמא כ"ח בהיסט ואפי' לשמואל דפליג ההם בנזירות ואמ' סותר משום דחדא נזירותא היא י"ל דמודה הכא אליבא דר' יוסי דאינו מטמא כ"ח בהיסט משום רבויא דקרא וטהר מיהו לפי' התוס' התם דניטמא ביום גידול שער היינו כשמנה כ' יום גילח וצריך להמתין ל' יום עד יום הבאות קרבנותיו דאין גידול שער פחות מל'.

דאם נטמא אחר עשרה ימים לגידול שער דכשתצרף עשרה ימים הללו לכ' יום שקודם גילוח כלו ימי נזירות ס"ל לרב דאינו סותר והתם שאני דאין ג"ש סוחר לנזירות כלל למפרע תדע דהא בנזירות מרובה אינו סותר אלא ל' יום וה"ט דבנזירות מועטת צריך להמתין נ' יום משום דאין גידול שער פחות מל' יום מש"ה אם נטמא אינו סותר דהא כבר כלו ימי נזירותו אבל אם נטמא בתוך ימי הנזירות וחזר ונטמא לאחר ל' לקבלת נזירותו אבל מטומאתו אכתי לא נשלמו ל' יום הואיל וטומאה סותרת לנזירות שמנה לפניו אם חזר ונטמא בתוך ל' הב' של טומאה לא כלתה הנזירו' וסותר הכל ה"נ אין

סברא לומר לר"י דאם ראה זיבה ומנה מקצתו וחזר וראתה זיבה פעם ב' דקליש ונ"מ דבנשלם ז' לראיי' ימי זיבה הראשון אע"פ שלא שלמו ז"י לסתירה שוב אינו מטמא כלי חרס בהיסט דכיון דראייה סותרת בסוף דינו כתחיל' זיב' של (ב' ראיות) [צ"ל ג' ראיות] לכ"ד ואע"ג דאליב' דרבנן טהור מלטמא כ"ח בהיסט ברואה בז אע"ג דלדידהו מטמא למפרע ברוא' בז' וסותר אפ"ה אמר' קליש.

שאני הת' דאם לא חזר ורא' בז' ה"ל טהו' ביום הז' אחר הטבילה כדאמ' בפ"ב דנידה גבי זבה מש"ה בחזר וראה אמר קליש אבל ברואה בתוך ז' של סתירה לר"י דסותר למפרע דה"ל טומה גמור' כל ז"י משעת סתירה אין סברא לומר ולאוקמי לקרא דטהר בכה"ג שלא לטמא כ"ח בהיסט דה"ל כתחילת זיבה לכ"ד והשתא ר"י בהאי וטהר מאי דריש בו ומיהו למאי דפי' בסמוך דאע"ג דבכ"מ כתי' וטהר התם ליכא למיטעי אבל הכא דאיכא למיטעי הל"ל ויטהר והיינו לרבנן איכא למיטעי ולמדרש הכא טהור מלטמא כ"ח בהיסט דמסתבר למידרש הכי ברואה ביום הז' דכיון דס"ל דמטמא למפרע הילכך אם איתא דלא אמרינן הכי הל"ל ויטהר כי היכא דלא לייתי למטעי אבל נר"י דא"א למידרש כן כיון דס"ל מכאן ולהבא מטמא לכ"ד ברואה בג' וברואה בימי הספירה וע"ד דפי' אין סברא למדרש כן וכמש"כ וכיון דא א למיטעי שוב אין קפידא בין ויטהר לוטהר אלא אתי לדרשא: מהכא והצרוע אשר בו הנגע מי שצרעתו תלוי בגופו האי קר' דצרוע גבי פו"פ כתב דסיפא דקרא בגדיו יהי' פרומים וראשו יהי' פרוע מיהו ק"ל הא בהאי קרא כתב נמי ועל שפם יעטה דנ"ל נמי מינה שאסור בשאילת שלום וחייב בעטיפות הראש כדאמ' בפ"ג דמ"ק וא"כ נמעט למוסגר מהאי דרשא אשר יהי' בו הנגע מי שצרעתו תלוי בגופו ואמאי לא תנן במתני' דבין מוסגר למוחלט שאלת שלום ועטיפת הראש דזה אסור וזה מותר וה"נ ק"ל למאי דפי' לעיל לשנוי קמא דנ"ל דמוסגר א"צ פריע' ופרימה מטהר דמעיקרא קרא דהא דמשמע לעיל למעוטי הני ולא שאר חומר שבמוחלט משום דקילו שאין נוהגין בנשים הא ודאי איסור שאילת שלום ועטיפת הראש דנ"ל מעל שפם יעטה נמי משמע דא"נ בנשים אפי' במוחלטת דכיון דאיש למעוטי אשה קאי אענין של מטה למעוטי נשים מפריעה ופרימ' ה"נ איכא למעוטי נשים מהא דאתיא מעל שפם יעטה דכתוב בהאי קרא [כן כתב הרמב"ם בפי"ב מה ט"צ] המצורעת אינו פורעת ואינו פורמת ולא עוטה על שפם וא"כ במוסגר אין נוהג אפי' באיש ואמאי לא חשיב למתני' להא בין מוסגר למוחלט אע"ג דיש לגמגם ע"ז מרפ"ב דכריתות (דף ח) דחשיב במתני' ד' מחוסרי כפרה וחשיב למצורע בא' ופריך ואמאי לא מנו למצורע ומצורעת בתרתי דהא חלוקין יהו דמצורע טעון פריעה ופרימה ואסור בתה"מ משא"כ במצורעת שנאמר וישב

מחוץ לאהלו ז"י ולא חוץ מאהלה ואמאי ל"ק דחלוקין נמי בהא דעל ש"י אין כאן מקומו להאריך בזה:

אין בין ספרי' לתפילין ומזוזו' ק"ל במאי קמיירי אי בתפילין ומזוזות דומיא דספרי' שלא נכתבו למצותן תפילין להנחתן בראש ובזרוע ומזוזות לקבוע בבית א"כ הא ודאי נכתבין בכל לשון דומיא דספרים דהא דכ"ר והי' דמיני' נ"ל בגמ' דבהוויתן יהיו דבלשון הקודש דווקא היינו שא"י י"ח מצוותן אלא בכתוב בלה"ק אבל בכתובי' ללמוד בהן מ"ש הני פרשיות דתו"מ מכל התורה כולה ובכללה אותם פ' הן שנכתבים בכ"ל ואי מיירי בנכתבין למצותן הא תורה דומיא דידהו שנכתבה למצותה דכל אדם חיי' לכתוב ס"ת לעצמו כדאמ' בפ"ב דסנהדרין (דף כ) נמי אין נכתבת אלא בלה"ק דדבד ברור הוא אין יי"ח מצות כתיבת ס"ת אלא בכתוב' דווקא בלה"ק וי"ל דלעול' מיירי בכתובי' שלא למצוותן ללמוד בהן בלבד דספרים נכתבים בכ"ל ואפ"ה פ' תו"מ לחודי אין נכתבים אלא בלה"ק וכמ"ד בפ"ה דגיטין (דף ס) אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ופלוגתא דתנאי היא התם ואפשר אפי' למ"ד כותבין ה"מ בלה"ק אבל בכ"ל לא דתרי קולי לא מקילינן שתהא נכתבת מגילה לבד ובכ"ל ומתני' ה"ק אין בין ספרי' לתו"מ אלא שהספרים נכתבין בכ"ל בכותב שלא למצותן אלא להתלמד בעלמא ותו"מ א"נ אלא בלה"ק דבע"א למ"ל דאי בכותב לשם מצוותן הא בעינן והי' ואי בשלא למצוותן אין כותבין כלל אפי' בלה"ק נמי לא דאע"ג דספרים דומיא דתו"מ בהאי צד דמיירי מתני' בין תפילין למזוזות היינו בלמצוותן מדקאמ' ותו"מ א"נ אלא אשורית הא למ"ל אלא בלמצותן דאי שלא למצותן אין כותבין מגיל' כלל אפי' אשורית וכדפי' הא במצותן ס"ת נמי א"נ אלא אשורית מ"מ קילא ס"תאהם דמ"ל שנכתבת בכ"ל אבל פי' דתו"מ בל"ה תלי' דל"מ כלל אלא בלמצותן ובעי אשורית דוקא נמצא אין נכתבין לעול' בכ"ל וכה"ג אמר בפ"ג דשבועו' (דף כו) חומר בנדרים מבשבועות שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר רשות משא"כ בשבועות ופי' התוס' התם לשיטתם דה"פ דנדרים למ"ל לעולם אלא באוסר החפץ עליו לפיכך חלין על דבר מצוה לעולה אבל בשבועות אע"ג דמ"ל דחלין בכה"ג עד"מ באוסר החפץ עליו מ"מ איכא חד צד בשבועות שאינו חלין עד"מ באיסר נפשו מחפצו משא"כ בנדרי' שא"ח כלל בכה"ג אפי' לדבר רשות ולמ"ל להאי צד כלל וכה"ג מצינו נמי בפ"ק דסנהדרין (דף ה) יפה כח הפשרה מכח הדין ששנים שדנו ב"ד יכולין לחזור בהן וב' שעשו פשרה אין ב"ד יכולין לחזור בהן ואע"ג דבדין דומי' דפשרה דלא משכחת לפשרה אלא מדעת שניהם נמי א"י לחזור מ"מ קא' יפה כח פשרה דלעול' א"י לחזור דהא למ"ל לפשרה כלל אלא מדעת שניהם משא"כ בדין דמ"ל

נמי בע"כ ובכה"ג יכולין לחזור אע"ג דדין שהוא מדעת ב' דהוי דומיא דפשרה שמדעתם נמי א"י לחזור מ"מ בהאי צד דבע"כ כיון דליתא בפשרה כלל קא' יפה כח הפשרה במאי דמ"ל בפשרה מכח הדין במאי דמ"ל בדין ולא בפשרה זה הוא מה שנ"ל עיקר הפי' שם אע"פ שהתו' לא פי' כן שם והא דפי' הוא ע"ד פי' התוס' גבי חומר בנדרים דהתם נמי הא דנדרים דחלין עד"מ בשבועו' נמי בכה"ג חלין אלא דאיכא בשבועו' חד צד דא"ח ומש"ה חשיב לי' לחומר האי צד דחלין וה"נ אע"ג דס"ת כה"ג דתו"מ דלמצותן א"נ אלא אשורית אפ"ה כיון דלהתלמד בס"ת מ"ל בתו"מ לא מ"ל ח"ל האי צד דתו"מ א"נ אלא אשורית לחומר אע"ג דלהאי צד דלמצותן בס"ת נמי בעי אשורית כיון דאיכא להתלמוד דלא בעי אשורית דבס"ת מ"ל ובתפילין ומזוזת לא מ"ל ותדע דהכי הוא וכדפי' דספרים נכתבין בכ"ל דקאמ' בלהתלמוד מיירי ולא בלמצותן דהא לכולהו שנויי בגמ' לבד משנויא דר"א הוי נמי נביאים וכתובים בכלל ספרים דמתני' ונביאים וכתובים מאי למצותן איכא אלא א"ו בהתלמוד מיירי:

רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית י"ל טעמא דרשב"ג בתרי גווני אי משום דס"ל דלשון יוונית רחמנ' שריא בהדיא לכתוב בהן ספ' כדנ"ל בגמ' מיפת אלקים ליפת יפיותא של יפת יהי' באהלי שם ואפש' לומר דמה"ת אסו' לכתוב ס"ת ופרש"י של תורה בכ"ל אלא אשורית או יוונית בלבד מדאיצטרך קרא למישרי לשון יוונית מכלל דשאר כל לשון חוץ מאשורית אסור מה"ת ואל תתמה ע"ז דהא אמרינן בפ"ה דגיטין (דף ס) אין כותבין מגיל' לתינוק להתלמוד בה ומשמע דאיסו' תורה הוא דהא אמ' בפ"ב דסנהדרין (דף כ) דמצוה לכתוב ס"ת משלו ונ"ל מכתב לכם את השירה הזאת ולא אמרינן דשירה דוקא קאמ' רחמנא משו' דהא אין כותבין מגילה כדפי' הרמב"ם (בה' ס"ת) ואם איתא דהא דאין כותבין מגילה אינו אלא מדרבנן מצות כתיבת ס"ת מה"ת מנין אלא ודאי אין כותבין מגילה איסור תורה הוא וה"נ דכוותי' איסור כתיבות ס"ת בכ"ל לרשב"ג לבד מאשורית ויוונית איסור תורה הוא א"נ יש לפ' דכתי' בכ"ל מה"ת לרשב"ג ל"ל בה וקרא דיפת דמייתי לה בגמ' להתיר יוונית אינו אלא אסמכתא בעלמא.

והא דשרי רשב"ג בלשון יוני' יותר משאר לשון. ה"ט משום מעשה דתלמי המלך דכתבו לו הזקנים התורה בלשון יוונית כדאמר בגמ' ואע"ג דא"ר יהוד' בגמ' אף כשהתירו רבותינו יוונית לא התירו אלא בס"ת ומשום מעשה דתלמי אבל לא שאר ספרי' ואלו רשב"ג דמתני' ספרים סתמא קאמר דמותר בלשון יוונית משמע אפי' שאר ספרים נמי א"ל דבהא פליגי דלר"י לא התירו אלא כעין מעשה שהי' ובתורה דוקא ולרשב"ג דמתני' התיר כל הספרי' מק"ו דכיון דראוי להתיר תורה החמור' משום מעשה שהי' ק"ו לשאר

ספרים ואין ראוי להחמיר בספרים הקלין יותר מתורה החמורה ואע"ג דמגילה קיל מס"ת ואמ' בגמ' דבעי לשון הקדש.
ש"ה דגלי קרא ככתבם וכלשונם ואבל שאר ספרים דלא גלי אינו ראוי להחמיר בהן יותר מבס"ת. ונ"מ בין ב' פרושים הללו במגילה יוונית אי יצא י"ח לאינו מכיר לשון יוונית וכמו שאפ' בגמ': הא לתפרון בגיד' וכו'.
נ"ל דהאי זה וזה שווין לאו למימרא דשוין לאסור הא בפ"ב דמכות [דף י"א] פלי'גי בס"ת שתפרון בגידין ומאן דפוסל משום דאיתקש כל התורה כולהו לתפילין מה תפילין הל"מ לתופרן בגידי' הא איכא למאן דאמר התם דאפי' תפילין אין צריך לתופרון בגידי דאמר רב ההם חזינן להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנ'.
וכיון דתפילין אין צריך גידין ספר תורה מנין וא"ל דתנא דידן הכי ס"ל דתפילין וכל שכן ספר תורה אין צריך גידין אלא מ"מ הא ש"מ דאין לחלק בין תפילין לספר תורה אלא או שניהן צריכין גידין או שניהן אין צריכי' ולאפוקי מאן דמתיר התם בספר תורה לתופרה בפשתן ופוסל בתפילין כדאמ' התם ומאן דמתיר כי איתקוש למותר בפיך להלכותיו לא איתקיש אלמא מחלק בניהן.
ורש"י פירש שניהם לאסורא קושטא דמילתא קאמר דהתם איפסק הילכתא דלא כרב וכיון דתפילין צריכין גידין ותנא דידן משוה ספרים לתפילין בע"כ שוין לאיסורא קא': ולטמא את הידים זה וזה שוין. ק"ל מאי סלקא דעתך דתפילין ומזוזות אין מיירי את הידים.
והא תנן בפרק ג' דמסכת ידים מגילה שכתב בו פ"ה אותיות כפ' ויהי בנסוע מטמא את הידים וכי גרע תו"מ שיש בהם יותר מפ"ה אותיות ממגילה בעלמא $$ציור בספר$$. ועוד דתנן התם רצועות התפילין עם התפילין מטמאין את הידים רש"א רצועו' תפילין אין את הידים דש"מ דתפילין גופא מטמאי' מיהו י"ל משו' מזוזה דייק לה ממתני' דמטמא אבל קושיא א' קשה: דף ט' ע"א כאן בגופן שלנו ק"ל איך טעה רבא לאוקמי בגופן שלהן הא מקרא שכתב תרגם וכו' קתני אלמא דלא מיירי משינוי הכתוב אלא משינוי הלשון.
ועוד ק"ל אמאי פריך עלה אביי מסיפא מרישא גופה ה"מ להקשות אי בגופן שלה' אפילו מקרא שכת' מקר' א"מ דה' קתני וכתב עברי א"מ ועו' ק"ל דהא בסמו' מוקי להא כרבן שמעון בן גמליא' ופריך אי רשב"ג הא איכא יווני' אמאי קתני עד שיכתוב אשורי'. ומאי קושיא הא מדפריך אביי לרבא דמוקי לה בגופן שלהם מדקתני ע"ש אשורית אלמא אכתב אשורי קאי ולא אלשון והשתא יש לומר דרישא מקרא שכתב תרגום ר' שמעון

בן גמליאל היא וע"כ לא מתיר אפילו יוונית אלא בלשון יוונית אבל בגופן שלהם לא דמדרבנן לרבא דרצה לאוקמי הא כרבנן דספרים נכתבין בכ"ל ואפ"ה בגופן שלהן לא נשמע לרשב"ג ביוונית דע"כ לא שרי אלא בלשון ולא בגופן יוונית מיהו בהא י"ל דודאי הא דקתני עד שיכתב אשורית אלשון נמי קפיד דהא רישא משינוי לשון וכתב מיירי דתני מקרא שכתב תרגום היינו שינוי לשון וכתב עברי היינו שינוי הכתב ועלה מסיים ע"ש אשורית משמע דאתי לאפוקי מתרווייהו שינוי דמיירי ברישא שהן כתב ולשון מ"מ הני קושי' קמייתא קשה וי"ל דרבא דמשני כאן בגופן וכו' ה"פ משנתינו בגופון שלנו מיירי ולא שינוי אלא הלשון לחוד ואידך הוי גופון שלהם יש שינה הכתב עם הלשון.

והא דקתני מקרא שכתב תרגום ותרגום שכתב מקר' וכתב עברי חדא קתני ששינה הכל במקום מקר' כתב תרגום וגם שינה את הכתב שלא כתב בגופן שלנו אלא כתב עברי א"מ כיון דאיכא תרתי לריעותא שינוי כתב ולשון אבל מתני' ליכא אלא חדא שינוי לשון לחוד ומיני' שינוי הכת' בלא לשון נמי ל"ל בה ואביי מקשה לי' מסיפ' דקתני ע"ש אשורי אפי' אכתב אשורי אלשון לחוד קפיד קשה לרבא דאין אוס' אלא בשינה שניהם וכל שכן אי קפיד אתרווייהו ביחד דק"ל טפי מיהו הא דמקשה בסמוך אי רבי שמעון בן גמליא' הא איכא יוונית למאי דפי' השתא לא מוכח מידי מהא דרבא דשינוי הכתב גרע משינוי לשון וי"ל דמשמע להגמ' דשקולין הן ולר' שמעון בן גמליא' דמתי' לשון יוונ' ה"ה לכתב יווני ואין צריך למידחק בהא דודאי האי עד שיכתב אשורית בכתב ולשון דמיירי ברישא קאי: תו"מ מ"ט משו' דכתיב והי' בהווייתן והא לקמן רפ"ב (דף יז) דרשי רבנן דהאי והי' לענין ק"ש שלא יקרא למפרע וק"ש בכ"ל ודלא כרבי דדרש והי' בהווייתן לק"ש דבלה"ק דווקא דהשת' לענין תו"מ דרשינן להאי והי' אתרווייהו בין לענין לה"ק וכן שלא לכתבן למפר' דקי"ל דתו"מ צריך לכותבן כסדרן דהא דתרווייהו בכלל הווייתן הוא וכל היכא דאינו בלה"ק או למפרע אינו בהווייתן הילכך תרווייהו פסולים בתו"מ אבל בקריאת שמע לרבנן האי והי' אשלא יקרא למפר' אתא ולא ללה"ק דמשמ' להו שמע בכ"ל ובע"כ והי' ללמפרע לחוד אתא ומיהו ק"ל א"כ למה לי למימר התם ורבי שלא יקרא למפרע מנ"ל נ"ל מדברים הדברי' ת"ל דוהי' תרתי במשמע לה"ק ולמפרע דלא ואי משום שמע דכ"ר גבי קריאות שמע הא דריש לי' רבי הת' דלהשמע לאזניך אתא וי"ל למאי דפירש' הת' דפשטא דקרא דשמע משמ' יותר למדרש בכל לשון מלמדרש להשמיע לאזניך הילכך אי לאו דנ"ל לרבי מקרא אחר ללמפרע דלא ה"א והי' ללמפרע לחוד אתא לענין קריאת שמע אבל בכ"ל ש"ד דהא שמ' פשטי משמע בכ"ל ול' להשמיע לאזניך.

אבל השתא דכ"ר דברים הדברים דלמפרע לא בע"כ והי' ללה"ק אתי ושמע להשמיע לאזניך דודאי האי והי' אכולהו מילתא האמור בפ' הוא בין אק"ש ובין אתו"מ: בשלמא תורה איכא יגר שהדותא הקשו התוספות אמאי איפסל בהכי לא יה' אל' חסר לגמרי תיבו' אלו הא אין חיסרון פוס' בספר תורה לקרות בה אלא בחסר יריעה אחת כדאמר בפ"ה דגיטין (דף ס) ודחיק בקו' דגרע טפי כשהוא כתוב תרגום משלא נכתב כלל.

ותי' דהכא לא בעי להשמעינו אלא דהוי טעות וצריך להגי' וק"ל דאם כן אמאי א"מ הא בכולהו שמעתין מוכח כל היכי דכשירה לקרות מטמא ועוד מאי קמ"ל דצריך להגי' פשיטא כיון דאינו כתובה כהלכתא. ועוד קשה לי' הא ודאי לא גרע מפרשה א' של תורה שמטמא אפילו למאן דאמר אין כותבין מגילה כדתניא בתוספתא דמסכת ידים הביאה הר"ש הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בה אף על פי שאין רשאי לעשות כן מטמא אה"י ובירו למסכת סוטה מביאו התוספות שם לוי בר סיסי בעי קומי רבי מגילת סוטה מה היא שתטמ' אה"י א"ל הרי זה שאלה אמר רבי יוסי אינו שאלה כלום גזרו על הספרי' שתטמא אה"י לא מפני קדושתן וזו למחיק' ניתנ' משמ' הא אחדמשאר פ' שבתורה לחוד מטמאות מפני קדושתן ומשנה שלימה שנינו שם בפרק ג' דמס' ידים מגילה שיש בו פ"ה אותיות כפ' ויהי בנסוע מטמא א"הי וכיון דמגילה מאחת מן הפרשיו' בתורה לחוד מטמא א"כ תורה שכתב בה ב' תיבות הללו יגר שהדותא מקרא אמאי אין מטמא דכל שני תיבות הללו מכאן הא נשתייר בה הרב' כמה וכמה פעמים פ"ה תיבת שזה שיעור מגילה לטמ' הלכך נ"ל הא דמקרא שכתבו תרגו' לאו בס"ת גמורה איירי כדמשמע מדברי התו' אלא במגילה מא' מכל פרשיות שבתור' איירי ולית בה אלא פ"ה אותיות א"נ בס"ת גמורה שנמחקה ולא נשתייר בה אלא פ"ה אותיו' וכדתנן התם ספר שנמחק ונשתיי' בו פ"ה אותיות מטמא וב' תיבו' אלו יגר שהדותא משלימין לפ"ה אותיו' וקמ"ל דאם כותבן מקרא א"נ מקרא שכתב תרגום אין משלימין ואינו מטמא משו' דסברי ליה ספרי' א"נ אלא דוק' אשורית וכן הא דאמ' לקמן גבי מגיל' תרגו' שכתוב מקרא אינו מטמ' כגון ונשמע פתגם המלך או שאר תירוצים דלקמן אע"ג דחסרון אין פוסל במגילה במיעוטה כדתנן בפ"ב (דף י"ח) השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם פירש בע"פ יצא ואם כן תיב' אלו תרגום שכתב מקר' לא יהי' אלו חסרו לגמרו דל"ל בה.

נ"מ נמי דאין תיבת הללו של תרגום שכתבו מקרא משלימין לפ"ה אותיות וכדפי': אלא הכא. כלומר בתפילין ומזוזות מאי תרגום איכא נ"ל דה"ה דה"מ למפרך כיון דספרים נכתבים בכ"ל א"כ מאי גריעתא דפרשיות הללו שבתפילין ומזוזות דאע"ג דפסולים

למצוותן משום דכתיב בהו והיו מ"מ לא יהא אלא כאחת מכל הפרשיות שבתורה דאם יש בהן פ"ה אותיות מטמאין הא בפ' הללו יש בהן יותר מפ"ה אותיות בכל פ' מהן ואפילו אי סבירא ליה להאי תנ' דאין כותבין מגילה לחוד וכיון דפסולין לתו"מ ואין ראויי' למצוותן ה"ל כמגילה בפ"ע ולא ניתן לכתוב מה בכך הא מ"מ מטמ' כדתני' בתוספת' שכתבתי בסמוך הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אע"פ שאינו רשאי לעשו' כן פי' משום דס"ל אין כותבין מגיל' מטמא א"הי והא קושיא ה"מ להקשות נמי ארישא דמקר' שכתוב תרגו' ואי מיירי בדלא נשתייר פ"ה אותיות מ"א מקרא שכתוב תרגום אפי' מקרא שכתוב מקרא פחות מפ"ה אותיות א"מ אלא נ"ל למפריך מסיפא דתרגום שכתוב מקרא הכא מאי תרגום איכא דקושיא פשוטה ולהדיא היא יות' מיהו י"ל דמיירי דהני משלימן לפ"ה אותיות:

כאן במגילה כאן בספרים פירשו התוספות הא כרבנן לא אתיא דאם כן הוי ליה למחשבי' למגילה במתני' בהדי תו"מ שא"נ אל אשורית אלא כרשב"ג אתיא ובמגילה אפילו יווני' לא ול"ל להאי מתרץ הא דרב ושמואל דאמר בפ"ב (דף יח) דלעז יוונית לכל כשר ורב ושמואל דלקמן ס"ל כר"א דבסמוך וק"ל כיון דלרבנן מגילה כשירה בכל לשון כשאר ספרים כדמוכח מתני' אלמא ככתבם וכלשונם למ"ל אלה"ק דווקא נימא מדרבנן נשמע לרשב"ג דמכשיר במגילה לשון יווני' נמי כשאר ספרים דהא לא שמענו דפליג ר' שמעון בן גמליאל אדרבנן בהא ומחמיר במגילה יותר משאר כל כל הספרים אבל ל"נ דוודאי במגילה בין לרבנן בן לרשב"ג נכתבו' בכ"ל כדתניא בפ"ב (דף י"ח) גפטית לגפטית עלמית לעלמית יצא וליכא מאן דפליג עלה ואפילו ר' שמעון בן גמליאל מודה בה וכיון דכל אד' יוצא בלשון שמכיר בו ובע"כ נכתב באותו לשון דאל"כ ה"ל קרא ע"פ דלא יצא כדא' התם גבי קראה תרגום וכיון שכן לענין כתיבות מגילה לכ"ע נכתבי' בכ"ל דהא חזי למיפק בי' בעל אותו לשון המכיר בו ולכ"ע מגילה ל"ד לתו"מ דא"נ כלל אלא אשורית ואלו מגילה לכ"ע נכתבות בכ"ל דהא חזי למכי' בו מיהו אינו מכיר בו לא נפיק ובהא עדיפא אשורית על כל הלשונות דאפי' אינו מכיר בו נפיק כדתנן בפ"ב הלועז ששמע אשורית יצא אע"פ שאינו מכי' כדאמר התם בגמרא והא נ"ל מכככתבם וכלשונם לאינו מכיר בלשונם שהוא אשורית אפ"ה נפיק ובכ"ל לא נפיק אלא המכיר בו לא לשאינו מכיר וכיון דכל לשון שאינו מכיר בו לא יצא אין מטמא כדפירשו התוספות במשנתינו כיון דאין ראוי לצאת אלא למכירים בלבד א"מ משא"כ אשורית דכשירה אף לשא"מ דין הוא שתטמא והשתא ניחא דהכי פירש כאן במגילה הא דקתני א"מ את הידים עד שיכתבנו אשורית במגילה כיון דכתיב ככתבם וכלשונ' דאין מכיר אין יי"ח בכ"ל אלא

באשורי' בלבד דאע"ג דנכתבות בכל לשון לצאת את המכיר בו י"ח אפ"ה אין מטמא הואיל ואינו מכיר א"י בו אבל בלשון אשורי' שהכל יי"ח בין מכיר ובין א"מ בו מטמא הואיל ושוה לכל כאן בספרים מתני' דקתני בכ"ל דלא מיירי לענין טומאה אלא בהיתר כתיבה כתיבה לחוד מיירי בכל הספרים ומגילה בכלל ואדרבה מגילה קילא טפי דאפי' רשב"ג מודה דנכתבות בכל לשון הואיל וי"ח למכירן והיינו דלא קאמר כאן במגילה כאן בשאר ספרים אלא כאן בספרין סתמא משום דאף מגילה בכלל ספרים דמשנתינו והשתא למאי דפירש מגילה נכתבות בכל לשון לכ"ע מיהו א"מ עד שתהא כתובה אשורית ואלו יווני' לא דמ"ל השתא במגילה י"ל דאתיא כרשב"ג נמי ואף על גב דמתיר יווני' בספרים אפ"ה מגילה כתובה יווני' דינה ככתוב' בכ"ל דא"מ דהואיל ואינו מכיר בה אי"ח בקריאת' ה"נ ביווני' א"מ בה אי"ח בקריאתה הילכ' אינו מטמ' ולא מיבעיא דא' לר"י לא התירו יווני' אלא בספר תורה בלבד ולא בשאר ספרים הא מגילה בכלל שאר ספרים היא אלא אפילו לרשב"ג דמתני' דמתי' בספרים יווני' ומשמע דכל הספרים התיר אפ"ה מגילה ביווני' לשא"מ בה לא יצא דאין יווני' בכלל ככתבם וכלשונם דכתיב גבי מגילה דהא הית' יווני' ממעשה דתלמי ואילך הותר ומעשה זו הי' בבי' שני בימי מלכות יון ומגילו' אסתר נכתבה קודם לכן בגלות בבל ועדיין לא הי' שום מעלה ליווני' כלום וה"ל ככל לשון ולפ"ז רב ושמואל דפ"ב דא' לעז יווני' לכל כשר ואינהו דא' כרשב"ג כדאמ' התם פליגא אשמעת' וא"ל בשמעתין נמי דיווני' א"מ היינו כרבנן דווקא דס"ל דכ"ל כשר בספרים ובע"כ ל"ל דרשא דיפת אבל ר' שב"ג דמתנו' דפוסל כל לשון בספרים ומתיר יוונית ה"ט דא"ל דרש' דיפת ודרשא גמורה היא וכפי' קמא שכתבתי במשנתינו וא"כ כיון דמה"ת יש מעלה ליווני' על כ"ל א"ל דבכלל ככתבם וכלשונם דכתיב במגילה הוי נמי יווני' כיון שהספרים נכתבו בה וה"ט דרב ושמואל דפ"ב דא' לעז יווני' לכל כשר אליבא דרשב"ג ושמעתין כרבנן אתיא דל"ל דרשא דיפת וכ"ל כשר בספרים אבל מגילה דכתיב כלשונם למעוטי כ"ל ואף יווני' בכלל דהאי כלשונם אא"ל דהיינו במאי שנכתבים בהו ספרים הא כיון דלרבנן ספרים נכתבים בכ"ל ככתבם למעוטי מאי הא הכל בכלל אלא וודאי ככתב' וכלשונם המיוחד להן שאפילו תו"מ נכתבים בו והיינו אשורית דווקא ונתמעט נמי יווני' מיני' דאין תו"מ נכתבים בו דהא כתיב והיו אבל לרשב"ג דספרים א"נ בכ"ל אלא יווני' ס"ל דיווני' נמי בכלל ככתבם וכלשונם הואיל וספרים נכתבים בו ולא אתי למיעוטי אלא שאר כל לשון וזה היפך מדברי התוס':

מגילה מ"ט דכתיב בה ככתבם וכלשונם ולקמן בפ"ב גבי הא דרב ושמואל דאמרי לעז יווני לכל כשר אמרינן ולימא הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג ה"א הנ"מ בשאר

ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל משמע דמכתבם נתמעט כל לשון דככתבם משמע למעוטי גופן של שאר כתיבות כגון כתב עברי ומשמע נמי למעוטי לשון אחר שאינו לשון הקודש שאין זה כתיבה המיוחד לישראל בדבר שצריך כתיבה משום מצוה כגון תפילין ומזוזו' וכן כתיבת פ' סוטה במקדש ומצות כתיבת ספר תורה דהא דתנן ספרים נכתבין בכל לשון ואפי' ספר תורה בכלל היינו בכותב להתלמד בו אבל לשם מצות כתיבת ספר תורה ודאי אין יוצא י"ח אלא בכתובה בלה"ק וכמש"כ לעיל.

וה"נ אמרי' לקמן (דף יז) ק"ש ככתבה והיינו לה"ק שאין לו ענין לכתב אלא למצות קריאה בעלמא ואפי' בע"פ והאי ככתבה אלשון קאי דבלה"ק דווקא אלמ' לשון בכלל כתב הוי וכתב קרי לה וה"נ מכתבם לה"ק משמע ולא שאר כל לשון ומשמע דמהאי קרא נ"ל להיות עושין את שני הימים האלו ככתבם וכזמנם דהאי קרא גבי מצות עשיית פורי' כתיב ונ"ל נמי מיני' לקריאת המגילה מדכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ואיתקוש זכירה לעשיי' כדאמר לעיל ריש פירקין.

ולקמן רפ"ב דאלו קרא דאל היהודים ככתבם וכלשונם האי קרא לאו גבי מצות היום כתי' אלא גבי שלוח ספרים לעמוד היהודים על נפשם כתיב ואין זה ענין ללמוד מצות היום מכאן ואע"ג דכתיב שם ככתבם וכלשונם אין המקרא מדקדק בזה דכל היכא דכתיב כלשונם אצל כתבם הוי כתבם גופן של אותיות ולא לשון וכל היכא דכתיב כתבם לחוד שניהם במשמע וגדולה מזו מצינו בתורה גבי תיבת גרב כשהוא סמוך אצל חרם קורא לילפת גרב וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס גרב כדפירש רש"י בפ' אמור והוא מדברי הגמ' פ"ו דבכורו' (ד' מ"ד) והא דקאמר בשמעתין מ"ט משום דכתיב ככתבם וכלשונם משמע דמהאי קרא נ"ל לה"ק צ"ל דלא דק הגמרא כאן כיון דאינו עיקר מקום דין מגילה דהא ודאי מהתם א"א ללמוד על קריאת מגילה וכמ"ש ועוד דבריש פ"ב גבי הא דיליף רבא לקורא למפרע לא יצא מקרא דככתב' דגבי להיות עושין וגם גבי קרא ע"פ דבעי התם מנ"ל מוכח כדפי' ולבי אומר לי דהא דמייתי ללה"ק כאן מקרא דככתבם וכלשונם ט"ס הוא דמהתם לא מוכח מידי אלא מככתבם לחוד מייתי ליה ומהאי קרא דפי' והספרים טעו וסברו דמהאי קרא נ"ל וכתבו בספרים האי קרא דככתבם וכלשונם וליתא: דף ט' ע"ב אין בין כהן משיח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות.

וכתבו התוס' פי' כהן משיח שחטא בשוגג בדבר שזדונו כרת אבל לא מיירי בפר העלם דבר של ציבור דכתי' ביה הכהן המשוח דהא מרבינן בת"כ דאפילו כהן הדיוט יכול להביאו וכ"ש מרובה בגדים ואני אוסיף על דבריהם דאי פר הבא על כל המצות אין

הקרבתו כשירה אלא במשוח דוקא. א"כ הה"נ לשעירים דע"ז דשוים הם לכל דבר כדאמרינן בפ"ד דזבחים (דף ל"ט) החטאת אילו שעירי ע"ז ששוין לדין פר הבא על כל המצות.

א"כ במקדש שני דלא הי' משוח דיאשי' גנז צלוחית של שמן המשחה כדאמרינן בפ"ה דיומא (דף ל"ב) א"א להקריב פר הבא על כל המצות ושעירי ע"ז. והרי בפ"ק דהוריות (דף ז') אר"י הבאים משבי הגולה הקריבו פרים י"ב על ע"ז הביאום ושקל וטרי הש"סהתם הא אליבא דר"מ ור"י ור"ש דתיתי כוותיהו.

והשתא הא ר"ש פליג על ר"מ בהא דאין מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות ומתני' דאין בין משוח מוקי ליה רבא כוותי' בסוף פ"ג דהוריות (דף יב). והשתא לר"ש היכא משכחת לה לשעירי ע"ז במקדש שני כיון שלא הי משוח.

ובפ"ה דיומא (דף נ"ז) אמר ראב"י אני ראיתי ברומה פי' להפרוכת והי' עליה כמה טיפי דמים מפר העלם דבר כתבו התוספות שהקשה ריב"א והא בבית ראשון לא הוי פרוכת ובבית שני דהו' פרוכת לא הוי מקריבין פר העלם דבר כדתנן בפ"ק דמגילה אין בין כהן משוח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דכהן משוח מקריבו ולא מרובה בגדים.

ותירצו בבית ראשון הוי ובפרוכת דבבא. ודברי תימא הן שראה ראב"י טיפי דמים מבית ראשון קודם שגנז יאשי' שמן המשחה שהרי ראב"י הי' בזמן רשב"י ועמו הלך לרומי ע"פ מעשה שהו' ושם ראה הפרוכת בגנזי הקיסר וטיפי דמים שעליו כדאמרי' במסכת מעילה (דף ט"ו).

והרי הוא הי' כמה שנים אחר החורבן בית שני דכבר הי' מימות יאשיה שגנז שמן המשחה עד אותו זמן הרבה יותר מה' מאות שנים וא"א לשנים רבות הללו שיהי' הטיפת דמים ניכרות ולא נקנחו ולא נבלע א"ו בבית שני הי' מ"מ רש"י כריב"א ס"ל דתנן בפ"ק דקדושין (דף לז) הזאות נוהגת באנשים ולא בנשים ופריך הגמר' הזאה דהיכא אי דפרה אלעזר כתיב בה אי דפנים הכהן המשיח כתיב בה ופרש"י הזאה דפנים הזאות פרוכת ומזבח הזהב האמורים בפר כהן המשיח ופר העלם דבר של ציבור הכהן המשיח כתיב בה למעוטי הדיוט כ"ש נשים ומאי איצטרך ליה לתנא למתניתין אל מא סבירי ליה לרש"י דאין הזאת פנים כשירי אלא בכהן משוח והתוספות פירשו שם בשם הר"מ דאע"ג דפר העלם דבר מרבינן בת"כ דעבודתו כשירה אפילו בכהן הדיוט דמרבינן לי' מן ה' דהכהן המשיח אפ"ה מדאיצטריך קרא לרבוי' כהן הדיוט דכשר בה מכלל דפשיטא לתנא דנשים אינם כשירות בה מיהו פירש הר"מ מגומג' קצת דאי הזאות פני' כשירות

בכהן הדיוט מרבוי' דקרא ממילא שמעת מיני' דנשים אינן כשירות בה ול"צ לתנא למתני הא הת' תנן הקמיצות והקטרות והמליקות והקבלות נוהגין באנשי' אבל לא בנשים אע"ג דבכולהי כתיב בהדי' בני אהרן ולא בנות אהרן ואפ"ה תנא להו במתני' דאינו נוהג בנשים אבל לפרש"י דהזאת פנים אינו כשירה אלא בכהן משיח פריך שפיר דמאי ארי' דתנא ולא בנשים אפילו באנשים כהנים נמי אינו נוהג מיהו מדפריך אי דפרה אלעזר כתיב בה משמע כדפירש הר"ם כמ"ש התוס' שם.

ואין להקשות אהאי דפי' רש"י וריב"א דכהן משיח האמור גבי פר העולם הוא דווקא וא"כ הה"נ כהן משיח האמור גבי פר כהן משיח הוא דווקא ואין שני עבודת פרים הללו כשירים בכהן הדיוט אלא במשוח דוקא ובע"כ אינו קרב אלא ע"י עצמו דהא אין מושחין ב' כהנים גדולים כאחת כדאמר בירושלמי דהוריות ובפ"ז (ד' עד) דמנחות תני' והיתה לכהן כמנחה שתהא עבודתה כשירה בו פירש הכהן עצמו שחט' מקריב מנחת חוטא שלו ופריך והא מהכ' נפקא והא מהת' נפקא וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטא' בשגגה מלמד שכהן מתכפר ע"י עצמו ומשני אי מההיא ה"א ה"מ בשוגג אכל במזיד לא קמ"ל במזיד היכי משכחת לה בזדון שבועה והשתא ל"ל קרא לשוגג שמתכפר עי"ע הא מפר כהן משוח נ"ל דמתכפר עי"ע דבשלמא (מוכפר) [צ"ל והיתה לכהן] לחוד לא נ"ל דהשתא במזיד מתכפר עי"ע שוגג לא כ"ש דה"א (דוכפר) [צ"ל דוהיתה לכהן] מיירי משוגג לחוד דה' שמיעות קול דעדות חייב נמי על השוגג כדתנן רפ"ד דשבועות (דף ל) השתא דכ"ר (והיתה לכהן) כמנחה [צ"ל וכפר] לשוגג בע"כ אידך בזדון שבועה איירי וקמ"ל דאפילו מזיד מתכפר על ידי עצמו אבל הא ודאי תקשה קרא לשוגג ל"ל תיפוק ליה מפר כהן משיח דמתכפר על ידי עצמו וי"ל דאין דנין אפשר משאי אפשר דה"א שאני פר כהן משיח דא"א על ידי אחר אבל מנחת חוטא דאפשר ע"י אחר שהרי כל הכהנים כשירים להקריבו סד"א דעל ידי עצמו לא קמ"ל.

וכה"ג אמרינן בפ"ג דמנחות (דף י"ט) אליבא דר"ש דנ"ל שחיטה בזר כשיר' מוסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים ופריך אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ודחיק ההיא ל"מ אמרת ק"ו מה זריקה דעיקר כפרה לא בעי בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לא כ"ש וכ"ת אין דנין אפשר משא"א פירש שחיטה אפשר בבעלים זריקה לא אפשר דהא בעי כהונה גלי רחמנא ביוה"כ וכו'.

ה"נ דכוותיה: ולא לכהן הדיוט משום מעלין בקודש הקשו התוס' ל"ל ה"ט תפוק ליה כיון דראוי לכה"ג אי לאו משו' איבה א"כ אינו יכול לשמש בד' בגדי' דה"ל מחוסר בגדי'. ול"ל דלאחר מיתת ראשון קאמר דלא הוי כה"ג משו' איבה.

הא מודה ר"י שאם מת ראשון שני חוזר לעבודה ולי מש"ה לא אריא וי"ל הא דקאמ' כה"ג משום איבה היינו מחיים דראשון ובאירע בו פסול ביוה"כ אחר עוד הפעם אין ממנין אותו תחתיו שנית משום איבה והא לא תקשה דאס"ד דלר"י דינא כהדיוט א"כ מאי קאמר ר"י ומודה ר"י שאם עבר ועבד עבודה כשירה.

מודה למאן לאו לר"מ בר פלוגתי' ומהשתא בע"כ הא דמודה דעבר ועבד דכשירה היינו שעבד בח' בגדים דווקא דהא לר"מ שני כל מצות כה"ג עליו דאל"כ הא אמרי' בפ"ב דזבחים (דף י"ח) בני אהרן הכהני' בכיהונן. מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כה"ג ועבד עבודתו פסולה ש"מ לר"י נמי הרי הוא ככה"ג לכ"ד.

דהא לק"מ די"ל דהא דעבר ועבד דקאמר אליבא דר"י היינו שעבד בד' בגדים כהדיוט והאי ומודה לאו לר"מ קאמר אלא טעמא דנפשי' קאמר ואע"ג דס"ל דא"ר לכהן הדיוט אפ"ה בדעבד כשר אי עבד ובד' בגדים דווקא כהדיוט דלר"י דינו כהדיוט לכ"ד. מיהו מאי דפי' דוחק קצת לפ' כה"ג משו' איבה והיינו באירע לו פסול לכה"ג שנית ביוה"כ אחר דמה איבה שייך כאן כיון דאין כה"ג ראוי לעבוד בע"כ צריך אחר תחתיו מה לו אם זה משמש תחתיו או אחר ולא שייך כאן איבה והתוס' תי' דמש"ה ליכא קפידא כיון דע"פ ב"ד הו' אי לאו טעמא דמעלין.

מ"מ ק"ל מהא דאמ' בפ"ז דיומא (ד' ע"ב) דאמיר' דימי בגדים שכה"ג משמש בהן כהן משוח מלחמה משמש בהן ומייתי לה מקרא מיתב ר' כהן משוח מלחמה אינו משמש לא בד' ככ"ה ולא בח' ככה"ג ומפ' אביי כה"ג משום איבה כ"הד משום מעלין בקדש ל"ל ה"ט דמעלין בקודש הא כיון (דלר"ז) [צ"ל דלרב דימי] דמה"ת עובד בח' אי עבד בד' בלא"ה עבודתו פסולה דה"ל מחוסר בגדי' וי"ל דהא דקאמ' ר"ד כ"ה מה"ט דמעלין בקד' דווק'.

נ"מ אפי' עבר ממשיחתו ונתמנה משוח מלחמה אחר תחתיו אפ"ה אין עובד בד' משום מעלין בקדש מ"מ עדיין ק"ל דהא ודאי כהן גדול אע"ג דעבר ממשיחתו בקדושתו קאי דהא תנן בפ"ג דהוריו' (דף ט) משיח שעבר ממשיחתו ואח"כ חטא וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא כהן משוח מביא פר והנשיא כהדיוט ומ"ל התם מקרא.

אלמא משיח אע"פ שעבר אכתי בקדושתו קאי מש"ה מביא פר כדמעיקרא ושם בפ"ג (דף י) מבעי' לר"פ משיח שנצטרע מהו באלמנה ופשוט לי' מדתני' אין לי עבר מחמת קריו עבר מחמת מומו מנין ת"ל והוא וש"מ מהא דאפי' עבר מחמת מום וצרעת דאינו ראוי לעבודה כלל לעולם אפ"ה בקדושתו קאי: הלכך נ"ל לפרש דהא גופי' הא דאמרה תורה משוח שעבר אכתי קאי בקדושתו הוא מה"ט גופי' דמעלין בקודש ולא מורידן

ומש"ה פליג רחמנא בין משוח לנשיא דמשוח שעבר מביא פר ונשיא שעבר כהדיוט משום הא דנשיא מביא שעיר הא לאו משום קדושה הוא דהא קרבנו נעשה בחוץ כשל הדיוט אלא גדולתו גרמה לו לשנות גוף קרבנו משל הדיוט דהאי בשעיר והאי כבשה או שעירה וכיון שעבר עבר ודינו כהדיוט אבל משוח דקדושתו גרמה לו לשנות קרבנו שהרי פר כהן משיח נכנס לפני' מש"ה אע"פ שעבר לא פקע קדושתו דקדושת הגוף לא פקע בכדי כדאמר בפ"ג דנדרים [דף כט] גבי שור זה עולה ל' יום ומיני' ילפינן דלכ"ד אכתי בקדושתו קאי ולא פקע והא הוא גופי' מטעמ' דמעלין בקודש ול"מ אפי' היכא דאינו ראוי לקדושה ראשונה כגון שעבר מחמת מומו אפ"ה מצווה על הבתולה ומוזה' על האלמנה וכיון דהכי הוא הא דנקט ר"י כהן הדיוט משום מעלין בקדש הא מילתא גופא הוי טעמא דמדינא קדושות כה"ג עליו כשעבר ואי לא ה"ט הוי פקע לגמרי כשעבר: וכ"ת אי הא דמעלין בקדש מהא ריבוי' דכתיב גבי פר וכן גבי בתולה יקח ללמד דמשעבר בקדושתו קאי תרתי ל"ל ניליף חד מחבירו ועוד דהא ה"ל ב' כתובי' הבאי' כא' וא"מ לעלמא י"ל דצריכי תרווייהו דאי משו' דכ"ר גבי בתולה יקח ה"א מש"ה נוהג במשוח שעבר הואיל ונוהג נמי במרובה בגדים ומשוח מלחמה שמצווין על הבתולה כדאמ' התם אבל פר כהן משוח אינו נוהג בהם אפי' לר"מ דס"ל דנוהג במרובה בגדים מודה דבמשוח מלחמה אינו נוהג וה"א משעבר הרי הוא כהדיוט ואי הוי כתי' גבי פר דנוהג במשוח שעבר ה"א משו' דהואיל ואינו נוהג אלא במשוח בלבד ולא במרובה בגדים לרבנן דר"מ אלימא קדושתו הואיל ומשוח בשמן המשחה כדאמר בפ"ב דשבועות גבי אם נאמר משכן למה נאמר מקדש וכיון דאלימ' קדושתו קדש אף משעבר אבל הא דמצווה על הבתולה דנוהג נמי במרובה בגדי' ה"א דמרוב' בגדי' דלא אלי' קדושתו כ"כ אימא דמשעב' פקע קדושתו צריכא והשת' דכ"ר תרווייהו ילפינן במה הצד דמשוח שעבר שדינא ככה"ג לכ"ד ומשמש מה"ת בח' בגדי' וכ"ת תינוח לרבנן ואבל לר"מ דס"ל מרוב בגדי' מביא פר והוא דגבי בתולה ל"ל ת"ל מפר כיון דנוהג נמי במרובה בגדי'.

י"ל דר"מ לא דרש להאי והוא כר"ע דהתם לעבור מחמת מומו אלא כר"י ס"ל דאמר התם אחר שחלק הכתוב ריבה למשוח מלחמה א"נ אפ"ת ר"מ כר"ע ס"ל מ"מ הואיל ופר א"נ במשוח מלחמה ה"א דמשוח שעבר נמי קלישא קדושתי' ואינה מביא פר משעבר קמ"ל: וא"ת הא דא"מ בקדש נ"ל בפי"א דמנחות (דף צ"ט) רמ"א מדכתי' ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וי"ל דאי מהתם ה"א ה"מ בעודו בקדושתו דהת' מ"ל לענין לחם הפנים שביציאתו היה מניחן אותו על שלחן של זהב מה"ט דאמר הואיל והי' מונח כל השבוע על שלחן הזהב שבהיכל אם הי' מניחו ביציאתו על של כסף ה"ז הורד והרי

לחם הפני' קוד' הקטרו' הבזיכין עדיין בקדושתו לגמרי קמ"ל גבי פר ובתולה דלא ואי מהני ה"א ניהו דלא פקע קדושתו לגמרי בכדי ע"י שום סיבה מ"מ אע"פשהוא בקדושתו מותר לפחתו כבודו הראשון כמו גבי לחם הפנים משלחן של זהב לשל כסף קמ"ל מקרא דויקם דאפילו לכה"ג נמי לא וא"ת למאי דפי' דמה"ת משוח שעבר ראוי להיות כה"ג אם כן הא דאמרי' רפ"ז דנזיר (דף מ"ז) גבי מת מצוה משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים עדיף טפי פירש ויטמא מרובה בגדים למת מצוה ולא משוח דזה מביא פר וזה א"מ משוח שעבוד ומרובה בגדים מ"ב עדיף דעבד עבודה ואלו משוח שעבוד לאו בר עבודה הוא ופירשו התוספו' והמפרשי' דכר"י אתא דאמר שני א"ר לכה"ג והשתא כיון דמשוח שעבר מה"ת בר עבודה הוא ואין שום מעלה מה"ת למרובה בגדים עליו והא מעלה דמשוח מביא פר ולא מרובה בגדים מעלה של תורה היא לרבנן דר"מ והשתא האיך מעלה דרבנן דמ"ב על משוח שעבר דוחה למעל' של תור' דמשוח שעבר מביא פר ולא מרוב' בגדי א"ו הא דמשוח שעבר א"ר לעבוד' בכה"ג מה"ת הוא והואיל והוא מעלה של תורה וכן הא משמע להגמ' דמעלות שראוי לעבודה עדיפ' טפי מאידך מעלה דזה מביא פר וזה אינו מבי' וי"ל דכל הני מעלות דאמר' התם דזה עדיף מזה לענין לטמא למת מצוה אינן אלא מדרבנן דמה"ת כולן שווין וכיון דמשוח שעב' מדרבנן לאו בר עבודה הוא כלל אע"ג דמה"ת בר עבודה הוא ועדיף ממרובה בגדים לענין פר אפ"ה כיון דהאי עדיפותא מה"ת אינו לא מעלה ולא מוריד לענין טומאת מת אלא מדרבנן וכיון דהאי לאו בבר עבודה הוא כלל מדרבנן מ"ב עדיף מני' מדרבנן: רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי ובפ"ג דהוריו' משני רבא עוד ר"ש היא ובפר הבא על כל המצות ס"ל כרבנן דפליגי אדר"מ ובכהן שעבר ס"ל כר"מ דכל מצות כ"ג עליו ומביא שם מברייתא ומפני שארוכה היא וכאן אין עיקר מקום הלכות הללו אלא אגב גררא דאין בין תנא להו תנא במכילתין קיצר הגמרא ולא הביא לשנוי' דרבא הכא מ"מ משנויי דכולהו אמוראי שמעינן דסתם משנה זו אתיא כר"מ וק"ל כיון דסתם לן תנא כר"מ דשני כל מצות כה"ג עליו א"כ $ $ציור בספר$$ קשיא דר"י אדר"י דאמ' רבה בב"ח אר"י הלכה כסתם משנ' ואלו הכא אמר רבה בב"ח אר"י בב"ק דיומא (דף יג) הלכה כר' יוסי וכה"ג הרבה פעמים להגמ' דפריך הכי דר"י אדר"י ובחידושי למס' הוריו' יתבאר זה: אין בין במה גדולה לב"ק אלא פסחים ק"ל הא טובא א"ב וכדתנן בפ' בתרא דזבחים (דף קי"ב) מה בין במות יחיד לבמות ציבור סמיכה ושחיטות צפון ומתן סביב ותנופה והגשה: רי"א אין מנחה בבמה וכהן ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח ומחיצה לדמי' וריחוץ ידי' ורגלי' וכל הני א"נ בבמות יחיד שהיא במה קטנ' אבל נוהגין בבמות ציבור וכ"ע מודי' בכל הני כדמוכח

שם בגמ' ולא פליגי רבנן אלא אאין מנחה בבמה לחוד דלר"י ל"ש במה גדולה ל"ש במה קטנ' אין מנחה וה"ה דאין עופות בבמה בין גדולה ובין קטנה כדאמ' התם ולרבנן יש מנחה ועופות בבמה.

וי"ל דמתני' ל"ק דאין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא בעיקר קרבן מה שקרוב בזה ובזה אבלי' בתכסיס קרבן לא מיירי: שילה יש אחרי' היתר. ק"ל מדקאמ' יש אחרי' היתר מכלל דס"ל דבזמן שילה נאסרו הבמות והיינו דלא כר"ש דבפ"ב דזבחים (דף קי"ב) תנן באו לשילה נאסרו הבמות וכו' באו לירושלי' נאסרו הבמות ולא הי' להם היתר והיא היתא נחלה ובגמ' (דף קיט) יליף לה מדכתי' כי לא באתם עד עתה אל המנוחה זו שילה ואל הנחלה זו ירושלים ולמה חלקן הכתוב כדי ליתן היתר בין זה לזה ואח"כ אמ' תנא דבי ר"י זו וזו שילה רשב"י איזו וזו ירושלים ואמרינן בשלמא למ"ד זו וזו ירושלים אבל שילה הוי שריא במות היינו דכתיב ויקח מנוח וכו' אלא למ"ד זו וזו שילה ובמות הוי אסירין מאי ויקח מנוח ומשני הוראות שעה היתה אלמא לר"ש דא' זו וזו ירושלים ולא מיירי קרא כלל משילה ש"מ דבשילה הי' במות מותרות ומהשתא מתני' דקתני שבשילה יש אחרי' היתר הא בזמנה לא הי' היתר לבמות וע"כ דלא כר"ש.

א"כ אמאי לא דייק הגמ' רישא דאין בין במה גדולה לבמה קטנה ר"ש היא כדאמ' לעיל וסיפא דלא כר"ש כדדייק לעיל בה"ג גבי אין בין כהן משוח וא"ב כהן המשמש ואע"ג דבברייתא דלעיל מהא גי' ספרים דידן רש"א מנוחה זו ירו' נחלה זו שילה. ע"כ גי' משובשות היא ול"ג רש"א.

דא"כ קשה דר"ש אדר"ש וליכא למימר דב' תנאי הוי ואליבא דר"ש דכל כה"ג דרך הגמ' להקשות ולשנויי הכי. א"ו גי' משובשת היא אבל אין לשבש הא ברייתי' דתנא רשב"ג או' זו וזו ירושלים דודאי גי' זו נכונה דאמ' התם בסמוך דתני דבי ר"י בדרש"בי זו וזו ירו' וסי' משכהו גברא לגברי וה"ג רש"י שם והכי גרסי' התוס' בפ"ה דזבחים (דף לג) גבי זה וזה יסוד מערבי וא"כ קשה וי"ל דודאי היכי דב' בבות תכופות זו לזו כמו האי דא"ב כהן משיח וא"ב כהן משמש שפיר שייך להקשות רישא האי תנא וסיפא דלא כוותי' אבל בהא דא"ב ב"ג והאי בבא דקידושת שילה יש אחרי' היתר דמפסיק בניהם בהא דאין בין שילה לירו' וכו' לא שייך לאקשויי הכי אע"ג דהא גופא דבשילה אוכלים ק"ק ומ"ש בכל הרואה יליף ר"א התם (דף קיח) מפן תעלה עולתיך בכ"מ אשר תראה בכ"מ א"א מעלה. אבל אתה אוכל בכ"מ שאתה רואה והא א"א למילף אלא למ"ד דבהאי קרא שילה רמיזי. אבל רשב"י דאמ' זו וזו ירושלים לא רמיזי שילי הכא א"א ללמוד זה וע"כ הא נמי דלא

כר"ש אפ"ה נא דייק הגמרא לימא רישא ר"ש וסיפא דלא כר"ש משום דאיכא אמוראי התם דמייתי לה משאר קראי מולו תאנת שילה א"נ משאר קראי דהתם.
ולדידהו ר"ש נמי מודה בהא. מ"מ ק"ל דתנן התם באו לנוב וגבעון הותרו הבמות ק"ק נאכלין לפני' מן הקלעים קדשים קלים בכל ערי ישראל ופריך בגמרא מעשר שני נמי ליתני ומסיק הא מני ר"ש היא דאמר אף ציבור לא הקריבו אלא פסח וחובו' הקבו' להם זמן אבל חובו' שאין קבוע להם זמן הכא והכא ל"ק מעשר בהמה חובות שאין קבוע להם זמן ואיתקש מעשר דגן למעשר בהמה והשתא בשינה לר"ש דהותרו הבמות מעשר בהמה לא קרב כלל ומ"ד נאכל בכל ערי ישראל כמו בנוב וגבעון מהיקשא דמעשר דגן למעשר שני דנהי דלהני אמוראי דיפי מתאנת שילה ומשא' קראי י"ל דאהני לק"ק שנאכלין בכל הרוא' מ"מ אמעשר דגן לא אהני לאפוקי מהקישא דמעש' דגן למעשר בהמה והני קראי איכא לאוקמי אק"ק לחוד ולא אמ"ש וא"כ רישא דבבא דאין בין שילה לירו' נמי דלא כר"ש.
וצ"ל כיון דכבר דייק לה הגמרא כה"ג אהני בבא דאין בין כהן משוח וכהן המשמש ומוקי לה כתנאי א"נ רבי היא כדא' לעיל וה"נ איכא לשנוי בהא בבא דאין בין שילה לירו' לא חש תו לדייק בהא דאין בין שילה הסמוך לה דמילא משמע דא"ל הכא הכי:
דף י ע"א מקיש נחלה למנוחה מה מנוחה יש אחריה היתר ק"ל א"כ אי נחלה יש אחריה היתר איך קרא לירוש' נחלה כיון דאחרי' נמי יש היתר דא' בפ"ב דזבחים מפ' טעמא דקרי ירו' נחלת עולמים וכיון דלא קידשו אלא לשעתה אינו נחלות עולמים מיהו מדברי התוספות בפ"ב דשבועות [דף ט"ז] יש ללמוד תי' לקושי' זו דאמר התם גבי טומאות מקדש דכתיב את משכן ה' טמא ואת מקדש ה' טמא דאם נאמר מקדש ולא נאמר משכן ה"א על מקדש יהי' חייב שהרי קדושתו קדוש' עולם ופירש התוספות אפילו למ"ד לא קידשו לע"ל אפ"ה קרי לי' ק"ע שהאריך בקדוש' יותר א"נ שא"ר לחזור ולקדש אלא באותו מקום ק"ל ק"ע וה"נ י"ל דמה"ט קרי לי' נחלה: מתיב ר"מ קדושת ירו' אין אחרים היתר ק"ל מאי קושי' הא התם בפ"ב דזבחים פליגי תנאי בהאי קרא דאל המנוחה ואל הנחלה דאיכא למ"ד מנוחה זו ושילה נחלה זו ירו' ואיכא למאן דאמר זו וזו שילה ורש"א זו"ז ירו' והשתא הא דר"י דמקיש נחלה למנוחה בע"כ היינו כמאן דאמר שילה וירו' אמורין בהאי קרא אבל למ"ד זו"ז שילה או זו"ז ירושלים אין לנו לומר דירו' יש אחרי' היתר דהא ר"י ל"ק דיש אחרי' היתר אלא מהקישא הא לא"ה לא מיהו למאי דמקשה ממתני' דזבחי' משבאו לירו' נאסרו הבמות ניחא דהא קתני והיא היתה לנחלה ולעיל מיני' תנן באו לשילה נאסרו הבמות והיא היתה מנוחה אבל ממשנתינו דמותיב ר"מ

קשה מאי פריך דהא אע"ג דע"כ מתני' לא אתי' כמ"ד זו"ז ירו' דהא לדידי' בזמן שילה לא נאסרו הבמות כדאמר' התם וכמש"ל ואלו מתני' תנן קדושת שילה יש אחריה היתר הא בזמנו מיהו נאסרו הבמות מ"מ י"ל דמתני' כמ"ד זו"ז שילה ונאסרו הבמות בזמנה וירו' לא כתיבי הכא וליכא לאקשויי ירו' לשילה לפיכך אין אחריה היתר אבל מאן דס"ל מנוחה זו שילה ונחלה ירו' א"נ איפכ' כיון דשילה וירו' כתיבי בהאי קר' יש להקיש ירו' לשילה ויש היתר אחרי ירו' כמו אחר שילה וי"ל דודאי קוש' ר"מ אינו אעיקר מילתי' דר"י דאמר שמקריבין בבית חוניו בזה"ז משום דירו' לא קידשו לע"ל ומתני' תנן ירו' אין אחרי' היתר דהא איכ' לשמי כדאמ' אלא אמאי דיליף לה מהקישא פריך לה אמתני' דמתני' ע"כ לא אתיא אליבא דר' יצחק כמ"ד תרווייהו שילה וירו' רמיזי בהאי קרא דא"כ ירו' אמאי אין אחרי' היתה לדידך דמקשי' להו אהדדי וע"כ אליבא דר"י מתני אחי' כמ"ד דהא קרא לא מיירי אלא מחדא מנייהו והיינו כמ"ד זו"ז שילה לפיכך תנן שילה אחרי' הוא דיש היתר לבמות הא בזמנה היין אסירין דאלו למ"ד זו"ז ירו' שילה אפילו בזמנן שריין והרי אע"ג דקרא לא מיירי מירו' אלא משילה לחוד לתנא דמתני' קידשה לע"ל כדאמר' התם אליבא דמ"ד תרווייהו כתיבו בקרא למה חולקין הכתו' ליתן היתר בין זה לזה ואפ"ה תנן קדושת שילה יש אחרי' היתר אלמא מסברא בלא קרא ידעינן דאין שום קדושה אלא בשעתו ולא לע"ל וא"צ קרא להכי וקשיא לר"י ל"ל הקישא דירו' דיש היתר אחרי' הא בלא"ה מסברא ידעינן לה אע"ג דבלא מתני' ה"מ להקשות כה"ג מהאי תנא דא' זו"ז שילה ובע"כ קדושת שילה לכ"ע יש אחרי' היתר דמצינו בשמואל ושאול ודוד ושלמה שהקריבו בבמו' כדכתיבי בקר'.

מ"מ אלימא ליה לאקשוי' ממתניתן ועוד דממתני' פריך בפשיטות דתני בהדי' שילה יש אחרי' הית' דמשמע שנאסר ואח"כ הותרו ואלו פריך מהא ברייתא דזו"ז שילה הי' צריך להביא הני קראי שמצינו שהקריבו בבמות בתר שילה. וכ"ת מאי ק"ל לר"מ אדר"י אטו ליכא כלל מ"ד דקדושת ירו' קידשה לע"ל וע"כ לא מקיש ירו' לשילה ואפ"ה ס"ל מסברא הכי.

י"ל דלאו מסברא משמע לי' הכי אלא מקרא נ"ל דקלע"ל כדאמר בפ"ט דערכין (דף לב) מאשרירשו אבותי' וירשת אמר הכי אבל לר"י ודאי קשה דע"כ האי דרשה ל"ל ולמאי דפי' קושי' ר"מ ממתני' אינו (אלא) על עיקר דברי ר"י דאמר לא קידשה ירו' לע"ל אלא אהא דנ"ל מהקישא אהא לחוד פריך וקושי' שני' מהא דתנן שבאו לירו' נאסרו הבמות אכולהו מילתא פרין דש"מ אפי' למ"ד מנוחה זו שילה ונחלה זו ירו' אפ"ה לא מקיש וירו' אין אחרי' היתר ודלא כר"י והאי תנא נ"ל מקרא דמס' ערכין דירו' קלע"ל.

והשתא כ"ש דניחא טפי דאע"ג דאיתותב ר"י משום קושי' ר"מ אפ"ה פריך לי' מהא דתנן משבאו לירו' משום דקושי' ר"מ אינו אעיקר דבריו אלא אהא דנ"ל מהקישא לחוד אבל קושי' ב' מהא דתנן משבאו לירו' הוי תברא לכל דבריו מש"ה הדר פריך לה נמי מינ': ובהכי נ"ל מה שהקשו התוס' כיון דתנאי פליגי בהא דקלע"ל אמאי הדר בי' לימא אנא דאמ' כמ"ד לא קידשה דלמאי דהדר ביה היינו מהא דנ"ל הא דלק לע"ל מהקישא דבהא לא אשכחן דפליגי תנאי כדפי' ובסמוך יתבאר עוד: ומ"ט הדר בי' משום קושי' דרב מרי. הקשו התוס' כיון דתנאי פליגי מ"ט הדר בי' ועוד וכי מתחילה לא דע המשנה הלא הן שגורו' בפי כל ופי' בשם הר"ח דכו"ע מודו דמשבאו לירוש' נאסרו הבמות ושוב לא הי' להן היתר והני תנאי פליגי דמ"ד ל"ק תבר אף במקומו של מזבח אינו יוכל להקריב עכשיו. ומ"ד קידשו קסבר דבמקום מזבח מותר להקריב אבל לא בבמה.

מיהו לפי"ז צריך ליישב מא מייתי תנאי דפליגי בקידשו ול"ק כיון דלכ"ע לית להו לדר"י אלא שבכאן קיצרו ולא פי' כל הצורך. ובפ"ו דזבחים (דף ס"א) פי' ותנאי דמייתי הכא בקידשו ולא קידשו לא קאי אדר"י אלא רהיטא דגמ' הוא משים דאיירי אי קדושה ראשונה קלע"ל נקט בתנאי ומייתי פלוגתא דבתי ערי חומה דדמיא לקדושת ארץ דמשיוה להו אהדדי בפ"ב דערכין (דף ל"א) גבי ביאתם בימי עזרא לביאת' בימי יהושע ואע"פ דקושי' התוס' שהכריחו לפ' כן אינו הכרח כ"כ דמצינו בפ"ה דב"ב (דף פ"א) דא' שמואל מחייב הי' ר"מ אף בלוקח פירו' מן השוק דאיתותב מן המשנה [דף פ"ג] דמס' בכורים אלמא לא ידע המשנ' $$ציור בספר$$ גם מה שהקשו כיון דתנאי פליגי בהא אמאי הדר בי' אינו קושי' כל כך דלבתר דשמיע לי דסתמא דמתני' כמ"ד קידשו הדר בי' דק"ל הלכה כסתם משנה וגם למאי דפ' בסמוך לק"מ: מ"מ נ"ל עיק' כדברי ר"ח כמו שאכתו' בסמוך ואל תתמה על מה שפי' דאפי' למ"ד ל"ק אפ"ה במו' אסורו' ואמאי כיון דל"ק יהי' היתר הבמות.

דע"כ לאו הא בהא תליא דהא בפ"ב דזבחים נ"ל דשילה יש אחרי' היתר מדכתב רחמנא מנוחה זו שילה ונחלה זו ירו' ולמה חילקן הכתוב ליתן היתר בין זה לזה טעמא דחלקן הכתוב הא לא"ה ה"א דשילה אין אחרי' היתר במות. אע"ג דודאי לא קידשה לע"ל דהא ירו' נבחרה אחריה אלמא משחרבו פסקו קדושתה.

ואפ"ת דהא בהא תליא דכיון דלא קדשה לפיכך יש אחרי' היתר והא גופא דנא קדשה נ"ל מדחלקן ולא כתב אל המנוחה לחוד ומדכתב רחמנא נמי נחלה זה ירוש' ש"מ דבטלה קדושת שילה מדנבחר' ירו'. דאי לא בטלה א"א לקדש מקום אחר וממילא יש אחרי' היתר כיון דלא קדשה הא ליתא דא"כ לא הל"ל למה חילקן כדי ליתן היתר בין זה לזה

דהא ממילא נ"ל מדדרש מנוחה זו שילה ונחלה זו ירו' ש"מ דשילה לא קידשה לע"ל וממילא יש היתר אחרי'.
ועוד דמדקא' למה חילקן ש"מ דלאו מדכתב רחמנא נחלה זו ירושלי' ש"מ דקדושת מנוחה זו בטלה וממילא בע"כ יש היתר בין זה לזה אלא אע"ג דכתב רחמנא נחלה לירו' אי לא חלקן ה"א אע"ג דשילה לא קידשה לע"ל אפ"ה אין אחרי' היתר וכדפי' והאי חלקין נ"ל היינו מדכתב רחמנא אל המנוח' ואל הנחלה אל אל למה הל"ל אל המנוח' ונחלה.
אלא להכי כתב אל בין מנוחה לנחלה לחלק ניתן היתר בין זו לזו ואע"פ שמפי' רש"י ל"מ כן מה שפי' הוא מוכרח ועיקר: ונ"ל להביא ראיה לפי' ר"ח מהא דאמ' בפ"ק דחולין (דף ט"ז) לעולם שוחטין מאן תנא ומוקי לה רבה כר' ישמעאל דא' שבתחילה נאסר להם בשר תאוה כשנכנסו לארץ הותר להם ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאסורן הראשון.
לכן שנינו לעולם שוחטין. ופריך עלי' רב יוסף מעיקרא מ"ט איתסר משים דהוי מקרבי למשכן ולסוף מ"ט אישתרו משום דהוי מרחק' ממשכן וכ"ש השתא דאירחק להו טפי וכתבו התוס' לספרים דגרסי בפ"ג דמכות לעולם לא קידשה לע"ל א"כ לר"י היתרה הבמות.
וקשה דא"כ מאי קא' הכי לר"י דאירחקי להו טפי אדרב' איקרבת להו טפי כיון דהותרה להו הבמות $$ציור בספר$$ והשת' לפי' ר"ח ניחא דאע"ג דס"ל לר"י ל"ק אפ"ה קדושת ירוש' אין היתר הבמות אחרי'. וה"נ מוכח מהאי דפ"ק דע"ז (דף י"ג) דקא' רבא התם דבזה"ז שאין בה"מ קיים ולא קרינן תמים יהי' לרצון ל"ל בה משום מטיל מום בקדשים הואיל ול"ח להקרבה.
והשתא אליבא דמאן אמר' אי למ"ד קדשה לע"ל הא אליבא דידי' מקריבן אע"פ שאין בית והרי חזי להקרב' כדא' ר' יהושע בסמוך וכמו שחייב בזה ולר"י בפי"ג דזבחי' (ד' ק"י) משום דס"ל קלע"ל וראוי אל פתח אוהל מועד ה"נ לחייב משום מטיל מום ואי אליבא דמ"ד ל"ק כ"ש דחייב משום מטיל מום אם אית' דלמ"ד ל"ק במות מותרו' בזה"ז לגמרי הא חזי להקרבה כשהיא תם וכשנעשה בעל מום לא חזי להקרבה בבמה כדאמ' בשילהי מס' זבחים (דף קכ) קדשי במה קטנה המום פוסל בהם וכו' וכיון שכן הא ודאי המטיל מום בקדשי במה עובר משום מום לא יהי' בו כיון דקרינן תמי' יהי' לרצון אלא ודאי ש"מ דאפי' למ"ד לקלע"ל אפ"ה קדושת ירוש' אין אחרי' היתר במות ולפי"ז בזה"ז לא חזי כלל להקרבה אפי' מקום מקדש לא.
וכיון דלא קדשה לע"ל בטלה קדושתו והשתא מקום מקדש וכל העולם כולו דין במה עליהם והא אין זמן הזה היתר במות ולא חזי להקרבה ול"ל בה משום מטיל מום והא

דאמר רבא משום שנראה כמטיל מום ולא מום מעליא הוי אליבא דמ"ד דלא קידש' קא"ל. מיהו זה אינו ראי' אלא למאי דפי' התוס' בפ"ו דזבחים (דף ס"א) דהא דמחייב ר' יוחנן כרת בפי"ג דזבחים למעלה בזה"ז משום שחוטי חוץ ומפ' הגמ' טעמא משום דס"ל דקידשה לעתיד לבא דאי לא קדש' לא מחייב משו' שאין ראוי לבא לפתח אהל מועד דנדרו לגמרי אבל אי קדש' לא נדח' דיכול לבנות מזבח במקומו ויקריב עלי' וא"כ למ"ד קדש' מילת' דרבא דא' מפני שנראה כמטיל מום בקדשי' אתיא כוותיה כיון דאם יבנה מזבח במקומו יוכל להקריב עליו אפילו בזה"ז מום מעליא הוא ומאי מפני שנראה דקא' רבא ובע"כ לא אתי' מילתא דרבא אלא כמ"ד לא קדשה לעתיד לבא וש"מ דמכ"מ הבמות לא הותרו וכדברי הר"ח מש"ה קאמר רבא מפני שנראה כמטיל מום אבל אינו מום מעליא דאין ראוי להקרבה בשום מקום וכדפי': אבל למאי דתירצו התו' שם עוד דר"י מיירי בקטורת דלא בעי מזבח מש"ה נקיט המעלה בחוץ ולא השוחט משום דהשוחט צריך לזרוק ואפילו ר"י מודה דפטור דזריקה בעי מזבח דווקא כדאמ' התם.

ולפי זה א"ל דרבא דא' מפני שנראה כמטיל מום אליבא דמ"ד קדשה לע"ל קא' דנראה ולאו מום מעליא הוא דאע"ג דקדשה אפ"ה הואיל וליכא מזבח בנוי אין ראוי להקרבה אבל למ"ד ל"ק א"ל דראוי להקרבה ומום מעליא הוא ולא כדברי ר"ח: מ"מ נ"ל דיש מהכא ראי' לדברי הר"ח דהא אהא שנויי דמשני אבל בזה"ז דלא חזי להקרבה ל"ל בה פריך ההם ולהוי כמטיל מום בבעל מום אע"ג דלא חזי להקרבה אסיר.

פי' לר"מ בפ"ה דבכורות (דף לג) דאילו רבנן פליגי עליו התם וס"ל מטיל מום בב"מ מה"ת ל"ל בה. ומשני מטיל מום בב"מ נהי דלא חזי לגופי' לדמי חזי לאפוקי הכא פי' בזה"ז דלא לדמי חזי ולא לגופי' ומדפריך ולהוי כמטיל מום בב"מ והא לא אתי' אלא אליבא דר"מ דאילו לרבנן מטיל מום בב"מ מה"ת ל"ל בה והלכתא כרבנן כדא' התם בפ"ה דבכורו' אלמא דחיק הגמ' דתיתי הא דרבא ככולהו תנאי אע"ג דלית הילכתא כוותי' והשתא תקשה דמ"מ מילת' דרבא לא אתי' ככולי עלמא דלמ"ד נ"ק מאי מפני שנראה דקא' רבא הא מום מעליא הוא דהא ראוי להקרבה בכל מקו' כיון שהותרו הבמו'. אע"כ כדברי ר"ח דאפילו למ"ד ל"ק אפ"ה הבמו' אסורות והשתא לכ"ט אינו אלא נראה כמטיל מום דהא ל"ח להקרב' דלמ"ד קידשה בעינן מזבח וליכא ולמ"ד ל"ק אינו ראוי להקרבה בשום מקום: שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית כלומר שמקריבין במקום הבית אע"פ שחרב הבית כדמסיק טעמא מפני שק"ר קלע"ל וכן אוכלים קדשים קלים ומ"ש בירושלי' אע"פ שאין חומה מה"ט.

וק"ל א"כ תקש' מהא לר' יצחק דס"ל אי ק"ר ל"ק שמקריבין בבמה דמש"ה א' שמקריבין בבית חוניו בזה"ז והא משמע מדר' יהושע דאף במקו' בה"מ א"מ בזה"ז אי ל"ק מדיהב טעמא שמקריבין אע"פ שאין בית משום דקדוש' ראשונה קלע"ל והיינו במקום בית דאלו במקו' אחר הא כיון דס"ל קלע"ל כ"ש דגרע טפי וא"א להקריב במ"א וחייב כרת משום שוחט ומעלה בחוץ.

אע"כ שמקריבין במקום בית קאמר וטעמא משום דקלע"ל הא אי ל"ק אפילו במקום בית אין מקריבין וכ"ש במ"א והא לר' יצחק אי ל"ק אפי' בכ"מ כשר להקרבה כ"ש במקום הבית והא דר' יהושע נמי מתני' הוא בסוף מס' עדיות ומאי פריך ממשנתינו ומתני' מפי"ד דזבחים דלא אלים כולי האי די"ל דמתני' כמ"ד קלע"ל ור"י דאמ' כמ"ד ל"ק אבל האי דר' יהושע אלים טפי דמוכת להדי' דאפי' ל"ק אפ"ה ליכא היתר הקרבה כלל בשום מקום.

מיהו איכא למימ' דהאי מקריבין אע"פ שאין בית מיירי בקדשים שאין קריבין בבמות יחיד אפי' בשעת היתר הבמות כגון פסחי' וקרבנות צבור כדתנן בפי"ד דזבחים וכדאמ' לעיל גבי אין בין במה גדול' לבמ"ק. וכן הא דקדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים היינו דוקא משום דקלע"ל דאי ל"ק קדשי קדשים הנאכלין אין קריבין בבמות יחיד דכל שאינו נידר ונידב אין קריבין בבמות יחיד נמצא שאין חטא' ואשם קריבין בבמות יחיד וכן אין מנחה בבמה דמש"ה תנן בפי"ד דזבחים גבי גלגול נוב וגבעון הי' היתר הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וכדפי' רש"י שם ומ"מ אכתי סיפא קשי' לר"י דקאמר קדשים קלים ומ"ש אע"פ שאין חימה משום דקדושה ראשונה קלע להא אי לא קידשו קדשים קלים אין נאכלין אפילו בירושלים.

הא אדרבא אי לא קידשו נאכלין בכ"מ דכמו שמקריבן בכ"מ לר' יצחק ה"נ נאכלין בכ"מ וכדתנן התם גבי גלגל קדשים קלים נאכלים בכ"מ וגבי נוב וגבעון תנן קדשים קלים נאכלין בכל ערי ישראל והיינו בכ"מ דכמו שהקרבתן הותר בכ"מ הכי נמי אכילתן. והכי נמי קשה ממעשר שני דתני' שאוכלין אף על פי שאין חומה משום דקידשה לעתיד הא לאו הכי מ"ש אינו נאכל אפילו בירושלים.

ואי כר' יצחק דקדושה ראשונה ל"ק אפילו אחר קדושות ירושלים הוה ליה כמעיקרא דהותרו הבמות ה"ה לענין אכילת מ"ש חוזרין להתירן הראשון כמו קודם שנבחרו ירושלים שהיתה היתר הבמות ותנן התם גבינוב וגבעון שהי' שעת היתר הבמות ק"ק ומ"ש בכל ערי ישראל ה"ג התוס' שם בגמ' (דף קי"ט).

מיהו גם לגירסא זו לק"מ דהא אמר התם הא מני ר"ש היא דאמר ציבור לא הקריבו אלא פסח וחובות הקבוע להם זמן אבל חובות שאין קבוע להם זמן הכא והכא לא קרב ומעשר בהמה חובות שאין קבוע להם זמן ואיתקוש מעשר דגן למעשר בהמה אבל לר"י קרב. ואיכא למימר ר' יהושע כר"י ס"ל דאית לי' מ"ש נאכלים בנוב וגבעון דווקא ולא בכל ערי ישראל ולפי"ז דאי ל"ק ירושלים לע"ל א"א לאכול שם מ"ש אבל סיפא אכתי קשה לר"י מדקאמר ק"ק אע"פ שאין חומה ויהב טעמא משום קלע"ל.

הא אדרב' דאי ל"ק דכ"ש דקריבין ונאכלין בכ"מ. אע"כ דאפי' ל"ק ירושלים לע"ל אין אחריה היתר ומשנבחרה נסתלקו כל המקומות מהקרב' ואכילות קדשים לעולם אפי' לאחר חרבנה ומשחרב הבית גרע טפי דאפי' ממקומה פרחה קדושתה ודלא כר' יצחק לפיכך יהב טעמא ר"י דמקריבין ואוכלין במקומה משום דקידשו לע"ל הא לא"ה במקומו נמי לא ויש ליישב בדוחק ואין נ"ל: מכלל דר"א סבר ל"ק לע"ל.

ק"ל אפי' דס"ד דר"א סבר ל"ק אפ"ה א"ל דל"פ ר"א ור"י דהא ר"א מיירי מבנין שבימי עזרא שהי' אחר ק"ר דיהושע מש"ה ס"ל דקדושה ראשונה בטלה אבל ר' יהושע מיירי בזה"ז שהוא אחר קדושה ב' של עזרא מדקאמר שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלים וכו' משמע שמיירי בזה"ז שרשאין לעשות כן ובהא א"ל דאפי' ר"א מודה דקדושה ב' קלע"ל וכר"י דס"ל בפ"ח דיבמות גבי קדושת ארץ לענין מעשרות קדושה ראשונה ושני יש להן וג' אין להן וכ"מ בסמוך דלמ"ד קדושה ב' קלע"ל לענין מעשרות ה"ה לכל מילי אמר הכי ק"ר ושני יש להן ג' אין להן וי"ל דדייק לה מדיהב ר"י טעמא למילתא מפני שק"ר קלע"ל אלמא ס"ל דק"ר שקודם לעזרא לא בטלה ולאו אקדושת עזרא קאי שהיא קדושה ב': אלמא קסבר ק"ר קידש' לשעתה וכו' הכא מדמי הגמ' קדושו' הבית אי קידשו לע"ל אי ל"ק כהאי דבית חוניו דר"י וקדושות בתי ע"ח וה"נ מדמה להו אהדדי בפ"ב דשבועות (דף טו) וק"ל דבפי"ג דזבחי' (דף קי) אמר המעלה בזה"ז רי"א חייב ק"ר קלע"ל ור"ל א' פטור ל"ק לע"ל ורצה הגמ' לאוקמי בהא פלוגתא דרבי יוחנן כר' יהושע ור"ל אמר כר"א ודחי לה כדדחי בשמעתין ומשמע דנידחו דברי ר"ל לגמרי כיון דליכ' תנא דקאי כוותי' ואמאי לא מייתי לתנא דגבי בתי ע"ח דקאי כוותי' כדמייתי לה הכא ובפ"ב דשבועות.

ואפי' למאי דפי' התוס' בשם ר"ח אפי' למ"ד ל"ק גבי קדושת הבית מ"מ הבמות לא הותרו שוב משבאו לירושלים הא מ"מ המעלה בזה"ז בחוץ פטור למ"ד ל"ק הואיל וא"ר לפתח אוהל מועד בזה"ז כוון דל"ק ואין חייבין משום שחוטי חוץ דהא מהאי טעמא פי' הגמרא דטעמא דר"י דמחייב משום דס"ל קידש' דלא נדחה הקרבן לגמרי דיוכל לבנו' מזבח במקומו להקריב עליו אבל אי ל"ק אע"ג דאין אחרי' היתר א"ח עליו הואיל וא"ר לפתח

אה"מ כדפי' התו' בפ"ו דזבחי' (ד' ס): וכ"ת דמה"ט לא מייתי התם הא דגבי בתי ע"ח דמצא אלו וקידשו דלא ש"מ אלא דק"ר דיהושע בטלה אבל קדושת ב' דעזרא א"ל דלא בטלו כדשמעת לר' יוסי דאמר ירושה א' וב' יש להם ג' אין להם והא דר"ל דמעלה בזה"ז דה"ל אחר קדושה ב' פוטר אין ללמוד מהא דבתי ע"ת דא"כ היכא מייתי לה מדר"א דאמר כשהי' בונין בהיכל ורצה לומר דר"ל כר"א ס"ל הא מדר"א נמי לא ש"מ אלא ק"ר דיהושע בטלה דהאי כשהי' בונין בימי עזרא קאמר ואכתי א"ר מהא לבזה"ז דקדושת ב' דעזרא בטלה וי"ל דאין ה"נ דה"מ למידחי הכי דר"א דמיירי בק"ר א"ר לקדושת ב' דמיירי ר"ל אלא דניחא לי' למידחי מר מה דשמיע לי' כו' השתא לא פליגי ר"א ור"י כלל ועוד דלפי"ז אפי' ק"ר לא ש"מ אדר"א דבטלה ועוד הואיל והתם בפ"ב דשבועות דפליגי אמוראי בקדושת עזרא שהיתה שלא במלך ואורים ותומים אי קדושה דיהושע בטלה ועזרא קדוש קידש אי קדשה לע"ל ועזרא זכר בעלמא עביד ומ"ל פלוגתא דר"א ור"י והתם ל"מ למידחי אלא כה"ט דמר מה דשמיע לי כו' נקט לי' נמי בפ"ג דזבחים דאע"ג דהתם איירי מבזה"ז שהוא לאחר קדושה שני' דעזרא: למה מנו חכמים את אלו הקשו התוספ' הא לא מוכח מהא אלא דק"ר ל"ב והא איכא תנא דס"ל דק"ר וב' יש להן ג' אין להן ותי' אפי' למ"ד קדושת ב' ל"ב היינו דוקא לענין תרומה בזה"ז אבל לכל מילי אחרינא ודאי בטלה וק"ל דהא בפ"ט דערכין (דף לב) מפרש טעמא דמ"ד גבי בתי ע"ח לקלע"ל דכתיב והביאך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשת מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחידוש כל הדברי' הללו פי' מנו שמיטין ויובלות וקידוש בתי ע"ח כדאמר התם אף ירושתך כן והא מהאי קרא גופ' נ"ל לר"י דג' אין להם דדרש אשר ירשו וירשתו ירו' א' וב' יש להן וג' א"ל ש"מ דאין לחלק בין תרומה למילי אחרינא בהא מילת' והא מחד קרא נ"ל הכל: אבל קושית התו' בלא"ה לק"מ דהני תנאי דמייתי לאו אדר' יצחק קאי לישב דבריו דהא דר"י ליתא לכ"ע בלא"ה דאפי' למ"ד ל"ק אפ"ה אין אחר קדושת ירו' היתר לבמות אלא מילתא באפי נפשי' קא' דבקידשו ול"ק פליגי תנאי וכמש"ל בשם התוס' גופא ולפי"ז א"ל דקדושה ראשונה דיהושע מייתי להני תנאי ולא אקדושת שניי' דעזרא ונ"מ להא דאמ' בפ"ק דחולין דהרבה כרכים כיבשו עולי מצרים ולא כיבשו עולי בבל ותמהני על התוס' מאי ק"ל הא דר"י דבית חוניו לאחר קדושת שניי' היא כיון דהן בעצמן פי' הא דקא' הגמ' תנאי היא לאו אמילתי' דר"י דאיירי אחר קדושת שניי' קאי.

ומ"מ בעיקר דברי התו' שרוצה לחלק בין תרומה לשאר דברי' אפי' למ"ד קדושה אחרונה לא בטלה היינו דווקא לענין תרומה בז"הז אבל לכל מילי אחריני ודאי בטלה. מצאתי

להם עיקר מדברי הגמרא דיש לחלק בין תרומה למילי אחרינ אלא שמן הגמ' נראה להיפך ונעתיק מה שכתבתי בס' חובו' קרקע שלי.
הכי גרסינן בפ"ב דכתובו' (דף כ"ה ע"א) אמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחינהו לרבנן דבי רב דיתבי ואמרי אפי' למ"ד תרומ' בזה"ז דרבנן חלה דאוריית' דהא ז' שכבשו וז' שחלקו לא נתחייבו בתרומה ונתחייבו בחלה ור"ה אפיך להו התם אפי' למ"ד תרומה בז"הז דאורייתא חלה דרבנן דכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושבי עלי' וכי סליק עזר' לא לכולהו סליק ומשמע אפי' ר"ה דאפיך לה היינו מטע' דלאו כולהו סליק הא כולהו סליק בהא סברא מודה דלמ"ד תרומה בזה"ז דרבנן חלה דאוריי' ואיכ' למידק דהא ע"כ הא דקא' אפי' למ"ד תרומ' בז"הז דרבנן היינו כמ"ד בפ"ח דיבמו' (ד' פא) דאפי' קדוש' שניה של עזר' נמי בטלה והשתא תקשה דהא כמו דבטלה קדושת ארץ לענין תרומה פשיטא דבטלה נמי לענין חלה דמ"ש הא שניהם חובות קרקע הם ואינו נוהגין אלא בארץ כדתנן סוף פ' קמא דקדושין (דף לו) ול"ד לשבע שכבשו וחלקו דנתחייבו בחלה ש"ה דמשבאו לארץ מיד נתחייבו בכל המצות התלויין בארץ כדתנן בפ"ק דערלה עת שבאו אבותינו לארץ מנאו נטיע פטור נטעו אע"פי שלא כבשו חייבי' אבל בז"הז למ"ד תרומה דרבנן היינו משום דבטלה קדושת הארץ לגמרי א"כ כל חובות קרקע בטלה ושוה לח"ל וממילא לענין חלה נמי בטלה דהא א"נ אלא בארץ ואיך ס"ד דחלה נוהגת מה"ת בזה"ז הא כמו שא"נ בח"ל בא"י נמי א"א לומר שתנהג: ונ"ל דהאי למ"ד תרומה בז"הז דרבנן לאו משום דבטלה קדושת הארץ קאמר אלא קדושת הארץ לא בטלה וכמ"ד קדושה שניה דעזרא לא בטלה ומ"מ תרומה דרבנן והיינו טעמא דהא דקאמר בז' שכבשו ובז' שחלקו נתחייבו בחלה ול"נ בתרומה פרש"י משום שתלה הכתוב המעשרות במנין שני השמיטת דכתיב בשנה השלישית שנת המעשר ושביעית לא מנו אלא משכבשו וחלקו והרי רבי דרש בפ"ק דמ"ק (דף ב') וזה דבר השמיטה שמוט (בג') [צ"ל בב'] שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע דהיינו יובל.
ואחת שמיטת כספים ובזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים. ובזמן שאי אתה משמש קרקע א"א משמע כספי'.
ובזה"ז שאין יובל נוהג דהא אין כל יושביה עלי' משמט כספי' פי' דאין שביעית המשמט' כספי' נוהג. הכי פי' ר"ת בתוס' פ"ק דקידושין [ד' לא].
וכיון דאין שביעית נוהג בזה"ז אין נוהג נמי מה"ת תרומות ומעשרות כמו דלא נוהג מה"ת בז' שכבשו ושחלקו: וכ"ת הא ר' ס"ל שביעית בזה"ז דרבנן ואפ"ה ס"ל מעשר מה"ת מדהתיר בפ"ק דחולין את בית שאן משום דקדושת יהושע הוא ובטלה מכלל

דקדושת עזרא לא בטלה יש לומר לעול' לר' מעש' בזה"ז דרבנן כמו שביעי' ומ"מ בקדושות עזרא נוהג מעשר מדרבנן כמו שביעית אבל בקדושת יהושע שלא קידשו עזרא אין נוהג שביעי' אפי' מדרבנן כדמשמע במס' ידים דקאמר הניחו כדי שיסמכו עניים עליהן בשביעית ש"מ דא"נ בהן שביעית והא מיירי בעמון ומואב שכבשו מסיחון שקידש' יהושע כדפיר"שי ושאר מפרשים אע"פ שר"ת לא פירוש כן.

מיהו ה"מ במקומות הקרובים לקדושת עזרא אבל במקומות הרחוקים מקדושת עזרא כגון בית שאן אע"פי שקידש יהושע לא גזרו על המעשרות כמש"כ התוס' בכ"מ דל"ג על תרומות ומעשרו' בח"ל אלא במקומו לא"י. והשת' ניחא הא דקא" התם גבי בית שאן שהתיר ר' משו' דס"ל קדוש ראשונ' לא קדש' לאו למימר' דבשאר א"י הי' נוהג בה תרומו' ומעשרו' מה"ת אלא דאם קידש' לע"ל אין לחלק בין קדושות עזרא לשל יהושע וכמו שגזרו על של עזרא על התרומו' ומעשרו' בזה"ז ה"נ על של יהושע דדא ודא אחת היא כיון דבזמן שהשביעית נוהג קדושתן שוה לכל דבר וגם בזה"ז הן שוין לכל דבר שא"נ אלא בארץ כלקט שכחה ופיאה וכיוצ' בהן וכיון שכן דלר' דס"ל דאין שביעית נוהג בזה"ז ממילא תרומה נמי א"נ מן התורה והיינו דמייתי מז' שכבשו וז' שחלקו דאינו נוהג תרומות ומעשרות מה"ט גופי' הואיל ולא נהג שביעית דהא בהא תלי' כדפי' אבל חלה דלא תלי' בשביעית כדמצינו בז' שכבשו וז' שחלקו דלא נוהג שביעית ואפ"ה בחלה נתחייבו וה"נ בזה"ז נתחייבו בחלה מה"ת בא"י כיון דלא בטלה קדושת הארץ ור"ה אפיך לה דאפי' למ"ד תרומה בזה"ז דאורייתא והיינו רבנו דפליגו עלי' דר' וס"ל שביעית בזה"ז מה"ת חלה דרבנן אע"ג דלא בטלה קדושת שניה של עזרא אפ"ה כיון דקדוש' ראשונ' דיהושע בטלה שוב לא נתחייבו בחלה בקדושה של עזרא כדמסיק וכי סליק בימי עזרא לא כולהו סליק כן הי' נראה לפרש לכאורה:מיהו ק"ל הא דאמר' בפ"ה דנדה (דף מו) וסבר ד"י תרומה בזה"ז דרבנן והא תניא בסדר עולם אשר ירשו אבותך וירשת ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישי' אין להם ומשני ר"י תנא לה ולא סבר לה השתא ל"ל לדחוקי בהכי אפ"ת סבר לה דקדושת עזרא לא בטלה אפ"ה תרומה בזה"ז דרבנן דס"ל כר' דשביעית בזה"ז דרבנן וממילא תרומה נמי אדרבנן וכי קאמר ירושה ג' אין להם לשאר מילי התלויין בחובת קרקע חוץ מתרומה וקמ"ל דקדושת עזרא לא בטלה והא ל"ל דע"כ לרבי יוסי ממן שאין כל יושבי' עלי לא בטלה מצות יובל לגמרי ואסור בכל עבודת קרקע ופירותי' הפקר ופטור מן המעשרות שהרי קרא דלכל יושבי' גבי קריאת דרור כתיב שהוא שילוח עבדים כדכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושבי' ואין לנו ללמוד מהאי קרא דבעינן כל יושבי עלי' אלא לענין שילוח עבדים לחוד דבזמן

שכל יושבי' עלי' הוא דקראתם דרור ולא בזמן שגלו מקצתן אבל לשאר מצות יובל אין לנו מכאן שאין נוהגין בזמן שאין יושבי' עליו.
והא דקאמר התם בשילהי ערכין משגלו שבט ראובן בטלו היובלות משום דאין כל יושבי' עליו וע"כ כר' יהודא או כרבנן אתי' דאמרי בפ"ק דר"ה (דף ח) דשילוח עבדי' מעכב לכל מצות יובל דר"י דריש התם יובל היא יכול אעפ"י שלא שלחו ת"ל היא דשילוח עבדי' מעכב לכל מצות יובל וה"נ לרבנן דס"ל שלשתן מעכבות בו הא שילוח א' מהן.
אבל ר' יוסי דס"ל התם יובל אעפ"י שלא שמטו אעפ"י שלא שלחו ואין מעכב אלא תקיעת שופר לחוד א"כ אע"ג דאין יושבי' עלי' ואין שילוח אפ"ה יובל לכל מצותו נוהגות ולא בטלה אעפ"י שאין שילוח הא שילוח לר' יוסי אין מעכב בו וכמו שאם לא שלחו בזמן שהשילוח נוהג דהיינו בזמן שכל יושבי' עלי' אינו מעכב ליובל ה"נ בזמן שאין יושבין עליו דליתא למצות שילוח לגמרי אפ"ה אינו מעכב למצות יובל דהא ליתא דא"כ מאי פריך התם אר' ישמעאל בר"י דדריש הת' מקרא של תורה דמקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע לענין דמנו שמיטין ויובלות וקידשו בתי ע"ח מהא דתניא משגלו שבט ראובן בטלו היובלות מטעם שאין כל יושבי' עליו ודחיק התם לשנויי מנה יובלות לקדש שמיטין ומאי קושי' נימא ר"י בר"י כאבוה ס"ל דאין שילוח מעכב ליובל ואע"ג דבטל שילוח בזמן שאין כל יושבין עלי' אפ"ה יובל לכל שאר מצות לא בטל א"ו בהא אפי' ר"י מודה דע"כ לא קאמר ר"י דאין שילוח מעכב ליובל אלא בזמן שכל יושבי' עליו דראוי ואפשר לקיי' מצות שלוח אבל בזמן שאין יושבי' עלי' דא"א לקיים למצות שילוח כל עיקר מודה דמצית שילוח מעכב ליובל לגמרי.
כדאמרינן בכל דוכתא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שא"ר לבילה בילה מעכבות בו. וא"כ כיון דלר"י נמי אין נוהג בזמן שאין כל יושבי' עלי' הדרא קושי' לדוכתא מאי פריך וסבר ר"י תרומה בזה"ז דרבנן הא תנא בסדר עולם דירושה שלישית אין להם מאי קושי' דילמא תרומה שאני דתלי' בשביעית וס"ל כרבי דמקיש שביעית ליובל ותרומה לשביעית וכיון דשביעית בטל ה"ה תו"מ התלויין בזמן השמיטה בשביעית א"ו ליתא לה ט דפרי' ואכתי תקשה הא דפ"ב דכתובות ע"כ כתבתי שם: מצאו אלו וקידשו. בפ"ט דערכין שם פי' רש"י במסכת שבועות (דף יו) מפ' דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין וב' תודות אחריהן וכו' ותימה לי הא התם מקדושת דירוש' אייריי שתהא קדושה לאכילת ק"ק ובמ"ש אבל לענין קדושת ע"ח א"צ הא יעוד שאין ענין תודה לענין קדושת ע"ח שהרי אמ' התם (דף טו) אין עזרה מקודשת אלא בשירי מנחה מ"ט כירוש'

מה ירו' דבר הנאכל בה ויוצא ממנה נפסל אף עזרה וכו' וכיון דטעמא מש"ה הוא בשאר ע"ח ל"ש ה"ט דהא תודה אינו נאכלת בהן ואדרבה בביאתן לתוכן נפסלת ביוצא כיון שיצא חוץ לירו'.

ובפ"ב דשבועות כתב רש"י לא פי' לי במה מקדשין ערי א"י: ול"נ דקדוש' ערי א"י ה' בפה מפי ב"ד: ומדקא' מצאו אילו וקידשו משמע לי דמ"מ לא מהני קידוש שני שבימי עזרא אלא לאותן ערים שהי' מוקפות חומה כבר בימי יהושע אבל למוקפין חומה לאחר מכאן לא. אלא שמדברי הרמב"ם נרא' שקידוש עזרא אהני אפי' למו"ח שבימיו אע"פי שלא היו מוקפות חומה מימות יהושע.

שכתב [בפי"ב מ"ה שמיטה] כיון שגלו בחורבן ראשון בטלו קדושת ערי חומה שהי' בימות יהושע כיון שעלו בימי עזרא בביאה שניה נתקדשו כל הערים המו"ח באותו העת וק"ל הא ר' ישמעאל בר"י אמתני' דפ"ט דערכין (דף לג) קאי לפרושי דלמה מנו חכמים את אלו דתנן התם ועלה קאמר כשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום אבל ראשונים בטלו והתם תנן עיר שגגותיה חומותה ושאינה מו"ח מימות יהושע ב"נ אינו כבתי ערי חומה עוד תנן התם אילו הן בתי ערי חומה ג' חצירות של ב' בתים מו"ח מימות יהושע ב"נ כגן קצרה כו' עד וירושלי'.

אלמא אע"ג דמנה את אילו משום קידוש ב' של עולי בני הגולה אפ"ה (מה"ע) חלה קדושת בתי ערי חומה דידהו הואיל ומו"ח מימות יהושע הא לאו הכי ק ידוש בני הגולה לא מהני הכי. ואפשר שהרמב"ם נמי סבר דל"מ קידוש ב' דעזרא אלא לערים שהי' מוקפו' חומה בימי יהושע ומה שכת' נתקדשו הערים המו"ח באותו העת היינו לומר דתרתי בעינן דאע"פי שהי' מוקפות בימי יהושע אי אינו מוקפות נמי בשעת קידוש ב' דעזרא ל"מ להו קידוש ב'.

אלא שמפשט דבריו נר' דאמוקפות חומה באותו עת לחוד קפיד דאל"כ הל"ל ג"כ דבעי נמי מוקפו' תומה מימות יהושע א"ו אמו"ח בימי עזרא לחוד קפיד וסגי בהכי. ומ"מ לפי סוגית הגמ' משמע כדפי' דקידוש ב' דעזרא לא אהני אלא לאותן שהי' מוקפות בימי יהושע וא"ל נמי דבמוקפות בימי יהושע לחוד סגי אעפ"י שאינו מוקפות בימי עזרא ואע"ג דלהאי תנא קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד מדצריך לחזור ולקדש בביאה ב' והרי למ"ד ל"ק באין לה חומה עכשיו אזדא קדושתי' דמע יקרא כדמוכח מהא דמוקי לה לברייתא ב' כר' אליעזר בר"י כ"ש דלא חל עלי' קדושה חדשה.

מ"מ אהני קדושה דעזרא לכשיקפו לה חומה הא לה קדושת ע"ח לכל דבר הואיל והיתה מוקפות בימי יהושע אבל בהיקף דבימי עזרא לחוד לא סגי ובסמוך יתבאר עוד זה:

ורמינהו אר"י פי' רש"י מסקנא דמילתא דאמר לעיל הני תנאי פליגי בקלע"ל. וק"ל למה דחק לפ' כן הא כבר איכא תנא דהא ר"י דא' מקריבין אע"פ שאין בית דס"ל קלע"ל אלא דהגמר' ר"ל דר"א ס"ל ל"ק כר' יצחק ודחי לה רבינא דר"א נמי מצי סבר קידשו והשתא לבתר דאיית' הא דר"י ב"י וס"ל ל"ק כר"י כבר קם לן תנאי דפליגי בהא אי קידשו אי ל"ק והאי ורמינהו מילתא באפי נפשי' למירמי דר"י אדר"י ולאו אדלעיל קאי דקא' תנאי ובפ"ט דערכין נמי רמי לה מיהו לישנ' דגמ' דקא' אלא כהני תנאי ול"ק אלא כהאי תנא משמע דרצה להביא ב' תנאי חדשי' אחד ס"ל קידשו וא' ס"ל ל"ק ואפשר שרצה להביא ב' תנאי דפליגי בחדא מילתא דבתי ע"ח בהא דקידשו ול"ק: דף י' ע"ב כל המצות הללו נוהגין בהן פי' רש"י כל המצות הנוהגין בבתי ערי חומה שילוח מצורע וק"מ בט"ו והבית חלוט בה בסוף שנה מה שפי' לענין ק"מ בט"ו מיירי כבר תמהתי עליו לעיל בפ"ק (דף ג).

ובפ"ב דשבועות (דף טו) פי' דנ"מ נמי שאין עושין מגרשיהן שדות גם על זה אני תמה דמה ענין הא לעיר מוקף חומה מימות יב"נ והא סתמא תנן בספ"ט דערכין (דף לג) אין עושין שדה מגרש ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש וסתמא אכל עיירות קא' ולא אמוקף חומה מימות יב"נ לחוד. ועוד דה"ט שלא להחריב את נוי העיר ולפי"ז כל העירות שוין בזה ועוד הא דקתני סיפא בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש וכו' ובגמ' יליף מקרא דשדה מגרש עריהם לא ימכר והיינו לא ישנה והא בערי הלוים מוקף חומה מימות יב"נ למ"ל כדפריך התם אקרא דגאולת עולם תהי' ללוים בתי ע"ח ללוים מי אית להו והא תניא ערים הללו אין עושין אותם לא כפרים קטנים ולא כרכי' גדולים אלא עיירות בינונים פי' בלא חומה.

ודחק התם לשנוי כגון שנפלה להם הן ומגרשיהן פי' כשהן מוקף חומה ואע"ג דקיימ' למסתרינהו סד"א אדמסתתרי אי מזדבני לחלטו קמ"ל וה"ט אין שייך כ"כ גבי הא דלא ישנה: אשר לא חומה אעפ"י שאין לו עכשיו משמע למ"ד קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל לא דריש לא אע"ג דכתב רחמנא לוא באלף.

וק"ל דבספ"ג דחולין (דף ס"ה) תניא גבי סימני חגבים אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזוחל מותר. ראב"י אומר אשר לו כרעיה פי' לוא בא' כתיב אעפ"י שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז אלמא כ"ע דרשי כה"ג ומ"ש הכא גבי לוא חומה דאיכא למאן דלא דריש לי'.

והתוס' פי' התה דה"ט דדרשינן הכא והתם להני לוא בא' כאילו כתיב בוי"ו לחוד משום דמוכח דביש לו חומה דבע"ח מיירי קרא וביש לו כרעים דהוא סימן טהרה מיירי קרא

ובע"כ לא בא' דכתב רחמנא גבייהו בא"ל עכשיו אתיא והשתא קשה הא דפרישית ועק"ל דהתם פי' התוס' גבי אשר לא יעדה והפדה דכתיב בא דרשינן כאילו כתיב בוי"ו ונפקא לן מינ' בספ"ק דבכורות דמצות יעדה קודם למנות פדייה דה"ט דל"ל למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה מיירי דאם יעדה היתה צריכה גט גם לא הי' צריכה פדיית אב שבשעת יעוד פקע שיעבוד שפחות מינה אלמא כיון דמוכח דרשינן שניהם לו בוי"ו למצות יעוד ולא בא' נמי והא כ"ע מודו דל"מ מאן דפליג אמצות יעוד ומ"ש הכא דפליגא: מיהו מהא לק"מ דכיון דמוכח לידרוש לא בא' כחו לא בוי"ו דאל"כ ל"ל למיכתב כלל לאשר לא יעדה פשיטא דאם יעדה ל"ש פדי' כ"ש דאי אמרת דהאי לא מידרש כאילו כתב בוי"ו לחוד דא"כ תקשה מאי והפדה הא ל"ש פדי' אחר יעוד ובע"כ מה"ט גופי' צ"ל דלא בא' נמי במשמע אבל באין לא חומה משמע לי' למ"ד ל"ק לע"ל דלא דרשינן להאי לא בי"ו וא' אלא בוי"ו לחוד בע"כ מהאי עמא דפי' התוס' אבל אינו מוכרח למידרשי' נמי בא' לאין לו עכשיו.

אבל מהא דא"ל כרעים וודאי קשה דוודאי נמי אין הכרח למדרשי' אלא בוי"ו לחוד ואפ"ה דרשינן לי' נמי בא' לכ"ע לא"ל עכשיו ומ"ש גבי אין לו חומה איכא מ"ד דלא דרשינן לי' ללא בא' נמי: וי"ל כיון דל"ק לע"ל נ"ל מקר' בספ"ט דערכין (דף לב) מאשר ירשו אבותיך וירשתה מקיש ירושתך לירושת אבותיך בע"כשבקי' לקרא דלא חומה בא' לחרבה חומרה שבימות יב"נ וחזר והוקפ' בחומה חדשה וקידשוהו דהא וודאי מהני לכ"ע אפי' למ"ד צ"ק לע"ל כדאמרינן הכא למה מני את אילו בשעלו בני הגול' מצאו אלו וקידשום והא א"י כולו היתה חריבה ולא היתה בה שום עיר מק"ח לאחר שחרבה דהא מה"ט תלו קריאות מגילה בט"ו במק"ח מימו' יב"ן ולא במוקף בימי הנס מפני כבוד א"י שהיתה חריבה בימי הנס שלא תהא נידונת כפרזי' כדא' בירו' וכדפי' לעיל.

אלא ע"כ קדושת חומה חדשה מהני אף על פי שאותו חומה לא הי' בימי יב"ן כיון שהיה לה חומה אחרת בימיו מהני. וכן כתבו התוספות לעיל (דף ד') גבי כרך שחרב ולבסוף ישב דחרבו חומותיו ולבסוף הוקף אי קידשו קדושה שנית מהני אפילו למ"ד לא קידשו לע"ל ומנ"ל הא דחומ' חדשה מהני לה קידוש כיון דקרא קפיד אמק"ח מימות יב"ן דווקא.

אע"כ מא"ל חומה בא' נ"ל הא ודריש לה דלאו אין לו חומה השתא קא' אלא בשהי' לה זמן שלא היתה מק"ח דהשתא אם נתקדשה מהני לה להיו' נידונית בע"ח. אבל באין לו חומה לגמרי השתא לא דהא גלי קרא דוירשת דל"ק לע"ל אבל ראב"י לא דריש התם לוירשת להקיש ירושתך לי"א.

לי"א מ"ל לדרש' דקרי לא בא' לאין לו עכשיו כלל וקידש לע"ל. אבל התם גבי לא בא' דאין לא כרעים א"א למדרש כלל בע"א אלא לא"ל עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן: מ"מ אכתי קשה לי דבפ"ב דע"ז [דף לט] תניא גבי סימני דגים אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשיר בשעה שעולה מהים כו' מותר.

ופי' התו' בשם ר"י דנ"ל הא מדכתי' אין לו סנפיר וכו' עיין עליו אם יש לו עכשיו או עתיד לגדל אח"ז כדדרשינן ובן אין לו עיין עליו וה"ט דדרשינן הכי מדלא כ"ר ובן אן לו בלא יוד כדכתי' מאן בלעם מאן יבמי כדאמר בפ"ק דקדושין [דף ד'] ומה"ט דריש התם מאין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר דכסף קדושין לאביה הוא וא"כ ה"נ דכתי' ובתי ע"ח אשר אין לא חומה סביב מדכתי' אין בי' עיין עליו: ובשלמא לראב"י דדריש מא"ל חומה לא"ל עכשיו יש לומר דצריכא אין ולוא דמחדא ה"א דקרא לא מרבה אלא לחרב ולבסוף חזר והוקף ונתקדש וע"ד שפי' אליבא דמאן דפליג עלי' השתא דכ"ר שניהם ע"כ חדא ללא הוקף כלל אתא דק"ר קלע"ל ומהשתא מסתברא לי' דלא לא"ל עכשיו כלל אתא דפשטא דקרא הכי משמע אבל מ"ד ל"ק לע"ל ואין לו עכשיו אין לו דין ע"ח בשלמא חד קרא אתא לחזר והוקף ונתקדש לאחר יב"נ אבל אידך קרא ל"ל וכ"ת דלא דריש אן אין א"כ עיין לו דזרע פסל פוסל מן התרומה וכן דבן ממזר פוטר מן היבום בפ"ב דיבמות מנ"ל ולא מצינו מאן דפליג אהני דרשי: וי"ל דודאי אין ביוד אורחא דקרא הוא ובהרבה מקומו' כתיב ביוד ולא אתא לדרשא מיהו כל היכא דאיכ' למיטעי ולמימ' דאתא לדרשא אם איתא דלאו לדרשא אתא ה"ל למיכת' אן כמו מאן בלעם מאן יבמי והשתא לת"ק דצ"ל מירשו אבותיך וירשת דלא קידש לע"ל מהשתא בע"כ א"א למיטעי ולמדרוש לא"ל עכשיו תו לא קפיד קרא בין אין לאן וכה"ג פי' התו' רפ"ק דברכו' [דף ב] גבי ובא השמש וטהר טהר יומא דפריך אימא טהר גברא ומשני א"כ לימא קרא ויטהר מאי וטהר טהר יומא וכתבו התו' ואע"ג דבכ"מ כתיב וטהר ולא ויטהר ש"ה כיון דאיכא למיטעי הל"ל ויטהר ולא וטהר והיינו ע"ד שפי' ולמאי דפרישת בסמוך דאיכא לא בא' דמשמע נמי כלו בוי"ו אלא בל היכא דאיכא למטעי דרשינן לי' נמי א"ש דבהאי לא דסי' חגבי' כיון דאיכא למטעי דרשינן לי' משא"כ לא דא"ל חומה לת"ק דלא אתי למטעי וכדכתיבנא: ויהי בימי שפוט השופטים א"י למה הקדים האי קרא דד"ק לקראי של תורה טובא דמייתי בתר הכי וגם הכא לא חשיב הני ויהי דאחז ויהויקם דח"ל ר"א במסקנא דה' ויהי בימי מיהו בהא דהקדים קרא דויהי בימי שפוט

השופטים לקרא של תורה א"ל דצרות רעב שבימיהם אלים טובא כדאמ' בפ"ק דב"ב רעב קשה מחרב לפיכך אקדמיה: נביאים דאר"ל כו' וכתיב חזון ישעי' בן אמוץ.
כלומר ואמרינן לקמן בפרקין כל ששמו ושם אביו בנבוא' בידוע שהוא נביא ב"נ א"כ ישעי' ואביו שניה' הי' נביאים והיינו נביאים שיצאו מתמר מ"מ ק"ל דבספ"ב דסוכה [דף כז] אמרינן אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו נביאים שבט יהוד' ובנימין העמידו מלכים ע"פ נביאי' משמע דמשבט יהוד' לא יצאו נביא' והיכי אמר' דישעי' ואביו שהיו נביאי' יצאו משבט יהוד' ושמא י"ל אגב דנקט גבי שבט בנימין שהעמיד מלך ע"פ נביא את שאול ע"פ שמואל אבל נביא ממש לא העמיד נקט נמי גבי יהודא הכי דהאמת הכי הוי שהעמיד דוד ע"פ שמואל ומיהו ביהוד' הוי נמי מילתא אחריתא שהעמיד נביאי' ממש: ארון יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח רש"י פי' באמצע בית ק"ק הי' יושב ויש לו עשר אמות ריוח לכל ד' רוחותיו ורשב"ם פי' בפ"ו דב"ב [דף צט] שהי' יושב סמוך לכותל מערבי של בית ק"ק והריוח עשר אמות שהי' לבינו לכותל לא הי' אלא בימין ושמאל לדרום ולצפון: וכתיב ולפני הדביר עשר אמות אורך וכתיב כנף הכרוב הא' עשר אמות וכנף הכרוב הא' עשר אמות גופ' היכא היה קאי אלא ש"מ בנס הי' עומד.
ה"ג ספרי' דידן ונ"ל דגירסא משובשות היא דמשמע דמקראי מייתי לה להא דארון בנס הי' עומד מדכנפי הכרובים היו מחזיקין עשר אמות ולפני הדביר שהוא חלל ק"ק לא הי' אלא עשר אמות דמקום ארון אינו מן המדה. והא ודאי שיבוש הוא דהא ארון עם הכפורת שעליו אינו גבוה מן הקרקע אלא עשרה טפחים לר"מ דאמ' כל האמות היו בינוני' ולר' יהוד' דא אמות כנים בת ה' לא הי' אלא תמניא ופלגא גובהן כדאמ' בפ"ק דסוכה (דף ה) וכרובים שעשה שלמה הי' עומדי' בשליש הבית דהי' גבוה ל' אמה וכרובים היו עומדים בארץ אצל ארון אחד לימינו ואחד לשמאלו והי' גובהן עשר אמות וכנפיהן פרושות עלוי ראשייהו כדאמ' התם.
הרי ארון נמוך הרבה מכנפיהן ואין מפסיק בין כנפיהן כלל וא"כ משום כנפיהן אצ"ל דארון בנס הי' עומד. לפיכך אני אומר דל"ג אלא האי קרא דלפני הדביר עשר חמות אורך לחוד ולא מקרא מיית לה אלא מברייתא דכיון דלפני הדביר שהוא חלל ק"ק אינו אורך אלא כ' אמה ותניא דארון יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ש"מ דארון גופי' בנס הי' עומד.
וגם קרא לאו הכי כתיב דכתיב חמש אמו' כנף הכרוב הא' וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ומהא יליף שמואל בפ"ו דב"ב (דף צ"ט) דכרובי' בנס הי' עומדי' משים דגופי' היכא הוי קיימא. והסופרי' טעו הכא וערבבו הדברים.

הילכך נ"ל דל"ג מיכתיב עד ש"מ בנס הי' עומד. אבל אין נ"ל דגרסינן להאי קרא דכנף הכרוב בשמעתין אלא דגרסינן בדר"ל מקום ארון וכרובי' אינו מן המדה דה"ג בספרי' דידן בפ"ו דב"ב בדר"ל ועל ארון מייתי לה מברייתא ועל כרובי' מקרא דר"ל דגם שש בפ"ו דב"ב ט"ס הוא ול"ג כרובי' בדר"ל אלא ארון לחוד תדע דבספ"ק דיומא (דף כ"א) גבי עשרה נסים שנעשו בבה"מ פריך ותו ליכא והאיכא הא דר"ל דמקום ארון אינו מן המדה והדר פריך והאיכא דאמר שמואל כרובי' בנס הי' עומדין ואי גרסינן בדר"ל ארון וכרובי' לא הי' צריך להא דשמואל ובדר"ל לחוד סגי' וגם מצדה תברה דבפ"ו דב"ב מייתי לה דשמואל דכרובי' סמוך למימרא דר"ל ואי גרסינן בדר"ל כרובי' ה"ל להגמ' למימר וכן אר"ל א"ו ל"ג בדר"ל כרובי' הילכך בשמעתין נמי ל"ג מוכתיב עד ש"מ בנס הי' עומדים:

דף יא ע"א ויהי בימי אחשורוש אמר רב וי והי.

א"י למה הפסיק הגמ' בהא דרשא דרב בין הפתיחו' שהרי בתר הכי מייתי עוד פתיח' דכמה אמוראי ושמא הא דרב נמי פתיחא היא: הוא משה ואהרן הן בצדקתן בתחיל' מייתי לכל הני הוא ddרשינן לגנאי דומיא דאחשורוש ואח"כ מייתי הני דלשבח ואע"ג דהוא דמשה ואהרן קרא של תורה הוא ואברם הוא אברהם דד"ק אפ"ה אקדמה משום דאברהם קדים למשה ואהרון: בתחילה מלך על שבעה נ"ל דהשת' ס"ד דנפקא ליה הא מדאקדי' חשבון המועט למרובה לפיכך פריך לה מושני חיי עמר' דאקדים נמי חשבון המועט למרובה והא דקא' דלבסוף מלך על כ' נ"ל דכ' לבד ז' שבתחיל' דה"ל כ"ז ולבסו' מלך על מאה לבד כ"ז שבתחיל' דה"ל הכל קכ"ז אבל אין לפרש לסוף מלך על כ' עם ז' קמיית' ולבסוף מלך עד תשלום מאה דא"ה היכא אמרין לקמן דאחשורוש מלך בכיפה הא אפי' דריוש דמלך על ק"ך לא חשיב לקמן כ"ש הא דלא מלך אלא על מאה לחוד.

א"ו כדפי': מכדי כתיב מהדו ועד כוש קכ"ז מדינה ל"ל. נ"ל דס"ל כמ"ד הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם א"כ דייק שפיר קכ"ז מדינה ל"ל דהיינו כל העולם דליכא אלא קכ"ז מדינה כדמוכח לקמן דאלו למ"ד הודו וכוש גבי הדדי קיימי וכש' שמלך כו' הא ודאי צ"ל קכ"ז מדינה: אחשורוש הא דאמרן פי' רש"י מהדו ועד כוש והא ליתא למ"ד דגבי הדדי קיימי לפיכך נ"ל דמקכ"ז מדינה נפקא ליה דהיינו כל הכיפ' וכדפי': ע"ב וכתיב ודריוש מדאה קבל מלכותו כבר שנין שיתין ותרתין.

א"י למה מביא להאי קרא הכא. וראיתי לרש"י בפי' ספר דניאל אהאי קרא ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתין למה מנה שנותיו לומ' לך ביו' שנכנס נבוכד נאצר להיכל בימי (יהויקי') [צ"ל יהויכין] נולד שטנו דריוש מגלו' יכני' ועד כאן ס"ב שנה דאמר מר גלו בימי יהויכין בשבע לכבוש יהויקים משמנה לנ"נ.

נשתיירו לנ"ז ל"ז שהרי מ"ה מלך וכ"ג דאויל מרודך כמו שאמרו רז"ל במס' מגילה וב' שעברו לבלשצר הרי ס"ב וכיון דמהאי קרא נמי ש"מ דנ"נ מלך מ"ה ובני כ"ג דאל"כ הקשה למה נמנו שנותיו מש"ה מייתי לה האי קרא שיש ממנו ראי' להאי חושבנא: י"ב ע"א כתיב חיל פרס ומדי וכתיב למלכי מדי ופרס ופי' רש"י כתיב פרס ומדי הפרתמים סמך הפרתמים אצל מדי וכתיב למלכי מדי ופרס סמך מלכי אצל מדי וא"י א"כ מנ"ל לרבא לדרוש דאתני דמחד מלכא ומאידך אפרכי דילמא מלכא ואפרכי תרווייהו ממדי הוו דהא מלכי ופרתמים שניהם סמיכין למדי ואלו אצל פרס לא סמיכי ולא חדא.

ועוד דאידרשא דרבא מפרתמים דסמיכין אצל מדי אתי' ה"ל להגמ' להביא תיבת הפרתמים. א"ו הפרתמי' אתרווייהו קאי וה"ה למלכי ואין הפרתמים לשון אפרכי דפרתמים לשון שררה הוא והרבה מיני שררות איכא בחד מלכות אבל אפרכי הוא משנה למלך ואינו במלכות אלא א' לבד כדמוכח בפ"ק דשבועו' (דף ו') בשמעתי' דמראות נגעים חבל ל"נ דרבא דייק לה מדפעם הקדים פרס למדי ופעם מדי לפרס דשקולים הן וכיון דמלך א' למדי ופרס א"כ אי מלך מהאי בע"כ צריך שיהי' המשנה מאידך: י"ב ע"ב היינו דאמרי אינשי איהו בקרי ואתתיה בבוציני פי' רש"י קרי דלועין גדולות בוציני דלועין קטנות.

כלומר דבאותו מין עצמו זה נואף וזו נואפת הוא אומר להראו' את יופיה והיא לכן נתכוו' שיסתכלו ביופי'. ובמס' סוכה (דף נו) גבי הא דתנן התם ר"א הנכנס נוטל שבע פי' ז' חלו' מן לחם הפנים והיוצ' נוטל הה' אמ' בגמ' והני תרתי מאי עבידתיהו אר"י בשכר הגפו' דלתות ונימא לי' דל בדל א' אביי בוצינא טבא מקרא פי' רש"י משל הדיוט הוא האומר לחבירו דלעת קטנה אני נותן לך במחובר אם תרצה להניחה עד שתגדיל ותעשה קרא תניחה טוב נוטלה מיד כו' וכתבו התוס' ור"ת מפ' שע"כ בוצינא וקרא שני מיני' הם דקשואים מתרגמינן בוצינא ודלעת היינו קרא כו' ומפ' ר"ת שהקישות מין פרי קטן מדלעת שממהר להתבשל ויש לו לתולשו מיד והדלעת גדולה ואינה ממהרת להתבשל ואין יכול לתולשה עד לאחר זמן ואוהב אדם דבר מועט לאלת' מדבר מרובה לאחר זמן והשתא לפי' ר"ת תקשה מהא דשמעתין דאיהו בקרא ואיתתי' בבוצינא דאי שני מינין הם אין המשל דומה למשול וראיתי בתשובת מהר"ם מינץ (סי' קי) דכתב מההיא דאיהו בקרא דשמעתין שפי' התוס' שנץ בשם ר"ש איהו בקרא שהעלים גדולי' מכסים אותה ואיתתא בבוצינא שהעלי' קטנים ואינם מכסי אותה כלומר עוד היא מזנה בפרהסייא יותר ממנו עכ"ל ולהאי פירושא דברי ר"ת נכונים ולק"מ: דף יג ע"א שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה פי' רש"י לרחוץ לטבול לשום גירות לכאור' משמע שטבלה

לשם גירות דקיימ"ל גר צריך טבילה והא ליתא דז"א אלא שבא ליכנוס לקדושות ישראל לצאת מסורות בני נח דהא נ"ל הא מדור המדבר שמלו וטבלו כשבאו לקבל את התורה בפ"ב דמס' כריתות (דף י') ובפ' הערל וה"נ עבד כנעני כשיוצא מתורת ב"נ ובא לכנוס לכלל מצות שהנשים חייבת בהן בעי טבילה כדאמרינן בפ"ד דיבמות אבל באותו זמן עדיין כולן הי' עליהם תורת ב"נ וטבילה זו למה ובספ"ק דסוטה (דף יב) דרשינן ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור אר"י משום רשב"י מלמד שירדה לרחוץ מגילולי אביה וכה"א אם רחץ ה' את צואת בנות ציון ופי' רש"י וכה"א שהרוחץ ומתנקה מעונו קרוי רחץ משמע דהא גופי' מה שכפרה בגלולי אביה הוא דמקרית רחיצה:

ע"ב וכי אחי אבי' הוא כו' ק"ל הא מצינו לאברהם דאמר ללוט שהי' בן אחיו כי אנשי' אחי' אנחנו אלמא אח עם בן אחיו אחים מיקרו וא"כ הה"נ בן אחותו כיעקב עם לבן אחים מיקרו ומאי ק"ל והלא בן אחות אבי' הוא ואע"פ שרש"י פי' בפי' השורה בשם מדרש האגדה הא דא"ל אברהם ללוט כי אנשי' אחי' אנחנו שהיו דומין בקלסתר פנים ולאו משום שהי' ב"א ק"ל את ובגמר' דידן נ"מ הכי דבפ"ב דיבמות (דף יז) נ"ל לרבה דיבום נוהג באחים מן האב דילפי אחוה אחיה מבני יעקב מה להלן מאב מאם ופריך לילף אחוה אחוה מלוט דכתיב אנשי' אחי' אנחנו פי' רש"י ותתיבם אשת אחי אביו שהרי ב"א הי אלמא הא דקרו לי' אח מחמת קורבה הוא דב"א כאח וה"ה בן אחותו וממילא אח האם קרוי אח לבן אחותו וה"נ כתיב וישמע אברם כי נשבה אחיו ש"מ דלוט קרוי אח לאברהם וא"כ ה"ה יעקב ללבן ואע"ג דאיכא למימ' הא דאח ו"א קרוי אח היינו משום דבני בנים הם כבנים וה"ל לוט ב"א אברהם כאילו הוא בן תרח אבי אברהם דמה"ט אמר אברהם על שרה אשתו שהית' בת אחיו בת הרן אמנה אחותי ב"א היא משום דב"ב ה"ה כבני' וה"ל כאילו היא בת תרח כדפי' רש"י בפי' התורה וה"מ בס"פ ד"מ (דף נח) דאמר התם ה"ק קורבה דאחוה אית לי בהדי' מן האב ולא מן האם הא בני בנות נמי ה"ה כבנים כדנ"ל בפ"ו דיבמות שם דמני מכיר יחדו מחוקקים וא"כ בן אחות נמי כאחיו הו' ואעפ"י שלכאור' מהאי סוגי' דפ"ב דיבמות יש לדחו' קושי' זו גבי הא דאמר התם מדהנ"ל ריעים וכתיב אחים ש"מ לאפנויי מ"מ למדקדק היטיב יראה שאין ממש בדיחוי זה וי"ל דהכא דייק מדכתיב כי אחי אבי' וכי בן רבקה הוא ובבן רבקה לחוד סגי אחי אביה דקאמר ל"ל ש"מ כאחיו ממש קאמר וברמאות קאמר וכדמסיק: ועל הכלאים פי' לעקור כלאי זרעים הגדלין בשדות ונ"ל דסתמא דהאי משנה כר' עקיבא אתיא דתניא בפ"ק דמ"ק (דף ב') המנכש והמחפה בכלאים לוקה רע"א אף המקיים דאלו לרבנן מקיים כלאים ליכא איסורא וא"צ לעקור.

והא ל"ל כדאמר' בירושלמי רפ"א דכלאים אהא דתנן התם כלאי הכרם וכלאי זרעים אמורין מלזרוע ולקיים מה כר"ע אר"י ד"ה היא הכל מודים באיסור שהוא אסור בשלא קיים ע"י מעשה דלר"ע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולרבנן אין לוקין עליו מיהו אסור מה"ת כהדא דתנא המחפה בכלאים לוקה דע"כ לגמ' דידן ליתא אלא לרבנן ליכא איסורא כלל במקיים ואפי' במקיי' ע"י מעשה אינו לוקה וראי' לזה מהאי דפ"ה דע"ז (דף סד) דרצה לפשוט דשרי לשבור בי"נ דא"ע דרצה בקיומו הואיל ומיעוטי תיפלה הוא שפיר דמי מהא דתניא אין עודרין עם הנכרי בכלאים אבל עיקרן עמו כדי למיעוטי את התיפלה סברוה מני ר"ע היא דא' המקיים בכלאים לוקה ואלו למעוטי תיפלה שרי ודחי הא הא מני רבנן היא ופריך אי רבנן מאי אירא עוקרים אפי' קיומי נמי ש"ד.

וש"מ דלרבנן ליכא אסורא כלל במקיים דאי איכא איסורא אלא דאין לוקין עליו במקיים שלא ע"י מעשה אפי' אי מוקמית לה כרבנן אכתי ש"מ דלמיעוטי תיפלה ש"ד כיון דמקיים בכלאים אסור מה"ת שלא על ידי מעשה אלא שאין לוקין עליו ועוד נ"ל לגמ' דידן ע"כ כי פליגי במקיים על ידי מעשה דוקא דאי בשלא על ידי מעשה אפי' לר"ע לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו כדמוכח בפ"ג דמכות (דף יו) כמ"ש התוס' שם ומיני' דלרבנן אפי' ע"י מעשה אין לוקין ש"מ דל"ל איסור כלל במקיים א"ו מתני' דאוסר מקיים ר"ע היא ומכאן ק"ל על מה שפי' התוס' התם דהא לר"ע דאוסר במקיים כלאים ע"י מעדה דווקא דאי שלא ע"מ אין לוקין עליו והא דעוקר בכלאים אי לאו למעוטי תיפלה הי' אסור משום דמחשבתו משווי לי' מעשה כיון שהוא עושה מעשה לבסוף כשהוא עוקרה דודאי אם אינו עוקר אינו עובר כיון שאינו עושה שום מעשה שיהי' ניכר בו אבל עוקר מראה שהוא רוצה במה שהוא לכך הי' אסור דדמי למקיים אי לאו טעמא דמיעוטי תיפלה ומשמע דאפי' לר"ע במקיים שלא ע"מ ואינו עושה מעשה לב בסוף שרצה בקיומו ליכא איסורא כלל דא"כ מתני' דעל הכלאים שהי' מכריזין לעקור כלאים מן השדות מני אי רבנן הא ל"ל מקיים כלל אי ר"ע דא"ל מקיים הא לדידי' נמי ליכא איסורא כל עיקר אלא דמקיים ע"מ או במגלי דעתו לבסוף ע"מ שניחא לו למפרע אבל בע"א לא וא"כ ל"ל להכריז על הכלאי' כיון שאינו עושה מעשה וליכא גילוי דעתי' דנ"ל ל"ל לעוקרן א"ו אע"ג דאפי' לר"ע במקיים שנא מי"מ אין לוקין עליו מ"מ איסור תורה מיהו איכא מידי דהוי על כל לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו ואפ"ה אסרה תורה ולמאי דפי' מקיים לרבנן אפי' ע"מ ליכא איסורא כלל ודלא כהאי ירושלמי ולר"ע מקיים ע"מ אסור ולוקין עליו ושלא ע"מ ניהי דאין לוקין עליו איסור תורה מיהו איכא ודלא כפי' התוס' וכן הני מתני' דאוסר במקיים בכלאים ר"ע היא ואפי' בשלא ע"מ מה"ת אסור

מיהת לקיים ועוד נ"ל להר"ר לזה דלרבנן דפליגי אר"ע נ"ל כלל איסור של תורה במקיים כלאים אפי' עי"ד מעשה לגמרא דידן ודלא כהירושלמי מהא דתנן בפ"ח דסוטה (דף מב) גבי הני דחוזרין מערכי מלחמה אחד הנוטע ואחד המבריך וא' המרכיב חוזר ובגמ' תניא לא חילל ולא חיללו פרט למבריך ומרכיב ורמי לה מתני' ובריית אהדדי ומשני כאן בהרכבת התיר כאן בהרכבת איסור פ' ברייתא בהרכבת איסור מן בשאינו מינו והכי סלקא המסקנא דשמעתין שם ואיכא למידק דהא תו תני' התם לא חינך ולא חינכו פרט לגזלן ופריך לימא דלא כר"י הגלילי דהא אמר הירא והרך לבב זה המתיירא מן העבירות שבידו ומשני אפ"ת ר"י כגון דעבד חשובה ויהב דמי וגבי אירס אשה תני' לא לקח ולא לקחה פרט לאלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' דייק עלה נמי הגמ' לימא דנא כריה"ג ומשני כדרבה דאמר לעולם אינו חייב עד שיבעול פי' באירס לחוד לא עבד איסור' והשתא תקשה אמאי לא דייק עלה הגמ' אהא דממעט הרכבות איסו' מלא חילל ולא חיללו נימא דלא כריה"ג דאמר הירא והרך לבב זה המתיירא מעבירות שבידו ול"ל למעט מלא חילל ולא חיללו ת"ל מן הירא והרך לבב דהא עבר עבירה בהרכבת זו של לאיסור ול"ל מש"ה לא דייק משום דאיכא נמי לשנויי עלה בדעבד תשובה וכיון דדייק כה"ג גבי לא חינך ולא חינכו דגבי בית ושני בדעשה תשובה תו לא חש למידק הכי גבי לא חיללו די"ל נמי דמירי בדעבד תשובה דהא ליתא דבשלמא גבי ביה שפיר י"ל הכי בדעבד תשובה ויהב דמי מדעת הנגזל דתיקון עיוותו ואפ"ה רבי קרא דאין חוזר אע"ג דה"ל לוקח כיון דמעיקרא בתורת גזל אתא ל ידו כדמסיק התם אבל גבי הרכבות איסור ליכא למימר דעבד תשובה הא כל כמה שמקיימו ולא עקרו כל שעה ושעה עובר עליו הואיל ומקיימו דהא ודאי איסור מקיים בהרכבות אילן נמי נאסר דהא איסור מקיים נפקא לן מדכתיב שדך לא תזרע כל ים דרשינן כלאים שדך לא כדאמ' התם בפ"ק דמ"ק. והא מהאי קרא גופי' נ"ל בספ"ק דקידושין לעיקר איסור של הרכבת אילן. ועוד ק"ו מה כלאי זרעים שאין נוהגין אלא בארץ אסור לקיים הרכבת אילן שנוהג נמי בח"ל לא כ"ש שאסור לקיימו דהא בע"כ הא דבכלאי כרם דתנן דאסור לקיימו אינו אלא מק"ו דכלאי זרעים דאינו אסור בהנאה אסור לקיימן כה"כ שאסור בהנאה לאכ"ש.

וה"נ י"ל כן גבי הרכבת אילן מהאי ק"ו דאמרן וכיון שכן כל כמה שלא עקרו באיסור קאי ולאו בר תשובה הוא וה"ל להגמ' לדייק עלה לימא דלא כר"יהג והשתא אי אמרת בשלמא לרבנן דפליגי עלי' דר"ע ל"ל איסור במקיים כלאים כלל א"ש הא דלא דייק על לא חיללו לימא דלא כריה"ג דהא א"ל בדעבד תשובה אע"ג דלא עקרן בר תשובה הוא וכיון דכבר שני הכי גבי לא חנכו תו לא חש לדייק הכא הכי אבל א"א כ"ע מקיים אסור

מה"ת ולא פליגי אלא אי לוקין עליו או לא א"כ אמאי לא דייק ה"נ גבי לא חיללו לימא דלא כריה"ג.

א"ו כדפי': דף יד ע"א מ"ח נביאים נתנבאו להם לישראל רש"י חשיב מ"ו נביאי' בפרטות ומסיים שנים לא ידעתי ואני תמה הא איכא אלעזר בן אהרן הכהן שנתייחד הדיבור אליו עם משה למנות את ישראל כדכתיב בפ' פנחס ועוד אליהו בן ברכאל הבוזי שהי' נביא והי' ישראל כדכתי' ממשפחת רם כדאמרי' בס"פק דב"ב [דף ט"ו] ואע"ג דחשיב לי' התם בין ז' נביאים שהי' להם לא"ה משום דעיקר נביאותו לא"ה מ"מ כיון דישר' הוי יש לחשבו במ"ח נביאי' שנתנבאו לישראל ועוד כיון דכולהו הי' עיקר נבואתייהו לישראל משום אחד לא דיקדק התנא כ"כ להוציאו מן הכלל ועל פירש"י דחשיב לברוך ונרי' שרי' מחסי' מרדכי בלשן אע"ג דאמרינן לקמן דכל אלו נתנבאו בשנת ב' לדריוש מ"מ הא אמרינן בסמוך הרבה נביאי' עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים ול"ח אלא נבואה שהוצרכ' לדורות ושלא הוצרכה לא נכתבה אלמא אותן נביאי' דחשיב נבואתן נכתבה והא אילו אעפ"י שהיו נביאי' כיון דלא נכתבה נבואתן ע"כ אינם ממנין מ"ח נביאים דחשיב: מה מעבדות לחירות אמרינן שירה פירש"י ביציאות מצרים אמרו שירה על הים.

וק"ל טובא חדא דשירה זו לא הוקבע חובה לדורות אלא לשעה בשעת הנם לחוד אמרוהו ועוד נס שעל הים לאו מעבדות לחירות לחוד הי' אלא ממות לחיים נמי כדכתיב המבלי אין קברי' במצרים לקחתנו למות. ועוד הא דפריך בסמוך א"ה הלל נמי נימא ואי האי ק"ו מעבדות לחירות אשירה שעל הים קאי הא קריעת ים סוף הי' בשביעי של פסח ואותו היום ל"א הלל דהא בפ"ב דערכין חשיב כ"א יום שגומרין את ההלל ובחג המצות לא חשיב אלא י"ט ראשון לחוד ולא ז' שלו וגם בשעת הנס ליכא למ"ד שאמרו הלל אלא יחידאי לחוד בפ"י דפסחים (דף ק"ז) ר"א וראב"י דאמרו משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים וחכמים וכולהו תנאי פליגו עליהם התם.

ול"נ דה"פ מה מעבדות לחירות אחרי' שירה אהלל קאי דאמרינן ביום א' דפסח שהוא יום יצ"מ וס"ל כחכמים דאמרו בפ"י דפסחי' שם נביאי' שבהם תקנו לישראל שיהיו אומרי' אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהם ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן ממיתה לחיים לכ"ש והיינו דפריך א"ה הלל נמי נימא כמו שאומרין ביום יצ"מ שהוא י"ט ראשון של פסח.

ואל תתמה למאי דפרי' דקרו להלל שירה דהא בסמוך פריך אהא דרב נחמן דאמר קרייתא זו הלילא ואדרבא מהא דהכא משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות

לומר שירה אלמא הלל נמי שירה מיקרי ושם בפ"ב דערכין אמרי' פורים דאיכא ניסא לימא אר"י לפי שא"א שירה על נס שבח"ל ועו"ך והרי יצ"מ דנס שבח"ל הוא ואמרי' הלל הרי דקרו להלל שירה מדפריך והרי יצ"מ כו' ואמרי' הלל מוכח כדפי': יציאת מצרים דנס שבח"ל הוא היכי אמרי' שירה פי' הלל כדאמרי' בערכין להדיא וכמ"ש בסמוך.

וק"ל מאי פריך מי"ט ראשון של פסח שאומרי' הלל דילמא לאו משום נס אומרי' אותו אלא מפני שהוא מועד מידי דהוה אעצרת וסוכות דלא נעשה בהם נס ואפ"ה אמרי' אותו ואפי' ר"ח ה"ל למימר אלא דלא איקדש בעשיית מלאכה וה"נ הלל בר"ה וי"כ הל"ל אלא משום דמלך יושב על כסא דין כדאמרי' התם הא לאו הכי הוי אמרי' בהו הלל א"כ יו"ט ראשון של פסח מהראוי לומר בו הלל מצד עצמו דאיקרי מועד דאיקדש בעשיית מלאכה ולא משום לתא דניסא.

וי"ל הא דפריך והרי יצ"מ אהלל שאומרי' בליל יו"ט ראשון של פסח קא קשי' לי' דהא לאו משוה לתא דרגל אמרינן ליה אלא משום לתא דניסא היא דהא בשאר רגלים א"א הלל בלילה אלא ביום לחוד והכא אמרי' הלל כדתנן בפסחי' פ"ט [דף צ"ה] ש"מ משו' לתא דניסא אמרי' ליה בלילה מ"מ אכתי קש' לי דהא פריך התם ר"ח דאיקרי מועד לימא ומשני לא איקדש בעשיית מלאכה דכתיב השיר הזה יהי' לכם כליל התקדש חג לילה המקוד' לחג טעון שירה שאין מקוד' לחג אין טעון שירה והשת' אי הלל זה אינו מעין הלל דמועדו' מאי ראי' מהא דא"א הלל ביו' של ר"ח דאיקרי מועד משום דלא איתקדש בעשיית מלאכה הא אינו ממעטו אלא לילה דכוותיה דהשיר אינו בא בגלל מועד דהא שיר של כל המועדו' אינם אלא ביו' אבל לא בליל' וקא ממעט פסח שני דאין טעון הלל בליל אכילתו כדאמרי' התם הואיל ולא איקדש בעשיית מלאכה אבל ר"ח דאיקרי מועד ה"נ דטעון הלל ביומו אע"ג דלא איקדש בע"מ ובחידושי לפרק ד' דמס' תענית יתבאר עוד: כיון שגלו חזרו להכשרו הראשון נ"ל דהא תלי' כה"ט דס"ל כמ"ד ק"ר לא קדשה לע"ל כדאמרינן לעיל [דף יוד] וכמו שבטל קדושות הארץ לכל מצות התלוי' בארץ ושוות לח"ל הבי נמי בטל לענין זה ואע"ג דהאי דבטלו לענין מצות היינו להקל לדמותה לח"ל אבל לענין שירה אם אתה מדמה אותה לח"ל אין מן הראוי לומר שירה כלל אחר שגלו אפי' על נם דא"י דפקע קדושתה לגמרי כ"ש של ח"ל יש לומר כל דבר חוזר למילתא קמייתא מש"ה לענין מצות התלוי' בארץ כיון דפקע קדוש' ארץ הדרא למילתא קמייתא קודם שנתקדשה שהיתה פטורה אבל לענין שירה אי אמרת הדרא למלתא קמייתא עד שלא נתקדשה הא הוכשרו כל ארצות לומר שירה והא מילתא דשיר' דמי להיתר במות דעד שלא הוקם המשכן הותרו הבמות ונאסרו וחזרו להיתרו וכן קדושת המקדש לר"י

לעיל וה"ט משום דכל דבר חוזר למילתא קמייתא והא מצינו לר"נ בפ"ב דשבועות (דף יו) דס"ל בהדי' לענין קדושת המקדש דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא אם שלא נחלק בין קדושת המקדש דתלוי במחיצות לקדושת א"י וע"ד שפי' התוס' בפ"ו דזבחים (דף סא):

ע"ב מורד במלכות הוא ול"צ למדייני' הק' התו' א"כ היאך דרשינן בפ' אד"מ (דף לו) דדיני נפשות מתחילין מן הצד מדכתיב גבי נבל ויחגרו איש חרבו ויחגור גם דוד חרבו והא מורד במלכות הוי ולא בעי למדייני' וע"ק מפ' בהמה יוצאות (דף נו) גבי אורי' שהי' לו לדונו בסנהדרין ואמאי והא מורד במלכות הוי ותי' דהכא הכי פי' מורד במלכות הוי ול"צ למדייני' כשאר דיני נפשות שדנין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה אלא אפי' בו ביום גומרים לחוב והיינו הא דק"ל וכי דנין נפשות בלילה הי' לך להמתין לגמור עד למחר והוא השיב לה מורד במלכות הוא וא"צ להמתין עד למחר אבל לדונו וודאי צריך וק"ל הא שם בפ' במה בהמה מהפך רבי בזכותא דדוד שלא חטא בשפיכת דמי' דאורי' אלא על שהי' לו לדונו בסנהדרי' ולא דנו והשתא א"א דמורד במלכו' צריך לדונו מדינא כשאר ד"נ אלא שא"צ הלנת דין לחוד אכתי אין כאן היפך זכות לדוד דכיון דצריך לדונו ולא דנו ה"ל שפיכת דם גמור ככל ההורג נפש שלא כדין דהא אמרי' בפ"ק דמכות (דף ה') באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שני' ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פ' את הנפש ולא עוד אלא אפי' אמרו בע"ש הרג פ' את הנפש נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא ואמרי' מאי קמ"ל תנינא לפיכך נמצא א' מהם זוממות הוא והן נהרגין והב' פטורי' ומשני סיפא משא"כ בגמר דין איצטריך לי' באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פ' ובאו ב' ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בע"ש נגמר דינו של פ' כו' אין אילו נהרגים דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא והיינו טעמא כדפי' התוס' דקודם שנגמר הדין לאו בר קטלא הוא דשמ' לא יבואו עדי' ואם יבואו עדי' שמא לא יהי' עדותן קיי' ועוד שאסו' להורגו עד שיגמו' דינו וכשנגמר דינו כבר וודאי בר חיובא הוא הואיל וכבר באו עדים ונתקבלו עדותן וההורג פטור דש"מ קודם גמר דין אע"ג דיש כאן עדים אחרי' שהרג את הנפש וה"ה שעבר עברה שחייבו עלי' מיתה אפ"ה עדי' זוממין נהרגי' וכ"ש שההורגו דחייב כשאר רוצח וא"א לפטור ההורגו אא"כ הורגו לאחר גמר דין וא"כ אין בזה זכות לדוד דאע"ג דמורד במלכות כיון דעדיין ה"ל לדונו ולא דנו ה"ל כהור' קוד' ג"ד ונהרג עליו ככל הורג במזיד מכ"ש דעדים זוממין קוד' ג"ד אע"ג דסוף סוף יש עליו עדי' אחרים שהרג את הנפש נהרגי' עליו ככל עדים זוממי' על אדם כשר:

והנראה לי בזה דודאי מורד במלכות א"צ לדונו בסנהדרין כשאר דיני נפשות אלא כיון שמרד ביד המלך להורגו מיד מיהו ה"מ אם הדבר ברור שזה שמרד בו יש לו דין מלך גמור א"נ הדבר ברור שיש בדבר זה דין מרד גמור וידוע אבל אם יש בדבר זה ספק בעיקר הדבר אם יש לזה דין מלך גמור דחייב המורד בו א"נ אפי' בידוע שיש עליו דין מלך גמור מ"מ אכתי איכ' למימ' שמא מרד כה"ג לאו בכלל מרד הוא בתרתי אלה צריך לדונו תחילה בסנהדרין לגלויי מילתא אם יש על זה דין מלך או שדבר זה נקרא מרד מיהו אין דין זה דומה לגמרי לשאר דיני נפשות דצריך עדים והתראה ושאר חומר שיש בין דיני ממונת לדיני נפשות דתנן בפ"ד דסנהדרין דהתם גזה"כ הוא דאע"ג דעבר עבירה שחייבי' עליה מיתת ב"ד אין עונש המיתה נגמר עד שידונו אותו הסנהדרין ע"פ תנאי' הנאמרי' שם מגז"הכ וכל כמה שלא נידון באותו ענין אין עליו דין מיתה מש"ה ההורגו נהרג עליו דעדיין לאו בר מיתה הוא עד שידונו אותו ע"פ דין שגזרה תורה אבל מורד במלכות מיד שמרד במלך נגמר עונש מיתה עליו וא"צ דבר אחר הילכך אפי' היכא דאיכא לספוקא אם זה דין מלך עליו או אם זה נקרא מרד אין זה אלא גלויי מילתא בעלמא ונהי שדבר זה צריך לדון בסנהדרין לברר שדין מלך יש לו ושזה נקרא מרד הא כיון שדנו שיש דין מלך ע"ז וזה נקרא מרד איגלאי מילתא למפרע דמשעה שמרד בר קטלא הוא והשתא ניחא הכל דמרד נבל בדוד הי' צריך לדונו בסנהדרין אם דין מלך על דוד באותו זמן דעדיין שאול קיים ואע"פ שנמשח כבר למלך"י נביא מ"מ אפשר לומר דלא נמשח למלך אלא לאחר מיתת שאול ולא בעודו חי וכשדנין עליו דין מלך מהשתא ממילא א"צ שום תנאי מחומר של ד"נ והיינו דאמרי' בירושלמי כבר נגמר דינו מבע"י כלומר כיון שדנו שיש עליו דין מלך שוב א"ל יותר ובהכי נ"ל מה שהק' התוס' איך יתיב בדין הא אין מושבין מלך בסנהדרין ותי' בדוחק ולמאי דפי' ניחא דעיקר הדין ע"ז הי' אם יש עליו עכשיו דין מלך או לא וה"ט דאין מושבין מלך בסנהדרין הוא משום דכתי' לא תענה על ריב נא תענה על רב כדאמרי' התם והשתא אם יש עליו דין מלך הא ממילא נבל בר קטלא הוא ואם אין עליו דין מלך אין כאן משום לא תענה על רב והא דאמרי' גבי אורי' שהי' לדונו בסנהדרין אע"ג דבאותו פעם כבר הי' דוד מלך מ"מ המרד לא הי' ברור וע"ז הי' צריך לדונו בתחילה בסנהדרין קודם שהרגו אם זה נקרא מרד או לא דהא המרד של אורי' בדוד קליש טובא רש"י פי' שהמרד הי' דאמר ואדוני יואב לאו אורח ארעא לקבל עליו מרות אחרי' בפני מלך והתוס' הק' ע"ז דאין זה מרד שלא הי' בלבו להמליכו ולקרות מלך ופי' בשם ר"מ דהוה מרד משו' דבסיפא דקרא כתוב ואני אבוא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי וגו' שדוד א"ל לעשות ולא רצה נעשות מ"מ זה המרד הי' קליש טובא

ובוודאי כל כה"ג צריך לדונו בסנהדרין אם זה קרוי מרד אם לא מ"מ כיון דלפי האמת הי' מרד כדא"ל הנביא ואותו הרגת בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אורי' החתי אי אתה נענש עליו אלמא הוי מרד ואין זה אלא גילוי מילתא למפרע דבר קטלא הי' משעת המרד ומאותו שעה אין לו דמים דל"ד נשאר ד"נ כדפי' דגברא קטילא קטל: דאיגירה ונסבה יהושע.

הקשה התוס' האיך נסבה הא אמרי' בפ' הערל (דף עט) דאפי' בגירותן (ל"ל) [צ"ל אית להו] חתנות וצ"ל שלא היתה מז' עממים אנא משאר עממים ובאתה לגור שם ומיהו בפ"ז דסוטה דחו התוס' סברא זו דתניא התם ושבית שביו לרבות כנעני' שבח"ל שאם חזרו בתשובה מקבלים אותן הק' התוספו' האיך קבלו לרחב שהרי היא היתה מן הכנענים שבתוכה כדאמרינן בספרי בפרשה בהעלותך (ומאי) [צ"ל ומה] אם מי שהיתה מעם שנאמ' בהם לא תחי' כל נשמה על שקרבה עצמה כך קירבה המקום וארחב קאי.

ואמרי' נמי במס' מגילה שנתגיירה ונסבה יהושע והא מן כנענים שבתוכה לדברי הכל אין מקבלי' אותן. ומיהו למאי דיש מפרשים דהאי סוגי' דפ' הערל דקאמר יהושע גזר על הנתינים מפני שרימו את נשיאי העד' לאחר זמן שאמרו מאר' רחוקה באנו ופליג אהא דמסיק רבא דבגיירותן אית להו חתנות אלא ס"ל כקס"ד דרבא מעיקרא דבגיירותן אין להו חתנות ובנתגיירו מותרין י"ל דר"נ דהכא הכי ס"ל דהא דקאמר דאיגיירה ונסבה יהושע אותו מעשה הי' קודם שגזר עליהם א"נ לא גזר אלא אגבעוני' שרימו לנשיאים אבל לא על אחד משאר ז' עממים לאחר גיירותן.

מיהו הרמב"ן והרשב"א פי' דלא פלגו הני תרתי סוגיין אהדרי דוודאי נא תתחתן בם בגיירותן קאי כמסקנ' דרבא ומיהו מה"ת אינו אסור אלא אינהו גופייהו לאחר גיירותן אבל נא בניהם דהא לא מנה הכתוב בהו דורות ואתא יהושע וגזר אף לדורות עד עולם אכתי תיקשי האיך נסבה יהושע אלא דעל פי' זה ק"ל דאם איתא דמן התורה אין אסורים אלא אותן שנתגיירו בלבד ובניהם מגזירת יהושע היא א"כ הא דאמר ר"י בפ' הערל (ע"ז. ע"ש) אי לאו דאר"י אשר יולדו תלאן הכתוב בלידה כלומר דמצרי ואדומי אן הנקבות אסורין לבא בקהל דור שלישי לא מצא ידיו ורגליו בבהמ"ד כיון דאר"י קהל גרי' איקרו קהל מצרי שני במאי יטהר. ומאי קושיא דכיון דמן התור' ז' עממי' אינן אסורי' אלא אותן שנתגיירו בלבד אפ"ת דנקבות דמצרי ואדומי מותרין מיד וגם הם בכלל קהל הם אפ"ה משכחת לה טהר' במצרי ואדומי שני שיקחו לגיורת ראשונ' מז' עממי' שנתגיירו הם עצמם וכיון דאסורי' מן התור' מלבא בקהל לאו קהל מיקרו לכ"ע כדתנן כל האסורים לבא בקהל מותרין לבא זה בזה ואפי' ר"י מידה בהא כדאמרינן בספ"ק דקדושין ואפ"ה

בכה"ג טהורין דהא מן התורה בניהם מותרין לבא בקהל אלא ע"כ מ"ד בגיירותן א"ל חתנות ז' עממי' דאסורין מה"ת הן אסורין לעולם כממזר ועמוני ומואבי וא"כ א"א למצרי ואדומי שני לבא לידי טהרה ע"י לעולם דהא מ"מ אסור לבוא בקהל מצד אמו דהלך אחר הפגום שבשניהם וכ"ת הא הקשו התוס' שם וישא נתינה והולד כשר לר"י דאמר בסמוך מצרי שני שנשא מצריות ראשונה בנה שלישי הוי דבתר דידי' שדינן ותי' דר"י דהכא סבר כאידך דר"י דאמר רב דימי אר"י בנה שני הוי דבתר דידה שדינן ליה וכמו שפי' התוס' לשיטתם דנתיני' לעולם אסורי' וא"א למצרי שני לטהר ע"י נתינה כיון דבתר דידה שדינן.

ה"נ לשיטת הרמב"ן והרשב"א דנתינים לא נאמר בהם דורות ודור שני מיד מותרין לבוא בקהל וכמו דבתר דידה אזלינן לחומרא במצרי שני שנשא מצרית ראשונה הה"נ דאזלינן בתר דידה לקולא במצרי ראשון שנשא מצרית שניה ובנה הוי שלישי דמדאליבא מ"ד בתר דידי' אזלינן אפי' לקולא אזל בתר דידי' בשני שנשא ראשונה דבנה שלישי הה"נ נלמוד למ"ד בתר דידה אזלינן לקולא נמי אזל בתר דידה והכי מוכח התם וא"כ במ"ר שנשא נתינה אע"ג דבנה הוי שני אפ"ה חותר לבוא בקהל דבתר דידה אזלינן ובנתינין ל"נ דורות וא"כ תקשה מצרי שני במאי יטהר בשלמא מ"ר דיהא בנו שני להכשיר בן בנו אע"ג דאא"ל שנשא נתינה דא"כ מאי איירי' דכתב רחמנא דור שלישי יבוא אפי' שני נמי כיון דבתר דידה אזלינן מ"מ אפשר לומר דעבר ונסיב לכשירה אע"ג דפריך התם ודלמא דעשר ונסיב ומשני דאי לא כתב קרא.

הא הדר פריך והרי מחזר דאי הוא וכתבי' קרא ומשני דאי לאיסורא כתיב. דאי להתירא לא כתיב וה"נ דאי לאיסורא דדור שני עדיין באיסורא הוא עומד וא"ל דבעבר ונסב איירי ואתא קרא לאסור את בנו לקהל אבל הא תקשה מצרי שני במאי יטהר דכתיב דור שלישי יבוא בקהל אי דנסב לנתינה מ"א להתיר מפני שהוא דור שלישי למ"ר הא אפי' שני בכה"ג נמי בנשא אביו הראשון נתינה שרי לקהל כיון דבתר דיד' אזלינן ובע"כ מיירי קרא להכשיר דור שלישי בדעבר נמי השני ונסב כשירה א"כ ה"ל דאי להתירא ולא כתביה קרא:

מ"מ עיקר דברי התוס' תמוהי' דתלו הא דמצרי דנסב נתינ' להכשיר זרעם בהא פלוגתא דבתר דידי' או דידה אזלינן דפליגי במ"ש שנסב מ"ר דעד כאן ל"פ אלא במצרי שני שנסב מ"ר שהם מעם אחד אבל כשהאיש והאשה הן משני עממין הלך אחר הפגו' שבשניה' כדאמרי' התה באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניה' ואמרי' התם בעמוני שנסב מצריות אי זכר הוא הלך אחר הפגום של אביו ואי נקיבה היא הלך אחר

הפגום של אמו שוב ראיתי להתוס' בפ"ג דקידושין (דף ס"ז) שפי' דההי' פלוגת' אי בתר אב שדינן או בתר אם אינו אלא בעם א' ולא בב' עממין וכדפי' עכ"ל הרז"ה עוד נרא' להבי' ראי' לזה דספ"ק דע"ז (דף כח) דרשינן מקרא דלא תחנם דלא תתן להם חני' בקרקע והקשו התו' דהא קרא כתיב ונשל גוי' רבי' מפניך החתי וגו' וכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ולא תתחתן בהם ובפרק הערל מוקמינן לי' בז' אומות דבגיירותן ל"ש חתנות ותי' התוס' דלא תתחתן ליכא לאוקמא אלא בז' אומות שהרי כל שחר אומות מותרין לבוא בקהל בגיירותן חוץ מאותן שאמור הכתוב מצרי עמוני ומ אבי והשתא אא"ב דהאי חתנות דאסור קרא סתמא אף דורות בכלל איסור זה מהשתא בע"כ לא מיירי אלא מז' אומות בלבד דאי כל האומות בכלל לאו דלא תתחתן הני האומות דפרט בהו קרא לאסור לבוא בקהל ל"ל הא בלא"ה הרי הם בלאו דלא תתחתן אע"כ לאו זה לא קאי אלא אז' אומות בלבד אבל א"א דלאו דלא תתחתן דאתא לאסור בגיירותן אין לו דורות ולא אסור הכתוב אלא דור ראשון שנתגייר בלבד מהשתא לעולם אימא לך דבלאו דל"ת כל האומות בכלל כמו אידך קרא דלא תחנם דסמיך ליה ואפ"ה איצטריך קרא לפרוט בהני אומות דאמרן משום לאסור בהם דורות דעמוני ומואבי אסורין לעולם ומצרי ואדומי משום דור שני דדוקא דור שלישי יבוא בקהל ולא שני דאי משום לאו דלא תתחתן אפי' שני מותר ואע"ג ddרשינן עמוני ולא עמונית היינו להתיר הנקיבות מדור שני ואילך אבל דור ראשון לא דבכלל לאו דלא תתחתן איתנו וכ"ת כיון דכ"ר עמוני למעוטי עמונית והיינו ע"כ להתירן מדור שני ואילך דאי דור ראשון בלאו דלא תתחתן הוו ממילא ש"מ דהזכרים אסורין עד עולם ול"ל דכ"ר גם דור עשירי לא יבא לך בקהל עד עולם אע"כ דכל האומות אינן בכלל לאו דלא תתחתן ואי לא פרט קרא לאסור דורות בעמוני ומואבי ה"א דלית בהו דורות הא ליתא דאפ"ת דכל האומות איתנו בכלל לאו דלא תתחתן אפ"ה צריך לפרוט ולאסור דורות בהן דאי לא פרט כיון דמן הסתם ומפשטא דקרא לא נאסור דורות כדאמ' דגבי לאו דלא התחתן לפי סברא זו אלא משום יתורא לחוד מייתינן בהו לאסו' דורות די לך אי מייתית לאסור בהו דור שני בלבד דאינו בכלל לאו דלא תתחתן אבל מדור שני ואילך ה"א דמותרין קמ"ל דאסורין עד עול' וכ"ת א"כ גבי מצרי ואדומי דפרט דור שלישי יבוא ולאסו' שני בא ואי לאו דלא תתחתן אכל אומות קאי ל"ל הא מדאסר הכתוב למצרי ואדומי בע"כ לדור שני בא דאלו לראשון לא צריך דבכלל לאו דלא תתחתן הם ומשלישי ואילך ממילא מותר כדאמרת גבי עמון ומואב אע"כ לאו דלא תתחתן לא קאי אלא אז' אומות בלבד ולא על שאר אומות הא לאו מילתא היא דהא גבי מצרי ואדומי לא כתב קרא לאסור להדיא אלא מכלל התירן דכתיב דור שלישי יבא מכלל קודם דור שלישי

לא ולא בא הכתוב לאוסרין בלאו גמור אלא בלאו הבא מכלל עשה דה"ל עשה א"כ א"א לכתוב בענין אחר שיהא בלאו הבא מכלל עשה דאי כתב קרא דור שני א"כ ממילא הוי שני מותר מ"מ קשיא מהא על סברת הרמב"ן והרשב"א א"ו כסברת התוס' דלאו דלא תתחתן למ"ד דבגיירותן מיירי אע"ג דלא נאמר בהו דורות אפ"ה לעול' במשמע וכ"ת אי כל היכא דכתב רחמנא סתמא אע"ג דלא נאמר דורות לעולם במשמע דורות דכתב רחמנא גבי לאו דעמוני ומואבי דכתיב גם דור עשירי לא יבוא להם עד עולם ל"ל.

הא סתמא נמי לעולם במשמע כדאמרת גבי לאו דלא תתחתן. י"ל דוודאי אי לא גלי קרא בהדיא גבי עמוני ומואבי לאסור דורו' ה"א בין עמוני ובין מואבי ובין לאו דלא תתחתן דור ראשון שנתגיירו הן עצמן הוא דאסורין אבל דורות לא דוודאי בסתמאאין איסור דורות בכלל אבל השתא דגלי קרא גבי עמוני ומואבי בהדיא לאסור דורות אתיא לן גבי לא תתחתן לאסור דורות מק"ו מה במקום שהתיר את הנקבות מיד דהיינו עמוני ומואבי דדרשינן עמוני ולא עמוני' מואבי ולא מואבית מקום שאסור אפילו נקבות גבי לאו דלא תתחתן אינו דין שיה' אסורין לעולם וכה"ג דריש ר"ש ק"ו בפ' הערל (דף ע"ו) להית' הנקבות של מצרי ואדומי מיד מה אם במקום שאסור את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסור את הזכרים אלא עד שלשה דורות א"ד שנתיר את הנקבות מיד ואע"ג דרבנן פירכו להאי ק"ו הא במסקנא התם מייתי לה להאי פירכא מחלל דחייבי עשה ור"ש ס"ל דאין חלל מחייבי עשה הכא ל"ל הכי.

דהא פי' רש"י התם ומחלל דחייבי לאוין לא מצית למפרך דא"ל מה להנך שכן לאו תאמר במצרי ואדומי שהן עשה ואין חמור. דהכא נמי ל"ל מצרי ואדומי יוכיח שאסורין נקיבות כזכרים לרבנן דפליגו עלי' דר"ש ואפ"ה אין אסורים לעולם דמה למצרי ואדומי שכן קלים שאינן אלא בעשה הקל תאמר לא תתחתן שהוא בלאו דחמיר.

וכיון שכן השתא תקשה דר"נ דא' יהושע נסבה הא עבר בלאו דלא תתחתן למ"ד דבגיירותן איירי ואפ"ת דר"נ ס"ל כס"ד דרבא דבגיירותן מיירי האי לאו דלא תתחתן בהם מ"מ תקשה למ"ד בגיירותן מיירי מהאי ברייתא דח' נביאים יצאו מרחב הזונה: וצ"ל להאי מ"ד ברייתא דח' נביאים פליג אהאי דספרי וס"ל דרחב לא היתה מז' עממין אלא משא' אומות ובאתה לגור שם: דף יו ע"א הכין לו תני לו הכין פי' משום דלו יתירא הוא אלא להא דרשא אתא וקשה אכתי מאי קמ"ל בהאי לו אי משום הא דלבסוף נתגלגל הדבר שנתלה המן עצמו על אותו העץ שהכין למרדכי הא לא צריך לו יתירא דהא בהדי' כתיב וי"ל דקמ"ל דבשעת הכנת העץ באותו שעה כבר נגזור מן השמים שיתלה המן עליו ולא תימא דאח"כ נגזור גזירה זו עליו כדכתיב בלילה ההוא נדדה שנת המלך ואמר ר'

תנחום לעיל נדדה שנת מלכו של עולם וה"נ אמרי' במדרש כיון שהביאו העץ לפני המן הכינה על פתח ביתו ומדד עצמו עליו להראות עבדיו איך יתלה מרדכי עליו השיבהו בת קול נאה לך העץ משש' ימי בראשי' רבנן דתמן אמרו כולי: ע"ב גדול ת"ת יותר מבנין בה"מ שכל זמן וכו' ק"ל אכתי מנ"ל שגדול ת"ת מבנין המקדש דלמא שקולין הן מש"ה לא הי' מחויב לעלות והרי מצינו לב' מצות ששקולין הן זו כזו ברפ"י דשבת גדול הכנסת אורחים כהשכמת בה"מ.

וה"נ קשה אהא דקא' בסמוך גדול ת"ת יותר מכיבוד אב ואם מיעקב שלא נענש על אותן שנים שהי' בבית עבר מנ"ל הא דלמא ת"ת וכיבוד אב ואם שקולין הן מש"ה לא נענש. וי"ל דודאי אלו לא הי' ועמד נגד ת"ת גבי יעקב אלא כבוד אב ואם לחוד וגבי עזרא אינו אלא בנין בה"מ לחוד ודאי המ"ל דשקולין הן אלא משום דעמד נמי נגד ת"ת דעזרא מצות ישיבות א"י שהרי ברוך בן נרי' רבו בבבל הי' כדפירש"י והנ"מ קצת במדרשים דעבר הי' דר בח"ל בעבר הנהר וכדכתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם וגומר ואברהם בן בנו של עבר הי' והא בימי אברהם כבר היתה א"י מקודשת כמו שדרשו חכמים על מה שנאמר ביצחק אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין ח"ל כדאי לך והשתא אס"ד דת"ת וכיבוד אב ואם א"נ תלמוד תורה ובנין בה"מ שקולין הן א"כ מצות ישיבה א"י וכיבוד אב ואם דיעקב וכן ישיבת א"י ובנין בה"מ דעזרא ה"ל להכריע ולהעדיף על ת"ת שכנגדם ולמה לא נענש יעקב וכן עזרא למה לא עלה.

אע"כ ש"מ דתלמוד תורה עכ"פ עדיף מכיבוד אב ואם לחוד וכן מבנין בה"מ לחוד ואפי' אי איכא נמי ישיבות א"י בהדייהו אכתי אינו מעדיף ומכריע על תלמוד תורה ועכ"פ שקולין הן ת"ת והני תרתי שכנגדו: דף יז ע"א למה נמנו שנותיו של ישמעאל. פירש"י מה לנו לשנות הרשעים.

ותימה לי הא אמרינן בסוף פ"ק דב"ב (דף יו) דישמעאל עשה תשובה ונ"ל מדכתיב גבי' ויגוע וימת דכל מקום שנאמר גוי' אינו אלא מיתתן של צדיקים ואיך הרשיע רש"י את הצדיק שעשה חשובה ואדרבה אמרינן בכמה מקומות במקום שבעלי חשובה עומדין אין צדיקים גמורי' יכולי' לעמוד אבל איני ידע מי דחקו לרש"י לפרש דהדבר ברור דהכי ק"ל למה נמנו שנותיו של ישמעאל שהרי אפי' שנות של צדיקי' מאבו' העולם ואילך שוב לא מנה קרא שהרי שנות השבטי' לא נמנו בקרא ואע"פ שמצינו שמנה קרא שנות של יוסף ושל לוי קהת ועמרם הנהו לדרשא אתי' כדפי' במדרשי' ומשני האי נמי לדרשא אתיא כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב כדמסיק ואזיל: פרק שני קראה על פה הא דלא כייל לקרא ע"פ עם קורא למפרע בחדא בבא נ"ל שה"ט משום דלמפרע פוסל

אפי' במקצת ואפי' פסוק אחד כדתניא בגמ' השמיט בו הקורא פסוק א' לא יאמר אקרא את כולה ואח"כ אקרא אותו פסוק פי' משום דה"ל קורא למפרע אבל קורא ע"פ דלא יצא אינו אלא בקרא כולה או רובה בע"פ אבל מקצתה לית לן בה כדאמרינן בגמ' גבי השמיט בו הסופר אותיות או פסוקים.

ולישנא דמתני' הכי דייקי דגבי למפרע תלה בהקורא דתני הקורא למפרע וגבי ע"פ תלה במגלה דתני קראה בה' דאמגילה קאי משום דקראה משמע כולה או רוב' אבל הקורא מקצתה נמי במשמע. ובגמ' אפרש יותר.

וכ"ת אכתי תקשה לה"ט דא"כ למה כייל תנא לקרא על פה עם קרא תרגום בכל לשון בחדא בבא הא לא דמי דקר' ע"פ אין פוסל אלא ברובו והני אפי' בפסיק א' או בתיב' וי"ל דמה"ט כייל להן בסיפ' לומר ששווין להדדי בהא דכמו קרא תרגו' בכל לשון אינו יוצא מעיקר תקנה של ד"ק לכ"ע כדנ"ל בגמ' מקרא.

ה"נ קרא ע"פ לא יצא מעיק' דברי קבל' לאפוקי ממ"ד בפ"ק דאסתר לאו ברוח הקדש נא' אלא לקרו' אבל לכתו לא והא דקר ע"פ לא יצא אינו אלא מדרבנן בעלמ' כמ"ש התוס' (דף ז' ע"א) ונ"מ שאם אין בידו מגילה מחוי' לקרותה בע"פ כדי לצאת עכ"פ י"ח קריאה של דברי קבלה קמ"ל דרומיא דהני דמעיקר דדברי קבלה אינו יוצא בהו אף בקרא ע"פ מעיקר דדברי קבלה אינו יוצ' ואפי' אין בידו מגילה א"צ לקרותה בע"פ דלאו כלום הוא.

ובהכי ניחא לי מאי דפריך בגמ' אהא דקרא תרגום לא יצא היכי דמי אלימא דכתיבא מקרא וקראה לה תרגום היינו ע"פ. ומאי קושיא דילמא לעולם דכתוב מקרא וקרא לה תרגום וקמ"ל דלא יצא אפי' מעיקר תקנה דדברי קבלה משא"כ בע"פ דמעיקר דברי קבלה יוצא ואינו אלא מדרבנן בעלמא ומתניתן אתי כמ"ד בפ"ק אסתר לא נאמר ברה"ק אלא לקרות אבל לכתוב לא אלא ודאי מגופי דמתניתן דייק לה דלא אתיא כהאי תנא מדכייל לקרא ע"פ עם קרא תרגו' בכל לשון בחדא בבא וכדפי'.

ובזה א"צ למ' שכתבתי שם אבל ק"ל דמאי אירי' קרא ע"פ דל"י הא אפי' בכת' אלא דאינו כת ב' כול' לפניו בשע' קריא' אלא כתב פסוק פסוק וקד' לה נמי לא אע"ג דבקריא' כל פסוק כבר נכתוב אותו פסוק ולא ע"פ הוא אפ"ה ל"י הואיל ובשעת קריאת פסוקי קמאי אכתי פסוקי בתראי לא הוי כתיבי כדדייק הגמ' דהי' כותבה ה"ד אי דמסדר פסוקי פסוקי וכתב לה כי כיון לבו מאי הוי ע"פ הוא אלא דכתב ע"פ וקרא לה וכו' אפי' למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה ואע"ג דהתם מיעוטי אינו מעכב אלא בשאינו כתובה עדיין רובא דווקא אבל כתובה כבר רובא אין מיעוט שאינו כתב מעכב על הרוב

שכתב כבר וקרא מתוך הכתב כדמוכח לקמן אהא דה יא השמיט בה הסופר אותיות או פסוקי יצא דמוקי לה הגמ' במקצתה אלמא מקצתה אפי' לא כתב כלל ל"ל בה הא בהאי ברייתא דהשמיט בה מסיים וקרא הקורא כמתורגמן המתרגם פי' ע"פ יצא ש"מ דע"פ במקצתה נמי ל"ל בה.

וכיון שכן מאי איריא ע"פ דלא יצא אפי' בכתב דומיא דע"פ דכתב פסוקא פסוקא וקרא לי' נמי דינא הכי דברובא ל"י ואי במקצתה אפי' בע"פ נמי יצא כדפי'. וי"ל דהא דנקט קראה ע"פ לרבותא נקט דקרא כולה או רובה במשמע מדנקט קראה בה"א ולא נקט קרא משמע דאמגילה קאי שקרא כונה בע"פ וה"ה לרובה דרובה ככולה.

והשתא קמ"ל דאפי' בע"פ דחמי' אפ"ה בקר' מקצתה בע"פ ל"ל בה ואי הוי תנא דכתב פסוקי פסוקי וקרא לה ה"א דווקא בהא מקצתה לית לן בה אבל בע"פ דחמיר אפי' מקצתה מעכב קמ"ל דאפי' ע"פ נמי דווקא בקרא כולה או רובה מעכב אבל מקצת' אפי' ע"פ ל"ל בהו ועי"ל דוודאי לא דמי רובה דמעכב בקריא' ע"פ לרובא דמגילה החסירה דשאינו כתיב מעכב על הכתוב דרוב החסרון דמגיל' לכמה תנאי עודף על רוב' שבע"פ שהרי למ"ד שא"צ לקרותן אל' מאיש יהודי אפ"ה צריכה שתהא כתובה כולה והה"נ לשאר תנאי דלקמן דממעטי בקריאה יותר שאין צריך לקרותה אלא מואחר הדברים האלה או מבלילה ההוא מ"מ לענין כתיבה מודו שצריכה שתהא כתובה כולה.

והרי לפי זה הדבר ברור שרובא דקריאות ע"פ דפוסל אזלינן בתר רובא דישנו בקריאה שהוא רוב קטן ורוב חסרון הכתיבה המעכב על הכתוב בעי רוב גדול מכל דישנו ככתיבה דהיינו כל המגילה מתחלתה ועד סופה דהא לענין כתיבה לכ"ע צריכ' שתהא כולה.

והשת' ניחא דתנא דמתני' כחד מהני תנאי הממעטין קריאה דס"ל דא"צ לקרותה כולה ומ"מ כולה איתה בכתיבה ורוב החסרון דכתיב' הפוסל את המגילה מצד עצמה הוי יותר גדול מרוב הפוסל בקריאו' ע"פ דאזלינן בתר שיעור קטן של קריאה.

וכיון דהא דתנא מתניתן קרא גבי ע"פ דמשמע רובא מדתנא קרא בת' וכדפי' וקמ"ל דהיינו רוב קטן של קריאה ואינו בכלל רוב הפוסל בכתיבה דלגבי כתיבה אכתי אינו אלא מיעוט: קראה תרגום בכל לשון ל"י. הא דנקט לקראה תרגום בפרטות הא ה"ל בכלל כל לשון משום דתרגום חשוב טפי כדאמר במ"ר פרשה ויצא אל תהא לשון ארמי קלה בעיניך שמצינו בתנ"ך שחלק הכתוב כבוד ללשון ארמי בתורה יגר שהדותא כו': והשתא מתני' זו ואצ"ל זו קתני קראה תרגום ואצ"ל בכ"ל וכן פי' רש"י בגמרא דמתני' זו ואצ"ל זו קאמר מיהו י"ל איפכא דמתני' לא זו אף קתני דתרגום גרע מנ"ל.

כדאמר בפ"ז דסוטה (דף לג) אר"י לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשוןארמי דאר"י השואל צרכיו בלשון ארמי אין מה"ש נזקקין לו לפי שאין מה"ש מכירין בלשון ארמי ופי' קצת מן המפרשי' דווקא לשון ארמי אבל שאר לשוני' ל"ל בה פי' שלשון ארמי מגונה בעיני מה"ש משא"כ בשאר כ"ל אלמא גרע ארמי מכל הלשונות.

מיהו י"מ דהא דא' אל ישאל צרכיו בלשון ארמי ל"ד הה"נ כ"ל חוץ מלה"ק בכלל ארמית הוי א"כ אין ראי' משם שארמית גרע מכ"ל: אבל קורין אותו ללועזו' בלעז. משמע שאחר קורא להוצי' הלועז והוא י"ח בשמיעה וה"נ מסיים והלועז ששמע אשורית יצא משמע ששמע מאחר והוא יוצא עי"ד שמיע'.

וק"ל הא הני בבא דרישא עד השתא קא עסיק בקורא עצמו הקורא למפרע קרא ע"פ קרא תרגום בכל לשון והשת' התחיל בבבא זו לדבר מן השומע ה"ל למתני קורא לועז בלעז והלועז שקרא אשורית יצא. וי"ל דמש"ה עסיק בהאי בבא מן השומע דקמ"ל דאע"פ שהקורא יודע אשורית ולעז אפ"ה מוציא את הלועז בלעז ולא אמרינן שהקורא עצמו אין יכול לצאת בלעז הואיל והוא יודע אשורית וא"כ א"י להוציא את הלועז בלעז דדמי למי שאינו מחויב בדבר שאין יכול להוציא אחרים י"ח וכדאמריני' בירושלמי יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוציא אחרים בלעז יבא כהדא כל שאינו מחויב בדבר אין מוציא את הרבים י"ח פי' דס"ל להירושלמי יודע אשורית ולעז אין מוצי' י"ח עצמו בלעז קמ"ל מתני' דלא.

אי משום דס"ל דאפי' לעצמו מוציא בלעז ואי משום דס"ל דאע"ג דלעצמו אין יכול להוציא בלעז אפ"ה מוציא ללועזות בלעז ולא דמי לא"מ בדבר דהא מ"מ בר חיוב הו במקרא מגיל ודמי להא דאמרינן בספ"ג דר"ה (דף כא) כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא והיינו טעמא משום דכל ישראל ערבין זה בזה למצות וכיון דחבירו לא יצא כאלו ל"י הוא עצמו משא"כ א"מ בדבר דאין עליו ערבות בהא.

וכמש"כ התוס' והמפרשים בפ"ו דברכות (דף מח) ולא גרע מזה היודע אשורית ולעז דיכול להוציא חבירו הלועז מטעם ערבות אע"ג דלעצמו א"מ בלעז ולא עוד אלא אפי' לדעת בעל הלכות גדולות דס"ל בכל המצות דלאח' שיצא א"מ הואיל דמעת' א"מ בדבר כמ"ש שם בספ"ג דר"ה בחי'. אכתי לא דמי דשאני התם כיון דכבר יצא שוב ה"ל א"מ בדבר אבל יודע אשורית ולעז אע"ג דלעצמו א"מ בלעז אכתי בר חיוב' כיון דל"י עדיין לעצמו ומוציא ללועז בלעז $$ציור בספר$$ וכ"ת למאי דפי' תקשה להירו' ממתני' י"ל דהאי ירוש' משבשת' היא ובמ"ש הר"ן ואין למדין ממנו ומ"מ מתני' קמ"ל דלא נימא הכי.

מיה' א"ל דהעיקר כדברי הירו' ומתני' לק"מ דהא דמשמע מתני' דיודע אשורית ולעז יכול להוציא הלועז משום דס"ל לתנא דמתני' הרהור כדיבו' דמי ומיירי שהלועז יש לפניו מגילה כתובה בלעז ושומע מתוכה. והשתא דל קריאות הקורא מכאן הוא יוצא עי"ד הרהור של עצמו שמטה את אזנו לשמוע מתוך המגילה הכתובה לפניו כל סיבה ותיבה ויוצא עי"ד הרהור של עצמו.

והירו' מיירי שאין מגיל' לפני הלועז השומע אלא לפני הקורא דהשתא א"א לו לצאת עי"ד הרהור של עצמו דהא הקורא ע"פ לא יצא אלא משום שומע כעונה הוא דיוצא וכיון דיודע הקורא אשורית דמי לאין מחוייב שאינו מוציא אחרים. א"נ דהירושלמי ס"ל כמ"ד הרהור לאו כדיבור דמי דהא פלוגתא דתנאי היא כמ"ש לקמן (דף יט) ואפי' מגילה לפני השומע א"א לו לצאת מחמת הרהור דעצמו אלא מטעם שומע כעונה הוא יוצא וכיון דהקורא הוא יודע אשורית ה"ל כאין מחויב בדבר דאין מוציא אחרים י"ח: היה כותבה דורשה ומגי' אם כיון לבו יצא למ"ד ספ"ג דר"ה (דף כח) מצות אין צריכות כוונה.

האי כיון לבו לקרות כראוי ולא כדרך קורא להגי' שקורא בענין שיכיר השומע מחסירות ויתרות ולא כדרך קריאה. והכי דייק לישנא דכותבה ומגי'.

ולהכי לא מקשה מהא כדאקשה מהי' קורא גבי ק"ש כן פי' הר"ן. ואני תמה ע"ז דאדרבה מדקאמר כתבה דרשה ומגי' מכלל דכתיבה ודרשה לא כדרך קורא להגי' מיירי ואפ"ה בעי כוונה.

ותקש' למ"ד מצות א"צ כוונ' אבל אני פי' שם בפ"ב דר"ה דאפי' למ"ד מצות א"ל כוונה בקריאות מגילה מודה דצ"כ והבאתי ראי' לזה מהא דפריך התי' למ"ד א"צ כוונה מדתנן הי' עובר אחורי בהכ"נ או שהי' ביתו סמו' לבה"כ ושמע קול שופ' או קול מגיל' אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא מאי לאו אם כיון לבו לצאת.

ומשני לא לשמוע לשמוע והא שמע כסבור חמור בעלמא הוא. ואיכ' למידק בשלמ' כל קול שופר אפשר לטעות בקו' חמור.

דקול שופר בקול חמור מיחלף. אבל קריאת מגילה שקור' בחיתוך אותיות ותיבות היכא אפשר.

למחלף ולמטעי בקול חמור. אלא ודאי במגילה אפי' למ"ד מצות אין צריכות כוונה במגילה מודה דצריך כוונה ומתני' לצדדין קתני אם כיון כאן לבו גבי קול שופר היינו לשמוע ולאפוקי כסבור חמור ולשמוע דמגילה היינו לצאת: מנ"המ כלומר הקורא למפרע לא יצא.

ק"ל כיון דבסמו' נ"ל מקר' לכ"ע בין לדבי ובין לרבנן דהקורא ק"ש למפרע לא יצא. אי מוהיו אי מדברים הדברים א"כ ניליף נמי למגילה מק"ש דלא יצא.
דהא לקמן בפירקין תנן הכל כשירין לקרות המגילה חוץ מחש"ו. ואמרינן בגמרא מאן תנא חרש דעבד נמי לא ומוקי לה רב מתנא כר"י דאמר גבי ק"ש בלא השמיע לאזניו לא יצא.
ונ"ל מקרא שמע דכ"ר גבי ק"ש אלמא גמרינן מגילה מק"ש לענין השמע לאזנך. וה"ה נמי לשאר מצות כדאמר התם.
לענין בה"מ ושאר ברכות וא"ב ה"נ ניליף מגילה מק"ש דהקורא למפרע לא יצא וה"נ בסמוך דמייתא מקרא דהלל למפרע לא למה לי קרא ניליף כולהו מק"ש. ולקמן באותן סוגיא יתבאר זה היטיב: מה זמנם למפרע לא.
כלומר דהא א"א שיהא ט"ו קודם לי"ד כפירש"י וקשה לי לר"ע דאית ליה בפ"ח דמנחות (דף פ"ב) דאין דנין אפשר משאי אפשר אפי' בהקישא א"כ היכא יליף הכא בהקישא דכתבם מזמנם דלמפרע לא הא כתבם אפשר בלמפרע. משא"כ זמנם דא"א.
דהכי אמרינן התם. דר"א יליף פסח דורות דאינה בא מן המעשר מפסח מצרים דאכתי לא הי' נוהג מ"ש.
וקא"ל ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר ובמסקנ' יליף לה ר"א מהקישא דועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה. שיהי' כל העבודות של חדש הזה כזה.
והא הקישה הוי. דפריך התם והשתא נמי לפרוך אמר רב ששת זאת אומרת אין משיבין על ההקש ואפ"ה לא גמר ר"ע מההוא הקישא לפסח דורות דאינו בא מן המעשר דפריך ור"ע פסח דאין בא אלא מן החולין מנ"ל ומייתא לה התם מהקישא דחטאת דאין בא אלא מן החולין אלמא אפי' בהקישא אין דנין אפשר משא"א לר"ע.
וא"כ לדידי' היכא יליף כתב' מזמנם דלמפרע לא הא הוה לי' אפשר משאי אפשר ואע"ג דפרק ד' דנדה (דף ל"ז) יליף מהקישה דכימי נדת דותה תטמא כימי נדתה דאין ראויין לספירות יבזתה אף ימי לידתה כן ופריך וכי דנין אפשר משא"א ומשני הא מני ר"א היא דאמר דנין ובחר הכי משני ע"כ הקישן הכתוב ומשמע אפי' ר"ע מודה בהקישא ומ"מ לשנויי קמא דמשני ר"א היא משמע דלר"ע אף בהקיש נמי אין דנין אפשר מא"א קשה.
ועוד הא כבר פירשו התוס' התם דע"כ ר"ע אפי' בהקיש ס"ל דאין דנין דהא האי ועבדת היקש הוא ור"ע נמי אית לי' ההוא הקישא לכמה מילי. כדאמרינן בפ"ט דפסחים (דף צ"ו).

אלא מש"ה ל"ל בהא דועבדת ע"כ הקישן הכתו'. משו' דבלא"ה איצטריך הקישא לשאר מילי בפ"ט דפסחי' לפיכך אין דנין בהאי הקישא נמי אפשר משא"א כיון דהקיש' לשאר מילי קאתא משא"כ האי הקישא דכימי נדת דותה דלא צריך אלא להא ס"ל לשנויי בתרא דדנין אפי' לר"ע.

ואפ"ה לשנויי קמא אין דנין כלל אע"ג דלא אתי האי הקישא לשאר דברים. והשתא האי הקישא דכתבם לזמנם.

לא מבעיא לשנויי קמא דפ' ד' דנדה דאין דנין לר"ע אלא אפי' לשנויי בררא דע"כ הקישו הכתוב מ"מ כל היכא דהקישא אתא נמי לשאר מילי מע"כ לר"ע אפשר משאי אפשר אין דנין כדמוכח האי דועבדת מ"מ למסקנא קשה דיליף דלמפרע לא מדאתקש זכירה לעשיה. מה עשיה למפרע לא כלומר דא"א לעשות יום ט"ו קודם לי"ד אף זכירה למפרע לא.

והא נמי אפשר משאי אפשר הוא והיכא דנין לר"ע אפי' לשנויי בתרא דפ' ד' דנדה הא בלא"ה מבעי לי' הקישא להא דדרשינן בריש מכילתין דקא' אשכחן עשיה כלומר מוקפין בט"ו ופרזים בי"ד זכירה מנ"ל. ומייתי לה מהאי קרא דהימי' האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשי' וכיון דהאי הקישה מבעי לי' להא תו אי אפשר להקיש אדר"ע זכירה ועשי'.

דלמפרע לא דאין דנין אפשר משא"א וא"כ מנ"ל לר"ע דלמפרע במגילה לא יצא ועוד תמיה לי יותר הא רבא התם בפ"ד דנדה משמע דלא ס"ל הא הקישא דלידה לזיבה לגמרי דהא ס"ל התם דימי לידה שאינה רואה בהם אינן מותרות ועולה לספירות זיבתה אלמא לית לי' האי שנויי דבע"כ הקישן הכתוב ואע"ג דלא מבעיא לי' האי הקישא למילי אחרינא אפ"ה אין דנין אפש' משאי אפשר והשתא לא מבעי' למסקנ' דיליף למפרע דלא מהקישא דזכירה לעשי' דלרבא אי אפשר כיון דהאי הקישא מבעי לי' לדאמרן בריש מכילתן.

אלא אפי' מאי דס"ד דרבא למילף מהקישא דכתבם לזמנם נמי א"א ללמד בהאי הקישא אע"ג דהיקשא זה לא מיבעיא לדבר אחר מ"מ אפי' בכה"ג לרבא גופי' אין דנין אפשר משא"א כדשמעינן ליה לרבא גבי הקישא דלידה לזיבה: ולי נראה לפרש דמה זמנם למפרע לא. לא כמו שפי' רש"י דלמפרע אימים קאי דא"א להקדים ט"ו לי"ד.

וכה"ג צריך לפ' נמי הקישא דמה עשי' למפרע לא נמי אימים קאי לפי שיטתו דא"כ ה"ל אפשר משא"א. ואין דנין וכדפי' אלא ה"פ מה זמנם למפרע לא היינו ב"ז שקבע הכתוב י"ד וט"ו המוקד' לפרזי' והמאוחר למוקפי' וזמנם אינן למפר' דלעול' אין זמן המוקפי'

קודם לפרזי' דהיינו שיקראו המוקפי' קוד' י"ד שהוא זמן הקבוע לפרזים וכן מה עשי' למפרע לא היינו שיעשו המוקפי' משתה ויום טוב קודם י"ד.
הקבוע לפרזים. אף כתבם וזכירה.
למפרע לא והשתא אתי שפיר דאין בהקישן אלו דבר שא"א כלל. וכי תימא למ"ד בפ' קמא (דף ד') בחל בע"ש מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכנסה.
ועיירו' גדולות קורין בו ביום א"כ זמנם גופה הוי למפרע דהא מוקפין קורין קודם לעיירות ובשלמא למסקנא דנפקא לי' מהקישא דזכירה לעשי' ניחא דלעולם אין עשי' למפרע דהא בשחל בי"ד אע"ג דמוקפין קורין ביום הכניסה מותרין ראותו היום בהספד ותענית וכן שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה.
כדאמרינן בפ' קמא. אבל למאי דס"ד למילף מהקישא דמה זמנ' למפר' לא.
קש'.
וי"ל דלהאי שינוי' הכי מקי' לה מה זמנ' למפר' אעשי'. דיום טוב קאי דהא בהאי קרא עשי' כתיבא ולאו אקריאה קאי ועשי' לעולם למפרע למוקפין קודם לפרזים ליתא וכדפרישית והרמב"ם בפי' המשנה כתב במגילה והימי' האלו נזכרים ונעשי' כמו שא"א לאדם לעשות מלאכה בזמן שעבר אם לא עשה כמו כן אין ראוי לקרות את המגילה אחר זמן קריאתה ויש ט"ס בסוף דבריו וצ"ל כמו כן אין ראוי לקרות את המגילה למפרע ומ"מ ק"ל על פי' אפי' לפי המסקנא דנין כאן אפשר משא"א והא ליתא בכה"ג אין דנין לכ"ע וכמ"ש: אף כתבם למפרע לא.
ק"ל דהכא משמע דכתבם דקרא היינו קריאה ולא כתיבה דהא מפיק לה מהכא דקורא למפרע לא יצא. ועוד דבכתיבת שלא כסדרן דהיינו למפרע לא מצינו בשום מקום שיהא קפידא במגילה ואפי' בס"ת ל"ל בה אלא בתפילין ומזוזות לחוד בעי כתיבא כסדרן ולא למפרע ולקמן (דף יט) יליף בגמרא הא דתנן עד שתהא כתובה אשורית מדכתיב ככתבם אלמא ככתבם אכתב קאי ולא אקריאה.
ואע"ג דלא קיימא במסקנא הא דרבא דיליף למפרע מהכא דבכתבה מ"מ בהא וודאי אין סברא שיטעה רבא. ונראה דוודאי ככתבה תרתי משמע.
משמע קריאה שיקרא ככתבה דהיינו בלה"ק ולא בכל לשון ומשמע נמי בתיבה שיכחוב ככתבם דהיינו אותיות אשורית דווקא וה"נ משמע לקמן דככתבם קריאה במשמע גבי לעז יווני לכל כשר וכמ"ש לקמן גבי הא דבעי הגמ' מנ"ל דקרא ע"פ לא יצא: מ"ט דרבי א"ק והי' ק"ל מנ"ל להגמ' דטעמייהו דרבי ורבנן מקרא דילמא בסברא פליגא דרבי סבר כל התורה בלה"ק נאמרה ולרבנן בכ"ל דהא אי כל התורה כולה בלה"ק נאמרה א"צ קרא

דק"ש בכתבה ואי בכ"ל א"ל קרא לק"ש דבכ"ל דה"נ דינא הכי דלא נפיק ק"ש מכללא דכה"ת כולה וה"נ פריך בסמוך אי כה"תכ בלה"ק נאמרה והיו לרבי ל"ל ואי בכ"ל שמע לרבנן ל"ל ושמע והיו לכ"ע שמע להשמיע לאזנו והיו שלא יקרא למפרע אתא ומיהו אליבא דרבנן י"ל דלא ניחא לי' להגמ' למימר דטעמייהו מסברא ושמע לה"ל דא"כ קמו רבנן דלא כהלכתא דקי"ל כת"ק דר"י דלא השמיע לאזנו, יצא כדא' בפ"ב דברכות (דף טו) אבל הא וודאי קשה הל"ל טעמא דרבי מסברא וכדפי' והי' שלא יקרא למפרע דרש לה וי"ל דא"כ שמע ה"ל לרבי למדרש לכ"ל ולא לה"ל דהא כל במה דלית לן קרא דק"ש ככתבה משמע לי' להגמ' דיותר ראוי לומ' דשמע בכ"ל אתא מלומר דלה"ל אתא דהא דקא' הגמ' בסמוך דאי ס"ל לרבי כה"ת בלה"ק נאמר איצטרך והיו דס"ד שמע כרבנן הוא דווקא אע"ג דכה"ת בלה"ק נאמרה ניחא טפי לומר דשמע בכ"ל אתא מלומר דאתיא לה"ל מיהו הא דל"ק הגמ' אליבא דרבנן דה"ט משום דס"ל כה"ת בכ"ל נאמרה ושמע לה"ל ע"כ ה"ט כדפי' דא"כ קמו רבנן דלא כהלכתא אבל אין לפרש דמש"ה ל"ק דטעמ' דרבנן מסברא דק"ש בכ"ל משום דכה"ת בכ"ל משום דמ"ל להגמרא דיותר ראוי לומר דוהיו לכתבה מלומר שלא יקרא למפרע כדמסיק אליבא דרבנן דאפי' את"ל כה"ת בכ"ל נאמר איצטריך שמע ס"ד והיו כרבי ונימא דמשמע להגמ' טפי והי' לכתבה אתא מלומר שלא יקרא למפרע אתא ושמע הדרשות שקולין הן או לכ"ל או לה"ל דא"כ לא אתא שפיר סוגיא זו כלל כמו שאכתוב בסמוך א"ו שמע פשטי דלכ"ל אהא משמע להגמ' אבל והיו הדרשו' שקולין וכ"ש דא"א לומר דשמע משמע להגמ' לדרוש יותר דלכ"ל אתא מלדרוש לה"ל אתא והיו משמע יותר לדרוש דלכתבה אתא מלומר למפרע אתא כדמשמע לפום רהיטא מדברי הגמ' דמשני דלרבי אצטריך והיו דס"ד שמע כרבנן ולרבנן אצטריך שמע דס"ד והיו כרבי דא"כ השתא נמי דנ"ל לרבנן משמע לכ"ל מאי חזית דדרשת לשמע בכ"ל והי' למפרע דלמא והיו לכתבה ושמע לה"ל ואי משום דיותר ראוי לדרוש לשמע בכ"ל הא והיו נמי יותר ראוי לדרוש לכתבה מדרשא למפרע ומאי חזית לאפוקי והיו מפשטי' דמשמע לכתב' יותר משמע אלא ע"כ לא משמע לכתבה יותר מלמפרע אלא שקולין הן אלא לרבי דמ"ל דברי' הדברי' דלמפרע לא והיו ע"כ לכתבה אתא אבל שמע משמע יותר לכ"ל מללה"ל: ע"ב שמע בכל לשון שאתה שומע ק"ל הא שמע מבעי' לי' להא דדרש בספ"ב דברכות (דף ט"ז) הקורא את שמע צריך שיכוון את לבו שנאמר שמע ישראל ולהלן הוא אומר הסכת ושמע ישראל מה להלן בהסכת אף כאן בהסכת.

מיהו בהא י"ל דסבירא להו רבנן כשאר תנאי דהתם ריש פ"ב דילפי לכוונת הלב מעל לבבך אבל אכתי ק"ל א"כ ל"ל למימר לרבי דשמע לה"ל אתי הל"ל דלכוונת הלב אתי

וי"ל דהא גז"ש דבהסכת לאו משמע אתי' אלא מישראל ישראל אתי: ורבנן סברי במ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצא.

בפ"ז דסוטה [דף לב] הקשו התו' הל"ל ורבנן תרתי ש"מ כדאמרי' פ"ב דברכות (דף ט"ו) דר"י דאמ' בלא ה"ל לא יצא תרתי ש"מ משמע דבכל לשון וצריך להשמיע לאזניו ולדידי אין זה קושי' כלל כיון דקיי"ל לא השמיע לאזניו יצא כדאיפסקא הלכתא בפ' ב' דברכות א"כ ל"ל לאוקמא לרבנן דלא כהלכת'.

ואע"ג דאפסק' נמי התם הילכת' כראב"ע דלכתחיל' צריך להשמיע לאזניו והא דלכתחילה נ"ל לראב"ע התם מקרא דשמע וא"כ הל"ל תרתי ש"מ אליבא דרבנן האי לכתחילה דר"א ב"ע אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא דאי דרשא גמורה היא הל"ל אפי' בדעבד לא יצא וכמ"ש לקמן בפרקין אבל בדר"י דחיק הגמרא למימר תרתי ש"מ כדי לאוקמי לר"י אליבא דהלכתא בהא דק"ש בכל לשון דקיי"ל כרבנן דס"ל הכי.

ועוד אע"ג דדרש ר"י שמע להשמיע לאזניו בע"כ אית ליה נמי דשמע לכ"ל אתא דפשטא דדרשא משמע לכל לשון יותר מלהשמיע לאזניו וכמ"ש. ותדע לך דהכי הוא כדפי' דהגמ' מהדר לאוקמי להא דרבנן כהלכתא דאל"כ לא הי' צ"ל כלל לרבנן נ"ל בכל לשון משמע אלא הוי מצי למימר דמסברא נ"ל דס"ל כל התורה בכל לשון נאמרה ושמע ללה"ל קאתי לרבנן אלא ע"כ משום דלא רצה הגמ' לאוקמי לדרבנן דלא כהלכתא וכדפי' לעיל בסמוך: שלא יקרא למפרע.

בספ"ב דברכות פי' רש"י למפרע כגון ובשעריך בביתך מזוזו'. ובפ"ב דסוטה (דף י"ח) גבי מגילות סוטה אמ' רבא כתבה למפרע פסולה דכתיב וכתב את האלות האלה כדכתיבה והתם נמי פי' רש"י למפרע ירך ולנפול בטן לצבות במעיך וכו'.

כסדר הזה או אחד מהן היפך והשאר כתוב כהלכתן. ואני תמה אמאי דחק לפרש כן דהא וודאי כל כה"ג שהיפך התיבות למפרע א"ל קרא למעט דאין זה לא קריאה ולא כתיבה כיון דאין לו שום משמעו' זה אלא כמתלוצץ ומשחק בעלמא.

א"ו הכי פי' למפרע הפסוקים למפרע דהקדים הפסוק הכתוב מאוחר להכתוב לפניו בק"ש בקריאה ובמגילת סוטה בכתיבה אע"ג דכל פסוק ופ' ענין בפ"ע הוא אפ"ה נ"ל מקרא דלא יצא וכדתני' לקמן השמיט הקורא פסוק א' לא יאמר אקרא את כולה ואח"כ אקרא אותו פסוק אלא קורא מאותו פסוק ואילך נכנס לבה"כ לא יאמר אקרא חציה עם הציבור ואח"כ אקרא חציה הראשון כו' וטעמא משום דה"ל קורא למפרע אלמא בקורא ענין שיש לו משמעות בפ"ע אלא שהקדים לו מה שכתוב מאוחר לו ה"ל למפרע וכה"ג נמי קורא למפרע דהלל דלעיל: והיו שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא מנ"ל.

הקשו התוס' בפ"ב דסוטה אמאי לא נ"ל למפרע בק"ש מהאלו כדכתיב כדנ"ל התם למפרע במגילת סוטה מהאלו כדכתיבי ותי' כיון דגמירא מרבותינו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לן והיו שלא יקרא למפרע והאלו דרשינן לי' לדרשא אחרת. ובעיני דברי תימא הן וזה שיטה חדשה לומר דדרשא דקראי גמירא ועוד התינח לרבנן כיון דדרשי שמע לכ"ל ע"כ והיו למפרע אבל רבי דדרש והיו לכתבה א"כ ל"ל להגמרא לומר דנ"ל למפרע דלא מדברים הדברים לימא דנ"ל מהאלה ודברים הדברים רבי נמי לא משמע לי' כדמסיק לרבנן אלא י"ל דהאי האלה דגבי ק"ש לכוונת הלב אתא כדדרשי כמה תנאי ריש פ"ב דברכות וכמ"ש לעיל.

ומיהו האי תנא דנ"ל כוונת הלב מגז"ש דהסכת ושמע ישראל צ"ל דס"ל דהאלה לשלא יקרא למפרע אתא והיו לכתבה ושמע לה"ל: ורבנן דברים הדברים לא משמע להו כלומר ה' לא דרשי וק"ל הא בפ"ב דסוט' (דף י"ז) דרשו ר"מ אלות אלות ממש האלות לרבות קללות הבאות מחמ' ברכות אלה למעוטי קללות שבמשנה תורה האלה למעוטי צוואת וקבלת אמן.

וה"נ דרש רבי יהודא התם אלא דדרש ה' דהאלות למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות. וא"כ כיון דר"מ ור"י דרשי ה' דהאלות ודהאלה.

ה"נ דרשי ה' דדברי' הדברים דמ"ש ונ"ל מהא דלא יקרא למפרע ווהיו ע"כ לכתבה אתא כרבי ודלא כרבנן דדרשי שלא יקרא למפרע דהא למפרע אתיא להו מה' דהדברים. ולפי"ז בע"כ שמע להשמיע לאזניו אתא ולא כרבנן דאמרו אם לא השמיע לאזניו יצא והא לקמן בפירקין (דף י"ט) ובפ"ב דברכות אמר ר"מ דא"צ להשמיע לאזניו אפי' לכתחילה וגם לר"י קשה דס"ל התם דבלא השמיע לאזניו יצא דר"ל הגמ' דאפילו לכתחילה א"צ להשמיע לאזניו לר' יהודא ואפי' לר' יוסי דס"ל התם בלא השמי' לאזניו לא יצא אכתי קשה דהתם בפ"ב דברכות מפ' הגמ' טעמא דר' יוסי בלא השמיע לאזניו דלא יצא משמע ות"ק שמע בכ"ל.

ור"י תרתי ש"מ. וכיון דמהדר הגמ' לאוקמי לר"י כרבנן דק"ש בכ"ל ע"כ והי' שלא יקרא למפרע אתא.

השתא לר' יוסי ל"ל והיו להא ת"ל מה' דהדברים דהא התם בפ"ב דסוטה דרש ה' דהאלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות וי"ל על דרך שפי' התוס' בספ"ד דסוט' (דף כ"ג) גבי ור"י האי איש מבעי' לי' לרבות אשת חרש וכו' דהקשו שם מהרבה מקומו' משמע דהרבה תנאי ס"ל דבר' תורה כלשון בני אדם ובכמ' מקומות ס"ל להיפוך.

ותי' דדרשא פשוטה דרשו מן הכפל ולא אמרי' ד"ת כלשון ב"א אבל דרשא שאינו פשוטה כ"כ ולא מסתבר למידרשה ממשמעות לא דרשינן לי' ואמר' יותר דד"ת כלשון ב"א זה הוא תורף דבריהן וא"כ ה"נ נימא גבי יתורא דקראי כמו שאכתוב לקמן ומהאי שמעתא גופא גבי האלות האלה מוכח הכי דר' יוסי דרש שם כר"מ בהאי ה' דהאלות דלרבו' אתא קללות הבאות מ' ברכות וה' דהאלה אינו ממעט צוואת וקבלות אמן דאתא את ומרבי להו והשתא איכא למידק לא לכ"ר ה' דהאלה דמשמע מיעוטי ול"ל את לרבות א"ו ההין כאלו אורחא דקרא הוא ומ"מ כל כמהדלא גלי קרא דרשינן להו מסתמא לפיכך ה' דהאלות דלא גלי קרא דרש לי' ר"י וה"נ ה' דהאלה הוי דרש לי' מסתמא אי לאו דאתא את ומרבי לי' ומ"מ לא שבק קרא לאורחי' לכתבה וכתב נמי לאת לגלות דלא אתא ה' דהאלה לדרשא אלא משום אורחא דקרא לחוד הוא דכתבו והשתא ניחא כל כיון דאורחא דקרא הוא לכתוב ה' יתירא אין לנו לדורשו ולהוציא שום קרא ממשמעותו כמו גבי כפל לישנא כדברי התוס' וא"כ הה"נ אי דרשו לי' ומחמת דרשא זו תוציא דרשא דקרא אחר מפשטא ומשמעותי' אי אפשר לך למדרשי' אלא שבקינן לי' אאורחא דקרא ומש"ה ר"מ ור"י ס"ל דלה"ל יצא ושמע לכ"ל אתא משום דיותר ראוי לדרוש פשטא דקרא דשמע לכ"ל אתא מדרשא דלה"ל אתא כדמוכח בסוגין וכדפי' לעיל וכיון דשמע לכ"ל אתא ע"כ והי' לשלא יקרא למפרע אתא וממילא ה' דהדברים לא דרשינן לי' אלא שבקינן לי' אאורחא דקרא דאי דרשינן לה' דהדברים לשלא יקרא למפרע השתא בע"כ והי' לכתבה אתא ובע"כ מעתה א"א לך למדרש שמע אלא לה"ל אבל לא לכל לשון והרי אתה עוקר פשטא דדרשא דשמ' דלכ"ל אתא לפיכ' לא דרשו ר"מ ור' יהוד' להא ה' דדברי' הדברי' משו' דרש' דשמ' וכדפי' ומ"מ רבי לא חייש להו וס"ל כהני תנאי דדרשי כפל לשון כמו איש אי' בכל ענין אפי' למעקר פשטא דקר' לגמרי ע"י דרש' זו משו' דלא ס"ל לגמרי דדבר' תורה כלשון בני אדם וה"נ דרש ה' אפי' היכא דמעקר פשטא דקרא.

והשתא לר' יוסי נמי א"ש הא דלא דרש ה' דהדברי' לדרשא אע"ג דדרש ה' דהאלות דהא לדידי' נמי א"א לך למדרש לשום ה' כל היכא דע"י דרשא זו נעקר פשטא דדרשא מאיזה קרא אלא שבקינן לי' אאורחא דקרא כמו שהוכחתי מהא דס"ל התם דאתא את לרבוי' והרי אם תדרש לה' דהדברים לשלא יקרא למפרע בע"כ והיו צריך אתה לומר לכתבה אתא ושמע להשמיע לאזניו לחוד קא אתא ולא לכל לשון א"כ אתה עוקר פשטא דדרשא לשמע דלכל לשון אתא והא לר"י א"א: בהכא ניחא לי הא דקאמר הגמ' דר"י תרתי ש"מ פי' שמעת מיניה דלהשמיע לאזניו וכל לשון דאי ס"ל שמע ללא השמיע לאזניו לחוד אתא ה"ל למדרשא לכ"ל דהוא פשטא דקרא ולא להשמיע לאזניו לאפוקי ממשמעותי'.

אלא ודאי לר"י תרתי ש"מ כדקאמר הגמ' וה"ט דלא קאמר דס"ל כרבי דק"ש ככתבה דווקא ושמע להשמיע לחוד אתא משום דבשלמא לרבי דמפיק לשמע מפשטא דמשמע לכל לשון משום דוהיו ע"כ להווייתן אתא דאי לשלא יקרא למפרע מה' דהדברים נ"ל ומהשתא בע"כ שבקי' לקרא דשמע דהוא דחיק ומוקי אנפשי' שלא תדרשו כפשוטו לכל לשון אלא להשמיע לאזניו לחוד דהא כתיב והיו דמשמע כהווייתן אבל לר' יוסי דשמעת לי' בפ"ב דסוטה דלפעמים שבקינן לה' יתירא אאורחא דקרא ולא דרשינן מיני' מידי אי ס"ד דלא משמע לי' משמע תרתי ה"ל למדרש שמע לכל לשון כפשטא ולא להשמיע לאזניו ואי משום והיו ה"ל למדרשא לשלא יקרא למפרע וה' דהדברים שבקינן לי' לאורחא דקרא ולא דרשינן לה כלל כדי שלא לעקר דרשא דשמע מפשטא דאתא לכל לשון.

א"ו תרתי משמע לי' משמע ולא עקר לי' לגמרי מפשטא דדרשא דכ"ל והיו דרש לשלא יקרא למפרע וה' הדברים בע"כ לא משמע לי' כיון דאי אפשר למדרש לה' זו אא"כ תעקר דרשא דשמע לגמרי ממשמעותי' וכל כה"ג לא דרש לה ד"י. וכ"ת א"כ לא ליכתוב רחמנא והיו כלל לר"י והא דלא יקרא למפרע ממילא נפקא לן מדברים הדברים דהא כל כמה דאיכא למידרש לה' לא שבקינן לי' אאורחא דקרא אלא דרשינן לי' וה"ל אי לא כתב רחמנא והיו ללמפרע דלא ממילא קים לן למידרש ה' דהדברים לשלא יקרא למפרע די"ל דניהי דלא דרשינן להאי והיו אק"ש דלא יקרא למפרע ולכתבה משו' דכתיב שמע דמשמע פשטי דבכ"ל.

מ"מ משום תפילין ומזוזות איצטריך והיו דאין נכתבים אלא אשורית כדאמרינן בפר' קמא (ד"ט) תפילין ומזוזות מ"ט משום דכתיב והיו וכדפירש רש"י התם דמהיו הדברים האלה נפקא לן הא ובע"כ הכי הוא דליכא למימר דמהיו לטוטפות בין עינך נפקא לן הא תינח תפילין מזוזות מניין ועוד אפילו תפילין לא נפקא מיני' דהא והיו מיבעי' לן להא דדרשינן בפרק ג' דמנחות (דף ל"ו) כשחולץ חולץ של יד תחילה ואח"כ של ראש משום דכתיב והיו לטוטפות בין עיניך כל זמן שבין עיניך יהיו שנים ומהיו לשון רבים דרש כדפירש רש"י התם $$ציור בספר$$: לימא קסבר כל התורה כולה בכ"ל נאמרה רפ"ז דסוטה פי' התוס' בשם ר"ח הא פשיטא דבשעת מתן תורה ניתנה למשה בלה"ק והאי דקאמר הכי היינו אם ניתן להעתיקו בלשון אחר או לא והא דאמרי' ק"ש ככתבה היינו ככתבה המיוחד לה כשנכתב יחידי בתפילין ומזוזות דכ"ע מודו דבלה"ק.

והא דקא' לימא סבר רבי כה"ת בכ"ל נא ה"פ ול"ל דרשב"ג דא' דווקא יוונית בפ"ק (דף ט') ורבנן דא' בלה"ק לית להו דרבנן התם דאמ' ספרים בכל לשון ולדבריהם צ"ל דהא

פלוגתא דפ"ק אי ספרים נכתבין בכ"ל או לא הוי מה"ת ורשב"ג דמתיר לשון יוונית היינו משום דיליף התם מיפת אלקי' ליפת יפיותו של יפת יהי' באהל של שם ודרשא גמורה היא ולאו אסמכתא בעלמא.

דאי עיקר טעמא דמתיר יוונית הוא משום מעשה דתלמי המלך האיך התיר איסור תורה משום האי מעשה והכא בפלוגתא דרבי ורבנן מקרא מפיק לה והאיך ר"ל ורבנן משו' דבלשון הקודש נאמר איצטריך שמע דאי לא הוי אלא איסור דרבנן אפי' מאן דאוסר אכתי שמע ל"ל. מ"מ אני תמה על התוס' מה ענין כתיבה לק"ש דהתם פליגא באיזה לשון רשאי לכותבן אבל אינו ענין כתיבה לק"ש שאין מצותו בכתיבה אלא מצות קריאה בעלמא ואפי' בע"פ ש"ד $$ציור בספר$$.

ועק"ל מאי קאמר לימא קסבור רבי כל התורה בכל לשון נא' ודלא כרשב"ג דאל"כ והיו ל"ל דלמא כרשב"ג והיו למעוטי יוונית אתא וכ"ת כיון דכה"ת בלשון יווני ש"ד א"כ א"א למעוטי יוונית מוהיו דא"כ יוונית נמי הייתן הוי כיון דכה"ת נכתבת בו לרשב"ג א"כ האיך ר"ל לרבי כה"ת בכ"ל לא הא השתא כ"ש דגרע טפי כיון דבכל לשון נאמר האיך ממעטן מוהיו כהווייתן הא כ"ל בכלל הווייתן הן.

וגם הא דקאמ' לימא קסברי רבנן כל התורה בלשון הקודש נאמר דאי בכל לשון שמע למה לי ודחי משום דכתי' והיו הא אי בכ"ל נאמר הא לא אהמעט מוהיו ואכתי שמע ל"ל ובשמעתין פי' התוס' כה"ת בכ"ל נא' דה"פ כל קריאות שבתורה כגון מצות חליצה ופ' עגלה ערופה וידוי מעש' ובכורים וכל אלו השנוי' פ' א"נ בסוטה (דף ל"ב).

ומה שכללו לוידוי מעשר עם אלו לא דקו דהא ווידוי מעשר בכ"ל נאמ'. עוד פי' התו' אהא דקא' דאי בלה"ק נא' למה לי למכתב והיו קשה דבפ"ז דסוטה מצריך קרא בין למ"ד בכ"ל נא' בין למ"ד בלה"ק נא' ותי' דהתם בעי לאוקמי ריבוי' אליבא דכ"ע למ"ד בכ"ל נא' צריך קרא לרבויי לה"ק ולמ"ד בלה"ק נא' צריך לרבויי בכ"ל ולכאורה דבריהם נראין עיקר שהרי התם במתני' מייתי ראי' שכל הני דנאמר' בלה"ק מקראי ולא מייתי כלל קרא להני דנאמ' בכ"ל ש"מ משום דס"ל כה"ת בכ"ל נאמ' ול"ל קרא לרבוי' אלא להני דבלה"ק דווקא ובגמ' הא דמייתא לה קראי להני דבכ"ל והיינו אליבא דמ"ד כה"ת בלה"ק וצריך קראי להני דבכ"ל.

מיהו ק"ל דשם בפ"ז דסוטה אמר וידוי מעשר דבכ"ל מנ"ל דכתיב ואמרת לפני ה' ויליף אמירה מסוטה בכ"ל שהוא אומר א"ל רב זביד לאביי ולילף אמירה אמירה מלוים דבלה"ק והשתא הא דמייתא קרא לוידוי מעשר דבכ"ל היינו בע"כ למ"ד כה"ת בלה"ק נאמ' וא"כ מאי פריך ולילף מלוים דבלה"ק א"כ גז"ש ל"ל הא כה"ת בלא"ה נאמ' בלה"ק.

וגם מפי' רש"י נראה שלא כפי' התוס' דהתם אמרי' ברכת המזון מנלן דכתיב ואכלת ושבעת וברכת בכ"ל שאתה מברך ופי' רש"י ה"ג דכתי' וברכת ול"ג מנ"ל דלא בעיא קרא דמהיכא תיתי דבעינן לה"ק. ולפי' התו' הא ודאי בעיא קרא למ"ד כה"ת בלה"ק נא' גם התוס' פי' סד"א נילף ברכה מהר גריזים דבלה"ק כדאמר התם.

ולמאי דפי' הכא ל"צ לזה וגם א"א לפ' כן וכיון דמ"ל מקרא לבה"מ דבכ"ל ש"מ דס"ל כה"ת בלה"ק א"כ הר גריזים גופא בע"כ ליכא קרא דבלה"ק דהא לא צריך כיון דכה"ת נמי דוקא בלה"ק: ומה ר"ל רפואה בח' ק"ל הא כבר מייתא מקרא דגאולה ורפואה בתר סליחה היא ואע"ג דקרא אקדים לרפואה מקמי גאולה הרופא לכ"ת הגואל הא כבר נתן טעם לגאולה בז' מתוך שעתידי' לגאול בז' והשתא ממילא ראוי לרפואה לאמור בתר גאולה מיד כדי לסמכה לסליחה בכל מה דאפשר ושלא להפסיק עוד בברכות אחרות בין סליחה לרפואה וי"ל דכיון דבמ"ש בן דוד בא יש מקום להאמר גאולה בח' דהא מ"ש שנת ח' הוא לכל אותן השנויי' שיהי' בעולם בשבוע שבן דוד בא דקחשיב בפ' חלק (ד' צו) אע"ג דמשני לעיל מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא מ"מ שיהא בו עיקר גאול' לא גרע מיני' וכיון דיש מקו' לגאולה לקבוע בח' ה"ל לאקדומי לרפואה מקמי גאולה בז' כדאקדמי' קרא לרפוא' מקמי גאולה אי לאו טעמא דמפ' מתוך שנתנה מילה בח' כו'.

מיהו ק"ל ל"ל טעמא לגאולה בז' מתוך שעתידים לגאול בז' ת"ל כיון דגאולה ורפואה בתר סליחה הן ורפואה יש לה טעם להיות בח' מתוך שניתנה מילה בח' ממילא צריך לאקדומה לגאולה קודם לה ולא ברכה א' כדי לסמוך גאולה לסליחה: דף יח ע"א ומה ראו לומר ש"ש אחר ברכת כהנים נ"ל דלאו אסידרא לחוד ק"ל כמו כל הני מה ראו לומר דעד השתא דכיון דכל הני ברכות דעד ש"ש נאמר על סדר המקראות הא א"א להקדים ש"ש קודם לכן וגם א"א להקדי' ש"ש קודם לאבות דהא ג' ראשונות שבחו של מקום הן וא"א להקדים שאלת צרכיו לשבחו של מקום כדא' בפ"ק דע"ז מיהו כיון דמשכחת לי' טעמא לסידרא אמר לה כמו בשאר ברכות: למי נאה למלל מי שיכול להשמיע כל תהילתו פירש ואין מי שיכול לספר את כולה לפיכך אין נראה לספר מדעתו אלא את מה שתיקנו חכמים וקשה לי א"כ איך תיקנו חכמים לספר בשבחו של מקום הואיל ואין מי שיכול לספר את כולה ומדברי הירושלמי דבריש פ"ט דברכו' לא נראה כפירש"י דהכי אמרי' התם ר' אבא בשם ר' אבוהו בשם ר' יוחנן היסופר לו כי ידבר אם אמר איש כי יבולע אם בא אדם לספר גבורותיו של הקב"ה מתבלע מן העולם אמר ר' שמואל בר נחמן מי ימלל גבורות ה' כגון אני וחביריי משמע דחכמי' גדולי' כר"ש וחביריו יש רשות בידם לספר בשבחו של מקום:קרא על פה לא יצא מנ"ל.

ק"ל ל"ל ג"ש זו הא יליף לקמן (דף יט) אהא דתנן עד שתהא כתובה אשורית מדכתיב ככתבם ואי ע"פ נמי יצא הא א"ל כתיבה כל עיקר ומאי ככתבם דאמר קרא כתיבה זו ל"ל וא"ל דאי לאו גז"ש זו דמפיק כתיבה כתיבה ה"א בע"פ יצא והאי ככתבם לאו אכתב אשורית קפיד אלא אלשון אשורית לחוד כדאמר לקמן אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא כלומר דאפי' לעז יווני נמי פסול אלמא ככתבם לשון אשורית במשמע ואע"ג דבלישנא ככתבם משמע כתב יותר מלשון אפ"ה ה"א דככתבם לא קפיד אלא אלשון ולא אכתב משום דבכל הדברים שמצותן בקריאה מה"ת דחשיב להו בר"פ ז' דסוטה (דף מ"א) בכולהון ליכא קפידא שתהא קריאתן בספר אלא בע"פ נמי סגי להו ולא עדיפא קריאות מגילה מכל הני וה"א דככתבה לא משמע אלא לשון ולא כתב ושבקי' לקרא דאיהו דחיק ומוקי נפשי' דאינו במשמעו לכתב דא"כ חמיר מכל הני שמצות קריאתן מן התורה ובע"פ נמי סגי להו א"ו האי ככתבם ללשון אתא וכהני דחשיב בר"פ ז' דסוטה הרבה מנייהו דמצותן בלה"ק דווקא כדתנן התם אבל לבתר דגלי גז"ש זו דמגילה בע"פ לא יצא ובע"כ חמירא מגילה מכל הני ממילא בכלל ככתבם דגבי מגילה כתב אשורית נמי במשמע ואין לך לרבות לשון לחוד ולהוציא כתב דהא ככתבם יותר במשמע כתב ולשון והא דאמ' בפ"ק (דף ט') מגילה מ"ט כלומר מ"ט פסול לעז יוונית במגילה יותר משאר ספרי' דכתיב בהו ככתבם וכלשונם משמע דמכלשונם מ"ל לשון כבר פירשתי שם: ממאי דהאי זכירה קריאה היא כו'.

קשה לי אמאי קאי האי שקלי וטרי' דקאמר וממאי כו' עיון בעלמא פירש ע"י הרהור בלב מדמייתי עלה לא ס"ד דכתיב זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור. הא מאי אני מקיים זכור בפה אלמא דעיון בעלמא היינו הרהור הלב והא לא מיירי עד השתא בכולא שמעתין דמגילה צריכה קריאה בפה דווקא ולא סגי לה בהרהור הלב ואי משום דתני לישנא קרא ועל פה משמע דמצותה בקריאה ולא סגי לה בהרהור. א"כ ה"ל לדייק הכי אריש דתנא הקורא למפרע משמע דמצותה בקריאה דווקא. א"ו דאין זה דיוק דהא גבי ק"ש אית לי' לרבינא בפרק ב' דברכות דהרהור בדיבור דמי ואפ"ה בכולא פרק א' וב' דברכות אני לה בלשון קריאה מאימתי קורין את שמע בשחרית מאימתי קורין את שמע בערבות עומדי' וקורין כו' היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא וכו' וי"ל משום דרבא מפיק לה להא דקרא ע"פ ל"י מגז"ש דזכירה זכירה.

והא למה לי גז"ש זו הא לקמן נפקא לן דעל הספר ובדיו מגז"ש דכתיבה כתיבה וממילא שמעת מיני' מהא דבעל פה ל"י דאי בע"פ נמי סגי ספר ודיו ל"ל. א"ו בע"פ לא סגי אלא שצריך לקרותה מתוך הכתב דווקא ונפקא לן מגז"ש זו דכתיבה כתיבה דכתיבה זו בעי

ספר דהיינו קלף ובדיו דווקא וא"כ גז"ש דמייתי לה רבא מזכירה זכירה ל"ל הא מהתם ממילא נ"ל דבע"פ ל"י.
א"ו גז"ש זו גמר לן ללמדינו שניתן גז"ש זו דזכירה זכיר' לדון למיליף מהדדי דמה זכירה דהתם קריאה היא ולא בלב היא ה"נ זכירה דמגילה קריאה היא ולא בלב מש"ה פריך זכירה דהתם גופי' ממאי דקריאה היא דילמא עיונא בעלמא ואפשר דהאי ממאי זכירה קריאה היא רבא גופי' קאמר לה ומסיים למילתיה דמש"ה צריכא לגז"ש זו ואף שהוא דחוק קצת מ"מ א"א לישבה בענין אחר אם לא בדרך רחוק ודחוקה מאוד ואין נראה:
ה"ד אילימא דכתי' מקרא וקרא לי' תרגו' היינו ע"פ.
ק"ל מאי פריך הא קריא' ע"פ אינו מעכב במיעוטו כדאמרי' לקמן השמיט הסופר אותיות וכו' ואילו תרגום בכ"ל דמיירי באין מכיר אותו לשון דאילו במכיר יוצא כדאמרי' לקמן גיפטית לגיפטית יצא אפי' נמי מעכב. דהא תנן הלועז ששמע אשורית יצא ופריך הא לא ידע מאי קאמר ומשני מ"ד אנשים וע"ה ומתקיף לה רבינא אטו אנן אחשתרנים ב"ה מי ידעינין אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא משמע דבכל לשון חוץ מאשורית אפילו אינו מכיר אלא מיעוטו לא יצא דומיא דהא דאחשתרני' דאל"כ האיך דייק לה רבינא מהא דבאשורית מצות קריאה ופרסומי ניסא סגי הא בכה"ג בכ"ל נמי ל"ל בה א"ו כדפי'.
וכיון שכן אפשר לומר דקרא תרגו' לא יצא דקא' היינו דכתב מקרא וק"ל תרגו' אלא דלא מיירי דקרא כולה או רובה תרגום אלא מיעוטו דמשום ע"פ ל"ל בה ומשום דקרא תרגום או כל לשון גרע טפי ואפילו מיעוטו בכל לשון אם אינו מכירו מעכב וי"ל דקרא תרגום משמע ליה להגמ' דבקרא כול' או רובה מיירי מתני' אע"ג דמיעטו נמי מעכב מדפסיק ותנא קרא תרגום ל"י הא איכא כמה תיבת במגילה שכתובין בלשון תרגום ובע"כ צריך לקרותן כמו שהן כתובין ומסתברא אפי' קראן אשורית לשאינו מכיר אשורית ל"י כמו אחשתרנים ב"ה דלא ידעינן להו ואפ"ה אנו יוצאין בקריאת תיבת הללו אע"פ שתיבת אלו אינן לשון אשורית מ"מ כיון שאנו קוראין כמ"ש במגילה אנו יי"ח והה"נ איפכא אותן התיבת הכתובין בלשון תרגום כמו ונשמע פתגם המלך וכן כל הנשים יתנו יקר לבעליהן כדאמרינן בפ"ק (דף ט) אם קראן בלשון אשורית ל"י וה"נ אמרי' התם תרגו' שכתבו מקרא א"מ את הידים ומוקי לה במגילה.
וכיון שכן מאי פיסקא דתנו קרא תרגום ל"י אם מיירי במקצתן הא מקצתן איכא דצריך לקרותן תרגו' דווקא א"ו ברובא או כולה מיירי דקרא תרגום לא יצא והיינו דנקט לשון דקראה בה' ולא קאמר קרא בלא ה' אלא ודאי משום דקראה רובא או כולה במשמע והשתא פריך שפיר אי דכתב מקרא מה שמיירי דקרא תרגו' דהיינו רובה או כולה

היינו ע"פ דבכהאי שיעור' ע"פ נמי מעכב וניחא נמי הא דקאמר בסמוך אהא אבל קורין אותו ללעוז' בלעז דמוקי לה רב ושמואל בלעז יוונית ודייק עלה הגמ' ה"ד אלימא דכתב אשורית וק"ל יוונית היינו ע"פ משום דנקט אבל קורין אותה ואותה כולה או רובה במשמע א"נ משום דסיפא דאבל קורין אותה ללעוזת בלעז דומיא דרישא דקרא תרגום בכל לשון ל"י דקרא תרגום אבל קורין אותה ללועזת בלעז דקמ"ל דבזה לא יצא ובזה יצא וא"כ ט"כ מיירי בקרא רובה או כולה דומיא דקרא תרגום דאילו במיעוטו בע"כ צריך לקרות תרגו' אותן התיבו' הכתובי' במגילה בלשון תרגום וכדפי'.

א"נ י"ל דרישא דקרא למפרע ל"י נקט לה בבבא בפ"ע ולבתר הכי נקט לקרא תרגום בכ"ל עם קרא ע"פ בחדא בבא וקתני אכולהו ל"י ש"מ דמיירי הא דקרא תרגום דומיא דקרא ע"פ דאין מעכב אלא בכולו או רובא אבל בקורא למפרע אפי' בפסוק אחד מעכב כמ"ש כנ"ל לפיכך נקט לה בבא בפ"ע והא דדייק אהא דלעז יוונית היינו ע"פ ניחא כדפי' לעיל בתי' ב' מיהו אכתי ק' אמאי נקט התנא למילתי' הא דקרא תרגום בכ"ל בדקראה כולה או רובה כיון דבמקצתה בכה"ג נמי ל"י.

וי"ל איידי דנקט גבי ע"פ קראה בה' דדווקא בכולה או רוב' הוא דמעכב ע"פ אבל מקצתה לא תני נמי גבי תרגום בכ"ל קראם אע"ג דאפי' מיעוטו נמי לא: רב ושמואל דאמרי תרווייהו בלעז יוונית ק"ל הא מדשני לי' בין יווני לכ"ל ש"מ רשב"ג היא דאי לרבנן כ"ל ולשון יווני חוץ מלה"ק שווין והשתא בע"כ מתניתן הכי מפרשא (ככ"ל לי) [צ"ל בכ"ל לא יצא] אפילו למכירין בו דהא למאי דס"ד השתא אין חילוק בין מכירין לאין מכירין לא יצא בכ"ל עד למסקנא מחלק בהכי אבל קורין אותה ללועזות בלעז דהיינו לעז יווני ובע"כ למכירין בו דווקא דהא קתני סיפא הלועז ששמע אשורית יצא פי' אע"ג דלא ידע מאי קאמר ודווקא אשורית אבל יוונית לא ועוד דהא האי הלועז דשמע אשורית קאי אהא דקאמר אבל קורין אות' ללעוזות בלעז דמשמע לי' השתא בלעז יווני.

והא עלה קאמר הלועז דהיינו יווני ששמע אשורית יצא אע"ג דלא ידע מאי קאמר משמע איפכא לא דאשורי ששמע יוונית אי לא ידע מאי קאמר לא יצא ורישא דיצא היינו ללועזות דווקא דהיינו המבין ומכיר בלשון יווני. וכיון שכן תיקשי מכדי לשון אשורית ויווני שווין הם לרשב"ג וספרי' נכתבי' בהן ולא בלשון אחר מ"ש אשורית דמכשיר מתניתן אפילו לאינו מכיר ואילו יוונית לא מכשיר אלא ליודע ומכי' בו.

ול"ל שאני מגילה דכתי' בה ככתבם והא וודאי מיעוטא משמע אפי' למאי דס"ד השתא ולמעוטי מאי אתא אי למעוטי בכ"ל הא ל"ל מיעוטא לרשב"ג הא כיון דכל הספרי' אינם נכתבי' אלא אשורית ויוונית הא לא גרע מגילה מנייהו וקרא למעוטי ל"ל. אלא

ע"כ למעוטי יוונית אתא דאע"ג דכשירה לכל שאר ספרי' אפ"ה מגילה לא ומיהו כיון דלרשב"ג יוונית שוה לאשורית בכל הספרי' אלא דגבי מגילה דכתיב ככתבם א"א להשוות בה יוונית לאשורית אין לך למעט לגבי מגילה ליוונית לגמרי ולהשוותה כמו כל הלשונות שפסול אפי' למכירי' בם כיון דיוונית עיולי מעליא מהן לגבי שאר ספרי' ושוה לאשורי' לגמרי די לך אם תיחות לגבי מגילה חד דרגא ותוקמי למעוטי יוונית דפסולה לאין מכירין בו אבל למכיר יוונית שוותה לאשורית וכשירה.

דהא ליתא דא"כ ל"ל לדחוקי דבלעז יווני דווקא מיירי מתניתן ורשב"ג ה"ל לאוקמי כפשוטה דמיירי בכל לעז ורבנן היא ומה"ט גופי' דכיון דספרי' לרבנן כשירי' בכל לשין די לך למעט מכככתבם דמגילה בכ"ל שא"מ בו אבל למכירין ש"ד: ועוד ק"ל להא דפי' למאי דס"ד השתא מתניתן רשב"ג היא אבל לרבנן כל הלשונות ולשון יווני בכלל פסולי' אפי' למכירין בהם.

א"כ מאי פריך מהא למתניתן דתני' גיפטית כו' מאי קושי' הא רבנן ומתניתן דמוקי לה רב ושמואל בלעז יוונית בע"כ רשב"ג היא דשני לי' בין יוונית לכ"ל: הלכך נ"ל לפרש סוגי' זו הכי דרב ושמואל דמוקי לה מתניתן בלעז יוונית אליבא דכ"ע מוקי לה הכי ואפי' לרבנן. וכ"ת הא לרבנן אין לחלק בין יוונית לכל לשון דהא שווין הן לדידהו דגבי ספרים ס"ל דנכתבין בכל לשון.

י"ל דרבנן נמי בהא כרשב"ג ס"ל דיש ללשון יווני מעל' ועילוי על כל לשונות. אלא דבהא פליגי לרבנן לענין כתיבת ספרים א"צ להקפיד בכתיבתן על לשון של מעלה אלא כל הלשונות שווין להכשיר.

ורשב"ג ס"ל דבכתיבת ספרים יש להקפיד על לשון של מעלה דווקא לפיכך אינן נכתבין אלא אשורית ויוונית בלבד וכיון לרבנן נמי יש מעלה ללשון יוונית על כל הלשונות הא דמוקי לה רב ושמואל למתניתן בלעז יוונית כרבנן נמי אתי ומתניתן כ"ע היא ולמאי דס"ד השתא אין חילוק במכיר אותו לשון לאין מכיר בכל לשון אלא בכל גוונא פסולי' בקריאו' מגיל' דכתיב ככתבם ובאשורי' בכה"ג כשר אפילו לאינו מכיר כדאמרינן לקמן מידי דהוה אנשי' וע"ה.

מיהו לשון יוונית החשוב' כל לשונות ולמעלות אשורית אינו מגעת הואיל וממוצעת היא במעלה בין אשורית לכל לשון לפיכך יש לה קצת דין אשורית וקצת דין כל לשון וכשירה למכירין בו כאשורית ולאין מכירין פסולה ככל לשין. והשתא פריך שפיר מהא דתניא קרא גיפטי' כו' יוונית לא יצא מני דה' לכ"ע בין לרבנן ובין לרשב"ג לרב ושמואל יש חילוק בין יוונית לכל לשון והאי תנא משוי להו אהדדי דמשמע דיוונית וכ"ל דין א'

להם וקא' הא ל"ד אלא להא גיפטית לגיפטית וכו' פי' וכ"ל כשר למכיר בו ופריך עלה אי הכי רב ושמואל כו' ומשני כי קא' רב ושמואל אליבא דרשב"ג וכו' והשתא כיון דכל לשון כשירין למכיר בהן והאי ככתבם אינו ממעט אלא לאינו מכיר בהן.
הילכך לרשב"ג דיש מעלה ללשון יוונית על כל לשון גבי ספרים די לך למעט מככתבם לכל לשון חוץ מלשון יוונית לא"מ בהן אבל לרבנן דלשון יוונית וכ"ל שווין הן לענין ספרים כי מיעט קרא ככתבם למעוטי כ"ל לאינו מכיר בהן בע"כ לשון יוונית נמי בכלל מיעוט זה דהא אין לו שום מעלה על כל לשון.
וכ"כ בזה בפ"ק מה שיש בו די: היכי דמי אלימא דכתיבא אשורי' וקרי לי' יוונית היינו ע"פ אר"א כו'. ק"ל אמאי אר"א להא אסיפא ולא אריש דקראה תרגום דמיירי נמי הכי כדמ"ל סתמא דגמ' וי"ל למאי דפי' ניחא דלא מיבעי רישא דקראה תרגום דבע"כ מיירי בדכתבה הרגום דאל"כ היינו ע"פ דהא ל"ל דמיירי בקראה תרגום מיעוטא דמגיל' דמשו' ע"פ במיעוטא ל"ל בה דהא מיעוטא לא סגי בלי קריאת תרגום אותן תיבות הכתובים במגילה בלשון תרגום ומאי פסקא דקתני קראה תרגום דל"י א"ו בקראה רובה תרגו' מיירי ובע"כ בכתובה תרגום דאל"כ היינו ע"פ אבל סיפא סד"א דמיירי בכתובה אשורית וקראה יוונית מקצתה דמשו' ע"פ במקצתה ל"ל בה אפ"ה קמ"ל ר"א דבכתובה יוונית מיירי דאל"כ היינו ע"פ משום דתנא קראה כולה או רובא במשמע: לא הוי ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך נ"ל דט"ס הוא מתחילה גרסינן לא הוי ידעי רבנן מאי וטאטתי' ואח"כ הא דיהבך דאמאי מפסיק בין הני דידעי לה ע"י אמת' דבי רבי בהא וה"ג לה נמי בפ"ג דר"ה וכאן ט"ס הוא: י"ח ע"ב וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם הרי"ף פי' שהמתרג' מוסיף דברים כדי לברר טעמו של פסוק ונמצא קורא אותן הדברים ע"פ כך זה הקורא אם קראה פסוק או אותיו' ע"פ יצא וא"י למה דחק לפרש שהמתרגם מוסיף דברי' ע"פ ולמה לא פי' כפשוטה בלי שהוספת דברי' אלא משום שכל מתרגם אינו רשאי לתרגם בכתב אלא ע"פ דווקא כדא' בירו' הביאו הרי"ף בעצמו פרק בני העיר ר' שמואל בר יצחק על בי כנישתא חמא חד סופר מושיט תרגומא מן גו ספרא א"ל אסור לך דברי' שנאמ' בפה בפה בכתב בכתב.
אלמא מדינא אסור לתרגם בכתב אלא בע"פ דווקא. וה"נ משמע מפרש"י שכתוב כמתורגמן המתרגם ע"פ: ל"ק הא בכולה הא במקצתה פי' אם חסרה מקצתה וקרא ע"פ יצא.
אבל כולה לא ומשמע וודאי דרובה ככולה דמי דבכולה דקאמר ל"ד דהא תני היו בה אותיות מטושטשות כו' אלמא מיירי ביש בה קלת אותיות כתובים כהוגן ואפ"ה אם

אין רישומן ניכר פסולין מיהו מספקא לי היכא דחסרה חציה אי כרובה דמי ופסולה או כמקצתה דמי וכשירה. והה"נ לענין קרא ע"פ נמי פשיטא דרובה ככולה דמי אבל בקרא חציה ע"פ מספקא לי אי כרובה דמי ולא יצא או כמקצתה דמי ויצא.

והקשה הרשב"א בחי' מהא דאמר לקמן הלכה כר"מ דאמר כולה ואפילו למ"ד מאיש יהודי צריכא שתהא כתובה כולה והכא שרינן. אע"ג דמחסרא עד פלגא ואיני יודע מאי ק"ל אטו הא דאמר אפי' למ"ד מא"י צריכה שתהא כתובה כולה לעכב קאמר ולומר שאם המגילה חסירה מראשה ועד איש יהודי פסולה בדעבד.

אלא הא קמ"ל דלמ"ד מאיש יהודי אבל א"צ לקרות' מראשה עד שם אע"ג דליתא בקריאה מ"מ בכתיבא איתא בין למצוה במיעוט בין לעכב ברובה דאי חסרה מראשה עד א"י לחוד אע"ג דבדעבד יצא דה"ל חסרה מקצתה מ"מ לכתחלה לא ואי חסרה נמי מאיש יהודי מקצתה ואי מצטרפת להא מקצת עם ההוא חסרון דמראשה עד איש יהודי ה"ל רובה דעבד נמי לא דאע"ג דעד א"י אינה בקריאה אפ"ה בכתיב' מיהו איתא בין למצו' בין לעכב מחמת החסרון ולא ה"ל בכלל קרא ע"פ כגון בכותב פסוק' פסוקא וקרא לה כדלקמן.

א"נ כגון שחסר מיעוט המגילה דמא"י עד סופה דמשום קרא ע"פ במקצתה דעבד ש"ד דכיון דמצות קריאה אינו אלא מא"י ואילך אין קריאת ע"פ פוסל אלא ברוב דמא"י ואילך אבל מצות כתיבה דאיתא בכל המגילה אפילו עד איש יהודי מצטרפות לפסלה מחמת חסרון רובה ואפי' למ"ד כולה משכחת לה פסול חסרון בלא קריאות ע"פ כגון שקרא מג' מגילות כל אחת חסיר הרוב המגילה אלא מה שחסר בהא יש באינך ובין שלשתן כתובה המגילה כולה דמשום קרא ע"פ ליכא ומ"מ מחמת פסול חסרון איכא דהא כל אחת חסרה רובה ומיעוטה כמאן דליתה דמי: והר"ן בשם הרשב"א הקשה קושי' זו אהא דקא' בסמוך גבי הי' כותבה דקא' אלא דכתב פ"פ וקרא לה ומי יצא כו' ואפי' למ"ד מאיש יהודי צריכא שתהא כתובה כולה דהכא משמע שאם חסרה מראשה עד א"י פסולה דע"כ הא דקאי צריכה שתהא כתובה כולה לעכב קאמר דאי לכתחילה מאי פריך דכתב פסוקא פסוקא וקרי לה ומי יצא ומאי קושי' מתניתן אם כיון לבו קתני.

ואלו לעיל קאמר הא בכולה הא במקצתה דאם חסרה מקצת כשרה. ותי' היכא דתחילת המגילה וסופה כתובה אלא דבאמצע היא חסירה כל כמה דלא חסרה רובה כשיר' דאינה נראית כספר חסר אלא כספר שלם שיש בו טעיות ומגילה כיון שנקראת אגרת אין מדקדקין בה לפוסלה בכך.

אבל כשחסר ממנה מראשה עד איש יהודי אעפ"י שהוא מעוטה נראה כספר חסר וצריך שיקרא אותו בספר שלם. ולכאורה גם זה אינו מוכרח דאפי' תימא דחסרון מקצות אפי' התחלה וסיפ' אינו מעכב דעבד אפ"ה פריך שפיר אלא דכתב פ"פ וקרי לה וכיון דכבר נכתב הפסוק קודם הקריאה אין זה ע"פ ומי יצא והא א' רב אפי' למ"ד מא"י צריכה שתהא כתובה כולה אלמא אפי' מתחילתה עד א"י אע"ג דלית' בקריאה כל עיקר אפ"ה איתא בכתיבה למצוה ולהצטרף לרובה ולעכב על מיעוט של השאר שישנן בקריאה כ"ש הני קראי שישנן בקריאה שחיסרון הרוב שלא נכתב מעכב וא"כ בכתב פ"פ וקרא לה לא סגי אפי' דעבד ומ"מ כי דייקת שפיר אא"ל כן דא"כ מאי פריך מהא דרב הא מ"מ בכותב פ"פ וק"ל ממ"נ דעבד ש"ד דהא עד קריאת רובה אין החסרון פסול דלא גרע מקרא ע"פ לגמרי דאינו פוסל עד רובה.

כ"ש בכותב פסוקא פסוקא והדר קרי לה וקורא הכל מתוך הכת' אלא שהרוב עדיין לא נכתב דאין החסרון מעכב בקריאות המיעוט בכה"ג. ואי לבתר דקרא רובא א"כ בע"כ מעתה אין כאן חסרון אלא מיעוט דמגילה שלא נכתב עדיין דהא תרי רובא דבר והפוכו בדבר אחד א"א והא כיון שנכתב רובה חסרון המיעוט בדעבד לית לן בה ואפ"ת דחציה כרובה דמי לפסול משום חסרון וקריאת ע"פ והשתא כי כתב פסוקא פסוק' וקרי לה כשמגיע לחצי מכוון ה"ל קורא מתוך מגילה שחסירה עדיין אידך חציה מכוון דהא ב' חצאין בחדא מגילה משכחת לה וחציה הראשון קרא בפסול משום חסרון דחציה שניה שלא נכתב עדיין וחצי כרובא דמי לכ"ד.

משא"כ אי אינו פוסל אלא ברובה הא תרי רובה בחדא מגילה לא משכחת לה וממ"נ יצא דהא עד שלא קרא רובא אין כאן פסול קריאה ובהשלמת קריאות הרוב הא כבר כתובה רובה דהא בכותב פ"פ ואח"כ קורא מיירי. מ"מ אכתי תקשה מאי פריך דנהי דחצי כרובה דמי לכ"ד וכי פסקא להגמרא דבכתו' פ"פ וקרי לה דבהשלמת הפסוק הוה לי' חציה מכוון וה"ל תרי חצאין שווין הנכתב עם שאינו נכתב דלמא בקרא לה פסוקא פסוקא הפסוק האחרון המשלים לחציה של מגילה משלים נמי לרובה ובלא אותו פסוק אינו אלא מיעוט והוא משלים לחציה ומעדיף עליו ואפ"ת דקים ליה להגמ' זה.

הא במתניתן לא תנן בהדיא דמיירי בכותב דווקא פסוקא פסוקא וקרא לי' וי"ל דמיירי במגיע סמוך לחציה כותב הפסוק המשלים לחציה ומעדיף עליו עוד פסוק עד רובו ואח"כ קרא לו ואין כאן אפי' חציו מתוך קריאות מגילה פסולה. אלא וודאי ליתא להא דפרישת אלא הא דפריך אי דכתב פסוקא פסוקא וקרא לה ומי יצא בע"כ צ"ל כדברי הרשב"א ולאו משום חסרון תחילת' נגעו בה דהא בכותב פסוקא פסוקא ואח"כ קרא

לה תחילתה מיירי אלא משום חסרון סופה נגעו בה דהא קריאת כל המגילה עד פסוק האחרון קורא הכל מתוך מגילה פסולה כיון שעדיין חסר סופה והא וודאי מעכב:

דף יט

ע"א על הספר ובדיו מ"ל אתיא כתיבה כתיבה כו'.
וכתב התם ויאמר ברוך ק"ל אמאי מייתי לה מקרא דדברי קבלה ה"ל לאתויי מקרא של תורה. כדנ"ל לעיל דע"פ לא יצא אתיא זכירה זכירה מכתב זאת זכרון בספר וה"נ נילף כתיבה כתיב' מהתם מה להלן בספר אף כאן בספר.
וי"ל דמכתוב זאת זכרון בספר ליכא למילף אלא דמגילה בעי ספר דהיינו קלף ואכתי דיו לא ש"מ. לפיכך מ"ל מקרא דברוך דאיכא למילף מינה ספר ודיו: ל"ש אלא שעתיד להחזיר בליל י"ד פירש"י דאבן כרך שהלך לעיר קאי דא"צ לקרות בי"ד עמהם אע"פ שעודנו שם הואיל וביום לא יהי' שם אין זה אפי' פרוז ב"י.
וק"ל דא"כ אמאי תנן אם עתיד לחזור למקומו קוראה כמקומו דהיינו בט"ו ואם לאו קורא עמהן והיינו בי"ד דמשמע אבל לא בט"ו והא ודאי דאין זה רבותא הא דקורא כמקומו בט"ו דהא אפי' ב"ע שקרא בי"ד בעירו ועקר דירתו בליל ט"ו לכרך אמרי' בירושלמי דנתחייב כאן וכאן והביאו לזה הירושלמי כמה מפרשים כ"ש שזה שהוא בכרך וישנו שם בזמן קריאת מקומו ולא קרא בי"ד שקורא בט"ו וע"ב עיקר הרבותא הוא מה שאין קורא בליל י"ד עם בני העיר אע"פ שעודנו שם א"כ ה"ל אם עתיד לחזור למקומו א"ק עמהן דזה הוא עיקר הרבותא מה שאין קורין בי"ד.
והיאך שביק העיקר ונקט דבר שאצ"ל. ועוד סיפא דאם לאו קורא עמהן והיינו באין עתיד לחזור בליל י"ד אע"פ שעתיד לחזור ביום י"ד לכרך אפ"ה קורא ביו' הואיל וה"ל פרוז ב"י דהיינו בי"ד ומשמ' אבל לא בט"ו דהא האי סיפא היפך לרישא דבעתיד לחזיר למקומו קורא כמקומו אבל באין עתיד לחזור למקומו לא.
ואמאי א"ק כמקומו בט"ו הא לא גרע מבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו לכרך שקורא כאן וכאן וי"ל למאי דפי' רש"י גבי ב"ע שהלך לכרך ניחא שפי' וה"ה לבן עיר שהלך לכרך אם עתיד לחזור בליל ט"ו לא הוי מוקף למקומו וקורא בי"ד כחובות מקומו אע"פ שהוא בכרך אבל אין עתיד לחזור בליל ט"ו א"צ לקרות בי"ד וממתין וקורא עמהן והשתא י"ל דמשום בן עיר שהלך לכרך דנקט ברישא קוד' לבן כרך שהלך לעיר נקט קורא כמקומו אפי' א"ע לחזור עד קודם עמוד השחר בט"ו אפ"ה קורא בליל י"ד ולא בליל ט"ו ואם לאו שאין עתיד להחזיר עד יום ט"ו קורא עמהן בליל ט"ו ויומו הואיל והוא בי"ד וט"ו

בכרך פרח מיני' חובות מקומו ונעשה מוקף בן יומו: והרא"ש פי' דהאי ל"ש אלא שעתיד לחזור בליל י"ד אבן עיר שהלך לכרך נמי קחי דאם עתיד לחזור בליל י"ד קורא בליל י"ד כחובות מקומו אבל אין עתיד לחזור עד יום י"ד פרח מיני' חובת מקומו וקרינן בי' מוקף בן יומו כיון שהוא בן כרך בקריאת מקומו ואף אם יחזיר לעירו יקרא ביום ט"ו.
וק"ל כי אין עתיד לחזור עד יום י"ד אמאי א"ק במקומו כיון שהוא חזר ביום י"ד למקומו והוי קצת מן היום במקומו יקרא כחובת מקומו דמאי חזית לקרותו מוקף ב"י על שם תחילת היום של י"ד שהי' בכרך קרינן בי' פרוז ב"י ע"ש סוף היום של י"ד שהוא בעיר.
וי"ל דלעניין פרוז בן יומו ומוקף בן יומו אזלינן בתר תחילות היום דאותה שעה מפריח מיני' חובת מקומו ומיחל עליו חובת המקום שהוא שם לגמרי דתו לא הדר עלי' אע"פ שיחזור למקומו כאותו יום בסופו תדע שהרי הירושלמי אומר בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו לכרך נתחייב כאן משמע דייק' שעקר דירתו בליל ט"ו אבל אם לא עקר דירתו עד יום ט"ו לא נתחייב לקרות בט"ו אע"ג דבסופו הוא בכרך אלמא בתר תחילתו אזלינן וכיון שהוא בתחילתו בעיר אע"ג שעקר דירתו בסופו מעיר לכרך תו לא הדר עלי' חיוב של ב"כ שהוא שם בסוף יום ט"ו: מכדי כתיב היהודים הפרוזים הישבים בערי הפרזות ל"ל וכו'.
ק"ל דאדרב' היושבי' בערי הפרזות לאו פרוז בן יומו במשמע וכדאמ' בפ"ק דב"ב (דף ח) החמרות והגמלות העוברת ממקום למקום ולנה בתוכה והודחה עמהן הן בסקילה וממונם פלט ואם נשתהו שם ל' יום הן בסייף וממונם אבד ומפ' טעמא משום דישיב' מתא לא מקרא פחות מל' יום וגבי עיר הנדחת יושבי העיר כתיב ומייתא לה מדתניא המודר הנאה מאנשי עיר כל שנשתהא שם י"ב חודש אסור להנות ממנו וכו'.
מיושבי העיר כל שנשתהא שם ל' יום אסור להנות ממנו פחות מכאן מותר להנות ממנו וא"כ ה"נ נימא היושבים בעה"פ כל שנשתהא שם ל' יום ללמד דווקא במשמע אבל לא פרוז ב"י ומש"ה כתיב היושבי' בערי הפרזו' דביושבת שם ל' יום נקרא יושב בעיר פרוז: ורבנן הוא דאקילו עה"כפ כדי שיספיקו כו' וכ"ת הא לעיל בפ"ק (דף ד') במסקנא קאמר הא דאקילו מפני שמספיקין הוא י"ל דל"מ קאמר.
ל"מ אי ה"ט דאקילו לטובתם מפני שמספיקין לא אטרחו רבנן לבא לעיר ביו' הקריא' השתא שהן בעיר אין כאן טורח ואין להם שום טובה ופשיטא דקורין עמהן אלא אפי' ה"ט דאקילו משום טובת עיירות כדי שיספיקו וה"א אפי' כשהן בעיר א"צ לקרות עמהן כדי שיהא פנויים להספיק קמ"ל דלא נקראת: ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ק"ל הא אמרינן בפ"ב דמכות (דף י"א) ספר שתפרה בפשתן פליגא בה ר' יהודא ור"מ חד

אמר כשר וח"א פסול מ"ד פסול דכתיב למען תהי' תורת ה' בפיך איתק' כל התורה כולה לתפילין מה תפילין הלכה למשה מסיני לתפרן בגידין אף כל הת"כ לתפרן בגידין ואיד' כי איתקש למותר בפיך להלכותיהן לא איתקש ואמ' אמר רב חזינא לתפילה דבי חביבי דתפירה בכיתנא וכיון דרב לא פליג משמע דהכי ס"ל וכיון דאפי' תפילין לרב כשר לתופרן בחוטי פשתן כ"ש ס"ת דאפי' את"ל דמקשינן ס"ת לתפילין לכל מילי מ"מ כשר לתופרה בפשתן הא תפילין נמי נתפרין בפשתן וכיון דס"ת נתפרת בפשתן האיך אמר רב גופי' הכא דמגילה נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסול' ושמא הא דמסיק התם בחר מלתא דרב ולית הלכתא כותי' לאו סתמא דגמרא מסיק לה אלא מסיום דברי רב עצמו הוא מיהו ק"ל למ"ד ס"ת שתפרה בפשתן כשירה למאי נפקא מינה מגילה נקראת ספר ונקרא' אגרת שאם הטיל בה ג' חוטי גידין דכשירה כדמסיק הא בלא"ה אפי' כולה של פשתן נמי כשירה דהא ספר גופה בכה"ג נמי כשר.

וי"ל נ"מ דקר' אגרת דאין מדקדקין בטעותי' כאגרת: יט ע"ב ומחו לה אמוחא בציבור שני. כלומר אבל ביחיד יצא תמיה לי הא מלתא טובא דמשמע בציבור הוא דלא יצא אבל ביחיד יצא מי איכא מידי דביחי' יצא ובציבור לא אטו מפני שהן בציבו' גריעי טפי. ועוד דל ציבו' מהכא ויהי' נחשב כל אחד ואחד ליחיד בפני עצמו ולא לצטרפו אהדדי ועוד כיון דאמרת בציבור לא יצא ממילא אין מצטרפין זה עם זה ומעתה נעשו כיחידים וכל אחד נחשב לעצמו ונתפרדה החבילה וממילא יצאו דהא אמרת דביחיד יצא. ועוד דהא טעמא דהקורא במגילה הכתובה בין הכתובים דלא יצא הוא משום דלא מפורסם ניסא דנראה כקור' במקר' והא בקריאת ציבור שהן בעשרה איכא משום פירסומא ניסא טפי מקריא' דביחיד כדאמרינן בפ' קמ' (דף ה') אליבא דכ"ע דשלא בזמנה אין קורין אותה אלא בעשרה ואיכא למ"ד דאפי' בזמנה צריך עשר' וטעמא משום דאיכא פרסומא ניסא בעשרה טפי מביחיד.

וא"כ השתא ק"ו הדברי' מה ביחיד דליכא בקריאתו פ"נ כבציבור אפ"ה יוצא י"ח במגילה הכתובה בין הכתובי' ולית לן בה משום דנרא' כקורא במקרא בעלמא ציבור דאיכא משו' פ"נ יותר לא כ"ש דלא חיישינן להא פ"נ דלא לתחזי כקורא במקרא. ונ"ל דשמעת' זו מתפרשא ע"ד שמעת' דפ' קמא דא' בזמנה קורין אות' ביחיד ושלא בזמנה בעשרה וטעמ' משום דבזמנ' איכא פ"נ אפי' ביחיד משא"כ שלא בזמנ' דליכא פ"נ אלא בי' וכמ"ש שם והשת' הא דאמרינן הכא לא אמרן אל' בציבו' לאו למימרא דאיכא לאפלוגי בזמן א' בין ציבו' ליחיד דציבור לא יצ' ויחי' יצא דזה אי אפשר וכדפי'.

אלא ה"פ בציבור שנו היינו בזמן שאין קורין את המגילה אלא בציבור והיינו שלא בזמנו דבעי פ"נ לפיכך אין קורין נמי במגילה הכתובה בין הכתובים דליכא פ"נ דנראה כקורא במקרא ואנן שלא בזמנו פ"נ בעינן וכיון דבעי ציבור משום פ"נ מגילה הכתובה בין הכתובי' ל"י דהא ליכא משום פ"נ ואע"ג דאיכא ציבור אין כאן משום פ"נ דמחזי כקורא במקרא וליכא משום פ"נ מעליא עד דאיכא תרתי ציבור וכתובה בפ"ע ולא בין הכתובים. אבל בזמן שקורין איתה ביחיד דהיינו בזמנה כיון דהשתא לא חיישינן לפ"נ דציבור ה"נ לא חיישינן לאידך פ"נ דכתובה בין הכתובים דבזמנה בכל ענין איכא מצד עצמו של יום משום פ"נ ואין צריך לפ"נ מצד אחר תדע מדלא מסיים אהא דקאמר בציבור שנו אבל ביחיד (ל"י) [צ"ל יצא]. א"ו דאין חילוק בהא מלתא בין ציבור ליחיד וכל היכ' דביחיד יצא בציבור נמי יצא והאי בציבור שנו דקאמ' היינו שלא בזמנו שאין קוראין אלא בציבור.

ובשלא בזמנו ביחיד לא משכחת לה כלל דהא א"ק אותה ביחיד לגמרי ואל תתמה על מה שפי' דהאי בציבור שנו היינו בזמן שא"ק תלא בציבור דכה"ג פי' ר"ת אהא דאמר ריש פ"ק דערכין (דף ג) גבי כלאים דבגדי כהונה נהי דאישתרי בעידן עבוד' שלא בעידן עבודה לא אישתרי דבעידן עבוד' דקאמר היינו במקדש שהוא מקום עבודה ואפי' שלא בשעת עבוד' שרי כמ"ש התוס' בשמו בפ' כל הבשר (דף ח) ופ' התכלת ה"נ י"ל האי בציבור היינו בזמן שא"ק אלא בציבור שהא שלא בזמנו וכדפי' והר"ן כתב יש מפרשים לא אמרן אלא בציבור אבל ביחיד יצא וכן דעת הרי"ף ולישנא לא משמע הכי דא"כ הל"ל ה"מ בציבור ומדאמר ומתו לי' אמוחא משמע שהן מחלישין כח הדבר בעצמו לפיכך נראה דה"ק ומחו לי' אמוחא שאין לך לומר ל"י של"א אלא בציבור אבל ביחיד אפילו לכתחילה הלכך בציבור דעבד מיהו יצא אלו דבריו מיהו קצת קושי' לפי' אכתי קחה.

והמחוור כדפי' והא דנקט לישנא דמחו לי' אמוחא דמפרש הר"ן דמשמע דמחלישין כח הדבר בעצמו ולמאי דפי' אא"ל דהאי ומחו לי' אמוחא שמחלישין כח הדבר בעצמו דוודאי אין ללמוד מבזמנו דביחיד לשלא בזמנו דבציבור דל"ד דשלא בזמנו בעי פרסומי ניסא משא"כ בזמנו לא בעי פרסומי ניסא דהא מה"ט שלא בזמנו אין קורין אותו אלא בי' אפי' דעבד נמי לא משא"כ בזמנה והאי ומחו לי' אמוחא אינו מוכרח לפרש שמחלישין כח הדב' בעצמו.

והרי כל המפרשים פירשו לשיטתם דבדעבד נמי לא יצא בציבור אלמא ל"ל ההוא דיקדוקא דהר"ן מלישנא דמ"ל אמוחא. והטור (בא"ח סי' תרצ"א) בשם בעל העיטור פי'

הא דאמר בציבור לא יצא היינו בבה"כ שהוא מקום ציבור ובעי פ"נ אבל שלא בבה"כ אפי' בי' יצא.
ונ"ל שדוחקו לפ' כן כי היכא דלא ליפלוג הא אדר"א בפ' קמא (דף ה) דאמ' בין בזמנו ובין שלא בזמנו אין קורין אלא בי' והכא קאמר בציבור שנו אלמא קורין אפי' ביחיד לפיכך מפרש בציבור היינו בבה"כ מקים ציבור ולעולם אין קורין אותו ביחיד והוא ע"ד שפי' בצבור היינו זמן ציבור ופי' תמוה הוא וגם קשה לפירושו כל מה שהקשתי והנכון כדפי': חוץ מחש"ו וה"ט משום דה"ל אינו מחויב בדבר וא"מ אחרים י"ח.
וק"ל הא בפ"ב דברכות [דף כ'] דייק רבינא ממתניתן דהתם דהרהור כדיבור דמי והשתא אמאי חש"ו א"מ אחרי' י"ח הואיל והן אין מחויבי' בדבר הא אפי' בשומע מן המחויב א"א לו לצאת אא"כ מטה אזניו ושומע מה שזה מוציא מפיו דאל"כ לאו כלום הוא וא"כ בכה"ג בשומע מאינו מחויב בדבר מאי הוי דל מכאן קריאה זו דא"מ אפ"ה יוצא י"ח ע"י הרהור דנפשי' ואי אתה מוצא להא אלא לענין להוציא מי שחציו עבד וחב"ח לחוד למאי דתני' בתוספתא דאשה אינה.
מוציאות איש י"ת מגילה ומש"ה [טומטום כצ"ל] אינו מוציא אפי' מינו כמש"כ התוס' לעיל [דף ד] וה"ה דלעצמו א"מ מה"ט דלא אתי צד עבדות דידי' ומפיק צד חירו' דידי' וה"נ אמרי' גבי תקיעות שופר בספ"ג דר"ה [דף כט] וכיון דמשח"ע אפי' בדיבור דידי' א"י להוציא את עצמו כ"ש בהירהור דידי' דא"מ א"ע ואין לו תקנה עד שישמע מפי אחרי' הילכך בעינן שישמע מפי המחויב בדבר אבל לא ממי שא"מ דהירהור דעצמו אינו כלו' דהא אפי' בדיבור אינו מוציא ב"עואין נראה לאוקמי מתניתן חוץ מחש"ו במי שח"ע וחב"ח דווקא ועוד דהא רישא דמתניתן הכל כשירי' לקרות את המגילה מוקי לה בריש מס' ערכין (דף ג) דלאתויי נשים אתא ואי מתניתן במשח"ע מירי הא ודאי אין אשה מוציאה אותו משום צד חירות שבו דמה"ט א"מ מינו והא דאשה כשירה לקרות היינו להוציא את אשה כמותה דווקא ועוד דר"י דמכשיר בקטן מייתי בגמ' ראי' שקרא למעלה מר"ט וזקני' ש"מ מאן דפוסל בקטן לכ"ע פוסל ולא למשח"ע לחוד ואמאי הא השומע יוצא בהרהו' דנפשי'.
וי"ל דוודאי מודה רבינא אליבא דר"י דס"ל בלא השמיע לאזניו ל"י כדאמרי' בגמרא הרהור לאו כלום הוא דהא ליכא השמעת חזנים וכוותי' מוקי ר"מ למתניתן בגמ' ואפי' למסקנא דמוקי לי' לחרש דמתניתן כר' יהודא ולכתחילה פוסל החרש משום דמודה ר"י דלכתחיל' בעינן השמעת אזני' השתא איכא לאוקמי נמי לשוטה וקטן דמתניתן בלכתחילה ולא מהני הרהור דעצמו דהא ליכא השמעת אזני' ואדרבא לפ"ז ניחא טפי

דהשת' הוי חרש דומיא דש"ו דאינהו נמי לכתחילה הוא דלא אבל בדעבד ש"ד דיוצא בהרהור דנפשי' בדעבד והא דאמרי' בגמ' לא ס"ד דקתני חרש דומיא דש"ו אפי' דעבד ומי לא היינו אליבא דר"ח דס"ל שם בפ"ג דברכות דהרהור לכד"ד וה"נ הא דתנן בפ"ג דסוכה (דף לח) מי שהי' עבד או אשה או קטן מקרין אותו פי' את ההלל עונין אחריה' מה שהן אומרין וטעמא משום דאין מחוייבי' בהלל ה"נ אי ר"י היא לכתחילה ואי ר"י דעבד נמי לא עי"ל דרבינא נמי מודה דאיכ' מ"ד דהירהור לאו כד"ד אלא מדיוקא דהאי מתניתן דפ"ב דברכו' משמע לי' דאתי כמ"ד הרהור כד"ד דהא תני' כ"ב דשבת (דף ק"נ) לא יאמר אד לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב וריב"ק מתיר משום שנאמר ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר וטעמא משום הירהור לכד"ד והשתא מתניתן דאין מחוייב בדבר א"מ ריב"ק היא עוד נ"ל דמחניתן דהכא ככ"ע אתי' אפי' למ"ד הרהור כד"ד ע"ד שפרשתי לעיל (דף יח) גבי אתי זכירה זכיר' וא"כ גבי מגילה לא מהני לכ"ע דהא גלי קרא דהאי זכיר' בפה דוק' ובהרהו' לא סגי מיהו ההוא דבפ"ג דסוכה לא אתי שפיר לפי תי' זה ועי"ל דהא דחרש ש"ו אין מוציאין אחרי' מיירי שהחש"ו קורא מתוך המגילה והשומע שומע ע"פ ואין מגילה לפניו וכיון דגבי מגילה קרא ע"פ נ"י מהשתא א"א לשומע לצאת ע"י הרהור דנפשי' דלא עדיף מקריאת פה והא קרא בע"פ ל"י ובע"כ אי אפשר לו לצאת אלא משו' דשומע כעונה מקריאות הקורא מתוך הכתב וכיון דהקורא אין מחוייב בדבר א"מ ולהאי טעמא הא דחש"ו אין מוציא את השומע למ"ל אלא בשומע מהן רובא של מגילה דמיעוטו אכתי תיפוק לי' משום הרהור דנפשי' ואי משום ע"פ הא בקורא מיעוטו של מגילה ע"פ ל"ל בה כדאמרי' לעיל וגם להאי שנויי' לא א"ש ההיא דפ"ב דסוכה: ר"י מתיר בקטן.

הק' התוס' קטן מיירי אי בלא הגיע לחינוך מ"ט דר"י דמתיר הא ה"ל אינו מחויב בדבר ואי בהגיע לחינוך מ"ט דרבנן הא מגילה נמי דרבנן. ליתי קטן דרבנן ולפיק מגילה דרבנן דהכי אמרינן בפ' מי שמתו (דף כ"א) דקטן דרבנן מוציא בבה"מ את אביו שאכל שיעור' דרבנן ולכאור' זה קושי' די"ל דמיירי בקטן שהגיע לחינוך ואע"פ שהו' מחוייב מדרבנן אפ"ה אינו מוציא גדול כיון דמגיל' נאמ' ברה"ק לקרות לכ"ע כדא' בפ"ק (דף ו') הוי כמו של תורה וכיון שכן קטן אפי' הגיע לחינוך פטור מעיקר חיוב של רה"ק כמו שפטור מה"ת מכל המצות ואע"ג דרבנן תיקנו חינוך לקטן אינו מוציא לגדול המחוייב במגילה מעיקר דרה"ק כמו שאין מוציא' בכל מאות של תורה.

מ"מ כי דייקת יפה הקשו דהא הכל כשירי' לקרו' דרישא לאתויי נשי' אתא כדא' ברפ"ק דערכין ולהוציא נשים ולא אנשי' כדתני' בתוספתא וכמש"כ לעיל וה"ט משום דבעיקר

חיוב דברה"ק נשי' פטורי' דה"ל מ"ע שהז"ג ואין חייבי' אלא מדרבנן. הילכך אינה מוציאה את אנשי' מעיקר חיוב שברה"ק.
וכיון שכן הא סיפא דחוץ מחש"ו נמי קאי אנשי' שאין חש"ו מוציאין אפי' את הנשי' והשתא וודאי תקשה הא חש"ו חיובן שוין לנשים מדרבנן ושניה' אין חייבין מעיקר רה"ק ואמאי א"מ לנשים. ותי' התוס' דמיירי בקטן שהגיע לחינוך מיהו קטן הוי תרי דרבנן דאין חייב (בבה"מ) [צ"ל במקרא מגילה] אלא מדרבנן ומגי' גופה דרבנן אבל בגדול ליכא אלא חד דרבנן במגילה שהרי בשאר מצוה הוא חייב מדאורייתא ולא אתי חרי דרבנן ומפיק חד דרבנן.
אבל האי דבה"מ מיירי שקטן אכל כדי שביעה דהוי חיובא דאורייתא וליכא אלא חד דרבנן ומפיק האב שלא אכל אלא שיעורא דרבנן וק"ל על סברה התוס' דאם אי' דתרי דרבנן קליש מחד דרבנן תקשה הא דא' בפ"ק דפסחי' (דף יד) גבי הא דתנן הוסיף ר"ע ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת אע"פ שמוסיפי' טומאה עצל טומאתו ואמר רבא ש"מ קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרי' דאורייתא דאי ס"ד דרבנן.
מכדי האי נר מאי קח מהניא להאי שמן אי לאיפסולי הוא גופי' הא פסול וקאי פריך ממאי דילמא לטמא אחרי' מדרבנן ומשני מדרבנן מאי איריא באב הטומאה אפילו בראשון ושני נמי תחיל' הוי דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיו' תחילה חוץ מטבול יום. אלא ש"מ דאורייתא היא והשתא לעולם אימא לך קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרי' אינו אלא מדרבנן ודקק"ל מאי איריא אב הטומאה אפי' ראשון ושני נמי דילמא לרבותא נקט אב הטומאה לא מבעיא ראשון ושני דא"כ הוספו' טומא' לשמן זה אינו אלא ע"י חרי דרבנן דהא טומאות משקין לטמא אחרים כל עיקר אינו אלא מדרבנן והא כל המטמא את הידי' עושה משקין להיו' תחילה אינו אלא מדרבנן אלא אפי' אב הטומא' דע"י חד דרבנן גרידא שגזרו טומאה על המשקי' יש כאן הוספת טומאה אפ"ה שורפין בנר שנטמ' בטמא מת.
א"ו כל בדרבנן אין לחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ואין בזה אומר יותר וא"כ אין שום רבות בנטמא באב הטמא' דאינו אלא חד דרבנן יותר מנטמא בראשון או בשני וש"מ כל בדרבנן הכל שוין וא"כ ה"נ לענין להוציא זה את זה אין לחלק ביניהם ולא קליש חיובא דתרי דרבנן מחד דרבנן כמו דלא קליש התם לענין טומאה ותרי דרבנן מוציא לחד דרבנן: וכ"ת אם איתא דאין לחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן תקשה לך הא דא' בפ"ג דמנחות (דף לא) אר"ש שזורי פעם אחד נתערב לי טבל בחולין ובאתי ושאלתי את ר' ואמר לי

לך קח לך מן השוק ועשר עליו קסבר דאורייתא ברובא בטל ורוב עמי הארץ מעשרין הן והוי לי' כתורם מן הפטור על הפטור ופריך ולימא לי' לך קח מן הנכרי ומשני קסבר אין קנין לנכרי בא"י להפקיע מיד מעשר וה"ל הן החיוב על הפטו'.

והקשו התוס' אהא דקא' קסבר אין קנין והא מיפטר משעת מירוח הנכרי ותי' דמ"מ דמי לחיוב כי היכא דלא א"ל קח מעציץ שאינו נקוב או מתבואת חוץ לארץ ועוד כל לוקח דרבנן הוא מו' והשתא משמע לכאורה דיש לחלק בדרבנן בין חד דרבנן לתרי דרבנן דקליש חיובא דתרי דרבנן יותר מחד דרבנן דמש"ה קא"ל קח מן השוק ולא מן הנכרי דאין קנין אע"ג דמ"מ מן הפטור הוא דהא מירוח נכרי פטור מה"ת משום דדמי הא לחייב יותר מהא אלמא דבדרבנן כל דדמי לפטור יותר מאידך קליש חיובא דידי'.

וה"ה בתרי מדרבנן הא קליש חיובא דידי' מחד דרבנן ואיך יוצא זה דקליש חיובא לאידך דאלים חיובא. הא לאו מילתא היא דאדרבה משם יש ראי' להיפך שהרי התו' מסיימי שם ועוד כל לוקח דרבנן הוא כדדרשינן תבואת זרעך ולא לקוח כו'.

והשתא אי ס"ד דתרי דרבנן קליש לחיובא מחד דרבנן איך א"ל קח מן השוק ועשר עליו משום דרוב ע"ה מעשרין הן א"כ איך אפשר לעשר מלקוח מעם הארץ ע"ז של תערובת. הא זה של תערובת אינו אלא חד דרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטל ולקוח מע"ה ה"ל תרי דרבנן דרוב ע"ה מעשרין הן וכל לקוח אינו אלא מדרבנן וכן ללישנא בתרא דהתם דא"ל קח מן הנכרי ולא מן השוק דאין רוב ע"ה מעשרין אבל מן הנכרי ש"ד דיש קנין לנכרי מה"ת ואין חייב במעשר אלא מדרבנן כמו זה של תערובות.

אכתי תקשה איך מפריש מזה של לקוח מן הנכרי דה"ל תרי מדרבנן של נכרי ולקוח דקליש על של תערובות דאינו אלא חד דרבנן דמה"ת בטיל ברוב א"ו כל בדרבנן ל"ש חד דרבנן ול"ש תרי דרבנן שניה' שווין בקלישותא ואין זה אלים מזה ועוד בע"כ אין ללמוד מהאי עובדא דר"ש שזורי דא"ל ר"ע קח מן הנכרי' דיש לחלק בין תרי דרבנן לחד דרבנן דא"כ תקשה דרבי טרפון אדר"ט דהתם מחלק בנייהו ואלו הכא במשנתינו ר"י מתיר בקטן וחולק על ת"ק דס"ל לר"י דאין לחלק בניהם ואמרינן בגמ' תניא אמר ר"י קטן הייתי וקראתי למעלה מר"ט וזקני' וא"כ תקשה דר"ט אדר"ט דכאן משווה חיוב' דחד דרבנן לתרי דרבנן והת' גבי תערובות טבל לא משוו להו א"ו לא דמי הא דקרב לחיוב יותר מלפטור לחד ותרי דרבנן.

מיהו לפי' הריב"ם שם בתוס' בפ"ג דמנחו' דמפ' הא דלוקח פטור מה"ת ה"מ בשלקחו עד שלא נתמרח אין להכריח משום שאין ר"ט מחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ומ"מ מצד הסברא י"ל דל"ד הא דחד מדרבנן לתרי מדרבנן להא דקרוב לחיוב יותר מן הפטור.

עוד למאי דפי' בפ"ק דאשה נמי ה"ל תרי דרבנן א"אל כפי' התוס' דא"כ אמאי קטן אינו מוציא לאשה לת"ק הא שניהן שוין דה"ל תרי דרבנן: ומדברי התוס' בפ"ד דר"ה (דף ל"ג) משמע דה"ט דר"י דמתיר בקטן משום דס"ל דרשות מוציא בר חיובא בדרבנן שכתבו דרשות יוכל להוציא בר חיוב דרבנן כמו קטן המברך לאביו ועולה למנין שבעה ומוציא אחרים י"ח במגילה לר"י.

ולפי"ז צ"ל דהאי דפ' ג' דסוכה גבי הלל דרבנן דעונין אחריהן דלא כר"י וכן האי דפ' ב' דשבת (דף כ"ג) דקאמר הגמרא השתא דאמרת הדלקה עושה מצוה הדליקו חש"ו לא עשו ולא כלום אבל אשה וודאי מדליקה דאריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו נס משמע דאי לאו ה"ט דאף הן הי' באותו נם היו פטורי' מור חנוכה אם הדליקה אשה לא עשה כלום וכן אם הדליקו חש"ו לא עשו כלום ש"מ דאין רשות מוציא ב"ח בדרבנן והיינו דלא כר"י.

מ"מ קשה לי דה' מצידי' תברא דאי ס"ל לר"י דבדרבנן רשות מוציא בר חיוב אמאי פליג ר"י את"ק אקטן לחוד ומשמע דבשוטה מודה להו. ה"ל לאפלוגי נמי אשוטה ולהתירו נמי להוציא ב"ח ידי חובתו מה"ט גופי'.

אבל לפי' התוס' דשמעתין ניחא דבקטן לחוד מתיר דהא מ"מ מחויב מדרבנן ואע"ג ד"הלתרי דרבנן ר"י אינו מחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן כיון דמ"מ מחויב מדרבנן אבל לפי' התוספות דהתם דלר"י אפי' רשות גמור בדרבנן מוציא ב"ח א"כ אמאי לא פליג את"ק אשוט' נמי דיוצא. וי"ל הא דשוט' אינו מוציא ב"ח בדרבנן לר"י לאו משום דלאו ב"ח הוא אלא מטעם אחר משים דלאו בר כוונ' הוא דהא מה"ט שחיטת חש"ו פסול' אפילו באחרים רואין אותן למאן דבעי כוונה לשחיטה כדאמר בפ"ק דחולין (דף י"ב) משום דלאו בני כוונ' נינהו ומ"מ מתיר ר"י בקטן אע"ג דלאו בר כוונה הוא דיש לו תקנ' משא"כ בחרש וכמו שאפרש.

ולא מבעיא למ"ד מצות צריכות כוונה וכ"ש למאי דפי' בריש פירקין דבמגילה כ"ע מודים דצריך כוונה הני לאו בני כוונה נינהו אלא אפי' למ"ד מצות אין צריכות כוונ' ואפי' תימא דבמגיל' נמי אין צריכות כוונה מ"מ הני גריעי טפי. דהא תנן בפ' ד' דר"ה (דף ל') המתעסק לא יצא ופרשתי התם דמתעסק מקרי באינו יודע שזה שופר או שהיום ר"ה וכיוצא בזה והה"נ אם אינו יודע שזה מגילה ושהיום פורים וכיוצא בזה מקרי מתעסק ולא יצא לכ"ע.

והא חש"ו כל מעשיהן כמתעסק דייניגן להו כדאמר התם בפ"ק דחולין דקטן אין לו מחשבה לענין שחיטת קדשים ואם שחט עולה לשמה פסולה. ופי' התוס' אע"ג דזבחים

מסתמא לשמה הן עומדין ואינו פסול עד שישחט שלא לשמ' בהדיא מ"מ סתמ' דקטן גרע טפי שאינו יודע שהוא קדשים.
ואמרינן לשם חולין כשר משום חולין פי' שהוא סבר שזה חולין פסול ואפילו אומר הקטן בפי' שהוא שוחט לשם קדשים לאו כלו' הוא דאין לו מחשב'. וה"נ אפי' אומר בפי' שזה מגיל' ושהיו' פורים כמתעס' דייניין לי' וה"ה לשוטה דלאו בר דעה הוא השומע ממנו לא יצא דהוי לי' שומע מן המתעסק.
מיהו בקטן יש לו תקנה בגדול עומד על גביו וכדתנן בפ"ב דגיטין (דף כ"ג) הכל כשירין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו ופריך בגמרא והא לאו בני דיעה נינהו ואמר ר"ה והוא שגדול עומד על גביו ופי' התוס' דדוק' גבי כתיבות גט מהני לשוטה בגדול עומד על גביו דהתם מתוך שהוא כותב בגט שמו ושמה והוא עומד על גביו ומזהירו מתוך כך הוא מכיר יותר שהוא נכתב לשמה משא"כ בחליצה.
דתניא בתוספת שנחלץ חליצתו פסול ולא מהני לי' כוונת ב"ד העומדי' שם אבל חרש וקטן אי לא משום דאיש כתיב בפרשה וחרש וחרשת פסול משום דאינן באמ' ואמרה הוי מכשרינן להו אע"ג דחליצה בעי כוונה אפי' הכי הוי מכשרינן להו כיון שהבית דין עומדין על גבו בני כוונה נינהו משו' דיש להו דעת קלישתא בני כוונה נינהו באחרי' עומדים ע"ג ומזהירין אותן לעשות לשמה אבל שוטה אין לו דעת כלל.
וה"נ גבי מגילה בקטן מהני לי' באחרי' עומדין ע"ג דבר כוונה הוא לפיכך מתיר ר"י ואפ"ה לת"ק לא משום דלאו בר חיובא הוא אבל שוטה אפי' באחרים עומדין ע"ג לא מהני לי' גבי מגילה להיות בר כוונה כמו דלא מהני גבי חליצה ואפילו ר"י מודה דפסול דה"ל כמתעסק דלאו ב"כ הוא כלל ואע"ג דלפי סברא זו דרשות מוציא בדרבנן את בר חיובא מ"מ מתעסק גרע טפי מ"מ ק"ל על סברא זו דרשות מוציא ב"ח דרבנן כמו שאכתוב לקמן בפ"ג: ולי נראה דה"ט דקטן אינו מוציא לאחרים לת"ק אע"ג דמגילה דרבנן.
משום דאמר בספ"ג דר"ה (דף כט) כל ברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ואמר נמי התם בהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא. וה"ט דאע"ג דיצא כבר ואינו מחויב בדבר אפ"ה מוציא דכל ישראל ערבים זה לזה במצות ועליו להצילו מן העון ולפטור אותו מן המצות וה"ט דא' בפ"ז דברכות (דף מ"ח) להוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן.
והא בשיעור כזית אינו חייב אלא מדרבנן אפ"ה מוצי' אחרי' שאכלו כדי שביע' וחיובן מה"ת וכדפי' התוס' ומקצ' מן המפ' התם. ומיהו בקטן ודאי ל"ש ה"ט דערבות ואע"ג דחיי' במצות מדרבנן בכלל ערבות ודאי אינו והשת' י"ל הא דקטן אינו מוציא במגילה

דרבנן לת"ק מיירי ביצא כבר ידי חובתו כיון דאינו בכלל ערבות הואיל ויצא אינו מוציא דה"ל השתא אינו מחויב בדבר.
א"נ אפי' בלא יצא עדיין אפ"ה א"מ לת"ק גזירה ל"י אטו שיצא כבר דבגדול אפי' כה"ג מוציא מטעם ערבות והשוו חכמים מדותיהן בקטן דלעולם א"מ גזירה היכא דלא יצא עדיין אטו היכא דיצא כבר ומסתברא בפי' זה חדא דתנא ת"ק קטן דומיא דח"ש דבכל ענין א"מ. ועוד דאי איירי ביצא כבר מ"ט דר"י דמתיר בקטן הוא ודאי אינו בכלל ערבות א"ו ח"ק מיירי אפי' בקטן שלא יצא עדיין אפ"ה אינו מוציא אחרים גזירה אטו היכא דיצא כבר ר"י לא גזר ובלא יצא דהוי לי' מחויב בדבר לר"י מוציא והשתא א"ש דלא תקשה מהא דבן מברך לאביו בדאכל האב שיעורא דרבנן דאפי' לת"ק דגבי בה"מ ל"ש למגזר דאינו מוציא בדלא יצא אטו היכא דיצ'.
דברכ' המזון שאני דאפילו גדול אם אינו חייב בברכת המזון אינו מוצי' כדא' התם להוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ופי' התו' והמ"פ דה"ט דשאני בה"מ מכל המצו' דאע"פ שיצ' מוציא מטע' ערבות והכא בעינן שיאכל כזית דגן משום דאם לא אכל איך יאמר שאכלנו משלו הילכך כיון דאפי' בגדול בבה"מ אם יצא אינו מוציא אא"כ לא יצא ונתחייב הוא עצמו לברך בה"מ ל"ש למגזר גבי בה"מ בקטן היכא דל"י אטו היכא דיצא כבר כיון דבכה"ג דביצא כבר דלא נתחייב אפי' גדול אינו מוציא וכ"ת אכתי תקשה לר"י דמתיר בקטן להוציא אחרים י"ח הא קטן אינו חייב במגילה מעיק' חיוב דרה"ק וא"כ היכא מצי להוציא את הגדול י"ח אע"ג דבמתניתן י"ל הא דמתיר ר"י בקטן היינו להוציא נשים י"ח דהא רישא דהכל כשרי' לקרות אמרי' ברישׁ ערכין דלאתויי אשה אתא ובע"כ היינו להוציא אשה דכוותה אבל לא איש כדפי' לעיל מהאי דתוספתא א"כ סיפא נמי דחוק מחש"ו נמי אאשה קאי שאין כשרי' להוציא את האשה ועלה קאי ר"י ומתיר בקטן היינו להוציא את האשה דווקא דתרווייהו אין חיובן מעיקר דרה"ק אלא מדרבנן. מ"מ מברייתא דמייתי בגמ' דר"י קרא כשהי' קטן למעלה מר"ט וזקני' ור' דקרא למעלה מר"י וודאי קשה. ודוחק לומר דר"י ורבי שקראו למעלה מר"ט וזקני' ולמעלה מר"י לאו להוציא אותם אלא להוציא נשים דלא משמע הכי.
וי"ל למאי דפי' לעיל בפ"ק דעיקר חיובן שברה"ק אינו אלא ביום אבל בלילה לא וכיון דקריאת לילה אינו אלא מדרבנן קטן מוציא אפי' אנשים י"ח דהא גדול בקריאת הלילה שוה לקטן. א"נ י"ל דלר"י ל"ל כלל הא דאמרי' בפ"ק אסתר ברה"ק נאמרה ואפי' לקרות ל"ל דכל עיקר קריאת מגילה אינו אלא מדרבנן הילכך קטן וגדול שווי' הן בחיובא לפיכך קטן מוציא את הגדול שאינו אלא מדרבנן כמותו א"נ י"ל דאפ"ת דסבר ר"י שניתן לקרות

ברה"ק אלא דס"ל כשמואל דלא ניתן לכתוב ברה"ק וכיון דלא נתנה לכתוב ע"כ ל"ל גז"ש דלעיל דכתיב' כתיבה מכתוב זאת זכרון בספר וכיון דל"ל גז"ש זו ל"ל נמי דמגילה בעי זכרון בפה דווקא אלא אפי' בהרהור סגי לי' כמ"ד הרהור כדיבור דמי והשומע מן הקטן יוצא י"ח בהרהו' דנפשי' אע"ג דלכ"ע מדרבנן צריך לכתוב מיירי בשיש מגיל כתוב' לפני השומע ואינו שומע ע"פ ע"ד שפירשתי לעיל: ר"י היא דתנן הקורא את שמע התוס' פי' הא דמדמה מגילה לק"ש אליבא דר"י דאמר גבי ק"ש לא השמיע לאזניו ל"י משום דתקון רבנן במגילה כעין ק"ש דאורייתא והא דמדמה לקמן בה"מ דאוריתא לק"ש כיון דלא כתיב שמע גבי בה"מ מנ"ל דבעי להשמיע לאזניו משו' דקי"ל דילפינן בה"מ מק"ש. וק"ל הא אפי' דרבנן משל תורה לא גמרינן דהא לעיל ריש פירקין מייתי לה מקרא דקור' ק"ש למפרע לא יצא ואפ"ה מייתי מקרא דבהלל ומגיל' דרבנן נמי למפרע ל"י ולא גמר להו מק"ש דאורייתא וה"נ אמרי' בפ"ב דברכות (דף יג) דפרשה ראשונה דק"ש בעי קריאה וכוונה אבל פרשה שניה פליגי תנאי מר נפקא לי' מקרא דבעי קריאה ולא כוונה ולמר איפכא והא פרק ב' דקריא' שמע דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ולא גמרינן פרק ב' לקריאה וכוונה מפרק ראשונה.

ונ"ל לפ' דר"מ דמדמה מגילה לק"ש אליבא דר"י וכולה סוגיי' דמדמה שאר מצות לק"ש לא ס"ל כסוגי' דפ' ב' דברכות אהאי משנ' דמפרש טעמא דר"י משמע השמע לאזנך אלא ה"ט כדאמר התם בסוף הסוגי' מהסכת ושמע ישראל וכדאמר רב יוסף התם מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות ד"ה לא יצא ומייתי לה מהסכת ושמע דקאי על רל המצות ואע"ג דאיתותב התם רב יוסף מהא דלקמן דאם בירך בה"מ בלבו יצא מני היינו למאי דקאמ' בשאר מצות ד"ה לא יצא דא"כ הא דבה"מ מני.

אבל מ"מ א"ל דטעמא דר' יוסי מהסכת ור' יהודא ס"ל דהסכת בד"ת כתיב כדאמר' התם. וכ"מ בירושלמי דקאמר אמתניתן למי נצרכא לר"י דאמר גבי ק"ש בלה"ל ל"י אמר ר"מ כר"י הוא אמר ר' יוסי הוינן סברין מימר מאי פליגי ר"י ורבנן בק"ש דכתי' בה שמע הא שאר כל המצות לא.

מן מה דאמ' ר"מ ר"י היא הוי היא שמע היא שאר כל המצות. מ"ט דר"י והאזנת למצותיו השמע לאזניך מה שפיך מדבר.

הרי דמק"ש ל"ג לשאר כל המצות אלא משו' דגלי קרא לר"י בכל המצו' שצריך להשמיע לאזניו אלא דבירושלמי נ"ל מוהאזנת למצותיו וגמ' דידן נפקא לי' מהסכת ושמע והא דאמ' לקמן הא דידי' הא דרבי' אפרש לה שם. וכ"ת למאי דפרי' דר"י מהסכת ושמע נ"ל כל המצו' לאשמועינן בכל המצות מ"ש דנקט לה גבי ק"ש.

י"ל להודיעך כחו דר"י אפי' ק"ש דכתיב בה שמע אפ"ה לה"ל יצא ושמע לכל לשון שאתה שומע אתא. והא דלא פליג בשאר מצות להודיע כחו דר' יוסי כח' דהתיר' עדיף: מיהו ק"ל הא דר' יוסי דאמר בלה"ל נ"י איכא נמי כוחו דהיתרא מצד אחד דחרש המדבר ואינו שומע דלר' יוסי פטור מכל המצות התלויי' בדיבור פה כק"ש וברכת המזון ותפיל' וקידוש היום וכיוצ' בהן כיון דהשמעת אזנן מעכב בדעבד לדידי' חרש זה שא"א להשמיע לאזניו פטור ממצו' הללו ולר' יהודא דאינו מעכב חייב ובהא ר' יוסי לקולא ור' יהודא לחומרא וא"כ אדפליגי בק"ש להודיע כחו דר"י דאפי' ק"ש דכתיב שמע אפי' הכי בסתם אדם שאינו חרש יוצא י"ח בדעבד וא"ל להחזי' ולקרות ה"ל לאפלוגי בשאר מצות להודיע כחו דר' יוסי דאפי' בשאר מצות דלא כתיב בהו שמע אפ"ה בלה"ל ל"י והוי כחו דהתירא בחרש שאינו שומע דפטור מהם הואיל ואינו יוכל לה"ל.

וי"ל כח היתרא דר"י עדיפא לן משום דהילכתא כוותי' בהא כדאמרי' בפ"ב דברכו' שם ובתשו' ג' פירשתי בענין אחר ובסוגיא דשמעתין בהא דפרשתי סגי: דילמא ר"י היא ולכתחילה הוא דלא בפ"ב דברכו' מסיים עלה תדע דהא קתני הקורא דעבד אין לכתחילה לא אמרי' ר"יאפי' לכתחילה והא דקתני הקורא להודיע כחו דר"י דאמ' דעבד נמי לא והק' התוס' לאשמועינן כחו דר"י דכח דהתירא עדיף.

ותי' כיון דר"י לא דריש השמע לאזנך אין כאן שום חידוש ופשיטא דלכתחיל' נמי דמהיכא תיתי לאסרו אי שרי דעבד ה"ה לכתחיל'. ואני אומר דיפה הקשה דאע"ג דחרש הוי אליבא דר' יוסי לקולא א"כ דר"י הוי נמי כח דהתירא בהאי צד אחר מ"מ הא כח דהתירא דר"י עדיף לן דהא הילכת' כוותי' מה"ט דחק הגמ' לומר חסורא מחסר' כדי לאוקמי כר"י משום דהלכתא כוותי' כדפי' התוס' מ"מ מה שתירצו כיון דר"י לא דרש השמע לאזנך פשיטא דאין לחלק בין לכתחיל' לדעבד ק"ל דא"כ מאי קאמ' הגמ' הא דקתני הקורא להודיעך כחו דר"י דאמר דעבד נמי לא הא מה"ט גופי' אין כאן כחו דר"י ואי הוי פליגי בלכתחילה ואמר ר"י דלא ממילא הוי ידעינן דאפי' דעבד לר"י דלא דאי דעבד ש"ד אלמא לא דרש השמע לאזניך מה"ת אין לאסרו לכתחיל' ואי הוי שרי ר"י בדעבד לא הוי אסר לכתחילה ומדלכתחילה לא ש"מ דעבד נמי לא ומאי להודיעך כח קא' דהא בין אי פליגי דעבד ובין אי פליגי בלכתחיל' א"כ ליכא משים כח דמר ולא משום כח דמר הא כמו התר דעבד ממילא ש"מ היתר לכתחילה אליבא דר"י.

ה"ה איפכא משל לכתחילה ממילא ש"מ דאיסור דעבד נמי אליבא דר"י כיון דאין סברא לחלק בין לכתחיל' לדעבד בהא. ולפנינו יתבאר דקושי' התוס' ל"ק מידי: בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך.

פי' רש"י לחינוך מצוה כגון בן ט' ובן עשר כדאמר בפ"ט דיומא ובפ"ק דערכין (דף ג) אמרינן הכל חייבין בת"ש לאתויי קטן שהגיע לחינוך. פי' רש"י פלוגתא היא בפ"ב דיומא (דף פ"ב) חד אמר כבר שית כבר שבע וח"א כבר תשע כבר עשר שמחנכים אותו לשעות ותימא לי דלא מצינו התם מאן דמקדים חינו' לשעו' לענין תענית דיום כפור קודם בת ח' לתינוקת בריאה ובת ט' בכחושה ובן ט' בתינוק ברי' ובן עשר בכחוש כדפי' רש"י התם.

ועק"ל אהא דפי' כאן בן ט' בן עשר דבשלמא גבי עינוי דיוה"כ שייך לחלק בין בריא לכחוש שא"א לכחוש להקדים העינוי כ"כ כבריא אבל בחינוך דשאר מצות ל"ש לחלק בין בחוש לבריא וכיון דחזינן דעינוי דברי' בן ט' ש"מ דעל בן ט' הטילו חכמי' חובות חינוך אלא דבכחוש הקילו עוד שנה א' גבי מילוי אבל בשאר מצות דל"ש לחלק בניהן אי מדמית זמן חינוך שאר מצות לשל ענוי הא ודאי זמן חינוך בן ט' הוא:

דף כ

ע"א לעולם ר"י הא דידי' והא דרבי' למאי דפי' על פי הירושלמי דמק"ש לא ילפינן לשאר מצות דהיכי דגלי גלי ק"ל איך מוקי לה האי דבה"מ בלא השמיע לאזנו לכתחילה לא כר' א"בע הא כיון דאיהו יליף להשמיע לאזניו לכתחילה משמע דגבי ק"ש נימא ק"ש דיוקא דגלי קרא גלי אבל בה"מ ושאר מצות לא וי"ל דוודאי הא דקאמ' ר' אב"ע דהקור' את שמע צריך לה"ל לכתחיל' אבל בדיעבד יצא ונ"ל משמ' ע"כ אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא דאי דרשה גמורה הוא הא מה"ת אין לחלק בין לכתחילה לדעבד דלא בעינן שנה עליו הכתוב לעכב אלא בקדשים כדאמר בפ"ג דמנחו' (דף כ) אבל בכל דוכתא לא והא לעיל ריש פרקין נ"ל לרבי דק"ש ככתבה מוהיו ושלא יקרא למפרע מן דברים הדברים ואע"ג דלא שנה בהא קרא לעכב אפ"ה מעכבן דהא תנן התם בפ"ב דברכות הקורא למפר' לא א"ו הא דאמר צריך לה"ל לכתחיל' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכיון דאינו אלא מדרבנן אין לחלק בין ק"ש לשאר מצות אלא בכולן תיקנו לה"ל לכתחילה דמ"ש ק"ש משאר מצות דבשלמא בשל תורה דגזה"כ הוא א"ל היכ' דגלי גלי אבל מדרבנן אין לחלק ותדע לך דהכי היא כדפי' דהא דראב"ע אינו אלא מדרבנן ומה"ת לא שייך לחלק בין לכתחיל' לדעבד דהא בפ"ב דברכות מסיים אהא דקאמר בריש סוגיין דילמא ר"י היא ולכתחיל' הוא דלא.

תדע דהא תנא הקורא דעבד אין לכתחיל' לא ודחי אמרו הא דתנא הקורא להודיעך כחו דר יהודא דאמר אפי' בדעבד נמי לא. וכבר כתבתי למעלה שהקשו התוס' לאשמועינן

כח דרבי (יוסי) [צ"ל יהודא] דכח דהתירא עדיף ומה שתירצו התוס' כבר דחיתי למעל' ועק"ל על תי' התוספות דהתינח נח עד השתא דלא ידעינן להא דראב"ע אבל השתא דאמר לעולם ר"י ואפילו לכתחילה ול"ק הא דידי' והא דרבי' דא' לכתחיל' לא ודעבד ש"ד והשתא כיון דמצינו מאן דמחלק בין לכתחילה לדעבד בהא איך ר"ל (אכתי ר"י ולכתחילה הוא דלא) [צ"ל לעולם ר"י ואפי' לכתחילה] א"כ תקשה אדפליגי בדעבד להודיעך כחו דר' יוסי ליפלגו בלכתחילה ולהודיע כחו דר' יהודא דאפי' לכתחילה ש"ד. דה"ל כחו דהתירא והא השתא האי כחו דהתירא הוי רבותא גדולה לאפוקי מדרב דנ"ל מקרא דלכתחילה לא ואע"ג דבדעבד ש"ד אבל למאי דפי' השתא דמה"ת ל"ש לחלק בין לכתחילה לדעבד ואי דעבד ש"ד ה"ה לכתחילה אלא בדרבנן יש לחלק בין לכתחילה לדעבד. א"כ אפי' אי ר"י לכתחילה נמי קאמר אפ"ה ניחא לי' לאפלוגי בדעבד להודיע כמו דר' יוסי דאפי' דעבד נמי לא ומה"ת.

דלא תימא דלר"י דעבד ש"ד ומדרבנן לכתחילה לא וה"ל רבותא בשל תורה להודיע כחו דר"י מלאשמועינן לכתחילה דלא תימא ר"י אסרו לכתחילה דבע"כ אינו אוסר חלא מדרבנן דהא מה"ת ל"ש לחלק בהא ואינו רבותא אלא בדרבנן והא ודאי רבותא בשל תורה ואליבא דר"י עדיף לן. אבל אי אמרת הא דראב"ע מה"ה הוא אלמא מדאורייתא נמי שייך לחלק בין לכתחילה לדעבד הא ודאי תקשה ליפלגו בלכתחיל' להודיע כחו דהתיר' דר"י דאפי' לכתחילה ש"ד דה"ל כחו דהתירא ובשל תורה נמי מיהו אין זה ראיי' דהא דקאמר השתא לעולם ר"י ואפי' לכתחילה ואמאי לא פליגי לפ"ז בלכתחילה להודיעך כחו דר"י הא השתא דפליגי בדעבד קמ"ל כחו דר"י דאפי' דעבד נמי לא ומאי אולמא כחו דר' יהודא מדר' יוסי אי משו' כחו דהתירא הא דר' יוסי נמי כחו דהתירא בחד צד בחרש דאי דעבד נמי לא חרש פטור לגמרי ואי משום דהלכתא כוותי' הא התם בפ"ב דברכות לא איפסקא הלכתא אלא כראב"ע דאמר דעבד ש"ד ולכתחילה לא והשתא דקאמר דר"י אפילו לכתחילה קאמר מאי אולמי' להודיע כחו דלכתחילה שפיר דמי יותר מהשתא דפליגי בדעבד וקא משמע לן כחו דר' יהודא דכמו דלית הלכתא כוותי' דר"י בדעבד הכי נמי לית הלכתא כוותי' דר' יהודא בלכתחילה כיון דאין אנו צריכין לפי' התוס' דפי' בין לכתחילה לדעבד ליכא רבותא א"כ ניחא נמי הא דקאמר הגמ' דפליגי בדעבד להודיע כחו דר"י ואזדא לי' התדע שכתבתי מכת שתי קושיות הנראה לי כי שניהם לק"מ כיון דק' התוס' לק"מ.

מ"מ הדב' ברור דהא דראב"ע דנ"ל השמעות אוזן לכתחילה משמע אינו אלא מדרבנן דאלו מה"ת אין לחלק בין לכתחיל' לדעבד וכמו שהוכחתי בתחילה. מיהו דצריך

להשמיע לאזניו דקאמר ראב"ע דנ"ל משמע דרשא גמורה היא וכ"ת א" כ דעבד נמי לא י"ל דס"ל נמי הא דר"מ טל לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים דש"מ דא"צ לה"ל דאתי' בהרהור י"ח ובע"כ שמע דכתב רחמנא דמשמע דצריך לה"ל אינו אלא לכתחילה ועל לבבך מיירי בדעבד ואפי' לא ה"ל ואפי' ע"ד הרהור יוצא ידי חובתו בדעבד: ולא טובלין ולא מזין אלא ביום פי' רש"י לא טובלין משהגיע ז' לזב ולטמא מת אין אומרי' משחשיכה בכניסת ז' ראויין לטבול אע"ג דלילה תחילת יום הוא הכא יום בעינן אבל משעבר היום מותר לטבול בלילה.

והכי וודאי הוא דהא נשי דידן ספק זבות נינהו וטובלין בלילה כדאמר בפ"י דנידה (דף ס"ט) אלא דק"ל הא בגמ' מפ' טעמא הא דאין טובלין אלא ביום משום דאיתקוש טבילה להזאה ואי הא דאין טובלין מטבילת טהרה איירי והא איתקוש להזאה ואפי' שלא בזמנו לא תהי' אלא ביום דומיא דהזאה דאפי' שלא בזמנו אינו אלא ביום כדתנן בסוף מס' פרה טבל את האזוב ביום והזה ביום כשר ביום והזה בלילה בלילה והיזה ביום פסול אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום.

ובע"כ הא דתנן הוא עצמו טובל בצילה היינו לאחר זמנו דאי ביום ז הא תנן הכא דאין טובלין אלא ביום דקאי איום ז' לפירש"י ועוד בלא"ה אא"ל דהוא עצמו טובל בלילה אליל ז' קאי הא כיון דאי דאפשר להזות עד יום השביעי א"א להקדים טבילה להזאה כדתני' בת"כ ורחץ במים וטהר בערב מה ת"ל מפני שהיתי או' אם קדמה טב לה להזאה יצא ת"ל וחטאו ביום ואח"כ וכבס בגדיו ורחץ.

אלא ע"כ האי טובל בלילה היינו לאחר ז' ומזה ביום שלאחריו דלאחר זמנו ל"ל בה אי מקדים טבילה להזאה וכ"פ שם הרמב"ם דאם נדחה הזאה לאחר ז' טובל בלילה ומזה ביום וש"מ דאפילו לאחר זמנו הזאה אינו אלא ביום ועוד נ"ל להביא ראייה דהזאה אפילו שלא בזמנו אינו אלא ביום מפ"ד דיומא (דף מ') דיליף דשחיטות פרה וקבלה והזאה ושריפה והשלכו' עץ ארז ואזוב דאינן כשירין אלא ביו' מהזא' ובהזאה כתיב ביום ג' וביום הז'.

ואי הא דאין מצות הזאה אלא ביו' דווק' בזמנו בע"כ ה"ט משום דבליל ז' אכתי לא שלמו ימי טומאתו עד היו' וה"ל כמזה ביום ו' או קודם דאכתי בתוך ימי טומאתו הוא אבל מיום הז' ואילך שכבר שלמו מנין הימים ל"ל בה אי מזה אפי' בלילה א"כ אפי' אי מקשיה שחיטת הפרה וכל הני להזאה אכתי מנ"ל דכולן פסולין ביו' הא הזאה גופה כשירה בלילה שלא בזמנה ועוד דהאי דפסולה בזמנה בליל ז אינו מצד עצמו של הזאה אלא משו' מחוסר זמן דאכתי לא הגיע זמן הזאה עד עיצומו שליום הז' ולילו דמי ליום

ו' אע"ג דחד יומא היי אפ"ה פסול להזאה משום מחוסר זמן אלא ודאי הזאה אפי' בזמנו אינו אלא ביום בע"כ מצד עצמו של הזאה הואי דפסולה לעולם בלילה ושפיר יליף לכל הני דאין כשרין אלא ביום מהזאה: ועוד נראה להביא ראייה מגופא דמתני' דמס' פרה דתנא סיפא אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום הא תו ל"ל דנקט ומזה ביום הא תנא רישא דטבילה והזאה בליל' פסולין אלא ע"כ סיפא משום שלא בזמנו קמ"ל דאינו להזאה אלא ביום דהא מדקאמר הוא עצמו טובל בלילה בעל כרחך שלא בזמנו אין אפשר להקדים טבילה להזאה וכדתני' בת"כ אלא ודאי שלא בזמנו איירי והא אפילו הכי קאמר ומזה ביום אף על גב דשלא בזמנו הוא וא"כ הא דאין טובלין אלא ביום אטבילת טהרה קאי ומהיקשא דהזאה נפקא אפילו שלא בזמנו נמי לא יטבול אלא שי ביום ועוד ק"ל אי האי לא טובלין אטבילת טהרה קאי ועלה קא' הגמרא דאיתקש טבילה להזאה הא בפ"ק דיומא (דף ו) איכא למ"ד דלא מקיש הזאה לטבילה לענין דהזאה בזמנו מצוה כמו טבילה א"כ ה"ה איפכא דלא מקשינן טביל' ביו' להזאה דמ"ש הא מהא ועוד הא קיי"ל אין היקש למחצה.

שוב ראיתי להר"ש סוף מס' פרה שהקשה קושי' זו ומ"מ לא תקשה לפירש"י דאי האי ל"ט מטבילת טהרה מיירי ודווקא בזמנה א"כ אמאי מקדים תנא דידן ל"ט ללא מזין הא בזמנה הזאה קודמת לטבילה. י"ל דל"ט לאו מטמא מת לחוד מיירי אלא אשאר כל טמאים נמי קאי כמו זב וחביריו דלאו בני הזאה נינהו מ"מ קשה הא דאמר' ובשם רי"בא פי' התוספות ל"ט מיירי מטבילת אזוב דהואי ביו' וה"נ משמע בירו' דמייתי קרא דוטבל והזה איתקש טבילה להזאה בהאי דטבילת אזוב ולהאי פי' צ"ל דטבילת אזוב אפי' שלא בזמנו אינו אלא ביו' כמו הזאה דאיתקש לה וכדפי': מ"מ ק"ל מהא מתני' דסוף מס' פרה דלעיל ברישא מיירי מטבילת אזוב והזאה דפסולין בלילה והדר תנא בסיפא אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום והאי ומזה ביום לא צריך לבזמנו דכבר תנא רישא הזה בליל' פסולה אלא לשל"ב אתיא דומיא דהוא עצמו טבל בליל' דאינו אלא שלא בזמנה כדפ' ואלו טבילת אזוב שיירא בסיפא ש"מ דכשירה בלילה ואמאי כיון דאיתקש להזאה. וי"ל כיון דקתני סיפא אבל הוא עצמו טובל בלילה והיינו שלא בזמנו ומדנקט הוא עצמו משמע ממילא הוא עצמו אין אבל טבילת אזוב אפי' שלא בזמנו בליל' פסול: עד שתנץ החמה משמע ודאי כל הני דחשיב במתני' לקמן הלל שופר לולב וכו' צריך לכתחילה להמתין עד שתנץ החמה דילמא אתי למיטעי דמ"ש מהני דהכא.

והא דתניא בפ"ד דברכות (דף ל') השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע: מגילה וקורא בו וכשמגיע זמן ק"ש קורא. והאי השכים היינו קודם הנץ החמה

דעדיין לא הגיע זמן ק"ש ואפ"ה תוקע ומנענע אין שעת הדחק ראי' תדע דקתני מגילה וקורא ואנן תנן אין קורין את המגילה עד שתנץ החמה.

א"ו שעת הדחק שאני ואפשר דלא התירו לו התם להקדים אלא בהשכים לצאת דווקא לדבר מצוה וכ"ת אמאי לא תנן גבי הני דלקמן דמצותן לכתחילה מהנץ החמ' ואילך אפרש במתניתן דלקמן: ולא מלין דכתי' וביום השמיני הקשו התוס' דבפי"ט דשבת (דף קל"ב) דרש מהאי קרא דאפי' בשבת ומבן שמונת ימים דרש אפי' בלילה.

וי"ל דהכא מייתי הדרש' הפשוטה יותר וזה דוחק דאטו מבן שמונת ימים דדריש ולא בלילה לאו דרש' פשוטה היא ועוד דקרא מבן שמונת ימים קדם להאי קרא דביום הח' ימול. אבל הדבר פשוט דמש"ה מ"ל הגמ' להאי קרא משום דמיני' נ"ל לרבנן בפ"ח דיבמות דאפי' מילה שלא בזמנו אינו אלא ביום מויו דוביום ואלו ומבן שמונת ימים אינו ממעט אלא ליל שמיני לחוד אבל לאחר זמנו לא מש"ה ס"ל לראב"ש התם דשלא בזמנו נימול אפי' בלילה וי"ו לא דריש ואנן קיי"ל כרבנן: דף כ' ע"ב כל היום כשר לקריאת מגילה בחי' רשב"א הקשה בשם ר"ת אמאי לא תני הכא למילה וטבילה והזאה וכ"ת הא תנא להו לעיל קריאת מגילה נמי הא תני לי' לעיל והניח בצ"ע ולי י"ל דלהכי הדר תני לק"מ דלא תימא הני דחשיב הכא כשרין כל היום לכתחילה משעלה עמוד השחר אפי' קודם הנץ החמה להכי הדר ותני לק"מ בהדי הני.

לומר דכל היום דכל הני דומיא דק"מ דאינו כשר לכתחיל' עד הנץ כדתנן לעיל אף כל הני דחשיב הכי לכתחילה קודם הנץ לא. והא דנקט ק"מ יותר ממלין והני דחשיב במתני' דלעיל משום דלעיל פתח באין קורין את המגילה וטעמא משום דכולה מכילתין איירי מק"מ חביבא לי' ואקדמה מש"ה הדר נקט לק"מ לאשמועינן הא דאמרן מ"מ ק"ל מאי קמ"ל דכל היום כשר דכל הני דקחשיב הא כיון דמצוותן ביום דכשירין כל היום ונ"ל לפ' דמשנתינו תרתי קמ"ל דכל הני דקחשיב אינן אלא ביום ולא בלילה כדנ"ל בגמ' מקראי ואיכא מנייהו דקמ"ל תרתי דאונן בלילה וביום כשירין כל היום כמו מוספין ותפי' מוספין לאפוקי מדר"י דס"ל רפ"ד דברכות (דף כ"ו) דמוספין ותפילת מוספין אינו אלא עד חצות וכן כל הני מילי דבקדשים דחשיב קמ"ל דכשרין כל היום משום דאמ' בספ"ה דזבחים (דף נ"ו) דם נפסל.

בשקיעת החמה ונ"ל מביום הקריב את זבחו ביום שאתה זובח אתה מקריב. ול"ת הא דנפסל בשקיעת החמה היינו תחילת שקיעה כדפי' התוס' התם דאכתי יום הוא קמ"ל דכשירה כל היום וכדפי' ר"פ דלעיל.

ומהא מתני' מוכח כן דכייל לכל הני בבבא א' מה הני שאינן בקדשים כשרין כל היום עד צאת הכוכבים אף מילי דקדשים כן. ואע"ג דאיכא מילי טובא במתני' כשופר ולולב וכיוצא בהן שאין להן עסק בקדשים ואין בהן שום רבותא במה שכשרין כל היום מ"מ כיון דכייל להני והני בחדא בבא נקט האי לישנא דכל היום כשר ואיכא רבותא בהנך לאשמועינן דכשרין ביום דוקא ולא בלילה ומש"ה לא אשמועינן למילה וטבילה והזא' דכשירין כל היום דמילת' דפשיטא היא כיון דתני לעיל דמצותן ביום פשיטא דכשרין כל היום ולא חזר ותני קריאת מגילה אלא לאשמועינן דכל הני לכתחילה לא עד הנץ החמה דומיא דק"מ.

וכיון דתני בהדייהו דקריאת מגילה בדידי' לחוד סגי וא"צ למהדר ולמיתני למולין וטובלין ומזין בהאי בבא לא משום ללמד על עצמן דפשיטא ולא משו' ללמד על כולן דהא מדהדר ותני לק"מ סגי ללמד על כולן: ובהכי נ"ל הא דלא תני לשריפות נותר במתני' בהדי הנך דכשרין כל היום וגם בגמ' לא מייתי לה בזה הכלל והא שריפות נותר אפי' שלא בזמנו אינו אלא ביום כדאמ' בפ' הערל (דף ע) דכ"ע מודי' בה.

ולמאי דפי' א"ש דהאי דכל היום כשר דכל הני דקחשיב בתרי גווני מיירי לכתחילה ודעבד אחר הנץ כשר לכתחילה ומשעל' עמוד השחר דעבד דווק' לאפוקי בלילה דעבד נמי לא. והא וודאי ליכא לאפלוגי בין לכתחילה לדעבד אלא במילתא דאיכ' תקנתא בחזרה כמו הני דחשיב מגילה לולב ושופר וכולן דחשיב דאם עשאן בלילה ל"י וצריך לחזור לעשותן ביום.

דהא איכא תקנת' בחזרה אבל אם עשאן ביום קודם הנץ דעבד ש"ד וא"צ לחזור לעשותן אבל שריפות נותר אין לחלק בין לכתחילה לא כגון ביום קודם הנץ ללילה גמור דאפי' דעבד נמי לא והא כיון דל"ל תקנתא בחזרה דאם שרף לנותר זה שלא בזמן מצותו א"א בתקנתא וה"ל מעוות שא"י לתקן א"כ אין חילוק בין לכתחילה דקודם הנץ לדעבד של לילה הא גם אם שרפו בלילה מה שעשה עשה דא"א בחזרה א"כ ל"ל למתני' דנותר כל היום כשר ואפי' קודם הנץ בדעבד דכיון דא"א בחזרה מה איריא קודם הנץ אפי' בליל' נמי דעבד מה שעשה דא"א בחזרה מש"ה לא תני לה ורש"י פי' כל היום כשר אע"ג דקיי"ל זריזין מקדימין למצות דכתי' וישכם אברהם בבוקר אפ"ה כשר כל היום משמע שר"ל דקמ"ל דאע"ג דלא הקדים כזריזין אפ"ה יצא.

וזה תימא דמילת' פשיטא היא וכי ס"ד משו' דלא עשה מצוה מן המובחר פטור לגמרי וכי מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל כו': ולתקיעות שופר נ"ל דתקיעות דר"ה ושל יובל במשמע אע"ג דקרא דמייתי בגמ' מיום תרועה גבי ר"ה כתי' לישנא קלילא נקט

דגבי יובל נמי כתיב ביוה"כ תעבירו שופר ביום ולא בלילה וכדאמר בספ"ד דר"ה (דף ל"ד) וסוגיא דידן אזלא כמ"ד התם א' מד"ת וב' ד"ס.
ודר"ה נ"ל דביום ולא בלילה מיום תרועה ודיובל מיוה"כ דאלו למ"ד ב' מד"ת וביום ולא בלילה הא דר"ה ודיובל תרווייהו מיוה"כ דלגבי יובל אתי' וכ"ש למ"ד התם בברייתא קמייתא דמשמע דכל ג' תקיע' מד"ת דבע"כ ר"ה מיובל נ"ל הא: ולנטילת לולב. נ"ל דאע"ג דגמ' מייתי קרא דולקחתם לכם ביום הראשון אפ"ה כל שבעה דבמקדש נמי מהא אתיא.
כדמוכח רפ"ד דסוכה (דף מ"א) דר"א דרש ביום הראשון ביום אפילו בשבת ורבנן דרשי ביו' ולא בלילה ור"א נ"ל מסיפא דקרא ושמחתם לפני ה' ז"י ימים ולא לילות. ורבנן אי מהתם ה"א דניליף ימים מסוכה דאפי' לילות וש"מ דילפינן יום א' דגבולין מז"י דמקדש מהדדי דר"א יליף ליום ולא ליל' בגבולין מז' ימי' דמקדש ורבנן נמי הוי ילפי להא מהא אי לאו גז"ש דמסוכ'.
ולא תימא דיום א' ודאי אתיא לן מז"י דהוא אחד מהן ובכלל ז הוא וכיון דלגבי ז' כתיב ימי' למעט לילות ליל א' נמי ממילא ממעט בכללן אבל לרבנן דממעט ליל א' מביום הראשון הא וודאי אין ז' שבמקדש בכללו. הא ליתא דהא קאמ' ורבנן ה"א ניליף ימים מסוכה דאפי' לילות במשמע ש"מ דלפי האמת אינו כן אלא ז"י ולא לילות דנ"ל מיום הראשון ועוד דאמר התם אדר"א ביום אפי' בשבת הראשון מלמד שאין דוחה שבת אלא ראשון בלבד טעמא דכתב רחמנא ה' דהראשון למעט שאר ז' שא"ד שבת הא לא"ה ה"א ניליף הני לדחות שבת מיום א'.
ומדר"א נשמע לרבנן דביום ולא בלילה דלו בנן דכתי' האי מיעוט' גבי יום הראשון מיני' נ"ל נמי לז' ימים דמקדש דבלילה לא: ולוידוי מעשר בהלכות הרי"ף גרס ולוידוי ביכורים ול"נ דט"ס הוא בס' הרי"ף הא דוידוי בכורים גם הרמב"ם שהולך בכ"מ בשיטות הרי"ף לא כתב שוידוי בכורים אינו אלא ביום.
והר"ן פי' לוידוי בכורים כשמביא בכורים מתוודה כדכתיב הגדתי היום לה' אלהיך וכו' וק"ל אי מקרא בכורים אינו נוהג בלילה. ה"ל מ"ע שהזג א"כ הא דתנן בפ"ק דבכורים האפטרופס והעבד והאשה וטומטום ואנדרוגנוס מביאין ואין קורין שא"י לומר אשר נתת לי והשתא ל"ל למעט עבד ואשה מקרא ת"ל דה"ל מ"ע שהזג"ג דנשים פטורות וכן עבדים דגמר לה לה מאשה בפ"ק דחגיגה וליכא למימר דמש"ה ממעט לה מקרא דאשר נתת לי משום טומטום ואנדרוגנוס דה"ל ספק איש וה"א דחייבין בקריאה מספיקא לחומרא שמא איש הן.

ולא מיבעי למאי דאמר בפ"ה דב"ב (דף פ"א) גבי קונה ב' אילנות בשל חבירו דמביא ואין קורא לר"מ דמספקא לי' א' קנה קרקע או לא מש"ה מביא מספיקא ואפ"ה א"ק מספיקא דילמא יאמרו בכורים וודאין הן ואתא לאפקועינ' מתרומו' ומעשרות כדין בכורים דה"ט ל"ש אלא אי מספקא לן על עיקר הבאות בכורי' אי חייב או פטור כהתם.

דאי לא קנה קרקע אין חייב להביא לגמרי ודלמא לאו בכורים נינהו ואתא לאפקועי מן המעשר שלא כדין אבל הכא דממ"נ חייבים בהבאה דאפילואשה וודאית מביאה ואינו ספק אלא על הקריאה דשמא אשה הן ופטורה מן הקריאה הא ודאי ה"א דקורין מספקם דל כא למיחש לתקלה דהפקעה. דהא בכורים וודאין הן ופטורין מתרומת ומעשר אפי' אי הן נשים.

אלא אפי' לאידך טעמא דמפ' התם הא דאין קורין לר"מ בקונה ב' אילנות משו' דמיחזי כשיקרא ולה"ט אפי' אי בכורים וודאין הן אלא דמספקא לן על הקריאה לחוד אי מחייבן בקריא' אי לא אין קירא מספיקא דמיחזי כשיקרא בקורא ואינו חייב בקריאה אע"פ שמפי' הרשב"ם לכאורה לא משמע הכי כבר כתבתי בתשו' דגם הרשב"ם מודה להא דפי' מ"מ האי מיחזי כשיקרא אינו אלא מדרבנן והא ודאי מה"ת ל"ח לה וקורא מה"ת מספיקא מש"ה ממעט לה מנתת לי דהשתא פטורין בוודאין מן הקריי' כמו אינך דתני בהדייהו דכיון דלא נטלו חלק בארץ מספק שמא נשים הן מהשתא פטורין מן הקריאה כאשה וודאית שפטורה מה"ט ותדע לך דהכי הוא דמקרא דנתת לי פטורין בוודאי מן הקריאה ולא משום ספק אשה דאל"כ אמאי מביאין דהא אקונה ב' אילנו' פריך והא כיון דאינו ראוי לקריאה אי משום גזי' דהפקעה אי משום מיחזי כשיקרא הא קריי' מעכבת בהן כדר"ז דא' כל שא"ר לבילה בילה מערבת בו וה"נ אי הני לא פטירי אפי' לבתר דכתב רחמנא נתת לי אלא משום ספק אשה אכתי תקשה אמאי מביאין דילמא אנשים נינהו וחייבין בקריאה וכיון דא"ר לקריאה מדרבנן מספק מה"ט דאמ' תהא קריי' מעכבת בהן ואמאי מביאין לבתר דתקנו רבנן דאין קורין מספק ואפי' היכא דודאי חייב להביא לה"ט דמיחזי כשיקרא ואע"ג דמשני התם דעבד לי' כריב"ח דא' בצרן ושגרן ביד שליח הכא א"א לומר כן דא"א להני להביא אלא ע"י שליח א"כ היינו שליח דתני ברישא דא"ק אלא ע"כ הן בעצמן מביאין אע"פ שא"ר לקריי' ולא הוי לי' אינו ראוי לבילה כיון דספק אשה הן ומספיקא לא נטלו חלק בארץ פטורין מן הקריאה בוודאי וכיון שכן י"ל דקריי' בליל' אינו וה"ל מ"ע שהז"ג דנשים פטורין ואפ"ה צריך למיעוטינהו דה"א מספיקא לחיי' ליתא דא"כ למה נסיב לאשה ועבד בהדייהו ונסיב לה תלמודא מנתת לי תיפוק לי' דה"ל מ"ע שהזמן גרמא אי ליתא למצות קריאה בלילה.

אלא ע"כ ש"מ דמצות קריא' בלילה נמי איתא והא דפי' הר"ן דמכתו' הגדתי היום משמע ביום ולא בלילה הא מבע"ל לכדדרש הירו' פ"ק דבכורים הגדתי היום פעם אחת מגיד ואינו מגיד ב' פעמים לר"י באדם א' ולרבנן בב' ב"א וכ"ת מנ"ל למעט ב' הגדות דילמא למעוטי לילה (את) [צ"ל אתי].

י"ל משום דרישא שא דקרא ובאת אל הכהן ואמרת אליו הגדתי היום דאי למעוטי לילה אתא ל"ל לומ' לכהן כן וכי הכהן בעצמו אינו מבין בין יום ללי'. וה"ל לקרא למעוטי לי' מן הקריא' במקום אחר ולא בהגדתו אל הכהן.

א"ו למעוטי ב"פ אתא מש"ה אומר לכהן שמביא אליו בכורים הכי להודיע לו שזו הגדתו ראשונה ועדיין לא הוגד. דאל"כ א"ק: וכ"ת אפי' למאי דפי' דמקרא בכורים נוהג נמי בלילה אפ"ה תקשי ל"ל קר' לפטו' אשה ועבד מאשר נתת לי הא מ"מ ה"ל מ"ע שהז"ג דנשי' פטורות.

דהא תנן בפ"ק דבכורים מהחג ועד חנוכה מביא וא"ק. לק"מ דולטעמך הא מן החנוכה ואילך איני מבי' לגמרי כדתני' בספרי ומייתי לה בפ"ב דפסחים (דף ל"ו) מקרא דכתי' אשר תביא מארצך כל זמן שמנויי' ע"פ ארצך שלא כלו לחיה מן השדה ואמאי אשה ועבד מביאין הא ה"ל מ"ע שהז"ג.

אלא מאי אית לך למימר דלא מיקרי מ"ע שהז"ג אלא מצות שאינו נוהג בכל זמן מצד עצמו כמצו' שיש ימים מיוחדים למצותן. א"נ שא"נ בלילות אלא בימים לחוד מגזה"כ אבל הא דמן חנוכה ואלך אינה זמן הבאה אינו מצד עצמו של הימים שגורם שאינו בני הבאה אלא דבר אחר גורם להם שאין מצויין ע"פ השדה ולא פוטרו הכתוב מן הבא' מצד עצמן של הימים אלא מפני ד"א.

ואלו הי' מצויין עוד ע"פ השדה הי' הימים בני הבאה. וה"נ הא דמן החג אינו זמן קריי' אינו מצד עצמן של ימים.

אלא ד"א גורם להן. דרחמנא אמר ושמחת בכל הטוב דהיינו בזמן שמחה כדא' בפ"ג דפסחים וזה אינו אלא בזמן קצירה ולקיטה שאדם שמח במעשיו ואלו היו בזמן קצירה ולקיטה אחר החג נמי הי' הימים מצ"ע בני קריי'.

הילכך לאו מ"ע שהז"ג הוא ובהכי נ"ל הא דפ"ב דפסחי' (דף לח) דממע' מצה של בכורים שאין יוצא י"ח בפסח משום דבעינן מצה הנאכלת בכל מושבות. והקשו התוס' הא בכורים ה"ל חובות הקבוע להם זמן עד חנוכה וא"כ א"ק בנוב וגבעון לכ"ע כמו פסחי' דמה"ט ממעט התם לחלות תוד' ורקיקי נזיר מקרא ולא משום דא"נ בכל מושבות הואיל

ונאכלין בנוב וגב' ולמאי דפי' א"ש דאין זה זמן קבוע דהא דאין מביאין אחר חנוכה אין זה חיסרון מצד עצמו של זמן.
אלא דבר אחר של מקרה גרם לה שא"מ ע"פ השד' ולא דמי לקביעו' זמן של פסח דכל הימי' מצד עצמו אינו ראוין לפסח לא ע"פ בלבד מיהו בלא"ה קושי' התוספ' לק"מ דהא דנאכל בנוב וגבעון לא מיקרי נאכל בכל מושבות אלא לזמן נוב וגבעון בלבד מש"ה צריך למעט חלות תודה ורקיקי נזיר מקרא דאפי' באותו זמן שהי' נאכלין בכ"מ אפ"ה בהן אין יוצ' י"ח אבל דהא ממע' בכורי' מכל מושבות לזמן שילה ובית עולמי' ממעט לה דבאותו זמן אין נאכלין בכ"מ ואין להאריך כאן בזה.
מיהו למאי דפי' הרמב"ם (בפ"ג מה"ב) דה"ט שא"מ בכורי' מן החנוכה שהפי' שביכרו אחר חנוכה הן חשובין אחר שנה הבא' והניח' אחר עצרת והראב"ד פי' דה"ט משו' שהפי' שביכרו אחר חנוכ' אינן אלא פסולת פי' ולפי דבריה הדב' ברור (ופי') [צ"ל פירות] שביכרו קוד' חנוכ' מביאן מהן בכורי' אפי' לאח' חנוכ' דהוי פי' חשובין ולא פסולת וגם חשובין עדיין משנה שעברה א"כ בלא"ה לק"מ.
הא דנשים ועבדים מביאין בכורים ולא ה"ל מ"ע שהז"ג דהא מאותן שביכרו קודם חנוכה מביאין מהן בכורי' לעולם ולפי"ז קושי' התו' דפ"ב דפסחים נמי לק"מ. דלה"ט בכורים אינו זמנו קבוע וקריבין בנוב וגבעון אל' שעל פי' הרמב"ם והראב"ד ק"ל טובא דהא תנן מעצרת ועד החג מביא וקורא ומחג עד חנוכה מביא וא"ק.
משמע מהחג ועד חנוכה דומיא דמעצרת ועד החג מה אחר החג אפי' מה שביכרו. קודם החג אינו קורא דהא אינו זמן שמחה.
אף מן החג ועד חנוכה משמ' דאותן בכורי' עצמן קאי ואע"פ שביכרו קודם החג עד חנוכה הוא דמביאין ולא אח"כ ועוד בסיפרי יהיב טעם אחר משום אשר תבוא מארצך כ"ז שמצוין ע"פ ארצך ולה"ט אפילו ביכרו קודם חנוכה אין מביאין לאחר חנוכה ועוד דבירו' פ"ק דבכורים אמר חבריי' משום ריב"ל הפרישן קודם לחג ועבר החג מביא ואין קורא הפרישן קודם חנוכה ועבר עליהן חנוכה ירקבו.
והראב"ד שם בהשגות מביאו אלמ' בעבר עליהן חנוכה אע"פ שביכרו קוד' חנוכה אינן בהבאה. ומאוד אני תמה על הראב"ד שמביא לירושלמי זה מה שסותר לפי' א"ו כדפי' עיקר וכ"ת הא מ"מ הבאת בכורים הוי לה מ"ע שהז"ג דהא התם תנן אין מביאין בכורים קודם לעצרת י"ל כיון דתנן התם אם הביא כשר וכדאמר במנחות פ"י (דף פ"ח) ה"ל קודם לעצרת נמי זמנה ואין זה זמן גרמא: מיהו אכתי ק"ל אמאי נשים ועבדים מביאין בכורים הא ה"ל מ"ע שהז"ג.

דאינו נוהג בלילות ל"מ לפי' הר"ן דקריאת בכורים אינן בלילה כ"ש הבאה עצמה. דהא הבאה עיקר וקריי' טפילה לה הא יש מביאין וא"ק כדתנן ובפ"ק דבכורי' אבל קורין ואינו מביאין ליתא וכיון דקריי' הטפל אינו אלא ביום.

הבא' דעיקר לא כ"ש דלא מצינו טפל חמור מן העיקר. כדאמ' בפ"ה דזבחי' [דף מ"ט] ועוד' הא קריי' בשעת הבא' היא ועוד אפ"ת שלא כדברי הר"ן הא מ"מ הבאות בכורים צריך תנופה בשעת הבאה כדאמ' בפ"ג דמכות [דף י"ח] ותנופה אינו אלא ביום כדאמ' בשמעתין ועוד הא תנן התם פר"י אין מביאין מנחות ובכורים ומנחות בהמה קודם לעומר ואם הביא פסול.

וטעמא משום דכתי' ממשקה ישראל מן המותר לישראל כדמוכח התם. ובפ"ק [דף ה'] ובספ"ח דזבחים (דף פ"ח) והא האי דממשק' גבי קרבנות כחי' ואפ"ה בכורים בעו נמי מן המותר לישראל אלמא בכורים חומר קדשים עליהן וכיון שכן ה"ה נמי שאינו מביא בלילה כקדשים וא"כ ה"ל מ"ע שהז"ג כיון דא"נ בלילה ואמאי נשי' ועבדים חייבים בהבאות בכורים ואמ' אני דמכאן ראיי' להא דפי' בחי' פ"ב דחגיגה דהא דאיצטריך קרא אותו ולא אותה דנשים פטורין מלמול את בניהן ות"ל דה"ל מ"ע שהז"ג.

דהא מילה אינו נוהג בלילה דלא חשיב מצות עשה שהזמן גרמא כיון דמצות מילה אינו נוהג באיש א' אלא פעם אחת ואם הי' מלו היום א"צ למלו יותר. אלא שאם לא מל רמי חיובא עליו לעולם אע"ג דאין מילה בלילה אינו אלא מפסקות ולא מבטלות דהא בהאיר היום אותה מצוה גופא הדרא וחיילא עלי' ה"נ גבי בכורים דמצוותן אינו אלא פ"א על פירות הללו ואי הביאן ביום פקע מצוותן לעול' מפי' הללו אע"ג דאינן בלילה אינו אלא מפסקות ולא מבטלות דהא לכי האיר היום אותה מצוה גופא הדר' וחיילא עלי' מש"ה לא תשיב לה מ"ע שהז"ג והשתא דאתית להכי לגי' הר"ן דגרס וידוי בכורי' א"נ בלילה אפ"ה ל"ח מ"ע שהז"ג מה"ט גופא ולא קשה מפ"ק דבכורים דצריך קרא אשר נתת לי מלפטור נשים ועבדים מן הקריאה דה"א דחייבין דלא ה"ל.

מ"ע שהז"ג כדפי'. מ"מ ק"ל אגירסת הר"ן דגרס ולוידוי בכורים.

דלא מצינו בשום מקום שקורא למקרא בכורים וידוי אלא מקרא בכורים כדתנן אלו מביאין וקורין מביאין ולא קורין וכן בכ"מ בלשון קורא קרי לה והאי הגדתי היום מבע"ל לדרשא דירושלמי וכדפירשתי לעיל: מנלן דאמר קרא והימים האלה נזכרים למאי דפי' במתני' דכל הני שאין להם ענין לקדשי דקחשיב לה במתני' אין הרבות' דכשירי' כל היום דמילתא דפשיטא היא אלא עיקר הרבותא דביום דווקא א"כ לא הי' צריך הגמ'

להביא קרא זה למגילה דהא כבר אייתי לה לעיל במשנה דאין קורין את המגילה אלא ביום אלא איידי דמייתי קראי לאינך כולהו דתנא הכא דמצותן ביו'.
אגב גררא מייתי נמי לק"מ. תדע דהא בהאי קרא לא רמיזא דזמנו כל היום: רי"א זה היום עשה.
מכאן ראי' למאי דפי' דלכל היום ל"צ קרא דמילתא דפשיטא היא דאל"כ אמאי יליף מקרא דזה היום דלא רמיזא בי' דכשר כל היום. הא ודאי קרא דממזרח שמש עד מבואו עדיף דש"מ כל היום א"ו כדפי':ולמוספין דכתי' דבר יום ביומו אע"ג דגבי כל מוסף ומוסף ביו' כתי' בהו אפ"ה מייתי להאי קרא לאפוקי מר"י דס"ל מוספין א"ק אלא עד ו' שעות לחוד ומהא קרא נ"ל דכשירין כל היום.
דברפ"ק דתמור' (דף י"ד) תני' דבר יום מלמד שכל היו' כשר למוספין ביומו מלמד שאם עבר היו' ולא הביאו אינו חייב באחריותן. ונ"ל דנ"ל מדאיצטיך ביומו למעוטי שאם עבר היום.
ש"מ דביומו כל היום כשר. דאי עד ו' שעות לחוד.
ל"ל ביומו למעוטי שאם עבר היום השתא ביומו אינו כשר כל היום עבר יומו מבעי'.. ופי' רש"י התם מלמד שכ"הי כשר ובלבד שיקדימו לתמיד של בין הערבים דאמ' עלי' השלם כל הקרבנות כולם.
וה"ה שצריך לאחר לתמיד של שחר כדתנן רפ"י דזבחים (דף פט) התמידין קודמין למוספין ורש"י דנקט לאקדומו היינו דמשום עיקר קרא קמ"ל לאפוקי מדר"י דא' עד ש"ש. דליתא אלא כל היום כשר ויכול להקריבו עד הלילה מש"ה קא' ובלבד שיקדימו: ולתפילת מוספין כמוספין שוי' רבנן נ"ל דלאו לכל מילי שווי' כמוספין דהא בפ"ד דברכות (דף כ"ז) תניא היו לפניו ב' תפילות אחת של מוסף וא' של מנחה מתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף.
והא תפילה מנחה כנגד תמיד של בין העברים תיקנו ומוסף קודם משום עשה דהשלמה ובקרבנן אפי' מש"ש ולמעלה דכבר הגיע זמן תמיד אפ"ה קרבן מוסף קודם לתמיד אפי' לכתחילה כדאמ' רפ"ה דפסחי' (דף נ"ח) ואפ"ה בתפילה של מנחה קודמות. א"ו לא שוי' לתפילה כקרבן שתיקנוה כנגדו אלא לעיקר זמנם שמעכב אפי' בדעבד אם הקדימו או איחרו כגון שהקדי' תפילת מנחה קודם חצות.
או שאיחרו עד הלילה דתמיד של בה"ע בכה"ג אפי' דעבד פסול. וכן שאר תפילת אם הקדימן או איחרן לזמן הקרבן שניתקנו כנגדו כיון דבקרבן בכה"ג פסול אפי' בדעבד בתפילה נמי לא יצא אבל הא עשה דהשלמה דאינו מעכב בדעבד כדפי' התוס' בכ"מ

בתפילה אפי' לכתחיל' ש"ד היכא דאיכא טעמא כמדפ' התם דה"ט דמתפלל של מנחה תחילה משום דתדירה למוסף: ולוידוי פרי' דיליף כפרה כפרה מיוה"כ.
פי' רש"י במתניתן דכתיב ביוה"כ יעמד חי לפני ה' לכפר עליו ונ"ל דטעות סופר הוא דהאי קרא גבי שעיר המשתלח כתב. והגמ' יליף לה מוכפר בעדו דגבי פרו של אהרן כתיב והא דיליף הגמ' מהאי קרא דיעמד חי משו' דהתם לכפר כתיב (ולכפר) [צ"ל וכפר] מוכפר עדיף טפי מלדון וכפר מלכפר.
ועי"ל משום דבפ"ד דיומא (דף מ') אמרי' לכפר בכפרות דמי' הכתוב מדבר דר"י. רש"א לכפר עליו בכפרות דברי' הכתוב מדבר.
ולר"י דאמ' לכפר זה כפרות דמי' א"א למיליף לוידוי פרי' מהא כיון דלא מיירי מוידוי אבל מוכפר בעדו דגבי פרו לכ"ע בכפרות דברי' הוא כדנ"ל התם דר"ל דהאי וכפר בעדו דגבי פרו בכפרות דברי' כמו לכפר דגבי שעיר המשתלח ודחי דניליף מכפרה כאמור בשעי' הפנימי דבדמי' ומסיק הרי הוא אומר וכיפר ועדיין לא נשחט הפר.
וכ"ת לר"י ניליף ובפר דשעיר הפנימי דבדמי' בשלמא לר"ש י"ל דבתר דגלי קרא וכפר דפרו דהוא בדברי' מהשתא ילפינן לוכפר דפרים מהני תרתי דפרו ודשעיר המשתלח שהן בדברים ולא שבקינן תרתי וניליף מחדא משעיר הפנימי שהוא בדמים. ואפשר דלזה כיון רש"י דמייתא לי' נמי לקרא דיעמד חי דכתיב גבי שעיר המשתלח דמש"ה לא יליף משעיר הפנימי דבדמי' משום דהכא תרתי.
אבל לר"י דדריש לכפר דגבי שעיר המשתלח בכפרו' דמים של חבירו נהי דלא ילפינן וכפר דפרי' משעיר המשתלח ושעיר הפנימי משום דהכא תרתי דוכפר מלכפר דשעיר המשתלח לא ילפינן מ"מ נגמר וכפר דפרי דבדמים מוכפר דשעי' הפנימי ולא מוכפר דפרו דבדברים דהכא חדא והכא חדא והא לא מצינו לר"י דלית לי' וידוי פרים.
וי"ל דה"ט דלא יליף ד"י לפרים דכפרת דמים משעיר הפנימי דדנין וכפר דפרי' מוכפר דפר דחד מינא הן ואין דנין וכפר דפרי' משעיר דתרי מיני הן וכהג"מ בפ"ה דזבחי' (ד) מה במקו' שהושוה קרבן לקרבן דהיינו פרים כו' ובהכי ניחא הא דפרט במתני' לוידוי פרים יותר מחטאת ואשמו' דטעונין נמי וידוי כדתני' בפ"ג דיומא (דף לו) דבשעת סמיכה מתוודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם ואפי' אעולה מתודה עון לקט שכחה ופאה משום דבע"כ נמי ה"ט משום דילפינן וכפר דידהו מוכפר דפר ולפי זה אתא שפיר דאי לאו וכפר דכתב רחמנא גבי פרי' הוי ילפינן וכפר דשאר קרבנו' מוכפר דשעיר הפנימי דבדמי'.

אבל השש' דכ"ר גבי פרים וכפר בע"ב דוכפר דידהו בדברים דומיא דפרו ולא בדמי' דומיא דשעיר הפנימי דפרים מפרו עדיף השתא ממילא קם לן לוכפר דכל קרבנו דבדברי' דלא שבקינן טובא פרו ופרי' וילפינן מחדא משעיר הפנימי דבדמי'. ואע"ג דקי"ל אין למידין למד מלמד בקדשי' כדא' ברפ"ה דזבחי' (דף מט) והא וכפר דפרים דהוא בדברי הא גופא חפר ילפינן לה והאיך נילף לכפר דשאר קרבנו' מנייהו דבדברי' הא ה"ל למד מן הלמד.

י"ל דאין זה למד אלא גילוי מילתא בעלמא דוכפר פירושו בדברים ולא דדמים ועוד דעיק' מה דילפינן מוכפר דכל הקרבנו' דבדברי' הוא משום דכתב רחמנא וכפר בהדיא גבי פרו אלא משום דלא נילף משעיר הפנימי דבדמים הוא לחוד הוא דמייתינן לסייעתא למילת' אין זה למד מן הלמד כיון דעיקר דמילתא בפר גופא להדיא כתי' וכיון דהאי וכפר דכל הקרבנו' דמתנית' מפרי' אתיא לן חביבא לתנא ומש"ה נקט וידוי פרים לחוד. ועוד דהא גופא מילתא אגב אורחי' קמ"ל דוכפר דכל הקרבנו' דבדברי' מוכפר דפרי' אתיא לן וכדפי': דכתיב ביום הזה יכפר אלמא דסתם כפרה אינו אלא ביום וה"ה וכפר דכתיב גבי פרים ופרו ביו' הוא אבל אין לפרש דכפר' ביומא הוא דקא' אפרו לחוד קאי ופרי' ילפינן מיני' לימא כדיליף לכפרו' דברים דליתא דכי ביום הזה יכפר עליכם לאו אכפרות פרו קאי אלא אעיצומו של יום דמכפר כדמוכח בספ"ק דשבועו' (דף יד) גבי הא דפריך אלא כרת דיממא המ"ל וה"מ להדיא בפ"ט דיומא (דף פ"ו) גבי ד' חלוקי כפרה והוצרכתי לכתוב זאת משום שרש"י פי' כי ביום הזה יכפר אלמא כפרתו ביום מדנקט כפרתו משמע דפרו קאי ואולי כפרתו דנקט ל"ד א"נ ט"ס הוא וצ"ל אלמא כפרה ביום וכדפי': לסמיכה ולשחיטה דכתיב וסמך ושחט וכתיב בשחיטה ביום זבחיכ' אין לפ' דהכא נפקא לי' לסמיכה ביום מדאיתקש לזביחה דבפ"ג דזבחים (דף ל"ב) משמע דלא מיקש להו אהדדי דאמ' התם וסמוך ושחט מה סמיכ' בטהורין אף שחיט' בטהורין ומסיק מדרבנן שחיט' בטהורין שמע יגע בבשר קרא אסמכתא בעלמא אלא ה"פ מוסמך ושחט נ"ל דתיכף לסמיכה שחיטה וכדתני התם כל הסמיכת שהיו שם קורא אני עליה' תיכף לסמיכה שחיט' רש"י כדכתיב וסמך ושחט וכיון דסמיכה ושחיטה נעשים תכופין זה לזה וכיון דשחיטה אינו אלא ביום ממילא לסמיכה דאינו אלא ביום וה"נ פי' רש"י גבי מליקת עוף דאינו אלא ביום כיון דמליקתו והזאתו כא' והזייתו הוא הקרבת.

ומיהו איכא למ"ד התם דתיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא ולדידי' תקשה מנ"ל דסמיכה אינו אלא ביום הלכך נ"ל לפ' דמהקישא סמיכה לשחיטה נ"ל לביום והא דלא מקיש שחיטה דאינו אלא בטהורין מסמיכה י"ל דהא דסמיכ' ליתא בטמאין אינו

מצד עצמו של סמיכ' מגזה"כ אלא משום דבעינן סמיכה לפני ה' בעזרה וטמא שנכנס למקדש בכרת וה"ט ל"ש בשחיטה דאפשר דעבד סכין ארוכה ושחט כדאמ' התם אבל הא דשחיטה אינו אלא ביום גזה"כ הוא מביום זבחכם ולאו בטעמא תליא מילתא שפיר מקשין סמיכ' לשחיטה דביו' דווקא תדע דבפ"ג דמנחות (דף יט) פריך לר"ש דא"ל וי"ו מוסיף על ענין ראשון אלא מעתה ושחט והקריבו בני אהרן הכהנים מקבלה ואילך מצות כהונה מלמד על השחיט' שכשירה בזר לר"ש וי"ו מוסף על ענין ראשון שחיטה ה"נ ההא פסולה בזר ושני ש"ה דאמר קרא וסמוך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים אלמא מקשינן להו אהדדי.

ובע"כ הא דל"מ להא לענין טהורין הוא מטעמא דפי':

דף כא

ע"א מה משפט ביום כו' ופ"ב דסוטה (דף י"ז) א' רבא מגילת סוטה שכתבה בלילה פסולה מ"ט אתי תורה תורה כו' כדאמ' הכא ופירש"י התם והכא נ"ל מביום הנחילו את בניו וכתבו עליו התוס' שם ולא מסתבר דהא ע"פ התור' כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בד"מ אלא והוקע לה' נגד השמש נ"ל התם דביום ונ"ל דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דד"נ ולא כדיני ממונת תחילת דין ביום אבל גמר דין אפי' בלילה אלו דברי התוס' ואיני יודע מאי קשה להו על פירש"י דאע"ג דע"פ התורה אשר ירך גבי זקן ממרא כתיב.

מ"מ לא מיירי מהוראת משפט דד"נ אלא מהוראה ומשפט דעלמא לר"מ בדבר שזדונו כרת ולר"י עד שעיקרו מד"ת ופי' מד"ס ולר"ש אפי' דקדוק אחד מד"ס כדאמרי' בפ' הנחנקין (דף פ"ז) אלא שאם המרה על הוראה ומשפט זה של ב"ד הגדול חייב מיתה ומ"מ הוראה ומשפט זה דמיירי קרא אינו בד"נ ואפי' [צ"ל דיני ממונת] נמי במשמע ואפי' לר"מ דאמר א"ח אלא ע"ד שזדונו כרת בד"מ נמי משכחת לה שנמשך עי"ז דבר שזדונו כרת לענין קידושי אשה וכיוצא בו כדאמ' בכולא סוגי' דהתם מיהו למאי דפי' מקצת מפ' דאם דנו דיני ממונת בלילה בדעבד דינו דין בע"כ מה משפט ביום דקאמר לאו ממשפט דד"מ נ"ל דהא כל הני דחשיב במשנתינו דכשרי' כל היום אפי' בדעבד פסולי' בלילה וה"ה להשקאת סוטה וכדאמר רבא התם להדיא מגילות סוטה שכתבה בלילה פסולה.

מה"ט דמה משפט ביום ואי בד"מ אמאי פסול בדעבד הא בדיני ממונת גופי' כשר דעבד. א"ו ממשפט דד"נ גמר דלינה דעבד נמי פסול ול"ל דאע"ג דבד"מ לילה דעבד כשר אפ"ה

לבתר דמייתינן מגז"ש דתורה תורה לסוטה דביום ממילא בסוטה יום אפי' בדעבד מעכב וע"ד שאמרו בירושלמי וקנא שלא יקנא לה מתוך שחוק וקלות ראש ומסיק דאפי' עבר וקינא לה מחמת דשרי' הללו אין קינוי קינוי.

דכל מקום שנא' חוקה תורה לעכב וה"נ יום דעבד נמי מעכב מה"ט דתורה כתיב גבי סוטה ול"ד להאי דפ"ק. דמנחות (דף ה') גבי הקדים חטאתו של מצורע לאשמו פסול דפריך אמאי פסול דאע"ג דהויה כתיבא גבי מצורע דמשמע עיכובא הני מילי עבודה.

שחיטה לאו עבודה היא ופי' התוספות דאע"ג דקבלה עבודה היא וא"ל הא דהקדים פסול משום קבלה הוא י"ל דהוי' לא קאי אלא אמידי דכתיב' באותו פרשה. וה"נ אפשר לומר גבי עיכובא דתורה גבי סוטה לא קאי אלא אמידי דכתיבה באותו פרשה דהא ליתא דכיון דנ"ל מגז"ש דתורה דכתיב גבי סוטה הוי לי' כאלו כתב באותו פרשה דבעי יום וקאי עיכובא דתור' עלה נמי ול"ד לקבל' דלא כתי' לגמרי גבי מצור' אלא קבל' דמצור' בכלל קבלה דכל קדשים הוי דאאל"כ כיון דעיק' יום דבעי בסוט' ממשפט אתי' דמה משפט ביום ואי ממשפט דד"מ אתיא א"א להחמיר בלמד דסוטה יותר מבלמד דמשפט של ד"מ דלא יהא טפל חמור מן העיק' וכה"ג אמרי בפ"ה דזבחים (דף סח) גבי שחיטת צפון דכתיב גבי עולה בהדיא ובחטאת כתיב ושחט החטאת במקום העולה ושנה הכתוב בחטאת לעכב ובעולה לא שנה ואמרי' בעולה לעכב מנין ומסיק לא אמרינן טפל חמור מן העיקר והיינו ע"ד שפיר'.

ועוד בלא"ה אא"ל לפי גיר' דידן דנ"ל בסוטה לעכב בדעבד ביום מתורה דהוי עכובא דהא בפ"ג דמנחות (דף יט) מסיק דחוקה הוי עיכובא אבל תורה לא וא"כ א"א להעמיד פרש"י דמתורה דד"מ נ"ל הא אלא שהרבה מן המפרשים ס"ל דבדיני ממונות יום נמי מעכב בדעב' ולפ"ז יש מקום לפרש"י: מיהו אכתי קשה לי מהאי דפ"ד דסנהדרין דאמרי' רמי כתי' ושפטו את העם בכל עת וכתי' והי' ביום הנחילו הא כיצד יו' לתחיל' דין לילה לגמר דין ופי' רש"י התם לילה לגמ"ד דעיקר משפט היינו גמר דין ומוכרח הוא דאל"כ אימא איפכא מ"מ ש"מ דמשפט היינו גמ"ד דאם אית' דמשפט ביום דאמר הכא היינו משפט דד"מ הא גמ"ד דדיני ממונות בלילה נמי כשר מיהו הא ל"ק אלא לפרש"י דידי' אדידי' אבל מ"מ עיקר פירש דהכא יש להעמידו דמה משפט ביום דקאמר אד"מ קאי ואע"ג דגמר דין דדיני ממונות ביו' דאין ע קר משפט גמ"ד לחוד כדמוכח להדיא רפ"ג דר"ה (דף כה) דקאמר א"ק כי חוק לישראל הוא משפט אימת הוי חוק בגמ"ד וקא קרא לי' משפט מת משפט ביום אף ה"נ ביום וש"מ דמשפ' היינו תחילת דין דאי גמ"ד הא קאמ' מה משפט ביום הא גמ"ד דד"מ אפי' בלילה והתם מדמה קידוש החודש לד"מ

וכפרש"י גופי' התם דמשפט היינו תחיל' דין וכ"ת אי משפט תחיל' דין במשמע היכי מ"ל לקר' דושפטו בכל עת לגמ"ד כבר פי' התם בחידושי דוודאי בין תחילת דין בין גמ"ד בכלל משפט הוויין והכא מענינא דקרא וכן הכא גבי קידוש החודש דמקיש לי' חוק למשפט ע"כ לתחילת דין מקיש לי' לפסול בלילה דאי לגמר דין ולהכשיר לשתוק קרא מיני' וממילא ה"א דחוק שהוא גמ"ד שוה לגמ"ד דד"מ כדא' התם מ"ד אד"מ דתנן ד"מ דנין ביו' וכו' וגבי ושפטו בכל עת בע"כ ממשפ' דגמ"ד מיירי ללמד דגמ"ד אפילו בלילה משום דקרא ביום הנחילו דמשמע ביום דווקא דמיירי מצוואת המת השומעים הצוואה רשאים לעשות דין כדאמרי' התה הא ודאי שמיעת הצוואה כתחילת דין הוי ומהשתא בע"כ ושפטו בכל עת דמכשיר לילה מגמ"ד איירי והשת' ניחא נמי הא דשמעתין דקאמר מה משפט ביום דכיון דמשפט תחילת דין וגמ"ד במשמע בע"כ גז"ש דתורה תורה ללמד לסוטה ממשפט דתחילת דין לפסול בלילה דאי ממשפט דגמ"ד להכשיר בלילה לשתוק קרא מיני' דמה"ת לפסול בלילה דאיצטריך קרא להכשיר ואע"פ שאפילו למאי דפרי' אכתי ק' מריש פ"ד דשבועות (דף ל') דאמר התם ר"ה בשעת גמ"ד דברי הכל דייני' בישיבה ובעלי דינין בעמידה דכתיב וישב משה לשפוט א"ה ויעמוד העם והשתא אי משפט בין ת"ד בין גמ"ד במשמע מנ"ל דבעי ישיבת דיינין ועמידות בע"ד משעת גמ"ד והאי וישב לשפוט מגמ"ד מיירי אימא איפכא דמת"ד מיירי כיון דהוי ג"כ בכלל משפט ולא מגמ"ד וכ"כ בזה שם בחידושיי: ולהקטר חלבים דכתיב כל הלילה עד הבוקר ק"ל אמאי לא קתני נמי לנאכלין ליום א כשר כל הלילה.

ואי משום דנאכלין נמי ביום הקרבה הא הקטרה נמי איתא ביום הקרבה. ואפ"ה קתני לה הואיל וכשירין נמי בלילה שלאחריו.

מיהו רפ"ק דברכות (דף ב) תנן ולא זו בלבד פי' ק"ש אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעל' עה"ש הקטר חלבי' ואברי' מצותן עד שיעל' עה"ש וכל הנאכלין ליו' א' מצותן עד שיעלה עה"ש א"כ למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה ופי' רש"י הקטר חלבים ואיברים דתנא הבי לא אמרו חכמים ע"ח כלל ולא נקט להו הכא אלא להודיע שדבר הנוהג בלילה כשר כל הלילה והכי תנן בספ"ק דמגיל' כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ולפי"ז י"ל מש"ה ל"ח לנאכלין במתני' משום דאע"פ דמה"ת נאכלין כל הלילה מדרבנן אין נאכלין אלא ע"ח אבל הקטר חו"א אפי' מדרבנן זמנן כל הלילה.

אבל התוס' בספ"י דפסחים פי' דהקטר חו"א נמי עד חצות מיהו אם עיכב להקטיר עד קצות לא נפסל בכך דהא מה"ת כשיר' להקטיר עד הבוקר וחכמים לא עשו לה סייג

לדבר להביאן לידי פסול קודם הזמן וכן בנאכלין ואפי' אירע דעבר על דברי חכמים ולא אכל קודם חצות לא נפסל ואוכל אחר חצות כדמשמע בפ"ק דברכות גבי ק"ש בההוא מעשה שבאו בניו של ר"ג מבית המשתה מ"מ איכא סייג דעבר על דברי חכמים שלא אכל קודם חצות ולדבריהם נאכלין והקטר שווין הן מדרבנן מצוות קודם חצות ובדעבד אוכל ומקטיר עד הבוקר אפי' מדרבנן: ולפי"ז קשה אמאי לא נקט נמי (הקטר חו"א) [צ"ל נאכלין] במתני' כדתני (נאכלין) [הקטר בחו"א] כיון דאפי' בסייג דרבנן שווין ול"נ דוודאי בהקט' נמי איכא משום סייג כמו בק"ש ונאכלין והיינו דח"ל בפ"ק דברכות גבי שאמרו חכמים ע"ח דאנאכלין נמי קאי דאי כפי' רש"י ה"ל למתני נמי קצירת העומר התם דלר"ג ודאי אין זמן קה"ע אלא בלילה ואם נקצר שלא כמצותו פסול כמו שהוכחתי בתשו' אע"כ ר"ג ל"ח אלא מה שא' חכמים ע"ח מפני סייג מש"ה ל"ח לקה"ע שלא אמרו בה חכמים ע"ח דהכל נעשה ע"פ שלוחי ב"ד דזריזין הן וא"צ להן סייג משא"כ ק"ש והקטר ונאכלין שנמסר לכל ואע"ג דאמ' בכ"מ כהנים זריזין הן אפ"ה לא חשיב זריזין כנגד שלוחי ב"ד ואכתי בעו סייג אלא דהא איכא בנייהו דק"ש אע"פ שמסורה לכל אפ"ה אם עבר על סייג ולא קרא קודם חצות קורא בדעבד אחר חצות דהא לא שייך סייג בדעבד שלא יקרא לאחר חצות דא"כ אתה מפקיע מצות ק"ש השתא בוודאי משום סייג שלא יאמר פעם אחרת יש לי שהות עדיין לקרות ובתוך כך יעלה עה"ש ועבר זמנו הא אפי' אם יקרא לאחר שעלה עה"ש לא עבד איסורא כדתנן גבי ק"ש של שחרית הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה.

וא"כ הה"נ לק"ש של ערבית אלא שבטל מ"ע זו של ק"ש וא"כ היכא אפשר לבטל ק"ש של עכשיו ובוודאי בדלא קרא קוד' חצות מפני סייג של אחר זמן שמא יסמוך על שהות שיש לו ובתוך כך יעלה עה"ש הא אין ספק דאחר זמן מוציא מדוודאי ק"ש של עכשיו ובסייג דנאכלין אם לא אכל קודם חצות מדרבנן אסור לאכול לאחר חצות דאיכא למיחש לדררא דאיסור חמור מכרת שמא כבר עלה עה"ש ונעשה נותר ובכרת והוא יטעה וסבר שעדיין לא עלה ואוכל לפיכך העמידו דבריהם במקום עשה דאכילות קדשים ואינו אוכל לאחר חצות ומ"מ בהקטר אע"ג דאם יטעה בין יום ללילה איכא דרדא דאיסור' דהא בעמוד השחר חו"א נפסלין ואסור להעלות דבר פסול ע"ג המזבח אפ"ה הואיל ואינו מסור לכל אלא לכהני' בלבד וכהנים זריזין הן ועוד דלא חמיר איסורא כ"כ כנותר דבכר' ל"ג אלא לכתחילה אבל בדעבד מקטיר והול' כל הל לה והשתא ניחא הא דלא חשיב נאכלין במתני' משום נהי דמה"ת כשירין כל הלילה כבר בטלוהו רבנן משום סייג ואפילו בדעבד נמי אין נאכלין לאחר חצות מה שא"כ בהקטר אפילו מדרבנן בדעבד

איתא לאחר חנות ולמאי דפי' א"ש האי סידרא דמתני' דקתני כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חו"א מכדי הקטור היא תדיר בכל לילות השנה וקצירת העומר א"נ אלא פ"א בשנה ואמאי אקדימה במתני' קצירה קודם הקטור איפכא מ"ל.
ולמאי דפי' ניחא משום נהי דהקטר בדעבד כשר כל הלילה לכתחילה משום סייג אינו אלא עד חצות משא"כ קצירה אפילו מדרבנן מצותו לכתחילה כל הלילה ואין כאן משום סייג וכיון דיש מעלה לקציר' על הקטו' בהא מילתא דמצותן כל הלילה דזה אפילו לכתחילה וזה אינו אלא בדעבד הא ודאי לכתחילה עדיף מש"ה אקדמי': דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לאתויי מאי.
הא דלא קאמר לאתויי קריאת מגיל' כבר פי' בפ"ק דק"מ דליל' אינו אינו מדברי קבל' אלא מדרבנן בעלמא והאי תנא בדרבנן ל"מ. ואע"ג דתני תפילת מוספין אגב מוספין תנא לת"מ דחד טעמא נינהו כדאמר לעיל ולת"מ כמוספין שוי' רבנן.
וכן הא דתנא לקריא' הלל הלל נמי דברי קבל' הוא ובפ"ב דתעני' (דף כ"ח) אמר הלל דר"ח לאו דאורייתא ש"מ דשאר הלל כדאורייתא דמי משום דתקנו נביאים ראשונים לאומרה על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא על הציבור כדאמר' בספ"י דפסחים. מ"מ ק"ל אמאי לא קאמר דלאתויי ק"ש של ערבית קאתא דזמנה כל הלילה עד שיעלה עה"ש וכר"ג דס"ל הכי רפ"ק דברכות וקיי"ל כוותי' ובהכי ניחא טפי מהשתא דמ"ל דלא כראב"ע דלפי"ז פליג ההוא סתמא אסתמי' דפ"ה דזבחים (דף נ) דתנן הפסח אינו נאכל אלא עד חצות וד"פי דפסחים (דף ק"כ) דתנן הפסח אחר חצות מטמא את הידים ומ"ל בגמרא להני סתמי כראב"ע.
וכ"ת מש"ה ל"ק דלאתויי ק"ש דערבית אתיא משום דאיכא מ"ד בפ"ג דברכות (דף כ) קריאת שמע דרבנן האי תנא בדרבנן לא מיירי כדפירש. ליתא דהא פריך התם אמ"ד קריאת שמע דרבנן מדכתיב בשכבך ובקומ' ומשני ההי' בד"ת כתיב וכבר הוכחתי בתשו' (סי' א') בראיית ברורות דה"פ דלמ"ד קריאת שמע דרבנן היינו שאין צריך לקרות מה"ת לפרשה זו של שמע דוקא אלא בקורא איזה ד"ת בשעת שכיבה וקימה סגי ורבנן תקנו ויחדו דווקא לפרשה זו של שמע מפני קבלות עול מלכות שמים וכיון שכן אפילו למאן דאמר קריאת שמע דרבנן המ"ל דלאתויי קריאות ד"ת שצריך לקרוא מן התורה קמרבה בזה הכלל ויש לומר משום דבפרק קמא דברכות (דף ח) סבירא לי' לר' שמעון ב"י דאפילו לאחר שיעלה עמוד השחר עד הנץ החמה הוי זמן קריאות שמע של לילה אף על גב דיממא הוא משום דאיכא אינשי דגני בהאי שעתא ובשכבךקרינן בי' והלכתא כוותי' כדאמר' התם אלמא לדידי' לאו כל הלילה לחוד זמן ק"ש של ערבית אלא נמשך

זמנו על מקצת היום ולא נ"ל לאוקמא סתמא דמתני' דלא כהלכתא ואע"ג דהשתא נמי דמ"ל דלא כראב"ע הוי נמי דלא כהלכתא לדעת מקצת מפרשים דפסקו כוותיה בהא ל"ל בה כיון דאיכא נמי הני סתמא דאמרן דאתיין כוותי' אבל אי הוי מוקי לה למנין ק"ש ליכא שום סתמא דסתם לן תנא כהלכתא.

מ"מ אכתי ק"ל נימא דאתא לאתויי הזכרת של יציאת מצרי' דלילה דכשר כל הלילה וכדתנן ספ"ק דברכו' (דף יב) מזכירין י"מ בלילות וכבן זומא דדריש כל. ימי חייך לרבות את הלילות ואע"ג דרבנן פליגי עלי' התם וס"ל כל לרבות לימות המשיח קיי"ל כבן זומא כדמוכח שם בפ"ג (דף יד) דקא' התם אק"ש דלילה לא אמר אני ה' אלקיכם אצ"ל אמת והא בעי אדכורי י"מ דקאמר הכי מודים אנו לך שהוצאתנו מארץ מצרי' והא ודאי הזכרת י"מ דלילה עד שיעלה (עהמ"ש) [צ"ל עמוד השחר] ועק"ל דה"לל לאתויי תרומת הדשן שכשר כל הלילה כדאמ' ספ"ק דיומא (דף כ) אבל הא ל"ק לי אמאי לא קא' אדבר שמצותו ביום כשר כל היום דלאתויי דין אתא דאינו אלא ביו' דינו ממונות לתחילת דין ודיני נפשו' אפי' לגמ' דין כדתנן רפ"ד דסנהדרין (דף לב) וה"נ המ"ל דלאתויי מצות חליצה אתא כדתנן בפי"ב דיבמות (דף קד) חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל וק"ל כר"א והא כל הני מ"ל נמי לכתחלה דלא קודם הנץ ולאחר שעלה עה"ש ובלילה ממש דעבד נמי לא כיון דתנינן השקאות סוטה בין הני דכשירן כה"י ולא בלילה והא נ"ל לעיל ממה משפט ביום ש"מ דכל הני דמשפט הוו דכשירן כל היו' ולא בלילה דהא דפוסל ר"א חליצה בלילה נמי ה"ט דדמי לתחילות דין כדא' התם ומש"ה נמי לא קאמר דלאתויי קידש החודש דאינו אלא ביו' כדאמר רפ"ג דר"ה (דף כו) וההי"נ לעיבור שנה כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף יא) דהני נמי בכלל משפט הן דמדקרי' קרא משפט כנ"ל התם הא: פרק שלישי הקורא את המגיל' עומד ויושב הטור כתב (בא"ח סי' תר"צ) משמע בדיעבד אבל לכתחילה לא יקרא יושב ובירו' אמר דאפי' לכתחילה והרמב"ם כתב אבל לא יקרא לכתחילה יושב בציבור מפני כבוד ציבור וק"ל ע"ז דאם איתא דבציבור א"ק לכתחילה יושב הא אמר' בגמ' משא"כ בתורה ואקריאת התור' בציבור קאי דא"ק יושב וכדפרש"י ומוכרח הוא וכמ"ש בגמ'.

והשתא מה בין מגילה לתורה הא שניהן שוים דביחיד קורין יושב לכתחילה ובציבור לא ולא מסתבר דבתורה דבציבור יושב אפי' דעבד ל"י דהא ודאי לא א"ו אפי' בציבור קורין יושב לכתחילה והא דתנא הקורא לישנא דדעבד ל"ד אלא ה"ה לכתחילה תדע דתנא סיפא קרא א' קראה ב' לישנא דדעבד ואפ"ה אפי' לכתחילה ש"ד כדא' בגמ' בהלל ובמגי' אפי' י' קורין דמשמע אפי' לכתחילה וא"נ לומר דתנא קרא ב' לישנא דדעבד

אגב רישא דיושב דבציבור לכתחילה לא: תנא משא"כ בתורה פרש"י שאין קורין בתורה בצבור מיושב ומוכרח הוא דהא ל"ל משא"כ בתורה איחיד נמי קאי וכדא' בסמוך עד ימות ר"ג הי' לומדי' תורה מעומד וכדיליף לה בסמוך ונ"ל מואתה פה עמוד עמדי דהא ליתא חדא דהא משא"כ בתורה אמתני' קאי ורבי דסתם מתני' אחר ר"ג הי' לאחר שירד חולי לעולם ולומדין תורה מיושב ועוד אי קודם ר"ג מגילה נמי מעומד דאטו קריאות מגילה מי נפקא מכלל לימוד תורה.

א"ו משא"כ בתורה אקריאת ציבור קאי כדפרש"י: מנין לרב שלא ישב ע"ג מטה וכו' ק"ל הא בע"כ מיירי לאחר שירד חולי לעולם דאלו בתחילה לא הי' לומדי' תורה אלא מעומד אלא לאחר שירד חולי שלומדין מיושב וקמ"ל דלא ישב ע"ג מטה ותלמיד ע"ג קרקע א"כ מאי ראי' מייתי להא מואתה פה עמוד עמדי דהת' טעמא משום דבעי דווקא עמידה והרי עיקרא של עמידה בת"ת מהא אתי'.

וי"ל דר"א ס"ל כרבא דבסמוך דא' רכות מעומר קשות מיושב וקמ"ל דאפי' קשות דמיושב אפ"ה לא ישב הרב ע"ג המטה וכו' וכולה נ"ל מהאי קרא דואתה פה עמוד עמדי: מימות משה וכו' לא הי' לומדי' תורה אלא מעומד ק"ל הא בפ"ה דערובין (דף נד) תניא כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן שנה לו משה פירקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה וכו' אלעזר ישב לימין משה ואתמר כו' אלמא בימי משה גופא הי' למידין מיושב ושמא יושב לאו דוקא אלא אהרן עמד לימין משה וכן כולם אלא שמפרש"י התם משמע דישב ממש קא' שפי' ישב לשמאל משה דתניא ההולך לימין רבו הרי זה בור וכ"ש יושב בזמן שאין שני לישב בשמאל מיהו לרבא דא' בסמוך רכות מעומד קשות מיושב ניחא דהתם בקשות מיירי: לא עומד ולא יושב אלא שוחה משמע דשוחה הוי בכלל עמיד' ובכלל ישיבה לפיכך כתי' אנכי עומד וכתי' ואשב בהר קרא לי' עמידה וישיבה וק"ל מהא דאמ' בפ"ב דזבחים (דף י"ט) כיצד קידוש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית ומקדש ר' יוסי ב"י אומר מניח שתי ידיו זו ע"ג זו וע"ג ב' רגליו זו ע"ג זו ומקדש א"ל הפלגתה א"א לעשות כן ומפ' בגמ' לר"י חבירו מסייעו ואו' מאי בנייהו עמידה מן הצד איכא בנייהו כלומר עמידה כזו שא"א בלא סמיכה ע"י אחר לרבנן לא הוי עמיד' ובקידוש עמידה בעינן דכתי' לעמוד ולשרת כדמפ' התם.

אלמא לרבנן לאו בכלל עמידה היא. וצ"ל דבשחי' מודו רבנן דהוי בכלל עמידה תדע דהא אפי' לרבנן דא' מניח ידו ע"ג רגלו וכו'.

א"א בלא שחי' אפ"ה הוי עמידה לענין קידוש דבעי עמידה ובחי' למס' שבועות רפ"ד יתבאר עוד: דף כא ע"ב ובלבד שלא יהי' ב' קורין וב' מתרגמין. נ"ל דב' מתרגמין דנקט כדי נסבה דאיסורא משום ב' קורין הוי אבל משום ב' מתרגמין לחוד לית לן בה ואפי' לכתחילה ש"ד כדתני רישא ובנביא א' קורא וב' מתרגמין אלא איידי דתנא רישא גבי תורה ובלבד שלא יהא א' קורא וב"מ דאפי' ב' מתרגמין בתורה לא.

מסיים נמי גבי נביא וב' מתרגמין אבל א"נ לי לפ' הא דנקט גבי נביא ב' קורין וב' מתרגמין מיירי בעבר וקראו ב' וקמ"ל דהואיל וקראו ב' אין ב' מתרגמין אחריהן אע"ג בקרא א' ב' מתרגמין היינו כיון דל"ק אלא א' ונשמע המקרא שפי' ליכא קפידא תו אי ב' מתרגמין אע"ג דתרי קלי לא משתמעי שפיר אבל היכא דעברו וקראו ב' הואיל ומקרא לא משתמעי שפיר אין ב' מתרגמין אחרי' דבעינן השתא עכ"פ שיה' התרגו' משתמעי שפי' דלישנא לא משמע הכא דמשמע דסיפא להיפך מרישא קמ"ל דקא' ובנביא א' קורא.

וב' מתרגמין וקא' בסיפא ובלבד שלא יהי' ב' קורין ועוד הדבר מסתבר דהיכא דקראו בנביא ב' ל"י וצריך לחזור ולקרות ואין לו תקנה ע"י ששומע התרגום שפיר א"ו כדפי' ב' מתרגמין דסיפא כדי נסבה: אכל לפני' מצוה לברך. וה"נ אמ' אביי בפ"ג דסוכה (דף לט) דתנן התם גבי הלל מקום שנהגו לברך מברך צ"ל דאביי ס"ל כמ"ד בפ"ד דסוכה (דף מ"ו) מצות לולב כל ז' לברכה ודלא כריב"ל ור"י דאמרו התם יום ראשון מצות לולב פי' מה"ת ובעי ברכה מכאן ואילך מצו' זקנים וא"צ ברכה ולדידהו הלל ומגילה א"צ ברכה לפניהן.

וליכא למימר דאפילו אינהו מודו בהלל ומגילה דצריכין ברכה ועדיפא משאר מצות דרבנן דמגיל' דברי קבלה הוי וברה"ק נאמרה כדא' בע"ק וה"נ הלל נביאים תיקנו לומר על כל פרק ופרק וה"ל כשל תורה כדאמ' בפ"ד דתענית הלילא דר"ח לאו דאוריית' מכלל דשאר הלל כשל תורה חשיבא דליתא דהא אביי מייתי ראי' לדבריו הכא והתם מדאר"י א' שמואל כל המצות כולן וכו' ש"מ דכללא הוא על כל המצות ואפי' דרבנן ולאו אהני לחוד וה"מ בפ"ב דשבת (דף כ"ג) דא' אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה אלא דקק"ל מאי ראיי' מייתי למילתי' מהא דא' שמואל הא התם בפ"ד דסוכה אר"י א' שמואל מצות לולב כל ז' לברכה ופליגי עלי' ריב"ל ור"י וש"נ דבדרבנן לא בעי ברכה ומאי אולמ' דר"י א"ש מהני אמוראי דפליגי עלי': כנגד עשרה הילולין שא' דוד בספר תהלים בפ"ד דר"ה (דף ל"ב) פריך גבי הני עשרה מלכיות כנגד מי וקא' רמי ר' לוי כנגד עשרה הילולין ופריך הילולין טובא הוי ומשני הני דכתי' בהו הללוהו בתקע בשופר.

וק"ל אמאי לא פריך ומשני לה הכא כהתם וכדמסיק דברי ר"י הכא כהתם הי נינהו ויאמ' וכו' ועק"ל דאי הכא ה"ט שתיקנו עשרה פסוקים משום הני הלולים דכתי' בהו הללוהו בתקע שופר. מה ענין זה של שופר לקריאות התורה כל השנה דבשלמא גבי מלכיות ניחא דאומרין אותן בין תרועה והיינו דנקט הנך דכתי' בהו הללוהו בתקע שופר דנקט גמרא קרא של אמצע המזמור משום דעיקר דתיקנו כנגד הילולים הללו משום שיש בו פסוק זה דתקע בשופר שהוא מענינא של יום דמצות היום בשופר אבל קריאות התורה דכל השנה אין להם ענין מיוחד דתיקנו עשרה פסוקים כנגד הילולים הללו יותר מהילולים טובא שבס' תהלים: ונ"ל דהא דקא' הכא כנגד עשרה הילולים לאו אהני הלולים דתקע בשופר קאי כהתם דהני אין להם ענין הכא.

אלא כי הא דאמ' ריב"ל בפ"י דפסחים (דקי"ז) בעשרה מאמרות של שבח נא' ספר תהלים בניצוח בניגון במשכיל וכו'. והיינו שבח דריב"ל והיינו הילולים דר"ל דהכא והא דפריך התם גבי מלכיות הילולים טובא הוי ולא קאמר דהיינו מאמרות של שבח קא' דמה ענין לתקן בר"ה מלכיות כנגד מאמרות של שבח שבס' תהלים שאין זה ענין לענין של יום דאי בשביל זה תיקנו ראוי' כמו כן לתקן כנגד כל יום הילולי' שבס' תהלי' וטובא הוי ומשני שתקנו כנגד הילול מיוחד דתקע בשופר דשייך לחובו' היום.

מיהו אכתי צריך טעם למאי דאר"י שתיקנו ע"פ כנגד עשר' מאמרות שבהם נברא העולם מה ענין בריאות העולם לקריאות התורה בשלמא גבי מלכיות ניחא משום דבר"ה נברא העולם כדפרש"י התם וכן מ"ד כנגד י' דברות דשעת מ"ת ניחא דכנגדן ראוי' לתקן ע"פ דקריאות התורה אבל לר"י טעמא בעי ונ"ל דה"ט דהעולם נברא וקיים בזכות קבלת התורה כדאמ' בפ"ק דע"ז (דף ה') ובפ"ט דשבת מאי דכתי' ויהי ערב ויהי בוקר ביום הששי וכו'.

והיינו דכתיב ארץ יראה ושקטה בתחילה יראה ולבסוף שקטה. ובפ"ד דר"ה יתבאר יותר:ראשון שקרא ארבעה וכו' פי' רש"י ואם יש להן ריווח בפ' וקרא כל א' ד' פסוקים כולן משובחין ואיני יודע מנין לו זאת די"ל דאין כאן שבח למי שקר' ד' אנא בקר' פסוק רביעי יותר על ג' פסוקי' שצריך הקורא בתורה לקרות והוא ממנין העשרה פסוקים שחייבים לקרו' בין כולן דבע"כ צריך א' מהן לקרות ד' פסוקי' כדי שיעלה עשרה פסוקים בין קריאית כולן אבל בקדם ראשון או שני וקרא ד' זכה ושוב אין שבח בקריאות הבא אחריו יותר על ג"פ כיון שבקריאות ג"פ שחייב הקור' לקרו' כבר נשלם מנין עשרה פסוקים שאמרו חכמים דאין פוחתין מהם בבה"כ.

דאלת"ה א"כ כל המוסיף לקרות הרי זה משובח ואין קצבה בדבר. אפי' ה' או ו' פסוקים ויותר ומ"ש דמשבח לקורא ד' דווקא א"ו ה"ט כיון שזה הפסוק הד' בע"כ צריך א' מהן לקרות כדי להשלים בין שלשתן מנין י' פסוקים שחייבין לקרות לפיכ' משובח אבל בקריאת יתר על מנין י' פסוקי' שחייבו חכמים אין כאן שבח ונ"ל שזה הכריחו לרש"י לפ' כן דאי אין שבח לקרא ד' אא"כ פסוק זה עולה למנין ע"פ של חיוב התינח דמשבח לראשון ושני שקדמו וקראו ד' פסוקי' ויליף לה מקופות ומנורה כדמסיק ואזיל משו' שקדמו לזכות בקריאת פסוק ד' ולא הניחוהו לבא אחריהן שהוא האחרון שבהן אבל הא דמשבח לאחרון שקרא ד' ויהב טעמא משום דמעלין בקוד' ולא מורידין ל"ל הא.

ת"ל דכיון דאותן שלפניו לא קרא כל א' אלא ג"פ בע"כ האחרון חייב לקרות ד' פסוקים כדי להשלים י"פ של חובה ואם לא יקרא אלא ג"פ אין כאן בין בין קריאות שלשתן אלא ט' פסוקים ואנן עשרה בעינן אלא ע"כ מיירי שקרא א' משלפניו ד"פ וקא' אם קרא נמי האחרון ד' משובח אע"פ שבלא"ה כבר עלה המנין עשרה פסוקים של חובה בין שלשתן והא דיהב טעמ' דמעלין וכו' לא משום מעלין מייתי לי' הא כיון דאחד משלפניו כבר קרא ד' אם הוא קור' ד' אין כאן מעלה אלא משו' דאין מורידין הוא כיון דאחד משלפניו קרא ד' אם הוא לא יקרא אלא ג' ה"ל הורדה.

ולפי"ז צ"ל דהא דקא' שני שקרא ד' ג' שקר' ד' דלצדדין קא' שני שקרא ד' משובח כדאשכחן במנור' היינו בדלא קר' ראשון וקר' ב' דאי בקר' ראשון ד' צ"ל למילף ממנור' ת"ל משו' מעלין בקודש ולא מורידין ואחרון שק' ד' מיירי בדקרא א' משלפניו ד' דאל"כ ל"צ לטעמ' דמעלין בקוד' וכדפי' מיהו הא דפי' דלצדדין קא' לאו לצדדין ממש קאמינ' דזה א"א לפרש דמיירי בתרי גוונא א"ו בין ב' שקרא ד' בין ג' שקרא ד' מיירי בכל גוונא בין שקרא שלפניו ד' בין שלא קרא אלא בטעמא דמעלין בקודש בג' שקרא ד' לא צריך אלא בקרא א' משלפניו ד' אבל בלא קרא ל"צ לה' ט דהא ת"ל משום שצריך בהכרח לקריאות ד' כדי להשלים העשרה פסוקים של חובה ובשני שקרא ד' אע"ג דמיירי בכל ענין בין קרא הראשון ד' בין ל"ק מ"מ ל"צ לה"ט דאמצעי משובח ממנורה אלא בדלא קרא הראשון ד' דאי בדקרא ת"ל משום מעלין בקודש ויהב טעמא דאמצעי משובח ממנורה דמיהו מ"מ בדקרא הראשון ד' נמי סגי בה"ט.

אלא משום הא לחוד ל"צ לה"ט דבחד טעמא דמעלין בקודש לחוד הוי סגי על ב' ועל אחרון שקרא ד' ולפי"ז צ"ל דדווקא אם קרא כל א' מהם ד' פסוקים ה"ז משובח דהואיל וא' מהן צריך לקרות ד' פסוקים בע"כ כדי להשלים מנין פסוקים של חובה הנך נמי אם קראו ד' פסוקים אע"פ שהוא יותר על מנין י' פסוקים של חובה הרי הן משובחין כיון

דכל אחד מהן יש לו מעלה של שבח כדילפינן מקופות וממנורה ואחרון משום מעלין בקודש אבל לקרות יותר מד' פסוקים אין בזה שבח דכיון דלא מצינו כיוצא בו בקריאות של חובה שא' ממנין הקרואים צריך לקרות יותר מד' פסוקים והשתא רש"י שפי' ראשון מן הג' שקרא ד"פ משובח וכן ב' וכן ג' אם לא עשה הא' ועשה הב' וכן אם לא קרא האחד ולא הב' ד' פסוקים וקרא אותן הג' משובח אם יש להן ריווח בפ' וכו' כדלעיל הכל לפרש דברי רבא קאתא דרבא מיירי בכל ענין וע"ד שפי'.

בין בקרא א' מהן ד' פסוקים בין שכל א' מהן קרא. אע"ג דלפרש דברי רבא סגי או בקרא א' מהן או בקרא הב' והג' לחוד מ"מ לא חש רש"י להאריך דהא אע"ג דאין הכרח בדברי רבא דמיירי בקרא נמי ראשון ד' או אחד מהב' והג'.

מ"מ כיון דבקר' כל א' מהם ד' אינו הא' נמי אמרי' הכא דכולן משובחין נקט הכי. ועוד שבהכי מרווח יותר לפ' דברי רבא דמיירי או בקרא א' מהן לחוד ד' פסוקים או בקרא כל א' מהן ולא מיירי לצדדין דהא לחוד קרא ג' פסוקים והנך ד' ד' זהו מה שנ"ל לקיים פי' רש"י: מ"מ ל"נ לפרש דאם קרא ראשון ד"פ תו ליכא שבח בקורין אחריו ד' ד' וכן אם לא קרא הראשון אלא ג"פ וקרא הב' ד"פ שוב אין שבח לג' אם יקרא ד"פ ואין כאן מטעמא משום מעלין בקודש אא"כ קורא ד"ת מקראיות י' פסוקים של חובה אבל במוסיף על קריאות של חובה לא ולא מבעי' בקרא הא' או הב' ד' פעמים אם יקרא הג' ג"כ ד"פ אין כאן שבח כלל דהא כגמר לקרות ג"פ כבר נשלם העשרה פסוקים של חובה אלא אפי' בקר' הא' ד"פ אם הב' יקרא נמי ד"פ אין כאן שבח דהג' שיקרא אחריו בע"כ צריך לקרו' ג"פ דהא אין פוחתין (מי"פ) [צ"ל מ"ג פסוקים] נמצא שהפסוק הד' שקרא הוא אין עונה לכלום וכ"ת א"כ הא דקא' ג' שקרא ד"פ משובח מטעמא דמעלין בקודש כיון דאינו משובח אא"כ ל"ק שום א' משלפניו ד"פ ל"ל משום מעלין בקודש ת"ל דבע"כ צריך לקרות ד"פ להשלים י"פ של חובה לק"מ דהאי.

משובח לאו על אותו שקרא ד"פ קאי אלא אעיקר קריאה קאי דקריאות התורה זו נעשה כהוגן ובשבח כתקנת חכמים בכל דקדוקי קריאי כיון דכל א' מהני ג' אית בי' מעלה כל א' מהן ראוי לקריאות ד"פ ואיזה מהן שקרא אותה קריאה משובחת היא בלא חיסרון מיהו הא דקא' ראשון ושני שקרא ד' משובח אגברי נמי והיינו ושבחי' ר"פ דקא' אראשון: דתנן בג' קופת של ג' וכו' והי' כתב עליהן א' ב' ג' לידע איזה מהן נתרמה ראשון הכי גי' ספרי' דידן ונ"ל דגי' משובשת היא דבמתני' בפ"ק דשקלים לא תנן אלא בג' קופות וכו' והי' כתב עליהן א' ב' ג' ותו לא אבל ברייתא היא הא דלידע איזה מהם נתרמה א'

וה"ג התם בספ"ה (דף סג) וברפ"ו (דף סד) ותניא אר"י למה כתב עליהן א' ב' ג' וכו' עד שמצוה בא' וכן צ"ל כאן.

וק"ל מאי ראיי' מייתא מדר"י דראשון משובח הא ע"כ רבנן פליגי עלי' ול"ל דראשון משובח דהא תניא התם במס' יומא המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון והרי שניהם עומדין איזה מהן שירצה יקריב דברי חכמים רי"א מצוה בראשון אלמא לחכמים ל"ל הא דמצוה בא' והא דמי להאי דקופות וכ"ת בהאי דקופו' מודו רבנן דהת' בתחיל' מייתי ראי' דמצו' בא' מהאי דקופו' ודחי ודלמא בעידנ' דאיתחזי קמייתי לא אתחזי בתריית' והדר מייתי לה מהא דמפריש פסחו ומפרש רש"י התם ואח"כ נמצא הא' או קודם חצות של י"ד או אחר חצות וא"ר' מצוה בא' ואע"פ שהופרש השני קודם חצות וכי מטי חצות תרווייהו חזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטא זמן שחיטות הפסח לא אתחזי לה קמא.

ואפשר לומר דה"ט דרבנן דאמרי איזה שירצה יקריב ול"א מצוה בראשון דראשון משובח משום דלא אתחזי הא' קודם הפרשת הב' שהפרישו קודם חצות אבל בהאי דקופות דאיתחזי הא' קודם לב' וג' מודו דהא' משובח והא דראשון שקרא ד' להא דמי ליתא דבע"כ הא דמ"ל דבהפריש הב' קוד' חצות מיירי ואפ"ה אר"י מצוה בא' אע"ג דקמא ובתרא איתחזו כחדא בהגיע חצות היינו משום דכיון דקתני סתמא והפריש אחר תחתיו אפי' אי הפרישו קוד' חצות נמי במשמע וה"נ איכא למידק מדקתני סתמא אפי' הפריש להשני לאחר חצות נמי במשמע דאע"ג דבעידן דאיתחזי קמא לא אתחזי בתרא ודמיא להאי דקופת אפ"ה אמרי רבנן איזה מהן שירצה להקריב ול"א הא' משובח וה"ה בהא דקרא הראשון ד' אינו משובח והא ל"ל דהא דדייק דר"י מיירי אפי' בהפריש הב' ק"ח לאו משום דתנא לה סתמא דתידק מיני' מדקתני סתמא דאף בהפריש הב' לאחר חצות מיירי ואפ"ה לרבנן איזה שירצה יקריב אלא מש"ה משמע להגמ' דבע"כ מיירי בהפריש ק"ח משום דקיי"ל פסח טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה כדאמ' בפ"ט דפסחים [דף צו] ואפ"ת דביקור אין מעכב בדעבד כמ"ש בחי' דמס' סוכה פ"ד (דף מ"א) מ"מ כיון דלכתחילה טעון ביקור ד' ימים אמאי אמרו רבנן איזה שירצה יקריב הא ודאי מצוה בראשון שנתבקר כדין ולא בב' שמחוסר ביקור.

א"ו מיירי שהב' נמי נתבקר ד"י קודם והשתא אליבא דרבנן א"ל דמודו בהאי דקופות ובהאי דראשון קורא ח הא נמי ליתא חדא דאמ' התם דפסח שני אין טעון ביקור וא"כ אין ראיי' מחמת ביקור דמיירי בהפריש קודם חצות. די"ל בהפריש אחר חצות ומפסח שני איירי הא פלוגת' דר"י ורבנן ועוד אפי' (אין) [צ"ל אי] מפסח ראשון מיירי אינו.

ראיי' מהא דביקור שע"כ הפרישו קודם חצות דהא ביקור והפרשה תרתי נינהו דהפרשה היינו שמקדישו לשם פסח דאמר התם פסח מצרים מקחו מבעשור והיינו שמקדישן לשם פסח כדפירש"י התם ופסח דורות אין מקחן מבעשור וביקור היינו שמבקר ממום ד' ימים קודם לפסח ואין מפרישו ומקדישו כלל והפרשה זו דפליגי ר"י ורבנן ע"כ היינו שהפריש אחר תחתיו והקדישו דאו לא הקדישו הא ודאי מצוה בראשון שהקדישו כבר ואם איירי שלא הקדיש נמי עדיין את הראשון ל"ש לומר מצוה בא' כיון דעדיין לא אקדשו הא ודאי הזמנה בעלמא לאו כלום הוא.

וכיון שכן בע"כ הא דדייק דר"י אפי' בהפרי' הב' קודם חצות איירי היינו מדקתני סתמא וא"כ קשי' הא דאמר אליבא דרבנן ומיהו א"ל הואיל והאי דקופות סתם משנה היא בפ"ג דשקלים דתנן וכתב עליהן א' ב' ג' ובע"כ משום הכי הוא דמצוה בא'. וכדר"י ש"מ דהלכתא כוותי' דקיי"ל הלכה כסתם משנה: מיהו אכתי ק"ל דהתם בספ"ה דיומא (דף סב) גבי שעיר יוה"כ אמ' היכא דנתן מקצת דמים ונשפך הדם דמביא ב' שעירים ומגריל עליהן דא' ר"פ משמי' דרבא ראשון משלח.

ורב שימי משמי' דרבא א' אחרון משלח וקאמר בשלמא ר"ש דאמ' אחרון משלח קסבר הואיל וגמר בו כפרה. אלא ר"פ משמי' דרבא מאי קסבר ומשני ס ס"ל כר"י דא' מצוה בא' וא"ל להא דר"י דקופות והשתא אליבי' דר' שימי למה לי' לרבא הא דר"י דקופות.

ותקשה לדידי' הא דאמר רבא הכא ראשון שקרא ד' משובח ומ"ל מהא דר"י דקופות ש"מ דס"ל לרבא הא דר"י דקופות וליכ' למימ' דר"ש נמי א"ל להא דר"י דקופות ומ"מ ס"ל אחרון משלח וכדדחי התם דשאני קופות דבעידנא דאיתחזי קמייתא ל"א בתרייתא. הא ליתא למאידפי' דלמאי דמייתי התם אח"כ ההיא דהמפריש פסחו דלר"י בכל גוונא מצוה בא' אע"ג דאיחזא כהדדי דהיינו בהפריש הב' קודם חצות ולרבנן בכל גוונא איזה שירצה יקריב אפי' בהפריש אחר חצות דקמא חזא תחילה לשני ממילא אידחי לי' הא דדחי.

ול"ל דיש לחלק בין בדאחזי קמא תחילה ללא איחזי דהא בין לרבנן ובין לר"י אין לחלק בהכי ממילא ר"ש אליבא דרבא בע"כ ל"ל הא דר"י דקופות והשתא הקשה הא דרבא דראשון שקרא ד'. וי"ל דהא דקא' התם אליבא דר"פ דס"ל כר"י דא' מצוה בא' לאו למימרא דר"ש אליבא דרבא דא' אחרון משלח לית לי' דר"י.

אלא ה"ט דקא' הגמ' אליבא דידי' הואיל וגמר בה כפרה דה"ט עדיפא לי' מהא דמצו' בא' וא"ל בין ר"ש ובין ר"פ כר"י ס"ל דמצוה בא' אלא לר"ש ה"ט הואיל וגמר בה כפרה עדיפא מהא דמצוה בא' ולר"פ מצוה בא' עדיפא לי' מה"ט ובחי' למס' יומא אפרש עוד: רב אמר דולג ושמואל אמר פוסק.

ק"ל הא אפי' ע"י דילוג ופוסק ליכא עשרה פסוקים דהא בראשית ויהי רקיע אינו אלא ח' פסוקים ואין פוחתין מעשרה פסוקים כדפי' לעיל אע"ג דכתבו התוס' והרבה מפ' דפ' עמלק אע"ג דליכא אלא ט' פסוקים כיון דסידרא דיומא הוא ומפסיק עניינו בי' סגיא בהכי ומן הירו' למדו זה. מ"מ הכא שאני דהא סידרא דיומא ביום א' אינו אלא בראשי' לחוד ויהי רקיע הוא מסדר יום ב' ואפ"ה קורין אותו אע"ג דאינו מסידרא דיומא וה"נ ה"ל לקרות מסדר יום ג' שהוא יקוו המים להשלים לעשרה פ' ותו א"צ לא לדלוגי ולא לאפסוקי דהא איכא רווחא וי"ל דאע"ג דלכ"ע צריך לקרות שלא בעניינא דיומא דהיינו יהי רקיע משום לא יפחות מג' פסוקים לכל א' ע"י דילוג ופוסק אפ"ה משום לא יפחות לכולן מעשרה פסוקים לא אלים כולי האי לקרות מש"ה עוד מפרשה שאינו מסידרא דיומ' אע"ג דכבר קרא בע"כ שלא מסידרא דיומא משו' לא יפחות מג"פ לכל א' וה"נ אע"ג דאפשר עוד בדולג ופוסק לקורא שלישי מ"מ כיון דבדולג איכא גזי' הנכנסין והיוצאין ובפוסק איכא משום כל פסוקא דלא פסקא משה משום לא יפחות מי' פסוקים לא עבדינן הכי: מ"ט לא אמר דולג גזי' משום הנכנסין ומשום היוצאין ק"ל אפילו למאי דס"ל פוסק אכתי לא הועיל כלום דהשתא נמי איכא משום הנכנסין והיוצאין דהשומע שהראשון התחיל בפסוק ג' ויצא קודם שפסק באמצע אותו הפסוק כסבר כיון שהתחיל גמרו ונמצא שלא קרא הב' אלא אותן ב"פ שנשתיירו עד הפרשה ואיכא משום היוצאין. וה"נ כי מתחיל השני באמצע אותו הפסוק השלישי שפסקו הא איכא משום הנכנסין אם יבא אדם לאחר שהתחיל בעודו קורא אותו פסוק כסבור שהתחיל מתחילו' אותו פסוק ונמצא שלא קרא א' אלא ב' פסוקים לחוד וי"ל מ"מ היכא דפוסק עדיף טפי דהשתא ליכא למיחש אלא שנכנס ויוצא בשעת קריאות הא' והב' אבל לא ביוצא ונכנס בין קריאות הראשון לקריאות השני דהא שמע שקרא הא' חצי פסוק מן הפסוק הג' וה"נ השני גמר קריאות אותו פסוק אבל אי אמ' דולג איכא חששא דנכנס ויוצא בקריאת אותו פסוק מן הא' ומן הב' ונוסף עוד חששא דיוצא ונכנס בין קריאת א' לב' שהנכנס ושומע הב' מתחיל פסוק ג' סבר שהא' לא קרא כ"א ב"פ והיוצא סבר שהשני ל"י אלא ב"פ לפיכך ניחא לי' לשמואל פוסק ודולג כדי למעוטי בחששא דנכנסין ויוצאין: הילכתא דולג ואמצעי דולג פירש"י דאמעמדו' קאי האי הילכתא וק"ל דא"כ הוי הילכתא למשיחא שוב ראיתי להרשב"א בחי' שהקשה כן.

ועק"ל דאי אמעמדות קאי הא הילכתא ה"ל להגמרא לקבוע הילכתא זו בפ"ד דתענית דשם עיקר מילתא דמעמדות ולא הכא דלא מייתי לה אלא אגב גררא דפ' ר"ח כיצד קורין

אותו ועק"ל דאי אמעמדו' קאי ל"ל ואמצעי דולג פשיטא דאי אחרון דולג ואמצעי קורא תרתי פסוקי מבראשית וא' מויהי רקיע איכא משום גזי'.

היוצאין לבתר קריאת הראשון ששייר פ' בראשית פחות מג"פ ואיכא נמי משום גזי' היוצאין לבתר קריאת השני ששייר בפ' ויהי רקיע פחות מג"פ ועוד דאיכא משום גזי' הנכנסין על קריאתו שהתחיל בפ' פחות מג"פ אבל כי דולג אמצעי ליכא אלא משום גזי' הנכנסין והיוצאין בין ראשון לשני דה"ל תרי חששא ותו לא משא"כ א אחרון דולג איכא גזי' הנכנסין והיוצאין בין ב' לג' ועוד חשש ג' דיוצאין בין ראשון לשני והגאונים והרבה מן המפרשים פי' דהלכתא דולג אקריאת פ' ר"ח קאי ואמצעי דולג אשני קאי ולפי' זה ניחא לי דצ"ל אמצעי דהיינו השני דולג דה"א דהשלישי דולג ותרי קמאי ליקרו תלתא תלתא פסוקא והשלישי ב' פסוקים מפ' צו ע"י דילוג פסוק א' שקרא השני ועוד ב"פ אע"ג דאיכא השתא גזי' היוצאין בין ב' לג' הא אם מדלג נמי השני איכא גזי' הנכנסין בין א' לב' דהשני מתחיל בפ' פחות מג"פ קמ"ל דהשני מדלג דעדיף טפי דחששא דיוצאין חמור לן מחששא דנכנסין דמאן דעייל שיולי שייל כדאמ' בסמוך.

ואע"ג דהיכא דאפשר חיישינן נמי לנכנסי וכי א וכדפס' ריב"ל ה"מ בדאפשר אבל בדלא אפשר שבקינן חששא דנכנסין מפני חששא דיוצאין מטעמא דפי'. ובהכא ניחא לי נמי הא דקבע הגמרא להאי הלכתי' דדולג ואמצעי דולג אחר הא דמסיק טעמ' דת"ק וה"ל לאקדומי מיד אחר דמ"ל להא סוגי' דמעמדות דמיניה איפשט לן הא דפ' ר"ח.

א"ו משום דטעמא דאמצעי דולג ולא הג' הוא מה"ט דמסיק אליבא דת"ק מאן דעייל שיולי שייל לפיכך נקט לה אבתרי': ואמצעי דולג כלומר השני ואפרשת דר"ח קאי דאיכא ד' קרואי כפי' הגאונים וכדפי' בסמוך ונ"ל האי דקרי לב' אמצעי יותר מג' שכן דרך חכמים לקרוא לב' אמצעי אפי' היכא דאיכא טובא דהא למ"ד נרות של מנורה מזרח ומערב מונחין קרא לנר שני הסמוך למזרח נר מערבי וא' עלה ר"י מכאן שאמצעי משובח הרי אע"ג דאיכא טובא קרא לשני אמצעי וכדפי' לה רש"י לעיל $$ציור בספר$$: בשלמא ר"ה קרא בכהני דהא אפי' ר"א ור"א דכהני חשיב' דא"י מיכוף כייפי לי' וכו' ק"ל מאי פריך הא ל"צ לה"ט דמיכף כייפי לי' אלא בשבתות וי"ט אבל בחול לא דהכי תנן בפ"ה דגיטין (דף ס) כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום ובגמרא מייתי לה מקראי ופריך מפני דרכי שלום דאורייתא הוא ומשני דמפני ד"ש דקתני היינו כדתנא הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואי בעי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו וא' רבה עלה ל"ש אלא בסעוד' אבל בבה"כ לא דאתא לאינצויי פי' והיינו ד"ש דקתני דאין רשאי לחלוק כבוד א"ר מתנה הא דא' בבה"כ לא לא אמרן

אלא בשבתות וי"ט דשכיחי רבים אבל בב' וה' לא איני והא ר"ה קרא בכהנא בשבתות וי"ט ומשני שאני ר"ה דאפי' ר"א ור"א כהני חשיבא וכו' הרי דאין חלוק בין ר"ה ודכוותי' דכל כהנא כייפי להו לשאר כהני אלא בשבתות וי"ט דלכהנא דכייפי לי' אפילו בשבתות וי"ט שרי אבל לשאר כהני דלא כייפי לי' בשבתות וי"ט לא אבל בשאר יומא.

אפי' למאן דלא כייפי לי' שרי. וכן פי' התוס' שם להדיא הא דבעי כייפי היינו בשבתות וי"ט דווקא מהא דר' פרידא דלקמן פ"ד (דף כח) א"כ מאי פריך ארב דקרא בכהנא הא איכא שמואל דכהנא הי' ודבר עלי' הא רב לא בשבתות וי"ט קרא בכהנא אלא בימות החול דהא תענית ציבור הוי ושרי לקרות בכהנא אפי' מאן דלא כייפי לי' ושמא י"ל דתענית ציבור נמי שכיחי רבים בבה"כ ודמי לשבתות וי"ט דל"א למקרא בכהנא אלא למאן דכייפי דווקא: ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח פרש"י ר"ח שאין בהם ביטול מלאכה כל כך שאין הנשים עושות מלאכה בו וה"נ אמרי' במס' ר"ה גבי משואות משים ביטול מלאכה לעם ב' ימי' ושמעתי שנתנה מצוה זו בשביל שלא פרקו נזמיהם בעגל וכה"ג מביא מפרקי דר"א ומסיים רש"י ומקרא מסייעו דכתיב אשר נסתרת שם ביום המעשה ות"י ביומא דחולא והתם נמי גבי ר"ח קאי כו' אלמא ר"ח לאו יום המעשה הוא והאי דר"ה כבר פירש"י גופי' התם דאר"ה דווקא קאי ולא אשאר ר"ח מיהו התוס' פיר' התם כדפירש"י הכא ובוודאי מקרא דיום המעשה משמע להדיא דר"ח לאו יום המעשה הוא והא ל"ל דהאי ר"ח חל בשבת דהא יונתן ירה חיצים לסימן לדוד ואמר לנושא כליו ללקטם ונתן לו כליו להביאם העיר כדכתי' בקרא ש"מ דלאו שבת הי'.

ומ"מ ה"ט דר"ח לאו יום המעשה קריא מפני שאין הנשים עושות בו מלאכה הוא דוחק כיון דליהונתן ודוד שהן זכרים יום המעשה הוא איך קרי לי' אשר נסתרת שם ביום המעשה. ועוד דלא ה"ל לגמרא למסתום סתומי ולקרותן ר"ח יום שאין בו ב"מ כיון דזה לא נזכר בשום מקום בגמ' שאין נשים עושות ב"מ.

וה"ט דמפני עגל דברי אגדה בעלמא הוא ואפי' מדרבנן ליכא איסורא ועוד אי האי אין בו ב"מ ה"ט מפני שאין הנשים עושות ב"מ הא מ"מ הא איכא ב"מ לאנשים שהן מותרין בע"מ בר"ח והרי נשים פטורי' מקריאת התורה וא"ח אלא אנשים ולהם יש ביטול מלאכה: ול"נ דר"ח אסור בעשיות מלאכה מדינא אפי' לזכרי' בזמן שבהמ"ק קיים מפני המוספין שקריבי' בו שהן לכל ישראל וה"ט שהחמירו בע"פ אחר חצות בע"מ יותר משאר ע"ש וי"ט כדאמרי' ברפ"ד דפסחי' (דף נ') וכדמפ' בירו' משום דזמן פסח מחצות ואידך אף יחיד בשאר ימות השנה ביו' שמביא קרבן אסור בע"מ והכי אמרי' התם מה ת"ל שם תזבח את הפסח בערב אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב ולא תימא דווקא

בקרבן שמיוחד ליחיד הוא דאסור אבל בשביל קרבן ציבור כמו קרבן מוסף אין כל ישראל אסורי' בע"מ.
הא ליתא דהא שם בירו' אמר ר' יונה אינון תמידי' קרבן של כל ישראל אינון אם כ"י יתבין ובטילין והא כתי' ואספת את דגנך מי אוסף להן את הדגן אלמא אי לאו הא טעמא היו כל ישראל אסורי' בע"מ כל הימים מפני התמידין: ועד כאן לא שמעינן מקרא דואספת דשרי בע"מ אלא מפני התמידין שקריבין בכל יום חיסך עליהן הכתוב דאל"כ מי אוסף להן הדגן אבל מוספין שאין קריבין אלא לפרקים מר"ח לר"ח וממועד למועד דסגי לאסיפת דגן בשאר כל הימים לא חיסך ובאסורן הן קיימן לאסור בע"מ ביום הקרבתן לכ"י.
וכה"ג אמרי' בספ"ז דמנחות (דף עז) סולת ואפית אותו מלמד שניקחת סולת ומניין אפי' חיטין ת"ל ולקחת יכול אף בשאר מנחות כן ת"ל אותומפני החיסחון התורה חסה על ממונן של ישראל כ"ש הכא די"ל כן. וה"נ אמרינן בפ"ק דזבחים (דף ו) אמור מעתה ראויי' היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחיסך הכתוב ועוד דמש"ה לא ילפינן למוספי' מתמיד אלא מדמינן להו לפסח שאסור בעשיית מלאכה דשאני מוספין דחמיר דהא תמידין אינו אלא שנים ליום ואילו מוספי' טובא הוו.
ועוד דמוספי' אינן קרבין אלא בימי' המקודשי'. ועוד דתמידין אינו אלא כבש ים ובמוספין איכא נמי פרי' ואילים דקדשי טפי כדאמרי' רפ"ט דזבחי' (דף נ) פרי' קודם בהקרבתן לאילי' ואילי' לכבשי' והתם מפרש טעמ' ואין למידין חמור מקל להקל עליו ואע"ג דמשו' פסח אינו אסור בעשיי' מלאכ' ביום הקרבתו אלא מחצו' ואילך אבל קוד' חצות מותר כדתנן רפ"ה דפסחי' ירו' מקשה לה הרי פסח קרבנו של כל ישראל ותלה אותו מנהג אמר ר' אבהו שניא הוא שאין פסח קרב אנא משש שעות ולמעלה ר"א בעי אמר הרי עני עולה משש שעות למעלן מותר בע"מ מש"ש ולמטן אר"י פסח שהקריבו מש"ש ולמטן אינו פסח עולה שהקריבו בשחרית עולה היא אבל מוספין זמן הקרבתן כשר כל היום כדתנן לעיל ספ"ב כל היו' כשר למוספי'.
ולישנא דירוש' הכי משמע דקא' שאני תמיד התור' הוציאה מן הכלל משמע דווקא תמיד הוציאה מן הכלל הא שאר קרבן כיוצא בו כגון מוספין שהוא לכל ישראל אע"פ שאינו מיוחד לבעליו כפסח דכללו הוא דאי כל כיוצא בו נמי שרי ל"ש לישנא דהוציאתו מכללה כיון דכל כיוצא בו נמי שרי: וכ"ת הא דאמ' בפ"ב דחגיגה (דף י"ח) א"ל ר' יוחנן לריש לקיש אלא מעתה חג האסיף איזה חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכו' אימת אילימא בי"ט מלאכה בי"ט מי שרי אלא בח"שמ מי שרי וכו' מכלל דתרווייהו ס"ל דחש"מ אסור בעשיית מלאכה.

והשתא בע"כ הא דפריך חש"מ מי שרי בעשין מלאכה היינו מצד עצמו של חש"מ קא קשי' לי' ולא מפני מוספין שקריבין בו דיל דחד מתרי טעמי נקט ועוד הא עדיפ' לי' להקשו' מצד עצמו של חש"מ דפסיק' לי' איסור' לעונ' אפי' אי ליכא קרבן מוסף אבל הא ודחי קשה הא דדייק מכלל תרווייהו ס"ל חש"מ אסור בע"מ מדשתק לי' ר"ל לר' יוחנן מנ"ל דס"ל לר"ל דחש"מ מנ"ע אסור בע"מ דילמ' מותר ואפ"ה שתק לי' דמ"מ קשי' אדרשא דידי' דאפ"ה אסור במלאכ' מפני מוספי' והרי קרא בזמן שבמ"ק קיי' מיירי דאיכא מוספין הא לק"מ דודאי מפני המוספי' לילה שרי בעשיית מלאכה שאין זמן קרבן בלילה וכמו דע"פ עד חנות שמותר במלאכה ואי הוי ס"ל ר"ל דחש"מ אינו אסור מצד עצמו במלאכה אמאי שתק לי' הא איכא לילה של חה"מ דמותר בעשיית מלאכה.

אלא ודאי ס"ל חש"מ מצד עצמו אסור בע"מ ויום ולילה שווין כמו שבת ויו' טוב: וכ"ת למאי דפי' קרבן ליל' שרי בעשיית מלאכ' מאי קאמ' הירושלמי דתמיד התורה הוציאתה מאיסור מלאכ' דכתיב ואספת דגנך דילמא ואספת דגנך מיירי בלילה אבל כל היום אסור מפני התמיד. אומר אני ולטעמך דהניחא לרבנן דס"ל בפ"ד דברכות (דף כז) דתמיד של (אחד) [צ"ל שחר] קרב עד שש שעו ותמיד של בין הערבי' קרב מש"ש ומענה עד הערב נמצא משך זמן הקרבות ב' תמידין כל היו מן הבקר עד ערב.

אתי שפיר דע"כ מדכתיב ואספת דגנך אם תאמ' אסור בעשיית מלאכה דא"כ ואספת דגנך היכי משכחת לי' אבל לר"י דס"ל התם דתמיד ש ש אין קרב אלא עד ד' שעו ושל בין הערבי' עד פלג המנחה שהוא י"א שעות חסר רביעית אפ"ת דתמיד אוסר במלאכ' משכחת לאספת דגנך מד' שעו' עד ש"ש ומפלג המנחה עד הלילה אלא מה אית לך למימר דאותן שעו אינן מספיקין לאסיפת דגן תירוש ויצהר כולו הנאמ' באותו קרא מהשתא אע"ג דאין קרבן אוסר ליל הקרבתו בעשיי' מלאכ'.

אינו מספיק לאסיפ' זו. ועוד דכ"ש לילה כיון שאין דרכן של בני אדם לעשו' עבוד' קרקע בליל' כדאמרי' בפ"ד דפסחי' (דף נ"ד) גבי ניכוש דאינו מספיק לאסיפו' הכל מהא דר"י א"ר כ"כ דאע"ג דאותן שעו' (אד) [צ"ל אינם ראוין] לעיקר הקרבו' התמיד ולזריק' דמו אפ"ה כל היו מן הבקר עד הערב ראוי להקטיר איברי תמיד ש"ש דלא גרע מליל' דכשר להקטר חלבים ואיברים ואע"ג שנדחה הראי' מ"מ בלא"ה י"ל כן דמשמעו' הירוש' מאספת דגנך דהוציא הכתו' לתמיד מכללה מה"ט דאמרן.

ומ"מ שפיר מוכיח שם בפ"ב דחגיגה דס"ל (לר"ש) לריש לקיש דחש"מ מצד עצמו אסור בעשיית מלאכה מדשתק לר"י ואס"ד מותר מצד עצמו ואין איסורו אלא מפני המוספין

לחוד הא אע"פ שאין דרכן של ב"א לעסוק בעבודת קרקע בלילה אפ"ה שפיר קאמר קרא שאתה חוגג ואוסף דביום אתה חוגג ובלילה אתה רשאי לאוסף.

וה"נ הא דאמרי' התם גבי הא דבעי למילף איסור מלאכה בחש"מ מק"ו מא' וז' שאין קדושה לפניהם ולאחריהן וקאמר ר"ח יוכיח ואע"ג דר"ח נמי אסור בע"מ מפני הקרבות ק המוספים היינו משום דהתם בעי נאסור חש"מ בע"מ מצד עצמו ולא מפני הקרבות המוסף. ונ"מ אפי' בזמן דליכא קרבן וע"ז קאמר ר"ח יוכי' דאין אסור בעשיית מלאכ' אלא מפני הקרבן ובזמן דליכא קרבן שרי ועוד דמצד עצמו של חש"מ חמיר יותר ממפני הקרבן שהרי הרבה מלאכות אסורות בחש"מ ובערב פסח שרי כדאמרי' בפ"ה דפסחים א"כ ה"ה דבר"ח שרי ועליהן קא' ר"ח יוכיח והשתא א"ש הא דשמעתין דקא' ושאין בה' ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח דאיסור מלאכות שבו הוא מפני הקרבות המוספין ואע"ג דהרבה מלאכות שרי בע"פ וקיל לענין איסור מלאכה יות' מחש"מ וא"כ ה"ה לענין ר"ח אפ"ה קרי לי' תנא אין בהם ביטול מלאכה לע' כיון שאין בהם ביטול מלאכה כ"כ כיון שאסור בהרבה מלאכות תדע שהרי חש מ קרי לי' א ב ביטול מלאכה לעם אע"ג דדבר אבד שרי בו.

וכבר תיקן רש"י זאת וכתב חש"מ נמי ל"ל ביטול מלאכ' לעם שהרי באים לבה"כ יותר מימות החול לפי שאין עושין מלאכ' אלא בדבר האבד וה"ט שייך נמי גבי ר"ח ומיהו לר"י דאמר התם בר"פ ד' דברכות דזמן מוסף אינו אלא עד (שש) [צ"ל שבע שעות] יש להסתפק אם מותר בעשיית מלאכה בר"ח אחר חנות הואיל ועבר זמן הקרבה ואינו ראוי להקריב קרבן מוסף משש ולמעלה.

ודמי לפסח הואיל אינו ראוי להקריבו קודם חצות מותר בעשיי' מלאכה בע"פ קודם חצות ה נ גבי קרבן מוסף נימא איפכא הואיל ועבר זמן הקרבה משש למעלה מותר בעשיית מלאכה ואינו אשור אלא עד חצות או נימא ל"ד לפסח דהואיל ואינו ראוי לפסח עד חצות ועדיין לא חל האיסור מש"ה מותר בעשיית מלאכ' כל זמן איסור הקרבתו.

אבל מוספין שחל האיסור בבקר תו לא פקע איסורו כל היום מ"מ נ"ל עיקר דביום שקרב מוסף כל היום אסור בעשיית מלאכה אפי' לר"י מה"ט: מיהו ק"ל דהא התוס' והר"ן רפ"ה דפסחי' מביאין להירו' זה דמה"ט בע"פ אסור בע"מ א"ח מפני הקרבן ואיסורו מן התורה ומסיימו התוס' ונר' דאף בזה"ז דליכא הקרבה כיון שנאסרו אז אסור לעול'.

והר"ן שם הרחיב הדב' יותר וכתב בשם הרז"ה דכיון דמשו' פסק הוא דאסור האידנא דליכא פסח לא שני לן בין ע"פ לשאר עי"ט והשיבו עליו כיון דנאסר בע"פ אע"פ שבטל האיסור לא בטל עד שיעמוד ב"ד ויתיר שכל דבר שנאס' במנין צריך מנין אחר להתירו.

וה"נ משמע בפ' ע"פ דאמרי התם ע"פ לא יאכל אדם עד שתחשך ומספקא לן אי משום פסח ואי משום מצה ואמרינן דר"י נשיאה הוי יתיב בתענית כולי יומא קסבר משום פסח וס"ל כמ"ד מודה ריב"ב בפסח ששחטו שחרית שהוא כשר.

ואי איתא אדרבא כיון דמשום פסח הוא נא ה"ל להתענות כלל שהרי בזה"ז אין פסח נוהג וא"כ ה"נ כיון דר ח נאסר בזמן שבהמ"ק מפני קרבן מוסף בזה"ז נמי ליתסר והא לא שמענו י"ל שאני ע"פ שאינו אלא פעם אחת בשנה משא"כ משום מוספי' דשכיחי בכל ר"ח דחשו לפסי דא יתירא שהרי חפי התורה חסה בהא מילתא לפסידא יתירא ולא אסרה תורה ע"מ מפני קרבן תמיד וכמש"כ.

ומ"מ לענין קורין ד' אפילו בזה"ז נמי דאע"ג דאיכא ביטול מלאכה לעם אפ"ה קורין ד' דתקנה ראשנה לא זזה ממקומה ולא פלוג רבנן בין בזמן הבית לבזה"ז משום ביטול מלאכה פורתא דהוספות גברא יתירא וכמו שאיסור ע"מ בע"פ אחר חצות לא זזה ממקומה אפי' בזה ז דליכא פסח משום דליכא פסידא כולי האי כדפיר' והשתא א"ש קרא דאשר נסתרת שם ביום המעשה מכלל דר ח לאו יום המעשה מה"ט דפרי': בג' ובד' קורא א' ומפטיר א'.

אינו יודע מ"ט דת"ק דממעט בקריאת ט' באב יותר מב' וה' דקורין ג' מ"ט דמפרש לעיל כנגד כהנים ולוים וישראלים א"נ כנגד תורה נביאים וכתובים וי"ל למאי דאמ' בספ"ז דב"ק (דף פ"ב) אסא דאמ' התם עזרא תיקן שיהו קורין בתורה בב' ובה' ופריך והא מעיקרא תיקון הכי בימי משה כדי שלא ילכו ג' ימים בלא תורה ומשני מעיקרא תיקון חד גברא ג' פסוקים וא"ל דבט"ב נמי סגי בחד גברא כעיקר תקנתן ל וה' והא דמחיק התם א"נ תלתא גברי ג' פסוקים ת"ק כל"ק ס"ל דמעיקרא חד גברא תיקן ועזרא הוא דאוסיף בב' וה' ג' גברי.

וכיון דט"ב לא תיקן עזרא כלום בחד גברא סגי שעיקר תקנתן דחד גברא סגי בקריאות התורה: ור"י כלישנא בתרא ס"ל דמעיקרא נמי ג גברי תיקון וכיון דמעיקר תקנתן פחות מג' גברא בקריאות התורה א"א ט"ב נמי ל"ש. עי"ל דבין ת"ק ובי לר"י אתיא כל"ק דמעיקרא תיקנו חד גברא וה"ט דר"י משום דכיון דמדינא ראוי לתקן בט"ב שיהו קורין ד' הואיל ואיכא מוסיף תפילה אלא משום ביטול מלאכה לא תיקנו כן כדא"ל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון ט"ב קורין ג'.

אלמא אי לאו משום ביטול מלאכה ראוי לתקן ד' הלכך די לפחות א' מן הקוראין מש"ה ויהא קורין בו עכ"פ בפחות שבקריאות בב' וה' דקורין ב' ולא פחות. מיהו תי' קמא עיקר דהני תרי לישני דגמ' דספ"ז דב"ק חד אתיא כת"ק וחדא כר"י ואלו להאי תי' לישנא

בתרא דהתם כמאן אתי' כי בדוחק יש ליישב להאי לישנא בתי' ב': ומפטיר א' קל הא תנן בר"ח ובחש"מ קורין ד' ואין מפטירין בנביא וטעמא משום ביטול מלאכה כדפי' במתני' אלמא יותר אלימא מנין הקרואין מהפטרה לפיכך בר"ח ובחש"מ קורין ד' ואין מפטירין ואמאי בט"ב הוי איפכא דהא א' לעיל כל שיש בו ביטול מלאכ' לעם כגון תענית ציבור וט"ב קורין ג' משמא דמדינא ראוי לקרות ד' בט"ב משום מוסף תפילה שבו אלא משום ביטול מלאכה לא ביטלו מנין הקרואים משום ביטול מלאכה ואפ"ה מפטירין ואמאי הי' ראוי לבטל יותר את הפטרה דלא אלים משו' ביטול מלאכה ומנין הקרואין במקומו יהי' עומד כדאמ' בר"ח ובחש"מ והא קשיא נמי לר"י דא' קורא ג' ומפטיר א' כלומרהג' הוא המפטיר אמאי מפטירין ואין קורין אלא ג' ולא ד' איפכא מבעי לי' כדאשכחן בר"ח ובחש"מ ובחי' למס' תענית בפ"ד יתבאר זה: ריצפה של אבנים היתה ותניא ואבן וכו' הא דמייתי הא ברייתא אע"ג דאין בה נ"מ להא דמשני ריצפא של אבנים היתה והא איסור השתחוי' קרא בהדיא כתיב.

י"ל משום דמקרא ה"א דאין איסור השתחווי' על ריצפות אבנים נוהג בח"ל דהא בארציכם כתיב ועובדא דרב בבבל הי' לפיכך מביא ברייתא זו דבארציכם לאו למעוטי ח"ל אלא למעוטי בה"מ אתא: עליה אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה על אבנים של בית המקדש דהא ל"ל דבארציכם למעוטי ח"ל אתא הא איסור השתחוי' חובות הגוף הוי וקיי"ל כל חובות הגוף נוהג בארץ ובח"ל כדאמ' בפ"ק דקדושין [דף לז] אלא וודאי האי בארציכם למעוטי אבנים של בה"מ קאתי וכה"ג אמ' בפ"ב דחגיגה (דף יא) שאלו את בן זומ' מהו לסרוסי כלבא א"ל בארציכ' ל"ת כל שבארציכם ל"ת.

ופי' התוס' בפי"ד דמס' שבת (דף קי) בשם שאילתות דרב אחאי דהא סירוס חובות הגוף היא מה לי בארץ ומה לי בח"ל אלא האי בארץ לכל אשר בארץ אתא. מיהו ק"ל דהתם אמר מנין לסירוס באדם שהוא אסור ת"ל בארציכם לא תעשו.

פי' התוס' דתרתי ש"מ מדלא כתיב בארץ לכל אשר בארץ אפי' כלב וכתיב בארצכם משמע בכם וא"כ ה"נ מבארץ לחוד נ"ל מיעוטי בה"מ בארציכם ל"ל וי"ל דבשלמא התם הוי סגי למכתב בארץ לחוד לכל שבארץ לרבות כלב לאיסור סירוס אבל מבארץ לחוד לא נתמעט משם מקדש אא"כ כתב רחמנא בארציך ולא בשל מקדש דלאו ארצך הוא אלא של גבוה וכיון דלא סגי למיכתוב בארץ לחוד למעוטי בה"מ בע"כ צריך למכתוב בארציכם לשון רבים דהא כולה קרא בלשון רבים משתעי כדכתי' לא תתנו ולא כתי' לא תתן: לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים דסתם השתחוי' כך היא.

כדנ"ל לקמן מקרא להשתחות לך ארצה. וק"ל הא גבי ע"ז כתיב לא תשתחוה.

ואפ"ה חייב עלי' אפי' בלא פישוט ידים ורגלים כדאמר' בפ"ק דכריתות:

דף כג

ע"א ביוה"כ ז' ובשבת ו' טעמא דר"ע לא נתברר לי. בשלמא ר"י דא' ביוה"כ ו' ובשבת ז' ה"ט כדמפ' לעיל כל דטפי לי' מילתא מחברי' טפי לי' גברא יתירא יוה"כ דעונש כרת ששה שבת דאיסו' סקילה ז אבל ר"ע דטפי לי' יוה"כ הקל משבת החמור מ"ט.
ואי משום דיוה"כ יום עינוי הוא אין זה ענין לקדושות היו' למטפי ברא יתירא מש"ה דא"כ פסח דאסור באכילת חמץ נטפי לי' גברא יתירא על שאר י"ט מש"ה וי"ל דאיכא צלותא יתירא משבת וי"ט שהוא תפילת נעילה מה"ט מטפי לי' גברא דהא בתענית אי לאו טעמא דאיכא ב"מ לעם הי' גורם מוסף תפילה שבו לגברא יתירא כדא' לעיל וביוה"כ ל"ל הכי.
מיהו אכתי טעם זה אינו מספיק דהא אמר לעיל כל דטפי מילתא וכו' הלכך בר"ח ומועד דאיכא קרבן מוסף קורין ד' בי"ט דאסור בעשיית מלאכ' ה' יוה"כ דעונש כרת [צ"ל ו'] (ו) שבת דאיכ' איסו' ז' אלמא הא דטפי חד מחבירו אינו גורם אלא חד גברא יתירא: הכל עולין למנין ז' אפילו אשה.
התוס' בפ"ד דר"ה (דף לג) כתבו שר"י בר יהודא מוכיח מכאן דנשים אף ע"פ שפטורים ממ"ע שהז"ג אם רצו מברכות עליהן מדעולת למנין ז' אע"פ שפטורת מת"ת. ר"ת דחה די"ל הא דאשה עולה היינו באמצע שלא הי' רגילין לברך כדא' בר"פ הפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה ומסיימי התוס' מיהו עולין למנין ז' משמע בסוף ז' וק"ל אם איתא דעולות למנין ז' בסוף זיין מיירי ובההוא דמברך לאחריו והא דאשה עולה משום דאע"פ שפטורה מת"ת הרשות בידה לברך מ"מ קשה דהא ברכה דלפניה של פותח ולאחרי' של חותם מוציאין את כל הז' שקראו בתורה וכיון דאשה אינה חייבת בת"ת וברכותיה ה"ל א"מ בדבר והאיך מוציאות את כל הז' קרואים מברכה שלאחרי' וה"נ ק"ל מקטן דעולה למנין ז אי בסוף ז' מיירי דמבר' לאחריה האיך קטן מוציא מברכה דלאחריה את כל הקרואי' כיון דא"מ בדבר מ"ש ממגילה לרבנן דא"מ לעיל בסוף פ"ב.
ולקמן תנן קטן אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ותנן מי שהיו עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרין בפ"ג דסוכה (דף ל"ח) וה"ט משום דא"מ בדבר וה"נ אמרינן בפ"ב דשבת (דף כ"ג) הדליקה חש"ו לא עשה כלום והא כל הני דרבנן נינהו ואפ"ה מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא ומ"ט מוציאות אשה וקטן לאחרים מברכה התורה לאחריה אם איתא דהא דאשה וקטן עולה למנין ז' מיירי באותו

שמברך לאחריה מיהו אפי' אם נפרש להא דאשה וקטן עולה למנין ז' היינו דווקא באמצע הקרואי' ולא מן המברכין לפניה ולאחריה אכתי תקשה הא דתנן לקמן המפטיר בנביא הוא פורס ע"ש וכו' ואם היה קטן אביו או רבו עובר על ידו אלמא קטן מפטיר בנביא והא המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילה כדא' בסמוך וא"כ המפטיר הוא ה"ל החותם דמברך לאחריה וכיון שקטן מפטיר בע"כ הוא מברך לאחריה ומוציא את כל הקרואי' מברכה שלאחריה ואמאי מוציא הא ה"ל אינו מחוייב בדבר.

והא ל"ל דהחותם דמברך לאחרי' לאו המפטיר הוא אלא אותו שלפניו שבו נשלמה מנין ז אבל לא המפטיר שאינו עולה למנין ז' דאכתי למ"ד עולה תקשה הא. ועוד אפי' למ"ד אינו עולה בע"כ המפטיר הוא החותם שמברך לאחריה דאי אותו שלפניו א"כ המפטיר במה נפטר מברכה שלאחרי' וכ"ת דמפטיר קיל וא"צ לברך לאחריה הואיל דא"צ לקרו' בתורה אלא משום כבוד התורה בלבד.

דא"כ למה מברך המפטיר עכשיו לאחריה. דהא לעיל בר"פ אמ' והאידנא כולהו מברכין לפניה ולאחריה ה"ט דתקנו רבנן גזי' משום הנכנסי' ויוצאין פי' שיאמרו אין ברכה לאחריה בתורה וכיון דהמפטיר מדינא א"צ ברכה לאחריה אפילו לאחר התקנה נמי לא צריך דאין כאן משום גזר' אלא ע"כ המפטיר נמי צריך לברך לאחרי' ומהשתא החותם דמברך לאחריה הוא המפטיר והשתא האיך קטן המפטיר מבריך לאחריה להוציא את כל הקרואי' הא ה"ל אינו מחויב בדבר והא נמי ל"ל דאפילו קודם התקנה הי' המפטיר מברך לאחריה על קריאתו לחוד ואותו שלפניו הוא החותם דמברך להוציא את כל הז' הקרואין.

דאין זה סברא שהמפטיר הקל יהא שקול ככולן קודם התקנה לקבוע ברכה לעצמו לאחריה ככל הז' א"ו החותם המברך לאחריה הוא המפטיר והשתא האיך מפטיר קטן ומברך לאחריה להוציא את כל הקרואי' הא ה"ל א"מ בדבר. ולפנינו גבי הא דתנן לקמן קטן פורס על שמע יתבאר דבר זה הטיב: ע"ב אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה וכו'.

בגמ' נ"ל מקרא דכל דבר שבקדושה לא יהי' פחות מעשרה. וק"ל דבפ"ג דברכות (דף כא) א' רב הונא הנכנס לבה"כ ומצא ציבור מתפללין אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"צ למודים יתפלל ואם לאו לא יתפלל וריב"ל אומר אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"צ לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל ואמ' במאי קמפלגי מר סבר יחיד אומר קדושה ומ"ס אין יחיד א' קדושה.

וכן אמר רב אדא בר אהבה מנין שאין יחיד א' קדוש' שנא' ונקדשתי בתוך ב"י כדמסיק בגמ' בשמעתין. והשתא תקשה לר"ה דס"ל יחיד אומר קדושה ממתני' ורש"י פי' התם ר"ה סבר יחיד המתפלל עם הצבו' א' קדוש' הלכך אם לא יגמור עד שלא יגיע ש"צ לקדוש ל"ל בה וא"י מאי כוונתו אם ר"ל שאם הגיע היחיד לקדושה בשעה שהציבור אומ' קדושה עונה עמהם בהא כ"ע מודו דדבר שבקדושה זו ה"ל בעשרה ואי משום דריב"ל חשיב לי' להפסק בתפילות יחיד לעניית קדושה הואיל ולא נתקנה קדושה ליחיד המתפלל בפני עצמו הא הכא לאו משום הפסק קאתינן עלה אלא משום דאין דבר שבקדושה פחות מי' כדמסיק עלה וכן אר"א מנין שאין היחיד א' קדושה וכו' כל דבר שבקדושה לא יהי' פחות מי' מכלל דלר"ה אומ' מי' ונ"ל שט"ס נפל בדברי רש"י וכן מוכח ממה דמסיים אבל מודים אע"פ שיחיד אומר מודים אם אינו א' עם הציבור הרואה את כולן כורעין והוא אינו כורע נראה ככופר במי שחבריו משתחוין לו מכלל דמקדושה אע"פ שאין א' עם הציבור ל"ל בה ויחיד בפני עצמו נמי אומר קדושה לר"ה דזה הוא החילוק שבין מודים לקדושה לר"ה וגם אין נראה לומר דלר"ה דכיון שיתפלל יחיד זה עם הציבור אלים טפי דיוכל לומר אח"כ קדושה בפני עצמו ביחיד דאין לזה טעם וריח.

ועוד מדמייתי לה וכן אר"א מנין שאין היחיד א' קדושה משמע דר"א כריב"ל ס"ל ודלא כר"ה ואי מילתא דר"ה מתפרש כדאמ' אין בדברי ר"א הכרח דפליג על ר"ה הילכך הדבר ברור דט"ס נפל בפי' רש"י א"ו בהא פליגי דלר"ה יחיד א' קדושה בפני עצמו לגמרי בלא עשרה. ול"ל הא דר"א דאין דבר שבקדושה פחות מי' והשתא תקשה לי' ממתני' דהכא דקני דחשיב ברישא דאינן בפחות מי' בע"כ ה"ט משום דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה כדמפ' עלה בגמ' והגאוני' פי' להא דאין פורסין על שמע בע"א כמש"כ הר"ן ולפ' ניחא: ואין נושאין את כפיהן.

פי' הרשב"א בחי' משום שמזכיר את הש' ואומ' יברכך ה' וה"ל כזימון דצריך י' משום דאמר נברך אלקינו. ולדידי ק"ל הא אין קורין בתורה דתנא אחריו וודאי טעמא דצריך י' משו' דדבר שבקדושה הוי וה"ט דריש' דאין פורסין ועוברין לפני התיבה.

ואם איתא דטעמ' דאין נושאין לאו מש"ה הוא אלא מפני הזכרת ה' אמאי נקט לה באמצע בין הני דטעמא משום דבר שבקדושה וכה"ג פריך בפ"ב דב"ק (דף כ"ה) גבי זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו דקאמ' ודילמא ה"נ לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה א"כ ליתניי' גבי זובו מ"ש דתנא לה גבי רוקו אלא משום דאתא מרוקו.

וכ"ת דתנא סידרא נקט ואתא דנשיאות כפים בתר פריסו' שמע והעברות תיבה הוי דא"כ ליתנא להאי בבא דפריסות שמע ועוברין לפני התיבה ונשיאו' כפים לבסוף אחר א"ק בתורה ומפטירין בנביא. וכה"ג אמר רפ"ק דכריתות (דף ג') גבי מפטם את השמן מפטם את הקטורת והסך את השמן המשחה נ"ל דתנא המפטם את הקטור' באמצעו כו' וכ"ת דבעי למיתנא פטומין בהדי הדדי ליתנא איפכ' וכו' וכהאי גוונ' פריך בפ"ק דיבמות (דף ג') לתנייהו לאחו' אשה לבסוף ודוחק לומר הואיל ופריס' שמע (וע"ל דתדירא ונ"כ ה"ת) [צ"ל ועובר לפני התיבה ונ"כ דתדירי יותר].

מקריאות התורה ומפטיר אקדים לה אע"כ טעמא דנ"כ משום דבר שבקדוש' חשיב לה ואע"ג דבכל הני מילי דדבר שבקדושה דחשיב במתני' דאינן אלא בי' ל"ד לנ"כ דבהני כל הי' שייכין להאי מצוה וחייבין בהן וכשנעשה בעשר' יוצא ידי חובתו משא"כ נ"כ בי' דלאו אכהנים העושין המצוה קאי שיהו י' דהא כהן אחד לחוד נמי נ"כ כדאמר בפ"ז דסוטה (דף לח) לשני' קורא כהנים ולא א"ק אלא כהן.

אלמא כהן א' נמי נושא כפיו והא דבעי עשר' היינו שיהי' הציבור של עשרה. מ"מ כה"ג נמי דבר שבקדושה בעשר' חשיבי כיון דהמתברכין שם מצות נשיאת כפים נתקיים ע"י עשרה הוי: עשרה כהנים כתובים בפרשה.

הקשו התוס' אמאי לא בעי י"א דאין ב"ד שקול בכ"ד שהוא תלוי ועומד בשיקול הדעת ותי' הרשב"א בחי' דשאני הכא שפרט לך הכתו' עשרה כהנים בפי' וא"כ הלל י"א ולא דמי להא דאמר רפ"ג דר"ה (דף כ"ה) החדש הזה לכם ואין ב"ד שקול ואע"ג דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זה אינו פורט לפי שהדיבור אינו אלא עמהן ואין כאן מקום להזכיר הג' אלא סמוך על הדבר הידוע שאין ב"ד שקול אבל כאן כיון דנחית הכתוב למניינא ימנה גם הי"א ולמה שיירי.

וטעמא דמילתא משום דשומא הוא ואינו כדין ממש וק"ל להא דאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ג') ונקרב בעל הבית אל האלוקי'. הרי כאן א'.

עד אלקים יבא. הרי כאן שנים.

אשר ירשיעון האלוקים. הרי כאן ג' דברי ר' יאשי' ר' יונתן אומר ראשון תחילה נאמר ואין דורשין תחילות אלא עד אלקים.

הרי כאן א'. אשר ירשיעון אלקים.

הרי כאן שנים. ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד א' הרי כאן ג'.

והא הכא פרט הכתוב לאותן שנים לכל אחד בפני עצמו ונחית למניינא ואפ"ה אמר אין ב"ד שקול להביא את הג'. ואפשר לי לומר דהכא לגבי פדיון הקד' אין לו ענין לב"ד שקו'.

דהני מילי דבעי ב"ד שקול כל היכא דאזלינן בתר רובא לפיכך אם יחלוקו שיהא א' מכריע לצד א' אבל גבי הקדש דרבי רחמנא עשרה בעינן שיהיו כל העשרה מסכימין לדעת אחד ולא אזלינן בת' רוב דיעות. ואפי' א' מעכב וטעמא דמילתא משום דהתם אמרינן ואלא הא דתנן ב' אומרים זכאי וא' אמר חייב זכאי.

נימא דלא כר' יאשי' פי כיון דאיהו יליף הג' מקרא ולאו משום נוטה צריך שיהא דעת שלשתן שוות וה"נ כיון דעשרה מקרא אתיא צריך שיהא דעת כולן שוות ואע"ג דמשני התם אפ"ת ר"י מייתי לה בק"ו מדיני נפשות מה דיני נפשות דחמיר אמרה תורה זיל בחר רובא ד"מ לכ"ש. י"ל דדיני ממונו' שפיר ילפינן בק"ו מדיני נפשות אבל פדיון הקדש דגבוה אפשר לומר דחמיר ולא אזלינן בתר רובא.

תדע דהכא חמיר טפי דהא בעינן כהן א' מה שא"צ בד"נ ובד"מ. אלמא גזה"כ הוא בפדיון הקדש להצריך דוקא כהן מה שאין כן בשום מקום.

ה"נ אפשר לומר דלא אזלינן בי' בתר רובא כבכל דוכתא: ומ"מ אכתי ק"ל לר"י דנ"ל מב' אלקים ב' מנ"ל למיתי הג' מטעם דאין ב"ד שקול דילמ' א"צ אלא שנים ואע"ג דהוי ב"ד שקול ליתי לן בה דנימא דרחמנא קפיד אהני תרתי דכתיב בקרא בהדיא שיהא דעת שניהם שוות כדאמר גבי עשרה דפדיון הקדש דשמעתין וליכא למימר דהא גופא נ"ל מהא ק"ו דדיני נפשו' דאזלינן בתר רובא הא לית' דבשלמ' הא דיליף התם לר' יהודא דסמיכות זקנים ועריפות עגלה בחמשה משום דלדידי' גלי קרא ארבע בהדיא ומשום אין ב"ד שקול מייתא לי' לחמישי ניחא דל"ל דילמא קפיד קרא אהני ד' דכתיבא שיהא דעת כולן שוות דק"ו הוא מדיני נפשות דחמירא אזלינן בתר רוב' והכא לא סגי לי' בשלשה דה"ל רובא עד שיהא דעת ארבעתן שוות ובע"כ כדעת ג' מהן סגי.

וכיון דאזלינן בתר רובא ממילא ב"ד שקול לא דצריך לקיים אחר רבים להטות ואם יחלוקו לחצאין אין כאן רבים אבל לר' יונתן דלא גלי קרא בד"מ אלא ב' וכן גבי סמיכת זקנים ועריפת עגלה לר"ש דלא גלי קרא אלא ב' והג' לא מ"ל בכל הני אלא מטעמא דאין ב"ד שקול מנ"ל דילמא א"צ אלא ב' לחוד ובעי שיהיו דעת שניה' שוות ואין שייך הכא לומר ק"ו כד"נ דאזלינן בת' רובא דגבי שנים לא שייך רוב דהא אם יחלוקו א' לכאן וא' לכאן למ"ל רוב לא' מן הצדדי' והא אי אפילו אמר דצריך ג' מטעם דאין ב"ד שקול ואזל' בתר רובא מק"ו.

דדיני נפשות אין כאן קלא ע"י ק"ו זה יותר מהיכא דא' דא"צ אלא ב'. ושיהא דעת שניהם שוות דהא השתא דמייתית לג' מטעם ב"ד שקול ואזלת בתר רובא אכתי צריך בע"כ דעת ב' מהם שוות דבג' רובא בצר מב' לא משכחת לה ועוד הא דפריך התם ר' יאשי' ל"ל

ב"ד נוטה והא תניא מה ת"ל לנטות אחר רבים להטות התורה אמר שיהי' לך ב"ד נוטה ומשני מ"ל בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא ול"ד בד"מ אלא ה"ה בשאר ב"ד כגון סמיכת זקני'.

ועריפות עגלה אדר"י לא מ"ל ר' יאשי' לחמישי מטעם ב"ד שקול כדאמר התם. והשתא ל"ל למימר דר"י ל"ל ב"ד נוטה אפי' היכא דצריך יותר משלשה כגון הני לר"י דילמא הכא בדיני ממונ' לא מייתן להג' מטעם ב"ד נוטה אבל יותר מג' אית לי' מטעמא דפי'.

אע"כ ש"מ מאן דא"ל ב"ד נוטה מלנטות בכ"מ אפי' שלא בד"נ בכל גוונ' אית לי' ולא מטעמא דאמר וא"כ קשה הא דפדיון הקדש בי' דתנינן הכא ובפ"ק דסנהדרין והא כולה פירקין דהתם רהטא כמ"ד בעי ב"ד נוטה כדתנן החליצה בג' וכן הרבה מילי דתנינן התם בג' וכולן לא נ"ל הג' אלא מטעם דאין ב"ד שקול: חד לגופיה וחד למעוטי ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט.

הכי גי' ספרים דידן בשמעתין ולפי גי' זו משמע דמכהן השלישי ואילך מתחיל לדרוש במיעוט אחר מיעוט וק"ל הא כהן שני ה"ל מא"מ דהראשון ושני שניהם ממעטין דישראל לא ומאי שני למעוטי דקאמ' הא ראשון נמי מיעוט הוא ועוד אי שני חדא מיעוט' משמע א"כ ניבעי ב' כהנים ואמאי סגי בכהן אחד ותדע לך עוד דשני ה"ל מיעוט אחר מיעוט ודפריך עלה ואימא ה' כהנים וה' ישראלים ואי מיעוט אחר מיעוט מכהן שלישי ואילך אתיא לן אין לך לאתויי מדרשא זו אלא ד' ישראלים.

ובע"כ ששה כהנים מיהו בעי ובפ"ק דסנהדרין (דף טו) גרסינן הכי עשרה כהנים כתובים בפ' חד לגופי' הנך הוי מא"מ ולפי' גירסא זו מהשני דרש מא"מ והשתא א"ש הא דפריך ואימא ה' כהנים ונ"ל דגם בשמעתין ה"ג והאי וחד למעוטי ט"ס הוא. מיהו אשכחן כה"ג דגי' זו דשמעתין גבי ריבוי אחר ריבוי בפ"י דמנחות (דף פט) תניא ר"ע אומר מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים אלו לא נאמר אלא בשמן אחד.

הייתי אומר ה"ה ככל המנחות ללוג. עכשיו שכתב בשמן בשמן הוי ריבוי אחר ריבוי כו' ופריך ריבוי א"ר חד ריבוי הוא.

אלא אלו ל"נ בשמן כל עיקר כו' אלמא לא דריש לריבוי השני א"ר אלא ח"ל חד ריבוי. ה"נ גבי מא"מ השני חשיב חד מיעוט ובהכי א"ש גי' דשמעתין.

מיהו התוס' תמהו שם אהא דקאמ' חד ריבוי הוא דהא כה"ג קרי רא"ר לעיל בהקומץ רבה (דף לא) דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים כש"א מזוזות בפ"ב שאין ת"ל הוי רא"ר וא"כ הוא ה"נ י"ל מא"מ וזה מסייע לגי' דפ"ק דסנהדרין ובאמת סוגיא זו דפ"י דמנחות תמוה הוא וצריך תלמוד אין כאן מקומו: אדם מי קדוש הקשו התוס' אמאי

ל"ק דמיירי בעבד כנעני שלו שיוכל להקדיש כדאמ' בפ' השולח (דף לט) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה לרבות עבדים ושפחות הכנענים.
ותי' דאם איתא דמיירי בעבד כנעני אע"ג דמה"ת בעי עשרה מדרבנן סגי בג' כדאמ' בירו' גזי' שמא ישמעו ויברחו. וק"ל דלגמ' דידן בע"כ ל"ל הכי דאע"ג דמה"ת צריך עשרה יהי' סגי מדרבנן בג' דהא אמ' בפ' הנחנקין (דף פח) גבי זקן ממרא דברי אלו ערכין והחרמים והקדשות וקא' הקדשות בפלוגתא דר"א ורבנן דתני' ראבי"א אפי' צנורא של הקדש צריכא עשרה וב"א לפדותה.
פי' משום דאמ' התם לר"מ זקן ממרא אינו חיי' אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת. וקא' דאליבא דר"מ פליגי בהא דראב"י ורבנן ונ"מ אם פדה בפחות מי' לרבנן דסגי לי בג' פדוי ואם קידש בו אשה מקודשת.
ולר"א אינו פדוי ואינה מקודשת א"נ לר"א אינו פדוי ומועלין בו וחייבין קרבן מעילה וחייבין עליו משום פיגול נותר וטמא ולרבנן פדוי וליכא מעילה. וכדפי' רש"י התם גבי ערכין.
מ"מ ש"מ כל כמה שפדוי פחות מחשבון ב"א שנתנה תורה קצבה לפדיונו אפי' בדעבד א"פ דאל"כ אין שום נ"מ בהא פלוגתא לענין דבר שחייבין עליו כרת וחטאת כיון דאפי' לראב"י דעבד פדוי אין כאן קרבן מעילה ואם פדוי בג' וקידש בו לכ"ע מקודשת וכיון שכן א"כ עבד שצריך י' בני אדם לפדותו מן ההקדש בפחות מי' אינו פדוי.
וא"א לרבנן לעקור דבר מה"ת להקל דסגי לי' בג' ואע"ג דאין מועלין בעבדים דהוקשו לקרקעות ואין מעילה במחובר לקרקע ואפי' בשערו העומד לגזוז איכא למ"ד דאין מועלין כדא' התם בפ' השולח. מ"מ נהי דמעילה במחובר ליכא איסור דאורייתא מיהו איכא ומקרבן מעילה לחוד הוא דממעט כדמוכח בפ"ב דמעילה (דף י) והירושלמי א"ל דפליג על הגמ' שלנו וס"ל שאם פדוי בפחות מחשבון ב"א שנתן תור' קצבה לפדיונו בדעבד פדוי אבל הגמ' דידן בע"כ אם פדוי (עבד) [צ"ל בדיעבד] בפחות מי' א"פ.
הא ל"ל דמדרבנן סגי' לי' בג'. ומאי פריך והא אדם מי קדוש נימא דמיירי בעבד כנעני: שוב ראיתי להתוס' בספ"ה דתמורה (דף כז) שהקשו מהא דפ' הנחנקין אהא דאמ' התם דהא דהקדש אין לו אונאה היינו אפי' בפחות מכדי אונאה חוזר.
ואמר עולא לא אמרן אלא בשמו בתרי אבל בשמו בתלתא לא וש"מ דבדעבד בתרי פדוי ועוד הקשו מהא דא' שמואל קדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ותי' דבתמורה מיירי בב"ה הפודה הקדש שלו. וכה"ג א' שמואל דמחולל על פחות משוי'.

אבל בגזבר המוכר הקדש צריך ג' או י' למר כדא"ל ולמר כדא"ל ולפי"ז י"ל דהירו' מיירי בבעל הבית עצמו הפודה את הקדש עבדו ואע"ג דלכתחילה צריך י' ב"א בקרקעות וגם לכתחילה צריך לפדותו בשוי' כדאמ' התם דשמואל לכתחילה לא. מ"מ הואיל ובדעבד פדוי תקנו רבנן דדי לפדות בג' אפי' לכתחילה גזי' שמא ישמעו ויברחו אבל בגזבר המוכר את הקדש לאחרים כיון דמה"ת לא סגי אלא בי' אפי' בדעבד צריך י'.

וכ"ת אכתי ה"ל לאוקמי להא דאם כיוצא בהם בעבד ובגזברי' המוכרים איירי י"ל משום דתני בקרקעות ט' וכהן ואדם כיוצא בהן משמע דומיא דקרקעותמיירי דבכל גווני צריך י' וכהן ל"ש בפודה בעל הבית ולכתחילה ול"ש בגזברים המוכרי' ואפי' דעבד. ואלו מיירי בעבד הא בבה"ב הפודה אפי' לכתחילה בג' סגי כדברי הירו' וא"כ לא הוי כיוצא בהן דקרקעות.

אלא וודאי ל"מ בעבד. והשתא פריך שפיר ואדם מי קדוש: ומפני שדברי התו' הללו דבר חידוש הוא לחלק בין [בעל הבית] הפוד' הקדישו דמחולל בדיעבד אפי' בש"פ ובשלוש'. לגזבר המוכ' דאין פדוי אלא בשוי' וע"פ חשבון בני אדם שהצריכ' תורה לפדיונו. אמרתי להאריך קצת בזה ונרא' לי ראיי' מהא דאמ' בפ"ק דבכורו' (ד' יא) מי שיש לו פטר חמור וא"ל שה לפדותו פודהו בשוי' ומפ' התם דה"ט דלא יהי' חמיר מן ההקדש ול"א תור' בשה להחמי' אלא להקל עליו פי' דאם פדוי בשה יכול לפדותו בשו' כל שהוא ואיכ' לאקשויי האיך קאמ' דפודה בשוי' מטעמא דלא יהי' חמור מן ההקדש הא בע"כ פדיון פטר חמור חמור מן ההקדש דהא בכל אלו דתנן התם דאין פודין לא בעגל ולא בחי' ולא בשחוטה משמע ודאי דאם עבר פוד' בהן אפי' דעבד אינו פדוי והפטר חמור באיסורו קאי למאי דקיי"ל כר"י דא' פ"ח אסור בהנאה כדא' התם והכי מוכח שם וכן כתבו המפ' גבי הא דמבע"ל התם.

מהו לפדות בנדמה. ולא איפשט דאם פדוי בו ומת פ"ח יקבור ש"מ דאם פדוי בדבר שא"פ אפי' בדעבד אינו פדוי וזה ברור ובע"כ מיירי בשאינו כדי שויו של פ"ח דאי בכדי שויו בכ"ד סגי ואמרינן נמי התם.

ד"מ ברי' דר"נ פריק לי' בשילקי בשויו מ"מ ש"מ דאם פדאו פחו' מכדי שויו בדבר אחר שלא בשה אפי' בדעבד א"פ והא גבי הקדש א' שמואל הקדש ש"מ שחיללו על שוה פרוטה מחולל בדעבד והשתא בע"כ פדיון פטר חמור חמור מהקדש בשלא בשוויו וכיון שכן א"ל דבשוויו נמי חמיר פטר חמור מהקדש ואין פודין לגמרי אלא בשה דוקא ואע"ג דהקדש נפדה בשוייו בכ"ד אפי' לכתחילה אפ"ה פ"ח לא.

ואפי' בדעבד כיון דע"כ חמיר מהקדש בשלא בשווייו. אלא על כרחך הקדש נמי ל"א דנפדה שלא בשווייו בדעבד אלא בשפדו בעליו גופי'.
אבל ע"י אחרים אפי' בדעבד לא ובע"כ ה"ט דיש לחלק בין אחר לבעלים משום דבעלים כיון שהקדש חל ע"פ קילא. ויכולין לפדותו שלא בשווייו אבל אחרים שאין הקדש חל ע"י אינו פדוי שלא בשווייו.
וה"ט ל"ש לחלק אלא בקדושה שאי נו באה מאליו אלא על פיו כמו הקדש אבל בקדושה הבא מאליו ולא ע"פ בעלים כמו פטר חמור שקדושתו מרחם וקדש מאיליו בעלים כאחר דמי' ואפי' א"א שא"פ פ"ח שנא בשויו אפי' ע"י בעלי' אכתי אינו חמיר מהקדש דבעלי' דגבי פ"ח כאחר לגבי הקדש דמי.
דמאי טעמ' דאחרי' לגבי הקדש א"פ שלא בשווייו משו' דלא חל הקדש ע"פ בעלי': לגבי פ"ח נמי הואיל ולא חל הקדש על פיו אינו יכול לפדותו שלא בשווייו ואין כאן חומר בפטר חמור מבהקדש אבל בשויו אי אמרינן דפ"ח אפי' בשיויו אין פודין אלא דוקא בשה. נמצ' פ"ח חמיר מהקדש דאע"ג דבעלי' לגבי פ"ח כאחר לגבי הקדש דמי הא בשווייו הקדש אפי' ע"י אחרי' נמי נפדו מש"ה נפדו בשווייו מה"ט שלא יהא חמיר מהקדש.
וראיי' עצומה היא וכבר המתיקו התוס' לסברתם. בספ"ו דמנחות (דף ע"א) ופי' התם דדווקא בעליו הא דיוכל לפדות שוה מנה על שוה פרוטה דאין סברא שיוכל לפדות הקדש חבירו ש"מ עש"פ ויקחנו לעצמו ומ"מ שם תי' התוס' בע"א הא דק"ל התם אהא מעשה דאנשי יריחו אלא שיש לדון על תי' זה ובמ"א יתבאר הרבה בענין זה:

דף כד

ע"א הני ג' פסוקים כנגד מי אר"א כנגד תנ"ך.
ק"ל בספ"ז דב"ק (דף פ"ב) גבי הא דתיקן עזרא שיהא קורין בתורה בב' וה' פריך והא מעיקרא הוי מיתקנא. ומשני מעיקרא תיקנו חד גברא ג' פסוקים א"נ תלתא גברא ג"פ כנגד כהנים לוים וישראל אתא הוא תיקן ג' גברא עשרה פסוקים כנגד עשרה בטלנים.
ומשמע ודאי הא דקאמ' כנגד כהנים וכו' אג פ דקאמ' בין בל"ק בין (בל"ק) [צ"ל בל"ב] דאי אתלת' גברא דאלישנ' בתרא קאי א"כ אמאי לא מפ' טעמ' דג' פסוקי' אליבא דלישנא קמא ועוד דמשמע דטעמא דמנין פסוקים נחית הכא לפרושי ולא לגברא דהא מסיק בתקנת עזרא עשרה פסוקים כנגד עשרה בטלנים.
אלמא טעמא דפסוקי' אתא לפרושי דתקנה ראשונ' ודעזרא ומפ' כנגד כהני' וכו' נתקנו והכא מפ' דתיקנו כנגד תנ"ך וצ"ל דר"א דמפ' הכא טעמא כנגד תורה וכו' אזלא לטעמי

דמפ' לעיל ברי' פירקן (דף כ') דקורא שלש' גברא כנגד תנ"ך. ולדידי ה"ט נמי דג"פ לכל א' אבל רבא דמ"פ הת' טעמ' דתלתא גברא כנגד כהנים דג"פ נמי ה"ט והאי דספ"ז דב"ק כרבא אתיא: לא קשיא כאן בכדי שיפסיק ק"ל איך טעי אביי בזה הא במתני' גופ' מפרש ועד כמה מדלג וכדפריך ע"ה.

ונ"ל דס"ד דאביי דהאי ועד כמה הוא מדלג אתא לפרש סיפא דאין מדלגין בתור' וה"ק ועד כמה הוא מותר לדלג בתורה. והגמרא לא נחית לי' לפרש הכי דאי האי עד כמה אתורה קאי ואאין מדלגין קאי ה"ל למיתנא ועד כמה אין מדלגין בכדי שיפסוק המתורגמן כיון דלפ' איסור דילוג אתא הוי לי' למינקט לישנא דאיסורא ומדנקט ע"כ מדלג לשון היתר ש"מ דהיתר דמדלגין בנבי' דרישא אתא לפרושי שוב ראיתי להתו' בפ"ז דיומא (דף ס"ט) שכתבו לא בעי' לשנויא דאתורה קאי ומשום דקתני אין מדלגין בתורה הדר קא מפ' דע"כ מותר לדלג בתורה בכדי שלא יפסיק המתורגמן והא דאסר ברישא בכדי שלא יפסיק די"ל דאה"נ דהמ"ל הכי אלא אביי מתרץ לפי האמת כאן בענין א' כאן בב' ענייניים כדתני וכו' ודברי תימא הן דודאי אם איתא דהוי מלי לישב התי' א' הוי מיישב ולא הוי הדר בי' מחמת קזי' ובפרט למאי דגרסי' בשמעתין אלא א' אביי משמע דתי' א' נדחה לגמרי מחמת קושיא זו וא"א להעמידו כלל.

ועוד קשה למאי דג' בשמעתין בו' א אמ' אביי משמע דלא שמיע לי' לאביי הא דתני' אלא הגמ' מייתי לה ואמאי הדר בי' והמחוור כדפי': והוא נושא את כפיו משום סיפא נקט לה דאלו קטן לא תי"ט ואין זה כלום דהא בהדיא תנן בסמוך קטן אין נושא כפיו עד פי' א"נ שהוא מתחיל כאלו הוא הגדול שבהם וגם זה אין נראה דלא מצינו בג' שיש תורת קדימה לגדול לגבי ברכות כהנים.

ול"נ דנ"מ להא דאמרי' בפ"ז דסוטה (דף ל"א) בה"כ שכולן כהנים כולן עולין לדוכן ופריך והא תניא בה"כ שכולן כהנים מקצתן עולין ומקצתן עונין אמן ומשני ל"ק הא דאישתייר בי עשרה הא דל"א בי עשרה. וקמ"ל מתני' היכא לאשתייר בי עשר דמקצתן עולין ומקצתן עונין אמן דהמפטיר בנבי' הוא אחד מן העולין דווקא ולא מן העונין אמן: ואם הי' קטן אביו או רבו עוברין על ידו.

פי' אם אין לאב ויש לו רב רב עובר ע"י. אבל ביש לו אב ורב אב קודם לרב לעבור ע"י. ולא דמי להא דספ"ב דב"מ (דף לה) גבי אבידה אביו ואבידת רבו ואביו ורבו נושאין משאוי או שהי' בבית השבי דבכולהון רבו קודם לאביו מפני שאביו הביאו לחיי עוה"ז ורבו שלמדו חכמה הביאו לחיי עה"ב דש"ה דבזכות הקטן וכבודו האב קודם לזכות בו יותר מן הרב שהרי אביו יורשו וזכה במציאתו כדתנן בפ"ק דב"מ (דף יב) מה שאין

הרב זוכה בו ועוד דהת' שאני שעליו מוטל להקדים כבוד רבו לכבוד אביו מטעמא דמפ' שאביו מביאו כו' אבל הכא שהו' דבר הבא מאליו ע"י תקנת חכמי' מטעמ' דמפ' בגמ' הא וודאי האב קודם לרב וה"ט דאקדמי' תנא דידן ומדתנן או רבו עובר ע"י משמ' דדווקא נעבור לפני התיבה הא דזכו מזכותו אבל לפרוס על שמע ולישא את כפיו לא: קטן קורא בתור' כדי נסבא דהא קתני ריש' ואם הי' קטן המפטיר אביו וכו' ואמר לעיל דהמפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילה מפני כבוד תורה וש"מ דקטן קורא בתור' מיהו איכא למימ' דמהת' ה"א דדוקא למפטיר עולה דהא איכ' למ"ד לעיל דכיון דמשום כבוד תור' הוא נא סל ק למניינא ואפי' למ"ד עולה מ"מ מפטיר קיל טפי כיון דאינו אלא משום כבוד תורה וסד"א דדווקא למפטיר עולה אבל לא לא' משאר קרוים קמ"ל דקורא בתורה בכל עניין: אבל אינו פורס וכו'.

הא ודאי כדי נסבא דהא תני לעיל ואם הי' קטן אביו או רבו עובר ע"י לפני התיבה ולפרוס על שמע ש"מ דקטן עצמו לא אלא איידי דבעי למיתני נושא את כפיו נקט נמי הא ועוד פריסות שמע נמי איצטריך לי' דאי מרישא ה"א דעובר על ידו דקא' היינו לפני התיבה אבל פורס ע"ש קטן עצמו ש"ד קמ"ל דלא ועוד הא דאינו פורס ע"ש ואין עובר לפני התיבה פי' לעיל: אינו פורס ע"ש פי' התוס' ואפי' לר"י דמכשיר לי' במגילה לעיל הכא מודה דא"מ בדבר שבקדושה משו' דבקטן איכא תרתי דרבנן כדפי' לעיל לרבנן דר"י אבל במגילה יש להקל משום דטף ונשים הי' בספק להשמיד ולהרוג לפיכך עשאו ר"י כגדול.

ולפי זה האי דפ"ב דשבת דקא' הדליק חש"ו לא עשה כלום אע"ג דבנס חנוכה הי' קטנים נמי בספק הא דלא כר"י אלא כרבנן ובוודאי זה מוכרח דבהא אפי' ר"י מודה מדפליג ר"י בסיפא גבי סומא מכלל דבהא דרישא דקטן מודה ומ"מ י"ל דמט"א מודה ר"י בהא דקטן אין פורס על שמע ולא דמי למגילה דבהגיע לחינוך חייב במגילה מדרבנן כגדול ואע"ג דה"ל תרי דרבנן לית לן בה וכדפי' לעיל בפ"ב אבל בק"ש וברכותיה אפי' הגיע לחינוך נמי פטור אפי' מדרבנן וע"ד שיטת רש"י בפ"ג דברכות [דף כ'] דתנן התם נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ופי' רש"י הא דקטן פטור מק"ש אפי' בהגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בק"ש לפי שאינו מצוי תמיד כשמגיע זמן ק"ש וכיון שפטור מק"ש כ"ש שפטור מברכת ק"ש לפניה ולאחריה לפיכך אין פורס על שמט שהוא מברכת ק"ש לפניה דהואיל ואינו מחוייב בדבר אפי מדרבנן א"מ.

אלא שאין טעם זה עולה בהא דאין קטן יורד לפני התיבה אמאי מודה ר"י הא דמי למגילה שחייב קטן מדרבנן כדתנן התם וחייבין בתפילה ואמאי אינו מוציא אחרים כמו

במגילה לר"י דמוציא וגבי סיפא דתנן ר"י אומר מי שלא ראה מאורו' מימיו כו' כתבו התוס' משמע הא ראה ונסמ' מודה ר' יהוד' דפורס ואמאי הא אמר ר"י בפ"ח דב"ק (דף פז) סומ' פטור מכל המצות.

ותי' מדרבנן סימא חייב במצות אפי' נסתמה משנולד שלא יראה כנכרי. ול"ד לנשים שפטורות ממ"ע שהז"ג אפי מדרבנן ש"ה דעדיין יש הרבה מצות שחייבות בהן אבל סומא אם נפטר אותו מבל המצות יהאי חשיב כנכרי.

ואע"ג דקטן אינו פורס הואיל והוי ב' דרבנן אפ"ה סומא שהוא ב' דרבנן מוציא אחרים כיון שהוא גדול ובר דעת עדין טפי מקטן ובסוף פ"ב הקשו התוס' דבפ"י דפסחי' (דף קי"ט) אמרינן דרב ששת ורב יוסף אמרי אגדתא בליל פסחים ומוציאין אחרי' משום דסברו מצה בזה"ז דרבנן ואמאי הא אינהו הוו ב' דרבנן דהא סומא פטור מלומר אגדה ומפקי אחרים דאינן אלא חד דרבנן ותי' דסומא עדיף מקטן שהרי נתחייב כבר מה"ת משא"כ קטן.

ולה"ט דסומא עדיף משום דנתחייב כבר אי נולד סומא דל"נ במצו' מה"ת מעולם אפי' מדרבנן אין מחויב דדמי לגמרי לקטן. ק"ל א"כ למה מפ' בגמ' דה"ט דר"י דכל שלא ראה מאורו' לא יפרוס משו' דל"ל הנאה ורבנן א"ל הנאה כר"י.

והשתא ל"ל לאוקמא בפלוגת' חדשה לימא דכ"ע ס"ל כר"י דסומא נמי א"ל הנאה מן המאור' אלא ר"י לטעמי' דפוטר סומא מכל המצות מה"ת. לפיכך א"מ דה"ל תרי דרבנן ודמי לקטן הואיל ולא נתחייב במצות מה"ת מעולם אבל ראה ונסתמא עדיף מקטן הואיל ונתחייב כבר אבל למאי דפי' התוספו' כאן דעדיפותא דסומא מקטן הואיל וגדול ובר דעת הוא א"כ אין לחלק בין סומא משנולד לראה ונסמא שניהם עדיפי מקטן מה"ט.

ומהשתא בע"כ הא דלא ראה מאורו' מימיו דלא יפרוס לר"י בע"כ ה"ט משו' דל"ל הנאה וקק"ל דלר"י דפוטר סומא מכל המצות היכא אפשר לחייבו מדרבנן דהא כל מילי דרבנן אסמכוהו על לאו דלא תסור א"נ אשאל אביך ויגדך כדאמרי' בפ"ב דשבת (ד' כ"ב) והא לא שייך אלא מאן דאיתא במצות מה"ת ומוזהר בלאו דלא תסור ובשאל אביך.

אבל מאן דפטור מכל מצות האמורות בתורה לא רמי חיוב' לשמוע דברי חכמים ותקנותיהן ולא רמי רחמנא אגודא דרבנן עלי' הואיל ואינו מצוה על עיקר ושורש דהני קראי גופייהו דנ"ל מהן דמצוה לשמוע לד"ח. ול"ד לקטן שחייב בחינוך מדרבנן דהתם לאו אקטן רמו אלא אאביו לחנכו במצות והאב מחויב לשמוע דברי חכמים.

מיהו למאי דפי' התו' עוד בשם הירושלמי דהאי דכל של"ר מאורת מימיו דקאמ' ר"י ל"מ מסומא ממש אלא מיירי שהי' כל ימיו בבית אפל ניחא. ולפי"ז נמי א"ש ה"ט דפי'

התו' בפ"ב אלא דעל פי' הירושלמי שדו התוס' נרגא שם בפ"ד דר"ה דבגמ' דידן ל"מ הכי אלא מיירי מס מא ממש מדמפרש בשמעתין טעמא דר"י משום דאינו נהנה מהמאורות ורבנן אית לי' הנאה כר"י שראה סומא ואבוקה בידו וכו' ובאדם שראה יפה אנא שנולד במערה ולא ראה מאורות מעולם ל"ש ה"ט.

ואפשר לומר דהא דר"י פוטר סומא מכל המצו' מה"ת אינו אלא ממצו' עשה דהוי בקום ועשה אבל מצות ל"ת חייב מה"ת א"כ חל עליו תקנת חכמי' שהרי מוזהר על לאו דלא תסור ובסוף פ"ב כתבתי מה שפי' התוס' שם דרשות יוכל להוציא בד חיוב דרבנן כמו קטן מברך לאביו ועולה למנין שבעה ומוציא אחרים י"ח במגילה לר"י.

אלמא ס"ל להתו' דהא דר"י מתיר במגיל' בקטן היינו משום דס"ל דרשות יוכל להוציא ב"ח דרבנן. ופירשתי שם הא דלא פליג ר"י אשוטה נמי ה"ט משום דשוטה הוי כמתעסק בעלמא ולא מהני אפי' באחרים עע"ג משא"כ בקטן דבאחרים עע"ג בר כוונה הוא.

ואע"ג דשוטה נמי יש לו מעשה כדמשמע לפום ריהטא בפ"ק דחולין גבי העלם חש"ו ה"ז בכי יותן אלמא בר כוונה דיינינן לי' ע"י מעשה דהיינו במפרש בהדי' שעושה לשם כך. מ"מ ה"ט דלא פליג ר"י אשוטה ובמפרש בהדי' שקורא לשמה.

י"ל ע"ד שפי' התוס' בשם הירושלמי דמקשה אהא דתנן בפ"ק דתרומות חש"ו שתרמו אין תרומתן תרומה ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן ומשני ונחשב לכם תרומתכם. את שכתב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ושאין כתוב בו מחשב' מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פי' כיון דעיקר תרומה במחשבה וחש"ו אין להם מחשבה אין מעשה מוכיח על מחשבתו.

וה"נ א"ל דס"ל לר"י הירהור כדיבור דמי וכיון דיוצא י"ח מגילה ע"י הירהור ומחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו וה"ל כמתעסק: מיהו ק"ל על דברי תוס' אלו אס"ד דס"ל לר"י דרשות מוציא ב"ח דרבנן הא אמרי' התם בפ"ב כולה ר"י היא וחסורי מחסרא וה"ק הכל כשירין לקרות את המגילה חוץ מחש"ו בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך וכו' שר"י מתיר בקטן ומשמע התם דהכי הוי מסקנא דשמעתין אלמא לר"י נמי רשות אינו מוציא ב"ח דרבנן לכ"ע.

ועק"ל דהא בתחילה רצו התו' להוכיח דסומא לר"י חייב מדרבנן מהא דפ"י דפסחי' דאמ' ראב"י סומא פטור מלומר הגדה ופריך מר"י ור"ש דהוי אמרי בל חד אגדתא בביתי' ומדמוציא אחרי' י"ח ש"מ דחייבין ומשני קסברי מצה בזה"ז דרבנן ש"מ דאינהו נמי מדרבנן חייבין ומסיימי ויש לדחות דרשות יכול להוציא ב"ח דרבנן וכו' הא ממסקנא

דהתם מוכח להיפוך דאההוא דמשני קסברי מצה בזה"ז דרבנן פריך והא כל דתקון רבנן כעין דאוריית' תיקון.
ומשמע וודאי לפי' התוס' דה"ק קסברי מצה בזה"ז דרבנן לפיכך סומא דרשות מוציא דרבנן ופריך והא כל דתקון וכו' פי' וכמו דאינו מוציא בשל תורה ה"נ בדרבנן אין מחויב א"מ אחרים י"ח. ומחמת קושי' זו מסיק דר"י ור"ש ל"ל דר"א דסומא פטור מלומר הגדה וש"מ לפי המסקנא דרשות א"מ בדרבנן.
ועוד דא"א לפרש כן דהא אהא דמשני קסבר מצה בזה"ז דרבנן פריך מכלל דראב"י ס"ל מצה בזה"ז דאורייתא והא היא דאמר מצה בזה"ז דרבנן קסבר כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ולר"י ור"ש נמי הא ודאי כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ואי הא דמשני קסברי מצה בזה"ז דרבנן ה"פ דרשות מוציא דרבנן היכא דייק מכלל דראב"י ס"ל מצה בזה"ז דאורייתא הא הוא לא איירי כלל בסומא להוציא אחרים י"ת ול"ק אלא דסומא עצמו פטור מ"מ מודה דמוציא אחרים כר"י ור"ש משום דמצה בזה"ז דרבנן ורשות מוציא דרבנן דהא האי שנויא גופא דקסבר מצה בזה"ז דרבנן לפי' התוס' הוא הולך עד"ז.
ומ"מ נ"מ בדר"א דסומא עצמו פטור מלומר הגדה והא ל"ל דהא דפריך לר"י ור"ש הא ודאי דכל דתיקון היינו לת"ק דר"י דרשות א"מ ב"ח דרבנן במגילה דא"כ לא היה פריך בפשיטות כ"כ הא ודאי דכל דתקון רבנן כיון דר"י ל"ל האי סברא. ומפי' רשב"ם נרא' שמפ' בענין אחר דהא משני קסבר מצה בז"הז דרבנן היינו דהא דסומא פטור מלומר הגדה הוא בזמן הבית דווקא אבל בזה"ז חייב מדרבנן שהרי אההוא דקאמר דכל דתיקון רבנן וכו' פי' כיון דבזמן שבה"מ קיים פטור השתא נמי פטור ואינו מוציא אחרי' ידי חובתם משמע דמפרש הא דמשני מצה בזה"ז דרבנן היינו בזה"ז סומא חייב מדרבנן אע"פ שבזמן הבית הי' פטור לגמרי אפי' מדרבנן.
ופי' תמוה הוא דמאי ס"ד לומר דבזמן הבית שהיו הכל חייבין מה"ת הי' סומא פטור מדרבנן ובזמן הזה דקיל דכל עצמו דהגדה לכל אינו אלא מדרבנן שיהא סומא מחייב מדרבנן אין זה אלא כעין יציבא בארעה וכו'. ואע"ג שבמסקנא לא קיימא הכא מ"מ הדבר תמוה שיטעה המתרץ בתחילה בזה.
אבל ל"נ לפרש האי שמעתא כפשוטה היא דלמאי דמשני בתחילה קסבר מצה בזה"ז דרבנן היינו לומר כיון דאינו אלא מדרבנן וסומא נמי חייב מדרבנן מש"ה מוציא אחרי' בזמן הזה דאתי דרבנן ומפיק דרבנן ופריך מכלל דר"א סבר מצה בזמן הזה כו' דמדאמר סומא פטור מן התור' אע"ג דבז"הז ליכא נ"מ בדבר אי הוי ס"ל מצה בזה"ז דרבנן דמ"מ

סומא נמי חייב מדרבנן ושוה לכל אדם ובע"כ ס"ל מצה בזה"ז דאורייתא והשת' איכא נ"מ בהא דסומא פטור מלומר הגדה מן התורה דאינו יכול להוציא אחרי' דלא אתא דרבנן ומפיק דאוריית' והא איהו אמר מצה בזמן הזה דרבנן א"כ סומא דרבנן מוציא אחרי' בז"הז דכולהו אינו אלא דרבנן דהא וודאי הא דאמ' סומא פטור מלומר הגד' בזמן הזה קאי ולד דו' קאמר ועד"ז פירש"י רפ"ק גבי ור"י אליבא דמאן ומשני כל תקון רבנן כו' פי' וכמו שסומא פטור בזמן הבית דהוי מצה מה"ת ה"נ בזמן הזה דמצה אינו אלא מדרבנן אפ"ה סומא פטור אפי' מדרבנן והדר פריך ור"י ור"ש הוא ודאי כל דתיקנו כו' וא"כ סומא אפ"ת דמצה בזמן הזה דרבנן א"י להוציא אחרי' כיון דהוא פטור אפי' מדרבנן אין רשות מוציא בר חיוב אפי' בדרבנן ומסיק דר"י ור"ש ל"ל להא דר"א ומכאן ראי' ברורה דרשו' אין יכול להוציא בר חיוב דרבנן שלא כדברי התו' והשתא למסקנא לר"א דס"ל דסומא פטור מלומר אגדה ל"ש בזמן הבית ל"ש בזמן הזה דס"ל לר"א דמצ' בזה"ז דרבנן אפ"ה סומא פטור כעין בשל תורה.

וע"ד שפי' הרשב"ם התם והא כל דתיקן וכו' וכיון שבזמן בה"מ פטיר השת' נמי פטור וא"מ אחרים. והכי מסתבר דאין סברא אדר"י לומר דאע"ג דסומא פטור מה"ת אפ"ה מדרבנן חייב דהא נשים דמה"ת פטורי' מכל מ"ע שהזמ"ג ואפ"ה לא גזרו רבנן לחייבן כ"ש על סומא דאינו פטור לראב"י אלא ממצה ואגדה לחוד דבע"כ לא ס"ל לר"א כר"י דסומא פטור מכל המצות דא"כ קרא לפטרו מאגדה ל"ל וא"כ אינו בדין לחייבו מדרבנן.

ול"ד לסומא אליבא דר"י דחייב מדרבנן דש"ה דכיון דפטור מכל המצות מה"ת חייבוהו רבנן שלא יראה לגמרי כנכרי כדפי' התוס': פוחח פירש"י במס' סופרים מפ' כל שכרעיו נראין והתוס' פי' זה אותו שלובש בגדים קרועי'. וק"ל על פירש"י דבגמ' משמע דפוחח אסור משו' לא יראה בך ערות דבר גבי בעיא דקטן פוחח לפירש"י ובכרעיו נראין מאי ערות דבר איכא ובגמ' אפרש להההיא בבא: סומא פורס ע"ש ומתרגם.

ק"ל אמאי שייר לעובר לפני התיבה בסומא מה דינו כדתני להו גבי פוחח וקטן דבשלמא קורא בתורה שייר דמילתא דפשיטא היא דא"ק כיון דאינו רוא' בס"ת וכן נושא כפיו לא פסיקא לי' כדאמר לקמן סומא בא' מעיניו לא ישא את כפיו ואם הי' דש בעירו מותר וה"ה לסומא בב' עיניו בדש בעירו מותר וכמ"ש שם.

אבל אמאי לא תנא דין עובר לפני התיבה דש"ד ואי משום דמילתא דפשיטא היא דעובר מש"ה לא תני לה הא קתני מתרגם אע"ג דמילתא דפשיט' היא ואמאי לא תנא נמי לעובר: כל שלא ראה מאורו' מימיו לא יפרוס. טעמא דר"י מפני דל"ל הנא' מן המאורות.

ק"ל לה"ט אפי' בראה כבר אם השת' אינו רואה אמאי מברך דמאי אהני מה שראה כבר דהא כיון שאנו מברכי' בכל יום ויום על המאורות ש"מ דעל הנאות המאורות של אותו יום ושעה מברכי' והאי כיון דהשתא הוא סומא ולית לי' הנאה בשעתי' אמאי מברך מיהו מצינו כה"גבפ"ד דמנחו' (דף מ') תניא ר' מאיר אומר חייב אדם לברך ג' ברכות בכל יום שלא עשני עובד כוכבים ומזלות שלא עשני עבד שלא עשני אשה והא ברכות הללו המה על חסדי המקו' על בר ישראל בשעת הלידה שנברא איש ישראלי ואין ראויין לברכם אלא על החסד שבשעת הלידה וכיון שנולד זכר וישראלי שוב א"א להשתנו' לעובד כוכבים ומזלות עבד ואשה ואין מקו' לברך ברכות הללו בכ"י אפ"ה כיון דרמי חיובא של ברכות הללו עליו פעם אחת לברך על חסדי המקום שבתחילת ברייתו רמו רבנן חיובא עליו לברך בכל יום.

ה"נ כיון דראה מאורות מימיו ורמי עלי' חיוב ברכת מאור פ"א באותו שעה שנהנה מהשת' לא פקע. ואע"פ שהשתא הוא סומא ונ"ל הנאה אפ"ה מברך.

מ"מ לא דמי כל כך דש"ה דחסדי המקום שהוא זכר ישראלי של פעם אחת של שעת יצירתו גרם לו מ"מ על החסד של שעה גרם לו שנהנה ממנו לעולם בכל עת ושעה לפיכך יש מקום לברכות הללו בכל יום שהרי אכתי לא חלף ועבר הנאה זו שע"י עשיי' של שעת לידה ועדיין נהנה ממנו אבל בראה מאורו' כבר ועכשיו אינו רואה כיון דלר"י ל"ל הנאה מיני' מה מקו' לברכה זו ומה טיבה לברך השתא על הנאה שעברה כבר כיון דאין לו הנאה השתא בשעתי' בשעת ברכה והא על הנאה שעבר כבר בירך עלי' בשעתה בשעת הנאה.

והשתא ל"ל לברוכי כיון דא"ל הנאה: ע"ב קטן פוחח מהו שיקרא בתורה פרש"י גדול פוחח הוא דאסו' משום לא יראה בך ערות דבר אבל קטן אינו מוזהר או דילמא לא פליג מתני' בין קטן לגדול וק"ל דאם איתא דטעמא דפוחח אינו קורא בתורה הוא משום ערות דבר אמאי פורם על שמע ומתרגם הא אסור משום ערות דבר: ועק"ל דאמאי מסיק דטעמא דקטן לא משום כבוד ציבור ת"ל דהאיך מניחין את הקטן לעשות איסור לא מיבעי למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו דאסיר להניח לקטן לקרות בתורה אפי' היכא דלא שייך כבוד ציבור אלא אפי' למ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו כדאמ' בספי"ג דיבמות (דף קי"א) מ"מ בידים לא כדאמר התם והאיך מניחן אותו לקרות בס"ת בציבור ברשות דהא אין אדם קורא בס"ת בציבור עד שאומרים לו קרא שאין אדם מבזבז לו כדתני' בתוספתא שהביאו המפ'.

ועוד נהי שהקטן אינו מוזהר על לאו דערות דבר מ"מ הציבור שבבה"כ א"א שלא יראו ערותו בשעה שקורא בתורה מיהו בהא י"ל דלדברי המפ' דבקטן שאינו ראוי לביאה לא מקרי ערוה י"ל דהאי קטן פוחח מיירי באינו ראוי לביאה דהיינו שאינו בן ט' שנים ויום א' לפיכך לא אסור לי' אלא משום כבוד ציבור אבל משום ערות דבר ל"ל בי' אבל קושיא א' ודאי קשה דגדול אמאי פורס ע"ש ומתרגם הלכך נ"ל דודאי בפוחח ליכא משו' לא יראה בך ערות דבר אפי' לפי' התו' דפוחח היינו שלובש בגדים קרועי': מ"מ ודאי מיירי בערותו מכוסה וה"ט דא"ק בתורה משום כבוד וכדפי' רש"י גופא במתני' ומבע"ל בקטן דאיכא למימר דאינו מוזהר על כבוד ציבור והא דקא' ותבעי לך ערום היינו דמ"מ ערותו מכוסה ומהתימא על פי' רש"י שתלה טעמא דפוחח משום לא יראה בך ערות דבר ובמתני' פי' משום כבוד ציבור: כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו מה"ת בעל מום נושא ומדרבנן גזרו דלא וה"ט מפני שהעם מסתכלין בו תדע דהא בגמ' אמרינן מומין דאמ' בפניו ידיו ורגליו ואי מה"ת שאר מומין נמי לא ועוד דאמ' סומא בא' מעיניו לא ישא את כפיו ואם הי' דש בעירו מותר והא סימא באחת מעיניו נמי בעל מום הוא ואי מה"ת בעל מום לא כי דש בעירו מה הוי אלא ש"מ מדרבנן הוא מפני שהעם מסתכלין בו וכי דש בעירו תו לא מסתכלין בו והכי אמרינן להדיא בפ"ז דתענית (דף כו) אקרא דלשרת ולברך בשמו וכו' דאסמכתא נינהו ומה דק"ל מהא על פ"ז דסוטה (דף לח) וסוגי' כה תברכו בעמיד' יתבאר בחי' שם: מפני שהעם מסתכלין בו פי' רש"י ואמ' בחגיגה המסתכלין בכהני' בשעה שנושאין כפיהן עיניו כהות לפי שהשכינה שורה על ידיהן.
וק"ל הא בגמ' אמר מומין שאמ' בפניו ידיו ורגליו ולה"ט אם יש מומין ברגליו אמאי אינו נושא כפיו. ושמא י"ל אגב שמסתכלין במומין שברגליו אתו לאסתכולי נמי בידו ששם איכא שריי' שכינה.
מיהו התוס' שם בפ"ב דחגיגה הקשו על פרש"י דהא מסיק התם דוקא בזמן שבה"מ קיים שהי' מברכין בשם המפורש והכא בגבולין איירי מדפריך מהאי דהוי בשבבותי' דר"ה ור"י ופי' דאף בגבולין אסור משום היסח הדעת והכי מפ' בירו' הדא אמ' שאסור להסתכל בכהני' בשעה שה' מברכין את העם א' ר' חגא כלום אמ' אלא משום היסח הדעת אני מסתכל ולא מסחינא דעתאי.
ונ"ל דרש"י יפה כיון משום דק"ל אמאי לא תנן במתני' אלא כהן שיש בידיו מומין. והא בברייתא בגמ' תני דאפי' בפניו ורגליו נמי לא ישא את כפיו ואמאי שיירו במתני' לפניו ורגליו א"ו מתני' מיירי במקדש מפני שהשכינה שורה על ידיהן ולה"ט ליכא קפידא

אלא במומין שבידיו לחוד אבל לא בפניו ורגליו וכ"ת מ"מ אכתי ת"ל דאפי' במקדש בפניו ורגליו נמי לא מפני שמסתכלין בו ואיכא היסח הדעת.
י"ל דנ"מ אפי' אי נושא כפיו בציבור שכולן זריזין וחכמים כר' חגי דאע"ג דמסתכלין אין מסיחין דעתן מ"מ אסור במומין שבידו במקדש משום דאפי' זריזין איכא למיחש דילמא מסתכלין בו ונהי דלהיסח הדעת בזריזין ליכא. משום איסור הסתכלות בשכינה איכא ותנא דידן מילתא דפסיקא נקט דבידיו במקדש בכל גונא אסור אפי' בזריזין אבל בפניו ורגליו בזריזין ליתא.
ולמאי דפי' לפי' רש"י ליתא למה דפי' בתחילה דאגב שמסתכלין במומין שברגליו אתא לאיסתכלו בידיו. א"ו ל"ח לה דמה"ט לא תנן אלא בכהן שיש בידיו מומין לחוד וכדפי'.
שוב ראיתי בפי' רש"י שבגמ' פניו ידיו ורגליו הנושא את כפיו חולץ מנעליו ואם יש בי מום מסתכלין בו ומתוך כך רואין את ידיו והיינו כדפי' בתחילה. ומ"מ אע"פי דרש"י לא כיון לזה הדבר נכון בעצמו מדשייר למומין דפניו ורגליו במתני' ש"מ כדפי': מומין שאמרו בפניו ידיו ורגליו.
משום דהנושא את כפיו חולץ מנעליו וכדפי'. ק"ל הא בפ"ז דסוטה (דף מ) אמר אין הכהני' רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן ומתקנת ריב"ז הוא רב אשי טעמ' שמא נפסק' רצועה בסנדלו והדר אזיל למיקטרי'.
ואמרי בן גרושה ובן חלוצה הוא כלומ' כיון שאין נושא את כפיו יוציאו עליו לעז שהוא חלל וכיון דטעמ' דתקנתן דחליצו' סנדל לנשיא' כפים הוא מטעמ' דשמא נפסק' הרצוע' ומימנע מנשיאות כפים ויוציאו עליו לעז חלל. א"כ בישנו מומין ברגליו אמאי אינו נושא כפיו מפני תקנה זו דחליצת מנעל שיסתכלו בו הא השתא כ"ש שיוציאו עליו לעז חלל כיון דאינו נ"כ כלל לעולם.
ומוטב שישא כפיו במנעליו דהא רוב פעמים לא שכיח פסיקות רצועה וליכא לעז ואף אם יתרמי לו פסיקת רצועה ויבא לידי לעז. הא השתא כשאינו נושא כפיו כלל איכא יותר חששא דלעז וה"ל כלפי לייא.
שביטלו נשיאת כפים וודאי דאיכא לעז ודאי מפני ספק דילמא אתא לידי ביטול נשיאת כפים וספק לעז מיהו התם רצו רבנן להוכיח מהא תקנה דחליצת סנדל לדוכן דלעולם יהי' אימת ציבור עליך דקס"ד דמפני כבוד ציבור תיקנו כן. והא למעל' מהא הוכיחו הא מכהני' בשעת נשיאות כפים דפניהם כלפי העם וכו' ועוד הוכיתו מדאמ' דוד שמעוני אחיי ורבנן רצו להוכיח נמי מהא ודחי לה ר"א מה"ט דחששו לפסיקות רצועה כלומר מהא ליכא להוכיח אימת ציבור מ"מ אמת הוא ה"ט דאימות ציבור דהא כבר הוכיחו

הא מכהני' ודוד וא"כ מומין שברגלו מעכבין מנשיאות כפיו דהיכי לעבד ישא כפיו במנעלים איכא משום כבוד ציבור ואי בלא מנעלים מסתכלין בו הלכך לא אפשר.
אבל מ"מ למאי דדחי ר"א קשה דודאי טעמ' דמשום כבוד ציבור הוי הא תקנתא דאם לא כן תקשה מ"ט מומין שברגליו מעכבין לנשיאות כפים וכמ"ש ובדוחק י"ל דמשום לא פלוג השוו חכמי' את מידותיהן וכמו שכל הכהנים אינן נושאין כפיהם בסנדליהן משום חששא שמא נפסקה הרצועה. ואתי לידי לעז.
ה"נ לבעל מום ברגליו לא התירו לישא כפיו בסנדלו. אע"ג דכשאינו נושא כפיו כ"ש דאיכא לעז ודאי לא פליג ומיהו אף ר"א לא אמ' אנא לדיחוי בעלמא דמהא ליכא למשמע מיני' לאימת ציבור אבל לפי האמת דעיקר הטעם משום אימות ציבור ניחא.
וא"צ למדחיק כלל ובודאי מפני כבוד ציבור בטלו לחששא דלעז ודאי מזה שיש מומין ברגליו ואע"ג דזה הוי היפוך סברת ר"א דלא (שיש) [צ"ל חיישן] לכבוד ציבור כלל וחיישן אפילו לספק לעז דילמא נפסקה הרצועה. מ"מ לפי האמת דחיישינן לכבוד ציבור חמיר לן כבודם אפי' מלעז וודאי הלכך בעל מום ברגליו אינו נשיאת כפיו בסנדלו מפני כבוד ציבור אע"ג דאיכא לעז וודאי דאף ר"א לא אמר אלא לדיחוי בעלמא וכמ"ש: חיפני ובישני לא ישא כפיו וטעמא מפני שקורין לאלפין עינין כדמסיק ופירש"י אם הי' עושין ברכת כהנים היו אומרין יאר יער ה' פניו ולשון קללה הוא כו' משמע דאי לאו ה"ט שמהפכין הברכ' לקלל' היו נושאין כפיה'.
וק"ל ותיפוק לי' משו' שפוגמין ברכתן ואומרין תיב' אחרת שלא ככתוב שהרי אהא דתנא אין מורידין לפני התיבה וכו' מפני שקורין לאלפין עיינין פירש"י ופוגמין תפילתן וה"נ ח"ל דפוגמין ברכתן וי"ל דאי לאו משום דעי"ד חילוף אלפין לעיינין מתהפכין מברכה לקללה לא הי' קפידא משום פגם הברכ' דהא לענין תפילה נמי לא קפיד תנא אלא להורידן לפני התיבה והיינו להוציא אחרים י"ח.
וה"ט כיון דאפשר להוריד מן הקורין כהוגן ל"ל להוריד מן המחליפין וקורין אבל בפ"ע להוציאו את עצמן גופי' ש"ד וא"ל להדר להוציאן אחד מן הקורין כהוגן. וה"ג גבי ברכות כהנים אי לאו טעמא דמהפכין הברכה לקללה היו נ"כ דלא דמי למוציא אחרים אלא למוציא א"ע אבל כיון דאיכא היפוך ברכה לקללה לא ישא את כפיו: סומא באחד מעיניו כו' ואם היה דש בעירו מותר.
נ"ל לאו דווקא סומא באחד מעיניו דהכי נמי אפילו סומא בשתי עיניו אם דש בעירו מותר ומשום רבותא דרישא נקט סומא באחד מעיניו. דאפ"ה לא ישא את כפיו וה"ה לכל המומין בדש בעירו מותר.

מיהו הנ"מ במומין שבפניו וידיו כיון שהן מומין במקום גלוי ודש בעירו ורגילין לראות את המומין תו לא מסתכלין בו בשע' נ"כ אבל במומין שברגליו לא דכיון שמומיאלו הן במקום סתר כי דש בעירו מאי הוי מ"מ לא דשין ורגילין בראיית מומיו כיון שהן במקו' סתר והיינו דלא אמרו דמותר בדש בעירו אלא גבי זבלגן וסומא ושהן במקום גלוי: תנא אם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר כלומר דתו לא תמי' אינשי ולא מסתכלין בי' ומ"מ בדש בעירו ואין רוב מלאכתן בכך נמי ש"ד: אף בלבנים לא יעבור וכו'.

אף יחף לא יעבור הרמב"ם (בפ"י מה"ת) פי' אף בלבנים לא יעבור באותו תפלה דווקא ופי' הרי"בש בתשובה (סי' לח) כיון דאין זה אלא לחששא בעלמא שמא מינות נזרקה בו כדמפ' בגמ' די לו אם נחוש לשעתו אבל לא שנחזיקו למין לעולם ובתפי' שלא ראינו שהקפידו. וק"ל דהא תני' בספ"ב דחולין (דף מא) ובשוק לא יעשה כן פי' לשחוט לתוך הגומא משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו.

ופי' הרמב"ם (בפ"ב מה"ש) שאם שחט בגומא בשוק אסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא ומדלא פי' שאותו שחיטה לבד אסורה כמו שפי' כאן גבי תפילה משמע מחמת חששא שמא מין הוא כל השחיטו' שישחוט אסור לעולם עד שיבדקו אחריו להוציאו מספק מין. ובהכי נ"ל מה שהק' הרשב"א בת"ה עליו דאם איתא דשחיטתו פסול בדעבד כיון דתנא לעיל מיני' השוחט לנכרי שחיטתו פסולה וקתני בסיפא השוחט לשם עולה שחיטתו פסולה ותנא הא אם איתי' דשחיטתו פסולה היכי לא תנא בהא גמי שחיטתו פסולה $$ציור בספר$$ ולמאי דפי' לק"מ דבהני לא נפסול אלא אותו שחיטה בלבד ששחט לנכרי או לשם עולה משום דהבהמה של נכרי מהני מחשבות עוכמ"ז שסתמא לכומ"ז להאי תנא לפוסלו כדמפ' התם אבל שאר שחיטות להבא שלא לנכרי או לשם עולה ודאי כשירין אבל בהא חששא שמא מין הוא נפסל גברא מתורת שחיטה לעולם הלכך בשחט בשוק בגומא כיון דזה מחוקו' המינין ומספקינן להאי שוחט לספק מין שחיטתו פסולה לעול' כשחיטת מין.

ומש"ה לא תנא בהא שחיטתו פסולה כדתנא בהני משום דלא דמי להני דאינן פסולין אלא לאותו שחיט בלבד ואלו האי כל שחיטתו לעולם פסולה עד שיבדוק ואי הוי תנא שחיטתו פסולה בהדי היך ה"א דאין פסול' אלא לאותו שחיטה בלבד דומיא דהני ועוד כיון שמחזיקן אותו בספק מין פשיטא דשחיטתו פסולה לעוצ' מספק דהא שחיטת מין פסולה מה"ת ול"צ למיתני וש"מ מהא דלא תנא שחיטתו פסולה כמו גבי אינך דמחמת ספק מין שחיטתו פסולה לעול'.

והשתא תקשה מ"ש הכא דמשום ספק מין אינו פסול אלא לענין אותו תפילה בלבד ושמא י"ל דש"ה דפסלינן שחיטתו לעול' מספק מין דהא ליכא למימ' העמד גברא בחזקת כשרות ואל תפסלנו מספק. אדרבה העמד בהמה בחזקת איסור דקיימ"ל בהמה בחיי בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה כדאמ' בפ"ק דחולין משא"כ הכא גבי תפילה מדינא אין לספק שמא מין הוא דהעמדנו בחזקת כשרות ואין לפוסלו מספק ואינו אלא חומרא בעלמא ודי להחמיר באותו תפילה אבל לא להבא ועוד דהתם אם מין הוא שחיטתו אסורה מה"ת לפיכך חששו לספיקו כדין ספיקא דאוריית' דאזלינן לחומרא אבל הכא חששא דרבנן הוא ספיקו לקולא ודי להחמיר באותו תפילה לבד מיהו רש"י פי' התם צריך בדיקה אחריו שמא מין הוא לע"ז ויבדלו מפיתו ומיינו משמע דבדיקה זו לפוסלו הוי אבל כל זמן שלא בדקוהו לא חיישינן לה ואף שחיטה זו עצמה ששחט בגומא ובשוק כשירה כ"ז שלא נתברר שהוא מין ולפ"ז ק"ל מ"ש הכא דמשום חששא דמינות פסלינן לעבור לפני התיבה ובין שהפרש פסול לאותו תפילה או לעולם והתם ל"ח כלל ואפילו לאותו שחיטה ואע"ג דשחיטה חמירא מהא דתפילה מה"ט דפי' ובגמ' אפרש עוד: העושה תפילתו עגולה סכנה פי' רש"י סכנה שלא תיכנס בראשו.

והתוס' בשם ר"ת פי' בשעת סכנה יכול להסתכן בהן ולא תגין עליו המצוה ולא יעשה לו נס כמו אלישע בעל כנפים וק"ל לפי' ר"ת דמאי איריא עגולה בכל שעושה שלא כמצותן לא תגין עליו כיון שהן פסולין ואין כאן מצוה ועוד מה איריא תפילין כל מצות נמי בעשה שלא כמצותן אין מגינין עליו ועוד הא מילתא דפשיטא היא דשלא כמצותן אין מגינין כיון דאין כאן מצוה כלל וביותר אני תמה על ר"ת שהחליף שיטתו דבפ"ג דמנחות (דף לב) תניא גבי מזוזה תלה אות' במקל או שהניחו אחורי הדלת סכנה ואין בו מצוה וכתבו התוספות פ"ה כיון דעשה שלא כמצותו אין הבית משתמר מפני המזיקין וק"ל לר"ת דא"כ ה"ל למימר הכי בכל העושה שלא כמצותו ופי' ר"ת דתל' במקל נוקף ראשו ולאו אדעתי' וכן אחורי הדלת רגילה להיות בולטת ומכה בה ראשו.

והשתא מה שהק' התם לפירש"י הא גופי' תקשה לפירושו דהכא וגם אותו ענין של סכנה דפי' התם כה"ג ה"ל לפרש הכא וע"ד פירש"י הכא. מיהו לרש"י י"ל דלא החליף שיטתו והא דנא פי' סכנה דהתם כפי' ר"ת וע"ד שפי' סכנה דהכא גבי תפילה עגולה די"ל דסכנת מזיקין פשיטא לי' יותר דסכנה ברורה היא כיון דליכא מז זה בבית ע"כ שעירים ירקדו שם משא"כ נקוף ראשו דנא פשיטא לי' כולי האי ומצינו שהקפידו חכמים על סכנת מזיקין ושמירה בבית היא עי"ד מזוזה כדאמ' בפ"ג דמנחות (דף לג) מצוה להניחו בטפח הסמוך לרה"ר מ"ט רב חנינא מסורא אמר כי היכי דתנטרי' כלומר את כל הבית

מן המזיקין ואמרינן התם שלא כמדת הקב"ה כו' עבדיו יושבין מבפנים והוא משמר מבחוץ עי"ד מזוזה והנכון דסכנה דהכא גבי תפילין הוא ע"ד פירש"י דעל פי' ר"ת קשה כמ"ש וסכנה דהתם הוא כפי' ר"ת דאלו לפירש"י קשה קו' התוס' דהתם.
והשתא סכנה דתפילין ומזוזה הכל ע"ד אחד וענין אחד: ציפן זהב ונתנן על בית אונקלי וכו' פירש"י ואנן בעינן לך לאות ולא לאחרים לאות ובציפן זהב נמי כתיב למען תהי' תורת ה' בפיך שיהי' הכל מן בהמה טהורה דמשמע דמשום והיו לך לאות פסלו בנתן באונקלי בחוץ דלא לאחרים לאות מעכבין בדעבד.
וק"ל דאמרינן התם ר"א הוי יתיב (נמי) [צ"ל קמי] דאמימר הוי ציירא בידי' וקא מתחזין תפילין אמר לא סבר מר לך לאות ולא לאחרים לאות א"ל במקום לך לאות אתמר ופירש"י מקום שרוב בני אדם אינו נראה לאחרים דהיינו קיבורת ולעולם אם נקרע שרי. וא"כ כיון דלא קפיד אלא על חקים לך לאות כמו שבנקרע שרי ה"ה במונח על בגדו נמי כיון דמונחין במקום לך לאות.
ול"ל דהאי דרך חיצונים לאו משום דאינו מקיים מצות תפילין בהכי אלא משום כיון דמניח על בגדו מבחוץ גלי דעתי' דאינו מאמין במדרש חכמים שדורשין דא"צ להניח תפילין בגלוי ומפרש לאות בכל ענין ואפי' לאחרים דהיינו שיניחנו בגלוי שנראה לכל לפיכך מניחו מבחוץ על בגדו. הא ליתא דהא תנא לי' בחדא בבא עם ציפן זהב והתם ודאי לא יצא ידי חובת תפילין דהא בעינן מן המותר בפיך ה"נ באונקלי אינו יוצא י"ח תפילין ואמאי הא אין בזה קפידא לעיקר מצות תפילין אלא במקום לך לאות וכדפי' והיה נ"ל לפרש דמשום חציצה נגעו בה דרחמנא אמר על ידך ולא שיהי' הבגד חוצץ בין יד לתפילין כדמשמע לכאורה בפ"ב דזבחים (דף י"ט) דקאמר כהנים אסורין להניח תפילין של יד בשעת עבודה משום שחוצץ בין ידו לכתונת ואם אפשר להניחן על הכתונת היו מותרין להניח של יד בשעה עבודה על הכתונת של בגדי כהונה שוב ראיתי להרשב"א בתשובה שפלפל בהא אי הבגד חוצץ בין יד לתפילין: מ"ט חיישינן שמא מינות נזרקה בו.
פירש"י המינין עע"ז מקפידין בכך. והר"ן הוסיף כיון שאין דרכן של ישראל להקפיד בהם חיישינן שמא הירהורין של שטות עלה בלבו ונזרקה בו מינות וי"ל שהרמב"ם שאינו פוסלו אלא לאותו תפלה מפרש כפי' זה וכיון שאין זה חוק מינות אלא מפני חשש רחוק שמקפיד במה שאין דרך להקפיד די לפוסלו באותו תפילה ולא להבא.
והשתא ניחא דלא דמו להא דשוחט בגומא דאפי' להבא חוששין לדברי הרמב"ם דשאני התם דה"ל חוק מינין ודאי וה"ל חשש גמור שמא מין הוא לפיכך אף להבא חוששין לו

מ"מ פירש"י נ"ל עיקר דאי ה"ט משום שמקפיד במה דאין דרך להקפיד הוא הא לה"ט ודאי צבועין וסנדל לאו דווקא. וה"ה אם מקפיד בשאר דברים שאין דרך להקפיד והני לדוגמא בעלמא נקט לה א"כ ל"ל למיתני תרתי ליתני חדא או צבועין או סנדל א"נ ליתני סתמא המקפיד שלא לעבור לפני התיבה במה שאין דרך להקפיד לא יעבור כלל.
אלא ע"כ דהני דווקא משום שדרכן של מינין להקפיד בכך לפיכך חוששין באלו שמא מינות נזרקה בו אבל מקפיד במה שאין דרך להקפיד לית לן בה גם הראב"ד בהשגות פי' אנו אומרין מפני חשש מינות ולא באותו תפילה ולא בתפילה אחרת:

דף כה

ע"א האומר יברכוך טובים הרי זה דרך מינות.
פירש"י שאינו כולל רשעים בשבחו של מקום והר"ז פי' באותו זמן היו מינין מאמינין ב' רשויות אחד מיטב ואחד מריע. והאומר יברכך טובים כלומר אותם שאתה מיטב להן הרי זה דרך מינות שנראה מדבריו שאינו אלוה אלא להם וק"ל על פירש זה הא אומר מודים מודים מפרש בגמ' דה"ט דמשתקין אותו משום דמיחזי כב' רשיות ואי טעמא דיברכך טובים נמי מש"ה למה הפסיק ביניהם בהאי בבא דעל קן ציפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך דטעמא לאו מש"ה הוא כדמפ' בגמ' ואי משום דמודים מודים משתיקין אותו כהני מ"מ האי בבא דמשתיקין אותו הוה לי' להתחיל בהא דמודים מודים.
א"נ בתר מודים בסמוך ה"ל למיתני להא דיברכך טובים ה"ז דרך מינות למיסמכינהו אהדדי כיון דתרווייהו בני חדא בוקתא נינהו וכה"ג מדייק הגמ' בכמה מקומות וכמו שכתבתי לעיל גבי אין נושאין כפים פחות מעשרה ור"י פי' בספ"ה דברכות טובים אותן שהשפעת להן טובה והן שבעי' מלשון ונשבע לחם ונהי' טובים וזה דרך מינות דמשמע מפני שאמר' הורה ואכלת ושבעת וברכת שהשבעים יש להן לברך ולא האחרים.
וק"ל א"כ היינו ועל טוב זכר שמך דתני ותרתי למה לי ועוד אחאי בהא תנא דה"ז דרך מינות ובהא משתיקין אותו ואפי' אם תדחוק לומר דיש קצת חילוק ביניהם מ"מ ה"ל למיתנינהו גבי אהדדי כיון דענין אחד הן ולא להפסיק ביניהם בהא דקן ציפור: המכנה בעריות הרמב"ם פי' בפי' המשנה הוא שיכנה וישים כינוי הנסתר במקום כינוי הנוכח ויאמר במקום אביך ואמך ואחותך אביו ואמו ואחותו וא"י מהו זה אע"ג דנסתר במקום נוכח כינוימיקרי כדאמר' בספ"ו דשבועות (דף צ"ו) גבי יתיב רב כהנא קמי' דר"ג וקאמר גם אל יתצך לנצח א"ל כנה וגם גבי מתניתן דהתם א"ל רב כה"ג מ"מ אמתניתן מפרש

הגמ' בענין אחר תני ר"י קלון אביו וקלון אמו ועוד אטו בשופטני עסקינן דמכנה שלא לצורך מנוכח לנסתר הא אין כאן שום קללה: האומר מזרעיך וכו' משתיקין אותו בנזיפה. פירש"י שעוקר הכתוב ממשמעו ונותן כרת לבא על הנכרית במזיד וכו'. וק"ל דא"כ מ"ש דהכא תנא משתיקין אותו בנזיפה ובריש גבי מכנה בעריות קתני משתיקין אותו סתמא הא אשת אב נמי במזיד בסקילה בהתראה ובלא התראה בכרת ובשוגג בחטאת וכשמכנה קלון אביו וקלון אמו נותן אלו עונשין על קלון ועוקר הכתוב ממשמעו: על טוב אין ועל רע לא.

והא תנן חייב אדם לברך וכו': קק"ל דמרישא דבפ"ק דברכות (דף ט') ה"ל למיפרך דתנן על גשמים ועל בשורות טובות אומר הטוב ומטיב. ועל שמועות רעות.

אומר ברוך דיין אמת. ותנן מברך על הרעה מעין הטובה.

והא דחייב אדם לברך דמייתי סיפא דההיא היא ואמר' בגמ' שם לא נצרכה אלא לקבלינהו בשמחה. וצ"ל דלאלומ' למילתא מייתי לה לסיפא כלומר דמדאמר מעל טוב יזכר שמך דמשמע על רע לגמרי לא מזכירין שמו ואנן תנן חייב אדם לברך על הרעה וכו' דל"מ דמברכין על הרעה.

אלא אפי' צריך לברך עליו בלב שלם ובנפש חפיצה והא דאמרינן בב"ר ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה אמר ר"א לעולם אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אלא על הטובה ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא אלקים לילה אין כתיב כאן אלא ולחושך קרא לילה ובתוס' רפ"ק דתענית מביאין מן ההגדה עוד כמה מקומות שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אינו ענין לכאן: מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית.

נ"ל דהכי פי' דוודאי האי מ"ד נמי ס"ל שאין טעם קן ציפור משום רחמים אלא גזירות המלך לחוד הוא. מיהו ס"ל מש"ה לחוד לא היו משתיקין לי' על שטעה ועשה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינו כן אלא מש"ה משתיקין אותו מפני שעי"ד טעותו מטיל נמי קנאה במעשה בראשית ואידך ס"ל דמש"ה לחוד משתיקין אותו מפני שהוא עושה מדותיו של הק"בה רחמי' ואינן אלא גזירות ולקנאה לא חיישינן.

אבל אין לפרש דלמ"ד משום קנאה ס"ל דטעם קן ציפור באמת משום רחמים ואינן גזירות דא"כ האי טעמא דמטיל קנאה לאו מילתא היא ולא איכפת לן כיון דהתור' לא חששה לזה ואיהו קושט' קאמ' א"ו כדפי': אתה חסת על אותו ואת בנו בספ"ה דברכות (דף לה) ל"ג לה להאי דאותו ואת בנו וגם בהאי דנחית קמי' דר"ח מוסיף דברי שבח יותר שאמר מה שלא נזכר כאן: השתא הני תלתא וכו' ואתו כנה"ג ותקנינהו וכו' אין זה כיהודא ועוד לקרא משום דמהא דכתבה משה אין ראיי' לאמרו בזמן הזה כדא בפ"ז דיומא (דף ס"ט)

למה נקראו שמן אנשי כה"ג שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמי' אמר נכרים מרקדין בהיכלו אי' נוראתיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרי' משתעבדין בבניו אי' גבורתיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרי אדרבה זהו גבורתיו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראתיו שאלמלא מוראו של הקב"ה האיך אומה אחת יכולה להתקיימה בין האומות א"כ לירמיה ודניאל אין ראוי לומר עכשיו בזמן הגלו' גבור ונורא אלא דמה שאנו אומרין אאנשי כה"ג סמכין שאמרו אדרבה זהו גבורותיו ונוראותיו.

ומ"מ נקט נמי כתבה משה אע"ג דאינו ראיי' ממשה לזמן הגלו' אפ"ה נקט לי" לאשמועינן דיש לשבחים הללו עיקר ושורש בתורה שראויין לאומרן משא"כ באדיר וחזק. מיהו מדברי ר"ח משמע לפי המשל שמביא לאדם שהי' לו אלף וכו' דזה מחמת רוב גדולו' של ממה"מ הקב"ה.

א"א לספר אפי' במקצת שבחיו ואלו הא דירמי' ודניאל נראה להיפך דאין נראין גבורתו ונוראתו בגלות כדאמ' התם דמש"ה עיקר תקנתא דתיקן משה מתוך שידעו בהקב"ה שאמיתי הוא לא כיזבו בו אלא י"ל דאי לאו דאתו כנה"ג ותיקנו ממשה לא גמרינן דשאני משה דרב גובריי' נאה לספר בשבח ביותר משא"כ כל אדה ראוי לכך וכדאמ' בפ"ק דע"ז (דף ז') רא"א שואל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל רי"א יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו ואמרינן קאמפלגו כדדריש ר"ש לעול' יסדר אדם שבחיו של מקום ואח"כ יתפלל מנלן ממשה דכתיב ה' אלקים אתה החלות וכתיב בתרי' אעברה רי"ס ילפינן ממשה ור"א לא יליף ממשה שאני משה דרב גובריי' ופירש"י גדולות מעשיו וחכמתיו רבה ונאה לו לשבח ולהעדיף בשבחו של מ"ה אבל אינש בעלמ' מיחזי כיהורא.

וי"ל דע"כ ל"ג ר"י ממשה אלא משום דבהא דמסדר השבח ואח"כ יתפלל ל"ש לומר כל כך שאני משה דרב גובריי' דאין ענין רב גובריי' אם מקדים שבח לתפילה או תפילה לשבח כיון דמ"מ מסדר שניהם אין מעלות ר"ג מעלה ומוריד לענין הקדמה זה לזה ושפיר ילפינן ממשה אבל לענין להעדיף בשבח וודאי תלי' במעלות ר"ג כדאמ' לעיל רפ"ב (דף ט"ז) למי נאה למלל גבורות ה' לפי שיכול להשמיע כל תהילותיו דהיינו חכמים גדולים כדפי' שם ע"פ הירושלמי לפיכך מ"ל מכה"ג דתקנוהו.

ומ"מ מייתי לי' נמי ממשה לומר דיש לשבחי' הללו שורש ועיקר בתורה נמי וכדפי'. והשתא למאי דפי' דהא דאמר ואתו כה"ג ותקנינהו לא כדפירש"י בס' עזרא ועתה אלקי' האל הגדול הגבור והנורא דוודאי כה"ג שאני דר"ג ול"ג מנייהו אלא תיקנינהו בנוסח תפלת י"ח קאמר וכדאמר לעיל ק"ך זקני' ובהן כמה נביאי' תיקנו י"ח ברכו' על הסדר

והיינו לשון דתקנינהו דקאמר דמשמע דתקנה קבועה לדורות ואלו תפילה שבס' עזרא אינו נופל עליו לשון תקנה שלא היתה אלא לשעה ועוד האי שבס' עזרא לא אמרו אלא עזרא לחוד ובספ"ה דברכות (דף לג) אמ' ואתו כה"ג ותקנום בתפי' והיינו כדפי'.
ואע"פ שרש"י פי' התם נמי בתפלה כשהתפלל עזרא על מעל הגולה בס' עזרא הא דפי' נראה עיקר: אמר ר"ח הכל בידי שמים איני יודע מאי עניינו לשמעתין והא דקא' מכלל דיראה מלתא זוטרתא היא בספ"ה דברכות איתא לכולה שמעתין ומסיים בה והא' ר"ח משום רשב"י אין להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת ה' היא אוצרו ובפ"ב דשבת (דף לא) מייתי לה בדר"י משו' ר"א והכי גרס' התם אין להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנ' ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וכתיב ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה שכן בל' יווני קורין לאחת הן: מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם משים כבודו ק"ל הא אמ' בגמ' מעש' עגל הראשון וקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ניחוש לכבוד' של ישראל קמ"ל כ"ש דנ"ל דה"ל כפרה וה"נ מעשה ראובן יהי' מתרגם דנ"ל דה"ל כפרה.
מיהו למאי דפירשו התוס' בשם הירושלמי גבי מעשה עגל שני דלא מתו גם משום דאינו דומה גנאי של יחיד ביחיד או של ציבור בציבור לגנאי של יחיד בציבור ניחא דמעשה ראובן לא מתרגם רה"ל גנאי של יחיד בציבור אבל לרש"י דפי' הא דהשני אינו מתרגם מטעם אחר כמ"ש בגמרא קשה. וי"ל דראובן שאני ששב מחטאו ועשה תשובה כדאמ' במדרש וישב ראובן אל הבור היכן הי' עסוק בשקו ותעניתו הי' על אותו מעשה וכיון שעשה תשובה כהוגן נתכפר לו ותו לא צריך כפרה.
עי"ל משום דאמ' בספ"ה דשבת (דף נ"ה) דראובן לא חטא בבלהה אלא שבלבל יצועי אביו מעלה עליו הכתוב כאלו שכב עמה לפיכך חיישינן לכבודו ואע"ג דהא מ"מ חטא בבלבול יצועי אביו אפ"ה כיון דקרא כתיב וישכב את בלהה שהוא עון יותר גדול מבילבול חיישינן לכבודו שלא לגנותו בעון היותר גדול מאותו שעשה וכ"ש למ"ד התם שביקש לעשות ולא עשה דניחא ולק"מ והא דאמר בגמ' גבי מעשה תמר נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ניחוש לכבודו דיהודא קמ"ל שבחי' הוא דאודי לאי למימרא הא לאו הכי לא הי' מתרגם מפני כבודו דליתא דודאי נ"ל בכפרה.
אלא רבותא קא' דאפי' שבח איכא: ע"ב איזהו מעשה העגל השני מן ויאמר משה עד וירא משה. רש"י פי' במתניתן דהיינו טעמא דמעשה העגל השני לא מ' שלא יאמרו ממשות הי' בו מדאמר אהרן ויצא העגל הזה והקשו התוס' מדאמרינן בירושלמי דעד לשימצה בקמיהם הוא מעשה עגל השני והיינו סיפא דקרא (דוידר) [צ"ל דוירא] משה.

ולפי' רש"י לא הי' לו לומר אלא עד תחלת הפסוק ופירשו הם משו' כבודו של אהרן. וק"ל הא רש"י פירש יפה לשיטות גמ' דידן דקא' עד וירא משה ואלו חיישינן לכבודו של אהרן אין ראוי לתרגם גם פסוק זה שנאמ' כי פרעה אהרן ולא חיישינן לכבודו ול"ד למעשה ראובן דלא מתרגם כדפרישית במתניתן: שרי לי' לבזוייה בגימ"ל ושי"ן.

פי' רשי' בר גירת' זונה שמא סרייא שם מוסרח כך היא בתשובת הגאונים מותר לבזות אמו שילדתו והרי"ף פי' בן שפחה בן גויה מ"מ מדברי שניהם נלמד דמותר לבזות את אמו אעפ"י שהיא צנועה וכשירה ונ"ל דר' אשי לטעמי' אזיל דאמ' ריש פ"ז דסנהדרין (דף נ"ב) רמ"א מה ת"ל את אביה היא מחללת שאם היו נוהגין בו קודש נוהגין בו חול כבוד נוהגין בו בזיון אומ' ארור שזה ילד ארור שזה גידל ארור שיצא זה מחלציו ואמר עלה רב אשי כמאן קרינן רשיע' בר רשיע' אפי' לרשע בר צדיק כמאן כי האי תנא וכשם שמותר לבזות את אביו ה"ה נמי לאמו דמ"ש: מ"מ ק"ל דהא אמרינן התם בת כהן דבשריפה לר"י ארוסה ולא נשואה ונ"ל מבנין אב מה כשהוציא את בת ישראל מחנק לסקיל' ארוסה ולא נשואה ה"נ כשהוציא את בת כהן מחנק לשריפה ארוסה הוציא ולא נשואה ור"ע ורבנן נ"ל מגז"ש דאביה אביה דבזינתה עם זיקות הבעל הכתוב מדבר אלא דלר"ע בין ארוסה בין נשואה יצאה לשריפה משום דשריפה חמורה מסקילה ולרבנן נשואה ולא ארוסה משום דסקילה חמורה וקאמ' ור"י האי את אביה היא מחללת מאי דריש בי' מוקי לה לכי הא דר"מ דאמרן והא כיון דק"ל סקילה חמורה משריפה בע"כ ל"ל בנין אב דר"י דארוסה בשריפה ונ"ל מגז"ש דאת אביה דבזינתה עם זיקת הבעל הכתוב מדבר וליתא לדרשא דר"מ ואיך קרינן לרשיע' בר צדיק רשיע' בר רשיע'ומבזין נמי לאמו כדאמ' ר"א הכא.

ומיהו לפי' רש"י בסוגי' שלפני זה גבי ברייתא דכי תחל יכול אפי' חללה את השבת יש לישב זה מיהו יש לדקדק על פי' רש"י אין זה מקומו: פרק רביעי בני העיר שמכרו רחובה של וכו' שש מעלות של קדושה קא חשיב במשנתינו זו למעלה מזו רחוב בה"כ תיבה מטפחת ספרים תורה וק"ל הא איכא עוד מעלה דאמ' בגמ' (דף כ"ו) לרב פפי משמי' דרבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי ומב' רבנן לכי כנישתא אסור דבית המדרש קדיש טפי מבה"כ.

ור' פפא משמי' דרבא מתני איפכא דבה"כ קדיש טפי מבה"מ. מ"מ בין למר ובין למר בה"כ ובה"מ תרתי קדושות נינהו וה"ל ולמתנינהו בתרתי מעלות והכי הל"ל לר' פפי מכרו רחוב לוקחין בדמיה בה"כ בה"כ לוקחין בה"מ ולר' פפא הל"ל איפכא מרחוב בה"מ ומבה"מ בה"כ.

ומיהו י"ל דלר' פפא דאלימא לי' בה"כ מבה"מ מה"ט לא תני בה"מ בסדר מעלות משום דרחוב ובה"מ לדידי' שקולין הן ואם מכרו בה"מ אין לוקחין בדמיו רחוב. וכן מרחוב בה"מ דליכא עיולי ואינו מסדר מעלות דמשנתינו שהן זו למעלה מזו ולר' פפי דאלימא לי' בה"מ מבה"כ א"ל דמש"ה ל"ח לבה"מ בהדי מעלות דבה"מ ותיבה שקולין הן ולא מיתני לבה"מ לוקחין תיבה דהא בעינן עיולי ואין כאן עיולי: ספרים כלומר נביאים וכתובי' לוקחין תורה כך פי' רש"י ק"ל הא ודאי בין ספרים לתורה איכא מעלה ממוצעת ביניהן ומה נינהו חומשים ואלימא מספרים ומינחתא מתורה כדא' בגמ' (דף כז) גוללין ס"ת במטפחת חומשים וחומשים במטפחת נביאים וכתובים אבל לא נביאי' וכתובים במטפחת חומשים ולא חומשים במטפחת ס"ת והל"ל במתני' ספרי' לוקחין חומשים חומשים לוקחין תורה והרמב"ם נרא' שמפ' לספרי' דמתני' חומשי' שכן כתב (בפ"י מה"ת) מכרו מטפחת או תיק לוקחין בדמיו חומשין מכרו חומשים לוקחין בדמיו ס"ת. גם לפי' זה ק"ל הל"ל הא מעלה דנביאים וכתובים והל"ל מטפחת לוקחין נביאים וכתובים נביאים וכתובי' לוקחין חומשים. מיהו להאי פי' א"ל דמטפחת ס"ת ונביאי' וכתובים שקולין הן ואין לוקחין זה בדמיו של זה כיון דליכא עיולי אבל לפי' רש"י שפי' ספרים היינו נביאים וכתובים דאינהו מעולין ממטפחת הל"ל הא מעלה דחומשים בין ספרים לתורה מיהו גם לפי' הרמב"ם אינו ניחא כ"כ דלא מסתבר לומר דמטפחת ותיק שאין בה קדושה מצד עצמן ואינו אלא תשמישי קדושה כדתני לקמן אלו הן ת"ק דלוסקמי ספרי' תפילין ומזוזות ותיק של ס"ת וכו' יהיו שקולין לקדושת נביאים וכתובים שקדושתן מצד עצמן: אבל אם מכרו תורה וכו' פי' רש"י משום דמעלין בקודש ולא מורידין ומשמע מדפי' ה"ט לסיפא דמתני' דמכרו תורה לא יקחו ספרים ולא אריסא דמכרו רחוב לוקחין בדמיו בה"כ וכו' דמשמע לי' רישא לאו דוקא דבעי עיולי בקדושה יותר אלימא אבל בדכוותי' לא אלא הה"נ בדכוותי' כדקתני בסיפא אבל מכרו תור' לא יקחו ספרי' ספרי' לא יקחו מטפחת דהוי הורדה הא בדכוותי' ש"ד והא דתני רישא רחוב לוקחין בה"כ בה"כ לוקחין תיב' וכו' הה"נ מכרו רחוב לוקחין רחוב בה"כ בה"כ וכן כולן אלא איידי דתני סיפא תיבה לא יקחו בה"כ בה"כ לא יקחו דחוב וכן כולן נקט רישא איפכ' ואל תתמא דנקט ריש משו' סיפא הא אמר בפ"י דזבחים (דף צ"ח) אמ' במערבא תני רישא משום סיפא זה הוא מה שנ"ל ע"ד פי' רש"י מיהו ק"ל הא דאמ' בגמ' בכמה מקומות מעלין ולא מורידין ל"ל כלל מעלין בקדש כיון דמעלין לאו דוקא ועק"ל דבפי"א דמנחות (דף צ"ט) אמ' מעלין בקודש ולא מורידין.

מנ"ל דאין מורידין אמ' רבא דא"ק ויקם משה את המשכן ויתן אדניו וגו' ויקם את עמודיו ומנ"ל דמעלין אמר ר' אחא ב"י דאמר קרא את מחתות החטאים וגו' ועשו אותם רקועי צפוי פחים למזבח כי הקריבן לפני ה' ויקדשו ויהי' לאות לב"י מתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח והשתא כיון דאייתא קרא כבר לאין מורידי' דהוא דוקא תו קרא למעלין למה לי כיון דהוא ל"ד וכבר נ"ל מקרא דא"מ.

מיהו אפ"ת דרישא דמשנתינו דמכרו רחוב לוקחין בה"כ וכו'. דמעלין דוקא ותנא סיפא משו' רישא אכתי תקשה כיון דנ"ל מקרא דמעלין דוקא ממחתות למה לי קרא דויקם לא"מ דהשתא עיולי מעלין אין מורידין מבעיא וגם הא נמי קשה דנקט בכל דוכתא מעלין בקודש וא"מ.

אין מורידין ל"ל כיון דמעלין דווקא הוא ונ"ל דאי אין מורידין דווקא א"ש דאי לא גלי קרא ה"א דאין משנין מקדושה לקדושה כלל. אפי' מקדושה קלה לקדוש' חמורה ממנה וכדאמ' רפ"ט דבכורו' (דף נ"ג) אהא דקאמר התם דהא דאין מעשר בהמה נוהג במוקדשין משום דיהי' קודש אמר רחמנא ולא שכבר קדוש ופריך ל"ל קרא השתא קדושה חמורה אקדושה קלה לא חיילי.

דתנן אחד קדשי מזבח וא' קדשי ב"ה אין משנין אותו מקדוש' לקדושה קדושה קלה אקדושה קלה מבעיא וכיון שכן ה"א דכמו בקדשי גבוה אין משנין אפי' מקדושה קלה לחמורה. ה"נ בשאר מיני קדושות כן קמ"ל דמעלין ש"ד.

כדאשכחן גבי מחתות מיהו אין מורידין נ"ל מויקם משה אבל א"א דמעלין דוקא כדנ"ל ממחתות ל"ל דויקם לא"מ. א"ו ש"מ דמעלין לאו דוקא ותדע לך עוד דבע"כ אא"ל דמעלין דוקא קא' וכדמצינו גבי מחתות דבתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח דהא מהא ליכא למשמע מיני' דמעלין דווקא דילמא לעולם א"צ עיולי דווקא והא דאמר רחמנא לעשות מן המחתות ציפוי ופחין למזבח לאו משום דצריך עיולי דוקא אלא כדמפ' קרא טעמא להדי' ויהי' לאות לב"י א"ו לא ילפינן מיני' אלא הא דמותר לשנות מקדושה לקדושה דאי אסור משום אות לא הי' הכתוב מצוה למעבד איסורא א"ו מקדושה לקדושה שרי והא דקא' ר' אחא מתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח לאו משום עיולי נקט לה אלא משום קדושה אחרת נקט לה.

דמעיקרא תשמישי של מזבח ועכשיו גופו של מזבח שה"ה קדושה אחרת כנ"ל לשיטת רש"י ומיהו בגמ' מבעי לן מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש משמע לכאורה להדיא דבעי עיולי דוקא דע"כ לא משכחת לה אלא בס"ת דליכא לעיולי אבל בשאר קדושות דמתני' דאיכא עיולי דוקא עיוני בעינן ולא סגי בדכוותי'.

ויש כאן בפי' רש"י תוס' מאיזה חכם שפי' מעלין בקודש מויקם משה את המשכן בצלאל עשה משה שהי' גדול ממנו הקימו ול"מ דכתי' את מחתות וגו' כיון שהוקדשו הוקדשו וטעות הוא בידו דהדבר להיפך דא"מ נפקא לי' מויקם. ומעלין נפקא לי' ממחתו' כדאמ' בגמ' שם להדיא.

וה"ט דאין מורידין א"א ללמוד ממחתות דהא אפי' את"ל דמורידין. מ"מ עשה ציפוי למזבח משו' אות אבל הא דמעלין נ"ל שפיר ע"ד שפי' ומויקם נ"ל דא"מ ע"ד שפי' רש"י שם.

ובגמ' אפרש עוד:

דף כ"ו

ע"א ל"ש אלא בה"כ של כפרים וכו' והא דלא אמר האי ל"ש אריש' אמכרו רחוב' של עיר ל"ש אלא של כפרי' וכו' כדאמר לה אבה"כ. י"ל כיון דרחוב אפילו לר' מנחם ב"י אין בו משו' קדושה אלא מפני שמתפללים בו בתענית אפי' דכרכים יכולין למכור דבין לטעמא שפי' התוס' הא דבה"כ של כרכים לא מצו למזבני לי' כיון דלדעת רבים נעשה חמירא קדושתו ואינו יכול למכרו הא רחוב אין עיקר עשייתו לצורך תפילה אלא לצרכי חול של בני העיר לפיכך לא חמיר קדושתו ומצי למזבני לי' ועוד כיון שאין מתפללין שם אלא באקראי בעלמא בתעני' ל"ל דלדעת רבים נעשו דלא פסיקא לי' דמיקלע רבים מעלמא ביום התענית משא"כ בה"כ שמתפללין בו תמיד בכרכים דשכיחי רבים נעשו נמי ע"ד בין לפי' ב' של תוספ' משום דרבים נותנין לבניינו ובשאר צרכיו אין בני העיר לבדם בעליו גבי רחוב אלא בני העיר לבדם כיון שעיקרו לצרכם נעשו ולאו לתפילה.

ועי"ל דמש"ה ל"א למילתי' ארחוב משום דיחידאי היא ורבנן פליגי עלי' וס"ל רחוב אין בו משום קדושה לפיכך א' למילתי' אבה"כ שכ"ע מודים בה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד. פי' רש"י משום דבית של קוד' הוא וגבי נגעים ובא אשר לו הבית בעינן וק"ל דבפ"ק דיומא (דף י"ב) לא פי' כן אלא משום דכשקנה דוד הגורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל שבט ושבט כדאמר בסיפרי ובשחיטת קדשים משמע מטעם הואיל ואין מיוחד לשם שבט אינו מטמא: הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמא ואמאי הא דכרכי' הוי ק"ל האי מ"מ אפילו בשל כרכים אא"ל דאין מטמאין בנגעי' אא"כ אין להן בית דירה לשום אדם אבל ביש בהן בית דירה מטמאין והכי אמר בפ"ק דיומא (דף י"א) דתניא התם בה"כ מטמא בנגעים ופריך והא תניא יכול בה"כ ובה"מ מטמאים בנגעים.

ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו יצאו אלו שאין מיוחדין לו ומשני ל"ק הא ר"מ והא רבנן דתניא בה"כ יש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה ושאין בה בית דירה ר"מ מחייב וחכמי' פוטרין ואב"א הא והא רבנן ול"ק הא דאית בה בית דירה הא דלית בה בית דירה. אב"א הא והא דלית בה בית דירה והא דכרכים והא דכפרים אלמא הא דמחלק בין כרכים לכפרי' אינו אלא בדלית בה בית דירה דכה"ג דכפרים מטמא וכרכים לא.

אבל בדאית בהן בית דירה אפי' דכרכי' מטמא והשתא מאי פריך והא בתי כנסיות מטמא הא דכרכים הווי מאי קושיא דמיירי מבה"כ שיש בהן בית דירה דאפי' דכרכים נמי מטמא ודוק הכי אני ל"ש אלא מקו' מקדש בלבד אע"פ שיש בה ב"ד דבמקדש נמי היו כמה ב"ד כדאר"י גופי' בפ"ק דיומא (דף י) והלא כמה לשכות שהי' במקדש שהי' להם ב"ד אבל בה"כ ובה"מ דכוותי' שיש להן ב"ד אע"ג דכרכים הוא אפ"ה מטמא ובחי' למס' יומא אכתוב עוד בזה: ע"ב ואפי' למ"ד הזמנה מילתא היא וכו' אבל הכ' כטווי לאריג דמי.

ק"ל דמשמע דהאי פלוגתא דהזמנה אי מילתא היא או לא שייך נמי בבה"כ וליבני משום דה"ל כטווי לאריג הוא דשרי למ"ד מילתא היא אבל היכי דמי לאריג לא ודוקא למ"ד מילת' היא אבל למ"ד לאו מילת' היא ש"ד וה"נ משמ' גבי גבו והותירו ואמאי הא כיון דבה"כ עצמ' קדושה דגופ' היא ולא מכשירי ותשמישי קדוש' ככל הני דחשיב בשמו' דלוסקמי ספרי' וכו' משמע ודאי דכ"ע מודו דהזמנ' מילת' היא בדב' שגופו קדש והא בפ' נ"ה (ד' נ"ז) ס"ל לאביי דהזמנ' מילת' היא ונ"ל מעגל' ערופ' דמיתסרי בהזמנ' ורב' ס"ל דלאו מילת' היא ונ"ל מע"ז דל' מיתסרי בהזמ' ואמ' רב' מ"ט ל"ג מע"ע א'לך רבא משמשין ממשמשין גמרינן לאפוקי ע"ע דגופ' קדוש' ומשמ' דבדבר שהיא גופה קדושה מודה רבא דדמי לע"ע דהיא גופה קדושה דהזמנה מילתא היא ומיתסרא בהזמנה וכיון שכן בה"כ שהיא גופה קדושה יהי' מיתסרא נמי בהזמנה לכ"ע מיהו למה שפי' התוס' שם ניחא שהקשו אהא דפריך ורבא מ"ט לא גמר מע"ע האמר ר"י בפ' או"ב דע"ע עריפותה אסרתה ורבא פסק כר"י בר מג'.

ותי' דה"ק מ"ט ל"ג מע"ע לטעמי' וכיון שכן אין הזמנה אוסרות אפי' בדבר שגופה קדושה דהא ע"ע גופה קדושה ואפ"ה הזמנה לאו מילתא היא אלא עריפה אוסרתה ובמ"א יתבאר יותר: מתנה פליגי בה ר"א ורבינא חד אסר וחד שרי ק"ל הא ודאי משמע דר"א אוסר ורבינא שרי וכדאמ' בפ"ז מחולין (דף צ"ג) בכל הת"כ רבינא לקולא ור"א לחומרא והלכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דהתם וה"נ אמר בפ"ז דפסחים (דף ע"ו) ואלו בפ"ק דב"מ (דף ט"ו) גבי גזלן שמכר שדה גזולה וחזר ולקחו מבעלים ראשונים דאמר

מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וקנה הלוקח ואמר התם נפלה לו בירושה ירו' ממילא היא ולא איהו קא טרח אבתרה יהבא נהלי' במתנה פליגי בה ר"א ורבינא ח"א מתנה כירושה דהא ממילא וח"א מתנה כמכר דאי לאו דאטרח וארצי קמי' לא הוי יהב לי' מתנה להכי טרח וארצי קמי' כי היכי דליקו' בהמנותי'.

וכיון דרבינא לקולא בכ"מ הא וודאי רבינא קא' התם דמתנה כירושה דממילא ולא קנה לוקח דקולא בד"מ הוי שלא להוציא מיד המוחזק דמש"ה פסקו התם המפ' דמתנה כירושה ולא מפקינן ממונא מחזקת הגזלן ועל הלוקח לה"ר שנתכוון להעמידו בידו והשתא קשיי' אהדדי דהא ר"א דמחמיר בכ"מ בע"כ ס"ל הכא דמתנה לאו כמכר ואסור והתם דמתנה לאו כמכר הוי לקולא בע"כ א' מתנה כמכר לחומרא לגזלן המוחזק וקנה הלוקח וה"נ קשה אדרבינא דהא רבינ' דמיקל בכ"מ בע"כ א' הכא מתנ' נמכר לקולא ושרי והתם דאי מתנ' כמכר הוי חומר' לגזלן המוחזק וקנה לוקח בע"כ התם מתנה לאו כמכר אלא כירוש' דממילא ול"ק לוקח והשתא קשיא דר"א אדר"א ודרבינא אדרבינא: $$ציור בספר$$ דף כז ע"א אבל אם מכרו תורה ל"י ספרים איבעי להו מהו למכור ס"ת ישן כתב הרז"ה בס' המאור בש' הר"א הא מתני' קשי' רישא אסיפא דכולה רישא ש"מ כיון דלא מעלין אסור אבל סיפא דקתני א"מ תור' ל"י ספרים ש"מ דל"ב עיולי וכיון דקשי' ריש' אסיפא ליכ' למשמע מינ' אי מעלין דווק' אי מורידין דוק' אלא מדא' לקמן בענין ס"ת כיון דלא קמעלי לי' אסור אלמא מעלין דוקא אלו דבריו מ"מ דיוק' דריש' וסיפא דקשיא אהדדי צריך ליישב ונ"ל דרישא ודאי מעלין דווקא כדמוכח דאמר בענין ס"ת לקמן.

מיהו ה"מ דמעלין פעם ראשון במכירה ראשונה כגון מכרו רחוב לוקחין בדמיו בה"כ אבל אם חזרו ומכרו הבה"כ שלקחו בדמי רחוב א"צ עילוי לקנו' בדמיו תיבה. והא דתנן בה"כ לוקחין תיב' ל"מ בה"כ שלקחו בדמי מכירות רחוב אלא בבה"כ הבא בקדושת גופה שגבו לצרכה ובנו או לקחו בה"כ וכן כל הני דחשיב כגון תיבה מיירי בגבו המעו' לצורך תיבה מתחיל' ולא שבאו המעות מדמי בה"כ שמכרו ולקחו בדמיו תיב' וכן מטפחת לוקחין ספרים ספרים לוקחין תורה בכה"ג מיירי בהוקדש הדמים תחילה לצורך קדושה זו ולא שבא מקדושה אחרת שלמטה ממנה: ולמאי דפי' מתני' לאו בחדא מחתא מיירי מכרו רחוב לוקחין בה"כ חזר ומכרו פעם ב' בה"כ לוקחין תיבה חזר ומכר לתיבה לוקחין מטפחת וכן אם חזר פעם ד' ומכרו למטפחת לוקחין ספרים מכרו פעם ה' ספרים לוקחין תורה אלא מילי מילי קתני וכולה בקדושה ראשונה מיירי ולא בבא מכח קדושה אחרות שלמטה ממנה וסיפא דקתני אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים

אתורה דמיירי בה רישא קאי דבאה מכח ספרי' כדתני ספרי' לוקחין תורה ואתורה זו שנלקחה מדמי ספרים קא' שמכרו פעם ב' ל"י ספרים וכן ספרים ל"י מטפחת אספרים דרישא קאי שבאה מכח מטפחת כדתני מטפחת לוקחין ספרים וה"נ מטפחת לא יקחו תיבה אמטפחת דרישא קאי הבא מכח תיבה וכן תיבה לא יקחו בה"כ אתיבה דרישא קאי הבאה מכח בה"כ וכן בה"כ לא יקחו רחוב אבה"כ דרישא קאי הבאה מכח רחוב כדתני בני העיר שמכרו רחוב' ש"ע לוקחין בדמיו בה"כ וכיון דסיפא במכיר' ב' מיירי מש"ה א"מ להחזירו לקדושה א' כגון אם קנה מדמי רחוב בה"כ א"א לקנות במכירה ב' רחוב דלא גרע ממכירות רחוב בפ"א דא"א לקנות מדמי רחוב רחוב דהא בעי עיולי אבל מדמי בה"כ זו שנקנו בדמי רחוב כמו שבמכירה ראשונה הי' יכול לקנות מדמי רחוב בה"כ דהא איכא עיולי ה"נ במכירה ב' דבה"כ יכול לקנות בה"כ כיוצא בה הואיל ואיכא עיולי אקדוש' קמא שבאו אלו מכחו ולמאי דפי' ניחא מאי דק"ל הא דא' בכ"מ מעלין בקודש וא"מ א"מ ל"ל דהשתא לעיולי חייב כ"ש דא"מ.

די"ל דכולה חדא מילתא היא וה"ק מעלין בקודש דבעי עיולי דווקא ולבתר דהעלה הקודש לקדושה חמורה מקמייתא אם מוציא מקדושה זו לקדושה אחרות אין צריך עיולי ובלבד שא"מ ובמאי דפי' ניחא דהא יש להקשות כיון דא"מ הוא אזהרה שאין להוריד והא דאמ' מעלין בקודש הוא צווי כיצד יעשה דבעי עיולי הל"ל קודם לאזהרה דא"מ ואח"כ ליתני כיצד יעשה והל"ל הכי א"מ בקודש אלא מעלין.

ולמאי דפי' דכולה חדא מילתא היא וא"מ אמעלין קאי דלבת' דמעלין בקודש מעתה א"מ כלומ' שוב אין קפידא אלא אהורדה אבל עיולי ל"צ א"ש. והא דמיבעי' מהו למכור ס"ת ישן ליקח בה חדש אס"ת דעלמא קאי שבאה ע"י קדושת עצמה ולא מדמי קדושה אחרת דמיירי בה מתני': וכ"ת א"כ איך רצה למיפשט ממתני' דתורה בתורה ש"ד מטעמא דליכא עיולי אתורה הא בגוונא דמיירי סיפא דמתני' דבאה מקדושה אחרת נמוכה מנה אפי' קדושה אחרת מהני דמתני' מותר לקנות בדמיו קדושה כיוצא בה אע"ג דאיכא לעיולי אבל בעיין דתורה בתורה דמיירי בקדושות גופה ולא באה מקדושה אחרת לא תיפשט מיני' י"ל דהא דקאמר ספרים הוא דלא הא תורה בתור' ש"ד לאו מחדא עני נא מיירי מכה"ג דקא' מתני' דספרים לא דייקינן מיני' לבעיין הא תורה בתור' ש"ד דא"כ אין לו ענין לבעיין דמבעי' לן בתורה שלא באה מקדושה קלה אחרת אלא מקדושות גופה אלא הכי דייק דהא ע"כ כולה סיפא דמתני' דאבל מכרו תורה וכו' לגופה ל"צ דפשיטא דא"מ אפי' בשבאה מקדושה א' נמוכה הימנה אפ"ה אין חוזר ומוריד אותה במכירה ב' לאהדורי אותה לקדושה אחרת קלה דהשתא במכירה א' שלא באה עדיין לקדושה אחרת

חמורה ממנה אסור לקנות בדמי' כיוצא בה כ"ש במכירה ב' שבאה כבר לקדושה חמורה מראשונה שאסור להחזירה לקדושה הראשונה הקלה א"ו הא דתני דאין מורידין אותה לדיוקא דידה איצטריך דווקא להוריד אסור הא לכיוצא בו שרי וא"כ הא דתנא מכרו תורה ל"י ספרי' נמי קמ"ל משו' דיוקא דידה דהא תורה בתורה והיינו בתורה שבאה מקדושה נמוכה ממנה דבהכי מיירי כולה מתני' ש"ד ומיני' דתורה בתורה כגוונא דבעיין שלא באה מקדושה אחרת נמוכה אלא מקדושת עצמה לאו ש"ד.

ולהאי פי' רנה לפשוט לבעיין לחומרא והא דקאמר ספרים הוא דלא הא תור' בתור' ש"ד אהאי גוונא תורה דמיירי סיפא דמתני' קאי שבאה מקדושה א' נמוכה. והכי פירושא ספרים הוא דלא הא תורה בתורה ש"ד כלומר האי בבא דסיפא לגופה ל"ל אלא לדיוקא ובע"כ הא דקא' תורה לא יקחו ספרים נמי להאי דיוקא איצטרי' דאבל תורה בתורה פי' תורה זו שבאה מכח קדושה אחרת נמוכה ש"ד וממילא ש"מ דבתורה שבאה מקדושות גופה דתורה בתורה לא.

דאס"ד אפי' תורה בתורה ש"ד. השתא הא דתני במתני' תור' שבאה מקדוש' אחרת דלא יקחו ספרי' ל"ל דאי משום הא גופא פשיטא וכדפי' ואי משו' דיוקא מאי אריא תורה זו שבאה מקדושה אחרת אפי' באה מקדושת עצמה כיון דליכא עיולי נמי ש"ד.

וא"כ צ"ל לא לגופה ולא לדיוקא ול"ל דתנא כלל להא דתורה לא יקחו ספרים. א"ו תור' הבאה בקדושת גופה בתורה אסו' והשתא הא תורה לא יקחו ספרים דמתניתין דמיירי מתורה הבאה ע"י קדושה אחרת משום דיוקא איצטריך דבתורה ש"ד אע"ג דתורה אחרת שבאה ע"י קדושת עצמה אפי' בכיוצא בה אסור.

והשתא קמ"ל בהאי בבא דתורה לא יקחו ספרים דומיא דכל הני דסיפא דקמ"ל משו' דיוקא דידהו דהואיל ובאה מקדוש' א' שרי בכיוצא בהן ודחי מתני' דעבד וא"כ פשיטא דתורה בתורה ש"ד. לא מבעיא בכה"ג דמיירי מתני' בתודה הבאה מקדושה אחרת.

אלא אפי' בתורה הבאה מקדושות עצמה נמי מילתא דפשיטא היא דאם עבר ומכר כבר שיקחו תורה שאם לא מאי יקחו דהא ליכא לעיולי ומהשתא בע"כ האי בבא דאם מכרו תורה לא יקחו ספרים כדי נסבה ולא לגופה ולא דיוקא דידה איצטריך אלא אגב קתני לה איידי דבשאר קדושות דמתני' מהא בא דספרי' לא יקחו מטפחת דאיצטריך משום דיוקא דידהו תני להו נמי דתורה לא יקחו ספרים הואיל דברישא תנא לה בהדי הנך דמיירי בקדושה שבתחילה: עוד אני אומ' אפי' אם תרצה שלא לדייק כל כך ותפרש הא דקאמר ספרים הוא דלא הא תורה בתורה ש"ד כפשוטו דאבעיין קאי הא תורה בתורה ש"ד.

דש"מ דכולה בבא דסיפא לא מיירי מבאה מקדוש' אחרת דווקא ודיוקא איצטרי' לי' דבכל הני א"מ דווקא מ"מ היינו למאי דס"ד דאיכא למיפשט ולדייק ממתני' הא תורה בתורה ש"ד. דהשתא אפשר לומר דסיפא לאו אירישא קאי ובבאה מקדושה אחרת מיירי בכל הני דסיפא אלא בבאה מקדושת עצמן אירי ומ"מ ל"ק דיוקא דרישא וסיפא אהדדי והא דנקט בכול' בבי דסיפא דא"מ דמשמע דבכיוצ' בה שרי וברישא בעי עיולי דווקא די"ל דבסיפא קמ"ל תורה לא יקחו ספר ים משים דיוקא דתורה בתורה הואיל וליכא עיולי ש"ד.

ואיידי דתני בבבי זו הורה לא יקחו ספרים בהני דא"מ תני נמי בשאר כל הני דסיפא בכה"ג דא"מ. אע"ג דכולהו חוץ מתורה בכיוצא בהן נמי אסור הואיל ואיכא בהו עיולי אבל לבתר דמשני מתני' דיעבד וא"כ ליכא למיפשט מיני' מידי דתורה בתורה ש"ד מהשתא ודאי דלא תקשה דיוקא דרישא וסיפא אהדדי בע"כ צ"ל כדפי' דכולהו בבי דסיפא אירישא קאי ומיירי כולן בבאה מקדושה אחרת נמוכה הימנה: אלא לאו שגבו והותירו טעמא דהתנו.

ק"ל מאי ס"ד דאביי דבגבוהותירו נמי בעי התנו הא אע"ג דס"ל לאביי בפ' נגמר הדין (דף מ"ז) הזמנה מילתא היא הא א' לעיל ליבני אוזפינהו אסור הני מילי בעתיקתא אבל בחדתא ל"ל בה ואפי' למ"ד הזמנה מילתא היא ה"מ כגון האורג בגד למת אבל הכא כטווי לאריג דמי וליכא למ"ד ב"ש מעות שגבו שרחוק טפי לקדוש' בה"כ מליבני דודאי הזמנה לאו מילתא היא והאיך ס"ד דאביי אפי' גבו והותירו בעי התנו ואומר אני דכאן צריכין אנו לדברי התוס' דפריך התם מהא דתנן מותר המתי' למתים מותר המת ליורשיו אלמא הזמנה לאו מילתא היא הקשו התוס' אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ"ד ואי בגבו בגדים איך קא' ר"נ התם יעשנו דימוס על קברו הא א"א לקנותו דאסו' בהנאה כההוא איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא בפ"ז דיבמות (דף ס"ו).

ותי' מעות עדיפא מטווי לאריג משום דחזי למיקני בה כל מילי והשתא אביי שר"ל גבו והותירו בעי' התנו לטעמי' אזיל דס"ל התם הזמנה מילתא היא. ואע"ג שהתוס' תי' שם עוד בע"א דפרסוהו שאני בכאן בע"כ מוכח כתי' ראשין דמעות עדיפא וכ"ת א"כ תקשה לרבא דא' גבו והותירו מותר והא רבא אמתני' דוכן במותריהן קאי ואכל הני דקחשיב במתני' קאמר וכן מותריהן והא בהני איכא מקצתן שהן עצמן קדושין ואינן תשמישי מצוה וקדושה כגון תורה וספרים והרי בדבר שבקדוש' ודאי הזמנה מילתא היא לכ"ע דניליף מעגלה ערופה שהיא עצמה קדושה ונאסרת בהזמנה דהא טעמא דאורג בגד למת אינו נאסר בהזמנה היינו משום דיליף לה ממשמשי ע"ז דאין נאסרין בהזמנה דמשמשין

ממשמשין עדיף ולא מעגלה ערופה דהיא גופה קדושה אבל בדבר שגופו קדוש אפי' לרבא בע"כ הזמנה מילתא היא מעגלה ערופה וכמש"ל והשתא אי אמרת שבגבו מעות עדיף מטווי לאריג ולמ"ד הזמנה מילתא היא אסור א"כ גבו מעות לגוף קדושה כגון תורה וספרי' והותירו כיון דלכ"ע בגוף הקדושה הזמנה מילתא היא גבו והותירו אמאי מותר וי"ל למאי דפי' התו' התם דלרבא ס"ל דע"ע דאע"ג דגופה קדושה עריפתה הוא דאוסרתה ולא הזמנה ע"כ בגוף קדושה נמי הזמנה לאו מילתא היא: מימי לא עשיתי קפנדריא כו' וכ"ת מאי רבות' דידי' הא מדינא אסו' י"ל דמיירי בגוונא שיש היתר כגון שהיתה שביל מעיקרא.

א"נ שנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא. א"נ בנכנס לבה"כ להתפלל.

למאן דגרם לקמן (דף כ"ח) דמותר לעשות קפנדריא מיהו למאן דגרס לקמן הנכנס לבה"כ להתפלל מצוה לעשות קפנדריא בע"כ מהאי לא מיירי ר"א כיון דמצוה הוא והא דקא' ולא פסעתי על ראשי עם קדוש אע"ג דאיסורא איכא כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ז') מנין לדיין שלא יפסיע על ראשי עם קודש שנא' לא תעלה במעלות וסמיך לי' ואלה המשפטים.

י"ל כדאמ' בפ"יב דיבמות (ד' ק"ה) גבי ר"י בר יוסי מי שצריך לו עם קדוש יפסיע על ראשי ע"ק ובסוף פ"ג דהוריות (דף י"ג) אמרינן תלמיד חכם ובני ת"ח בזמן שרבים צריכים להן מפסיעין על ראשי העם ור"א רבים היו צריכין לו ומדינא היה שרי אפ"ה החמיר על עצמו והא דקא' ולא נושא כפיו בלא ברכה אע"ג דכהן מברך קוד' נ"כ כדאמרי' בפ"ז דסוטה (דף ל"ט) שמא מתחילה לא תיקנו ברכה קודם נ"כ ור"א הוא דתיקן לברך דהרבה מצות מצינו שאין טעונין ברכה וכן נראה קצת שם בפ"ז דסוטה דמ"ל להא דשאלו את ר"א ושאל הגמ' מאי מברך משמע דמדר"א אתיא לן דנ"כ צריך לברך: ולא אכלתי מבהמה שלא הורמה מתנותי' דאר"א אר"י אסור כו'.

ובפ"י דחולין (ד' קל"ב) גרסינן בהא מימרא ובאידך דהאוכל מבהמה שלא הורמה מתנותי' כאלו אוכל טבלים דרבה בב"ח אמר משמי' דר"י ושם פי התו' דטבלים ממש קא' דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה בפ' ראשית הגז (דף ק"לו). וק"ל דהא התם אמ' הכי בהמת השותפי' חייבת במתנות ור"א פוטר דיליף נתינה נתינה מתרומה ומהאי גזירה שוה נ"ל לר"א דמתנות אין נוהגין בח"ל כתרומה ורבנן ל"ל גזירה שוה זו ומחייבי' מתנו' בח"ל והא סתם משנה דלא כר"א דתנן התם הזרוע והלחיי' והקבה נוהגין בארץ ובח"ל ותנן (דף קלב) השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המתנו' והמשתתף עמהן צריך שירשום משמע אבל משתתף עם ישראל חייב והיינו דלא כר"א והא ר"י ס"ל בכ"מ

הלכה כסתם משנה והאיך יליף גז"ש זו נתינה נתינה מתרומה דמתנו' טובלין והיינו כר"א ולפ"ז אין נוהגין בח"ל ובשל שותפין ודלא כסתם משנה ודרך הגמ' בכ"מ להקשות ומי אר"י הכי והאר"י הלכה כסתם משנה אע"ג דכמה פעמים משני הגמ' אמוראי נינהו ואדר"י מ"מ ה"נ ה"ל להגמ' להקשו' ולשנויי הכי וכ"ש לגי' דהת' דרב' בב"ח אמרה (משני) [צ"ל משמי'] דר"י והא רבב"ח הוא דא' משמי' דר"י הלכ' כס"מ כדא' בפ"ג דחולין (דף מ"ג) והשת' קשה דר"י אדר"י $$ציור בספר$$: ועק"ל הא אמ' בפ"ו דיבמו' (דף ס"ג) אמרו לר"י אתו חברי לבבל גזרו על הבשר ואר"י מפני המתנות פי' מפני עון שאין בני בבל נותנין מתנות אלמא ס"ל לר"י דמתנות נוהג בח"ל ש"מ דלא יליף נתינה מתרומה א"כ ה"ה נמי דאין טובלין כתרומה כיון דלא יליף להו מתרומה הילכך נ"ל דוודאי לכ"ע מתנו' אין טובלין ואפי' לר"א דיליף נתינה נתינה מתרומ' להא מילתא לא גמר דהא ל"ד לתרומה דאינו מבוררת בתוך הכרי קוד' קריאת השם אבל מתנות הא מבוררין ועומדין וניכרין בפ"ע מתוך שאר בשר והא אפילו בטבל בכה"ג סגי ויוצא מידי טבל בנותן עיניו מצד זה לתרומה ואוכל מצד אחר כדאמרינן בכ"מ ואע"ג דאינו מפריש בקובע מקום בעלמ' סגי כיון שמבורר התרומה והמעשר בתוך הכרי והכא גבי מתנות הא מבוררין מעצמן וניכרין בתוך שאר הבשר לפיכך אפי' אי מדמית להו לתרומה הא תרומה בכה"ג דומיא דמתנות במברר התרומה מתוך הכרי אף ע"ג שלא הפריש עדיין יצא מידי טבל הילכך במתנות לכ"ע איו בהן משום איסור טבל והא דאר"י אסו' לאכול כו' אינו אלא מדרבנן ודקא' כאלו אוכל טבלי' רבנן גזרו עליו שיהא כאוכל טבל וכדאמר בפ' ט"ז דשבת (דף קי"ג) גבי אוכל אדמה כיון דמלקי גזרו רבנן עליה כאוכל שקצים ורמשי'.

ונ"ל דהאי ולית הילכתא כוותי' ר"פ גופי' מסיק לה דאל"כ מאי רבותי': והאמר ר"י כל ת"ח כו' ואע"ג דכהן מצוה מה"ת לקדשו בכ"ד שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון כדנפקא לן בפ"ה דגיטין (דף נ"ט) ה"נ ת"ח יש לו דין כהן בהא כדאמר בפ"ח דנדרים שרי לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אני שרי לי תגרא ברישא.

שנאמר ובני דוד כהנים מה כהן נוטל חלק בראש אף ת"ח כן וכיון דאיתקש לכהן משו' כבוד תורה עדיף משאר עשה כדא' בפ"ד דשבועו' (דף ל') ר"י הוי ידע לי' סהדות' למר זוטרא אתו לקמי' דאמימר אתבינהו לכולהו א"ל ר"א והא' עולא מחלוקת בב"ד אבל בעדי' דברי הכל בעמידה א"ל האי עשה והאי עשה עשה דכבוד התורה עדיף וה"נ תנן בספ"ג דהוריות ממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה.

ונ"ל הגמ' מדכתיב יקרה הי' מפנינים ומשמע התם דלכל מילי קדים. וכמ"ש בחי' שם: אל תקרא משנאי.

ק"ל והא אמר בפ"ק דקדושין (ד' י"ב) הרב שמחל על כבודו כבודו מחול משו' דתור' דילי' היא דכתיב ובתורתו יהגה ואע"ג דס"ל לר"י התם דאין כבודו מחל ור"י א"ל דכוותי' ס"ל מ"ח מאי פריך אר"פ דילמא ס"ל כמ"ד דכבודו מחל מיהו בהא י"ל מדא' מימי לא ברכתי לפני כהן משמע דלפני שאר כל אדם בירך ולא מחל ע"כ ש"מ דס"ל דאין כבודו מחול ובע"כ הא דלא בירך לפני כהן משום עשה דוקדשתו והא אר"י כו' אלמא עשה דכבוד התורה עדיף משל כהן.

מ"מ ק"ל דהא מסקנא דשמעתא התם כמ"ד דרב שמחל ע"כ כבודו מחל ודוחק לאוקמי מילתא דר"י דלא כהילכת' ול"ל דדוקא בצנעה כבודו מחל אבל בפרהסיא לא דהתם מוכח דאפי' בפרהסיא נמי גבי ר"ג ורבא דהוו משקי בהילולי ומחלי על כבודם והא הילולי פרהסיא הוא ואפ"ה מחלי על כבודם.

וי"ל דאע"ג דהרב רשאי למחול על כבודו הני מילי כגון בקימה והידור רשאים למחול עליהם כיון דתורה דילי' היא אבל לחת כבודו לאחר אם הוא ע"ה כבודו לאחר לא יתן דאיכא משום משנאי. כדפיר"שי שגורם לבני אדם לשנאתו שהרואה ת"ח שפל לפני ע"ה אומר אין נחת רות בתורה ואיכא זלזול לכבוד התורה ולומדיה וכה"ג כתב הריב"ש בתשו' סימן (ר"ך) בשם הראב"ד דאע"ג דהרב שמחל ע"כ מחל דתורה דילי' היא היינו במידי דלית בי' בזיון אלא באותן דברים שחייב אדם לנהוג כבוד לרבו מחמת תורתו כגון לעמוד מפניו וכיוצא בזה יכול למחול אבל על בזיונו אינו יכול למחול אדרבה אסור למחול דהתורה מתבזה בכך ודמי למאי דאמ' התם האב שמחל ע"כ כבודו מחול דל"ל שהאב יכול למחול לבן לומר לו דברי חרופי' וגידופי' והיינו דאמר בפ"ג דיומא דת"ח צריך שיהא נוקם ונוטר כנחש: ויש לי להביא ראי' מהא עובדא דאמימר דאותבינהו לכולהו משום דהאי עשה והאי עשה עשה דכבוד התורה עדיף ואמאי הל"ל למחול על כבודם כדי לקיים אידך עשה ועוד דאס"ד דיכול למחול ע"כ אפי' במקו' בזיון אין בדין שעש' דכבוד תורה תדחה לעשה אחרת כדאמרי' בפ"ג דכתובות (דף מ') גבי אנוסה דתנן נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראוי' בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהי' לאשה אשה הראוי' ובגמ' פריך ניתי עשה ונדחה ל"ת ומשני היכי אמרי' ניתי עשה ונדחה ל"ת כגון מילה בצרעת דלא אפש' לקיומה לעשה אבל הכ' אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל ופי' התוספו' וכיון דאי אמרה לא בעינא ליתא לעשה אפי' אמרה בעינא לי' לא חשיב עשה לדחות דל"ד למילה בצרעת אלמא אע"ג דעשה אלים למדחי ל"ת אפ"ה היכי דאפשר לבטל העשה ע"י מחילה אפי' לא מחלה לא אלים למדחי לל"ת ה"נ אע"ג

דעשה דכבוד התורה אלים משאר עשה א"א דיכול הרב למחול ע"כ אפי' במקום בזיון לא הי' דוחה לעשה אחר.
ולא מבעיא לפי' ריב"א רפ"ה דפסחי' (דף נט) גבי הא דאמר התם אתא עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה שאין בו כרת דמירי דווקא בענין דבעידנא דמעקר עשה דהשלמה מקיים לעשה דפסח. אלמא ס"ל דאין כח בעשה החמור לדחות עשה הקל אלא בכה"ג דעשה דוחה לל"ת דתקשה הא.
אלא אפי' ר"י התם בתוספו' דעשה דחמיר דוחה לעשה הקל אע"ג דלא מקיים החמור בעידנא דמעקר הקל מש"אכ בעשה הדוחה לל"ת דבעינן דווקא בעידנא דמעקר הלאו מקיים העשה אלמא גדול כח עשה החמור לדחות לעשה הקל יותר מעשה הדוחה לל"תותאמר ה"נ כיון דעשה דכבוד התורה עדיף ואלים משאר עשה אע"ג דאיתא במחילה ובכה"ג אין עשה דוחה לל"ת מ"מ עשה החמור דוחה לעש' הקלה בכה"ג נמי.
הא ליתא שהרי אין עשה חמורה דוחה עשה ול"ת קלה כדמוכח בשילהי מס' חולין (דף קמ"א) דדרש שלח תשלח אפי' לטהר את המצורע ופריך ל"ל קרא הא אין עשה דוחה לעשה ול"ת דשלוח הקן ודחיק הגמ' בכמה גוונא לאוקמי לשילוח הקן אעשה לחוד וה"א דאתא עשה דמצורע דחמיר משום שלום בית דאסור בתשמיש המטה דאפילו השם שנכתב בקדושה נמחק על המים בסוטה מפני שלום בית וה"א דידחה לעשה דשילוח הקן קמ"ל דלא ומדדחק הגמ' לשילוח הקן על עשה לחוד מש"ה איצטריך קרא למעוטי דאין עשה דמצורע החמור דוחה אותה הא היכי דשילוח הקן הוא בל"ת ועשה ל"צ למעוטא דפשיטא דאין כח בעשה החמור לדחות ל"ת ועשה אע"ג דקילא אלמא אלים כח עשה ול"ת קלין מעשה לחוד החמור.
ואפ"ה עשה ול"ת דאיתנו במחילה נדחין אפי' מפני ל"ת לחוד כגון באנוסה שאינה ראויה לבא בישראל דאינו אלא בל"ת לחוד אלים כולי האי לדחות אפי' לעשה וצ"ת דלו תהי' לאשה הוא עשה ול"ת דל"י לשלחה. אלמא מפני קילותא דעשה ול"ת הללו הואיל ונתנו למחילה ל"ת לחוד אלימא מהן לדחותן אע"ג דאין כח זה בעש' החמור לדחות לעש' ול"ת.
כ"ש עשה הניתן למחילה שאפי' עדיפא אפ"ה מה שניתן למחיל' גרע כח העדיפותא והחומר שבה שהרי החמור שבה אין כח להעדיפה מעשה ול"ת ואלו הגרעון שבה מפני שניתן למחילה גריע טפי שאפי' אי הי' עמה ל"ת נידחת מפני ל"ת גרידא כ"ש דעדיפתא דידה לא מהני לדחות לעשה אחרת דהא מצד המעלה שבה לא אלימא לדחות העשה ול"ת וכח הגירעון מורידה שאפי' עשה ול"ת שניתן למחילה נידחן אפי' מפני שאר ל"ת

גרידא והשתא אי כבוד הרב אפי' במקום בזיון כבודו מחול אע"ג דעשה דכבוד התורה עדיפא הא גירעון שבה שניתן למחילה מגרע כח העדיפותא ואינו ראוי לדחות עשה אחרינא.

א"ו במקום בזיון ל"א הרב שמחל ע"כ כבודו מחול והואיל ולא ניתן למחילה מש"ה אמ' עשה דכבוד תורה עדיף והא בזיון הוא לעמוד לפני הב"ד: ונ"ל עוד ראי' לדבריו מדאמ' ר"פ הנחנקין (דף פ"ד) רב לא שביק לברי' למשקל לי' סילויא מר ברי' דרבינא לא שביק לברי' למיפתח לי' כוותא דילמא חביל וה"ל שגגו' איסור ואי האב יכול למחול על בזיונו א"כ ה"ה על הכאותו נמי יכול למחול א"כ למה לא שבקו לבניהם למיפתח כוותא ולמשקל סלויא ה"ל למחול ע"כ.

א"ו כל כה"ג שהוא דרך בזיון אין כבוד האב מחול וה"ה לכבוד הרב והא דפריך התם א"ה אחר נמי ומשני אחר שגגות לאו בנו שגגות חנק אע"ג דאחר יכול למחול על הכאתו כדמוכח בספ"ד דב"ק (דף צ"ג) הא דפריך א"ה אחר נמי היינו בסתמא היכא דלא מחל בהדיא מיהו ק"ל דאמ' בפ"ק דקדושין (דף לב) רב הונא קרע שיראי באנפי' רבה ברי א' איזיל אחזי אי רתח אי לא רתח ופריך דילמא רתח ועבר אלפני עור ופירש"י ודילמא רתח ואמ' לאבוה מידי בריתחי' ומשני דמוחל לי' ליקרא אלמא אפי' לענין בזיון כבוד אב מחול.

ואולי י"ל דכבוד הרב שאני דכבודו גדול משל אב מש"ה במקום בזיון אינו יכול למחול על כבודו: מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע וכו' ואע"ג דאסור להסתכל בדמות אדם רשע מ"מ אי אפשר לרוב עולם לזהר בזה והיינו רבותא דידי' והא דא' ר"א עיניו כהות ויליף לה מיצחק ודאי יצחק טעה וסבר שעשו צדיק גמור הוא כדאמ' בב"ר ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו שהי' צד את אביו בדברי פיו שהי' שאלו אבא כיצד מעשרין אח התבן וסבור אביו שהוא מדקדק במצות והא דאמ' בפ"ק (דף ו) אמ' יצחק לפני הקב"ה יוחן עשו א"ל רשע הוא היינו לאחר שהכהו עיניו הודיעו לו זה תדע שהרי אחר שכהו עיניו רצה לברכו אלמא עדיין החזיקו בחזקות צדיק: והא דמשני הא והא גרמא לי' ק"ל דא"כ היכא יליף מיצחק דעיניו כהות כיון דהתם הי' גרם אחר נמי קללות של אבימלך ועוד קשה מנ"ל דהא והא גרמא לי' דלמא חדא מנייהו לחוד: ועוד קשה כיון דאיסור הסתכלת רשע נ"ל מאלישע ומשאת פני רשע מנ"ל כלל דקללות הדיוט מילתא היא ומהא דיצחק א"ל דהסתכלות עשו לחוד גרמו לו וי"ל דמשום דהסתכל בעשו לחוד כיון שהי' שוגג שהי' סבור שהוא צדיק כדפי' לא הי' עיניו כהות אלא שהקללה נמי גרמה לו ואי משום קללה לחוד צדיק גמור כיצחק לא הי' פוגע בו קללות הדיוט תדע שהרי

אבימלך קילל את שרה ואפ"ה לא עשה לה קללתו רושם ובע"כ ה"ט שהיתה צדקת גמורה וה"ה יצחק נמי אי לאו שגגות הסתכלת דגרמו לו נמי לא היו עיניו כהות.
א"ו הא והא גרמו לי': דף מ"ב ע"ב ד"ה תיתי לי דל"ע שותפות בהדי עובד כוכבים ומזלות הקשו המפרשים מאי רבותא דידי' הא אמרינן בפרק ד"מ אסור לאדם שיעשה שותפות עם עובד כוכבים ומזלות שבא"י שמא יתחייב לו שבועה והתורה אמרה לא ישמע על פיך אלמא אסורא מדינא והר"ן בספ"ק דעבודת כוכבי' ומזלו' תירץ בשם הרמב"ן ולאו איסורא ממש קאמר אפי' מדרבנן לא מיתסר דמשום לפ"ע ליכא אלא במה שאי אפשר לו לעשות אלא ע"י ישראל כמו מושיט כוס יין לנזיר בדקאי בתרי עברי נהרא.
והא אפשר שאין בן נח אסור שלא לידור ושלא לקיים בשם עבודה זרה. וקרא דלא ישמע על פיך לא אתא להני כלל אלא לישראל גופא מזהיר רחמנא אבל כה"ג אפי' מדרבנן לא מיתסר כיון שאין משביע בע"ז אלא הנכרי הוא שנשבע מאילי ע"י שנתחייב לו שבועה לישראל ומשו' דלא מיתסר אלא ממידות חסידות בעלמא אמר תיתי לי.
וק"ל הא וודאי איסורא איכא דהא ברפ"ק דבכורות תנן הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה ורצה הגמ' לדקדק מדלא תני גבי נותן לו בקבלה אע"פ שא"ר ש"מ שמותר ליתן בהמה לנכרי בקבלה ודחי ולטעמיך והמשתתף לו ל"ק ה"נ דרשאי והא אמר אבוה דשמואל אסור לאדם שיעשה שותפות עם הנכרי כו' והשתא מ"ק הא וודאי נשתתף רשאי מדינא ואינו אלא מידות חסידות א"ו מדינא אסור ומה שכתב הרמב"ן דמשום לפני עור ליכא אלא במה שא"א לו לעשות אלא ע"י ישראל ה"נ שבועה זו מחמת השותפות באה שנשבע לפטור מתביעות ישראל ול"ד למושיט כוס יין לנזיר בדלא קאי בתרי עברי נהרא דליכא משום לפני עור דש"ה דבלא דידי' הי' אפשר לנזיר ליקח מעצמו ונא עבד מידי בהושטתו ואינו גורם לו איסור ע"י אבל הכא אי לאו שותפות הישראל לא הי' בא הנכרי לידי שבועה בע"ז שלו מיהו נ"ל דהכא ליכא משום לפני עור שאין הנכרי מוזהר שלא לישבע ולקיים בע"ז שלו כדברי הרמב"ן שהרי אפי' בגוף איסור ע"ז אמרי' בפד"מ (דף נו) אין ב"ד של ישראל ממיתין עליהן ואין ב"נ מוזהר עליהן למעוטי גיפוף ונישוק שלא כדרכו אבל מ"מ הא לא מוכרע דליכא אסורא לישראל בכה"ג משום דלא ישמע ע"פ והתו' ושאר מפרשי' פי' בע"א ואין להאריך כאן והנ"ל בזה הוא דאפ"ת דמשביע לעובד כוכבים ומזלו' בשם עבודת כוכבים ומזלות שלו היה עובר משום לא ישמע על פיך.
מ"מ מה"ט לחוד אין לאסור שותפות דהא אם היה מתחייב לו שבוע' אפשר שמחל לו השבוע' אלא דס"ל לאבוה דשמואל כר"י בספ"ק דעבודת כוכבים ומזלות דאסור ליתן

מתנת חנם לעובדי כוכבים ומזלות שבא"י ואם מוחל לו השבועה שנתחייב לו הוה לי' מתנת חנם דשמא ע"י השבוע' ישלם לו וכשמוחל הוה כנותן לו מתנת חנם וא"כ אם מתחייב לו שבועה ומחלה ממ"נ איסורא עביד דאם ישביענו עובר משום לא ישמע על פיך ואם לא ישביענו הוה כנותן לו מתנת חנם אבל לר' מאיר דמתיר התם ליתן מתנות חנם לנכרי מותר לעשות עמו שותפות ואם יתחייב לו שבועה ימחול לו מיהו קשה לי מהא דרפ"ק דבכורות דקאמ' ולטעמך המשתתף לו דל"ק ה"נ דרשאי מאי ק"ל לימא מתני' כר"מ ס"ל דמותר ליתן מתנת חנם ואם יתחייב לו שבועה ימחול לו ובמ"א הא יתבאר יותר: שאלו תלמידיו את ר"ז במה הארכת ימים בפ"ג דתענית גרסינן שאלו תלמידיו את ר"ז וא"ל את רב אדא ב"א וגירס' דשם עיקר דהא התם מ"ל אעובדא דראב"א להא ומאי דקאמר לא הרהרתי וכו' אפרש התם: שנאמר והשימותי את מקדשיכ' קדושתן אף כשהן שוממין.

לכאור' ר"י ס"ל כמ"ד בפ"ק (דף י') קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"י שנותן טעם למאי דס"ל שקדושו' מקדש וירושלים קידשו לע"ל ובקדושות שאר א"י לענין מעשר ושביעית וכיוצא בהן ל"ק לע"ל מפני שקדושות מקדש וירושלים מפני השכינ' ושכינה אינה בטילה והרי הוא אומר והשמותי מקדשיכם אמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדין.

וק"ל הא בפ"ט דברכות (דף ס"א) תניא הנפנה ביהודא לא יפנה מזרח ומערב פי' מפני כבוד ירושלים שהיא בצפונה של ארץ יהודא ריי"א בזמן שבה"מ קיים אסור בזמן שאין בה"מ קיים מותר ואי קדושה ראשונה לר"י קלע"ל אין לחלק בין בזמן שבה"מ קיים לאינו קיים הלכך נ"ל דהאי קרא דמתני' אסמכתא בעלמ' היא ואע"ג דמוזהרין על מורא מקדש מה"ת כדכתי' ומקדשי תיראו אפ"ה כשהוא חרב בטל קדושתו מה"ת לר"י אלא מדרבנן עדיין בקדושתו קאי ק"ו מבה"כ שחרב דאמ' כאן במשנתנו דאכתי בקדושתו קאי מיהו ה"מ בה"מ ובה"כ עצמן קיימו בקדושתן מדרבנן אפי' בחורבנן אבל הנפנה ביהודא דמדרבנן בעלמ' הוא אפילו בזמן הבית ס"ל דלא גזר' בחורבנ' הואיל וק"ר לקלע"ל.

ותדע דהא בפ"ק דיבמות (דף ז') נ"ל בברייתא דמוזהר על מורא מקדש לעולם אפי' בזמן שאין בה"מ קיים מקרא דשבתותי תשמרו ומקדשי תיראי מה שמירה האמור בשבת לעולם אף מורא האמור במקדש לעולם והא וודאי אתיא כמ"ד קלע"ל דאי ל"ק ודאי אין מצווין על מורא מקדש בזה"ז א"ו ס"ל להאי תנא דקלע"ל ומהא הקישא גופא אתיא לי' הא מדאיתקש מורא מקדש לשמירת שבת דנוהג לעול' אף בחרבונ' ואי דרשא דר"י דמתני' דרשא גמור' היא הא בריית' דיליף לה מהיקשא מני א"ו הא דר"י אסמכת' בעלמא

היא ול"ל דרשא דפ"ק דיבמות אלא ס"ל כמ"ד לקלע"ל והאי דפ"ק דיבמות דרשא גמור' היא כדמוכח התם וס"ל כמ"ד קלע"ל ואע"פ שיש לדחות כל הדברים הללו ולפרש בע"א אבל מה שפי' נ"ל עיקר:ע"ב ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמי' מפני הגשמי' ק"ל הא הר הבית קדוש טפי מבה"כ שהרי רקיקה ומנעל בבה"כ שרי ובהר הבית אסור כדא' בפ"ט דברכו' (דף ס"ב) והשתא כיון דבבה"כ אסור לכנוס בגשמי' מפני הגשמי' כ"ש בהר הבית והא בפ"ג דתעני' (דף יט) גבי עובדא דחוני המעגל שהתפלל וירדו גשמי' עד שעלו ישראל מירו' להר הבית מפני הגשמי' והא איכא איסורא ושם אפרש: אמר רבא וחכמי' ותלמידיהן מותרין דאריב"ל כו' ואע"ג דמילתא דרי"בל אבית המדרש איתמר והכא מבה"כ מיירי.

מייתא שפיר דהא ריב"ל אלימא לי' קדושת בה"מ מבה"כ כדא' לעיל וא"כ בה"כ לריב"ל אתיא בק"ו מבה"מ. ובהכי א"ש אפי' לרב פפא משמי' דרבא דאלימא לי' קדושת בה"כ מבה"מ.

מ"מ מדריב"ל דאלים לי' קדושת בה"מ נשמע לדידי' לבה"כ:

דף כט

ע"א מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסות כלה. כתב הרא"ש בפ' דכתובו' י"מ מאי מבטלין ת"ת היינו רשאין לבטלה והביא ראייה לפי' מפ"ק דמשמע דוקא מ"מ עדיף מת"ת אבל מת אחר אין חובה לבטל' אבל רשאי לבטל והא דאמר רבא מ"מ עדיף מת"ת בפ"ק והביא ראייה מהא ה"פ מדשאר מתים רשות לבטל במ"מ חייב בטל.

וק"ל הא אמרי' בפ"ק מכאן סמכו של בית ר' שמבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה ק"ו מעבודה ומסיק דת"ת דרבים חמור מעבודה לדיחיד קיל ופריך מהא דאין מועד בפני ת"ח וכ"ש חנוכה ופורים ומשני וכבוד תורה קאמרת כבוד תורה דיחיד חמור ת"ת דיחיד קיל וכיון שכבוד תורה דיחיד חמיר אפי' ממקרא מגילה ק"ו לעבודה דקילא ממגילה וק"ו בן ק"ו ת"ת דיחיד דקילא אפי' מעבודה דיחיד והא דמבטל ת"ת להוצאת המת מיירי ממאן דקרי ותני וכדמסיק וה"ל כבוד התורה א"כ הא וודאי דחייבין לבטל קאמ' שהרי אפי' עבודה ומגילה חייבין לבטל מפני כבוד תורה ק"ו ת"ת דקילא מהן דחייבין לבטל מפני הוצאות המת דקרי ותני דה"ל כבוד תורה.

א"ו האי מבטלין חייבין לבטלן קאמר ולהכנסות כלה היינו נמי דחייב לבטל קאמר כדפי' גבי הוצאות המת. מיהו ק"ל כיון דהוצאת המת והכנסות כלה עדיפי מת"ת א"כ כ"ש דעדיפי מכבוד המלך דהא ת"ת עדיפא מכבוד המלך כדאמ' בספ"ו דסנהדרין (דף מ"ט)

גבי אשכחינהו לרבנן דפתחו להו במסכתא אמר כתיב כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע אל דבריך לכל אשר תצוונו ימות יכול אפי' לד"ת ת"ל רק חזק ואמץ ואמרי' החם צדיקים וטובים ממנו שהי' דרש אכין ורקין אלמא הודו לו חכמים דת"ח עדיף מכבוד המלך וכיון שכן כ"ש להוצאות המת והכנסו' כלה דעדיפ' מד"ת דעדיפ' מכבוד המלך והא אמרי רפ"ב (דף י"ז) מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל אלמא כבוד המלך עדיף מהוצאות המת והכנס' כלה.

ואמאי הא אינהו אלימא מת"ת דכבוד המלך לא אלים מת"ת אדרבא ת"ת אלימא מכבודו וי"ל דודאי כבוד המלך גדול מהני מיהו ה"מ בכבוד הבא מאיליו שלא מחמת צווי המלך אבל אם מצוה איזה דבר מעצמו אע"ג דזה בכלל כבודו שלא להמרות את פיו והממרה חייב מיתה כדכתי' גבי יהושע אפ"ה ת"ת עדיף וה"ט משום דכבוד הבא מאליו כיון דליתא במחילה דהא קי"ל מלך שמחל ע"כ א"כ מחול אלים מכל הני אבל דבר ציווי המלך אע"ג דזה בכלל כבודו שלא להמרו' פיו מ"מ כיון שבידו לבטל ציוויו ולשנותו דבר מצות אלימ' מיני' וע"ד שכתבתי למעל' גבי ת"ת ע"ש הטיב: אבל אי ק"ל הא ק"ל כיון דברייתא זו הא דהוצאת המת איירי מת"ח דקרי ותנא דה"ל כבוד תורה דעדיף טפי אפי' מעבודה ומגילה איך מייתא רבא ראי' בפ"ק לסתם מת דמבטלין ח"ת בשבילו לשאינו קרי ותנא דש"ה דאיכא משום כבוד תורה דאלים טפי: $$ציור בספר$$ והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהק"בה שב עמהן מבין הגליות.

וק"ל הא גבי קיבוץ גליות של א"ה נמי מצינו שנאמר ושבתי אח שבות בני עמון וראיתי לפרש"י בפ' נצבי' אהאי קרא ושב ה' אלהיך את שבותך הי' לו לכתוב והשיב את שבותך רבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרות גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהן ועי"ל שגדול יום קיבוץ גליות ובקושי כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידו ממש איש איש ממקומו כענין שנא' ואתם תלקטו לא' א' בית ישראל ואף בגליות שאר אומות מצינו כן ושבתי את שבות בני עמון מ"מ צריכן אנו ליישב דברי רבותינו ונ"ל דדייקו לה מדכ"ר ושב ושב ב' פעמים ושב ה' אלקיך את שבותך ושב וקבצך ואי כדפרש"י משום דגדול קיבוץ גליות הל"ל פעם א' ושב ופעם ב' והשיב א"ו ללמד הא נמי אתא שהקב"ה שב עמהן.

ועי"ל שאני גבי אה"ע דאין למטעי ולומר שהק"בה שב עמהן אין קפידא לכתב ושב דודאי אבני עמון קאי ולא אקב"ה אבל גבי ישראל דאפש' למטעי שהקב"ה שב עמהן כמו שמצינו במצרי' שהיתה שכינה עמהם אם איתא דהאי ושב אישראל לחודייהו קאי ולא אהקב"ה הל"ל והשיב דלא למטעי. א"ו האמת כן שקאי נמי אהקב"ה ששב עמהן.

וכה"ג מצינו רפ"ק דברכו' (ממי) [צ"ל ממאי] דהאי וטהר טהר יומא וכ"כ כזה בפ"ק גבי סוגי' דאין בין זב הרואה ב' ראיות: כיון דשמענא להא דאמר דוד ה' אהבתי מעון ביתך הוי גרסינא בבי כנישתא. ק"ל הא אמר אביי גופא בפ"ק דברכו' (דף ה) מריש הוי גרסינ' בגו ביתאי ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמ' רחבא משמי' דעולא מיום שחרב בה"מ אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד לא הוי מצלינא אלא היכא דגרסינא.

ומשמ' שהי' מתפלל בביתו היכא דגרס מדאמר לא הוי מצלינא אלא היכא דגרסינא ולא אמר איפכא לא הוי גרסינא אלא היכא דמצלינא. ועוד מהא דעולא דאמר דאין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד אין ללמוד אלא דמקום גירסא עדיף.

ועוד דמייתא התם עובדא דר"א ור"א דאע"ג דהוי להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוי גרסי אלמא מקום גירסא עדיף מלהתפלל מבה"כ. ומדמ"ל התם סמוך להא דאביי אלמא לדידי' נמי מקום גירסא עדיף להתפלל.

ול"ל דשני שמועות נינהו מעיקרא שמע להא דעולא והוי מצלי בביתו היכא דהוי גרס אבל בתר הכי שמע נמי להא דאמר דוד וקבע מקום לתורה ולתפילה שניהם בבה"כ. דא"כ האיך קאמר נמי בשמעתין מריש הוי גרסינא בביתא ומצלינא בבי כנישתא כדאמ' התם הא משעה ששמע להא דעולא לא עבד כן וה"ק דעד ששמ' להא דדוד עביד כן ונ"ל שהוא א' מן הסוגי' המתחלפות.

ונ"ל דפליגי אי קדוש' בה"כ עדיף מבה"מ או להיפך וכדאמר' לעיל: מאי כשמה כמ"ד אדמקיפנא אדרי איעול בהא גירסא דשמעתין מתוקנת ובפ"ח דברכות (דף סג) גירסא ספרי' דידן משובשות דגי' מאי קפנדריא א' רבא קפנדריא כשמה ורב חנן בר אדא משמי' דרב סמא ברי' מרי א' כמ"ד וכו' משמע דר"ס פליג אדרבא וליתא דהיינו פי' של קפנדריא כשמה וצריך לגרוס התם מאי כשמה א' ר"ח וכ' כמ"ד אדמקיפנא וכו' כדגרסי' בשמעתין: הנכנס להתפלל מותר לעשות קפנדריא הכי גי' ספרים דידן והרי"ף בסוף פ"ח דברכות גורס מצוה לעשות קפנדריא וגי' זו נ"ל עיקר דקרא מצו' קאמ' וחיובא הוא ולא רשו' כדכתי' בסיפא דקרא לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא: אמר רנב"י הנכנס ע"מ שלא לעשות וכו' שם בפ"ח דברכות גרס לה בדר"נ אמר רבה בר אבוה וגם הא דאם הי' שביל מעיקר' מותר גרס לה בתר הא דהאי הנכנס: ע"ב כמאן דלא כרשב"ג. ק"ל ולרבנן מי ניחא הא כיון דשואלין ל' יום קודם למעשה והא בניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה וקיימ"ל דתמיד טעון ביקור ד' יום קודם שחיטה א"כ תמיד של ר"ח ניסן

צריך ללוקחו ד' יום קודם לו וצריך שתהי' ת"ח בו ביום. וא"כ אע"ג דקרינן אדר ליכא ל' יום עד הפרשות ת"ח.
ולא מיבעי למאי דפי' התוס' ספ"ג דסוכה (דף מ') גבי הא דאמר התם שהביא מלישכה שאינה מבוקר דביקור ד' ימי' בתמיד מעכב אלא אפי' למאי דפי' בחידושי' התם דביקור אינו מעכב מצוה מיהו איכא הרי הא דא"ר טבי דק"צ מצוה להביא מת"ח נמי אינו אלא למצוה בעלמא דהא אם הביא מן היכן יצא כדאמרי' בפ"ק דר"ה אפ"ה תיקנו להקדים פ' שקלים מר"ח אדר משום מצוה דת"ח.
והה"נ דמשום מצות ביקור אע"פ שאינו מעכב אפ"ה ראוי להקדים ל' יום קודם ביקור וכ"ת דביקור קוד' להקדישו סגי (וא"נ) [צ"ל וא"כ] א"צ הפרשו' ת"ח עד ר"ח ניסן ותמיד של ר"ח יבוקר ד' יום קודם להקדישו ליתא דהא אמרינן בפ"ק דשבועות (דף י') תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימי' לרבנן ופרש"י שלקחן ממעות תרומת הלישכה ותנן אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים וכשמגיע ר"ח ניסן לא הי' מקריב שוב קרבנות ציבור ממעות התרומה של אשתקד ונמצא בכל שנה ושנה ד' טלאים ממעות תרומ' הישנה והיינו לא הוצרכו לציבור להקריב בשנה שעברה והא טעמא דאין פוחתי' מו"ט המבוקרים הוא משום דתמיד טעון ביקור ד"י קודם שחיט' כדאמרי' בפ"ד דמנחות (דף מ"ט) ופ"ב דערכין (דף י"ג) וש"מ דטעון ביקו' אחר לקיחתו והקדשו דאי בקודם סגי ל"ל ללקחם ולהקדיש לאותן ד' טלאים ע שלא הוצרכו יבקרם קודם לקיחהו הקדש ואח"כ יקחם מת"ח בר"ח ניסן ויקדשם.
א"ו ביקור קודם לקיחתן והקדשם לא מהני ובע"כ צריך ללקחם מתרומה ישנה קודם ביקור. ואע"ג דהני ד' טלאים אינן ראויים לתמידין מר"ח ואילך דבעינ' ת"ח אפ"ה בע"כ מפריש להו כדי שיהי' ו"ט בער"ח ניסן שיהי' ראוים להקריב לתמידי היום איזה שני' שירצו כדפירש"י שם בפ"ד דמנחות דתקנות חכמים הוא שיהא שם בכל יום ששה ראויים ליטול איזה שנים מהם שירצה מ"מ ש"מ דטעון ביקור אחר לקיחה והקדש ובע"כ תמידי ר"ח ניסן והה"נ של ב' וג' בחודש צרי' ליקחם ד' ימים קודם הקרבתן משום ביקור ד"י אחר הלקיחה והקדש וכיון שאי אפשר ללקחם מת"י בע"כ צריך שיהי' ת"ח מופרש כבר וא"כ כי משמיעין על השקלי' בר"ח אדר אכתי ליכא ל' יום להפרשות ת"ח.
מיהו בפ"ח דמנחו' (דף ע"ט) פרש"י בש' רבו דהאי תמידין שלא הוצרכו לציבור היינו שאבדו והפריש אחרי' תחתיהן ואח"כ נמצאו וא"כ א"ר מהא שצריך ביקור ד"י (קודם ללקיחתו) [צ"ל אחר לקיחתו] והקדשו ואני תמה על רש"י למאי דפי' תמידין שלא הוצרכו לציבורדאד' טלאים שבכל שנה ושנה קאי דמשמע דביקור דקודם לקיחה לא

מהני: דהא בפ"ט דפסחים (דף צ"ו) אמרי' דפסח מצרים מקחו מבעשור אבל לא ואין פסח דורות (מבעי לי') [צ"ל ומפיק לי'] מדכתיב בי' לחודש הזה ויקחו זה מקחו בי' הזה פ"ד מקחו מבי'.

ופריך מדכתיב והי' לכם למשמרת עד י"ד לחודש ה"נ זה טעון ביקור ד"י קודם שחיטה ואין אחר טעון ביקור והא תמיד טעון ביקור ד"י מג"ש דנאמר כאן תשמרו להקריב לי ונאמ' להלן והי' לכם למשמר' ומשני שאני התם דכתי' תשמרו פסח דורות נמי הכתיב ועבדת כו' אלא הזה ל"ל למעוטי פ"ש דכוותי' אלמא דביקור ולקיחה דהוא מקח ב' מילי נינהו דתמיד ופ"ר של דורות טעון ביקור ד' ימי' אבל לא מקח ד"י קודם לו דאימעטי מהזה דגבי מקח והיינו כדפירש"י גופי' התם דמקח היינו שמקדישו מבעשו' לשם פסח וביקור היינו אם לא הפרישו מבעשור יבקר ב' וג' טלאים מבעשור ובשעת שחיטה יקח א' מהם.

ומוכרח הוא דהא ל"ל דלעולם אין ביקור אלא לאחר לקיחה והקדש לשם פסח ותמיד והא דאימעט פ"ד מהזה יתירא דאין מקחו מבעשור היינו משו' דפסח נמנין עליו בני חבורה ומושכי' עד שישחט כדתנן בפ"ח דפסחים (ד' פט) אפי' לאחר שהקדישו כבר לפסח ממנה אחר עמו כדתנן התם הממנה אחרי' עמו על פסחו וחגיגתו מעות שבידו חולין והשתא א"ל דה' איכא בין פ"מ לפ"ד דפ"מ מקחו מבי' וצריך כל א' ואחד להיות נמנה עליו מבי' ולא אחר כן כדי שיהי' לכל אחד מבני החבורה מקחו מבעשור כדכתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה דהיינו שכל אחד מבני חבורה יקח וימנ' עליו מבי'.

ומהא נתמעט פ"ד שאין צריך קיחה ומנין לכל א' מבני החבור' מבי' אלא בענין שבשע' שחיט' נמי סגי אבל מ"מ עיקר לקיח' והקדש דגוף הפסח בעי מבי' ובכלל והי' לכם למשמר' דנ"ל מיני' ביקור ד"י קודם הוי נמי עיק' הקדש הפסח דאיתרבי פסח דורות ותמיד. הא ליתא דהא בספ"ק דזבחי' (דף יב) אמרי' אליבא דב"ב דפוסל בפסח ששחטו בי"ד שחרית בין לשמו בין שלא לשמו הואיל ומקצתו ראוי ופריך א"כ פסח כשר לב"ב המ"ל אי דאפרשי' האידנ' דיחוי ממעיקר' הוא ואי דאפרשי' מאתמול נראה ונדח' הוא. ומוקי לה ר"א תהא לאחר חצות פי' לא משכחת לה פסח כשר לב"ב אלא במפרישו לא"ח שהוא זמן הקרבתו וחזי לשמו ואי הא דפסח דורות טעון ביקור ד"י הקדישו נמי בכלל אכתי תקשה לב"ב פסח כשר המ"ל אע"כ דביקור ד"י דפס' ה"ה תמיד דיליף לה מיני' אין הקדישו בכלל זה. ודוחק לומר דבשלמא לב"ב דפסח כשר א"א אלא בפריש אחר חצות בע"כ ביקור רברבי רחמנא לפ"ד לאו היינו הקדש דאי אפשר משוט דיחוי.

אבל למאן דל"ל דב"ב ואפש' להקדישו קודם לכן א"ל דביקור דרבי רחמנא היינו הקדש דהא כתיב ועבדת ודי לך למעט מהזה הפחו' שא"צ קיחה ומנין לכ"א מבני החבורה מבי'. ועוד למאי דמשני התם אפ"ת דמפריש מצפרא אין מחוס' זמן לבו ביום ור"פ שני אפ"ת מאורתא לילה אין מחוסר זמן וא"כ לב"ב נמי אין בו משום דיחוי אפילו הכי א"צ להפרישו ולהקדישו אלא מאורתא לר"פ ש"מ כדפי': ועוד נ"ל ראי' להא דביקור לאו היינו הקדש מפכ"ג דשבת (דף קס"ח) דאר"י מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו בי"ט ואע"ג דא"ל דל"מ בע"פ שחל בשב' אנא ביו' הראשון של ד' ימי ביקור הוא חל בשב' בפסח שני דא"צ ביקור ובחל י"ד בשבת.

מ"מ הא דר"ל התם אליבא דר"י מדתנן וכן ע"פ בירושלים שחל בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועושה עמו חשבון לאחר י"ט ודחי התם הב"ע בממנה אחרי' עמו על פסחו דמעיקר' מיקדש וקאי והשתא למאי דס"ד דהוא מקדש לי' בע"פ תיקשה הא בעי ביקור והקדש ד"י קודם לכן והא ע"כ מפסח ראשון מיירי שהוא עי"ט דאילו פסח שני אינו סמוך לי"ט ומאי וע"ע חשבון לאחר י"ט דתנא ומדנקט ע"פ שחל בשבת וס"ד דמקדש לי' בו ביו' ש"מ דביקו' ד"י לאו היינו הקדש והא לפי' התו' דביקור ד"י מעכב בתמיד דיליף מפסח כ"ש דמעכב בפסח וקס"ד דמקדיש לי' בע"פ ואי ביקור היינו הקדש פסח פסול הוא.

מיהו למאי דפרי' בחידושי שם דאין ביקור מעכב א"ז ראי' דמיירי מלא הקדישו וביקרו קודם ואפ"ה הפסח כשר וכ"ת ל"ל לתנא למיתני למילתי' בדעבד שלא כמצותו בשלא הקדשו וביקרו עד ע"פ ה"ל למיתני בלכתחילה במצותו ומחל יום ראשון מימי הביקור בשבת דמקדישו. לק"מ די"ל דבשביל מנות ביקור לא התירו חכמי' להקדישו בשבת.

ולא מיבעי דל"ד להא דאם חל ע"פ בשבת דמקדיש פסחו דשאני הקדש דמעכב בדעבד ולא העמידו דבריהם במקום כרת דפסח כמו דלא העמידו דבריה' גבי אונן מצורע ובית הפרס כדאמרי' ספ"ת דפסחים (דף צ"ב). אלא אפי' להא דמקדיש חגיגתו בי"ט נמי ל"ד דאע"ג דאין בחגיגה כרת וגם אפשר למחר דהתם ה"ט דהקדשו דוחה י"ט כדפי' רש"י מקדיש פסחו בשבת וחגיגתו בי"ט ביום הקרבתן מותר להקדישן ואע"ג דאין מקדישין בי"ט התירו כיון דהקרבתן דוחה קדושתן נמי דוחה.

וה"ט ל"ל אלא במקדיש ביום הקרבתו דא"ל הואיל אבל ביום א' של ביקור דאין מקריבו ב"ב דל"ל הואיל אין הקדישו דוחה שבת ועוד בלא"ה י"ל הא דמקדיש חגיגתו בי"ט היינו בי"ט אחרון דאם לא חג בו ביום עבר זמנו וה"ל מעוות אבל ביט"ר ל"א הואיל ויש לו עדיין תשלומין ואין זה מקומו ובמ"א יתבאר הכל: ומיהו למאי דאפרש לקמן

למאי דמשני אפ"ת רשב"ג ומשום שלחנות מקדימין לבא' באדר לא כמו שפי' רש"י דהיינו ב' שבתות דרשב"ג אלא מטעם אחר הוא לפי המסקנא לק"מ משמעתין אהא דתמידין שלא הוצרכו לציבור דא"ל דתמיד טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה דביקור לאחר הקדישו הוא ואע"ג למאי דס"ד כמאן כת"ק ומשום ת"ח קדמינין וקרינין בע"כ ביקור דתמיד הוא קודם הקדשו דאל"כ הי' צריך תרומה חדשה להפריש ד"י קודם ר"ח ואין כאן ל' יום מ"מ י"ל דהמ"ל ולטעמיך וכן דרך התוס' בכמה מקומות לפרש כן דהמ"ל ולטעמיך ול"ק: רש"בג אומר ב' שבתות נ"ל הא דנקט ב' שבתות ול"ק י"ד ימיה משום דהתם בפ"ק דפסחי' אמ' דה"ט דרש"בג דנ"ל מפסח מדבר שנצטוו עליו בשנה השנית ליציאות מצרים בר"ח ניסן ובפ"ט דשבת (דף פ"ז) אמר' דר"ח ניסן זה הי' בא' בשבת א"כ ה"ל ב' שבתות שלימות עד הפסח שהי' בשבת כדאמ' במנחות (דף ס"ז) כתוב א' אומר ז' שבועות תספור לך וכתוב א"א חמשים יום הא כיצד כאן בחל פסח בשבת כאן בחל באמצע שבת אלמא לא חשיב שבוע שלימה אלא היכא שהחשבון מתחיל בא' בשב' ואיל ונ"ל לרש"בג למילתא מהתם דה"ל ב' שבתות נקט במילתי' ב' שבתות ולא י"ד יום ואע"ג דמתחילה רצה לומר התם דנ"ל מפ"מ ור"ח ניסן של אותו שנה לא הי' בא' בשבת כדאמ' התם שע"פ הי' בה' בשבת מ"מ במסקנא לא קיימי הכי: מאי פ' שקלים רב א' צו וכו'.

וכ"ת הא מפרש לקמן דמה"ט קרי להו פ' שקלים משום דר' טבי דזאת עולת חדש בחדשו חדש והביא קרבן מת"ח והא גבי מוסף דר"ח כתיב ולמה מתחיל מפ' צו דמיירי מתמידין בפ' ר"ח בלחוד סגי כמו בר"ח שחל בשבת אין המפטיר קורא אלא פ' ר"ח בלבד. י"ל משו' דבסמוך פריך לרב מאי שני האי ר"ח משאר ר"ח ומשני דשני דהאידנא כולן קורין בדר"ח או תלתא בענינא דיומא וד' בדר"ח והא אפי' בר"ח שחל בחול דקורין ד' לא משכחת לה לרב אלא בדולג ואע"ג דלכתחילה אין רשאי לדלג.

ש"ה דל"א כדאמ' רפ"ג (דף כ') ואלו הי' קורא בפ' ר"ח בלבד דאין בו אלא ה' פסוקים כדי קריאות א' כדאמ' התם למ"ד השתא כולן בדר"ח הי' צריך לדלג שבעה פעמים ולמ"ד קרא ד' בדר"ח הי' מוכרח לדלג ד' פעמים מש"ה מתחיל מפ' דצו דכל מיעוטי בדילוג עדיף אע"ג דהשתא נמי א"א בלא דילוג למ"ד דהשתא קרא ד' בדר"ח צריך אמצעי לדלג כמו בכל ר"ח כדאמ' התם וכ"ש למ"ד השתא כולה בדר"ח צריכין ד' מהן לדלג מ"מ כל מיעוטי בדילוג עדיף ומתחיל מפ' דצו שהוא ג"כ מענינא דיומא שהרי בכל ר"ח מתחילין מפ' דצו.

אבל דיתחיל מקודם צו כדי שלא יהי' שום א' מהן צריך לדלג א"א דכיון דאינו מענינא דיומא כלל. תדע דאל"כ למה אמצעי מדלג בכל ר"ח יתחיל קודם פ' צו ואין צריך דילוג. א"ו כיון שאינו מענינא דיומא כלל לא קרינן לי' ומוטב לקרות מענינא של יום ולדלג אבל פ' תמידין שייך לענינא של יום שבכל יום ויום מענין יום הוא שהרי קריבין בכל יום: למ"ד סדר הפטרות חוזר מאי שני ק"ל לישנא דמאי שני דהא ודאי שני דבכל ר"ח שחל בשבת מתחילין מפ' דר"ח והשתא קרא נמי לפ' דצו.

וי"ל וי"ל דכיון דבכל ר"ח בחול קורין מפ' צו אע"ג דשני האי ר"ח משאר ר"ח שחל בשבת שאינו מתחיל אלא מפ' של ר"ח ה"נ ששם נאמר עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מת"ח אין זה שינוי כ"כ להכירא דפרשת שקלי': ואלו האידנא קרו ג' מענינא דיומא וד' קרו בדר"ח ק"ל מ"ט נתנו דין קדימה לענינא דיומא קודם דר"ח ובסך הקרואים נתנו תוספת מעלה לדר"ח דקורא ד' ובענינא דיומא א"ק אלא ג' ממ"נ אי חשיב לי' לר"ח תדיר אע"ג דע"ד הוא בכל שבתות השנה הא אין קורין בכל שבתות ענין חד אלא בכל שבת מענין אחר אבל ר"ת בכל חדשי השנה קורין ענין אחד א"כ לקדום ר"ח לע"ד בקריאתו דה"ל תדיר כדאמ' לקמן גבי ר"ח טבת שחל בחול ואי ע"ד חשיב לי' תדיר משום דשם ע"ד ה"ל תדיר גבי ר"ת ואלו בחר שם ענינא דיומא אזלינן לפיכך אקדימוהו.

א"כ יהי' לה מעלה יתירא במספר הקרואים נמי ומיהו י"ל מה"ט גופא כיון דאי אזלת בחר דענינא דיומא כללי ה"ל תדיר לגבי ר"ח ולגבי ענינא דיומא פרטי ה"ל ר"ח תדיר וכיון דבכלל ה"ל זה תדיר ובפרט אידך נותן לזה מעלות קדימה ולזה מעלת הקרואין. ומכל מקום אכתי ק"ל הא בכל ר"ח שחל בשבת קרו שית מע"ד וחד בדראש חודש ונתנו ב' מעלות לע"ד קדימה ותוספות קרואין וה"נ נהי דר"ח אדר שחל בשבת צריך להוסיף מנין קרואין בדר"ח יותר מא' משום דאל"כ מ"ש משאר ר"ח.

ומאי ניכ' קריא' זו לפ' שקלים הא מ"מ בב' קרואין נמי סגי ואיכא הכירא לפרשה שקלים דבשאר ר"ח שחל בשבת קורא א' בדר"ח והיום שנים. וי"ל כיון דבר"ח זה בע"כ צריך לקרות בדר"ח יותר מאחד משום שינוי להיכרא אוקמא אד' כמו בר"ח שחל בחול תדע דהא קריאה זו בכל ר"ח לא סגי בד' אלא בדילוג אליבא דרב ואע"ג דאין ראוי לדלג ש"ה משום דל"א.

והשתא בלא"ה תקשה בר"ח אדר שחל בשבת לרב האיך קורין ד' בר"ח הא השתאאפשר בלא דילוג כשתוסיף א' על מנין הקרואים לע"ד ואי משום שינוי להכירא לפ"ש הא כשקורין ב' איכא נמי שינוי דבשאר ר"ח שחל בשבת קורין בדר"ח א' והיום ב' וכ"ש בקרו שלשה והא כיון דאפשר בלא דילוג ל"ל לדלגי.

א"ו ה"ט כדפי' ביון דאפקיעת' משא' ר"ח שחל בשב' דא"ק אלא א' בדר"ח והכא לא סגי בהכי משום ש שינוי להכירא דפ"ש אוקמא אד' כשאר ר"ח שחל בחול. והא דקאמר וד' קרו בדר"ח נ"ל דדוקא בר"ח אדר שחל בשבת קאמ' רב שמתחיל מפ' דצו משום שינוי להכירא ובע"כ צריך לקרות ד' בדר"ח וכדפי' ולא סגי אם לא שיתחיל מפ' דצו אבל בחל בתוך השבת שמקדימין לשעבר וקורין פ"ש קודם ר"ח אין צריך להתחיל מפ' דצו אלא פ' של ר"ח בלבד והא איכא הכירא לפ"ש כיון שקורין פ' ר"ח היום: ולימא הא ולא בעי הך.

ואי משום דקמ"ל דר"ח קודם לחנוכה לאפוקי מ"ד בסמוך דחנוכה קודם הא מאידך דר"י דלקמן ש"מ דאפי' בר"ח טבת שחל בחול קאמר קורא ג' בדר"ח וחד בחנוכ' והתם נמי ר"י נפחא קא"ל אע"ג דמתחילה קאמ' ר"י סתם קורא ג' בדר"ח וחד בחנוכה וסתם ר"י דשמעתתא הוא ר"י בר אחי כדאמ' בפ"י דפסחי' נ"ל דאר"י נפחא גרסינן וה"נ גי' הספרי' אר' מני כוותי' דר"י נפחא מסתברא: מי גרם לד' שיבא ר"ח וכו' ק"ל כיון דהא דמקדים חנוכה לדר"ח אע"ג דר"ח תדיר הוא מטעמא דמי גרם לד' שיבא ר"ח.

מ"מ תקשה מ"ט יקראו ג' בדחנוכה וברר"ח אינו אלא א' לקרא בחנוכ' הא' תחיל' ובדר"ח דתדיר יקרו ג' דראוי' רוב הקרואים לדר"ח דיותר תדיר מדחנוכה וכה"ג נמי רביעי דר"ח יקרא בדר"ח. וי"ל דיש טעמא דא"א לקרוא בדחנוכ' אלא הראשון בלבד משום דאמרי' בפ"ה דגיטין (דף ס') אין שם לוי קורא כהן במקום לוי ודוקא באותו כהן וקורא ב' פעמים זא"ז אבל לא בכהן אחר משום פגמו של ראשון כדמפרש התם.

והשת' אם אינו קירא בחנוכה בתחיל' אלא הראשון בלבד זימנין דליכא לוי וצריך אותו הכהן לקרות במקום לוי א"כ בפעם א' יקרא בספר תורה אחת של חנוכה ובקריאות שני' במקום לוי יקרא בספר תורה ב' של ר"ח דהא משים של חנוכה ור"ח צריכין ב' ספרי תורות כדאמ' בסמוך בר"ח טבת שחל בשבת וכו' והא א"א בחד גברא לקרות בב' ס"ת משום פגמו של ס"ת ראשון כדאמ' בפ"ז דיומא (דף ס"ט) גבי כה"ג דקורא ובעשור שבחומש הפקודים ע"פ ופריך וליתי ס"ת אחרינא ויקרא ומשני משום פגמו של ראשון ואע"ג דר"ח טבת שחל בשבת מביאין ג' תורות.

תרי גברי בתרי ספרי ליכא פגמא וחד גברא בתרי סיפרי איכא פגמא. וה"נ איכא למימר הכי דאי כהן זה הקורא במקו' לוי קרא בב' ס"ת איכא משו' פגמו של ס"ת א' וכיון דהיכא דליכא לוי וצריך הכהן לקרות ב' פעמים לא סגי אי לא קירא בס"ת אחרת בשל ר"ח לא פלוג רבנן ותיקנו לעולם שיקראו השנים ראשונים בס"ת אחת ואפי' במקום דאיכא לוי.

א"נ במקום דליכא לא כהן ולא לוי בכל הקוראין רק ישראלי' בלבד: וכ"ת מ"מ אמאי קורין ג' בשל חנוכה בב' סגי ועכ"פ יהי' ר"ח דתדיר שוה במנין הקרואין דשל חנוכה. י"ל כיון דא"א שיקרא בס"ת הא' אחד בלבד בשל חנוכה ועכ"פ פחו' מב' א"א מטעמא דפי' א"א לחלק הקרואין שנים לס"ת א' ושנים לפני' צריך לקרוא בס"ת אחת עכ"פ מנין הקרואין שמנינו במקום אחר דהא לכל מנין הקרואין יש טעם למנינם למה תיקנו כן כדא' בפ"ג והא לא מצינו במנין הקרואין פחות מג'.

ואי קוראין בס"ת זו ב' ובס"ת שני' ב' אין בשום ס"ת מנין הקרואין במקום אחד ובע"כ באחת מהני צריך לקרוא ג' וא' באחד וכיון דרביעי צריך לקרות בדר"ח לא סגי בשל חניכה פחות מג' דבאחד א"א מטעמא דאמרן ובשנים נמי א"א דא"כ אין כאן מנין הקרואין לא בס' ולא בשני' מש"ה קורין בשל חנוכה שלשה הפחות במנין הקרואין שתיקנו כנגד כהנים לוים וישראלי' א"נ כנגד תנ"ך אבל אי יקרא בכל ס"ת ב' ב' ליכא בשום ס"ת מנין הקרואין כנגד מי:

דף ל'

ע"א אלא אמר אביי קרא שית מאתה תצו' עד ועשית וה"נ אמ' אביי בסמוך גבי חל בכי תשא עצמו וחד תני וקרא מכי תשא וכו'.

אע"ג דאמ' אביי לקמן כוותי' דר"א מסתברא דתנן לכל מפסיקן וכו' אלמא ס"ל דאינו קירא בע"ד כלל אלא בהני ד' פרשיות לחוד לבתר שנדחה ראיית אביי לקמן הדר בי' אביי וס"ל כמ"ד לסדר הפטרות הוא חוזר ופ' דיומא קרינן. והא דקאמ' חד תני וקרי מכי תשא עד ועשית ק"ל הא דתני לעיל חל בפ' הסמוכה לה בין מלפני' ובין מלאחרי' קורין אותה וכופלין אותה דהיינו בשבתות כדא' לעיל משו' דלאחרי' ע"כ בשבתות איירי ה"ל למימר רבותא יותר אפי' בחל בכי תשא עצמה באותו שבת גופא דקורין וכופלין כ"ש שכופלין בשבתות בחל לפני' ולאחרי'.

וי"ל נהי דבחל אחרי' לאביי האי כופלין אותה היינו בשבתות משו' דבע"א לא משכחת לה אפ"ה בחל לפני' דקאמ' נמי כופלין אותה היינו בכל ענין כפילה דמ"ל בחל לפניה דהיינו דכופלין בשבתות וכופלין נמי דתנו וקרי מכי תשא עד ועשית והשת' בחל בכי תשא כ"ש נמי שכופלין לה באותה שבת משום דלמפרע א"א ובע"כ כופלין ק"ו מלפני' וכדפי וה"ה לפי"ז דל"צ למיתני חל לאחרי' דמכ"ש דלפני אתי' אלא איידי דתנ' לפני' תנא נמי לאחרי': השתא אמרי למפרע הוא דקרא נ"ל דהאי אמרי ל"ד דהא ודאי ממש הוא קורא למפרע אלא איידי דקאמר לעיל בחל באתה תצוה אמרי אוקמא הוא דקא

מוקמא התם דהתם מדינא סגי כדר"י בדקרו שית מאתה תצוה עד כי תשא וחד מכי תשא ועד ועשית דהא פ' כי תשא אין לו ענין לא ואתה תצוה אלא משום דהרואין דאמר אוקמא פי' ואין הדבר נכר שקורין כי תשא לשם פ"ש נקט נמי הכא כהאי לישנ' אמרי למפרע הא דקרו: רב אמר מקדימין דא"כ בצרי להו יומי שולחנות ק"ל הא אפילו אם מאחרין בשבת שלאחר ר"ח שהוא שני בחדש הא אכתי נשתייר עד ט"ו בו שהוא ישיבת השולחנות י"ד יום עם יום המעשה וסגיא הכי לרשב"ג דהא יליף טעמא בפ"ק דפסחים (דף ו) מפסח מדבר שנצטוו עליו בר"ק ניסן והא עד יום י"ד שהוא זמן הקרבות הפסח אינו אלא י"ד יום עם יום המעשה מיהו י"ל דודאי לרשב"ג בעינן י"ד יום מלבד יום המעשה מש"ה מקדימין לרב וגבי פסח שאני כיון דאין זמן הקרבות הפסח מן הבקר עד בין הערבים הרי מקצת י"ד מן הבקר עד בין הערבים שהוא זמנו עולה זה ליום א' מי"ד ימים דקי"ל מקצת היום ככולו בכ"מ וה"ל י"ד יום לבד משעת המעשה אבל בשאר מילי כגון שולחנות שראויי' לישיבתן מתחילת היו' וליכא אפילו מקצת מקודם לזמן המעשה אין יום המעשה מן המנין וצריך י"ד יום מלבד יום המעשה וכ"ת הא טעמא דרבנן דס"ל שואלין ל' יום קודם מפ' התם שהרי משה עומד בפ"ר ומזהיר על פסח שני והתם נמי נימא דאין יום המעשה בכלל הואיל ואין פסח שני קרב עד בה"ע וה"ל ל"א יום ואמאי קורא פ' שקלי' בר"ח אדר שאינו אלא ל' יו' עם יום המעש' שהיא בר"ח ניסן דמן הסתם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר י"ל דלענין מעשה של ר"ח ניסן היא הקרבת תמידין ומוספין בו ביום מתרומה חדשה והרי קרבנות אין קריבין בלילה ולילה נמי ה"ל מקצת היו' ככולו לענין זה.

וא"כ איכא ל"י שאין ראוין למעשה לפיכך יום המעשה עולה מן החשבון משא"כ ישיבות שולחנות בט"ו דלילה נמי ראוי לזה הילכך ליל ט"ז נמי יום המעשה הוי ואינו עולה מן החשבון. אבל מ"מ קשה מדאמר רב מקדימין משום יומי שולחנות ואפילו שמואל לא פליג עלי' אלא מטעמא דסוף סוף שולחנות כו' משמע דס"ל דשואלין י"ד יום כרשב"ג דאלו לת"ק שלשים יום בעי ואי טעמא דפ' שקלים משום שולחנות ה"ל לאקדומי מט"ו בשבט וכדמוכח לעיל דהא דקאמר דטעמא דפ' שקלים משום ת"ח קאמר כמאן דלא כרשב"ג ומשני אפ"ת רשב"ג וה"ט משום שולחנות שיושבין במדינה בט"ו והשתא למאי דמפ' טעמא דרב ושמוא' משום שולחנות ש"מ כרשב"ג ס"ל.

וק"ל דבפ"ק דפסחי' אמר רב המפרש והיוצא בשיירא קודם ל"י אין זקוק לבער תוך ל"י זקוק לבע' ואמרי' ל"י מאי עבידתייהו כדתני' שואלין ודורשין בה"פ קודם לפסח ל"י אלמא רב כת"ק ס"ל. וי"ל דודאי רב כת"ק ס"ל מיהו שמואל דאית לי' מאחרין וע"כ אי

טעמא דפ' שקלים משו' ת"ח א"א לאחר דא"כ בצרי לי' ל"י עד ר"ח ניסן וכ"ש דל"ל דטעמא דפ' שקלי' משו' שולחנו' דהא אליב' דת"ק ה"ל לאקדומי מט"ו בשבט אלא ע"כ כרשב"ג ש"ל דסגי בב' שבתות ובע"כ טעמא דפ' שקלים משום שולחנות וכדמסי'.

וכיון דאליבא דשמואל בע"כ טעמא דפ' שקלים משום שולחנו' וכרשב"ג ס"ל אין בעל הגמ' מכניס עצמו בהא דרב דס"ל התם כת"ק כיון דמילתא דרב דהכ' א"ש אפי' אליבא דרשב"ג וכדמסי'. אבל לפי האמת דס"ל הת' כת"ק נמי א"ש מה"ט דא"כ בצרי לי' ל"י לת"ח: מ"מ אכתי ק"ל כיון דמילתא דשמואל בע"כ לא אתיא כת"ק ל"ל להגמ' לעשות פלוגתא חדשה ולומר דפליגי אליבא דרשב"ג אלא דשמואל ס"ל סוף סוף שולחנות כו' ורב ל"ל להאי טעמ' לימא דכ"ע אית להו לה"ט אלא דרב לטעמי' דס"ל כת"ק ובע"כ ה"ט דפ"ש משום ת"ח וא"א לאחר דא"כ בצרי ל"י דת"ח.

ועק"ל הא דמסיק כתנאי נימא כ"ע כדשמואל דלטעמ' דשולחנות מאחרין וה"ט דר"י הנשיא משום דס"ל דטעמא דפ' שקלים משום ת"ח וס"ל כת"ק. ורשב"א ס"ל דטעמא דפ' שקלי משום שולחנות וס"ל כרשב"ג דאמר ב"ש וסוף סוף חמיסר כו' כטעמא דשמואל. ואי הוי טעמא משום שולחנות אפי' ר"י הי' מודה דמאחרין כשמואל והא דאמ' מקדימין משום דטע' אחר הוא וכדפי' מיהו בהא י"נ דלא מסתברא להגמרא דלפליגו תנאי בעיקר טעמא דתיקנו לפ' שקלים. א"ו כ"ע ס"ל משום שולחנות ופליגא בה"ט דקאמר אליבא דרב ושמוא' וכיון דתנאי בה"ט פליגא חלי' נמי הגמ' פלוגתא דאמוראי נמי בה"ט.

מיהו אכתי ק"ל כיון דכ"ע חיישי לשולחנו' א"כ רב דס"ל כת"ק דרשב"ג כדא' בפ"ק דפסחי' גבי היוצא בשיירא אמאי א' ר"ח אדר שחל בע"ש מקדימין הא לדידי' צריך לעולם להקדים מט"ו בשבט שהוא ל"י קודם ישיבות השולחנות: הילכך נ"ל לפרש אע"ג דלמאי דרצה לומר לעיל כמאן דלא כרשב"ג דקא ס"ד דה"ט דמקדימין באדר משום ת"ח ל"י קודם לו ומדמי לי' לזמן שאלה דה"פדבעינן ל"י.

מ"מ למאי דמשני אפ"ת רשב"ג ומשום שולחנות לאו למימרא דאכתי ס"ל דדמי לזמן שאלה דה' פסח ולפ"ז למאי דס"ל משום שולחנו' לה"ט מתניתן דוקא רשב"ג היא ולא כת"ק. א"ו הא דקאמר אפ"ת רשב"ג היינו לומר אף דכוותי' נמי אתיא ולעולם לת"ק נמי ניחא.

דוודאי אי למאי דס"ד דה"ט דפ' שקלים הוא משום ת"ח א"כ ליכא למיתלי טעמא דל"י קודם אלא משום דדמי לה"פ ששואלין ל"י ומהשתא בע"כ ל"א כרשב"ג. אבל לבתר דמשני דה"ט משום שולחנות א"ל דת"ק נמי מודה בהא דאע"ג גבי ה"פ בעינן דווקא ל"י קודם הא ודאי ל"ד דה"פ הלכותיו מרובים הן כדאמ' בפ"ק דע"ז (דף ו) לדידן דאפי'

דוקין שבעין פוסלין בעי ל"י אבל הכא מאי הלכות מרובות יש כאן מש"ה אפילו לת"ק לא בעי ל"י.

ומיהו ט"ו יום מיהת בעי לכ"ע מט"א. ונ"ל דה"ט משום דתנן בפ"ק דתענית (דף י) בג' במרחשוון שואלין את הגשמים ר"ג אומר בז' בו ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת שהוא סוף גבול ארץ ישראל אלמא מסוף גבול א"י עד ירושלים הוי מהלך ט"ו יום והרי הא דתנן בט"ו בו שולחנות יושבי' במדינה פי' הר"עב במדינה בירושלי' והי' מחליפין מחצית השקל לאנשי' שמביאים כ"א ממטבע מדינתו ואינן יודעין כמה מהן יוצאין למחצית השקל מש"ה משום שולחנות שבירושלים קורין פ"ש ט"ו יום קודם לו כדי שיגי' האחרון ליו' ישיבו' השולחנות לירו'.

ורש"י לפי שפי' במדינה בכל עיר ועיר מש"ה פי' דלפי המסקנא הא דקורין פ"ש בר"ח אתיא כרשב"ג דווקא דאל"כ הני ט"ו יום דמקדימין מאי עבידתייהו ומיהו גם לפירש"י דבמדינה היינו בכל עיר ועיר אינו מוכרח לפרש דאתיא כרשב"ג מה"ט דשואל יום קוד' אלא אפי' לת"ק נמי ניחא דהא לא שייך כאן הלכו' מרובו': כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר כו'.

ק"ל דהא האי עשייה היינו לעשות משתה ושמח' דזה קרא עשיי' בכולו מכילתין דאלו למקר' מגילה זכירה קרי לי' כדאמר לעיל רפ"ק ורפ"ב והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשיי'. ועוד דהא א"ק את המגילה בשבת כדאמר בפ"ק ובע"כ האי עשיי' היינו משתה והשתא תקשה הא אמרו בירו' בפ"ק סעודת פורים שחל בשבת מאחרין אבל ל"מ מטעמא דמשת' ושמחה כתיב את ששמחתו תלוי בב"ד יצא זה פי' שבת ששמחתו תלוי בידי שמים וא"כ האיך קא' עשיי' בהדי הדדי קא אתי הא קדים זכירה דפ' זכו' דאיירינן מיני' בשמעתין לעשיי' משתה דכיון דט"ו של מוקפין שחל בשבת עשיי' משת' דידהו למחר בא' בשבת לפי הירוש' זה ויש ליישב $$ציור בספר$$: ע"ב לסדר פ' הוא חוזר ואע"ג שאין בד' פרשיות הללו כדי קריאת ז קרואים ובפ' שקלים וזכור אין בהן אלא כדי קריאת אדם א' בלבד מ"מ מדלגין וקורין וחוזר וקורין אותו פ' עד שישתלמו לז' קרואים.

וק"ל הא ל"ש דילוגי אלא במקום דל"א והכא אפשר שיקראו שית בעניא דיומא וחד מפרשיות אלו ועק"ל מ"ש מר"ח שחל בשב' שקורין שית בעניי' דיומא וחד בדר"ח וה"נ נעשה כן. וכ"ת דלר"א אה"נ דבר"ח שחל בשבת נמי קרו כולן בדר"ח כדאמר גבי ד"פ.

ליתא דהא לעיל פריך לרב דאמר פ"ש הוא פ' צו מאי שנא האי ר"ח משאר ר"ח שחל בשבת ומשני שני דאלו ר"ח קורין ששה בע"ד וחד בדר"ח ואלו האידנא כולן בדר"ח

ופריך ה"נ למ"ד לסדר פ' הוא חוזר אלא למ"ד וכו' והשתא א"א דלר"א דאמ' לסדר פ' הוא חוזר א"ק בע"ד ואין קורין אלא בד' פ' הללו לחוד ס"ל ה"נ בר"ח שחל בשבת דקורין כולן בדר"ח אכתי תקש' לרב מאי שנא האי ר"ח משא' ר"ח שחל בשבת אלא ודאי בר"ח שחל בשבת אפילו ר"א מודה דקורין ששה בע"ד וחד בדר"ח מ"ש ד"פ מדר"ח: ובתעניות ל"ל הפסקה.

פי' רש"י לר"א פריך דא' היכא דאפשר לא מפסקינ' תענית כיון דאיכא קריאה במנחה למה יפסיקו שחרית. וק"ל א"כ איך קא' מסייע לר"ה דא מצפרא כנופיא כיון דלר"א דא' לסדר הפטרות הוא חוזר אין כאן סיוע דהא א"ל בין בצפרא בין במנחה קורין בס"ת וליכא כנופיא בצפרא ואפ"ה מפסיקין וקורין בצפרא ובמנחה בשל תעניות וכי מאי אולמא דר"י מדר"א דמייתי סייעתא לדר"ה משום דאל"כ תקשה לר"י כיון דאדר"א לק"מ ואין כאן סייעתא כלל לדר"ה אבל איני יודע למה דחק רש"י לפרש דלא פריך אלא אדר"י לחוד הא י"ל דאליבא דכ"ע פריך לה ליקרי בצפרא מע"ד ובמנח' בתענית דע"כ ל"ק ר"א לסדר פ' הוא חוזר וא"ק בע"ד כלל היינו לבטל קריאה אחת מע"ד דהיינו של שחרית דשבת ומי לא מודה ר"א דמנחה דשבת שחל בו ר"ח אדר או השאר מד"פ שקורין בע"ד ולא מפ' הללו.

וה"נ אי ס"ד דאיכא ב"ק בתענית למה מפסיקין לגמרי ליקרו בצפרא וכו' מ"מ ק"ל דבפ"ק דתעני' (דף יב) נ"ל מקרא דקדשו צום קראו עצרה אספו זקנים דתענית אסור בעשיי' מלאכה כעצרת. ומ"מ אין אסור מאורתא כעצרת דדומיא דאסיפת זקנים דביום ופריך ואימא מטהירא וקא' מסייע לר"ה דא מצפרא כנופיא והשתא למאי דפרי' דמשנתינו מסייע לר"ה אליבא דכ"ע וא"כ ל"ל לאתויי לי' סייעתא מדר"י ב"א דה"ל כיהודא ועוד לקרא ולפירש"י ניחא כיון דליכא סייעתא לר"ה ממתני' אלא אדר"י אבל אדר"א לא מש"ה מ"ל הגמ' נמי מדר"י ב"א לומר דאיהו נמי כר"ה ס"ל וי"ל דהתם נמי מברייתא מ"ל דתניא התם כשאמ' אסור במלאכה ל"א אלא ביום אבל בלילה מותר ומדאינו אסור בלילה בע"כ ה"ט דומיא דאסיפת זקני' ומדלא מחלק אלא בין יום ללילה ש"מ דביום אסור מצפרא שהוא זמן אסיפת זקנים ומהשתא בע"כ מס"ל האי ברייתא לר"ה דא' מצפרא כנופיא וריב"א לפ' טעמא דברייתא קא אתא: מסייע לי' לר"ה דא' מצפר' כנופיא. ק"ל מ"מ מעמדו' מא"ל דהא בפ"ד דתענית (דף כ"ח) תני' בשחרית ובמוסף נכנסים וקורין כדרך שקורין כל השנה פי' שקורין במעמדות במ"ב ובמנחה יחיד קורא אותן ע"פ והשתא אמאי תנן במעמדות מפסיקין ל"ל הפסקה ליקרו בצפרא מע"ד ובמוסף

במעמדות דהא בתענית של מעמדות ל"ש כנופיא כלל דבתענית של גשמי' הוא דהוי כנופיא לבדוק במעשה העם אולי בידם איזה עון שגורם לעצירות גשמי'.
אבל תעניות של מעמדות אינו אלא כדי שיקובל קרבן אחיהם ברצון כדאמ' התם. מיהו הא ל"ק אלא לפי' הרמב"ם שמפ' דבכל יום דמעמדות היו מתפללין תפילה יתירה וזה קרוי מוסף אבל לפי' שאר מפ' שלא היו מתפללין אלא כשאר העם והאי במוסף דקא' היינו בדחל ר"ח בא' מימי מעמדות לק"מ דא"ל דאה"נ דביום שיש בו מוסף עבדי הכי כדפי' ומתני' דתנא מפסיקין בשא' כל הימים דליכא מוסף מיירי ושם בחידושי' אפרש עוד:

דף לא

ע"א שנאמר וידבר משה כו' מצותן שיהי' קורין כל א' בזמנו ובפ"ב דר"ה (דף כד) נ"ל מיני' התם לענין קידוש החדש שראש ב"ד אומר מקודש שנ' וידבר משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד אומר מקודש ואע"ג דאיכ' מ"ד התם שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים ולדידי כיון דאין מקדשין חדשים אין ראש ב"ד אומר מקודש כלל ולדידי האי קרא דוידבר משה לדרשא דהכא אתיא וא"ל דמשנתינו כוותי' ס"ל מ"מ אכתי קשיא סתמא אסתמא דהתם תנן ראש ב"ד אומר מקודש אלמא ס"ל דמקדשין חדשי' אבל הדבר ברור דדרשא דהכ' אסמכת' בעלמא היא תדע דהא בגמ' בברייתא דקא' משה תיקן שיהיו שואלין ודורשין מענינא של יום כו' ואי דרשא גמורה היא אין זה תקנות משה אלא מה"ת הוי כמו שה דקאמ' ראש ב"ד אומר מקודש ונ"ל מהאי קרא ולא קרא לי' תקנתא דמשה א"ו קבלה היתה בידם דמשה תיקן כן ואסמכוהו אהאי קרא דוידבר משה: והאידנא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרווייהו ואיפכא.
פי' דביום א' קרינן בחדש השלישי ופרש"י דה"ט דמתן תורה בששה בסיון הי' והייינו כרבנן כדתני' בפ"ט דשבת (דף פ"ה) ולא כר"י דאמ' בז' בחדש. מ"מ ק"ל ובי פסקא דשבועות חל לעולם בו' בסיון שהוא יום חתן תורה הא בפ"ק דר"ה תנא ר"ש עצרת פעמים ה' פעמים ו' פעמים ז הא כיצד שניהם מלאים כו' ולא אפשר לאוקמא סתמא דגמ' כאחרים דפליגי התם ואמרי אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד.
ועוד לפום ריהטא משמע התם אליבא דאחרים דבח' בסיון ניתנה תורה דהכי אמרי' התם לכ"ע בר"ח אתו למדבר סיני וכו' ולכ"ע בשבת ניתנה תורה וכו' כי פליגי בקביעי דירחי רי"ס בחד בשבת איקבע ירחא רבנן סברי בתרי בשבתא ולבתר הכי פריך מהא די' עטרות נטל יום הקמות המשכן שהי' בר"ח ניסן שנת ב' ליצ"מ וא' מהן שהי' בא'

בשבת ומדריש ירחא דניסן הי' בחד בשבתא אישתקד הי' בד' בשבת וכו' וכאחרי ה"ל ריש ירחא דאייר במעלי דשבת' כו' ומשני לר"י ז' חסרי' עביד ולרבנן ח' חסרין (צ"ל) [צ"ל ול"ל] הא דאחרים מ"מ ש"מ דלאחרים ריש ירחא דסיון של מ"ת שבת הי' דכיון דנ"ל מגז"ש דבר"ח באו לסיני ובשבת שלאחריו ניתנה תורה ע"כ לא ניתנה תורה עד ח' בסיון א"כ ששה בסיון לעולם אינו יום מ"ת ומיהו זה י"ל דאחרים ל"ל הא דעשרה עטרות ור"ח ניסן דשנה ב' לא הי' בא' בשבת ואע"ג דמקשי התם מהא בין לר"י ובין לרבנן לאו למימרא דליכא מאן דפליג אהא שהי' ר"ח דהקמות המשכן בא' בשבת אלא ה"ק נימא דהאי מתני' לא כר"י ולא כרבנן וכמה פעמים אמ' התם בהאי שמעתא קשי' לרבנן או קשי' לר"י ע"כ ה"ק דהאי ברייתא אי רבנן היא קשי' לר"י וה"נ איפכא מ"מ קושי' א' ודאי קש דנימא דסתמא דגמ' כאחרים ס"ל דבכמה דוכתא במס' ר"ה מוכח דלית הלכתא כאחרי' וי"ל דאע"ג דעצרת פעמים ה' וכו' מ"מ רוב פעמים קביעי דירחא הוי כסדר א' מלא וא' חסר וכיון דברוב פעמים חל עצרת בו' בסיון מש"ה תקנו לקרות בעצרת בחדש השלישי דאזלינן בתר רוב שנים כדאמר' לענין נדרים כה"ג בפ"ב דערכין (דף ט') דהאומר כימות הלבנה מונה שנ"ד הלך אחר רוב שנים: ע"ב לפי שא"א ברכות על הפורעניו'.

ק"ל הא בעיקר תקנתא הפותח מברך לפני' והחותם מברך לאחרי' כדאמ' לעיל רפ"ג וא"כ אפי' מפסיק מאי ברכה על הפורעניות איכא הכא אי יקרא הא' הברכות וב' אחריו בין שניהם הקללות. וכ"ת משום דמיירי בחול בתעניות דאין קורין אלא ג' נמצא שהג' שקרא חצי הקללות הוא החותם שמברך לאחרי' ובשבילו שהוא צריך לברך אחרי הוא דקא קפיד ליתא דא"כ למה אמר בסמוך תנאכשהוא מתחיל מתחיל בפסוק שלפניו הא זה הג' א"צ לברך לפניה וגם לפי"ז הא אפשר להפסיק בקללות ויקרא האמצעי חצי' דהא אינו מברך כלל והג' אף אם יתחיל באמצע הקללות כיון דאין מברך לפני' ל"ל בה ואי משום.

ברכה לאחרי' דמברך החותם יסיים בפסוק שלאחרי' וסגי בהכי אבל ל"ל להתחיל בפסוק שלפניו ושמא י"ל דהא דהפותח מברך לפני' והחותם לאחרי' וסגי בהכי מדינא היינו משום דמוציאין את אמצעי י"ח בברכות שלפני' ולאחרי' ולפי"ז צריכין כולן לכוון ולשמוע ברכות הפותח והחותם ואם בא אדם א' באמצע הקריאה ולא שמע ברכות הקורא לפני' ודאי צרי' לברך לפני' לעצמו ה"ל כאלו הן בעצמן מברכין ואיכא משום אין אומרין ברכה על הפורעניות: תנא כשהוא מאחיל מתחיל בפסוק שלפני' ק"ל תקשה מהא לר"א דא' דה"ט דא"מ משום מוסר ה' לפי"ז ל"ל להתחיל ולסיים בפסוק שלפניהן

ושלאחריהן בקריאות הקללות לחוד מרישא לסיפא סגי דהא אינו קץ ומאס בהן כיון שקורא את הכל: מ"ט הללו לשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן וכו' נ"ל שצריכן ב' טעמים אלו דהשתא א"ש אליבא דכ"ע דלמ"ד דה"ט משום מוסר ה' כיון דמשה מפי עצמו אמרן אע"ג שברה"ק אמרן אין זה בכלל מוסר ה' ולמ"ד שא"א ברכה עה"פ כמו שאמרו במס' סופרי' הביאו התוס' אר"י דסכני אני אמרתי עמו אנכי בצרה א"כ א"ד שיברכוני בני על הצרות שלהם כיון דבלשון יחיד אמרן ל"ל בה: הלוחות והבימו' אין בהן משוה קדושה פי' התו' בשם הערוך גליוני ס"ת כו' והקשו התוס' דהא התם מבע"ל היכי דגייזי אי יש בהן קדושה ואמאי לא פשיט לי' מהכא ואין זה קושי' כ"כ דמצינו כה"ג בכ"מ דלא איפשט לן במקומן וממ"א איפשט לן הביאן הרמב"ן בס' מלחמות בפ"ג דברכות גבי בעיא דנשים בבה"מ דאורייתא או דרבנן: משה תיקן להם לישראל ששואלין הלכות פסח בפסח כו' הקשו האחרונים מהא דתני' שואלין ודורשין בה"פ קודם לפסח ל"י ותי' ע"ד שפי' הר"ן דשואלין ודורשין קודם פסח לאו למימרא דמחויבי' לדרוש ל"י קודם הזמן אלא נ"מ להא דקי"ל בתלמידי' א' שואל כענין וא"ש שלא כענין נזקקין לשואל כענין תחילה והשתא ל"י לת"ק וב"ש לרשב"ג השואל בה"פ הוי שואל כענין ונזקקין לו תחילה.

ונ"ל ראי' לדברי הר"ן מהא דא' בפ"ק דפסחים מ"ט דת"ק שהרי משה עומד בפ"ר ומזהיר ע"פ שני שנא' ויעשו ב"י את הפסק במועדו וכתיב ויהי אנשי' אשר היו טמאים כו' מ"ט דרש"בג שהרי משה עומד בר"ח ומזהיר ע"פ שני שנא' החדש הזה לכם ר"ח וכתיב דברו וגומ' בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה והשתא לת"ק תקשה מהא דמשה עומד בר"ח ומזהיר על הפס' ואי שואלין ל"י ה"ל להזהיר על הפ' מי"ד באדר שהוא ל"י קודם לפסח.

ולפי דברי הר"ן כיון דאין חיוב לדרוש בזה הזמן בה"פ תו לא קשי' מידי לת"ק מהא דמשה עומד בר"ח ומזהיר על הפסח ולא קודם לכן: אבני שהם דף ב' ע"א מגילה נקראת בי"א בי"ב בספ"ק דיבמות (דף י"ד) פריך איקרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות ובמסקנא אמר אביי כי אמ' לא תתגודדו כגון ב' ב"ד בעיר אחת הללו מורין כדברי ב"ש והללו מורין כדברי ב"ה אבל ב' ב"ד בב' עירות ל"ל בה ורבא אמר כי אמר' ל"ת כגון ב"ד אחד בעיר א' פלג מורין כדב"ש ופלג כדב"ה אבל ב' ב"ד בעיר א' ל"ל בה הקשו התוס' מ"מ מאי תירץ ממגילה דבעיר א' היו קורין לבני העיר בי"ד ובני כפרי' היו מקדימין ליוה"כ.

וא"ר חיים דבני כפרים הי' קורין בעירן כדמוכח בירו' דהשתא ה"ל ב' ב"ד בב' עיירות דבכה"ג ל"ש ל"ת אפי' לאביי והא דקרי לי' יוה"כ לפי שבעירם היו מתאספין לבא לבה"כ בב' ובה' לקריאו' התורה. וכ"נ דאמ' בירוש' דבן עיר אין מוציא בן כרך דכל שאינו מחוייב בדבר א"מ אחרים י"ח.

וכיון שבני הכפרים היו בקיאין לקרות ודאי היו קורין בעירם ולדידי ק"ל מהא דתנן לקמן בפ"ב (דף יט) בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן וכי עתיד לחזור למקומו קורא מיהת כמקומו בן עיר בכרך בי"ד ובן כרך בעיר בט"ו הרי דבעיר א' אלו קורין ביומם וזה קורא ביומו ואמאי איקרי כאן ל"ת.

והניחא לרבא דב' ב"ד בע"א ל"ל בה א"ל דב"ע בכרך וב"כ בעיר כב' ב"ד דמי אלא לאביי דאפי' ב' ב"ד בע"א נמי לא אפ"ת דהני כב' ב"ד דמו אכתי איכא משום ל"ת ודוחק לומר דמשום אדם א' לחוד שקורא ביומו ל"ל משום ל"ת דאין אגודה פחות מג' כדאמ' בפ"ק דסוכה (דף י"ד) ועוד מי לא עסקינן דאפי' הרבה ב"ע שהלכו לכרך א"נ איפכא נמי דיצא הכי דאם עתידין לחזור למקומן קורין בעיר ובכרך כמקומן והא לא אישתמיט תנא לאפלוגי בהא בין יחיד לרבי' ועק"ל מדא' לקמן בפ"ב א' רבא בן כפר שהלך לעיר בין כך וב"כ קורא עמהן מ"ט האי כבני עיר בעי למקרי וכו' איתביה אביי ב"כ שהלך לעיר ב"כ וב"כ קורא כמקומו ב"כ ס"ד באם עתיד לחזור תליא מילתא אלא לאו בן כפר והשתא למאי דס"ד דאביי דבכ"פ ב"כ וב"כ קורא בעיר כמקומו תקשה לי' לדידי' דאפי' חשיב להו כב' ב"ד מ"מ כיון דבעיר א' הן הא איכא משום ל"ת כשקורא בעיר כמקומו.

דבשלמא לרבא ניחא דיהב טעמא לבן כפר שהלך לעיר דב"כ וב"כ קורא עמהן משום דהאי כבן עיר בעי למיקרי ות"ל משום ל"ת דלדידי לק"מ דהא ס"ל דב' ב"ד בע"א ל"ל בה משום ל"ת ובני כפרים ועיירות א"ל כב' ב"ד דמי. אלא לאביי למאי דס"ד ודאי תקשה.

והרא"ש פי' שם דמגילה הוי כב' ב"ד בע"א שבני הכרכים לא היו קורין לבני הכפרי' אצא בני הכפרי' היו קורין לעצמן בכרכים מההיא דירו' דב"ע א"מ בן כפר ומה שלא היו קורין בכפר שלהן לפי שלא הי' מקובצין יחד אלא בעיירות. ולפי"ז בב"ע שהלך לכרך א"נ איפכא כשקורא כמקומו ע"כ קירא לעצמו דב"ע או ב"כ שהוא שמה א"י להוציאו שהוא א"מ בדבר ומ"מ ק"ל דאפ"ה תקשה לאביי מהא דב"ע שהלך לכרך וממתני' דמגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג.

עוד פי' הרא"ש דבמגיל' ליכא משום ל"ת כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם ואם הי' בן מקום זה הולך למ"א הי' עושה כמותו הילכך לא מיחזי כב'

תורות ואע"פ שר"ל הקשה לר"י ממגילה ל"ח להשיבו משום דלא אחזי כב' תורות משום טעמא דפי'. וא"ל ע"כ לא שלית מקום שנהגו מהאי ה"ל להקשות כי מהאי דמגיל' לק"מ. וזה נ"ל דחוק לבדות סברא מן הלב נגד דברי ר"ל המפורשי' ול"מ לר"י בהדיא דפליג עלי' בהא: ומה שנ"ל בהא דאר"י ע"כ ל"ש מקום שנהגו דמה אלימא הא מהאי דמגילה הא תרווייהו מתני' הן היינו משום דר"ל נמי ידע בע"כ דב' ב"ד בב' עיירות ל"ל בה דאלת"ה אדק"ל מתני' דמגילה נקראת בי"א בי"ב תקשה לי' קרא דתקנו י"ד לפרזין וט"ו למוקפין הא איכא משום ל"ת א"ו קרא ל"ק לי' משום דפרזים ומוקפין כב' ב"ד בב' עיירות הן ול"ל בה אבל כפרים ועיירות בעיר א' הן דודאי בני הכפרים המקדימין ליוה"כ בעירות היו קורין ושם היו מתקבצין ביום ב' וה' למשפט שב"ד יושבין בה כתקנת עזרא כדפירש"י א"נ לקריאות התורה וכיון דהכי הוא איכא משום ל"ת.

וא"ל ר"י ע"כ ל"ש מ"ש לעשות מלאכה בע"פ עד חצות עושין מ"ש שלא לעשות א"ע משם ה"ל להקשות דאלימא דאלו מהא דמגילה א"ל דבני הכפרים בעירן היו קורין ביוה"כ ולא בעיירות אבל ממקום שנהגו קשיא. ולא מרישא ק"ל דהא מ"ש לעשות ומקום שנהגו שלא לעשות ב' מקומות הן ול"ל בה משו' ל"ת אלא אסיפא דהתם סמיך ההולך ממקום שעושין למקום שא"ע או ממקום שא"ע למקו' שעושין נותנין עליו חומרא המקו' שילא משם ולא עביד אע"פ שבאותו העיר שהלך עושין וה"ל כב' ב"ד בע"א ואל תתמה דלא מייתי אלא לרישא ועיקר קושייתו סמך אסיפא דכהג"מ בפ"ו דברכו' (דף מו) גבי ב' אם רוצין לזמן מזמנין.

ופריך מדתנן שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן ואין רשאין לחלק ופי' התו' דעיקר פירכתו סמוך אסיפא דקתני ד' אין רשאין לחלק דאע"ג דאיכא ב' מכאן וב' מכאן והוי כמו וכ' וכה"ג תמצא בהרבה מקומות וה"נ דכוותי' ואע"ג דמסיק התם התוס' א"כ אמאי לא מקשה מן הסיפא בהדיא דברי תימה הן כיון שהן עצמן העידו שכה"ג תמצא בהרבה מקומו' וכה"ג תמצא בספ"ג דקדושין גבי נכרית מנ"ל דלא תפסי בה קדושין א' קרא לא תתחתן בם ופי' ר"ת דגמ' דמייתי קרא לא תתחתן הוי כמו וגו' ומסיפא דקרא דריש דכתי' בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך משמע שאין בה קיחה.

ודחי דהתם הרואה או' מלאכה הוא דל"ל אבל מהאי דמגילה קשה למאי דס"ל לר"ל דבני הכפרים בעיירות היו קורין וה"ה דהמ"ל מהא מתני' דב"ע שהלך לכרך דאלימא והא דל"ק ר"י ע"כ ל"ש ב"ע שהלך לכרך משו' דלא אסיק ר"י אדעתי' האי דיחוי דרואה אמר מלאכה וכ' כ"כ אלים האי דמ"ש כמו האי דב"ע וחדא מנייהו נקט ור"ל נ"ל למיפרך

מהאי דמגילה לקראת השנוי בריש מכילתין קודם לבן עיר דלמאי דס"ל דבני הכפרי' קורין ביוה"כ בעיירות אלים הוא כמו מתני' דב"ע שהלך לכרך.
ועוד השיב ר"ל לר"י אמינא לך איסורא ואת א"ל מנהגא ה"ה דלדידי' א"צ לזה דהא אלים לי' ההיא דמגילה אלא לדבריו דר"י דאלים הא דמ"ש קא"ל דמהא דמ"ש לק"מ. ולענין מה שקשה אליבא דאביי מהאי דמגילה נקראת כבר תירץ הר"ן דהני נמי כב' ב"ד בב' עיירות דמו שהרי בני הכפרים מצויינין לעצמן ודעתן לחזור וא' מהן הוא שמוציאן שא"נ שיהא א' מב"ע פוטרן כיון שא"מ בדבר הילכך ה"ל כב' ב"ד בב"ע ושרי לכ"ע: וזה נ"ל מבואר בדברי אביי שא' כ"א ל"ת כגון ב' ב"ד בע"א משמע דומיא דב"ד בעיר דקבועי' הן בעירן אבל ר"י ור"ל וודאי לא מחלקין בהכי שהרי ק"ל ממ"שואסיפא סמכו ההולך ממ"ש למש"ע נותנין עליו חומרי המקום ש יצא משם והא חה"מ שיצא משם אין נותנין אא"כ דעתו לחזור למקומו כדאמ' התם בפ"ד דפסחים (דף נ) אלמא ס"ל אף בדעתו לחזור יש בו משום ל"ת מש"ה שפיר ק"ל מהא דמגילה נקראת דשרי לבני הכפרים לקרות בעיירו' ביוה"כ ואמאי הא אע"ג דדעתן לחזור אפ"ה יש בו משום ל"ת: דף ז ע"א מתנות לאביונים שתי מתנות לב' אביונים ב בירו' פ"ק דחגיגה אהא דתנן הכל חייבים בראיי' חוץ מחש"ו ר' יוחנן בעי חרש באזנו א' מהו אמר ר' יוסי בר בון מחלוקת ר"י ורבנן דתנא ולבני אהרן תעשה כתנות רבנן א' שתי כתונת לכל א' וא' ר' יוסי א' אפי' כתונת א' לכ"א ואחד מ"ט דרבנן ולב"א תעשה כתנות מ"ט דר"י למאה ב"א תעשה כתונת והכא תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם רבנן אמרי שתי אזנים לכ"א וא'.
ר"א אפי' אוזן א' לכ"א וא' ולפי"ז סוגי' דידן ע"כ לא אתיא כר"י דאמ' אפי' כתונת א' לכ"א וא' ולשון רבי' דכתונ' ואזניה' אבני אדם רבים קאי בני אהרן וכל ישראל וה"נ מתנות לשון רבים אביונים רבים דקרא קאי ודי לכל אביון במתנה א' אבל לרבנן דס"ל התם דלשון רבים דכתונת וב' אזנים אכל א' מב"א וכ"י קאי וצריך לכל א ואי ב' כתונת וב' אזנים הה"נ דצריך ב"מ לכ"א משני אביונים דקרא: והא ליכא למימר דהכא אפי' רבנן מודו דסגי במתנה א' לכל אביון דאי ס"ד תרתי דוקא משלוח מנות איש אל רעהו דכתיב בקרא דהיינו ב"מ לאדם אחד ל"ל דהא במתנות לאביוני' לחוד סגי ובכלל זה הוה נמי משלוח מנות דבמשלח ב"מ לא' מן האביונים הא קיים מ"מ תרי איש לרעהו דאביון נמי לא נפיק מכלל רעהו ומצטרף נמי ב' מנות שישלח לאביון א' לב"מ שישלח לאביון ב' ויש כאן משום מתנות לאביונים ומשום מ"מ איש אל רעהו ומצות מ"מ איש אל רעהו המ"ל הא בכלל מתנות לאביונים הוי ובמתנו' לאביוני' מתקיים ממילא מצות שלוח מנות נמי.

א"ו מתנות לאביונים מתקיי' במתנ' א' לכל אביון ואין משלוח מנות בכלל זה דצריך ב' דווקא לאדם א' והא ליכא. דזה אינו דודאי אי משלח ב"מ לאביון א' לא עלתה לו לכאן ולכאן אלא או למשלוח מנות או משום מתנות לאביונים אבל לכאן ולכאן לא וא"א לעולם שיקיים ב' מצות הללו אלא ע"י ג' בני אדם אבל ע"י ב' לא וכמ"ש בפנים.

ועוד הא בלא"ה נמי י"ל שאין מצית משלוח מנות בכלל מצות מתנות לאביונים דמצות משלוח מנות ליתא אלא במידי דמיכל ומשתי דווקא וכמ"ש המפ' וכמו ושלחו מנות לאין נכון בס' עזרא דדרשינן ברפ"ב דביצה (דף כא) דמי שלא הניח ע"ת וקא"ל דישלחו לו מידי דמיכל שיהי' לו מה למיכל בי"ט וכמו בש"א א"מ י"ט אלא מנות והיינו דברים המוכנים ועומדים לאכילה בי"ט אבל מתנות אביוני' מצוותן אפי' במידי דלאו מיכל ובכסף ושוה כסף נמי סגי כדאמ' ר"י לעיל (דף ד') דמה"ט אין קורין המגילה בשבת מפני שעיניהן של עניים נשיאות למ"מ וזה א"א בשבת ש"מ דמתנות לאביונים עיקר מצותו במעות המוקצין בשבת ולא במידי דמיכל.

והשתא הא דפ"ק דחגיגה (דף ד') דגרסי' אר' תנחום חרש באוזן א' פטור מן הראיי' שנ' באזניהם ופריך באזניה' מבע"ל באזניהם דכל ישראל ומשני ההוא מנגד כ"י נפקא. אתיא נמי כר"י דא' כתונת לכ"א יא דטעמ' דכ"ר נגד כ"י דמגלי על אזניהם דב' אזנים לכל א' וא' קאמר קרא הא לא"ה ה"א אזניה' לשון רבים דקרא אכל ישראל קאי וה"נ גבי מתנות לאביונים דלא גלי קרא מתנו' לשון רבי' אאביוני' רבים ודי במתנה א' לאביון א' א"כ שיטות גמ' דידן דשמעתין ודפ"ק דחגיגה אתיא כר"י דירו': מיהו בהאי דראיי' פליג גמ' דידן אגמ' דירו' דהירו' אליבא דר"י אפי' אוזן א' לכ"א סגי ואלו לגמ' דידן בהא דראיי' לכ"ע אפי' לר"י בעי ב' אזני' לכ"א מטעמא דפי': מ"מ קק"ל מאי פריך התם באזניהם מבע"ל באזניה' דכ"י דילמא ר' תנחום כרבנן ס"ל דאמ' ב' כתונת לכ"א וה"נ ב' אזנים לכ"א מיהו מספקא לי אי שלח ב"מ לאביון א' אי עולה לו לכאן ולכאן למשלוח מנות ולצטרף למתנת אביונים וכשישלח עוד מתנה א' לאביון א' יי"ח או דילמא אין ב"מ של אביון א' עולה לשתיהן אלא או למ"מ או למתנת לאביוני' לחוד ואין אדם יי"ח בב' מצות הללו אלא ע"י ג' ב"א: ד' כ"א אף כאן עד חצות.

פ"ק דברכות (ד' ט) הקשו התו' היכא מצי למימר עד חצות הא כתיב לא תותירו ממנו עד בוקר דמשמע דמצי לאוכלו עד בוקר ותי' דמ"ל דה"ק לא תעשה דבר שבא לידי נותר עד בוקר שאם לא יהי' נאכל ע"ח לא תוכל לאוכלו ולא לשרפו בלילה כדאמר ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה וא"כ ישאר ע"ב וק"ל לפי גמרא שלנו א"א לפרש קרא הכי דהא ברפ"ה דפסחים (דף נט) אמרי לי' רב ספרא לרבא כתיב לא ילין לבקר זבח

חג הפסח לבקר הא דלא ילין הא כל הלילה ילין הא כתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשב' ולא עול' חול בי"ט א"ל כבר רמיי' נהלי' ראב"ח לר"א ושני לי' הכא בי"ד שחל בשב' עסקינן דחלבי שבת קריבין בי"ט א"ל משים דחלבי שבת קריבין בי"ט אנן ניקו' ונימא לי' דהאי קרא בי"ד שחל בשב' הוא דכתיב א"ל שבקי לי' לקר' דהוא דחיק ומוקי אנפשי'.

והשתא ל"ל לדחוקי במילתא ולאוקמי לקרא בי"ד שחל בשבת הכא נמי נימא דה"ק ל"ת דבר שיביאו האמורין לידי לא ילין שאם לא הקריבן בע"פ מבע"י לא תוכל להקריבן בלילה ובע"כ ישאר עד הבקר וכדמפ' ראב"ע להאי קרא דלינת בשר לדידי'. ה"נ נפר' קרא לענין לינת אימורין לכ"ע ול"ל למדחק ולאוקמי לקרא דל"י אלא מי"ד שחל בשבת דווקא ואע"פ שהתוס' כתבו בירו' דייק מקרא דלא ילין חלב חגי כה"ג ומפר' שמרהו שלא יביא לידי לא ילין שיקרבהו מבע"י מ"מ כיון דבגמ' דידן דחיק לאוקמי בי"ד שחל בשבת ולא רצה נפרש כן ש"מ דס"ל להג' שלנו דא"א לפרש קרא עד"ז ואם איתא דאליב' דראב"י בע"כ מתפרש קרא ל"ת דגבי בשר פסח עד"ז א"כ האי קרא דלא ילין דגבי אימורי' ה"ל נמי לפרש כן וי"ל דבשלמא הכא כ"ר ל"ת עד בקר ואע"ג דלא מצי לאכלו מחצו' דנ"מ דאין שם נותר חל עליו עד הבקר אע"ג דעבר חצות אין עובר עניו אלא בעשה אבל אכתי לא חשיב חוץ לזמנו כנותר גמור עד הבקר.

ונ"מ דאם חשב בא' מן העבודות על מנת לאכלו לאחר חצות אינו פיגול כמו שאר מחשבות חוץ לזמנו דהוי פיגול וחייבין עליו כרת ואפילו האוכלו בזמנו. לא מבעיא לר"י דא' בפ"ה דזבחים (דף נו) המחשב לאור ג' פי' בקדשי' קלים שנאכלין לב' ימים ולילה א' דפסול.

פי' דהו' פיגול דהא אידחי לי' מאכילה דה"ל פיגול במחשב בפסח לאוכלו משעלה עמ"הש וכדא' התם אליבא דר"י וקדשים הנאכלי' ליום א' מחשבין בבשרן ובאימורין משיעלה עה"ש אלא אפי' לחזקי' דאמר התם דכשר דהא לא אינתיק לשריפה משום דאין נשרפין לאור ג' כדאמר התם יכול ישרף מיד ת"ל והנותר מבשר הזבח ביו' השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה.

והא נותר דפסח אינו נשרף בט"ו עד ששה עשר כדתנן בפ"ז דפסחים (דף פ"ד) התם לאו משום דלא הגיע זמן שריפתו הוא אלא משום דאין שריפת נותר דוחה י"ט כדא' התם ולעולם הגיע עלי' זמן שר פתו אנא דארי דאיסור י"ט רמי דא"א לשרפו היום וה"ל אינתק לשריפה כשאר הנאכלין ליום א' דאינתק לשריפה בעה"ש.

דהא אם עבר ושרף בט"ו במזיד או בשוגג אע"פ שחילל י"ט מצו' שריפה מיהו קיי' והגע בעצמך בשאר הנאכלין ליום א' או לב' ימים שחל זמן שריפה שלהן בשת וי"ט אטו נימא לחזקי' דבמחשב לאכלן משיעלה עה"ש של יום א' או יום ב' דכש' הואיל וא"א לשרפן בו ביום הא וודאי לא דאינתק לשריפה וארי הוא דרבע עליו וה"נ דכוותי'.

וכ"ת אליבא דר"י דפוסל במחשב לאור ג' אע"ג דלא אינתק לשריפה הואיל ואידחי לי' מאכילה וה"נ גבי פסח אליבא דראב"ע כיון דאינתק מאכילה מחצות במחשב לאכלו לאחר חצות יהי פסול ולמאי נ"מ מהא דכתב רחמנא לא תותירו ממנו ע"ב י"ל דע"כ ל"ק ר"י דאע"ג דל"א נשריפה כיון דאידחי מאכילה פסול אלא באידחי מאכילה בדיחוי גמור של נותר אבל פסח שאינו נדחה מאכילה לאחר חצות אלא בעשה בעלמא לא מהני מחשבה כמו דל"מ מחשבה בשאר פסולי אכילה כדתנן בפ"ג דזבחים (דף לו) שחטה להניח את דמו וכו' שאין מחשבה פוסלת אלא בחוץ לא מנו וה"נ נ"מ להא דאמ' התם האוכל אור ג' חזקי' אמר פטור פי' משים כרת דנותר דל"א לשריפה רי"א חייב דהא אינתק לי' מאכילה והשתא באוכל לאחר חנות לכ"ע פטור אפי' לר"י דהא אין כאן משום איסור נותר עדיין אלא עשה בעלמא אבל לאחר עה"ש יש כאן לאו דנותר דל"ת ממנו ע"ב האוכל לאחר שעה"ש חייב לכ"ע דכבר חל עליו איסור נותר ואפי' לחזקי' חייב דה"ל אינתק לשריפ' וכדפי' וכיון שכן י"ל דקרא ה"ק ל"ת דבר שיבא לידי נותר ע"ב ואע"ג דכבר נפסל מחצות אפ"ה כ"ר ל"ת למימרא דשם נותר חל עליו מעה"ש ונ"מ לענין כרת דנותר ומחשבות פיגול וכדפי' אבל גבי לינת האימורים דפסח כיון דא"א להקריב בלילה משום ע"ת בי"ט ל"ל דכ"ר לא ילין לבקר הא א"א להקריב מתחילת הלילה ואי משום ללמד דפסול לינה חל עליו משע"ה ונ"מ למחשב להקריב בלילה לא הוי לי' פסול ופיגול דהא לא עבר זמן הקרבת' אלא דארי איסור י"ט רמי עלה ומשע"ה הוי מחשבה להא ל"ל קרא דאימורי' דכל הקדשי' דנפסלי' בלינה נ"ל מהעולה על מוקדה על המזבח כל הלילה לעשה ומלא ילין חלב חגי עד ביקר ל"ת כדאמ' בפ"ק דחגיגה ופסח נמי נ"ל מהכא:

דף כג ע"ב עשרה כהנים כתובי' בפ' כ"כ בפנים הא דפי' התו' דמאי דא' שמואל הקדש שוה מנה שחיללו עש"פ מחולל ה"מ היכא שמחללין הבעלים עצמן אבל אם חללו אחר א"פ כ"א בשוויו ופירשתי הטעם משום שע"י הבעלים חלה הקדש מש"ה יכול לחללו בכ"ש ומה"ט פ"ח אינו חמור מהקדש דאפי' בדיעבד אינו פדוי שלא בשיוויו כש"אל שה לפדותו בו דבעלים דפ"ח כאחר לגבי הקדש דמי דלא חל הקדשו ע"פ אלא קדוש מאיליו עוד נ"ל לחלק בין בעלים לאחר גבי הקדש משום דקי"ל נשאלין על הקדשות הלכך הבעלי' הואיל וביד' לשאול אכתי לא יצאו מרשותם וכדידהו דמי מש"ה יש להם כח

לפדות בדעבד ש"מ מש"פ משא"כ באחר ולה"ט נמי ניחא הא דפ"ח דא"פ שלא בשוויו ואינו חמור בהא מהקדש דהבעלים כאחר דמי דל"ש בו שאלה ונ"מ בין הני ב' טעמים באם בא ההקדש ליד גיזבר דקי"ל הקדש כיון שבא ליד גיזבר אין נשאלין עליו דלהאי טעמא שוב אפי' הבעלים א"פ אלא בשוויו דכבר יצאו מרשותו ואי אפשרלשאול עליו מעתה אבל לטעמא קמא דה"ט דבעלים פודין ש"מ עש"פ הואיל וחל ההקדש ע"י אע"ג דבא ליד גיזבר הואיל ותחילת הקדש ע"י בא מחולל עש"פ: מ"מ ק"ל דהא לב' הטעמים הללו כל היכא שההקדש חל מאיליו שלא ע"י הבעלים א"א לחלל אלא בשוויו הא כתבו התוס' והמפ' בכ"מ בשם השאלתות דבז"הז כרם רבעי נפדה ש"מ עש"פ והא כרם רבעי קדוש מאיליו ואינו בשאלה וה"ל בעלים כאחר ואמאי יכול לחלל שלא בשוויו והא הוא דמי לפ"ח הואיל וקדוש מאיליו ואינו בשאלה אינו נפדה אלא בשוויו וי"ל דכיון דכל עיקר פדיון כרם רבעי ודמוסיפין חומש בפדיונו הכל נלמד ממעשר שני וכדאמרינן ספ"ב דקידושין והא וודאי מ"ש פודין אותו שוה מנה עש"פ דהא קדושתו תל ע"פ הבעלים וישנו בשאלה הה"נ לכרם רבעי הלמד ממנו לא יהא חמור מן המלמד וכ"ת מאי חזית דילפת בהאי גז"ש לקולא שנפדה כ"ר בש"פ אע"ג דקדושה הבא מאיליו וליתא בשאלה ממ"ש שקדושתו חל ע"פ הבעלים וישנו בשאלה אדרבה נילף לחומר' ונקיש מ"ש לכ"ר דאינו בשאלה וקדוש מאיליו דהא חומרא וקולא לחומרא מקשינן י"ל כיון שניתנ' גז"ש זו ללמד מ"ש על כ"ר לענין פדיון מסתבר' דלכל מילי הוקש למ"ש ומוטב שנלמד הלמד מן המלמד ולא נלמד המלמד מן הלמד: כ"ט ע"ב של מזבח למזבח ושל אדנים לאדנים. בפ' כי תשא פי' רש"י שנמנו ישראל בתחילת נדבת המשכן אחר יוה"כ בשנה ראשונה ומשקלים הללו נעשו אדנים ושוב נמנו בר"ח אייר בשנה השנית כדכתיב בחומש הפקודים ושקלים אלו היו לקרבנות צבור וק"ל א"כ לא היתה התרומה בר"ח ניסן כיון שלא נתנו שקלים עד אייר לצורך קרבנות והא בירושלמי רפ"ק דמס' שקלים אמתני' דא' באדר משמיעין על השקלים אמרו ולמה בא' באדר כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן ותתרום תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה בא' בניסן אר"ש ב"י תרומת הלשכה כתחילתה שנ' ויהי בחודש הראשון וגו' בא' לחודש הוקם המשכן ותנא על' ביום שהוקם המשכן בו ביום נתרמה הלשכה והשתא אי לא נתנו שקלים לקרבנו' עד א' באייר בשנה השנית מאין נתרמ' התרומה בא' בניסן שלפניו: אבני מילואים ג' ע"ב נידון ככפר.

הקשה הר"ן א"כ עיר המוקפת חומה מיב"נ איך קורין בט"ו ניחוש דילמ' ישבה ולבסוף הוקפה וי"ל דישיב' עובדי כוכבי' אינו ישיב' ונמצא בשעה שכבשה יהושוע הית' בה חומ' ולא ישבה עד שנתיישבו בה ישראל ודוקא במוקפת חומה שבא"י אמ' הכי אבל

מוקפת חומה שבח"ל שמוקף חומ' מי"י בהוקפ' ולבסוף נתיישבו אפי' בעובדי כוכבי' סגי וטעמ' דבא"י לענין בתי ע"ח ל"מ ישיב עובדי כוכבי' לפיכך לענין מגיל' נמי לא משא"כ בח"ל.

ולשונו מגומגם דהל"ל אבל מוקף חומה שבח"ל המוקף תומה מי"י ונתיישבה ולבס"ה אפי' בעובדי כוכבי' סגי ואין בה דין מוקפין חומה לענין מגילה. מ"מ אעיקר דבריו ק"ל אי ס"ד דבא"י ישיבת נכרים לא מהני למחשב כישב ולבס"ה והא תניא בפ"ח דערכין (ד' ל"ג) איש כי ימכור בית מושב ע"ח שהוקף ולבסוף ישבה ולא שישבה ולבס"ה יכול אפי' הקיפוהו ישראל נאמר כאן חומה ונאמר להלן חומה מה להלן נכרים אף כאן נכרים יכול אפי' הקיפוהו נכרים לאחר מכאן כלומר לאחר כיבוש של ישראל נאמר להלן חומה ונאמר כאן חומה מה להלן נכרים קודם לכן אף כאן נכרים קודם לכן והשתא ביון דבעינן הקיפוהו עובדי כוכבי' ודווק' קוד' כיבוש ישראל ואי לא אפי' הוקף ולבס"י ל"ת אי ישיבו' עובדי כוכבי' אינו ישיבה ישבה ולבס"ה דמיעוט קרא מבית מושב ע"ח היכי משכחת לה אי הקיפוהו ישראל או נכרים לאחר מכאן אפי' הוקף ולבס"י לאו כלום הוא ואי בהקיפוהו נכרים קודם לכן הא למ"ל לעולם ישבה ולבס"ה כיון דישיבו' נכרים אינו ישיבה הא לעולם ה"ל כאלו הוקף ולבס"י דהא ישיבת ישראל קודם כיבוש ליכא.

א"ו ש"מ דישיבות נכרים ישיבה היא והשתא משכחת לה ישבה ולבס"ה ואיצטריך קרא למעוטי והכי משמע לי מדברי התוספו' שהקשו מדאמ' לקמן אשר לו חומה ולא שור איגר פי' הגגות חומה שלה כגון שבתים מדובקי' יחד בעיגול והוי כחו חומה סביב לעיר ול"ל קרא ח"ל דה"ל ישב ולבס"ה שהרי לא נגמר חומת העיר עד שנגמרו כל הבתים וחי' דקרא א"ל אפי' היכי דקי"ל שלא דר אדם שם עד שנגמרו כל הבתי' אפ"ה ל"ח היקף ואי ישיבו' עובדי כוכבי' ל"ח ישיבה מאי ק"ל ואפי' דרו נכרי' קוד' גמר כל הבתים נמי ניחא.

וכ"ת א"כ במוקף חומה איך קורין בט"ז ניחוש שמא ישבה ולבס"ה הא מסיים הר"ן לשיטתו בעיירו' שמוקפין חומה שבח"ל ניחוש שמא קדמה ישיבתן לחומתן. די"ל דהולכין אחר הרוב שעל הרוב קדמו חומתן לישיבתן וכן דרך רוב מדינות מקיפין חומה תחילה ואח"כ מיישבין אותה.

וה"נ י"ל למאי דפי' למוקפין חומה שבא"י: וא"ת למאי דפי' א"כ כל דין מו"ח שאנו דנין בא"י הוא מטעמ' דאזלינן בתר רוב עיירות שקדמן הקיפן לישיבתן ול"ח דילמא ממיעוט היא שישבה ולבס"ה ואמאי הא קי"ל כשמואל דאמ' ברפ"ו דב"ב (דף צב) דאין הולכין בממון אחר הרוב ואמאי הבית חלוט לסוף שנה מן הסת' בע"ח וכן דאין יוצא ביובל כדין בתי ערי חצרי' ניחוש שמא קדמה ישיבתה לחומת'.

ולדברי הר"ן ניח' כיון דישיב' עובדי כובבי' אינו ישיב' כל עיר מו"ח בא"י ה"ל הוקפה ולבס"י אבל למה דפי' קשה וי"ל דה"מ דאין הולכין בממון אחר הרוב היכא שהוא מוחזק אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר רובא דמה"ט תנן בפ"ב דב"ב (דף סג) גבי ניפול הנמצא חוץ לנ' אמה הרי הוא של מוצא ולא של בעל השובך משום דאזלינן בחר רובא דעלמא וכדפי' התו' התם.

וה"נ מה"ט הבית חלוט בה ואינו יוצא ביובל משום דאין כאן חזקה דממונא למוכר המסייע למעוטי. ואע"ג דקי"ל קרקע בחזק' בעלי' עומד' מ"מ הא מכירה גמורה היא ובבתי חצרים גזה"כ היא שיוצא ביובל ונגאלת לעול ומ"מ כבר יצאת ע"י מכירה גמורה מחזקת בעלי' לפיכך ל"ח למעוטי: מיהו למאי דפי' בפנים דהא דתלי מו"ח בימות יב"נ ל"ד אלא במו"ח קודם שכבשוהו ובאו לרשות ישראל תליא והא דתלי בימות יב"נ משום דרוב א"י נכבש ע"י ובימיו לק"מ דהשתא מ"ל ישיבת ישראל לאחר ביאתם בארץ וקוד' שכבשו מיד נכרים נעשה כרך: ומ"מ מהא שפי' הר"ן דאין ישיבת נכרים ישיבה משמע מדבריו דכרך שישב דקאמ' היינו ישוב בני אדם וזה תמוה דאטו אישיבת ב"א קפיד רחמנא הא לא קפיד אלא אישוב בתים לחוד כדכתי' בית מושב ע"ח שבית יושבת לאחר שהוקף וכמ"ש בפני' וא"כ אפי' את"ל ישיבת נכרים א"י הא ח"מ ישיבת בתים קודמן להקיפן.

ומיהו למאי דפי' בפנים הא דישבה ולבס"ה דלא היינו הבתים דקודם הקיפה אבל אותן שניבנו לאחר הקיפה דין בתי ע"ח עליהן לכל דבר א"כ לענין מ"מ נמי הכי הוא. והשתא ליכא למיחש לדילמא ישבה קודם להקיפ' דא"נ הכי הוי אפ"ה נחשבת כמו"ח ע"י בתים שניבנו בה לאחר שהוקפו: לא ס"ד דתני חרש דומיא דש"ו.

מכאן נראה לי תשוב' למ"ש הרז"ה בס' המאור פ"ג דברכות דאית מאן דמוקי לה לפלוגתא דהתם דלרבינא הירהור כדבור דמי לר"ח לאו כד"ד בהא פלוגתא דר"י ור' יוסי בלא השמיע לאזניו דרבינא כר' יהודא ור"ח כר' יוסי. א"כ דר"י מכשר בלה"ל ס"ל הירהור כד"ד מאי דחי מדתני חרש דומיא דש"ו ש"מ דעבד לא ולר' יהודא חרש דעבד ש"ד הא כיון דא"ל הירהור כד"ד ש"ו דעבד נמי ש"ד וה"ל כמו חרש דומיא דש"ו להכשירו דדעבד אפי' ש"ו ש"ד לר"י.

דדל מכאן קריאת תש"ו הואיל וא"מ בדבר אפ"ה השומע יוצא י"ח בדעבד ע"י הרהור וכמ"ש בפנים א"ו אפי' לר"י דא' בלה"ל יצא אפ"ה לר"ח דהרהור לאו כד"ד לא יצא השת' לר"י אדר"ח א"א חרש דעבד ש"ד לא הואי דומיא דש"ו דאפי' דעבד נמי לא כיון דאינו מחויב בדבר והירהור דנפשיה לאו כלוה הוא וההוא סוגיא אזלי כר"ח.

מיהו למאי דפי' במתני' דבמגילה לכ"ע הירהור לאו כד"ד אין זה ראיי' דאפי' ר"י דאמר לה"ל יצא גבי ק"ש וה"ה להירהור במגילה מודה דהירהור לאו כלו' הוא וה"נ למאי דפי' דבשומע ע"פ מש"ו שא"מ בדבר ל"י ולא מהני לי' הירהור דנפשי' הואיל וע"פ הוא נמי א"ש הא דקאמ' לא ס"ד דרנא חרש דומיא דש"ו דמה ש"ו בשמע ע"פ דעבד נמי לא אף חרש כן דאע"ג דבש"ו גופייהו בשומע מהן מתוך הכתב ש"ד.

מ"מ בעינן חרש דומיא דש"ו בכל צד אפי' בשומע ממנו בע"פ: אף כאן עד חצות. ור"ע פליג עלי' התם וס"ל דנאכל כל הליל' ואמרי' בפ"ק דברכות (דף י) והני תנאי כהני תנאי דתני' שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמ' מועד צאתך ממצרי' ר"א אומ' בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל מצ"מ אתה שורף ר' יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש א"א ועד מתי א"א והולך עד מצ"מ.

ופרש"י אבל לר"א ע"ח לילה הוי זמן אכילה ותו לא דאי לא מאי בנייהו והא דאמ' ר"א מצ"מ אתה שורף כלומר בבוקר הוא נעשה נותר שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין שורפין קדשי בי"ט ממתינין לו עד בוקר שני וק"ל אדר"א למנ"מ כתב קרא למצ"מ אתה שורף כיון דא"א לשורפו עד בוקר שני מיהו מפרש"י פי"ט דשבת (דף קלב) למדתי תי' לזה דאמ' התם שמילה אינו דוחה י"ט אלא בזמנו ונ"ל לחזקי' מדכתי' ל"ת ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר שאין ת"ל עד בוקר בא הכתוב ליתן לו בוקר שני לשריפתו פרש"י אלמא מידי דחול לא עבדינן בי"ט ופסח קרב בי"ד בניסן שהוא חול ומילה של"ב נמי מידי דחול הוא דבשבת זו לא הי' זמנו וה"נ פי' בדאביי דנ"ל התם מקרא דעולות שבת בשבתו ולא עולות חול בשבת וי"ט ומילה של"ב נמי כעולות חול בי"ט דמי.

ומהא נמי נ"ל לאביי שם בפ"ז דפסחים (דף פד) דאין שורפין לנותר בפסח די"ט ומדתלא לטעמא דפסח עולת חול שקרב בי"ד בניסן שהוא חול כעול' חול בי"ט הוי ש"מ דאם חל י"ד בשב' דה"ל פסח קרבן של שבת שריפו' נותר שלו דוחה (שבת) [צ"ל י"ט] אפילו לחזקי' דנ"ל משאין ת"ל עד בוקר וכ"ש לאביי דנ"ל מולא עולות חול בי"ט בחל י"ד בשבת דמי לע"ש ביום טוב וחלבי שבת קריבין ביום טוב והשתא י"ל דהא דקאמר מועד צ"מ אתה שורף מיירי בחל י"ד בשבת דזמן שריפת הנותר בבוקר אף על פי שהוא יום טוב ואפילו לרבא דנפקא ליה התם הא דמילה שלא בזמנהושריפת פסח א"ד י"ט מלבדו ולא מילה של"ב וכן ר"א דאמר התם שבתון עשה הוא וה"ל י"ט עשה ול"ת איכא למומר דבחל י"ד בשבת מודו דשריפ' נותר דפסח דוחה י"ט כמו שעולת שבת קריבין בי"ט דבהא כ"ע מודו: מ"מ אני תמה על פרש"י דא"א לומר כן דבחל י"ד בטבת שריפת נות' דפסח דוחה י"ט לא מבעי לחזקי' דנ"ל תן לו בוקר שני לשריפתו דאין שריפת נותר

דוחה י"ט אין לחלק בין חל י"ד בשבת בין חל בחול כיון דגלי קרא בדבר שאפשר לקיים מצותו לאחר יו"ט א"ד י"ט כ"ש אלא אפי' לאביי דנ"ל מולא ע"ח בשבת וי"ט אפ"ה א"א ללמוד אותם דע"ש קריבין בי"ט הה"נ לנותר דפסח בחל י"ד בשבת דל"ד בשלמא עולת שבת ניחא דקרב בי"ט שהרי אפי' בשבת מותר להקטיר אברים ופדרים של שבת כדא' בפ"ו דפסחים (ד' סח) אר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואיברים ופדרים כשירין כל הלילה ואין משהין להן עד שתחשך ומקרא דע"ש בשבתו על עלת התמיד נ"ל התם.

וכיון דאותן חלבים ואברים היו ראויין להקריב בשבת וניתן שבת החמור לדחות אצלן כ"ש שדוחין י"ט הקל הסמוך לו מלאחריו אבל נותר דפסח מה בכן שחל י"ד בשבת הא לא ניתן שבת לדחות אצל נותר לעולם אפי' אם נעשה נותר בשבת ב"ש לנותר דפסח זה שחל י"ד בשבת דעדיין לא נעשה נותר ולא ניתק מצותו לשריפה עד אחר שבת.

וא"כ אין לנו דשריפתו דוחה י"ט הואיל וקרב בשבת דאין הא דקרב בשבת מוכיח על שריפת נותר שלו לתת לו מעלה לדחות י"ט ואינו מוכיח אלא על הקטר חלבים ואיברים לחוד הואיל ומותר להקטירן בו ביום בקרבן של שבת כ"ש בי"ט שלאחריו וכדפי' וכ"ש דלרבא ור"א דאינו ראוי לחלק כלל בחל י"ד בשבת או בחול ולעולם אין שריפת נותר דוחה י"ט וגדולה מזו נ"ל דאפי' גבי מילה אם חל יום שמיני בשבת ולא מלו אין דוחה י"ט שלאחריו שחל בא' בשבת אע"ג דאביי מדמה לע"ש בי"ט דהא מילת קטן זה היה ראויה לדחות שבת דהא ח' שלו חל בשבת ש"ה כיון דמילה של"ב אין דוחה י"ט כדנ"ל מהני קראי ואין דוחה י"ט אלא ביום ח' דוקא א"כ ליכא למימר השתא מילת קטן זה ראוי לדחות שבת החמור כ"ש י"ט הקל.

דאין זה הוכחה דהא דהי' דוחה ביו' ח' שהוא שבת משום דבשבת זה הי' זמנו וראוי לדחותו דמילה בזמנו דוחה שבת וי"ט אבל בי"ט שלאחריו הא נעשה מילה שלא בזמנו ואין דוחה שלא בזמנו אפי' י"ט משא"כ גבי הקטר חלבים אין חילוק בין בזמנו שהוא יום הקרבתו לשלא בזמנו שהרי יכול להקריבן משתחשך כמו ביום הקרבתן אפ"ה דוחין שבת ביום הקרבתן כ"ש שדוחה י"ט שלאחריו הואיל ושבת החמיר ניתן לדחות אצל הקטרתן כ"ש י"ט הקל.

עוד יש לחלק בין עולת שבת בי"ט להא דמילה דה"ט דהא דדוחה הקטר ע"ש י"ט לאו מהאי טעמא לחוד משום דהואיל וראוי לדחות שבת החמור כ"ש י"ט הקל אלא משום דכבר דחתה שחיטה את השבת דהא מה דהקטר חלבים של שבת אף ע"ג דאפשר להקטירן משתחשך אפ"ה דוחה את השבת. הא גופא ה"ט הואיל וכבר דחתה שחיטה

את השבת כדאמר במנחות ס"פ י' (ד"ע) וה"ט ל"ש גבי מילה בי"ט שאחר שבת כיון דלא מלו בזמנו ולא דחי שבת אינו מן הדין לדחות י"ט אלא דלפי"ז היכי שחל ח' בשבת ומל ולא פרע דדחתה מילה את השבת וברשות עביד הא דמל בשבת דאע"ג דלא פרע וקי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל.

אפ"ה עביד ברשות כדאמ' בפי"ט דשבת (דף קל"ה) אנא עבדא פלגא דמצוה וכו' וא"כ יהי' מותר לפרוע בי"ט של אחריו הואיל וכבר דחתה מילה את השבת והא לא מצינו מאן דאמ' הכי: א"ו טעם א' עיקר דמש"ה אפי' פריעה אינו דוחה מ"ט משום דבי"ט זה ה"ל מילה של"ב וכדפי' והשתא תקשה לר"א מצ"מ אתה שורף למאי נ"מ הא א"א לשרפו בי"ט: מיהו למאי דפי' התוספות בפ"ק דפסחים בשם ריב"א למ"ד דהבערה ללאו יצאת לא הי' אסור בי"ט כיון דאין שם מלאכה עלי' א"כ לפי"ז שריפת נותר בי"ט מותר כיון דאין כאן חילול י"ט בשריפתו דאפי' לחזקיה ואביי דצ"ל מקרא בע"כ ה"ט דממעט קרא משום איסור מלאכה ולא מגזה"כ דהא מיני' נ"ל דמילה של"ב אינו דוחה י"ט וכיון שכן אם אין אסור הבערה בי"ט א"א למדרש קרא בהכי לאסור עולה חול א"נ שריפת נותר בי"ט כיון דאין בזה איסור מחמת י"ט.

והשתא א"ל דר"א ס"ל הבערה ללאו יוצאת ואין בו איסו' כלל בי"ט ומצ"מ אתה שורף היינו שריפה ממש אלא שק"ל על פי' ריב"א אי ס"ד דלמ"ד הבערה ללאו יוצאת אין בו איסור בי"ט א"כ מנ"ל להגמ' דהני תנאי כהני תנאי ור"א ור"י בפלוגתא דראב"ע ור"ע פליגי דר"י דאמר עד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צ"מ כר"ע ור"א דאמר מצ"מ אתה שורף כרא"בע דאינו נאכל אלא ע"ח דאל"כ מאי בנייהו דלמא ר"א נמי כר"ע ס"ל דזמן אכילות פסח כל הלילה והא איכא בנייהו דלר"י הבערה לחלק יצאת ואסורה בי"ט ובע"כ מצ"מ לאו לשריפה אתא דאינו דוחה י"ט אלא לזמן אכילה בלחוד אתא אבל ר"א ס"ל דהבערה ללאו יצאת ושריא בי"ט ולדידי' מצ"מ לאתה שורף נמי אתא דשרי וחייב לשרפו מיד בי"ט והא דנקט שריפה ולא אכילה רבותא קמ"ל דמותר לשרפו בי"ט ומצ"מ אתה חיוב לשרפו אלא ש"מ דלכ"ע הבערה אסורה בי"ט אפי' למ"ד ללאו יצאת ואין שורפין נותר בי"ט ובע"כ פליגי בפלוגתא דרא"בע ור"ע וא"כ אכתי קשה מצ"מ אתה שורף דקא' ר"א למנ"מ.

וי"ל דנ"מ בהא דכ"ר מצ"מ אתה שורף לומר שזמן שריפות נותר ומצוותו הגיעה בעלות השחר של ט"ו ואע"ג שאין רשאי לשרפו דאין מצוות שריפת נותר דוחה י"ט מטעמא דכל הני אמוראי. אפ"ה אם עבר ושרפו בי"ט אינו לוקה דה"ל לאו דל"ת כל מלאכה כמאן דליתא דמי דעשה דשריפות נותר דוחה אותה וכה"ג פי' התוס' בספ"ב דחולין אהא

דפריך בפ"ג דפסחים (דף מ"ז) וא"א הואיל אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכסויי דם צפור והקשה ריב"א הא י"ט עשה ול"ת הוא ותי' נהי דל"ד מיהו אינו עובר על אותו לאו דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתא דעשה דחה לי' וה"נ לר"א דא' שבתון עשה הוא ומש"ה אין עשה דשריפת נותר דוחה י"ט מ"מ לאו די"ט נדחה מפני עשה זו ופקע לי' מלקות אם עבר ושרף בי"ט לאחר שיעלה עה"ש וה"נ להני אמוראי דנ"ל מקראי ל"א דאהדרי' קרא לאסור קמא ללקות עליו משום לאו דלא תעשה מלאכה ואינו עובר אלא בעשה ול"ד להא דאמ' בפ"ק דביצה (דף י"ב) השוחט עולות נדבה בי"ט לוקה לב"ש אבל לב"ה דס"ל דאמ' מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אין לוקין ופי' התוספות אע"ג דלב"ה נמי מכלל עשה ואע"ג דבגיזת פסולי המוקדשין דנ"ל מתזבח ולא גיזה נו"ן א"ק בי"ט ונ"ל מלכם ולא לגבוה.

אפ"ה א"ל דאינו אלא לאו הבא לוקין אלמא אמרי' כיון דאהדרי' קרא אהדר לי' לאסורה קמא קודם שנפסל דאיכא לאו דלא תגוז וה"נ נימא דאהדרי' ללאו דל"ת מלאכה. שאני התם שלא הותר פסולי המוקדשין בהדי' לפיכך מוקמינן לי' באיסור' קמא אבל הכא אוכל נפש הותר בהדיא וה"ה נו"ן מתוך שהותרה וכיון דאשכחן דהותר בהדי' ל"א דאהדרי' לאסור קמא אלא למאי דאהדרי' וקאי דווקא בעשה וה"נ דכוותי' דהא שריפת נותר בי"ט כאלו הותר בהדי' כיון דנ"ל מקרא בפ"ק דיבמות דעשה דוחה ל"ת ל"א דאהדרי' לאסורא קמא ולא קאי אלא בעשה בעלמא ואם עבר ושרף נותר בי"ט א"ע בלאו דמלאכה והיינו בזמן שעלה השחר דקמ"ל קרא דמצ"מ אתה שורף כלומר דכבר חל מצות שריפתו ולאו די"ט נדחה מפני עשה דשריפות נותר ונהי דאין, רשאי לשרפו בי"ט מכח מיעוטא דקרא אפ"ה לאו ליכא ואם עבר ושרפו בי"ט אינו לוקה ובמ"א יתבאר עוד: כט ע"ב חדש והביא קרבן מתרומה חדשה.

בפנים הבאתי הא דתמידין שלא הוצרכו לציבור דפירש"י דהיינו ד' טלאים הנשארין בר"ח ניסן דתנן אין פוחתין ממשה טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים ונמצא נשארו בר"ח ניסן ד' טלאים שא"ר להקרבה מהיום מפני שנקחו מתרומה ישינה. וק"ל כיון דמר"ח ניסן צריכין תרומה חדשה ל"ל להפסידם בחנם לר"ש דס"ל אין נפדין תמימי' ואפילו לרבנן דס"ל נפדין תמימים טורח זה למה דהא בע"כ הני ד' ימים שמר"ח ואילך תמידי הימי' הללו טעונין ביקור ד"י קודם להן ובע"כ תמידי דר"ח ניסן וכן של יום ב' וג' נקחין קודם להן ד"י וא"כ קודם דר"ח ניסן ג' ימים כשלוקחו ב' תמידי היום ונשתיירו עוד ד' טלאים מתרומה הישנה להקריב למחר בערב ר"ח ניסן בע"כ מניחין ב' טלאים מת"ח ג"י קודם ר"ח ניסן לאחר שלקחו ב' תמידי היום ונשאר שם ד' ומצרפין אלו ב'

החדשים עם ד' הישנים כדי שיהי' ו"ט מבוקרין ולמחר כשנטלו שנים הישנים מניחין מת"ח ב' תחתיהן.
וכן בער"ח כשנטלו ב' הישנים מניחן ב' מח"ח תחתיהן כדי שבכל יום ויום יהיו ו"ט מבוקרין ונמצא שבר"ח ניסן איכא כא ו"ט מבוקרים מת"ח וכן חוזר חלילה דהא מר"ח ניסן ואילך בעי ת"ח וג"י קוד' דר"ח ל"ל להניח מתרומ' ישינה כדי שיהו מבוקרים ד"י קודם הא לאחר ד' ימי ביקור הללו אין ראוין להקריב מתרומה ישינה אלא מן חדשה מיהו י"ל האי תמידין של"ה לציבור ע"ד פירש רש"י ולא אד"ט קאי דא"כ תקשה הא דאמרן דהא הני נלקחין מת"ח אלא אתמידי יום ל' של אדר לחוד קאי דהוא יום עיבורו של אדר ובע"כ תמידי יום ל' של אדר צריך להפריש ד' ימים קודם לו מספק מת"י דלמא מעברין לאדר ועדיין תמידי היום מתרומ' ישינ' באין כמש"כ בפ"ק דר"ה בחי' ואם אירע שחסרו לאדר ויום ל' שלו ר"ח ניסן נמצא ב' תמידין להציבור שאינו ראויין להקריבן היום דבעינן ת"ח וליכא:מ"מ ק"ל הא כבר הוכחתי בפנים דהאי ביקור ד"י של תמיד סגי לי' קודם לקיחה והקדישו וכיון שכן ב' תמידי של אדר ל"ל ללקחם מת"י מספק יבקרו ולא יקדישם ואם יבואו עדים וקידשו את החודש יקחו היום מתרומה חדשה ואם לאו מן הישנה אכתי טורח זה לרבנן למה וכ"ש לר"ש דס"ל אין נפדין תמימים ובפ"ח דמנחות (דף עט) פי' רש"י בשם רבו תמידין של"ה לציבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו ולפ"ז ל"ק מידי אבל מ"מ ק"ל אי מיירי דאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו מ"א דקאמר תמידים של"ה בכל ק"צ נמי דינא הכי מ"ש פרט לתמיד דין בכל ק"צ הי' יכול לאשמעינן הא וה"ל ק"צ של"ה לציבור דלדברי ר"ש א"נ (תמידין) [צ"ל תמימין] ולדברי חכמים נפדין וה"ל תמידין נמי בכלל ק"צ.
אבל למאי דפרש"י ה"ה למאי דפי' ניחא דפסיקא לי' דלעולם משכחת לה בהו של"ה לציבור משא"כ בשאר ק"צ דלא פסיקא לי' אם לא ע"י מקרה שא ירע להן שנאבדו והפריש א' תחתיהם ואח"כ נמצאו. י"ל דהא משמע התם בפ"ק דשבועות דהא דלב ב"ד מתנ' עליהן לרבנן ה"מ במילתא דשכיחא אבל בפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו דל"ש לא. ומוכח התם הא דכי אבודים לא ה"מ היכא דהקרבן גופי' לא שכיח כגון הני שאינן אלא פ"א בשנה אבל בשעירי הרגלי' ור"ח דשכיחי טפי אפילו באבודי' נותנין ב"ד לב להתנות עליהן וכמ"ש פי' התוס' התם והא לר"ש נמי תנאי ב"ד מהני אלא משום דתמידין של"ה לציבור הואיל דא"ל תקנתא ברעיי' אין ב"ד נותנין לב להתנות עליהן כדאמר בפ"ח דמנחות (דף עט).

והשתא להודיעך כחו לדר"ש נקיט תמידין של"ה לציבור דל"מ שאר ק"צ דל"ש כל כך אלא אפי' תמידין דשכיחי יותר אפ"ה הואיל וא"ל תקנתא ברעיי' אין לב ב"ד מ"ע ומשום דנקט ר"י גבי פלוגתא דר"ש ורבנן תמידין של"ה לציבור משום כחו דר"ש אגב גררא נקיט נמי במילתא דידי' תמידין של"ה לציבור ובמ"א יתבאר: שואלין ודורשין.

בפסחים פ"ק (דף ח) מ"ט דת"ק שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פ"ש דכתיב ויעשו ב"י את הפסח במועדו וכתיב ויהי אנשי' אשר היו טמאים לנפש אדם ורשב"ג א"ל איידי דאיירי במילי דפיסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא מ"ט דרש"בג שהרי משה עומד בר"ת ומזהיר על הפסח שנאמר החודש הזה לכם ר"ח וכתיב דברו וגו' בעשור לח"ה ויקחו להם איש שה לב"א.

וכבר כתבתי בפנים דלא תקשה מהא דמשה עומד בר"ח ומזהיר על הפסח לת"ק. מ"מ קשה לי מנ"ל לרשב"ג דשואלין ב' שבתות מדמזהיר בר"ח על הפסח דילמא משום מקחו שהוא בעשור הזהיר על הפסח בר"ח ואין ללמוד מכאן ששואלין אלא עשרה ימים קודם ולא ב"ש.

בשלמא לת"ק דנ"ל מדקאי בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני ליכא למימר דילמא משום מקחו מבעשור מזהיר בפסח ראשון על השני דאין כאן אלא ל' יום פחות ד' ימים. דהא ליתא דפ"ש אימעט אפי' מביקור ד"י קודם כמ"ש כ"ש ממקח בעשור ועוד דבלא"ה לת"ק א"א לומר דמשום מקח דבעשור הוא דא"כ לא הי' לו להזהיר על שאר מילי דפסח דהא ל"ל לת"ק איידי דאיירי במילי דפסח מסיק להו מדנ"ל ל' יום משום שעומד בפ"ר מזהיר על פ"ש.

אבל לרש"בג דא"ל איידי מש"ה לא נ"ל ל' יום מדקאי בפ"ר ומזהיר על פ"ש א"כ גם ב"ש א"א ללמוד מדקאי בר"ח ומזהיר על פסח שהוא בי"ד דהיינו ב"ש דא"ל משום מקח דבעשור הוא דמזהיר משום דאיידי מסיק לכולהו מילי דפסח. ונהי דא"ל דאה"נ דאין ללמוד מכאן אלא עשרה ימים אלא כיון דע"כ צריך לשאול מר"ח משום מקח שהוא עשרה ימים מר"ח וה"ה לפסח דורות צריך נמי לשאול מר"ח משום ביקור ד"י שהתחלתן בי' לחודש וממילא צריך נמי לשאול מבעשור לחודש עד י"ד שהן ב' שבתות משום שאר דיני פסח דה"ל בין הכל ב"ש מ"מ אין ללמוד מכאן שיהא שואלין קודם למעשה אלא עשרה ימים לרשב"ג.

והא לקמן בשמעתין אמרין דמש"ה ר"ח אדר שחל בשב קורין בפ"ש לרשב"ג משום דיושבין שולחנות בט"ו בו דה"ל עוד למעשה ב"ש ואמאי בעשרה ימים קודם לישיבת שולחנות סגי ואפי' חל בתוך השבת עד יום ד' אמאי מקדימין לשעבר יאחרו עד שבת

שלאחר ר"ח לקרות פ' שקלים ואכתי עד זמן ישיבות שולחנות איכא עשרה ימים וסגי בהכי א מיהו הא ל"ק אלא לפירש"י אבל למאי דפי' בפנים דהא דפ"ש לאו מטעמא דשואלין ב"ש קודם הוא לק"ת מהא דפ"ש: כט ע"ב כוותי' דרב דימי מסתברא תדיר ושא"ת תדיר קודם.

ק"ל הא פ"ב דשבת (דף לד) אמרי' דנר חנוכה עדיף לקידוש היום אע"ג דקידוש היום תדיר אפ"ה נר חנוכה עדיף משום פרסומא ניסא וה"נ אע"ג דר"ח תדיר תקדים בקריאת התורה של חנוכה לשל ר"ח משום פרסומא ניסא דקדים לתדיר כמו התם. שוב ראיתי להתוס' שכתבו שם בשם רשב"א: בחל ר"ח טבת בשבת מפטירין בנרות דזכרי' משום פרסומא ניסא ולא של ר"ח ועוד כיון דהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא.

ומה שמקדימין לקרות בשל ר"ח משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרווייהו תדיר קודם אבל היכא דל"א למיעבד תרווייהו פרסומא ניסא עדיף. ועוד בקה"ת אין כ"כ פרסומא ניסא שאינו מזכיר נרות כמו בהפטרה.

ועוד נראה להרש"בא דע"כ הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות זכרי'. ועל פי' זה דע"כ הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר וכו'.

ק"ל דא"כ ר"ח טבת שחל בחול אמאי הקדימו ר"ח משום טעמא דתדיר לקדום של חנוכה משום פ"נ דהא בחול הפטרה ליכא וכ"ת הואיל ואיכא טעמא בשבת להקדים של ר"ח לחנוכה משום הפטרה לא חלקו בין שבת לחול והקדימו נמי בחול. הא ליתא דמדפליגי הני אמוראי בר"ח טבח שחל בחול וקאמר רב דימי דקרו ג' בשל חנוכה וא' בדר"ח מכלל דבחל בשבת מודו לדר"י דלעיל דמקדים ר"ח לשל חנוכה ומשמע ודאי דמש"ה הוא דכיון דה"ט דמקדים של חנוכה לשל ר"ח בחל בחול מטעמא דמי גרם לד' שיבא ר"ח וכו' וה"ט לא שייך בחל בשבת דהא כל הקרואין מז' הקורין בשבת קרו בענינו של יום לבד בא' שקור' בדר"ח וחנוכה ול"א הואיל ואיכא טעמא בחל בחול לאחר של ר"ח לשל חנוכה בחל בשבת נמי נימא הכי.

ואע"ג דרוב פעמים ר"ח טבת חל בחול ובמיעוט זמנים חל בשבת אינו נגרר המיעוט אחר הרוב אלא כל חד וחד כראוי לו כ"ש דלר"י אין הרוב דחל בחול ראוי לגרור אחר המיעוט שחל בשבת דאיכא טעמא להקדים ר"ח מפני הפטרה הא מ"מ בחול דליכא הפטרה לקדים של חנוכה משום פ"נ וגם בדר"ד תקשה אמאי תלה הטעמא דחנוכה קודם בחל בחול משום דמי גרם לד' שיבא וכו' ת"ל בלא"ה משום משום פ"נ עדיף.

ואע"ג דבשבת ר"ח קדים ה"ט משום הפטרה דהא השתא דיהיב טעמא דמי גרם וכו' נמי אין קביעות שבת וחול שווין ואין זה נגרר אחר זה אלא כל חד וחד כפי טעם השייך בו: כתיב בתורה אשר. יאכל לכל נפש יעשה לכם.

לכם ולא לעובדי כוכבים ומזלות לכם ולא הראוי לכלבים נ"ל דסירכא דלישנא דברייתא דפ"ג דביצה נקט דדרשי ב"ה התם הכי וה"ה דהמ"ל הכי אליבא דת"ק דר"י לכם אינו ממעט אלא עובדי כוכבים ומזלות בלבד כדס"ל לר"ע ובפ"ב דביצה (דף כ"א). והא ליכא למימר דמה"ט נקט נמי בטעמא דת"ק.

דלכם ולא לכלבים משום דמאן דס"ל דאמ' הואיל והאופה מי"ט לחול אינו לוקה דאמר הואיל ומיקלע לי' אורחים חזי לי' כדאמר התם ובפ"ג דפסחים (דף מז) ומשמע התם דמאן דאית לי' הואיל שרי מה"ת לגמרי דמה"ט אופין מי"ט לשבת ע"י עירוב תבשילין וכיון שכן אין לנו למעט מלכם לנכרים כיון דאפי' מי"ט לחול שרי מה"ת דאמרינן הואיל ה"ה בלבד בענין דל"ל הואיל כגון שאינו ראוין לאכילת אדם כלל אלא לכלבים וכדתנן במס' חלה ומייתא לי' התם עיסת הכלבים בזמן שאין הרועים אוכלין ממנו פי' שא"ר לאכילות אדם אינו נאפת בי"ט והא לא ברירא לן מאי ס"ל לת"ק אי אית לי' הואיל או לאו ולפ"ז ה"ק ות"ק לכם ולא לנכרים א"נ ולא לכלבים דאו או קאמר פי' הואיל בע"כ לכם ולא לכלבי' אתא דהא ליתא דאפי' תימא א"ל הואיל לנכרים דהא חזי לאורחים ישראל ולפ"ז א"א למעט מלכם אלא כלבים אי לת"ק ל"ל הואיל לכם ולא לנכרי' אבל לכלבים שרי ואי אית לי' מ"מ איכא למידרש לכם ולא לנכרים כגון שמבשל דבר איסור כגון נבילה או טרפה דל"ל הואיל ומיקלע לי' אורחי' דהא לאורחים ישראל לא חזו מיהו לר"ל דס"ל בפ"ח דיומא (דף ע"ב) דחצי שיעור מותר מה"ת אי אמרת הואיל אין לך דבר דלא חזי לאורחים ישראל אפי' דבר איסור דהא חזי הוא למיכל בי"ט פחות פחות מכשיעור אבל לר"י דס"ל חצי שיעו' אסור מה"ת למ"ד אמרי' הואיל מ"ל לכם ולא לנכרי' בדבר איסו'.

מיהו י"ל לר"י נמי לא משכח' לה מה"ת לכם לא לנכרי' למ"ד דאמרינן הואיל דהא חזי לישראל באוכלו שלא כדר' אכילתן והנאתן וכדא' ר"י בפ"ב דפסחי' (דף כ"ז) ואע"ג דאמרינן התם דלמעוטי אוכל חלב חי ואם כן אם מבשל דבר איסור לצורך נכרים תו לא משכחת לה שלא כדרךאכילתן אחר הבישול שיהא צד היתר לישראל דאפשר למישרי משום הואיל אפ"ה איכא גווני דמשכחת לה שלא כדרך אכילתן אפילו בלאחר בישול כגון שאכלו כשהוא חם או שעירב בו דבר מר וכיוצא בו שפי' הרמב"ם (בפ"ה מה' יסודי התורה).

ולפ"ז א"ש הא דנקט הגמ' אליבי' דת"ק לכם למעוטי וכו' דאו או קאמר וע"ד דפי'. ולמאי דפי' ניחא האי דפ"ק דביצה (דף י"ב) גבי מבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואכלו לוקה ה' וא' מהם משום הבערה ואמר ר"י הא דלא כב"ה דאית לי' מתוך דא"כ הל"ל מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך.

והקשו התו' מה צורך איכא במבשל גיד כיון שהוא אסור. ותי' כיון שהי' בדעתו של זה לאכלו היינו צורך י"ט.

ולמ"ש א"ל לדחוק בהא אלא יש בו צורך י"ט בהיתר מה"ת כיון שיכול לאכלו שלא כדרך אכילתן והנאתן. מיהו כיון דזה אכלו דרך אכילתן מדלקה משו' אוכל גיד הנשה ובשר בחלב למאן דל"ל מתוך לוקה משום הבערה וכ"ת הא אחד מהמלקיות הוא משו' אוכל בב"ח והא אמרינן התם בפ"ב דפסחים אליבא דאביי דבב"ח לוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתן וא"כ אכתי תקשה לר"י דמוקי להא דלוקה משום הבערה כב"ש דאלו לב"ה כיון דא"ל מתוך אין לוקין והא אין כאן שום צורך כיון דאפילו שלא כדרך אכילתן אסור לישראל מה"ת.

י"ל דה"מ דאמ' דבב"ח לוקין אפילו שלא כדרך אכילתן היינו לאיסי ב"י דנ"ל לאסור בב"ח מגז"ש דקדש קדש מנבילה דכיון דלא כתיב אכילה בגופי' לוקין עליו שלא מדרך אכילתן כדאמרינן התם. אבל ר"י נ"ל מקרא אחר כדאמרינן בפ"ח דחולין (דף קט"ו) דנ"ל לר"ל איסור אכילה של בב"ח מבשל מבושל דגבי פסח וא"ל ר"י כעורה זו שנשנה רבי לא תאכלנה בב"בח הכתוב מדבר והכא אכילה כתיבה ושוה לשאר איסורין שהוציא הכתוב בלשון אכילה דאין לוקין עליהן אלא ד"א ואכתי קחזי לי' מה"ת שלא כד"א וה"ל צורך י"ט מש"ה לב"ה דא"ל מתוך אליבא דר"י אע"ג דבשלו בחלב חזי לי' מה"ת שלא כד"א.

מיהו י"ל הא דממע' ולא לנכרי' היינו במבשל המאכ' של נכרי לצור' הנכרי דלא שייך בהא לומר הואיל ואי מיקל' לי' אורחי' חזי להו כיון דלאו דידי' הוא: סליק מסכת מגילהאמר המביא לבית הדפוס הן זה כמשל' שנים אשר הכנותי את לבבי להפיץ אור על פני תבל אור המאיר עיני חכמים ותלמידיהם הני ספרי דבי רב רבינו הגדול מרבן שמו שארי הגאון בעל שאגת ארי'.

וזכות שארי הגאון הנ"ל עמדה לי כי זכו אותי מן השמים להוציא לאור עול ספרו הקדיש שו"ת שאגת אריה בכמ' הוספות ותיקוני' אשר הכנותי בעניי מעט מטעמים לדבריו הקדושי' להעלות על השולחן אשר לפני ה' נקרא בשם קונטרס אחרון חובר לקודש. ועתה לחפץ רבים מבקשי תורת אמת מפי מלאך ה' צבאו'.

רבינו המחבר נ"ע תאבים ונכספים לספרו הקדוש והיק' אבני חפץ ספר טורי אבן: שם הפליא לעשות חיל וירה אבן פינה שהכל פוני' אליו. ממנו יחד ממנו פנה למוסדי החכמה דרך פלפול ובקיאות לאמיתה של תורה.
משם רואה אבן ישראל כי הוא אבן בוחן. ינטה קו על אבני תוהו ובוהו להבחין.
אמת יושב ודורש כניתן למשה מפי הגבורה. לבו לב הארי' אין חקר.
ודבר שפתים בזה אך למחסור: ועתה לבי בקרבי חלל ובפי אין אומר ומלל להודות לה' הגומר עלי. בעל גמולות אשר גמלני החייני והחלימני להכיל משא דבר ה' אשר נשאתי.
עד אשר מלאתי דברי במלואת טורי אבן להוציאו לאור מתחת מכבש הדפוס דפה הקהילה לחדש אורו שנית בכמה הגהות ותיקונים. בצירוף קונטרס אחרון מאשר חנני ה'.
להעיר לב המעיין בדבריו הקדושים באיזה מקומות הצריכין עיון וביאור לענ"ד הקלוש' וכמה מילי מעליותא דאיתמר משמייהו דגברי רברבי גדולי הדור. כן יוסיף ה' לאזרני חיל בחילא לאורייתא.
יצו ה' את ברכתו להשים חלקי עם העוסקים בתורתו ויאיר עיני להבין ולהשכיל על דבר אמת. וה' אמת ינחני בדרך אמת כנואמו אמן כן יהי רצון כ"ד המביא לבית הדפוס משה ארי' ליב בלא"א מוהר"ר יהושע זצלה"ה בעה"מ קונטרס אחרון לש"ות שאגת אריה קונטרס אחרון דף ב ע"ב ד"ה מקיש מלכות שלמה.
אבל הדבר ברור דהאי בחודש השני לא קאי אלמלוך שלמה אלא אחדשים וקרי לי' שני לחדשים כו'. הנה גם המהרש"א עמד בזה על דברי תוס' אלו דהא י"ל דהאי שני לחדשים הוא.
והוא ז"ל כתב ע"ז ויש ליישב. ולכאורה היה נראה ליישב דכוונת התוס' הוא.
דכיון דהאי קרא מקרא מסורס הוא כפירש"י ז"ל דה"ל למכתב בחודש השני בשנה הרביעית למלוך שלמה כדכתיב באידך קרא דויחל המלך שלמה. ומדסרס הכתוב למיכתב האי בחודש השני סמיך למלוך שלמה ש"מ דה"פ בחודש זיו שהיא אייר הוא החודש השני למלוך שלמה.
והיינו שלשלמה מנינן. ואי האי חודש שני שני לחדשים הוא הו"ל למכתב בחודש השני בשנה הד' כנ"ל.
וע"ז כתבו התוס' שפיר די"ל דאין מנינן לשאר מלכים מניסן כ"א לשלמה מטעם שמלך בניסן כפשטי' דקרא למלוך שלמה היינו שמלך בניסן: אלא שמ"מ דברי התוס' תמוהים ממה שתמה רבינו. דא"כ מאי פריך הש"ס ואימא אייר וכו'.

הא כיון דמוכח דשלמה עמד בניסן וממילא גם דליצ"מ מונין מניסן. ועוד ק"ל לפ"ד התוס' מאי עדיפותי' דקרא דויחל המלך שלמה דמיני' מוכיח הש"ס לבסוף דלשלמה מונין מניסן וממילא מונין לכל המלכי' מניסן.

שהרי י"ל דדוקא שלמה מונין מניסן מטעם שעמד בניסן כמ"ש התו' דהכא ובד"ה תניא. ומש"ה מנה להם הכתוב מנין אחד.

ועוד הא י"ל איפכא דנקיש יצ"מ למלכות שלמה. דליצ"מ מניסן מונין ולא למלכים.

וע"כ האי בחודש השני שני לחדשים הוא ומקרא מסורס הוא כפרש"י ז"ל ולא מוכח כלל דשלמה מלך בניסן אלא דמונין למלכים מניסן מטעם דהוקש ליצ"מ והשתא פריך שפיר ויצ"מ גופא. וכ"ד רבינו: ומ"מ יש ליישב דברי התוס'.

דגם כוונות התו' לפי האמת שהמקרא מקרא מסורס הוא וכדפרש"י והאי חודש השני שני לחדשים הוא ולא קאי אלמלוך שלמה וכ"ד רבינו. אלא שהתוס' מפרשים דר"י הוה מצי למילף בלא הקישא אלא מפשט הכתוב מדסמך הכתוב להחודש השני סמוך למלוך שלמה ש"מ דמונין למלכים מניסן.

ולמה לי' לר"י לבוא עלה מדין הקיש. ע"ז כתבו דה"א דהכי הוה מעשה פי' די"ל דהכתוב מנה מנין א' להם מטעם דשלמה מלך בניסן והי' מנינו מכוון עם חשבון יצ"מ ומ"מ אין לנו דמונין למלכי' מניסן.

ע"כ הוצרך ר"י לבוא עלה מדין הקיש ומקיש מלכות שלמה ליצ"מ וההיקש אתי לאשמועינן לכל המלכים דמונין מניסן ומקרא מסורס הוא וי"ל דשלמה לא עמד כלל בניסן: ואין להקשות לפי האמת מנ"ל לר"י דהכתוב אתי להקיש מלכות שלמה ליצ"מ כדי למילף מינה דמונין למלכים מניסן ולומר מקרא מסורס הוא.

אימא דאה"נ כפשטי' דקרא והכתוב מונה מנין אחד לשלמה וליצ"מ מטעם שמלך בניסן כנ"ל בדברינו. די"ל דא"כ ה"ל למיכתב להאי חודש השני מיד בחשבון של יצ"מ וממילא הוה ידעינן כיון דחודש אייר הוא שני ליציאת מצרי' ה"ה דהוא שני למלכות שלחה דהכתוב כללן במנין אחד אלא מדכתב הכתוב להאי חודש שני במנין דמלכות שלמה ע"כ לדרשא אתי ולהקישא אתי.

דנקיש מלכות שלמה ליצ"מ. והוה כמ"ש לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש השני כו' למלוך שלמה דאתי להקיש מנין החדשי' דשלמה למנין חדשים דיצ"מ דמניסן מנינן.

ועוד י"ל דמסתבר יותר לר"י דמקרא מסורס הוא ושלמה לא מלך בניסן ואתי לדרשא להא דמנינן למלכים מניסן ממה שנאמר דקאי אלמלוך שלמה שמלך בניסן והכתוב אתי

לסיפור חשבון בעלמא. והתו' לא כתבו די"ל דהכי הוה מעשה ולא אתי לדרשא אלא לפי הס"ד דר"י הוה מ"ל מפשטא דקרא מטעם דמנין אחד להם.
דבאמת מפשטי' דקרא י"ל כנ"ל לכן מפרש לי' ר"י בלשון הקישא כדי להודיענו שהכתוב משמיע לנו בזה דמונין למלכים מניסן. והשתא פריך שפיר הש"ס כיון דמפשטא דקרא לא מצית למילף ומקשת מלכות שלמה ליצ"מ א"כ יצ"מ גופא מנ"ל דמניסן מנינן כו' וכיון דמסיק לבסוף מקרא דויחל המלך שלמה דמונין לשלמה מניסן והאי חודש שני אייר שמעינן שפיר דמה שהקיש הכתוב מלכות שלמה ליצ"מ היינו למנות מניסן א"כ ה"ה נמי לכל המלכים דמאי שנא: שם ד"ה ויצ"מ.
וכ"ת דלמאי דס"ד השתא י"ל דלא מת משה באדר שאחר עשתי עשר חודש דמשנה תורה כ"א בשנה שלאחריו. א"כ טפי להו אכילת המן על מ' שנה וכו' לכאורה תמוה דהא לפ"ז שפיר החשבון מכוון מ' שנה כיון דעד ט"ו לחודש אייר טעמו טעם מן בעוגות שהוציאו ממצרים א"כ אי נימא דאייר הוי ר"ה ליצ"מ א"כ חסר למלוי שנה י"א חודש ומחצה.
שהרי ב' שבועות מט"ו בניסן עד ר"ח אייר אכלו מן מהעוגות. וב' שבועות מט"ז בניסן שאחר מיתת משה עד ר"ח אייר השלים לשנה והיה שנה שלימה מכוון.
וכן בשאר כל החדשים למשל אי סיון ר"ה חסר לשנה הראשונה של אכילת מן י' חדשים ומחצה. והשנה של מיתת משה משלמת י' חדשי' ומחצה היינו עד ט"ז ניסן שאחר מיתת משה שפסק המן וחודש ומחצה של שנה ראשונה לאכילת המן משלים לשנה שלימה.
לזה העירני הרב המובהק מוה' שמואל שטראשון: שם ד"ה ואימא אייר כו' נ"ל דלהכי מביא הש"ס קושיא זאת מפסוקי ויהי כו' אף דלא הי' צריך לזה כקושיית הגאון דמזה מוכח ג"כ דלא מנינן מט"ו בניסן כמ"ש התוס' לעי' דף ב' ע"ב. הרב הנ"ל: שם ד"ה ואם איתא.
והא דל"ק בשנה השנית משום דאכתי לא עייל אלא יום א' כו'. וי"ל לפום הש"ס דילן דלא מייתי ראיה לר"מ דיום א' בשנה ח"ש מקרא דויהי בחודש הראשון כו' כדמייתי הירושלמי ואסיק בקושיא אליבא דר"א (הביאו התוס' לקמן ד' י' ע"ב ד"ה מדאכתי) י"ל דס"ל דאף לר"א נוכל לחשוב השנה שלא נכנס בה עדיין ל' יום בחשבון השנים שעברו במספר המצטרף ר"ל שנית שלישית כו' וכן שנת דבוק כמו בשנת עשרי' וכדומה ובזה מיושב ג"כ קו' הגאון לקמן ד"ה וכתיב.
מהנ"ל: דף ד' ע"א דה' ראב"י שהרי לרבנן דראב"י דדרשי כו' כל עצמו של הנקש זה ל"צ אלא לעצרת ור"ה כו' צ"ע דשם בשבועות איתא עצרת ויוה"כ דבר"ה כתיב ושעיר וע"ע במנחת שי. מהנ"ל: דף ג' ע"א ד"ה אחד הנודר כו' אע"ג דלא אתי לידי גזבר שוב אינו

עובר לכאורה יש לדקדק מהא דתנן בחגיגה ד' ז' מי שלא חג ביו"ט ראשון של חג חוגג את כל הרגל עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו.
והרי בשמעתין מרבינן לעולות ראי' ושלמי חגיגה לבל תאחר בג' רגלים כמ"ש רש"י ותו' אלמא אפי' היכא שאינו חייב באחריותו מ"מ עובר בב"ת. וה"נ אמרינן לקמן דה"א באפריש ולא אקריב אינו עובר מטעם כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא קמ"ל קרא דעובר.
הרי אפי' היכא דאיתא בי גזא דרחמנא אינו חייב באחריותו. מ"מ עובר בב"ת.
וי"ל דדוקא בק"מ שעומדין ליקרב שפיר עובר אפילו היכי שא"ח באחריותו אבל בקדשי בדק הבית אינו עובר אפי' היכא שאינו מוסרם ליד גזבר וכן מוכח להדיא בחולין דף קל"ט יעו"ש: שם ע"ב ד"ה וחרמים דאלו לכהני' לית לן בה. כן הוא דעת רש"י בע"ז ד' י"ג ויומא ס"ו ובכורות אבל התוס' ביומא שם כתבו להדיא דאפילו לכהנים אסור דחיישינן לתקלה מ"מ התוס' בע"ז הסכימו לדעת רש"י וע"ש:דף ד' ע"א ד"ה צדקות.
והר"ן פי' כל מידי דלא תליא במקדש אין לו ענין לרגלי' כו'. בכתבי הגאון החסיד מוה' אליהו נ"ע מווילנא ראי' לזה דכה"ג מצינו בקרא דכתיב ואלה בני יעקב אשר יולדו לו בפדן ארם.
וחשיב לבנימין בהדייהו אעפ"י שנולד בבית לחם דלא קאי אלא אשארא ועיין מ"ש רבינו לקמן בסוף הדבור דבפסח פקעי ב"ת דידי' לאלתר. ובד"ה ופסח כתב דבפסח ל"ש ב"ת. ולא קאי כלל אפסח כמו שלא קאי על צדקות: שם ודוחק לאוקמי מילתא דרב אשי דלא כהלכתא כמ"ד לאו שאב"מ לוקין עליו הקשה הרב החריף מו"ה מרדכי אליעזר ני' דהא התוס' בשבועו' ד' י"ז ד"ה צריך שהי' למלקו'. הקשו מהכא מוכח דלוקין על שהי' ובמכות ד' כ"א תנן הי' לובש כלאים ואמרו לו אל תלבש חייב.
ואמרי' שם בגמ' אמר רב ביבי לא לובש ממש כו' ורב אשי אמר אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב. הרי לרב ביבי לא מחייב אשהיה ותירצו דר"ב לפ' אדר"א כו' עוד תי' דר"ב פוטר בשהי' משום דה"ל לשב"מ.
והכא קבעי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ור"א ס"ל כיון שתחלתו בא ע"י מעשה לוקין עליו ע"ש.
הרי לחד תירוצא סובר ר"א לאו שאב"מ לוקין עליו. אך ד' התוספות צ"ע שהרי בזבחים ד' ק"ט ע"ב אמרינן א"ל ר"א לרב מרי לאו שאב"מ הוא וכל לשב"מ אין לוקין עליו.
הרי להדיא דר"א סובר לאו שאב"מ אין לוקין. והרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות כלאים פסק כתי' דר"א דמכות.

הרי דס"ל כתי' הב' של התוספות משום דתחלתו ע"י מעשה ולפ"ז נדחה ראית הגאון מהך דנזירות טהרה די"ל דכיון דתחילתו על ידי מעשה הטומא' עובר נמי בב"ת ד"ג רגלים שאח"כ ויתיישב בזה מה שהקשה במילואים ד' הרמב"ם אהדדי עכ"ד הנ"ל.
ונראה לי דאה"נ דרבינו לא ס"ל כתי' קמא של התו"ס שבועות הנ"ל.
שהרי לפ"ד בתי' הא' גם ר"א ס"ל לאו שאב"מ לוקין עליו. וזה דוחק גדול.
וס"ל כתי' השני שם דכיון דתחילתו בא ע"י מעשה. ומ"מ הקשה רבינו שפיר מהך דנזירות.
דאי ס"ד דב"ת דנזירות תלוי בב"ת דרגלים א"כ אין לוקין עליו אף שתחילתו בא ע"י מעשה. דשאני גבי כלאים כיון שתחלת לבישה הי' באיסור א"כ כל זמן שהוא לבוש בכלאים נמשך אחר מעשה האיסור משא"כ גבי טומאת נזיר אי ס"ד דב"ת דידי' תלוי ב"ג רגלים א"כ במה שמטמא עצמו אין כאן שום איסור ב"ת ואימתי בא איסור ב"ת לאחר ג' רגלי' ולא נמשך כלל למעשה הטומאה וה"ל לאו שאב"מ.
אך מ"מ יש להקשות עליו שהרי מהא דבעי רבא צריך שהיה למלקות מוכח עכ"פ דבעי אליבא דמ"ד לאו שאב"מ לוקין עליו והוא דלא כהלכתא. ויש לחלק דהאבעיא שפיר אזלא למ"ד אפי' אי לא פסקינן כוותי'.
אבל ר"א דפסק הלכה אליבא דמ"ד שלא כהלכה הוא דוחק. ומ"ש רבינו דר"א אתיא כמ"ד לאו שאב"מ לוקין עליו לאו למימרא דר"א הכי ס"ל אלא דהמימרא שלו אזלא אליבא דהך מ"ד.
ויתיישב קושי' הנ"ל מזבחים כנ"ל ליישב ד' רבינו. אך כל זה ל"ד רבינו.
אבל הרא"ש שם מפרש להדיא דר"י ור"ל שם בנזיר דפליגי לענין מלקות היינו דפליגי אליבא דמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ובדר"א מפרש דלאו דווקא טימא עצמו מזיד אלא אפי' שוגג כל שהשהיה היה במזיד עובר בב"ת וע"כ צ"ל דאתי' כמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.
אבל התו' נזיר י"ז ד"ה אל תנזור כתבו להדיא דהא דנזר והוא בבה"ק הוי לאו שיש בו מעשה במה שאינו יוצא משם בשעת נזירות: ומ"מ נ"ל דמשכחת לה ע"ד הרא"ש דב"ת דנזירות תלוי ברגלים בגונא שיש בו מעשה. כגון שטימא עצמו במזיד סוף רגל שלישי אחר שנטהר מטומאת שוגג וכיון שהגיע סוף הרגל השלישי ונטהר מטומאתו בשוגג טימא עצמו במזיד ועשה מעשה וכיון שא"א לו ליטהר א"ע עד אחר שיעבור עליו כל הרגל א"כ ביטל ל"ת דבל תאחר במעשה.

וזה ודאי היכא דעבר הרגל ולא השלים נזירותו דעובר: שם והא אפשר לומר דהאי תנא ל"ל דרבי יאשיה לכאורה צ"ע דבד' התוס' מכות וחולין מוכח דלד"ה חייב משום כלאי זרעים וכלאי הכרם כשזרע חטה ושעורה וחרצן. ונראה דה"ק דל"ל להתוס' לדחוקי שזרע כלאי כרם וכו': דף ז' ע"א ד"ה כגון שעברו עליו ב' רגלים והומם כו' ק"ל למה נאדי רב ששת ממאי דס"ד עד השתא בשלא הומם ומיירי בשאבד אחר שעברו עליו ב' רגלים והפריש אחר תחתי' כו' לכאורה י"ל דבנאבד כיון דהבעלים צריכין להקדישו מחדש פשיטא דכקרבן אחר הוא ולא מצטרף להראשון.

אבל בהומם שמחללו על אחר ואומר זה תחת זה ומכח קמא קאתי ה"א דמצטרף קמ"ל דלא. ועיין יומא (ד' ס"ג) דבנאבד השעיר צריך הגרלה שנית ובהומם א"ל הגרלה שנית. וכן עמד בזה הרב מורש"ש נ"י ומדוקדק היטיב הלשון מכ"ח קמא קאתי אבל אין זה מוכרח כ"כ ומ"מ תקשי לר"ש מנ"ל לאוקמי קרא בגונא דהומ' אימא דאה"נ בהומם מצטרף וקרא מיירי בנאבד וקמ"ל דלא מצטרף דודאי אין זה פשוט כ"כ דבנאבד ל"מ כיון דמ"מ מכח נדרו קמא קאתי ה"א דמצטרף קמ"ל קרא דלא ובירושלמי משמע דאיירי בלא הומם אלא שהמירה באחרת וקמ"ל דלא מצטרף.

וע"כ צ"ל דגם הירושלמי מיירי בהומם דאי בהמיר בתמורתו א"כ התמורה הוא קרבן חדש בפ"ע ומה"ת נאמר דמצטרף: שם ד"ה ולא בקרבנך. ורש"י פי' דבכור שעברה שנתו סד"א שיפסול הואיל ואיחרו ג"ר כו' תיפוק לי' דס"ד שיפסול הואיל ועבר על עשה דתאכלנו שנה בשנה.

לכאורה הי' מקום לומר דכוונת רש"י ז"ל דהא דשינה הכתוב עליו בבכור לעכב דאף דבכל הקדשים אינו נפסל הקרבן באיחורו מ"מ בבכור שנה עליו הכתוב לעכב בעשה דוהבאת שמה ועשה דתאכלנו שנה גבי בכור לעכב. ורש"י דנקט ג' רגלים קושטא נקיט כיון שעברה שנתו ממילא גם ג' רגלי' עברו וכשעברו ג"ר בבכור שנה עליו לעכב ונפסל הקרבן.

אבל מעשה דתאכלנו בלבד לא שמעינן דנפסל הקרבן כיון דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב. ובאמת יש לדקדק על מה שכתב רבינו לעיל ד"ה יהי' דאי לאו דאשמועינן קרא דאין הקרבן נפסל באיחורו ה"א דתרווייהו ללא אפריש ושנה עליו הכתוב לעכב כו' שלפ"ז למה לן תרי עשה ותרי לאוי.

וע' מה שכתב דבמילואים יישב זה: שם וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות בכורות עבר ואיחר הבכור בתר שנתו אעפ"י שעבר בל"ת לא נפסל כו' בעל בה"ז הקשה על דברי הרמב"ם

ז"ל שהרי הרמב"ם פסק כאחרי' דאין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד ולא משכחת לדידהו שנה בלא רגלים. א"כ תפוק לי' דעובר אחר שנתו בל"ת דב"ת כמו בכל הקדשים. ולכאורה הי' נ"ל ליישב דהוקשה לו להרמב"ם דלמה לן קרא דתאכלנו שנה בשנה גבי בכור הא בלא"ה עובר בעשה דוהבאתם שמה ברגל א' כמו בכל הקרבנות. ובג"ר עובר בב"ת כדרבינן לעיל בכור בב"ת.

אלא ע"כ דגלי לן קרא גבי בכור דאינו עובר עליו כ"א בעשה דתאכלנו שנה בשנה. והא דרבי קרא ב"ת לגבי בכור אינו כ"א אחר שעברה שנתו וכיון דאמר רחמנא אייתו ולא אייתי קם לי' בבל תאחר.

ולא קאי כלל לענין ג' רגלים דחשיב התם בברייתא כמו דלא קאי אצדקות ופסח. אבל י"ל דקרא איצטריך לאשמועינן להיכא שנאבד הבכור דפשיטא דאינו עובר עליו בנאבד דל"ש לומר שחייב להפריש אחר תחתיו כמו בשאר קרבנות קמ"ל קרא היכא דנמצא הבכור לאחר שעברו ג' רגלים דחייב מיהת לאוכלי שנה בשנה א"נ כגון שהי' הקרבן חולה בהרגלים שעברו או שהי' הבעלים טמאים דמ"מ חייב לאכול בסוף שנתו ומ"מ שפיר כתב הרמב"ם בכה"ג דמיירי בי' קרא.

ולמה שפי' רבינו דגם לאחרים מ"ל שנה בלא רגלים בלא"ה א"ש: והרב הגאון מוה' צבי הירש מסאלאנט אמר ליישב זה כגון שהבעלים טפלו בבכור רגל אחד ואח"כ נתנוהו לכהן. וזה פשוט דאין הכהן עובר בב"ת עד שיעברו אצלו ג"ר לבד הרגל א' של בעלים וקמ"ל קרא דמ"מ אם איחר שנתו עובר.

וא"ש דברי הרמב"ם ז"ל: והגאון בעל ח"צ האריך בשאלה י"ב והעלה דבבכור ליכא עשה דרגל אחד ולא ב"ת דג"ר אלא להבעלים שיתננו לכהן. אבל הכהן רשאי לקיימן י"ב חודש ומ"ש התוס' ר"ה ד' ו' ד"ה הא בב"מ דאין לדקדק מכאן שיהא שייך ב"ת בנתינה לכהן כו' היינו בב"מ אבל בבכור תם ודאי דאיכא ב"ת בנתינה לכהן וא"ש ד' הרמב"ם: דף ח' ע"ב אלא ולדה בעצרת היכא משהינן לה.

ק"ל דלמא חל עצרת בשבת ואין קרבן יחיד דוחה שבת כו' ונ"ל מכאן דעצרת כיון די"ל תשלומין כל ז' עובר בב"ת כל ז' וכ'. וק"ל דהא אמרינן בביצה י"ט דאין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ולא בעצרת מפני שהו' יו"ט.

אבל מביא אד' תודתו בחג הסוכו' ומוקמינן התם בלעבור בב"ת הרי אעפ"י שא"י להקריב מ"מ עובר. וכן עמד בזה הרב מוהרש"ש והק' עוד שהרי רש"י פי' לקמן (ד' ז) אהא דאמר כיון שצריך לאתויי מעיקרא קרא חייב ולא הוקבעו רגלי' לענין הקרבה ויש ליישב.

ומ"ש כיון דיש לעצרת תשלומין כל ז' עובר בב"ת. א"כ קשה אמאי אינו מביא תודתו בחג העצרת הרי חייב להביא בתשלומי העצרת את התודה.
וי"ל דהתם מסקינן דעצ' טובה קמ"ל דיביא תודתו בחג הסוכות מחמת שבחה"מ ועצרת א"א לו להביא. א"כ כיון דבחג המצות ועצרת א"י עוד להקריב ועכשיו בחג הסוכו' יכול להקריב.
וכיון דאמר רחמנא אייתו ולא אייתו קם לי' בב"ת. א"כ האי עצה טובה הוא שאינו צריך לטרוח בחינם להביא תודתו אחר הרגל וא"כ שפיר היה עצה טובה דלא יהי' צריך לעכב בירושלים לאחר עצרת בשביל תודתו.
תדע הרי יכול להביאה ביום שלאחר חג המצות מה לי בתשלומין של עצרת מה לי ביום שלאחר חג המצות אע"כ כיון דע"ט קמ"ל יבי' תודתו בעת שבא לירושלים בשביל הקרבן ראיה וחגיגה ולא לעכב ולאחר בשביל הקרבנות. ועוד שהרי על עצרת נמי עובר בב"ת אע"פ שנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט וע"כ צ"ל כמ"ש התו' ד"ה מאורתא חייל ע"ש:
שם דה' ות"ק ור"ש כו' וכיוון דת"ק ל"ל בע"כ לדיוקא למה נאמר חה"ס כו' לכאורה קשה דילמא איצטרי‍ךהקישא דסכות לחג המצות דטעון לינה א"כ י"ל דחה"מ אתי לאקושי לי' חה"ש לעניין תשלומין והדרא קושיא לדוכתי'.
וי"ל דמ"מ מקשה הגמרא שפיר דאפי' את"ל דת"ק נמי א"ל א"כ למה נממר כו' וחה"ס אתי לאקושי לחה"מ לעניין לינה מ"מ תו ליכא למידרש מחה"מ לתשלומין דעצרת דהא כבר אפיקתי' לענין לינה מהנ"ל: דף ט' ע"א ד"ה מ"ל לרבי וכו' והשתא מ"ל בשנה מעובר ובשניה' מלאים דה"ל מר"ח אייר עד אדר ב' שנ"ו ימים.
ויש לעיין דהא הא דשמואל ס"ל דעושין שניהם מלאים ומפרש כן להמשנה דעירוכין היינו דעושין השנ' מתשרי ועד תשרי ח' מלאי' דמוסיפין מרחשון ואייר שאח"ז דהם חסרים לפי חשבון לבנה ועושין אותם מלאים. ולפי סברת הגאון דמקשה בשניהם מלאים הוא איפכא דאייר קודמת למרחשוון.
וכה"ג ל"צ למילתי' דשמואל דהא השתא לא יהא אלא שבעה מלאים בשנה שלפני המעוברת ושבעה בשנה המעוברת וע"כ כוונתו דהא מה"ט גופא דאין עושין ח מלאים בשנה א' משום למאן דל"ל דשמואל דקדים אתי סיהרא תרי יומי מיד אחר חשוון בשנה שניה. ורש"י דפי' שם בתשרי נראה דל"ד הוא דהא מיד אחר אייר קדים אתי סיהרא תרי יומי וא"כ קשה מ"ש אח"ז ואע"ג דמשמע שם בעירוכין דאין עושין שניהם מלאים אא"כ שנה שלפניה מעוברת והכא א"א דשנה זו מעוברת ואין עושין שני שנים רצופין מ"מ בפרש"י ותוספות משמע שאפשר להיות.

כוונתו למ"ש רש"י ותוספו' שם כמו שאפשר לשמואל לעשות ח' מלאים כששנה שלפניה מעובר' ה"ה כשהוא עצמה מעוברת דהא השתא נמי יחסר כמו ע"י העיבור וליכא תרי יומי וה"ה כאן שהשנה מעוברת לא צריך תו שיהי' ר"ה שלפניה מעוברת. ולפ"ז ק"ל בה טובא דבשלמא התם דעושין ח' מלאים וחשון קודם לאייר אימתי קדים אתי סיהרא לאח' אייר וזה ניתקן ע"י העיבו' דהא חודש העיבו' לעול' חסר ס"ל והתוס' מחשון נחסר ע"י העיבור ולא קדים אתי סיהרא תרי יומי דע"י חודש העיבו' נעשה כסדרן אבל הכא מה יתן ומה יוס' יש השנה מעובר' אחר שהוספנו ועשינו אייר בשנה העברה מלא ובשנה זו חשון מלא במה שיעב' השנ' ויעשו אדר ב' חסר דהא מ"מ מיד אחר חשון קדי' אתי סיהר' תרי יומי ומה יועיל לו העיבור שאח"ז.

ועוד הא גם כאן נמי י"ל שהשנה שלפני אייר מעוברת דהא אין עושין שני שנים מעוברות זא"ז וכה"ג בהפסק שנה עושין ולא הוצרך לרש"י ותוס' דמ"ל בגונא דמוקי שם להמשנה דעירוכין. ול"ל דאפי' לא יהא שנה שלפניה מעוברת נמי ניחא דהא איכא שתי ידות שעה היתירים על כ"ט יום וי"ב שעות מרחק מולד האחד מחבירו וזה יעלה לשנה ומחצ' י"ב שעו' ותו לא קדים אתי סיהר' חד יומא אשר נדח' רש"י בפי' ע"ש דלפ"ז תקשי על הגמ' גופא ל"ל לשנויי במעוברת דגם בפשוטה מ"ל וע"כ דקדים את סיהרא יום וחצי נמי לא וא"כ מה יועיל בעיבו' השנה אם לא שיהי' שנה שלפניה מעוברת.

ועוד ק"ל דהא לפי חשבונו ע"כ אדר שני מלא ס"ל דבלא"ה שנ"ו ל"מ בשילהי אדר ב' וא"כ יש לפניה שלש ימים יתירים מאייר ומרחשוון ומאדר ב' ומלשונו משמע דלא ק"ל אלא על אייר ומרחשוון וע"ז רמז לעיין ברש"י ותוספו' דע"י חודש העיבור יתוקן הכל ומה תקן דהא השתא מיגרע גרע דהשתא קדים ואתי סיהרא תלתא יומי אף שיש לדחוק וליישב דאה"נ דמאדר ב' וממרחשוון ק"ל שנה שלפניה לא הי' יכול לעשות מעוברת דהא שנה זו מעוברת.

פשטות לשון לא משמע כן להמעיין בדבריו ועוד דע"ז ל"ת כלום גם מרש"י ותוס': מהרב מו"ה מרדכי אליעזר ני': שם בד"ה ומאן תנא וכו' וק"ל דלאחרים נמי מ"ל ע"כ. ונראה ליישב דלפי סברת הגאון דגם לאחרים מ"ל במאי טעה המקשה שהקש' אלא שנה בלא רגלים המ"ל עד דמסיק כדר"ש הא לכ"ע מ"ל.

ותו דבד' ך' א' מוקי לה לברייתא דרבה ב"ש דאין מחסרין ואין מעברין שום חודש לצורך כאחרים. ולפי שיטת הגאון הלא לאחרי' נמי מעברין ומחסרין לצורך וכן בסוכה ד' נ"ד ב' דקאמר ל"ק הא רבנן והא אחרים משמע דלאחרים אין מעברין ואין מחסרין לעולם: ומזה נראה לומר הא דמשני בערכין הך ברייתא דאור יום הנף כאחרים היינו דהך ברייתא

ס"ל בהא כאחרים דאין בין ר"ה לר"ה ועצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד מיהו בהא פליגי דהברייתא דאור יום הנף ס"ל דחודש העיבור לעולם שלשים וא"כ ההכרח לחסר שאח"ז בשנה מעוברת שלא יהי' יותר מחמשה ימים בין עצרת לעצר' אבל אחרים עצמו לא ס"ל בהא כהך ברייתא אלא ס"ל אדר הסמוך לניסן לעולם חסר.

ולפ"ז תו לא צריך לחסר ניסן ועצרת לעול' ו' בסיון ולא מ"ל לאחרים שנה בלא רגלים וכפירש"י. וזה שפירש"י ואם היתה מעובר' חמש' דחודש העיבור חסר ס"ל.

מיהו לפ"ז לא היה צריך לומר כפרש"י דהמ"ל כהאי חנא דאור יום הנף ובסנהדרין די"ג ע"ב משמע כפירוש הגאון דא' שם מאי קסברי אמר רב שמואל בר"י אחרים בתקופת ניסן קיימי ופריך שם וליעברי' לאדר משמע כפי' הגאון: אולם התוס' הרגישו בזה והקשו מר"ה שהבאתי לעיל דאין מעברין ואין מחסרין שום חודש לאחרי' ולא הזכירו ההיא דסוכ' והניחו בתימא.

ורש"י שם הרגיש בזה שכתב דמוטב לעבר יום א' מלעבר חודש אחד. דהא פסח בב"ד ונמי לא עבדינן אך כדי שלא יתעבר השנה טוב לעבר אדר ולעשות פסח בב"ד וה"נ דכוותי'.

מיהו קושיות התוס' יש ליישב ולומר דאביי בר"ה דף ך' דלא מוקי ברייתי' דרבה ב"ש כאחרי' מה"ט הוא דס"ל דגם לאחרי' נמי מעברין ומחסרין לצור' ורבא ס"ל דאין מעברין ומחסרין בצורך לאחרי' וא"כ ההוא סוגיא דעירוכין אליבא דאביי דמעברין מחסרין לצורך וסוגיא דסוכה כרבא דאין מעברין ואין מחסרין לצור' וא"כ רש"י שפי' כאן דלאחרים לא מ"ל פי' כן לרבא.

מהרב הנ"ל ני': דף י ע"א ד"ה בעל מום אף בעל מום א"צ לאכלו בתוך שנתו מה"ת כו'. כן הוא להדיא בירושלמי פ"ק דר"ה וכן ראיתי בשו"ת בית אפרים שמביא לירושלמי זה: שם ע"ב ד"ה בהפסקה לא מיירי.

ק"ל מ"מ ה"ל למיחשב לא' בתשרי ר"ה להתחלת עיבורין כו' כ"ש הכא דבשע' הדחק מעברין אפי' לכתחיל' ואפי' שלא בשע' הדח' בדיעבד מיהו מעובר' וכו' ביאור דבריו דלאח' ר"ה מיד בדיעב' מעובר' ומ"ש ואפי' שלא בשע' הדח' קאי אר"ה כוונתו מדהו' תני א' בניסן ר"ה להפסק' אע"פ להפסיקו מאתמול מ"מ קרוי ר"ה לענין דיעב' דאינו מעוב' אף בדיעבד מכ"ש דה"ל למיתני דב' בתשרי ר"ה להתחל' לכתחלה מפני הדחק או באחד בתשרי לענין דיעבד: שם בד"ה מעברין אותה אח' ר"ה מיד והא א"א לידע זמן אביב ופירות אילן אחר ר"ה מיד קודם זריעה וחנטה וכו'.

התוס' ר"ה ד' כ"א ד"ה עברוה כתבו דבתקופת ניסן מעברין עליו בלבד. וא"כ אפשר לומר דהא דאמרינן מעברין אותה אחר ר"ה מיד מיירי דמעברין אותה בשביל תקופת ניסן.
ועיין במשנה למלך: דף י"א ע"ב ד"ה מידי דתלי במעשה וכו' מ"מ למ"ד אין מנחה בבמה אפילו בשל ציבור מא"ל. ע"כ.
מה דפשיטא לי' להגאון דמנחה אפילו של ציבור אינה קריבה בבמה. מספקא לי' להגאון בעל משנה למלך בפ"א מה"ל ק"פ הלכה א'.
ובעיקר ראיות הגאון יש לפקפק דר"י ור"ש הוא דס"ל בזבחים קי"ג דאין מנחה בבמה. ומר"י ודאי אין ראיה דבר"ה ד' י"ג קאמר עומר שהקריבו ישראל מהיכן הקריבו.
ופריך ממאי דאקריבו ומשני לא ס"ד דכתיב ויאכלו מעבור האר' ממחרת הפס' ממחה"פ אכול מעיקר' לא אכלו וע"כ דאקריבו עומר. והתוס' ד"ה ומהיכן כתבו ודלא כמ"ד האיר המזר' מתיר ע"כ (פי' דלדידי' אפ"ל דלעול' לא הקריבו העומר והאיר המזרח מתיר) והשתא לר"י תקשה הא דאכלו בט"ז בניסן.
ומעיקרא לא אכול אמאי דל"ל דס"ל האיר המזרח מתיר וכסבר' התוס' הא ר"י גופא ס"ל בר"ה ד' למ"ד ובמנחות ד' ס"ח דיום הנף כולו אסור מדאוריית' בזמן שאין בהמ"ק קיי' דאין עומר ולדידיה בזמן שיש עומר ע"כ עומר מתיר וא"כ במה הותרו לר"י לאכול מן החדש' בט"ז. וע"כ דאקריבו עומר והדר אכול הרי להדיא דלר"י דס"ל אין מנחה בבמה מ"מ הקריבו מנחת ציבור בבמת ציבור.
דהא בגילגל הי' במת ציבור כדמוכח בקדושין דף ל"ז ובזבחים דף קי"ג וה"ה לשתי הלחם. ואין לומר דס"ל כדמשני בקדושין דף ל"ז דפריך אלא למ"ד מושב לאחר ירושה וישיב' משמע אמאי לא אכלו מעיקרא.
ומשני לא הוה צריכי דא"כ ס"ל דחדש אין נוהג אלא בארץ דהא בהא תליא כיון דמושב לאחר ירוש' וישיבה משמע. עי"ש דלפ"ז נדחה ראייתו דמייתי ראי' ובזמן שאין שה"ל הותר החדש מאיליו ואי ר"י ס"ל דחדש א"נ בח"ל אין כאן ראי' כלל דאפ"ת דבזמן שאין שה"ל לא הותר החדש מאליו נמי א"ש.
דאפ"ל דהקריבו מנחה מתבואה הגדל בח"ל דהא משנה מפורשת היא במנחות כל קרבנות הציבור והיחיד באין מהארץ ומח"ל חוץ מעומר ושה"ל. וגם אין לומר דר"י ס"ל דחדש נוהג בח"ל והא דלא אכלי מעיקרא דלא הוו צריכי ואכלו ממחרת הפסח מן הישן. דא"כ יקשה קושיות הירושלמי דאמאי לא אכלו מצה בלילי פסח דהו"ל לאכול מן הישן ובזה נדחה קושיות הט"ז על הב"ח ביו"ד סי' רצ"ג עי"ש. ולר"ש נמי דס"ל בקדושין ד'

ל"ח דחדש נוהג בח"ל וודאי אין לפרש דלא הוה צריכי וע"כ הא דאכלו מן החדש בט"ז בניסן משום דאקריבו עומר.
דאין לומר דס"ל האיר המזרח מתיר דהא ניחא לר"י ולר"ל. אלא לרב ושמואל דס"ל עד הביאכם לעיכובא מא"ל.
ועוד הא רש"י ותוס' בקדושין שם פירשו דלר"ש דאמר דחדש אין איסורו איסו' עולם ס"ל כר"י דאמר יום הנף כולו אסור והדק"ל הא דאכלו מן החדש בט"ז בניסן וע"כ דאקריבו עומר. הרי דלר"ש קריבה מנחת ציבור בבמת ציבור וכן ר' ישמעאל דס"ל בזבחים שם דמנחה אינה קריבה בבמה דהוא חכמים דפליגי שם וס"ל דלא קרבו נסכים במדבר ס"ל בהדיא בקדושין דחדש אינו נוהג אלא בארץ וא"כ הי' אפשר להבי' מנחה מן החדש.
וכן להפוסקים דס"ל דאין חדש בשל עכו"מז אין כאן ראיה: מהרב מו"ה מרדכי אליעזר ני': דף י"א ע"א ד"ה לרנב"י ליתני חמשה מ"מ ק"ל הא תנן בפר' ר"י קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הבי' כשר וכיון דאם הביא כשר לא פסיקא לי' דומיא דת"ש. וי"ל דלא דמי דהתם חשיב א' בניסן ר"ה לדברים אחרי' שפיר משני דלהכי ל"ח תרומת שקלים בהדייהו משו' דלא דמו להו לענין דיעבד.
אבל הכא דלא חשיב כלל ו' בניסן לר"ה פריך שפי' ולא שייך לתרוצי כיון דאם הביא כשר דמ"מ הוי ר"ה לענין לכתחילה:דף י"ב ע"ב סד"ה מר"ה ועד יו"כ כו' ולמאי דפי' א"ש דס"ד דאף לר"י תלוי במעשה. תי' הגאון עולה יפה להא דפריך שם והרי יובלות לשינויא דר"ש בדר"א דלא חשיב כ"א מידי דלא תלי במעשה אבל לשנויא דר"פ שם דל"ח אלא מידי דחייל מאורתא דפריך שם ג"כ והרי יובלות אשר גם ע"ז שייך קושיית התוס' דשם אין תירוצו מספיק מהרב המובהק מו"ה ש"ש: שם ד"ה אף קציר והוה מ"ל דמקיש איפכא מה חריש אסור לעולם כו' אף קציר לאתחלוק כו' וכה"ג מצינו בחולין (פ"ד ע"א) דכתיב חי' או עוף מה חי' אינה קודש כו' אי מה חי' אין במינה קודש כו' לא כחי' מה חי' לא כו' ע"כ.
דבריו צ"ע דאדרבה מטונך דהא גם התם אמרינן מה חי' אינה קודש ולא אמרינן בזה מה חי' לא חלקת כו' וע"כ צ"ל דלמעט מין כללי כמו דהוה ס"ד שם להוציא תורים וב"י בזה אמרינן מה כו' לא חלקת (ע"ש ברש"י). אבל אם חל על קצת מאישי המין מקרה מה כגון קודש בזה לא אמרינן מה כו' לא חלקת.
אדרבה אמרינן מה חי' אינה קודש. וא"כ ה"ה הכא דהא לא ממעטינן אלא לצורך מצוה דוקא אולם לדברי התוס' שם ד"ה מה.
יש קצת מקום לדבריו. אך דברי התו' בעצמם צריכים ביאור קצת.

אין כאן מקומו. מהרב הנ"ל דף י"ג ע"א ד"ה ור"י מוסיפין מחול על הקודש.
ק"ל מאי פריך דלמא נ"ל מדאיצטריך יובל היא למעוטי שא"מ בסופ' כו' ש"מ שמוסיפין ע"כ. ולי י"ל דהקושיא קאי לרבנן ותיבת ורבנן דלעיל קאי גם על קושיא הזאת ודוק: שייך לדף ט"ז ע"א ד"ה בן בקר בן שתים.
תירוצו תמוה דהא פרה ורחל ג"כ אינן באות חובה לדורות. ואת"ל כיון דהזכרים מהן באים חובה לדורות להכי מספקינן בנקבותיהם נמי.
עגל ועגלה מא"ל (עיין מל"מ ריש ה' פרה אדומה דה' ודע הראשון) שעיר ושעירה מא"ל (עיין מל"מ פ"ז מה' מעה"ק דין י"ד) ובאמת י"ל דלק"מ ע"פ שפ' הרמב"ם שם ה' י"ד דפר שתים וכריה"ג. דאף חכמים ל"פ עליו אלא מוסיפין ועיין מל"מ שם ה' פרה אדומה ד"ה ודע האחרון.
ודע דגם בדיבור שלפ"ז ד"ה עגל נראה דאישתמיטתי' ד' הרמב"ם בהא דמקשה עליו מיומא דף ס"ה וד' התוס' שם ד"ה משום. מהרב הנ"ל: שם בד"ה עשר תעשר.
והשתא קרא ל"ל לפטור לקוח במעש' בהמה ת"ל מהקישא דמעשר בהמה למעשר דגן ומעשר דגן אינו בלקוח כדתניא תבואת זרעך פרט ללקוח ולא מבעי לפי' ר"ת דהא דלקוח פטור היינו בלקוח אחר מירוח דווקא דהשתא הוי דומיא דמעשר בהמה אלא אפילו לפי' ריב"א וכו' ולכאורה יש לומר דאה"נ כל עיקר טעמו של ר"ת שמפרש דהא דלקוח פטור היינו דווקא היכא שלקחו אחר המירוח אבל בלקחו קוד' חייב משום דודאי י"ל דגמרינן פטורא דמעשר דגן מפטור' דמעש' בהמה.
וכיון דגלי קרא גבי מעשר בהמה דפטור לקוח דידי' היינו דווק' בלקוח אחר שחל חובת מעשר בהמה אבל בלקוח קודם שחל חובת מעשר בהמה כגון בלקח עוברין במעי אמן חייב וא"כ ה"נ י"ל גבי מעשר דגן נמי פטור דלקוח דידי' דמי לפטור דלקוח דמעשר בהמה והיכא שנתמרח בידו ובא ברשותו לכלל חיוב מעשר חייב במעשר.
אבל היכא דלא נתחייבו ברשותו ולקח פטור ממעשר. ונרא' שזה ג"כ ד' הראב"ד בהשגות שמפרש לקרא דעשר תעשר והיינו לאחר שנתמרח ודאי פטור לקוח אבל בלקוח קודם שחל חובת מעשר ונתחייבו בידו וודאי חייב לעשר מהקישא למעשר בהמה וכנ"ל.
וא"כ מיושב קושית רבינו מעל ר"ת קרא דוכן תעשה גבי מעשר בהמה ל"ל דודאי אי לא דגלי לן קרא דוכן תעשה גבי מעשר בהמה לא הוה ידעינן בהי צד פטור לקוח גבי מעשר דגן. ועוד דה"א דגבי מעשר דגן פטור לעולם לקוח בין קודם שחל חובת מעשר בין לאחר שחל חובת מעשר קמ"ל קרא דוכן תעשה.

וע"כ זרעך דכתיב גבי עשר תעשר היינו לאחר שנתמרח ונתחייב במעש' לקוח פטור. אלא שלפ"ז יקשה על ר"ת זרעך דכתב רחמנא גבי מעשר דגן שפטור קרא ל"ל כיון דידעינן מהקישא למעשר בהמה.

וי"ל לדעת ר"ת ע"פ שפי' הר"ן בפ"ק דנדרים דכמו דאמרינן מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא. ה"נ מילתא דאתיא בהקישא.

היכא דליכא שנויי רוויחא אמרינן טרח וכתב לה קרא. א"כ אע"ג דידעינן פטור לקוח דדגן מפטור לקוח דמעשר בהמה קמ"ל קרא בדגן להדיא לפטור לקוח.

וא"כ בלא"ה שיטת ר"ת אתי שפיר: אלא דלפ"ז קשיא טובא לשיטת ריב"ם דמפרש איפכא דלקוח במעשר דגן פטור היכי שלקח קודם המירוח. ונתמרח בידו.

אבל בלקוח אחר המירוח ונתחייבו כבר במעשר אין לקוח פוטר והרי במעשר בהמה מצינו איפכא דגלי קרא כן תעשה דבשעת עשיה קפיד קרא והיינו היכא שלקח אחר שנולדו ובאו לחובת מעשר פוטר לקוח והיכא שלקח עוברין במעי אמן ונולדו ברשותו ובאו אצלו לחובת מעשר חייב במעשר וא"כ ע"כ צ"ל נמי ג"כ במעשר דגן דפטור לקוח דידי' בכה"ג הוא מהקיש' דעשר תעשר: ונראה דלדעת הריב"ם י"ל דוודאי גבי מעשר בהמה נמי אם לקח עשרה בהמות לאחר שכבר נתחייבו במעשר או שהי' לו תשעה בהמות ולקח עשירי באופן שאותו עשירי נתחייב במעשר וודאי אין לקוח פוטר ממעשר דלא פקע חיובייהו בכדי: אלא דלהכי אהני קרא דוכן תעשה להיכא שלקח בהמות שלא נתחייבו מעולם במעשר ונצטרפו בידו לעשרה.

או שהיה לו תשעה בהמו' שנולדו בידו ולקח עשירי מן השיק דה"א דיתחייבו במעש' כיוון דמעכשיו שלו העשרה בהמות קמ"ל קרא דוכן תעשה דבכה"ג פטור ממעשר אבל בלקח לאחר שחל חובת מעשר עליהם וודאי אין לקוח פוטר. והשתא לדעת הריב"ם שוה בהא מעשר דגן למעשר בהמה דהיכא דלקח קודם שחל חובת מעשר והגיעו בידו לכלל מעשר פטור מטעם לקוח.

מ"מ היכא שלקח עוברין במעי אמן ונולדו ברשותו וודאי דחייבין במעשר. ומטעם דתלאן הכתוב בלידה כסוגין דבכורו' הנ"ל.

והשתא א"ש דגלי קרא זרעך גבי מעשר דגן לפטור לקוח קודם שחל חובת מעשר ונתחייבו בידו והיינו לאחר שמירחן דה"א דאין לקוח פוטר בכה"ג כיון דבמעשר בהמה בכה"ג כגון שנולדו ברשותו ובאו בידו לידי חיבת מעשר דאין לקוח פוטרין קמ"ל קרא דזרעך במעשר דגן דפטור וה"פ דקרא לדעת הריב"ם עשר תעשר היינו לאחר שמירחם

דוקא תבואת מה שמירחתם משלך אבל לא משל לקוח וזהו כ"ד הרמב"ם ולק"מ השגות הראב"ד ז"ל.
אבל בלקוח לאחר שנתחייבו במעשר דגן לאחר שנתמרחו ובאו לחובת מעשר או במעשר בהמ' היכא שלקחן לאחר שכבר חל עלייהו חובת מעש' ודאי א"א ללקוח להפקיען מידי מעשר וכנ"ל. וניחא נמי דלא תקשי מ"ש רבינו דאימא דבמעשר בהמה פטור לקוח לעולם ואפי' היכא שלקחן קודם שחל חובת מעשר ונתחייבו בידו מהקישא למעש' דגן דפטור בכה"ג.
די"ל דא"כ זרעך דכתב רחמנא גבי מעשר דגן ל"ל נילף מעשר דגן ממעשר בהמה דהתם ע"כ לקוח דפטור רחמנא היינו בקודם שחל חובת מעשר והיינו היכא שלקח עוברין במעי אמן. דא"ל דה"א דוקא היכא דלקח וולדות גמורין הוא דפטור לקוח אבל בלקח עוברין חייב.
דמ"ש לחלק דהא מכן תעשה ליכא למישמע חיובא דמעשר דאיצטריך לגלויי דמיירי ממעשר בהמה ולא מבכור כדאיתא ההם בבכורות דדוקא עכשיו דגלי קרא דזרעך גבי מעש' דגן ש"מ דפטור לקוח דמעשר בהמה הוא בגונא דלקח ולדות גמורין דמסתבר יותר להאי גונא מלמדרש ללקח עוברין שבמעי אמן אבל אי ס"ד דגם בלקוח קוד' חיוב פטור א"כ ודאי ממילא י"ל דבכל גונא לקוח פטור ואפי' בלקח עוברין דמ"ש.
והרי לדעת ריב"ם לאחר שחל חובת מעשר א"א שוב לקוח לפוטרו ולא פקע חיובייהו בכדי אלא ע"כ מדגלי קרא זרעך לפטור לקוח דמעשר דגן וע"כ קודם שחל חובת מעשר. ממילא ידעינן דבמ"ב לקוח עוברין במעי אמן חייב במעש' ותעשה לחיובא אתי.
ומש"ה איצטריך פטורא דזרעך גבי מעשר דגן: דף י"ב ע"ב בד"ה יובלות וע"כ צ"ל כן דאל"כ לר"א נמי לק"מ כו'. אבל המהרש"א ז"ל מגיה בד' התוס' בשם תוס' ישנים דצ"ל דלרבא פרי' ולא לר"א.
ומהתימה במ"ש רבינו לעיל ד"ה והרי יובלות שלפ"ד התוס' ניחא להו לשאר אמוראי שהרי וודאי לרבא קשה. ועוד שהרי רב אשי ע"כ אית לי' הא דר"א כמו שפר"שי שם בדר"א: שם דה' נפקא לי' מדתניא ועניתם את נפשותיכם כו' וי"ל דלא רצה הש"ס לאוקמי דר"י דלא כהלכתא כו' ואין להקשות דנימא דר"י אית לי' הא דר"ח מדפתי ונפקא ליה מועניתם ותוס' יוה"כ נפקא ליה מעצם עצם.
ותוס' שוי"ט מדכתיב תשבתו שבתכם דז"א דא"כ מאי שייטי' דתוס' שוי"ט למיכתב גבי יוה"כ כיון דליוה"כ גופי' לא צריך קרא. תדע דאל"כ מאי פריך שם ביומא ותנא דעצם עצם האי ועיניתם מאי עביד לי' הא מבעיא ליה נמי לתוס' שוי"ט א"ו כדאמרן.

שוב ראיתי בל"מ שכתב כזה: ועוד נ"ל דע"כ כל עיקר דרשא דחייא בר רב מדפתי הוא מדכתיב בערב כמו שפ"רשי שם. דע"כ כיון דכתיב בט' לחודש בערב לא קפיד קרא אענוי דתשעה דא"כ ה"לל בערב בתשעה לחודש כמ"ש התו' בברכות (דף ז') וא"כ ל"ל למילף מהכא תוס' בכניסתו: ונראה שנעלם ממרן הט"ז ז"ל דברי רש"י אלו דלדבריו שם תקשי אמאי איצטריך בערב הל"ל ועיניתם את נפשותיכם בט' לחודש מערב עד ערב דע"כ הוי ידעינן דא"צ להתענות ב"ט דאל"כ הוי יותר מערב ועד ערב דהא ע"כ גם בעשירי צריך להתענות כדכתיב אך בעשור לחודש תענו את נפשותיכם.

ועוד דהל"ל בערב בתשעה עד ערב אע"כ דאענוי דט' לא קפיד קרא: והנה לכאורה קשה ל"ד רבינו דמ"מ תקשי כיון דקי"ל תוס' שוי"וט כר"י מוענית' א"כ לית לן להא דרשא דכל האוכל ושותה בתשיעי כו' א"כ חייא ב"ר מדפתי ומר בר רב אשי דנפקא להו להך דכל האוכל ושותה מוענית ועכ"ו הוא מה"ת כדאמר מ"ל להא דתניא.

משמע שמה"ת הוא. וכה"ג כתב רבינו בתשובה סי' א'.

א"כ תוס' שבת ויו"ט מנ"ל דהא קרא דבחריש וקציר מבעיא לן דקצירת עומר דוחה את השבת כר"י. שוב ראיתי בעל ל"מ וקרבן אהרן ופ"ח האריכו בזה יעו"ש:דף יג ע"א ד"ה חריש ומהכא נפקא לי' לר"ע שמוסיפין מחול על הקודש דלית לי' הא דאמר ר' ישמעאל עשר נטיעות כו'.

אף שבאמת כתבו התוס' לקמן ד"ה בסה"ד דלפי המסקנא דמ"ק יתכן דגם לר"ע ס"ל הלכתא דעשר נטיעות מ"מ י"ל שרבינו שקיל וטרי השתא לפי פשט הסוגיין דר"ע לית ליה הלכתא די' נטיעות: אמנם הגאון בעל פ"י הקשה על ד' התוס' אלו שכתבו דגם ר"ע ס"ל ההלכה די' נטיעות וההלכה אתי לבזמן שבהמ"ק וקראי לבזמן שאין בהמ"ק דתוס' שביעית אסור שד' תו' אלו תמוהין.

והוא ז"ל יישב בדוחק דה"פ התוס' דהקרא אתי לאפוקי דלא נטעה לומר מדסמך הלכתא דעשר נטיעות לניסוך המים דש"מ דאינו נוהג תו' שביעית כ"א דומיא דניסוך המי' והיינו בזמן שבהמ"ק קמ"ל קרא דאינו כן אלא דתוס' שביעית לעולם אסור. והדוחק מבואר דלפ"ז קבה למאי נסמוך ההלכתא לניסוך המים דמטעם זה איצטריך קרא לאפוקי שלא נטעה ונא ה"ל למיסמך הלכתא די' נטיעות לניסוך המים וממילא לא הוה צריך קרא.

ונלפע"ד ליישב כוונות התוס' בפשיטות דהא ע"פ לר"ע הא דקי"ל תוס' שבת ותוס' יו"ט הוא מק"ו דשביעית הקל צריך תוס' כ"ש שבת ויו"ט דחמיר דבעי תוס' וזהו דוקא שמעינן מקרא בחריש וקציר אבל מהלכה אין דנין ק"ו. א"כ גם לר"ע איצטריך קרא דבחריש משו' שבתות ויו"ט דאלו מהלכה דעשר נטיעות אין דנין ק"ו כנ"ל ואיצטריך סמיכות

ההלכתא די' נטיעות לניסוך המים לגלויי אקרא דמיירי וודאי אפילו בזמן שאין בהמ"ק שהרי אשמועינן בזה תוספות שבת ויו"ט דבעינן בהו תו' לעולם אפי' בזמן שאין בהמ"ק דכל הלכתא אתי לגרועי.

ואין להקשות דלמה להו להתוס' לחלק בין זמן שבהמ"ק לזמן שאין בהמ"ק הו"ל לפרש בפשיטות לפ"ד הנ"ל דאיצטריך קרא לר"ע לשבתו' ויו"ט דבעי תוס' מק"ו דשביעית ואיצטריך סמיכות ההלכתא דתוס' שביעית אינו נוהג כ"א בזמן שבהמ"ק. לק"מ דא"כ לא הוי לי' לקרא למיכתב תו' שבת ויו"ט גבי שביעית כיון דלגופי' א"צ כלל דמהלכתא די' נטיעות שמעינן דזקנות אסורות ומאי שייטי דשבת ויו"ט לשביעית.

אבל לפ"ד התוס' א"ש דעיקר קרא אתי לכל מיני תוס' הן שביעית דמיירי בי' קרא וממילא תוס' שבת ויו"ט. אלא דההלכתא אתי לגלויי אקרא דבזמן שבהמ"ק דוקא נוהג תו' שביעית דמיירי בי' קרא וממילא תו' שבת ויו"ט בקדושתן עומדין.

ואפשר דמ"ש התוס' וקרא לבזמן שאין בהמ"ק כי' דהקרא משמע דלעולם נוהג תו' שביעית דומיא דתוס' שבת ויו"ט דנוהג לעולם קמ"ל סמיכות ההלכתא לניסוך המים דתוס' שביעית אינו נוהג אלא בזמן שבהמ"ק וא"ש. ומ"מ אין זה תפיסה עמ"ש רבינו בד"ה ור"י להקשות על התו' דאצטריך קרא משום שבתות ויו"ט לאין בהמ"ק דמההלכה ליכא למשמע אלא לבזמן שבהמ"ק כו'.

והרי לפ"ד לא תלוי קדושת שבת וי"ט בקדושת הבית. די"ל דיו לבא מן הדין והיינו תוס' שבת ויו"ט להיות כנדון תוס' שביעית.

ואין הלמד חמור מהמלמד. אבל מיתורא דקרא דבחריש וקציר דשמעינן מהלכה ע"כ אתי לשבת ויו"ט: ונראה שנעלם ד' התוספות אלו במ"ש דגם לר"ע ס"ל הלכתא די' נטיעות מבעל טעם המלך שהקשה אהא דאמרינן במכות בסוגיין דיש חורש תלם א' וחייב עליו משום שמונה לאוין דרצה שם הש"ס לאוקמי המשנה דשם כר"ע יעו"ש והרי ר"ע דפליג אר"י לית לי' הלכתא די' נטיעות א"כ איך חיילא איסור יו"ט דר"ה אאיסור שביעית דבשלמא לר"י י"ל דמיירי בילדות שלא נאסרו עד ר"ה ממש א"כ הוי איסור ר"ה ואיסור שביעית איסור בבת אחת דאף מאן דל"ל איסור כולל אית לי' איסור בבת אחת וכמ"ש רבינו ג"כ בתשובה סי' ס' אבל לר"ע דלית לי' הלכתא די' נטיעות ולדידי' אפי' ילדות אסור לחרוש קודם ר"ה קשיא יעו"ש דלפ"ד התוס' הנ"ל לק"מ.

ולא עוד אלא שמשנה ערוכה היא וכמ"ש רבינו. ומ"מ אין לתפוס עליו דהא ר"ה הוי איסור מוסיף לגבי תוס' שביעי' דתוס' שביעית אינו כ"א בעשה ואיסור ר"ה הוי בלאו

ועשה דכבר כתבו התוס' בפ"ג דשבועות דף כ"ב ע"ב ד"ה דמוקי לה דאיסור לאו על עשה לא מקרי איסור מוסיף ע"כ ה"נ לא מקרי מוסיף.
ואין לומר נמי דמ"מ מקרי ר"ה מוסיף מטעם דחרישת איסור של תו' שביעית אינו כ"א בקרקע אל א"י וכיון שחייל ר"ה נתוספה לו איסו' גם בקרקע אחרת של ח"ל דז"א דלא מיקרי מוסיף כ"א היכא שניתוסף איסור חדש בזה האיסור עצמו שהי' איסור מתחלה כגון חמותו ונעשית א"א וכדומה.
משא"כ הכא זאת החרישה של ח"ל לא הי' עליה קודם ר"ה שום איסור ובהחרישה של א"י לא נתוספה בה שום איסור כיון דבלא"ה הי' אסור משום עשה ואיסור לאו על איסור עשה לא הוי מוסיף כנ"ל: והנה בגוף הענין מה שהוקשה להתוספות מרומיא דהלכה וקראי לכאורה יש מקום לומר דר"ע ע"כ ל"ל סמיכות הלכתא די' נטיעות לניסוך המים. שהרי ר"ע ס"ל דניסוך המים ד"ת מנסכיהם יו"ד מ"ס יו"ד כדאיתא בזבחים ד' קי"א א"כ א"ש בלא"ה מה דתנן להדיא דר"ע ס"ל נטיעה כשמה וס"ל הלכתא די' נטיעות. די"ל דס"ל הלכה די' נטיעות בלבד ולא ס"ל הלכה דניסוך המים כיון דניסוך המים לדידי' הוי מה"ת וא"כ מאי מייתו התוספות סייעתא מסוגין דמ"ק לר"ע.
י"ל דמ"מ מדנסמך לערבה והיינו ערבה שמקיפין בה המזבח יש ללמוד נמי די' נטיעות דמי לערבה והיינו בזמן שבהמ"ק וע"כ ר"ע ס"ל דערבה הוא הלכה לח"מ דפליג על אבא שאול בסוכה שם וס"ל דמה אתרוג אחד אף ערבה אחת. וע"כ ס"ל דערבה הוא הלכה למ"מ.
וא"כ יש ללמוד נמי לדידי' מסמיכות נטיעה לערבה. אלא שרש"י בסוכה פ' החליל כתב להדיא ששלשה דברים הללו נאמרו יחד בבהמ"ד וא"כ ע"כ רב אשי דמסיק במ"ק דר"ג וב"ד בטלו תוס' שביעית אינו כמו שמפרשים התוס' מטעם דדייק למה נסמכו להדדי אלא מסברא בעלמא דהכי הוה גמר לי דהלכתא אתי לזמן שבהמ"ק: והנה מ"ש התוס' כאן דר"ג ל"ל תו' שבת ויו"ט זה היפוך ממ"ש התו' במ"ק ד' ד' דר"ג ס"ל תו' שהרי הקשו שם אהא דאמרינן התם דר"ג וב"ד בטלו תוס' שביעית מהא דמסקינן ביומא ד' פ"ח דשבת ויו"ט אית בהו תוס'.
והיינו שכיוונו להך ברייתא דועניתם. ותירצו דהא דקאמר התם דמותר לפניה ולאחרי' היינו דסגי בתוס' משהו.
הרי לפי הס"ד דשם בעינן תוס' משהו ולפ"ד התוס' דהכא להס"ד דהתם לא בעינן כלל תו' אפי' משהו. ובאמת יש להבין קושיתם מהך דיומא דהיינו מהך ברייתא דועניתם דהא.

י"ל דר"ג וב"ד דל"ל תוס' משהו דרשי להך ברייתא דועניתם להא דחייא בר רב מדפתי כל האוכל ושותה בעי"כ כו' כמו לר"ע דאייתר לי' הך דועניתם להכי. דע"כ ר"ע לא דריש לתשבתו שבתכם לתוס' שבת ויו"ט כיון דלדידי' שמעינן תוס' משביעית כמ"ש התו' דהכא.

א"כ ה"נ לר"ג וב"ד נימא הכי: הרב הגאון מו"ה צבי הירש ברודא ני' אב"ד דק"ק סאלאנט הקשה מהך דמסקינן במ"ק דר"ג וב"ד בטלו תוס' שביעית מטעם שכתבו התוספו' שם מדנסמך הלכתא די' נטיעות לניסוך המים ש"מ דווקא לבזמן שבהמ"ק נוהג תוס' שביעית דומיא דניסוך המים. א"כ לפ"ז תקשה אמה שהכריחו התוס' חולין ד' י"ו וזבחים ד' ס"ד דגרסינן הת' ר' ישמעאל סובר קדושה ראשונ' קדשה לשעתה וקדשה לע"ל והרי במגילה ד' י' אמרי' א"ר יהושע שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלים קדשי' קלים אע"פ שאין חומה כו' מטעם דסובר קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא.

א"כ אי נימא דר"י סובר קדשה לעתיד לבא תקשי למנ"מ נסמכו הלכתא די"נ לניסוך המים לאורויי דאין תוס' שביעית נוהג כ"א בזמן שבהמ"ק והרי לדעת האומר דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא קדושת הבית בקדושתו אע"פ שאין בית א"כ מנסכין המים כמו שמקריבין אף ע"פ שאין בית וליכא למשמע מינה כלל די"נ אינו נוהג כ"א בזמן שבהמ"ק משום דדמו לניסוך המים והרי ניסוך המי' גופא נוהג אע"פ שאין בית קיים.

דלכאורה משמע למ"ד קדשה לע"ל מצוה להקריב קרבנות בזה"ז: אמנם לכאורה נ"ל לומר כיון דאנחנו כולן בזה"ז טמאי מתים א"א להקריב בטומאה דאין לנו כהן ראוי לעבודה והא דאמר ר"י שמעתי שמקריבין אעפ"י שאין בית. היינו שאז הי' להם עדיין אפר פרה כדמצינו בכמה מקומו' וכיון שאין לנו אפר פרה בטל קדוש הבית.

אך שגה ז"א דא"כ אמאי בטלו ר"ג וב"ד לתוס' שביעית בימיה' שהי' יכולין להקריב ולנסך וצ"ל כיון דבלא מזבח להקריב כמ"ש התו' זבחים (נ"ט) ותו' סוכ' (מ"א) א"כ א"ש סמיכות ההלכתא לבזמן שאין בית. והא דאר"י שמעתי שמקריבין אע"פי שאין בית לאו למימרא דחיובא איכא אלא שרשאין לבנות מזבח: שם ע"ב ד"ה ולנטיעה מנ"ל דכתיב שלש שנים ובשנה הרביעית ויליף שנה שנה מתשרי.

ק"ל ה"נ נימא הכי דובשנה הד' מוסיף על ענין ראשון דבתר שנה דידי' אזלינן ולא בתר מנין עולם כו'. נראה ליישב דא"כ נימא וברביעית כמו דכתיב בעבד עברי ובשביעית. שנה ל"ל ש"מ לגזירה שוה. ובהכי ניחא נמי מה שהקשה רבינו בסמוך בד"ה כתיב וז"ל משמע מדמייתי נמי לקרא דובשנה הרביעית דאירי מרבעי דרצה ללמוד דלרבעי נמי אזלינן בתר שנה דמנין עול'.

וק"ל הא תניא בסמוך ופירו' נטיע' זו אסורין עד ט"ו בשבט א"כ לעולם תחלתו של רבעי וסופו נמשך עד ט"ו בשבט א"כ לעול' אין ר"ה שלו בא' בתשרי כו' דלפ"ד הנ"ל א"ש דבאמ' הא דמייתי הש"ס לקרא דובשנה הרביעית לאו למימרא דיהא נוהג ר"ה של רבעי באחד בתשרי דז"א דר"ה שלו לעולם בט"ו בשבט אלא דהש"ס מייתי להוכיח דר"ה של ערלה באחד בתשרי הוא מדכתיב ובשנה הרביעית ולא כתיב וברביעית כדכתיב כה"ג ובשביעית גבי עבד עברי ש"מ דובשנה אתי לגזירה שוה דשנה שנה מתשרי דמנינן לערלה מא' בתשרי דאי הוה כתיב שלש שנים יהי' לכם ערלים וברביעית קודש הלולים ה"א דהאי וברביעית מוסיף הוא לומר דשני ערלה שלישית נמשך לרביעית הוא דמונין למנין נטיעתן כמו שמונין לע"ע בתר שנתו דידי'.

קמ"ל ובשנה לגז"ש דא' בתשרי הוא וע"כ וי"ו דובשנה אתי להא דרשא דפעמים שבד' ועדיין אסורה משום ערלה דנמשך איסור ערלה עד ט"ו בשבט ואיסור רבעי עד ט"ו בשבט של חמישית: דף י"ד ע"א ד"ה אחד המבריך. הנה לפי מאי דמסיק רבינו לפרש ד' הש"ס דע"כ הא דולא חללו אתי כראב"י.

דאלו לת"ק דחוזר אפי על שאר אילני מאכל דאינו נוהג בהן רבעי וע"כצ"ל דמ"מ חוזר מטעם דחייב בערלה ולא נהנה עדיין לכן חוזר א"כ כש"כ מבריך ומרכיב דיש לו לחזור אבל לראב"י י"ל שפי' כיון דס"ל כרם כמשמעו א"כ אינו חוזר אא"כ היכא דטעון רבעי א"כ מבריך ומרכיב בילד' שנטע' לסייג ולקורות דלא משכחת בהו דין רבעי היכא דלא אימלך עלה לכך אינו חוזר כן הוא תוכן דבריו.

אלא דלפ"ז מ"מ קשה מאי קאמר ה"נ נטע כמשמעו הרי לפ"ד נטע לאו דוקא ונטעתם דכתיב גבי ערלה ה"נ לאו דוקא וא"כ מבריך ומרכיב נמי בכלל אלא דשאני הכא דגלי קרא דולא חללו א"כ מאי קאמר נטע כמשמעו. וע"כ צ"ל דהך נטע כמשמעו דקאמר היינו לבתר דגלי קרא דולא חללו א"כ לפ"ז הא שפיר י"ל כסברת הרמב"ן והא דאמרינן ונטעתם דגבי ערלה פרט למבריך ומרכיב היינו לבתר דגלי קרא ולא חללו דממעט פרט למבריך ומרכיב וע"כ נטע דכתיב ובי עורכי המלחמה דוקא הוא וש"מ דלא נהג בהו ערלה במבריך ומרכיב ולכך אינו חוזר עליו מעורכי המלחמה דאי נהגא בהו ערלה והרי עדיין לא נהנה מהן פשיטא דחוזר עליהן מעורכי המלחמ' כמו דאמרינן לת"ק דא"א דפטר' התורה למבריך ומרכיב מטעם כיון דנהגו בהו ערלה ועדיין לא נהנה מהן א"כ ה"נ נימא לראב"י דה"ט דממעט קרא למבריך ומרכיב ע"כ משום דלא נהגה בהו ערלה וכמ"ש רבינו לקמן דמה"ט אינו חוזר באילן הנטוע לסייג ולקורות.

ואף דלראב"י אינו חוזר על שאר אילני מאכל אף דנהגה בהו ערלה ש"ה כיון דקפיד קרא אכרם דוקא. וי"ל דדוקא כרם דחשיב ויש לו עגמת נפש ביותר ואין אומרים שירה אלא על היין הוא דחוזר עליו אבל לא על שאר אילני מאכל אבל מבריך ומרכיב דכרם אס"ד דנהגה בהו ערלה לא הוה מיעטו רחמנא.

וכ"מ לשון הרמב"ן שכתב ומש"ה הוא דאין חוזר מעורכי המלחמה כלומר דאלו היה נהג בהו ערלה ודאי דה"ל לחזור עליו מעורכי המלחמה: ובכתבי הגאון החסיד כ' וז"ל מה שתי' הר"ן ע"ז דהאי מרכיב איירי במרכיב ילדה בילדה ונטע ראשונה לסייג ולקורות א"נ שהרכיב באילן סרק. ויצא לו זה מהא דמשני הש"ס שם בסוטה כאן בהרכבת היתר כאן בהרכבת איסור ופריך היכי דמי האי הרכבת היתר כו' ולא הקש' כן אמתניתין גופא האי הרכב' ה"ד.

אלא ע"כ די"ל דמתניתין מיירי מהרכבת איסור היינו באילן סרק אבל עכשיו פריך שפיר האי הרכבת היתר ה"ד אבל אחר העיון נראה שב' התירוצים המה תמוהים שהתירוץ הראשין אף שהגמ' תירץ כן היינו דוקא לענין דא"ל לחזור בשביל זה השניה כיון שנטע הראשונה לסייג ולקורות. אבל לענין למנות שני ערלה מינה לא מיירי הש"ס כלל ואיכא למימר דמונין משעת נטיעה הראשונה דבטלה.

אף שהג"מ קאמר דלא בטלה. לענין לפטור מערלה לא בטלה לגבה כמו שמתרץ הש"ס. אבל למנות שני ערלה מונין מראשונה או שמונין משניה גופא ממקום שנתלשה אבל למנות שני ערלה משעת הרכבת עתה אין למנות. וכ"מ בירושלמי דמונין משעת נטיעה הראשונה דא' שם בפ"ק דערלה גוי שהרכיב אילן מאכל באילן סרק ואעפ"י שאינו רשאי לעשות כן ישראל חייב בערלה מאימתי מונין משעת נטיעה וכו' שמעון ב"ל אומר ובלבד שהן באין במחשבה שבמחשבה באין לידי ערלה כעין חרובי צלמונה אבל ערבה דהוי אילן סרק דא"א לבוא לידי חיוב כנטוע בארץ ור"י אמר אפ"י ערבה נמי דבטיל לגבי ערבה ומונין משעת נטיעה כו' ופריך אין נוטעין כו' פחות מל"י יום ואם נטע כו' יעקר אלמא דמונין משעת הרכבה.

תפתר בערבה וע"ד דר"י למה יעקר ומשני דמתאחין הן בשביעית ופריך תנינן ל' יום לפני ר"ה ע"ל שנה ע"ד דר"י קשה הרי מונין לו משעת נטיעת הערבה. ותי' לית כאן מרכיב לר"י אבל לר"ל י"ל דמיירי בערבה דנטיעה חדש' הוא.

ועוד תי' דאפי' לר"ל לית כאן מרכיב דדוקא לשעבר אבל לא לכתחילה. ע"כ לשון הירושלמי.

א"כ נדחו הב' תירוצים התי' הא' נדחה כנ"ל והתי' הב' שתירץ באילן סרק דחה הירושלמי זה דא"א דהגמר' מיירי שהרכיב באיסור. וע"כ צ"ל דלית כאן מרכיב: והרב הגאון מו"ה צבי הירש מסאלנט אמר דודאי דמרכיב באילן הנטוע לסייג ולקורות אף אי מימליך עלה מ"מ נוהג בה רבעי דהיינו טעמא דנהגה בהו ערלה משום דניחא לי' בהרכבתה ויונקת מן האילן וכיון דכח היניקה מן מאילן ניחא לי' לכן נהגא בהו ערלה ורבעי וה"פ הש"ס כיון דאילו מימלך עלה ודאי דחייבת בערלה השתא נמי דאימלוך על כח יניקתה שיונק ממנו ההרכבה לכן נהגא בהו ערל' ורבעי ואה"נ דאי מימליך על הראשונ' לאחר ג' אין נוהג עוד רבעי: דף טז ע"א ד"ה ור"א אומר ור"א לטעמי' כו' הנה כאן הוא ר"א בר פלוגתיה דר"מ והתם ר' אליעזר מ"מ התם בנדה מוכח דגם ר"א ס"ל כר"א דהכא כמ"ש התוס' שם מדר"י בן כיפר משום ר"א מוכח הכי: אמנם מ"ש רבינו דאכתי גז"ש מאי אהני לכאורה תמוה דאפי' לסברת הירושלמי דפחות מל' יום לר"א שדינן בתר שנה שעברה.

היינו היכא דבעינן שנה אין פחות מל' יום נחשבין לשנה אבל זה ודאי דיו' אחד יותר על שנה מקרי יחר על שנה א"כ פריך המקשה שפיר ואימא חד יומא. פי' דכיון דכתיב מבן חמש שנים ומעלה י"ל אפי' חד יומא עודף על חמש מקרי למעלה לגבי עירוכין.

ע"ז משני לו א"כ גז"ש מאי אהני לי' דבלא"ה ידעינן מומעלה דאפי' חד יומא אע"כ דמגז"ש ש"מ דבעינן חודש ויום אחד כמו בלוים. ותדע דאל"כ מאי פריך ואימא חד יומא הרי ר"א מפיק לה הכא מהקישא דשנה לחודש דבעינן שלשים יום.

אלא ע"כ כדפרישית דלא דמי להתם: שם ד"ה עגל כו' וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ח מה"ק והגדולים בבקר כו' יותר ע"ז ה"ל זקן ואין מקריבין אותו. והשתא כל הני שיעורי דעגל ובן בקר בחדא מחתא נינהו.

אבל אני חמה ע"ז דאי יותר מבן ג' ה"ל זקן וזקן פסול להקרבה אפי' בדיעבד. הקשה הרב מוה' מרדכי אליעזר.

דהא לר"מ קיימינן ור"מ גופא סובר במשנה דפרה הביאו התוס' כאן דאף בני ד' וה' כשרים. אלא דהרמב"ם שפוסל יותר מג' שנים פוסק כחכמים דפליגי על ר"מ וסוברים פרים בני ג'.

ולפ"ז מה שהקשה מפ' אין מעמידין שה"ל להוכיח דהוראת שעה היתה א"ש דטפי ניחא לשנויי אליבא דכ"ע. ובהא לר"מ ליכא הוכחה כלל.

ולפי שיטתו טפי הל"ל לאקשויי מהך דלעיל דר' פפייס דעדיות דאמר שם שהי' לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנו איתה שלמים וולדה בחג ופחותה משלש מי קא ילדה

וכל עדות הלכה היא. ומ"ש דמדקאמר אלים בני שתים לאו למעוטי למעלה קאתי ה"נ בפרים בני ג'.

תמוה דמדפליג ר"מ ואמר אף בני ד' וה' כשרים ש"מ דלרבנן בני ג' דוקא עכ"ד וע' תוס' יומא ד' ס"ו ד"ה גזירה: ונראה לי דהנה המשנה למלך בפ"ב מהלכות איסורי מזבח הקש' דאי לדעת הרמב"ם ז"ל יותר מבן ג' פסול מה"ת תקשה מסוגיא דסוטה (דף מ"ו) דאמרינן התם דאין שנים פוסלים בקדשים היכא דלא כתיב בן שנתו לעכובא וע"כ הרי הוא זקן שכתב הרמב"ם לאו מן התור' הוא דזקן שפסול מן התור' משירתית ותש כחו כמי זקן שפסול באדם והוא משירתת כדאיתא בפ"ק דחולין (ד' כ"ד) אלא שהזקן יותר מג' שנים אין מקריבין אותו מפני הכבוד.

וזהו כמ"ש המשנה למלך בפ"א מהלכות פרה אדומה דמד' הרמב"ם בפי' המשנה פ"ק דפרה נראה שהוא מפרש דהא דתנן ר"מ אומר אף בני ד' וה' לאו למימרא דפליג אחכמים אלא פירושי קא מפרש דהא דפסלי רבנן יותר מג' הוא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד ואפשר דלר"מ אפי' מפני הכבוד שרי בני ד' וה'.

וכ"כ התוי"ט דהרמב"ם מיירי מדרבנן. (אך מד' התוס' פ' שני שעירים (דף ס"ה) שם משמע דפסול מה"ת יותר מג' שנים תקשה הך דסוטה דאין שנים פוסלין בקדשים) וכיון דצא ניחא לרבינו לפרש ד' הרמב"ם.

א"כ הקשה הגאון על פשטות לשון הרמב"ם מדלא מסיים שאין מקריבין מפני הכבוד משמע שמה"ת קאמר לזה הקשה שפיר ובזה ניחא נמי מה שקשה לכאור' לריה"ג דאמ' פר בן שתים תקשה הך ואת הפרות העלו לעולות ע"כ היו יתירות על שתים דפחותה משתי' אינה יולדת ואיך לא הוכיח המקשה דע"כ דהוראות שעה היתה אע"כ דמדרבנן בעלמא הוא פסול למעלה מהשיעור: ומ"ש רבינו להקשות מפ' א"מ דהא ע"כ הוראת שעה היתה שהרי הפרות היו יותר על שלש מדפחותה משלש מי קא ילדה.

הקשה הרב ר' יחזקאל כהנא שאינו נראה כן מד' התוס' שט בבכורות ורש"י ור"ש בפ"א דפרה. וע"כ דמה שאמרו פחותה משלש מי קא ילדה היינו קודם שהגיעה לשלישית אבל משהגיע' לשלישית ודאי מתעברת ויולדו' והא דאמרו יתירה על כן ספק היינו בכדי שתתעבר ותלד: שם ד"ה כל הרכבה כו' ממ"נ אי אמרינן לענין קליטה והשרשה מקצת היום ככולו כבר נשרש בתחלת ליל י"ו קודם קצירת העומר כו'.

הגאון בעל א"ח תמה ע"ז דהא י"ל דבעינן ג' ימים מעל"ע א"כ אי נשלמו ג' מעל"ע לאחר קצירה קודם הבאה למ"ד קצירה מתיר א"כ כיון שנשרש לאתר קצירה שוב אינו מתיר. ובזה מיושב נמי מה שהקשה רבינו באבני שוהם ד"ה וקסבר עד ועד בכלל אהא דפריך

במנחות (דף פ') לרב מה למנחת העומר שכן מתיר חדש והרי רב סבר שבזמן שאבהמ"ק האיר המזרח מתיר א"כ הקרבת העומר לא די שאין מתיר חדש אלא אפי' מאריך איסורו. דלפ"ד מתיר מה שנשרש בין האיר המזרח קודם הבאת העומר יעו"ש. מ"ש דבעינן ג' מעל"ע תמוה דא"כ מאי פריך בפסחים נ"ה למה לי י"ג והאיכא י"ד וט"ו ומקצת ט"ז כו' והא ג' מעל"ע בעי א"כ דוק' נקט י"ג דאיכא ג' מעל"ע.

ומה שהביא ראי' מהירושלמי דפליגי שם בהשלמת ימי השרשה אי בקצירה אי בהבאה ש"מ דבעי מעל"ע. י"ל כד' רבינו לבסוף דבאמת לפעמים נמשכים ימי השרשה יתר וכו' ועוד תמוה מאי הוסיף להקשות מהירושלמי יותר מהש"ס דידן במנחות דפליגי אי קצירה מתיר אי הבאה מתיר וע"כ מיירי שנשלם ההשרשה למר בקצירה ולמר בהבאה.

ומ"ש דהעומר מתיר מה שנשרש אחר הה"מ קוד' הבאת העומר א"כ מאי פריך מה למנחת העומר שכן מתרת חדש אימא דרב ס"ל כמ"ד במנחות שם ע"א דקצירה מתיר ולא בהבאה והא דפריך בפסחים שם והאיכא י"דוט"ו ומקצת ט"ז והרי למ"ד קצירה מתיר א"כ ליכא אפי' מקצת. י"ל דפריך אליבא מ"ד הבאה מתיר: דף יב ע"א ד"ה וליתני מעשר וז"ל ה"ל לשנויי תרי גווני מעשר דהא תנן התבוא' משימרח ואא"מ עד שיעמוד ערימ' כו' ע"כ דבריו תמוהים מאוד דמלבד דלא שייך לשנוי הכי אלא אי הוה תני דגנים כדקתני ירקות אבל השתא דקתני מעשרות דמשמע תרי גווני מעשרו' איך שייך לומר דמשו' תרי גווני תבואה נקיט מעשרות לשון רבים.

אבל בלו"ז ג"כ לק"מ דאין זה תרי מיני תבואה אלא הכ' הוה חד מינא. רק שאינו רוצה למרח כדמשמע לישנא ואא"מ.

אבל גבי ירקות הוי שפיר תרי מיני כדמשמע לישנא ושאינו נאגד. דפירושי מין ירק דאין דרך לאגדו.

ר"ל שהוא ממין שאין אוגדין אותו. תדע דאל"כ קשה מאי קאמר הש"ס תרי גווני ירק הלא ג' גווני איכא דהא מסיים שם.

ואם אינו ממלא אה"כ משילקט כ"צ. כאשר הביאו התו'.

א"ו כאפר פי' הרב מוה' ש"ש: דף י"ח ע"א ד"ה קצירכם אמר רחמנא כו' ואיני יודע מאי קאמרי אדרבא אשירות שמדורות הראשוני' קוד' שניתן לאברהם היו יכולין לאסור כו'.

וכן עמד בזה בעל פ"ד ובת' שב יעקב.

והרב הגאון מוה' צבי הירש ני' אב"ד דק"ק סאלאנט אמר שכוונות התוס' הוא מאותן אשירות שניתן לאברהם והעכומ"ז עבדום אחר שניתן לאברהם. ושפיר הוכיח הש"ס

הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אא"כ מטעם בתר דפלחו לעגל עבדו שליחותייהו וכ"נ מפרש"י להדיא.
ושוב בא לידי שגם הה"ג מוה' מנחם אליעזר זצללה"ה פי' כן ד' התוספת האלו. וא"כ יש לאסור כל האשירות מחמת אותן אשירות שעבדו העכו"ם אחר דפלחו ישראל לעגל ולא ידעינן הי נינהו האשירות שעבדו העכו"ם אחר דעבדו ישראל לעגל.
ואין לומר דאסרה התור' בשביל אותן האשירו' שעבדו העכו"ם וניתנו לאברהם דה"ל ע"א של ישראל דלא מהני להו ביטול דע"כ לא ניחא לי' לאברהם דליקני איסורא ולא זכה בהם כלל. ומ"מ אין לתמוה מ"ש מכל יורד שלא ברשות דנוטל שכרו אם היציא' יתירה על השבח שיעור שבח ואם השבח יתר על היציאה שיעור יציאה.
דז"א דאי נימא דמה"ט שיש לו חלק במה שזרע הוי שלו לאסור א"כ שוב לא השביח מידי אבל הוי מקלקל גמור משעה שעבדו להאילן וא"כ שפי' פריך והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אמרת דהוי שלו משום שיש לו במה שנטע הא ודאי כיון שעבדו אין לו במה שנטע כיון דהוי מזיק גמור: אמנם שטת הסוגיא משמע כד' רבינו.
דמטעם שיש לו במה שזרע אין יכול לאסור אם לא מטעם ברירה כ"ד רבינו שהרי הש"ס אינו מוצא כ"א שני חלוקות היינו מהאשירות שעבדו אחר שניתן לאברהם ומהאשירות שעבדו קודם שניתן לאברהם. והרי לפ"ד התוס' יש למצוא חלוקה ג' והיינו מאותן האילנו' שנטעו הנכרים אחר שניתן הארץ לאברהם ויש להם במה שזרעו וה"ל להש"ס למיפרך ואי משום הך דנטעי העכו"ם אח"כ ויש להם במה שזרעו בביטולא בעלמא סגי דבזה הוי אשמועינן רבותא דיש להעכו"ם חלק במה שזרעו דמה"ט יכולין לאסור והוי יותר רבותא ממה שמקשה משום הך דמעיקרא בביטולא בעלמא דזה פשיט דהאשירות של עכו"ם מהני להו ביטול.
אבל אי יש להעכו"ם חלק במה שזרע אינו פשוט כ"כ ומאי פריך בפשיטו' מאותן האשירו' שניתנו לאברהם והא אין אדם יכול לאסור דבר שאינן שלו. והרי כל אותן האילנות שנטעו העכו"ם אח"כ הוי שלהם במה שזרעו ושפיר הוי יכולין לאסור אלא שמהני ביטול לחלקו וחלק הישראל בלא"ה א"י לאסור וא"צ ביטול.
ואף שיש לדחוק ולומר דמשום אותן האשירות שנטעו אחר שניתן לאברהם לא הי' להתורה לאסור כל האשירות אפי' אותן שידוע להם שהיו בעת שניתן לאברהם משא"כ משום הנך דמעיקרא שפיר היו לאסור כל האשירו' מטעם דנטעו אותן מיחורי האשירות הראשונים. חדא דזה דוחק דמנ"ל להש"ס שהיו ידועים להם אותן האילנות שהיו קודם שניתן לאברהם.

ועוד דמ"מ ה"ל להש"ס לכלול להני ב' חלוקות ביחד ולמימר ואי משום דנטעו העכו"ם אח"כ ואי משום הני דמעיקרא בביטולא בעלמא סגי דבזה הוי אשמועינן רבותא כנ"ל. אלא ע"כ דפשט התוס' מורים להנך שמדורות הראשונים כלומ' הנך דמעיקרא דקאמ' התם ושפיר תמה רבינו אלא דיש מקום לומר שהתוס' כיונו לדורות הראשונים היינו במה שנטעו הדורות הראשוני' מזרע אברהם ואילך עד כיבוש הארץ דאהנך פריך שפיר הש"ס מכדי ירושה היא להם מאבותיהם.

פי' מעת שניתן לאברהם ונטעו זרעו אילנו והא אין אדם איסר כו' וא"ש הא דאמר ואי משום הנך דמעיקרא פי' אותן האילנות שהיו מכבר קודם שנטעו הישראל וא"כ ממילא ה"ה מה שנטעו העכו"ם אחר שניתן לאברהם קודם שנתיישבו זרע אברהם ונטעו שם אילנות והיה להם חלק במה שזרעו בביטולא בעלמא סגי וה"ה ממילא במה שנטעו הנכרים אח"כ בביטולא סגי: שם ע"ב ד"ה ממחרת הפסח אכול.

ולדעת הרמב"ם דלא הותר להם ד' טמא אלא באין להם מה שיאכלו א"ש מה דלא אכלו מעיקרא כיון שהי' להם אז היתר. לכאורה קשה א"כ מאי מוכיח הש"ס דאקריבו עומר מעיקרא והדר אכלו משום איסור חדש.

הא י"ל לפ"ז דלעולם לא הקריבו עומר והא דלא אכלו מעיקרא משום שהי' להם אז היתר ממחרת הפסח וכיון שכלה להם מן ההיתר הותרו לאכול מן החדש בלא עומר ואפשר דמדתלה הכתוב אכילתם מעבור הארץ במחרת הפסח ש"מ מטעם שאז זמן הבאת העומר ומחמת שהקריבו עומ' אכלו ומדהוצרכו לעומר ש"מ שהי' אז להם עוד מן ההיתר: והגאון בעל אור חדש תי' דמשום הכי לא אכלו חדש דהי' להם איסור קצירה קודם לעומר דכתיב ראשית קצירכם אל הכהן כדאית' במנחות ד' ע"א ולא הותרה להם אלא מה שמצאו דבר מוכן כדכתי' ובתים מלאים כל טוב.

והשתא פריך שפיר דמאן דאמר מושבות לאחר ירושה ויש בה משמע א"כ לא הי' כלל איסור קצירה אבל לאו דחדש הי' להם דנאסר להם איסור חדש (יעו"ש) ומשני מעיקרא לא היו צריכי דנסתפקו ממן שבכליהם וכשהי' להם מה לאכול לא הותר להם דבר איסור והוא כדעת הרמב"ם. וביום ט"ז שנאמר וישבות המן ממחרת אז מיד אכלו אף שהי' עדיין איסור חדש כיון שלא מצאו מה לאכול רק לפ"ז קשיא אמאי לא אכלו כזית מצה לילה הראשונה וא"ל דלא הוה מצה הראויה שבעה ז"א שהרי למחר נשבת המן.

אך י"ל שלא ידעו שיפסוק המן למחר ויהי' אסור להם כל היום ט"ז ואינו ראוי לשבעה: שם ד"ה אל תקרא לשלש וכו'. בכתבי הגאון החסיד נ"ע מווילנא ראיתי שכתב בזה"ל לכאורה תמוה איך מוכח דנדרש על שליש.

ונראה דה"ק ועשת התבואה לשלוש הפנים היינו שבשליש גידולה תהי' תבואה שלימה כמו בשאר השנים וממילא כשיגדל כולה תהי' גדולה ג' פעמים כתבואה של שאר השנים. ודפח"ח: שם ד"ה נפל פותאי בבירא.

התם משמע דר"ש שזורי סובר דרוב ע"ה מעשרין והטעם שהתיר לשאול לע"ה מפני כבוד השבת וסמכינן אהא דרוב ע"ה מעשרין הן ועיין מהה"ג כמוהר"י: שם ד"ה כיצד הוא עושה מיהו בדמאי אפי' בשל דגן דוודאי שלו אפ"ה לא גזרו בי' כו'. לכאורה קשה דאי כדבריו דגם בפת דעיקרו מן התירה נמי מהני בילה א"כ אדתנא בסיפא ובתמרי' ובגרוגרות מהני בילה דזה פשיטא דמה פת שעיקרו של תורה מהני בילה כ"ש תמרים וגרוגרות דמדרבנן דמהני בילה ואדרבה מדיוקא דסיפא משמע איפכא דדווקא בתמרים וגרוגרות דרבנן מהני בילה משא"כ בפת אפי' אי הי' נבלל לא מהני בילה משום דעקרו מה"ת.

וה"ל לאפלוגי בעיקרו של תורה גופי' בין היכא דלא נבלל דמעשר מכל א' וא' והיכא דנבלל בולל ונוטל דמהני בילה וי"ל דסיפא קמ"ל דאפי' בתמרי' וגרוגרות לא מהני בילה אלא מטעם דאיירי בדמאי משא"כ וודאי טבל דרבנן לא מהני בילה דזה לא הוי שמעינן מרישא דפת דה"א כשם דמהני בילה לדמאי של תורה ה"ה דמהני בילה לוודאי דרבנן דלא עדיף מדמאי של תורה.

קמ"ל דודאי דרבנן לא מהני בילה כ"א בתמרים וגרוגרות דרבנן דוקא: דף י"ט ע"א ד"ה לכל אין בילה. רבינו הניח בקושיא.

תו ק"ל במ"ש רש"י לעי' ד"ה אישתמיטתיה וז"ל למדנו דאשכח שמואל תנא כו' א"כ ה"ל לשמואל למיפסק להדיא כהאי תנא ולא היה צריך למימר הני תרי מימרות הלכה כרש"ש והא דהכל הולך אחר גמר פירי. ונ"ל דהאי תנא דאשכח שמואל ס"ל הכל הולד אחר גמר פירי אפי' תבואה וזתים.

ולפ"ז א"ש הכל. דל"מ למימר הלכה כאותו תנא דה"א דאפי' בתבואה וזתים נמי וגם הצריכותא א"ש דאי אשמועינן הני תרתי היינו הא דרש"ש והא דהכל הולך אחר גמר פירי ליכא למיטעי דאפי' תבואה וזתים נמי ויש בילה כקו' רבינו.

דא"כ ה"ל למפסק בהדיא כאותו תנא וכרש"ש. אע"כ דלא ס"ל הכל הולך אחר גמר פירי אלא בקטניו' ומאן מוכח ע"כ האי ממרא דהלכה כרש"ש.

וא"כ מוכח דלא פסק כרש"ש לענין בילה דא"כ מאן מוכח והא דקאמר הש"ס עי' ואי אמרי' הכל הולך אחר גמר פירי ה"א אפי' תבואה וזתים נמי. היינו דמה"ת ה"א בקטניות אמר דמאן מוכח וע"כ ה"א דאפי' בתבואה וזתי' נמי.

והא דל"ק הלכה כאותו תנא ע"כ היינו דוחקים דידוע לי' לשמואל דאיכא מאן דמפכי להו. וכה"ג משנינן בכמה דוכתי.
ועי' במאור ד"ה אמר לי' רש"ש קאמרת ולדבריו א"ש כל הסוגיא על נכון: דף כ ע"א ד"ה פטרה מן המעשר וק"ל הקישא דשביעית ל"ל לפטור מן המעשר ת"ל דשביעית הפקר הוא. הנה התוס' בנדרים ד' מ"ד הקשו כן וכתבו דאיכא למימר תרוויהו צריכי ולא פי' טעמא: והנה מ"ש דנ"מ דאם זכה בהן קודם מירוח ונתמרח ברשותו כו' קמ"ל דאפ"ה פטור מן המעשר.
ודחה זה מהא דתניא המפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו פטור מן המעשר כו'. י"ל דאה"נ דזה אתא לן אחר דגלי קרא בשביעית שפטו' מן המעשר אע"פ דבלא"ה הפקר פטו' ממעשר וע"כ קמ"ל קרא להיכי שקדם וזכה דמ"מ פטור ממעשר.
וכיון דילפי' הפקר משמיטה כב"ה ברפ"ו דפיאה. וכמ"ש בירושלמי שם דכתב רחמנא אותם מיעוטא גבי פיאה אע"ג דכתב גבי' תעזוב דיש לך עזיבה כו' והויהפקר.
מ"מ דוקא בפיאה הוי הפקר אבל בעלמא בעינן דומיא דשמיטה. וכיון דהפקר דשמיטה פטור ממעשר אפי' היכי שקדם וזכה.
א"כ ה"ה דבכל הפקר אפי' בשקדם וזכה פטור ממעשר דומיא דשמיטה. ואי לאו דגלי קרא בשביעית דבכה"ג נמי פטור ממעשר ה"א דהיכי דקדם וזכה חייב במעשר דתבואת זרעך קרינן ביה: אלא דמ"מ תקשי שהרי הר"ש בפ"א דפיאה הקשה לשיטת הריב"ם דלקוח קודם מירוח פטור ממעשר א"כ ל"ל קרא דובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך למיפטר הפקר ממעשר מטעם שידך וידו שווין.
ת"ל מטעם דלא קרינן בהפקר תבואת זרעך מידי דהוה אלקוח דפטור. ותי' הר"ש דנ"מ להיכי שקדם איהו וזכה דמ"מ פטור.
א"כ לשיטת הריב"ם תיהדר קו' לדוכתה ל"ל הקישא דחיה בשביעית לפטור מן המעשר.
ומ"ש הר"ש להקשות אמאי דאמרי' דפיאה פטור מן המעשר מטעם דהוי הפקר דכתיב גבי' תעזוב והפקר פטור מן המעש' מדכתיב ובא הלוי כו' יצא הפקר שידך וידו שווין.
והרי בפיאה כיון שלוי עשיר א"י לזכות בפיאה א"כ אין ידך וידו שווין וליחייב במעשר י"ל בזה דמ"מ גם בפיאה יד העני הזוכה כיון שאין לו חלק בגוף השדה שוה בזה ליד הלוי וקרינן ביה אפילו לגבי לוי עשיר ידך וידו שוין שלשניהם אין להם חלק בגוף הקרקע ודמי בזה להפקר ומש"ה פטורה מן המעשר: ומ"ש עוד הגאון דהניחא לר"ל דאמר הפקיר לישראל ולא לנכרים אינו הפקר וכיון דשביעית אינו הפקר כ"א לישראל קמ"ל קרא בשביעית דמ"מ פטור מן המעשר תמוה דהא ע"כ לד' הירושלמי שביעית הוי

הפקר אפי' לנכרים דמש"ה לר"ל דסובר דב"ה ילפי משמיטה הפקר שלא לנכרים אינו הפקר משום דלא דמי לשמיטה.
ובאמת דברי הירושלמי תמוהין דהא כתיב להדיא בקרא ואכלו אביוני עמך ובת"כ אי' להדיא לכם ולא לעכום"ז. והרב המובהק מוהר"ר שמואל שטראשון נ"י הראה לי בשנות אליהו שהגאון מוהר"ח רמז לזה שבשנות אליהו השמיט בבא זו דהפקיר לישראל וכו' מן הירושלמי ע"ש אבל לא נראה כן מהר"ש דפ"ח דפיאה עי"ש.
ע"כ נראה דהירו' מיירי בהפקיר שלא לנכרים ואפי' לאכסניא של נכרים. ובת"כ מרבינן להדיא מלשכירך ולתושבך לרבות אכסניא: ואולי יש ליישב כוונת התוס' נדרים הנ"ל וקו' רבינו אע"ג דנפקא לן מובא הלוי דהפקר שידו וידך שווין דפטור ממעשר.
מ"מ אין למידין חמור מקל להקל עליו וכיון דהפקר דשביעית אינו כשאר הפקר ורבי ביה רחמנ' קדושה ומצות יתירות אין למידין מהפקר דעלמא שפטור ממעשר. מש"ה גלי רחמנא בהדיא דשביעית פטורה ממעשר: והרב מוהר"ר מ"אל נ"י אמר דנ"מ אם אסר פי' שביעית על העולם כההוא דאמרי' בנדרים דף מ"ב דאדם האוסר פירות שביעית על חבירו קודם שהגיע שביעית אסיר לחבירו לאכול מהם א"כ כיון דלא הוי הפקר לכל ה"א דחייב במעשר קמ"ל קרא דמ"מ פטור ממעשר.
ויש לעיין בזה: שם ע"ב ד"ה שאין לך. עי"ש בביאור החי' הב' של התוס' והנה לפי התי' הא' של התוס' דדוקא לענין ביעור אמר ר"ש.
(וכ"נ קצת מ"ד רש"י) אבל לענין שארי דיני שביעי' מודה ר"ש דאזלינן בתר חנטה הא דדייק הש"ס מהאי דאבטולמוס דלא ס"ל כר"ש אף דלא קאמר אלא אחר חנטה לשביעית וא"ל דלענין ביעור ס"ל כר"ש. צ"ל דמשמע לי' להש"ס כיון דאבטולמוס דיני אתרוג אתי לאשמועינן דלענין ביעו' אזלינן אחר שניהם אע"כ דס"ל דגם לענין ביעור אזלינן בתר חנטה: וזה נכלל במאי דקאמר אחר חנטה לשביעית.
ולפ"ז יתיישב על נכון הא דלא מייתי הש"ס מתני' דביכורים שוה לאילן בג' דרכים. והתוס' כתבו לעי' (ד"ה י"ד) ובחנם כו' ובמאוד דחק בזה הביאו רבינו.
ולפי מ"ש ממתני' דבכורי' ל"מ מידי דפליגא על ר"ש לענין ביעור. דשם לא איירי לאשמועינן דיני אתרוג אלא אגב דחשיב שם דברים ששוה לזה בדרך א' ולזה בדרך א' חשיב ג"כ הא דאתרוג בהדייהו: שם ד"ה ר"י ור"ל ועוד י"ל כו' אלמא לריב"ב וכו' חסר מכאן ענין שלם: ונ"ל שכיוון להא דאמרינן בשבועות ד' ד' ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה א"כ סתמא בתרא לר"י עדיף וכמ"ש הרב בעל עצמו' יוסף ברפ"ק דמס' קידושין.

א"כ ה"נ אף אי נימא דמשנה דבכורים חשוב סתמא מ"מ סתמא דסוכה הוא בתרייתא דבב' סדרים יש סדר למשנה וכמ"ש הכ"מ בפ"ט מה' רוצח ומד' אי איתא דס"ל כר"ש ה"ל ג"כ לאשמועינן. ועיין מ"ש התוי"ט פ"א דקדושין מ"א דכתב דלא כהכ"מ הנ"ל: ראיתי להביא בכאן מה שהקשה הרב בעל עצמות יוסף על מ"ש התוס' בקידושין דהא דאמרינן אתרוג שוה לאילן דאזלינן בי' בשביעית לענין חנטה היינו כ"א לחומרא.

א"כ אמאי פריך הש"ס בסוכה אהא דאמרינן דאזלינן באתרוג בתר לקיטה וששית שנכנסת לשביעית אסו' והא בין לר"ג בין לר"א אזלינן בתר חנטה. ומאי קושיא כיון דמה"ת אזלינן בתר לקיטה אלא בז' הנכנס לח' אזלינן לחומרא בתר חנטה יעו"ש.

תירץ בזה בעל שער המלך דכוונת התוס' הוא שמה"ת ודאי אזלינן בתר חנטה מקרא דובר־ביעית אלא שמדרבנן ה"ל לאסור אתרוג בת ו' הנכנס לז' כיון שדומה לירק. ע"ז תירצו דאה"נ דאסור מדרבנן והא דאמרינן דאזלינן בה בתר חנטה היינו לחומרא בת ז' הנכנס לח'.

והש"ס בסוכה פריך שפיר כיון שמה"ת אזלינן בתר חנטה אלא מדרבנן אזלינן בה בתר לקיטה נמי א"כ לית לן למיחש שמא לא ינהוג בו הע"ה מנהג שביעית כיון דמה"ת מותר כרבותינו שמה"ת אזלינן בתר לקיטה: אך בעיקר הקושיא כן עמד עליו בעל שער המלך ומכח קושיא זו תי' ד' הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שמיט' ויובל שכתב והאתרוג אפילו הי' כפול קודם ר"ה הרי הן כפירות ז' להחמיר.

ולכאורה תמוה הא כולהו אמוראי ס"ל דאחר חנטה לשביעית ואי מטעם דרבותינו שהולכין אחר לקיטה א"כ כיון דנוהג שביעית תפטור אף ממעשר כדמוכח סוגיא דהתם. ותירץ משים דקשיא לי' להרמב"ם דאי כפרש"י דהא דקאמר ר"י ור"ל לעולם שישית היינו שחייבת במעשר ופטור מביעור.

א"כ ע"כ צ"ל דס"ל דהולכין אחר חנטה. א"כ הו"ל להש"ס להקשות ומי אמה ר"י הכי והאמר ר"י הלכה כס"מ דסוכה דהולכין אחר לקיטה ומאי אולמא דהאי סתמא מהאי סתמאי.

לכן מפרש הרמב"ם דמ"ש לעולם ששית היינו לענין מעשר דאזלינן לחומרא מספק דלא ידעינן איזו סתמא עיקר וכמ"ש הר"ן פ' ע"פ. אבל לענין שביעית כיון דסתמא דסוכה דהולכין אחר לקיטה מספק נהג בה שביעית ואביי ורבא דאמרי דמעשר תלוי בשביעית היינו ליתובה מילתא דרבה אבל לר"י ע"כ לא ס"ל כרבה וסובר לעולם ששית ומספיקא אזלינן בשביעית נמי לחומרא מספק: בשם הגאון החסיד מווילנא ראיתי ליישב ד' הרמב"ם הנ"ל.

דבתר דמייתי שם להההיא דר"י ור"ל מייתי כי אתא רבין אר"י אתרוג בת ו' שנכנס לז' חייב עליו משום טבל. ומאי בעי רבין בזה שמוסיף על ר"י ור"ל לכך מפרש הרמ"בם דרבין אתי לפלוגי על ר"י ור"ל דס"ל לעול' ששית בין למעשר בין לענין ביעור אלא לדידי' חייב עליו משום טבל.

אבל לענין ביעור הולכין אחר השביעית וחייב בביעור ופסק כרבין אר"י: דף ך"א ע"א ד"ה בד' פרקים כו'. י"ל דוקא דין פירות ותבואה ומים דשייך לכלל העולם נידן בד' פרקים מטעם דהעולם נידון אחר רובו ויחיד מכריע את העולם כולו משא"כ שאר ענינים שאפשר לדון כ"א בפרט נידונין בר"ה: שם ד"ה ובחג.

בתירוצו לא יתיישב עדיין תיבת נידונין דבד' ר"י ובתנא דברייתא דמייתי הש"ס. ונ"ל ע"ד שטת הר"ן שהביא רבינו לעי' דכלל העולם נידון בפסח על התבואה כו' ובר"ה נידון כלא' וא' חלקו בדברים הללו ע"ש.

אך הא תינח דדין הכלל קדים. אבל מים כיון דבר"ה שלפני' כבר נידון הפרט כאו"א חלקו במים א"כ ממילא נידון גם הכלל.

וע"כ צ"ל דבר"ה שייר למידן את הפרט במים ובסוכות נידון הכלל והפרט ביחד או הפרט בלבד וא"כ מדוקדק היטיב תיב' נידונין לשון רבים דר"ל כל באי עולם בפרט. לאפוקי תבואה ופירות דהעולם נידון בפרט בזמני' הנזכרים.

לכן קאמר נידון בלשון יחיד דקאי על העולם דהפרטים ידינו אח"כ בר"ה הרב מוהרש"ש: שם ע"ב ד"ה ר"י אומר אדם נידון בכל יום מ"מ ק"ל וכו' לא הבנת. ד"ק הא י"ל פשוט דר"י ור"נ ס"ל דבתשרי נברא העולם כר"א א"כ וודאי האי מראשית השנה תשרי הוא ומ"מ אינו זמן דין כלל ושפיר ילפינן מג"ש דשנה שנה.

והא דאיצטריך הש"ס לקרא דתקעו בחודש שופר היינו לר' יהושע דקיי"ל כוותי' דקיי"ל דלתקופה מונין מניסן: דף כ"ב ע"א ד"ה מכלל דבחוד' ושבת בעי למיזל כו' דאי אקדמי' לשבת הא תו ל"צ חודש וכו' לכאור' תמוה דמשמע מדבריו דאי הוה כתיב שבת ואח"כ חודש א"ש אי לאו דחודש מיותר דר"ה בכלל יו"ט הוא.

אבל זה פשוט דהוה ידעינן דשבת הוא יו"ט וחודש הוא ר"ה. וזה סותר למ"ש דכל עיקר הוכחתו של ר"י דשב' הוא יו"ט ולא שבת הוא רק מטעם דשני קרא וכתב חודש קודם לשבת ואלו כתב שבת קודם לחודש ה"א שבת וחודש כפשוטי'.

ונראה כוונתו דלפ"ז כתב דלא מסתבר לר"י דחודש כפשוטי' ויהי' יותר ראוי להקבלת פנים מר"ה אבל ר"ה אפשר דלא גרע מיו"ט. א"כ ה"נ אפשר אם כתוב שבת ואח"כ חודש

ג"כ מסתבר לר"י דחודש היינו ר"ה מה"ט גופא דאין סברא דחודש יהי' לו מעלה יתירא על יו"ט אע"כ דחודש היינו ר"ה.
וכיון דמפרשינן חודש כפשוטו והיינו ר"ה מסתבר ג"כ דשבת היינו יו"ט דראוי יותר לקבלת פנים משבת דעלמא ולא גרע יו"ט מר"ה. משא"כ אם נאמר דשבת ממש ור"ה ויו"ט לא.
ע"ז משני שפיר דמ"מ אי הוה כתיב שבת ואח"כ חודש לא הוה דרשינן כלל שבת ליו"ט וחודש לר"ה דא"כ חודש בכלל שבת ול"צ לחודש שהרי גם ר"ה בכלל יו"ט. וע"כ היינו מפרשינן דשבת ממש ואפשר דממילא נמי מה"ט חודש ממש:דף כג ע"ב ד"ה בזמן.
מיהו למאי דפירש הרא"ש כו' לכאורה תמוה דמשמע מפשטות קושיתו דכיון דזה וזה שוין בהספד ותענית א"כ גם למ"ד נוהגת בראשון אסורים וע"כ צריכין השלוחין לצאת מפני התענית. וא"כ לא משני מידי.
ממ"ש הרא"ש שם. דהרא"ש לא כתב שם אלא דהא דאדר ראשון אסור בהספד ותענית דוקא היכ' שקראו את המגילה באדר ראשון ואח"כ נתעברה השנה דה"ל כפורים כיון שקראו את המגילה בו ביו'.
משא"כ היכא שעברו השנה קודם שקראו את המגילה ה"ל כשבט דעלמא. אבל מאדר ב' לא מיירי הרא"ש כלל.
ובאמת י"ל דאה"נ דאדר ב' אסור לעולם בהספד ותענית. ונ"ל בכוונתו דזה ודאי למ"ד מצות הנוהגת בראשון נוהגת בשני אדר ב' מותר בהספד ותעני' והא דאמרי' דלענין הספד ותענית זה וזה שוין.
סיומא דמילתא דרשב"ג הוא דס"ל דמצות הנוהגת בשני אין נוהגת בראשון. אח"ז מצאתי בתוספת' להדיא שמסיים הא דזה וזה שוין ממילתא דרשב"ג.
אלא שבאלפסי דפוס סלאוויטא חסר שם שיטה שלימה משורה המתחלת שכל ממילתי' דראב"ש יעו"ש. אלא שרבינו מקשה דלכאור' יש מקום לומר דכמו למ"ד אינו נוהגת בראשון מ"מ אדר ראשון אסור בהספד ותענית א"כ ממילא גם למ"ד נוהגת בראשון אסור אדר השני בהספד ותענית ממגילת תענית כמ"ש קצת מהפוסקים.
וע"ז סיים דלפמ"ש הרא"ש דהא דאדר ראשין אסור בהספד ותענית לרשב"ג דס"ל דאין נוהגת בראשון דהיינו דוקא היכא שקראו ואח"כ נתעברה השנה אבל בלא"ה דין אדר ראשון כמו שבט דעלמא. א"כ באמת למ"ד אינו נוהגת מותר אדר הראשון בהספד ותעני' ופשוט.

דגם אדר שני מותר בהספד ותענית למ"ד מצות הנוהגת בשני נוהגת בראשון: שם ד"ה זה ט' בתמוז. ונ"ל שכוונו כו'.

צ"ע הרי בתענית שם איתא להדיא דרבא שני הכא דבראשונה בט' ובשניה בי"ז והוא בעצמם ד' התוספת דהכא ומה זה שכתב אח"כ דלש"ס דילן נמי בע"כ בראשונה הובקעה העיר בי"ז וזה היפוך ממה דאיתא התם בברייתא להדיא. (והוא בסדר עולם סוף פ"ל והרי"ב לא ציין שם) הרב מוה"שש נ"י.

אלא שקושי' רבינו צריך ישיב למה אין מתענין ג"כ בט' בתמוז כמו בצום גדלי' שמתענין בו אעפ"י שאירע בו בראשונה וע' במ"א ר"ס ה' ט"ב שיישב זה: שם ד"ה ומי הרגו ע' בב"ק (דף י"ז) רש"י ד"ה זה חזקי' מלך יהודא ובב"ב קי"ח ע"ב ברשב"ם ד"ה זה צלפחד מהרב מורש"ש: דף כ"ד ע"א ד"ה ותיפוק לי' דהו"ל יום שלפני יום שנהרג בו גדלי'.

נ"ל ליישב דהמקשן לא ידע מהברייתא שמביא הש"ס אח"כ דמג"ת אסורים לפניהם ולאחריהם בהספד ותענית. וכששני לו לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו הבין דיו"ט של תורה ממש ודאי דאסור בהספד ותעני' לפניהם ולאחריהם ולפיכך תקנו כעין דאוריי' ליו"ט של דבריהם שבג' בתשרי לאסור ג"כ שלפניו מטעם דהוכפל בו הי"ט עשאוהו כיו"ט של תורה אבל סתם יו"ט של מגלת תענית אפשר דמותר בהספד ותענית לכך לא הקשה לו מיום שלפני צום גדלי' גופא דמסתבר דיו"ט מדברי קבלה מותר לפניו ולאחריו לכך פריך לו מר"ח שהוא מה"ת כיון דעשאו ביו"ט זה של ג' בתשרי כעין של תורה וודאי דה"ל לאסור יו' שלאחר ר"ה וכיון דשני לי' דמה שאסור בהו"ת ביו"ט של דבריהם לפניהם ולאחריהם הוא מטעם חיזוק.

ויו"ט של ג' בתשרי שוה לשאר יו"ט של מג"ת. א"כ הקשה דת"ל מטעם דה"ל יום שלפני גדלי' שצריך חיזוק ע"ז שני לי' דדברי קבלה כד"ת דמי וא"צ חיזוק.

ולפ"ז המקשה שהקשה ות"ל דה"ל יום שלאחר ר"ח י"ל דס"ל דבר"ה אין בו צד איסור תענית. אך רבינו לשיטתו שסובר דהמקשן ידע מהא דד"ת א"צ חיזוק ופסק דר"ה אסור בתענית.

כנ"ל ליישב קושיות רבינו שהניח בצ"ע. אח"ז ראיתי להפ"י שהקשה כקושיות רבינו ותי' כמ"ש בע"ה.

אבל מ"מ אין התירוץ מספיק דזה אין סברא לומר דהמקשן לא ידע דמגלת תענית אסור בהו"ת לפניהם ולאחריהם כדתני בברייתא שהרי משנה מפורשת היא בתענית שמג"ת אסור בהו"ת לפניהם ולאחריהם כמו שמביא רבינו בסמוך. כמו שהקשה בדבור הקודם על המקשן מהמשנה הנ"ל דאימא דס"ל כת"ק דלאחריהם מותר.

וכבר כתבו התוס' מגילה י' וב"מ קי"א ובחולין דהאמור' צריך לידע המשנה שהיא שגורה בפי כל וה"נ סתמא דתלמודא. ועיין מ"ש בקו"א למגילה ד"ה ומ"ט.
אך לפעמים מצינו שהמקשה לא אסיק אדעתי' אפי' למאי דאיתא במשנה להדיא והמופלג וחריף מו"ה גרשון כהנא אמר ליישב דמש"ה פריך המקשה מיד מר"ח כיון דבאמת איסו' תענית דר"ח קדים לגדליה הרבה. ל"ש למיפר' מטעם דאסור מיום שלפני גדליה כיון דבאמת היה אסור מטעם ר"ח: שם ד"ה מ"ש ל' כו' דהשתא יגיעו עליהם ביום הפורים כו' משמע שהם רחוקים ממקו' הוועד מהלך ט"ז יום אם יצאו בכ"ט אדר היינו כ"ט ול' וי"ד יום עד הפורי'.
א"כ מה זה שכתב דלמ"ד אדר הסמו' לניסן לעול' חסר לק"מ. והרי וודאי קשה כיון דאלו מונין י"ד יום מל' אדר ואם לא יבואו השלוחים יעשו יו"ט שני ימים ויעשו ברכות לבטלה דביום הט"ז יבינו שנתעברה השנה אבל אם ילכו השלוחים בכ"ט יגיעו אליהם ביום הפורי' עצמו שהוא יום ט"ו מן אדר לדעת' ועדיין יקראו את המגילה ויעשו פורים. ואם כוונתו שהרחוקים ט"ו יום והשלוחים יצאו בליל ל' אם יעברו את השנה בסוף כ"ט.
א"ש למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר שהשלוחים מגיעין אליהם תמיד ביום ט"ו ועכשיו שלא יבואו יבינו שעברו את השנה והיום פורים.
אלא מ"מ זה תמוה דהא ע"כ הרחוקים ט"ו יום השלוחים אין מגיעין אליהם לעולם כיון שהוא תמיד יום טוב ראשין של פסח והם עושים ב' ימים יו"ט. והשתא קשה ילכו השלוחים ויגיעו אצלם ביום ט"ז שהוא פורים באמת ולפ"ד הוא יו"ט ועושין ברכות לבטלה.
ואין לומר דכיון למ"ד עבור שנה כ"ט יו' ואדר לעולם חסר ושני אדרים חסרים דא"כ לא יועילו השלוחים כשיצאו בכ"ט באדר דא"כ אפי' למ"ד פעמים מלא נמי א"ש כמ"ש בסמו'. ומ"ש שם עוד שבכדי יות' ממהל' י"ד ימי' מירושלי' לא הי' מקום ישוב צ"ע שהרי תנן במסכת תענית בז' במרחשון שואלין על הגשמים לר"א כדי שיגיע האחרון שבא"י לנהר פרת והוא ט"ו יום.
וכמ"ש התוי"ט לכוון החשבון עפ"י חלוקת א"י וכ"כ התוס' לקמן דרצועה יוצאות מא"י לנהר פרה ודרין שם ישראל יותר: ע"ב שם ד"ה אדר הסמוך לניסן. והא דלא תקנו שיהא אלול לעולם כו' אין כוונתו שלא יעשו מספק ויחמירו ביו"ט ב' במת ורפואה.
שהרי כתב למעלה שבגולה סומכין על רוב השנים שאין אלול מעוב' ומקילין ביו"ט ב' אל' דכוונתו הוא אמ"ש מקוד' דלכן עושין אד' חסר ומ"מ עושין ב' ימים גזירה אטו תשרי. ע"ז הקשה דיעשו לעולם חסר ויעשו בין ניסן ובין תשרי לעולם רק יום אחד: שם

ה"ה אמאי מחללין כו' לכאור' ק"ל מאי דקא' הש"ס אליב' דר"נ דמש"ה מחללין על אדר למ"ד לעולם חסר משו' דמצוה לקדש על הראיה.
והרי ר"נ גופי מוקי לסתם מתני' דרפ"ק דסנהדרין ש' כפלימו דס"ל לקמן בפ"ב דבזמנ' אין מקדשין אות' משמע דא"צ לקבל עדות ולומר מקודש מקודש א"כ למ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר א"צ לקבל עדות כלל לר"נ וממילא נתקדש החודש בזמנו. א"כ ע"כ דמתני' דהכא דעל שני חדשים מחללין נמי הכי ס"ל ומתני' דפ"ב דלקמן דתנן בין בזמנו ובין שלא בזמנו מקדשין אותו לא חשיב כסתמא כיון שמחלוקת דר"א ב"צ בצידו וכה"ג ל"ח סתמא.
וצ"ל דלר"נ חזר בה רבי מההיא דהך וסתמא בסנהדרין כפלימו. ואי אמרי' דבב' סדרים נמי אין סדר י"ל איפכא דחזר מההי' דסנהדרין תו' רפ"ב דע"ז: דף כ"ה ע"ב ד"ה משום מתיא וכו'.
המג"א מביא בשם הרמב"ן דה"ט דאסור לקבור מת בשבת ע"י עממין דגנאי הוא להמת שיאמרו שנתחלל שבת בשבילו. א"כ א"ש כיון דמצ"ע של השבת מותר גם בשבת א"כ לא שייך למיחש בי': שם ד"ה ל"ק הא בניסן ותשרי הא בשאר ירחי.
מיהו גם על פירש"י קשה וכו' לכאורה תמוה איך אפשר שלא להגיה הברייתא ולומר דאין מעברין דקתני קאי אשאר ירחי. הא ע"כ ריב"ל דאמר מאיימין על העדים לעברו ע"כ אשאר ירחי דאלו בניסן ותשרי אפי' קדוש שרי מדר"י הנשיא דאמר מאיימין על העדים לקדשו דקאי ע"כ אניסן ותשרי עכ"פ.
גם מה שמתרץ הגאון המחבר דהא דמחלקי אביי בין ניסן ותשרי לשאר ירחי היינו לתרץ רומיא דריב"ל ור"י הנשיא דמדרבנן בעלמא יש חילוק ביניהם. זה תמוה דהא דאין מקדשין נמי מקרא נפקא ואיך מחלק בשל תורה בין ניסן ותשרי לשאר ירחי.
ועוד כיון דאסרה תורה לקדש שום חוד' אפי' לניסן ותשרי דה' ע"כ קרא דהחוד' הזה לכ' קאי נמי אניסן ותשרי דאיירי בי' קרא בהאי ענינא א"כ איך יכולת ביד החכמים לעבור על ד"ת לר"י הנשיא ואע"פ שקביעות החדשים מסור לב"ד היינו היכא שלא כתבה התורה בהדיא לאיסור אז כח ביד החכמים לקדש כפי הצורך אבל בהא דאין מקדשין שהתורה מיעטה בהדיא שלא לקדש שום חודש לצורך אפילו לניסן ותשרי וודאי תקשה לר"י הנשיא דאמר מעברין.
ועוד דלפ"ז לק"מ מעיקרא על עולא מהך ברייתא די"ל דהך ברייתא קרא קדריש ועולא מדרבנן קאמר. ועוד דאין לומר דריב"ל ור"י הנשיא פליגי על ברייתא אף די"ל דתנאי נינהו מ"מ דוחק הוא: ונ"ל ליישב דכוונתו הוא די"ל הא דאין מעברין דהני בברייתא

דמיירי משאר ירחי היינו מה"ת וריב"ל דאמר מאיימין על העדי' לעברו קאי אניסן ותשרי.
והא דאין מאיימין על העדי' לקדשו היינו מדרבנן בעלמ' אע"פ שמה"ת ביד חכמים לעבר ולקדש כפי הצורך לניסן ותשרי מ"מ לא התירו לאיים על העדים לומר ראינו אע"פ שלא ראו. ור"י הנשיא פליג באמת על ריב"ל וס"ל דאה"נ דמקדשין כדין תורה.
א"כ מאי דוחקי' להגיה הברייתא ולחלק בין ריב"ל לר"י הנשיא בין ניסן ותשרי לשאר ירחי יותר ניחא שלא לשבש הברייתא ולומר דאה"נ דר"י הנשיא פליג אריב"ל מדרבנן. דבשלמא לפי האמת דמגיהין הברייתא מקדשין במקום מעברין א"כ שפיר הקשה הש"ס לר"י הנשיא דאמר מקדשין מהך ברייתא.
אבל אי לא נגיה הברית' ואה"נ דמותר לקדש לניסן ותשרי כפי הצורך א"כ לק"מ אר"י הנשיא וריב"ל דאמר אין מקדשין היינו מדרבנן כנ"ל:והשתא א"ש גם תי' הגאון דא"א שלא לשבש הברייתא ולחלק בין ניסן ותשרי משום דאביי מפרש הברית' הא דממעט עבור וקידוש לצורך אינו כ"א מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.
בזה וודאי דהדבר מסור לב"ד לקדש חדשים כפי הצורך כדאית' במשנה ובריייתא לקמן פ"ב דף כ"ה. אלא שלהחכמים עדיף יותר לעבר החודש לצורך מלקדש כיון שהלבנה לא נראית עדיין.
והשתא א"ש דלפי מה שמגיהין מקדשין במקו' מעברין ועיבור שרי בכל החדשים אלא קידוש הוא דאסור רק בניסן ותשרי דתלוי בקביעות המועדות מותר אפי' לקדש לד' רש"י א"ש. אבל אי נימא שלא לשבש הברייתא וליתני אין מעברין והיינו ג"כ מדרבנן לאביי כנ"ל תקשי הא ע"כ ריב"ל דאמר מאיימין על העדים לעברו מיירי אפי' משאר ירחי מדאמר ואין מאיימין על העדי' לקדשו דע"כ בשאר ירחי מיירי דאלו בניסן ותשרי אפי' לקדש ש"ד.
דאין לומר דלריב"ל נמי אין מעברין לשאר ירחי ומאיימין על העדים לעברו מיירי מניסן ותשרי ומ"מ אין מקדשין אפי' לניסן ותשרי דודאי א"א לומר כן דא"כ למה נקט הברייתא דאין מעברין חודש לצורך מהא דכזה ראה וקדש. דהא עכ"פ לא מיתוקמא אלא בשאר ירחי דאלו ניסן ותשרי מעברין.
ה"ל למנקט רבותא יותר דאין מקדשין דמיתוקמא בכל החדשים אפי' בניסן ותשרי ולמה נקט הבבא דאין מעברין ושבק לבבא דאין מקדשין אע"כ דקידוש בניסן ותשרי שרי והברייתא מיירי בשאר ירחי דאין מעברין וה"ה דאין מקדשין דתרווייהו אימעיטו

ממשמעותא דכזה ראה וקדש. אך זהו דוקא בשאר ירחי אבל בניסן ותשרי מעברין וה"ה דמקדשין לצורך ועכשיו און רבותא במקדשין יותר ממעברין דשאר ירחי.
וכיון דע"כ נ"ל דמקדשין לניסן ותשרי. א"כ אין מאיימין לקדשו קאי אשאר ירחי ומאיימין על העדים לעברו קאי נמי אשאר ירחי.
ע"כ צריך להגיה הברייתא מקדשין במקום מעברין. והיינו שאין מקדשין לשאר ירחי ובניסן ותשרי אפי' מקדשין ש"ד.
וזהו דוקא מדרבנן דאי מה"ת אין לחלק כנ"ל. ועוד כיון דמעברין בשאר ירחי ע"כ הא דאין מקדשין אינו כ"א מדרבנן דאלו מה"ת כיון דממעטין מכזה ראה וקדש א"כ אין מעברין נמי לצורך.
וזה פשוט.
כנ"ל ברור ונכון בס"ד: ועוד דע"כ א"א לומר דהברייתא מיירי משאר ירחי כיון דלריב"ל אפי' ניסן ותשרי אין מקדשין א"כ הא דממעט הברייתא מכזה ראה וקדש ע"כ ניסן ותשרי נמי אימעיט. דעיבור וקידוש אימעיטו מכזה ראה וקדש אע"ג דכתיב גבי קביעות המועדות אתם אפי' שוגגין ומזידין שמסור לב"ד מ"מ אין מקדשין.
א"כ י"ל דלניסן ותשרי נמי אין מעברין מהך ברייתי' דכזה ראה וקדש ותקשי לריב"ל דמוקי לה בשאר ירחי. אע"כ דלניסן ותשרי מקדשין מטעם דכתיב גבי מקרא קודש אשר תקראו אותם וכיון דבניסן ותשרי תולין קביעות המועדות ודאי דמעברין ומקדשין לד' רש"י.
וא"כ נא מיירי הברייתא כלל מניסן ותשרי אלא משאר ירחי הוא דמסמכינן אקרא דכזה ראה וקדש ואין מעברין וה"ה דאין מקדשין. אבל ניסן ותשרי מעברין וה"ה דמקדשין:
דף כ"ח ע"א ד"ה בראשונה אבל אם נתעברה השנה במאי ידעי.
י"ל דאז לא הי' מעברין לד"ה כ"א עד פורים וא"כ ה"ל יותר מכ"ט יום. ובזה מיושב הלשון שהי' אומרי' עד הפורי' היינו כמו בעת שהי' ע"פ המשואות: שם ע"ב ד"ה ולאין הי' נוטה.
קצת מגומגם במ"ש שלצפונה היינו לאחר החמה כו'. הא אפשר ג"כ שיהא הפגימה לעומת הלבנה ופני הפגימה לדרום וכן איפכא.
אך בעיקר קושיא ע"ש מ"ש התוי"ט ע"ז בר"ה: דף ל ע"א ד"ה והא דקאמר וכו' אלא ש"מ דחקירות עדות אע"ג דלגבי עדים כגמר דין דמי לגבי דיינים לאו כגמ"ד לשעת חקירות עדות לא בעינן ישיבת דיינין. אבל הר"ן מביא בשם הירושלמי דר"פ שבועות העדות אהא

דתנן בסנהדרין בפ' דיני ממונות כשהדיינין שומעין עדות המעידין על המגדף עומדין על רגליהן וקורעין ש"מ שהדיינין שקבלו עדות מעומד דינם דין בדיעבד.
הרי דלכתחילה בעינן ישיבת הדיינין כמו דבעינן עמידה עדים. ומ"מ אם העידו מיושב בדיעבד כשר שהרי ת"ח מעיד אפי' לכתחילה מיושב: שם סד"ה מה משפט.
מיהו אי לאו קרא דובכל עת היה נ"ל ד"מ מד"נ דביום משום משפט אחד. צ"ע א"כ לפ"ז ל"ל כלל ביום הנחילו דהא בלא"ה ידעינן ממשפט אחד דד"מ שוה לד"נ לבד הדברים דחשיב שם במתני' ר"פ אד"מ אע"כ מדבעינן קרא דביו' הנחילו ש"מ דאתא לתחלת דין דוקא.
א"כ תקשה ושפטו ל"ל. ונרא' כוונתו דבל"ז הוה דרשינן ביום לדרשא דר"מ בסנהדרין דביו' אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה ואין עד נעשה דיין.
אלא שמ"מ תקשה לר"מ דפוס' אפי' גמ"ד בלילה. ל"ל הקישא תיפוק לי' ממשפ' דג"ד פסול בליל' וידעינן נמי דסומין וקרובין פסולין בד"מ כמו בד"נ: שם ע"ב ד"ה ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראי'.
ולא עוד אלא אפילו בד"נ מצינו שנעשין דיינין ע"פ ראייתן. כדאמר רבא בסנהדרין דף ע"ח אמר רבא טריפה שהרג את הנפש בפני ב"ד חייב.
ואין להקשות לדבריו א"כ ל"ל לרבא קרא דובערת הרע תיפו' לי' דלא תהא שמיעה גדולה מראי' שהרי עד הרואה נעשה דיין כמו בכ"מ. דז"א דטעמא מאי אמרינן עד הרואה נעשה דיין מטעם לא תהא שמיעה גדולה מראיה משא"כ בטריפה וודאי מטעם שמיעה גרע טפי דטריפה אינו נהרג דבעינן עדות שאתה יכול להזימה.
א"כ קושיות רבינו א"ש דהא בטריפה מצינו שראיי' עדיף משמיעה. אך באמת נראה ליישב.
דשאני גבי טריפה דגלי קרא דובערת כיון דבטריפה לא משבחת לעולם דין עדות. ע"כ חייבי' הב"ד מצות ביעור הרע דאי משום דטריפה הוא לזיל בתר שבקי' ויהרג נפשות ויפטר.
אבל בעלמא היכי דאתינן עלה מטעם דבעינן עדות וודאי בעינן עדות שאתה יכול להזימ' דאל"ה חיישינן שמשקרים כיון דאין יכולין לבא לידי הזמה ואין עד הרואה נעשה דיין לדברי רש"י אלא בעינן שהעדים יעידו לפני הב"ד שאפשר לקיים בהו דין הזמה. ולפ"ז לא פליג רבא בסנהדרין על ר"ע בהך דטריפ'.
והנה מ"ש התוס' בסנהדרין לרבא דמיירי בראו ביו' והרי לר"ע אפי' ראו ביו' אין עד נעשה דיין מטעם דלא מצו חזו לי' זכותא. ואין סברא לחלק בין ראו ביום לראו בלילה.

ע"כ צ"ל דפרשו כן לר"ט אבל לר"ע י"ל דבטריפה אם ראו אפילו בלילה נהרג עפ"י ראייתן כיון דלא בעינן עדות כלל. ובפ' החובל דמוקי להא דר"ט בראו בלילה.
ה"ל לר"ע לאשמועינן רבותא יותר דאפי' ראו ביום אין עד נעשה דיין: ומ"ש בסוף הדבו'. דלמסקנא אין עד הרואה נעשה דיין.
מדפרש"י גבי ד"נ עדות בעינן. לכאורה חמוה כיון דכאן מיירי שמקצתן נעשו דיינים אעפ"י שראו ונראה כוונתו בגונא שאין יותר דיינים בלתי עד הרואה.
כגון שראו שנים דומיא דהך:

דף לג

ע"ב ד"ה שלמים דלאו בני מעילה נינהו. וא"א לבוא לידי איסור מעילה אא"כ תאמר שיצא ואז איכא הנאות מצוה כו' לכאורה צריך לתת טעם מה בכך שחל איסור מעילה ממילא.
ואמאי לא יצא והרי אפי' הזיד במעילה קי"ל כרבנן דאינו כ"א באזהרה. תיתי עשה דשופר ותדחה ל"ת דלא תוכל דמעילה והרי אדרבא אפי' מצוה יש כאן.
וצ"ל דרב יהודה מיירי היכא דאפשר לו לתקוע בשופר אחר וקי"ל כדר"ל דכ"מ שאתה יכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת: הרב הגאון בעל שער המלך מביא בשם י"מ דמ"ש מצות לאו ליהנות ניתנו היינו היכא שנהנה בשעת קיום המצוה מהדבר האיסור. אבל לא שיהנה מזה אחר עשיית המצוה ג"כ.
לכך אסר לטבול במעיין בימות החמה. כיון שנהנה מהרחיצה אף אחר הרחיצה של טבילת מצוה.
משא"כ במסכת בסכך של איסור הנאה שהנאה באה לו בשעת קיום המצוה בלבד לכך שרי. מ"ש רבינו במלואים להקשות על הרז"ה שכתב דבמילי דרבנן לא אמרינן מצות לא ליהנות ניתנו מהך דבפ' בכל מערבין.
ראיתי להרב הגאון בעל שעה"מ שחילק בזה דדוקא במודר הנאה שנהנה מגוף האיסור עצמו היכא ששומע מהמודר תקיעות שופר. שהרי השופר הוא אסור לו ליהנות ממנו משא"כ.
הא דבפ' בכל מערבין דאינו נהנה מגוף בה"ק אלא שהיום גורם הנאה במה שנהנה מבית המשתה ובכה"ג שפיר אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו:

דף ל"ד

ע"א ד"ה מצות אין צריכות כוונה. וק"ל דא"כ מאי פריך מהי' קורא בתורה הא במידי דתלוי בדבור צ"כ לכ"ע.
הרב בעל כפות תמרים כתב לחלק. דהר"י לא קאמר אלא במידי דעיקרה תלוי במעשה כמו מצות לולב.
אבל שופר אינה כ"א מצות שמיעה: שם ע"ב ד"ה אבל נתכוון שומע. ולהאי פירש כו' נראה שרבינו מפרש שהתו' פי' כן לדחות קושיות המקשה ולומר דלעול' י"ל מצות אין צריכות כוונה ותוקע לשיר יצא.
ומ"מ בעינן כונות משמיע. לזה דחה דבריה' ולא ידעתי למה אינו מפרש דכוונתם הוא דה"ל להמקש' להוכיח דמצות צ"כ ותוקע לשיר לא יצא מפשט הברייתא דבעינן ג"כ כונות משמיע ע"כ צריכות כונה.
וכד' רבינו דכונות משמיע קיל ממצות אצ"כ. ע"ז מסיימו התוספות דגם המקשה דהכא ס"ל כהס"ד דלקמן דשמיע' היינו לעצמו ומוכיח מזה דמצות אין צריכו' כונה אח"ז ראיתי שהרב בעל כפות תמרים פי' ג"כ דברי התוספות כמ"ש: שם הרי הוא עובר כו' וק"ל הא בפי"א דזבחים וכן משמע בשעה"מ בשם החכם מוהר"ש שפי'.
והוא ז"ל חילק בין מתן א' לד' דמיד שקבל הדם הניתן מתן א' מיד חל פיגול בחצי זית בשר דהיתר מצטרף לאיסו' א"כ בשעה שנגע בפשיעותו עדיין לא חל עליו הל"ת דפסולו בקדש כיון דאז לא הי' כ"א חצי שיעור ולר"ל אפי' איסור ליכא א"כ ע"י פשיעותו העשה והל"ת באין כאחד ושפיר אמרינן דדחי: בא"ד הרי דלהני תרתי שנויי כו' משמע דיש שאלה אפילו לאחר זריקה כו' ויש ליישב דלכאורה קשה מאי משני הש"ס בשבועות ד' כ"ז ע"במידי דאיתא בשאלה ל"ק.
והרי אליב' דרבא קיימינן ורבא ס"ל שם דנשבע על ככר שלא יאכלנו ואכל לכולה אינו נשאל עליו. והדר קושיא לדוכתי' והרי גם שבועה משכחת לה דאינו בשאלה.
ועכצ"ל דמידי דאית לה שאלה ה"ה כיון שהי' יכול לשאול עליה אע"פ שעתה אינו יכול לשאול עלי' לא קתני ופריך שפיר והרי מוקדשין ע"כ כיון שהי' יכול לשאול עלי' קודם זריקת דמים מ"מ כיון שעתה א"י לשאול עליו לא קתני וע"כ הוצרך לשנוי בבכור. אבל בש"ס דכריתות מיישב התוס' שם אליבא דהלכה דאנן קיימ"ל דלא כרבא אלא כאמימר שם בשבועות דאפילו אכל לכולה נשאל עלי' לפי"ז שפיר דייקא התוס' מידי דאיתא בשאלה פי' דאיתא עכשיו בשאלה לא קתני אבל מוקדשין אע"פ שהי' יכול לשאול עליו מתחילה מ"מ כיון שעכשיו איני יכול לשאול קתני:

דף לה

ע"ב ד"ה אכוין ותקע לי יש מפרשים דר"ז ס"ל כו' עד סוף הענין.
לכאורה יש לדון בזה ולומר דאע"ג דלפי הס"ד דהמקשה דמצות צ"כ ע"כ דכוונת מצוה חמיר מכוונת משמיע מ"מ לפי שינוייא דמיירי במנבח נבוחי ומצות אצ"כ ותוקע לשיר יצא א"כ ע"כ סיפא דהך ברייתא לר' יוסי דסובר דבעינן כוונות משמיע צ"ל דכוונות מצוה קיל מכוונות משמיע ואע"ג דלא בעינן כוונות מצוה מ"מ בעינן כוונת משמיע דאל"כ תקשה לרבא סיפא דברייתא דר' יוסי דסובר דבעינן כוונת משמיע ואי נימא כדעת רבינו דמכ"ש דבעי כוונת מצוה א"כ תקשי לרבא לדידי' דס"ל מצות אצ"כ.
ואי נימא דאה"נ רבא אמר לך אנא כת"ק ס"ל. ז"א דהא י"ל דלא פליגי ת"ק ור"י במצות צ"כ או לא דגם ת"ק ס"ל צ"כ אלא דבכוונת השומע לחוד סגי ור"י ס"ל דכוונת משמיע נמי בעינן ועוד דהו"ל להש"ס להקשות לרבא מסיפא דר' יוסי ולישני תנאי הוא והמופלג השנון כמו"ה שאול כהנא מבאבראייסק העירני שמדעת הרא"ש בפירקין סימן י"א מוכח להדיא דר"י ס"ל חצות צ"כ ע"ש וא"כ תקשי כנ"ל.
אבל מ"מ נ"ל לפמ"ש רבינו לעיל ד"ה אלמא להוכיח דאביי ורבא בסוכה ס"ל דר"י סובר מלות א"צ כונה. והא דאמר ר' יוסי בפסחים ד' קי"ד מצוה להביא חזרת היינו משו' הכירא.
א"כ ר"י דהכא דסובר בעינן כונות משמיע תקשה לדידי' דהא ע"כ ר"י ס"ל מצות צריכו' כונה כיון דבעי כונות משמיע. וע"כ נ"ל לדידהו דכוונת מצוה קיל מכוונות משמיע ואע"ג דמצו' א"ל כונה מ"מ בעינן לר"י דהמשמיע יכוון להשמיע לחבירו קול שיפר כל דהו ולא בעינן שיכוין להוציאם י"ח וא"כ ניחא נמי דלא הקשה הש"ס הכא מסיפא דר"י לרבא די"ל כנ"ל.
דכוונות משמיע חמיר מכוונות מצוה וא"כ ל"ק מידי על הי"מ. ואדרבא לפ"ז תקשה על שיטת רש"י דמאן דבעי כוונות משמיע בעי נמי כוונות מצוה א"כ תקשה כנ"ל כמו להרא"ש כנ"ל: ונראה ליישב עפ"י מ"ש התוס' פסחים קי"ד להוכיח דסוגיון דהש"ס אזלא בכ"מ דמצות צ"כ ודלא כאבוה דשמואל הנ"ל א"כ הי"מ שפי' בדר"ז ע"כ להך סוגיון דחמיר כוונות מצוה מכוונות משמיע.
והא דדחי לעיל דלמא דקא מנבח נבוחי דחוי בעלמא ה"א אבל לאביי ורבא דס"ל מצות אצ"כ ע"כ לדידהו ר"י ס"ל מצות אצ"כ וכוונות מצוה קיל מכוונות משמיע ואע"ג דא"צ כונה מ"מ כונות משמיע בעינן:

דף ל"ז

ע"א סד"ה מדרבנן. ועל תי' הא' יש לדון כו".
י"ל דכוונות התוס' הוא פשוט כיון דנטילת הלולב אין מעשה חכמה אלא כ"א נענוע בעלמא לא גזרו בזה כ"כ דיוליכנו אצל הבקי וכ"מ מלשון התוס' דלא מסיק עלה טעמא דיוליכנו אצל הבקי כדמסיק על שופר וכו' לכן לא ביטלו מיו"ט ראשון משא"כ שיפר שחכמה הוא גזרו טפי לשמא יוליכנו אל הבקי: שם ע"ב ד"ה ונתקלקלו הלוים בשיר.
וק"ל אי עשה דמוסף דוחה לשאר עשה משום דקרבן ציבור הוא א"כ מאי מקשה הש"ס איך עומר בא בשביעית כו' והרי עומר קרבן ציבור הוא כו'. משמע מד' רבינו דלאכלה ולא לשריפה שנאמר גבי שביעית הוי כשאר לאו הבא מכלל עשה וא"כ לפ"ד התוספו' ה"ל לדחות מפני עשה דעומר דקרבן ציבור הוא.
אבל לפי"ז צ"ע מהא דאמרי' בבכורות (דף י"ב) ע"ב אמ' ר"ח בהמה של שביעית פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה. ופריך הש"ס התם מהא דתנן האוכל מעיסת חלה שלא הורמה חלתה חייב מיתה כו' לא מיבעיא לד' הרמב"ם שסובר דעשה גמורה דוחה לאו הבא מכלל עשה דודאי הקשה תיתי עשה דבכור ודחלה ותידחי ל"ת הבא מכלל עשה דולא לשריפה.
אלא אפי' לד' החולקים וסוברים דלאו הבא מכלל עשה היא עשה גמורה ואמרי' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה. מ"מ הכא דאם אוכל הבכור בלא הקרבה עובר בעו"לת דשחוטי חוץ שבכרת.
וה"נ באוכל מעיסה שלא הורמה חלתה דאיכא איסור מיתה בידי שמים. אמאי אמרי' דפטור מבכורה ומחלה ויעבור בעו"לת דכרת ומיתה בקום ועשה יותר ה"ל למימר דיתחייב בבכורה ולא יעבור כ"א באיסור עשה דולאכלה בלבד ועוד דהא היכי דלא אפשר להקטיר האימורין לא מעכבי דאם נטמא האימורין או נאבדו לא מעכבי אכילה כדאי' בפסחים (ד' נ"ט) ע"ב.
וא"כ ה"נ לא יקטיר אימורין ולא ישרוף החלה אם נטמא. וה"ל בשוא"ת.
ואעפ"י שמ"מ מצוה איכא בהקטרת אימורין ובשריפת חלה. שנטמאת מ"מ אינו אלא ביטול מצוה בשב ואל תעשה ואמאי אמרי' דפטור' מבכורה ומחלה.
ע"כ נראה לפרש לד' התו' והרמב"ם דכיון דפי' שביעית הן הפקר מאפקעתא דמלכא ואין לבעל השדה זכות בהן כ"א לאכילה ולא להניח וש"ד דאמעיטו מולאכלה א"כ כל מה שאינו לאכילה אין לו זכות בהן וכיון דאין לו זכות מן ההפקר בכדי לשורפם ממילא

אין ענין לקדושת בכור מפי' שביעית ואין קדושה חלה על הבכור כיון שלענין שריפה הוא הפקר ולאו דידי' הוא.
א"כ אעפ"י שאפשר שלא להקטיר אימורין כנ"ל בדברינו מ"מ כיון דמ"מ מנוה איכא בהקטרה ועומד לשריפה לא זכתה לו רחמנא בגויה כלל: שם ממילא אין שורפין אותם בלילה כו' לכאורה מוכח להדיא בתוס' יומא (דף כ"ט ב') סה"ד נהדרי' דשאר פסולי קדשים נשרפין בלילה (דוק שם). אכן לפי מאי דמסיק רבינו לקמן דהתוספות לשיטתייהו בפירושם בהא דדם נפסל בשקעה"ת נוכל ג"כ לדחוק שם היכא דניקמצה אחר שקעה"ח תשרף מיד קידה צה"כ אך מאוד נפלאתי על רבינו איך העלים עיניו מדברי התוס' שם במנחות בדיבור הקודם ד"ה לפי.
דמוכח שם להדיא דשורפין שאר פס"ק בלילה. וכ"נ דעת הרמב"ם (בפי"ט מה"ל פסולי המוקדשין הל' ה') דשאר פס"ק לבד נותר ופיגול נשרפין בלילה.
ועי' כ"מ שם. ובאמת מצאתי להדיא בת"כ פ' צו (פי"ב פרשתא ז) ביום השלישי באש שרף.
בנה אב לכל הנשרפין שאין נשרפין אלא ביום ע"כ. ודעת הרמב"ם י"ל שדחי הך דת"כ מקמי הא דיומא וכתי' התוספות שם.
אח"ז ראיתי שכבר קדמני בזה קצת הנו"ב מ"ת חלק או"ח (סימן צו). ועוד אני תמה על רבינו דהא וודאי נראה פשיט דפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים נשרפין אפי' בלילה. מידי דהוה אהקטר חלבים ואברים. וכ"נ להדיא מדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות מעה"ק הלכה ה'.
וא"כ ה"ה שתי הלחם הבאות בפ"ע. הואיל דס"ל לרב יוסף דלשריפ' אתיא וודאי דנשרפין ג"כ בלילה.
וזה יוקשה ג"כ על דברי התו' שם ד"ה לפי' מהרב מוהרש"ש:

דף לח

ע"א ד"ה שלא אמרו שירה כל עיקר ולפי"ז צ"ל שנסכי נדבה לספלים כו'. הרב בעל משכיל לאיתן כתב ע"ז שאין זה הכרח שהרי התוס' במנחות (דף צ"ט) ובחולין ד' ך"ג כתבו דדוקא בסת' סובר ר"מ לאישים.
אבל במפרש לספלים מודה דלספלים א"כ ה"נ לק"מ יעו"ש אבל נראה דרבינו כתבו עפ"י התוס' בקדושין (דף נ"ה) שכתבו כד' רבינו ולא חילקו כלל בין סתם למפרש יעו"ש.
ובאמת צ"ע ליישב שני דברי התוס' אלו: ונראה ליישב.

דלכאורה צ"ע שהרי שם בזבחים משמע דלא פליג ר"ט אר"ע ביין וכ"מ מפרש"י שם. ונראה שט"ס נפל שם בד' התוס' ובמקום ר"ט צ"ל ר"ש וכוונתם בשלמא לר"ע דברייתא דאמר לספלי' ניחא אבל לר"ש דלדידי' דבר שאינו מתכוין מותר ע"כ מתנדבין לאישים. ומתרצין דבמפרש מודה ר"ש דלספלים ופן צריך להגיה בד' התוס' חולין ד' כ"ג ע"ב ד"ה דאמר. ר"ש במקום ר"ט.

ונראה שרבינו סובר עיקר כד' התוס' קדושין. דקו' התוס' חולין ומנחות לק"מ דבר פדא דריש לקרא אליבא דר"י דדבר שא"מ אסור וע"כ לעולם לספלים ור"ש גופי' סבר אליבא דר"ע דבר שא"מ מותר וכמ"ש התוס' זבחים (דף צ"א) דר"ש אליבא דר"ע סובר כן וא"כ לר"ע נמי לאישים א"כ הסוגיא דקדושין אליבא דר"ש דדבר שאין מ"מ וע"כ נסכי נדבה לאישים.

ועי"ל דדוקא גבי פלגס דע"כ חייב להביא לספלים דבין הקרבן איל או כבש טעון נסכים לספלים א"כ כיון שע"כ הופרש כבר לספלים א"כ המותר נמי לספלים משא"כ היכא דאפשר שהקרבן אינו טעון נסכים כמו באשם ושלמים דקדושין. דאי אשם הוא אין טעון נסכים כלל וא"כ ה"ל נסכי נדבה הבאין בפ"ע דהוו לאשים אע"ג דסוגיא דעלמא דזבחים ד' ע"ד ע"ב דלא כשמואל אליבא דר"ש דאמר התם לאפוקי מדר"ש דאמר לאישים.

מ"מ פריך הש"ס בקדושין אמ"ד לאישים: דף ל"ח ע"ב ד"ה עד שהראשונה וז"ל והא דפריך מהא דר"ק אהא דרב דאמר פוסק בתורת ק"ו פריך לה כו' ע"כ לכאורה צ"ל דאמר אינו פוסק. אבל דבריו תמוהין דהא אשמואל פריך דאמר פוסק וא"כ לתירוץ א"נ מאי פריך דהא בדשמואל סופו להשלים ובהא דר"ח אין דעתו להשלים הרב מוהר"שש:

דף ל"ט

ע"ב ד"ה מ"ש השני מתקיע.

איני יודע מה ענין רוב עם אם השני מתקיע כו' בירושלמי בסוגיון הלכה ח' מפורש להדיא הטעם משום דכתוב ואותי יום יום ידרשון זו תקיעה וערבה. ופי' המפרש שהכל שומעין תקיעת שופר והכל נוטלין הערבה.

הלכך תקנו במוסף שיהי' גם הקטנים בבהכ"נ. משא"כ בשחרית עדין ישנים הקטנים. כדתנן דקטן פטור מק"ש לפי שאינו מצוי אז בשעת ק"ש. מהרב הג' מו"ה אלי' אב"ד דק"ק סלאבאדקע:שם ד"ה לא יפחות.

ונ"ל דה"פ כו' כבר הקדימו בזה הרש"א ע"ש. ונלע"ד לפרש פשיטתא דהש"ס בדרך אחר והוא דבמתני' תני בד' ריב"ן שלש שלש מכולן דמשמע מכל חד בעינן שלש ובברייתא תני שלש (חד זימנא) מכולן משמע דמכולן ביחד סגי בשלש.
וא"כ סתרי אהדדי ובע"כ צ"ל דמכולן דמתני' קאי על מלכיות דבעי' שלש וכן מזו"ש. ומכולן דברייתא קאי על תורה נו"כ דמכולן ביחד שלש.
מהרב מהיר"שש:

דף מ"א

ע"א שבתון זכרון תרועה וק"ל כיון דר' יונתן ל"ל ג"ש דשביעי שביעי דמש"ה מפיק ליום תרועה ולא לילה א"כ פשוטה לפני' ולאחריה גבי יובל מנ"ל יש לתמוה לפי מה דסובר רבינו דמאן דלא יליף ר"ה מיובל להא דביו' ולא לילה ע"כ ל"ל ג"ש דשביעי שביעי א"כ קשה מסוגיין דשבת קל"ב דר"א דריש התם ליום תרועה דמכשירי שופר דוחין את השבת דיום ואפילו בשבת ופריך ורבנן (הכתיב יום) יום ולא לילה ור"א כו' נ"ל מיום הכפורים וגמרי מהדדי דיו' יעו"ש והשתא לפ"ד רבינו קשה למה להו לאוקמי לרבנן דפליגי אדר"א דדרשי יום ולא לילה כ"ר יונתן דהכא ולית להו גז"ש דשביעי שביעי.
והרי כולהו תנאי לבד מדר' יונתן ס"ל גז"ש דשביעי והרי בפשיטות לק"מ קושיות הש"ס דהא י"ל דרבנן דר"א ס"ל כהנך תנאי דפליגי אד"ר יונתן וס"ל שלש תרועות בר"ה מד"ת מגז"ש דשביעי ולא דרשי ליום ואפילו בשבת ויום ולא לילה דלדידהו מבעי לגופא והרי אפילו ת"ק דר' יונתן דס"ל שתים מד"ת ויליף יום ולא לילה מיובל אפ"ה לא דריש ליום ואפילו בשבת דאל"כ לא שמעינן כ"א אחת מד"ת כמו לר"י דדריש יום ולא לילה לא שמעינן כ"א אחד מד"ת.
ועוד שהרי רבינו בשוהם ד"ה והשתא הקשה על רש"י ותוס' בסוגיא דשבת הנ"ל. שפירשו דגמרי מהדדי דאמרינן התם היינו בהקישא והרי מסקינן הכא דכיון דאתי בגז"ש היקשא ל"צ יעו"ש.
דזה ל"ק כ"כ כיון דלא שמעינן לר"א בהדיא דס"ל גז"ש דשביעי יותר ניחא לפרש בדר"א דגמרי מהדדי היינו בהקישא דהשתא לפ"ז לא אייתר לן הקישא שהרי באמת דחיקא טובא להך תנא דמייתי בג"ש דשביעי כיון דמהקישא שמעינן לה למה ניתן גז"ש זו בסיני על חנם וכמו שהקשה רבינו בעצמו.
יותר ה"ל להקשות בפשיטות שהרי בהקישא לא שמעינן כלל לשלש מד"ת ואפי' שתיים מד"ת א"א למייתי כ"א בגז"ש דשביעי מייתינן לתרועה דיובל לר"ה. ולר"א נמי כיון

דלר"א מבעי ליום ואפילו בשבת א"כ מהקישא לא שמעינין אפילו לשתיים מד"ת שהרי אפילו ת"ק דר"י דס"ל שתים מד"ת לא דריש לאפילו בשבת.
אלא שע"ז י"ל דלק"מ דע"כ ת"ק דר"י בדוקא נקט ליום תרועה לגז"ש דהכי גמיר לה מרביה דתרועה האמורה אצל יום אתיא לגז"ש דאי ל"ד הך תרועה אלא דתרועה דשבתון תרועה נמי י"ל דאתי לגז"ש ול"ד נקט יום תרועה. א"כ קשה מנ"ל שתיים מד"ת אימא דשבתון תרועה אתי לג"ש ויום תרועה מבעי ליום ואפילו בשבת דבע"כ צריך למידרש הכי ליום או למעט לינה או לרבות ואפילו בשבת.
ומהשתא כיון דגמר לה דתרועה האמורה אצל יום לגז"ש וכל גז"ש מופנה היא ע"כ דהאי יום ל"ד. ובהכי ניחא לי דלא תקשי מאי פריך בשבת שם ארבנן דלא דרשי ליום ואפי' בשבת מאי קושיא אימא דס"ל גז"ש דשביעי שביעי ומייתינן ל"ג מד"ת כהנך תנאי דג' מד"ת ולא דרשי ליום ואפילו בשבת ומבעי לגופא כמו לת"ק דר"י דלא דריש ליום ואפי' בשבת וכנ"ל.
דז"א דע"כ להאי תנא דל"ל גז"ש דמדב' ע"כ דרשי ביום או לרבות שבת או למעט לילה. דדוקא להנך תנאי דילפי גז"ש דמדבר כיון דבעי חד תרועה לגז"ש מופנה א"כ אי נימא דדרשינין יום לא אפשר למייתי בגז"ש דשביעי כ"א שתים מד"ת או חד מד"ת דאל"כ לא הוי גז"ש מופנה אבל להך תנא דל"ל גז"ש דמדבר וודאי דריש ליום אפי' בשבת.
אבל קושיות הראשונות ודאי קשיא ועוד דא"כ גם תירוצי באבני שוהם דלכך פירשו דגמרי' מהדדי היינו בהקישא משים דבר"א קיימינין ור"א ס"ל דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין. הא מ"מ קשיא למאי דמשני לרבנן דדרשי יום ולא לילה ולא ילפי מיום ולפ"ד רבינו ש"מ דל"ל גז"ש דשביעי א"כ ע"כ גם רבנן דר"א ל"ל גז"ש דשביעי.
ועוד דא"כ ע"כ בהקיש' גמרי מהדדי והרי מהקישא א"א למייתי לשלש מד"ת כנ"ל. ועוד לפ"ז ה"ל להקשות ביותר תימא אסוגיא דהכא כיון דר"י לא יליף מיובל ולית לי' גז"ש דשביעי א"כ מנ"ל לאתויי בר"ה אפילו תקיעה אחת מד"ת.
שהרי חד קרא מבעי לגז"ש מופנה ואידך ליום ולא לילה א"כ א"א למייתי לתקיעה אחת כ"א מוהעברת שופר תרועה הנאמר גבי יובל. דא"ל דעכ"פ שמעינן מיום תרועה תקיעה אחת דנהי דאימעיט מיום ולא לילה מ"מ ממילא שמעינן לתקיעה אחת.
ז"א דאי נימא דעכ"פ שמעינן ממילא לתקיעה אחת מיום תרועה א"כ גז"ש דשבתון תרועה אינה מופנה. דהא י"ל דשבתון תרועה לגופא ויום תרועה כיון דצריך למעט לילה ע"כ צריך למיכתב תרועה אצל יום דביום בלא תרועה לא סגי.

אע"כ שמוהעברת דיובל שמעינן לתקיעה דר"ה בגז"ש דשביעי כנ"ל ואי ר"י ל"ל גז"ש דשביעי מנ"ל לתקיעה בר"ה. ובאמת הרב בעל כפות תמרים ביום תרועה שם הניח בצ"ע על הסוגיא ולא עוד אלא שדקדק מד' הש"ס דפריך ואידך ביום ולא בלילה מנ"ל ומשני יליף מיובל כו' משמע דבלא"ה לא יליף מיובל והרי אי לא יליף מיובל מנ"ל לשתיים מד"ת.

יעו"ש שהניח בצ"ע: וקושיא זו וודאי דגם לפ"ד רבינו לק"מ דע"כ ת"ק דר"י דריש לגז"ש זו אלא דהש"ס מפרש האמת דלדידי' ל"צ כלל דנ"ל מיובל ולאפוקי מדר"י דלא יליף מיובל משום דל"ד ר"ה ליובל: אלא שיש לתמוה על תמיהת הגדולים שלא הביאו למ"ש התוס' שם בסוגיא דשבת קל"ב הנ"ל ד"ה וגמרי מהדדי דרבנן דלא ילפי מיובל למעט לילה היינו משום דלענין זמן א"א להשוות ר"ה ליובל שהרי וודאי חלוקין הן בזמן שזה באחד לחודש וזה בי' לחודש.

ע"ש.

הרי לפי ד' התוס' האלו סרו מהר קושיות הגדולי' האלו מעל סוגין דהכא וכ"ע ס"ל גז"ש דשביעי שביעי ור' יונתן דדריש מיום ולא לילה ס"ל כהנך רבנן דשבת דפליגי אדר"א ואין להשוות ר"ה ליובל לענין זמן וממילא יתיישב נמי קושיות רבינו דמנ"ל לר"י פשוטה לפניה ולאחרי' ביובל כו'.

שהרי מר"ה להדיא בדר"י לקרא דוהעברת שופר ואחת מד"ת ואי גז"ש דשביעי שביעי גמר לה בגז"ש דשביעי שביעי. ובאמת יש לתמוה שהרי הש"ס דהכא מייתי ל"ל מאי שייטי' דוהעברת שופר דיובל לר"ה.

ומ"ש רבינו דלר' יונתן העברת תעבירו משמע לי' לפשוטה לפניה ולאחרי' ויליף ליובל מהעברת תעבירו גופי' דכתיב גבי'. לכאורה אינו נראה כן מד' הש"ס דאיתא להדי' העברת תעבירו לא משמע להו הרי לר"י נמי לא מ"ל: וכן בסמוך שם איתא נמי לא משמע להו.

אבל לפ"ד התוס' שבת הנ"ל א"ש דודאי גם לר"י לא משמע לי' העברת תעבירו. דאי משמע לי' א"כ ל"ל להך גז"ש דמדבר כלל לפשוטה לפני' ולאחרי' בר"ה הא שפיר יש ללמוד בגז"ש דשביעי מיובל דכתיב גבי' והעברת תעבירו ופשוטה לפני' ולאחרי'.

אע"כ העברת תעבירו לא משמע לי' לפשוטה לפניה ומש"ה ניתן לגז"ש דמדבר לפשוטה לפניה ושוב ילפינן ליובל מר"ה בהקישא או בגז"ש: ומה שכתב רבינו באבני שוהם דלר"א ל"ל גז"ש דשביעי שביעי משום דשביעי האמו' בר"ה אינו מופנה וממיל' ל"ל לג' מד"ת. נראה שאין זה מוכרח.

דהכי כתיב בקרא דפ' אמור בחודש השב עי באחד לחודש יהי' לכם שבתון זכרון תרועה. ומדה"ל למיכתב באחד לחודש השביעי ובחודש מיותר הוא ומדסמך השביעי לבחודש וכתיב בחודש השביעי ש"מ לגז"ש בחודש השביעי האמור ביובל.

והא דלא גמיר בחודש בחודש לגז"ש י"ל משום דהרבה בחוד' נאמרו בתורה לכך נקיט בחודש השביעי. ולפ"ז היה נראה ליישב מה דק"ל לכאורה אהא דאמרינן דבחודש השביעי אתי להקישא שיהי' כל תרועות חודש השביעי שוות וע"כ אן לאחר דאתינן בגז"ש דשביעי שביעי מ"מ הקישא נמי איכא אלא דהקישא ל"צ ועוד שהרי רבינו הוכיח מהסוגין בד"ה שתיים דלא שמעינן לג' מד"ת כ"א ע"י גז"ש והקישא א"כ ע"כ צ"ל שההיקש הוא לבד הגז"ש.

וזה תמוה שהרי כיון דאצטריך בחודש השביעי הנאמר גבי יובל לגז"ש דשביעי וע"כ א"א למיכתב שביעי בלא חודש א"כ איך שמעינן מינה הקישא נמי. אבל לפ"ד הנ"ל א"ש דה"נ לרבנן דר"א דלא בעי מופנה משני צדדים א"כ אף אי הוה כתוב באחר לחודש השביעי נמי אתי לן גז"ש דשביעי מיובל כיון דביובל הוא מופנה והאי בחודש למה לי אע"כ מדסמך להאי בחודש השביעי ש"מ להקישא אתי ולפ"ז דעת התוס' שבת צ"ע.

ולק"מ קושיות רבינו בד"ה האי תנא על רש"י כיון דמהקישא נמי מייתינן לג' מד"ת למה ניתן גז"ש דשביעי בחנם כיון דל"צ כו' ולפ"ד א"ש דבאמת אחר דאתיא לן גז"ש שוב א"א כלל בהקישא כנ"ל ומה דקאמר הש"ס השת' דאיכא גז"ש הקיש' ל"צ ה"פ אף אי לא ניתן הגז"ש היה ידעינן מיתורא דבחודש השביעי דכתיב ביובל דלהקישא דר"ה אתי והתורה לא סמכה ע"ז כיון דמיתורא דבחודש השביעי בלבד אינו מובן כ"כ דלהקיש אתא שיהא כל תרועות החודש שוות אפשר דלא ידעינן למאי אתי ואתי גז"ש דשביעי שביעי להקיש יובל לר"ה להדיא וכה"ג מצינו בסנהדרין פרק נגמר הדין דאי לאו גז"ש דפרים היה מפיק לי' ממשמעות הקרא דהוצא את המקלל ומ"מ אצטריך גז"ש לפרושי משמעותא דקרא וה"נ בכה"ג הוא עיין תוס' ב"מ ס"א ד"ה מ"ע ובירו' דפירקין: דף מ"א ע"ב בהשמטות על (דף י"א) ד"ה מיהו כו' ש"מ דא"א בשום ענין כו דאל"כ כו' יש ליישב דרבנן דאהדרו לי' כבר מובטח כו' סברי כר אליעזר דעתו הוא בתשרי והתם בניסן קאי וע"כ לאו קץ דבעתו הוא אלא קץ דאחישנה ושפי' קאמרי כבר מובטח כו' מהמופלג השנון מו"ה שאול הכהן נ"י מבאבראייסק:

דף מ"ב

ע"א אבני שוהם ד"ה מהיכן הקריבו ואני תמה.

נ"ל דמ"ש בתוספות שבהמ"ק היא ר"ת שאין בית המקדש ושיעור דבריהם כך הוא דע"כ הסוגין אזלא אליבא דר"י וריב"ז במנחות דס"ל עד עצמו של יום ובזמן שאין עומר כל היו' אסור דאלו למ"ד אף בזמן דאף שאין בהמ"ק פי' דלר"י ולריב"ז כל היום אסור ומ"מ לדדי' האיר המזרח מתיר א"כ לא פריך הש"ס מידי ולפ"ז מיושב כל התמיהות של רבינו. ודוק (ואולי בא' ט"ס):שם ד"ה ויצבור גורנו שיפריש מעשר א' ויחול על המעות כו'.
לכאורה תמוה כיון דאינו יודע כמה הוא מ"ע וכמה הוא מ"ש א"כ על כמה יחלל.
וצ"ל כמ"ש התוס' לקמן ל"א דאף במעשר שני מחללין אפילו לכתחילה שוה מנה על שוה פרוטה. אבל מ"ש עוד דא"צ לזה אלא שמ"ע בטל ברוב של המ"ש והביא ראי' לזה מהך המשנ' דמכשירין.
לכאורה תמוה דאין זה ענין לנ"ד דשאני התם דידוע כמה הוא הרוב אי הטבל הטביל למ"ע אי הטבל הטביל למ"ש בזה שפיר אמרינן דבטל ברוב משא"כ בנ"ד דלא ידעינן איזו ודאי ע"כ יחלל המעשר על מעות והמעשר יתן לעניים ולפ"ז תמוה ג"כ מ"ש בסוף הדבור כיון דפריך ויצבור גרנו לתוכו ע"כ דסובר יש בילה וא"כ אין בטל ברוב דהא יש לו מתירין לעשר מני' ובי' תמוה מטע' הנ"ל כיון דאינו יודע החשבון וע"כ צ"ל כסברת התו':

דף מ"ג

ע"א ד"ה הדר אמר רבא.
ועוד דהא אמר רבא בפ"ג דסוכה כו'. הנה רבא גופא ס"ל בביצה ך' דאם זרק הורצה ואיהו ס"ל דלינה מועלת בראשו של מזבח: שייך לאבני שוהם ד"ה מאי עבידתי' בחה"ס בסוה"ד.
אבל א"י אמאי דחקו התו' כו'. כבר עמדו בזה הרש"ל והרש"א שם ע"ש.
אך מ"ש הרש"א שם דבנמכר בלא פגע בו יובל נמי יוצא בשש למכירתו. במחכ"ת אישתמיטתי' דשש שנים שבעבד עברי הוא מעל"ע כדאי' בעירוכין (דף י"ח ב') ומקץ שבע שנים היינו למנין עולם ובעיקר פי' הש"ס ושבע לנרצע.
לולא פירש"י ותו' נלפע"ד לפרש ע"פ ל"ב מדות דר"א בשריה"ג מדה ט' בדרך קצרה ע"ש דוגמאו' שהביא. וה"נ חסר תיבה אחת והוא תיבת שבתות.
ושיעורו מקץ שבע שבתות שנים והוא יובל. וכה"ג מצינו חסר תיבה ברות (ג' ט"ו) וימד שש שעורים דשיעורו לפי הפשט (וגם לפי הדרש לפי' היפ"ע במדרש) שש סאים.
א"ו דחסר עוד פעם תיבת שבע. וע' רשב"ם ע"פ ותמנע היתה פלגש וכ"ה בש"ס בכמה דוכתי כי אתא רבין אמר ר"י דשיעורו אמר אמ' ר"י.

וע' תו' בפ' בא ע"פ ומושב ב"י שתרגם שלשים שנה שלשים שמיטין דשנין. והוא ממש כנ"ד: מילואים דף מ"ד ע"א ד"ה אחד באלול.
הל"מ תירץ דה"א מטעם ק"ו מה כבשים ועזים שהן ב' מינין מתעשרין זע"ז. חדש וישן לא כ"ש עשר תעשר: ד"ה אחר רבא אלמא אשה ישנה בבל תאחר הנה בספרי פ' מטות איתא להדיא מדכתיב שם בפרשה ואשה וי"ו מוסיף להקיש אשה לאיש גם לענין ב"ת הרי להדיא כד' הרמב"ם מהרב המופלג מו"ה ש"ש: וכבר תי' כן בעל ס' נ"ת (דף נ"א): שם ד"ה אמר רבא כו' דקיי"ל כאביי לגבי ר"ז דבתרא הוא.
צ"ע בדברי המפרשים דהלכה כבתרא היינו מאביי ורבא ואילך ומכ"ש לפי מאי דגרסינן אמר לי אביי וידוע דהיכי דהתלמיד משיב בחיי הרב הלכ' כהרב ע' שונה הלכות. ועיין בנ"י ר"פ חזקת הבתים שמביא כן להדיא בשם הרי"ף מדהשיב א"ל רבא ולא אמר רבא הוי כתלמיד לגבי הרב:

דף מ"ה

ע"א הדר אמר.
ואני תמה הא הרז"ה בס' המאור כו' עפ"י מ"ש רבינו בפנים דאף למ"ד מצוה הבאה בעבירה מ"הת לאו מילתא היא היינו דוקא היכא דע"י מה שמקיים המצוה בעבירה אינו מוסיף ע"ז איסור שבלא"ה נעשית העבירה כגון שמקיים המצוה ע"י עבירות גזל מה שגזל מכבר משא"כ בנ"ד דע"י העבירה שמועל והיינו שנהנה בזה מקיים המצוה מוטב שנימ' וממילא לא מעל שלא קיים המצו' גם על הרז"ה לא קש' מידי הא י"ל דגם בעבירה' דרבנן כה"ג אף דבכ"מ לאו מילתא הוא מ"מ בנ"ד אמרינן שפיר דאינו יוצא י"ח המצוה וממילא לא נהנה ולא מעל באיסור דרבנן.
העירני מופלג א': שם ד"ה ואין עד נעשה דיין והא דפריך בפ"ב דכתובות לאו אשעת הגדת עדות קאי. נראה מזה דרש"י מפרש לה אהגדת עדות וא"י מנ"ל זה הא אדרבא רש"י גופי' בכתובות פי' אהא דפריך וליתבו בדוכתייהו אחר שהעידו לפניו.
ע"כ מוכח דמפרש על אחר הגדות עדות אלא דמ"ש רש"י לפניו כיון בזה למ"ש באן דהשני' יעידו לפני היחיד ואח"כ ישבו עמו ויקדשו וא"צ כלל להושיב מחבריהם גם מ"ש אח"כ יגידו קודם ואח"כ יושיבו תמוה ג"כ דא"כ איך יאמרו השנים מקודש אם לא יעידו בפניהם וע"כ צריך מיד להושיב מחבריהם כדי שיעידו לפניהם ויוכלו אח"כ לומר מקודש מקודש: סליק מסכת חגיגה דף מ"ו ע"ב הכל לאתויי מאי.

ודלא כפי' התוס' אח"כ דמה"ט דמאיס מרבה לערל אדר"ע כו' אבל לפי"ז לא יתיישב עדיין הסוגיא דהכא שהרי התוספות לקמן הוכיחו מדאיצטריך קרא למעט טומטום ואנדרוגינס ולא ממעטינן לי' מספק ערל דפטור מראיה ש"מ דאליבא דרבנן איצטריך דלר"ע לא איצטריך דבלא"ה ממעטין מספק ערל וסוגיא דהכא פליגי אסוגיא דיבמות שם דס"ל דגם רבנן מודו הכא מטעם דמאיס.
א"כ אכתי תקשה לפום סוגייתינו נימא הכל לאתויי ערל וכרבנן:

דף מ"ז

ד"ה כאן כמ"ר. אלא ודאי פרש"י ותוס' עיקר דלמ"א דינו כב"ח לכ"ד כו' הרב בעל משנה למלך בפי' מהלכות מלכים כתב ליישב ד' רש"י בעירוכין (דף ב') שכתב דהא דעבד כנעני שאינו משוחרר פטור מראיה הוא משום דממעטינן לי' מקרא דאל פני האדון ה'. דלכאורה הוא נוד הסוגיא בחגיגה שם דפריך מכדי כל מצוה כו' דגמרי' לה מאשה ומשני רבינ' דלא נצרכה אלא לחצי עבד וחצי ב"ח. הרי להיפוך מד' רש"י.
וכתב הוא ז"ל דהא רבינא מיירי למשנה ראשונה אבל לפי המסקנא דר"פי דמתני' דמרבינן להכל חייבין בראיה אפי חצי עבד וחצי ב"ח והיינו כמשנה אחרונה דהוי כמשוחרר וחייב בכל המצות. א"כ ע"כ קרא דאל פני האדון אתי לעבד גמור.
ולא תקשי הא עבדים גמרי' בגז"ש דלה לה. משום די"ל ע"פי מ"ש התוס' בשם הירושלמי דעבד חייב בפ"ו אע"ג דנשים פטורות מפ"ו וה"ל למיפטר עבדים נמי בגז"ש דלה לה.
וע"כ צ"ל דלה לה לא אתי לפוטרו משאר מצות שהאשה פטורה מהם אלא לחייבו עכ"פ כל מה שהאשה חייבת. ונסתייע שם מד' התוס' ר"פ החובל שכתבו דגז"ש דלה לה לא אתי לגורעו מאיש ולעשותו כאשה יעו"ש (והנה כ"ז שלא כד' רבינו בד' כ"ב ע"ב ד"ה דגמר לה לה.
ובמילואים ד"ה לא לתוהו יעו"ש). ובאמת מד' הש"ס בכ"מ דפריך בפשיטות מכדי כל מצוה שהאשה חייבת כו' וכל שאין אשה חייבת אין העבד חייב נראה שלא כד' המשנה למלך ומה שמסתייע מד' התוס' ר"פ החובל אדרבא נראה כד' רבינו שהתוס' לא כתבו אלא דמהגז"ש דלה לה אעפ"י שמדמין אותו לאשה היינו שאינו חייב אלא במצות שהאשה חייבת.
ומ"מ לענין שיהא פסול לעדות: מטעם דבעינן אנשים. ודאי שבשביל זה הגז"ש לא נעשה אשה ולגרעו מאיש דעכ"פ איש הוא כמבואר להמעיין.

וכן כתבו התוס' ריש פ"ק דעירוכין דהא דתנן התם דעבדים נערכין כזכר דאעפ"י ששוים לאשה לענין מצות מ"מ לענין ערכין ודאי דנערכין כזכר גם בעיקר ישובו לד' רש"י נראין תמוהי' דמ"ש דלמ"א דחצי עבד וחצי ב"ח חייב בכל המצות א"כ ע"כ קרא דאל פני האדון אתי לעבד גמור. אין זה מוכרח שהרי דלמ"א כופין את רבו לשחררו.

הוא הפקר ב"ד שהפקיעו שעבוד העבד בע"כ של הרב מפני תיקון העולם דלשבת יצרה. ועוד אפי' נימא דהרב חייב מה"ת לשחררו מ"מ נ"מ להיכי דלא הספיק לשחררו ונתחייב בראיה או שמת הרב והיתומים קטנים.

וכה"ג שפטור מן הראיה: הירושלמי בריש פירקין ממעט עבדים מהראיה מקרא דלפני האדון ה' והיינו כדעת רש"י ערכין הנ"ל. ובירושלמי פ"ג דברכות אהך מתני' דנשים ועבדים פטורים מק"ש ומן התפילין פריך נשים מנ"ל דכתיב ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם.

עבדים מנ"ל דכתיב שמע ישראל ה' אחד מי שאין לו אלא אדון א'. הרי דלא גמר לה לה. ואין לומר דהירושלמי לא ס"ל הך מימרא דכל מצוה שהאש' חייבת בה עבד חייב בה אף דודאי דוחק לומר דלא שמיע להו ברייתא דמייתינן בגיטין פ' השולח (דף מ"א) ע"ב ד"ב עבדי' אין משתחררין בגט אחד ובתלוש ולשמו מ"מ י"ל דדוקא להשוותן בכל הדברים שאפשר להשוותן. אבל בהא דנחייב עבד במצו' שהאשה חייבת לא ס"ל להירושלמי.

דהא ליתא שהרי בהירושלמי במ"ס עירובין ר"פ המוצא תפילין איתא ר"ג היה מחייב נשי' בתפילין מהא דטבי עבדו היה מניח תפילין ולא מיחו בו חכמים והיא עבד והיא אשה פי' דעבד ואשה שווין במצות והיה נראה להביא ראיה להמשנה למלך בסוף ה'מלכים שכתב דבכל מצות שהאשה פטורה רק מגזה"כ כגון במ"ע שלא הזי"ג או בל"ת אין עבדים פטורין.

וא"כ ניחא דעבדים חייבין בפ"ו וכן בראיה מל"ת דצא יראה פני ריקם. וה"נ למ"ד תפילין מ"ע שלא הזי"ג ה"נ דעבדי' חייבין אי לא דמעטינהו קרא.

לזה העירני ש"ב המופלג השנון כמוהר"ד נ"י. אלא שיש לי לעמוד על תמיהת הגאונים האלו ע"ד הירושלמי דעבד חייב בפ"ו מ"ד התוס' דחגיגה שהרי מ"ד התוס' גיטין פ' השולח (דף מ"ב) מוכח איפכא לד' הירושלמי דעבד פטור מפ"ו ואינו חייב כ"א בשבת. שהרי כתבו שהריצב"א מפרש דמה"ט נקט קרא דשבת משום דצד עבדות אינו כ"א בשבת. ומסתייעים מ"ד הירושלמי הנ"ל שמעון ב"ר אבא בשם ר"י כו' דמהכא משמע דפ"ו ושבת חדא היא מדפתח בפ"ו וסיים בשבת.

ואעפ"י שאין חייב כ"א בשבת מ"מ אסור לו לישא במועד. וכ"ה במפרשי ירושלמי.

וא"כ ד' התוס' דגיטין סותרים ד' התוס' דהכא ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. ואין נראה לומר שהריצב"א דגיטין הוא הי"מ דהכא שהרי הריצב"א אינו מזכיר בדבריו מהא דשהי' לו בנים בעבדותו ל"ק פר"ו.

ועוד אך מיסתייע שם מר' שמעון ב"ר אבא בשם ר' יוחנן והרי ר' יוחנן ס"ל ביבמות (דף ס"ב) דמי שהיו לו בנים בגיותו ונתגייר קיים פ"ו והרי ב"נ נמי אינו מצוה על פ"ו כדאי' בסנהדרין (דף נ"ז). ומ"מ קיים פ"ו בהוליד בנים בגיותו וא"כ ע"כ צריך לומר בעבד דמטעם שאין לו חיים הוא.

ע"כ נראה שהי"מ אלו פי' דלהכי נקטי קרא דלשבת כדי לאשמועינן דעבד פטור מפ"ו. ולפ"ז אפי' הוליד בנים כבר בעבדותו לא מהני וכופין את רבו לשחררו כדי שיקיים פ"ו. ע"ז דחו התוספות מהירושלמי מדפתח בפ"ו וסיים בשבת הרי פ"ו ושבת חדא מילתא היא. אלא דהא דאחר נן דהיו לו בנים בעבדותו ל"ק פ"ו שאין זרעו מיוחס אחריו.

א"כ לא מוכח מידי מהא דנקט קרא דלשבת. וז"ש התוס' ועוד דהא פ"ו אכולהו כתיב אף לכנען פי' דהא דכתיב לשבת יצרה היינו שבעת היצירה צוה לכל על פ"ו וע"כ אף לכנען בכלל.

וז"ש והלא לא נברא העולם אלא לפ"ו שאז הי' הכל מצווין ליישב העולם בפ"ו וכיון דחייב מד"ק דלשבת ה"ה אשה חייבת בשבת כמ"ש התוס' גיטין שם. ולפי"ז שפחה נמי שייכה בשבת מגז"ש דלה לה.

והשתא א"ש ול"ק קושיות הגאונים הנ"ל: והא דפריך בירושלמי ברכות הנ"ל נשים מנ"ל. ומפיק מולמדתם את בניכם משמע דק"ש ותפילין תרווייהו מפיק מהך קרא והרי ק"ש הוי מ"ע שהזז"ג ותפילין נמי י"ל דהמשנה סוברת דהוי מ"ע שהזז"ג.

די"ל עפ"י התוס' דהכא בר"פ דנשים אינם פטורות כ"א מראית קרבן שהוא בל"ת אבל במ"ע דר"פ חייבות א"כ ליכא למילף מראיה דבמ"ע שהזז"ג נשים פטורות. דבאמת חייבות.

וע"כ נ"ל מתפילין דהוקש לת"ת. וא"ש דמפיק תרווייהו מולמדתם בניכם ולא בנותיכם דמינה שמעינן דפטורות ממ"ע שהזז"ג.

ואפי' למ"ד דתפילין הוי מ"ע שלא הזז"ג נמי נ"ל ממצה ראי' והקהל דה"ל שלשה כתובים ה"כ דלד"ה אין מלמדין והוי מיעוטא לומר דבהני הוא דחייבות אבל בעלמא פטורות כמ"ש התוס' קדושין ד' ל"ה ד"ה אלא למ"ד. ומד' הירושלמי יש להביא ראיה לד' התוס' דלא כפר"שי שם דאי כפר"שי דאף למ"ד ב"כ ה"כ אין מלמדין מ"מ גמרינן הא דנשים פטורות מבנין אב דראי'.

והרי לפ"ז הקש' לד' הירושלמי דנשים חייבות בראי': וי"ל לד' רש"י ע"ד שפי' התוס' ברפ"ק דעירוכין דההיא דירושלמי אסמכתא היא דודאי לא גמרינן מהקהל דהא דרשינן זכורך להוציא את הנשים יעו"ש. משמע דמדרבנן בעלמא חייבות לראות פני' בעזרה ומ"מ אין עוברות במה שנראות בלא קרבן בל"ת דלא יראו ריקם כיון דאין חייבות בר"פ א"ע על ל"ת דריקם.

(ומזה סתירה לד' הט"ז שכתב דהיכי שהתורה פטרה להדיא נשים א"א לרבנן לחייבם מדרבנן יעו"ש. והרי הכא דמיעט קרא בהדיא מזכר להוציא את הנשים ממ"ע דר"פ ומ"מ חייבום חכמים.

ומ"ש התוס' בפסחים (דף ק"ח) דמטעם הן הי' באותו הנס א"א לחייבם כ"א במצוה דרבנן אבל לא בסוכה דאורייהא. ע"כ צ"ל דמ"ע דר"פ חמיר) ולפ"ז אינו מוכרח מה שפי' המפרש בעירובין דפריך שם מנ"ל דפטורות מתפילין דפריך למ"ד תפילין הוי מ"ע שלא הז"ג.

דלפ"ד אפי' למ"ד תפילין הוי מ"ע שהז"ג נמי נ"ל מולמדתם את בניכ' ולא בנותיכם ועוד שהרי התם בירושלמי פריך ע"ז מהא דאשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים. ומיכל בת שאול היתה מנחת תפילין דמזה מוכח דלהירו' נשים פטורות אפי' ממ"ע דר"פ דאל"כ מאי פריך מאשתו של יונה.

די"ל דכיון דחייבה א"ע בל"ת לכך לא מיחו בה חכמים אבל במ"ע מוחין בה: שם בא"ד בשלמא האי דפ"ח דפסחים דל"מ לברייתא כו' כיון דקטן הוא חלק בפסח מנ"ל ש"ב המופלג השנון מו"ה דוד ני' אמר דמשכחת לה שיש לו גם שותף גדול וכיון דחלק הקטן אינו עומד לשיחרור גם הגדול אינו מחוייב לשחררו ומש"ה אינו אוכל אפי' מחלק של גדול: דף מ"ז ע"ב ד"ה לישא שפחה א"י וכו'.

כיון דאין מקום למ"ע דציצית לחול לעולם בלתי עבירת הלאו כו' לא זכיתי להבין דברי קדשו. הא לפי' דעת התוס' החיוב הוא אחר העיטוף ויכול ללבוש טליתו בלא ציצית ואח"כ יטיל בה ציצית ואז יהי' בעידנא.

ולפע"ד נראה לתרץ קושיה רבינו דאע"ג דהחיוב הוא אחר שנתעטף ואם לובש טלית בלא ציצית אינו עובר מ"מ אם הוא לובש טלית מצויצת גם בשעה שהוא מתעטף בה הוא מקיים מצות ציצית. והגע עצמך הלא אם לבוש ציצית כל היום הוא מקיים מצות עשה בכל רגע ורגע וכמו כן אם הוא לובש טלית מצוייצת גם בשעה שמתעטף בה היא מקיים מצות עשה ולפי דעת התוס' אין לברך קודם העיטוף דה"ל קודם דקודם כמו שכתב הרב סי' ל"ב (דעיקר החיוב היא אחר העטוף וצריך לברך על עיקר החיוב כמו

שכתב הט"ז סי' תרמ"ג ס"ק ב') ולאחר עיטוף אין לברך דלא הוי עובר לעשייתן וא"כ צריך לברך בשעת עיטוף.
וכדעת התו' הביא הרב ב"י בשם התשובה דמותר ללבוש בשבת טלית בלא ציצית עיין סי' י"ג סעיף ג' ולכן כתב הרב בי' בסי' ח' ס' א' יתעטף בציצית ויברך מעומד דכיון שהעיטוף והברכה המה ביחד והעיטוף צ"ל מעומד מג"ש דלכם לכם א"כ גם הברכה הוא מעומד. ומתורץ בזה קושית הרב מג"א שם ס"ק ב' דהא משנה שלימה היא אשה יושבת וכו' ולמה יברך מעומד.
ולפי מ"ש א"ש שצריך לעמוד בשעת עיטוף וממילא גם הברכה הוא מעומד ויסולק בזה גם קושית הט"ז על הרב ב"י שם ס"ק שכתב קודם שיברך יעיין בציצית כדי שלא יברך ברכה לבטלה. והקשה הא בלאו הכי צריך לעיין שלא ילבוש בגד בלא ציצית.
ולפי מה שכתבתי בדעת התו' דמותר ללבוש בגד בלא ציצית א"כ יכול להתעטף ואח"כ יעיין אבל משום ברכה צריך לעיין מקודם גם נ"מ בטלית שאולה או בשבת משום שלא ילבוש בגד בלא ציצית אין צריך לבדוק ומשו' ברכה צריך. הרב החריף מוה"רג כהנא ני': שם עוד אפשר לומר דמהאי טעמא כופין את רבו לשחררו כיון דכבר הוא חצי ב"ח א"כ א"א לקיים בו עוד עשה דלעול' בהם תעבודו וכן כתב הרשב"א בחי' לדחות קושיות התוס' מהטעם שכתב רבינו.
ומביאו הגר"א בביאורו בס"ס ש"ו דלד' הרש"בא אפי' משו' מצוה רבה אין אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חבירך היכי דאין האיסור בא על ידו. ומסיים שם וההיא דחציה שפחה וחצי ב"ח דעבדו בה אינשי איסורא וכפאו את רבה לשחררה כיון דרבים נכשלים בה מצוה דרבים שאני יעו"ש.
ומקשים ע"ז א"כ מאי פריך הש"ס בגיטין דף ל"ח אהא דההיא אמתא דעבדו בה איסורא דאמר אביי אי לאו דאמר רב יהודא כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפינן למרה וכתב לה גיטא דחירותא. מהא דההיא חצי שפחה וחצי ב"ח דנהגו בה מנהג הפקר דכופין את רבה לשחררה מאי קושיא הא בחב"ח ליכא עשה דלעולם בהם תעבודו אך לכאורה הי' נראה ליישב די"ל דעד כאן לא אמרו למשנה אחרונה דבעינן לעולם בהם תעבודו והיכא דלא אפשר לקיי' לעול' כמו בח"ע בעשה דתעבודו א"ע היינו דוקא בעבד שעי"ז יזכה במצות פ"ו ושארי מצות משא"כ בשפחה כיון שאף אחר שישחררוה לא תתחייב יותר ממה שהיא חייבת עכשיו דבלא"ה חייבות במצות שהאשה חייבת מגז"ש דלה לה א"כ לא בעינן דוקא לעולם.

ופריך שפיר הש"ס בגיטין: אלא דמ"מ קשה לי מסוגיון הנ"ל על מה שתי' רבינו בסמוך דמה"ט כופין את רבו דאין כאן איסור עשה דתעבודו כיון שהחכמים הפקיעו רשו' רבו מהעבד משו' מיגדר מילתא דלשבת (הי' כח בימים קדמונים וכן תמיד) ביד ב"ד לפקוע רשות רב מהעבד ומאחר שהפקיעו רשות רבו מעליו שוב אין הרב עובר באיסור שיחרור. א"כ קשה לאביי שם בגיטין דהא ע"כ כיון דלא חייש למה שהי' מפקיעין רשו' הרב מהשפח' צ"ל שהוא משו' לתא דאיסורא והוי מגדר מילתא ויש כח ביד חכמים להפקיע רשות הרב מעליה וא"כ כיון שלא חששו להפקיע רשות הרב משום לתא דאיסורא ה"נ ה"ל לכוף את הרב לשחררה כיון דאינו עושה בזה שום איסור וביותר יש לתמוה על רבינו באבני שוהם שכתב דלאביי דאפשר דמייחד לעבדו ומנטרה לה לא הי' מגדר מילתא ולרבינא הוי מיגדר מילתא.

דאי לאביי לא הוי מגדר מילתא א"כ אף בלא עשה דשחרור היכי הוי כייף למרה לשחררה דאין יכולת ביד הב"ד לכוף הרב ולהפקיר ממונו אע"כ צ"ל כיון דע"י כפיה יעבור הרב בעשה בקום ועשה אין יכולת ביד הב"ד לכופו. וצ"ל לד' רבינו דהא דמייחד לעבדו ומינטר לה לא מהני אלא שלא להפקיע מ"ע דתעבודו כיון דאפשר דמינטר לה.

ומ"מ רבנן חששו כיון שמ"מ אינה בתורת קדושין להעבד ואפשר שמ"מ יכשלו בה רבים היה נראה לאביי להפקיע רשות רבה לשחררה שלא יכשלו בה עוד. אבל להפקיע מ"ע דתעבודו בשב וא"ת לא רצו חכמים כיון דאפשר דמייחד לעבדו אין יכולת ביד חכמים להפקיע מ"ע של תורה: בס"ה הנ"ל והשתא היכי הוה מצי למימר הכי הא אכתי איכא איסורא כו' עיין רש"א ותוי"ט.

שוב ראיתי להגאון בעל המקנה בחי' שם שהקשה גם ע"ז דמ"מ איך נסיב לי' עצה אפי' ליקח שפחה מן השוק דהא עושה איסור במה שמשחררה. ותירץ הוא ז"ל דהיה יכול לישא שפחה המעוכבת גט שיחרור דנהי דאיבעי' לן בגיטין שם בפ' השולח אי תפיס קדושין בחציה שפחה וחציה ב"ח ולא איפשיטא.

מ"מ במעוכב גט שחרוורודאי דתופס בה קדושין וא"כ הולד נמי יהי' מעוכב גט שחרור ובמעוכב גט שחרור כיון דא"א לקיי' לעול' בהם תעבודו אינו עוב' אם משחררו יעו"ש: שם ד"ה והשתא אמאי כופין כו' ימכרו כ"א עצמו בע"ע על תנאי אם הוא בן כהנת. עיין מה שתירץ ע"ז הגאון בצל"ח ר"פ האשה.

והגאון בעל א"ח לקדושין דחה את דבריו. והיא ז"ל כתב ליישב דהתוס' בחגיגה שכתבו דהטעם משום דבעינן ושב אל משפחתו ולא כתבו התי' בב"ב ד' י"ג שכתבו שאסור למכו' א"ע בע"ע דכתיב כי לי בני ישראל עבדים כו'.

(ובאמת יש לעמוד בזה דהיא דריב"ז בקדושין דאמר אוזן ששמע כו' ע"כ קאי אלאחר שש דאל"כ ירצענו בתחלת שש מה"ט. וע"כ במוכר עצמו מפני דוחקו מותר.
וכ"כ הרמב"ם בהלכות עבדים דיש לו רשות למכור א"ע דכתיב וכי ימוך אחיך ונמכר לך. אלא דאם אינו רוצה לצאת בשש עובר על כי לי בנ"י עבדים) דהתוס' בחגיגה כתבו דלכך אומרים לאדון חטוא בשביל שיזכה העבד משום דעבד לא פשע.
ולא נחתי לתי' ר"י בב"ב משום דפ"ו הוי מצוה דרבה. א"כ תקשי קושיות המהר"שא שם מ"מ ל"ל להרב לעבור בעשה דלעולם בהם תעבודו.
יעביר העבד בעצמו באיסור דלי בנ"י עבדים וא"כ ל"ש כאן תי' בב"ב דנחתי להך דפ"ו מצוה רבה דא"כ אף אי ימכור עצמו בע"ע וישא שפחה לא יקיים בזה פ"ו שאין זרעו מיוחס אחריו. א"כ מיושב קושיתו מהך דולד כהנת כיון דאין אחד מבני התערובות יכול לשעבד בחבירו ואין כאן איסור דתעבודו.
א"כ לק"מ ימכור עצמו בע"ע שהרי עושה איסור במכירתו יעו"ש. ועוד תמה עליו שהרי בבני תערובות נמי א"א לתקיים ושב אל משפחתו יעו"ש: ונ"ל שאין זה מספיק לדחות דברי רבינו הגאון.
דמ"ש דהתו' בחגיגה לא נחת לתי' ד"י בב"ב דפ"ו הוי מצוה רבה. ז"א דאי לאו דפ"ו הוי מצוה רבה וודאי דאין אומרים להרב חטוא בשביל שיזכה העבד דמה לי שיעבור הרב מוטב שיעבור העבד דאפי' בעבד גופא אמרינן מאי אולמא דהאי עשה כו'.
ועוד דעבירת הרב הוא בקום ועשה ועבירת העבד הוא בשוא"ת. וע"כ משו' דמצוה רבה היא אומרים להאדון חטוא בשביל שיזכה העבד במצוה רבה.
ומהתימה שהרי ד' התוס' בחגיגה מוכיחין כן שהרי כתבו ניחא לן דליעבד הרב איסורא זוטא ולא ליעבד העבד איסור' רבה. וה"נ התו' בב"ב שכתבו להך תי' דפ"ו הוי מ"ר.
ע"כ צ"ל נמי הטעם דלא פשע כדמוכח גבי רדיית הפת בבבת ד"ד. וכן גבי עשה דהשלמה אמרינן דלמחו"כ אינו דוחה לעשה דהשלמה דשאר ימות השנה דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ומה שנסתייע מד' המהרש"א בב"ב דאי אמרינן דפ"ו הוי מ"ר א"כ א"א שהעבד ימכור עצמו דאינו מקיים בזה פ"ו שאין זרעו מיוחס אחריו ובאמת מ"ד התוס' שם ד"ה שנאמר נראה להיפוך שהרי כתבו דעבד אינו מצוה על פ"ו ומצוה רבה היינו לא לתוהו בראה לשבת יצרה א"כ פ"ו דנקטי התוס' בדבריהם ל"ד אלא פ"ו דלשבת הוא.
ואדרבה התוס' שם בד"ה נישא כתבו להוכיח דאפי' אם היה יכול לקיים אפי' שבת כ"ד שוב אין כופין את הרב לשחררו. א"כ איך אפשר שיעבור הרב בעשה דתעבודו בשביל שיקיים העבד מצות פ"ו היינו שיהי' זרעו מיוחס אחריו כיון דאין העבד חייב בה.

ודוחק לומר דע"כ לא כתבו התו' דבשבת כ"ד סגי ואין כופין הרב דווקא אם הי' יכול לקיי' שבת שלא באיסור משא"כ עתה שא"א לו לקיים אפי' שבת כ"ד אם לא ע"י איסור דימכור א"ע א"כ אומרי' להרב חטוא בשביל שיזכה העבד בזרע המיוחס אחריו. דזה דוחק דמ"מ למה יעבור הרב באיסור עשה בשביל מצוה שאין העבד חייב בה.

ועוד דא"כ מאי מקשי התוס' מעיקרא אמאי כופין ליתי עשה דפ"ו ולידחי לאו דקדש שהרי יותר טוב שיעבור הרב בשביל שיזכה העבד בפ"ו שיהי' זרעו מיוחס אחריו. וע"כ צ"ל בכוונתו דדוקא ל"ת דקדש שפיר דחי לה עשה דשבת ואין כופין את הרב כיון דיכול לקיים שבת כ"ד אבל איסור מכירה לע"ע הוי איסור לאו הבמ"ע עשה א"כ לא דחי לה עשה דשבת כ"ד והא דדחינן לעשה דתעבודו מפני עשה דשבת היינו שעי"ז מקיים פ"ו בזרע המיוחס: ונ"ל ליישב קושיות המהרש"א דכיון דיש איסור למכור א"ע בע"ע א"כ ל"ק יעבור העבד שהרי אין כאן בעידנא לחד תי' התו' פסחי' נ"ט דאם ימכור א"ע באופן דיחול המקח בשעת העראה או בשעת גמר ביאה.

ס"ס עובר או בלאו דקדש או באיסור עשה דלי בנ"י עבדי' כמו שתי' התו' למעלה אהא שהקשו לידחי ל"ת דקדש דליכא בעידנא כו' יעו"ש. והנה באמת כבר הקשה רבינו במילואים על תי' ר"י דהא כאן בעשה דתעבודו נמי אין כאן בעידנא יעו"ש.

אף שי"ל דתי' ר"י אזלא לתי' הב' שם. י"ל עוד כיון דס"ס ליכא בעידנא מוטב שיעבור הרב בעשה דתעבודו ממה שיעבו' העבד בל"ת שהרי ל"ת חמיר מעשה שהרי לוקין עליה כדאית' ביבמות בסוגין דעלי' ד"ז (ואף שכמה מפרשים כתבו דעשה חמיר מל"ת שהרי על ל"ת לוקין ארבעים ועל עשה עד שתצא נפשו מ"מ מסוגיא הנ"ל אין נראה כן) ובלא תקנתא דעבד לא סגי.

י"ל שהרי התו' כתבו לתרץ דהיכי דאפשר לקיים שניהם ע"י כפי' לא דחי והקשה רבינו הרי מ"מ עובר הרב בעשה דתעבודו. ונ"ל דכוונת' דבמה שכופין רבו בהרב לשחר ממיל' פקע רשות רב מהאדון וא"ע בעשה דחעבודו כיון דע"י כפי' משחררו כמסקנת רבינו שם וכ"ד הפ"י בגיטין יומה שהקשה התוס' וכי אומרי' לאדם חטוא בשביל שיזכה חבירך היינו לאידך תירוצם שם.

וא"כ לק"מ קושיות המהרש"א ימכור עצמו בע"ע כיון דיש איסור במכירתו א"כ מוטב לקיים שניהם ע"י כפייה: ד"ה לענין ראיה ע"ש שפשוט אצלו דלועז פטור מהקהל. ולי מבעיא טובא עי' מגילה (דף י"ח ע"א) דפריך על הא דתנן והלועז ששמע אשורית יצא. והא ל"י מאי קאמרי. ומתרץ מידי דהוה אנשים וכו' וא"כ ה"נ נימא הכי.

ואף שיש לחלק מ"מ הא קאמר התם אלא כו' ופרסומי ניסא ופרש"י שואלין את השומעים ואומרין מאי היא הקריאה הזו ואיך היה ומודיעים להם. מהרב מו"ה ש"ש: ד"ה כדי ליתן שכר למביאיהן ואי בנשא אשה וירשה למ"ד ירושת הבעל דרבנן מאי איכא למימר.

הגאון בעל צל"ח כתב דמשכחת לה שפיר בכה"ג שהוליד ממנה בן וגירשה ומתה וירשה בנה ומת הבן אח"כ בלא בנים א"כ ירשו אביו ושפיר משכחת לה שיהי' להגר קרקע בא"י בכה"ג אף למ"ד ירושת הבעל דרבנן: דף נ"א ע"א ד"ה כי הוה הדר בי'. ראיתי להעתיק כאן מ"ש רבינו בתשוב' הביאו בס' אור הישר וז"ל.

הרמב"ם כתב בפ"ט מהל' עדות. השוטה פסול להעיד מה"ת שאינו בן מצות ולא שוטה שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים לבד.

אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברי' כו'. משמע מדבריו דל"ד הני תלתא דקחשיב בברייתא דהכא.

ולפ"ז פי' ד' רש"י בנדה (דף מ"ה) וז"ל ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו דסופו לבוא לכלל דעת ואין שיטה אלא המקרע כסותו והלן בבה"ק והיוצא יחודי כו'. דלכאורה דברי רש"י סותרים תחלתן את סופן.

ונראה ד' רש"י כד' הרמב"ם הנ"ל אעפ"י דהני תלת דוקא הוי סי' שוטה לעלמא. מ"מ שאם הוא שוט' לדבר אחר הוי שוטה מיהת לאותו דבר וא"כ ה"נ כאן ה"א דהוי שוטה לאותו דבר שא"י לשום מי נדר והקדיש מש"ה פי' כיון דסופו לבוא לכלל דעת כו'.

ואין שוטה אלא המקרע כו'. פי' דבהני דאין סופן לבוא לכלל דעת הוי שוטה וה"ה לדבר אחר דהוי שוטה לאותו דבר בעי' שלא יבוא לעולם לכלל דעת וא"כ זה שסופו לביא לכלל דעת לא הוי שוטה אפי' לאותו דבר מיהו לדעת הרמב"ם קשה למה נקט דוקא הני תלת בברייתא.

נראה דלרבות' נקט דלר"ה דאמר עד דעביד לכולהו. נקט דוקא הני תלת בעי' עד שיהי' כולן משו דבכ"א י"ל כל הני אימור לאמרינן אבל בשאר מיני שטות אי עביד לי' דרך שטות אפי' בחדא מנהון מגי.

ולר"י דאמר דאפי' באחת מהן נקט נמי לרבותא דלא מבעיא בשאר מיני שטות דליכא למתלי במידי דבחדא סגי אלא אפי בהני תלת דאיכא למתלי כו' מ"מ אי עביד דרך שטות הוי שוטה באחת מהן. וה"נ הא דתניא התם איזהו שוטה זה המאבד מה שנותנים לו נמי לרבותא נקט אע"ג די"ל קוביקוס הוא כדאי' בירושלמי אפ"ה אי עביד דרך שטות שוטה יחשב.

ובהא אפי' ר"ה מודה לגמ' דילן כדאמר ר"פ התם אי שמיע לי' לר"ה הא וכו': מ"מ אכתי קשה לן לד' הרמב"ם. המקשה דאכתי לא אסיק אדעתי' לכל הני אימור דמפרש ואזיל אמאי קשה לו אדר"ה לחוד אי עביד להו דרך שטות כו'.

ה"ל למיפרך אדר"י נמי אי דעביד ד"ש מאי איריא הני תלת אפי' ש"ד אי עביד להו ד"ש נמי. ונ"ל דודאי להמקש' דלא אסיק אדעתי' לכל הני אימר בע"כ לא תליא סי' שוטה אלא בהני תלתא דקחשיב ואזיל דאל"כ ה"ל למיחשב ש"ד נמי ולא קשי' לר"י מידי אבל לבתר דשני כל הני אימר.

י"ל דהני לרבותא נקט כנ"ל: והב"י בא"ע סי' קכ"א הביא ראיה לד' הרמב"ם מהא דתניא שם איזהו שוטה זהו המאבד מה שנותנין לו. ומדלא נקט להך דמאבד בברייתא קמייתא ולא הני להני בברייתא בתרייתא ש"מ דכל הברייתות לדוגמא נקטי.

ואין זה ראי' אע"ג דנימא דלדוקא נקט מ"מ ה"ל למיחשב מאבד בברייתא קמייתא לרבותא דלא אמרינן אימור קוביקוס הוא כדאי' בירושלמי כמ"ש התוס'. וכמה דחשיב בירושלמי לארבעתן יחד.

והא ל"ל דגמ' דידן ל"ל ה"ט דאימור קוביקוס הוא ולפ"ז אין כאן שום רבותא במאבד והא דחשיב לי' בברייתא בתרייתא משום דהתם לא נחית לרבותא מדלא נקט להני ג' קמייתא הא ליהא דא"כ אמאי אר"פ אי הוי שמיע לי' לר"ה הא דמאבד הוי הדר בי'. מנ"ל הא דלמא מאבד שאנו דליכא בי' למיתלי מידי מש"ה הוי שוטה במאבד לחוד.

א"ו דגמ' דידן נמי ס"ל ה"ט דירושלמי דאימור קוביקוס הוא וכיון שכן אמאי לא נקט מאבד בקמייתא. ואי משום דדמי למקרע דהא מש"ה אר"פ אי הוי שמיע לי' לר"ה כו' הוי הדר בי' ממקרע ש"מ דדמי למקרע ולא גרע מקרע ממאבד.

דא"כ קשה ל"ל למיחשב מקרע כלל בקמייתא דמכ"ש היא דמלן ויוצא יחידי אתיא. דהא איבעי לן ממקרע לחוד הוי הדר אבל מלן ויוצא לא הדר בי' אלמא דמקרע גרע מלן ויוצא.

ואפי' למאי דבעי למימרדמכולהו הוי הדר בי'. לאו למימר' דשקולים הם למקרע. אלא כדפי' התו' כיון דהדר בי' ממקרע ממילא י"ל דהדר גם מאינך דחשב להו בהדי מקרע. וא"כ מקרע אתיא במכ"ש דלן ויוצא.

ול"ל למיחשב בהדייהו אלא ודאי ש"מ דאע"ג דאי נימא דלא נקט להו אלא לדוגמא אפ"ה נקט לכולהו אי משום רבותא דלא אמרינן אימור דשייך בכ"א מהן. ואע"ג דמקרע אתי במכ"ש אפ"ה כיון דאימור דידי' ל"ש בהני חשיב לה א"כ אמאי שייר למאבד דהא אימור דידי' ודמקרע לא דמו.

א"ו בע"כ צ"ל דלא דייק התנא למתני כולן דשייך בהו למתלי בדבר אחר בהני אימור דאמר הגמ'. מהשתא אפי' את"ל דלא הוי סי' שוטה אלא בהני ג' דקמייתא והד' דבתרייתא ואפ"ה לא דייק התנא למיתניהו כולהו וקמא נקט ג' ושייר הד' ובתרייתא נקט איפכא.

א"כ אין מזה ראי' לד' הרמב"ם: דף נ"ג ע"א ד"ה הא יראוני יע"ש לכאור' התו' לשיטתייהו בריש איזהו נשך (ס"א ע"א) ד"ה לעבור. דלוקין על כבישת ש"ש.

אבל באמת כבר תמה עליהם רבינו בס' ש"א (סי' פ"ב) מטעם דה"ל לאו שאב"מ אמנם עכ"ז ד' רבינו פה תמוהי' במש"כ בטעם א' דה"ל לאו הנל"ע הא קי"ל דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאו (תמורה ד') ובכובש ש"ש ה"ל תרי לאוי. כדאמרינן בריש א"נ.

וכמו שביאר רבינו עצמו בזה שם בתשובה ד' התו' ע"ש. אך דבריו יכונו ע"פ האמור בהגהת נו"ב מ"ת חלק יו"ד (סי' ע"ז) ע"ש.

מהרב מוהרש"ש: דף נ"ד עא. ד"ה הראיה ב"כ.

עיין כה"ד. מש"כ דחגיגה וראי' באי' בשותפות.

אנוכי מצאתי כן להדיא בתוספת' דמכלתין לענין חגיגה וז"ל אם יש לו להביא בתוך ביתו ה"ז מביא. וא"ל משתתף הוא עם אחרים כו' ע"כ ע"ש.

מהרב הנ"ל: דף נ"ו ע"ב ד"ה עולות נ"ונ ביו"ט כו'. ודוחק לומר דרבא ורבה בר"ה ל"ל הא הואיל דרב' כו' ולפמ"ש בק"א לש"א בסי' ק"ג דרבא אית לי' הואיל דרבה דהואיל דשרי קודם ביטול שרי נמי לאחר טיבול בחר דהדר בי' רבא א"כ ע"כ ל"ל הכי: שם ד"ה ושמחה א"כ כיון דכתב רחמנא שמחה בחג השבועות ל"ל למיהדר למיכתב גבי חג הסוכות כו' צ"ע הרי הך דושמחת בחגיך כתיב גבי חג הסוכות וגבי חג השבועות כתיב ושמחת סתמא א"כ אי לא הוה כתיב ושמחת בחגיך גבי חג הסוכות לא ידעינן כלל שמחה לחג המצות: שם מה שהביא בשם הרא"ם דנפקא לן שמחה בחה"מ מושמחת בחגיך כ"מ שיש חגיגה יש שמחה.

ק"ל א"כ מאי פריך הש"ס לקמן (דף ח' ב') ור"א האי בחגיך מאי עבד לי'. הא מ"ל לכדאמרן וצ"ע.

מהרב מוהר"שש: שם ד"ה אלו דברים. ואני תמה קרא ל"ל א"כ בכורי' קרא למעוטי ל"ל כו' צ"ע הא גבי בכורים נמי כתיב מראשית דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה א"כ שפיר איצטריך קרא דבכורי כל דלא נימא דבעי שיריה נכרים.

אך לכאורה הי' אפשר לומר דהך מראשית מיבעי להא דתנן אין מביאין בכורי אלא משבעת המינין הוא דנשתבחה בהן א"י. אך רש"י בפסחים נ"ג כתב דהא דנ"ל דאין

מביאין בכורים אלא משבעת המינים הוא מדכתיב ארצך ארץ ארץ לג"ש דארץ חטה ושעורה מה להלן בשבת א"י ה"נ בשבח א"י א"כ עדיין אפשר לומר דהאי מראשית אתי לשירי נכרין קמ"ל בכורי כל דעושה אדם כל שדהו בכורי.
אלא דהסוגיא במנחות שם ק"ק כיון דמסקינין שם לגז"ש א"כ האי מראשית ל"ל ומצאתי לבעל בה"ז שעמד בזה. והנה התוי"ט הקשה על הרע"ב בפ"ב דבכורים משנה ד' דפי' דכתיב ביכורי כל מראשית כל מהא דבירו' איתא ראשית כל בכורי כל יעו"ש.
ונ"ל דהרע"ב יפה כיון דבאמת ל"צ קרא דיחזקאל שמביא הירושלמי אלא דהירושלמי כיון להנך קר' דכתיב בפ' קרח בכורי כל אשר בארצכם ובפ' תבוא כתיב מראשית כל חד לצווי וחד למתנות כהונה. לכך שינה הרע"ב מלשון הירושלמי שמביא התוי"ט.
ואי נימא דמ"ש רש"י בפסחי' גז"ש דארץ אר' היינו אחר דכתי' נמי מראשית כמשמעות הסוגי' הנ"ל א"כ א"ש ולק"מ על רבינו דהא דכתיב מראשית מבעיא לי' להא דאין מביאין בכורים אלא משבעת המינים. שוב ראיתי להתוי"ט שהרגיש בזה בהשמטות שבסוף מס' טהרות ונדחק ליישב יעו"ש: שם ד"ה וע"ל דמראשית מב"ל שאין חייב בבכורים כ"א גרגר אחד.
וראיתי להרב בעל שנות חיים שפי' ד' ר"ת דאורליינש שמביאו הרא"ש דאי לא הוי כתיב מראשית ה"א דדוקא אם יש לו כל הז' מינים חייב להביא בכורים אבל אם אין לו כל הז' מינין אינו חייב בבכורים משו' דכתיב כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגמרינן ארץ ארץ לגז"ש דהוא ז' מינין וה"א דבעינן כל הז' מינין להכי כתב רחמנא מראשית שאפילו אם אין לו אלא מקצת מז' המינין חייב בבכורים.
ובירושלמי פ"ק דבכורים גרסינן אלו נאמר ראשית כל פרי האדמה ה"א כל הדברים חייב ת"ל מראשית ואי מראשית ה"א חטים ושעורי' בלבד ת"ל פרי אדמתך ריבה נאמר כאן ארצך ונאמר להלן ארץ מה להלן ז' מינים אף כאן ז' מינים. נ"ל דה"פ דהא ע"כ איצטריך למיכתב ראשית כל פרי להא דעושה אדם כל שדהו בכורים וא"כ אי כתיב ראשית כל פרי לא הוי דרשינין להא דעושה כל שדהו בכורים אלא ה"א כפשוטו דכל הדברים חייב בבכורים ומפיק לה מגז"ש דארץ א להכי כתיב מראשית דאין חייב בבכורים כ"א מקצת.
וכיון דא"ח בבכורים אלא מקצת פירות שפיר ידעינין מגז"ש דארצך דז' מינין חייב בבכורים אלא דה"א מקצת ז' מינין והם חטה ושעורה קמ"ל פרי אדמתך לרבות כל ז' מינין והשתא שמעינן מראשית כל להא דעושה אדם כל שדהו בכורים כנ"ל: דף נ"ט ע"א ד"ה דלא חזי בא' כו' עיין מהרש"א שפי' דמ"ש התו' ומיהו כיון דהשתא לאו בר חיובא הוא היינו אפי' לר"י שאמר תשלומין דראשון יעו"ש.

א"כ לכאורה לפ"ז לק"מ קושיות רבינו. וראיתי בת' ושב הכהן סימן צ"ד השיג על המהרש"א מהירושלמי דפ"ק דחגיגה (סוף הלכה א') דר"י ס"ל הפריש חגיגתו ומת היורשים חייבי להביא ור' אילא סבר יראה ירא' הראוי לבוא מביא ושאינו ראוי לבוא אינו מביא ובמחלוקת שמואל ור"י בקידושין האשה שהפרישה חטאתה ומתה דלר"י אפילו בשלא הפרישה.

והוא שירשו קרקע. ונ"ל דר"י לשיטתו דתשלומין דראשון הם וכיון שנתחייב בראשון חייבים היורשים להבי' דס"ל שעבודא דאורייתא והרי הי' בר ביאה בראשון.

ולפ"ז אם הי' פשוט בראשון ונעשה חיגר בשני ודאי דלר"י חייב להביא דלא גרע ממת.

וע"כ מ"ש התו' ומיהו כיון דהשת' לאו בר חיובא הוא לא מצי מייתי.

ע"כ הוא לר' אושיעא ולא לר"י. וה"פ דבריהם ומיהו מטעם אחר יש להוכיח דלר"א אפי' הי' בר חיוב בא' מ"מ פטור בשני כיון דהשתא לאו ב"ח הוא ע"ש.

אך הוא ז"ל כתב דהא דל"ק ר"ז איכא בינייהו פשוט בא' ונעשה חיגר בשני' די"ל דחדא מינייהו נקט. א"נ י"ל משום דלא פשיט לו כ"כ דפטור לר"א.

ובזה יישב ד' הרמב"ם ז"ל בפ"א מ"ה חגיגה ה' ד' שפסק כר"י לגבי ר' אושיעא משום דר' יונתן בירושלמי כר"י ס"ל יעו"ש: דף ס"א ד"ה מה התם שלוחו ש"א כמותו פירש"י דכתיב כן תרימו כו'. ואני תמה כו' יש ליישב פירש"י דהא שם בקידושין (ד' מ"א ע"ב) באותה סוגיא פריך ולר"ש דפטור דתנן כו' אתם גם אתם ל"ל ומשני איצטריך סד"א הואיל ואמר מר אתם ולא אריסין אתם ולא שותפין כו' אימא אתם ולא שלוחכם נמי קמ"ל.

א"כ יש לומר דלמסקנא גם לרבנן איצטריך גם לרבות שליחות ולא הוה מצינן למילף מגירושין וקדשים דה"א דהאי אתם מיעוטא הוא לשליחות וכמו לר"ש דאמרינן הואיל ואמר מר אתם כו' (והא דלא קאמר אלא משום דאליבא דר"ש דקיימינן בי' לא הוה לן שינויא אחרינא). וכ"ת א"כ מנלן הך דר' ינאי דמה אתם ב"ב כו' כבר פירש"י גופא במסכת גיטין (דף כ"ג ע"ב) דאיתא שם לאו משו' דכתיב אתם גם אתם ודרשינן מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל ופירש"י שם ד"ה לאו משום.

וז"ל דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדהוה מצי למיכתב אתם וכתיב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ב"י כו' עכ"ל רש"י ז"ל. הרי לנו ברור בכוונות רש"י דלמסקנא דקידושין ילפינן שליחות מגם ומדכת' האי רבויא דגם סמוך לאתם הוא לאקושי שליח לשולחו לענין ב"ב דתרתי ש"מ וכמ"ש הגאון בעצמו כאן בסוף דבור זה.

מהמופלג השנון כמו"ה שאול הכהן נ"י מבאבראייסק: דף ס"ב ע"א ד"ה אלא הנהו לרבות את הנכרים כו'. איש איש אשר יקלל אביו ואמו מה ת"ל איש איש לרבות בת טומטום כו'.

ה"נ דברכות ה' ודעריות נימא לרבות את האשה אתי' ובפ"ג דזבחים איש איש דשחוטי חוץ לרבות שנים שאחזו באבר והעלו. ה"נ נדרוש לרבו' נשים אתי כו'.

מה שהקשה מאיש איש דעריות. ה"ג בת"כ פ' אחרי מאחר דכתיב איש איש לרבות עכומ"ז שומע אני שאיש מוזהר ע"י אשה אשה ע"י איש מנין ת"ל לא תקרבו הרי כאן שנים.

ואיש איש דברכות ה' נמי לק"מ דה"ג התם כי יקלל אלקיו מת"ל כיון דכתיב בתרי' ונוקב שם ה' יומת הל"ל איש איש כי יקוב שם ה' ונשא חטאו שיכול אין לי חייבי מיתה אלא נוקב שם המיוחד כו' ובתר הכי תניא כגר לרבות נשי גרים כאזרח, לרבות נשי אזרח.

ואיש איש דמקלל אביו ואמו נמי א"ש ע"פ מ"ש בק"א שלי לש"א סי' מ"ט דלא אזלינן בעכומ"ז בתר רובא יעו"ש וא"כ ע"כ לרבות נשים.

ואיש איש דשחוטי חוץ דריש שם להדיא בתוכם לרבות נשי' ועבדים א"כ למה נאמר איש איש ע"כ לרבות שנים שהעלו כו' יעו"ש: דף ס"ד ע"ב ד"ה דבר אל ב"י וסמך. וכמדומה לי שאיזה תלמיד טועה כתב כן כו'.

כ' הגאון בעל א"ח לקידושין נראה ששני הקושיות של התוס' הם מכח ההיקש סמיכה לשחיטה דנילף מהאי טעמא דאין נשים שוחטות והרי מרבינן להו לשחיטה וה"נ אין למילף לשחיטה שתהא בבעלים דוקא שהרי ההיקש אינו כ"א מדרבנן. ומ"ש דסמוך טפי להקרבה פי' דהיא עבודה חשובה מסמיכה שהיא סמוכה טפי להקרבת הקרבן ומ"ש עוד בד"ה בני ישראל להקשות על התוס' ל"ל קרא למעוטי נשים מסמיכה דהא אפילו אי מקשת לשחיטה והרי שחיטה גופא אינו חובה בנשים כו' תי' בזה בעל בה"ז די"ל דהא גופא קמ"ל קרא דסמיכה בכל כחו בעינן דה"א דרשות בידן להחמיר ע"ע כמו בשאר מצות קמ"ל קרא דלא.

מחמת דבעינן סמיכה בכל כחו ועבדי עבודה בקדשים: דף ס"ה ד"ה ופנית ע' סוה"ד גם מה שהקשה התוס' בכמה דוכתין ל"ל היקישא דחג הסוכות לחג המצות דטעון לינה ת"ל דטעון לינה משום שלמי שמחה דטעון כל שמונה ותירצו כגון ששלח שלמיו אתמול כו'. ואכתי לא הועילו כלום דס"ס חייב להקריב שלמים כדי שיהי' לו מה לאכול בלילה דטעון שמחה כו'.

והנה לכאורה הי' מקום לומר דאין כוונות התוס' במ"ש ששלח שלמיו מאתמול היינו עיו"ט דלמ"ד בעינן זביחה בשעת שמחה א"א לומר כן. אלא כוונתם ליום שביעי של חג וביום אחרון בליל מוצאי יו"ט ה"א שילך לו דאינו נוהג שמחה בו קמ"ל היקישא דטעון לינה.

על ש"ע דשמיני עצרת קרוי ג"כ חג הסוכות. שהרי רבינו כ"כ להדיא בחידושי מגילה וכ"כ הט"ז ואף דמרבינן לש"ע לינה בפ"ע במס' סוכה.

משמע אפילו היכא שכבר קיים מצות לינה בז' ימים שלפניו מ"מ חייב בלינה בפ"ע מטעם דהוא רגל בפ"ע דאפשר דמהקישא גופי' ש"מ דש"ע טעון לינה בפ"ע ולא סגי במה שקיים לינה מקודם. דאי משום דחלקו הכתוב וקראו לשמיני חג בפ"ע לא ידעינן כלל דיטעון לינה אם לא הביא בו קרבן קמ"ל קרא דטעון.

אלא דנראה מד' התוס' במ"ש ששלח שלמיו מאתמול ולא כתבו שהביא שלמיו מאתמול. דאלו הביא בעצמו וע"כ קיים ג"כ מצות לינה ע"י ההקרבה דאתמול שוב לא הי' חייב בלינה דלא מהדרינן אלא אלינת לילה א'.

אלא דמ"מ קשיא ל"ל להתוס' להקשות דבלא"ה ידעינן לינה לילה אחת משמחה ה"ל להקשות בל"ז מראי' וחגיגה שחייב להביאם ביו"ט דסוכות וממילא טעון לינה. ואף שיש להם תשלומין כל שמונה מ"מ כל אימת שיביאם ילין לילה אחת: ע"ב נ"ל דוודאי הוא מה שהתורה רבתה לינה בחג הסוכות היינו לבד לינת ראי' וחגיגה של חג הסוכות וא"כ מקשה התוס' שפיר משמחה דטעון כל שמונה וע"ז כ' דנ"מ להיכא ששלח שלמיו מאתמול והיינו בשביעי של חג.

ומ"מ א"ש הא דנקטו התוס' בדבריהם ששלח שלמיו ולא כתבו שהביא שלמיו וכגון שהביא ג"כ בשביעי קרבן ראי' וחגיגה שיש להם תשלומין כל ז'. די"ל דכיון דמצוה בראשון להקריב מיד קרבן ראי' וחגיגה מסתמא הקריב כבר בראשון כדינו וע"כ צ"ל ששלח שלמיו מאתמול א"נ י"ל דהא דרבתה התירה לינה בחל הסוכות היינו מיד שבא לירושלים אע"פ שבדעתו להקריב ראיתי וחגיגתו בשאר ימות הרגל שיש להם תשלומין כל ז' מ"מ חייב מיד בלינה וע"ז מקשו התוס' הא מ"מ חייב מיד להקריב שלמי שמחה שנוהג כל ח'.

ותירצו כגון ששלח שלמיו מאתמול ע"י שליח וכנ"ל ומה שהקשה רבינו דמ"מ חייב להקריב ש"ש משום שמחת הלילה י"ל לד' התוס' דהא דחייב' התורה בשמחה כל ח' היינו אם יושב בירושלים חייב לשמוח כל ח'. ומ"מ רשות בידו ללכת מירושלים לצורך ואין לו שמחה בישיבתו בירושלים ואפשר דלד' התוס' יש תשלומין לשמחה כמו שיש

תשלומין לראי' וחגיגה וא"כ כשיחזור לירושלים ישלים מה שחסר ביום הקודם וע"ד דס"ל לר"א בסוכה מי שלא אכל לילי יו"ט ראשון משלים ביו"ט אחרון דל"ש בזה לומר ריפתא דיומיה הוא כמו בסוכ' שכל מה שאוכל חייב בסוכ' משא"כ הכא א"ח כ"א ב' סעודות ביום ותדע דהכי הוא דאל"כ קרא דכתיב גבי חג המצות ופנית בבוקר והלכת לאוהליך היכי משכחת לה דע"כ האי בוקר היינו בוקר שני כמש"כ תוס' ורש"י והרי א"א ללילך לביתו כיון שנתחייב בשמח' דודאי נוהג שמחה במצות כמו בסוכו' שנוהג בכל הרגלי' כמ"ש התוס' בר"פ.

אע"כ שיש לו רשות ללילך מירושלים ולחזור ולשמוח ואע"פ שאין דעת רבינו כן שיהא שייך תשלומין בשמחה כיון שכל יום טעון שמחה בפ"ע שכן כתב לתמוה בחי' לחגיגה בפ"ק שכתבו התוספות בשם התוספת' שהשמחה יש לה תשלומין. וכתב רבינו שהתוספתא משבשתא הוא.

(ובאמת הגירסא בתוספת' שלפנינו ששמח' נוהגת כל ז' ולא נזכר כלל הטעם תשלומין) מ"מ לפ"ד התו'. ע"כ צ"ל שיש תשלומין בשמחה וא"כ היכי ששלח שלמיו מאתמול ובא היום לירושלי' חייב בלינה ליל' אחת אע"פ שהרשו' בידו ללילך אח"כ מירושלי' לצרכו ואינו חייב להתעכב בשביל שמחה של לילה מ"מ טעון לינה מהקישא.

ומ"מ מקשו התו' שפיר ת"ל דטעון לינה משום שמחה אע"ג דלפ"ד רשות בידו ללילך מירושלים לצרכו מ"מ י"ל פשוט אע"ג דאין חייב להתעכב משום חיוב שמחה הבא אבל משום חיוב שמחה של עכשיו שכבר נתחייב בה כיון שהוא עומד עכשיו בירושלים וודאי דא"א לו לפקוע מחיובו וללילך לו. אבל בשביל שמחה של לילה וודאי דאינו חייב להתעכב כדמשמע מקרא דופנית בבוקר וכנ"ל: דף ס"ו ע"א ד"ה אמר רבא ותיסברא כו' ואילו האי תנא מפיק לי' וכו' ש"ב הרב הגדול מה"ו אהרון מקארטינגא אמר ליישב קושיות רבינו וז"ל ונראה שאע"ג שכבר חי' בתוס' ואיצטריך דר"א דההיא ברייתא אתי נסתור דרשת הצדוקים במנחו' (דף ס"ה) מ"מ לשון הברייתא הכא מה חודש למניו אף עצר' למנויו משמע וודאי דלתשלומין כל ז' אתי וכדמפ' רבא.

וכן בר"ה (דף ה') אמרינן דלת"ק ור"ש דמפקי להאי בחג המצות לבל תאחר מפקי תשלומין לעצרת מדתני רבה בר שמואל. והשתא לר' אושעיא תרתי לתשלומין ל"ל וכן קשה בדרשא דמנה ימי' כו'.

דהכא מייתי לה לתשלומין והתם מייתי לה לסתירת דרשת הצדוקים. ונ"ל ליישב בחדא מחתא עם מאי דקשיא תו בשמעתין וכדומה שהרב הגאון מו"ה אברהם ברודא הניחו בקושיא.

שלפי מה שפירשו בתוס' אלא לאו בתשלומין דשרי לקצור וכו' ואע"ג דחו"המ אינו אלא מדרבנן משום שבועי דאורייתא נקטי'. והשתא מאי קא משני בתוס' (ד"ה ואיצטריך) דדרשת מנה ימים כנ"ל אתיא לסתור דרשת הצדוקין.

הא ממילא ליתא דאי ס"ד ממחרת הפסח כפשוטו א"כ לעולם עצרת בחד בשבת ושביעי שלו בשבת ולא משכחת וקראתם וקצרתם. וגם שישבנו קושיא זו בכמה פנים.

אבל ליישב כולם כאחד נ"ל לפי מאי דפריך בשמעתין ואימא מקיש לחג הסוכות ומסקינן תפשת מרובה ל"ת כו' ופירש בה רש"י ז"ל ותוס' הכא ובסוכה (דף ל"ה) דשמא המועט יש לך לתפוס. והשתא וודאי מוטעי קאטעינין בתרתי אי לא הוי לי' לימוד לסתור דרשת הצדוקין דה"א דממחרת ודאי כפשוטו וע"כ היקישא לתשלומין דחג הסוכות דבהכי משכחת וקראתם וקצרתם בשמיני ואי לאו הקישא דבחג המצות וה"ל רק דרשא דמנה ימים אע"ג דאי מוקמינין לתשלומין דעצרת למנויין ממילא נסתר גם דרשת הצדוקין מוקצרתם.

מ"מ הא איכא לאוקמי רק לסתור דרשת הצדוקין ולא ידענא במה תשלומין לעצרת. כלומר ז או ח' מש"ה איצטריך דרשא דחג השבועות נמי.

ולת"ק ור"ש דר"ה דלא דרשי הקישא לתשלומין אין להקשות מנ"ל למילף מהא דמנה ימים לתשלומין לעצרת דאימא רק לסתור הצדוקין די"ל דנ"ל מדרש' אחריתי דנפקי להו לתנאי אחריני במנחו' שם אבל מאן דלא משמע מדרש' אחריני ודאי הוה מפיק להכי דרשא דמנ' ימי' ומש"ה איצטריך היקשא לתשלומין.

ומהקישא לחוד הוה קטעינין בתרתי אבל השתא דאיכא נמי דרשא דמנה ימים ממ"נ נפקא לן תרווייהו אי מוקמינין לתשלומין דעצרת למנוייו שבעה הרי נסתר דרשת הצדוקים ואי מוקמינין לסתור א"כ הקישא דתשלומין הוי לחג המצות דתפשת מועט תפשת. וכיון דבלא דרשא דמנה ימי' הוה קטעינין בתרתי ומינה מוכחי תרווייהו.

מש"ה ודאי נפקא להו שתי הדרשות מהא דמנה ימים. עכ"ד: ונ"ל דהא התוס' ד"ה מצוה הקשו נילף מיובל דמונין ג"כ שני' ושמיטין ומ"מ אין מקדשין כ"א שנים.

(ובאמת לפ"ד התוס' ר"ה ד' לק ע שהרי אנו דנין קרבנות עצרת מקרבן דחודש ולא הקשו שם כ"א לגי' הר"ר משולם דגריס בכל דוכתי מנה שנים וקדש יובל) ותירצו דלהכי איצטריך דרשא דחג השבועות דמדאמרה תורה כנ"ל לסתור דרשת הצדוקין. וע"כ צ"ל דהא דנקט הברייתא הבנין אב לתשלומין היינו אחר דילפינין תשלומין מחג השבועות לחג המצות מדר"א ולפ"ז ה"פ הס"ס דהמקשה דלא אסיק אדעתי' דלכל מנויה איתקש סבר דמבנין אב מוכח עכ"פ דאין תשלומין לעצרת ושני לי דלכל מנויה איתקש והיינו

מקרא דחג השבועות לחג המצות אבל באמת עיקר בנין אב דחדש לעצרת אתי לסתור דרשת הצדוקין.
אלא דנראה דרבינו מפרש משמעות הברייתא דכל עיקר בנין אב דאמרה אירה ודאי לתשלומי עצרת אתי דהכי נראה לישנא דברייתא מה חודש למנויו אף עצרת לכל מנויו. והיינו שמקדשין עצרת בקרבנות שבעה כמו שמקדשין חודש למוניו בקרבן ולא לסתור דרשת הצדוקין.
ור' יהושע דדריש לסתור דרשת הצדוקין דרש הכי מה חידש סמוך לביאתו ניכר וכו'. ומיושב קושית הרב הנ"ל.
ולא קשיא לי' כלל קושיות התוס' ניגמור מיובל די"ל כמ"ש התוס' בעצמם בר"ה כמ"ש בסמוך דדנין קרבן מקרבן א"נ כמ"ש התוס' דהכא בתי' הב'. ועוד נראה ליישב שקושיות רבינו הוא לפי המסקנא דאיצטריך לכל הני דרבה ב"ש ודראב"י ודר"א אר"א.
א"כ לק"מ קושיות התוס' ניגמור מיובל דאין תשלומין לעצרת שהרי מדראב"י מוקראתם ובקוצרכם מוכח דיש תשלומין לעצרת אלא דלא ידעינין כמה וא"כ מבנין אב ידעינין כמה דהוקש לכל מנויה לתשלומין שבעה. והשתא הך ברייתא דמפיק תשלומין מבנין אב ומקראתם ובקוצרכם נ"ל תשלומין לעצרת אלא דלא ידעינין כמה הוי והשתא שפיר שמעינין מבנין אב תשלומי שבעה מהך ברייתא.
ול"ל דהך ברייתא דרשה נמי מהאי בנין אב לסתור דרשת הצדוקין ג"כ וא"כ אי לאו דשמעי' מדרשא דחג השבועות דר"א הוה דרשינין להאי בנין אב כ"א לסתור דרשת הצדוקין בלבד כמ"ש התוס' ד"ה ואיצטריך. דז"א שהרי כיון דהך ברייתא מפיק מינה לענין תשלומין ע"כ א"א למישמע מינה נמי לסתור דרשת הצדוקין כיון שאפשר דהאי בנין אב אתי כ"א לתשלומין.
וה"ה נמי דצ"ל דר"א ל"ל הך בנין אב לתשלומין כ"א לסתור דרשת הצדוקין שהרי פריך הש"ס אדר"א ונקיש לחג הסכות שהרי מבנין אב דחודש לעצרת מוכח עכ"פ לתשלומין שבעה ולא לשמונה דלכל מנויה איתקש והמנוין של עצרת הם שבעה ולא שמונה. וע"כ הך ברייתא דמפיק מב"אלתשלומין ע"כ מפיק לסתור דרשת הצדוקין מדרשא אחריתי כהנך תנאי דמנחות שם וכ"מ מד' רבינו שהבנין אב נאמר לדרשא ממה שהקשה בד"ה מאי לאו גמר מחודש ליום אחד דאי ליום א' האי בנין אב ל"ל ש"מ דהבנין אב ניתן לדדשא.
ולא קפה מידי מד' התוס' ד"ה ואצטריך שכתבו דאי מדרבה ב"ש ה"א דאתי לסתור דרשת הצדוקין לכך איצטריך דר"א הקישא דחג השבועות לתשלומין. דז"א שהרי התוס'

פירשו כן לפי המסקנא דעביד צריכותא דלפי האמת איצטריכו כולהו די"ל דהאי בנין אב לסתור דרשת הצדוקין ולא לתשלומין.
אבל הך ברייתא דרבה ב"ש דמפיק תשלומין לעצרת מהאי בנין אב ע"כ מפקי לסתור דרשת הצדוקין מדרשא דהנך תנאי במנחות שם. א"כ שפיר הקשה רבינו היקשא דר"א ל"ל ולפ"ז אינו מספיק מה שתי' הרב הנ"ל דאצטריך דרשא דחג השבועות דאל"ה ה"א דהבנין אב אתי לסתור דרשת הצדוקין.
שהרי קושיות רבינו היא להך תנא דרבה ב"ש והאי תנא דרבה ב"ש כיון דמייתי מהך בנין אב לתשלומין ע"כ מייתי לסתור דרשת הצדוקין ממקום אחר כהנך תנאי דמנחות שה ואייתר לו דרשא דאמרה תורה לתשלומין א"כ חג השבועות לתשלומין דר"א ל"ל: אלא דמ"מ נראה ליישב קו' רבינו שהרי ר"א אמר למלתי' אהנך תנאי דלא דרשי בחג השבועות לב"ת דפריך שם בר"ה בחג השבועות מאי עביד לי' ומשני מהא דר"א דאיצטריך לאקושי לחג המצות לתשלומין שבעה.
וא"כ י"ל פשיט דהנך תנאי דדרשי לחג השבועות לתשלומין מייתו לבנין אב דמנה ימי' לסתור דרשת הצדוקין והך ברייתא דרבה ב"ש דמייתי לבנין אב לתשלומין דרשי לחג השבועות לב"ת כת"ק ור"ש דהתם ולסתור דרשת הצדוקים מייתי כהנך תנאי במנחות.
ומ"מ פריך המקשה שפיר אדר"א מהך דרבה ב"ש דאפ"ת דדרשת הך בנין אב לסתור דרשת הצדוקין מ"מ מדהשוה התורה עצרת לחודש בבנין אב ע"כ דמו ליום אחד ג"כ ושני לי' דלכל מנויה איתקש והיינו מדרשא דחג השבועות לר"א: דף ס"ט ע"א ד"ה אלמא קסבר רבא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי וק"ל הא בפ"ק דחולין וכו'.
לכאורה יש להעיר מאי קא קשיא לי' לרבינו הא איכא נמי סתמא דלאו כקודש דמי כדתנן בנדה (דף ע"א) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח (אבל נוגע לא דחולין שנעשו על טהרת הקודש כקדוש דמו) חזרו לומר דלאו כקודש דמי. וכיון דחזרו לומר דלאו כקודש דמי לא ניחא להו להנך אמוראי לאוקמי למתניתין דחולין דלא כהלכתא.
וכ"כ הרמב"ם בפי' למשנה בפ"ב דטהרות ובשמעתין דכ"מ שנאמרה חולין שנעשו על טהרות הקודש כקודש דמי היא למשנה ראשונה אבל חזרו לומר דלאו כקודש דמי אלא למקצת דברים יעו"ש. ונ"ל דקושית רבינו היא למאי דתופס בקושיתו דאין לחלק בין היכא דאית בהו דררא דטומא' דאורייתא להיכא דלית בהו דררא דטומאה והרי הך סתמא דחגיגה כ"ע מידי' בה וס"ל דהוי כקדש.

אע"ג דבמתניתין דנדה אמרו שחזרו לומר דלאו כקודש מ"מ כיון שר' סתם כאן דהוי כקודש ש"מ דאיהו ס"ל כמשנה ראשונה א"כ י"ל נמי דהך סתם דחולין אתיא נמי דהוי כקדש. ע"ז תירץ דע"כ צריך לחלק בין היכי דאיכא דרא דטומאה דאורייתא וכר' אילאי א"כ מתני' דהכא אתי' נמי אף לפי המתניתין דנדה דחזרו לומר דלאו כקודש דמי דהיינו היכי דליכא דרא דטומאה דאורייתא אבל מתניתין דהכא דהוי דרא דטומאה דאו' שפיר הוי כקודש וזהו ממש כדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל: והנה הרמב"ם בפי' למשנה כאן כתב וז"ל וכבר נתבאר בסיף נדה כי זאת המשנה היא משנה ראשונה דכקדש דמי לכל הדברים אבל חזרו לומר דלאו כקודש דמי לכל אלא למקצת דברים.

וזה לכאורה תמוה שהרי ע"כ לפ"ד הנ"ל משנתינו אזלא אליבא דהילכתא אף לפי משנה אחרונה שהרי כאן איכא דרא דטומאה דאורייתא שמא ישבה עליהן אשתו נדה וכן הוכיחו התוס' לקמן (דף כ"א ע"ב) ד"ה אחרונות. ואפשר דמ"ש כי זאת המשנה מוסב על משנה ראשונה דנדה וא"ש.

וצ"ע על הרע"ב ותוי"ט שפי' ד' הרמב"ם כפשוטו: דף ע"ה ע"ב ד"ה מן המודיעים. אבל רב יהודא פליג עליו וס"ל כל שא"י לכנוס בשעת אכילה והא ר"ע ס"ל אכילת פסחים זמנו כל הלילה נמצא מודיעים רחיק מירושלי' מפלגא דיומא עד צה"כ מהלך כ' מילין ואם נשוה מהלך לילה למהלך יום עילה יותר משיתסר פרסאות.

לכאורה זה תמוה כיון דמפלגא דיומא עד צה"כ אינו כ"א חמשה פרסאות ומהלך לילה עשרה פרסאות וזה ודאי דצריך לבוא לירושלים מעט קודם שיעלה ע"ה בכדי שיהי' לו שהות לאכול הפסח ולא יפסל בנותר א"כ ה"ל פחות מט"ו פרסאות דודאי זה פשוט דאיפסל בנותר מיד אחר שיעלה עה"ש ולא מהנ"ח: וכן מ"ש אח"כ דר"י לא הוסיף אדעולא לר"ע דס"ל תחומין דאורייתא כ"א שיעור מיל.

גם זה תמוה דהא ע"כ לעולא דס"ל עד שעת שחיטה היינו תחלת שקיעה דהוא ד' מילין עד צה"כ וכמו שהוכיח בתשוב' סי' י"ז ובחידושיו לר"ה א"ב לר"י דמוסיף אדעולא ה"ל ה' מילין בקירוב: שם ד"ה ואפי' אפיקרסותו בתוכו. ואיני יודע מה ענין אפיקרסותו למשקין כו' שמעתי ליישב בפשיטות שהמדפיס נתן מקום לטעות בזה שניקד בשני נקודות בד"ה ואפי' אפיקרסותו.

אבל באמת הכל דבור אחד וקאי אדלקמי' שהרי סופינו לטהר אפילו מלאין משקין ואפילו אפיקורסותו בתוכו כלומר דאיכא למיחש למגע זב וזבה במה שנוגע בבגדו וכמה שכתב רבינו ואפ"ה נאמנין: שם ד"ה נאמנין על כ"ח כו' לא נגענו ואי מיירי בקדש אין לחלק כו' הנה ביותר יש לתמוה על ביאור הגאון דשם דמפרש לרביעי דמיירי לקודש

יעו"ש והרב הגאון מהו' צבי הירש מסלאנט אמר ליישב דהנה הש"ס מקשה וליתי בכ"ח המוקף צ"פ.
וע"ז תירץ הש"ס אמר ר"א שונין אין הקדש ניצול בצ"פ והיינו ג"כ מטומא' מת שמטמא באויר. והטעם שכמה חילוקי דינים יש בדיני מוקף צ"פ כדאיתא בכול' פרקין דמס' כלים וא"כ גזרו שמא לא הוקף יפה ונטמא מאויר משא"כ שם במשנה דהגבאין דמיירי מטומאת ע"ה שאין מטמא אלא במגע ולד' התוס' אפילו בהיסט אינו מטמא א"כ ליכא למיחש שאינו מוקף יפה שהרי ע"כ ליכא למיחש שמא נגע בו הע"ה כיון שרואין שיוקף צ"פ הוא.
ובזה מיושב קו' התוספות דפריך שם וליחשוב נמי הך מענה דקודש אין ניצול בצ"פ ותרומה נצלת בצ"פ כדאיתא שם בגיטין. ולפ"ד הנ"ל לק"מ דהתם מיירי בטומאת ע"ה שפיר אמרינן דניצול משא"כ בהך דטומאת מת ודאי י"ל דאינו ניצול: דף ד"ה ות"ל דה"ל כלי עץ העשוי לנחת כו'.
א"י מה איסור יש בטלטול כו' פי' לפי' כו' כיון בזה ליישב קושיות הכ"מ שהקשה שם וזה כמפרש מטעמ' דאמרינן הכא דכתיב בו תמיד. ומ"ש ומ"מ עיקר הדברי' תמיהין בעיני כו' הנה הכ"מ כתב אמ"ש הראב"ד ואולי לא כמו שהיא סובר.
הרי אין השגה באולי כו'. ואמינא דחדא מתרצא בחברתה.
והראב"ד השיג בממ"נ ותחילה יש לדון דלא תקשי להראב"ד במ"ש גבי שולחן כאינו מקבל מ' סאה ובתוספתא דב"מ פ"ה תני לגבי כלים של מ' סאה שהן אמה על אמה ברום ג' שהן ישנן תרמ"ח טפחים וראי' לדבר מדת השולחן שהי' ארכו אמתי' אמה ורחבו אח' אמה וחצי קומתו ויעלה בשיבורו תרמ"ח טפח יעו"ש.
ומיהו א"א לפרש לעולם שיהא השולחן עם גובה רגליו והרווח ביניהם נחשב כלי קביל מ' סאה והדבר מבואר ואין להאריך. ומ"מ דוחק לפרש דלסימנא וזכר בעלמא נקטו לשולחן.
שהרי דרך התנא לדקדק בכך כדתניא בתוספתא קמייתא דברכות אע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר. עוד קשיא לן בתוספתא דמייתא ממדת השולחן והיא תברא גדולה לחשבון תרמ"ח טפח דנקט החלה.
דבפ' שתי הלחם ד' צ"ו כתבו התוס' בד"ה המזבח עץ שלש אמות דשמא זה הי' גובה של סניפין ובגליון שם דחקו בהא מילתא דלא משכחת לה אלא למ"ד דט"ו טפחים הי' כופל הששה חלות והשתא כיון דחשיב כופל החלה אחת מכל צד ב' טפחים ומחצה ע"כ דקחשיב אמה רוחב השולחן ה' טפחים כר' יהודא כדמפרש במתניתין שם ולר"מ

לא משכחת פתרא להאי קרא אלא יהא במדת שולחן או המזבח אינו דומה לא לשל משה ולא לשל שלמה כמ"ש הרד"ק שם.

וכיון דפשטי' דקרא כר"י דייקא לא יעלה א"כ מדת השולחן בשיבורו כ"א שע"ה טפחים. לכן נראה משו' דבהא דקאמר ר"י התם לדברי האומ' טפחיים ומחצה נמצא שולחן מקדש ט"ו טפחיים לד' האומר טפחיים נמצא מקדש י"ב טפחים ושם ד' צ"ד בתו' ד"ה כמין תיבה הקשו שהרי לחם הפנים עוביו טפח ונמצא שולחן מקדש טובא ונדחקו בזה ונ' שר"י שבא להורות כמה מקדש לכ"א אי יהיב מידי באויר השולחן כפרש"י וכדדייקינן מינה בפ' שתי מדות דף פ"ז למיפשט מינה בעיא דרב"ח ודאי לא ה"ל למיחשב עובי הלחם דשם לא מצי למיהב מידי דלר"י היו ממלאין כל אורך ורוחב השולחן ולר"מ שהי' טפחיים ריווח באמצע דשם וודאי לא הי' מקדש אי יהיב מידי.

דע"כ לא קא מבעיא לרמב"ח אלא היכא דמקדש לחם אי מקדש נמי קמצין א"ד דל"ח לי' לא מקדש. משא"כ במקום שאינו אלא כדי שתהי' הרוח מנשבת בהם כדמפרש במתניתין ולכן לא משכחת דמקדש אלא י"ב או ט"ו טפחים שזה גובה האויר במקום שמונחת.

אבל גבה כל המערכה שעם עובי הו' לחם הויין לר"מ י"ח טפחים ולר"י כ"א טפחים והשתא פשטי' דקרא כר"מ דייקא. וראיה גדולה מייתי בתוספתא שאמה על אמה ברום ג' הוו תרמ"ח טפח באמה בת ו"ט כדמוכח ממדת השולחן אבל השולחן עצמו ודאי דלא מחשב מקבל מ' סאה ובמ' סאה ודאי דלא מקבל טומאה לכ"ע כשעשוי לנחת אפילו ליכא איסורא בטלטול.

והשתא ההיא דלו תיבותא דפרק בני העיר. דפירש"י ארון ובפ' ט"ו דכלים חשיב הארון בכלים דאית בהו מ' סאה אלא דלד' הראב"ד דבמחזיק מ' סאה אינו מקבל טומא' אפי' אי מטלטל מלא וריקן ע"כ צ"ל דהאי תיבותא לא היתה בת מ' סאה דאל"כ מאי אהדרו רבנן לרבא והא זימנן דמיטלטל מלא וריקן כדמונח ס"ת עלויה והרי כיון שמחזקת מ' סאה מה בכך שמיטלטלת מלא וריקם דלא מקבל טומאה במחזקת מ' סאה כ"א דומיא דספינת הירדן.

והשת' תקשה להרמב"ם ז"ל ממ"נ אי האי תיבותא הוות בת מ' סאה כמדתדאין ושפיר מוכח חזה דכלי המחזקת מ' סאה מקבל טומאה ממאי הדרו לי' רבנן והא זימנין דמיטלטל כו'. א"כ לא שמעינן מהכא דבפחו' ממ' סאה נמי אינו מקבל טומא' אם עשויה לנחת מדאמר רבא דל תיבות' ואותבוהי דה"ל כלי העשוי לנחת שהרי הך תיבותא החזיקה מ' סאה וע"כ יצא לו מהך דשולחן והרי משולחן אינו ראייה דהת' איכא איסורא

בטילטול ואי נימא דהך תיבותא לא החזיקה מ' סאה מדאהדרי לי' רבנן והא זימנין דמטלטל כו' דאלו החזיקה מ' סאה אע"פ שמיטלטל מלא וריקן אינו מקב' טומאה.
א"כ קשה על הדין השני במ"ש דאם מטלטל כו' מקבל טימאה אפינו מחזיק מ' סאה. וזה ודאי דבעיקר הדין דין אמת מודה הראב"ד להרמב"ם ז"ל דכלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה אפילו בפחות ממ' סאה מהך דתיבותא הנ"ל.
וז"ש הראב"ד ואולי לא כמו שהיא סובר כו' פי' די"ל לפי האמת דהא דעשייה לנחת טהורה אפילו בפחות ממ' סאה יש ללמוד מהך דתיבותא הנ"ל. והך דספינת הירדן לא כמו שהוא סובר דבמחזיק מ' סאה נמי טמאה אלא בפחות ממ' סאה דווקא וספינת הירדן שאני מפני שדרכ' להשתמש טעון'.
מהה"ג ש"ב כמוהר"א אב"ד דקארט נג': באבני שהם דף ע"ח ע"ב ד"ה נפש כו'. עד מ"מ ק"ל אי איתי' דהיכי דאיתא ממון ומיתה מדינא ב"ת היא ובכל ענין שבא ממונו לד שכנגדו זכה בי מדינא תקשה הא דפ' ד"מ דף ע"ב רבא איגנוב לי' דינרי במחתרתא אהדרינהו ניהלי' ולא קבלינהו אמ' הואיל ונפיק מפומי' דרב כו' ואמאי לא קיבל כיון דמדינא רמי חיובא דממונא עניו אפילו במקום מית'.
ומי גרע הא דאהדרינהו מנפשייהו מתפס בע"כ כו'. ובתומים סימן כף חית אות דלית מיישב קושיא זו דהא דאמרינן דתפיסה מהני היינו לפי מה דקיי"ל דלא כרב ודוקא בנטל כלים ושיברן אז פטור אבל כשהן בעין חייב להחזיר אף אנו מוסיפין ואומרין דאף כששיבר אי תפס ל"מ מניה דהרי חזינן דעכ"פ יש עליו חיוב לשל' היכא שהן בעין.
אבל לרב דס"ל דאפי' הכלי בעין אינו מחויב להחזי' א"כ אף אם תפס מפקינין מני' דהא חזינן דפקע כ"כ חיובא דממונא מני' דאפילו כשכלי' של נגזל הן בעין אינו מחויב להחזיר. וא"כ רבא דחשש לדברי רב אף בזו חשש שלא יועיל תפיסה לשיטתו דהיא היא: במלואים דף ע"ט ע"ב ד"ה לא לתוהי כו' דמשום פ"ו ליכא ומשו' שבת איכא כו' לכאורה סותר למ"ש בפנים דבקיים פ"ו בעודו נכרי גם משום שבת ליכא ומכ"ש דקיים פ"ו.
ונ"ל דהכי כוונתו דאלו נקטו ב"ש קרא דפ"ו ה"א דחב"ח חייב בפ"ו. כמו ישראל גמור כיון שנתחייב בכל המצות כמו ישראל וע"כ בעינן זרעו מיוחס אחריו לכך נקטו קרא דשבת לאשמועינן דלא קפדינן רק אשבת: שם בסוה"ד אבל מה שכתבו בפ"ק דעכום"ז לא נמצא שם.
אעתיק מ"ש לי ש"ב הרב הה"ג מה"ו אהרן אב"ד דק"ק קארטינגא. הרואה יראה שכן מפורש בשאלתות פ' אמור סימן ק"ג ברם צ"ל אלו כהן דקאזיל למינסב איתתא או

למיגמר אורייתא ואיכא בית הפרס באורחא וליכא אורחא אחרינא מהו כו' לשאר מצות לא תבעו לן כיון דלא סגי דלא אזיל וודאי דשרי כו' למימרא דכל למיזל לבית הפרס לדבר מצוה שפיר דמי.

לא כי קמבעיא ללמוד תורה ולישא אשה ואי אפשר למיזל בדוכתא אחריתי למיגמר מי שרי או לא. נראה שלא לשבר דברי השאלתות שכתבו הראשונים שדבריהם דברי קבלה וראוין לסמוך עליהן כמו על התלמו' ושלא לשווי' להגאון בעל טורי אבן כמעיד עדות שקד ח"ו.

אבל האמת עד לעצמו שדברי השאלתות עולין בקנה אחד וכמו שפירשו התוס' בבכורות דף כ"ט. ובתר דדייקינן שמעתא דשאלתות שכתב תחלה וליכא אורחא אחריתא ואח"כ כ' בלשון דאי אפשר למיזל בדוכתא אחריתא ואם בא לומר שבמקום אחר אינו מוצא ללמוד למה הרבה הדרך בין האיבעי לפשיטותא דמסקינן שאפילו מוצא ללמוד יטמא. אבל הדבר ברור שמה שכתב א"א פירושי אם אפשר דלא קמבעיא לן אי אסור לטמאות רק אם אפש' למיגמ' בל"ז דהיינו בדוכתא אחריתא ודכוותה גבי אשה שמוצא לישא במקום אחר הכל כמו שפירשו התוס' בבכורות בפ' עד כמה בתוס' ד"ה היכא אזיל ודברי השאלתות שפירשו בתרתי בבי ללמוד ולישא אש' וסיים בלמגמר בלבד קרוב מאוד שנשמט מן ואי עד ואי וכצ"ל אלא כי קמבעיא ללמוד תורה וליש' אשה [אי אפשר למינסב בדוכתא אחריתי] ואי אפשר למיגמר וכו' ופי' בשניהם אם כלשון השאלתות בכמה מקומות.

אח"כ ראית. בשאילת שלום שמפרש דברי השאלתות בענין זה בדרך הכי במאי עסקינן וכבר בררנו שבשאלתות בעצמו מבורר כן באר היטיב.

גם מה שכתב היא שהאבעיא במוצ' ללמוד במקומו אין להכניס כלל בלשון השאלתות. גם מה שרצה להעמיד בתוספו' שהבינו כך בשאלתות אין זה נראה להגאון בעל טורי אבן במשמעו' לשונם: שם ד"ה אין כו' ואני תמה על הרא"ש כו' ועיין בש"ך יורה דעה סימן קנ"א מ"ש לחלק בזה: שם והשתא מאי פריך כו' לימא נ"מ בדאית לי' לכותי שדה כו'. י"ל דלא דמי להך דכוס יין לנזיר היכא דיכול ליטלו דש"ה דמ"מ מושיט לי' וודאי איסור משא"כ היכא דאית לי' לדידי' בהמה תלינן שלא יקריב כלל אותה בהמה שקונה אותה לאכילה דכל היכא דאיכא למתלי תלינן כדאית' שם ד' י"ג ב' כן נ"ל. ומ"ש עוד להקשות מהא דלא ישכיר שדהו ופריך ות"ל משום ל"ע לימא נ"מ בדאית לי' שדה אחרת.

העירני הרב מו"ה מרדכי אליעזר ני' די"ל דלא דמי לכוס יין לנזיר דהתם אינו מוסיף לו שים איסור דבלא"ה ישתה היין משא"כ בהך דשדה לכותי אף אם יש לו שדה אחרת

מ"מ גם זאת השדה ששוכ' ממנו יעבוד אותה דמ"ש. דה"פ דהש"ס ות"ל משום לפני עור כיון דאמרת דנקרא' על שמו היינו כשזה עוש' מלאכה בשדהו א"כ ת"ל משום לפני עור כשזה עושה מלאכה בהשדה וכעין זה כתבו התוספות גבי רביעה ע"ש: סליק מסכת מגילה ד"ה לא פחות כו'.

הנה לפי"ז תקשי עדיין האי לא פחות ולא יותר דקתני גבי קטן נימול ל"ל הא משנה יתירא היא דממילא ידעינן כקושיו' הרב הכא וכן במנחות (דף ק') לה"פ נאכל לט' לי' לי"א ל"פ ול"י הוה ג"כ משנה יתירא ואהא ליכא לשנויי כמו הכא דאשמיעינן דאפי' בזה"ז דפשיטא. וצ"ע.

ואולי י"ל דה"א כיון דהני נקראת ולא קתני קורין דהיה משמע דמצוה לקרות בכל אלו הזמנים א"כ לאו דוקא אתי לאשמועינן אלא דנקרא כך לכך תני לא פחות ולא יותר דדוקא הוא: דף פ"ג ע"ב ד"ה אילימא אדר"ע. מ"מ אכתי ק"ל לימא ר"י טעמ' דנפשי' קאמר כו'.

אולי י"ל דאי נימא דר"י טעמא דנפשי' קאמר מ"מ תקשי לר' יוחנן דאמר זו ד' ר"ע והרי מצינו שר"י נמי הכי ס"ל ואי כל החכמים שבדורו היו חולקין עליו ודא לא שביק ר"י לכולהו חכמים ואזיל בתר ר"ע. וזה נראה כונת רש"י ד"ה אלא לאו אליבא דרבנן שהיו מקמי ר"ע.

שעמד בזה המהרש"א דיותר ניחא לומר דר"י אליבא דרבנן שהיו בזמן ר"ע. ולפ"ד הנ"ל הרגיש שלא תקשי ק' רבינו המחבר מאי פריך אלא לאו אליבא דרבנן מאי הוכחה היא זו דלמא טעמא דנפשי' קאמר וע"כ פי' מ"ש הש"ס אליבא דרבנן היינו דר"י לא קאי אר"ע אלא טעמ' דנפשי' קאמר אימתי אמרו חכמים זמנים הללו בזמן שהשנים כתיקונן.

וע"כ היינו רבנן הקודמים שאמרו זמנים הללו עד מרדכי ואסתר שהי' בזמן הבית. ולפ"ז מ"ש רש"י רבנן דהוי מקמי ר"ע לאו לאפוקי רבנן שהיו בזמן ר"ע אלא לאפוקי דלא נימא דוקא אליבא דרבנן ולא טעמא דנפשי' לזה פי' דאליבא דרבנן ר"ל אפי' לטעמא דנפשי' ורבנן דהוי מקמי ר"ע כו' ומיושב קו' המהרש"א: ד"ה מבטלין כהנים מעבודתן מה שהקשה על הי"מ דלמה מפרש מטעם שאין המעמד מעכב הקרבן הל"ל דטרודין במלחמה היו י"ל דודאי גם הי"מ סוברי' דמעמד מעכב הקרבן א"כ הוקשה להם מאחר שהיו טרודין במלחמה ולא היו יכולין לעשות מעמד מישראל והרי מעמד מעכב הקרבן א"כ למה הביאו כלל התמיד.

ואי נימא דטרדות המלחמה אינו מספיק לפטו' מקרבן תמיד א"כ למה לא חששו למעמד. ע"ז פי' דטעו וסברו דמעמד לא מעכב התמיד.

אבל באמת כיון דהמלאך הוכיחם שביטלו התמיד בזה שלא הי' במעמד ש"מ דמעמד מעכב הקרבן: ד"ה י"ג זמן קהילה לכל הוא. וקיי"ל מיוה"כ כו' צ"ע הא לפי ס"ד השתא עדיין לא ידעינן דעשרה לא תקינו רבנן ומיום הכניסה ליוה"כ לא דחינן: ד"ה כהנים בעבודתן והשתא אם לא הקריבו קרבן מוסף דשבת ולא קראו את המגיל' ואין שהות כדי לשניהן מבטלין עבודתן כו' וכ"כ בפיסקי ת' בערכין פ"ק דהא דמבטלין עבודה היינו אפי' עובר זמן הקרבן יעו"ש.

אך לכאור' קשה הא ע"כ כיון שזמן קרבן תמיד עבר כבר בפלג המנח' וע"כ כבר הקריבו להתמיד א"כ א"א עוד להקריב מוסף שהרי עובר בעשהדעליה השלם. וליכא למימר דאתי עשה דמוסף דהוי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה כמ"ש התוס' בפ"ד דר"ה בהא דנתקלקלו הלוים בשיר שהרי רבינו המחבר דחה שם דבריהם וא"כ לפ"ד תקשה ולכאורה י"ל בכה"ג שלא הקריבו התמיד ועבר הזמן וחייבין להקריב המוסף שעדיין זמנו ליקרב וצריכין לקרות את המגילה ג"כ: אלא שמ"מ יש לעמוד בזה במ"ש דלר' ושמואל מוספין כשר כל היום דאיך אפשר למאן דפסק כר"י דקרבן תמיד אינו קרב אלא עד פלג המנחה ומ"מ מוסף קרב והולך עד הערב והרי א"א להקריב מוסף אחר קרבן תמיד משום עשה דהשלמה ומתני' דמגילה דתנן כל היום כשר לתפלת מוספין ולמוספין ע"כ אליבא דרבנן אבל למאן דפסק כר"י דזמן תמיד של בה"ע כלה מפלג המנח' ודאי דכלה אז זמן מוסף מטעם דמוסף אינו קרב אחר התמיד משו' עשה דהשלמה.

ולפ"ז היה נרא' להוכיח שר' יוחנן דאמר בפ' ת"ה הלכה מתפלל אדם של מנחה ואח"כ של מוספין לית לי' כר' וכרב דהתפללו של מוצאי שבת בשבת כר"י דמפה"מ ואילך הוי זמן ערבית וכמ"ש התוס' שם (דף ך"ח) דאל"כ תקשה ל"ל לר"י למימר הלכה כו' הל"ל הלכה כרבנן ועוד פשיטא דהלכה כרבנן לגבי ר"י בהך ברייתי' וכמ"ש רבינו בת' סי י"ט ואין להוכיח מזה כמ"ש רבינו שם דלדיוקא אתי דדוקא ביש שהות להתפלל אח"כ של מוסף אז מנחה קודם אבל באין שהות מוסף קודם מטעם דאין לו תשלומין הרי לדידהו לא משכחת לה כיון דקרבן תמיד קרב עד פלג המנחה ומוסף כל היום א"כ לעולם יש שהות להתפלל מוסף אחר מנחה ולפ"ז י"ל דריב"ל ור"י דפליגי בפ"ק דברכות (דף ג' ע"ב) דלר"י צריך לסמוך גאולה של ערבית לתפלה והיינו כרבנן דתפלת המנחה עד הערב וק"ש קודם לתפלה וריב"ל דס"ל תפילות באמצע תקנום סבר כר"י דמפה"מ הוי זמן ערבית לתפלה וזמן ק"ש הוא אח"כ דתלוי בזמן שכיבה ועיין מ"ש רבינו רפ"ב בד"ה לתפילת מוספים כדעת התוס' דעשה דהשלמה אינו מעכב בדיעבד: ד"ה בחר דבעי הדר פשטה.

אבל למאי דפרישת להאי ל"ת שבתורה ל"ת דוהתעלמת ניחא דהדבר מוכרע מעצמו דא"א למגיל' לדחו' ל"ת שבתורה בקום ועשה. לכאור' יש כאן מקום עיון דאי כל עיקר הוכחת רבא מהא דמ"מ דוחה לל"ת של תורה בקום ועשה א"כ ל"ל למיפשט מל"ת של ממון הא מקרא דולאחותו דמייתי רבא גופי' מוכח דמ"מ דוחה לל"ת של טומאה כהן ונזיר בקום ועשה מדגלי קרא לאביו ולאמו ודרשינן מיניה הרי שהיה כהן ונזיר לאביו לא יטמא אבל מטמא היא למ"מ הרי דמ"מ דוחה לל"ת של טומא' כהן ונזיר בקום ועשה.

אך לשיטת רש"י דקיימינן בה לק"מ שהרי בפ' מ"ש (דף י"ח) פירש"י דטומאת כהן ונזיר לא נאמרה במקו' מ"מ ולאו מטעם דחיית עשה לל"ת קאתינן עלה א"כ א"ש ולק"מ. אבל לד' התו' שם שדחו ד' רש"י ופירשו דה"ט דלא גמרי' דכה"ב דוחה לל"ת בקום ועשה מהך דטומאת כהן ונזיר משום דעשה ול"ת דכהן אינו שוה בכל ודנזיר ישנו בשאלה א"כ איך מפרשים הסוגיא דהכא דאי ל"ת דתורה של קום ועשה קאמר א"כ ה"ל להוכיח מעשה ול"ת דטומאת כהן ונזיר שבודאי אין יכולת במקרא מגילה דדבריה' לדחות עשה ול"ת דטומאה בקום ועשה ובל"ת דלא תסור נמי א"א לאוקמי כיון דמגילה אלימא כ"כ פשיטא דדוחה לל"ת של דבריהם.

ואין לומר דאה"נ דמפרשים להאי ל"ת לל"ת דטומאה דא"כ מאי קאמר בתר דבעי הדר פשטה דאמר מר כו' הרי מהך קרא דולאחותו גופי' דנקט מוכח זה דכה"ב דמ"מ דוחה לל"ת דטומאה בקים ועשה. ועוד קשה דא"כ ה"ל לאשמועינן רבותא יותר דגדול כה"ב שדוחה לעשה ול"ת שהרי בטומאת כהן ונזיר איכא עשה דקדושים יהי' ול"ת דלא יטמאו.

ובאמת דמטעם זה יש לתמוה נמי לד' רש"י שמפרש לל"ת דלא תוכל להתעלם והרי לד' רש"י בב"מ (דף ל"א) משמע הרואה אבידה ומניח' והולך לו עובר בעשה ול"ת ול"ד להא דאמרי' המתין לה עד שנתייאשו הבעלים ונטלה דאינו עובר משום השב תשיב שאני התם שלא הניח' והולך לו אלא שרצה לזכות בה לאחר יאוש בעלים שהרי אהא דאמרי' התם דוהתעלמת אתי לכהן והוא בבה"ק טעמא דכתיב והתעלמת כו' אמאי עשה ול"ת הוא פירש"י והרי"ף ואע"ג דבהשבת אבידה נמי איכא עשה דהשב תשיב ול"ת דלא תוכל להתעלם כו' הרי דלד' ז"ל עובר בעשה ול"ת.

א"כ אי נימא כד' רש"י דהאי ל"ת דאמר מר הוא לא תוכל להתעלם א"כ רבותא יותר ה"ל לאשמועינן דגדול כה"ב שדוחה לעשה ול"ת שבתורה. אלא דזה יש ליישב דמש"ה לא אמר מר שדוחה לעול"ת משום דיש לטעות דמירי מעול"ת דממון או דטומאה דקילי שאינה ש"ב או דישנה בשאלה משא"כ בשאר איסורים בל"ת דלא תסור לא.

קמ"ל ל"ת סתם וממילא לא נפקא מכללא עשה ול"ת דממון ודטומאה. מ"מ קושי' הראשונה ודאי קשה: ונ"ל ליישב דבריו ע"פי מ"ש התוס' ב"מ ד' ל"א ושבועות ד' ל' ע"ב אמאי איצטריך קרא דוהתעלמת לזקן ואינו לפי כבודו כיון דשמעי' מולאחותו דכה"ב דוחה אפי' לפסח ומילה שבכרת מכ"ש לממון הקל ותירצו דמולאחותו ה"א דוקא כבוד הבריות דמ"מ שהוא גנאי גדול פן יסריח ויאכלוהו כלבים וכן המוצא כלאים בבגדו דהולך ערום הוא גנאי גדול שפיר דחי לפסח ומילה אבל בהא דזקן ואינו לפ"כ לא.

קמ"ל והתעלמת ומוהתעלמת ה"א דוקא ממון הקל אבל פסח ומילה לא יעו"ש. אף שלכאורה קו' התוס' לק"מ דאי מולאחותו ה"א דוקא שדוחה לפסח ומילה בשב וא"ת כמסקנת הש"ס התם שב ואל תעשה שאני ואע"ג שדוחה לל"ת דטומאה אפי' בקום ועשה מ"מ ה"א דוקא ל"ת שאינה שוה בכל או שישנה בשאלה אבל ל"ת דאלימא אפי' היא של ממון ה"א דלא דחי קמ"ל והתעלמת.

ועוד שהרי השבת אבידה עשה ול"ת איכא. וי"ל דהתוס' כתבו כן לתירוצ' הא' בשבועות דגם ל"ת דלא תוכל להתעלם הוי בשב וא"ת.

ומהא דהשבת אבידה הוי עו"ל"ת. נמי לק"מ שהרי התוס' זבחים ל"ב כתבו דעש' דכרת חמיר מעשה ול"ת דביאה במקצת.

לפ"ז י"ל לפי שיטתו דהא ודאי לא מבעי לי' לרבא במ"מ שאין לו קוברים דהוי גנאי גדול ודוחה לעו"ל"ת דטומאה בקום ועשה דודאי עדיף ממגילה דדבריהם מה"ט שאין יכולת ביד חכמים לעקור ד"ת בקום ועשה. אלא דבעייתו היתה במ"מ שיש לו קוברים ואין לו כדי צרכו כדאמרי' בפ"ד ד' כ"ח ובכתובות פ"ב בכה"ב כי האי וקריאת המגילה הי מנייהו עדיף.

ומ"מ דקאמר גבי מקרא מגילה ביש לו קוברין קאמר ול"ד. וע"ד שפי' התוס' דמ"מ דנקט גבי ת"ת ל"ד מ"מ אלא כל המתים שבעולם.

והשתא א"א להוכיח מטומאת כהן ונזיר שדוחה לל"ת דטומאה בקים ועשה דש"ה דע"כ קרא מיירי במ"מ גמור שאין לו קוברים והוי גנאי גדול אבל מכבוד הבריות דוהתעלמת פשיט שפיר כיון דכה"ב הקל כי האי דוחה לל"ת בקום ועשה כ"ש כה"ב דמ"מ דדוחה למגילה. ואין להקשות מאי מבעי ליה לרבא במ"מ שיש לו קוברים כיון דמ"מ כי האי אינו דוחה עבודה דע"כ מ"מ דקרא באין לו קוברים מיירי כדמוכח ג"כ מד' תוס' הנ"ל וכיון דמגילה דוחה עבודה מצינו צד חמור במגילה משא"כ במ"מ שיש לו קוברין ובזה השיג המ"א על הרב בהגה"ה שם בה' מגילה.

די"ל עפ"י מ"ש רבינו בד"ה ת"ת ומ"מ כיון דרבא מייתי כבר דמ"מ דוחה עבודה מכ"ש דדוחה לת"ת ותי' דאסיפא סמיך דמאן דמתני לית לי' שיעורא ומבטלין ת"ת דרבים דעדיפא מעבודה וא"כ מ"מ דתני ומתני דדוחה ת"ת דרבי' מכ"ש דדוחה עבודה ודמי לזקן ואינו לפ"כ דפשיט מינה. אלא דרבינו הניח בקושיא לקמן בפ"ד אהך ברייתא דמבטלין ת"ת להוצאות המת כיון דמיירי מהך דתני ומתני א"כ ה"ל כבוד התורה וכבוד התורה עדיף אפי' מעבודה ומגילה הרי דקושיא זו בלא"ה קשה בסוגיון.

אך בלא"ה י"ל לד' התוס' דקיימין השתא דהא דמבטלין היינו דוקא להקדים ולא לבטל א"כ מדחזינן שכה"ב דמ"מ אלים כולי האי לדחות פסח ומילה וכה"ג ונזיר ממילא ש"מ להקדים כה"ב דמ"מ אפי' ביש לו קוברין כיון דליכא כדי צרכו לשאר מצות ועבודה וכיון שכן שפיר מבעי' לרבא כיון דמגילה וכה"ב דמ"מ שאין לו כדי צרכו שוין איזה מהן קודם: אך בעיקר ד' רבינו לד' רש"י יש לי מקום עיון דמ"ש דמהא דכה"ב דוחה לל"ת של תורה בקום ועשה ש"מ דעדיף ממגילה כו' והרי יכולת ביד חכמים להפקיר ממון משום לתא דידהו ולפמ"ש רבינו בחגיגה דמה"ט כופין את רבו לשחרר חצי עבד וחצי ב"ח אף דעובר הרב בעשה דתעבודו דמפני תקון העולם שיקיי' העבד שבת א"כ ה"נ נימא מי שהולך לקריאת מגילה ורואה אבידת חבירו מניחו והולך לו מטעם הפקר ב"ד. אלא דע"ז י"ל דודאי אין שייך הפקר ב"ד אלא ולצורך שעה או סייג וגדר הדומה לשל תורה אבל בשביל מצוה דדבריהם לא יפקירו ממון היכא דאיכא בהדי ממין ל"ת דקו' ועשה. אבל מ"מ ק"ל מהא דאמרי' בברכות מ"ח גבא ר"א ששיחרר עבדו והשלימו לעשרה והיכי עביד הכי כו' מצוה הבאה בעבירה היא ומשני מצוה דרבים שאני והרי עשה דשיחרור הוי עשה דקום ועשה דודאי היה כותב לו גט שחרור שיהא מותר בבת חורין כמו שכתב רבינו בעצמו בר"פ אלמא מצוה דרבים דתפילה שהיא מדרבנן ל"ד התוס' ורש"י ומ"מ כיון שהיא מצוה דרבים דחי לעשה של תורה אפילו בקום ועשה והתוס' הקשו שם על הבה"ג שכתב דאין יו"ט שני של דבריה' דוחה לאבילות של תורה מהך דר"א דהוי מצוה דרבנן ודחי לעשה של תורה.

נראה דהקשו אעפ"י שאבילות נדחה ביו"ט בקום ועשה מ"מ הרי עשה דשיחרור נמי נדחה בקום ועשה מפני מצוה דרבים דדבריהם א"כ ה"נ לה גרע קריאות מגילה דהוי מצוה דרבים מתפלה דדבריהם. אך לפי' הרא"א במ"ק שפי' דהך מצוה דרבים דר"א היינו שזיכה רבים במצות תפלה לק"מש אבל ל"ד התו' קשה אי מפרשים הסוגיא דהכא בל"ת דלא תוכל להתעלם.

מטעם שהיא בקום ועשה וכנ"ל וביותר ק"ל על מ"ש התוס' הכא בד"ה ושמחה מלמד שאסורים בהספד ותענית וז"ל השיב רש"י וכי מי נתן כח למרדכי ואסתר לעקור אבילות של תורה ונדחקו דהיינו שאסור בנפילת אפים. ולפ"ד הנ"ל לק"מ כיון דשמחת פורים הוי מצוה דרבים שפיר דוחה לאבילו' של תורה אפי' בקום ועשה: וכדאמרי' במ"ק ד"ד אתי עשה דרבים ושמחת בחגיך ודחי לאבילות של יחיד א"כ ה"נ שמחת פורים הוי מצוה דרבים: אך מ"ש רבינו לקמן בפ"ד להקשות איך מייתי רבא ראי' מהך ברייתא דמבטלין ת"ת להוצאת המת כו' דמ"מ עדיפשם ד"ה למה נקרא ולי יותר קשה האיך רמוז בשם רקת שמלאים כו' (אח"ז מצאתי שעמד בזה בתא"ג) לכן נ"ל דר"ל דנקראת רקת לפי שאנשי' הי' ריקנים ומשום דלא רצה הש"ס לדבר בגנותה של א"י לכן קאמר אפילו ריקנים שבה מלאים כו' וסמך בזה על דרשא דכפלח הרמון הרב המובהק מוהרש"ש: ד"ה רבא אמר כו'.

ול"נ דהאי כי נח נפשי' דר"ז סתמא דגמ' קא' לה ולא מד' רבה תדע מדלא קאמר וכי נ"נ בויו כמו דקאמ' וכי מסקי כו'. הרב הנ"ל: שם ע"ב טעמא שאין מעבירין כו' ונ"ל להביא ראיה והא התם אין כאן מצוה אחת בהא דמקבל את המלא כו' אין לדחות שאני הכא שיקבל את הריקן שהוא דבר הרשות ויניח את המלא שהוא מצוה א"כ טפי שמקדים רשות למצוה.

ז"א שהרי רבינו בתשובה סי' כ"ב הוכיח שאין קפידא להקדים רשות למצוה יעו"ש. אך לפמ"ש בדבור הקודם דבה' את המלא הוי כאלו התחיל כבר במצוה א"כ אין ראיה מכאן לד' התוספות די"ל דהי"מ מודים בזה.

ומ"ש עוד שם והשתא ומה התם כו' עביד אפ"ה חוזר עליו כו' וגם ע"י חזרתו כו' עובר נמי משום כל כו' הקשה הרב הוהרש"ש דהתם השתא לא יעבור על אין מעבירין הא כבר נתן על קרן מז"ד שהוא עומד אצלו אף שיעבור על כל פינות דתיקון אין מעבירין אף שכבר עבר עדיף טפי. אבל הכא אם יתקן שעבר כבר יעבור עתה מחדש על איסור אין מעבירין עצמו והיותר דשם בסוגיא מבואר דלר"ע אין בזה משים כל פינות אי משום דלא יליף פנים מחוץ אי משי' דסבר הקפה ביד עכ"ד: ונ"ל ליישב כוונת התוס' די"ל דאה"נ דהא דלר"ע חוזר לקרן מערבי דפגע ברישא היינו אחר דגלי קרא דאל פתח אוהל מועד דיסוד מערבי דפגע ברישא דווקא והיינו ע"כ דלא איצטריך אלא להיכי שכבר לרוח אחרת כמ"ש התוס' א"כ מה"ט נמי אמרינן גבי הזאת מזבח א אע"ג דכתב רחמנא ויצא אל מזבח אשר לפני ה' עד דנפיק מכולה ע מ"מ חוזר על קרן מערבי אע"פ שעבר עליו ואי לאו דגלי רחמנא א דאל פתח אוהל מועד אה"נ דה"א דאי עבר מקרן מערבי דפגע

ברישא שוב א"צ לחזיר לראש אלא אדרבא חייב ליתן בהקרן שהוא עומד עכשיו מחמת אין מעבירין דהשתא: שם והשתא ל"ל טעמא דמניח תפילין ש"י קודם משום דאקדמי' קרא כו' י"ל דכל עיקר הלימוד דאין מעבירין על המצות לאו מסברא בעלמא אמרינן לה אלא מדאקדמיה רחמנא תפילין ש"י לשל ראש ש"מ דה"ט דפגע בזרוע תחילה: דף פ"ט ע"ב ד"ה קיימת.

בסופו.

וכ"ת כו' פשיטא מאי קמ"ל כו' ולענ"ד לולא דמיסתפינא היתי אומר דבר חדש (אף שהוא נגד משמעות גדולי האחרונים) והוא שכשולח אחד לחברו קיימו שניהם הנותן והמקבל מצות משלוח מנות כיון דע"י שניהם נעשתה המצוה. והכי דייק לישנא דקרא ומשלוח ולא קאמר לשלוח ע' רש"י שם ובזה מדוקדק שפיר קיימת בנו ר"ל אני ואתה. וזה אשמעינן. ומיושב קושיות רבינו מאי קמ"ל.

וגם יתיישב היטיב ד' רש"י בד"ה מחלפי סעודתייהו אשר כבר צווחו עליו ולא העלו כלום. והכי משמע לי עוד דהא המג"א ורבינו כתבו דמנות דוקא מבושלים וראויים לאכילה.

וא"כ קשה טובא האיך שדר בחזרה מרי ב"מ לרבה זנגבלא ופלפלא הא אמרי' ברכות (ל"ו ב') כס פלפלא ביו"כ פטור וכן כס זנגבלא אמרי שם דפטור. אף שיש לדחוק קצת. מ"מ לפי מש"כ א"ש טפי כיון דכבר קיים המצוה בקבלתו ולכוונה זו שלח לו דברים הללו להורות דין זה: הרב מוהרש"ש: שם ע"ב ד"ה אין בין יו"ט לשבת. וק"ל מהא דתנן אין תולין את המשמרת כו' מ"מ בין לר"א בין לחכמים יו"ט קיל משבת.

הרב מוהר"ר מ"אל ני' אמר לי שזה זמן רב אשר תמה ע"ז שהרי אמרי' שם להדיא דר"א דס"ל תולין את המשמרת ביו"ט עדיפא מדר"י וס"ל דמכשירין אע"פ שאפשר לעשותן מעיו"ט מ"מ שרי ביו"ט וכיון דמתני' דהכא דלא כר"י וכ"ש דהוי דלא כר"א. וה"נ רבנן דס"ל התם נותנין לתלויה ביו"ט אבל לא בסבת היינו משום דאוכל נפש שרי בי"ט והרי חשיב להך דאו"נ במתני' דהכא עכ"ד.

גם מ"ש לתרץ דמה"ט לא חשיב ליה הכא מטעם ק הוי כ"א מדרבנן. תמוה.

להך מ"ד התם דמחייב משום בורר ונראה לי להעמיד דברי רבינו דלר"א שפיר הקשה שהרי א שמותי הוא מתלמידי ב"ש כמ"ש התוס' בכ"מ בשם הירושלמי ובביצה (לד' ע"ב ד"ה) א כתבו דהש"ס פריך מדב"ש אדר"א יעו"ש. ושם בשבת כתבו התו' דר"א מודה דמכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט אסור לעשותן ביו"ט א"א דקרא כתיב הוא וכתיב לכם.

אלא דזהו דווקא במלאכה שאסור מה"ת אבל תולין דאינו כ"א אוהל עראי דרבנן שרי. א"כ י"ל דר"א סובר כב"ש דמכשירי או"נ אסור ביו"ט ודוקא במלאכה שאסורה מה"ה אבל לא בההיא דתולין את המשמרת דאינו כ"א דרבנן שרי ביו"ט (ול"צ למ"ש התו' בשבת שם דלר"א מכשירין שא"א מבעי' שרי) א"כ יש חילוק בזה בין שבת ליו"ט לב"ש. והא דאמרי' ההם דר"א עדיפא מדר"י ה"פ דלר"י לן שמעינן ליה דמתיר מכשירי או"נ במלאכה דרבנן ור"א שרי להדיא. ולפ"ז א"ש תירוצו דכיון דלא הוי כ"א מדרבנן לא חשיב ליה כנ"ל ליישב אבל במ"ש להקשות גם מדרבנן תמוה: דף צ' ע"א ד"ה ר' נחוניא. הל"ל סתמא היה עושה חייבי כריתות כמיתות ב"ד כו' המופלג השנון כמו"ה שאול הכהן מבאבראייסק הראני שבירושלמי דפירקין איתא להדיא בתר דמייתי דר' נחוניא א' התם ר"ש בן מנסיא אומ' מחוייבי כריתות כמחוייב מיתות ב"ד. מה נפק מן ביניהין ר' אבא בשם ר' אבינא נערה נדה ביניהון ר' מנא אומר אף אחות אשתו ביניהון פי' דבאלו יש היתר לאיסורן א"כ לר' נחוניא המאנס אותן חייב בתשלומין.

דבעינן דוקא דומיא דיוה"כ שאין היתר לאיסורו ולר"ש בן מנסיא פטור מתשלומין דכל חייבי כריתיות שוין יעו"ש: דף צ"א ע"א ד"ה אלא פריעה ופרימה כו' וכ"ת דלעולם מתני' כמ"ד מוחלט אסור ומוסגר נמי אסור א"כ הל"ל נמי הא לענין תה"מ זה וזה שוין כו' הרב מוהרמא"ל הקש' שהרי התו' במ"ק שם כתבו להדיא דלמ"ד מוחלט אסור מוסגר נמי אסיר מהאי קו' גופא ימי סיפורו אסור ק"ו לימי הסגרו והא דלא קאמר הש"ס הכא דלענין זה וזה שוין משום דלא פסיקא לי' אי לאיסור או להיתר עכ"ד ונראה לי דדברי רבינו מוכרחים מאידך מתלי' דבסמוך אין בין ספרים לתפילין ומזוזות דאמרי' התם הא לתופרן בגידין זה וזה שוין הרי ההם איכא למ"ד נמי בפ"ב דמכות דאפי' תפילין א"צ גידין ומכ"ש ס"ת.

א"כ התם נמי לא מכח מידי אי שוין לאיסור או להיתר מ"מ נקט דבזה שוין. א"כ ה"נ הל"א דבתה"מ שוין לכל חד כדאית ליה: דף צ"ה ע"ב ד"ה ולטמא את הידים ק"ל מאי ס"ד דתפילין ומזוזות אין מטמאין כו' וכי גרע תפילין ומזוזות יותר ממגילה בעלמא שיש בה פ"ה אותיות כו' לא זכיתי להבין ד"ק דנראה פשט כוונת הש"ס דאף הספרים שנכתבים בכל לשון מכל מקום מטמאין את הידים דה"א כיון שנכתבים שלא בלה"ק אין מטמאין קמ"ל דמטמאין כיון דלעתיד מהן נכתבים בכל לשון אבל תפילין ומזוזות דאין נכתבית כ"א אשורית פשיטא דמטמאין: דף צ"ח ע"ח ד"ה ובהכי ל ח'.

ומיהיו לשון רבי דריש כדפירש"י התם. לפי דעת רבינו דהא דתפילין ומזוזה אין נכתבות כ"א אשורית ודפסיל למפרע נפקא לן מוהיו הדברים האלה.

נ"ל דבעינן שוא' ה"פ של שמע צריכ' שתהא כתיבה תמיד בהוייתה וגם בקריאתה א"כ קשה התינח פ' שמע אבל שאר פרשיות מנ"ל. ועוד דא"ל מאי פריך בברכות י"ג למימרא דסבר רבי כה"ה בכל לשון נאמרה דאי ס"ד בלה"ק והיו דכתב רחמנא ל"ל ולפ"ד רבינו איצטריך יהיו משום תפילין ומזוזות אבל רש"י במנחות בפ' המפלת פי' להדיא דמיהיו לטוטפו' בין עיניך נפקא לן וא"כ א"ש אנא דקושיית רבינו חזקה היא דיהיו הדברים צריכא להא דבין עיניך יהיו שתיים.

ובאמת היה נראה לומר דהא דבעינן בהוייתם נ"ל מיהיה דכתיב בפ' קדש והיה כי יביאך. ומ"מ יש ליישב הסוגיא בברכות דלרבי ל"צ והיו הדברים לתו"מ כיון דכה"ת בלה"ק נאמרה ולמפרע נ"ל מדברים הדברי'.

ועיין מ"ש רבינו לעיל ד' צ"ב ע"א ד"ה תפילין ומזוזות: דף צ"ג ע"א ד"ה אין בין כהן משיח. ואין להקשות על פירש"י וריב"א כו' ובפ"ז דמנחות כו'.

תמוה.

דזה יקשה ג"כ לפי' התוס' דהא מודו דכשר גם כן בכהן משיח עצמו דכן כתיב בקרא (וכ"נ מלשון התוס' במגילה וביומא ובקידושין דאפי' כהן הדיוט כו' משמע דכ"ש כהן המשיח עצמו) אלא דמרבינן דגם הדיוט כשר. ולכאורה תירוצו לא יעלה ארוכה לדעת התוס' דהא לדעתם אפשר בכהן הדיוט.

ואולי דמ"מ מצוה לכתחילה בהמשיח א לדעתם וכן איתא להדיא בת"כ בפ' פר כהן משית וז"ל מצוה שיקבל כהן משיח ואם קבל כהן אחר עבודתו כשירה ע"כ. ולכן נקרא ג"כ א"א.

אבל מד' רש"י ביומא (דף ע"ג) ד"ה פר כ"מ נראה דאפי' מצוה לכתחילה ליכא. וע' תו' שסה (וד' רש"י אלו סותרין למש"כ עצמו בקידושין שהביא רבינו ולפי' בהוריות) וכ"נ לכאורה מד' התוס' במגילה דאל"כ נוכל לפרש האי א"ב אף בפר הדש"צ.

ונ"מ לעניין לכתחילה דאינה אלא במשיח דוקא ולא במרובה בגדי'. וצ"ע בכ"ז.

הרב מוהרש"ש: ד"ה וטובלת ויושבת. מיהו באגדה אמרינן שדריוש האחרון היה טהור כו' המהרש"א הקשה ג"כ קושיות רבינו ותירץ ע"פ דאמרינן אהא דכאשר אבדתי אבדתי שבסוף נבעלה ברצון ונאסרה למרדכי יעו"ש.

מיהו ד' הגאון נראים מוכרחים דהא אמרינן לעי' (דף י"א) דאחשורוש מלך ארביסר. ובשנת שתים עשרה למלכותו הפיל פיר ובשנה ההיא אמרה אסתר כאשר אבדתי אבדתי.

א"כ לא יגיע לדריוש כאשר צוה לבנות הבית כ"א שתי שנים ומחצה הרב כמוהרמ"אל ני':כיון דהבריית' מיירי ממאן דקרי ותני וה"ל כבוד התור' שפיר עדין מת"ת משא"כ סתם מתי' י"ל דאין מבטלין לא נראה כן מד התו' שם שכתבו להדי' דממיל' למאן דלא קרי ותני עכ"פ מבטלין כדי צרכו ונרא' כונת' דאין אין מבטלין בשביל סתם מת אפי' לכדי צרכו.

א"כ לפעמי' ישאר מוטל בבזיון והרי מ"מ שאין לו קוברים דוחה עבודה וכ"ש ת"ת דקינא מעבודה וע"כ מבטלין ת"ת שיהי' לו קוברין כדי צרכו אפילו לסתם מת. וכיון דע"כ ניתן ת"ת לדחות בכדי צרכו.

אמרו רבנן כמה שיעור כדי צרכו. אך לפ"ז דאסיפא דברייתא סמיך למאן דתני ומתני וה"ל כבוד התורה א"כ קשה למאי נ"מ מייתי לי' הכא כיון שאבעייתו הוא בסת' מ"מ ובמ"מ דתני ומתני ודאי עדיף ממגילה'.

י"ל דרבא לא שמיע לי' הך דרבא בר ר"ה וקמ"ל דבמ"מ כה"ג דתני ומתני עדיף אפילו מת"ת דרבים. וממילא דבמ"מ כה"ג לא איבעי לי' דודאי עדיף ממגילה ואיבעייתו לסתם מ"מ: ומ"ש בס' פנים מאירות דפשיטותיה דרבא היה כיון דכה"ב אלים לדחות לאו דלא תסור א"כ ממיל' דדחי נמי מגילה דרבנן שהיא מלא תסור.

איני יודע הדמיון ל"ת מגילה לשאר לא תסור. שהרי מגילה אלים כמ"מ הדוחה פסח ומילה שבכרת ומה שכה"ב דוחה ללא תסור אינו כ"א איסור טלטול או איסור כרמלית.

א"כ י"ל נמי דמגילה אלים כ"כ למידחי אפילו שאר לא תסור דדבריהם ולכה"ב נמי ואין אומרים בגזירות חכמים זו דומה לזו ומ"ש בכאן הס' מקום שמואל בישוב ד' רש"י הנ"ל אין לו שחר כמבואר להמעיין: ד' פה ע"א ד"ה לוד ואונו אני תמה מה ענין אונו דהכא לאונו דמתני' דהתם מערי יהודא והכא מערי בנימין.

אבל בירושלמי דמכילתין איתא להדיא דהך דריב"ל ודמתני' הכל אחד דה"ג התם ריב"ל בשם ר' לוד וגי החרשים מוקפות חומה מיב"נ ולמה לא אמרן ואונו בגין דכתיב והכתי' לוד מה את אמרת (היינו דכתב לוד ואונו וגי החרשים) אלא בגין דתנינן ואונו וירושלים כו' והכתיב ובני אלפעל כו' אר"א בימי פלגש בגבעה חרבה עמד אלפעל בנינהו.

הרי אותן שחשב ריב"ל מערי יהודא הן השנוים במתני' דעירוכין וע"כ אף שהכתוב מונה אותן מערי בנימין צ"ל כמ"ש המפרש שם לענין גי החרשים דאחר שעלו מן הגולה החזיקו במקומות בני יהודא. והתוספות שהקשו כאן למה חשיב אונו הוא עפ"י הירושלמי דלא חשיב אונו מה"ט כיון דחשיב לי' במתניתין: ד"ה כגון כו' ונ"ל דהאי קריאה דלילה אינו אלא מדרבנן כו' עכ"ל.

וכ"כ ג"כ הר"ן ז"ל בריש פירקין דקריאת הלילי אינו עיקר וכפרים המקדימין ליוה"כ לא קרו מגילה דלילא וכשם שהקילו על בני הכפרים להקדים כן הקילו אליהם שלא לקרות אלא מגילה של יום יעו"ש בר"ן. ולפי דברי הר"ן הללו יש לפרש סוגיא דלקמן (דף י"ט ע"א) דמימרא דרבא דבן כפר שהלך לעיר כו' לא קאי כי אם אקריאת הלילה (וע"ש בתוס' ד"ה בן כפר) דהבן כפר לא קרא מגילה דלילה ולכך כשהיא בעיר מחוייב לקרות עמהם בלילה דלא קרא עדיין בלילה.

ומה שאמר הש"ס האי כבני העיר בעי למיקרי ר"ל שהי' מחויב לקרות בלילה כמו בן עיר. ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו כו' ר"ל וממילא אינם קורין בלילה.

מאחר שאין באים לעיר כי אם ביום הכניסה. ה"מ כי איתי' בדוכתא כו' כבני העיר בעי למיקרי.

ר"ל וקורא עמהן בלילה אבל אם נשתהא שם הבן כפר ביום י"ד א"צ לקרות עמהן מאחר שכבר קרא ביו"הכ ולמה יקרא שני פעמים וכקושית התוספות שם. מהמופלג השנון כמו"ה שאול הכהן ני': שם ע"ב דה שאף הן היו באותו הנס א"כ מאי פריך בסוכה כ"ח האזרח למה לי כו'.

לכאורה הי' נראה ליישב דהמקשה שהקשה האזרח ל"ל ולא אסיק אדעתי' גז"ש דט"ו ט"ו אה"נ דסבר דאין לחייב נשים מטעם שהיו באותו הנס דא"כ ל"ל דכתב רחמנא כל לרבות את הנשים לאכילת חמץ ולחייבם במצה כדאי' בפסחים ד' מ"ג ע"ב. הא ע"כ ממילא ידעינן דחייבות במצה מטעם היו באותו הנס כקושיות התוס' דהכא אע"כ דזה אין סברא לחייבם כ"א במצוה דרבנן אבל לבתר דאתינן לגז"ש דט"ו ט"ו שפיר י"ל לחייב' מטעם היו באותו הנס מדאוריית' ומ"מ איצטריך כל במצה כדי שלא נילף מסוכה.

ונראה דרבינו כיון לשינויא דהש"ס שם דמאי משני איצטריך סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות כו' ואי ס"ד דיש לחייב נשים מה"ת מטעם שהיו באותו הנס א"כ הקישא בחג המצות גופי' ל"ל. והשתא אין לתרץ כמ"ש התוס' דה"א לילף מט"ו דסוכת הרי השתא קיימינן דלא לכתוב האזרח בסיכה ושפיר ידעינן דחייבות במצה וסוכה מטעם היו באותו הנס.

אע"כ מדכתב רחמנא הקישא במצה לחייבם ש"מ שפטורות מסוכה אעפ"י שהיו באותו הנס וה"א ליפטור אותם ממצה ג"כ ושפיר איצטריך הקישא במצה. וש"מ דמטעם הן היו באותו הנס אין לחייבם כ"א במצוה דרבנן וכ"כ התו' פסחים ק"ט ע"ב דנשים פטורות מסוכה ואפי' מדרבנן אעפ"י שהיו באותו הנס דמטעם זה אין לחייבם כ"א במצוה דרבנן אבל לא בעשה דאורייתא א"כ לק"מ קושייתם דהכא מהקישא דמצה: מ"מ נראה ליישב

כוונת התוס' דלכאורה ד' התוס' דהכא תמוהין במ"ש לתרץ דאיצטריך הקישא במצה דלא נילף ט"ו ט"ו מחג הסוכות כו' דאי גם במצה פטורות א"כ תקשה האזרח ל"ל כקו' הש"ס בסוכה ומדכתיב האזרח בסוכה ש"מ דחייבות במצה.

וע"כ נ"ל דכוונת התוס' הוא דה"א דהאזרח אתי להוציא מסברת הן היו באותו הנס כדי שלא לחייבם בסוכה וממילא דגם במצה יהי' פטורות מט"ו ט"ו דסוכה קמ"ל הקישא במצה לחייבם ומדפטר רחמנא לנשים בכל מ"ע שהזמ"ג לבד מהקהל דגלי קרא טעמי' למען ישמעו ומ"מ חייבם התורה במ"ע דמצה ש"מ שמטעם שהיו באותו הנס חייבתן התורה (ומה שחייבות בקדה"י י"ל שהוא זכר ליצ"מ) וא"כ משני הש"ס בסוכה שפיר דסד"א כיין דבמצה חייבות והיינו באמת מטעם שהיו באותו הנס א"כ בסוכה נמי חייבות כיון שהי' באותו הנס קמ"ל האזרח בסוכה דמ"מ פטורות.

ולפ"ז התוספות בפסחי' ק"ט הנ"ל שכתבו דבמ"ע דאורייתא אין לחייבם מטעם היו באותו הנס היינו לתירוצם הראשון דהכא דמה"ט אין לחייבם כ"א מדרבנן וא"כ לא חייבום רבנן אלא במ"ע של דבריהם. ובס' מקים שמואל הניח דברי התוס' דהכא בצ"ע עפ"י ד' התוס' פסחים הנ"ל ולק"מ והתוס' בקדושין לד' ע"ב ד"ה סד"א הקשו ג"כ ל"ל הקישא במצה כמ"ש התוס' דהכא והתם תירצו דה"א דהאזרח אתי לרבויי נשים בסוכה ומדאיצטריך הקישא במצה ש"מ שפטורות מסוכה ועיין בפ"י ביאור דבריהם וע"כ ד' התוס' האלו הם ג"כ לפי תירצם הראשון דהכא דמה"ט אין לחייבם כ"א מדרבנן: והתוס' בפסחים מ"ג ע"ב ד"ה כל שישנו הקשו איך ס"ד להקיש לקולא לפטור נשים גם מאכילת חמץ הא לקולא וחומרא לחומרא מקשינן ותי' לת' א' דה"א נילף ט"ו מסוכת י"ל שהקשו אפי' לפי תירוצם הב' דהכא דהא ע"כ ממילא נקיש לחומרא מטעם היו באותו הנס ע"ז תי' דנילף ט"ו מסוכת כעין תירוצם דהכא.

והמקשה האזרח ל"ל לפי מאי דלא אסיק אדעתי' לגז"ש דט"ו ט"ו ולא הוקשה לו כל דכתיב גבי חמץ ל"ל ל דהיה מפרש כפי התי' האחר של התוספות דסיפא דקרא מפרש לרישא: שם ד"ה ע"ש זמנם לטעמא דר"י שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ע"כ אכנה"ג עצמם תיקנו להקדים דאל"כ א"א לרבנן לעקור תקנתם.

ולענ"ד י"ל כיון דאנשי כנה"ג רמזו שיש רשות להקדים מי"א כדילפינן בריש מכילתן מבזמניהם או מכימים. ואטו כפרים רמיזי הכא אע"כ מסרו הדבד לכל חכמי דור ודור שכאש' יראו צורך בדבר להקדי' הרשות בידם.

ומה"ט פסק המאור הביאו הר"ן דהמפרש לים והיוצא בשיירא יכולים לקרות מי"א. ע' טור וב"י ס"ס תרפ"ח.

הרב המובהק מוהרש"ש: דף פ"ח ע"א ד"ה לעניין בתי ערי חומ' והשתא אמאי מסיק אלא רבי בר חמיסר הוי כו' הל"ל בר ארביסר הוי כו' וכן הקשה הפ"י. ונ"ל דמאחר דאתינן להא דמעשה הנטיעה היה בטבריא וכמ"ש התוס' א"כ צ"ל דרבי בר חמיסר הוי ונטע בי"ד דאל"כ ה"ל לר' חנינא להשמיענו דרבי קרי בי"ד וממילא ידעינן דחשיב לטבריא כפרזי דמש"ה קרי בי"ד וממילא נמי דהיה מות' ליטע בט"ו ול"ל לר"ח להשמיענו מהנטיעה דט"ו המאוחר יותר ה"ל להודיענו מקריאת י"ד הקודם לט"ו א"ו דהא דר"ח אשמעינן דר' נטע בי"ד שהיה פורים לכ"ע מה"ט דחשיב לטבריה מוקפת חומה: ועוד נ"ל עיקר דהא דאמרי' התם לרבי פשיטא לי' לחזקיה מספקא ליה.

לאו למימרא דחזקיה פליג על רבי אע"ג דלר' פשיטא ליה טבריא למוקפת חומה לא רצה חזקי' לסמוך על רבי שהרי האי חזקיהו היה אמורא בנו של ר' חייא. אלא דלחזקי' מספקא ליה נמי בגופא דעובדא דנטיעה היכי הוה אי בי"ד וחשיב לטבריא כמוקפת חומ' אי בט"ו וחשיב לה לפרזי דהא עיק' דירתו של רבי הוה בבית שערים ואח"כ בציפורי כדמוכח (בפ"ד דסנהדרין ובפ"י דכתובות) רק אותו מעשה דנטיעה היה בטבריא כמ"ש התוספו' הכא וע' בפ"ד דר"ה דף ל"א ע"ב ובפירש"י שם.

דחשיב שם לטבריא אחר בית שערים וצפורי. וא"כ גם לחזקיה גופא מס"ל כנ"ל והשתא א"ש כיון דפריך והא ר' בטבריא הוי הייני כיון דאיכ' לספוקי בטבריא כדלקמן לחזקי' אי חשיבא כמוק"ח או לא.

א"כ ודאי אין לומר בפשיטות דרבי בר ארביסר הוי לזה דחי הש"ס אלא רבי בר חמיסר הוי כלומר די"ל נמי דבר חמיסר הוי אבל זה ודאי דלא היה פשיטא להש"ס דר' חשיב לטבריא למוקפת חומה מה"ט דאיכא לספוקי כמו לחזקיה והאי נטע נטיעה בפורים דאמר חזקיה ל בריר לן אי בי"ד אי בט"ו והשתא ל"ק כלל אחזקי' כנ"ל ובזה מיושב נמי מה שהקש' בפ"י מאי פרו' ומי פשיטא לי' לרבי והא חזקיה מספקא ליה כו' הא י"ל דלחזקיה מספקא ליה אי קדושה ראשונ' קדשה לעתיד לבא א"כ חשיב טבריא כמוקפת חומה או לא.

אבל רבי ע"כ ט"ל דלא קדשה לע"ל מדהתיר בית שאן שלא קידש' עזרא כו' דלפ"ד הנ"ל ל"צ לדחוקי שחזקיה פליג על רבי. ולפמ"ש רבינו בד"ה ישב דקריאת מגילה לא תלוי כלל בקדושת הארץ בלא"ה קושיית הפ"י לק"מ:דף צ"ד ד"ה ומ"ט הדר ביה ואע"פ שקושיות התוס' מוכרח שהרי מצינו בפ"ה דב"ב ד' פ"ב דשמואל איתותב מהמשנה כו' צ"ע שהרי שמואל איתותב שם מברייתא והיא תוספתא ואינה משנה.

אך שם בפ' י"נ (דף קכ"ז) איתותב רב שרביא דאמ' התם המפלת טומטום אין אמו טמאה ש ידה ממתני' דהמפלת טומטום תשב לזכר כו' אם שברשב"ם פי' שהיא ברייתא כבר הגיה רי"ב דצ"ל משנה. וכד' התוס' דהכא כתבו ג"כ בתוס' ב"מ (קי"ד) וחולין (ק"י) ועיין במבוא התלמוד: דף צ"ד ע"א ד"ה אבל קורין אותה ללועזות בלעז.

דקמ"ל אע"פ שיודע אשורית ולעז אפ"ה מוציא אחרים ידי חובתן כו' כהר"ן לדייק כמ"ש רבינו. ומ"ש שהר"ן כתב שהירושלמי משבשתא היא עיין בר"ן: גרסינן בירושלמי מה אנן קיימין אם היתה כתובה אשורית ותרגמה בלע"ז הדא דתנינן בכל לשין לא יצא אם שהיתה כתובה בלע"ז ותרגמה אשורית הדא דתנינן מגילת אסתר אינה נכתבת אלא אשורית ומשני שהיתה כתובה גיגנטן ופי' המפרש בלע"ז יווני.

נראה דמש"ה לא ניחא לי' להירושלמי לשנויי כש"ס דידן בגיפטית לגיפטים משו' דקשיא להירושלמי לישנא דמתני' אבל קורין ללועזות דמשמע שהקורא יודע אשורית ג"כ וא"כ אינו מוציא אחרים נמי מש"ה הוצרך לשנויי בשכתובה בלע"ז יווני וכרשב"ג משא"כ הש"ס דילן סובר דיודע אשורית ולע"ז מוציא שפיר יש לאוקמא אפי' ברבנן: והנה המפרש פי' שם אהא דגרסי' התם יודע אשורית כו' בלעז יוצא בה בלעז פי' בלעז יווני וזה תמוה שהרי תניא בברייתא להדיא גפטית לגיפטים יצא הרי אם אינו מכיר אלא באותו לשון של לע"ז לכ"ע יוצא בה ומה שהקשה שם המפרש אהא דאמר התם אם שהיתה כתובה אשורית ותרגמה בלע"ז כו' והרי הוי קורא ע"פ.

נ"ל דהאי ותרגמה לא מיירי מקריאת המתרגם אלא ה"פ שהיתה כתובה בכתב אותיות אשורית ותרגמה בלשון לעז שהאותיות הי' אשורית והלשון לעז וה"ה איפכא ולא הוי כקורא ע"פ ותדע שהרי מסיק לבסוף אם היתה כתובה כהלכתא הלעוז יוצא בה בלעז. א"ו כדאמרן: ומ"ש שם עוד אהא דאמר התם היתה כתובה כהלכתה והמתרגם קורא מתוך המגילה בלשון לעז הלעוז יוצה בה ומ"מ הקורא עצמו אינו יוצא בה כיון שהוא יודע אשורית ג"כ.

תמיה דאי הקורא עצמו אינו יוצא בה א"כ ה"ל אינו מחוייב בדבר ואינו מוציא אחרים ג"כ. ונ"ל דודאי אפי' הקורא עצמו נמי יוצא ולא תיקשי הרי יודע אשורית ויודע לעז אינו מוציא אחרים ידי חובתן.

דז"א דזהו דוקא אם המגילה כתובה בלשון לעז והקורא יודע אשורית ג"כ בזה שפיר לד' הירושל' אינו יוצא ואינו מוציא אחרים ג"כ אבל אם המגילה כתיבה אשורית כהלכתה אלא שהקורא קורא מתוכה ומתרגם לפני הלועז שפיר אמרינן דיוצא בה בלעז. אך לכאור' קשה ל"נ לדחוקי לאוקמי להא דתנן אבל קורין אותה ללועזות בשכתובה גיגנטין

יותר ה"ל לפרושי אבל קורין ללועזית בלע"ז מתוך לשון עברי כנ"ל דלד' הירושלמי לא הוי כקורא ע"פ ולא בכל לשון.
יש לומר דמשמע להש"ס ירושלמי דהא' אבל קורין אותה קאי אבכל לשון דלקמיה והיינו שהיתה כתובה בכל לשון ומש"ה הוצרך לשנויי בשכתבה גיגנטין: דף ק"ד ד"ה ואמצעי דולג. דבריו תמוהים דמפירש"י משמע דלכ"ע היה מצדד פניהם כלפי אמצעי ממש ולפיכך כתב דמ"ש בברייתא כלפי נר מערבי לא אתיא כמ"ד מזרח ומערב כו' דלדידי' לא היה הצידוד כלפי נ"מ אלא כלפי אמצעי.
ובאמת במנחות הגי' כלפי נר אמצעי. ואתיא ככ"ע.
ומהתימה על הגאון רי"ב שלא העיר בזה על שינוי הגרסא ה ולדעתי ראיה דהיכי דאיכא ארבעה נקרא השני אמצעי סתם. ממנחות (צ"ח ע"א) מכלל דהוי אמה דנפישא מינה אין כו' שתי אמות כו' ע"כ אלמא אע"ג דהוי ארבעה מיני אמות (א) חמשה טפחים (ב) ששה ט' (ג) יתירה עליה חצי אצבע (ד) יתירה עליה אצבע נקראת הב' בינונית.
מהרב מוהרש"ש ני': שם ושאין בו ביטול מלאכה והא ליכא למימר דהאי ר"ח חל בשבת דהא יונתן ירה חצים לדוד. מקשים דהא בקרא מוכח דהיריית חצים היה ביום השלישי שהוא יום שאחר ר"ח ע"כ.
וביות' תמיה לי שהרי במנחות (דף צ"ה) איתא להדיא דהמעשה היה בג' חודש שהיה ע"ש ודוד בא לנוב בשבת וא"כ אין לומר דהאי ר"ח חל בשבת: דף נ"ז ד"ה אף בלבנים וכו' ובהכי ניחא לי מה שהקשה הרשב"א בתוה"ב כו'. עיין שם וצ"ע.
ומ"ש שם בסוה"ד ולפ"ז קשה לי מ"ש הכא כו'. יש לחלק דאחזוקי איסורא לא מחזקינן בשביל חשש זה משא"כ בתפלה דהוי כלכתחילה ועיין: דף קח ע"ב ד"ה מימי לא עשיתי קפנדריא.
לולא ד' רש"י היה נ"ל מדאמ' לב"ה (לפי ג"י הש"ס פה לאפוקי הגי' בסוטה) משמ' דה"ק אם היה הולך לבהכ"נ והיה יכול לעשות קפנדרי' לקצר הילוכו לא עשה כן אלא סיבב הדר' כדי ליטול שכר פסיעות כדאמרי' ב"מ (דף ק"ז) וכההוא עובדא דאלמנה בסוטה (דף כ"ב) מהרב מוהרש"ש: שם ד"ה ולא אכלתי והא רבב"ח היא דאמר משמי' דר"י הלכה כסתם משנת כו'.
אך הגאון רי"פ הגיה בגליון הש"ס חולין שם דמוכח מסוגיון דגיטין דאמוראי נינהו אליבא דר"י ורבב"ח ע"כ לא ס"ל להך מימרא דר"י סובר הלכה כס"מ. וראיתי להגאון מוהר"ע אייגער ני' שפי' דהא דאמרינן בגיטין לרבב"ח דאין הלכה כס"מ היינו משום דהתם איכא שני פעמים מחלוקת ע"ז ומ"ש התוס' ס"פ המוציא דאמוראי נינהו אליבא

דר"י אין כוונתם דאיכא מאן דפליג אהך פסקא דאר"י הלכה כס"מ אבל כוונתם דפליגי אמוראי אי אמרי' הלכה כס"מ היכי דמצינו מחלוקת בברייתא אי נימא דכבר ידע רבי המחלוקת בברייתא ומ"מ סתם במתניתין כפי דעתו אי דלא ידע להברייתא ואי היה ידע הוה הדר בי' ע"ש: דף דף קי"א ע"ב ד"ה כיון דאיכא מוקפין כו' הא עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין כו'.

עיין מ"ש המג"א בה' מגיל' ע"ז בשם הרלב"ח ועיין מ"ש בזה בנו"ב מ"ת סוף ח' או"ח ליש' קו' הר"ן על הירושלמי שש שסובר דסעודת פורים שחל בשבת מאחרין ולא מקדימין. והקשה הר"ן אמאי לא מקדימין.

ותי' בנו"ב דהירושלמי מיירי בזה"ז שהכל מסתכלין בה בקריאת המגילה לעשות לאחר ל' יום פסח מש"ה עבדו הכירא שלא לעשות הסעודה בע"ש בזמן הקריא' כדי שידעו שהקריא' בע"ש אינו כ"א לתשלומין ולא חובה בו ביום יעו"ש. ונראה שא"נ לומר כן שהרי הירושלמי מפיק לה מקרא דלהיות עושי' יום משתה ושמחה והיינו היכי שתלוי בעשיית ב"ד אבל בשבת שהוא בידי שמים לא.

והרי אמרינן להדיא לעיל (דף ה) והא שבת זמנה הוא ופירש"י שבזמן אנשי כנה"ג קראו המגילה בשבת אלא שחכמים האחרונים תקנו להקדים משום גזירה דרבה א"כ ע"כ קרא דלהיות עושי' מיירי מזמן אנשי כנה"ג. ונראה דה"ט דתקנו לאחר דאי היו מקדימין הסעודה בע"ש א"כ קדמה עשיה לזכירה כיון שהי' קורין המגילה בשבת וע"כ אחרוהו לא' בשבת וקרא דלא יעבור לא קאי כ"א אקריאה וכמ"ש הר"ן וע' מ"ש רבינו בפ"ק ד"ה ע"ש זמנם: שם ד"ה לסדר פרשיות.

מ"ש דפ' שקלים אין בה אלא כדי קריאת אדם אחד. תמוה שהרי יש בה ששה פסוקים כדי קריאת ב' ב"א וכ"ש לרב דס"ל דפ' שקלים היא כו' מהנ"ל: באבני מילואים דף קי"ג ע"ב ד"ה אף בתוה"ד.

מאי דמקש' על הריב"א שבתו' פסחים שכ' דלמ"ד הבער' ללאו יצאתה אין בו איסור כלל ביו"ט א"כ מנ"ל להגמ' בברכות (ט' א') דהני תנאי כ"ת ור"א דאמר מועד למ"מ אתה שירץ כראב"ע ס"ל דאינו נאכל אלא עד חצות דאל"כ מאי בנייהו דילמא כו'. ולענ"ד נראה אף שרש"י שם פי' דדיוקא דהש"ס הוא כן דאל"כ מ"ב.

אבל נראה שזה הוא דחיק מאוד אשר על כן נ"ל לפרש בדרך אחר. והוא דחזינן דזריחת השמש נקרא יציאה (השמש יצא על הארץ ואוהביו כצאת השמש) ושקיעתה נקרא ביאה.

שנראה כמו שעיקר מקומה הוא תחת האופק והיא יוצאת ממעונה בבוקר לפעול פעולתה עדי ערב שחוזרת לביתה ונקרא ביאה. והנה לא נוכל לקרוא ביאה אלא עד חצות הלילה אבל משעברה אופן חצי הלילה ומתקרבת והולכת לצאת על האופק לא נוכל לקרותו בשם ביאה.

והנה ר"א שלא נתן מועד לזמן סוף אכילה ע"כ מפ' כבוא השמש אתה אוכל היינו כ"ז שנקרא ביאה. והוא עד חצות ור"י ס"ל כבוא השמש היינו תחילת ביאה הוא התחלת זמן אכילה ועד מתי אתה אוכל כו' ומעתה ממילא שקטה קושיתו על פי' ריב"א: ובדברינו אלה יובנו דברי התו' ברכות (ב' ב') ד"ה דילמא ע"ש.

דלכאורה לפי פירושם איפכא מ"ל למימר דביאת אורו מאוחר לביאת השמש. וכן הוא באמת גי' הגאונים שהביא המאור ע"ש (וכבר העיר בזה בעט"ר) ולפמש"כ דלזאת נקרא שקעה"ח בלשון ביאה לפי שעיקר מקומה מתחת לארץ.

וא"כ אורה נכנס תחילה למתחת הארץ תיכף אחר תחילת שקעה"ח. אבל גוף השמש אינו בא אלא אחר גמר השקיעה.

ודו"ק: מהרב מוהרש"ש נ"י: שם ד"ה כוותי' דרב ילחק. ע"ש כל דבריו.

לכאורה יותר קשה על הרשב"א מר"י דאמר דר"ת קידם לחנוכה. ור"מ מפרש טעמי' משום דתדיר קדים ולהרשב"א אדרבא פרסומי ניסא עדיף.

וע"כ צ"ל דס"ל לרשב"א דאינהו פליגי בזה על רבא בשבת דס"ל פ"נ עדיף והרשב"א מיישב דמ"מ לענין דינא לא פליג רבא אף דחלוקים בטעמא. ובהכי א"ש הא דהוצרך בש"ס לפסוק והילכתא אף דבלא"ה הלכה כרבה נגד ר"י (ועיין תוס' ד"ה והילכתא) משום דרבא פליג עלי' בטעמא והשתא דאתית להכי מיושב ג"כ כל מה שגמגם עלי' רבינו המחבר:ובלא"ה נראה לי ליישב קושיתו דע"כ לא קאמרינן שלא תחלוק בין חול לשבת אלא אם לא מצינן עדיפותא להקדים בחול של חנוכה אלא מטעם דפ"נ עדיף דה"ט נמי איתא בשבת.

ומ"מ מקדמינן בשבת לקרות בר"ח מטעם הרשב"א. אבל לטעמא דמי גרם כו'.

דזה ליתא בשבת. שפיר מחלקינן.

מהרב הנ"ל: שם ד"ה לכם. משכ"כ דאף לר"י דח"ש אסור מה"ת א"א הואיל למ"ל מה"ת לכם ולא לעובדי כוכבי' אף אם מבשל דבר איסו' הואיל דחזי לישראל שלא כדרך אכילתן ע"כ.

לענ"ד הוא תמוה דהא כתיב אשר יאכל לכל נפש והיינו כדרך אכילתן ואולי כוונתו בזה שרי מחמת מתוך וכ"נ לכאורה מדבריו לקמן במה שמישב בזה קושית התוס' דפ"ק

דביצה. אך לפ"ז לא א"ש במ"ש שם מיהו כיון דזה אכלו דרך אכילתן כו' מאי איריא שאכלו ד"א אפי' אכלו שלא כד"א נמי לקי כיון דלית לי' מתוך.
ובלא"ה דבריו שם תמוהים מאי תלוי כוונה לענין מתוך. כוונה לא שייך רק לענין הואיל.
מהרב הנ"ל: לאבני מילואים ד"ה אף בתוה"ד. מנ"ל להגמרא דהני תנאי כהני תנאי כו' אימא דר"א ס"ל הבערה ללאו יצאתה כו' הרב בעל משכיל לאיתן כתב דבסוף פרק ד"מ בעובדא דר"א חלה כו' ואמר האיך מניחין איסור סקילה.
ופרש"י הדלקת הנר והטמנת חמין. הרי דר"א קרי לי' איסור סקילה ומוכח דס"ל הבערה לחלק יצאתה.
הנה לפי מה שפרש"י שם גם הטמנת חמין. א"כ י"ל דהאי איסור סקילה דקאמר הוא משום הטמנת חמין לחוד.
אכן בירושלמי סוף פרק במה מדליקין איתא האיך מניחין מצות הנר כו' וחייבין עלי' כרת ע"ש. וא"כ קשה כנ"ל ותי' הרב הגאון מוה' אברהם אבלי נ"י דאיסור סקילה דקאמר ר"א הוא משום כיבוי דר"א לשיטתי' דס"ל בשבת (דף ך"ט ע"א) דאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת.
וא"כ יהי' צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה: סליק בעז"ה השמטות מהטורי אבן מ"ס חגיגה דף ד' ד"ה כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם. נ"ל שהיא לטובה ע"ד דאמרינן בפ"ק דעכומ"ז מ"ד אך לא בעי ישלח יד אם בפידון להן שיע אמר הקב"ה לישראל כשאני דן לישראל אין אני דן אותם עוה עוה אשימנה אלא אני נפרע מהן כפיד של תרנגולים פרש"י שמנקרין מעט מעט וכן אני נפרע מהן מעט מעט בהסתר פנים לפרוע מעוונותיהם כדי שיזכו לעוה"ב ואמרינן עוד התם והיינו דאמר ר"א אני אמרתי אפדם בממוני בעוה"ז פי' מויהי' לאכול כדי שיזכו לעוה"ב.
והיינו דאמר ר"פ משמי' דרבא מ"ד ואני יסרתי חזקתי זרועותם אמר הקב"ה אני אמרתי אייסרכם ביסורין בעוה"ז כדי שיחזקו זרועותם בעוה"ב ש"מ דהאי הסתר פנים הוא לטובה לכפר עונותיהם בעוה"ז כדי שיזכו לעוה"ב: שם דף כה ע"א ד"ה הא מני רבי ה"א דאמר אוהל זרוק לא שמי' אוהל אבל ריב"י ס"ל שמי' אוהל כדאיתא בפ"ק דגיטין ד"ח. וק"ל דילמא ר"י נמי מודה בבה"ק דלא שמי' אוהל והא דהי' מטהר בארץ העמים משום דס"ל כר"ש דאמ' בפ"י דיבמו' דף ס"א דקברי עמים אינן מטמאין וכל עיקר גזירה על ארץ העמים הי' משום הקברות. וכן פרש"י בפ"ק דשבת די"א דגזרו משו' ספק קברות דמטמ' במגע ובמשא ואוהל ולר"ש דאמר אינו מטמא באוהל במו"מ מטמא.

וכן פי' התוספות התם ובפ"ק דגיטין לחד שנויא דהא דאמרינן התם גזרו על גושא ואוירא ובפ"ג דאהלות תנן אלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באוהל עצם כשעורה וארץ העמים האי כר"ש אתיא דלא החמירו בארץ העמים יותר מהקברות עצמן. וא"כ אין לטמא בנכנס לשם בשידה תיבה ומגדל כיון דלא נגע ולא היסיט.

וי"ל דאם איתא דטעמא דר"י משה"ה הוא אדפליגי בנכנס לשם בשידה וה"ל לאיפלוגי אי מטמא באוהל גרידה או לא ואי משו' דרבותא דרבי נקט הכי דאפי' בשידה מטמאה ה"ל לאפלוגי באוהל גרידא ולהודיע כחו דר"י דאפ"ה מטהר דכחו דהתירא עדיף. מ"מ ק"ל (דהתם מסיק רבינ' דבאוהל צ"ל במגע ובמשא ר"ש נמי מטמא) אהא דפריך התם מקרא דכל ההורג נפש כו' ומשני בשנויא קמא דילמא איקטל חד מישראל ומשמע להאי תירוץ דאפילו במגע ומשא אינו מטמא א"כ מ"ט גזרו טומאה ובחי' לנזיר פ"ק יתבאר באורך: ואהא דאמרינן הא מני רבי היא דאמר אוהל זרוק ל"ש אוהל ק"ל על פי' התוס' בפ"ג דעירובין ד"ל שהקשו לרבי מאי מועיל הדלתות תחת התינוקת מפני קבר התהום כדאמרינן בפרק הישן ד' כ"א הא אוהל זרוק הוא ותי' בשם הרשב"א דדלתות שע"ג השוורים לכ"ע הוי אוהל דאל"כ אכתי תיקשה בגליל אמאי לא נייתי ע"ג דלתות שעל השוורים דהוי אוהל לכ"ע ומפסיק וגם אותה סוגי' גופ' בפ"ג דעירובין קשה לפי' כיון דאפילו לרבי איכא תקנתא לחוץ בדלתות שע"ג שוורים ה"ה בכה"ג כמו נתן נדבך ע"ג אבנים שאינם כלים אמאי אין מערבין לרבנן לכהן בבה"ק כיון שיש לו תקנה לחוץ ולילך ובמקום אחר יתבאר כ"ז: למגילה דף י"ב ע"ב מלמד שפרחה בה צרעת ה"ג במתנית' תנא בא גבריאל כו' ובספרים דידן חסר הא דבמתניתא.

ופי' הראב"ן דמאליה [צ"ל דמעליה] דריש לה כתיב הכא האליה [צ"ל עליה] וכתיב התם השוק עם האליה [צ"ל עם העליה] (שמואל א): שם ד"ה וטובלת ויושבת הקשו התוספות והא לא היה שם הבחנה ג' חדשי' ותירצו שהיתה משמשת במוך. מיהו באגדה אמרינן שדריוש האחרון היה טהור מאמו שהיה בנה של אסתר מאחשורוש אלמא נתעברה ממנו ולא שמשה במוך.

וי"ל דודאי בשע' שימושי של אחשורוש היתה יריאה לשמשת במוך אלא בשעת שימושו של מרדכי היתה משמשת במוך משום הבחנה: סליק ע"י הפועל העוסק במלאכת הקודש המסדר אותיות כמר יוסף במהור"ר אברהם יצ"ו מק"ק סדילקאב: ע"י הפועל העוסק במלאכת הקודש המסדר אותיות החתן כמר יהושע במהור"ר זאב יצו' מק"ק ווילנא: ע"י הפועל העוסק במלאכת הקודש מכבש הדפוס מוה' שבתי במהו"רר ישראל יצו' מק"ק ווילנא: